6-B
10

10
9 MC
40

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOPHYLACTI SIMOCATTAE EX-PRÆFECTI, ET OBSERVATORIS COACTORVM, HISTORIAE MAVRICII TIBERII IMP. LIB. VIII.

ITEM

GEORGII PHRANZÆ PROTO-VESTIARII CHRONICORVM DE VLTIMIS ORIENTALIS IMPERII TEMPORIBVS, DE SVLTANORUM Oſmanidarum origine, ſucceſſione, rebus geſtis, vſque ad Mahometem II. de rebus denique Peloponneſiacis ante & poſt captam Conſtantinopolim libri III.

EPISTOLA GEORGII TRAPEZVNTII, QVA IOANNEM PALAEOLOGVM IMP. HORTATVR, VT AD SYNODVM IN ITALIA celebrandam proficiſcatur.

OMNIA EX BIBLIOTHECA SERENISS. MAXIMILIANI VTRIVSQVE BAVARIAE PRINCIPIS depromptа, in latinum conuerſa, & Notis illuſtrata

A

IACOBO PONTANO SOCIETATIS IESV.

Acceſſerunt Indices copioſiſſimi.

ANNO *M.DCIV.*

INGOLSTADII,

Ex Typographia ADAMI SARTORII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

10. ?. C. 40

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO MAXIMILIANO, VTRIVSQVE BAVARIÆ DVCI, PALATINO RHENI, &c.

IACOBVS PONTANVS SOCIETATIS IESV S. P. D.

MVnus quoddam hiſtoricum, ipſo genere vnum, expoſitione bipartitum, MAXIMILIANE PRINCEPS, ad te mitto. De Imperio, & Imperatoribus Orientis Scriptores hi ambo memorant: de Mauricio Tiberio quidem prior, vt longior, ita quoque grauior, & illuſtrior: de Palæologis Comnenis poſterior, vt chronographus, contractior. Inter illius, & horum tempora aliquot ſæcula fluxerunt, anni propemodum

Digitized by Google

ſeptingenti: id quod narrationum in vno volumine coniunctionem impedire non debuit, quando vni eidemq́; imperio præfuerunt, Byzantiumq́;, nouam Romam (vt Conſtantinus Magnus appellare voluit) ſedem ac domicilium habuerunt: & quæ commemorantur ab vtroque, ad idem imperium, eandemq́; ciuitatem ſpectant. Florebant res, & ſtabant incolumes adhuc ſub Mauricio Principe potentiſsimo. Defloreſcebant, & accidebantur potiſsimùm ſub Palæologis, cum Oſmanidæ, ſiue Turcarũ reges (nominis & maieſtatis Chriſtianæ hoſtes infeſtiſsimi) ſemper aliquod tanquã membrum de ingenti & prȩclariſsimo corpore auellerent, donec tandem Numine conniuente, fortunatiſsimam illam, auguſtiſsimamq́ue vrbem, reuera cȩterarum vrbium βασιλίδα, reginam ac dominam acerrima oppugnatione diu vexatam, in poteſtatem adduxerunt: atq; ita corporis quod dixi, velut ſpecioſiſsimum caput, aut intima eius viſcera, atq; adeò cor ipſum immaniſsimè

niſsimè auulſerunt. Quod vt geſtum ſit, à PROTOVESTIARIO noſtro, qui præſens interfuit, diligentiſsimè, & ad fidem accommodatiſsimè deſcriptum inuenimus. In vtraq; hiſtoria (vt hoc loco ad illarum commendationem nihil prӕterea ponam) ſummam rerum humanarum mobilitatem ac viciſsitudinem, & quod eſt apud Flaccum, hic apertiſsimè intueri licet.

——valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens. hìc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hìc potuiſſe gaudet.

Ex quanta fœlicitate Ormiſdas Perſarũ rex (nam de rebus quoque Perſicis multa Theophylactus narrat) & Choſroes filius eius in quantas ærumnas deuoluti ſunt? Quam flebilis eſt Mauricij exitus? Quam miſerabilis Palęologorum conditio, qui auxiliaria Latinorum arma toties incaſſum implorarunt? Perſæ Varamum, Mauricius Phocam, Conſtantinus VIII. qui ex fami-

lia Palęologina extremus, & parum diu imperauit, Mahometem II. tyrannos crudeliſsimos pertulerunt.

Quare Principibus nihil tutius, nihil ſalutarius, quam ab vno & vnico Deo pendere ſemper, cuius eſt regnum, & cui voluerit, dabit illud: nihilq; perinde in omni vita charum habere, vt pietatem ac religionem, cuius in teipſo, MAXIMILIANE, vt item in ſanctiſsimis parẽtibus ac maioribus tuis exempla multa & ſingularia vidimus, legimus, audiuimus: quemadmodum & virtutum reliquarum, quibus Principes Chriſtiani pluſquam diadematis, auro, & lapillis, ſtipatorumq; magnis cateruis, & omni demum honorum genere exornantur. In his elucet inprimis domus veſtræ clariſsimæ erga Religioſos viros amor ac liberalitas, qua cum SOCIETAS noſtra plurimum vſa ſit, vtaturq; quotidie, & pars illius etiam ad Auguſtanum hoc Collegium dimanauerit, & nos quoque tua tuorumque ſucceſſorum pręſidia, ſubſidiaque nobis polliceri poſsi-

poſsimus, facere non potui, quin ad teſtificationẽ grati ac memoris animi, hoc quidquid eſt voluminis tibi inſcriberẽ: cũ præſertim ex nobiliſsima bibliotheca tua codices græcos plures hactenus mihi, & quibuſdam ordinis mei ſuppeditaueris: vt hoc etiam modo nomine ſtudioſorum omnium, qui his, & aliis interpretationibus noſtris noſtrorumq́ue legendis profecerunt, aut proficient, tibi gratias agere videar, cum theſauros tales latere & abſcõditos eſſe amplius noluiſti. Quod reſtat, etiam atq; etiam oro PRINCEPS SERENISS. vt labores hoſce tibi piè dedicatos ne ſpernas, Societatemq; noſtram omni beneuolentia comprehendere ne deſiſtas. Auguſtæ Vindelicorum, Anno M.DCIV. pridie Kal. Maias.

Theophy-

Digitized by Google

Theophylactum Simocattam de rebus Mauricij Imperatoris, & Georgium Protoueſtiarium de vltimis Imperij Conſtantinopolitani temporibus, &c. à IACOBO PONTANO Societatis noſtræ è græco tranſlatos, atque ab aliquot Patribus noſtri ordinis viſos & approbatos, ego GREGORIVS ROSEPHIVS, per Germaniam ſuperiorem Societatis IESV Præpoſitus Prouincialis, poteſtate mihi ab admodum R. P. N. Generali CLAVDIO AQVAVIVA conceſſa, typis excudi permitto. Ad huius rei fidem, teſtimonium hoc manu mea ſubſcriptum, & ſigillo Societatis conſignatum illi do. Landſpergæ, pridie Kal. Februarias. Anno M. D. CIV.

GREGORIVS ROSEPHIVS.

Theophylactum hunc Simocattam, & Georgium Protoueſtiarium fideli & eleganti latinitate donatum à IACOBO PONTANO Societatis IESV presbytero, viro erudito, & multis in publicum datis monumentis claro, ſaluis fidei noſtræ decretis, prælo rectè & vtiliter committi poſſe iudico.

PETRVS STEVARTIVS, S. Theologiæ Doctor, Profeſſor & Procancellarius in Academia Ingolſtadienſi, ibidemq́ ad D. Mauricium parochus.

AD

AD LECTOREM.

DE AVCTORE HVIVS HISTORIÆ, DE SCRIPTIS EIVS, DE SYNOPSIBVS IN EVM PHOTII CONSTANTINOPOLITANI.

THEOPHYLACTVS Simocatta (ſic enim malo, quam Simocatus: idq; cum Suida, apud quem eſt Σιμοκάτης) in Ægypto natus eſt, vt ipſe liquidò indicat lib.7.cap.16.in extremo,cum de fluminis Nili incremento,& inundatione diſputationem longiuſculam texere incipit. Natus eſt autem loco non ignobili, vt coniecturam facimus: quandoquidem Petrum Ægypti Præfectum ſe cognatione attingere affirmat,lib.8.vbi Mauricij miſerabilem interitum exponit ac deplorat: & ipſe quoque honores geſſit, quod ſtatim docebimus. Atqui ſcimus regendis præſertim prouinciis,vt nõ imprudentes viros,ſic etiam non humiles,ac plebeios præponi ſolere. Ex dialogo, quem hiſtoriæ ſuæ præfigit,adultis Mauricij temporibus in lucem editum ſuſpicor,& id multò magis ex cap.17.lib.2.colligo,vbi ſe de illius rebus audiiſſe à ſe-

Digitized by Google

nibus narrat; quia ſcilicet puerilem tum ætatem agebat Sub Heraclio, qui Phoca interfecto imperiũ pœne triginta annis tenuit, (ab anno Chriſti DC.XII. ad DC. XL. ſcilicet) & Sergio Patriarcha Conſtantinopolitano eum floruiſſe, hiſtoriamque iſtam conſcripſiſſe, ex eodem dialogo certo certius conſtat, ſimiliterq́; ex cap. 12. lib. 8. vbi ſe, Phoca è medio ſublato, ſcripta à ſe de Mauricij nece populo è ſuperiore loco recitaſſe, eumq́; ad lachrymas commouiſſe narrat. Photius ἀπ' ἐπάρχων ex præfectis nominat. Præfecturam itaque, nec ciuitatis, ſed prouinciæ potius alicuius adminiſtrauit. Ab eodem ἀντιγραφεὺς dicitur: quod quidam putauit reddendum Scripturarius. *Scripturarij, inquit Nonius, apud veteres fuerunt, quos nunc tabellarios dicimus: quòd ſcriptis, & commentariis omnia vel vrbium, vel prouinciarum complecterentur. Lucilius,* publicarum rerum aſſueſiam, vt ſcripturarius. *Vnde hiſtoriam noſtram liceret appellare: THEOPHYLACTI SIMOCATTAE EX PRAEFECTI, ET SCRIPTVRARII. Sed Budæus in Pandect. ἀντιγραφεὺς interpretatur, OBSERVATOR COACTORVM, id eſt, eorum qui pecuniam colligunt, ad Principem, aut Rempub. pertinentem, qui Græcis ἀποδέκται, noſtratibus Receptores particulares, Ciceroni pro domo ſua, & alibi, cuſtodes; vbi forſitan,* coactorum, *ſubau-*

ſubaudiendum eſt. Magis igitur inſcriptio placuit, ***EX PRAEFECTI, ET CVSTODIS COACTORVM.*** *Suidas* σοφιστὴν *appellat, id eſt, hominem doctum ac ſapientem, ex eóque & verba explanat, & locos integros adducit.*

Ingenium eius mite inprimis, & φιλόκαλον, *vt etiam doctrinam non vulgarem, ſcripta ipſa teſtantur ac produnt: quorum alia ſunt epiſtolæ: alia quæſtiones naturales: alia hiſtorica. Verùm nos duobus prioribus generibus in præſens prætermiſſis, de hiſtoria, quam in manibus habemus, age, pro recepto interpretũ more diſſeramus. De qua primùm omnium audiendus eſt Photius, cui cum ſumma eruditione ſummi quoque iudicij intelligentia tribuitur.* ἡ μέντοι φράσις αὐτοῦ ἔχει μέν τι χάριτος· πλεονάζει δὲ ἡ τῶν τροπικῶν λέξεων, καὶ τῆς ἀλληγορικῆς ἐννοίας κατακορὴς χρῆσις, εἰς ψυχρολογίαν τινα, καὶ νεανικὴν ἀπειροκαλίαν ἀποτελευτᾷ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς γνωμολογίας οὐκ ἐν καιρῷ παρενθήκη, φιλοτιμίας ἐστὶ περιέργου, καὶ περιττῆς. τὰ δ' ἄλλα οὔτι ἐς μῶμον ἥκοι. Dictio eius lepore ac venuſtate non caret. Veruntamen modificatarum vocum, & allegoricorum ſenſuum nimis crebra vſurpatione, cum faſtidio legentium, tandem friget, & iuueniliter ineptit oratio. Quin etiam intempeſtiua ſentẽtiarum intermiſtio, diligentiam nimis curioſam, & ſuperuacaneam olet.

Digitized by Google

Cętera in reprehenſionem non cadunt. *Hui ciudicio & nos ſuffragamur, dictionisq́ elegantiam ex tropis tum iis, qui in vno verbo, tum iis qui in oratione cernuntur, magnam partem à Simocatta quæſitam, & comparatam concedimus. Tropi autem, vt rariores ornatum, ſic frequentiores non ſolum ſatietatem & ineptiam, ſed inſuper obſcuritatem pariunt. Recenſere huiuſmodi tropos hoc loco nihil attinet, cum res perſpicua ſit, de qua loquimur. Eſt & aliunde parum nonnunquam dilucidus hic auctor, vt interpretem, etiam me eruditiorem pudere non debeat, id candidè confiteri. Quod de ſententiis non opportunè inſertis queritur Photius, id aliquando factum à Simocatta non memini. Curioſè quidem, & fortaſſe plus ſatis diligentem alicubi, non negauerim, & in ſententiis quoque crebrum eſſe fateor: nec ob id diem illi dicendum puto. Inuenitur præterea aliquanto verboſior, quod Photium præteriiſſe miror: & idem vel continenter repetit: vel pluribus quam opus eſt dicit. Sed enim hæc tria à reprehenſione haud aliena, multis laudabilibus egregiè compenſat. Eſt quippe rebus illuſtris & magnificus: tametſi non omnia Mauricij, ſed bella cum Perſis potiſſimùm (nempe quinque libris prioribus) perſequitur: reliquis tribus aduerſum Abares, & Sclauinos, ſiue Sclauos geſta, nec non funeſtum eius exitum complecti-*

plectitur. Magnam habet caſuum varietatem, quæ legentes mirabiliter retinet. Genus ſcribendi (ſi totum ſimul vniuersè ſpectemus) ſanè elaboratum, prudens, graue, iucundum, diſertum, planeq́ oratorium. Affert ad vitam humanam ex rerum viciſsitudine ac mutatione quam rectiſsimè inſtituendam documenta vtiliſsima. Eo ſiquidem fine potiſsimùm hiſtoria texitur, vt aliorum exemplo velut in ſpeculo, quid in moribus nobis ſectandum fugiendumúe ſit, contemplemur. Nec lectorem ſuum tantummodo meliorem, ſed etiam doctiorem dimittere ſtudet; & cum alios ſummi ordinis ſcriptores, tum Homerum ſe non oſcitanter legiſſe oſtendit. Multa nihilominus particulatim laudari in hac hiſtoria Mauriciana poſſunt: vt deſcriptiones montium, fluminum, caſtellorum, locorum, pugnarum, rituum; orationes partim ſacræ, partim ciuiles, partim militares, ſententiis ornatiſsimæ ac robuſtiſsimæ, & omnino eloquentiſsimæ: ſimilitudines ad illuſtrandum accommodatæ: multa prudenter dicta: multa pia pie explicata. Si igitur hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat, hæc hiſtoria ſcripta ad hunc modum, neceſſe eſt multò amplius delectet: in cuius contextu græco innumeris locis emendando, & interpungendo nos etiam atq́ etiam, maioremq́ in modum laboraſſe credas velim.

Iam vero Photius, qui in iudicio de hac hiſtoria ferendo acutum ſe præbuit, in ſynopſibus, ſeu argumentis ſingulorum librorum conficiendis parum accuratè, fideliterq́; verſatus eſt. Haud enim ipſemet ex lectione, & memoria illas compoſuit (quod multis iam perſuaſum opinor, qui Theophylactum noſtrum nondum viderunt, & Photianam Bibliothecam euoluerunt) ſed lemmata, ſeu ſummulas ſectionum, ab aliquo lectore, aut librario inductarũ, & in veſtibulo totius operis (vt mos eſt) ſimul ordinatim poſitas, vt inuenit, ita in octo faſciculos conſtrinxit; ac nihil pœne à ſe animaduerſum interiiciens, alienum laborem pro ſuo nobis obtruſit, & fucum fecit. Cum autem lemmata illa nunc imperfecta ſint: nunc minus quam pro re contineant: nunc plus contineant: nunc ab ordine rerum narratarum diſcrepent: nunc falſa ſint; hæc omnia vitia in epitomis Photianis æquè reperiuntur. Quibus nos tollendis operam dantes, epitomas ad ipſam narrationis integritatem, ſeriem, veritatemq́; accommodauimus: quod facilè perſpiciet, qui periochas iſtas, ſiue argumẽta, ſiue ſynopſes (vt nobis placuit appellare) cum iis quæ apud Photium leguntur, conferre voluerit. Quamobrem etſi eius nomen in his omittere ſine piaculo poteramus, ne tamen quiſpiam recognitionis, ſeu emendationis noſtræ ignarus, aut nos tam

nobi-

nobilem ſcriptorem nondum vidiſſe admiraretur: aut illi gloriam ſuam inuidiſſe opinaretur, ſynopſibus ſingulis Photij Patriarchæ, immò Pſeudopatriarchæ nomen præpoſuimus. In capita vnumquēque librum nos primum, noſtrum ſecuti iudicium diuiſimus, & ſuum cuiq; argumentum præſcripſimus.

De inſcriptione huius hiſtoriæ.

Libros hoſce οἰκουμενικὴν ἱστορίαν *non ab ipſo hiſtorico, ſed ab aliquo ipſius ſtudioſo lectore, aut librario inſcriptos exiſtimo, quod obſeruarim, vetuſtos ſcriptores de titulis monumentorum ſuorum, ſiue de inſcriptionibus adeo parum fuiſſe ſollicitos, vt eos ſæpe omiſerint. In quo poſteris errandi, ne dicam ineptiendi data eſt occaſio. Splendida ſanè appellatio, & quæ vniuerſam quandam orbis, ſeu rerum per orbem geſtarum explanationem polliceri videatur: cum tamen non niſi Mauricij res, neque illæ omnes hoc volumine explicentur. Multa ſiquidem etiam alibi, & in occidente, & in Italia præcipuè geſſit. Quid ergo? Arbitror inuentorem huius inſcriptionis ad ipſum Imperatorem, (qui tum nullo alio occidentis Imp.* οἰκουμενικὸς *dici verè potuit) reſpexiſſe: vt non tam œcumenica, quam œcumenici hiſtoria nominanda videatur. Nos, vt omnem ambiguitatē obſcuritatemq; fugeremus, ſimpliciter, nec falsò,*

&

& quod ſatis eſt, hiſtoriã Mauricij Imperatoris inſcripſimus: non impedientes, ſi quis nihilominus οἰκουμενικὴν voluerit appellare.

Qui res Mauricij perſcripſerint.

Quanquam de hoc magno, & illuſtri Imp. complures ſcripſerunt, duos tamen potiſſimum laudandos, cæterisq; ſine vlla controuerſia longiſſimè anteponendos video. Euagrium, omnium antiquiſſimum, & ipſius Mauricij æqualem, cuius extant libri hiſtoriæ eccleſiaſticæ (qui cum non niſi ad duodecimum eius annum peruenerit, apparet ante illum vita exceſſiſſe: Mauricius quippe annis viginti imperio præfuit) & Theophylactum hunc noſtrum, qui proximè ſecutus eſt Euagrium, ſcripſitq; regnante Heraclio, Phocæ ſucceſſore, & ſcripſit ex inſtituto libris 8. hiſtoriã Mauricij, accuratiſſimè & elaboratiſſimè, vt videbis. Ex quo tanquam flumine cæteri ſuos riuos deduxerunt: inprimis Theophanes, qui, quod Iuſtinus Trogo Pompeio, & Xiphilinus Dioni, hoc ipſe Simocattæ fuit; compendium enim quoddam confecit, & id Anaſtaſius Bibliothecarius interpretatus eſt pœne totum. Paulus Diaconus in Miſcella, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus Calliſtus. Omnes iſti ſuas narrationes hinc deriuarunt, ſecundum Theophanem Nicephorus potiſſimùm. Verùm

Digitized by Google

Verùm nos dulcius ex ipſo fonte bibamus. Multo enim apud noſtrum omnia copioſius & diligentius (tametſi non ſine digreſsionibus, ſed vtilibus & iucundis) explicantur. Et gratia magna, Nobili ac Magnifico D. Ioanni Georgio Hervvardo ab Hohenburg, Sereniſs. Principis Bauariæ Conſiliario intimo, & inclytorum ſtatuũ Bauaricorum Cancellario; cuius cura & impulſu factũ eſt, vt edito Catalogo codices græci manuſcripti bibliothecæ Bauaricæ cum doctis viris aliquando ad publicam vtilitatem communicaretur. In quibus hunc diutius iacere in tenebris non oportuit.

De omiſſis à Simocatta.

De cæteris à ſcriptore hoc in Mauricÿ rebus prætermiſsis, & quia perpauca, & quia non magni momenti ſunt, nihil dicam. Illa, à reliquis omnibus poſita, & narratione ac ſcitu digniſsima, quare tacuerit (ignorare enim ea non potuit) coniectura indagemus licet. crudelitatem in captiuorum XII. millia, quos cum non ita grandi pecunia redimere potuiſſet, (non enim plus nummo aureo in caput conſtituebat Chaganus, immò dimidium) ex auaritia noluit: atq; ita vt omnes ad vnũ mactarẽtur in cauſſa fuit. Et diſplicuit hoc verbum coram domino. Quamobrem per quietem ſe ad Chriſtum iudicem citari,

citari, & accuſari à captiuis vidit. Interrogatusq́, hîc ne, an in futura vita pretium ſibi pro ſcelere vellet reddi, hîc hîc, miſericors Domine, reſpondit. Tum Iudex, tradite illum Phocæ cum vxore & liberis. Experrectus Philippicũ ſororis maritum repentè accerſiuit; & quoniam eum tyrannidis ſuſpectum habebat, ideoq́, in carcerem coniecerat, in genua procidẽs veniam ab eo petiuit. Hæc à Theophane fuſius exponuntur. Perſtringit ea duntaxat Nicephorus lib. 18. cap. 38.

De libertate auctoris in appellationibus.

Monendus mihi es, bone lector, Theophylactum in Perſis, & Perſide nominandis eſſe copioſum & varium. Nominat enim illos etiam Babylonios, Parthos, Medos, Chaldæos, barbaros: hanc Medicam, & Babyloniam (quo vocabulo & Seleuciã, regiam ſedem, aliquoties intelligit: nam & Babylonia dicta eſt) ſiue poëtas imitans, qui vicinorum nominibus in appellandis locis, & gentibus vtuntur: ſiue quia olim ſub eadem monarchia omnes fuerunt: ſiue quia alij ex aliis deſcenderunt, & alij poſt alios rerum potiti ſunt. Cui rei probandæ faciunt illa verba legati Choſroæ regis Perſarum ad Mauricium Imp. lib. 4. cap. 13. ἢ οὐκ ἐκ βαβυλωνίων μῆδοι, ἐκ δὲ μήδων οἱ πέρσαι, μετὰ δὲ τούτους οἱ πάρθοι; ὥσπερ τινὶ ἀκολουθίᾳ

κολουθίᾳ διαδοχῆς τὴν χαλδαίων εὐδαιμονίαν ἐκτή-σαντο; Annon è Babyloniis, ſeu Aſſyriis Medi, ex Medis Perſæ, ex his Parthi, quaſi quadam conſequenti ſucceſſione Chaldæorum opes acquiſiuerunt? *Poëtas autem vti vicinorum nominibus in gentibus, & populis appellandis, atq; adeò in Perſis, de quibus agimus, teſtis locuples erit Horatius, apud quem etiam Medi, & Parthi, planè ſicut à noſtro Simocatta nominantur. Ab hiſtoricis Græcorum quoque bellum Græcis à Xerxe illatum,* τὰ μηδικὰ *ſæpe dicitur. Abares etiam modò Scythas, modo Hunnos, modò Turcas vocat. Nos Perſarum, & Perſidis nomina ad vitandam* ἀμφιβολίαν *& confuſionem lectorum, vbi ſenſus patitur, vbique retinemus. Interdum Romanos, (hoc eſt Græcos,) qui à temporibus vſq; Conſtantini M. propter imperij ſedem in Orientem translatam ita cœpti ſunt nominari, (vt Annotationibus in Cantacuzeni hiſtoriam docuimus) etiam latinos appellat.*

Cætera quæ te ſcire volo, in Notis exſpectato.

CAPITA TOTIVS HISTORIÆ PER LIBROS.

Libri Primi.

I. Tiberij Auguſti ſub exceſſum præclara oratio. Mauricius ſucceſſor palam declaratur.

II. Vox diuinitus ad Tiberium delata: eius è vita abitio: populi luctus & lacrymæ: funus & ſepultura.

III. Inter Abares, & Romanos ictum fœdus ignominioſum. Chaganus elephantum ſpectandum, lectum aureum, & præter pactam in fœdere pecuniam, 20. millia ab Imp. poſcit: fœdus rumpit.

IV. Vrbs Singidon à Chagano capitur: Auguſta, & Viminacium expugnantur: Anchialus deuaſtatur: vici propinqui hoſtiliter diripiuntur. Romanorum ad Chaganum legatio.

V. Liberior, & minacior Comentioli apud Chaganum, eiuſque optimates oratio, cum prædicatione Romanorum eximia.

VI. Chaganus excandeſcit: Comentiolum punit atrocius. Alia ad Abares legatio. Viginti aureorum millia ad priora octoginta ſpondentur.

VII. Sclauorum ad longum murum hoſtilis progreſſio: & in iis cædendis fugandiſque Comentioli ducis memoranda virtus.

VIII. Fœdus à Chagano iterum peſſundatur. Cauſſa Bocolabras quidam magus, Scytha genere. Targitius Chagani Legatus in inſulam relegatur. Vrbes Romanorum ſubiguntur.

IX. Tranſitus ad res Perſicas. Romanorum cum Perſis ad Nymphium flumen aduerſo Marte congreſſus.

X. Mauri-

X. Mauricij, & Conſtantinæ Auguſtorum nuptiæ magnificentiſſimæ. Ciuitatis publica lætitia, gratulatioque.

XI. Incendium in foro ſub initia imperij Mauritij. Miraculum de concha Glyceriæ martyris. Paulinus Præſtigiator in crucem agitur: filio caput amputatur.

XII. Aphumi caſtellum à Perſis, Acbas à Romanis oppugnatur, & à Perſis ſuperuenientibus liberatur. Ingens terræmotus imperio Mauricij adhuc recenti, eiuſdemque conſulatus, & in populum liberalitas. Ioannis ducis exauctoratio.

XIII. Philippicus Imp. Sororius, Prætor orientis decernitur. Eius expeditiones. E Perſide redeuntes Romani, via aberrant, & extrema ſiti cruciantur. Captiuos vtriuſque ſexus interficiunt. Pueri ſeruati, moriuntur ſiti.

XIV. Philippicus Arzanenam regionem ſuis diripiendam permittit. Ab imitatione Scipionis Romani commendatur. Ægrotat. Cardariganus Monocartnm fruſtra inuadit: latrociniis & incendiis graſſatur. Philippicus Byzantium redit: inde rurſum veris initio diſcedit.

XV. Perſarum ad Romanos de bello finiendo legati. Mebodi Legati oratio. Locus communis contra bellum. Romanorum recuſatio, & ad confligendum cum Perſis promptiſſima voluntas.

Libri Secundi.

I. Izalæ montis deſcriptio; & cur dux Romanus eò ſe tranſtulerit.

II. Cardarigani faſtus. Magos conſulit: victoria promittitur: in Romanos itur. Romani hoſtes explorant.

III. Acierum vtrinque diſpoſitio. Philippicus ſacram Saluatoris effigiem circumferens, animorum incredibile robur militibus addit, cohortationem adiungit. Pro victoria Deo cum lachrymis ſupplicatur, Rogatur dux vti ſecedat. De incertis belli locus communis. Locus pugnę, & illi vicina patria virorum illuſtrium.

IV. Romani victores ſpolia legunt inuito duce. Eius ſtrate-

gema. Perſarum fuga. Cædes vtrinque plurima. Vox diuina ad Romanos. Perſæ fugientes in colle obſidentur.

V. Stephanus de Perſis fugitiuis non deletis ſe purgat. Conflictus apud caſtra. Cardarigani infauſtũ ſtrategema. A Darenis excluditur cum conuitiis. In caſtris Romanorũ falſus rumor.

VI. Miles Romanus quadruplici vulnere ſaucius, in caſtra portatur, fortique animo emoritur. Donatiuum datur militibus. Vulnerati in vrbes proximas, & caſtella ad curationem dimittuntur. Romanus Perſidem incurſat.

VII. Arzanenam Romani vaſtant. Incolę ſub terram ſe abdunt: à captiuis produntur: reſono pulſu explorantur, & educuntur. Chlomarum caſtellum. Romani obſident. Duces Arzaneni duo ad eos tranſeunt: locum caſtello excitando oſtendunt.

VIII. Cardariganus cũ manu bellandi imperita in Romanos ſeſe agit. Heraclius cum comitatu ſuo abſq; armis ſpeculatum egreſſus, periculum euadit. Philippicus militem diſperſum, ad reſiſtendum hoſtibus recolligit. Labertas Perſa ſuis ad locum munitum præit. De media valle, ſeu foſſa inter Rom. & Perſas, & horum clandeſtino diſceſſu. Chlomari obſidione Romani abſtinent.

IX. Philippicus inconſideratè fugit. Timor, tumultus, angor in caſtris: militum fuga nocturna, & miſera. Aphumos petunt: ibi ducem fugitiuum dicteriis laceſſunt. Perſæ eos lento paſſu inſequuntur: in extremos iaculantur. Mula lecticaria ducis feritur. Theodorus neglectæ cuſtodiæ accuſatur. Dux redit: caſtella apud Izalam reficit: Heraclio exercitum tradit: mœſtus à bello vacat.

X. Tigris fluuius deſcribitur. Geſta Heraclij ducis in Perſide ad meridiem. Miſſio militum in hyberna. Morbus Philippici, & exercitus ad Perſas denuo vexandos diuiſio. Res contra Abaros feliciter, & cum gloria adminiſtrata. Chaganus fugæ beneficio ſeruatus.

XI. Comentiolus fidei violatæ, timiditatiſque reprehenditur. Montis Æmi luculenta deſcriptio. Hoſtium tranſitus inueſtiga-

neſtigatur. Caſtus fortuna proſpera elatus, Comentiolum deſerit: in calamitatem incidit.

XII. Agmen Caſti, timore perculſum diſſipatur. Capti de Romanis atrociſſimè pulſantur. Caſtus, & cũ eo multi in poteſtatem veniunt. Abares in Thraciam vaſtabundi ſeſe infundunt. Anſimuthus peditatus Thracij Præfectus capitur. Conſultatio Comentioli cum primoribus, & ad conſtanter dimicandum cohortatio.

XIII. Chiliarchi oratio de hoſtibus non inuadendis: à paucitate militũ, ab accepta recens calamitate. Huic ſuaſori ſenex miles aduerſatur conſtãtiſſimè, & lacrymans audientiã rogat.

XIV. Oratio ſenis, qua ſententia Chiliarchi vt timida & ignaua refellitur, & Abares armis appetẽdos conſulitur: ipſius hoſtis, Romanorumq; veterum exempla aſſumuntur, & ſententioſa cohortatio adiungitur.

XV. Perſuadet ſenex: arma capiuntur: in hoſtem gradiuntur. Ex falſo terrore clamor totum exercitum diſturbat. Fugit etiam Chaganus. Abarum complures obtruncantur. Chaganus Apperiam caſtellum adoritur.

XVI. Buſa miles fortiſſimus, venationi intentus capitur, & à ſuis nec precibus nec lachrymis lytrum impetrat. Docet Abaros fabricare machinam expugnatoriam: cuius adactu proſtratis mœnibus, oppido potiũtur. Beroen irrito conatu Chaganus oppugnat, incolis ſtrenuè reſiſtẽtibus: qui tandem non grandi pecunia obſidionem redimunt.

XVII. Chaganus à Diocletianopoli, Philippopoli, & Adrianopoli repellitur. Imperatori à plebeiis quibuſdã propter Caſtum & Anſimuthum à barbaris captos maledicitur. Ioannes Myſtaco Adrianopolim miſſus, hoſtes per hypoſtrategũ vincit. Palabundi fugiunt. Moderatio ducis in victoria.

XVIII. Heraclius Caſtrum Perſicum oppugnat acerrimè. Incolarum in ſeſe defendendis induſtria. Ipſum, & Mazarorum præterea occupãtur. Theodorus ab agricolis ad Beiudaës oppidulum inuitatur. Infeſtiſſimè oppugnatum, Saperij militis ſingulari, eximiaque virtute capitur.

Libri

Libri Tertij.

I. Priſcus in locum Philippici ſurrogatur. Annona militum contracta. Germanus Epiſcopus Damaſci honorificè à Priſco habetur. Cur ab eo Monocartum ductus. Priſci faſtus in contemnendo more vetuſto. Tumultus in caſtris duas ob cauſſas. Imago Chriſti ad ſedandas turbas circumlata. Dux periculum fugit: Detrahi militibus de conſueta annona vetat: medicum quærit à quo ſanetur.

II. Tabernaculum Priſci diripitur. Legatus eius ad exercitum. Germanus, quanquam multum repugnans, dux cooptatur. Epiſcopus Legatus ſpernitur. Statuæ, & imagines Imperatoris deiiciuntur abolenturque. Edeſſeni Epiſcopi irrita legatio. Clades orientis.

III. Legati ad Priſcum. Eorum in militibus placandis infœlix conatus. Priſcus Byzantium diſcedit. Aduerſus Philippicum rebellio. Perſæ occaſione vtuntur: Conſtantinam obſident: à Germano depelluntur. Ariſtobulus palatij Præfectus milites ad officium reuocat.

IV. Martyropolis aditu Romani à Perſis prohibentur. Hoſtes inſequentes dimicatione deuincunt. In Imper. beneuolas mentes accipiunt; captiuis, & ſpoliis eum honorant. Philippici timor. Stipendia perſoluta. Roma Longobardis reſtitit. Mauri in Africa domantur.

V. Carcer Giligerdi caſtelli, in quem diuerſi mortales includebantur: vnde ſe & alios per cædem Romani eximunt. Philippicum Gregorius Antiochiæ Antiſtes exercitui conciliat. Perſæ Martyropolim occupant. Sitta dolum machinato, Perſis Romani ſuccumbunt. Philippico amoto, Comentiolus in munere ſuccedit.

VI. Comentiolus cum Perſis acie congreſſus, fugit. Heraclij miranda virtus. Aphraates dux Perſicus occidit: Perſæ in fugam vertuntur. Munera Imperatori de præda mittuntur. Ludi ob victoriam Byzantij. Suaniam in Colchis Perſæ inuadunt. Turcarũ luxus in auro & argento. Perſis viciſſim tributa penſi-

penſitant. Præda Suaniæ Babylonem mittitur. Dux, Romanus nomine, à Mauricio in Colchidem miſſus.

VII. Romanus reditũ molitur: milites placat: hoſtium conſilia indagat. Romani exploratores dolo deluduntur, & torquentur. Varamus prouinciam Romanorum depopulatur; abeuntes ſequitur. Phalanx eius in fuga cæditur. Conflictu totis copiis inito, Perſæ ſuperati, fuga vniuerſi ſalutem petere contendunt. Romani inſequuntur.

VIII. Hormiſdas Varamũ bifariam dedecorat, à quo contra contemnitur. Armenij Prætore ſuo iugulato, rebus nouis abutuntur operã. Comenciolus turbas componit. Defectionis inuentorem clementia Imp. conſeruat. Ad Perſicas Tragœdias παρεγκλισή. Sarames ad capiendum, vinciendumque Varamum miſſus, ab eodem elephanto obiicitur.

IX. Ad tempora Iuſtini iunioris, & Tiberij, propter originem belli Perſici declarandam digreſſio. Belli execratio. Iuſtinus fœdera tranſgreditur. Romani in Perſas, Perſæ in Romanos belli cauſſam coniiciunt. Mendacium Perſarum.

X. Marcianus Patricius in orientem dux mittitur. Tribus millibus Arzanenam deprædatur. Prope Sargathum Perſæ cæduntur. Thebothum caſtellum inaniter oppugnatur. Choſroę ſenioris in Romanos expeditio. Adormaanes Romanorum loca populationibus miſcet; ſuburbana Antiochiæ ædificia demolitur. Apameam incendio fœdat.

XI. Marcianus gradu mouetur: Dara à Perſis capitur. Induciæ. Tiberius à Iuſtino collega aſciſcitur. Eiuſdem Iuſtini ad eundem de imperio legitimè adminiſtrando ſapiens, & pia parænesis.

XII. Gratulatio populi de Tiberio in collegam aſcito. Eius de pace legatio, & liberalitas. Iuſtiniani ducis laus. Pecunię bene collocatæ fructus. Inter Romanos, & Perſas fœdus. Romanorum propter Choſroæ præſentiam trepidatio.

XIII. Ducis Romani excellentiſſima concio, qua ſuis acriter, & cum mortis contemptu confligendi ardorem conatur immittere. Fiduciam vincendi ex hoſtium, & ſacrorum Perſi-

corum deſpicientia auget. Dicit autem inciſè, & membratim, quò dicat vehementius.

XIV. Romanus miles pugnã ſitit. Perſæ in hoſtes cum faſtu gradiuntur. Ambarum acierum diuerſa diſpoſitio. Vincuntur Perſæ, & fugiunt. Choſroæ turpis reuerſio. Eiuſdem lex de Romanis in poſterum bello non laceſſendis.

XV. Romani Perſidem infeſtam habent. In mari Hyrcano piraticam faciunt. Domum redeunt. Perſæ in regẽ ſuum contumelioſi. Militaris annonæ apud eos ratio. De pace vtrinque legationes. Romanis in Armenia ſubactis, pacem Perſæ repudiant. Mauricius in Armeniam mittitur: in Perſidem irrumpit: febrim habet. Multa caſtella diruuntur. Captiuorum Perſarum ingens numerus.

XVI. Romani multa loca ad vaſtitatem redigunt. Iuſtini deceſſus, & monarchia in Tiberium translata. Eius encomium. Choſroę filius Hormiſdas ſuccedit: cuius immanitas deſcribitur: cauſſa ſubiicitur, ariolorum falſa prædictio. Nequitia dæmonum. Alia Hormiſdæ ſcelera.

XVII. Hormiſdæ ſuperbia. Pacem auerſans, tributa poſtulat. Mauricius Perſidem deformat. In Cappadociam abit: in Perſidem per ſolitudinem Arabiæ properat: eum Nomades barbari proſequuntur, quorũ infidelitas reprehẽditur. Inanis Mauricij conatus, ad Callinicum oppidũ Romanorũ victoria.

XVIII. Ad Conſtantinam Romani Perſas cædunt. Mauricius Byzantium redit, defunctoque Tiberio principatum capeſſit. Reditus ad ordinem hiſtoriæ; ſed prius de Varami patria, genere, fortuna, geſtis honoribus, & quo pacto exercitum in regem exulcerarit.

Libri Quarti.

I. Varamus contra Hormiſdam exercitum colligit. Eius promiſſa illecebroſa. In Chubriadanem Inſpectorẽ regium. Perſarum immanitas. Niſibis diripitur. Ibidem de Hormiſda regno exuendo coniuratur. Legati militum ad Varamum. Zaba fluuius. Varami in Legatos benignitas. Hormiſdæ ex aduerſo caſu ira, & inſania.

II. Va-

II. Varamus per hyemem caſtella oppugnat. Zadeſpras peculator carcere ſolutus, ad hoſtes transfugit. Pherochanes regis dux Varamo cum precibus dona incaſſum offert. Varami inuentum, quo copias aduerſarias ad ſe traducit, dum Hormiſdam in ſummum apud eas odium inducit.

III. Pherochanes à ſuis occiditur: eius tentorium diripitur. E militum reliquiis Hormiſdas cuſtodes ſibi facit. Ciuium per vrbes regias ſuper geſtis admiratio. Bindoëm, virum illuſtrem frater è carcere eripit. Hormiſdas in regia inuaditur. Eius ornamenta ſumptuoſiſſima. Bindois in illum maledicta. De throno abſtractus, in vincula datur. Choſroës filius periculi metu fugit: accepta fide in regnum redit. Hormiſdas ad principes Perſarum de repub. dicendi facultatem exorat.

IV. Concio Hormiſdæ. De iniuria ſibi facta expoſtulat. Conditionem priſtinam cum præſenti, illius delicias cum huius miſeriis, & ſqualore comparat. Ingratos, & impios in ſe, illorum animos increpat. A tyrannis cauendũ monet. Choſroën propter mores ſceleratiſſimos regno excludendum, fratrem creandum ſtatuit. Acta ſua commendat.

V. Bindoës orationem Hormiſdæ irridet, & in eum, vt multimodis ſceleratum, dirius inuehitur. Refutat etiam ex quibus ſeſe commendauerat. Tandem capite puniendum pronuntiat.

VI. Conuentus ira percitus in Hormiſdam, ante oculos eius filium necat: reginam vxorem in fruſta diſſecat: ipſum pupillis aduſtis cæcitate mulctat. Per digreſſionem res Cabadæ inſerſeruntur: quemadmodum ſcilicet erepto ſibi regno in carcerem miſſus, inde vxoris beneficio euaſerit, regnumque recuperauerit.

VII. Choſroës in ſolio cum acclamationibus locatur. Eius in patre captiuo alendo liberalitas: qui tamẽ omnia, addita verborum aſperitate reiicit. Iuſſu filij vſque ad necem fuſtibus contunditur. Hypocriſis Choſroæ. Varamum donis & pollicitationibus fruſtra tentat; à quo per epiſtolam cum faſtu ſcriptam de ſeditioſis in carcerem reuocandis monetur.

Digitized by Google

VIII. Rex ad procerum conſeſſum de literis Varami refert. Ad iram ab iiſdem extimulatur. Eiuſdem cautio. Literę Choſroæ ad Varamum, quibus faſtum eius excuſat; culpam in ſcribam facetè transfert: negat ſe facturum quæ poſtulet: ſpiritus regios oſtendit.
IX. Choſroes contra Varamum delectus agit, duces præponit. Copiæ fluuio ſeparantur. Fruſtra collocuti, ad velitationes veniunt. Choſroæ timiditas. Varami fidẽtia. Choſroes ſuſpectos interficit. Noctu inuaditur. Multa cædes editur. Multi ad Varamum deficiunt. Etiam ipſe Choſroes fugam init.
X. Conſultat Choſroes, quò ſe vertat: Chriſtianorũ Deum inuocat: frœno dimiſſo, equi greſſum ſequitur: Circeſij à Probo humaniter accipitur: Comentiolo duci eius aduentus, & quid ab Imperatore petat, ſignificatur. Mittitur cum epiſtola nuntius ad Mauricium, quem ingens inde lætitia occupat.
XI. Literæ Choſroæ ad Mauricium. Duo eſſe imperia omnium maxima, Romanum & Perſicum. Accuſatio Varami, contra quem concitatur Imp. & auxilium rogatur.
XII. Perſis proceribus blanditur Varamus: Choſroen quæri, ac vinctum ſiſti iubet. Bindoës vinculis adducitur. Varami in regno occupando aſtus: ſemet regem inſtituit. Ad præſidiarios Martyropoli eius mandatum. A Mauricio per ducem Comentiolum Choſroës honoratur. Eiuſdem impoſtura.
XIII. Choſroës vt vafer, & malæ fidei reprehenditur: eum ad ſe venire Mauricius non vult. Legati Choſroæ ad Imper. Principis Legati oratio, qua intereſſe Romanorum, Perſicum ſtare imperium, præclara diſputatione probat. Multa de Alexandri Magni ambitione diſſerit, & Imp. ad ſuccurrendum regi vehementer incitat.
XIV. Dicta placent, auxilium decernitur. Mauricij ingenuitas. Captiuos Choſroæ remittit, eumq; per Melitenenſem, & Antiochenum Epiſcopos donis, & ſolatio proſequitur. Choſroæ ad Niſibenos de officio Legati. Varami legati ad Imp. cum promiſſis reiecti. Satrapæ Varamo, eius moribus importuniſ-
ſimis

ſimis irritati, necem ſtruunt, & in palatium irruentes, cœpto fruſtrantur, miſereque occiduntur.

XV. Bindoes euadit: copias Andrabigano educit: Myſtaconem de ſtatu Choſroæ docet, quem armis iuuandum Imperator Myſtaconi commendat. Varami caſus cum lætitia narrantur, & audiuntur. Bindoës regiam pecuniam in militem erogat. Niſibim obſidentes ad Choſroæ partes accedunt. Arabia, & vrbes vſque ad Tigrim Choſroæ traduntur. Martyropolis Romanis opera Domitiani Epiſcopi deditur. Choſroes vt ingratus caſtigatur. Sittas proditor ignibus crematur. Perfidi Romani puniuntur, Domitianus feſtum diem indicit, concionem gratulatoriam habet.

XVI. Feſtiuiſſima Domitiani concio ob receptam Martyropolim, qua populus ad lætitiam inuitatur; clementia Imp. eximiè commendatur: exemplum humanitatis Ieſu Chriſti Seruatoris noſtri inducitur, Perſiſq; hoſtibus inſultatur. Applauſus populi, & præ gaudio lacrymæ erumpentes.

Libri Quinti.

I. Varamus re cum ſuis deliberata, copias aduerſus Choſroen in diuerſa loca deſtinat. Niſibi conuitiis inceſſitur. Zadeſpratæ nuntij peſſimè ibidem accepti, ad Choſroen tranſmittuntur, qui in aduerſa fortuna Sergij martyris opem, cum promiſſione crucis aureæ, lapillis diſtinctæ implorat. Zadeſpraten Roſas à Salchone impulſus, ſtrategemate quodam interficit.

II. Zadeſpratæ caput, & ſpolia ad Choſroen portantur. Anathonum miſſi ducem occidunt; caput eiuſdem Choſroæ tranſmittunt; qui religionem Chriſtianam prædicans, Mauricioque de ſecundis rebus ſuis ſignificans, auxilium, & pecuniam mutuam petit. Comentiolus rogatu Choſroæ abdicatur, cui Narſes ipſius ſtipator ſubſtituitur.

III. Narſes cum Romano milite, & Choſroe Perſidem ingreditur: Choſroes rex acclamatur: à Darenis honorificè excipitur. Domitiani Antiſtitis ob ingreſſum illius in templum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMAN.

Digitized by Google

minæ. Veniam petit rex. Templo eiicitur: muneribus regiis à Mauricio ornatur. Perſæ Varamo deſerto, ad eum deſciſcunt. Daram oppidum Imperatori donat. Legatum eius muneratur Imp. ipſumque filij appellatione cohoneſtat.
IV. Per Singarum Choſroæ aduerſus Varamũ delecta manus. Re conſpecta Varamus ad pugnam exit. Procedit vltra cum auxiliis Choſroes. Domitianus milites ad fortiter prœliandum, atque ad mortem contemnendam egregia concione inflammat.
V. Militum pugnandi ardor. Choſroæ cuſtodia Romana attribuitur. Ex Armenia copiæ exſpectantur. Choſroes manipulos, vires hoſtium exploratũ dimittit. Bryzacius dux Perſa à Romanis captus, auribus & naſo mutilatur. Choſroes proſperitate ſua lætus, ducem Romanum acuit: duces Romanos atque Perſas conuiuio excipit. Adductus inter epulas Bryzacius illuditur, & interficitur. Hilaritas epulantium.
VI. Mebodis nuntius ad Præfectum Prytanei de commeatu, & pecuniis ſufficiendis. Theſaurorum cuſtodis fuga. Seleuciæ conditor. Euphratis deſcriptio. Mebodes Seleuciam noctu irrumpens, cædibus promiſcuè graſſatur. Cteſiphontæi fama conterriti, deditionem decernunt. Antiochiam Perſarum condidit Choſroes. Iuſtinianus eidem regiam extruxit. Mebodis Antiochiam litteræ.
VII. Epiſtola nomine Romanorum ad ciues Antiochiæ Perſidis. Fugitiuos, & Varami factionem poſcunt. In ducem, & dedititios animaduertunt. Iudæos quoque tyranni adminiſtros trucidant. Qua occaſione in Perſidem commigrarint Iudæi, eorumque aculeatior vituperatio. Alexandriana locus vnde dictus.
VIII. Tranſitum fluminis Romani præoccupant. Vnde audacia Varamo. Eius ſpeculatores capti rem produnt. In Amiſenos irruptio. Ad lacum Varamus Romanis occurrit. Sine pugna abitur. Narſes Ioannem monet, ne ſeparatim cum Perſis in aciem deſcendat.
IX. Choſroes nuntiis lætiſſimis afficitur. Exercitus tres in vnum

Digitized by Google

vnum coniunguntur. Choſroes, & Varamus, quantum exercitibus valuerint. Varami inſidiæ patent. Barbarorum clamores & tumultus; Romanorum quies. Ad prælium acies diſpoſitæ Barbari in montem confugiunt. Perſarum temeritas.

X. Varami fuga ad loca varia, quem Romani perſequuntur. Certamen in campo paratur. Teſſera Romanorum AVE MARIA: Pugna deſcribitur. Sex millia Perſarum fugientium. In captos Choſroæ ſæuitia. Turcæ donantur Mauricio. In frontibus eorum vnde crucis ſignum.

XI. Tabernaculum Varami diripitur. Barbari ex elephantis tela ſpargentes, Romanis ſuccumbunt. Beſtiæ Choſroæ donantur. Spolia leguntur. Diſceditur. Choſroæ ob partam victoriam lætitia. Romanos parum gratus domum remittit: ab iis de officio admonetur. Mille cuſtodes corporis Mauricium rogat.

XII. De ſancta fœmina Golinducha apud Hierapolim. Genus, connubium, ecſtaſis. Quid à marito propter Chriſtianiſmum perpeſſa ſit. Altera eiuſdem diuinitus illuſtratio, & de morte mariti vaticinium. Niſibim migrat. A ſacerdotibus Chriſtianis myſteriis imbuitur. A magis quæritur: in carcerem diuturnum traditur, inde per angelum liberatur. Hieroſolymis ſancta adorat: Choſroæ futura prædicit: Hierapoli vita innocentiſſimè exacta, in cœlum abit.

XIII. Choſroes Sergio martyri crucem auream, & gemmatam dono fert. Epiſtola eiuſdem de voto ſuo. Poſthabita lege Perſica, Siram fœminam Chriſtianam ducit, reginamque renuntiat.

XIV. Choſroes prolem à Sergio martyre contendit. Cum donis epiſtolam mittit, qua ſe voti compotem euaſiſſe narrat, cum ſingulari erga Sanctum reuerentia, & Chriſtianè prorſus.

XV. Tyrannidis Varamo conſcij, morte plectuntur: Bindoës in Tigridem proiicitur. Fœdus & pax inter Perſas & Romanos ex æquo ſeruatur. Vaticinia Choſroæ de Romano-

rum;

rum, Perſarumque imperiis. Quæ item Probo Epiſcopo Chalcidenſium prænuntiarit. Ad res Europæas regreſſio.

XVI. Mauricius ex Oriente copias in Occidentem reducit. Contra Abares ſe inſtruit. Rogatur à proceribus, & Patriarcha, & ipſa Auguſta, atque liberis, ne ipſe ducta exercitum. Nihil impetratur. Solis defectio. Ventorum rabies. Ad Legatum audiendum in vrbem redit. Ad expeditionem reuertitur. Piè ſacra obit. Pauperibus benignè facit. Iter eius à Rompho. A ſpectro forma ſuis incurſatur.

Libri Sexti.

I. In turbulenta tempeſtate Perinthum, ſiue Heracleam nauigare contendens Mauricius, Daonium appellitur. Inde Heracleam equo vectus, Glyceriæ martyris templo reficiendo pecuniam elargitur. Monſtrum pueri in Thracia prognatum, eo mandante interimitur.

II. Equus Imp. derepente diſruptus moritur. Ex euentis futura mala mœſtus auguratur. Grex ceruorum occurrit. A ſatellitibus inſequentibus plurimi funduntur. Gepidæ hominis in quodam ſtipatore propter ornatum veſtitus trucidãdo ſcelus nefarium. Tres Sclaui cum citharis capiũtur & examinantur. Quare Sclauorum gens auxilia Chagano negauerit. Eorum ſtudium in muſicis.

III. Senatus Imperatorem per Legatos ad redeundum fruſtra inuitat. Per loca paludoſa, ad pontem anguſtum exercitus incedẽs, eius cura, & ſollicitudine adiuuatur. Ad Anchialum caſtra facit. Propter oratores Perſicos Conſtantinopolim repetit. Francorum rex pro ſocietate tributum poſtulans, nihil agit. Chaganus pactam penſionem augeri poſcens, nec impetrans, bellum mouet; Sclauis naues imperat.

IV. Singidonenſes Sclauos incurſant. Chagani voluntate Singidon obſidione liberatur. Nauigia à Sclauis tranſmittendo flumini compinguntur. Priſco Europæi belli adminiſtratio permittitur, qui S[illegible]anum Legatum, ſiue ſubducem legit,

git,& ad clauſtrum præoccupandum mittit. Saluianus conſpectu barbarorum maiore multitudine occurrentium perterritus refugit. Conflictu ad caſtellum Romani hoſtem ſuperant: ſuperueniente Chagano fugiunt.

V. Iter Chagani: Alexandri martyris templum incendit: à Romanis ſpeculatoribus nec flagris extorquere veritatem poteſt: Drizipera adoritur: inde diuino quodam viſo exterritus abit. Priſcus è conflictu ad Heracleam inito, Didymotichum fugit: Zuruli à Chagano obſidetur. Fictis à Mauricio ad Priſcũ litteris in terrorem datus, parua accepta mercede recedit.

VI. Priſcus miſſione data militi Byzantium reuertitur. Ad Iſtrum Sclauos tranſitu prohibiturus mittitur. Eius iter. Chaganus de pace rupta conqueritur: Se enim bello peti ſuſpicabatur. Priſcus licẽtiæ oratoris in Imperatore vt fœdifrago inſectando, ac proſcindendo ignoſcit: aduerſum Sclauos arma illa ſuſcepta eſſe teſtificatur.

VII. Priſcus ſuperato flumine Ardagaſtum prædonem noctu inuadit. Fugit Ardagaſtus, pugnat, rurſum fugit, fluuium tranat. Sclaui populatores iugulantur: capti Byzantium mittuntur. Priſcus noua prædarum partitione milites in ſe irritat: factum callidè tuetur. Eius oratio, qua de tumultu propter prædam excitato exercitum obiurgat.

VIII. Exercitus duci mirabiliter reconciliatur. Locus communis de poteſtate, & efficientia linguæ. Prædæ Byzantium abducendæ Tatimer præficitur. Quid eo factum, & quomodo à Sclauis obuiis præda ſeruata ſit. Ob eam ablatam Imperat. in templo Deo gratias agit: ſupplicationem decernit. Alexandri Centurionis Romani aduerſum Sclauos in extremo huius, & ſequenti capite viriliter adminiſtrata.

IX. Gepida hoſtium myſteria enuntiat, regemque ſubita irruptione capiendum ſuadet. Barbari captiui, iuſſu Priſci mactantur. Gepida ad regem deludendum operam ſpondet: donis & promiſſis à Priſco honoratur. Qua ratione rex bar-

D barus

barus circumſcriptus, oppreſſuſque fuerit. Romani genium placantes veniunt in ſummum periculum. De Præfectis vigilum,& quibuſdam militibus ſupplicium ſumitur.

X. Priſcus trans Iſtrum hyemare iubetur. Milites tumultuantes, duabus de cauſſis nolũt. Priſcus mollit animos,& temperat iras. Quonam modo Gepida Satellitis imperatorij interfector deprehenſus fuerit, & vt ſe mendaciis defenderit. Eius vltimum ſupplicium.

XI. Monſtra in ſuburbanis Byzantij. Petrus Imperatoris Germanus in locum Priſci Europææ militiæ dux declaratur. Priſcus cum copiis flumen tranſit. Chaganus cauſſam ſciſcitatur: quem ſui à bello dehortantur. Eius arrogantiam Priſcus per Theodorum medicum ſapienter caſtigat, veteri quadam de Seſoſtri Ægypti rege inducta hiſtoria. Mutat mentem Chaganus, partemque prædæ à Priſco poſtulat. Captiui redduntur. Ob id à Mauricio Priſcus reprehenditur.

Libri Septimi.

I. Petrus dux Priſco ſubſtitutus, ad exercitum cum mandatis ab Imperatore diſcedit. Ob annonam partim in veſtibus, partim in armis, partim in auro ſignato accipiendam miles tumultuatur. Mauricius in concione probris appetitur. Iratos dux lenit, edictumque Imperatoris gratioſum, de præmiis bene meritorum proferens, beneuolentiam exercitus reconciliat. Omiſſis maledictis Imperator collaudatur.

II. Seditio Imperatori nuntiatur. Exercitum mille anteambulant, qui cum Sclauis prædam opimam ducentibus pugna congrediuntur. Cuiuſdam Romani virtus. Barbari occiduntur. Petrus in venatu crus alliſu frangit. Imperator morarum impatiens, probroſè ad eum ſcribit: audienſque Sclauos Byzantium iter infeſtum moliri, in Thracia illi remanſionem

nem imperat. Eius è loco in locum profectio. A Nobenſibus exoratur, vti cum ipſis ſolemne S. Lupi Martyris agat. Theodoropolim poſtmodum abit.

III. Ab Aſimitis tum ciuibus, tum præſidiariis honeſtiſſimè Petrus excipitur. Eximiorum militum aſpectu delectatus, ab oppidanis eos impetrare fruſtra laborat. Sæua lis, cum ſacrorum etiam locorum, & Epiſcopi contemptu enaſcitur. Denique deſiderio fruſtratus, & probris oneratus, vrbem deſerit.

IV. Mille exploratores à Petro miſſi, in mille Bulgaros incidunt, quos telis appetunt. Barbari pacem incaſſum petunt. Romani è prælio fugiunt. Quamobrem barbari fugientes non ſint perſecuti. De violato fœdere Chaganus querimoniam habet, & muneribus placatur. Hoſtium conſilia Petrus explorat: exploratores capiuntur: modus explicatur.

V. Romani è flumine exeuntes, à barbaris obtruncantur: cæteri ex ipſo flumine cum iiſdem depugnant. Piragaſtus occumbit. Barbari cæduntur, fuganturque. Romanorum ex aquæ penuria calamitas. Indicio barbari cuiuſdam fluuio reperto, vires inſtaurant: ab aduerſa ripa hoſtium iaculis conficiuntur, & è flumine egreſſi, ab iiſdemq; deuicti fugiunt. Priſcus Petro ſuccedit.

VI. Elogium Ioannis Patriarchæ Conſtantinopolitani: à voluptatum contemptu: à domitis animi perturbationibus: à ieiuniis: à miſericordia in egentes; à ſtudio paupertatis. Eius lecto ligneo, ſtragulo, penulæ quantum honorem pius Imperator habuerit. Maurorum in Africa rebellio. Carthaginenſium metus. Gennadij aduerſum barbaros victoria. Oſtentum cometæ, & de cometis eruditorum ſententiæ.

VII. Priſcus exercitum diminutum offendens, à Petri accuſatione ſuorum conſiliis auocatur. Vt Iſtrum tranſiit. Chaganus eum ſuper aduentu interrogat. Inter ambos de finibus litigium. De Scythis Caucaſeis, & Borealibus digreſ-

ſio: & ibi de victoriis Chagani cuiuſdam. Non eſſe Germanos Abares ad Iſtrum, & vnde illis hoc nominis. Taugaſt vrbs nobiliſſima, & eius incolæ : vicini item Mucritæ laudantur.

VIII. Vnde Abares in Europa, & qua occaſione hoc nomen aſſumpſerint. Ogor gentis 30. myriades à Chagano interfectæ. De Thurum tyranno ab eodem cæſo. Legatio Chagani ad Mauricium de ſuis victoriis. Mons aureus cur ita vocetur. Apud Turcas peſtilentia nunquam viſa: terræmotus rari: eorum ſacra.

IX. Chagani fœdus cum Taugaſtenſibus. Eorum mores. Fluuius per medios labens. Conditor vrbis huius, & alterius Alexander M Chubdanenſium Principis mors quemadmodum ab ipſius concubinis lugeatur. Plura ſuper Chubdan vrbe. Albi æthiopes ad Septentrionem.

X. Chaganus Singidonis mœnia diruit: populum ad hoſtes demigrare cogit. Priſcus in inſulam Iſtri, deinde Conſtantiolam venit. Chagani de iure finium regundorum violato expoſtulatoria oratio: in qua officij in pace conſeruanda, tuendoque fœdere Priſcus ſeriò monetur.

XI. In vexanda Singidone Chagani iniquitatem Priſcus redarguit, eumque ab auaritia dehortatur : & à victoriæ inconſtantia, ac mutabilitate rerum terret : & ſententias loquitur. Barbarus ira inflammatus, grauiora comminatur. Ad Singidonem liberandam Gudois mittitur. Obiectu plauſtrorum barbari ſe tuentur. Tandem fugam faciunt. Muri deiecti inſtaurantur. Chaganus apertè fœdus ſoluit.

XII. In Dalmatia Chaganus vrbem, & quadraginta caſtra expugnat. Gudois cum delecta manu ad rem inſpiciendam mittitur. Quamobrem per impedita, & inuia loca iter fecerit. Prædam barbaris interemptis recipit. Chaganus mœret. Mauricio, & liberis eius cædes à monacho, ſtrictum portante gladium, à quodam inſuper Herodiano prænuntiatur.

XIII. Cha-

XIII. Chaganus Tomeam obſidet, cui Priſcus ſuccurrit. In caſtris hyberna aguntur vtrinque. Chagani ſingularis, & inſperata in commeatu Romanis ad dies ſacros ſufficiendo liberalitas. Petenti Priſcus viciſſim donat aromata. Sub iiſdem tentoriis pacificè degunt ambo exercitus. Feſtis tranſactis ſeparantur. Comentiolus Chaganum contra ſe venientem timens, retrocedit. Milites ad Iatrum vrbem, velut proditi, probris eum conſcindunt.

XIV. Romani diligentius ſeſe obarmant. Comentiolus de permutatis ordinibus reprehenditur. Eius aſtus. Romanorum fuga. Barbari clauſtra tranſitu prohibendo circumſident: à Romanis repelluntur. Comentiolus vt ignauus fugitor Driziperis ingreſſu contumelioſè arcetur. Eam vrbem barbari occupant. In templum Alexandri Martyris, eiusque cineres eorum impietas.

XV. Supplicium barbaris propter Alexandrum martyrem diuinitus irrogatum ſæua peſtilentia. Chagani item filij 7. vno die moriuntur: cui calamitoſo hiſtoricus inſultat. Comentioli in vrbem Conſtantinopolim reditu, formido immodica malorum ciues inceſſit. Imper. copias ad longum murum defendendum mittit. Suadente ſenatu, legatio ad Chaganum placandum inſtituitur. Eius luctus acerbiſſimus. Romanorum de pace turbata reprehenſio. Conditiones in quas facta pax.

XVI. Duo portenta, vnum virili, alterum muliebri ſpecie in Nilo conſpecta. Vtrumq; accuratè deſcribitur, & prius à Præfecto adiuratur. Reprehenſa obiter curioſitate Herodoti, & mentione facta aliorum, qui de Nili portentis ſcripſerunt, de eius incremento ſcripturum pollicetur.

XVII. Nilus fluuiorum maximus, incertis oritur fontibus. Media æſtate aſcendit. Huius rei cauſſæ ex variis auctoribus: quorum omnium ſententiis improbatis, vnum Anarchidem Gnidium hiſtoricus ſequitur.

Digitized by Google

Libri Octaui.

I. Saraceni Romanorum ſocij Perſidem incurſantes, Babyloniorum fines deprædantur: ob id Choſroes de fœdere ſoluendo cogitat. Mauricij ad eum Legatus inhumaniter habetur, aditu que regis diu excluditur. Admiſſus tandem, Choſroen ad pacem reducit, eumque de præteritis docet. Eiuſdem Legati impudens ambitio Imp. grauiter offendit. Comentiolus proditionis poſtulatus, & inciſa accuſatione dux denuo conſtitutus, ad Iſtrum abit, ſeq; cum Priſco apud Singidonem conſociat.

II. Pax inter Romanos, & Abares Imp. iuſſu imminuitur. Comentiolus Viminacij ægrotat. Chaganus fines Romanorum vaſtat: quo mandante, Iſtri tranſitus à quatuor eius filiis cuſtoditur. In ripa certamine edito barbari vincuntur. Comentioli abſentia excuſatur. Barbari vallum Romanorum oppugnant. Nuntius ad duces de periculo. Adeſt Priſcus. Viminacium reducuntur rates. Confligitur, occiſiſque Romanorum trecentis, oppetunt barbarorum quatuor millia.

III. Alterum prælium cum Abaris. Prudentia Priſci delentur nouem millia. Tertio prælio de ſuperiore loco pugnantes Romani, aduerſarios in lacum, ſeu ſtagnum compellunt, vbi cum Chagani filiis plerique ſummerguntur. Periere ad quindena millia. Quarto prælio ad Tiſſum, ſeu Tyrſum flumen iterum non pauci occumbunt. Fluuio traiecto Romani exploratores quater mille occidunt, Gepidarum triginta millia: & cum captiuis ad Priſcum redeunt. Quinto prælio complures barbari aquis præfocantur: multa millia capiuntur.

IV. Captiui Chagano petenti Imperatoris auctoritate reſtituuntur. Comentiolus è morbo recreatur. Byzantium ad hyberna profecturus, ducem viç Traiani apud Nobenſes quçrit. Quibus dare abnuentibus, iraſcitur, duoſque capite multat. Monetur de ſene quodam huius viæ gnaro, quicum verba

verba commutat & litigat. Magnitudine frigorum, Romani multi, & iumenta eo itinere pereunt. Philippopoli hyemat. Petrus iterum dux declaratur. Theodoſius Mauricij filius Germani filiam ducit. Tumultus in Imper. ob caritatem rei frumentariæ. Maledicta in eundem, & lapidatio. Clauis audaces deterrentur. Theodoſium generum Germanus chlamyde ſua tegit.

V. De templo Virginis Mariæ in Blachernis. Auctores ſeditionis exilio damnati, altero die reuocantur. Petrus ad Iſtrum ducens, Plaſtoli æſtatem habet: deinde in angulum Dardaniæ ſecedit. Cum Apſycho hypoſtratego barbarorum colloquitur. Vtræque copiæ recedunt. Chagani aſtus. Imperator Petro trans Iſtrum profectionem mandat. Petrus à Bonoſo illuſtri ſatellite Imp. nauiculas flumini traiiciendo petit, & Gundoim militibus præficit. Is multos hoſtium perimit, Romanosque in prouinciam redire non patitur. Artos Romanorum ſocios Chaganus delere cogitat.

VI. A Chagano quidam deficiunt; ad quos reducendos varios ille modos inueſtigat. Quare Romani vltra Iſtrum hybernare noluerint. Seditio. Fluuium tranſmeant, & iraſcuntur grauiſſimè. Iraſcitur viciſſim Petrus. Eidem per quietem oblata epiſtola. Caſtra mouent Romani. Tumultus militaris. Legati militum ad Petrum, de reditu: cui moleſtus eſt Imperator.

VII. Petrus Gundui de mandati ſeueritate ex auaritia profecta flens conqueritur. Duces conuocat, literas exhibet. Miles tranſire Iſtrum abnuit. Furor militum, fuga ducum. Phocas Imperator renuntiatur. Petrus fugit: Mauricio rem ſignificat. Mauricius nuntium examinat: quid agat neſcit: dolore diſſimulato, ludos equeſtres celebrare pergit. Populum bonum habere animum iubet. Venetorum acclamationes. Tribuni numerum vtriuſq; factionis profitentur. Earum factionum vituperatio.

VIII. Legatio Mauricij ad Phocam irrita. Mœnibus Theodoſianis cuſtodes apponit. Exercitus ad Theodoſium Mauricij fi-

cij filium legatio, aut ipſum, aut eo cedente, Germanum Imperatorem poſtulantis. Comentiolo vrbis defenſio creditur. Germanus Imperatori inuadendæ tyrannidis ſuſpectus, fruſtra ſe tuetur: in ædem Deiparæ pro aſylo confugit. Eius conditor Cyrus qualis fuerit. Stephanus pædagogus filiorum Imper. ad eum euocandum mittitur. In Sophiæ templum tranſit. Theodoſius vt ob ſecretum patefactum, fuſtibus pulſatur.

IX. Germanus denuo ad exeundum ſollicitatus, Andreæ pij viri hortatu eodem recurrit. Maledicentia populi in Imp. Muris deſertis, cuſtodes ſe ad tumultuantem populum applicant. Cuiuſdam Conſtantini, viri clariſſimi domus incenditur. Mauricius cum coniuge, & liberis in fugam ſe tradit. Populi in eum, & Patriarcham conuitia. Locus communis de leuitate, & ſtultitia populari. Podagra conflictatur. Filium ad Choſroën pro ope imploranda mittit. Germanus imperium ambit. Praſinis ſibi aduerſantibus, Phocam ſequitur.

X. Phocæ linguis animiſque fauetur. Populum cum Patriarcha, & ſenatu accerſit. Deteſtatio illius, vt hominis improbiſſimi. Eius ſimulatio in Germanum. Proclamatus Imp coronatur. In vrbem magnificè inuehitur. Spargit aurum. Ludi fiunt equeſtres. Vxori Leontiæ corona imponitur. De loco ſtationis inter factiones contenditur. Alexander homo nefarius ad litem componendam mittitur. In Coſmam Tribunum eſt contumelioſus, ac violentus. Eum Veneti vlciſcuntur: quorum vox malè euenit.

XI. Mauricij necem parturit Phocas. Reuocatur ex itinere à patre Theodoſius. Mauricij filiorumque in portu Eutropij ad Chalcedonem interfectio. Eius ante mortem præclariſſima vox, & Chriſtiano digniſſima. Nutricem ipſius infantem pro ſuo ad cædem ſupponere non fert. Eius, pro pœna peccatis ſuis in hac vita irroganda cura anxia. Teſtamentum, quo imperium inter filios partitur. Domitianus Melitenenſis Epiſcopus eorundem tutor, ab hiſtorico commendatur.

XII. Imperatorum corpora in mare abiiciuntur. Quas complorationes eorum mors publicè recitata effecerit. In eoſdem mono-

monodia hiſtorici. Capita ad Phocam perferuntur, & in campo militibus ſpectanda proponuntur. Quibus ſuppliciis interfectores, & exercitus rebellis, cædiumque ſuffragator diuinitus interierint. Sub Heraclio duo tantum reliqui. Imperium Romanum in diuturnis poſt necem Mauricij ærumnis volutatum.

XIII. Phocas Petrum Mauricij fratrem, Comentiolum, & alios interimit. Theodoſius, & Lardys ab Alexandro, tyranni iuſſu trucidantur. Narratio falſa de Theodoſio, quo pacto creditus ſit necem effugiſſe, & diuerſa loca peragraſſe. Statuæ Alexandrię Mauricij cędem nuntiarunt. Die nono ſuper eadem nuntius in vrbem allatus. Egregia quædam Mauricij præconia.

XIV. De corpore S. Euphemiæ martyris Chalcedone miraculum; ſudor videlicet ſanguineus in die anniuerſario eius martyrij; qui ſpongiis collectus in vaſculis populo diſpertitur. Quo pacto Mauricius incredulus, fidem cum multis lachrymis habuerit, & ſumma in poſterum veneratione martyrem proſecutus ſit.

XV. Conſtantinam Imperatricem cum tribus filiabus in priuatas ædes contrudit Phocas: Choſroën de ſua creatione, additis muneribus certiorem facit. Apud Daram Legatus Lilius à Germano præſidij Præfecto ſplendidè excipitur, & quid ibi contigerit. Choſroës Mauricij vlciſcendi, bellum Romanis infert. Lilius in Perſide retentus, parum beneuolè tractatur. Rumor de Theodoſio adhuc viuo tyrannum terret: vnde Alexandrum, vt imperata non exſecutum, ſua manu obtruncat.

Digitized by Google

DIALOGVS AVCTORIS.

Argumentum.

Hoc non mediocriter feſtiuo, & erudito ſanè dialogo, Simocatta noſter in Phocam, vt importuniſſimum tyrannum inuehitur: quo imperante (imperauit autem annis octo) res Mauricij nemo auſus eſt literarum memoriæ commendare: ac proinde eius Imperatoris hiſtoria ignota poſteris, ac velut mortua iacuit. Iacuerunt itẽ bonæ diſciplinæ, quæ ſub Heraclio demũ, Phocæ ſucceſſore, iterum ſe palamq́ oſtenderunt. Mirificè laudatur Sergius Patriarcha illius temporis, ſtudiis liberalibus, ipſiq́ hiſtorico amiciſſimus: cuius auctoritate ac voluntate permotus, ad hanc hiſtoriam conſcribendam videtur acceſſiſſe. Fingit, vt mos eſt dialogorum, Hiſtoriam ipſam res geſtas Mauricij enarraturam, cum philoſophia ſub platano conſidere. Plerumque enim in dialogis colloquentes, aut diſputantes, ſeſſum ſe recipere, & ſuas partes ſedendo, idq́ in locis amœnioribus nonnunquam, agere introducuntur: vt inprimis apud Platonem, & eius imitatorem ſtudioſiſſimum M. Tullium videre eſt.

PHILOSOPHIA, HISTORIA.

ΦΙΛΟ. Τί τοῦτο θύγατερ; ἄγε δή μοι τὸ διαπόρημα τουτὶ γλιχομένῃ μαθεῖν διάλυσαι, οἷα μίτῳ τινὶ τῇ σαφηνείᾳ οὐ μυθικὸν περαιουμένη λαβύρινθον· δυσέμβατα γάρ μοι, καὶ δυσάγωγα τὰ τῆς θεωρίας προπύλαια. ἹΣΤΟΡ. ὦ Φιλοσοφία πάντων βασίλεια, εἴγε συμπρεπὲς ἐμοῦ τι πυθέσθαι, αὐτὴν δὲ διδάσκεσθαι, ἀποκρινοῦμαί σοι ὡς ἔχω συνέσεως. μηδὲν

P. Quid hoc filia? age, mihi diſcere cupienti hanc dubitationem exime, tanquã filo quodã dilucida explanatione per labyrinthũ non fabuloſum me dirigens. Sunt enim huius ſpectaculi veſtibula ac proœmia mihi pœnè inacceſſa, parumq; me pelliciunt. HIST. Hem Philoſophia, omnium artium regina: ſi modò & me interrogari, & te doceri decet

γὰρ ἄγνωστον ἔχοιμι καλὸν, ὡς ἐμοί γε καὶ τῷ Κυρηναίῳ δοκεῖ. Φ. ἡδέως ἐροίμην ἐγὼ, ὅπη τε καὶ ὅπως χθὲς καὶ τρίτην ἀνεβίως, ὦ θύγατερ. ἐπέχει δὲ τοῦ λόγου πάλιν ἡμᾶς, καὶ οἷα χαλινῷ τινι πρὸς σιωπὴν ἀνακρούεται τὸ τῆς ἀπιστίας ἐπαγωγότατον, μή που γε φαντασία τις τεραστισμάτων ἡμᾶς φενακίζηται. πολλοῦ γὰρ τοῦ χρόνου ἐτεθνήκεις, ὦ παῖ, ἐξ ὅτου εἰσέρρηξε τῇ βασιλίδι αὐλῇ ὁ Καλυδώνιος τύραννος, σιδήρῳ περίφρακτος, μιξοβάρβαρος ἄνθρωπος, τὸ Κυκλώπειον γένος. ὁ τῆς σώφρονος ἁλουργίδος ἀσελγέστατος κένταυρος. ὁ βασιλείας οἰνοφλυγίας ἀγώνισμα. τὸ γὰρ ἕτερον σιωπήσομαι, αἰδοῖ τῆς ἐμῆς εὐκοσμίας, τῆς τε τῶν ἀκουόντων σεμνότητος. κἀγὼ δὴ τότε τῆς βασιλέως στοᾶς ἐξωστρακίσθην, ὦ θύγατερ, καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐπιβαίνειν οὐκ ἦν, ὁπότε τὸν ἐμὸν βασιλέα Σωκράτην ὁ Θρᾷξ ἐκεῖνος διώλεσεν Ἄνυτος. χρόνῳ δ' ὕστερον Ἡρακλεῖδαι διέσωσαν, καὶ τὴν πολιτείαν ἀπέδοσαν. τό τε ἄγος τῶν ἀνακτόρων ἀπεδιοπομπήσαντο. ναὶ δῆτα καὶ πρὸς τὰ βασιλέων τεμένη εἰσῴκησαν, καὶ περιλαλῶ τὰ βασίλεια, καὶ ταῦτα δὴ τὰ ἀρχαῖα καὶ Ἀττικὰ μουσουργῶ κελαδήματα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα οὕτως ἔχει καλῶς. σὺ δ', ὦ θύγατερ, τίς, καὶ ὅπως σωτῆρος γέγονεν. Ι. μῶν οὐκ οἶδα, βασίλεια, τὴν μέγαν τῆς ἁπανταχόθεν οἰκουμέ-

cet, pro intelligẽtia reſpondebo: nihil quippe incognitum ducendum eſt pulchrum, mea quidem, & Cyrenæi ſententia. P. Libenter interrogarem ego, vbi, & quomodo nuperrimè reuixeris, filia. Sed reprimit me, & quaſi quodã fræno ad ſilẽtium inhibet, ac retroagit, quæ me totum occupauit incredulitas: ne forte prodigioſa ſpecies aliqua nobis illudat. Iam pridem enim mortua es, filia, ex quo videlicet in aulam imperatoriã irruit tyrannus Calydonius, ferro cõmunitus, homo ſemibarbarus, de Cyclopum genere, in modeſta purpura centaurus petulantiſsimus, qui de regno ebrietatis certat: aliud enim fœdius tacebo, tum modeſtiæ meæ, tum grauitatis audientium rationem habens. Ego quoque tunc è porticu imperatoria in exilium miſſa ſum, filia, & in Atticam ingredi nõ licuit, quando regem meum Socratem Thracius ille Anytus perdidit. Tẽpore intercedente, Heraclidæ me ſeruarunt, ditionemq; mihi meam reſtituerunt: & palatij ſcelus procul remouerunt. Sanè, tandem & in templa Imperatorum me receperunt, & vocibus meis regia perſonat, eademque, vetera nimirum & Attica, modulor cantica. Meæ igitur res ſic bene habent. Tibi primò, gnata, quis, & quomodo ſalutem attulit? H. An tu, regina, non noſti totius orbis

της ἀρχιερέα καὶ πρόεδρον; Φ. πάνυ μὲν οὖν, ὦ θύγατερ φίλος ἐμὸς οὗτος παλαιότατος, καὶ θησαυρὸς οἰκειότατος. Ι. ἔχεις οὐκ οὖν, ὦ βασίλεια, τὸ ζητούμενον αὐτοσχέδιον. ἕρμαιον ἐκεῖνος ἀνεψύχωσεν, ὥσπερ ἐκ τάφου τινὸς τῆς ἀλογίας ἀναλαβόμενος, οἱάπερ ἄλκηστίν τινα, ἀλεξικάκου τινὸς ἡρακλέους ἀνασπασάμενος ῥώμῃ. εἰσεποιήσατο δὲ μεγαλοφρόνως, περιέβαλέ τε ἐσθῆτα φαιδρὰν, καὶ χρυσέῳ κατεκόσμησεν ὅρμῳ. τόνδε κρώβυλον τουτονὶ, τέττιξ δ' ὁ ἄρα αὐτοῦ χρύσεός ἐστιν ἐφεζόμενος, ὁ θεσπέσιος οὗτος κατηγλάισε, τῷ τε παρόντι συλλογισμῷ, ἐλάμπρυνε. βῆμα τε προτέθηκεν εὐμενῶς ἱδρυμένον, καὶ παρρησίαν ἀκίνδυνον. Φ. ἄγαμαι, θύγατερ τῆς μεγαλονοίας τοῦ ἱεροφάντην ἐγὼ, ὁπόσης κατορθωμάτων ἀναβάσεως ἐπιβέβηκε, τὴν ὑψηλὴν τῆς θεολογίας ἀκρώρειαν περικαθήμενος· ἐπί τε τὸν κολοφῶνα τῶν ἀρετῶν τὴν ἀποικίαν ποιούμενος, καὶ τῶν ὑπὸ σελήνην πλεονεκτημάτων ἀντέχεται, καὶ βίος αὐτοῦ οἱ πανάριστοι λόγοι· οὐκ ἐθέλει γὰρ οὔτι τὸν περίγειον κόσμον μένειν ἀκόσμητον. οὕτως ὀναίμην τῶν ἐμῶν ἐραστῶν. ἡ σώματος ἐκτὸς φιλοσοφεῖ ἐπὶ γῆς. ἡ θεωρία

Præſulem & Antiſtitem?

[Patriarcharum Conſtantinopolitanorum ſuperbia, qui in eam vrbem ſede imperij vniuerſalis & œcumenici tranſlata, ſe quoq; œcumenicos dici & haberi arrogantiſſimè concupierunt. Eorum dux fuit Ioannes, in quem acerrimè inuehitur S. Gregorius epiſt. 76. 77. 78. lib. 4. Et rurſum epiſt. 69. lib. 7. Vixit autem Ioannes ille Mauricio Imper. quo & Gregorius.]

P. Equidem noui: eſt enim amicus meus peruetus, & theſaurus familiariſsimus. H. Habes igitur, regina, ad id quod quæſiuiſti reſponſum ex tempore. Rem exoptabilem ille in vitam reduxit, meque tanquam è ſepulchro aliquo taciturnitatis recuperauit; & vt Alceſtin aliquam viribus alicuius Herculis malorum depulſoris reſuſcitauit. Adoptauit autem me excelſo animo; ſplendida veſte operuit: & monili decorauit aureo: & hunc crobylum, ſiue plexum capillorum in vertice, cicada ex auro inſidente, diuinus hic vir exornauit, & qua vides ratione illuſtrauit; ſtabilemque mihi ſedem beneuolè propoſuit; & libertatem omni periculo vacantem conceſsit. P. Miror Antiſtitis ingẽtem animum, quo tam altè in recte factis aſcẽdit, & in ſummo faſtigio diuinæ ſcientiæ ſeſe collocauit: & vſq; ad apicem virtutum progreſſus eſt: omneſq; ſub ſole prærogatiuas conſectatur. Cui vita eſt, omnimodis optimæ, & cultiſsimæ artes. Nec enim vel terrenum ornatum inornatum manere vult. Ita fruar meis amatoribus. Quæ corpus nõ habet, in terris philoſophatur, & com-

Σωμα-

σωματωθεῖσα, μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἄνθρωπος ἀναστρέφεται. Ι. κάλλιστά γε βασίλεια τῶν ἐγκωμίων τὸν στέφανον ἔπλεξας. ἀλλ' εἴ σοι δοκεῖ, περὶ ταυτηνὶ τὴν πλάτανον καθίσωμεν μικρόν. ἀμφιλαφὲς γὰρ τὸ δένδρον· τοῦτο ἄγαν τὸ ὕψος, καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον. Φ. πρόαγε δῆτα, ὦ παῖ, καὶ βαλβῖδά τινα τῆς διηγήσεως τοῖς φιλακροάμασιν ὥσπερ ἐντίθει προοίμιον. ἐγὼ δέ σοι ἐπιστήσω τὸν νοῦν, οἷα τις ἰθακήσιος, μὴ διαβύσασα τὰ ὦτα· καὶ σειρηναίων ἀφηγημάτων ἀκούσομαι. Ι. τοιγαροῦν πειθαρχήσω, βασίλεια, τήν τε τῆς ἱστορίας λύραν τινάξομαι. ἔστω δέ μοι πλῆκτρον αὐτὴ μουσικώτατον, ὠκεανὸς γὰρ ἐπιστήμης ἔφυς, καὶ λόγων τις. ἐν σοί τε πᾶσαι χάριτες. ἅτε νῆσος, τὴν πέριξ πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται.

mentatio corporata cum hominibus vt homo verſatur. H. Pulcherrimè tu encomiorum coronam contexuiſti. Sed, ſi placet, ad platanum iſtam paulùm conſideamus: eſt enim excelſa, & ad locum opacandum patulis diffuſa ramis belliſsimè. P. I præ igitur, filia, & prœmium ceu carceres quoſdam narrationi ad audiendum iucundæ prætexe. Ego tibi animum adhibebo: non (velut Ithacenſis Vlyſſes) obturatis auribus, Sirenicaſq; narrationes auſcultabo. H. Obtemperabo, regina, hiſtoriçq; lyram pulſabo. Eſto tu mihi plectrum maximè muſicum: es enim ſcientiæ, & eloquentiæ Oceanus. In te omnis gratia, qua ἅτε νῆσος τὴν πέριξ πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται, *velut in inſula, quam immenſus*, (vt eſt apud poëtam) *pontus circumdat.*

PROOEMIVM EIVSDEM,

De excellentia, & vtilitate hiſtoriæ.

Δεῖ μὴ μόνον τοῖς ἐκ φύσεως ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ οἰκείοις εὑρήμασι κατακοσμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἔνεστι γὰρ λόγος αὐτῷ χρῆμά τι θεῖον καὶ ἀξιάγαστον. τούτῳ καὶ θεὸν αἰδεῖσθαι, καὶ σέβειν μεμάθηκε, καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἐνοπτρίζεσθαι φύσεως, καὶ τῆς ἑαυτοῦ διαπλάσεως τὴν σύνταξιν οὐκ ἤ-

NON ex bonis tantummodo natura inſitis, verùm etiam ex inuentis ab ſe, excogitatiſque rebus cohoneſtari, & exornari hominem cõſentaneum eſt. Poſſidet namq; rationem, diuinum quiddã & admirabile, cuius beneficio Deum venerari, ei vota & preces adhibere, cõditionem ſuam perinde vt in ſpeculo intueri, quemadmodumq; fictus atque coag-

γνόησι. τοιγάρτοι λόγῳ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς συννεύουσιν ἄνθρωποι, καὶ ἐκ τῆς ἔξω περιοπῆς ἐπ' αὐτὸν τὸν νοῦν εἰσκυκλήσαντες, τὰ περὶ τῆς σφῶν αὐτῶν δημιουργίας ἀνελίττουσιν ὄργια. πολλὰ μὲν οὖν οὗτος ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις δεδώρηται, καὶ συνεργός ἐστι τῆς φύσεως ἄριστος· ἃ γὰρ ἐκείνη διέλειπε, λόγος τετελεσιούργηκε βέλτιστα. ἃ μὲν εἰς θέαν ἐγκαλλωπίσας, ἃ δ' ἐς γεῦσιν ἡδύνας. ἔνια πρὸς ἁφὴν πυκνώσας ἢ μαλακίσας, ἄλλα πρὸς ἀκοὴν μουσουργήσας, τῇ τῆς ἀπηχήσεως ἴυγγι, κατακηλῶν τὴν ψυχὴν, καὶ πρὸς τὰ ἀκούσματα μεθελκόμενος. ἢ οὐχὶ καὶ τεχνῶν οὗτος σοφιστὴς πιθανώτατος; ἐξ ἐρίου μὲν εὐήτριον ἱστουργήσας χιτώνιον, ἐκ δὲ ξύλων γεωργοῖς μὲν τεκταινόμενος ἐχέτλην, πλωτῆρσί τε κώπην, τῷ τε στρατιώτῃ πέλτην, καὶ γέρρον κινδύνων πολεμικῶν ἀμυντήρια. ἀξιολογώτατόν τι πάντων, τὸ τῆς ἱστορίας διέθετο πολυπειρότατον, ἀκοῇ μὲν ἥδυσμα, τῇ δὲ ψυχῇ παιδευτήριον. οὐδὲν γὰρ ταῖς φιλοπευθέσι ψυχαῖς ἔνεστιν ἱστορίας ἐπαγωγότερον. ἱκανὸν δὲ τῷ τεκμηριῶσαι ὁμηρικῆς τι δέλτου διήγημα, ἐπὶ τὴν ἀλκινόου τοῦ βασιλέως αὐλὴν ὁ τοῦ λαέρτου παῖς ἔναγχος ἐκ τοῦ θαλαττίου κλύδωνος ἐπὶ τὴν ἤπειρον ἐκβρασθεὶς, ἐξενίζετο, καὶ πολλὴ ἀμφὶ τὸν ὀδυσσέα φι-

coagmētatus fuerit, probè didicit. Proinde ratione & intelligētia in ſemet conuerſi mortales, & ab exteriorum circumſpectu in ipſam mētem, ceu gyro quodam delati, fabricationis ſuę myſteriū euoluunt. Hæc igitur, ratio, inquam, multa nobis ornamenta comparauit, naturæ ipſius operū ac laborum ſocia, & adiutrix pręclariſsima. Etenim quę illa intermittit, & in quibus deficit, hæc quam rectiſsimè perficit, & abſoluit: alia quidem ad aſpectum venuſta reddēs: alia ad guſtatum condiens: quædam ad tactum ſolidans, aut emolliens: nonnulla ad auditionem muſicis numeris diſtinguens, ſonorumque illecebris pectora demulcens, & ad commodandas aures alliciens. Quid? an non hæc artium quoq; vulgarium, & in medio poſitarū repertrix eſt ꝓbatiſsima? E lana nimirum elegantem cōtexit tunicam: è ligno agricolæ ſtiuam, nautæ remum, militi peltam, & ſcutum fabrefacit. Veruntámen nihil præſtabilius ex omnibus, quam multifariam hiſtoriarum cognitionem inſtruit, quæ & auribus oblectamentum, & animis quædam diſcendi officina eſt: quādo non aliud quidquā mentibus cognoſcendi amore flagrātibus æquè blanditur: id quod narratio quædam Homerici poëmatis ad fidem faciendam ſatis appoſitè cuipiam probauerit. In regiam Alcinoi regis Vlyſſes paulò antè vaſtis fluctibus in littus proiectus, hoſpitio ſuſcipitur, mirificaque

λοφροσύνη περιεκέχυτο. πρόχειρον γὰρ τὴν γυμνῷ, καὶ τετρυχομένῳ τὸ σῶμα συμφορᾷ ναυαγίας ἐσθῆτα λαμπρὰν ἐμπορπήσασθαι. ἐπὶ τὴν δ' αὐτῷ καὶ κοινὸν τῆς βασιλέως τραπέζης ἀξίωμα. καὶ οὖν τῷ ἐπήλυδι παρείχετο καὶ γλώττης ἐλευθερία, καὶ διηγημάτων ἐκθέσεως ἄδεια. τοὺς δὲ Φαίακας οὕτω τὰ τῆς ἱστορίας ἐνηύφρανεν, ὡς χαίρειν εἰπόντας τῷ πότῳ, θέατρον εἶναι δοκεῖν τὸ συμπόσιον, καὶ διανιστᾶν τὰ ὦτα, καὶ κεχηνέναι θεωμένους τὸν ἄνδρα, καὶ τῷ μήκει μηδαμῶς τῆς διηγήσεως ἀποκναίεσθαι. καί τοι τὰ πολλὰ τῶν ἀφηγημάτων κατηφεῖς εἶχε τὰς ὄψεις, μεγίστων γὰρ κινδύνων ἐμπειρία περιέρρει τῇ συνουσίᾳ. λίχνον γὰρ ἀκοὴ, καὶ ἀκόρεστον, ἑστιωμένη λόγον παράδοξον. ἔνθεν ἄρα καὶ τοὺς ποιητὰς ἐπὶ παιδείᾳ πρώτους εὐδοκιμήσαντας ἔστι θεάσασθαι. παραλαβόντες γὰρ οὗτοι τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς φιλοΐστορας, καὶ πρὸς μάθησιν ὀργώσας ἀεὶ, καὶ ξένων διψώσας διηγημάτων, τεχνουργοῦσιν αὐταῖς μυθολόγημα, καὶ περιβάλλουσι φράσιν τῷ πλάσματι. ῥυθμῷ δὲ τὸ ψεῦδος, συμμίζουσι, καὶ μέτροις οἷα κεστοῖς θελκτηρίοις ὡσεὶ τὸ τεράτευμα καλλωπίζουσι. καὶ τοσαύτην εἶχεν ἡ ψυχαγωγία τὴν δύναμιν, ὡς καὶ θεολόγων εἶναι νομίζεσθαι. καὶ παρ' ἐκείνους φοιτᾶν τοὺς θεοὺς,

que comitate, & beneuolentia tractatur. Illico enim nudũ eius corpus, & ex naufragio ſale tabẽtes artus veſte ſplendida cooperiuntur; regia menſe dignatur: & libertas loquendi, quæque vellet cõmemorandi poteſtas homini ignoto, ac peregrino cõceditur. Phæacas porrò tanta iucunditate ipſa caſuum expoſitio perfundit, ſic eos detinet, vt poculorũ immemores, cõuiuium in theatrũ mutauiſſe videantur, aureſq; arrigant, & ab ore viri illius contemplabundi pendeant; nec ex narratione, tametſi longa, tædiũ vllum ſentiant; quãquam triſtia multa referat, periculorumque grauiſsimorum, quæ ſubierit, cõmemoratione cœtum illum conuiuantium velut inundet. Aures namq;, cum ſermone quopiam de rebus nouis, & admirandis, tanquã epulis accipiuntur, liguritorem imitantes, auidę inſatiabileſq; reperiuntur. Quã ob cauſam etiã poëtas eruditione principes celebre ad poſteros nomen conſecutos videre licet. Qui hominum ingeniis, ſciendi cupidis, & ad diſcendum mirè ſemper inclinãtibus, nouarumq; narrationum ſitientibus ſe ſe accommodãtes, artificio quodam fabulas ipſis, ſeu figmenta procudunt, quæ ſcita & ornata elocutione conueſtiunt, numeros quaſi quędam pigmenta, & fucum illinũt, & portenta ſua carminibus, vt ceſtis ſeu cingulis quibuſdam ad delectationem appoſitis decenter circumdant. Tantumq; voluptas ea

valuit,

καὶ ταῖς ἐκείνων γλώτταις παραγυμνοῦν τοῖς ἀνθρώποις τὰ οἴκοι, καὶ εἴ τί ποτε τῷ σφῶν αὐτῶν βίῳ συνέτυχεν ἀνδραγάθημα, ἢ δυστύχημα. οὐκοῦν ἐρήσαιτέ τις κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων τὴν ἱστορίαν διδάσκαλον, εἰσηγουμένην, οἷς τε ἐγχειρητέον, καὶ ἃ παρετέον, ὡς μὴ συνοίσοντα. ἐμφρονεστάτους τε τοὺς στρατηγοὺς δι' ἐκείνης ἐστὶν ἰδεῖν. τάττειν γὰρ δυνάμεις ἐπίσταται, ὅπως τε λόχοις σοφίζεσθαι δεῖ τὸ πολέμιον, καὶ ταῖς μὲν τῶν ἄλλων συμφοραῖς προμηθεστέρους σφᾶς αὐτοὺς ἀπεργάζεται, τοῖς προσφαλεῖσιν ἑτέροις ἐκείνους ἰθύνουσα. ταῖς δ' αὖ πάλιν εὐπραγίαις, εὐδαιμονεστέρους ἀπέδειξε, μικραῖς ἀφορμαῖς μεγάλας ἀρετῶν κορυφὰς ἐπαυξαίνουσα. καὶ τῷ μὲν πρεσβύτῃ χειραγωγός τίς ἐστι καὶ βακτηρία· τῷ δὲ νέῳ παιδαγωγὸς κάλλιστος καὶ συνετώτατος, τῇ πολυπειρίᾳ πολιοῦσά πως τὸν νεώτερον, καὶ προφθάνουσα τοῦ χρόνου τὰ κατ' ὀλίγον μαθήματα. πρὸς ταύτην ἐπιδραμοῦμαι κἀυτὸς, εἰ καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἐμὲ τὸ ἐγχείρημα, διά τε τὸ τῆς λέξεως ἀγεννὲς, τῶν τε νοημάτων τὸ ἀδρανέστατον, τῆς τε τοῦ λόγου συνθήκης τὸ ἀκαλλὲς, τό τε τοῖς οἰκονομίας ἀτεχνότατον. εἰ δέ που εὐχαρί τι τῶν ἐκτεθησομένων φανείη, τύχῃ τινὶ προσαπτέσθω· μὴ γὰρ ἐπιστήμῃ τὸ αἴτιον.

valuit, vt etiam Theologi haberentur, & dij immortales ad eos ventitare, eorumq́ue linguis domeſtica ſua, & ſiquid aliquando fauſtum, infauſtumúe ſibi contigiſſet, hominibus pādere crederētur. Quod cū ita ſit, hiſtoriam cōmunem generis humani magiſtram atq; doctricem iure dixerim, præeuntem nobis, ac præmonſtrantem quæ capeſſere, & quæ vt inania, nihilq́; profutura aſpernari debeamus: à qua condocefactos duces militares, prudentiſsimos euaſiſſe in confeſſo eſt. Nouit enim ordines diſponere, & qua via hoſtem callidè circumuenias. Iiſdem per euenta aliena procurationem, & cautionem maiorem inſerit, perq́; aliorum fruſtrationes, & offenſiones tutiore itinere illos ducit. Similiter ſecundis aliorum ſucceſsibus beatiores efficit, dum eos occaſionibus non magnis ad magnarum virtutū faſtigia propehit. Ac ſenibus quidem manuductrix, & baculus, adoleſcentibus pædagoga, & inſtitutrix optimà ac ſapiētiſsima eſt, peritia multà quandam iis canitiem conciliās; & quæ procedens tempus paulatim eos doceret, ea ipſa docendo anteuertēs. Cui ego quoq; ſtudium, & operā meam dicabo, quāquā maius onus capeſſere me intelligo, quàm iſtis humeris ſuſtinere poſsim: quandoquidem nulla mihi ſuppeditat verborum dignitas, nulla ſentētiarum grauitas, nec orationem bellè ac feſtiuè contexere ſcio, & eius œconomiæ, artificiiq́; ſum rudiſsimus. Quod ſi quid eorum, quæ referemus, cū lepore, & venuſtate expoſitū videbitur, id à fortuna quadam, non à ſcientia mea profectum exiſtimetur.

HISTO-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

Liber Primvs.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

Ex eiuſdem Bibliotheca.

AB imperio Mauricij orditur hiſtoricus, & vſq; ad promulgationem Phocæ ſucceſſoris eius narrationem pertexit. Percenſet primo libro, quo pacto Mauricius à Tiberio renuntiatus ſit Imperator, Ioanne id temporis Eccleſiam Conſtantinopolitanam adminiſtrante: quaq; eundem inauguraturus admonuerit, interprete adhibito Ioanne Quæſtore, quem vt cum ad Mauricium, tum ad populum coram præſentem nomine ſuo verba faceret, ipſemet delegerat. Quomodo eidem Mauricio filiam ſuam deſponderit, ac poſtera luce è cuſtodia corporis euolarit. Quale viſum ante mortem ei oblatum, iſtanc vocem dederit, HAEC TIBI, TIBERI, ΤΡΙΣΑΓΙΟΝ *(ter ſanctum numen)* DICIT, TYRANNICA IMPIETATIS TEMPORA TE IMPERANTE NON VENIENT. *Erant hæc nimirum alicuius tragœdiæ, calamitatisúe prænuntia; nempe tyrannidis, quam ſceleratus, & cruentus ille Phocas arripuit. Præterea quemadmodum cum Abaris, qui non ita pridē Sirmium ditioni ſuæ ſubdiderant, Mauricius fœdus compoſuerit, pactus, in annos ſingulos iiſdem octoginta millia in veſte & argento à mercatoribus ſoluturum. Verùm penſio iſta ne ad biennium quidem*

 cuyi-

Digitized by Google

cupiditati & auaritiæ barbarorum ſatis fuit: ſiquidem Chaganus eorum Princeps, vti vicena millia adiicerentur poſtulauit. Eo poſtulato reiecto, fœdus infirmatur. Singidon, Auguſta, Viminacium vrbes ſubiguntur: Anchialo oppugnatio admouetur; Elpidius, & Comentiolus ad Chaganum legati, indignè accipiuntur; quòd hic videlicet hominem liberius compellauerat. Anno ab hoc altero Elpidius iteratò ad Chaganum ſuper vicenis aureorum millibus addendis mittitur, & cum Targitio quodam ex Abaris Byzantium redit. Comentiolus contra Sclauinos ſiue Sclauos dux creatus, rem cum virtute gerit. Chaganus propter Barcolabram magum fœdera denuo confundit. Cumq́; Abares complura Romanorum oppida depopularentur, multisq́; locis vaſtitatem inferrent, Targitius in inſulam Chalcidem [illegible] ſenos menſes relegatur. Romanorum, Perſarumq́; ad Nymphium flumen conflictus. Mauricium inter & Conſtantinam Tiberij filiam nuptiarum ſacra obeuntur. In ipſo primordio imperij Mauricij exortum in foro incendium. Miraculum concha, ſeu peluis Glyceriæ martyris. Paulinus præſtigiator deprehenditur. Imperatore ad clemẽtiam propendente, vt apparet, Ioannes Patriarcha veneficum rogo cremandum inſtat, dictaq́; verbis Apoſtolicis confirmat. Paulinus in crucem tollitur; eius filio impietatis conſorti caput à ceruicibus abſcinditur. De Aphumis, & Acbas caſtellis. Perſarum & Romanorum certamen. Ioannes dux aſtu militari victus. Mauricio imperium occipiente, horribilis terræmotus. Eiuſdem conſulatus. Philippico Imperatoris ſororio (Gordiam quippe illius germanam habebat in coniugio) orientalium copiarum præfectura mandatur. Eius egregia facinora. Romanorum è Perſide abitio. Sitis immenſitate propemodum extinguũtur. Captiuos trucidant. Arzanenam regionem militi deprædandam dux Romanus permittit. A bellandi peritia commendatur. Scipio Africanus maior laudibus effertur. Perſæ haud procul Martyropoli graſſantur. Eorum ad Romanos legatio.

Hactenus liber primus.

CAPVT

CAPVT I.

Tiberij Auguſti ſub exceſſum præclara oratio. Mauricius ſucceſſor palam declaratur.

Ὅτι τὸν αὐτοκράτορα Τιβέριον τῆς ἐντεῦθεν ἔδει λοιπὸν μεταβήσεσθαι λήξεως, καὶ τῷ κοινῷ ὑπείκειν νόμῳ τῆς φύσεως, ἐπιθεμένης τῇ νόσῳ μελαίνης χολῆς, ὡς συνήθες παισὶν ἀποκαλεῖν ἰατρῶν, ἀνερρήθη Μαυρίκιος, καὶ βασιλέως ἀξίᾳ μεγαλαυχεῖται, καὶ νεάζων τῇ ἁλουργίδι, τῆς μεγάλης τῶν αὐτοκρατόρων δυνάμεως μεταλαγχάνει. Φοράδην γὰρ ἀχθεὶς ὁ βασιλεὺς Τιβέριος ἐπὶ τὸν ὕπαιθρον τῶν βασιλείων αὐλήν, ἥτις παρατείνεται τῇ πολυσιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, περιαυλίῳ περιφανεῖ καὶ περιδόξῳ τῷ προσκηνίῳ, τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προεστῶτα καθέδρας συγκαλεσάμενος (Ἰωάννης δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοὺς τῆς ἐκκλησίας διΐθυνεν οἴακας) τόν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος ξύλλογον, σύν τε δορυφόρους, καὶ φύλακας, καὶ πάντας τοὺς ἐς βασιλέως τιμὴν συντεταγμένους, ναὶ μὴν καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τοῦ δήμου, αὐτὸς μὲν οὐδέπω τοῖς ἐντυχοῦσι διείλεκται, βασιλέως δὲ γλῶτταν τὸν Ἰωάννην ἐδείκνυεν, ἄνδρα ῥήτορά τε δεινόν, καὶ νόμων ῥωμαϊκῶν ἐπιστήμονα.

CVM iam Tiberio Auguſto, atra bile, quam medici vocare conſueuerunt, morbum aggrauāte, ex huius vitæ diuerſorio demigrādum eſſet, & dies commune illud naturæ debitum perſoluēdi adeſſet, Mauricius ſucceſſor ante nominatus, ad imperatorios honores magnificè extollitur, purpuraque inſignis, ſupremam Auguſtorum poteſtatem ſortitur. Tiberius namque in atrium palatij, iuxta domum, in qua multi ex herbis, ſeu frondibus ad cœnandum, dormiendumúe tori, ſiue lectiſternia, veſtibulum illuſtre, viſendũque proſceniũ, huc, inquã, geſtatus, accerſito Ioanne, qui ea tempeſtate cathedram hierarchicam obtinens, Eccleſiæ gubernacula moderabatur, virorum præterea eccleſiaſticas dignitates gerentium coacto collegio, præſentibus item prętorianis militibus, & cuſtodibus corporis, & aulicis demum vniuerſis, nec non ciuibus primariis, ipſe quidem per ſe ad conuentum non dixit; verùm eas partes Ioanni Quæſtori (vt latina lingua appellatur) mandauit; homini eloquēti, Romanarum-

ὃς τὰ βασιλέως προστάγματα τῷ διατόνῳ τῆς εὐγλωττίας ἐμεγαληγόρει βασιλικῆς μεγαλοφροσύνης ἐπάξια. τοῦτον ἐπιχωρίῳ Ῥωμαῖοι φωνῇ ἀποκαλοῦσι κυαίστορα. παρὼν γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ βασιλέως, ἅμα τῇ παιδὶ Κωνσταντίνῃ. ἣν τῷ Μαυρικίῳ τύχης ἅμα καὶ βίου κοινωνὸν ἐποιήσατο. καὶ πρό γε τῆς ἀναρρήσεως τῷ ξυλλόγῳ τάδε παρέθετο.

que legum, & conſuetudinum haud ignaro; qui decreta & ſancita ab Imperatore, potenti facundia ſua honorificè, & vt imperiali altitudine animi dignum erat, pro concione promulgare, atq; exponere conſueuerat. Ad Imperatorem igitur nouum ſibi ſurrogandum præſens Auguſtus, vnà cum filia Conſtantina, quam Mauricio vitę, fortunarumq; comitem, ac ſociam indiuiduã tradiderat, ante publicam renuntiationem ad aſtãtium multitudinem hunc in modum diſſeruit.

” Τὸ πολυθρύλλητον τοῖς ἔθνεσιν
” ὄνομα καὶ ἐπίτιμον, τὸ ἐπὶ στομάσι
” τῶν πολλῶν ἐπ' εὐφημίᾳ δι' εὔκλει-
” αν περικείμενον, μεγάλαι καὶ τελευ-
” ταῖαι νῦν αἱ τῶν φροντίδων ὠδῖ-
” νες ἡμῖν περιΐστανται· αἱ μὲν, τὰ τῇ δε
” διατεθῆναι καλῶς ἀναγκάζουσαι· αἱ
” δὲ τῇ διαζεύξει τῆς μεταστάσεως ἐκ-
” ταράττουσαι. καὶ τὸ ἐνθένδε τοῖς λόγοις τοῦ
” βίου τῆς παραθήκης τῷ δημιουργῷ κα-
” τεπείγουσαι. καὶ περιδεής μοι ἥμερον ἡ
” πάλαι παρρησία καὶ ἄδεια. οἷς γὰρ
” ἀφθονία τῆς ἐξουσίας, τούτοις εἰκὸς καὶ
” τὰ σφάλματα παρέπεσθαι πλείονα.
” ἀλλ' ὅμως αἱ περὶ τῆς βασιλείας ὑ-
” μῖν ὀξύτεραι καὶ προκύπτουσαι, οὐχ
” ὅτῳ ταύτην οὕτω ταχὺ καταθήσε-
” σθαι, ἀλλ' ὅτῳ ταύτην ἔνεστι καλῶς
” διατίθεσθαι. ἐπεὶ μηδὲ κατηγγυημέ-
” νην ταύτην ἐγὼ ἐπί τι τρυφῇ τῆς

Viri Romani, nomen per omnes gentes vulgatiſsimum honoratiſsimumq;, & propter claritudinem atq; gloriam plurimorum linguis decantatum, ſcitote me nunc magnis, & poſtremis ſollicitudinibus cruciari: quarũ aliæ me ſtimulant, vt à quibus diſcedendum eſt, ea rectè atque ordine conſtituta relinquam: aliæ ipſo tranſitu ex hac luce quo à vobis diuellar, animum percellunt; quandoquidem quæ omnium annorum meorum decurſu à me patrata ſunt, eorum ratio vniuerſorum effectori omnino mihi reddenda erit. Et illa quondam libertas, ac ſecuritas mea in pauorem non mediocrẽ vertit. Qui enim amplioribus ſunt poteſtatibus præditi, eos plura etiam vitia, & peccata ple-
” rumque comitantur. Cæterùm curæ ſuper imperio præponderant,
” vrgentque vehementius; non in cuius ceruices illud reclinare feſtinem;

ἐξουσίας, καὶ κολακεία τοῦ σώματος. ὁρῶ δὲ καὶ τὴν φύσιν μετὰ τῆς τύχης ἡμᾶς καταστρεύχουσαν. βασιλεία γὰρ, καὶ παῖδες, καὶ γύναιον κατὰ ταὐτὸν ἐπιτίθενται· ἡ μὲν, ἡγεμόνα ζητοῦσα σοφόν· ἡ δὲ κηδεμόνα χηρείας ἐπιεικέστατόν τι, καὶ εὐσεβέστατον· αἱ δὲ τοῦ χειραγωγοῦντος, διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον, τότε τῆς θηλείας φύσεως ἀσθενέστερον. περιφρονῶ δὲ πολλάκις ὑπὸ τῆς νόσου τὴν φύσιν, καὶ τὸν ἐκείνης δραπετεύω δεσμὸν, καὶ παίδων ὑπερορῶ, καὶ περιόπτομαί μοι γύναιον, ἤδη τεθνάναι δοκῶν, καὶ τῆς προμηθείας ἐλευθερίαν λαχεῖν. ἀλλ' εὐθὺς ἡ περὶ τῶν σκήπτρων ἀπαραίτητος φροντὶς εἰσπήδησεν· οὐ τὸ μόνον γὰρ διατηρῆσαι κράτος ἐμπιστευθέν ἐστιν ἀγὼν, ἀλλὰ καὶ τὸ δεόντως ἑτέροις παραπέμψαι τὸν κλῆρον. δεῖ γὰρ τῶν προτέρων ἡγεμόνων εἶναι τοὺς δευτέρους ἀμείνους, ἵνα τοῖς προσφαλοῦσιν ἐκεῖνοι τὴν παρ' αὐτῶν διόρθωσιν εἰσαγάγωσιν, ἢ διολισθαίνειν ἅπαν, συλλήβδην εἰπεῖν, τὸ ὑπήκοον, ἀδρανεστέρᾳ κρηπῖδι τὴν βασιλείαν στηρίξαντι. τούτων κατεσθιόντων τῶν λογισμῶν τὴν διάνοιαν, ἡ τεχνῆτις ἡμῶν πρόνοια συλλαμβάνει τῶν πόνων, καὶ μίαν μεθ' ἡμῶν βουλὴν προσηνέγκατο, καὶ δείκνυσι τὸν βασιλεύ-

ſtinem; ſed cuinam id bene fœliciterque committam. Quoniam nec mihi idcirco deſponſum ac traditum fuit, vt in eo deliciis vacarem, & blandimenta corporis conſectarer. Neq; verò quorum fortuna dominatur, ea tantùm, ſed natura quoq; perquam ſollicitũ me habet. Simul imperium, liberi, vxor premunt. Res Romana rectorem ſapientia valentem: coniux curatorem viduitatis ſuæ æquiſsimum iuxta ac religioſiſsimum: filiæ, qui eas ob immaturã ætatem, & muliebris animi imbecillitatem quaſi manuducat & regat, deſiderant. Quanquã ego naturæ faces morbo acrius ſæuiente ſępenumero deſpicio, illiuſq; vincula abrumpo, & ſimul liberos poſthabeo, ſimul vxorem negligo, dũ me iam hinc excedere, & ab huiuſcemodi procuratione liberari puto. At enim mox ſceptri ſollicitudo inexorabilis in me inſilit: quando non ſolum creditum ſibi imperium tueri atque conſeruare, verùm id ipſum nihilominus, vt hęreditatẽ quandam, & ita vt honeſtũ eſt, ad alios tranſmittere difficultatem habet maximam, cum Principes ſucceſſores præſtare deceſſoribus ſuis oporteat: quò illorum virtute, ſapientiaq; horum lapſus, & delicta corrigantur: alioqui, vt ſummatim dicam, vniuerſa imperij moles, tanquam infirmo nitens fundamento, labatur & corruat neceſſe eſt. Dum hiſce curis exederemur, inſpectrix omnium rerum prouidentia moleſtiam noſtram alleuauit, conſiliumq; nobiſcum quoddam reperit, & qui ſecundùm nos

,, σοντα, ἐπιβάτίω τε τῆς ἐξουσίας ἐσό-
,, μενον, μαυρίκιον τουτονὶ, ἄνδρα λυσι-
,, τελέστατον τῇ ῥωμαίων ἀρχῇ. πολλοὺς
,, καὶ μεγάλους πόνους ἐγκαταθέμενον,
,, ὥσπερ ἀῤῥαβῶνάς τινας προκατα-
,, βαλλόμενον τῆς ἐσομένης ἀμφὶ τὸ ὑ-
,, πήκοον προνοίας αὐτοῦ. τοῦτον αὐτο-
,, κράτορα τήμερον ὄψεσθε. οὕτω δὲ πέ-
,, ποιθα ἐπὶ τὴν δε τὴν μεγίστην ἐγ-
,, χείρησιν, καὶ τὰ τῆς διανοίας οὐ σκά-
,, ζει κινήματα, ὡς καὶ τὸ θυγάτριον ἅ-
,, μα τῇ βασιλείᾳ τούτῳ πεπίστευκα,
,, τηλικούτῳ φύσεως ἐνεχύρῳ θαῤῥύ-
,, νων ὑμᾶς. ταύτην ἐφόδιον τὴν ψυ-
,, χαγωγίαν ἐπὶ τὴν μακρὰν ἐκείνην
,, ἐκδημίαν ἀποίσομαι. καὶ ὑμεῖς δέ μοι
,, μάρτυρες τῆσδε τῆς καλλίστης συντά-
,, ξεως ἀξιόχρεῳ, ἐξ ὧν ἐπειράθη τε ἡ-
,, μῶν τε ἡνιοχούντων τὴν ἡγεμονίαν, καὶ
,, τοῦδε παρεμπαδόντος λίαν ἡμῖν ἐμ-
,, φρονέστατα. σὺ δέ μοι, μαυρίκιε, κάλ-
,, λιστον ἡμῖν ἐπιτάφιον τὴν σὴν βασι-
,, λείαν ποίησον. κόσμει τὸν ἐμὸν τά-
,, φον, ταῖς σαῖς ἀρεταῖς, μήτε τὰς τῶν
,, πεπιστευκότων καταισχύνων ἐλπί-
,, δας, μήτε τὰς σὰς ἀγνωμονῶν ἀρε-
,, τὰς, τὴν τε τῆς ψυχῆς δραπετεύων
,, εὐγένειαν. χαλίνου λόγῳ τὴν ἐξουσί-
,, αν· φιλοσοφίᾳ τὸ κράτος οἰάκιζε·
,, βασιλεία γὰρ ὑψηλόν τι χρῆμα καὶ
,, μετέωρον, ἐς μέγα τὸν ἐπιβάτην ἀ-
,, παιωροῦσα, τοῖς τε λογισμοῖς ἐκφρυ-
,, άττεσθαι. δοκεῖ μὴ πάντων ὑπερέχειν

imperij faſtigium conſcenſurus eſſet oſtendit; Mauricium hunc ſcilicet, quem coram videtis, hominem rei Romanæ opportuniſſimum; cuius cauſſa nec paucos, & prædicandos labores exhauſit, futuræque erga ciues ſollicitudinis, ac prouiſionis ſuæ quaſi quoddam pignus iam depoſuit. Hunc hodierno die Imperatorem aſpicietis. Tanta porrò cum ſpe, & fiducia hanc prouinciam omnium grauiſsimã illi committo ac trado, idq; bona cum animi valetudine, vt eidẽ vnà cum principatu filiam quoq; meam vxorẽ committam: hoc tam eximio, naturalique pignore meo ad bene de ipſo, & repub. ſperandum velut quoddam ſignum ſuſtollens. Solatium iſtuc pro viatico mecum auferens, longam illam peregrinationem inibo. Cæterùm huius negotij pulcherrimè conſtituti vos nobis teſtes eritis idonei ac fide digni: quãdo quidem & nos, qui imperium gubernauimus, & hunc, qui ſe nobis adiutorẽ prudẽtiſsimum ſemper præbuit, experiundo cognouiſtis. Tu verò, mi Maurici, imperium tuum mihi epitaphium longè elegantiſsimũ fac efficias: ſepulchrũ meum virtutibus tuis cõdecora; nec eorum ſpes, qui ſe totos fidei, auctoritatiq; tuæ permiſerunt, pudefaciens; nec temetipſum ignorans,

,, & à præſtãtia, ac nobilitate animi tui degenerans. Rationis fræno in
,, poteſtatis magnitudine ſuperbiam cohibe, & ex philoſophiæ præce-
,, ptionibus principatus tui nauim dirige. Sublime nimirũ, & excel-
ſum

τῷ φρονιμώτατος εἶναι, εἰ καὶ τὰ τῆς τύχης ὑψηλά σοι παρὰ πάντας. θήρα παρὰ τῶν ὑπηκόων, ἀντὶ μὲν φόβου τὴν εὔνοιαν, ἀντὶ δὲ κολακείας τίμα τὸν ἔλεγχον, οἷα διδάσκαλον ἄριστον· ἀνουθέτητον γὰρ ἐξουσία, καὶ παιδείας ἀνεχόμενον. ἔστω περὶ τὸν σῶν ὀφθαλμῶν σύνεδρος ἡ δίκη, πρυτανεύουσα τῶν βεβιωμένων ἀντίδοσιν· νόμιζε τὴν πορφύραν, τῷ φιλόσοφος εἶναι, εὐτελές τι ῥάκος ἀμπέχεσθαι· τὸν δὲ στέφανον μηδέν τι διοίσειν τῶν ἐπὶ τοῖς αἰγιαλοῖς τῆς θαλάττης ψηφίδων. στυγνὸν τὸ τῆς ἁλουργίδος ἄνθος, καί μοι δοκεῖ τοῖς βασιλεῦσι παρεγγυᾶν μετριοπαθεῖν ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, καὶ μὴ ὑπεραίνυσθαι, καὶ φρυάττεσθαι τῇ πενθίμῳ ταύτῃ τῆς μοναρχίας στολῇ· οὐ γὰρ ἐξουσίαν ἀκολασίας, ἀλλὰ δουλείαν ἔνδοξον τὸ σκῆπτρον τῆς βασιλείας φιλοσοφεῖν ἐπαγγέλλεται. ἡγείσθω τῆς ὀργῆς τὸ φιλάνθρωπον, τῆς δὲ σωφροσύνης, ὁ φόβος. ἐξέταξε γὰρ καὶ ταῖς μελίτταις ἡγεμόνας ἡ φύσις. ὠχύρωσε δὲ καὶ κέντρον τὸν βασιλέα τῶν μελιττῶν, ὥσπερ τι κράτος αὐτόματον ἐγκεντρίζουσά πως αὐτῷ, ἵνα καὶ πλήττειν ἔχῃ τὸν μὴ δικαίως πειθόμενον. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐκεῖνο τὸ κέντρον τυραννικὸν, δημοφελὲς δὲ μᾶλλον καὶ δίκαιον. οὐκοῦν ἐκείνης ἐσόμεθα μιμηταὶ, εἰ μή γε λόγος δυ-

ſum quiddam eſt imperium, ſibique inſidentem altius effert, aduerſus rationem ferociens, & inſoleſcens. Caue exiſtimes, te prudentia anteire omnibus, licet opibus vincas omnes. Conare à ciuib⁹, & ſubditis tuis diligi potius quam timeri, reprehenſionemq; , vt magiſtram optimam, blanditiis, & aſſentationibus antepone. Poteſtas enim admoneri ſe, & cõdocefieri ægre patitur. Iuſtitia perpetuò ante oculos verſetur, tibique aſsideat, quæ actionibus vitæ noſtræ condignã mercedem diſpenſat. Quia ſapientiæ ſtudioſus es, purpura perinde ac nullius pretij panno quopiam te circumdatũ, coronamq; gemmis illuminatam nihil à calculis & lapillis, in litore marino iacẽtibus differre cogita. Flos purpuræ triſtior eſt, mihiq; principes hortari videtur, vt rebus proſpere fluẽtibus in officio ſint; nec lugubri iſta veſte monarchatus, lętitia geſtiant, & inſoleſcant. Haud enim ſolutam proteruiam, ſed inſignẽ, ſplendidamq; ſeruitutem potius imperiale ſceptrum profitetur. Iram manſuetudo, prudentiam timor regat. Nam & apibus natura regem præpoſuit, eumq; aculeo indito, ceu naturali quadam facultate armauit, vt malè parentes, & immorigeros emendare poſsit: non tamen tyrãnicum, verùm in commune vtilem, ac iuſtum aculeum apis gerit. Hanc ſaltẽ imitabimur, ſi melius conſilium mẽs ſuppeditare non poterit. Iſta ego ad te tanquam ſator, ac parens ad filium.

„ διώνηται χαρίζεσθαι καὶ τὰ μείζονα.
„ ταῦτα μὲν ὁ προβολεὺς ἐγώ. ἕξεις
„ δὲ τῆς γνώμης ὥσπερ δικαστὴν τὴν
„ ἐξουσίαν ἀδέκαστον, ἢ τιμῶσαν
„ τὰς ἀρετάς, ἢ τὴν κακίαν φαυλί-
„ ζουσαν.

Ὅτι τοίνυν τὰ τῆς διαλέξεως ἐπεπέρατο δὴ τῷ αὐτοκράτορι, πολὺ τοῖς θεαταῖς τὸ δάκρυον ἐπεκύμαινε· τῶν μὲν αἰωρουμένων ἐπὶ τῷ πάθει, παρ' οἷς καὶ τὰ τῆς εὐνοίας ἦν λιπαρώτερα· ἄλλων δὲ καταχηλουμένων ἐπὶ τῷ οἴκτῳ διὰ τῆς συμπαθείας. φιλεῖ γὰρ ἡ συμφορὰ καὶ τῷ θεατῇ μεταδιδόναι τοῦ πάθους. τὴν στεφάνην δὲ ὁ βασιλεὺς ἀράμενος, τήν τε πορφυρᾶν διπλοΐδα, ἀμπέχει τὸν καίσαρα. διεχεῖτο δὲ πολλὴ τῆς εὐφημίας παρὰ τῶν ὑπηκόων βοή· ἔνιοι γὰρ τὸν προστησάμενον ἀπεθαύμαζον, ἀγάμενοι τῆς εὐβουλίας τὸν αὐτοκράτορα· ἕτεροι τὸν ἀναρρηθέντα, καὶ τηλικαύτης ἡγεμονίας ἑαυτὸν παραθέμενον ἄξιον· ἅπαντες δὲ τὸν αἴτιον τούτων ἁπάντων θεόν, ἄμφω ταῦτα καλῶς συμβιβάσαντα. ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας οὗτος καὶ ὕστατος τοῦ βασιλέως σκοπὸς διανυθεὶς ἐπετέλεστο, τά τε τῆς ἀναγορεύσεως ἔθη, κατὰ τοὺς βασιλικοὺς θεσμοὺς ἐπεπλήρωτο, ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κλίνην Τιβέριος ὁ αὐτοκράτωρ ἀνέζευξεν.

filium. Habebis autem huius cohortationis meæ iudicem quodammodo poteſtatem illam, quę muneribus minimè tranſuerſim agitur: & aut virtuti honorem & gloriam; aut improbitati dedec*, & contemptum remetitur.

Poſtquam dicendi datus finis, omnes collacrymari largiſsimè, cum alij ſuper morte Imperatori iam proxima dolorem caperent, (quorum videlicet in ipſum beneuolentia teſtatior erat) alij per ſympathiā miſeratione colliqueſcerēt. Solet enim aliena calamitas ſenſum ſui cōmunicare cum intuentibus. Tum Imperator corona, purpureaq; chlamyde Mauricium Cęſarē induit; inde multa fauſtum acclamātium gratulantiumq; vox ſecuta eſt. Quidam etenim renuntiantem de tam bono conſilio admirari: quidam renuntiatum ſuſpicere, qui tanto imperio parem animi virtutem attuliſſet: omnes autem horum auctorem Deum collaudare, qui ambo hæc adeo ſalutariter conciliauiſſet. Vbi ſummi momenti, vltimusq; Imperatoris ſcopus, & voluntas ad exitum ſuum perducta, conſuetudoque legitima in creando Imperatore ſeruata eſt, ad lectulum ſuum Tiberius Auguſtus rediit.

CAPVT II.

Vox diuinitus ad Tiberium delata: eius è vita abitio: populi luctus, & lachrymæ: funus, & ſepultura.

Λόγος δὲ καὶ θείαν ὀμφὴν πρό τινος βραχέος τῆς νόσου καιροῦ κατηχηθῆναι Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ἔδοξε γὰρ ἐν ὕπνοις παρεστάναι αὐτῷ, πάγκαλός τις τὴν θέαν ἀνήρ, ἐν θέᾳ τινὸς ὡραιότητος εἰκόνα φερόμενος· τῷ μὲν λόγῳ τὸ ἄρρητον· τῇ δὲ γραφῇ τὸ ἀμίμητον. ἐσθὴς δὲ τῷ νεανίᾳ λευκή, τόν τε τόπον, καὶ τὸν θεατὴν καταυγάζουσα ταῖς μαρμαρυγαῖς τῆς ἐλλάμψεως· φῆσαι δὲ πρὸς τὸν καίσαρα, συνδημηγοροῦντος αὐτῷ τῆς χειρὸς ἐν τῷ σχήματι. Τάδε σοι, Τιβέριε, τὸ τρισάγιον λέγει. οἱ τύραννοι τῆς ἀσεβείας ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας οὐ φοιτήσουσι χρόνοι. οὕτω τὸν βασιλέα διανήψαντα τε ταραχθῆναι τῇ φαντασίᾳ, ὄρθριόν τε διανίστασθαι, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν διεξιέναι τὰ τῶν ὀνειράτων θεάματα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ (πρὸς γὰρ τὸν λόγον ἐπάνειμι) τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ Τιβέριος, εἰ καὶ βασιλεὺς ἐτύγχανεν ὤν, ἐπειθάρχησεν, ἀπέστη τε τῶν τῇδε, καὶ οἷα σκηνὴν τῆς ψυχῆς καταλέλοιπε τὸ ἀχθοφόρον τουτὶ καὶ γήϊνον χιτωνίσκιον. καὶ πολὺς ἀνὰ τὸ ἄστυ ἐπικύμαινε θρῆνος. πολλῶν γὰρ ὀφθαλμῶν ῥεῖθρον διήνοιξε, καὶ φλέ-

Fertur autem paulùm oppidò ante morbum cœleſtis quædã vox inſonuiſſe Tiberij auribus. Per quietem namq; aſtare illi viſus eſt adoleſcens aſpectu multò pulcherrim', os humeroſq; Deo ſimilis, ſupra quam dici, aut ſcribi poteſt: in veſte tam candida, vt ſplendoris ſui radiis locũ ipſum, videntemque perfunderet. Hic concionabundi inſtar protenſa manu, talibus Cæſarẽ eſt affatus. Hæc tibi ter ſanctum numen indicat, Tiberi: tempora impia, & tyrannica te Imperatore non venient. *(imperium te viuo tyranni non inuadent)* Manè ſomno experrectus Tiberius, viſoque illo perturbatus ſurgit, quæque ſibi quieſcenti mirabilia oblata ſint, præſentibus refert. Poſtero die ab inaugurato iam Mauricio (vt redeam vnde pauliſper deflexi) Tiberius quantumuis Imper. legi naturæ communi obſecutus, & hac oneroſa, terrenaq; tunicula exutus, & tanquam è tabernaculo ſuo liber egreſſus, eſſe inter homines deſinit. Eius obitu per ciuitatem ingens extitit lamentatio, atque inciſis lacrymarum venis, plurimorum ex

Digitized by Google

βας δακρύων ἀνέτιμε. καὶ μέγα ταῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς ἀνεφοίτα τὸ πένθος. τὸ φαιδρὸν τῆς στολῆς διερρήγνυτο, τό, τε κατηφὲς τῆς ἐσθῆτος ἀντιλαμβάνετο. ἅπαντας ἐπὶ τὸ στυγνὸν ἐκεῖνο θέατρον συνεκάλει τὸ ἄκουσμα. εἰσῄρρει τὰ πλήθη τῇ βασιλίδι αὐλῇ· οὐκ εἶχε τὰ προαύλια φύλακας, τοῖς πολλοῖς προπετάσμασι μόλις τοῖς ἐν ἀξίᾳ φιλοτιμουμένοις τὴν εἴσοδον. κατηφὴς ὑμνῳδία πάννυχος ἦν, ταῖς φωταγωγοῖς λαμπάσι συνθρωπὴν ὄψιν παρέχουσα. καὶ δῆτα μετὰ τὸν ὄρθρον τὰς ἀκτῖνας προβάλλοντος ἡλίου, καὶ τὸ ὑπέργειον διατρέχοντος ἡμισφαίριον, προὔπεμπεν ἅπας τεθνηκότα τὸν βασιλέα, καὶ μετ᾽ εὐφημίας εἶχεν ἐπομβρῆσαι τὸ δάκρυον, πολύς τε ἦν ὁ ἐπιτάφιος ἔπαινος, ὡς ἀπὸ στομάτων πολλῶν προχεόμενος, οἷά τις ποταμὸς εἰς πολλὰς ἀρχὰς μεριζόμενος· ἢ δένδρον ὑψιτενές τε, καὶ εὔκομον, πολλαῖς τε καὶ μεγάλων κλάδων ἐκφύσεσι διαιρούμενον. εἴωθε γὰρ δεινοπαθεῖν τὸ ὑπήκοον, ἐπὶ ταῖς ἀώροις μεταστάσεσι τῶν ἐπιβεβηκότων δυνάμεων, εἴγε πιθανοῖς, καὶ δημοτικώτερον τῆς ἡγεμονίας ἀπάρξαιντο. ἐπεὶ δὲ τοῦτον ὁ τῶν βασιλέων ὑπεδέξατο τάφος, ἐπὶ τὴν ἐς Μαυρίκιον τὸν αὐτοκράτορα δορυφορίαν ἅπας ἐτέτραπτο. καὶ πέρας αὐθημερὸν εἶχε τὸ δάκρυον. οὐχ οὕτω γὰρ τοῖς ἀνθρώποις τὸ περιοχῇ;

oculis flumina proruperunt, luctusq; ſingularis populo inceſsit. Pro nitido cultu veſtis obſoleta ſumebatur. Ad mœſtũ illud theatrum omnes auditio conuocabat, vt in aulam imperatoriam turmatim confluerent. Non ſufficiebant pro cuſtodib' complura per veſtibula oppanſa peripetaſmata, per quæ ſolis magiſtratibus honoris cauſſa introitus cõcedebatur. Triſtis pſalmorum cantus totam noctem continuabatur, & lucentes per tenebras lychni, ſpectaculum haud iucundum offerebant. Ergo à matutino, ſole iam radios iaculante, cœlumq; permeante, populus quãtus quantus erat, in funus Imperatoris ſe effundit, eumq; prædicatione, & lachrymarum imbribus proſequitur. Multa & vna eademq; laus iã ſepultura afficiendo plurimorum ore profundebatur; ſimiliter vt fluuius aliquis multis capitibus, ſiue initiis manans: aut procera, & frondoſa arbor compluribus, magniſq; ramis ab ſe prodeuntibus diſpertita. Moris quippe ſubditorum eſt, immatura Principũ funera acerbè pati; eorum puta, qui probari, & ad gratiam popularem conuenienter imperitare occœperunt. Tiberio in ſepulcra Imperatorũ illato, ad Mauricium Auguſtum cuſtodiendum actuendũ omnes ſatellitum inſtar ſeſe conuerterunt, fletusque ex vltimo Tiberij fato

μένων ἐστὶν ἀνάμνησις, ὡς ἡ περὶ τὰ παρόντα μετὰ σπουδῆς ἐπιμέλεια.

fato ſuſcept⁹, eo ipſo die exaruit. Sic enim eſt ingenium hominũ, non tam meminiſſe præterita, quam ſtudioſè curare præſentia.

CAPVT III.

Inter Abares, & Romanos ictum fœdus ignominioſum. Chaganus elephantum ſpectandum, lectum aureum, & præter pactam in fœdere pecuniam, 20. millia ab Imp. poſcit; fœdus rumpit.

Ἤδη δὲ τὸν τῆς ἱστορίας ὑφαίνειν ἱστὸν ἀπαρχόμενος, τούς τε βαρβαρικοὺς πολέμους ἀναγράπτους ποιούμενος, τῆς κατὰ τῶν ἀβάρων κινήσεως πρῶτα μνησθήσομαι, διά τε τὸ τῶν πράξεων προσεχέστερον, τῆς τε τάξεως τὸ προσφορώτατον. οὐκ ὀλίγα γοῦν νεανικώτερον παρ' ἐκείνων τὰ τηνικαῦτα τετόλμηται. οὖννοι δὲ οὗτοι, προσοικοῦντες τῷ ἴστρῳ, ἀπιστότατον ἔθνος καὶ ἀπληστότατον τῶν νομάδων βιούντων, οὗτοι πρεσβεύονται παρὰ τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον, οὐχ ἥκιστα τοῦ μεγίστου πολίσματος γενόμενοι κάτοχοι, σίρμιον δὲ τοῦτο ὠνόμαστο. ἄστυ τε περίδοξον ἦν, τοῖς ἀνὰ τὴν εὐρώπην οἰκοῦσι ῥωμαίοις περιλαλούμενον καὶ ᾀδόμενον. τοῦτο ἥλω πρό τινος βραχυτάτου καιροῦ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον τὰς Ῥωμαίων μετὰ τῆς πορφύρας ἐνδύντα φροντίδας τῆς τῶν καισάρων ἐποχεῖσθαι καθέδρας. τὸ δ' ὅπως, μενάνδρῳ τῷ περιφανεῖ σαφῶς διηγόρευται. περὶ ὧν, οὔ μοι σχολὴ ἐπεξεργαστικώτερον τοῖς μακροῖς ἐκείνοις λόγοις ἐπεξελ-

Nunc porrò hiſtoriç telam texere exorſus, bella aduerſum barbaros adminiſtrata literis perſequar, & motum, expeditionemque contra Abares primo loco: quando res illę rebus hactenus à me expoſitis continentiſsimæ ſunt: & is ordo eſt commodiſſimus. Non pauca igitur tunc ab illis per inconſideratam temeritatẽ, & audaciam perpetrata ſunt. Abares Hunni origine, Iſtrum accolunt gens infidiſsima, & auariſſima omnium, quotquot vitam paſtoritiam agitarunt. Hi vrbe longè ampliſsima potiti, ad Mauricium Auguſtum Legatos miſerunt. Erat huic vrbi nomen Sirmium, famaque & ſermone propter nobilitatẽ à Romanis Europæis celebrabatur: quam prius ceperant, paruo admodum ſpatio, quàm Mauricius curas Romanas vnà cum purpura indueret, ſolioq; imperatorio conſideret. Quo eam modo occuparint, perſpicua oratione, & diſtinctè non ignobilis auctor Menander memorauit. Ego otio non ſic abundo, vt eius longitudini accuratius, & elaboratius aliquid poſsim

θεῖν, αὖθις δ' ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν, καὶ ποικιλικοῖς ἐπιτρίβεσθαι μώμοις. ἐπεὶ δὲ ἐν χερσὶ τὸ ἄστυ ἐγεγόνει τῶν οὔννων, προῆλθον αἱ σπονδαὶ ὅπως ἡσυχίαν ἀσπάσοιτο τὸ πολέμιον, καὶ τὴν ἠρεμίαν φιλοσοφήσειεν. αἱ δὲ συνθῆκαι ἐπονειδιστοι ῥωμαίοις. μετὰ γὰρ τηλικούτους κολοφῶνα κακοῦ, οἷάπως ἀγωνοθέται καθήμενοι, ὥσπερ ἆθλον εὐδοξίας δῶρα λαμπρὰ τοῖς βαρβάροις παρείχοντο. ὀγδοήκοντά τε χιλιάδας χρυσῶν καθωμολόγουν ἀν' ἔτος ἕκαστον τοῖς βαρβάροις ἐγκαταβάλλεσθαι, δι' ἐμπορίας ἀργύρου τε, καὶ ποικίλης ἐσθῆτος. οὐ περαιτέρω δὲ διήρκεσαν τῶν δύο ἐνιαυτῶν αἱ σπονδαί. κατηυθαδιάσατο γὰρ ῥωμαίων, ὁ παρὰ τοῖς οὔννοις χαγάνος οὕτω λεγόμενος. Φήμη δέ τις ἀμφ' αὐτὸν πρὸ τοῦ τὴν εἰρήνην διαφθαρῆναι περικέχυτο, ὡς ζῶα τρέφεσθαι παρὰ ῥωμαίοις, τῷ μεγέθει καὶ τῷ σώματι ἐμφανέστατα. διὸ ἐζήτησε βασιλέα, εἰς θέαν τούτων ἐλθεῖν. καὶ ψυχαγωγεῖ θᾶττον ὁ βασιλεὺς τῆς ἱστορίας τὸν ἔρωτα, καὶ δίδωσιν εἰς θεωρίαν ἐλεφάντων γενέσθαι, πέμψας ὡς αὐτὸν ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ τρεφομένων θηρίων τὸ ἐξοχώτατον. ὁπηνίκα δ' εἶδεν τὸ ἰνδικὸν ζῶον ὁ χαγάνος ἐλέφαντα, παραυτίκα καταλύει τὸ θέατρον, καὶ παλινοστεῖν προσέταξε τὸ θηρίον παρὰ τὸν καίσαρα, ἢ καταπλαγεὶς τὸ θαυμαζόμενον ἢ

addere, præclareque dicta iterum dicere, & poëticis ineptiis ea atterere obſcurareq́. Ergo vbi Sirmium in manibus Hunnorum fuit, legatione miſſa ad fœdus proceſſum eſt, vt poſitis inimicitiis paci tranquillitatique conſuleretur. Sed fœdus illud Romanis probroſiſsimum accidit. Poſt tantarum ſiquidem cladium ab illis inuectarum colophonem, ipſi velut certaminis arbitri ſedentes, barbaris dona illuſtria, quaſi quædam inclytæ virtutis præmia tribuerunt, octoginta aureorum millia in argento, variaque veſte à mercatoribus in annos ſingulos ſeſe numeraturos polliciti. Nec tamen diutius biennio fœdus ſanctū fuit, cum ſe Princeps Chaganus (vt Hunnis appellabatur) contra Romanos ſuperbè & immodeſtè gereret. Ad cuius aures cum ante pacem violatam perueniſſet, animantes quaſdam ali apud Romanos, granditate & forma corporis viſendas maximè, Imperatorem orauit, vti eas ſpectandi copiam ſibi faceret. Is huic videndi deſiderio celeriter gratificandum ratus, elephantorum quos habebat præſtantiſsimum pro ſpectaculo ad eum mittit. Chaganus belluam Indicam intuitus, illico ceu è theatro digreditur, eamque ad Imperatorem reduci iuber. Vtrum quia admirabilitate, ac nouitate animalis per-

ἀποφαυλίσας, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, οὐ γὰρ ἂν ἐκρυψάμην. Ἐνοχλεῖ δὲ τὸν καίσαρα καὶ κλίνην χρυσῆν τεχνουργήσαντα ὡς αὐτὸν παραπέμψαι. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τοῦτον μετεωρίζειν ἡ τῆς παρούσης τύχης ἀκρώρεια. βασιλεὺς δὲ τὸ δῶρον ἐξεργασάμενος βασιλικῶς, μεταπέμπεται. ὁ δὲ σοβαρευόμενος, πολλῷ μᾶλλον κατεβρενθύετο, οἷα προπηλακιζόμενος τῷ ἀναξίῳ τοῦ δωρήματος. ἀπεπέμπετο δὲ παρὰ τὸν αὐτοκράτορα ὡς εὐτελές τι καὶ ἄκομψον τὴν χρυσῆν ἀλαζονικώτερον κλίνην. Ναὶ μὴν ἠξίου καὶ πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα τοῦ χρυσοῦ χιλιάσι καὶ ἑτέρας εἴκοσιν ἀν' ἔτος ἕκαστον παρὰ ῥωμαίων ἀποτίσασθαι· καὶ δῆτα δυσανασχετοῦντος τοῦ αὐτοκράτορος, περιφρονεῖ τὰς συνθήκας, καὶ τοὺς ὅρκους ταῖς αὔραις φέρειν ἐδίδου.

percelleretur: an quia id contemneret, dicere non habeo: nec enim id ſilerem. Negotium præterea Imperatori exhibuit de lecto aureo, quem is artificioſe confectum ſibi mitteret: eo vſque enim ob præſentis fortunæ faſtigium ſe ſe efferebat. Imperator donum regaliter fabrefieri curat, eique tranſmittit. Qui faſtidio & arrogãtia præceps, multò magis fremere, vt qui muneris indignitate contumeliam accepiſſet, lectúmque illum aureum vt rem vilem, & inelegantem ad Imperatorem per arrogantiam remittere: inſuper ad octoginta illa millia alia viginti anniuerſarie ſibi à Romanis pendi poſtulare: Imperatoreq; id durius accipiente, fœdus contemnere, ſacramenta iurata ventis diſcerpenda tradere.

CAPVT IV.

Vrbs Singidon à Chagano capitur: Auguſta, & Viminacium expugnantur: Anchialus deuaſtatur: vici propinqui hoſtiliter diripiuntur. Romanorum ad Chaganum legatio.

Ἀθρόον τι τὴν πολέμου φίλην ἀράμενος σάλπιγγα, τὰς δυνάμεις συνήθροιζε, καὶ τὴν Σιγγηδόνα τὴν πόλιν ἐξαπιναίως, ἄφρακτον οὖσαν, ἐλάμβανεν. πολεμικῶν τε ὀργάνων χηρεύουσαν, διὰ τὸ ἐκ τῆς εἰρήνης ῥαθυμίαν πολλὴν ὑπερεκχεῖσθαι τῆς Θρᾴκης. ἀφύλακτον γὰρ εἰρήνη, καὶ προμηθείας οὐκ ἀνεχό-

NEc cunctatus, amicam bello tubam corripit, agmina in expeditionem euocat, vrbemq; Singidonem haud munitam, & militari apparatu deſtitutam, quod ex pace & otio Thracia tota in ſocordiam, & deſidiam verſa eſſet (negligit enim cuſtodiã pax, nec in futurum proſpicit) quodque ciuium plurimi (vt in meſſe) foris

 manen-

μενον. τῶν τε τοῦ ἄστεος τοῖς πλείστοις συμπαρομαρτεῖ ἐν τοῖς αὐλιζομένοις, τῆς ἄλω τοῦτο καταπηγνύσης ποιεῖν. θέρους γὰρ ὥρα ὑπῆν. καὶ ὅσον ἀποζῆν ἐθησαυρίζοντο. ἀκονιτὶ δὲ τὴν πόλιν οὐχ εἷλεν ὁ βάρβαρος, μεγίστη γὰρ συμπλοκὴ ἀνὰ τὰς πύλας συνεπεπλώκει τοῦ ἄστεος, πολλοῖς τε τῶν ἀβάρων διαφθαρῆναι συνέτυχε, καδμείαν τε τὸ τοῦ λόγου ἀποφέρεσθαι νίκην, πολλάς τε καὶ ἑτέρας ἄστει γείτονας πόλεις λῄζεται. ταύτας δὲ ῥᾷστα, καὶ πόνων ἐκτός· ἀόρατον γὰρ ἦν τὸ κακὸν, καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἀπαραδόκητον. ἀνελών τε αὐγοῦσταν, καὶ τὸ βιμινάκιον (πόλεις δ' αὗται λαμπραὶ ὑπὸ τὸ ἰλλυρικὸν φορολογούμεναι) παραυτίκα στρατοπεδεύεται, καὶ τὴν ἀγχίαλον περιτέμνεται· τάς τε περιοικίδας κώμας ἐδῄωσε. τῶν δὲ τῶν θερμῶν ὑδάτων οἴκων οὐκ ἀναστῆσαι φασί. λόγος δέ τις ὡς ἡμᾶς ἐξεφοίτησεν, ἐνθάδε τὰ τοῦ χαγάνου ἀποκρύψασθαι γύναια, καὶ μισθὸν τῆς ἀπολαύσεως ἐκεῖνον αἰτεῖν, μὴ καταρριπτεῖν τὰ τῶν ὑδάτων οἰκοδομήματα. λέγεται δὲ τὰ ὕδατα ταῦτα τοῖς λουσαμένοις ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἰς ὑγείαν τούτοις συμμαχεῖν. Τριῶν δ' ἐπιγνομένων μηνῶν, πρεσβεύονται ῥωμαῖοι πρὸς χαγᾶνον, καὶ τὸν πόλεμον ἀπεκηρυκεύσαντο, ἐλπίδιον ἐκπέμψαντες, ἄνδρα ἐς συγκλήτου βουλὴν ἀναγόμενον, τῆς τε σικελίας ἡγεμονεύσαντα, καὶ τῶν τοῦ πραίτωρος ἐπιβαίνοντα βημάτων. ἀρχὴ δέ τις αὕτη παρὰ ῥωμαίοις οὐκ ἄκομψος. ξυ-

manentes, quantum vitæ tolerandæ ſufficeret, frugum ſibi demetẽdo colligerent, ſubitò, quãquam non citra laborem capit. Nam intra portas acerrimè pugnatum eſt; Abares obtruncati magno numero, & Cadmea, vt dicitur, reportata victoria. Alias item non paucas, & huic vicinas deprædatus eſt; & quidem minimè operosè: improuiſum ſiquidem ac neutiquam exſpectatum malum veniebat. Auguſta, & Viminacio ad Illyricum pertinentibus in poteſtatẽ adductis, mox Anchiolum infeſto exercitu profectus, eius agrum, & vicos circumiectos populationibus, & incendiis deformauit. Thermarum ædificiis peperciſſe audiuimus, quod eius concubinæ ibi laterent, iſtamque commercij cum eo ſui gratiam peterent. Ferunt aquulas iſtas lauantibus ꝓficere, & ad corporis ſanitatem conducere. Tribus menſibus elapſis, Romani ad Chaganum oratores mittunt, bellum deprẽcantes. Vnus erat Elpidius, imperialis ſenator, Siciliæ prætura functus: qui magiſtratus apud Romanos in honore eſt. Huic Elpidio collegam addunt Comentiolum, de cuſtodibus imperatoris præcipuũ, Latini Scribonem dicunt. Anchialum igi-

tur

προσεκάλεσε δ᾽ αὐτῷ καὶ κομεντίολον, ἄνδρα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ὑπερφερόμενον, ὃν σκρίβωνα τῇ λατινίδι φωνῇ ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν. ἧκον οὖν ἄμφω παρὰ τὸν χαγᾶνον ἐπὶ τὴν ἀγχίαλον. καὶ περὶ σπονδῶν ἠξίουν ὡς προστάχθησαν, τοῦ δὲ μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν, ἀλλὰ καὶ προσαπειλοῦντος αὐθαδικώτερον, τὰ λεγόμενα τείχη καθαιρήσειν μακρά, καὶ τοῦ μὲν ἐλπιδίου ὑποχαλοῦντος τοῖς λόγοις, καὶ οὕτωσι θεραπεύοντος οἰδαινόμενον φρύαγμα κομεντίολος μεγαλοφρόνως τὴν τῆς γλώττης εὐγένειαν ἐπεδείκνυτο. τήν τε ῥωμαϊκὴν ἐλευθερίαν, δίκην σώφρονος δεσποίνης τινὸς ἄχραντον θαλαμεύων, καὶ μὴ διαφθείρων μοιχικαῖς κολακείαις, τῶν ἀξιολογωτέρων τῶν ἀβάρων ἅμα τῷ χαγάνῳ παρόντων, τοῖς δὲ προσεχρήσατο ῥήμασιν.

tur ad Chaganum venientes Legati, vti in mandatis habebant, de fœdere conſeruando rogabant. Cum is in inferenda iniuria nihil miteſceret; ſed ſuperbius etiam minitaretur, ſe longum murum, qui nominatur, diſiecturum, & Elpidius ei tacens concederet, itaque tumentem hominis faſtum ſuſtineret, Comentiolus excelſa mente ingenuitatem linguæ ſuæ demonſtrans, Romanamq; libertatem velut pudicam dominam in thalamo cuſtodiens, nec eam mœchicis adulationibus conſtuprans, audiente Chagano & proceribus, huiuſcemodi verbis locutus eſt.

CAPVT V.

Liberior, & minacior Comentioli apud Chaganum, eiusq́; optimates oratio, cum prædicatione Romanorum eximia.

Ἐδόκουν σε ῥωμαῖοι, χαγᾶνε, τούς τε πατρῴους θρησκεύειν θεοὺς, καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ὅρκων αἰσχύνεσθαι, καὶ δεξιὰς καὶ συνθήκας μηδαμῶς ἀποσείεσθαι, μηδὲ τὸν τῆς εἰρήνης ἄξονα διὰ σοῦ καταβάλλεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δώρων βασιλικῶν μεμνῆσθαι πολλῶν, καὶ φιλοφροσύνης ῥωμαϊκῆς, καὶ τῆς περὶ τοὺς σοὺς προγόνους εὐεργεσίας, ταύτην δὲ φιλοξενίας

Credebant Romani, Chagane, te patrios deos colere, & alios item iuriſiurandi præſides reuereri, dextraſq;, & pacta conuenta nequaquam vili pendere, neque pacem per te turbatum & euerſum iri: ſed & donorum, quę ab Imperatoribus multa tuliſti, &, quam expertus es, Romanorum humanitatis, ac beneuolentiæ meminiſſe, collataque in maiores tuos merita, hoſpitalitatē-

úe nun-

» εἰπεῖν, ἐπιλήσμονα μὴ γεγενῆσθαί
» ποτε, μήτε δι' ἑτέρων τῶν ὑπὸ σοῦ τε-
» ταγμένων ἀδικοῦντων ῥωμαίους ἀνέ-
» χεσθαι· πρέπει γὰρ τοὺς ἡγεμόνας σω-
» φρονεστέρους τῶν ὑπηκόων καὶ εἶναι,
» καὶ ὀνομάζεσθαι, ἵνα ὅσον τῷ κράτει
» ὑπερέχωσι, τοσοῦτον καὶ τῇ ἀρετῇ
» διενέγκωσι. τοιγαροῦν διὰ τὴν ἐκ τῆς
» εἰρήνης εὔνοιαν ἀμνημονοῦσι ῥωμαῖοι
» τῶν ὑπὸ σοῦ προυπηργμένων δεινῶν,
» καὶ πολλῶν ἀδικημάτων γεγόνασιν
» ἐπιλήσμονες, καὶ φιλανθρωπίᾳ
» πάντων τῶν ἐθνῶν διαφέροντες, οὐ
» πρὸς ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως κεκινήκα-
» σιν ὅπλα. τὴν γὰρ ἐς ὕστερον ἠρεμί-
» αν, τῶν ἔμπροσθεν ἀδικημάτων νε-
» ανικώτερον ἐγχειρηθέντων περὶ πολ-
» λοῦ ἐπεποίηντο, χαίρειν φράσαντες
» ταῖς ἀντιδόσεσιν. ἐπεὶ δὲ πάντα σοι
» παρῶπται τὰ πρὸς καλοκαγαθίαν
» ὁρῶντα, καὶ δίκης ὄμμα τυφλὸν καὶ
» πόδες προνοίας χωλεύουσιν, ἀμοι-
» βὴν ἀξίαν τοῖς βεβιωμένοις ἀντιμε-
» τρεῖν οὐ δυνάμενοι, θεὸς δέ σοι τὸ
» βούλημα, ὅποι καὶ θέλει φερόμενον,
» οὐκ ἐπιλήσονται ῥωμαῖοι τῆς ἑαυτῶν
» ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ μέγιστον κομιδῇ κα-
» τὰ σοῦ συστήσονται πόλεμον, καὶ φό-
» νον πολὺν χειρουργήσουσι. προσφιλέ-
» στερος γὰρ αὐτοῖς τῆς εἰρήνης ὁ πό-
» λεμος, ὅτι μὴ τὴν ἡσυχίαν ἀσπά-
» σοιτο τὸ πολέμιον. τί γὰρ ῥωμαίων
» τῶν πώποτε γῆς εὐκλεέστερον ὑπὲρ
» ἐλευθερίας ἀθλούντων, καὶ δόξης,
» καὶ πατρίδος, καὶ παίδων; εἰ

úe nunquam non infixam in animo habiturum; nec paſſurum à tuis vllum Romanis maleficium importari. Aequũ eſt enim Principes iis, quibus iura & leges dãt, moderatiores & eſſe, & nominari, vt quantum iis amplitudine imperij antecedunt, tantũ quoque virtutis eminentia antecellant. Quapropter ob initam ex pace compoſita amicitiam, Romani calamitatum abs te ſibi illatarum memoriã ponunt, multaque præter ius & fas in ſe commiſſa, voluntaria obliuione obruunt. Et quoniam humanitatis laude inter omnes gentes principatum tenent, vindictæ deſiderio arma mouere noluerunt, pacemque conſecutam detrimentis ſuperioribus per inſolentiam veſtrã inuectis opponentes, mala malis compenſanda non putarunt. Quia verò cum probitate rationem nullam habere vis, & oculus iuſtitiæ cæcus eſt, pedes prouidentiæ claudicant, vt factis tuis dignũ reddere pretium nequeant, & cupido tua tibi Deus fit, agens te quô lubet, Romani virtutem priſtinam in pectus reuocantes, longè duriſsimum aduerſus te bellum conſenſu comparabunt, magnas ſtrages edent; vtpote quibus arma, hoſtibus quieſcere detrectantibus, quam pax iucundiora ſunt. Qui enim populus, quæ gens in orbe terrarum fuit vnquam Romanis pro liber-

Digitized by Google

γὰρ ὄρνισιν εὐτελεστάτοις ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἡττηθῆναι ἑκάτερον, μήτε εἶξαι θατέρῳ τὸν ἕτερον, πόλεμος καρτερὸς καὶ μανιώδης ἐστὶ παράταξις, τί δῆτα ἀνθρώπους οἴει, καὶ ῥωμαίους, ἔθνος τὸ μαχιμώτατον, καὶ βασιλείαν ὀνομαστοτάτην; ἧς οὐ ῥᾴδιον καταφρονεῖν, εἰ μή γε μόνον αὐταῖς ταῖς ἐνάρξεσι. μὴ τοίνυν μεγαλαύχει ἐπὶ τοῖς κακῶς διατεθεῖσι καὶ ἀπίστως τὸ τήμερον· ἐπὶ γὰρ τοῖς κατορθωμένοις τὸ μέγα φρονεῖν, ἴσως ἐπαινετόν· τὸ δ᾽ ἐπὶ κακίᾳ βρενθύεσθαι, ἐν ὕβρεως μοίρᾳ, οὐκ ἐν εὐκλείᾳ προσήκει χαρακτηρίζεσθαι. μεγάλα σοι τὰ πρὸ μικροῦ τῆς ἀγνωμοσύνης ἀνδραγαθήματα· ἀλλὰ μεγίστη καὶ Ῥωμαίων ἡ δύναμις, ἥ τε τοῦ καίσαρος ἐπιμέλεια, καὶ τῶν ὑποφόρων ἐθνῶν τὸ ἐπίκουρον, ἥ τε τῶν χρημάτων ῥοπὴ, τό τε τῆς θρησκείας παρὰ πάντα τὰ τῆς οἰκουμένης ἔθνη εὐσεβέστατον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυνατώτατον. οἷς ἀντιστρατεύειν μόνον ἠθέλησας, τοῦ δὲ ὅπως ἂν εἴη, ἠμέλησας· ποίους δὲ καὶ παρὰ τοῖς ὁμόροις ἔθνεσιν εὐδοξίας χαρακτῆρας ἀποίσῃ, Ῥωμαίοις ἀγνωμονῶν; ἢ τί σοι λοιπὸν ἐνέχυρον πίστεως καταλέλειπται; οἱ σοῦ παρά σου παροινοῦνται θεοί· ὅρκοι βιάζονται, σπονδαὶ καταλέλυνται· εὐεργέται πάσχουσι κακῶς ὑπὸ σοῦ· οὐ πείθουσι δῶρα δύναμιν ἀδέσμιον ἔχοντας. ἔασον ἡμᾶς ἠρεμεῖν.

libertate, pro gloria, pro patria, pro liberis decertantibus illuſtrior? Nam ſi volucres quædam viliſsimæ ne vincantur, neúe cedant inuicem, validè furenterq́; configunt; quo tu animo tandem homines, & Romani generis ac ſeminis homines fore arbitraris, gentem bellicoſiſsimã, & imperium omnium linguis celebratum, quod (niſi in ipſa origine, & infantia ſua) haud aliquando cõtemni potuit? Quare ob ea quæ ad hanc diem improbè, contraque fidem deſignaſti, non eſt quod te iactites. Propter rectè facta ſibi placere, laudi fortaſſe dabitur: at in vitio ſe magnificè circumſpicere, ſuperbiæ, non honori & gloriæ adſcribendum eſt. Nobilia tu quidem non multò antehac, & iniqua facinora feciſti: ſed maximæ etiam ſunt Romanorum vires, maxima Imperatoris diligentia, maxima ſubiectarum illi gẽtium auxilia. Huc accedit præſentis pecuniæ commoditas, & ſacrorum, vt nuſquam, religioſiſsimæ ſanctiſſimæque cærimoniæ. Quamobrem officere illis potentia nulla poteſt. Hos tu oppugnare tantummodò vis; quò autem res euaſura ſit, non curas. Qualem porrò apud finitimas gentes nomini tuo maculam inures, ſi te in Romanos ingratum iniuſtumq; præbeas? Aut quodnam fidei tuæ pignus eſt reliquum? Dij tui abs te læduntur: ſuſceptum ſa-

» μὴ τὴν σὴν εὐκαιρίαν πρὸς κα-
» κὴν ἀδολεσχίαν μετάβαλε, καὶ τοὺς
» μηδὲν ἠδικηκότας, μόνον δὲ διὰ τὸ
» γείτονας εἶναι, λυμαίνειν πειρώμενος.
» αἰδέσθητι πρὸ τῆς σῆς κορυφῆς τὸ
» Ῥωμαϊκὸν τουτὶ καὶ ἡμέτερον ἔδαφος·
» τοῦτό σοι σωτήριον γέγονε. καὶ μετα-
» νάστην ἐνηγκαλίσατο, καὶ ξένον, καὶ
» ἔπηλυν εἰσῳκίσατο, ὅτε τῆς ἕω, τοῦ-
» τε ἀρχεγόνου φύλου ὁ σὸς ἀπόδασμος
» ἀπερρωγὸς διεσχίζετο. μὴ τὸν καλὸν
» τῆς φιλοξενίας διαλύσῃς θεσμὸν, καὶ
» κατείπωσι φιλανθρωπίας οἱ ἄν-
» θρωποι, καὶ διδάξεις τοὺς ἀκούοντας
» καὶ αἰτίαν κακῶν βδελύττεσθαι τὴν
» ἀσέβειαν. εἰ δὲ καὶ χρημάτων ἐρᾷς,
» ἤδη σοι τοῦτο παρὰ Ῥωμαίοις διδών-
» σται. φιλότιμον γὰρ τὸ ἔθνος, καὶ θη-
» σαυρὸς αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ
» φιλόδωρον. ἔστι δέ σοι καὶ γῆς εὐρεῖα τε,
» καὶ πολλῷ τῷ μήκει τὴν ἐπίδοσιν ἔ-
» χουσα· ὡς μήτε στενοχωρεῖσθαί ποτε
» τοὺς οἰκήτορας, μήτε θρύψεως ἀπο-
» ρεῖν τοὺς ἐπιβαίνοντας. ἐπάνηκε τοί-
» νυν ἐπὶ τὴν σὴν γῆν, ἣν καί σοι Ῥω-
» μαῖοι πεφιλοτίμηνται, καὶ περαιτέ-
» ρω τῶν σῶν ὅρων τὴν σὴν μὴ μετα-
» χείριζε δύναμιν. οὐδὲν γὰρ ἀδική-
» σουσιν ἄνεμοι, εἰ καὶ ῥαγδαίως ἐπι-
» φοιτήσωσι, δένδρον εὐσθενὲς καὶ με-
» τάρσιον, ᾧπερ ἡ κόμη πολλὴ, στερρόν τε
» τὸ πρέμνον, ἔμβιοί τε αἱ ῥίζαι, ἀμφι-
» λαφές τε τὸ σκίασμα, ὅπερ διατρέ-
» φουσιν ὧραι καὶ ὕδωρ ἢ τοῖς ὀχετοῖς

cramētum violatur: fœdus frangitur; de bene meritis malè mereris; dona, quorum eſt veneranda efficacitas, tibi non perſuadent. Patere nos quieſcere; néue opportunitatem tuam ad occupationem non bonam, iis qui nulla in re tibi obſuerunt, niſi quòd vicini ſunt, nocere attentans, transferre velis. Age, præ amplitudine tua Romanũ hoc, & noſtrum ſolum reuerere. Hoc tibi ſalutare fuit, exulem complexum eſt, peregrinumq́ue & aduenam ſedibus recepit, quando ab oriente, & à primigenia gente veſtra portio tua vt fragmentum diuulſum, ac diuiſum eſt. Noli præclaram hoſpitalitatis legem infringere, & vagabitur latiſsimè humanitas tua, docebitq́ue audientes exemplo tuo impietatem malorum fontem & caput deteſtari. Quòd ſi te pecunia delectat, iam ea tibi à Romanis parata eſt, qui honoris ſunt auidi, magnificentiamq́ue, & liberalitatē pro theſauro habent. Tenes tu porrò terram latam, & admodum longam inſuper, qua neque coarctentur indigenæ, neque ad vitam mollem & delicatam requiſitis egeant. Quocirca in tuam regionem tibi à Romanis dònatam regredere; vltra fines tuos exercitum mitte educere. Nihil enim ventorum impetus incommodabit arbori ro-
» buſtæ, excelſæ, frondoſæ, cuius truncus validus, viuida radix, ampla

καταῤῥέον, ἢ τοῖς ὑετοῖς οὐρανόθεν περιλιμνάζοντι, καὶ πιαῖνον. οἱ δὲ καὶ ἀκόλαστον πόδα περαιτέρω τῶν οἰκείων ἐκτείνοντες, μετά τινος ἐνδίκου ποινῆς, ὀψέποτε φιλοσοφήσουσι, τὴν αἰσχύνην ἀνιαρωτέραν τῶν παθημάτων φέρειν οὐκ ἔχοντες.

ampla inumbratio, quam anni tempeſtas, & vel riuo deductæ, vel de cœlo circum ſtagnantis aquæ humor nutrit, ac pinguefacit. Qui autem trans fines ſuos proteruè pedem tranſtulerint, cum iuſta pœna ſerò tandem ſapient, vbi dedecus, ipſo damno triſtius ferre non poterunt.

CAPVT VI.

Chaganus excandeſcit: Comentiolum punit atrocius. Alia ad Abares legatio. Viginti aureorum millia ad priora octoginta ſpondentur.

Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας οὗτος διεπεραίνετο τοῖς ῥήμασιν ἔλεγχος, ἀναζέσεις αἵματος μέγαν τῷ Χαγάνῳ θυμὸν ἐπεκύμαινε. τό τε πρόσωπον ἅπαν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐφοινίσσετο, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὑποκροκαινομένων τῇ φλογὶ τῆς ἀνοίας, διόλου τε τοῦ σχήματος ὑποδηλούντων, ὅτι μὴ τῶν πρέσβεων φείσεται· τῶν τε ὀφρύων ἐς μέγα ἐξανισταμένων, καὶ μικροῦ δεῖν τῶν μετώπων ἀπηλυσῶν ὑπερίπτασθαι, μέγιστος ἀπῃώρητο τῷ Κομεντιόλῳ ἐκ τῆς διαλέξεως κίνδυνος. Τὴν γὰρ τῶν πρέσβεων ὁ βάρβαρος διαφθείρας αἰδῶ, δεσμοῖς τὸν Κομεντίολον ἠτίμασεν. ἐν εἱρκτῇ τε ξύλων ποδοκάκῃ τοὺς πόδας ὑπέθλιβε· τό τε σκηνοπήγιον διέῤῥηξε τὸ τοῦ πρέσβεως. κἀντεῦθεν ἐπιχωρίῳ νόμῳ τινὶ ζημία θάνατος ἦν ἀπειλούμενος. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὸ τοῦ θυμοῦ κατηυξαίετο. λόγοις τε πιθανοῖς παρηγοροῦντο οἱ τῶν Ἀβάρων δυνασ-

VT primùm finita eſt iſta verborum acerbior caſtigatio, Chagano ſanguis efferueſcere, & magnos irarum fluctus in pectore excitare; vultus totus rubeſcere, oculiſq́; præ furore ſcintillantibus, & immodicè arrectis, ac propemodũ ſupra frontem ſublatis ſuperciliis, toto deniq; habitu ſubindicare, non ſic abiturũ Legatis, & Comentiolo propter orationem pronuntiatam periculum grauiſsimũ denuntiare. Spreta enim, & abiecta Legatorum reuerentia, barbarus illum in carcerem abduci, pedes eius cippo cõſtringi, tabernaculumq́ue diſcindi iuſsit: quo indicio cuipiam pœna mortis, lege prouinciali exſpectãda intelligebatur. Die poſtero, augeſcente ira primores Abarum oratione ido-

τώτατοι τὸν ἡγεμόνα, ὑποπείθοντες, ὅπως μὴ δογματίσοι Κομεντιόλου τὸν θάνατον. καὶ πείθουσι μέχρι τῶν δεσμῶν ἀποχρῆσαι ἀδικεῖσθαι τοὺς πρέσβεις. ἐπινεύσας γοῦν ὁ χαγᾶνος, ἠτιμωμένους ὡς βασιλέα ἐξέπεμπεν, σωτηρίαν οὐ προσδόκιμον σφίσιν αὐτοῖς δωρησάμενος. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους πάλιν ὁ ἐλπίδιος ἐπὶ τῇ αὐτῇ πρεσβείᾳ χειροτονηθεὶς, ἀποστέλλεται. καὶ ὡς τὸν χαγᾶνον γενόμενος, ἐξῄτει πρεσβευτὴν ἅμα αὐτῷ ἐς βασιλέα γενέσθαι, ὅπως ἀναζωπυρήσειε τὰς σπονδάς· καὶ εἴκοσιν ἑτέρων χιλιάδες χρυσῶν ταῖς συνθήκαις εἴησαν ἐπαυξήματα. ὁ δὲ χαγᾶνος τοὺς λόγους εἰσποιήσατο, Ταργίτιόν τι τῷ τῶν ἀβάρων φύλῳ ἄνδρα περίβλεπτον ὡς τὸν καίσαρα σὺν ἐλπιδίῳ παρέπεμπεν. ἧκον δ' ἄμφω ἐς βασιλέα, ῥήτρα τε, καὶ ὁμολογία ἐγίνετο ἢ μὴν εἴκοσι χιλιάδας πρὸς ταῖς ὀγδοήκοντα καταθεῖναι Ρωμαίοις χρυσῶν, ἢ πόλεμον ἀντιλαμβάνειν παραμελήσοντας. Τοιγάρτοι αἱ συνθῆκαι δοκοῦσί πως ἀναθάλπεσθαι, καὶ ὁ πόλεμος ἐκεχειρίαν ἐλάμβανε. μετά τινα δὲ βραχεῖαν χρόνου ῥοπὴν, ἡ τῆς εἰρήνης εὐεξία νοθεύεται, καὶ πάλιν Ρωμαίοις τὸ τῶν ἀβάρων ἐπιτίθεται φῦλον. ἀλλ' οὐκ ἀναφανδὸν, ῥαδιουργικώτερον δέ πως καὶ δολερώτερον.

nea Principem mitigāt, monentes, ne ſupplicium capitis in Comentiolum decernat, perſuadenteſq; Legatos in vincula dūtaxat traditos, ſatis ei pœnarum perſoluiſſe. Annuit Chaganus, & hac ignominia multatos, ac ſalute quam non ſperabant donatos, ad Imperatorē remittit. Anno inſequenti Elpidius iterum ad eundem miſſus, Legatum vnà ſecum ſuper fœdere inſtaurādo, & aliis viginti aureorum millibus priori ſummæ addendis remitti precatur. Chaganus petitionem haud aſpernatus, Targitium, hominē inter Abares ſpectatiſsimum cum Elpidio ad Imperatorem legat. Decidunt, ſtatuuntq;, vt Romani vicenis millibus ſummam priorem cumulent: ni faxint, bellum habeant. Hac ratione fœdus recreari, ac refoueri aliquo modo viſum eſt, & ab armis cōceſſa vacatio. Breue tempus intercedit, bonaque habitudo, & tāquam ſanitas fœderis corrumpitur, Romanoſq; Abari non illi quidem manifeſtè, ſed inertius quodammodò, ac doloſius adoriuntur.

CAPVT

CAPVT VII.

Sclauorum ad longum murum hoſtilis progreſſio, & in iis cædendis fugandisq́; Comentioli ducis memoranda virtus.

Τὸ γὰρ τῶν σκλαβηνῶν ἔθνος ἐπαφίησι, καὶ πλεῖστα τῆς ῥωμαίων γῆς ἀποκείρεται, καὶ τῶν μακρῶν μέχρι καλουμένων τειχῶν οἷα δὴ ἅλλοντες, ἀθρόον προσβαλόντες ταῖς ὄψεσι, πολὺν ἀπεργάζονται φόνον, διὸ καὶ δεδιὼς βασιλεὺς, τὰ μακρὰ διεφρούρησε τείχη· καὶ τὰς περὶ αὐτὸν τῶν στρατευμάτων πλῆθυς ἀπεξῆγε τῆς πόλεως. ὥσπερ ἀξιολογώτατον ἔρυμα περὶ τὸ ἄστυ αὐτοσχέδιον μηχανώμενος. Τότε δὴ τῷ Κομεντιόλῳ, οὐκ ἄμεμπτον ταξιαρχίαν πιστεύεται. κατὰ δὲ τὴν Θρᾴκην ἐπιών, ἀπελαύνει τῶν σκλαβηνῶν πλήθη. ἀφικνεῖται δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐργινίαν, οὕτω καλούμενον ποταμὸν, καὶ ἀδοκήτως ἐπὶ τοῖς σκλαβηνοῖς καὶ καρτερῶς ἐπιτίθεται, καὶ θάνατον πολὺν τοῖς βαρβάροις ἀπεσχεδίασε. διά τοι τοῦτο καὶ στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὖθις χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται, καὶ ῥωμαϊκαῖς ἀξίαις λαμπρύνεται, τὴν τε τοῦ πραισέντου τὴν παρὰ ῥωμαίοις λεγομένην ἔνοπλον ἡγεμονίας τιμὴν ἀποφέρεται. εἶτα παρελόντι τῷ θέρει, τὰς ῥωμαϊκὰς συναθροίσας δυνάμεις, ἐπὶ τὴν ἀδριανοῦ πόλιν φοιτᾷ καὶ συντυγχάνει ἀνδραγάστῳ, ἐπισυρομένῳ πλήθη σκλαβηνῶν πολλὰ, ἄγρας τε αἰχμαλώτων ἀξιολογωτάτας, καὶ λείας λαμπράς. Διανυκτερεύσας

NAM Sclauini (ſiue Sclaui) ab ipſis ſubmiſsi ac ſubornati, impreſsione facta Romanæ telluris partem latiſsimam occupant, & vſque ad murum longum, vt vocatur, confertim proſilientes, graſſanteſque, funera multa faciunt. Quare etiam timens Imperator, murum cuſtodit: quas apud ſe habebat cohortes ex vrbe educit: & circum Chriſtopolim tumultuariè veluti vallum ac tutamentum inprimis eximium molitur. Comentiolo tum præfectura militaris, honeſtum ſanè munus iniungitur, qui Slauis per Thraciam inſtans, eos pellit. Deuenit autem ad fluuium Erginum vocabulo, ibi de improuiſo in illos facto impetu, complures extemplò mactat. Qua de cauſſa ab Auguſto Imperator dictus, rurſum in hoſtes mittitur, Romaniſque dignitatibus illuſtratur, & quam Romani Præſentis nominant (is honor eſt ducum militiæ) ea condecoratur. Deinde reliqua æſtate, congregatis Romanorum copiis Adrianopolim contendit, atque in Andragaſtum incidit, quem ingens Sclauorum caterua cum opima præda, captiuorumq́ue ſelectiſsimorum numero ſequebatur. Exacta illic nocte,

τι ὄρθριος ἧκε πλησίον Ἐνσίνου τοῦ φρουρίου, καὶ γεννικῶς τοῖς βαρβάροις συμπλέκεται. τὸ δὲ πολέμιον πρύμναν τι ἐκρούσατο, καὶ ἐς φυγὴν ἐξωθεῖτο, καὶ τῆς ἀστικῆς αὐτῆς ἀπελαύνετο, λευκήν τε τοῖς αἰχμαλώτοις ἡμέραν ἀνέσχε τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀνδραγάθημα. ὁ δὲ στρατηγὸς ἐπαιώνισεν ἐπινίκιον, καὶ τρόπαιον ἐνιδρύσατο.

mane ad caſtellum Enſinum graditur, & cum barbaris prælio generosè dimicat. Illi paulatim cedunt, & Aſtice tota expelluntur; fuitque captiuis dies ille ob virtutem Romanorum candidus. Dux epinicion cecinit, ac trophæum erexit.

CAPVT VIII.

Fœdus à Chagano iterum peſſundatur. Cauſſa Bocolabras quidam magus, Scytha genere. Targitius Chagani Legatus in inſulam relegatur. Vrbes Romanorum ſubiguntur.

Μετοπώρου δ' ἀρχομένου, πάλιν οἱ βάρβαροι τὰς συνθήκας διέχεον, τήν τε ὁμαιχμίαν εἰς τὸ φανερὸν ἀνδραποδίζονται, λέξω δὲ τὴν αἰτίαν, οὐδ' ἀναίνομαι. σκύθης ἀνὴρ Βοκολαβρᾶ τὴν ἐπωνυμίαν προσαγορευόμενος. εἰ δέ τις καὶ τῆς προσηγορίας τὸ σαφέστατον ἀπογλίχῃ μαθεῖν, παραυτίκα πρὸς τὴν ἑλλάδα φωνὴν μετοχετεύσω τὸ ὄνομα. μάγον ταῦτον δὲ φασὶ ἱερέα τὴν τῶν σκυθῶν ἐπὶ τὴν ἑλληνίδα μεταμορφοῦντες φωνήν, τῆς ἑρμηνείας τευξόμεθα. οὗτος ἔδρα τι τηνικαῦτα καιροῦ φιλοκίνδυνον τόλμημα. παρευνάζεται γὰρ ἑνὶ τῶν τοῦ χαγάνου γυναίων, ἡδονῇ τε βραχείᾳ δελεασθεὶς, εἰς μεγάλας ἄρκυς θανάτου ἑαυτὸν ἐμπέπηχεν. ὑποτοπήσας δὲ μή που τὸ κακὸν φωραθείη, καὶ περίβλεπτον ὠδίνοι τὸν ἔλεγχον, ὑποπείσας ἐκ τῶν ὑπηκόων γηπαίδων ἄνδρας ἑπτὰ τὴν φυγὴν ἐπὶ τὸ ἀρχέγονον ἐπεποίητο φῦλον.

AVtumno ineunte, barbari fœdus de integro temerant, bellique ſocietatem apertè abiiciunt & aſpernantur. Cauſſam huius rei explanare non pigebit. Fuit homo Scytha, Bocolabras vulgò dictus: cuius vocabuli planiſsimam ſignificationem ſiquis requirit, ſciat id græca lingua ſacerdotem magum ſonare. Hic per id tempus facinus auſus eſt periculoſiſsimum. Cum vna enim amicarum Chagani ſtuprum fecit, breuique voluptate ineſcatus, in magna mortis retia ſe inſeruit: ac metuens, ne reſcitum flagitium crudele ſibi ſupplicium pareret, perſuaſis ſeptem de ſubiectis ſibi Gepidis, cum iis in fugam ad gentem auitam ſeſe tradidit. Sunt autem Hunni, ha-

bitan-

Οὗτοι δ' εἰσὶ, προσοικοῦντες τῇ ἕῳ, Περσῶν πλησιόχωροι, οὓς καὶ Τούρκους ἀποκαλεῖν τοῖς πολλοῖς γνωριμώτερον. καὶ οὖν διαπορθμεύων τὸν ἴστρον, ἐπὶ τὴν λιβιδινῶν πόλιν φερόμενος, ἁλοὺς ὑπό τινος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων, τῶν ἐς φρουρὰν συντεταγμένων τοῦ ἴστρου, τό, τε γένος ἐδήλου, καὶ τὰς πάλαι διατριβὰς, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐπελαύνουσαν ἡδονήν. ἐπεὶ δὲ πιθανὸς ἐδόκει τῇ διηγήσει τοῦ ἀτυχήματος, παρὰ τὸν αὐτοκράτορα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος παραπέμπεται. κἀντεῦθεν ἐδόκουν αἱ Ῥωμαϊκαὶ σπονδαὶ διασχίζεσθαι. καὶ παραγυμνοῦται ὁ πόλεμος, ἐπὶ Ταργιτίου τοῦ βασιλικοῦ ἐπιβαίνοντος ἄστεος ἐν πρέσβεων μοίρᾳ, καὶ τὸν ἐγκύκλιον πλοῦτον παρὰ Ῥωμαίων ὑποθερίζοντος, ὃν αἱ συνθῆκαι τῷ χαγάνῳ ἀν' ἔτος ἐβλάστανον ἑκάστου· τοῦτό τοι καὶ βασιλέα, οὐκ ἀπὸ τρόπου πρὸς ὀργὴν ὑπηρέθιζεν, οὐχ ἥκιστα φενακίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀβάρων διανοούμενον· τοῦ μὲν ἐξαιτοῦντος τὸν ἐγκύκλιον πλοῦτον, καὶ τὰς εἰρηναίας προσόδους· τοῦ δὲ μὴ ἀτρεμοῦντος, ἀλλὰ τὴν εὐρώπην δῃοῦντος, καὶ ἀναστάτους ποιουμένου τὰς πόλεις. ἐξοστρακίζεται γοῦν ὁ Ταργίτιος ἐπὶ τὴν χαλκίτιδα νῆσον, ἐπὶ μῆνας σκληραγωγούμενος ἕξ. καὶ μέχρι τούτου ὁ τοῦ βασιλέως θυμὸς ὑπεφλέγμαινεν. ἠπείλει γὰρ καὶ θάνατος κατὰ τοῦ πρέσβεως δογματίζεσθαι. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν χαγᾶνον τῶν τε Σκυθῶν, καὶ Μυσῶν τοὺς περιοίκους ἐλυμήναντο πάντας, εἷλόν τε πόλεις πολλὰς, τήν τε Ῥατιαρίαν,

bitantes in oriente, Perſarum vicini, quos multi vſitatiore vocabulo Turcas nuncupant. Iſtrum ergo traiiciens, & in vrbem Libidinum delatus, atque à quodam è ducibus Romanis, ad Iſtri cuſtodiam conſtitutis interceptus, genus, & vetus ſtudium ſuum, voluptatemque ob quam fugeret indicauit. Cum de infortunio ſuo narrare probabilia videretur, à duce ad Imperatorem trãſmittitur. Atque hinc exiſtimatum eſt, fœdus Romanum turbari, & bellum aperiri cœptũ, cum interim Targitius in vrbem imperatoriam pro Legato veniens, pecuniam anniuerſariam ex fœdere Chagano pendendam exigeret: id quod Imperatorem non immeritò ad iram ſubextimulabat, qui ſe Abaris manifeſtiſsimo eſſe ludibrio cerneret: hoc (Targitio ſcilicet) penſionem annuam, pacalesque redditus poſcente: illo (Chagano videlicet) non quieſcente: ſed Europam lacerante, & vrbes euertente. Relegatur itaque in Chalcitidem inſulam Targitius, & ad menſes omnino ſex durius tractatur. Eo vſque Imperatoris ira feruebat in Legatum, cui pœnam capitalem erat comminat⁹. Chaganus porrò Scytharum Mœſorumque finitimos omnes circumquaque vexabat, multasque vrbes, Ratiariam,

καὶ Βονώνειαν, καὶ Ἀκὺς, καὶ Δορόστολον, καὶ Σαλδαπὰ, καὶ τὰ Παννασὰ, καὶ Μαρκιανούπολιν, καὶ Τρόπαιον. πράγματα δέ οἱ πολλὰ παρείχετο ἡ ἐγχείρησις. οὐ γὰρ ἀνιδρωτὶ, καὶ ἀπεριμερίμνως ταῦτα περιεστήσατο τὰ πολίσματα, καί τοι μεγάλας ἐπικουρούσης ἐπιπνοίας αὐτῷ τῆς ἀθρόας ἐπιφοιτήσεως, ἥ τις ἐς τὰ μάλιστα ἀνανταγώνιστον κακὸν τῇ ῥαθυμίᾳ κατίχεται. βασιλεὺς δὲ Κομεντίολον στρατηγὸν ἀνίστησι, καὶ τῆς πάσης ἡγεμονίας κηδεμόνα τουτονὶ προεστήσατο.

teriam, Bononiam, Acys, Doroſtylum, Saldapa, Pannaſa, Martianopolim, Tropæum ſubigebat. Cæterùm nõ leue negotium illi faceſsiuit oppugnatio, nec abſque ſudore, ſollicitudine, ac diligentia hæc oppida obtinuit; quanquam frequens acceſſus, ad ſuos (quæ tes ſocordiæ calamitas eſt inſuperabilis) multum ei velut aſpiraret, & opem atque ſubſidium afferret. Imperator Comentiolum excitat, eumque ex aſſe ducem exercitus legit.

CAPVT IX.

Tranſitus ad res Perſicas. Romanorum cum Perſis ad Nymphium flumen aduerſo Marte congreſſus.

Ἀλλ' ἐπεὶ περί γε τῶν Οὔννων τῶν πρὸς τῷ Ἴστρῳ βιούντων τὰ προαύλιά μοι τῆς ἱστορίας γεγένηται, ἄγε δὴ, ἄγε καὶ τὰς περσικὰς πράξεις, τῇ τῆς διηγήσεως ἀνατινάξωμεν φόρμιγγι. παλινοστήσω γὰρ ἐπὶ τὴν Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος ἀναγόρευσιν, τὸν μηδικὸν νῦν ἀναγραψόμενος πόλεμον. καὶ μή μοί γε τις ἀπεχθανέσθω, τοῦ γε ἕνεκα παλινδρομοῦντι πρὸς τὰ πρεσβύτερα. οὐ γὰρ ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐπανίημεν πράξεις, εἰ καὶ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνταναγώμεθα. τὸ γὰρ συνεχὲς τῶν προαφηγηθέντων οὐκ ἠνέσχετο χαλινοῦ, ἵνα μή πως τῇ παρενθήκῃ τῶν ἑτεροίων ἀφηγημάτων σύγχυσιν τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐμποιήσῃ. Ἔτι πρῶτον ἔτος ἦν υετο τῆς ἡγεμονίας

SED iã quia principium, & quaſi quoddam veſtibulum hiſtoriæ noſtræ in Hunnis ad Iſtrum ſedes habentibus conſumpſimus, age, quæ contra Perſas acta ſint, literis deinceps prodere aggrediamur. Ad Mauricij autem initia reuerſi, bellum in Perſide geſtum deſcribemus. Ac no'im me à quoquam in vitio poni, ſi ad ſuperiora, & antiquiora me referã. Non enim ad eadem narranda regrediar, etiamſi ad eadem tempora redeam; coniunctio enim cum his, quę iam expoſuimus, dilationem non concedit; nec aliis interpoſitis, de confuſione lector conqueratur. Poſt prælium illud Perſicum memorabile primus adhuc annus Mauricij Auguſti

Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος, μετὰ τὸν Περσικὸν ἐκεῖνον καὶ ἀοίδιμον πόλεμον, ὅπερ ὁ Ταμχοσρῶ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν μηδικῶν στρατευμάτων ἡγήσατο, καὶ βασιλεὺς τὸν Ἰωάννην, ᾧπερ ἐπώνυμον τὸ τῆς ὑπερῴας χειλώνης καθίκομον, ὃν δὴ καὶ μυστάκωνα προσηγόρευον Ῥωμαῖοι, τῶν ἐκ τῆς ἀρμενίας στρατοπέδων ἐπὶ τὰς τῆς ἀνατολῆς δυνάμεις Ῥωμαϊκὰς μετεβίβαζεν, ἄρτι τοίνυν ὁ στρατηγὸς τὰς ἑῴας φροντίδας περιβαλόμενος, στρατοπεδεύεται ἔνθα ὁ νύμφιος ποταμὸς τῷ τίγριδι ἀνακιρνοῦται τοῖς ὕδασιν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χώρῳ ἐξαρτύεται πόλεμος, τοῦ μὲν Ἰωάννου τῆς Ῥωμαϊκῆς προεστῶτος δυνάμεως, τῆς δὲ Περσικῆς καρδαριγὰν. παρθικὸν τοῦτο ἀξίωμα. φίλον δὲ Πέρσαις ἐκ τῶν ἀξιωμάτων προσαγορεύεσθαι. ὥσπερ ἀπαξιούντων τὰς ἐκ τῆς γεννήσεως ὀνομασίας ἐπιφέρεσθαι. θαυμάζουσι γὰρ τύχης ἐπίδοσιν, ἢ νόμον γεννήτορος τὸν περὶ τῆς σφῶν αὐτῶν προσηγορίας, ἄρτι τῆς μητρῴας αὐτοῖς νηδύος προκύψασι συνανίσχοντα. ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης τὴν πᾶσαν πληθὺν τῆς δυνάμεως τριτταῖς κατετάξατο μοίραις. καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεδέξατο τοῦ μαχίμου τὸ μεσαίτατον, Κοῦρς δὲ τὸ δέξιον ὁ ὑποστράτηγος, Ἀριούλφ δὲ, τὸ λαιόν. καὶ ὧδέ πως τὰ τριττὰ διεκεκόσμητο στίφη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Περσικὸν συνετέτακτο. ἐπεὶ δ' αἱ σάλπιγγες ἐνυάλιον ἤχησαν, καὶ τὸ μεταίχμιον ἐβραχύνετο, ὁ πόλεμος εἶχε τὴν πάροδον, προσβάλλουσι τοιγαροῦν

guſti voluebatur: quo in prælio, Tamchoſro, qui tum Perſicas copias ductabat, ſuis præfuit. Imperator Ioannem, cui ex longitudine myſtacis, Romani cognomentum Myſtaconi indiderant, cohortibus Armeniis præfectum, inde auocatum militiæ Romanæ orientali magiſtrũ dederat. Iam igitur huic muneri præpoſitus, eò contēdit, vbi Nymphius cum Tigride confunditur; quo in loco certamini accinguntur, Romanos quidem Ioanne, Perſas Chardarigano ducentibus. Nomen dignitatis hoc eſt apud Parthos, quos à dignitatibus indigitari delectat; dedignantes videlicet nomina ab ortu ſibi impoſita. Pluris enim acceſsiones fortunæ, quam paternam legem in ipſis appellandis, ſimul ex vtero materno prodeuntem faciunt. Ioannes ergo totum exercitum ſuum tripartitò diſtribuit, medium agmen ſibi depoſcit, Curſio hypoſtratego, ſiue Legato dextrum, Ariulpho ſiniſtrum committit. Atque hunc in modum, in tres partes nimirum eius copiæ digeſtæ ſunt. Ad eundem modum Perſæ diſpoſiti. Poſtquam exortus tubarum clangor Martem accendit, nullumque procedentibus vtrinque ſpatium in medio relictum, pugnam inuadunt; ac Ioannes quidem agmine medio,

Ῥωμαῖοι τοῖς δυσὶ κέρασιν. Ἰωάννης μὲν τῷ μέσῳ, Ἀριούλφος δὲ τῷ εὐωνύμῳ. καὶ δὴ τὰ κρατοῦσι τῶν ἀντιμετώπων δυνάμεων. Κοῦρς δ' οὐκ ἐνέμιξε χεῖρας, ἐβάσκαινε γὰρ τὸν Ἰωάννην εὐπραγίας, περὶ ἅπερ δὴ μεγίστην ἀγωνιούμενον δόξαν, καὶ ἦν εἰς τοὐπίσω Πέρσαι ἐτρέποντο. ἐδεδίεσαν γάρ, μή πως τὸ ἀντίπαλον ἐμβριθεστέραν τὴν ὁρμὴν ἐπιθείη. Ῥωμαῖοι δὲ τὸν Κοῦρς ἑωρακότες ἀπόμαχον, τήν τε περὶ αὐτὸν δύναμιν, τὰ νῶτα τοῖς βαρβάροις ἐγνώριζον, καὶ πρὸς τὰ ἀνάντη μετεφοίτων χωρία. οἱ δὲ Πέρσαι τῇ παλιώξει χρησάμενοι, ἐπεὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἵππον κεκμηκυῖαν ἑώρων, ἔκ τε τῆς συντονίας τοῦ δρόμου, ἔκ τε τοῦ χαλεπότητος τοῦ πρὸς τὸ δυσάναντες τῶν ὀχυρωμάτων καταφυγῆς, ἀρρενικῶς ἐπιτίθενται, καὶ πλεῖστον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κεραΐζουσι, καὶ μόλις ἐπὶ τὸν χάρακα ἐπανήκειν Ῥωμαίους οἱ βάρβαροι συνεχώρησαν. ἐν τούτοις ὁ πόλεμος ἐπεπέρατο, καὶ μετοπώρου παρενέκυπτεν ὥρα.

Ariulphus læuo in hoſtem ſe incitant, oppoſitiſq; à fronte aciebus præualent. Curſius, quòd Ioannis fœlicitati inuideret (pro ſumma nimirum gloria adipiſcenda certaturo) manus nõ conſerebat. Perſæ itaque, metuentes, ne aduerſarij validius incumberent, retrocedebant. Cum Romani Curſium conflictu abſtinere cõſpicati, barbaris terga dant, & ad loca accliuia ſe penetrant. Perſæ fugientibus inhærentes, cum Romanum equitatum ex continenti curſu, & difficultate ad ardua, munitaque locorum euadendi defatigatum cernerent, premebant viriliter, maximam eorum partem ita diſsipantes, vt ad caſtra ſe recipere vix poſſent. Hic pugnæ exitus fuit, & autumnus iam aduentabat.

CAPVT X.

Mauricij, & Conſtantinæ Auguſtorum nuptiæ magnificentiſsimæ. Ciuitatis publica lætitia, gratulatióque.

Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὸν πατέρα τὸν Παῦλον ἐπὶ τὴν αὐλὴν βασίλειον λαμπρῶς καὶ περιφανῶς εἰσεδέξατο, ἔναγχος ἐπὶ τὸ Κωνσταντίνου ἄστυ γενόμενον. καὶ νυμφίος τῇ ὑστεραίᾳ ὁ βασιλεὺς πομπεύεται. τὸν γὰρ Ἰωάννην τὸν τῶν ἱεραρχικῶν ἐξηγούμενον θρόνων ἐς τὸ ἀνάκτορον εἰσκαλεσάμενος, ἐν τῷ μεγάλῳ θαλάμῳ

IMperator patrẽ ſuum Paulum, qui nuperrimè Conſtantinopolim venerat, honorificè ac ſplendidè in palatium accepit, ſeque poſtridie ſponſum in pompa exhibuit. Accito enim Ioanne Patriarcha, in magno thalamo, iuxta aulam eiuſdem palatij ampliſſimam, cui Auguſtali nomen eſt, rogat, vti precibus fauſtas fortunataſq;

τῷ πρὸς τῇ μεγίστῃ τῶν βασιλέων αὐλῇ (αὐγουστεῖος δ' ἄρα οὗτος κατονομάζεται) ἠξίου τῆς ἐκ τοῦ κρείττονος τυχεῖν συναινέσεως, διὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον τοῦ ἱερέως ἐντεύξεως, ὅπως αἴσια τῷ βασιλεῖ τὰ τοῦ γάμου συμβαίη ἐπίχειρα. ὁ δ' ἱερεὺς τὸ βασιλικὸν ἐθεράπευσε βούλημα τῇ περὶ τὸ θεῖον ἱκετείᾳ· καὶ τῶν χειρῶν τῶν βασιλέων ἑλόμενος, συνῆπτεν ἀλλήλαις. εὐκλεοῖς τε προσφθέγμασι τὸν τοῦ αὐτοκράτορος κατηυφήμησε γάμον. ναὶ δῆτα καὶ τὰς κορυφὰς τῶν βασιλέων τοῖς στεφάνοις καθίδρυσε. τῶν τε θεανδρικῶν μυστηρίων μετέδωκεν, ὡς συνήθες τοῖς θρησκεύουσι τὴν παναγῆ ταύτην, καὶ ἀκίβδηλον πίστιν. εἶτα μετ' ἐκεῖνο εἰσέφρησαν ἐπὶ τὴν βασίλειον παστάδα, οἱ ταῖς κορυφαῖς τῶν ἀξιωμάτων περιλαμπόμενοι, οὓς καὶ γονεῖς ἀποκαλεῖν βασιλεὺς οὐκ ἀπηξίωσεν, ἀντὶ στοργῆς ὥσπερ καταβαλλομένους τὴν εὔνοιαν. οὗτοι προπομποὶ τοῦ βασιλέως γενόμενοι, ἐν τοῖς προπυλαίοις τῶν βασιλείων ἐλιπάρουν ταῖς εὐφημίαις τὸν νυμφίον, τὸν καίσαρα, ἐπὶ θρόνου καθίσαντα, ἐπιφαίνεσθαι τοῖς στρατεύμασι, καὶ γαμήλια δῶρα τοῖς ὑπηκόοις χαρίζεσθαι. ἡ δὲ παστὰς ἡ βασίλειος, μεγαλουργῶς ἐκεκόσμητο. ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν πρώτων μεγάλων τῶν βασιλέων σηκῶν, χρυσῷ, καὶ λίθοις ἀγερώχοις κατάκοσμος. ναὶ μὴν καὶ ἁλουργέσιν ἱματίοις βαφῆς δευσοποιοῦ Τυρίας μεγαλοτιμίου περιπόρφυρος ἦν. ἡ δὲ Τιβερίου παῖς ἡ παρθένος ἡ νύμφη προηγεῖτο τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν γαμήλιον

natasq; ſibi nuptias à beneuolente numine precetur. Ille Imperatoris voluntatem officioſè complexus, vota concipit, & vtriuſq; apprehenſa dextera, eos connubio iungit, coniugibusque optabili affatu bona omnia à Deo exoptat; capitibus quoque amborum coronas imponit, & myſteriis eos Dei, hominiſque (vt nobis ſinceram, ſanctiſsimamque fidem colētibus fieri conſuetum eſt) impertit. Poſthæc clariſsimis honoribus eminētes, quos etiam Imperator parentum appellatione dignabatur (qui ſcilicet beneuolentiam illi, amoremque patrium præſtarent) eos in geniale cubiculum deduxerunt. Hi eundem & ſponſum, & Cæſarem rogabant bonis precibus vehementer, vt ad propylæa palatij è throno ſeſe militibus gratulaturis in conſpectum daret, & congiarium nuptiale in illos conferret. Iam verò thalamus imperatorius magnificè exornatus viſebatur. In circuitu ſiquidem primorum, & magnorum illorum Imperatorum ſimulachra, auro & lapillis conſpicua apparebant, parieteſque velamina è purpura Tyria, tincturæ optimæ ac pretioſiſsimę veſtiebant. Tiberij autem filia, virgo & ſponſa, Imperatorem in ſolium nuptiale, ſubtilibus tex-

θρόνον, ὡς ἐν παραβύστῳ ὅσον οὔπω
ἐψομένη τοῖς δήμοις, τῶν λεπτῶν ὑ-
φασμάτων ἀθρόον διαστελλέντων ὡς
ἐκ συνθήματος. παραυτίκα δὲ ὁ
βασιλεὺς ἐπὶ τὸν παστὸν παραγίνεται,
ὑπὸ πολλῶν λευχειμόνων ἀνδρῶν
περιφανῶς περιπεμπόμενος· καὶ οὖν
ἀνέστιν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς περιπετάσμα-
σι περιπτύσσεταί τε ἅμα τοῖς θεαταῖς τὴν
βασίλειαν, καὶ περιπτύξασθαι. παρῆν
δὲ ὁ τοῦ βασιλέως νυμφευτὴς (εὐνοῦ-
χος δ' ἄρα ἦν οὗτος τοῦ αὐτοκρά-
τορος) Μαργαρίτης ὄνομα αὐτῷ, ἀνὴρ
περίβλεπτος ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως.
ἡ δὲ βασίλεια ἐξανέστη τοῦ θρόνου, τὸν
γαμέτην τὸν βασιλέα γεραίρουσα, ἀ-
νέκραγόν τε οἱ δῆμοι ὑμέναιον. ὁ δὲ
νυμφαγωγὸς κύλικι σὺν νυμφίους,
ὁρώντων τῶν δήμων ἐφιλοφρονήσατο.
οὐ θέμις γὰρ ἦν ἐπιθέσθαι στεφάνους. οὐ
γὰρ ἰδιῶται ἐτύγχανον ὄντες οἱ νυμ-
φευόμενοι· ἤδη γὰρ τοῦτο τῷ βασιλι-
κῷ ἀξιώματι προκατείληπτο. ταῦτα
μὲν δὴ τὰ τῇ προτεραίᾳ. ἡ δὲ πόλις
ἐπανηγύριζεν ἐν ἡμέραις ἑπτά, ἀργυ-
ρέοις τε ἐστεφανοῦτο σκεύεσι κοῖλαί τε
γὰρ πίνακες, καὶ λεκανίδες, καὶ κυ-
λίχναι, καὶ τρυβλία, μαγίδες τε, καὶ
κανᾶ, πλοῦτος Ῥωμαϊκὸς διεκέχυ-
το. τρυφή τε χρυσέου κόσμου, τὰ οἴκοι
μυστήρια. θέατρον ἦν τοῦ βουλομένου
παντὸς ἑστιᾶσαι τὰς ὄψεις αὐλοί τε καὶ
σύριγγες, καὶ κιθάραι περιελάλουν
ἀνειμένον ἐμοῦ καὶ ἐπαγωγόν, πολλοί τε
τῶν θαυματοποιῶν πανημέριοι τὰς

tis, variè picturatis de induſtria exornatum, vt in abdito, mox à populo conſpicienda præcedebat. Illico Imperator à compluribus candidatis honorificè deductus ingreditur, & in locum editum, periſtromatis illuſtrê, tum vt Auguſtam ſpectantibus, ceu in pompa oſtentaret: tum vt eam complexu foueret, aſcendit. Et aderat, cuius munus ſponſam deducere, eunuchus quidam Imp. Margarites nomine, aulicorum non poſtremus. Honoris ergô Imperatrix, venienti marito Imperatori aſſurrexit. Tum ſpectatores hymenæum exclamare. Hîc nymphagogus ille palàm ſponſis pateram meri plenam vultu iucundo porrigit: nam ſerta iiſdem imponere non licebat, quòd priuati non eſſent; & iſtuc ipſum iam imperatoria maieſtas anteuerterat. Hæc igitur die altero, vt diximus, acta ſunt. At ciuitas vniuerſa diebus ſeptem continuis ferias agitare, & honoris cauſſa vaſis vti argenteis; diſcis, inquam, patinis, patellis, cantharis, trullis, quadris, & caniſtris, quæ tum Romanorum diuitiæ proferebantur; deliciæque ornatus aurei, domeſtici theſauri theatrum quoddam erant planè quibuſuis oculos paſcere volentibus. Tibiis, & fiſtulis, & citharis ad remiſsionem, & oblectationem animi omnia circumſtrepebant, multique præſtigiarum artifices ludicris ſuis to-

tos

Digitized by Google

σφῶν αὐτῶν εὐτραπελίας τοῖς φιλοθεάμοσιν ἐθριάμβευον. οἵ τε ἐπὶ σκηνῆς λοιδορούμενοι, οἷς ἂν ἐθέλοιεν, μετὰ μεγίστης ἁμίλλης τὰς γελωτοποιοὺς δραματουργίας, οἷα περὶ σπουδαίου τινὸς τοῦ πράγματος ἐπιδείκνυντο. ἱππικοί τε ἐπελοῦντο ἀγῶνες. καὶ ὁ βασιλεὺς εἱστία σὺν τοῖς ἐν τέλει ἐν τῇ τῶν βασιλέων οἰκίᾳ. καὶ οὕτως ὁ περίδοξος ἐκεῖνος καταπέπαυτο γάμος.

tos dies ſpectandi cupidos detinebant. Alij in ſcena, hominum quorum libebat vitia carpentes, perſtudioſè ridicula dramata, velut ſeria quædam, & grauia exercebant. Inſuper ludi equeſtres committebantur, & Imperator magiſtratus in regiam ad epulas inuitabat. Atque iſto modo ſplendidæ illæ nuptiæ finem acceperunt.

CAPVT XI.

Incendium in foro, ſub initia imperij Mauricij. Miraculum de concha Glyceriæ martyris. Paulinus præſtigiator in crucem agitur: filio caput amputatur.

Ἐπεὶ δὲ τὴν ἱστορίαν ἀναγραφόμενον τὰς ἐπισήμους τῶν πράξεων, παντίπου προὔπτον ἐς μέσον προτίθεσθαι, ἄγε δὴ φέρε καὶ τὰς δυσχερεστάτας τύχας τοῖς φαιδροτέροις ἐμμίξωμεν. ἦρος ἀρχομένου, ἐν τῷ λεγομένῳ φόρῳ (περίλαμπρος δὲ οὗτος χῶρος τῆς πόλεως) φλόγες μαινόλεις πυρὸς ἐνεπίμπρων τὴν ὥραν τοῦ ἄστεος, καὶ θεραπεύειν τοῦ παμφάγου πυρὸς οὐχ οἷόν τε ἦν τὸν θυμόν. ὀψὲ ὑπομαλάττουσι τὸ πῦρ οἱ τῆς πόλεως, ῥείθροις χρυσοῖς ὥσπερ ὑπονικήσαντες αὐτοῦ τὸ ἀμίλικτον· μεγάλη γὰρ ἐτύγχανεν οὖσα ἡ ῥύμη τοῦ πνεύματος, ὡς μικροῦ δεῖν τῆς αἰθάλης μεταλήψεσθαι ἅπαν τὸ πόλισμα. Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν ἐνιαυτὸν Παυλῖνός τις, ἀνὴρ τῶν οὐκ ἀσήμων τῆς

Quoniam verò, inſignia quæque in medium afferre, hiſtoriæ ſcriptori propoſitum eſſe nôrunt omnes, agedum etiam triſtiſsimum caſum lætioribus intexamus. Vere ſe aperiente, in Foro, quod appellatur (eſt autem hic locus Conſtantinopoli nobilis) flamma furens vrbis elegantiam corripuit, nec ignis omnia conſumentis rapida vis cohiberi potuit. ciues ſerò tandem flammā velut aureo flumine mitigant, & rigorem eius implacabilitatemque quodammodò expugnant: ſæuiebat quippe ventus, vt fauillæ tota propemodum vrbe volitarent. Eodem anno Paulinus quidam, ciuis haud obſcurus, & doctrina liberali inſtructiſsimus, qui animam ſuam

πόλεως, πλήσης παιδείας μετειληφώς, ἐπὶ τὸ τῶν γοήτων βάραθρον τὴν ψυχὴν κατωθήσας, καταφωρος γίνεται· ὁ δὲ τῆς ἐλέγξεως τρόπος τῶν παραδοξολογουμένων λόγων καθέστηκεν ἴδιος. λέξω δὲ τοῦτον, πάνυ καθεστηκότα θαύματος ἄξιον. ἀργύρεος λεκανίς τις ὑπῆρχε τῷ γόητι, δι' ἧς τὰς τῶν αἱμάτων χύσεις συνήθροιζεν, ὁπόταν ταῖς ἀποστατικαῖς προσομιλοίη δυνάμεσι. ταύτην τὴν λεκανίδα διαπωλεῖ ἀργυροπρατευομένοις ἀνδράσιν. οἱ μὲν οὖν ἔμποροι τὰς τῆς λεκανίδος τιμὰς ἀποδόμενοι τῷ παυλίνῳ, μετεχωρεῖν ἐνεχείρουν τὸ σκεῦος, καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἑαυτῶν οἰκίσκου ταύτην προετίθεσαν, ἐξουσίαν διδόντες ὠνήσασθαι τῷ βουλομένῳ παντί. ἐδέησε τοίνυν τὸν ἐπισκοποῦντα τὴν πόλιν ἡρακλείαν, ἣν πέρινθον οἱ πάλαι ποτὲ κατωνόμαζον, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐς βυζάντιον διατρίβειν. καὶ θεασάμενος πρὸς ἐκποίησιν ἠρτισμένην τὴν λεκανίδα τοῦ γόητος, ταύτην ὠνεῖται περιχαρῶς, καὶ ἀποδημήσας τοῦ ἄστεος, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπάνεισιν. ἐπεὶ δὲ τὰ θεόσταλτα μύρα γλυκερίας τῆς μάρτυρος χαλκῆ τις λεκανὶς ὑπεδέχετο, αἰδοῖ τοῦ σεβάσματος ὁ ἱερεὺς ὑπαλλάττει τὰ σκεύη. καὶ τὴν μὲν χαλκῆν ἀφαιρεῖται τῆς ἱερωτάτης ἐκείνης λατρείας, τὴν δὲ ἀργυρᾶν δεξαμένην προσεστήσατο τῶν θεορρήτων μύρων.

in barathrum præſtigiarum, incantationumq; demerſerat, deprehenditur. Modus quo ſceleris huius compertus eſt, plurimum admirationis haber, quem exponemus. Erat venefico huic peluicula ex argento, ea hoſtiarum, quas dæmonibus ſacrificabat, ſanguinem excipere ſolebat, quoties eorum colloquio vti liberet. Hanc pretio vendit argentariis; emptam illi præ foribus domunculæ ſuæ venalem proponunr. Eo ipſo tempore Antiſtiti Heracleæ (quæ olim dicta eſt Perinthus) Byzantij commorari neceſſe erat. Is venditionis cauſſa forte ſuſpenſam malefici peluim cōſpicatus, eam percupidè mercatur, & ad ſedem ſuam reuertitur. Quia verò diuinitus ſtillans vnguentum, ſiue oleum de oſsibus S. Glyceriæ martyris ænea peluis etiamnum excipiebat, Epiſcopus rei tam venerandę reuerentia contactus, vaſcula cpmmutat, & à cultu ſacratiſsimo ęneum remouens, argenteum cœleſti ſtillicidio ſupponit. Ex eo operum mirandorum riuus deſinit; fons gratiæ euaneſcit: non prodit publicitus vim ſuam martyr; beneficium retrahit: donum aufert; ſibíque legem indicit, propter deteſtandum excipulum vnguēto in poſterum non ſcaturire. Sanè quod purum eſt, non debet impurum contingere: vt aliquid externæ

erudi-

ἐκπυσθὲν ὁ ποταμὸς ἀποπαύεται τῶν θαυμάτων, καὶ ἡ τῆς χάριτος πηγὴ κατακρύπτεται, οὐ στηλιτεύει τὰς δυνάμεις ἡ μάρτυς, συστέλλει τὸ χάρισμα, ἀφαιρεῖται τὸ δώρημα, καὶ νομοθετεῖ, διὰ τὸ μύσος μὴ πηγάζειν τὸ μύρον. τῷ ὄντι γὰρ τὸ καθαρὸν τοῦ μὴ καθαροῦ οὐ θέμις ἐφάψασθαι, ἵνα καί τι τῆς θύραθεν παιδείας προσφόρως ἐνείρω τοῖς διηγήμασι. τούτου δὴ ταῦτ' ἐπὶ συχνὰς γινομένου ἡμέρας, καὶ τῆς συμφορᾶς ἐπιφανοῦς γινομένης τῇ πόλει, πρὸς πένθος ὁ ἱερεὺς ἐτέτραπτο, ὀδύρεται τὸ πραττόμενον, θρηνεῖ τῶν θαυμάτων τὴν ἐγκοπήν, ἀνακαλεῖται τὸ χάρισμα, τὴν ζημίαν οὐ φέρει, τὴν αἰτίαν ἐπιζητεῖ, τὴν αἰσχύνην οὐ καρτερεῖ, καὶ ἦν αὐτῷ ὁ βίος ἀβίωτος, χηρευούσης τῆς ἐκκλησίας τοῦ θαύματος. διά τοι τοῦτο νηστεῖαι, καὶ προσευχαὶ καταβάλλονται, στρατεύονται δάκρυα, συμμαχοῦσιν οἱ στεναγμοί, παννύχιοι δεήσεις ὁπλίζονται, καὶ πάντα συνέρχονται, ὁπόσα δύνανται λύπην θεοῦ μεταβαλεῖν πρὸς τὸν ἔλεον. τοῦ πίνου θεοῦ καὶ τὸ μύσος ἀποστραφέντος καλῶς, καὶ τὴν ἄγνοιαν δικαίως οἰκτείραντος, γίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἐπιποιμοῦντι τὴν πόλιν κατάδηλα τὰ περὶ τὴν λεκάνην βδελύγματα. ὁ μὲν οὖν ἱερεὺς ὑπεξάγει παραχρῆμα τοῦ ἱεροῦ τὴν ὠνηθεῖσαν λεκάνην, καὶ ἐν μέσῳ τὴν χαλκῆν ἐνεγκάμενος, περιτίθησι τῷ σεβάσματι, ὡς ἁγνήν, καὶ πρεσβῦτιδα λάτριν, οἷα παρθένον τινὰ καὶ ἄχραντον βδελυρᾶς γοητείας. καὶ δὴ ταῦτα πε-

eruditionis narrationi commodè interſeram. Hoc cum diebus compluribus eueniſſet, calamitatemque rumor per ciuitatem diſsipaſſet, Epiſcopus ſeſe in luctum dat, & quod fiebat lamentatur: effectorum ſupra naturam interruptionem deplorat; donũ repoſcit; detrimentum non ſuſtinet; cauſſam indagat: dedecus indignatur: Eccleſiaque re tam admirabili viduata, vitam ſibi vitalem non putat. Igitur ieiunia, & comprecationes inſtituuntur: profunduntur lacrymæ; ducũtur gemitus: totæ noctes in deo ſupplicitur rogitãdo ponuntur: cõiunguntur q́; omnia, quæ irã eius conuertere in miſericordiã poſſunt. Cum itaq; Deus & execrandũ illud ſcelus iure auerſaretur, & ignorantiã iuſtè miſeraretur, Epiſcopũ de abominandis ſacris in pelui illa factitatis per quieté monet. Ille nil moratus, peluim argenteam templo ſubducit, illatamq́ue in medium æneam, perinde vt caſtam, & antiquam famulam, & virginem aliquam incorruptam pro execranda præſtigiatrice venerabili monumento rurſum ſubiicit. Statim ſeſe miracula denuo effundunt, oleum depluit, beneficium ſcaturit, donum profluit, lacrymæ inhibentur, luctus præciditur,

ραυτίκα ἐπιφαίνονται αὖθις τὰ θαύματα, καὶ κατομβρίζεται μύρον, βλύζει τὸ χάρισμα, πηγάζει τὸ δώρημα. τὸ δάκρυον στέλλεται, τὸ πένθος ἐγκόπτεται, τὸ σκυθρωπὸν διαλύεται, τὸ βδέλυγμα στηλιτεύεται, καὶ πάλιν τὴν ἑαυτῆς περιβάλλεται δόξαν. ἕτοιμος γὰρ οἰκτειρῶσαι θεὸς, εὐσεβῶς προσβαλλόμενος. ὁ μὲν οὖν ἱερεὺς ἐπὶ τὸ βασίλειον γινόμενος πόλισμα, τίς τε ὁ πεπρακὼς τὴν λεκανίδα ὑπὸ τῶν ἐμπορευσαμένων μεμαθηκὼς, ἐπὶ τὸν ἱεράρχην ἀφικόμενος ἰωάννην, πάντα τὰ συγκυρήσαντα ἀνατίθεται. ὁ μὲν οὖν ἰωάννης δεινοπαθήσας ἐπὶ τοῖς διηγήμασι, καὶ φέρειν οὐκ ἔχων τὴν ἀκοὴν, ἀθρόον φοιτᾷ πρὸς τὰ βασίλεια, τῷ τε αὐτοκράτορι τῶν ἱστορηθέντων αὐτῷ μεταδίδωσι τοὺς λόγους. ὁ μὲν οὖν μαυρίκιος νωθρότερόν πως πρὸς τὸν φόνον τῶν ἠτυχηκότων ἑώρα. ἠξίου γὰρ μεταμέλῳ μᾶλλον, ἢ ζημίᾳ τοὺς παραπεπτωκότας ἰάσασθαι. ὁ δὲ ἱεράρχης ἐκραταίου τὴν ἔνστασιν, ἀποστολικώτερον ἐπαγόμενος πυρὶ τοὺς ἀφεστηκότας τῆς πίστεως παραδίδοσθαι, ἐπὶ στόματος τὰ τοῦ παύλου προφερόμενος ῥήματα, φάσκων ἐπὶ λέξεως οὕτως· ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυ-

ciditur, triſtitia fugatur, piaculumque deteſtabile perinde vt in columna inciſum cognoſcitur ab omnibus, & peluis ænea poſtliminio gloriam ſuam recuperat. Paratus eſt enim Deus tribuere miſericordiam piè ſupplicantibus. Epiſcopus in vrbem imperialem reuerſus, venditoreque peluis illius ab argentariis exquiſito, & inuento, ad Ioannem Patriarcham adit: rem totam à capite arceſſens, ei commemorat. Patriarcha exclamare, indignum facinus, aureſque auertere; è veſtigio in palatium abire, & ſibi cognita Imperatori nuntiare. Mauricius ad ſontes capite puniendos aliquanto languidior erat, cum eos reſipiſcentia, quam ſupplicio ſanari æquius arbitraretur. Sed Patriarcha admouere ſtimu'os, & libertate Apoſtolica poſtulare ad rogum, qui à fide defeciſſent: proferreque illam Pauli ſententiam ad verbum, *impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, qui guſtauerunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſaeculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pænitentiam, rurſum crucifigentes ſibimet ipſis filium Dei, & oſten-*

tui ha-

τοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐρχόμενον πολλάκις ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις, δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας παρὰ τοῦ θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας, καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγὺς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. γίνεται τοίνυν τὸ βασιλικὸν ἀδρανέστερον βούλημα, καὶ κρατεῖ ὁ ἰωάννης τοῖς λόγοις. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ δικαστήριον συγκροτεῖται, καὶ οἱ γόητες ἀνετάζονται, καὶ καταδίκῃ περιπλακέντες ἀφύκτῳ, πρὸς κόλασιν ἐξεδίδοντο. ὁ μὲν οὖν παυλῖνος ἀνασκολοπίζεται ξύλῳ στεῤῥῷ, τὴν πρὸς τὸ ἄναντες κεχηνυῖαν ἀκρόρειαν, ἐνέρσαντι τούτῳ ἅμα τῷ φάρυγγι σὺν τῷ ἐν τῷ τραχήλῳ σφονδύλους ἀπαγχονιζόμενος ἀποπνίγεται, οὕτω τε τὸν ἀσεβῆ κατεστρέψατο βίον, προτεθεαμένος τὴν ἀποτομὴν τοῦ παιδός. ἦν γὰρ μεταδοὺς τῷ υἱῷ τῆς βδελυρᾶς, καὶ ἀνοσίας τῶν γοήτων καὶ μαγγανείας.

tui habentes. Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo. Proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cuius conſumatio in combuſtionem. Hac oratione Ioannes voluntatem Imperatoris inflexit. Die proximè ſequenti iudices coguntur; præſtigiatores legibus interrogati, ſententia irreuocabili ad pœnas deduntur. Paulinus in palum, ſeu ſtipitem robuſtum tollitur, cuius ſumma pars diffiſſa hiabat. In eum hiatum collo inſerto ſtrangulatus expirat. Sic ille vitam impiam finiuit, cum prius filio caput reſcindi aſpexiſſet; quem ſibi in nefariis, & impiis impoſturis, carminibuſque magicis diſcipulum atque ſocium aſciuerat.

CAPVT XII.

Aphumi caſtellum à Perſis, Acbas à Romanis oppugnatur, & à Perſis ſuperuenientibus liberatur. Ingens terramotus imperio Mauricij adhuc recenti, eiuſdemq́; conſulatus, & in populum liberalitas. Ioannis ducis exauctoratio.

Ὁ δὲ τῆς μηδικῆς στρατηγὸς δυνάμεως τὸ ἀφούμων περικαθήμενος φρούριον, ἐπειρᾶτο ἑλεῖν. ὁ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ταξίαρχος τοῦτο πυθόμενος, ἧκε πλησίον τοῦ νυμφίου, καὶ τὸ ἀκβὰς ἐνεχείρει αἱρήσειν. δυσάληπτον δὲ τοῦτο τὸ ὀχύρωμα, καὶ πρὸς πολιορκίαν ἀνανταγώνιστον. ἐπικάθηται δὲ τὸ φρούριον ἐπ' ὄρους αὐχένα, ἀμφοῖν δὲ ταῖς λαγόσιν ἐστὶν ἀμφίκρημνον. τό τε φρούριον τοῦτο μεγάλαις κοιλαίνεται φάραγξιν, ὡς μίαν εἶναι λοιπὸν συμβαίνειν τὴν ἐπὶ μέτωπον εἴσοδον, τειχιζομένην στεγανῶν λίθων συνθήκαις. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐν τῷ φρουρίῳ ὁ στρατηγὸς ἐπετίθετο, ἐπὶ τὴν στεφάνην τοῦ ἕρκους φρυκτωρίας ἐξῆψαν οἱ πολιορκούμενοι, ὅπως παραδηλοῦντες ὁ κίνδυνος τοῖς ἀμφὶ τὸν καρδαριγὰν γλιχομένοις παραστήσωσι τὸ ἀφούμων. τοιαύτας γὰρ τοῖς τοῦ ἀκβὰς συνθήκας ὁ τῶν περσῶν κατεβάλετο στρατηγός. Τὸ δὲ περσικὸν ἀναλαμπούσης ἡμέρας ὑπὸ πρώτην ἕω συντεταγμένον τοῖς Ῥωμαίοις ἐφίστατο, τῶν τε ἵππων ἀποβάντες τῆς μάχης ἀπήρχοντο. καὶ τῷ συνεχεῖ τῆς βολῆς οἱ βάρβαροι Ῥωμαίων ἐκράτησαν. συνέχεαν γὰρ τὰς ὄψεις ἀντιπάλων ταῖς ἐκπομπαῖς τῶν βελῶν. τοξοφόρον γὰρ τὸ ἔθνος, καὶ δύναμις αὐτῷ τὸ κατάπλεον τοῦτο ἀκόντιον. τῶν δὲ Ῥωμαίων συγκεκλεισ-

CAEterùm Perſarum ductor Aphumos caſtellum circumſidens, id expugnare incipiebat. Re comperta, Romanus dux Ioannes ad flumen Nymphiū procedit, caſtellumq́ue Acbas contrà recipere molitur: quod quidem quia naturâ munitum, captu fuit difficile, & obſidione inexpugnabile. Situm eſt in iugo montis, ab vtroque latere præcipitium habet, & altis vallibus cingitur, vt vnicus à fronte ingreſſus ſit reliquus, & is ſolido de lapide extructus. Vbi Romanus locum hunc adortus eſt, obſeſsi in pinnis murorum faces accendunt: ſignificantes iis qui cum Cardarigano Aphumos premebant, quanto in diſcrimine verſarentur. De huiuſmodi namque ſigno cum Acbaſianis Perſarum duci conuenerat. Perſæ die albeſcente, inſtructis ordinibus Romanis ſuperueniunt, & ex equis ſe deiicientes, pugnam auſpicantur, ſa-

gitta-

μένων ἔν τινι χώρῳ τοῦ ὄρους, καὶ παραθλιβομένων ὥσπερ ὑποπιεζούσης αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως, πολλοὶ τῶν μαχίμων ἀφήλαντο ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ ἀποβλέποντος πρὸς τὸν ποταμὸν τὸν νύμφιον. οὐ γὰρ ἀνεφίκτῳ βάθει ἀπῃώρητο ἡ κατάδυσις. ἔνιοι δ' ἥλωσαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων. οἱ δὲ διὰ τῆς ὑπωρείας τοῦ ὄρους τὴν κάθοδον ποιησάμενοι, ἀποδράντες τὸν κίνδυνον, οὐ κατ' ἐλπίδας ἐσώζοντο, καὶ διαπεραιωθέντες τὸν νύμφιον ποταμὸν, εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν στρατοπεδεύουσι σύνταγμα. τοῦ δὲ διεληλυθότος ἐνιαυτοῦ, ἦρος ἀκμάζοντος, καὶ κατακομῶντος τὴν γῆν, ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τῶν ἐγκαινίων ἡμέρᾳ τῆς πόλεως (πρῶτον δὲ τοῦτο ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος) πάθος γῆς ἀνεφοίτησε, καὶ μέγιστος σεισμὸς ἐνεδήμησεν, οἷα τῆς γῆς παρασκιρτώσης ἐκ πυθμένων αὐτῶν· τὸν δὲ λόγον οὐ δίειμι, τῷ γὰρ Σταγειρίτῃ, οὐκ ὀλίγα ἄττα περὶ τούτου πεφιλοσόφηται, καὶ εἴτῳ λέγων πιθανὸς φανεῖται, ἐπαινείσθω τῆς εὐφυΐας. εἰ δὲ μή, τῷ γε πατρὶ ἀποπεμπέτω περιθάλπειν τὸ δόγμα. τεσσάρων ἡμέρας κλινούσης, ἐδινεῖτο τὸ κέντρον. καὶ ὁ φόβος ἐξαίσιος ἦν, ὡς καὶ τοὺς ἐπιμανοῦντας ὑπὸ τοῦ δέους ἀθρόον μεταβάλλεσθαι πρὸς τὸ σῶφρον. δίκην παίδων ἐν παιδιᾷ κύβων, ἀφικομένου ἐξαπιναίως τοῦ παιδοτρίβου,

gittarumque imbre cœli aſpectum adimentes, ſuperiores euadunt. Eſt nimirum gens ea arcui dedita, & iniaculis pennatis robur eius virtuſque conſiſtit. Romanis autem in montis parte concluſis, & coarctatis (vtpote vrgētibus aduerſariis) multi milites, quà mons Nymphium flumen reſpicit, quod minor ibi eſſet altitudo, præcipites deſiliebant. Alij à barbaris capiebantur. Aſt qui ad crepidinem montis ſe præcipitauerant, vitato periculo, ſalui (quod non ſperarant) traiecto fluuio, ad Romanum agmen ſeſe recipiebāt. Anno hoc elapſo, verna tempeſtate iam procedente, & humum gramine, arbores frondibus induente, encœniorum, ſeu dedicatæ vrbis anniuerſario die, primo adhuc anno poſtquam Mauricius iniuit, paſſa tellus quod ſoler, concuſſu atrociſsimo, veluti ſi ab imis ſedibus exiliret, Conſtantinopoli quaſſata eſt. Cauſſam adducere nihil attinet, cum de ea Stagirites pluribus philoſophatus ſit. Quæ ſi cui probabuntur, auctoris ingenium commendet: ſin autem, ea dogmata ſuo ſibi parenti placere ſinat. Igitur ſole occumbente, ipſum centrum, ſeu media terræ concutiuntur, & immenſus timor animos peruadit; vt etiam qui equarum in morem libidinum furiis agitarentur, icti metu, repente

τό τε παραπέτασμα, τὸ περὶ τοῦ γυμνασίου τῶν ἱππικῶν ἀγωνισμάτων (ὃ δὴ σύνθημα τῆς ἱλαρίας ἐπίγχαιεν ὄν) περιαιρεῖται διὰ τὸν ἀδόκητον κίνδυνον. ἅπαντάς τε συνέβαινε πρὸς τοὺς ἱεροὺς σηκοὺς ἐνσημνίζεσθαι, ὀρρωδοῦντας τὸν θάνατον. Δεύτερον ἔτος τοῦτο τῆς μαυρικίου ἡγεμονίας, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ χειμῶνος ὥρᾳ ὕπατος ἀναγορεύεται· καὶ περιβὰς τὸν βασίλειον δίφρον, ἐπιφανέστατος ἦν. ἦγον τὸν βασιλέα οὐχ ἵπποι, οὐχ ἡμίονες, οὐκ ἐλέφαντες· ἄνθρωποι δ' ἄρα τὸ τιμιώτατον χρῆμα καὶ ὄνομα. ἐπεὶ δὲ ἐπέβη τοῦ δίφρου, κοινωνὸν τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν τὸ ὑπήκοον ἐποιήσατο. οἱ δὲ τοῦ ἄστεος τῆς βασιλικῆς εὐδαιμονίας μετειληφότες, κατεκελάδουν ὕμνοις τὸν καίσαρα χρυσῆς ἑορτῆς οἷα καταλαμπούσης καὶ περιχανούσης αὐτούς. τῷ δ' ἐνισταμένῳ τούτῳ ἐνιαυτῷ, ὁ μὲν ἰωάννης τὰς ἡνίας τῆς στρατηγίας ἀφῄρητο, οἷα τοῦ περσικοῦ ἀνανταγωνίστου καθεστῶτος, καίτοι κρείττονα κατὰ τὸν πόλεμον κληρωσαμένου ῥοπήν.

ad pudicitiam ſe ſe darent. Non ſecus quam à pueris in ludo teſſerarum, pædotriba nec opinatò interueniente, ante equeſtria certamina parapetaſma ſeu velum (hilaritatis eorum ſignum) propter inexſpectatum periculum aufertur. Et impendentis formidine exitij templa vniuerſi concutſabant. Agebatur annus Mauricij ſecundus, cum hyeme conſul creatus, conſcenſo curru imperatorio, ſummè conſpicuus erat: quem non equi, non muli, ſed homines (res, & nomen honoratiſsimum) trahebant. Curru conſcenſo, ciuibus ampliſsimũ congiarium dedit; qua de cauſſa illum laudibus extulerant, vt ſi dies feſtus aureus illuxiſſet, eoſque lætitia perfudiſſet. Hoc anno ingrediente, Ioannes ducis loco mouetur, vt qui Perſis, quanquam in maiore belligerandi commoditate, neſciret reſiſtere.

CAPVT

CAPVT XIII.

Philippicus Imp. ſororius Prætor orientis decernitur. Eius expeditiones. E Perſide redeuntes Romani, via aberrant, & extrema ſiti cruciantur. Captiuos vtriuſque ſexus interficiunt. Pueri ſeruati, moriuntur ſiti.

Φιλιππικὸς δὲ ἀντεισάγεται, καὶ στρατηγὸς ἀναγορεύεται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀνὴρ ἐπιδέξιος, καὶ βασιλικῆς συγγενείας ἐγγύτατος· γαμέτης γὰρ ἐτύγχανεν ὢν γορδίας ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐπὶ τὸ μονόκαρτον γενόμενος, τοῦ αἰσουμᾶ ὄρους πλησίον οὕτω λεγομένου, χάρακα διεγράψατο, καὶ ἄνδρας ἐπὶ στρατείαν συνήθροιζε. μετοπώρου τε ἀρχομένου, παρὰ τὸν τίγριν αὐλίζεται. καὶ πλείστοις χρησάμενος χάραξιν, ἧκεν εἰς χῶρον καρχαρωμὰν ὀνομαζόμενον, κἀκεῖ πως ἐνδιατρίψας, ἐπύθετο καρδαριγὰν τοῦ ὄρους τοῦ ἰζαλὰ ἐπιβήσεσθαι μέλλειν, διὰ τ᾿ ἐχυρωμάτων τῶν μαϊακαριρεί. διά τοι τοῦτο ἀπῆρε τῶν ἐντεῦθεν ὁ στρατηγὸς, καὶ πεδίῳ προσωμίλησε γειτνιῶντι τῇ νισίβει. καὶ στρατοπεδεύσας ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, ἀθρόαν κατῆρε τῆς περσίδος, καὶ πλείστης λείας ἐκράτησεν. οὐ μετὰ πολὺ δὲ γηπόνος ἀνὴρ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἔφοδον τῷ καρδαριγὰν ἐπιδήλωσεν· ἃ δ᾿ εἶπεν, ἐκεῖνά ἐστιν. αὐτὸν μὲν ἀλᾶσθαι τοῖς ὄρεσιν κεναῖς ἐλπίσι φερόμενον, τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν τὴν μηδικὴν διατέμνεσθαι χώραν. εἰς τοὐπίσω τοίνυν τοῦ καρδαριγὰν γενομένου, καί πως ἐνέδραν ἐγκαθίσαι τῷ Ῥωμαϊκῷ πειρωμένου, ὁ στρατηγὸς τὰς δυνάμεις

In eius locum Philippicus orientalium dux militum ſublegitur, vir dexter, Imperatorique, cuius ſororem Gordiam habebat in matrimonio, neceſsitudine proximus. Qui poſt adeptam dignitatem Monocartum, iuxta montem Aïſumam profectus, caſtris locum deſcribit, & delectum agit. Auctumno primo apud Tigrim ſtatiua habet, multiſque caſtris inde in locum Carcharomanum appellatum peruenit; vbi aliquamdiu ſubſiſtenti affertur, Cardariganum Izalam montem, propter Maiacariri arcē, ſeu caſtellum velle conſcendere. Quare inde mouens, campos Niſibi vicinos tenet, locoq; præcelſo tendens, crebrius in agrum Perſicum deſcendit, ac prædam plurimam facit. Non diu poſt colonus quidam infeſtum Romanorum aduentum Cardarigano indicans, adiecit, ipſum quidem per montes vagari, vana ſpe confiſum; Romanos interea Perſidem hoſtiliter depopulari. Cardarigano retrocedente, Romaniſq; inſidias moliente, Philippicus collectis co-

συνέλεξε, καὶ πρὸς τὸ ὄρος τὸ Ἰζαλὰ στρατοπεδεύεται, ἅτε δὴ τῶν τόπων ἀσυλίαν παρεχομένων τοῖς ἐπιβαίνουσι τὴν τελείαν, ἐπιφέρεται προμηθεστάτῃ φρουρᾷ. μετὰ τοῦτο ἦλθεν, ἐπὶ τὸν νύμφιον ποταμὸν, οὐκ ἄδοξα τὰ προαύλια ἡγεμονίας ἀπενεγκάμενος. πάλιν δ' αὖ Φιλιππικὸς προσβάλλειν τῇ μηδικῇ χώρᾳ ἐθάρρησε, καὶ τὰ ὑπὸ τὸ Βεαρβαὲς διατέμνεται. τὸ δὲ Περσικὸν, ἐπεὶ τούτων ἀκήκοεν, ἐπιτείνει ἵππον τουτῳΐ, καὶ διόλωλε τοῦ ἵππου πλείστη ἀπόμοιρα. Τοὺς δὲ Ῥωμαίους λόγος τῆς ἀφίξεως τῶν βαρβάρων τὴν συντονίαν θαυμάσαντας, τῆς μηδικῆς χώρας ὑπεξελθεῖν, δίχα τοῦ παντὸς διαιρεθέντος συντάγματος. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν στρατηγὸν, ἧκον ἐπὶ τὸ σισαρβάνων, εἶτα ἐπὶ τὸ τοῦ ῥαβδίος. ὁ δ' ἕτερος ἀποδασμὸς ἀποπλανηθεὶς, τὴν ἐπὶ θεοδοσίου πόλιν ὁδὸν ἄλλως ἐπονεῖτο. ἡ δὲ γῆ ἐκείνου, ἀκοῇ ἴσμεν, ἄνυδρός τε καὶ κατάυχμος, ἄχρι τοῦ ἀβόρρα ποταμοῦ λεγομένου. Συμπίπτει γοῦν τοῖς Ῥωμαίοις ἀπαρηγόρητος κίνδυνος. χηρεύουσι γὰρ ὑδάτων ἐς τὸ καρτερὸν, οὗ, τί ἂν γένοιτο στρατιᾷ χαλεπώτερον; καὶ μέν τοι ὠμοτάτην κατὰ τῶν αἰχμαλώτων ἀποσχεδιάζουσι ψῆφον, καὶ πάντας ἀνεῖλον ἄρρενάς τε καὶ θηλείας. τοὺς δὲ παῖδας διέσωζον, τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας οἰκτείροντες. ὅμως μετ' οὐ πολὺ κἀκείνοις ἡ τῶν ὑδάτων διεχρήσατο σπάνις. Ῥωμαῖοι δὲ μεγάλοις περιπεπλωκότες κακοῖς, τῆς θεοδοσίου πόλεως ἐπιβαίνουσιν.

piis ad Izalam montem caſtrametatur: & quod illa loca accedentes ſecuriſsimos redderent, velut aſylum quoddam perfectũ, tutiſsimæ cuſtodiæ ſeſe credit. Poſthæc ad Nymphium flumen, cum non indecoris muneris ſui procemiis, & quaſi præludiis accedit, ruſumque in Perſidem irruptionẽ facere, & agrum Bearbaëſium deuaſtare audet. Quod vbi ſenſerunt Perſæ, cum equitatu in illum contendunt, cuius pars maxima periit. Romanos feſtinatum barbarorum aduentum admiratos, Perſide exceſsiſſe narrant, toto exercitu bifariam diuiſo. Qui cum duce erãt, Siſarbanum, inde in Rhabdios regionem veniunt. Pars altera cum itinere aberraſſet, verſus Theodoſiopolim ambulando, fruſtra ſe fatigabat. Ferunt, tellurem illam, vſque ad Aboram flumen æſtuoſam eſſe, & aquis defici; vnde Romanis creatum periculum inconſolabile. Quid enim exercitui aquarũ extrema penuria contingere poſsit exitioſius? Nihilominus crudeliſsimam ſtatim in captiuos ſententiam ferunt, & omnes mares fœminasq; contrucidant: pueros, teneram ætatem miſerati reſeruant. Veruntamen non multo poſt illos quoq; ſitis magnitudo confecit. Romani inſignibus exerciti calamitatibus, Theodoſiopolim deueniunt.

CAPVT XIV.

Philippicus Arzanenam regionem ſuis diripiendam permittit. Ab imitatione Scipionis Romani commendatur. Aegrotat. Cardariganus Monocartum fruſtra inuadit: latrocinijs & incendijs graſſatur. Philippicus Byzantium redit: inde rurſum veris initio diſcedit.

Ὁ δὲ Φιλιππικὸς μεγαλοφρόνως εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν τῇ Ἀρζανηνῇ χώρᾳ τὸ δόρυ ἐμπέπηχε, καὶ λαμπρὰν, καὶ ἀξιολογωτάτην λείαν ἐζώγρησε. Φήμη δέ τις διέρρει, ὡς ὁ στρατηγὸς φιλομαθέστατος ὤν, καὶ πολεμικὰς ἐπιστήμας ἐκ τῶν πάλαι σοφῶν ἀρυσάμενος, ἐκ τῆς Σκιπίωνος τοῦ ἡγεμονικωτάτου ἀγχινοίας τὴν ἐντρέχειαν ταύτην τῆς σοφῆς στρατηγείας περιεβάλετο. ὡς γὰρ οἱ τὰς ἱστορίας καθάπερ ἀγάλματα θεῖα τινὰ τῷ τεμένει τῆς μνήμης γραφῇ παριδρύσαντες διελέχθησαν, τοῦ Ἀννίβα τοῦ Καρχηδονίων στρατηγοῦ τὴν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην Ῥωμαίων διατέμνοντος τὴν γῆν, Σκιπίων ὁ πρεσβύτερος τὸν οἴκοι πόλεμον τῇ ἀναβολῇ ἀναθεὶς, τῇ Καρχηδονίων χώρᾳ περιπλέκεται, καὶ ἐς μέγα κακοῦ ἐλήλακε τὸ πολέμιον. τὸν δ' Ἀννίβαν τὰς Καρχηδονίων τύχας ἀκηκοότα, ἐς τὴν ἑαυτοῦ ἐπαναζεῦξαι, τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν εἰς αὐτὸν συμβεβηκότων δεινῶν παιδευόμενον. καὶ οὕτως ἐδόκει ὁ περὶ Φιλιππικὸν εἶναι λόγος παράλληλος. οὐκ ἀπὸ δὲ σκοποῦ γέγονεν αὐτῷ ἡ βουλή. ἔτυχε δὲ τὸν στρατηγὸν κάμνειν τὸ σῶμα, μεγίστου νοσήματος αὐτοῦ

Philippicus excelſo animo anno deinceps ſequenti Arzanenę regioni arma intulit, opulentamque, & ad memoriam inſignem prædam abſtulit. Fama tenuit, ducem hunc diſcendi cupidiſsimum, artes bellicas ex veterum ſcriptorum monumentis hauſiſſe, & ex ſollertia P. Scipionis, belli ducis omnium preſtantiſsimi hanc ſibi ſapienter regẽdi exercitus induſtriam comparaſſe. Nam vt tradiderunt, qui hiſtorias ſcribendo, in mentibus noſtris tanquam diuina quędam ſimulacra in ſacris ædibus collocarunt, Scipio, is, qui primus Africanus eſt appellatus, bello cũ Pœnis in Italia intermiſſo, Carthaginenſium fines inuaſit: nec qualibuſcunque cladibus hoſtes mactauit. Annibalem vbi de afflictis patriæ fortunis audiſſet, domum reuertiſſe, atque ita rerum mutabilitatem è ſuis caſibus didiciſſe. Hæc de Philippico omnium iactata ſermonibus, iis reſpondere videbantur, quæ de Scipione annalium monumentis commendata leguntur. Sed enim non proceſsit conſilium.

Morbo

ἐνσκήψαντος. διὸ ἐπὶ τὴν μαρτυρόπολιν ἀφικνεῖται, ἐπιτρέψας τὸ στράτευμα Στεφάνῳ τῷ ταγματάρχῃ. ὑπασπιστὴς δ᾽ οὗτος ἐγεγόνει Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος, τόν τε ἀψὶχ τὸν οὖννον τῶν ὅλων ὑποστράτηγον ἐχειροτόνησε τάξεων. οὕτω μὲν οὖν ὁ στρατηγὸς ὑπὸ τῆς νόσου ἀπόμαχος ἦν. ὁ δὲ καρδαρίγαν τὴν ὅλην ἀναλαβόμενος δύναμιν, τῇ ἔναγχος Τιβερίου πόλει προσαγορευθείσῃ προσέβαλλεν, ἣ μονόκαρτον πάλαι ὠνόμαστο. ταύτης ὁ στρατηγὸς τῷ παρῳχηκότι ἐνιαυτῷ γεγηρακότα τὰ τείχη ἀνέρρωσε, καὶ προμηθείᾳ τοῦ μέλλοντος ὠχυρώσατο. Ἐπιστὰς δὲ τῷ πολίσματι ὁ περσῶν στρατηγός, οὐχ οἷός τε ἦν παραστήσασθαι τοῦτο. τοιγάρτοι εἰσήρρησεν ἐπὶ τὰ προάστεια τῆς μαρτυροπόλεως, καὶ τὸν Ἰωάννου τοῦ προφήτου κατενεπίμπρα νεών, ὡς ἀπὸ σημείων δυοκαίδεκα ὄντα τῆς πόλεως, κατὰ τὸν ἑσπέριον κρόταφον. ἔνθα δὴ καὶ φροντιστήριον ἐτύγχανεν ὄν, ἀνδρῶν φιλοσόφων τὸν βίον. μοναχοὶ δ᾽ ἄρα οὗτοι κατονομάζονται), οἷς ἔργον προεκδημῆσαι τοῦ σώματος, καὶ ζῶντας τεθνάναι, καὶ σώφρονι μανίᾳ ἐνὶ μεταφοιτᾶν πρὸς τὰ κρείττονα. ἀνέστησε δὲ καὶ τοῦτο ἐκ βάθρων ὁ βάρβαρος. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ ἄρας ἐντεῦθεν, ἐπὶ τὸν ζόρβαδον χωρίον ἐφοίτησε, καὶ τοῖς ἀμφ᾽ αὐτὸν διετάξατο μηδαμῶς τοῦ χάρακος ἀπολείπεσθαι. ὀγδόῃ δ᾽ ἡμέρᾳ ἐς τὰ οἴκοι κατῆρεν. ἐδόκει δὲ πως καὶ αὐτὸς λῃστρικώτερον τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπιβήσεσθαι, καὶ

Morbo quippe correptus difficillimo, Stephano Tribuno, Tiberij Auguſti quondam ſatelliti copias committit, Apſichum Hunnum totius exercitus hypoſtrategum, ſeu minorem ducem, Legatúmue inſtituit, & Martyropolim concedit. Sic Philippicus aduerſa valetudine compulſus, ab armis ſe remouit. Cardariganus cum copiis quantæ erant, Tiberiopolim nuper olim Monocartum appellatam aggreditur: cuius mœnia vetuſtate ruinoſa Philippicus anno præterito inſtaurauerat, futurique prouidus, eam communiuerat. Perſa, quòd vrbem ſubigere nequiret, in vicina Mattyropolis irruens, Ioannis Prophetæ ac Præcurſoris ędem, ab oppido verſus occaſum duodecimo lapide diſtantem incendit, & quod ibi erar phrontiſterium, virorum in vita ſanctè agunda philoſophantium (qui monachi dicunrur, quorum opus & labor eſt, ante tempus ſecedere à corpore, & adhuc viuentes emori; & ſobria quadam inſania ad meliora eniti) hoc, inquam, phrontiſterium batbarus etiam ab imo euertit. Sequenti lumine inde proficiſcens, zorbandum oppidulum attigit, ſuisque edixit, ne vllo modo à caſtris abeſſent. Octauo die domū aduenit, apparebatque maioribus latrociniis Romanos inua-

furum,

τὴν αὐτὴν Ῥωμαίοις ἀπενέγκασθαι δόξαν. ὁ δὲ στρατηγὸς τῆς νόσου ἀπήλλακτο, καὶ τὸν χάρακα διελύσατο. χειμῶνος γὰρ ὥρα ἤδη που παρεφαίνετο. καὶ τὸν βασιλέα ἀσπασόμενος, ἐς Βυζάντιον ἧκεν. ἦρος δὲ παρεανίσχοντος, καὶ ἀλέας ἐπιφοιτώσης τῇ γῇ, Φιλιππικὸς τῆς βασιλίδος ἐξεδήμησε πόλεως.

ſurum, eorumque gloriæ parem relaturum. Philippicus è morbo recreatus, militibus hyeme iam appetente miſsionem dedit, Imperatoremque ſalutaturus, Byzantium venit; ac vere poſtea incipiente, & tepore ſuo aruorum ſinus laxante, denuo ex vrbe imperante diſceſsit.

CAPVT XV.

Perſarum ad Romanos de bello finiendo legatio. Mebodi Legati oratio, Locus communis contra bellum. Romanorum recuſatio, & ad confligendum cum Perſis promptiſsima voluntas.

Ἐπεὶ δὲ τῆς Ἀμίδης ἐπέβη, πρεσβεύουσι Πέρσαι ἐνδόξως πως καταλύεσθαι τὸν πόλεμον. προσέταττον γὰρ Ῥωμαίοις χρήμασι τὰς σπονδὰς σφετερίζεσθαι, Μεβόδην τὸν σατράπην, ὡς τὸν στρατηγὸν ἀποστείλαντες. καὶ οὖν ἧκε Μεβόδης ὁ Πέρσης παρὰ τοὺς Ῥωμαίους. καὶ ὁ στρατηγὸς ἐκκλησίαν ἐκάθισεν, ὡς ἑαυτὸν συγκαλεσάμενος τοὺς ταγματάρχας, καὶ λοχαγοὺς, καὶ ὑπασπιστὰς, καὶ τῆς μαχίμου δυνάμεως τὸ ἐμφανέστερον. ὁπηνίκα δὲ ὁ σύλλογος ἐπεπλήρωτο, ὁ Πέρσης τῶν αὐτῶν λόγων ἀπήρξατο.

VBI Amidam intrauit, Perſæ pro bello conſopiendo, & fœdere pecunia à ſe redimendo ornatiſsimam ad Romanos legationem mittunt. Mittunt autem Mebodum Satrapam. Dux Romanus coactis ordinum Præfectis, cẽturionibus, ſatellitibus, & quicquid erat in exercitu illuſtrius, conſeſſum celebrat. Pleno iam conuentu Perſa ſuper iis rebus ita exorſus eſt.

Ἄνδρες πολέμιοι, μὴ ταραττέτω δὲ τοὺς ἀκούοντας τοῦ πρεσβευτοῦ τὸ προοίμιον· εἰ γὰρ τὰς γνώμας ἀμείψητε, μεταλλάξω κἀγὼ τὴν προσφώνησιν. ὁπλίσατε νῦν εἰρήνην, ἀποχειροτονοῦντες τὸν πόλεμον. δόρυ καὶ ξίφος, ὡς γεγηρακότα χαιρέτωσαν. καὶ στρατεύσατε σύριγγα, πρᾶον ὁμοῦ καὶ ποιμενικὸν περιλαλοῦσαν περίπισμα. ὁ

Viri hoſtes (ne vos, quæſo, conturbet hoc orationis meæ initium: nam ſi vos ſententiam, ego appellationem facilè mutabo) pacem colite, bellũ tollite. Gladius & haſta velut ſenio confecta valeant. Fiſtula in poſterum, leue & paſtoritium ſonãte ludicrum, militate. Perſarum rex pacis eſt amans, & ſe priorem bello nun-

περσῶν βασιλεὺς τῆς εἰρήνης ἐστὶν ἐραστής, καὶ σεμνύνεται ἀπεκδυόμενος πρῶτος τὸν πόλεμον. βασιλικὸν γὰρ ἡ τῆς εἰρήνης ἀρέσκεια, ὡς καὶ τυράννων ἴδιον τὸ φιλόνεικον. ἄνδρες τῶν αὐτῶν παθημάτων ἡμῖν κοινωνοί, μενέτω τῶν πάντων ὁ πόλεμος μόνος ἀκόρεστος. αἵματι τὴν γῆν ἐπιάναμεν, πολλάκις τὸν θάνατον ἱστορήσαμεν. ζωγράφος γὰρ τοῦ θανάτου ὁ πόλεμος· ἐγὼ δέ φημι καὶ ἀρχέτυπος, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν ἀρχηγέτης, καὶ διδάσκαλος αὐτοδίδακτος. χρημάτων ἐρᾷ τις; ἀλλὰ πλούτῳ καὶ πενίᾳ γεγόναμεν παίγνιον, ποτὲ κρατοῦντες, ποτὲ δὲ κρατούμενοι καὶ συμμεταβαλλόμενοι ταῖς τοῦ πολέμου τροπαῖς, ἀΐδιον ὥσπερ τὴν μεταβολὴν ἐκαρπούμεθα. ἐκόμα τις τῶν ἀριστέων χρυσῷ; μετὰ τῆς ἡδονῆς τὴν ἀπιστίαν ἐκέκτητο. τί γὰρ ἀπιστότερον ἐν πολέμῳ χρημάτων, ἀμέσως μετατιθεμένων ἐπ' ἄλλον, καὶ πάλιν ἐξ ἐκείνου εἰς ἕτερον, ὡς ἐγρηγορότα βλέπειν ἐνύπνιον τὸν κτησάμενον, ἢ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἔναγχος μεμνῆσθαι κραιπάλης; ὑμεῖς ὦ Ῥωμαῖοι, πάλαι τὴν παρρησίαν τῷ πολέμῳ δεδώκατε. ὑμεῖς καὶ τῆς εἰρήνης γίνεσθε μαθηταὶ ἐπικηρυκευομένων περσῶν τὸν φιλόδακρυν ἀποσείσασθε πόλεμον. οἷς γὰρ τῆς ἁμαρτίας ἡ ἔναρξις, τούτοις καὶ τῆς ἐπανορθώσεως ὁ μεταμελὸς ἐστὶν ἁρμόδιος. μὴ γινέσθω θράσος ὑμῖν ταῦτα τὰ φιλάνθρωπα ῥήμα-

tium remittere, gloriæ ſibi ducit. Regia enim res eſt pacis ſtudium: contrà, res tyrannica certamen & diſcordia. Viri, iiſdem quibus nos affectionibus obnoxij, tollatur bellum, quod ſolum natura ſua eſt inſatiabile. Sanguine campos pinguefecimus, mortem ſæpe vidimus: pictura enim mortis, bellum eſt. Ego verò etiam archetypon dixerim, humanarumque miſeriarum auctorem, & magiſtrum ſine magiſtro. Pecuniam quis amat? atqui diuitiis, & paupertati bello ludibrium euadimus, aliâs victores, aliâs victi: & vnà cum eius mutabilitate mutati, perpetuam quodammodo mutationem perpetimur. Potentiorum quiſpiam auri copia ſibi plaudit? habet cũ voluptate ſimul diffidentiæ materiam. Quid enim belli tempore magis infidum pecunia? Citra diſcrimen ad alium, iterumque ab illo ad alium transfertur, vt poſſeſſor eius vigilans ſomniet: aut tanquam heſternæ crapulæ recordetur. Vos Romani pridem bello licentiam, occaſionemque dediſtis: iidem nunc diſcipuli pacis eſtote, Perſis eam docentibus, ac promulgantibus. Bellum lachrymarum ſeminarium auerſamini. A quibus enim peccandi factum eſt initium, hos quoque pœnitere conuenit. Ne verba iſthæc humanitate condita confidẽtiam vobis pariant. Nec enim Perſa-

Digitized by Google

ται. οὐ γὰρ περιδεὴς γεγονὼς ὁ περσῶν βασιλεὺς χθές που καὶ τρίτην, ὅτι τῆς μηδικῆς τὸ Ῥωμαϊκὸν κατετόλμησε γῆς, τὴν συμπλοκὴν ἀπαναίνεται. χρυσῷ γὰρ πολλῷ, καὶ δώροις λαμπροῖς πείθεσθαι Ῥωμαίοις τὰς σπονδὰς ἐγκελεύεται. οὐ γὰρ νηποινὶ καταθέσθαι σφᾶς ἡμαρτηκότας θέμις τὸν πόλεμον. ἱκανὴ γὰρ ἡ ἔκτισις καὶ περσικὸν κατευνάσαι θυμόν, καὶ θράσος περιστεῖλαι Ῥωμαίων, πολεμικῆς ὀρεγόμενον σάλπιγγος.

Ἔτι τοίνυν παρατείνοντος τὸν λόγον τοῦ πρέσβεως, Ῥωμαῖοι κατεχειροτόνουν συρίττοντες, καὶ ταραχὴν ταῖς βοαῖς ἐνεποίουν, ὥσπερ δεινοπαθοῦντες ἐπὶ τοῖς ῥήμασι τοῦ βαρβάρου τοῦ πέρσου. ἐδόκουν γὰρ καὶ Ῥωμαῖοι μεγαλαυχεῖν ἐπὶ τοῖς ἔναγχος γεγενημένοις. ὡς εἰσέδυσαν εἰς τὴν περσῶν πολιτείαν. ὡς λείας ἐκράτησαν. ὡς τὸν καρδαριγὰν ἐφενάκισαν. ὁ δὲ στρατηγὸς τὴν ἐκκλησίαν διέλυσε, καὶ ὁ πέρσης οὐκ ἐπέθηκε τέλος τοῖς ῥήμασιν. ὀλίγαι τοίνυν ἡμέραι διωχήκασι, καὶ ὁ τῆς νισίβιδος τῆς ἱερατικῆς προλάμπων τιμῆς, ὡς τὸν στρατηγὸν ἀφικνεῖται, τὰ αὐτὰ τῷ μεβόδῃ ῥήματα εἰς μέσον τιθέμενος. τηνικαῦτα τοιγαροῦν ὁ στρατηγὸς τοὺς περσῶν λόγους δι' ἐπιστολέως ἐς βασιλέα παρέπεμψε. βασιλεὺς δὲ τὰς τοῦ στρατηγοῦ ἱστορήσας κεραίας, βασιλικοῖς παραυτίκα ἀνεῖλε προστάγμασι, τὸν Φιλιππικὸν ἐγκελευσάμενος τὰς αἰσχίστας ταύτας σπονδὰς ἀποπέμ-

" Perſarum rex heri & nudius tertius, cum Romani Perſidem confidentius incurſarent, perquam meticuloſus effectus, prælia detrectat. Tantum abeſt à timore, vt auro multo, donisque inſignibus ad fœdus ab ſe emendum vos hortetur. Non enim debent gratis bello ſolui, qui peccauerunt. Poteſt autem iſta auri perſolutio placare etiam iracũdiam Perſicam, inſolentiamque Romanorũ cantus Martij cupidam comprimere. "

Cum Legatus vltra proueheretur, Romani cõſenſu abnuunt, ſibilis perſtrepũt: & quaſi barbari vocibus graui iniuria læſi, confusè clamorem tollunt. Statuebant enim, ſibi quoq; ſua iactare licere, quę ab initio patrauiſſent: quod in Perſarum fines irrupiſſent: quòd eos deprædati eſſent: quòd Cardariganum ludos feciſſent. Philippicus igitur conuentum dimiſit, Perſa interim non tacente. Pauci interfluxerunt dies, cum Niſibis Epiſcopus ad ducem Romanum accedens, eadem quæ Mebodus diſſerit. Tum Philippicus verba Perſæ literis conſignata, ad Imperatorem perferenda curat. Quibus lectis Imperator confeſtim reſpondet, iuberque, vti huiuſmodi fœdus turpiſſimum, Romana maie-

πεποίθαι, ὡς ἀποδούσας Ῥωμαϊκῆς μεγαλειότητος. καὶ μέντοι ὁ στρατηγὸς τὰς αὐτοκρατορικὰς δέλτους περιπτυξάμενος, ἐπὶ τὸν Μαμβραθῶν στρατοπεδεύεται. οὕτω μὲν οὖν ἐσφρίγα ὁ πόλεμος. ὁ δὲ στρατιάρχος συναγείρας τὸ ὁπλιτικὸν, ἐπυνθάνετο εἰ τὰς ψυχὰς ἀρρενικῷ τινι ἔρωτι ἐπιτεθειασμένας ἐπιφέρονται πρὸς παράταξιν· ἐπεὶ δὲ κατένευον αἱ δυνάμεις, συνθήκαις τε ὅρκων τὰς ἐλπίδας ἐκύρουν, μεταστὰς ἐντεῦθεν ὁ στρατηγὸς, ἐπὶ τὸ Βίβας παραγίνεται, ἔνθα ὁ ποταμὸς παραρρεῖ τοῦ Ἀρζάμων.

maieſtatem alienum reſpuat. Accepta hac epiſtola, Philippicus Mambrathonem ducit. Sic igitur bellum denuo tumeſcere. Cum aduocata militum concione quæreret, ecquid deſiderio quodam maſculo diuinitus perciti, ad pugnam anhelarent; illis annuentibus, & iureiurando ſpem eius confirmantibus, mouens inde, Bibas, vbi Arzamon fluuius præterlabitur, iter contulit.

FINIS LIBRI PRIMI.

HISTO-

Digitized by Google

HISTORIAE MAVRICIANÆ

LIBER SECVNDVS.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

MONS Izala. Cardarigani Perſarum ducis arrogantia. Romanorum cum Perſis apud Arzamonem fluuium congreſſus. Philippicus imaginem non manu factam portans, circumeundo exercitum ſanctificat, & Romani victoria clariſſima potiuntur. Eadem imago ad Simeonem Amidæ Antiſtitem tranſmittitur. Barbarorum ſpolia Romani legunt. Cardariganus Daram confugiens, vt victus oppido à Darenis excluditur. Romani militis, è cohorte Quartopartorum (ſic enim nominantur, qui Berrhœa in vrbe Syriæ cõmorantur) corpus vulneratum. In regionem Arzanenen Romanorum expeditio. Maruthas, & Iobius duces eius ad Philippicum transfugiunt. Cardarigas belli rudes ad Romanos circumueniendos conſcribit. Heraclius Heraclij Aug. pater à Philippico hoſtes exploratum miſſus, mirabiliter ſeruatur. De Zaberta Perſa. Romani à caſtello Chlomaro obſidionem abſtinent. Philippici repentina, & abſurda fuga. In Romano exercitu trepidatio ac tumultus. Philippici inualetudo. Heraclius Heraclij parens ducis munus capeſſit. Romanorum Hypoſtrategus, ſiue ſubimperator, ſiue minor dux Perſas ad meridiem incurſat. Tempeſtate verna Romani in Perſidem irrumpunt. Comentiolus in Abaros mo-

uet, Hypoſtrategos habens Martinum, & Caſtum, qui præclarum nomen adipiſcuntur. Capitur Caſtus. Anſimuthum peditatus Romani ducem Abares captiuum faciunt: ſuperiorem Thraciam populantur. Comentioli deliberatio, ecquid Abares inuadendi ſint. In vtramque partem diſſeritur. Clamor miſſus, auſa Comentioli inania reddidit. De Buſa milite, quomodo per venatum in manus Abarum venerit, & à ciuibus ſuis neglectus, ea de cauſſa primus Abaros inſtrumenta, machinasq́ oppugnatorias fabricare docuerit. Chaganus Beroën obſidens, propoſito excidit. Idem Diocletianopolim oppugnare incaſſum inſtituit; & à Philippopoli atque Adrianopoli repellitur. Mauricius Imperator à plebe Byzantina propter Caſtum, & Anſimuthum duces captos conuitiis inceſſitur. Ioannem, cognomento Myſtaconem cum Hypoſtratego Droctone mittit, cuius virtute Adrianopolim ab obſidione Abarum, pugnata cum illis pugna vindicat, Heraclius caſtellum Perſicum, Mazarorum Theodorus & Andreas expugnant. Iidem Briudaës, admiranda virtute Saperij militis obtinent. Philippicus in vrbem imperantem proficiſcitur.

CAPVT I.

Izalæ montis deſcriptio, & cur dux Romanus eò ſe tranſtulerit.

Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τὸν χάρακα μετέβαλλεν εἰς τὰ περιύψηλα τοῦ πεδίου, καὶ πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἐν ἀριστερᾷ τοῦ ἰζαλᾶ πεποιηκώς. τὸ δὲ ὄρος ὁ ἰζαλὰς πολυτοκώτατον, οἰνοφόρον γάρ, καὶ ἄλλα γένη μυρία καρπῶν ἐπιφέρεται. πολυανθρωπότατόν τε τὸ ὄρος, καὶ οἰκήτορες αὐτῷ ἄνδρες ἀγαθοί. ἐπιμαχόν τε τὸ ὄρος ἐς τὰ μάλιστα, καὶ ἀμφίβολον. οὐ πόρρω γὰρ ἀπῴκισται τὸ πολέμιον. τούτου

POſtridie ad editiora campi, & radices Izalæ montis, ad læuam caſtra conſtituit. Eſt autem mons hic fertiliſsimus: ſiquidem præter vinum alia fructuum genera effert innumera. Eius accolæ frequentiſsimi, & boni viri, hoſtium, non procul inde habitantium incurſionibus, & vexationibus etiam atque etiam obnoxij. Quibus, quanquam Perſæ vicini eorũ vt dicebamus, ſæpe-

τι μεθιστάναι τῆς Φιλονείκου χώρας, οὐκ ἂν πείσαις οὔτι ἀπειλῶν, οὔτε θωπεύων, καίτοι πολλάκις τῶν ὁμόρων Περσῶν ὑποτιμωμένων τὴν αὐτῶν γῆν, καὶ ληϊζομένων. τοῦτο δὴ τὸ ὄρος ὁ Ἰζαλὰς, ἕτερον παραμείβεται ὄρος, προσαγορευόμενον Αἰσουμᾶς. τὸ δ' Αἰσουμᾶς ὥσπερ ἀκρώρειά τίς ἐστι, καὶ ἐς μέγιστον ὕψος ἐκτείνεται. ἐκ δὲ τοῦ μετεώρου δύο καθέρπουσι πρόποδες. ἐκ δὲ τούτων ὁ Ἰζαλὰς τὴν πρόοδον ἐπιφέρεται, καὶ αὐτὸς ἀπαρχόμενος κάτωθεν εἰς ὕψος, εἶτα κατὰ μικρὸν ἀνακύπτων, ταῖς ἐπιδόσεσιν ἐκτεινούσαις τὸν αὐχένα, μέχρι τοῦ Τίγριδος γίνεται ποταμοῦ. καὶ ἂν τῷ ἑῴῳ, ἢ Καυκάσῳ συνήπτετο, εἰ μὴ δημιουργικαὶ φροντίδες τινες τὴν διάκρισιν ἐποιήσαντο. ἐνταῦθα τὸ μάχιμον ὁ στρατηγὸς ἐνωρμήσατο, διανοούμενος, ὡς ἐκ τοῦ Περσικοῦ ποταμοῦ τοῦ Βουρῶν, μέχρι τοῦ Ἀρζαμῶν ὕδωρ οὐκ ἔνεστι· καὶ δυοῖν θάτερον ἀνάγκη τὸ πολέμιον ἑλέσθαι· ἢ γὰρ ἀτρεμήσει, τὴν οἴκοι φρουρὰν ἀσπασάμενος· ἢ ἔμπαλιν Λατίνοις ἐπικεῖσθαι πειρώμενος, μαλακισθήσεται τῷ πόνῳ καὶ τῷ δίψει ἤτοι ἵππος διολεῖται ὡς τάχιστα, τῆς Ῥωμαίων μὴ συγχωρούσης δυνάμεως ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἀρζαμῶν ὕδωρ τοὺς βαρβάρους ἀρύσασθαι. τρίτη δ' ἡμέρα καὶ τὸ Περσικὸν ἐπέπυστο σύνταγμα, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι ἀνὰ τὸ Ἀρζαμῶν διατρίβουσιν.

ſæpenumero depopulationem vaſtitatemq; important, tamen vt ſedes haſce illis inuidioſas mutent, alioque commigrent, nunquam vel minando, vel blandiendo perſuaſeris. Porrò mons hic alium montem Aiſumas appellatum præcedit. Aiſumas iſte velut cacumē, ſeu iugum quoddam eſt, & in cœlum minatur. Ex eo duo pedes procurrunt, è quibus Izalas prodit, ipſe quoque ab imo in altum aſſurgens, paulatimque ſurſum verſus maioribus incrementis tendens, dorſum ad Tigrim vſque porrigit; atque ad Equm, ſiue Caucaſum pertineret, niſi artificum excellētium cura laborque diſcrimen inueniſſet. Hoc igitur in loco dux caſtra poſuit, ita ſecum ratiocinatus: à Perſico flumine Burone, vſque ad Arzamonem nullas eſſe aquarum ſcaturigines; & ad alterum horum hoſtes neceſſariò venturos; Aut enim otium acturos, ſat habentes tueri domeſtica: aut ſi rurſus inſtare, premereque Latinos, ſiue Romanos conentur, ſiti, & laboribus eneruatum iri, equitatumque periturum celerrimè, Romanis barbaros Arzamonis fluuij aquatione prohibentibus. Tertio die Perſæ Romanos ad Arzamonem conſidere compererunt.

CAPVT

CAPVT II.

Cardarigani faſtus. Magos conſulit: victoria promittitur: in Romanos itur. Romani hoſtes explorant.

Ὁ δὲ καρδαριγὰν εἰς τοσοῦτον ἐληλάκει φρυάγματος, ὡς γέλωτα τῶν ἀγγελλόντων καταχέειν πλάνην, ὡς περὶ φλυάφου τοῦ πράγματος. ὡς δὲ τὰ τοῦ λόγου τὸ περσικὸν περιεβόμβει τρανέστερον, παρεδριμύττετο τὸ πολέμιον. ὁ δὲ στρατάρχης τοὺς θεραπευτὰς τῶν μαγγανευμάτων διηρώτα, καὶ παρὰ τῶν μάγων ἠξίου ἴχνη πύθεσθαι προρρήσεως, τάς τε πνεύματι πύθωνος ἐνθουσιώσας, καὶ φαντασίαν κυήσεως παρεχομένας τῇ τοῦ δαιμονίου περιφορᾷ ἠξίου τὸ ἐσόμενον προαγορεῦσαι. οἱ δὲ τῶν δαιμονίων κάτοχοι ἔφασκον τὴν νίκην μήδοις παρέπεσθαι, καὶ κατὰ τὴν ἔκταξιν πέρσας ἀποίσεσθαι, ἅμα τὴν περσίδα τὴν τύχην ἀμείψαντας. τὸ μὲν οὖν περσικὸν διερρώννυτο, ταῖς προρρήσεσιν ὥσπερ γαυρούμενον. ἀπάραντες τοίνυν ἐκ τοῦ Βούρων ποταμοῦ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐφέροντο. εἶτα πλήθη καμήλων ἐπέσαξαν ἀσκοὺς ἐπιφορτίσαντες ὕδατος, ἵνα μὴ τῆς τῶν ὑδάτων ἀπορήσαντες φύσεως, Ῥωμαῖοι ῥαδίως αὐτοὺς κατεργάσωνται. τοσοῦτον δὲ εὐπραγίας ἐλπίσιν ἐφήπλοντο, ὡς καὶ πέδας, τοῦτο μὲν ἐκ ξύλων, τοῦτο δὲ ἐκ σιδήρου, διηργασμένας, καὶ μάλα γε πολλὰς προσεφέροντο. ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαϊκῶν παρενεγγύα τῶν γεωργικῶν ἱδρώτων ἀπέχεσθαι, φειδοῖ τῆς ἀ-

Cardarigas autem eò inſolentiæ proceſsit, vt ad huius rei nuntios, tanquam nugas, rideret effuſiſsimè. Sed vbi aures militum iiſdem nuntiis manifeſtius circumſonuerunt, & eos indoleſcere apparuit, ariolos percunctatus, ab illis futurorum veſtigia, progreſſumque diſcere cupit. Pythoniſſas item, & circumferendo in vtero dæmone prægnantium ſimiles, vaticinari poſtulat. Illi afflatu ſtygio Perſis ex conflictu victoriam de Romanis, fortunamque ex aduerſa ſecundam pollicentur. Quibus prædictionibus Perſæ erigebant animos, & ſe beatos numerabant. Ergo à Burone diſcedentes, in Romanos vadunt, magnamque camelorum multitudinem vtribus aqua repletis onerant; ne ea deſtitutos, Romani facilè interimerent. Adeò autem fœlicis ſpe ſucceſſus geſtiebant, vt etiam compedes partim ligneas, partim ferreas, & quidem multas admodum captiuis inducendas ſecum portarent. Dux Romanus agreſtium tenuitati conſultum cupiens cohortabatur ſuos, vti eorum ſudoribus diri-

piendis

χρονικίας ταῦτα ὑποτιθέμενος. τῇ οὖν ἐπιούσῃ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ κατασκοπῇ τοῦ πολεμίου ἐξήρτισεν (Σεργίῳ τε τῷ λοχαγῷ ἀνατέθεικεν, ᾧ ἡ τοῦ Μάρδης φρουρὰ ἐγκεχείριστο) τόν τε Ὤγυρον καὶ Ζώγομον· φύλαρχοι δ' οὗτοι τῆς συμμάχου τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως οὓς Σαρρακηνοὺς εἴθισται Λατίνοις ἀποκαλεῖν. οἱ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἀποσταλέντες, τινὰς τῆς βαρβαρικῆς πληθύος ὑποθηράσαντες, στρεβλώσαντές τε, διέγνωσαν ὡς ὁ Καρδαριγὰν στρατοπεδεύεται ἔνθα καὶ πρότερον. ἑβδόμη δ' αὕτη ἡμέρα ἐτύγχανε τοῦ κυκλικοῦ τῆς ἑβδομάδος βαδίσματος· σάββατον δὲ τοῦτο τῷ ἱεροφάντῃ Μωσεῖ κατωνόμασται. ἐπεὶ δὲ τῷ Ῥωμαϊκῷ ταῦτα ἀνηγγέλθη συντάγματι, εἰς τὸν στρατηγὸν ὑπόνοιά τις εἰσέρχεται, ὡς τῇ ἐπιούσῃ ἀποπειραθήσεται τὸ πολέμιον ἐπιτίθεσθαι, οἷα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τὴν ἡμέραν γεραίροντος πόνων ἀνάπαυλαν, αἰδοῖ τοῦ σεβάσματος. τῇ δ' εἰς αὔριον ἧκον οἱ κατοπτεύοντες, καὶ τῷ στρατηγῷ διαγγέλλουσι τὰ Περσικὰ πλησιάζειν στρατεύματα.

piendis temperarent. Die igitur proximè ſequēti certos quoſdam per Sergium ducem manipularem, (cui Maridis cuſtodia concredita erat) ad hoſtem ſpeculandum, nempe Ogyrum, & Zogomum auxiliariæ manus Saracenorum (vt Latinis vocantur) tribunos deligit. Hi à duce miſsi, ex agmine barbarorum quoſdam intercipiunt, è quibus in quæſtionem datis, Cardariganum caſtra priore loco habere cognoſcunt. Erat is dierum hebdomadis in orbem redeuntium ſeptimus, qui à Moſe ſacrorum doctore Sabbatū nominatur. Quod vbi Romani reſciuerunt, ſuſpicio ducem inceſſit, hoſtes die craſtina ipſis inuadendis fortunam experturos; Romanis nempe propter diei Dominici venerationem, & numinis eo colendi reuerentiam ferias acturis. Altero die ſpeculatores redeunt, deque Perſarum aduentu ducem certiorem faciunt.

* * *

Digitized by Google

CAPVT III.

Acierum vtrinq; diſpoſitio. Philippicus ſacram Saluatoris effigiem circumferens, animorum incredibile robur militibus addit, cohortationem adiungit. Pro victoria Deo cũ lacrymis ſupplicatur. Rogatur dux vti ſecedat. De incertis belli locus communis. Locus pugnæ, & illi vicina patria virorum illuſtrium.

Ὁ μὲν οὖν Φιλιππικὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν διεκόσμησε, καὶ τριτταῖς κεραίαις τὸν μάχιμον διετάξατο. καὶ τὴν μὲν κεραίαν τὴν εὐώνυμον τῷ ἰλιφρεδᾷ ἐπέτρεπεν. ἄρχων δ' οὗτος ἦν τῆς ἐμέσης. ναὶ μὴν καὶ ἄψιχ ὁ οὖννος, τὴν αὐτὴν περιεβάλετο δύναμιν. τὴν δὲ τοῦ δεξιοῦ, βιτάλιος ὁ ταξιάρχης. ὁ δὲ στρατηγὸς τὸ μεσαίτατον ἀνελάμβανε κέρας. τοῦτον δ' εἰπεῖν, ἡράκλειος ὁ ἡρακλείου πατὴρ τοῦ αὐτοκράτορος. διετάχθη δὲ καὶ τὸ περσικὸν οὑτωσί. ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιοῦ λόφου μεβόδης ὁ πέρσης. ἐπὶ δὲ τῇ ἀριστερᾷ λόφῃ ἀφραάτης, ἀδελφιδοῦς εἶναι λεγόμενος καρδαριγὰν τοῦ σατράπου. τὴν δὲ μέσην ἀπόμοιραν, αὐτὸς ὁ καρδαριγὰν ἐκεκλήρωτο. ἐπεὶ δὲ τὸ πολέμιον παρεφαίνετο, καὶ ἦν κόνις πολλή, φιλιππικὸς τὸ θεανδρικὸν ἐπεφέρετο εἴκασμα, ὃ λόγος ἔκαθεν καὶ εἰς τὰ νῦν διηχεῖ θείαν ἐπιστήμην μορφῶσαι, οὐχ ὑφάντου χεῖρας πιλώσασθαι, ἢ ζωγράφου μηλιάδα ποικίλαι. διά τι τοῦτο καὶ ἀχειροποίητος παρὰ Ῥωμαίοις καθυμνεῖται. καὶ τῶν ἱεροθέων

PHilippicus igitur ſuos in aciẽ tripartitam digerit: ſiniſtram Iliphredæ Emeſæ Præfecto committit. Eadem in parte Apſichus Hunnus curat: dextræ Vitalis Centurio præficitur: mediam dux ipſe, nempe Heraclius, Heraclij Imperatoris parens ſibi depoſcit. Simili forma Perſicæ cateruæ componuntur. Et dextras quidem Mebodus accipit: læuas Aphraates Cardarigani Satrapæ ex ſorore nepos: medias Cardariganus ipſe ſortitur. Vbi hoſtes appropinquare puluerea nubes indicio fuit, Philippicus Dei hominiſque (Ieſu Chriſti) effigiem circumfert. Iam olim fama emanauit, & vſque hodie durat, eam effigiem non textoris manu comparatam; aut pictoris arte, coloribuſque variatam; ſed diuinitus efformatam eſſe. Quocirca etiam apud Romanos vt ἀχειροποίητος, id eſt, non hominis manu confecta celebratur, & ſacris diuiniſque honoribus colitur. Ha-

bent

πρεσβειῶν ἠξίωται. ἀρχέτυπον γὰρ ἐκεῖνο θρησκεύουσι Ῥωμαῖοι, τι ἄρρητον. τοῦτο ὁ στρατηγὸς τῶν σεβασμίων περιπέπλων γυμνώσας, τὰς τάξεις ὑπέτρεχε, κρείττονος, καὶ ἀνανταγωνίστου θράσους ἐντεῦθεν μεταδιδοὺς τῷ στρατεύματι. εἶτα παρελθὼν τῆς πληθύος εἰς μέσον, τῇ ἐπιῤῥοίᾳ τῶν δακρύων ὑπὸ τῆς χύσεως τῆς ἀγωνίας βλύζων ἀέναον, τοῖς παρακλητικοῖς ῥήμασιν ἐκέχρητο παρὰ τὸ στράτευμα. καὶ ἦν ἱκανὴ τῶν λόγων ἡ φύσις. τῶν μὲν σπουδαίων τὰς ὁρμὰς ἐπιτεῖναι, τῶν δὲ ῥαθύμων καὶ νωθρῶν διεγεῖραι τὸν πρόθυμον. καὶ δὴ τὸ παρορμητικὸν μέλος αἱ σάλπιγγες ἤχησαν. ἐπεὶ δὲ περιελάλησαν, παρέθηγον τὰς δυνάμεις εἰς πόλεμον. ὁ δὲ στρατηγὸς τὸ κυριακὸν ἐκεῖνο ἐπὶ τὸ μάρδης μεταπέμψατο ἴνδαλμα, συμεώνῃ τῷ τὸν ἱερατικὸν ἀμειδῆς θρόνον ἐπέχοντι. ἔτυχε γὰρ τὸν ἄνδρα ἐν τῷ ὀχυρώματι κατ' ἐκεῖνο ἐνδιατρίβειν καιροῦ. οἱ δ' ἐν τῷ φρουρίῳ ἐλιπάρουν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸ θεῖον, καὶ εὐμενίζοντο, καὶ μετὰ πλήθους δακρύων τὰς ἱκεσίας εἰργάζοντο, ὅπως τὴν νικῶσαν Ῥωμαῖοι ἀνὰ τὴν ἀγωνίαν ἀποίσωνται. οἱ δὲ λοχαγοί, οἱ δὲ πρωτοστάται τῶν δυνάμεων, μενοῦνγε καὶ οἱ χιλίαρχοι ἀθροισθέντες ἠντιβόλουν τὸν στρατηγόν, ἐπὶ τὸ οὔραιον τῆς δυνάμεως μεταβήσεσθαι. ἐδεδίεσαν γάρ. μή ποτε αὐτοῖς ἐπικινδυνώτερος ὁ πόλεμος γένοιτο, κοινωνὸν τῶν πόνων τὸν στρατηγὸν

bent enim archetypum Romani, & vt ſacroſanctum quiddam venerantur. Hanc effigiem ſacra veſte nudatam geſtans, exercitum obibat, indeque audendi generoſam, & inexpugnabilem militibus alacritatem iniiciebat. Deinde in medium copiarum progreſſus, vbertim, & continenter fluentibus per ora lacrymis, propter ſtragis aceruos mox futuros, eos ad fortiter pugnandum cohortatus eſt: potueruntq́ue illius verba & impigris ac ſtrenuis impetum intendere; & ignauis, ac torpentibus ſtrenuitatem inferere. Protinus tubarum cantus acuit animos, & ad prælium conferendum exſuſcitat. Porrò dux illam Domini imaginem Mardes ad Simeonem Amidę Antiſtitem, forte per idem tempus in eo caſtello commorantem mittit. In quo qui erant alij præterea, die illo impensè numini obſecrando, propitiandoq́; dabant operam, ſupplicabantq́ue multis cum lacrymis, vti Romanus victor abiret. Centuriones autem, & Præfecti militares, immò & Chiliarchi coeuntes ducem obteſtabantur, vt in extremum agminis ſe reciperet; quòd timerent, ne ſi ipſum dimicationis ſocium haberent, maiore cum diſcrimine dimicarent. Belli enim vices, aie-

 bant,

Digitized by Google

κληρωσάμενος. ὁ γὰρ πόλεμος ἔφασκον, οὐκ ἐπίδηλα τὰ κινήματα κέκτηται. ἅτε φιλονεικίας ὢν καὶ πολύμορφος. φύσις γὰρ αὐτῷ ταῖς μεταβολαῖς ἐμβατεύειν, μίαν πίστιν τὸ ἄπιστον ἔχοντι. τὸ δ᾽ ἐκ τύχης ἐντεῦθεν ἀπαίσιον, τῆς ἐκ τῆς ἐπιτεύξεως εὐπραγίας ἐς τὸ ἀμφοτεροπλάσιον ὑπερβέβηκε. καὶ πείθουσι τὸν στρατηγὸν, βραχύ τι μεταμεῖψαι τὴν στάσιν. τὸ δὲ πεδίον, ἔνθα ἐχειρουργεῖτο ὁ πόλεμος, Σολάχων ὠνόμαστο. ἀπὸ χωρίου τινὸς γειτνιάζοντος τὴν ὁμωνυμίαν δεξάμενον. ἐντεῦθεν καὶ Θεόδωρος, ὃν Ζητονούμιον ἀπεκάλουν Βυζάντιοι, ὃ καὶ τὴν παρὰ Ῥωμαίων μαγιστερίαν διανύσας ἀρχὴν, ἐκεῖθεν τὸ γένος ἐφέρετο. καὶ δῆτα καὶ Σολομὼν ἐκεῖνος, ὁ τοῦ βασιλέως εὐνοῦχος, ὁ τὸν Καρχηδόνιον πόλεμον ἐν Λιβύῃ παραταξάμενος, ὅτι τὸν αὐτοκρατορικὸν δίφρον Ἰουστινιανὸς διεκόσμησε. καὶ ταῦτα Προκοπίῳ τῷ συγγραφεῖ ἐν τῷ πυκτίῳ τῆς ἱστορίας ἐγγέγραπται.

bant, incertæ ſunt: & cum naturâ ſit mutabile, multiforme, ac multifarium, ſolùm in inconſtātia ſua conſtans eſt: quodque inde fortuitò infauſtum, & calamitoſum accidit, partam aliquando fœlicitatem multis modis ſuperat, & obſcurat. His ducem permouent, vti pauliſper ſtationem mutet. Campus certaminis Solachon, à quodam oppidulo propinquo dictus eſt. Ea inde ab atauis patria fuit Theodori, quem Byzantij Zetonumiū appellabant, qui & magiſteriam (dignitatis apud Romanos nomen eſt) geſsit. Inde genus duxit etiam Salomon eunuchus, & auriga Iuſtiniani Auguſti, qui & Carthaginenſe bellum in Lybia procurauit, de quibus Procopius in hiſtoria mentionem fecit.

CAPVT IV.

Romani victores ſpolia legunt inuito duce. Eius ſtrategema. Perſarum fuga. Cædes vtrinq; plurima. Vox diuina ad Romanos. Perſa fugientes in colle obſidentur.

Ἐπεὶ δ᾽ αἱ τοῦ περσικοῦ φάλαγγες τοῖς Ῥωμαϊκοῖς λόφοις προσέμιξαν, Βιτάλιος ὁ ταξίαρχος τὴν ἀντίθετον θᾶττον διέλυσε δύναμιν, προκύψας τῶν ἄλλων θρασύτερον τάξεων. ἀτὰρ μέγιστον φόνον εἰργάσατο, τήν τε περσικὴν ἀποσκευὴν ἐχυρώσατο, ἣν σύνηθες Ῥωμαίοις τῇ ἐπιχω-

POſtquam phalanges Perſicæ cum Romanis pedem contulerunt, Vitalis centurio manum aduerſariam celeriter diſsipauit, quòd audacius in hoſtes incumberet. Sed & ſtragem maximā edidit, illorumq; ſpolia (tuldum

Romani

ἔιω φωνῇ τοῦλδον ἀποκαλεῖν. οὕτω μέντοι τὸ νενικηκὸς περὶ τὴν λείαν ἠσχόλητο. ὁ δὲ στρατηγὸς ἠπορεῖτό τε καὶ ἐχαλέπαινε ταῦτά γε δὴ τῆς ἀκοσμίας θεώμενος. καὶ οὖν ἔμφρονα βουλὴν ἐσχεδίασε, καὶ τὸ κράνος (ἐπίσημον δ' ἄρα τοῦτο ἦν καὶ καταδήλον) τῆς ἑαυτοῦ κορυφῆς ἀπεκδὺς, Θεοδώρῳ τῷ Ἰλιβινῷ περιτέθηκε. δορυφόρος δ' οὗτος τοῦ στρατηγοῦ. εἶτα προσέταξε τῷ ξίφει παίσαι τοὺς ἐμπορευομένους τὰ λάφυρα. ὃ δὴ καὶ γεγονὸς ἐς τὰ μάλιστα ὤνησε τὴν παράταξιν. οἱ δ' ὑπονοήσαντες τὸν στρατηγὸν περινοστεῖν, καὶ λωποδυτοῦντας αὐτοὺς, ἐπανορθοῦσθαι τοῦ σφάλματος, παρὰ τὴν μάχην τὴν φροντίδα μετέθεντο, καὶ τῶν πολεμικῶν μετελάμβανον πόνων, τὸ δ' ἀντίπαλον διασπασθὲν, ἐς τὴν μέσην τῶν Περσῶν διεσώζετο χώραν, οὗ ἦν ὁ Καρδαρίγαν τὴν ἐπιστασίαν ποιούμενος. βαθυτέρου γοῦν τοῦ μέσου κέρατος τῶν Περσῶν γεγονότος διὰ τὴν ἐπιπρόσθεσιν τοῦ ἀποδραντος εὐωνύμου κέρατος, χαλεπῶς ἂν εἶχε διενεγκεῖν ἡ Ρωμαίων ἀντίπαλος δύναμις, εἰ μὴ τῶν ἵππων ἀποβάντες αὐτῶν, κατὰ συστάδην τὰς συμπλοκὰς ἐποιήσαντο. αἱ μὲν οὖν μεσαίταται φάλαγγες ἐξήρκουν μαχόμεναι, καὶ ὁ πόλεμος αὐταῖς ἐμηκύνετο. ὡς συμβαίνειν ἐπὶ τῶν λειψάνων ἑστάναι τὸ παρατατόμενον, τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς περικαλυπτομένης, διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν τῶν τεθνεώτων συνέχειαν.

Romani vocare conſueuerunt) legit. Victoribus præda diripienda ſic occupatis, dux ea confuſione conſpecta ſuccenſere, & quid ageret, anxius cum animo ſuo trahere: cum prudens conſilium reperit ex tempore. Nam capiti ſuo detractam galeam, illuſtrem illam, & conſpicuam, Theodoro Ilibino ſatelliti ſuo imponit, mandatque ſpolia ferentibus gladio, quà latus eſt, ictus incutere, quod ad aciem reſtituendam plurimum profuit. Suſpicatus enim miles, ducem ipſum circumire, & ſpoliis detrahendis intentos tali ratione corrigere, ad pugnam perſequendam curam transferebat, & ad operam militarem ſeſe dabat. Porrò hoſtes diſsipati, in interiora Perſidis incolumes profugere, vbi Cardarigas Præfectum agebat. Medio iam Perſarum agmine denſiore, propter acceſſionem à cornu dextro, quod ſiniſtri fugã compenſabat, difficile erat Romanis, ſuperiores partes ferre, niſi ab equis deſcendentes, ſtataria pugna confligerent. Phalanges itaq; mediæ concurrebant acriter, & prælium eo vſq; producebant, dum ad paucos deuenirent, propter cæſorum corporum continuatã multitudinem cooperta terræ ſuperficie. Cum finis nullus ſe oſtenderet, diuina quædam ſententia pro arbitrio ſe interponens, a-

Digitized by Google

ὡς δὲ τὸ κακὸν ἀπαραίτητον ἦν, θεία τις διάνοια κατεδιαίτησε, τοῦ ἀλλοφύλου ἑτεραλκέα ποιουμένη τὴν μάχην. καὶ φωνὴ περιΐπταται Ῥωμαίοις μεγάλῳ τῷ ἀπηχήματι ἐγκελευομένη τὴν ἵππον κεντεῖν τὴν πολέμιον. πείθονται τοιγαροῦν Ῥωμαῖοι τούτῳ δὴ τῷ προστάγματι, καὶ κρατοῦσι τῆς ἀντιμετώπου δυνάμεως. τὴν δὲ φωνὴν ἀπὸ Στεφάνου τοῦ λοχαγοῦ προελθεῖν, τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑπενενόησε· καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ἐπυνθάνοντο Ῥωμαῖοι, εἰ προβολεὺς αὐτῆς ἐκεῖνος ὁ Στέφανος ἐτύγχανεν ὢν τοῦ στρατηγήματος. ὁ δ' ἀπηνήνατο, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμεῖται, μηδέ ποτε τοιαύτης ἐπιβολῆς τὸ σόφισμα προενέγκασθαι. οὐ γὰρ ἐντεῦθεν ἤθελε θηρᾶσθαι τὴν εὔκλειαν, καὶ θεῖα τινὰ μελετήματα εἰς οἰκείαν παραμορφῶσαι ἀγχίνοιαν. ὁ δὲ τρίτος λόφος ὁ Ῥωμαίων, τοῦτον δ' εἰπεῖν ὁ εὐώνυμος, τὴν ἐναντίαν κεραίαν συνέχεε, καὶ τὸ σωζόμενον ἐμβριθῶς ἐδιώκετο, ἄχρι τοῦ Δάρας, δυοκαίδεκα σημεῖα τοῦ χώρου ἀπῳκισμένου τῆς παρατάξεως. τοίνυν οὕτω λαμπρῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν γινομένων τροπαίων, ἐγνωσιμάχει τὸ βάρβαρον, καὶ πρὸς φυγὴν μετετίθετο. τὸ δ' ἀποδρὰν τῆς μέσης μοίρας τῆς περσικῆς ἅμα τῷ σφῶν αὐτῶν στρατηγῷ, ἔν τινι βουνῷ ἀποκλίνει τὸν κίνδυνον. ἐπεὶ δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἠκηκόει ἐν τῷ βουνῷ τινας τῶν πολεμίων τεθηπέναι τι, καὶ τὸ κεκρατηκὸς ὑποστέλλεσθαι, διὰ Στεφάνου εὐθὺς τὸ ἐχύρωμα, καὶ αὐτομολέμιον ἐγκελεύεται. οἱ δ' ἐς θανά-

lienigenis certamē aduerſū reddidit. Clariſsimo quippe cū ſonitu vox Romanos circūuolans, hoſtium equos lāceis fodere iubet. Qui mandato obtemperantes, copias à fronte oppoſitas debellant: ſuſpicatique à Stephano manipulario vocem iſtam extitiſſe, ſecundùm conflictum eum interrogant, ipſe ne huius ſtrategematis auctor fuerit. Negat, additoq; ſacramento, nunquam ſe huiuſcemodi impreſsionis commentum protuliſſe confirmat. Non enim hinc aucupari gloriam, diuinitusque meditata, ſollertiæ ſuæ, quaſi forma eorum commutata tribuere ſuſtinebat. Tertia verò, ſiue ſiniſtra Romanorum acies aduerſum ſibi hoſtiū cornu permiſcebat: & quod reſtabat militum, ei vſq; Daram (qui locus ab acie duodenis paſſuum millibus aberat) gnauiter inſtabat. Tam magnifica Romanorum trophæa barbari cernentes, imbecillitatem ſuam, virtutemq; hoſtium agnoſcunt, & ad fugam etiam ipſi ſe intendunt, ad collemque in interiore Perſide periculi declinandi cum duce ſuo cōfugiunt. Romani audientes hoſtium quoſdam collem attonitos, victoremque metuentes inſidere, ſtatim locum cingunt, hoſtes vti ſe dedant hortantur. Illi cum contemptu mortis,

των, καὶ ἐς ἀπονοίας ὀφρὺν ἀποσοβαρεύοντι. οὐκοῦν οἱ Ῥωμαῖοι περιεφρόνησαν αὐτούς· οὐ γὰρ ἐγνώκεισαν τὸν Καρδαριγὰν ἐν τῷ βουνῷ ἀνερπύσαντα, ἰσχυρῶς τε παραλαβεῖσθαι τὸν κίνδυνον. ὁ μὲν οὖν Καρδαριγὰν ἀπόσιτος ὤν, ὑπό τε τοῦ λιμοῦ πιεζόμενος ἐνεκαρτέρει ἐν τῷ βουνῷ τρίτην καὶ τετάρτην ἡμέραν. ἐς τηλικοῦτω γὰρ δέος διέθετο τὸν τοῦ περσικοῦ στρατιάρχον ὁ ἀδόκιμος κίνδυνος. φοβεραὶ γὰρ αἱ μεταβολαὶ παρὰ τὰς ἐλπίδας συρρέουσαι· μετὰ γὰρ τῶν πραγμάτων καὶ τὰς γνώμας ἀμείβουσιν.

tis, & veſana confidentia ſupercilium inſolenter ac ſuperbè tollunt. Romani eos deſpiciunt: nec enim Cardariganum ſeria periculi fuga collem aſcendiſſe cognouerant: in quo cum inopia commeatus, & dira fama tertium iam, & quartum diem perſeuerabat: tantum in timorem Perſarum ducem diſcrimen improuiſum coniecerat. Mutationes enim inopinatæ terrent animum, quando cũ rebus ipſas quoq; cogitationes, & conſilia inuertunt.

CAPVT V.

Stephanus de Perſis fugitiuis non deletis ſe purgat. Conflictus apud caſtra. Cardarigani infauſtum ſtrategema. A Darenis excluditur cum conuitiis. In caſtris Romanorum falſus rumor.

Ὡς δὲ παρὰ τὸν στρατηγὸν ἐπανέζευξαν, ὑπεύθυνος μεγίστου ἐγκλήματος ὁ Στέφανος ἦν, ὅτι μὴ παρεστήσατο τὸ λειπόμενον. ὁ δὲ ἡγεμονικωτάτῃ ἀπολογίᾳ τὰς μέμψεις τοῦ στρατηγοῦ διεκρούσατο, φήσας, οἶδα καὶ μέτρα νίκης τιμᾶν, καὶ τὴν ἀκρώρειαν δεδιέναι τῆς τύχης· μισοπόνηρον γὰρ ἔχει τὴν πλάστιγγα, καὶ φέρειν οὐκ οἶδεν εὐπραγίαν βρενθυομένην πέρα τοῦ δέοντος. οὕτω μὲν οὖν οἱ Πέρσαι σχολαίως εὑρηκότες τὴν κάθοδον τῶν παρυψήλων, καθείρπυσαν. ἐπεὶ δὲ τοῦ λόφου κατέδυσαν, συμπαρομαρτοῦσι Ῥωμαίοις ἐπανίασι, καὶ συναθροιζομένοις ἀνὰ τὸν χάρακα. οὐκοῦν ἀναι-

Stephanus ad ducem rediens, in crimen maximum ab eo vocatur, quòd reliquias illas non deleuiſſet: quam incuſationem defenſione, duce militari digniſſima depellit: ſcire ſe modum in victoria reuereri: in faſtigio fortunæ, formidinem præſtare. Eius lancem odiſſe improbos, fœlicitatemque plus æquo ſuperbientẽ ferre non poſſe. Ita Perſę lentè, quieteque deſcendendi copiam nacti, de colle degrediuntur. Degreſſi redeunt, & Romanos ad caſtra ſequuntur: multi interficiuntur, ſupra mille capti, Byzantium mittuntur. Cardarigas ſuos ſubeundo periculo animo-

ſiores

Digitized by Google

ρῦνται πολλοί, ἥλωσαν δὲ πλείους ἢ χίλιοι, οἳ καὶ ἐς Βυζάντιον παραπέμπονται. ὁ δὲ καρδαριγὰν πρὸ τῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐπιβολῆς, τοὺς δερματίνους ἐκείνους ἀμφορεῖς διαρρήξασθαι τῷ περσικῷ ἐγκελεύεται, φιλοκινδυνώτερον ἐς θράσος ἐντεῦθεν τὸ μηδικὸν ἐργαζόμενος. τοῦτο δὴ τοῖς σφίσι παραδηλῶν, ὡς εἰ μὴ μεγάλων κινδύνων ἐφάψοιντο, ἀπόλωλε τούτοις ἡ ὕδρευσις. τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τὸν ποταμὸν τοῦ ἀρζαμῶν περικαθημένου, καὶ διαφρουροῦντος τὸ ῥεῖθρον φιλοπονώτερον. οὐκουῦν δ᾽ αὐτῷ ἐς ἀγαθὸν περιέστη τὸ θράσος. ἀμαθὲς γὰρ τῷ κύβῳ τῆς τύχης πιστεύσαντα, ταῖς ἀκρωρείαις τῶν κινδύνων καταθαρρεῖν· καὶ τὰς ἀγαθὰς ἐκβάσεις ἐκ τῶν προϋπαρξάντων σφαλμάτων ἀπερανίζεσθαι. ἀφιλοσόφου γὰρ ὑπούσης ἀρχῆς, οἰκεῖαν τοῖς προϋφεστῶσι καὶ τὰ συμπεράσματα ἕξει τὴν πρόοδον. τοῦτό τοι καὶ πολλοὺς τοῦ μηδικοῦ μετὰ τὴν ἧτταν διέφθειρε. φρέασι γὰρ περιπεσόντες τινὲς τοῦ περσικοῦ λαφύττουσιν ἀπληστότερον, καὶ ἐς μέγα κακοῦ ἀποκλίνουσι, τῆς κοιλίας αὐτοῖς τῇ ἀθρόᾳ τοῦ ὕδατος ἐμβολῇ διενεγκεῖν οὐκ ἐχούσης τοῦ ἐπιφορτισθέντος ὕδατος τὴν ἀντίληψιν. ὁ δὲ καρδαριγὰν εἰς τὰ περὶ τὸ δάρας ἀφικόμενος, τὴν ἐς τὸ ἄστυ παρεκινδύνευεν εἴσοδον. οἱ γὰρ αὐτοί, ἤτοι οἱ περιφρουροῦντες πέρσαι, τὸ πόλισμα ἀναπετάσαι ἀπέλεγον τοῖς μήδοις τὰς πύλας, μὴ γὰρ οὖν εἰσοικίζεσθαι τοὺς ῥιψάσπιδας περσικὸν νόμον ἀνέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ τὸν καρδαριγὰν ἐβλασ-

ſiores facere cupiens, ante congreſſum vtres illos dirumpi iubet: innuens nimirum, niſi præſenti ſe diſcrimini obiectarent, vbi aquarentur, non habituros, cùm Romani fluuium Arzamonem obſiderent, cautiuſq; cuſtodirent. Sed ei audacia hæc malè vertit. Eſt enim magnæ imperitiæ, fortunæ confiſum aleæ, aduerſus extrema pericula ſpiritus ſumere, & ſecundos euentus erratis præcedentibus emendicare. Nam quia inſipienter incipitur, vltima principiorum ſimilia efficiuntur. Atque iſta ratio multos de Perſis etiam victos perdidit. Etenim cum in quoſdam fontes incidiſſent, & inſatiabiliter latices hauſiſſent, malum non mediocre inuenerũt, quod ventres tantum aquæ ingurgitatæ vim, & onus ferre non poterant. Cardariganus in agtum Daræ deueniens, audacius introitum in vrbem tentare: ipſimet enim Perſæ videlicet, vrbis præſidiarij, popularibus ſuis portas reſerare abnuebant: nam lege Perſica, fugientes, & ignauos non recipi. Poſtquam illi conuitia dixerunt, eiuſq; calamitatem verborum contumeliis cumularũt, cum probroſis eum ſermonibus dimittentes, domum abire pepulerunt. Veſpere appetente tumultus repente in caſtris excitatur,

φήμην, καὶ ταῖς ὕβρεσι τῇ συμφορᾷ συνεπιτίθεντο, πείθουσιν ἐς τὰ οἴκοι χωρεῖν, αἰσχίστοις αὐτὸν παραπέμψαντες λόγοις. ἡμέρας δὲ κλινούσης, ἐξαπιναίως ἐπιδημία θορύβων τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ ἐγγίνεται, καὶ φήμη διέρρευσε, δύναμιν τὸ Περσικὸν περιβάλλεσθαι ἐπίθετον. καὶ ὅσον οὔπω ἐπιβήσεσθαι μέλλειν τοῦ χάρακος. ἐντεῦθεν ὁ Ἡράκλειος ὁ Ἡρακλείου πατὴρ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἕτερος τῶν ἡγεμόνων, ἱππάζονταί τε, καὶ σιδήρῳ φραξάμενοι, ὁρμῇ ἀκατασχέτως περιπολοῦσι, τὸ βαρβαρικὸν ἀνιχνεύοντες. καὶ ἀνὰ τὸν βουνὸν ἀφικνοῦνται, ἐν ᾧ οἱ περὶ τὸν Καρδαριγὰν ἔναγχος ἀποδράντες ἐνεκυλίζοντο. καὶ οὖν ἄττουσι πρὸς τὰ ὑψηλά, καὶ περισκοποῦσιν ἔκλινος μεγίστης περιωπῆς, καὶ τὸ πολέμιον ἦν ἀφανές. ἐπεὶ τοίνυν εἰς τὸ τρανὲς τὴν εὕρεσιν ἐποιήσαντο, καὶ φενάκη τις ἐν τῇ ἐπισκοπῇ οὐκ αὖ ἦν, ἀνὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐπανάγονται.

tur, manatque rumor, Perſis veniſſe auxilium, & iam iam caſtra inuaſuros. Itaque Heraclius Heraclij pater, & alius è ducibus, expediti in equis, ferroque armati, incredibili ardore barbaros exploratum circumeunt, & ad tumulum ſeu collem vſque perueniunt, in quo Cardarigas paulò ante cum fugientibus cōſederat. Celeriter in ſummum euadunt; è maxima quadam ſpecula proſpectum circumquaque petūt: hoſtes nuſquam cernunt. Cum rem ad liquidum candidè indagaſſet, ad caſtra ſua reuertuntur.

CAPVT VI.

Miles Romanus quadruplici vulnere ſaucius, in caſtra portatur, fortiq́ animo emoritur. Donatiuum datur militibus. Vulnerati in vrbes proximas, & caſtella ad curationem dimittuntur. Romanus Perſidem incurſat.

Ἐν δέ τινι μοίρᾳ τῆς ἀτραποῦ, δυσθανατοῦντα στρατιώτην Ῥωμαῖον περιβλέψαντο, τέτρασι βολαῖς τὸ σῶμα κοσμούμενον. εἰς μὲν γὰρ τὴν ὑπερῴαν χελύνην Μηδικὸς ὀϊστὸς ἐς βάθος εἰσδύς, ἀνὰ τὸ κράνος ἐρρίζωτο. ἕτερος δ' αὖ ἐπὶ θάτερον χεῖλος ἐνερθὲν εἰσφρήσας, αὐτοθέτως πως ἀντετείνετο· ὡς κατά τινας διαμέ-

IAM verò alicubi in via militem Romanum cum morte luctantem offendunt, quadruplici plaga corpus ſaucium, immo ornatum potius. Superius quippe labrum ſagitta Perſica per galeam penetrarat, fixaq́ue hærebat. Alia per inferius labrum infernè miſſa, pœne recta linea priori ſurſum reſpondebat: vt contra-

τροις κεραίαις κεχῶσθαι τὴν γλῶτταν ταῖς ἀντιτύποις συμβολαῖς τῶν ἀκίδων. κἀντεῦθεν μὴ δεδυνῆσθαι τὸν ἀριστέα μύσαι τὼ χείλη. περιεφέρετο δὲ καὶ δόρατος ἐμπαγὲν τῷ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου βραχίονος, ἐπί τε τῇ λαπάρῃ ἑτέραν βολὴν. μηδικοῦ ἀκοντίου. αὕτη γοῦν καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῷ τὸ ἐπιτάφιον ἦν. οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν ἡράκλειον τῷ γενναίῳ περιρρεόμενον τὸν ἀριστέα θεώμενοι αἵματι, ἀγάμενοι τῆς εὐψυχίας, ἐποχοῦσι τῷ ἵππῳ, καὶ ὡς τὸν χάρακα διεκόμισαν. εἶτα οἱ ἐφέλκονται τὰ μὲν ἄλλα βέλη τὰ ἐμπεπηγότα τῷ σώματι, καὶ παρεξάγουσι, τὸ δ᾽ ἀνὰ τὴν πλευρὰν ἐξελέσθαι οὐκ εἶχον. διεψιθύριζον γὰρ ὡς ἑαυτοὺς, οἱ ταῦτα δὴ τὰ χείρωνος, καὶ μαχάονος τεχνώμενοι μελετήματα, ὡς συνεκδημήσοι αὐτῷ καὶ ἡ ψυχὴ τῇ τοῦ βέλους ἐξόδῳ. ὁ δὲ μακεδὼν ἐκεῖνος, ἢ λεωνίδας τὸ φρόνημα, ἢ καλλίμαχος ἢ κυναίγειρος, ἀρκέσει δὲ τὸ Ῥωμαῖον ἀποκαλεῖν, ὡς τῶν λόγων τῶν ἰατρῶν ὑπῃσθάνετο, ἤρετο εἰ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐνενικήκοι. ὡς δ᾽ οἱ περιεστῶτες αὐτὸν κατέφασκον, καὶ ἄρασθαι λατίνοις τρόπαιον ἔλεξαν, ἐβασάνιζεν ὅρκοις τὰ ῥήματα. ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίους ὄντως ἐπέπυστο τὴν κούφην κατὰ τὸν πόλεμον ἀπενέγκασθαι πλάστιγγα, πέρσας δὲ τὴν ἐναντίαν ῥοπὴν, τῷ βάρει τῆς ἥττης καθελκομένους πρὸς πτώματα, ἀνασκιρτήσας τῷ ἄσθματι μέγα τι παραμύθιον,

riis cuſpidibus lingua ceu diametri punctis intercepta extaret: & hinc vir fortiſsimus os claudere nequiret. Haſtam item in læuo brachio, & iaculum in latere defixum habebat. Atque hoc vulnus eius virtuti epitaphium fuit. Igitur Heraclius & comites ſanguine generoſo vndique manantem præclarum illum bellatorem aſpicientes, eius animi excellentiam admirati, in equum imponunt, & ad caſtra peruehunt. Deinde alij cætera quidem tela è corpore trahendo educunt: ſed quod in latus contortum erat, educere formidabant, inuicemq; ſuſurrabant, qui Chironis, & Machaonis inuenta exercebant, cum ſagitta ſimul animam exituram. Aſt Macedo ille (imò verò Leonidas magnanimitate, aut Callimachus, aut Cynegirus; ſed ſatis illi ad gloriam erit, ſi Romanum nominemus) vt verba illorum ſubanimaduertit, percunctatus eſt, num penes Romanos victoria ſtaret. Quod vbi circumſtantes affirmarunt, & Latinos erexiſſe trophæum dixerunt, rei confirmandæ iuramentum petiuit. Ergo vt Romanos lancem leuem reuera, Perſas autem lancem deuergentem (ex eo quod victi ſint, quaſi quodam pondere detractos ad cadauera) in prælio reportaſſe intellexit, ipſa reſpira-

καὶ τῆς ἀλγηδόνος θελκτήριον ὑπῆν αὐτῷ τὸ λεγόμενον, καὶ τὸ τεθνάναι λοιπὸν ἐκαραδόκει. καὶ τῷ νεύματι τοὺς ὁρῶντας, ὥσπερ ὑπέσαινεν, ὑπεξάγειν ἀφειδῶς ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τὸν μηδικὸν ἐκεῖνον, καὶ διαβόητον δόνακα. οὐ γὰρ εὑρήσειν τοιοῦτό τι ἄλλο ἐφόδιον ἀγαθὸν ἀποφέρεσθαι τὴν ὑπὸ σελήνην τοῦτον κόσμον ὑπεξερχόμενον. τὸν δὲ ἀριστέα φασὶ τοῦ καταλόγου γεγονέναι τῶν κουαρτοπάρθων, οὕτω τὴν προσηγορίαν ἐπιφερομένων τῶν ἐν Βεροίᾳ τῇ πόλει Συρίας τὰς διατριβὰς ποιουμένων. ἐπεὶ δὲ τὸ βέλος τὸ ἐπιθανάτιον τῆς πλευρᾶς ὑπεξήγετο, συνεξορμᾷ ἡ μεγάλη ἐκείνη, καὶ γεννικωτάτη τοῦ ἀριστέως ψυχή. εἴπω ἀνὰ τὸ ἠλύσιον ποιητικῶς ἐπειγομένη ἀφικέσθαι χωρίον. ἀλλ' αἰσχύνομαι μύθῳ προσπλακίζειν τὸ τῶν θριάμβων ἀξίωμα. ὁ δὲ στρατηγὸς τῇ ἐπιούσῃ ἐξέτασιν τοῦ ὁπλιτικοῦ ἐπεποίητο, καὶ δώροις τοὺς τραυματίας ἐφιλοφρονήσατο, καὶ χρυσοῦς κόσμος, ἀργύρεός τε ἄρα τῆς ψυχῆς ἀντίδοσις ἦν. καὶ τῷ μέτρῳ τῶν κινδύνων τὴν ἀμοιβὴν ἐταλάντευεν. τοῖς μὲν γὰρ ἀξία ἆθλον εὐτολμίας ἐγίνετο. ἄλλῳ πέρσης ἵππος, καλὸς μὲν ἐς θέαν, ἀγαθὸς δὲ πρὸς πόλεμον. ἄλλῳ κράνος ἀργύρεον καὶ φαρέτρα. ἑτέρῳ ἀσπὶς, καὶ θώραξ, καὶ δόρατα. καὶ τοσούτων ἐκληρονόμουν Ῥωμαῖοι κλημάτων, ὁπόσων σωμάτων ὁ πόλεμος. μεσούσης δ' ἡμέρας, διέλυσεν ὁ στρατηγὸς τὴν ἔκταξιν, εἴς τι

ſpiratione ingentem animi exultionem declarauit, & quod dicebatur, dolorem eius leniuit: ac de cætero horam ſibi nouiſſimam exſpectans, nutu præſentibus blandiebatur quodammodo, ne illam Perſicam & inclytam arundinem è latere ſibi extrahere parcerent: non enim aliud æquè bonum viaticum ſub ſole ſe reperturum, quod exceſſurus ex hac vita ſecum auferre poſſet. Hunc ſtrenuum virum ex albo Quartopartanorum fuiſſe narrant: quo nomine appellati ſunt, qui apud Beroeam Syriæ morabantur. Vbi telum mortiferum è latere extractum eſt, anima illa magna, & generoſiſsima viri fortiſsimi ſimul erupit, ad campos Elyſios (vt poëtæ loquuntur) ꝑperans deuenire. Sed eius triumphi claritatem pudor eſt fabulis eleuare. Dux poſtridie de militibus quæſiuit, & vulneratos donatiuis humaniter eſt proſecutus, animiq́; non imbellis aureus, & argenteus ornatus quoddam pretium erat: & periculorum modo præmia reſpondebāt. Huic collata dignitas animoſitatis merces erat: illi equus Perſicus aſpectu elegans, & bello idoneus: alij galea argentea, & pharetra: alteri ſcutum cum thorace & haſtis. Ad ſummam, nemo ex Romanis indonatus abibat. Ad meridiem dux ſolutis

ordi-

τὰς πόλεις, καὶ τὰ παρακείμενα φρούρια τὸ τιτρωμένον ἐξέπεμπεν, ὅπως ἀκέσαιτο, καὶ ἠπίοις τισὶ μαγγανεύμασιν ἔργοις ἀσκληπιοῦ τὰς τῶν τραυμάτων ἀκμὰς κατευνάσοιτο. αὐτὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἀναλαβὼν τῆς δυνάμεως, ἐσβάλλει ἐς τὰ τῶν μήδων καὶ ὅσα τῶν περσικῶν προμηθείας ἐχήρευεν, ἐτάραττε κακῶς. καὶ ἀνανταγώνιστος ἦν ἡ Ρωμαίων ὁρμὴ, καὶ δυσάντητος τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

ordinibus ſaucios in oppida, & caſtella circumiecta miſit, vbi lenibus quibuſdam medicamentis arte medica eorum vulnera conſota ſanarentur: ipſe cum reliquo copiarum in Perſidem irrumpens, quæcunque nullo erant munita præſidio, infeſta habebat; & perrumpebat omnia Romanorum impetus: nec eorum vim obuij ſuſtinere poterant.

CAPVT VII.

ArZanenam Romani vaſtant. Incolæ ſub terram ſe abdunt: à captiuis produntur: reſono pulſu explorantur, & educuntur. Chlomarum caſtellum Romani obſident. Duces ArZaneni duo ad eos tranſeunt; locum caſtello excitando oſtendunt.

Ὁ μὲν οὖν Ρωμαίων στρατηγὸς ἐπὶ τῇ ἀρζανηνῇ χώρᾳ οἷά τις λαίλαψ ἐπιθαλάττιος, ἢ ῥαγδαῖος σκηπτὸς ἐνεφοίτησε, καὶ τὴν περσῶν πολιτείαν ἀργαλεώτερον διεχειρήσατο. οἱ δὲ τῆς ἀρζανηνῆς οἰκήτορες ὑπὸ τὰ τῆς γῆς διακενώματα καταδύονται. ἔχειν γὰρ ἐκείνους ἐς βάθος δίκην τινῶν ἀντρωδῶν οἰκοδομημάτων κατασκευὰς, λόγος ἐς ὑμᾶς ἐνεδήμησε. τοιγαροῦν ἀνὰ ταύτας δὴ τὰς ὑπογείους καταγωγὰς, ἡ σωτηρία τέως σφισὶν αὐτοῖς ἀπεθησαυρίζετο. μὲν οὖν γε καὶ ἄρτους, καὶ μάζας ἐν τοῖς κοιλώμασιν ἐταμιεύοντο. φυλακῆς ἐν καλῷ εἶναι ταῦτα διανοούμενοι. μετ' οὐ πολὺ δὲ κατάφωροι Ρωμαίοις ἐγίνοντο, πρός τι βραχὺ τὴν αἴσθησιν

ERgo dux Romanus in regionem Arzanenam haud ſecus quã turbo marinus, aut violento impetu vibratum in terras fulmen ſeſe inferre, & Perſidem atrocius incurſare. Indigenæ terræ caua ſubire. Nam vt fama accepimus, domicilia in formam antrorum ſubter humum extructa habent. Proinde tunc in huiuſcemodi ſubterraneis diuerſoriis illorum ſalus, theſauri inſtar erat recondita. Quinimo panes quoque, & placentas in cubilibus illis reponebant, arbitrantes ea cuſtodia commodè aſſeruari. Non diu poſt, vbi ſe paulum Romanis, quaſi ſuffurati fuerant, captiuis, quæ clam ſub terra fierent enuntiantibus, & ſecreta in aper-

παρακλέψαντες, τῶν ἑαλωκότων τὰ ὑπὸ γῆν ἐξειπόντων μυστήρια, καὶ ἐπιδειξαμένων εἰς τὸ ἐναργὲς τὸ ἀπόρρητον. τοῖς γὰρ ἤχοις ἀπεπειρῶντο Ῥωμαῖοι τῶν ὑπὸ γῆν ἐμφωλευόντων. καὶ ἦν αὐτοῖς ἡ διὰ τῶν ἀπηχημάτων ἀπόπειρα ἄγγελος ἀψευδὴς, τὰ τῶν λαγόνων τῆς γῆς διηγούμενος ὄργια. καὶ μέντοι ἀνήγοντο οἱ τῆς Ἀρζανηνῆς, ὥσπερ ἐκ τῶν πυθμένων αὐτῶν τῆς συμμύστιδος γῆς ἐπὶ δούλιον ἦμαρ, ἵνα τὴν ἐκείνων τραγῳδίαν τραγικώτερον ἀφηγησώμεθα. ἀλλ' ὅτι Ῥωμαῖοι ἀπεπόνουν ἐρεβοδιφοῦντες τὰ ὑποχθόνια, καὶ τὴν ἐχθίστην τύχην οὐκ ἀπέδρα τὸ βάρβαρον, στρατοπεδεύουσι λοιπὸν ἀμφὶ τὸ φρούριον τὸ Χλομαρῶν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄνδρες αὐτοματίζουσι δύο ἀδελφοὶ τὸ γένος, ἀδελφοὶ τὴν προαίρεσιν. καὶ τῷ μὲν ἑνὶ ὄνομα Μαρουθᾶς, τῷ δ' ἑτέρῳ Ἰώβιος. ἄμφω δὲ ἤστην ἡγεμόνε τῆς Ἀρζανηνῆς. ἐπεὶ δ' ηὐτομόλησαν, καὶ τῆς τοῦ στρατηγοῦ μεθ' ἱλαρείας θέας ἠξίωντο, τὰ τῆς εὐνοίας λοιπὸν ἦν αὐτοῖς προσπουδαστέα. τοίνυν ἐπεὶ ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς πράξεως ὁ λόγος ἐστὶ πρεσβύτερος, εὐγνώμοσι πρῶτον τισὶν ὁμιλήμασι τὸν στρατηγὸν ὥσπερ ὑπέσαινον, καὶ ταῦτα δὴ ἐκεῖνα τὰ τῆς εὐνοίας ῥήματα ἦν. εἰ βούλοιο στρατηγὲ Ῥωμαίοις τὴν Ἀρζανηνὴν ἐπικτήσασθαι, χώρους τινὰς ἡμεῖς ἐπιδείξομεν οὐχ ἥκιστα ἀσύλους, ἐκεῖ διὰ τὸ ἔρυμα τοῦ ἐχυρώματος δείμασθαι φρούρια, ὃ τῆς εὐβουλίας ἐγκελεύεται τρόπος. πιαῦ-

apertum proferentibus deprehenduntur. Latentes porrò ſoni repercuſſu inueſtigabant; ea experientia, vt minimè fallax nuntia, quæ in viſceribus terræ arcana patrarentur, indicabat. Verũ-enimnerò Arzaneni inde velut ex imo terræ ſymmiſtidis ſuæ ad ſeruilem diem (vt illorum tragœdiam magis tragicè declarẽ) educebantur. Romani vbi ſubterraneas perueſtigare tenebras deſierunt, fortunæque barbarorum in ſummam miſeriam tranſierũt, deinceps ad Chlomarum caſtellum oppugnandum diſceſſerunt. Die altero, duo, fratres genere, fratres animo & voluntate, quorum vni Marutha, alteri Iobio parentes nomen dixerant, & ambo Arzanenæ duces militares, ſponte ad Romanos tranſitioné faciunt. Hilari ducis aſpectu dignati, omnem de cætero curam adhibuerunt, vt ei beneuolentiam ſuam nauarent. Quia verò multis in rebus verba factis antegrediuntur, primùm affatu ei ſubblandiuntur, aiuntque, ſi Arzanenã ſub ſe redigere velit, loca quædam, propter vallum quam tutiſsima monſtraturos. Ibi ſuadere ſe, vti caſtellum exædificet. His primùm dictis ducem compellarunt: quæ quidem ab eius mente & ſententia haud abhorrebant. Locum enim ali-

ταύτην τὰ πρῶτα τῆς τῶν βαρβάρων πρὸς τὸν στρατηγὸν διαλέξεως. οὐκ ἄπο δὲ καὶ τῆς τοῦ ἡγεμόνος διανοίας τὰ ῥήματα. ἐγλίχετο γὰρ ὁ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἰθύνων στρατόπεδον τοιούτων δή τινων ἐπιτυχεῖν χώρων. τέως δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν, τῇ τῆς γνώσεως ἀναβολῇ, τὴν ἐπιβολὴν ἐβιάζετο. ὁπηνίκα γοῦν ὁ στρατηγὸς τῶν τοιούτων ἀκροαμάτων μετείληφεν, ὥσπερ ἑρμαίῳ τινὶ περιτυχὼν, μετὰ πλείονος προθυμίας συντόνως τὸν ὑποστρατηγὸν ἀποπέμπει ἡράκλειον, συναποστείλας αὐτῷ καὶ τοὺς ἑρμηνέας τοῦ ἐχυρώματος.

quem iſtiuſcemodi nanciſci concupiſcebat; interim dum eo carebat, quia nondum cognoſcebat, impreſsionem vrgebat. Hoc itaque audito, velut quopiam inſperato lucro impenſè gauiſus, hypoſtrategum Heraclium, & cum eo naturâ muniti illius loci promiſſores illuc mittit.

CAPVT VIII.

Cardariganus cum manu bellandi imperita in Romanos ſeſe agit. Heraclius cum comitatu ſuo abſq; armis ſpeculatum egreſſus, periculum euadit. Philippicus militem diſperſum, ad reſiſtendum hoſtibus recolligit. Zabertas Perſa ſuis ad locum munitum prait. De media valle, ſeu foſſa inter Rom. & Perſas, & horum clandeſtino diſceſſu. Chlomari obſidione Romani abſtinent.

Ὁ δὲ καρδαριγὰν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιστρατεύσας, πλήθη οὐ μαχίμων, ἀλλ' ἰδιώτας ἄνδρας ἐνυαλίου ἠχήματος, καὶ δὴ τοι καὶ ὑποζυγίων, καὶ καμήλων πληθὺν συλλεξάμενος, ἐς τὸ πρόσω ἐχώρει καὶ κόμπος τίς ἦν ἀληθείας χηρεύων, τῶν μὴ οὕτως ἐχόντων πραγμάτων συσκίασμα. ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς φενάκη τινὶ συντεθὲν τερατούργημα. συντυγχάνει τοιγαροῦν τοῖς ἀμφὶ τὸν ἡράκλειον, ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν χώρων ποιουμένοις τὴν πρόοδον, εἴκοσι δ' ἄνδρες ἡρακλείῳ συνείποντο. οὐκ ἐσιδηροφόρουν δὲ τῇ ἀμαθείᾳ τοῦ μέλλοντος· οὐ κράνος τὴν κεφαλὴν διεφύλαττεν·

Cardariganus in Romanos expeditione ſuſcepta, hominum qui arma nunquam tractaſſent, nec Martium buccinæ ſonitum auribus ſuis aliquando excepiſſent, præterea vectariorum iumentorum, camelorumque conquiſita multitudine procedebat. Sed erant rerum vmbræ tantummodò, nihilque aliud, quam vanitatis plena oſtentatio: veluti cum in ſcenam ad ludendos ſpectatores aliquid prodigioſius inducitur. Occurrit igitur Heraclio, eiuſque vicenis comitibus, qui omnes loca ſpeculatum, inermes, futurorum ignari prodierant. Non galea caput

οὐ θώραξ τὸ περιστέρνιον, σιδήρῳ ἀντίμαχος σίδηρος, ἕρκος σωμάτων συμβαδιζόντων περιφρουρουμένων, καὶ συνεπομένων. ἐξεθήλυνε γὰρ αὐτοὺς τὸ εὐδόκιμον. οὐ γὰρ νίκη ἐπίσταται ἐπὶ τῆς αὐτῆς στερρότητος διαφυλάττειν τὴν ἀριστεύσαντα. ὁ μὲν οὖν ἡράκλειος ἐπόπτης γινόμενος τοῦ θεάματος, τὸ τολμᾶν ὑπεκρίνετο, καὶ τὴν πρόσω φορὰν κατεσχηματίζετο φέρεσθαι. ἐπεὶ δὲ παρεγυμνοῦτο τὸ σόφισμα, τῶν πολεμίων παρεγγιζόντων, καὶ μελλόντων σφισὶν αὐτοῖς ἀναμίγνυσθαι, πρόεισι σὺν τοῖς ἀμφ' ἑαυτόν, ἐν μετεώρῳ λόφῳ τινί. τοῦ δὲ δυσμενοῦς ὡς αὐτὸν τὴν ὁρμὴν ἐπιβάλλοντος, πάλιν ἐπ' ἄλλον λόφον μετέβαινον, κἀπ' ἐκείνου αὖθις εἰς ἕτερον, καὶ ταῖς ὑπαλλαγαῖς τῶν μεταφοιτήσεων τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβουλὰς διεκρούσαντο. καὶ νύκτωρ ὡς τὸν Φιλιππικὸν πέπομφεν ἄγγελον, τὴν βαρβαρικὴν ἐξαγορεύσοντα ἔφοδον. ἐπηνίκα δ' ὁ στρατηγὸς τουτονὶ τὸν ἀπόστολον ἐς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν ἐσωρεάμενος, τὸ βαρβαρικὸν ἠκηκόει ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ἐπιτίθεσθαι μέλλειν, συναγείρει τὸ στράτευμα δεῦρο κἀκεῖσε περισχιζόμενον, καὶ τὴν ἀρζανηνὴν λυμαινόμενον, προστάξας περιλαλῆσαι τὸ ἀνακλητικὸν μέλος τὴν σάλπιγγα. ἡ μὲν οὖν κατεκελάδει. οἱ δὲ μετὰ συντόνου σπουδῆς προσωμίλουν τῷ χάρακι. Ζαβέρτας δέ τις ἀνήρ, (οὕτω τὴν προσηγορίαν περιαγόμενος· τῆς τοῦ χλομαρῶν δ' ἄρα οὗτος δια-

put muniebat, non thorax præcordia, ferrum ferro reſiſtens, ſeptum vnà gradientium, & corpora tanquam cuſtodia atq; præſidium cingens atque comitans. Adepta enim celebritas eos emollierat. Victoria ſiquidem naturâ inſolens ac ſuperba eſt; & re fortiter geſta, animos in præterita firmitate conſtantiaq; cõſeruare neſcit. Heraclius conſpecto hoſtium globo audaciam ſimulare, & vlteriorem progreſſum fingere. Verùm vbi hoſtes propiores facti ſe prodiderunt, & ad depugnandum paratos demonſtrarunt, cum ſociis edirum collem petit. Eodem illi incitatò ſequuntur. Romani in alium collem tranſeunt; deinde rurſus in alium, iiſque tranſitionibus hoſtilem ab ſe vim arcent, & noctu ad Philippicum mittunt, qui eum de infeſto barbarorum aduentu doceat. Philippicus vbi nuntium in prætorium introduxit, & de barbaris narrantem audiuit, craſtino die impreſsionem facturos, exercitum huc illuc diuiſum, & Arzanenam deprædantem recolligit; mandans, vti tuba ſignum receptui daretur. Clãgit tuba: milites ad caſtra certatim aduolant. Zabertas autem quidam vocabulo, cui Chlomari concredita erat cuſtodia, cum ex arce clandeſtinus, ſineque vllo ſtrepitu ſe eduxiſſet, extremũ

Roma-

φρουρᾶς τῆς φροντίδος ἀμπείχετο) τοῦ φρουρίου λάθρα ὑπεξελθὼν ἀψοφητὶ, οὐραγεῖ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ προσεῖσιν ἠρέμα τι, καὶ βάδην, καὶ τοῦ Ῥωμαίου ἐκ πλαγίου μαχίμου γινόμενος, ἀπέδρα, καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν Καρδαριγὰν ἀναμίγνυται. οὐκοῦν ὁ δραπέτης ὁ Πέρσης ποδηγεῖ τὸ ὁμόφυλον, καὶ παράγει ἐς τὸ ἀντιμέτωπον τῆς Ῥωμαίων πληθύος, χωρίον τι ἀδεὲς ὑποδείξας, ἐφόδων κωλύμην διὰ τὸ εἰρηναῖον τοῦ ἐχυρώματος. οἷα γάρ τις μεσίτης αἰδέσιμος χάσμα τι μέγα ἐς μέσον ὑπῆν, ἑκατέραν δὲ διέκρινε δύναμιν. συνηπίστατο γὰρ ὁ βάρβαρος, ὡς οὐχ ὑπομένουσιν οἱ Πέρσαι ἀμέσως πως, καὶ ἀθρόον τὸ νενικηκὸς ἐπικείμενον, τῷ νεαρῷ τῶν ἀτυχημάτων πολεμίαν ὄψιν φέρειν οὐκ ἔχοντες. διά τοι τοῦτο ὁ Ζαβέρτας ἐς τὸ ἀντιπρόσωπον ἀνὰ τὸ χεῖλος τοῦ φάραγγος τὸ Περσικὸν ἐφηπλώσατο. καὶ ἦν ἡ φάραγξ μεταίχμιον ὥσπερεὶ τάφρος αὐτόματος, φύλαξ τις ἀγαθὸς, ὁποτέρας πιστευόμενος δύναμιν ἔνθα δὴ οἱ Ῥωμαῖοί τε καὶ τὸ βάρβαρον οὐκ ὀλίγον διετέλεσαν χρόνον. τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν τῆς τάφρου ἐξαλλάττεσθαι κατωρέγετο, συμπλοκῆς ἐφιέμενον. τοῦ δὲ Περσικοῦ τὴν ἐπιφορὰν ἀποκλίνοντος, διὰ τὴν παρεμβεβλημένην φάραγγα. πῶς ἀνακωχὴν ὁ φόνος ἐλάμβανε. μετὰ τοῦτο γίνονται Πέρσαι ἐπὶ τὰ νῶτα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ, τὴν θέαν νυκτὶ παρακλέψαντες. περινοστοῦσι γὰρ, λαθραίως περικυκλώσαντες τὴν φάραγγα, καὶ περιφορᾷ τῆς βαδίσεως, κα-

Romanorum agmen ſequebatur: ſenſimque greſſum promouebat, donec eos tranſuerſim reſpiciens, fuga arrepta Cardarigani cateruæ ſe immiſcuit. Ita fugitor ille Perſa homophylis viam pedibus præit, eoſque ex aduerſo Romanorum, locum propter pacificam munitionem ab hoſtili acceſſu ſecurum, adducit. Nam vt conciliator aliquis reuerendus, in medio vaſtus hiatus, ſeu profunda vallis ſuberat, quæ vtraſque copias dirimebat. Nouerat quippe barbarus, Perſas confertim irruetibus victoribus Romanis, citra medium, ſeu interuallum pates haud futuros; quorum ob acceptam recẽs cladem ne vultus quidem intueri auderent. Quamobrem Zabertas loco oppoſito, in labro, ſeu ſummo margine vallis manum Perſicam explicat: eratque illa vallis inter ambas acies ceu foſſa naturalis, & vt fidelis cuſtos vtrique exercitui conſtituta. Moras ibidem Romani, barbarique longas traxerant. Cumque illi foſſam ſuperare, & conſerere prælium concupiſcerent: hi hoſtis impreſsionem ea commoditate declinarent, interea cædium induciæ agitabantur. Poſthæc Perſæ noctu furtim ſpeculati, poſt terga Romanorum euadunt.

τόπιν Ῥωμαίων ἐγίνοντο. κἀντεῦθεν ἄδειαν ἴσχουσι Πέρσαι, ἀνὰ τὰς ὑπερωρείας τοῦ ὄρους στρατοπεδεύεσθαι, ἵνα ἵδρυται τὸ Χλομαρῶν. τοιγαροῦν Ῥωμαίοις συνέβαινε τῶν ἐκεῖσε ἀπαίροντας, ὑπὸ τὰς προπόδας τοῦ ὄρους διορύττειν τὴν τάφρον. Ἐς τοσοῦτον ἀγχίθυροί τε καὶ γείτονες ἀλλήλων αἱ δυνάμεις ἐγένοντο, ὡς καὶ τὴν ἀλλήλων συνιέναι φωνὴν, καὶ τοῦ χρεμετίσματος τῶν ἵππων, ἐς τὸ τρανὲς ὑπαισθάνεσθαι. Διά τοι τοῦτο τῆς τοῦ Χλομαρῶν πολιορκίας Ῥωμαῖοι ἀπέχονται. οὐ γὰρ οἷόν τε ἦν τὸ φρούριον αὐτοὺς τὸ λοιπὸν παραστήσεσθαι.

uadunt. Occultè ſiquidem vallem circumeundo, illos poſt ſe relinquunt, atque ita in iugum montis, vbi Chlomarum caſtellum erat ædificatum, liberè, & illæſi perueniunt. Proinde Romani ex eo loco mouentes, ad procurrentem in imo montem vallo caſtra communiunt. Tam porrò inter ſe propinqui, ac vicini erant, vt & mutua verba perciperent; & equorum hinnitus clarè exaudirent. Quocircà obſidionem caſtelli velut inexpugnabilis intermittunt.

CAPVT IX.

Philippicus inconſideratè fugit. Timor, tumultus, angor in caſtris: militum fuga nocturna, & miſera. Aphumos petunt: ibi ducem fugitiuum dicteriis laceſſunt. Perſæ eos lento paſſu inſequuntur: in extremos iaculantur. Mula lecticaria ducis feritur. Theodorus neglecta caſtodia accuſatur. Dux redit: caſtella apud Izalam reficit: Heraclio exercitum tradit; mæſtus à bello vacat.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἀμφὶ πρώτην τῆς νυκτὸς φυλακὴν, ὑπὸ τὸν βαρύτατον ὕπνον, δέος τι ἀνήκεστον τὸν στρατηγὸν διετάραξε, καὶ πρὸς ἀπόδρασιν παράλογον τοῦτον ἐξέμηνεν. ἐκεῖνον ὡς εἶχε δέους, ἐπεὶ τοῦ δείματος οὐχ οἷός τε ἦν φέρειν τὴν ἔφοδον, ᾤχετο ἀπιὼν, μηδενὶ τῆς ἀναχωρήσεως μεταδοὺς τῆς ἑπομένης πληθύος. αὐτοῖς ἐς τοσοῦτον ἐληλάκει δυ-

Die ſequenti circa primam vigiliam noctis, cum prima quies artus irrigat, immenſus quidam pauor ducem ad fugam ratione carentem furiauit. Qui cum terriculamenti inſultũ ferre nequiret, ſe proripuit, cum nemine de copiis ſuis re communicata: vſque adeò aduerſarius exercitus illum perculerat. Et tamen Perſę viribus infra Roma-

νάμεως ἡ κατάπληξις. καί τι τοῦ μήκους δίκου οὐκ ἀντίρροπον ἔχοντος Ῥωμαίοις τὸ δυνάσθαι, καὶ μέντοι καὶ τοῦ λιμοῦ εἰς τὸ ἰσχυρὸν τὸ βάρβαρον παραθλίβοντος. ἐπιβαίνει γοῦν τοῦ Ἀφούμων ὁ στρατηγὸς τὸ τηνικαῦτα καιροῦ ὑπὸ Ῥωμαίους ὑπάρχοντος· οὐκοῦν δείματα καὶ φόβοι, θόρυβοί τε καὶ ἀπορίαι τῷ Ῥωμαϊκῷ περιπίπτουσι. καὶ τὸ κακὸν ἀπαρηγόρητον ἦν. ἀσελήνῳ γὰρ νυκτὶ ἐμηκύνετο. οἱ μὲν οὖν διέφευγον, καὶ διώδευον τῶν ἀτραπῶν τὰ δυσέξοδα, καὶ μετὰ κινδύνων τὰς ἀποφοιτήσεις ἐπεποίουν. καὶ ὁ λόγος τῆς ἀποδράσεως ἦν ἀνεξέταστος. οἱ δὲ βάρβαροι διηπόρουν, τί ἂν παλαμῶνται Ῥωμαῖοι. καὶ δυσέφικτος ἦν ἡ κατάληψις. συρρέουσι τοίνυν τὰ πλήθη τῷ μεσίτῃ τῷ φάραγγι. καὶ ἐξαισίοις κακοῖς περιβάλλονται, ἐν σκοτομήνῃ τῶν ὑποζυγίων ἐν τῇ τάφρῳ ὥσπερ διολλυμένων τοῖς ὀλισθήμασι, τῶν δὲ Ῥωμαίων συστρεφομένων τε καὶ ἀνειλουμένων, ὠθούντων τε καὶ ὠθουμένων ταῖς περιτροπαῖς, λύσις οὐκ ἦν ἐκείνοις εὑρεῖν τοῦ συνέχοντος. τοιοῦτόν τι κακὸν ἀμαθία στρατηγοῦ ἀπεκύησε. καὶ, ναὶ μὰ τὸν, εἴγε τοῦ περσικοῦ δέκα δὴ τὰ παιδάρια, τούτων δὴ τῶν περιαγομένων τὴν ἀποσκευὴν ἀπὸ τοῦ χάρακος, καὶ διυπηρετουμένων τῷ βαρβάρῳ κατηκελάδησαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ἅτε δὴ τῆς πληθύος τῶν περσῶν συνεπομένης αὐτοῖς, καὶ ὅσον οὔπω μεταληψομένης τοῦ φόνου, τὸ Ῥωμαϊκὸν ἅπαν καταδιόλωλε συν-

nos, dira inſuper fame affligebantur. Dux Aphumos, locum eo tempore Romanorum proprium peruenit. Hinc terrores, timores, tumultus, & inopia cõſilij milites inceſſerunt: nec inueniebatur vllum in tanto malo ſolatium, cum per noctem illunẽ, ac tenebris horridam traheretur. Per vias igitur difficiles & inuias periculosè fugiebant; nec ſat rationis in fuga. Barbari dubitare quid illi molirentur, nec eorum aſſequi propoſitum. Ad vallem, foſſamúe in medio confluunt; ibi detrimentis multantur ingentibus, cum per tenebras noctis iumenta ſarcinaria in profundum delapſa propè interirent, milites condenſati & explicati, impellentes, & impulſi dum ſe huc illuc conuertunt, ab vrgente caſu ſe expedire non valerent. Tantam vim incommodi ſtultitia ducis inuexit. Sanè (ita me Deus iuuerit) ſi de Perſis non amplius decem, ſeruuli illorum, qui ſupellectile caſtrenſi circumuehenda miniſtrant, tum clamores edidiſſent, manum Perſicam à tergo eius inſequi, iam iamque ab ea cæſum iri, agmen vniuerſum periiſſet, atque, vt opinor, ne nuntius quidem calamitatis ſuperfuiſſet: vſqueadeò magnum malum temeritas & amentia illis pepererat.

τάγμα, ὡς κινδυνεύειν, οἶμαι, καὶ
ἄγγελον τῆς συμφορᾶς ἀποσώζε-
σθαι. τοσοῦτον αὐτοῖς κακὸν αἱ τῆς ἀ-
βουλίας λαγόνες ὠδίνησαν. καὶ οὖν
ὑπὸ τὰ ἑωθινὰ καταυγάσματα περι-
σχιζομένου τοῦ σκότους, μόλις τὸ Ῥωμαϊ-
κὸν διεξοδεύετο στράτευμα, καὶ ἐς τὸ
ἀφούμιον μεταβιβάζεται. ἐντεῦθεν
βλασφημοῦσι τὸν στρατηγὸν αἱ δυ-
νάμεις, καὶ ὡς ὑπήκοον ἐκωμῴδουν
αὐτόν. τὸ δὲ περσικὸν σχολαίως καὶ
ἠρέμα παρείπετο. οὐκ ἐθάρρει γὰρ ἐς
τὸ φανερὸν χεῖρας ἐμμίξαι. οὐ γὰρ
κατάφωρον αὐτῷ ἐγεγόνει ἐκδειμα-
τούμενον τὸ πολέμιον. οὐραγοῦσι τοί-
νυν, καὶ τὰ κατόπιν τῆς Ῥωμαίων δυ-
νάμεως τόξοις ἔβαλλον. ἐπετοξά-
ζοντό τε οἱ μῆδοι ὥσπερ ἐπὶ σκοπῷ.
τηλικαύτη τις ἦν λατίνων ἡ μετὰ τῆς
ἀκοσμίας ἀπόδρασις. τοιγαροῦν βάλ-
λεται καὶ μία τῶν κλινοφόρων ἡμι-
όνων τοῦ στρατηγοῦ βέλει βαρβαρικῷ,
καὶ ταραχὴ ἐς τὸ παρὸν ἐπανίστα-
ται. παρεμορφοῦτο γὰρ ἡ φήμη, ὡς
οἷα καὶ τῆς ἀποσκευῆς τοῦ στρατηγοῦ ἁ-
λούσης ὑπὸ τῆς πολεμίας χειρός. μετὰ
τοῦτο τὰ βέλη τηνάλλως ἀφίπταντο,
καὶ μέγιστα Ῥωμαίοις διεπόρθμευον
τραύματα. ὅμως οὐ συνεπέθετο ἄγαν τῇ
ἀποδράσει τὸ βάρβαρον. τοῦτο μὲν δε-
διότες. τοῦτο δὲ καὶ διανοούμενοι μηχανᾶ-
σθαι τι Ῥωμαίους, καὶ προκαλύμματι
ἀποδράσεως περιπέττειν, ὅ, τι ἂν εἴη
αὐτοῖς τὸ πανούργημα. ἐπεὶ δὲ μεσοῦντος ἡλίου ἅπαντες ὡς τὸν στρατηγὸν συν-
θροίσθησαν, ὕβρεις, καὶ ἀποσκώμματα ὡς τὸν Θεόδωρον ὑπὸ τῶν στρατευ-

rat. Vbi dies cœpit, diſpulſis
vndique tenebris, vix progre-
diuntur, & Aphumis caſtello
ſuccedunt. Illic probra in du-
cem iaciunt, & vt priuatum di-
ctis aculeatis perſtringunt. Per-
ſæ ſenſim, & taciti ſequebantur.
Quod enim terrore exagitatos
neſciebant, aperto Marte cum
eis ferro decernere non aude-
bant. Extremo igitur agmini in-
hærentes, poſtremos ſagittis
haud ſecus quam ſcopum appe-
tebant. Huiuſcemodi fuit Lati-
norum illa confuſa, & pertur-
bata fuga. Vulnerata eſt etiam
telo barbarico vna ducis mula
lecticaria, vnde derepentè tur-
batio; fama vulgante, etiam im-
pedimēta, ſiue ſupellectilem du-
cis ab hoſtibus captam eſſe. Te-
la deinde haud incaſſum volita-
re, & Romanis luculenta por-
tare vulnera: quanquam fugi-
entibus barbari non admodum
inſtarent: ſimul quòd timerent;
ſimul quòd vererentur, nequid
Romani machinarentur, vafrū-
que facinus fugæ tegumēto ab-
ſconderent. Vbi ſole medium
cœli tenente omnes ad ducem
conuenere, contumeliis & ſcom-
matis Theodorum lacerarunt,
cui ſpeculatoris munus reuera
impoſitum fuerat. Sed is otio,
& inertia languidus, laborem
ignauiæ poſthabuit, vnde hoc

ματων συνέῤῥει. τῷ ὄντι γὰρ οὑτοσὶ τῆς ἐπισκοπῆς τὰς φρουρὰς ἐγκεχείριστο. ὁ δὲ, ἐκδοὺς ἑαυτὸν τῇ ῥᾳστώνῃ, καταπροθύμησε τοῦ πόνου, καὶ τὸ κακὸν ἐντεῦθεν χώραν ἐλάμβανεν. ἥλω δ᾽ ὑπὸ τοῦ περσικοῦ καὶ τὰ τῆς ἀποσκευῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ περιτυγχάνουσι πέρσαι μεγίστῳ τινὶ ἀγαθῷ. ὁ λιμὸς γὰρ ἐξέωστο οἷά τις τύραννος ἀπαραίτητος, χαλεπῶς σφισιν αὐτοῖς ἐπικείμενος. ὁ δὲ στρατηγὸς τὸν νύμφιον ποταμὸν διενήξατο μετὰ μεγίστων κινδύνων διανύσας τὴν ἐπανάζευξιν, καὶ οὕτω λίαν αἰσχρῶς τῆς περσικῆς ἀπηλλάττετο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τῇ ἀμίδῃ προσομιλήσας, πολλὴν ἀποβάλλεται δύναμιν, τοῦ περσικοῦ τὰ νῶτα τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως περικείροντος. ἀποκαραδοκήσας δ᾽ ὁ στρατηγὸς, ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ ἴζαλα φρούρια ἀνεστήσατο. καὶ μὴν καὶ τὰ γεγηρακότα ἀνέῤῥωσε, παρειμένα τε καὶ διεῤῥυηκότα τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ πολέμῳ· ὧν τὸ μὲν προσαγορεύεται Φαθαχών, τὸ δ᾽ ἕτερον ἀλαλεισός. περιέβαλέ τε φρουροὺς ἐν αὐτοῖς, τὸ ἴζαλα ὄρος ἐντεῦθεν παρακατέχειν διεγχειρῶν. μεταδίδωσι δὲ τῷ ἡρακλείῳ τὸ στράτευμα, αὐτὸς δ᾽ ὑπὸ τῆς λύπης καταχλυζόμενος, ἀπόμαχος ἦν.

malum deinde propagatum eſt. Perſæ autem ſarcinas, & apparatum Romanorum, ſuo maximo bono diripuerunt: famem enim, qui velut inexorabilis quidam tyrannus eos acerbè vexabat, depulerunt. Dux ad reditum incumbens, & Nymphium flumen periculoſiſsimè tranans, inſigni cum turpitudine ſe ſe à Perſis ſeruauit. Poſtridie Amidam accedens, multos de ſuis, Perſis vltimum agmen carpentibus, amittit. Moratus apud Izalam montem, caſtellis proſpectum iuit. Nam & vetuſta confirmauit; & longinquitate temporis, obſidionumq; iniuria luxata & ſoluta reſtituit; quorum vnum Phatachon, alterum Alaliſus nominatur. Præſidia item impoſuit, montemque de cætero illis cuſtodiendum tradidit. Præterea exercitus partem Heraclio tranſdidit: ipſe mœſtitudine obrutus, ab armis vacationem ſibi indixit.

CAPVT

CAPVT X.

Tigris fluuius deſcribitur. Geſta Heraclij ducis in Perſide ad meridiem. Miſſio militum in hyberna. Morbus Philippici, & exercitus ad Perſas denuo vexandos diuiſio. Res contra Abaros feliciter, & cum gloria adminiſtrata. Chaganus fuga beneficio ſeruatus.

Ὁ δ' Ἡράκλειος τὸ ὁπλιτικὸν διαζεύξας, κατὰ τὰ παρύπτια τοῦ Ἰζαλᾶ στρατοπεδεύεται. μένουσί γε καὶ τοῦ ποταμοῦ τὰς ὄχθας τοῦ τίγριδος, ὃς ἀπὸ τῶν ἀρκτῴων τῆς περσικῆς τῆς βασιλείας ἀπαρχόμενος, τὴν Ῥωμαίων γῆν διαχορεύει, καὶ περιπλύσεται. ἀνακολποῦταί τι, καὶ περιάγεται, καὶ οἷα διπλόην τινὰ τῷ ἰλίγγῳ τῆς περιτροπῆς ἀπεργάζεται. περιβάλλεται δὲ καί τι τοῦ ὄρους τοῦ ἰζαλᾶ, καὶ τὸ ἐπιλεγόμενον θομανῶν διανοστῶν ἀγκαλίζεται. εἶτα διεξοδεύεται ἁπαλῷ τῷ ῥείθρῳ διὰ τοῦ μελαβασῶν ὄρους, καὶ ἐς τὴν μεσημβρίαν διαφοιτῶν κατευνάζεται. τὸ δὲ μελαβασῶν ὄρος ἔφυ τῆς μηδικῆς. μετὰ τοῦτο τὰ καρδούχια ὄρη ἰνδοὺς προκύπτοντα, ὡς γεωγράφοι κηρύττουσιν, ἀξιοπιστίαν ἡμῖν προβαλλόμενοι τὴν κατάληψιν. τοιγαροῦν ἀπολιπὼν τὸ θομανῶν ἡράκλειος, εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς μηδικῆς προεχώρησε, καὶ ἅπασαν ἐκείνην τὴν γῆν παρετέμνετο. Διαπορθμεύεται δὲ καὶ τὸν Τίγριν, καὶ εἰς τὸ πρόσω παρελαύνει τὸ στράτευμα, καὶ ἐνεπίμπρα τῆς μηδικῆς ἐκείνης χώρας ὅσα ἐπίσημα. εἶτα ἐπανήκεν ἀνὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, καὶ τῇ θεοδοσίου περιπλύσεται πόλιν, καὶ ἀναμίγνυται αὖθις τοῖς ἀμφὶ τὸν φιλιππικόν. τούτου

Heraclius agmine compoſito per plana iuxta Izalam ſecūdam ripas Tigridis ducit, qui fluuius à ſeptentrionali Perſidis oras erumpens, terras Romanas perlabitur, amplectitur, & per eas ſe inſinuat, illas ambit, ſuaque ambage, velut duplicitatem quandam efficit. Partem etiam montis Izalę circuit, & caſtellum Thomanum, quod dicitur, reditu ſuo includit. Deinde per Melabaſum (mons eſt Perſidis) meridionalem plagam minoribus vndis influens, abſorbetur. Poſt eum mōtes Carduchij in Indiam porrecti, vt Geographi ſcribunt, haud abſonam fidei cognitionē nobis tradentes. Igitur Thomanum caſtellum relinquens Heraclius, verſus meridiem progreditur, totamq; regionem deuaſtat. Tranſit etiam Tigrim, & vltra pergit, omniaque loca illa illuſtria ignibus corrumpit. Poſt in ditionem Romanam reuerſus, Theodoſiopolim ſe recipit, rurſumque ad Philippicum ſeſe aggregat. His ita pręter opinionem perfectis, dux militi miſſionē dedit. Hyems quippe ante fores iā erat, anniuerſariaq; ſtipēdia exer

Digitized by Google

δῆτα πλεονεκτηθέντων παρὰ τὴν δόκησιν, ὁ στρατηγὸς τὴν τάφρον διέλυσε. χειμῶνος γὰρ ἤδη που ἐνεδήμει καιρός, καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῶν χρημάτων ἐπίδοσις τῷ Ῥωμαϊκῷ ἔχειτο συντάγματι. ἐπεὶ δ' ἐαρίτιδες ὧραι τὴν περιχθόνιον πόαν ἐξέφυσαν, ἐδίδου ὁ στρατηγὸς τὰς μὲν δύο μοίρας τῆς Ῥωμαϊκῆς πάσης δυνάμεως Ἡρακλείῳ τῷ Ἡρακλείου πατρὶ τοῦ αὐτοκράτορος· τὸν δ' ἕτερον ἀπόδασμον Θεοδώρῳ τῷ Ἀβδηνῷ, καὶ Ἀνδρέα ἑρμηνευτῇ δ' ἄρα οὗτοσὶ τοῦ σαρακηνικοῦ φύλου, τοῦ ἐπικουροῦντος Ῥωμαίοις. προσέταττε δ' ἀπικδρομῇ, καὶ ἐφόδοις προσχρήσασθαι, καὶ καταίρεαι αὖθις τὴν Περσῶν πολιτείας. ὑπενόσει γὰρ ὁ στρατηγός, καὶ πολεμικῆς ἀγωνίας ἐφάπτεσθαι οὐχ οἷός τε ἦν. τούτῳ δῆτα τῷ ἐνιαυτῷ Κομεντίολος ἐπὶ τὴν Ἀγχίαλον ἧκε, συναγείρει τε τὸ στράτευμα, τούς τε ἀλκιμωτάτους τοῦ πλήθους διευκρινήσας, τῆς ἀχρήστου δυνάμεως διεχώρισε. τρεῖς δὲ τάξεις συντίταχε, καὶ τρίχα ἀνὰ τοὺς βαρβάρους διέταττε. καὶ τοῦ μὲν δεξιοῦ λόχου ταξιαρχεῖν Μαρτίνῳ παρακελεύεται· Κάστον δὲ λοχαγὸν τοῦ ἑτέρου κέρατος προεστήσατο· τὸ δὲ μεσαίτατον τῆς δυνάμεως ὁ στρατηγὸς ἀνελάμβανεν. ἡ δὲ πληθὺς τῆς μαχίμου δυνάμεως, ἓξ χιλιάδες ὑπῆρχον. αἱ γὰρ τέτταρες διὰ κακίαν ψυχῆς ἦσαν ἀπόμαχοι. ἃς καὶ προσέταττεν ὁ στρατηγὸς μετά γε τῆς ἀποσκευῆς διὰ φυλακῆς ἔχειν τὸν λεγόμενον χάρακα. ὁ μὲν οὖν Κάστος τὸ ἑαυτοῦ

citui numerabantur. At ſimul verna tempeſtas herbis circumquaque prata conueſtiuit, dux tripartitò diuiſis copiis, duas partes Heraclio, tertiam Theodoro Abdeno, & Andreæ Saracenorum (qui Romanis ſuppetias venerant) interpreti contradidit; cum mandatis, vti per loca Perſidis hoſtiliter denuo graſſarentur: ipſe ſiquidem minus bellè valens, armis intereſſe non poterat. Hoc igitur anno Comentiolus Anchialum veniens, exercitũ contrahit, fortiſsimos quoſque ab imbelli, & ad pugnam inutili turba probè ſeligit ac ſeparat: triplicem aduerſus barbaros ordinem conſtituit. Dextimum agmen Martino committit: alteri Caſtum præponit: medium ſibi retinet. Militum bellicoſorum numerus ſex, inutilium bello, ineptorumque omnino quatuor millia conficiebat: quibus imperauit, vti caſtra cum ſarcinis, & impedimentis cuſtodirent. Caſtus cum cohortibus ſuis in ſiniſtrum pergens, ad Zaldapa oppidum, & ad Aemum montem proceſsit, exortoq; die in barbaros inermes (nihil videlicet huiuſmodi opinantes) incidens, gloriam non vulgarem excellenti victoria eſt conſecutus: quando eos partem maximam ferro concidit; & multitudine ſpoliorum virtuti

ſuæ

δράμενος σύνταγμα, τὰ τῆς χώρας περιενόστει λαιά. ἧκε δὲ ἐπὶ Ζαλδαπὰ, ἐπί τε αἷμον τὸ ὄρος. ἀτὰρ ἀδοκήτως τοῖς βαρβάροις ἑωθινὸς καταπέλασεν, ἀφράκτους τε εὑρόμενος, ἐνευδοκίμει τῷ δόρατι, παράδοξον δὲ ἀπεφέρετο τὸ τρόπαιον. τοῦ γὰρ πλήθους τῶν βαρβάρων ἀποδασμὸν διέφθειρε μέγιστον, καὶ οὐ λαφύροις πολλοῖς τὴν ἀριστείαν ἀνεκαλλώπιζεν. ἀποίσειν τε ὑπασπιστῇ ἐδίδου τινὶ, ὡς μὴ ὤφελε. τοῦτον γὰρ ἀφαιροῦνται τὴν προνομὴν ἐναθροισθέντες οἱ βάρβαροι. μαρτῖνος δὲ ἐς τὰ περὶ τὴν νέαν πόλιν γενόμενος, ἔνθα δὴ τὸν χαγάνον, τό τε ἀβαρικὸν αὐλιζόμενον ἐπεσκόπευεν. ἐλλοχῶσι γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀθρόον καρτερῶς ἐπιτίθενται. καὶ ὕφαλός τις ἐκεῖνο τοῖς βαρβάροις ὁ θάνατος, ὥς τις ἄμπωτις ἐξαπιναίως καταρροφῆσαι πως τὸ πολέμιον. ὁ δὲ χαγάνος παράδοξόν τι ἕρμαιον τὴν σωτηρίαν ἠυτύχησε, καὶ φυγῇ συνέριθος ἦν· ἐλάνθανε γὰρ νῆσος ἐν τῇ λίμνῃ, τὸν βάρβαρον διασώζουσα. ἦ γὰρ ἂν ἥλω, καὶ παράδοξον ἐγεγόνει Ῥωμαίοις συνάγριον· μέγιστος γὰρ οὗτος καὶ ὀνομαστότατος τοῖς βαρβάροις ἐνέσκηψε κίνδυνος. ἦν δ᾽ ἄρα τἀληθὲς καὶ παρὰ τῶν αὐτομολησόντων ἀβάρων πέμπτῃ ἡμέρᾳ νοσφίσασθαι. καὶ δῆτα ἀνέζευξεν ἐξ ἑωθινοῦ ὁ μαρτῖνος, ἔνθα τῷ στρατηγῷ τῇ προτεραίᾳ διώριστο· ὡμορρόθει δὲ καὶ κάστος, ἐς ταὐτὸν Μαρτίνῳ γενόμενος. πλείστης τε δυνάμεως ἐδίδοσαν τι καὶ ἀντελάμβανον τῇ συντυχίᾳ παρ᾽ ἑαυτῶν τὰ συντάγματα, ἀσυλίαν ἐχυρωτάτην εἰληχότες διὰ τῆς σύμμιξιν.

ſuæ decus atq; ornamentum adiunxit. Spolia illa vtinam ne ſatelliti, ſeu armigero cuidam ſuo auehenda commiſiſſet: nam barbari facto cuneo prædam illi abſtulerunt. Martinus ad vrbem Neam profectus, illis locis Chaganum cum Abaris ſe tenere per ſpeculatores cognoſcit. Parant itaque inſidias Romani, repenteq; vi magna in eos incurrunt. Salſam nonnihil barbari mortem ſentiebant, quæ vt æſtus quidam marinus reciprocans, ſubitò eos ſecum abreptos abſorbebat. Chaganus fugæ beneficio ſalutem, quaſi quoddam inſperatum, & admirabile lucrum reperit: quem parua quædam lacus inſula fortè fortuna ſeruauit. Sanè ingenti pretio barbaris ſtetiſſet illius liberatio, quibus neque maius vnquã, neq; ad memoriã inſignius periculum in ceruicibus fuit. Et erat reuera Abaris tranſitionem meditãtibus quintum iam diem ſeiungi. Rediit ergo manè Martinus, quò redeundum dux pridie decreuerat. Eodem & Caſtus, Martino reſpondens reuenit, mirandumque in modum virtus militum ex congreſſu, & colloquio mutuo creuit: atque ex hoc conſortio, coniunctioneq; velut aſyli ius tutiſſimum firmiſsimumque adepti ſunt.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XI.

Comentiolus fidei violata, timiditatisq; reprehenditur. Montis Aemi luculenta deſcriptio. Hoſtium tranſitus inueſtigatur. Caſtus fortuna proſpera elatus, Comentiolum deſerit: in calamitatem incidit.

Κομεντίολος δὲ τὴν ὁμολογίαν ἀποπεμψάμενος, τάς τε πρὸ τῆς προτεραίας συνθήκας, οὐδέν τι διεπράξατο πρὸς ἐντρέχειαν βλέπον. οὔτε ὡς τὸν κάστον, καὶ Μαρτῖνον ἀπῴχετο διὰ τὸ πλῆθος βαρβάρων ἐς νῶτα διασύρεσθαι, καὶ ἐν τροπαίῳ συμπλέκεσθαι. λόγος δὲ κατῃτιᾶτο Ῥουστίβιον, συντάγματός τινος ἡγεμονεύοντα, τῷ στρατηγῷ ὑποτίθεσθαι ὀλιγώρως ἔχειν περὶ τὴν ἄφιξιν, καὶ παραμελεῖν τῆς ἐς Μαρτῖνον καὶ κάστον αὐτανέδου, διά τε τὸ τῆς τύχης ἀσαφὲς, καὶ δυσέφικτον, τήν τε βασιλέως γνώμην μὴ οὕτως ἔχειν, καὶ τηλικούτους μὴ ἐγχειρεῖν κινδύνους ἐπείγουσαν. ὁ δῆτα ἐξεδίδου ὁ στρατηγὸς ῥουστιβίῳ τὰ ὦτα, καὶ τὸ σπουδαζόμενον τῇ ῥαθυμίᾳ ἐγίνετο. Μαρτῖνος δὲ καὶ κάστος ἐς μαρκιανοῦ πόλιν τὸν στρατηγὸν ἥκειν πυθόμενοι, παρ' αὐτὸν ἐπανήεσαν. ἡλίου δ' ὑπερχομένου τῆς κυκλικῆς τῆς φωσφόρου κινήσεως, πανστρατιᾷ κομεντίολος ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐχώρησε χάρακα, ἔνθα καὶ τοὺς ἀπολέκτους τοῦ ῥωμαϊκοῦ καταλελοίπει στρατεύματος. μετ' ἐκεῖνο δῆτα ἐπὶ τοὺς στενωποὺς τοῦ αἵμου στρατοπεδεύεται, ἐπί τε τοὺς γηλόφους, καὶ τοὺς ἐφ' ὕψους αὐλῶνας ἀνάγονται. Σαβουλὲν δὲ μαναάλιον ὁ τόπος

COmentiolus autem nudius tertius pacta & conuenta abiiciēs, nihil ſollers & induſtrium egit; neque ad Caſtum, & Martinum abiit, vt barbaros ab iis auerteret, & in fuga manum cum iiſdē confereret. Accuſatur vulgò Ruſtibius quidam è centurionibus, qui conſilio ſuo hāc, duobus illis ab hoſtiū tergo ſuccurrendi negligentiam duci iniecerit: quia nimirum fortuna incerta eſſet, & ad eam perueniri ægrè poſſet: nec Imper. iſtuc velle, qui talibus ſe offerre diſcriminib. nō cogat. Commodauit igitur aures Ruſtibio dux, ſocordięque vt negotio graui ac ſerio ſtudebatur. Martinus, & Caſtus vbi ducem Martianopolim cōceſsiſſe acceperunt, ad eum abiere. Sole iam caput proferente, Comentiolus cū totis copiis ad caſtra, vbi reiectitios illos de Romano exercitu reliquerat, ſe recepit. Deinde ad anguſtias Aemi proficiſcens, colles, & in ſublimi valles petit, loc⁹ ab indigenis Sabulenmanalion appellatur, quam age deſcribamus, & orationis facultate informare inſtituamus. Locus hic longè pulcherrimus & excelſus, vſque

ὠνόμασαι, ἐπιχωρίῳ προσηγορίᾳ τινί. ἀλλὰ φέρε τοῦτον ὑπογράψωμεν τῷ λόγῳ, καὶ φραστικῇ τινι δυνάμει διαμορφοῦν ἐγχειρήσωμεν. χῶρος δ' οὗτος πάγκαλος καὶ μετέωρος. ἀνὰ τὸ τοῦ ὄρους μεσαίτατον ὕπτιος τὴν θέσιν πεδίον καθειμένον ἀνθοφόροις προσαυλαῖς ἅπαν κατακομῶν. λειμῶνες δὲ τούτῳ χλοάζοντες, ὀφθαλμῶν ἑορτὴ καὶ ἑστίασις. διατριβαὶ δὲ αὐτῷ κατάσκιοι, τῷ λασίῳ τῆς ὕλης τὸν ἐπιβάτην ἐγκρύπτουσαι, καὶ πολλὴν ἀλέαν μεσημβρίας ὥρα τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἀποτίκτουσαι, ὁπότε ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι, καὶ τὰ τῆς γῆς ἐνδόμυχα κατηθάλωται. καί ἐστιν ὁρᾶν μὲν ἡδύ, εἰπεῖν δ' οὐ ῥᾴδιον. περιρρεῖ δὲ τὸν τόπον ὑδάτων ἀφθονία, μήτε τὸν πίνοντα παραλυποῦσα ταῖς ὑπερβολαῖς τῆς ψυχρότητος, μήτε τὸν ψυχάζοντα ἀποκναίουσα, διὰ τὸ τῆς ὁμιλίας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, μαλθακώτερον. ξεναγωγοῦσί τε ὄρνιθες τοὺς θεατὰς τοῖς μέλεσι μουσικώτερον, ἐν τοῖς νεοβλάστοις τῶν δένδρων ὀχούμενοι. ᾄδουσί τε αὐτοῖς

Νηπενθές τε, ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον
ἁπάντων,

καὶ πολλὴν τὴν ἀλυπίαν τοῖς ὁδίταις ταῖς ᾠδαῖς παραπέμπουσιν. ὅ τε κιττός, καὶ ἡ μυῤῥίνη, καὶ ἡ σμίλαξ μετὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀνθῶν, καλλίστην τινὰ συμφωνίᾳ τρυφὴν ἄϋλόν τινα ταῖς ὀσμαῖς τελεσφοροῦσι κομιδῇ ἀφθονώτατα, καὶ καταπλουτοῦσι ταῖς εὐωδίαις τὸν ἐνδημοῦντα; ὥσπερ τινὶ φιλοξενίας ἀρίστῳ θεσμῷ παρασκευὴν θυμηδίας τινὰ τοῖς φοιτηταῖς προσφερόμενοι. ἔνθα δὴ τῇ προτεραίᾳ, ἅμα τῇ ὑστεραίᾳ τὸ στρα-

que ad medium mõtis poſitione reſupinus eſt. Campus ſubiectus, tanquã floriferis veſtibulis totus comans. In eo item prata virẽtia, feſtũ diem, & conuiuium quoddam oculis præbent. Viſuntur etiam illic vmbroſa tabernacula ex denſitate arborũ: quibus qui aſcendunt occultantur; multuſque ibidem meridiano tempore calor ſentitur; quando nimirum radiis ſolaribus etiam abdita terrarum æſtuant. Et eſt ſanè res iucunda viſu, difficilis explicatu. Circumfluit aquarum copia, quę neque bibentem nimio frigore moleſtia: neq; frigus captantem, propter mollius (vt ita dixerim) cõſortium tædio afficit. Præterea auiculæ arborum ramis fronde noua pubeſcentibus ſuſtentatæ, ſpectatores ſuis cãtibus hoſpitio muſico accipiunt. Cantant porrò illis,

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.

Abſq; luctu & ira, malorum obliuionem omnium inducens,.

viatoribuſque cantibus illis mœrorem magnopere minuunt, & abſtergunt: hederaque, myrtus, & ſmilax, cum omni florum genere, concordia quadã pulcherrima delicias quaſdam incorporeas, quam vberrimè odoratui perfectè pręſtant: & odorum ſuauitatibus præſentem ditant, aduenis velut optima hoſpitalitatis lege apparatum quendã iucũditatis offerẽtes. Hîc igitur exerci-

P. tum

τὸ πεδίον προσεπέταττεν ὁ στρατηγὸς ἐναυλίζεσθαι. περὶ τὴν ξυλίνην δὲ γέφυραν τοῦ γείτονος ποταμοῦ ἀνιχνεύειν τὸ ἀβαρικὸν ἐξ ἑωθινοῦ λοχίτῃ γε ὄντι μαρτίνῳ ὁ στρατηγὸς ἐγκελεύεται, ἐπισκοπεῖν τι, εἴγε διεπεραιώθη τὸν ῥοῦν τὸ πολέμιον. κάστον δὲ κατὰ τὴν λιθίνην διάβασιν ἀνερευνᾶσθαι τὰ τῶν πολεμίων κινήματα, πῶς τε ἔχουσι γνώμης, καὶ πρὸς τὸ ἀντιπέρας εἴγε στρατοπεδεύσοιντο. ἀλλ᾽ ἐπεὶ μαρτῖνος ἐτεθέατο διαπεραιοῦσθαι τὸν ῥοῦν ὅσον οὔπω τὸ πολέμιον μέλλον, παλίνορσος οἷα ἐπανήκε, καὶ συνείρει τοῖς ἀμφὶ τὸν κομεντίολον στρατεύμασιν. ὁ δὲ κάστος ὑπεκβαίνων, τόν τε ποταμὸν διεπεραιώσατο, καὶ εἰς τὸ πέραν ἀφικόμενος, συγγίνεται τοῖς προθέουσι τῶν ἀντιπάλων, καὶ ῥωμαλεώτερον ἅπαντας τῷ ἀκινάκῃ διώλεσε. δράσας δὲ τὰ τοιαῦτα, οὐχ οἷός τε ἦν τὴν παροῦσαν εὐπραγίαν διαφυλάξασθαι, σκαιοῦ τινος δαίμονος ὑποθήκαις. οὐκ ἀνέζευξε γὰρ ἐπὶ τὸν κομεντίολον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν ξυλίνην ἀποιχόμενος γέφυραν, συμπαρομαρτεῖν ἐπείρατο μαρτίνῳ. ἐπεὶ δὲ διητύχησε τοῦ βουλήματος, ἡλίου δυομένου ἐπαννύχιζε κατὰ τὸν χῶρον. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ διενυκτέρευε τὸ πολέμιον, καὶ διὰ τῆς ξυλίνης γεφύρας εἰς τὸ πέραν διεπορθμεύετο. οὐ γὰρ οἷόν τε ἦν ἄλλως διαπεραιοῦσθαι τὸ ῥεῖθρον, ἀγχιβαθὴς γὰρ ὁ ποταμὸς ἐπεφύκει, πελαγίζων τε τῷ ῥοθίῳ, τοὺς ἐπιβαίνοντας τῆς πορείας ἀπεῖργε. σπεύδοντος δὲ καὶ κάστου ὡς τὰ οἴκοι, καὶ ἀντεπαναγομένου ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἀντιμέτωπον τὸ δυσμενὲς συνεκύρησε πλῆθος, καὶ δυσάντητον ἦν τὸ κακὸν, καὶ σοφίσματος ἄμοιρον.

tũ pridie, poſtridieq; dux habere ſtationem iuſsit, & Martino manipulario negotiũ dedit, vt iuxta pontem ligneum vicini fluminis Abaros à mane vſque indagaret, ſpeculareturque, ecquid flumen tranſiiſsẽt. Caſto præcepit, vt terreſtri via hoſtium veſtigia motuſque, & quid in animo haberẽt, & nũ ex aduerſo conſtitiſſent, ſcrutaretur. Martinus poſtquã hoſtes iam iam fluuium trãſituros animaduertit, celeri pede retrogreſſus, ad Comentiolum, & exercitũ rẽ defert. Caſtus verò deflectens, flumẽ tranſmittit, & in ripa vlteriore inito cum præcurrentibus hoſtium certamine, robuſtis viribus oẽs mactat. Ea re confecta, felicitatem oblatã ſuſtinere non poterat, alicuius mali dæmonis inſtinctu videlicet: nec enim ad Comentiolũ regreſſus eſt: verùm ad pontem ligneum abiens, cum Martino ſe coniungere conabatur. Quo propoſito lapſus, cũ ſol iam occidiſſet, noctẽ eo in loco totam tranſegit. Hoſtes ſequenti nocte exacta, per pontẽ ligneũ in aduerſam ripam tranſeunt; aliter quippe non dabatur, quod iam profundius flumen & tumidum, fluctibus tranſitum negaret. Domum autem Caſto reſpiciente, & ad caſtra parante reditũ, à fronte hoſtiũ numerus illi occurrit; nec iam præſenti diſcrimini obuiam ire ingenio aliquo licebat.

CAPVT

CAPVT XII.

Agmen Caſti, timore perculſum diſsipatur. Capti de Romanis atrociſsimè pulſantur. Caſtus, & cum eo multi in poteſtatem veniunt. Abares in Thraciam vaſtabundi ſeſe infundunt. Anſimuthus peditatus Thraciæ præfectus capitur. Conſultatio Comentioli cum prioribus, & ad conſtanter dimicandum cohortatio.

Ἀτὰρ ἱδρὼς περιέρρει τῷ κάστῳ, ἀπορία δὲ τὴν ψυχὴν κατεβάλλετο· ὀῤῥώδει τι καὶ ἐδεδίει, καὶ ἐς μέγα κακοῦ τὰ τῆς ξυμφορᾶς εἶχε τὴν πρόοδον. περισχίζεται δὲ παραυτίκα τὸ σύνταγμα, καὶ ἄλλος ἄλλῃ, ὡς εἶχε δειλίας, ἐτράπετο. καὶ οἷα πτῶκές τινες, ἢ νεβροὶ κυνηγέτου ἐπιβουλαῖς παρωθούμενοι, πρὸς τὰ τέμπη παρεκρύπτοντο, ἐγκεκορδυλημένοι τοῖς ἄλγεσιν. ἁλόντες δέ τινες τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ὑπὸ τῶν ἀβάρων, ἀνήκεστά τι ᾐκίζοντο, καὶ ἄλλας ἄλλοτι στρεβλώσεων ἐπινοίας ὑπέμενον, ἠπειλεῖτο δ' αὐτοῖς καὶ τρόπος θανάτου πικρότατος, εἰ μὴ τὸν κάστον ὅπη καὶ τύχοι τραπέντα παραδηλώσωσι. τοιγαροῦν καθομολογοῦνται, δακτυλοδεικτοῦσί τε τὸν κάστον, οἷά πως ἐπιφυλλίδα ἵνα ἐν μέσῳ τῆς ὕλης ἀποκρυπτόμενον. καὶ οὖν ἐζωγρεῖτο ὁ ταξίαρχος, καὶ λιπαρόν τι κύρμα τοῖς πολεμίοις ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ πλείστη ἀπόμοιρα τοῦ στρατεύματος, ἅμα τῷ κάστῳ ὑπὸ τῶν δυσμενῶν συνεσφίγγετο. ὁ δὲ πόλεμος ἐπίδοσιν μᾶλλον ἐλάμβανε, καὶ πρὸς τὸ λαβρότερον ἐξεκαίετο. ὁ γὰρ χαγάνος ὥσπερ ἀπό τινος ἀφετηρίας κακῶν ἐπαφίησι στρατιὰν πολλήν, ὅπως τὴν Θρᾴκην

CAeterùm Caſtus ſudore diffluebat, & quo ſe verteret neſciens, animo concidebat, timebatque, & pauebat: ad malum ingens ſpectabat calamitas. Extemplo tota acies diſsipatur, & alius aliò, vt quemq; metus hortabatur, diffugiunt: nec ſecus quam lepores, aut hinnuli venatorum exercitæ inſidiis, per ſyluas ſe occultant, & nemorum ſaltibus deliteſcunt. Capti quidam indigniſsimè verberantur: & aliâs aliis cruciatibus, tum primum excogitatis ſubiiciuntur, cum minis acerbiſsimæ mortis, ni, vbi Caſtus fugitiuus deliteat, enuntiarint. Enuntiant, Caſtumque velut racemum ſub folio vitis, in media ſylua abſconditum digito intento produnt. Ducitur captiuus, fitque præda hoſtibus non vulgaris. Plurima inſuper eius agminis pars cum eo comprehenditur. Bellum porrò increſcere, & ad maiorem auiditatem exardeſcere. Etenim Chaganus quaſi è carceribus malorum, frequẽtem immittebat exercitum, qui Thraciam vniuer-

διατέμνεται πᾶσαν. ἐνάλλεται τοίνυν ἐπὶ προνομὴν τὸ πολέμιον, διὰ τῶν τῆς μεσημβρίας ὁρίων. καὶ δῆτα τοὺς φύλακας (πεντακόσιοι δ' οὗτοι, οἱ φρουροῦντες τὰ ἐχυρώματα) ἡρωϊκώτερον παραταξαμένους ἀνεῖλον. Ἀνσίμουθ δέ τις ταξίαρχος (πεζικοῦ δὲ οὗτος στρατεύματος ἡγεμόνευε, περὶ τὴν θράκην ἐνδιατρίβοντος) ὁπηνίκα ᾔσθετο τὸ ἀβαρικὸν ἐπιφοιτῆσαν, ἠθροίκει τὴν στρατιάν, καὶ πρὸς τὰ μακρὰ τείχη διέσωζεν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸ οὐραῖον τῆς δυνάμεως ἐτύγχανεν ὤν, συνώθει τε πρὸς τὸ εἴσω τὸ στράτευμα. τοῦτό τοι καὶ ζῶντα τοῖς βαρβάροις ἀπέδοτο. ἥλω γάρ, καὶ πρόχειρον θήραμα τοῖς προθέουσι τῶν πολεμίων ἐγίνετο. οὐ γὰρ τὰ νῶτα διὰ φυλακῆς εἶχεν ὁ δείλαιος. μετ' ὀλίγον δ' ὁ χαγάνος καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ πλήθους ἀπόμοιραν τῇ θράκῃ προσέχεε, διὰ πλείστων τε τόπων τὴν εἴσβασιν ἐπεποίητο. σκαιόθεν δ' οἱ ἀμφὶ τὸν κομεντίολον ἐστρατοπεδεύοντο διά τοι τοῦτο ἀποκρύπτονται οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὰς ὕλας τοῦ αἵμου. τό γε πολέμιον παρήεσαν εἰς πλείστας ἀνὰ τὴν θράκην διασπείρεσθαι μοίρας. Τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ ὁ κομεντίολος τοὺς λοχαγοὺς, καὶ χιλιάρχους, τούς τε ἐπιεικεστάτους τοῦ συντάγματος ἐπὶ τὸ ἑαυτοῦ συνήλιξε σκηνοπήγιον. καὶ συνεκοινοῦτο, ὅπῃ καὶ μέλλοιεν δρᾶσαι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τούς τε ἵππους, καὶ τὸ πεζικὸν συναθροίσας, ἐκκλησίαν τε ἀγείρας παρεγγυᾷ τῷ συλλόγῳ, μὴ τὰ νῶτα τοῖς βαρβάροις παρέχεσθαι, δεύτερά τε πάντα τῆς ἀρετῆς διατίθεσθαι.

ſam ad vaſtitudinem redigeret. Prorumpunt igitur ad direptiones verſus meridiem, quingentosq; præſidiarios, à quibus munitiones defendebãtur, animosè viriliterq; contra dimicantes vita exuunt. Anſimuthus cẽturio, peditatus in Thracia præfectus, vt Abarum irruptionem ſenſit, collectas in vnum copias ad longos muros incolumes perduxit, cum in extremo ipſe ſequeretur, ſuosq; propelleret: quæ res illum barbaris viuum tradidit. Captus enim obuia præda fuit hoſtibus ante ambulantibus: neque enim tergo, miſer, tutelã gerebat. Non multo poſt Chaganus, etiam, quod ſibi reſtabat militum, in Thraciam effudit, locaque plurima incurſauit. Quos Comentiolus ducebat, eorum erat infelix militia. Quare per Aemi ſyluas ſeſe condentes, ſinebant hoſtes per regiones Thraciæ plurimas diſpertiri. Tertio die Comẽtiolus centuriones Chiliarchas, & optimates in tentorium ſuum conuocat, deq; repub. ad eos refert. Die ſequenti equitatu, peditatuque congregatis, ne hoſtibus terga dare velint, & vt omnia infra virtutem æſtiment, concionem hortatur.

CAPVT

CAPVT XIII.

Chiliarchi oratio de hoſtibus non inuadendis, à paucitate militum, ab accepta recens calamitate. Huic ſuaſori ſenex miles aduerſatur conſtantiſsimè, & lacrymans audientiam rogat.

Τουθορίζων δέ τις τῶν χιλιάρχων ἐς μέσον ἔστη, ἀπαρακαλύπτως τε τοῦ στρατηγοῦ τὰς ὑποθήκας διέλεγχεν. εἰς τοὐπίσω δὲ ἀναρρεῖν ἔφασκε συνοίσειν αὐτῇ τε τῇ στρατιᾷ, καὶ τῷ στρατηγῷ, τοῖσδε τοῖς λόγοις χρησάμενος.

Ἄνδρες τεχνῖται τὸν πόλεμον, τολμηταὶ τὰς ψυχάς· ἀλλ' ὅτι καιρὸς συμμαχεῖ, καὶ τύχη τίς ἐστι τοῖς ἡμετέροις ἐπίρροθος. ἄνδρες, παρ' οἷς κοινὸς μὲν ὁ κίνδυνος, ἡ δὲ σωτηρία ἁπάντων ἀμέριστος, ὁπόσον ἡ δειλία κακίζεται, ἐπὶ τοσοῦτον ἔχει ψόγον τὸ θράσος ἀντίθετον, ὄκνος δὲ φρονήσεως ὅρος ἀκρότατος, ὅταν οὐκ αἰσχύνην τὴν εὐβουλίαν, ἀλλ' εὐσχημοσύνην τὴν σωφροσύνην ποιήσηται. ἀλλὰ πρίν τι τῶν ἐμῶν ῥημάτων ἐκ τῆς ἑαυτῶν μητρὸς τῆς καρδίας προκύψαι, καὶ τοῖς ὠσὶ τοῖς ὑμετέροις μαιεύσησθε, τοῦ στρατηγοῦ τὴν ἀξιοπιστίαν μικρὸν ἀποπέμψασθε, μήπως τῶν βουλευτῶν τὴν ἀκοὴν διαβύσητε, καὶ προφθάσῃ ὥσπερ θύρα τινὶ κεγλεισμένη τῇ ἐγκοπῇ τὸν φθεγγόμενον, καὶ τοὺς ἡμετέρους πρὶν εἰσοικίσησθε, ἀποβάλησθε λόγους. ἀξιοπιστία γὰρ αὐτὸ δυνατόν τι χρῆμα, καὶ τὴν ἰσχὺν οὐκ ἐπίκτητον ἐ-

Tvm quidam de Chiliarchis, ſiue Tribunis Tuthorizô vocabulo in medium ſurgens, apertè, ac ſine diſsimulatione ducis conſilium improbat; ac retro abire tum in exercitus, tum in eius rem fore, huiuſcemodi oratione demonſtrare contendit.

Viri militiæ gnari, & fidentes animi (ſed cum tempus adiuuat, & fortuna res noſtras propius aſpicit.) Viri, apud quos omnium commune periculum, omnium communis, & indiſcreta ſalus: quantum timiditas reprehenditur, tantum vicisſim audacia eius aduerſaria vituperatur: cunctatio prudentiæ faſtigium eſt, quando non dedecus pro bono fauſtoque conſilio, ſed decus pro ſana intelligentia amplexata fuerit. Verumenimuerò, priuſquã verborum meorum quippiam è corde, ipſorum fonte ac parente ſe expromat, & illi aures veſtræ obſtetricentur, dignam fide ducis auctoritatem paulisper ſeponite; ne fortè vobis ſuadere cupientium voces prætereatis, iiſq; interceptis, ianua præcludatur: & orationem noſtram prius eiiciatis, quam domum veſtram intromiſeritis. Hoc enim efficere poteſt, cui propter dignitatem plu-

» χει, ἀλλ' οἷα πηδάλιον τὸ βούλημα
» κέκτηται, ὅποι καὶ θέλει τοὺς ἀκούον-
» τας οἰακίζουσα. ἀντιτείνειν ἄνδρες ὁ
» στρατηγὸς τῷ πολεμίῳ παρεγγυᾷ, καὶ
» ἀντιπρώρους πλεῖν. τοὺς ὀλίγους τοῖς
» πλείοσιν ἐγκελεύεται, καὶ ταῦτα καὶ
» Κάστου διολωλότος. ὑμεῖς δέ μοι καὶ
» μάρτυρες, ὡς μὴ πάντες ἀγαθοὶ πα-
» ρατάττεσθαι, εἰ μή γε λυπῶ μικρόν τι,
» διαγυμνώσας ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν.
» παρ' ἐμοὶ γὰρ ἐπίπλαστος ἔπαινος
» ἀληθοῦς ἀτιμότερος ψόγου, ἐπεὶ μη-
» δὲ δουλεύει τοῖς ἐγκωμίοις τὰ πράγ-
» ματα. ἢ οὐχὶ τὸν χάρακα ὁ στρατηγὸς
» ἔναγχος τοῖς ἀπομάχοις περιφρου-
» ρεῖν διετάξατο; ἄνδρες δ' οὗτοι τετρα-
» κισχίλιοι, ὡς μικροῦ δεῖν τὸ λειπὸν
» τοῖς συμπλεκομένοις ἰσάζεσθαι, καὶ τοῖς
» ἀγωνισταῖς τὸ ἀπόμαχον, τό τε ὑγιὲς
» ἐφάμιλλον εἶναι τῷ σκάζοντι. σιωπή-
» σομαι δὲ καὶ ὅσην τῆς ψυχῆς εὐρω-
» στίαν διώλεσε, τὰ περὶ μικροῦ δυστυ-
» χήματα, ὅπως τε πλείστην ἐπίκουρον
» ῥοπὴν ἀπέκειρε τὸ πολέμιον. καὶ εἰ
» μὴ σφάλλομαι, μείζονα τῆς περὶ μι-
» κροῦ συμβάσης εὐκλείας τὰ τῆς ὑπο-
» γύου συμφορᾶς ἀποτελέσματα. ἀνεῖ-
» λε Κάστος τῶν βαρβάρων πολλούς, καὶ
» τὴν λείαν ὡς αὐτὸν ἀνελάμβανεν,
» ἀλλ' ἀνθεῖλε ταύτην τῇ ὑστεραίᾳ ὁ
» βάρβαρος. νῦν δὲ δυσφημότατον
» τὸν ἐπιμύθιον λέξω· κἀκεῖνον συνέ-
» λαβε, τούς τε στρατιώτας ἐζώγρησε, καὶ
» θρίαμβον ἔνδοξον ἀνεδήσατο, καὶ λα-

plurimùm, & facillimè creditur; cui non aliunde acquiſita vis ineſt; ſed voluntatem pro temone poſsidens, audientes quò lubet dirigit. In hoſtem ire dux hortatur, & obuerſa prora paucis aduerſum multos nauigandum cēſet; idque cum & Caſtus perierit. Iam & vos mihi teſtes eſtis, non omnes noſtrûm (liceat bona cū venia veritatem nudā proloqui) prælio idoneos videri. Apud me quidem certè ficta & commentitia laus, vera & iuſta vituperatione deſpicabilior habetur: quandoquidem res ipſæ encomiis nō ancillantur. Quid? an non paulò antè ad pugnā inutilibus caſtrorum cuſtodiam dux mandauit? atque iſtorum numerantur quaterna millia; vt non multum abſit, quin quod relinquitur, bellatoribus numero exæquetur, & imbellis turba pugilibus, & claudicantes rectè incedentibus. Tacebo quantum nuperrimè accepta clades de animorum robore, firmitateq; detraxerit, & quomodo hoſtes auxilij momētum maximum nobis præciderint. Ac niſi me fallit, non tantam paucos ante dies adepti ſumus gloriam, quantā nunc ex infelici ſucceſſu calamitatem. Letho dedit Caſtus barbarorū multitudinem, quāque ipſe prædam tulit, poſtridie barbarus retulit. Atq; vt peſsimi ominis epimythion tanquam fa-
» bulæ adiiciam; & illum inſuper, & milites viuos comprehēdit, & triumpho

θεῖν ἐν ἄλσει κρυπτόμενον τὸν κάστον οὐκ ἦν. καί τοι τὸν χαγᾶνον λιμναζομένη νῆσος ἐκάλυπτε, καὶ οὐκ ἐξεῖπε μαρτίνῳ τὸν ἐμφωλεύοντα. ἀλλ' οἷα μυστήριόν τι ἀπόρρητον τοῦ ἀμυήτου ἀπέκρυπτεν. ἤδη δέ πως καὶ βασιλέα τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ψυχαγωγοῦσιν ἀνδραγαθήματα, κοὐκ ἂν ἐπίθετον ἡμῖν σύμμαχον προχέῃ βοήθειαν, μή πω τῶν νεωτέρων ἀτυχημάτων αἰσθόμενος. οἶδα δ' ὅτι καὶ τὸ πολέμιον προμηθέστερον ἀπεργάσονται, οἱ ἔναγχος αὐτὸ περιστροφήσαντες θόρυβοι, καὶ πολλὴν λοιπὸν τὴν προφυλακτικὴν ἀσυλίαν ἀσκήσειε, διὰ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο δυστύχημα. ἀποχρώντως ὑπὲρ τοῦ συνοίσοντος, ἄνδρες, διείλεγμαι. ἐμοὶ δὲ τύχη διασφαλλῶσαι δοίη τῆς δόξης, αὐτὴ τὴν παρ' ἑαυτῆς ἐπικουρίαν ὑμῖν ἀντεξάγουσα.

Ὅτι τοίνυν ὁ χιλίαρχος τοὺς ἀγεννεῖς τούτους ἐξηρεύξατο λόγους, τοῖς τε ῥήμασιν ἐξεδειμάτου τὸν σύλλογον, ἀτρεμοῦντός τε τοῦ πλήθους, καὶ τεθηπότος τοῖς φοβεροῖς διηγήμασιν, ἀνήρ τις πρεσβύτης ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀνέθορε μετὰ βοῆς τῷ χιλιάρχῳ μεμφόμενος. ἐζήτει τε τὴν ἐκκλησίαν ἐς λόγους ἀντιλογίας γενέσθαι. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος ἐπένευσε, καὶ ταῖς χερσὶ προαγορεύειν ἐκέλευσε, φωνῇ γηραλέᾳ ποτνιώμενος, πρεσβυτικῷ τε δακρύῳ τοῖς ῥήμασι τὴν

umpho glorioſo decoratus eſt. Caſto in ſaltu deliteſcere non licuit, cum tamen Chaganum poſita in ſtagno inſula texerit, nec abſconditum Martino prodiderit: ſed perinde atq; myſterium quoddam non efferendum profanos celauerit. Imperatorem nunc egregia illa noſtra, ſed parua tamen facinora delectant; qui cum recentiora infortunia noſtra nec dum cognouerit, auxilia nulla mittet. Arbitror autem ipſos quoque hoſtes è tumultu proximo cautiores futuros, ac propter exiguū illud quod pertulere incommodum, daturos operam diligenter, vt in poſterum ſecuritati ſuæ melius proſpectum eant. De eo quod conduceret, ſatis à me dictum eſt. Vtinam fortuna hoc mihi largiatur, vt opinione aberrem, ipſaq; per ſe opem nobis afferat.

Poſtquam Chiliarchus ſermonem hunc nequaquā liberalem, & ingenuum effutiuit, ac verbis ſuis conuentum exterruit, & omnis cōcio ad horribilem commemorationē immota & attonita conſtitit, ſenex quidam è medio prodiēs, clariſona voce Chiliarchum increpat, & refutationi ſuæ audiendæ cogi cōuentum petit. Vbi miles annuit, ſublatiſque dexteris differere iuſsit, ſenili voce fidem omnium implorans, ſenillbuſque lacrymis ab ſe dicen-

αἰδῶ περιτρεπόμενος, ὧδέ πως τῶν λόγων ἀπήρξατο.

dicendis reuerentiam conciliās, ſic demum fari occœpit.

CAPVT XIV.

Oratio ſenis, qua ſententia Chiliarchi vt timida & ignaua refellitur, & Abares armis appetendos conſulitur: ipſius hoſtis, Romanorumq́; veterum exempla aſſumuntur, & ſententioſa cohortatio adiungitur.

Ἄνδρες Ῥωμαῖοι, ἀλλ' εἰ μὴ τοῖς ἔργοις ψεύσησθε τὰ ὀνόματα. ἄνδρες, ἀλλ' εἰ μετὰ τοῦ σώματος ἄρρενας ἔχοιητε τὰς ψυχάς. εἰ καὶ τοῖς λόγοις κομπάζειν μεγάλα οἶδε, καὶ περικυκᾶν ὁ χιλίαρχος, ὅμως ἐνδρανέστερα τῶν ῥημάτων τὰ πράγματα, καὶ ψόφων οὐκ ἀνεχόμενα. οὐ γὰρ καθάπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττεται τοῖς σοφίσμασιν. ἐγὼ δὲ πρῶτον ἡδέως ἐροίμην ἐκεῖνον. πρὸς τῆς ἀληθείας, τίσι ταῦτα δημηγορεῖς ὦ χιλίαρχε; ἀγροίκους ἂν ἐξεκόλησας ταῦτα φθεγγόμενα, παρ' οἷς, ἀντὶ μὲν ξίφους τὸ πτύον, διφθέρα δὲ θώραξ, ἀντὶ δὲ ἵππου γαύρου τε καὶ ὑψαύχενος ἀροτῆρες βόες, ἰδιῶται τοῖς ἔργοις, καὶ θεράποντες γεωργῶν. τί τὴν ἐκκλησίαν γυναικωνῖτιν ὑπείληφας, καὶ μετὰ τοῦ γένους τὴν φύσιν ἐνύβρισας; ἀδικεῖς τοῖς λόγοις τὰ πράγματα, καταναισχυντῶν τῆς βουλῆς. οὐκ ἐν ἀρρένων ὄψεσιν ἐκχεῖν ἀσχήμονας λόγους ἐδόκησας; ἢ οὐκ ἐκκλησίαν ὁρᾷς καὶ δῆμον Ῥω-

VIri Romani (ſi non factis nomen iſtuc mentiamini) Viri (ſi cum corporibus etiam viriles geritis animos) tametſi Chiliarch⁹ verbis crepare grādia, & permiſcere omnia didicit, nihilominus ipſæ res verbis efficaciores, tantos crepitus non admittunt. Non enim nos ſophiſmatis ſuis, tanquam pueros laruis territat. Equidem primum libenter interrogarem illum: Per veritatē obſecro te, Chiliarche, quibus hæc concionaris? Agreſtibus iſta demulcendis & oblectādis diceres, apud quos eſt pro gladio ventilabrum, pro thorace ferreo tunica pellicea, pro equo feroci & ſublimi ceruice boues aratores, dicati operi ruſtico, agricolarumque famuli. Cur tandem hunc cœtum eſſe gyneceum putauiſti, & cum genere naturā ipſam contumelioſè læſiſti? Verbis tuis res dedecoras, dū te aduerſus conciliū tam impudenter geris. Non tu videbas te coram viris iſta tam fœda, & indigna dictu profundere? An non aſpicis conuentum, populumque Romanum,

Digitized by Google

μεῖκον αὐχοῦντα τῇ προθυμίᾳ, καὶ σφριγῶντα τοῖς ὅπλοις, καὶ πείρᾳ κινδύνων, καὶ προμηθείᾳ τοῦ συνοίσοντος ἐπιστήμονα; τί σοι μικρὰ συμφορὰ μεγάλων ἀνδραγαθημάτων ἐπίδοσιν περιέτεμε; καταισχυνέτωσέ σε τὸ πολέμιον, μὴ πτηθὲν τοῖς ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασιν. ὁ πρὸ μικροῦ λιμναῖος ὥσπερ γενόμενος, καὶ πρὸς τῇ νήσῳ φυγὼν, καὶ τὴν τῶν ὑδάτων πίστιν σωτηρίαν ἄπιστον ἀνελόμενος, νῦν ἀνδρικῶς παρατάττεται. καὶ παραθαρρύνει τοὺς τραυματίας· καὶ πείθει τοῖς ἕλκεσι μείζονας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βολὰς ὑποδέχεσθαι, ὥσπερ ἵνα φάρμακα μεγίστων ἀλγηδόνων θελκτήρια. τῶν γὰρ ἔμπροσθεν ἐστὶν ἐπιλήσμων κακῶν· δ[illegible]ῖν γὰρ εὐπραγίας ἀνάγκη, τ[illegible] μὴ μεταβάλλεσθαι τὰς δυσχερείας ἀπελπίσαντα. πόθεν Ῥωμαῖοι ἐς μέγα προῆλθον δυνάμεως, καὶ μικρὰν πολιαρχίαν ἐς τοσοῦτον κράτος παρέτειναν; ἐγὼ μὲν οἶμαι τῷ μεγαλόφρονας εἶναι, καὶ ζέοντας ἔχειν τοὺς ἔρωτας, καὶ τῷ τολμητὰς πεφυκέναι, καὶ φιλοκινδυνοτάτας. καὶ τῷ δοκοῦντας τεθνάναι, τὸ μὴ τεθνάναι δι' εὔκλειαν. οἱ γὰρ παραπλήσιοι ἦσαν τῇ τοῦ χιλιάρχου ψυχῇ, οὐ τῆς εὐρώπης ἐκράτησαν ἄν· οὐ τὴν λιβύην εἶχον ὑπήκοον· οὐκ ἀργυρολόγους ἐπὶ τὴν ἀσίαν ἐξέπεμπον· οὐ τὸν νεῖλον ὑπηρέτην ἐκέκτηντο, τὸν αἰ-

manum, qui & alacritatem animi gloriæ ſibi ducit: & armis viget ac floret: & diſcriminum variorum experientia, futuríque præuiſione quid expediat non ignorat? Quid eſt quod tibi calamitas nõ ita magna magnorum facinorum acceſsionẽ præcidit? Vel hoſtes te pudefaciant, quos aduerſus caſus minimè fregit. Qui paulò antè lacuſtris quodãmodo factus eſt, dum ad inſulam profugit, aquarumque fidem ad ſalutem infidam elegit, nunc viriliter ſe aduerſum nos inſtruit, & ſaucios impellit: perſuadetq; vti plagas his maiores, tanquam medicamẽta dolorum maximorum delinitiua ab hoſtibus excipiant. Præteritorum quippe malorum obliuio illum cepit. Et neceſſe eſt careat rebus ſecundis, qui aſperas commutari poſſe deſperat. Cedò, vnde Romani tantam ſibi potentiam cõpararunt, paucarumque vrbium principatum in tantam imperij amplitudinem propagarunt? Ex eo, meo quidem iudicio, quod magnos, & rerum magnarum ſtudio incitatos ac feruẽtes, & ad audendũ, atq; ad pericula ſubeunda paratos gererent animos: & non mori pro gloria, mortẽ interpretarentur. Qui ſi ſenſum Chiliarchi ſimilem habuiſſent, nunquam Europam occupaſſent; nunquã Africæ iura dediſſent: nunquam coactores in Aſiam miſiſſent: nunquam Nilum, Aegyptiorum di-

Q uitias

γύπτιον πλῆθος ὥρᾳ θέρους ταῖς Ῥωμαϊκαῖς πλαγίζονται πόλεσι, καὶ ταῖς ὁλκάσιν ὥσπερ ἀποχερσοῦνται τὴν θάλασσαν. οἷον δέ σου καὶ τὸ θαυμαστὸν τῶν λόγων ἐφόλκιον; οὐκ ἔσται φησὶν ἡμῖν ἐπίθετος δύναμις. τίς σοι ἐστὶ τῆς μαντικῆς ταύτης ἐπιστᾶσε γνώμονας; ἢ ὥσπερ ἐκ Πυθίας τινὸς τῆς αἰανδρίας ἀνεῖλες τὸ μάντευμα; ἔχει καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ὁ ὄκνος ἐγκώμιον, μάντις ἐστὶν αὐτοδίδακτος, καὶ στοχαστὴς ἑτοιμότατος, ἀεὶ τοῖς πράγμασι τὴν ἀναβολὴν ἀποσχεδιάζων αὐτόματον. ἐγὼ δὲ τεθαύμακα εἰ πρὸς τοῖς μακροῖς οἱ βάρβαροι διαθέουσι τείχεσι, καὶ βασιλεὺς οὐκ ἐγρήγορε. τηλικούτων ἀνὰ τὸ ἄστυ κυμαινόντων θορύβων, μία τις, ἄνδρες, ἀκαταγώνιστος σύμμαχος, ἡ πάντων ὑψηλοτέρα μεγαλοψυχία καθέστηκε· τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα, δυνατὰ καθιστῶσα· τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερά, θαρσαλεώτερον ὑπομένουσα. ἔνθους τοίνυν ἅπας ἐς μάχην χωρεῖν τὸ τήμερον, καὶ μέγαν τοῖς ἔργοις εὐδοξίας χαρακτῆρα προσβάλωμεν, οὐ γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ὑβρίσω τὰ πράγματα, καὶ τὴν ἀνδρείαν θάρσος ἀποκαλέσομαι, ἢ τὴν ἀριστείαν προπέτειαν. ταῦτα μὲν ὁ πρεσβύτης ἐγώ, καὶ φιλοκίνδυνος. εἰ δέ τῳ καὶ ἄλλο δοκεῖ, ταῦτα

uitias pro miniſtro poſſediſſent; qui æſtiuo tempore vrbibus Romanis pro pelago eſt, & onerariarum quas recipit multitudine, ipſum mare quodammodo incultum ac deſertum reddit. Qualis autem, quamque mirabilis eſt orationis tuæ epilogus? Non ſuppeditabit nobis auxiliaria manus, inquit. Cuius tandem in ludo vaticinandi artem didiciſti? An verò vt aliqua Pythia de noſtra ſegnitie oraculum edidiſti? Habet & hanc laudem præter cæteras ignauia, vates eſt per ſe docta, & coniectrix promptiſsima, ſemper negotiis moras ex tempore, & vltro iniiciens. Miror autem, ſi barbari ad longos muros concurrerunt, & Imperator, tãtis turbis, ciuitatem inſtar fluctuum inundantibus non vigilauit. Vnum, mihi credite, idque inexpugnabile ſubſidium eſt, excellentis animi magnitudo. Quæ ſola facit, vt effici poſsint, quæ aliis fieri non poſſe videntur: & quæ vulgus horret, ea fidenter ſubit. Quocirca vnuſquiſque vt diuino numine cõcitatus ad prælium hodie procedamus, factiſque noſtris illuſtrem gloriæ notam imprimamus. Nolo enim ego nominibus res ipſas deturpare, & fortitudinem audaciam, aut ſtrenuitatẽ temeritatem appellare. Hæc ego ſenex, periculorumq; ſuſcipiendorum cupidus. Si cuipiam præterea placet, hæc approbet: ſin autem, mihi ea placere ſinat. Neq; enim quod rectum & hone-

κελευέτω. εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἔμοιγε περιθάλπειν ἐάτω· οὐ γὰρ τὸ καλὸν τῆς ὁμοίας παρὰ πάντων εὐνοίας τετύχηκεν. οὔτι τὰ δεξιὰ τοῖς πᾶσι σπουδάσαι δοκεῖ. ἡ γὰρ ἀρετὴ ὑψηλόν τι χρῆμα, καὶ δύσαντες, καὶ τοῖς πολλοῖς οὐ μετὸν, ἢ διὰ κακίας ἰσχὺν, ἢ ἀνορεξίαν τοῦ κρείττονος.

honeſtum eſt, id pari fauore & gratia omnes amplectuntur: neque in dextris & laudabilibus elaborandum omnes arbitrãtur. Virtus ſiquidem arduum quiddã ac ſublime eſt, quò vulgus, ſiue quia in improbitate obduruit; ſiue quia præſtantiorum rerum deſiderio nullo commoueri ſolet, non aſpirat.

CAPVT XV.

Perſuadet ſenex, arma capiuntur, in hoſtem gradiuntur. Ex falſo terrore clamor totum exercitum diſturbat. Fugit etiam Chaganus, Abarum complures obtruncãtur. Chaganus Apperiam caſtellum adoritur.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ὁ γέρων τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνήχει τὰ ῥήματα, ἐζωπύρει τὸ πλῆθος, καὶ παρώτρυνε πρὸς παράταξιν, τῶν μὲν βελτίστων ἀκαθέκτους τὰς ἐφέσεις ποιούμενος, τῶν δὲ νωθροτέρων, οἷα μάστιγι τῷ λόγῳ τινὶ διανύττων πως, καὶ μεταπλάττων τὸ ἄνανδρον. βοὴ δὲ πολλὴ ἐκ τῆς βουλῆς ἐκεκίνητο, καὶ ταῖς εὐφημίαις κατεκελάδει τὸ θέατρον, ἀγάμενοι τῆς μεγαλονοίας τὸν στρατιώτην τὸν γέροντα. παραχρῆμα δ' ἀδελφὰ τῆς ἑαυτῶν γνώμης συμφρονήσαντες ἅπαντες, τὴν βουλὴν διαλύσαντες, ἐς πανοπλίαν ἐτρέποντο. κατῆραν τοίνυν τοῦ αἵμου ἐπὶ καλβομοῦντιν, καὶ λιβιδουργὸν πολεμησείοντες, καὶ τὸν χαγάνον εἰσορῶσιν, οὐ πόρρω που διατρίβοντα, ἀλλ' ὡς ἀπὸ σημείων τεττάρων ἀπεμμερίμνως

CVm in concione ſenex iſta differeret, ardorem in pectoribus militum, velut ignem ſopitum ſuſcitauit, & ad pugnam capeſſendam eos exacuit, & fortiſsimo cuique concurrendi cupiditatem, omnis fræni impatientem ingenerauit: ignauiorum verò effæminatam mollitiẽ ceu flagello quodam cruentauit, & in virilitatem conuertit: multuſque in concilio ſublatus eſt clamor: & militem annis grauem de animo tam excelſo admirantium, atque collaudantium vocibus totum theatrum perſtrepebat. Nec mora, vniuerſi in eãdem voluntatem conſentientes, arma expediunt. Itaq; ex Aemo monte in Calbomuntim, & Libidurgum (vicorum fortaſſe nomina ſunt) prẹlio decertaturi deſcẽdunt, Chaganumq; non pro-

Digitized by Google

τὰς σκηνὰς συμπηξάμενον, ἅτε δὴ τῆς ἐκείνου πληθύος ἀνὰ πᾶσαν ἐκχυθείσης τὴν Θρᾴκην. διακοσμήσας γοῦν ὁ Κομεντίολος τὸ στράτευμα, καὶ ἐς τάξιν μίαν συντάξας, βαδίζειν εἴα. καὶ πρὸς τὴν Ἀστικὴν χωρεῖν διατάττεται, τήν τε νύκτα διὰ φυλακῆς ἔχειν, προσπίπτειν τε τῇ ὑστεραίᾳ τῷ Χαγάνῳ λαίλαπος δίκην, καὶ μέγιστον φόνον διὰ τῆς ὁμιλίας παρέχεσθαι. ἀλλ᾽ ἔδοξε τύχῃ τινὶ παραχαράττειν τῆς στρατηγείας τὸν γνώμονα. κηφῆνος γὰρ δίκην τὸν τῆς εὐβουλίας σίμβλους ἠφάνισε, καὶ οἷα μελίττης τινὸς τοῦ στρατηγοῦ τὸν πόνον ληΐζεται. τοῦ γὰρ ἡλίου τὰ νῶτα τῇ σκυθρωπῇ νυκτὶ παραδείξαντος, καὶ τῆς περικαλλοῦς, καὶ φωσφόρου λαμπάδος τὸ φαιδρὸν περιεσταλμένης, καὶ παραχωρούσης κράτει νυκτερινῷ, ἕν τι τῶν ὑποζυγίων τὸν ἐπικείμενον παραπέρριψε φόρτον. συνέτυχε δὲ τὸν κεκτημένον εἰς τὸ πρόσω βαδίζειν. οἱ δὲ παρεπόμενοι, καὶ ὁρῶντες τὸ νωτοφόρον ζῷον τὰ ἐπικείμενά πως αὐτῷ ἐπισυρόμενον ἀκοσμότερον, εἰς τοὐπίσω τραπέσθαι τὸν δεσπότην ἐκέλευον, τό τε σκευοφόρον ζῷον ἐπανορθοῦσθαι τοῦ πλημμελήματος. τοῦτό τοι τῆς ἀταξίας γέγονεν αἴτιον, καὶ τὴν εἰς τοὐπίσω παλίρροιαν αὐτοματίζεται· παρηχεῖται γὰρ τοῖς πολλοῖς ἡ φωνή, καὶ παράσημον ἦν τὸ λεγόμενον, καὶ φυγὴν ἐδόκει δηλοῦν, ὡς οἷα τῶν πολεμίων ἐπιφανέντων ἀθρόον αὐτοῖς καὶ παρακλεψάντων τὴν δόκησιν, μεγίστου δὲ συμπεσόντος

cul inde, ad quartum circiter lapidem, tentoria abſque metu habentem (vtpote per totam Thraciam eius exercitu diſpertito) proſpiciunt. Comentiolus ſuos inſtruens, & in vnam aciem componens, ita procedere ſinit, & ad Aſticen (regio eſt in Thracia) pergere iubet: noctu excubias agere, die ſequenti turbinis inſtar in Chaganum irruere, concurſuque plurimum ſanguinis facere. At enim fortunæ cuipiam ſiniſtrę viſum eſt adulterare huius expeditionis gnomonem ſiue indicem: nam inſtar fuci alueare boni conſilij vaſtauit, laboreſq; ducis, vt apis alicuius depaſta eſt. Etenim vt ſol mœſtæ nocti tergum oſtendit, pulcherrimæque, & luciferæ lampadis ſplendor contectus, nocturnæ potentiæ conceſsit, iumentum neſcio quod impoſita impedimenta excuſsit. Fortè dominus beſtiæ præcedebat, quem qui ſequebantur, & animal onus indecorè trahere videbant, vt reuerteretur, peccatumq́; corrigeret, acclamantes hortabantur. Id quod cõfuſionem ac tumultum creauit, & vt miles retrò difflueret, per ſe effecit. Voces ſiquidem multitudo percipiebat, & quod dicebatur ſignum aliquod erat, fugamq́; indicere videbatur, ac ſi hoſtes repẽte, & opinione citius

iam

τῷ στρατεύματι Θρύλλου, θροῦς παρ' αὐτῶν πολὺς ἐπανίσταται). παλινοστεῖν τι ἐβόα πᾶς γεγονὼς διαπτεύσιον. ἐπιχωρίῳ τῇ γλώττῃ εἰς τοὐπίσω τραπέσθαι ἄλλος ἄλλῳ προσέταττε, ῥετόρνα, μετὰ μεγίστου ταράχου φθεγγόμενοι, οἷα νυκτομαχίας τινὸς ἐνδημούσης ἀδοκήτως αὐτοῖς. διασπᾶται γοῦν ἅπαν τὸ σύνταγμα, ὥσπερ ἁρμονίας τινὸς τῶν ἐν τῇ λύρᾳ νευρῶν. ἐντεῦθεν ὁ Χαγάνος τὸν δεύτερον τοῦτον, καὶ μέγιστον διεδίδρασκε κίνδυνον, καὶ ἣν πεδῶν εἶχε, καταλελοίπει τὰς συνήθεις διατριβὰς, καὶ πρὸς ἕτερον μετῳκίζετο χῶρον. σωτηρίας τε τῆς προτέρας παραδοξοτέρας ἠντύχησε. παραπλήσια δὲ καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔδρα, καὶ ἀμοιβαία τις ἦν ἡ φυγή, καὶ φόβος τις κίβδηλος τὸ Ῥωμαϊκὸν περιέστρεφε στρατόπεδον, καὶ νόθος αὐτοὺς ἐξεταραττε κίνδυνος. ὅμως ἀναιροῦνται τῶν Ἀβάρων οἱ πλείους συμπλοκῆς ἀδοκήτου συνενεχθείσης ἀμφοῖν τοῖς στρατεύμασιν. ἀποστραφέντων γάρ τινων τῆς Ῥωμαϊκῆς συμμορίας, εὐσθενέστατα τοῖς πολεμίοις προσέμιξαν. ἐπεὶ δὲ τῶν δισσῶν τούτων θορύβων ὁ Χαγάνος ἀνέπνευσε, τὴν ἐκ τῶν ἐφόδων σπιλάδα διακρουσάμενος, τὸ βαρβαρικὸν συναθροίσας, ταῖς Ῥωμαϊκαῖς προσέβαλλε πόλεσι, τό τε Φρούριον τὴν ἀππιάρειαν ἐχειρώσατο. οὐ περιττὸν δέ μοι δοκεῖ καὶ τὸ ὅπως διεξελθεῖν, καὶ μικρόν τινα λόγον ὥσπερ ἐμβόλιμον τῇ συνεχείᾳ χαρίζεσθαι.

iam adeſſent. Inde tumultus ac ſtrepitus non mediocris exercitum peruadere, & nemo nõ voce altiſsima, vt procul etiã audiretur, reuocandũ eſſe gradum clamitare: & alius alium patria voce ad reditum impellere, retorna retorna tumultuoſiſsimè vociferãdo, ac ſi deimprouiſò nocturna pugna illis ingruiſſet. Totum igitur agmen in diuerſa diſtrahitur ac dirimitur: non ſecus quam in lyra harmonia concentuſque fidium. Hinc Chaganus alterum hoc, & grauiſsimum diſcrimen, quam potuit celerrimè, fugiens, vias tritas relinquebat, & aliam in regionem ſe transferens, ſalutem mirabilius quam ante, fœliciter adeptus eſt. Similiter & Romani ſe in pedes dabant, eratque videre fugã mutuam. Ac Romanos quidem falſus timor percellebat, periculumque minimè verum territabat: cumq; de eorum agmine quidã ſeſe conuertiſſent, & in hoſtem validiſsimè intuliſſent, inexpectato illo congreſſu complures Abarum oppetierũt. Vbi ex duplici hoc tumultu Chaganus reſpirauit, quò maculam ex hoſtium in ſe profectione cõtractam deleret, collecta barbarorum copia, vrbes Romanas inuaſit, caſtellumque Apperiam ſubegit. Quo id modo factum ſit, haud intempeſtiuum erit exponere: & breuem quendam ſermonem hiſtoriæ perpetuitati velut intercalarium inſerere.

Digitized by Google

CAPVT XVI.

Buſa miles fortiſſimus venationi intentus capitur, & à ſuis nec precibus, nec lachrymis lytrum impetrat. Docet Abaros fabricare machinam expugnatoriam: cuius adactu proſtratis mœnibus, oppido potiuntur. Beroen irrito conatu Chaganus oppugnat, incolis ſtrenuè reſiſtentibus; qui tandem non grandi pecunia obſidionem redimunt.

Στρατιώτης τις ἦν Βουσᾶς ὄνομα αὐτῷ, ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐς παράταξιν, καὶ τῶν συνηθληκότων ἄλλων ἀριστέων διὰ ψυχῆς ἀρετὴν ἐνδοξότερος, τούτων τι περικινδυνεύων ἀεὶ, ὁπότε που καὶ σάλπιγγος ἐνυάλιον φωνούσης ᾐσθάνετο. οὗτος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παρῴκει τὸ φρούριον. τοιγαροῦν ἔδοξε τῷ Βουσᾷ ἱππάζεσθαι ἐς τοὺς πύλας τοῦ φρουρίου λειμῶνας. εἶτα καὶ πορρωτέρω που παρεκκλίνεσθαι, ἅτε δὴ κυνηγετήσων πως εὐδοκιμώτερον. ἐντεῦθεν τὸν Βουσᾶν οἱ βάρβαροι συλλαμβάνουσι, καὶ γέγονεν ὁ κυνηγέτης εἰς θήρατρον. ἐπεὶ δὲ κατεῖχον, ἠπείλουν αὐτοῦ καθικέσθαι τῷ δόρατι. ὁ δ' ἐζήτει μὴ τοῦτο ποιεῖν, λύτροις δὲ μᾶλλον τὸ ζῆν ἐμπορεύσασθαι. μὴ γὰρ ὀνήσειν τοὺς βαρβάρους τὸ τεθνάναι τὸν Βουσᾶν, καὶ δώρων ὑπερφρονῆσαι λαμπρῶν. εἰσποιήσαντο τοίνυν οἱ βάρβαροι τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τὴν ἐμπορίαν οὐκ ἀπηνήναντο. καὶ οὖν ἄγουσι τὸν ἑαλωκότα ἐπὶ τὸ φρούριον, ἐπεκηρυκεύοντό τε τοὺς ἐν τῷ ὀχυρώματι περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποσφάττειν τὸν Βουσᾶν, εἰ μὴ δώροις αὐτὸν, καὶ φιλοφροσύνῃ τιμήσαιεν. ἀντιβολεῖ δὲ καὶ ὁ Βουσᾶς, μὴ περιο-

Milles erat, cui nomen Buſæ, homo ad dimicādum aptus, aliorumq́ue vel fortiſsimorum bellatorum facilè præſtantiſsimus, quiq́uę primus ſemper caput periculo obiectaret, quoties Martium tubæ clangorem audiret. Is per id tēpus in eo oppidulo habitabat. Cui placuit cāpos vicinos obequitare, & aliquanto vltra, inſignioris venatus ergô prouehi. Hūc barbari excipiunt, & venator præda fit, eumq́; ſe haſta confoſſuros minitantur. Obteſtatur eos. Buſa ne id faciant: quin potius accepto liberationis pretio, vitam ſibi condonēt: nec enim illis quæſtui futurum, ſi ſplendida dona deſpicientes, miſerum morte affecerint. Barbari promiſſum admittunt, & negotiationem huiuſcemodi non recuſant. Captum ad oppidum deducunt; per caduceatorem incolis denuntiant, niſi Buſam beneuolè pro eius capite perſoluto pretio honorauerint, ſe in illorum conſpectu hominem iugulaturos. Suppliciter rogabat etiam Buſas, ne ſe, veluti qui medius, mortis iuxta atq; ſalutis lance ex-

ρᾶν Ῥωμαίους αὐτὸν, ὥσπερ ἐν μεταιχμίῳ τινὶ τῇ πλάστιγγι σωτηρίας καὶ θανάτου ταλαντευόμενον. καὶ ζυγοστατεῖν αὐτῷ ἀμοιβαίως ἱκέτευε χάριτας, μετὰ βοῆς τε καὶ δακρύων τὰς ἀριστείας ἀπεστόμιζεν, ἃς ὑπὲρ Ῥωμαίων διὰ μεγίστων κινδύνων ἀπεκληρώσατο· τόν τε τῶν ἄθλων κατάλογον αὐτοσχεδίαζε, καὶ τοὺς ἀγῶνας ταῖς τοῦ σώματος ὠτειλαῖς ἀναγράπτους ἐδείκνυε, τὰς ἐμφάσεις ὥσπερ τῶν πόνων ἐπιδεικνύμενος. καὶ τῶν πολεμίων βολῶν τρανέστερον ἀνεγύμνου τὰ σήμαντρα. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἔπαθε, τὸ μὴ παθεῖν ἠξίου παρὰ τῶν εὐεργετηθέντων ἀποίσεσθαι. οἱ δὲ δυσανασχετοῦσιν, ὑπό τινος διαφθαρέντες ἀνδρὸς, ὃν καὶ λόγος διεκωμῴδει τῇ τοῦ Βουσᾶ γυναικὶ ἐπικλόποις τισὶν ἡδοναῖς ὁμιλῆσαι, ἀτάρ τοι τοὺς βαρβάρους ἠτιμωμένους ἀπεπέμποντο. ἐν μείζονι τοίνυν κινδύνῳ ὁ Βουσᾶς γενόμενος, ἐλιπάρει τὸ βάρβαρον, ἀναβολήν τινα μικρὰν τοῦ θανάτου λαβεῖν, καὶ μισθὸν τῆς τέως ἀνακωχῆς παραδιδόναι τοῖς βαρβάροις τὸ φρούριον. δεῖν γὰρ ᾤετο προπαθεῖν τοὺς ἐπιλήσμονας χάριτος, καὶ μεταλήψεσθαι τῆς συμφορᾶς τὸ ἀπάνθρωπον, ἵνα πρῶτον καθ' ἑαυτοῦ τὸ κακὸν σχοίη τὴν πρόσοδον. ἐπεὶ δὲ μείζονος ἐπαγγελίας τετύχηκε τὸ πολέμιον, ἱλαρώτερον πρὸς φιλανθρωπίαν ἐγίνετο, ὀχύρου τι ἔρκῳ τὸν Βουσᾶν περισώζειν, μὴ μὴν ἀναιρεῖν, φυσικῷ δὲ θανάτῳ τὴν ἐξουσίαν χαρίζεσθαι, ὁπόταν ἐθέλοι

ce examinaretur, deſpicerent, & gratias viciſsim ſibi in trutina appenderent. Magna item voce, & collachrymans commemorabat, quæ præclara facinora pro Romano nomine per maxima vitæ diſcrimina effeciſſet, certaminaque ordine recenſens, dimicationes cicatricibus corporis inſcriptas oſtentabat, & tanquam laborum ſuorum imagines exhibebat, impoſitarumque ſibi ab hoſtibus plagarum ſigna apertè ante omnes nudabat. Atque vt ſummatim dicam, per ea quæ pertuliſſet, eos de quibus bene meruiſſet, obſecrabat, vt ſibi gratiam nō patiendi tam dira referrent. Verùm illi à quodam, qui cum vxore Buſæ furtiuas tractare voluptates omnium ſermone notabatur, corrupti, has preces indignantur, barbarosq; cum contemptu dimittunt. Tum Buſas maiore in diſcrimine conſtitutus, precatur, vti à nece ſua paulùm adhuc temperent: ſe harum induciarum præmium illis oppidulum traditurū. Sic enim cogitabat, oportere priores malum perpeti, qui beneficij eſſent obliti: & inhumanitatē illorum calamitatis ſuæ fieri participem, vt improbitas primum ſibi ipſi officeret. Hoſtes inſigniora quā ante promiſſa accipientes hilarantur, & ad humanitatem miſericordiamq; ei tribuendam ma-

gis

τὸν ἐκείνων διαλύεσθαι σύνδεσμον. οὐ γὰρ ἐπιφέρειν αὐτῷ τὸν τεχνητὸν τοῦτον, καὶ ἐπίκλητον θάνατον, εἴγε πέρας αὐτῷ τὰ τῆς ὁμολογίας προσδέξηται. καὶ δῆτα ὁ Βουσᾶς τοὺς Ἀβάρους ἐδίδασκε συμπήγνυσθαι πολιορκητικόν τι μηχάνημα, ἔτι τῶν τοιούτων ὀργάνων ἀμαθεστάτους ὑπάρχοντας. ἀκροβολίζειν τε παρεσκεύαζε τὴν ἑλέπολιν, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ φρούριον κατεβέβλητο. καὶ δίκας ὁ Βουσᾶς ἀπανθρωπίας εἰσέπραττε, δεινόν τι διδάξας τοὺς βαρβάρους πρὸς πολιορκίαν τεχνούργημα. ἐντεῦθεν γὰρ πλείστας λοιπὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν πόλεων ἀμογητὶ τὸ πολέμιον παρεστήσατο, τῷ ἀρχετύπῳ σοφίσματι προσχρησάμενον. μενοῦν γε τῇ Βερόῃ προσαπέπλει, καὶ πλεῖστον παρανάλωμα χρόνου ζημιωθὲν, καὶ μεγάλοις πόνοις προσομιλῆσαν, τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων, ἀστεφάνωτον ἀπεφέρετο, τῶν τὴν πόλιν προσοικούντων ἀντιπαραταξομένων γεννικώτερον. ὅμως χρήμασιν ὀλίγοις ποτὶ τὴν ὁμαιχμίαν ἠλλάξατο· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ πιθανὸν τῆς ἀστοχίας ἐγκάλυμμα.

gis propendent: ac iureiurando interpoſito affirmant, ſe ipſum conſeruaturos, naturaliq; morti poteſtatem gratificaturos, eius coagmentationem diſſoluendi cum voluerit: nec meditatã & aduentitiam hanc mortem illaturos, ſi pactum re præſtiterit. Buſas igitur Abaros hactenus iſtiuſmodi inſtrumentorum fabricandorum imperitos, machinã expugnatoriam componere docet, & ad tela ex helepoli(tormento,quibus vrbes capiuntur) iaculãda inſtituit, pauloque poſt oppidum proſtratis muris in hoſtium manus conceſſit, & Buſas, pœnas inhumanitatis exegit: doctis à ſe barbaris expugnatorium artificium: quo deinde pro forma primigenia & typo quodam vſi, plurimas Romanorum vrbes nullo negotio ſubegerunt. At verò Beroën aggreſſi, cum longiſsimi iacturа temporis, magniſque laboribus voto ac præmio fruſtrati receſſerunt, indigenis viriliter ſeſe tuentibus: quibus modica pecunia pacem & amicitiam Chaganus vendidit; hoc enim fruſtrationis ſuæ probabile tegumentum inuenit.

Digitized by Google

CAPVT XVII.

Chaganus à Diocletianopoli, Philippopoli, & Adrianopoli repellitur. Imperatori à plebeis quibuſdam propter Caſtum & Anſimuthum à barbaris captos maledicitur. Ioannes Myſtaco Adrianopolim miſſus, hoſtes per hypoſtrategum vincit. Palabundi fugiunt. Moderatio ducis in victoria.

ΠΕρικάθηνται δὲ καὶ τὴν διοκλητιανοῦ πόλιν κατὰ τὸ καρτερόν, ἀντετάξατο δὲ καὶ ἡ πόλις ἐς τὰ μάλιστα, καὶ προσβάλλειν ἀπεῖργεν ἐπ' ἀδείας. καταπέλται γὰρ ἐν τοῖς τείχεσιν ἀνεστήσαντο, ἄλλα τε ἀμυντήρια, καὶ ἀπρόσιτον ἦν τοῖς βαρβάροις ἐξ ὑπογυίου συμπλέκεσθαι. ἀπῄει τοίνυν ἀσχάλλων, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, τὸ τοῦ λύκου παθών. κεναῖς γὰρ ἐνεχήνει ἐλπίσι. παρ' εὐθὺ δ' ἐπὶ τὴν Φιλίππου πόλιν μετέβαινε. καὶ περιβὰς τὸ πόλισμα, ἐνῆθλει λαβεῖν. ἀντεμάχοντό τε οἱ τοῦ ἄστεος ἐντρεχέστερον, καὶ πολλοὺς τραυματίας ἔκ τε τῶν περιβόλων, καὶ τῶν ἐπάλξεων ἐποιήσαντο, ὥστε τὸν χαγᾶνον τὴν ἀσυλίαν διὰ τὴν ἀρετὴν ἐπαινέσαντα, προῖκα καταθέσθαι τὸν πόλεμον. ἐξ ἑωθινοῦ δὲ διαπεραιωθεὶς τὰς ὕλας τῆς λεγομένης ἀστικῆς, τῇ ἀδριανοῦ πόλει προσρίβεται. ἀγωνιστικώτερόν τε τῷ ἄστει προσέβαλλεν, ἀντικαθίσταντό τε καὶ οἱ τοῦ ἄστεος ἀλκιμώτερον. τοῖς δὲ Βυζαντίοις περιεβομβεῖτο, ὡς κάστος ἥλω καὶ ἀνσιμοῦθ, καὶ πολὺς τῇ πόλει ἐπεκύμαινε θρύλλος. ἐλοιδορεῖτο δ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐς τὸ φανερώτατον

ETiam Diocletianopolim arctè circumſedit: ſed oppidani ſumma vi contra nitentes, aditu eum fidenter prohibuerunt, locatis in muro catapultis, aliiſq; machinis defenſoriis, vt accedere barbari, & cominus pugnare non auderent. Quamobrem indignabundus receſsit, cum ei, quod prouerbio de lupo dicitur, euenifſet, vana enim ſpe hiauerat. Hinc confeſtim Philippopolim tranſiens, oppidumque circumiens, id occupare nitebatur: ſed ciues acrius contra decertantes, multos tum è mœnibus, tum è propugnaculis conuulnerabant, vt eorum virtute, qua tegerentur, cómendata, gratuitò obſidionem ſolueret. Mane porrò, ſyluis Aſticæ, quæ dicitur, tranſitis, Adrianopolim ſe applicat: quam cum maioribus operibus oppugnaret, etiam ibidem à ciuibus fortiſsimè vis repulſa eſt. Populi verò Byzantini aures fama de Caſto, & Anſimutho captis circumſonabat, multumque murmuris ac tumultus vrbem inundabat, & apertiſsimè Imperatori à quibuſdam è

ἀπό τινων τῶν ἐκ τοῦ πλήθους ἀσυνέτων, καὶ στωμύλων ἀνδρῶν, ὧν καὶ τὰ τῆς τύχης ἦν ἀνεπίφθονα, καὶ τὰ τῆς γνώμης ἀζήλωτα· καὶ βλασφήμους ᾠδὰς κατ' αὐτοῦ συντιθέντες, διέσυρον κωμῳδοῦντες ἐμμελῶς τὸ ἀπαίσιον, οὐ τύχῃ, ἀλλ' ἀνοίᾳ τὸ δυσπραγὲς περιάπτοντες, ἀλλ' οὐκ ἀπέτεκεν ἡ λοιδορία θυμὸν τῷ αὐτοκράτορι· στείρα γὰρ ἦν πρὸς ὀργὴν ἡ τοῦ βασιλέως ψυχή. καὶ παρὰ τὴν θυμικὴν φλόγα ἀσυνουσίαστος. τὸν δὲ κάστον ἀπέδοντο χρηματισθέντες λίαν διαψιλῶς οἱ πολέμιοι, ὡς ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς πρεσβυτέρων ἔστι λαβεῖν, καὶ τὸ πιστεύειν ἀζήμιον. βασιλεὺς δὲ τὰς ἑαυτοῦ φροντίδας τοῖς πολεμίοις ἀντέταξε, καὶ μείζονι παρασκευῇ πρὸς τὸ πολέμιον ἐξαρτύετο. καὶ τὸν Ἰωάννην (ὃν δὴ μυστάκωνα τοῖς πολλοῖς ἔθος ἀποκαλεῖν) στρατηγὸν προεστήσατο. ἐχειροτόνει δὲ καὶ τὸν δρόκτωνα, ὥσπερ αὐτῷ ὑποστράτηγον, παρήορόν τινα δύναμιν ἐμπιστεύσας αὐτῷ. λογγόβαρδος δ' οὗτος τὸ φῦλον, ἀνὴρ ἀλκιμώτατος, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐμβριθέστατος. ἐπεὶ δὲ περὶ τὴν ἀδριανοῦ πόλιν ἐγένετο, τοὺς βαρβάρους τῆς πολιορκίας ἀφιστᾷ, δευτέρᾳ τε ἡμέρᾳ ὁ πόλεμος ἐτετέλεστο. ἐνίκων τοίνυν Ῥωμαῖοι τοῖς βαρβάροις συμμίξαντες, καὶ ἑτεραλκέα τὴν μάχην διέθεντο. κατεστρατήγει γὰρ τῶν πολεμίων ὁ ὑποστράτηγος δρόκτων. ἐπιπλάστῳ γὰρ φυγῇ τὸ ἐκείνου κέρας ἔδοξε τοῖς πολεμίοις τὰ νῶτα παρέχεσθαι, ὡς οἷα δεδοικότος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τὸ

media plebe, ſtultis, & proteruæ linguæ hominibus, quorum neque fortunis quiſquam inuidit, neque animi bona æmulatus eſt, contumelię dicebantur. Hi compoſitis in illum cantibus, modulatè aduerſum caſum, & comica quadam maledicentia inſectabantur: non fortunæ, ſed amentiæ duram illam ſortem adſcribentes. Tamen probra huiuſmodi Imperatori ſtomachum non faciebant, cuius mens ad iram ſterilis, & à flamma furoris abhorrens erat. Sed Caſtum hoſtes ingenti pecunia æſtimatum reddiderunt, vt ſenes noſtri memorant, & iis fidem commodare nihil habet periculi. Imperator curas ſuas aduerſum hoſtes intendere, maioremque in eos apparatum moliri, & Ioannem, vulgò dictum Myſtaconem, ducem legere, Droctonem ei pro hypoſtratego, parte ſcilicet muneris in illum collata, adiungere. Hic Longobardus natione, vir fortiſſimus, & ad arma promptiſsimus erat. Adrianopolim vt venerunt, barbaros obſidione depellunt, ac die altero ſecundo Marte cum iiſdem congreſsi vincunt, belloque finem imponunt. Strategemate nimirum Drocto illos circumuenit. Quaſi enim timeret hoſtem, fugam cum ſuo cornu ſimulabat. Deinde conuerſus, in-

ſequen-

ἀντίπαλον. εἶτα τοὔμπαλιν ἀντεδίωξε, καὶ μετόπισθεν τῶν βαρβάρων γενόμενος, τοὺς συντυχόντας διώλεσεν. ἀπήεσαν τοιγαροῦν μεσημβρίας ὥρᾳ οἱ βάρβαροι, ἄλλος ἄλλῃ διεσπαρμένοι, καὶ ὡς ἂν τύχοι φερόμενοι μετὰ συντόνου τινὸς ἀποδράσεως. ὁ δὲ στρατηγὸς οὐ κατεδίωξε τὸ ἀντίπαλον. ἐφιλοσόφει γὰρ τῆς εὐδαιμονίας τὸ μέτριον, τὰς ἐπ' ἄκρον εὐεξίας, ὥσπερ εἰκὸς, εὐλαβούμενος. φιλαπόστροφον γὰρ ἡ τύχη, καὶ ἄπιστον.

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας,

ἵνα καί τι τῆς Ὁμήρου δέλτου ἐπισπείρω τοῖς ἀφηγήμασιν.

ſequentibus viciſsim terga dantibus inhærebat, & quotquot aſſequi poſſet, obtruncabat. Diſceſſerunt itaque meridie barbari, continenti fuga alius aliò, quo ſors tulit, dilapſi. Quos dux non eſt ſecut', quod in fœlicitate modeſtiam adhibendam ſapienter ſtatueret; & velut in optimo corporis habitu, aliquid morbi, vt decebat, metueret. Eſt enim fortuna parum fida, & facilè aliò reſpicit.

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας,

Et læta viros victoria mutat,

vt etiã de libris Homeri quippiã narrationib' noſtris aſpergamus.

CAPVT XVIII.

Heraclius caſtrum Perſicum oppugnat acerrimè. Incolarum in ſeſe defendendis induſtria. Ipſum, & Mazarorum præterea occupantur. Theodorus ab agricolis ad Beiudaës oppidulum inuitatur. Infeſtiſsimè oppugnatum, Saperij militis ſingulari, eximiaq́ virtute capitur.

Ἡράκλειος μὲν οὖν κατὰ τοῦτον δήπου τὸν χρόνον ἐπέβη αὖ πάλιν τῆς περσῶν πολιτείας, καὶ τοῖς μήδοις φιλεπίδημον ἦν τὸ κακόν. ὁπηνίκα δὲ παρεγένετο, προσβάλλει ἐχυρωτάτῳ φρουρίῳ τινὶ, τοῦ δ' ὑψηλῆς ὑπερεκαθέζετο πέτρας, καὶ διεκόσμει ὁ ὑποστράτηγος τὰς ἑλεπόλεις τε καὶ τὰς μηχανάς. αὐτὶ παλαμῶνται τε καὶ πέρσαι πρὸς τὰς ἐπιβουλὰς ἕτερα ἄττα σοφίσματα. ἰσουργοῦσι δὲ καὶ οἷα χιτῶνας λινὰς, τρίχας συμπλέξαντες, καὶ τῷ στή-

HEraclius per id tempus rurſus in Perſidem ſe inferebat, habebantq́ue domi malum Perſæ. Admouit autem oppugnationem caſtello cuidam munitiſsimo, in ſublimi petra ædificato, helepoles, aliasq́ue machinas hypoſtratego expediente. Perſæ aduerſum impulſus cum alia ingenioſè ſtruebant: tum quaſi tunicas quaſdam longas, è pilis ſtamini tramam, ſeu ſubtemen inducentes conficiebant, quas pa-

leis

μονι τὴν κρόκην συστρέψαντες, περιμήκη τὰ χιτώνια διετέλεσαν, καὶ τούτου ἀχύρου εἰς τὸ ἰσχυρὸν ἐνεφόρησαν. ναστούς τι κατεργασάμενοι, ἐξήρτων τοῦ τείχους. καὶ τούτοις τὰς προσβολὰς ὑπεδέχοντο, τῷ μαλθακῷ τῆς ἀντιτύπου παρασκευῆς τῶν ἐκπομπῶν τὸ στερρὸν ἐκμαλακίζοντες. ὑπερέπλαντο δ᾽ αἱ πολλαὶ τῶν βολῶν καὶ τοῦ φρουρίου αὐτοῦ. ἕτεραι δὲ καὶ κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἐχυρώματος κατεφέροντο. ὁ δ᾽ ἡράκλειος οὐδεμίαν ἀνακωχὴν παρενετίθει ταῖς προσβολαῖς, νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ἀμείβων τοὺς ἐφισταμένους τῷ ἔργῳ. οἱ μὲν γὰρ ἔναγχος τῶν πόνων μετειληφότες, ἀπὸ τῆς διαδόχου δυνάμεως ἀντιλάμβανον τὴν ἀνάπαυλαν. ἕτεροι δ᾽ αὖ συμπονοῦντες ἐκείνοις ἐξανίσταντο. κἀκείνοις αὖθις τοῦ μόχθου συνελάμβανον ἕτεροι. διά τοι τοῦτο ἐξασθενοῦσιν οἱ τιμωροῦντες τῷ ἐχυρώματι, καὶ ἤδη αὐτοῖς τὰ τῆς δυνάμεως ἐξίτηλα ταύτῃ τοι καὶ καθαιρεῖται τὸ φρούριον, καὶ ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγίνετο. ἐπεὶ δ᾽ ἥλω, φρουρὰν ἐν αὐτῷ ὁ στρατηγὸς ἐνεκάθισεν. οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν θεόδωρον καὶ τὸν ἀνδρέαν, τὸ ματζάρων (φρούριον δὲ καὶ τοῦτο) τῷ χρόνῳ γεγηρακὸς διωρθώσαντο. οὐκ ἄπο δὲ τοῦτο τοῦ βεϊουδαὲς ἐτύγχανεν ὄν. ἐν ὅσῳ δὲ περὶ τὴν οἰκοδομίαν ὁ θεόδωρος ἐνησχολεῖτο, ἧκον παρ᾽ αὐτὸν γεωργοί, παραθήγοντες τὸ βεϊουδαὲς παραστήσασθαι, μὴ ἀποχρῶσαν ὑπεῖναι φρουρὰν ἐν αὐτῷ παραδηλώσαντες. οἱ δὲ περὶ θεόδωρον καὶ ἀνδρέαν παραχρῆμα ἐπιθέσθαι τὴν πρᾶξιν τοῖς λόγοις διενοήθησαν. καὶ διακληρώσαντες συντόνῳ τῇ ὁδοιπορίᾳ ἐκέχρηντο.

leis denſiſsimè infarctas de muro ſuſpendebant, iiſque tormentorum petitiones excipiebant: quarum vehementiam materiæ oppoſitæ debilitabat frangebatque mollitudo. Tela complura ſuprà, alia in ipſum caſtellum volitabant. Heraclius impreſsionibus nullam quietem interponebat, diu noctuque permutãs, qui inſtarent operi. Nam qui modò pugnarent, aliis ſuccedentibus reſpirabant. Rurſum alij illorum, & noui ac recentes ſemper defatigatorum labores excipiebant. Inde propugnatores defecti viribus languebant: ea ratione caſtellum euerſum, in poteſtatem Romanorum venit, cui dux præſidiũ imponit. Theodorus & Andreas Mazarorũ oppidulum, vetuſtate ruinoſum inſtaurant, quod à Beiudaës non procul diſtabat. Dum Theodorus ædificatione diſtinetur, agricolæ adſunt, eum ad Beiudaës, in quo non reperiatur ſufficiens præſidium, armis ſubigendum incendunt. Theodorus & Andreas communicata ſententia mox ad rem incumbendum ſtatuentes, tranſacta nocte magnis eò itineribus contenderunt.

Cum

ἐπιθέσθαι δὲ νύκτωρ τῷ Βεϊουδαὲς τούτοις ἐδέδοκτο. καὶ μὴ ἐξισχύσαντες τῆς ἑαυτῶν ἐφικέσθαι βουλήσεως, περὶ τὰς ἑωθινὰς τῶν ὀρνίθων κελάδους τῷ φρουρίῳ ἐπέστησαν. καὶ οἱ ἐπιχώριοι τὴν Ῥωμαϊκὴν προεγνώκεισαν ἔφοδον, καὶ ἀδεεῖς ἦσαν διὰ τὸ τῶν τόπων δυσάλωτον. εἶτα ἀναθαρρήσαντες τῇ πέτρᾳ προκύπτουσι, καὶ τῶν ἀποπεμπομένων βελῶν προκατήρχοντο. εἴσοδον δὲ τῷ φρουρίῳ, μὴ οὔσαν ἐτύγχανε, καὶ δυσπρόσιτος ἦν πολεμίᾳ χειρί. ἐνὶ γὰρ πύργῳ τὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐπεπίστευτο, περιβεβλημένῳ τῷ ἐχυρώματι, ὥσπερ ἀδαμαντίνοις περικειμένῳ λίθοις τισὶν, ἢ εἴ τι τούτων τὴν φύσιν ἐστὶ στεγανώτερον. οἱ οὖν Ῥωμαῖοι ἀποβάντες τῶν ἵππων, περιΐστανται τῇ πέτρᾳ, καὶ ταῖς ἀπὸ τόξων φοραῖς ἐπλέκετο τὰ τῆς ἀγωνίας προαύλια. τοῖς δ' ἐν τῷ φρουρίῳ, ποτὲ μὲν λίθοι ἀμυντήρια ἦν, ἄλλοτε καταπέλται, καὶ ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου τινὸς, ἢ μεγίστης περιωπῆς τὰς καταβολὰς ἐπεποίηντο, οἷα ξενηλατοῦντες διὰ τῶν ὑψηλῶν τὸ πολέμιον. ἀσχαλλούσης δὲ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, τολμηρίαι τινὲς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ συμφραξάμενοι ταῖς ἀσπίσι, κατ' ὀλίγον, καὶ βάδην ἰόντες, τὸ πᾶν τῆς ἀριστείας ἀναθέντες τῷ θράσει, προηγοῦντο τῶν ἑπομένων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πέτρας καταβολῶν οὐ φροντίζοντες, εἰς τὸ πρόσω ἐχώρουν, καὶ διωθοῦσι τῆς πέτρας τὸ βάρβαρον. οἱ δὲ πολιορκούμενοι τὴν σύμμαχον καταλείψαντες πέτραν, εἰσδύντες εἰς τὸ φρούριον, παρέδοσαν τοῖς πολεμίοις τὴν εἴσοδον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τῶν τῆς πέτρας ὀ-

Cum autem noctu inuadere decreuiſſent, nec poſſent quod volebant effectum dare, ſub matutinos gallorum cantus affuerũt. Præſenſerunt aduentum Romanorum indigenæ, quibus capiẽdi loci difficultas timorem adimebat. Tum petræ confiſi deſpiciunt, telorumq́ue iaciendorũ initium faciunt. Vnus tantum erat ingreſſus, & is hoſtibus aditu difficilis, per turrim ante caſtellum ſtantem, muroq́ue coherentem videlicet: quæ adamantinis quodammodo lapidibus, aut ſi quid adamante ſolidius eſt, conſtabat. Romani igitur ex equis deſcendentes, petram inuadunt, ſagittarumq́ue iactibus mutuis certamini præludebatur. Propugnatores nunc ſaxis deiiciendis, nunc catapultis ſe defendebant, atque vt ex editiſsimo loco, ſpeculaúe maxima deorſum iaculabantur, hoſtes propter altitudinẽ quaſi peregrina lingua compellantes. Indignê id ferentibus Romanis, animoſi quidam, teſtudine facta ſenſim, ac pedetentim gradientes, omnemq́ue fortitudinis laudem in audacia cõſtitutam habentes, aliis præeunt, telaque deſuper accidentia nihili pendentes, vlterius prodeunt, ac barbaros petra depellunt. Qui auxiliaria ſua deſerta, caſtellum ſubeunt, Romanis ingreſſum re-

χυρωμάτων κρατήσαντες, λίαν ἰσχυρῶς τὸ Φρούριον περιεκάθηντο. οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἑστῶτες, ἀποσοβεῖν οὐχ οἷοί τε ἦσαν τὸ ἀντίπαλον, τὸ ἄπειρον τῶν βελῶν ὑπομένειν οὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ἀθρόον ἐπιφαινόμενοι, παραυτίκα ἀντὶ τῶν προσώπων τὰ νῶτα ἐδείκνυον. σάπειρ δέ τις ἀνήρ, τὸ μὲν σῶμα ὡς ὁ παρὰ τῷ ὁμήρῳ τυδεὺς ἀνυμνούμενος, τὴν δὲ γνώμην καὶ περαιτέρω τυδέως. ἡρακλῆς γὰρ ἦν τὴν ψυχήν, καὶ εἴ τις τούτου ἐγεγόνει ποτὲ ἀλκιμώτερος (οὐ γὰρ ἀποκνέω τῷ μεγέθει τῆς ἀρετῆς τὸν ἡρακλέα ἐν δευτέροις τιθείς, εἰ καὶ τῷ παραλλήλῳ λειπόμεθα) σκόλοπας ὀξεῖς ἐπιφερόμενος, ἐνάλλεται τῷ ἐχυρώματι, καὶ μετεωροπορεῖ τὸν μὲν ἕνα σκόλοπα ἐνείρας τῷ πύργῳ, ἀνὰ τὰς ἁρμογὰς τοῦ οἰκοδομήματος (ἦν γὰρ λίθῳ ξηρῷ διεσκευασμένον τὸ Φρούριον) καὶ ἐπιβαίνει ἐπὶ τοῦ σκόλοπος τῷ ποδί. εἶτα τὸν ἕτερον αὖθις ὥσπερ ἐγκεντρίσας σκόλοπα, τὸν λειπόμενον τοῖν ποδοῖν ἐπηρείδει, καὶ τῶν ἐξηρτημένων λίθων ἐπειλημμένος, ἀπρὶξ εἴχετο ταῖν χεροῖν, οὕτω τε τὴν ἄνοδον ἐσοφίζετο. τῶν δὲ πολιορκουμένων τὴν θέαν τῶν βελῶν μὴ ὑπομένειν οἵων τε ὄντων, ἰσχυρῶς εἴχετο τῆς ἐπάλξεως ὁ σάπειρ ἐκεῖνος ἀνήρ· καὶ ἂν ἥλω κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπιβολὴν τὸ ἐχύρωμα, εἰ μή τις τῶν τῆς περσικῆς συμμορίας ἀθρόον ἐπιφανείς, ἑνὶ τῶν θυρεῶν, τῶν προβεβλημένων τοῦ

liquum faciunt. Illi petræ munitionibus receptis, caſtellum arctiſsima obſidione premunt. In propugnaculis qui erāt, hoſtem arcere non valebant: ſiquidem infinitatem telorum nō ſuſtinebant: ſed cum confertim apparuiſſent, mox pro vultibus terga oſtendebāt. Porrò miles quidam Saperius vocabulo, corpore ſimilis Tydeo, quē Homerus celebrat, animo autē ſupra Tydeum, Hercules ipſus, inquā, & ſi quis Hercule aliquādo animoſior inuentus eſt. (non enim verebor, magnitudine virtutis Herculē poſtponere: tametſi alioqui quem cum eo conferamus, non habemus) hic, inquam, miles palos acutos inſerens, in munitionem inſilit, & ſublimè ſcandit, & vno quidem in turri defixo, quà lapides iunctutas dabāt (conſtructum enim erat caſtellum cæſo lapide) pede in palum aſcendit: rurſus alterum palum, ceu ſurculum in murum inſerens, alterum pedem in eo firmat, eminentiaq; ſaxa manibus firmiter comprehenſa tenens, aſcenſum ita machinatur. Et cum obſeſſi tot telorum ſpectaculum non ferrent, vir ille Saperius propugnaculū valida vi tenebat, captumq; fuiſſet primo illo impetu caſtellum, niſi quidam de cohorte Perſica repentinò coortus, ſaxo de his

quæ

ἐχυρώματος, ἐκεῖνον αὐτὸν τὸν ἀριστέα ἐξώθησεν. ὁ δὲ κατολισθήσας, ἐς τὸ κάτω ἐφέρετο μετὰ τοῦ θυρεοῦ,

quæ illic iacebant, bellatorem animoſum deieciſſet. Qui cum ſaxo deorſum ferebatur,

κύμβαχος ἐν κονίῃσιν, ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους.

Præceps in puluerem, ſuper ſinciput, & humeros.

Ὁμηρικῷ τῷ συμπτώματι. ὅμως οὐ διόλωλεν. ὑποδέχονται γὰρ αὐτὸν ταῖς ἀσπίσιν οἱ συμπονοῦντες, καὶ τραυματίαν διεσώζοντο, προσεμπώτουσι γὰρ αὐτὸν τὰ τῶν ἀκοντίων σιδήρια μικρὸν κομιδῇ. ὁ δὲ καρτερικῶς αὖθις ἐπ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον ἐχώρει, καὶ αὖ πάλιν ἀνέθορε, τῇ ἐπάλξει τὰς χεῖρας περιβαλών, οἷα πολύπους ἀφύκτου πλεκτάνας τινάς. καὶ εἴχετο καρτερᾷ τινι λαβῇ τῆς ἐπάλξεως. ὁ δ' ἀντίπαλος πέρσης ἀδελφὴν τῆς ἑτέρας ἐπιβουλῆς ἐξειργάσατο. καὶ σαθρωθείσης ἔναγχος τῆς ἐπάλξεως ταῖς Ῥωμαϊκαῖς προσβολαῖς, μετ' ἐκείνης τὸν ἀριστέα ἀνατρέψας, παρεῖα ἐς τὸ κάτω χωρεῖν. καὶ τοίνυν κατήγετο ὁ στρατιώτης ὁ φιλοκίνδυνος, μετὰ τῆς ἐρωμένης ἐπάλξεως. τὸ δὲ συμμαχικὸν τὴν προτέραν σωτηρίαν ὀρέγουσι μετὰ φοβεροῦ τοῦ θεάματος τῷ πάντα τολμηρῷ. ἀτὰρ ἐξ αὐτῆς τοῦ πτώματος ὁ τραυματίας γενόμενος, καὶ τρίτον ἆθλον ἀσπάζεται, ὥσπερ ἀμάχου τινὸς, καὶ θείας δυνάμεως ἐς τὸν πόνον παροτρυνούσης αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἀνείρπυσε τῆς στεφάνης τοῦ ἕρκους, λοιπὸν ἐπιβὰς, τὸν ἀκινάκην σπασάμενος, τὸν κηφῆνα τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς, ἐκεῖνον αὐτὸν τὸν πέρσην ἀπέκτεινε. καὶ οὖν τὴν κεφαλὴν

caſu ſcilicet Homerico. Non tamen periit. Nam eum vulneratum commilitones ſcutis impoſitum, conſeruarunt: perparum enim miſsiliū cuſpides eum læſerant. Ad idem opus conſtanter redit, iterumque ad propugnaculum aſsiliens, iniectis manibus ita tenaciter pinnā retinet, quemadmodum Polypus, cum quippiam cirris, ſiue acetabulis complexus eſt: inde enim auelli non poteſt. Tum Perſa aduerſarius ſimili impetu vt ante inſurgit, & cum pinna, Romanorum impulſibus paulò antè labefactata, ſtrenuum virum deturbat. Cum amata igitur pinna miles nullius formidator periculi delabitur. Socij cum terribili ſpectaculo omnia audenti, priorem curationem ad ſalutem miniſtrāt. At enim vulneratus cum denuò ex eo caſu ſaluus euaſiſſet, tertiam pugnā aggreditur, ac ſi inuicta quædam, & diuina virtus ad facinus illum extimularet. Vbi igitur intra coronam munitionis irrepſit, deinceps irruens, educto gladio ſuæ virtutis fucū, & populatorem illum ipſum Perſam interfecit, caputq; præ-

cíſum

ἀπὸ τῆς δέρης ἀφελόμενος, τοῖς πολιορκοῦσιν ἀπέπεμπεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸ γεγονὸς θεασάμενοι, ἀνεθάρρησαν, καὶ τῶν κινδύνων ὠρέγοντο. ἀδελφὸς δέ τις τοῦ σάπειρος ἐκείνου (πρεσβύτης δ' οὗτος τὴν ἡλικίαν) ἐπεὶ γέγονε τῆς ἀρετῆς θεατής, καὶ ζηλωτὴς παραχρῆμα τοῦ ἐγχειρήματος γίνεται, καὶ ἄνεισι καὐτός, ἀδελφὰ τῷ ἀδελφῷ μηχανώμενος. εἶτα μετ' ἐκεῖνον καὶ ἕτερος, καὶ μετὰ τοῦτο πολλοί. κάλοις γὰρ λοιπὸν ἀνεδύοντο οἱ προκατειληφότες τὸ ἐχύρωμα, καὶ ταῖς πύλαις ἀράττουσι, καὶ εἰσαγώγιμον λοιπὸν ἦν τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον. καὶ οὕτω κρείττους τῶν πολεμίων γενόμενοι, τὸ φρούριον παρεστήσαντο. καὶ οὓς μὲν ἀνεῖλον, οὓς δὲ διέσωζον, καὶ εἰς αἰχμάλωτον μετεβίβαζον τύχην. τὰ δὲ κτήματα λαφυραγωγήσαντες, ἀπῆραν ἐντεῦθεν, σκοποὺς περιβάλλοντες τῷ ἐχυρώματι. ὥρας δ' ἐπιούσης χειμῶνος, ἄνεισιν ὁ Φιλιππικὸς ἐπὶ τὸ Κωνσταντίνειον ἄστυ, στρατηγὸν ἐναφεὶς τὸν Ἡράκλειον. ὁ μὲν οὖν Ἡράκλειος λειποταξίου τινὰς σὺν πλανήτας τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως εἰσεπράττετο. καὶ ὅσοι τῷ πόνῳ χαίρειν εἰπόντες, τὴν ἄλλως δεῦρο κἀκεῖσε περιενόστουν, βασάνοις ἐπὶ σωφροσύνην μετῆγον.

ciſum infra propugnaculũ proiiicit. Romani factum intuentes, reſumũt animos, & experiri fortunam concupiſcunt. Frater autem Saperij illius, magno natu, vbi facinus ſpectauit, extemplò id ipſum æmulans, ipſe quoque aſcendit, & cum germano germana molitur. Mox poſt illum alius, & poſt hunc plures, ſcalis nimirum ſtuppeis, aſcendũt, oppidoque capto, ac portis perfractis, militem Romanum introducunt: atque ita hoſtibus ſuperiores, caſtellum in ditionem accipiunt, & partim incolarum occidunt, partim pro captiuis ſeruant, bona diripiunt, ſecumque auferunt, & preſidium illic relinquunt. Hyeme iam ingrediente, Philippicus ad Heraclium ſumma belli delata Conſtantinopolim diſcedit. Heraclius deſerti ordinis pœnas ab erronibus Romani exercitus exigit. Et quotquot labori dicto vale huc illuc otioſè vagabantur, ſuppliciis ſapere docebantur.

FINIS LIBRI SECVNDI.

HISTO-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

Liber Tertius.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNÖPSIS, SIVE SVMMA.

PRiscvs orientalibus copiis pro Philippico præponitur. Philippicus Priſco inuidens, ad Heraclium ſcribit, vti annona imminutionē exercitui ſignificet. Priſcus neglecto more veteri, veniens ad exercitum de equo nō deſcendit, vt ita militibus de plano ſalutem diceret. Quocirca quoniam & de commeatu amitterent, & honore ſuo fraudarentur, ſeditionem occipiunt. Eos artificio quodam Priſcus, circumlata imagine non ab hominē confecta pacare ſtudet. Quam cum & ipſam lapidibus inſectarentur, Conſtantinam fugit: in cuius locum Germanus, quanquam inuitus ſufficitur. His turbis vigentibus, Perſæ multis calamitatibus Romanos affligunt. Quam ob cauſſam Imperator Priſco abdicato, Philippico muneris ſui dignitatem reſtituit: in quem nihilominus exercitus calcitrat. Conſtantina à Perſis obſeſſa, Germani aduentu periculo eripitur. Ariſtobuli opera exercitus erga ducem miteſcit. Perſarū, Romanorumq́; ad Martyropolim cōflictus, & horum victoria prædicanda, duce Maruza interfecto, & tribus Perſarum millibus captis. Cum Imp. in gratiam reditur. Getæ ſiue Sclaui Thraciæ finitima incurſant. Roma in Longobardos viciſsim arma capit. In Lybia Mauri vincuntur. In caſtello Giligerdo Romanorum captiuorū generoſa virtus. Gregorius Archipræſul Antiochenus Philippico per Legatos militum voluntates recuperat. Sittæ dolo & impoſtura Perſæ Martyropoli potiūtur. Philippicus gradu deiicitur, & Comentiolo bellum Perſicum decernitur.

S

Digitized by Google

cernitur. Apud Silarbanum prope Niſibim Comentioli ductu Romani Perſas ſumma ope, Heraclio ad famā inſigniter dimicante, debellant. Dux ipſe Aphraates oppetit; ſpolia leguntur: Imperatori pretioſa inde munera tranſmittūtur. Varamus Turcis ſuperatis, Suaniam aggreditur. De Varamo Romani Romano duce triumphant: cui victo exprobrandi cauſſa Hormiſdas, muliebrem ſtolam mittit. Ille contumeliam contumelia vlciſcendam ratus, in epiſtola inſcriptione Choſroa nō filium, ſed filiam appellat. Armenij Symbatij cuiuſdam impulſu, Ioannē Pratorem ſuum trucidant, & ad Perſas deficere inſtituunt. Miſſus ab Imperatore Domentziolus tumultum ſedat, & Symbatium Conſtantinopolim ducit: vbi ſententia iudicum à beſtiis dilaniandus, benignitate & clementia Imperatoris conſeruatur. Soranem ab Hormiſda cōtra ſe miſſum, Varamus potentior, elephanto obiicit. Repetitio rerum vetuſtioris cuiuſdā memoria, geſtorumq; aduerſum Perſas, Iuſtino & Tiberio Impp. compēdioſa narratio. Hormiſda regis Perſarum crudelitas. Principes familia apud Perſas. Varamus, qui antequā defectionem meditaretur, eò honoris & auctoritatis proceſſerat, vt facilè, ſecundus à rege numeraretur (ſiquidem Curopalata, vt Romani vocant, magiſtratum gerebat) apertè regi bellum facit.

CAPVT I.

Priſcus in locum Philippici ſurrogatur. Annona militum contracta. Germanus Epiſcopus Damaſci honeſtiſsimè à Priſco habetur. Cur ab eo Monocartum ductus. Priſci faſtus in contemnendo more vetuſto. Tumultus in caſtris duas ob cauſſas. Imago Chriſti ad ſedādas turbas circumlata. Dux periculum fugit: detrahi militibus de conſueta annona vetat: medicum quarit, à quo ſanetur.

Φιλιππικὸς μὲν οὖν ἀνὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἐπέπυστο πρίσκον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος στρατηγὸν ἐγχειρίζεσθαι, καὶ τῆς ταρσοῦ ἐπιβὰς, ἡρακλείῳ δέλτους συνέταξεν, δι' ὧν ἐνεσήμαινε καταλιπόντα τὸ στράτευμα, ἐς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἐπανελθεῖν, ἐς τὴν ἀρμενίαν γινόμενον, ναρσῆτι τῷ κωνσταντ

Philippicus Priſcū ab Imperatore ducem renuntiatum eſſe, in via intelligens, poſtquam Tarſum attigit, ad Heraclium litteras dat, mandans, vti exercitum Narſæ Præſidi Conſtantinæ tradat: ipſe in patriam ſuam in Armeniam reuertatur. Imperatoris præterea decretum nuper ſibi miſ-

τίνης πόλεως ἡγεμόνι μεθιέναι τὸ στρά-
τευμα, καὶ τὸν βασιλέως δὲ νόμον δεξι-
ως αὐτῷ ἐπιφοιτήσαντα παραγυμ-
νώσας, ἐκέλευσε καὶ ἐς τὸ ἐναργὲς τοῖς
στρατεύμασι παραδεῖξαι, Πρίσκῳ δι-
αφθονούμενος. ἦν δ᾽ ἄρα ὁ νόμος
στρατιωτικῶν σιτήσεων ὕφεσις. ἡ δ᾽
ἀπομείωσις, τετάρτη ἐτύγχανεν οὖσα
ἀπόμοιρα. καὶ γέγονε καθάπερ ὁ στρα-
τηγὸς ἐνετέλλετο. ἦρος δ᾽ ἐπιγινο-
μένου, ὁ μὲν ἀπεχειροτονεῖτο, ὁ δὲ τῆς
ἡγεμονίας ἀπήρχετο. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος
ἐπιβὰς τῆς Ἀντιοχείας, προστάττει εἰς
τὸ Μονόκαρτον τοὺς στρατιώτας συλλέ-
γεσθαι, καὶ τῇ Ἐδέσσῃ προσομιλήσας, πε-
ριτυγχάνει Γερμανῷ, καὶ περιλαβὼν
δεξιῶς, κατησπάζετο, ἐκ τῆς ἐπιδη-
μίας γινόμενον· Δαμασκοῦ γὰρ οὗτος
διεκόσμει τὸν θρόνον. ἀνακλίνας τε
εἰς δεῖπνον αὐτὸν τῇ ἐπιούσῃ, ἐφιλο-
φρονήσατο. μετὰ πίνυω ἡμέρας τέτα-
ρας ἀποφοιτᾷ τῆς Ἐδέσσης ὁ στρατηγός,
ὄντα τῆς ἱερατικῆς καθέδρας προ-
λάμποντα μεθ᾽ ἑαυτοῦ συνελάμβανε,
καὶ ὡς τὸν χάρακα ᾤχετο. ἦν γὰρ ἡ ἡ-
μέρα προσδόκιμος, καθ᾽ ἣν ἔθιστο ἑ-
ορτάζειν Ῥωμαίοις τὸ σωτήριον ἐκεῖνο
πάθος, δι᾽ οὗ τὸν κόσμον εἰσεποιήσατο ὁ
μονογενὴς παῖς τοῦ θεοῦ, ὁ τὴν φύσιν ταυ-
τὸς τῷ πατρὶ, καὶ τὴν βασιλείαν ὁμό-
τιμος. οὗτος δέ ἐστιν ὁ Χριστός· τοῦτο ὑπο-
τοπάσας ὁ στρατηγὸς, ὡς οὐ δεῖ αὐτὸν
μὲν ἐν πόλει τὴν ἐγκύκλιον τῆς ἀναστά-
σεως πανηγυρίζειν ἡμέραν, τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν ἐν πεδίῳ κατηφέστερόν πως ἑορ-
τάζειν δοκεῖν, πολιτικῆς θυμηδίας ὥσπερ στερισκόμενον, διά τοι τοῦτο τὸν ἱερέα

bi miſſum exponit, & de eo palam militibus ſignificari vult, inuidia aduerſus Priſcum ſtimulatus videlicet. Erat autem hoc decretum, vt de demenſo ſiue annona militari quarta pars detraheretur. Factũ pro eo ac dux imperauit. Iam igitur ipſo vere Philippico abdicante, Priſcus iniuit. Is vt Antiochiam eſt ingreſſus, militibus conuentum ad Monocartum indixit, Edeſſamque veniens, illic Germanum reperit, quem eò peregrè profectum (Damaſci quippe ſedem pontificiam tenebat) ciuiliter complexus, & oſculatus, vocatũ ad cœnam poſtridie, humaniter amanterq; tractauit. Poſt diem quartum Edeſſa diſcedens, virum illum epiſcopali dignitate illuſtrem, ſecum ad caſtra ducit. Imminebat enim dies, quo ſalutiferos cruciatus atque necem, per quam vnigena Dei filius patri natura æqualis, & imperij honore par, Chriſtus, inquam, humanum genus ſibi reconciliauit, ſollemni cærimonia recolere Romani conſueuerunt. Sic namque ſecum ratiocinabatur, non eſſe iuſtum; ſe Reſurrectioni ſacratum diem in vrbe anniuerſariũ agere: Romanos in campo foris, velut vrbana lætitia excluſos, triſtiores ducere ferias videri. Quocirca E-

 piſcopum

παραλαβών, ὡς τὸ Μονόκαρτον ἐβάδιζεν. ὁ δὲ γερμανὸς προήγε, τὴν τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν ἐξάκουστον ποιούμενος τοῖς στρατεύμασι. μετὰ τοίνυν ἡμέρας δύο οἱ ταγματάρχαι ἀπήντων τῷ στρατηγῷ, ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων τοῦ χάρακος, ναὶ μὴν καὶ οἱ τῆς ἐκτάξεως ἅπαντες. ἔθος δὲ γεγηρακὸς ἐνευδοκίμει τῷ στρατοπέδῳ, τὸν μέλλοντα τὰς στρατηγίδας περιβαλέσθαι ἡνίας, ὁπηνίκα αὐτῷ τὰ στρατεύματα ὑπαντήσωσιν, ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, καὶ διὰ μέσου χωρεῖν τοῦ ὁπλιτικοῦ, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοῖς ἀσπασμοῖς τὸ στρατόπεδον. ὃ δὴ μὴ πεποιηκότος τοῦ πρίσκου, ἀλλὰ καὶ πάνυ μὲν οὖν τοῦτον δὴ τὸν πρεσβύτην ἀποσκορακίσαντος νόμον, οὐ μετρίως ἔφερε τὴν ὕβριν τὸ στράτευμα. τῇ τοίνυν πρώτῃ τῆς πανηγύρεως ἡμέρᾳ εἰρηναίως ὁ στρατηγὸς διετέλεσε. τρίτης δὲ ἡμέρας παρῳχηκυίας, καὶ τῆς τῶν στρατιωτικῶν σιτήσεων ἀπομειώσεως, οὐκ ἔτι ἐν παραβύστοις, ἀλλ' ἐς τὸ φανερὸν γινομένης τῷ πλήθει παντί, ἀναρχίας ἀκμὴ λαμβάνει τὴν πρόοδον, καὶ πρὸς τῇ σκηνῇ τοῦ στρατηγοῦ τὰ πλήθη συῤῥέουσιν, ἃ μὲν λίθους ἐπιφερόμενα, ἃ δὲ καὶ ξίφη, ὡς ἑκάστῳ καθυπούργησεν ὁ καιρός. τοῦ δὲ ταράχου ὁ στρατηγὸς αὐτήκοος γέγονε καὶ τὴν αἰτίαν διεπυνθάνετο· τῶν δὲ πρὸς τὴν πεῦσιν μηδὲν ἀποκρινομένων αὐτῷ, πλὴν ἤ, ἀνατετράφθαι πάσης τάξεως ἁρμονία, τοῦ στρατοπέδου ἀνηγεμονεύτου τυγχάνοντος, ἱδρῶτι περιεῤῥεῖτο ὁ πολέμαρχος πρίσκος, καὶ φόβῳ πολλῷ συνεστέλλετο, διαπρυ-

piſcopum aſſumens, Monocartum ire perrexit. Cæterùm Germanus Priſcum antecedens, exercitui ſuper eius aduentu nuntium apportat. Poſt biduum itaque cohortium Præfecti, quin immò milites omnes, ad tertium fere lapidem duci obuiam è caſtris prodeunt. Porrò caſtrenſis quædam cõſuetudo vigebat, eaque vetus & laudabilis, vt qui ad exercitum regendum adueniret, occurrentibus ſibi honoris cauſſa militibus equo deſcendens, armatorum medius graderetur, totumque exercitum comiter ſalutaret. Quod cum Priſcus facere omitteret, & morem hunc planè contemneret, ea contumelia apud milites grauiter offendit. Ac primo quidem feſtorum ſollemnium die in pace fuit. Tertio elapſo, cum iam de demenſi, ſeu victus diminutione conſtaret inter omnes, contumacia & licentia aduerſus ducẽ magis magis amplificata, ad tentoriũ eius turmatim ruunt, pars lapides iactantes, pars gladios diſtringentes, vt cuique telum occaſio miniſtrabat. Dux fremitum ac tumultum auribus accipit: quid ſibi iſtuc velit percunctatur. Illis ad interrogata nihil reſpondentibus, niſi hoc vnum, omnis ordinis quaſi concentum quendam nunc periiſſe, cũ exercitus

μένης αὐτῷ τῆς ψυχῆς, ὅτι καὶ δρᾶσαι. τῷ μὲν οὖν Εἰλιφρέδᾳ τὸ θεανδρικὸν ἴνδαλμα παραγυμνώσας ἐδίδου (ἀχειροποίητον δὲ τοῦτο Ῥωμαῖοι κατονομάζουσι) περινοστεῖν περιστάξας τὸ στράτευμα, ὅπως αἰδοῖ τοῦ σεβάσματος πεπρᾳϋνωθείη μὲν ὁ θυμός, τὰ δὲ τῆς ἀκοσμίας πρὸς τὸ σῶφρον τὴν μεταβολὴν ἀπενέγκοιτο. τοῦ δὲ πλήθους μηδὲν ἐντεῦθεν σωφρονιζομένου, ἀλλὰ καὶ βάλλοντος τὸ ἀπόρρητον λίθοις, εἰκότως ὁ στρατηγὸς ἵππου τινὸς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως περιτυχών, πρὸς φυγὴν ἐκδοὺς ἑαυτόν, παραδόξῳ σωτηρίᾳ τινὶ τὸν κίνδυνον παρεκρούσατο. ἱπποφορβοῖς τοιγαροῦν προσομιλεῖ τοῖς τοὺς ἵππους τοὺς στρατιωτικοὺς περιβόσκουσι. κἀκείνων μετὰ μεγίστων κινδύνων τὰς χεῖρας διαφυγών, τῆς Κωνσταντίνης πόλεως ἐπιβαίνει πυλῶν, ἄρτι τὰς διατριβὰς τοῦ Μονοκάρτου ἀπολιπών. συνενδημεῖ τοιγαροῦν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῇ πόλει καὶ θόρυβος. οἱ μὲν οὖν τῆς Κωνσταντίνης οἰκήτορες ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἐκπεπληγμένοι τὰς ψυχὰς διετέλουν. ὁ δὲ στρατηγὸς τοῖς ἡγεμόσι τῶν πόλεων, τοῖς τε τῶν φρουρίων ἐφεστηκόσι, δι' ἐπιστολέων ἐνεχάραττε γράμματα, μηδὲν τῶν συνηθῶν ἀποστερεῖν τὰ στρατεύματα, μήτε δὲ καταπλαγῆναι τὰς ψυχὰς τῇ ἀθρόᾳ τῶν γεγενημένων παρόδῳ. ἐζήτει δὲ καὶ ἰατροῦ τέχνην ἐπιφανεῖσαν αὐτῷ φάρμακα τοῖς περὶ τὴν γαστροκνημίαν ἕλκεσιν ἐπι-

citus Imperatore careat, Priſco ſudor ire per corpus, & artus occupare tremor cœpit, animo hæſitanti quid ageret. Ergo Iliphredæ Dei atque hominis effigiem, quam ἀχειροποίητον (hoc eſt, non mortali manu confectam) Romani appellant, inuolucro nudatam, per caſtra circumferendam committit: quò ad aſpectū rei adorandę excitata reuerentia furorem comprimeret, & in modeſtiam quietemque rerum perturbatio tranſiret. Verum enimuerò, cum multitudo nihilo hinc modeſtior ſaniorque euaderet; quin potius ſacroſanctam imaginem lapidibus appeteret, dux equum cuiuſdā è ſatellitibus Imperatoris nactus, haud immeritò ſeſe in fugam tradidit, periculumq; capitis præter opinionem depulit. Nam & cum paſtoribus equariis, militum equos circum ea loca paſcentibus congreſſus, eorum manus nō citra ſummum diſcrimen effugit: iamque Monocarto relicto, Conſtantinam vrbem petiuit, in quam vrbem fama ducem ipſum comitata eſt. Ac ciues quidem Conſtātini ſtupere ſuper his, quæ contigiſſe audiebant; dux verò vrbium caſtellorumque Præfectis per amanuenſes ſcribere, præcipereque, ne quid de conſueto demenſo exercitui demerent; néue percellerentur, ſi crebrius, quæ facta eſſent, audirent. Quærebat etiam medi-

 medi-

ὕθλους, ἐδεινοπάθει γὰρ ἐπὶ τοῖς μώλωψιν, οὓς αὐτῷ ἡ τῶν λίθων φορὰ διενείματο.

medicū, à quo cataplaſmatis tibię dolor, & vibices liuidę, lapidū iactu ſibi impoſitæ curarentur.

CAPVT II.

Tabernaculum Priſci diripitur. Legatus eius ad exercitum. Germanus, quanquam multum repugnans, dux cooptatur. Epiſcopus Legatus ſpernitur. Statua, & imagines Imperatoris deiiciuntur aboleanturq́. Edeſſeni Epiſcopi irrita legatio. Clades orientis.

Τὰ μὲν οὖν τῆς στάσεως τῷ στρατοπέδῳ διεμηνύετο. περισχίζεται γὰρ τὸ τοῦ στρατηγοῦ σκηνοπήγιον, λωποδυτεῖται δὲ παρὰ τοῦ πλήθους καὶ τὰ τῆς περιουσίας ὁ πρίσκος· ἀποδιδράσκουσι δὲ καὶ οἱ τῶν συνταγμάτων ἡγεμονεύοντες, καὶ ἐς μέγα κακοῦ τὰ τῆς ἀναρχίας ηὐξάνετο. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν τῆς κωνσταντίνης πρόεδρον ὁ στρατηγὸς εἰς τὸ στρατόπεδον πρεσβευτὴν διεπέμπετο, καλλιχυρεζόμενος τὰ τῆς στρατιωτικῆς λύπης παρηγορεῖν, καὶ ὡς μετέθετο τὴν γνώμην ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος, καὶ βασιλικὸν ἐπιφέρεται γράμμα, ἐγκελευόμενον ἀναζωγυιῶσαι πρὸς τὸ συνήθες τὰς στρατιωτικὰς ἐπιδόσεις. ἐπεμέμφετο δὲ Φιλιππικῷ πρίσκος ὁ στρατηγὸς, καὶ τῆς ἀταξίας αὐτὸν διεθρύλλει γεγονέναι πατέρα, ὡς εἰσηγητὴν τῆς μειώσεως τῶν στρατιωτικῶν ἐπιδόσεων μαυρικίῳ γενόμενον. ταῦτα δ' εἰκῇ διερραψώδει ὁ πρίσκος. ὁ μὲν οὖν ἱερεὺς ὁ πρέσβυς ὡδοιπόρει καθὼς προσετέτακτο. τὰ δὲ στρατεύματα συναθροίζεται, καὶ στρατηγὸν χειροτονεῖν ἐδόκει

Seditio militaris augeſcit: tentorium ducis dilaceratur, ſupellex in prædam concedit, duces quoque aufugiunt, & quod caput nullū eſſet, id maiori ſemper malo erat. Non multo poſt, dux Antiſtitem Conſtantinæ in caſtra legat, lenite ſtudens militum ægritudinem; quòd ſcilicet ſententiam mutaſſet Imp. à quo literas afferret, quibus mandaretur, vti annonaria erogatio in priſtinum reuocaretur. Accuſans autem Philippicum Priſcus, auctorem eum tumultus fuiſſe iactabat, vt qui Mauricio demenſi contrahendi conſilium dediſſet. Sed hæc ille temerè fabulabatur. Antiſtes igitur iuxta atque imperabatur inibat iter; & exercitui in vnum coëunti, creandum eſſe ducē videbatur. Quare Germanum accerſunt, in concilium introducunt, militaris imperij ſummam ei permittere, æquum bonumque cenſent. Germanus exercitus petitionem repudiat: illi obedienciam in oblata dignitate amplectenda vrgent; &, ni obediat,

Digitized by Google

μάζει. Διά τοι τοῦτο μετάκλητον τὸν Γερμανὸν ποιησάμενοι, καὶ εἰσαγώγιμον εἰς τὸ βουλευτήριον ἐνεγκάμενοι, ἠξίουν ἐγχειρίζειν αὐτῷ τὰς στρατηγίδας ἡνίας. τοῦ δὲ ἀποπεμπομένου τὴν τοῦ στρατοπέδου ἀξίωσιν, τῶν δὲ καταναγκαζόντων αὐτὸν ἔσεσθαι περὶ τὴν χειροτονίαν πειθήνιον, καὶ προσαπειλούντων καὶ θάνατον τῆς παρακοῆς εἶναι τὸ διαζήμιον, νικῶσι τὰ τῶν στρατευμάτων βουλεύματα, καὶ στρατηγὸς Γερμανὸς ἀνακηρύττεται, ὅρκῳ περιφράξας τὰ τοῦ συνοίσοντος, ὡς ἀπέχονται Ῥωμαῖοι τοῦ λωποδυτεῖν τὸ ὑπήκοον, τῆς ἀταξίας ἐκποδὼν γινομένης. διωμολόγητο δὲ καὶ καταπολεμεῖν αὐτοὺς τὸ ἀντίπαλον. καὶ ταύταις ὁ στρατηγὸς ταῖς συνθήκαις περιφραξάμενος, οἷα θώραξιν ἀκαταγωνίστοις τισὶν, ἡγεμονεύειν Ῥωμαίων ἠσμένιστο. γίνεται γοῦν ὁ ἱερεὺς ὁ πρέσβυς πρὸς τὸν στρατηγὸν, καὶ τὸ στρατόπεδον. ὁ μὲν οὖν παρεκάλει τὸ στράτευμα πρὸς σωφροσύνην ἰδεῖν. οἱ δ' ἀπηχθάνοντο τῷ ἱερεῖ, καὶ τοὺς λόγους τοῖς ὠσὶν οὐ παρεδέχοντο, ἀλλ' οἷα βάρβαρον ὄψιν ἐξενηλάτουν τὰ παρὰ τοῦ πρέσβεως αὐτοῦ εἰσηγούμενα. παρεγγύων δὲ καὶ τὸν Πρίσκον ἐξωθῆσαι τῆς πόλεως. οἱ μὲν οὖν τοὺς βασιλικοὺς ἀνδριάντας καταρρίπτειν ἐνεχείρησαν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ἀφανίζουσι δὲ καὶ τὰ διὰ τῆς γραφῆς ἀναθήματα ἅπερ συνίστη, καὶ πίναξιν εἰς βασιλέως τιμὴν χρωματουργίᾳ συνετέθειτο τεχνικῇ. μηδὲ γὰρ ἀνέχεσθαι ἔφασκον τὸν βασιλέα παλιγκάπηλον εἶναι. ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Κωνσταντίνης κατάδηλα ταῦτα ἐποιήσατο Πρίσκῳ. τοίνυν ὁ Πρίσκος καὶ τὸν τῆς Ἐδέσσης τῆς ἱερατικῆς ἐξηγούμενον πρεσβευτὴν

obediat, mortem pro pœna intentant. Quid multa? vincit eorum deliberata ſententia, & Germanus præconis voce dux promulgatur, cum prius communem vtilitatem iureiurando exacto confirmaſſet; nempe, Romanos ſeditione, ac turbis è medio ſublatis, diripiendis ac ſpoliandis ſubditis vim minimè facturos. Pactus etiam cum illis eſt, vti hoſtes oppugnarent. Hæc vbi pactis, tanquam loricis quibuſdam inexpugnabilibus communiuit, ad gubernacula promptus acceſsit. Venit itaque ad ducem, & exercitum legatus Epiſcopus: rogat milites, conſiderent, quid modeſtia, moderatioque poſtulent. Illi ſuccenſere, auribus dicta reſpuere, & quæ conſuleret, veluti noua & peregrina repellere. Hortabantur inſuper, vti Priſcum vrbe Conſtantina exigeret. Et ipſi quidem ſtatuas Imperatoris deturbare nō ſunt veriti. Præterea in honorem Imperatoris coloribus & arte pictas tabellas ſuſtulerunt, quòd ſe Imperatori cauponi ſeruire nolle affirmatent. Antiſtes Conſtantinæ hæc ad Priſcum refert: Priſcus Edeſſæ Præſulem ad exercitum rurſus legat: qui multo ſermone fruſtra conſumpto rediit. Iam verò ex

huiuſ-

ἀπέστελλε τοῖς στρατεύμασιν. ἀτὰρ ὁ ἱερεὺς γενόμενος πρὸς τὸ στράτευμα, καὶ πολλοὺς λόγους καταβαλλόμενος, ἀνεπιτεύκτως τὴν ἐπανάζευξιν ἐποιήσατο. τὰ δ᾽ ἐκ τῆς ἀταξίας δεινὰ τῇ ἀνατολῇ ἐπεκύμαινε, καὶ πάντη κακὸν κακῷ ἐπεστήρικτο, ἵνα καὶ ποιητικῆς συμφορᾶς μνήμην ποιήσωμαι, τῶν μὲν τὰς περιουσίας ἀποβαλλομένων, ἄλλων περὶ τὰς ὁδοὺς λῃστρικώτερον βιαζομένων, ἑτέρων ἐν τοῖς ἀγροῖς ληιζομένων τῆς τυραννίδος κομώσης, καὶ παρεχομένης τοῖς ἀδικήμασι τὸ ἀνέγκλητον. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος γράμμασι ταῦτα κατάδηλα Μαυρικίῳ ἐποιήσατο τῷ αὐτοκράτορι.

huiuſcemodi confuſione tumultuque exortæ calamitates, orientem ceu fluctus quidam peruadebant, *καὶ πάντη κακὸν κακῷ ἐπεστήρικτο, & vbique malum ſuperuenienti malo vires & robur acquirebat* (vt & à poëta deſcriptæ calamitatis mentionem faciam), cum alij rem familiarem amitterent: alij in itineribus per vim & latrocinia ſpoliarentur; quorundam ab agris pecora, & fruges raperentur, tyrannide eo vſque luxuriante, vt qui iniuriarum agere auderet, inueniretur nemo: ſuper quibus Mauricium Imperatorem Priſcus per literas certiorem fecit.

CAPVT III.

Legati ad Priſcum. Eorum in militibus placandis infœlix conatus. Priſcus Byzantium diſcedit. Aduerſus Philippicum rebellio. Perſæ occaſione vtuntur. Conſtantinam obſident: à Germano depelluntur. Ariſtobulus palatij Præfectus milites ad officium reuocat.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Φιλιππικὸν αὖθις ἐπιβαίνειν τῆς ἀνατολῆς ἐγκελεύεται. ἐπικηρυκεύονται τοιγαροῦν οἱ τῶν στρατευμάτων τὸν Πρίσκον τῆς Ἐδέσσης ὑπεξελθεῖν, πέντε καὶ τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν χειροτονήσαντες πρεσβευτάς. γίνονται γοῦν οὗτοι ἐν Ἐδέσσῃ τῇ πόλει παρὰ τὸν Πρίσκον, καὶ διαπορθμεύουσιν αὐτῷ τὴν τῶν στρατοπέδων προαίρεσιν. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος πλεῖστα ἀπελελόγητο, καὶ πείθει τοὺς ἀπεσταλμένους ὡς οὐκ ἐν

IMperator Philippicum rurſus in orientē proficiſci iubet. Exercitus igitur per quinq; & quadraginta Legatos Priſcum monet, vti ſe Edeſſa ſubducat. Hi Edeſſam ingreſsi, militum ei voluntatem denuntiant. Priſcus ſui defendendi affert plurima, Legatiſque perſuadet, ſecum iniuſtè agi. Tum illi promittunt, ſe ira & furore ardentes militum animos nonnihil ſedaturos. Qua ſpe nixus, apud Edeſſenos moras trahit.

Digitized by Google

ἀδίκῳ μοίρᾳ γέγονεν αὐτῷ τὰ ἐπίχειρα. οἱ μὲν οὖν ἐπηγγείλαντο τῷ Πρίσκῳ, ὑπομαραίνειν τῶν στρατιωτῶν τὰς μανιώδεις τῆς ὀργῆς φρυκτωρίας. ὁ δὲ Πρίσκος κεχηνὼς ταῖς ἐλπίσι, πρὸς τῇ Ἐδέσσῃ τὰς διατριβὰς ἐπεποίητο. ἐπειδὴ τοίνυν ἀφίκοντο οἱ πρεσβευταὶ πρὸς τὸν χάρακα, καὶ τὰς ἀπολογίας διεξιέναι Πρίσκου ἐνεχείρουν ᾗ καὶ ἰθασεύειν τὰ νεώτερα τῆς τυραννίδος σκιρτήματα, ὃ καὶ πρὸς κορυφαῖον αὐτοὺς ἀπῃώρησε κίνδυνον. μόλις γὰρ τὸν θάνατον ἀποκλίνουσι, τὸ ἰδιωτεύειν κατακριθέντες. τοῦτο γὰρ τὰ τῆς ὀργῆς ἐδογμάτιζεν. ἐκ τοῦ χάρακος τοίνυν ἐκβάλλονται, καὶ τοιούτοις δεινοῖς τὰ περὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἐπεπέρατο. καταστρατοπεδεύουσι τοιγαροῦν οἱ τῆς ἀταξίας ἡγεμονεύοντες κατὰ Πρίσκου, καὶ πέντε χιλιάδας συντεταχότες μαχίμου δυνάμεως, ἐπὶ τὴν Ἔδεσσαν ἀποστέλλουσι. κατ᾽ ἐκεῖνον γοῦν τὸν καιρὸν γίνεται Θεόδωρος περὶ τὴν Ἔδεσσαν, τὴν Φιλιππικοῦ ἄφιξιν ὑπισχνούμενος. διά τοι τοῦτο ἀπολιπὼν ὁ Πρίσκος τὴν Ἔδεσσαν, γίνεται ἐς Βυζάντιον. οἱ δὲ περὶ τὸν χάρακα Ῥωμαῖοι, ἔτι τῇ ἀταξίᾳ περιεπλέκοντο, τὸν Φιλιππικὸν ὅσον οὔπω ἐπιβαίνειν τοῦ Μονοκάρτου αἰσθόμενοι, ὅρκοις τε διέθεντο μηδὲ τῆς ἐκείνου στρατιαρχίας ἀνέχεσθαι. τὸ δὲ Περσικὸν ταῖς Ῥωμαϊκαῖς συμφοραῖς ἐντρυφῶν, τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ περιεκέχυτο, καὶ τῇ Κωνσταντίνῃ προσέβαλλε, καὶ διπλοῦς ταῖς πόλεσιν ὑπῆρχεν ὁ πόλεμος, ἔκ τε τῶν οἰκειοτάτων, καὶ τῶν πολεμίων ἐκτρεφόμενός τε καὶ λιπαινόμενος. καὶ οὖν τὸ τῶν Ῥωμαίων

hit. Legati in caſtra reuerſi, reſponſionem Priſci exponunt; ferociores illorum ſpiritus temperare conantur, quod eos ſummum in diſcrimem adduxit. Nam cum vix interitum effugiſſent, capite diminuti ſunt, ad vitam nimirum priuatam condemnati. Huius ſupplicij irrogandi magiſtra ipſis iracundia fuit. E caſtris igitur eiecti, huiuſcemodi calamitatis ſuæ exitum tulerunt. Principes ſeditioſorum Priſcum bello appetendum rati, quina egregiorum militum millia inſtruunt, quos Edeſſam mittunt. Quo tempore Theodorus Edeſſam veniens, de Philippici aduētu nuntium perfert. Quamobrem Priſcus Edeſſa relicta, Byzantium petit. Qui in caſtris erant Romani, & Philippicum Monocartum breui venturum intelligebant, adhuc aduerſus eum tumultuari, & ſacramento inter ſe fidem aſtringere, eius imperium minimè toleraturos. Perſæ ex Romanorum miſeriis voluptatem capientes, ditionem Romanam prædando diuexant, & Conſtantinam adoriuntur: habebantque vrbes bellum duplex, quòd illud & maximè domeſtici, & hoſtes externi alerent, & (vt ita loquar) ſaginarent. Cæ-

T terùm

συνάθροισμα ἀπόμαχον διετέλει, οὐδὲν μέλον αὐτῷ, ὡς περὶ ἀλλοτρίων τοῦ πράγματος τῶν γινομένων τὴν φροντίδα τιθέμενον. γερμανὸς δὲ χιλιάδα ἐκ τῆς μαχίμου καθοπλίσας δυνάμεως τῇ κωνσταντίνῃ ἀθρόως ἐπιφανεὶς τῶν προσδοκίμων αὐτῇ κακῶν ἠλευθέρωσε. μόλις δὲ παραθήγων ὁ στρατηγὸς τὰ Ρωμαίων συντάγματα, καὶ παροτρύνας τοῖς ῥήμασι, χιλιάδας τέτταρας συναθροίζει, καὶ τοῖς περσικοῖς ἐνδημεῖν ἐγκελεύεται. ὁ δ᾽ ἀριστόβουλος, (ἦν δ᾽ ἄρα οὗτος τῆς βασιλικῆς οἰκίας προεστὼς τοῦ βασιλέως τοῦ ἀντιόχου προσαγορευομένης) τῆς στρατεύμασιν ἐπίδημος ἦν, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκπεμφθείς. οὗτος πῆ μὲν τοῖς δώροις, πῆ δὲ τοῖς λόγοις ὑπομαλάττει τὸ τῆς τυραννίδος ἀτίθασον.

terùm Romanæ cohortes ſolutæ curis, & quæ gerebantur, non ſecus atque aliena, & ad ſe nihil pertinentia intuentes, ab armis feriabantur. Germanus mille aſſumptis, & apud Conſtantinam deimprouisò conſpectus, malis, quorum erat in metu, eam liberat. Qui cohortando, & impellendo vix tandem quatuor millia collegit, & in Perſidem tendere iuſsit. Aſt Ariſtobulus, domus regiæ, quæ Antiochi appellatur, procurator, ab Imperatore ad exercitum miſſus, quà muneribus, quà verbis, duros & implacabiles animos aliquantum emolliuit.

CAPVT IV.

Martyropolis aditu Romani à Perſis prohibentur. Hoſtes inſequentes dimicatione deuincunt. In Imperatorem beneuolas mentes accipiunt; captiuis, & ſpoliis eum honorant. Philippici timor. Stipendia perſoluta. Roma Longobardis reſiſtit. Mauri in Africa domantur.

Στρατοπεδεύεται γοῦν τὸ Ρωμαϊκὸν ἐπὶ τὴν μαρτυρόπολιν, πρὸς τὸ εἰρηναῖον μεταβαλόμενον. ἀπόμοιρα δέ τις τῶν στρατοπέδων τῇ περσίδι πάλιν εἰσβάλλει. ὁ μὲν οὖν μαρουζᾶς, ὁ τοῦ περσικοῦ στρατηγὸς ἐπιφανεὶς, κωλύμην τῆς ἐπιβασίας Ρωμαίοις παρείχετο. ἐπανέζευ-

ROmanus itaq; exercitus pacem complexus, Martyropolim abit. Pars in Perſidem iterum irrumpit. Maruzas Perſicarum copiarum Imperator ſe obiiciens, vrbis aditu eos excludit. Hinc per Arzanenam regionem, & Nymphium flumen domum reuertentes, idem Maruzas inſequitur;

ξαν τοιγαροῦν οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῆς Ἀρζανηνῆς, καὶ οὐ νυμφίου τρόπου πρὸς τὰ οἴκοι. συνείπετο δὲ καὶ ὁ Μαρουζᾶς τοῖς Ῥωμαίοις κατόπιν. συνέρραξε τοιγαροῦν τὸ Ῥωμαϊκὸν ὁμοῦ, καὶ τὸ αὐθέτον βάρβαρον περὶ τὴν Μαρτύρων πόλιν, καὶ γίνεται Ῥωμαίοις καὶ Πέρσαις ἐπιφανέστατος πόλεμος. κληροδοτεῖται δὲ τῷ Ῥωμαϊκῷ νίκη μεγαλοπρεπὴς καὶ περίδοξος. ἀναιρεῖται γὰρ ὁ τῶν Περσῶν στρατηγός. ἥλωσαν δὲ τοῦ Περσικοῦ ζωγρηθέντες τρισχίλιοι, καὶ οἱ ἐν τέλει δορυάλωτοι γίνονται, καὶ μέχρι χιλίων τὸ τῶν βαρβάρων γενόμενον σύνταγμα, πρὸς τὴν Νίσιβιν γίνεται. τοῦ τοίνυν φόνου γενομένου μεγάλου τε καὶ ἀξιαγάστου Ῥωμαίοις, καὶ τῆς λαφυραγωγίας λαμπρᾶς, συναθροισθὲν τὸ στρατόπεδον διαλύονται τὴν ἔχθραν πρὸς τὸν Μαυρίκιον, καὶ γεραίρουσι λαφύροις πολλοῖς τὸν αὐτοκράτορα, πέμψαντες ὡς αὐτὸν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ Περσικοῦ, ἃ τῇ πατρίῳ φωνῇ βάνδα Ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν. ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἐν τῇ ἱερᾷ λεγομένῃ πόλει ἐνηυλίζετο, τῷ φόβῳ συσταλεὶς τῆς ἀταξίας, καραδοκῶν τὴν τῆς ἀναρχίας μεταβολήν. χειμῶνος τοιγαροῦν ἤρος διαδεξαμένης τὸν πόλεμον, τῇ ἀκινήτῳ καὶ ἀμοιβαίᾳ τῶν τρόπων μεταβάσει ὁ χάραξ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ διαλύεται· ἐπιγινομένου δ' ἦρος καὶ προσηνῆ, καὶ ἐπίχαριν ὄψιν παρεχομένου τῇ γῇ, ἡ κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ μαχίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξεπέμπετο. ὁ δὲ Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν πόλεμος ἐσφρίγα τε καὶ ἐσφάδαζε. τὸ δὲ Γετικόν, ταυτὸν δ' εἰπεῖν αἱ τῶν Σκλαβηνῶν ἀγέλαι τὰ περὶ τὴν Θρᾴκην ἐς τὸ καρτερὸν ἐλυ-

quitur: nec procul Martyropoli eos aſſequitur, vbi prælio inprimis memorabili concurſum eſt, & Romani magnificam atq; inclytam victoriam retulerunt. Nam Perſarum dux occubuit; capti ter mille cum optimatibus; mille circiter Niſibin ſeceſſerunt. Romani poſt tantam tamque admirandam hoſtium ſtragem, & ſuperba ſpolia conuentu celebrato, odia in Mauricium deponenda decernunt, eumque cum aliis, iisque multis de præda bellica honorant: tum Perſica ſigna (quæ patria noſtra voce banda dicuntur) ad eum tranſmittunt. Philippicus Hierapoli, timore turbarum, & expectatione ſtatus domino carentis immutandi, interim ſe tenebat. Hyeme bellum excipiente, ſecundum morum mobilitatem viciſsitudinemq; caſtra diſſoluuntur. Vere autem placidum, & iucundum terris vultum exhibente, pro conſuetudine aurum in militem pro ſtipendio diſtribuendum ab Imperatore mittitur, bellumque inter Romanos & Perſas recrudeſcit, & agitatur denuò. Getæ, ſeu (quod idem eſt) Sclauini, Thraciæ pro-

μαίνετο. οἱ δὲ Μῆδοι τοῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς συγκυρήσαντες, παρανάλωμα φόνου ἐγίνοντο. Ῥώμη δὴ πρεσβῦτις τὰς τῶν Λογγοβάρδων ἀντεῖχεν ἐφόδους. τῇ δὲ Λιβύῃ αἱ τῶν Μαυρουσίων δυνάμεις διετέλουν ἐξίτηλοι, καὶ τῷ πλήθει τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀνδραγαθημάτων πρὸς τὸ ταπεινὸν, καὶ κατηπονημένον ἀπέκλινον. οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖναι μετὰ τῶν ἀσπίδων καὶ τὰς ἡνίας κατέθεντο, τὸν αὐχένα Ῥωμαίοις ὑποχαλάσασαι, καὶ τὴν τε ἠρεμίαν ἐνηγκαλίζοντο. ὁ δὲ Φᾶσις οὐκ ἐθολοῦτο τοῖς αἵμασιν· εἰρηναῖον γὰρ ῥεῖθρον τέως περιέβαλλε, τῷ διαυγεῖ τῆς ἡσυχίας καταρδεύων τοὺς Κόλχους, μηδαμοῦ κεκλημένος Μῆδον οἰκήτορα. καὶ ὧδε πως τὰ Ῥωμαίων διετίθετό τι, καὶ συνετέλετο.

xima validè deuaſtant. Perſæ Romanis ducibus fortè occurrentes, ab iis velut aliud agentibus morte multantur. Roma vetus Longobardorum impetus retundit. In Africa Maurorum copiæ magis magis extenuari, quos Romanorum virtus paulatim multis egregiis facinoribus ad humilitatem redegit atq; eneruauit, vt cum armis etiam habenas, ſeu imperium depoſuerint, Romaniſq; ceruices ſummittentes, otium maluerint. Phaſis cæſorum ſanguine non inquinabatur. Pacificum enim flumẽ rum, pellucida quiete Colchos irrigans circumfluebat, nullum vſpiam de Perſis habens incolam. Romanarum rerum conditio, atque ordo iſtiuſmodi fuit.

CAPVT V.

Carcer Giligerdi caſtelli, in quẽ diuerſi mortales includebantur: vnde ſe & alios per cadem Romani eximunt. Philippicum Gregorius Antiochiæ Antiſtes exercitui conciliat. Perſæ Martyropolim occupant, Sitta dolum machinato. Perſis Romani ſuccumbunt. Philippico amoto, Comentiolus munere ſuccedit.

Ἐν τούτῳ τοιγαροῦν τῷ καιρῷ τελεσιουργοῦνται κατὰ τὴν Μηδικὴν οὐκ ἀναξιόλογα διηγήσεως πράγματα. ἀλλ' ἄγε δὴ ἐνείρωμεν καὶ τάδε τοῖς τῆς ἱστορίας μέλεσιν εὐκοσμότατα, οἷάπερ ὅρμον τινὰ λιθοκόλλητον ὀφθαλμοῖς διανοίας ἱστᾶσιν, ὤτων δὲ θυμηδίαν, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, καὶ πανήγυρ-

PEr hoc tempus res in Perſide narratu haud indignæ contigerunt, quas huic corpori hiſtoriæ noſtræ ornando, ceu monile aliquod baccatum oculis animi, ceu epulas & oblectamentum, atque panegyrim auribus inſeramus. Arx erat in interiore Perſide, Giligerdum vocabulo,

in

ριον. Φρούριον, (Γιλιγέρδων ὄνομα αὐτῷ) ἐνδοτέρω δὲ τούτου τῆς Μηδικῆς ᾠκοδόμηται, ἐν χώρᾳ ἐπιλεγομένῃ Βιζακοῦ, οὐ πόρρω Βενδοσαβείρων τῆς πόλεως. πρόσεστι δὲ τούτῳ καί τις εἱρκτή. λήθην δὲ ὀνομάζουσι ταύτην οἱ βάρβαροι. ὁ δὲ χῶρος ὥσπερ γηθῶ ὀργὰς βασιλικῷ θυμῷ ἀνατίθεται, καὶ τέμενος δυσμενείας ἀποκαλῶν τις τὸ Φρούριον, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ πρέποντος. ἐναποκλείονται τοίνυν ἐνθάδε, ὅσοι τοῖς δικτύοις τῆς τοῦ βασιλέως λύπης ἁλίσκονται. τοῦτο μὲν ὑπήκοοι, τοῦτο δὲ καὶ δορύκτητοι. ἐκείνου γε οὖν τοῦ νεωτέρου τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας ἡγεμονεύοντος, παρεστήσατο τὴν πόλιν τὴν λεγομένην Δάρας ὁ τῶν Περσῶν βασιλεύς· ἔδοξε γοῦν τῷ βασιλεῖ καὶ γίνονται Δαρηνοὶ τοῦ Φρουρίου τούτου οἰκήτορες. ὑπῆσαν δὲ καὶ Καδασηνοὶ ἐν αὐτῷ, βάρβαρον δὲ τὸ φῦλον τῆς Μηδικῆς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἕτεροι τὸ κακοπραγεῖν κληρωσάμενοι, καὶ κοινὸν ἄθροισμα ταλαιπωρούμενον ἀνδρῶν τὸ Φρούριον ἐνηγκάλιστο. γίνεται γοῦν τοῖς ἑτερογενέσιν εἰς συμφωνίαν τὰ κοινὰ δυστυχήματα, καὶ οὓς γένος, καὶ νόμος, καὶ γλῶττα διείλετο, συνῆψεν ἡ τῶν παθημάτων οἰκείωσις, τῷ ἀδελφῷ τῆς ἀνάγκης καταμελετήσασα τὴν ὁμόνοιαν. ἐξάρχουσι δῆτα τῆς ἀνδρείας οἱ Δαρηνοί, καὶ αὐτοβοεὶ τοῖς ἐν ποσὶν ὀργάνοις πολέμου χρησάμενοι, ἀναιροῦσι τοὺς φύλακας. καὶ τοῦ φόνου ἐκκαιομένου πρὸς τὸ λαβρότερον, πλῆθος γὰρ ὑπῆν στρατιᾶς περὶ

in regione cui nomen Bizacus, haud procul ab vrbe Bendoſabiron. In eo viſebatur cuſtodia ſiue carcer, quem barbari Lethē dixere. Locus quodammodo occaſionem iræ regis animo ſubminiſtrat: & ſi quis caſtellum maleuolentiæ fanum appellaret, rectè appellaret. Huc includuntur quotquot regis ira tanquam retibus capit, partim ſubditi, partim bello in poteſtatem adducti. Ergo Iuſtino iuniore Romanam procurãte Rempub. rex Perſarum vrbem Daram ſubiugauit. Dareni tum captiui, quoniam ita regi placebat, arcē hanc pro captiuis incolere incipiunt. Tenebantur ibidem Cadaſeni (quædam Perſidis barbara gens eſt) quin etiam alij, quibuſcum fortuna durius egerat, & communis quidam miſerorum, afflictorumque hominum cœtus illic ſeruabatur. Quid fit? mala communia genere diſcordantibus concordiam pariunt: quoſque genus, leges, lingua diſcreuerant, miſeriarum coniunctio, ex ſimilitudine neceſſitatis conſpirationem meditata copulat. Strenuum itaq; facinus Darenī ordiuntur, belliciſq; inſtrumentis, quę in promptu erant, primo inſultu cuſtodes occidunt. Cumque in cęde feruētius omnes verſarētur (ā plurimis ſiquidem ca-

φρουρούσης τὸ φρούριον, νικῶσι Ῥωμαῖοι, καὶ συνεξάγουσι τοῦ φρουρίου τοὺς τῶν ἀτυχημάτων αὐτοῖς κοινωνούς, καὶ πολλὰ παθόντες καὶ δράσαντες, εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐπανέζευξαν. Τῶν δὲ περιφανῶν ἐκείνων θριάμβων γεγονότων Ῥωμαίοις, ἔτι πρὸς τῇ μαρτυροπόλει ὁ πόλεμος ἐξηρτύετο, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, ὁπηνίκα καὶ μαρουζᾶς ὁ τῶν περσῶν στρατηγὸς, ἐν τῇ παρατάξει ἐτύγχανεν ὢν πεπτωκώς. ἥλωσαν δ' οἱ τῶν δύο κεράτων ταξίαρχοι, ἥ τε κεφαλὴ μαρουζᾶ τοῦ στρατηγοῦ ἐς βυζάντιον ἧκεν. ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἔτι ἀπεδοκιμάζετο ἐκ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ ἀποστράτηγος ἦν. οὐ προσίετο γὰρ κηδεμόνα τὰ πλήθη, τὸν πρὸ μικροῦ περὶ τὸν ἀρζαμὼν ἀνδραγαθήσαντα. εὐμετάγωγον γὰρ τὸ πλῆθος, καὶ δυσάρεστον πέφυκε, καὶ φίλον αὐτῷ τὸ τῆς μεταβολῆς ἀεικίνητον. γενομένου τοίνυν Φιλιππικοῦ περὶ τῶν κιλίκων ἐπαύλεις, αὐτοκρατορικοῖς γράμμασιν αὖθις εἰς τὴν Συρίαν παλινδρομεῖ, καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ προσεδέδεκτο, Γρηγορίου τοῦ ἀντιοχείας τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον τὸ τηνικαῦτα διέποντος, διαλλάξαντος τῷ στρατηγῷ τὰ στρατεύματα. ἡ δὲ μαρτύρων πόλις τότε δὴ ἥλω ὑπὸ περσῶν, οὐ τοῖς ἐκ πολέμων νόμοις, προδοσίαις δὲ δόλοις, οἷς εἴωθε κλέπτεσθαι τὰ μὴ δυνάμενα παρὰ τῶν ἀντιπάλων κατεργάζεσθαι μάχαις. ὁ δὲ τοῦ δόλου πατὴρ σίττας ἐτύγχανεν ὤν. οὗτος αὐτομολήσας πρὸς

ſtellum vndique cuſtodiebatur) Romani ſuperiores, calamitatū ſocios è caſtello ſecum educunt, variiſq; caſibus iactati, ad exercitum ſuum reuertuntur. Poſtquā triumphū illum præclarum Romani retulerunt, adhuc bellum ad Martyropolim durabat, vt ante docuimus: quando captis duobus cornuum Præfectis, Maruzas Perſarum ſummus Imperator in acie oppetiit, & caput eius Conſtantinopolim tranſportatū eſt. Philippicum pro duce nondum admittebat exercitus, non, inquam, adminiſtrationem hanc eum ſuſcipere patiebatur, qui apud Arzamonem inſigne virtutis ſuę documentum dederat. Eſt enim multitudo naturâ inconſtans, cui difficile placeas, perpetuæque mutationis cupida. Philippicus literis à Mauricio acceptis, è Cilicia, vbi morabatur, in Syriam redit, ibi ægre ab exercitu eſt receptus, cum Gregorius, Antiochenus id temporis Archiepiſcopus eum in gratiam, & amicitiam militum reſtituiſſet. Martyropolis verò tum, nō quidem more & lege bellica, ſed dolo & inſidiis (quibus latenter ſurripi conſueuerunt, quæ manu & armis obtineri ab aduerſariis nequeunt) occupata eſt. Fraudis architectus quidam Sittas fuit. Hic ad Perſas transfugiens, ſuadet,

πέρσαις, ὑποπείθει σιδηροφορῆσαι τετρακοσίους τοῦ βαρβαρικοῦ, ὑποκρίνεσθαί τε προσχωρῆσαι Ῥωμαίοις, παρεμφανίζειν δὲ τῇ πόλει. οὗ γεγονότος, τοὺς ἀστοὺς ἔπειθε Σίττας ὡς προσκεχωρηκότας Ῥωμαίοις τοὺς βαρβάρους εἰσδέξασθαι. ἐξαπιναίως τοίνυν τοῦ κακοῦ γινομένου, οἱ βάρβαροι τὸ πόλισμα ἐγκολπίζονται. ὁ δὲ Φιλιππικὸς ταῦτα μεμαθηκώς, στρατοπεδεύεται, καὶ χάρακα περὶ τὴν πόλιν ἐνέβαλε. διὰ τοῦτο ἐπιστρατεύει καὶ ὁ τῶν περσῶν βασιλεύς, καὶ μεβόδην Συρείνα τὸν υἱὸν ἀντιξώπλιζεν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀποχρῶσα δύναμις τῷ μεβόδῃ ὑπῆν, ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ περσῶν βασιλέως καὶ ἀφραάτης, ὁ κατὰ τῆς ἀρμενίας τὰς στρατηγίδας λαχὼν τοῦ πολέμου ἡνίας. τοίνυν συγκεκροτημένου πολέμου, πταίουσιν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐλάττονες γίνονται τοῦ σκοποῦ, καὶ νικᾷ τὸ τῶν βαρβάρων στρατόπεδον· τοῖς μὲν οὖν ἐν μαρτύρων πόλει διαφρουροῦσι πέρσαις, ἐπίθετος γίνεται δύναμις· καὶ εἰς τὸ καρτερὸν ὑπὸ τῶν περσῶν ἡ πόλις διεφυλάττετο. ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἀποχειροτονεῖται παραυτίκα.

vti de illis quadringenti armati, defectione ad Romanos ſimulata ad vrbem accedant. Quo facto, viciſsim ciuibus auctor eſt idem Sittas, vti transfugas illos tanquam Romanorum ſocios intromittant. Hoc impetrato, barbari ſubitò oppidum pro ſuo vindicant. Quod vbi Philippicus reſciuit, illuc infeſto agmine progreſſus caſtris oppidum circundat. Mittit eò copias etiam rex Perſarum, quibus Meboden Surinæ filium præficit. Cui cum numerus quem habebat nõ ſufficeret, ab rege Aphraates, Armenicæ militiæ Præfectus ſubmittitur. Conſerta igitur pugna, Romani ſpe fruſtrati, barbaris palmam cedere compulſi ſunt. Augetur Perſicum præſidium Martyropoli, cuſtoditurque ab iiſdem firmiſsimè. Philippicus illico abire præfectura cogitur, cuius locum Comentiolus Imperatoris auctoritate capeſsit.

CAPVT VI.

Comentiolus cum Perſis acie congreſſus fugit. Heraclij miranda virtus. Aphraates dux Perſicus occidit, Perſæ in fugam vertuntur. Munera Imperatori de præda mittuntur. Ludi ob victoriam Byzantij. Suaniam in Colchis Perſæ inuadunt. Turcarum luxus in auro & argento. Perſis viciſſim tributa penſitant. Præda Suaniæ Babylonem mittitur. Dux, Romanus nomine à Mauricio in Colchidem miſſus.

Κομεντίολον δὲ στρατηγὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἀνίστησιν. ἀφικνεῖται τοιγαροῦν ὁ στρατηγὸς ἐς τὰ προαύλια τῆς περσίδος αὐτῆς, καὶ περὶ τὴν νίσιβιν (ἀντιόχεια δ' αὕτη τῆς μυγδονίας τὸ πάλαι προσηγορεύετο) συμπλέκεται πέρσαις, περὶ τὸ σισαρβάνων, οὕτω λεγόμενον. καὶ τοῦ πολέμου λαβόντος τὴν πρόοδον, ὁ κομεντίολος τὰ νῶτα τῇ παρατάξει ὑπέδειξε. καὶ μεγάλης αὐτῷ τῆς φυγῆς γινομένης, καὶ μέχρι τῆς θεοδωσίου πόλεως τῆς ἀποδράσεως ἀκμαζούσης, ἡράκλειος ὁ ἡρακλείου πατὴρ τοῦ αὐτοκράτορος, τὴν τῶν ἀνδραγαθημάτων ὑπεροχὴν λίαν ἀνδρικῶς ἀπεφέρετο, καὶ κατάδηλος ἦν ἐνευδοκιμῶν ἐν τῷ δόρατι. ἀναιρεῖται γοῦν ὁ τῶν περσῶν στρατηγὸς, ὃν ἀφραάτην ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἤδη που καὶ μεβόδου ἐν τῇ πρὸς φιλιππικὸν μάχῃ ὑπὸ ῥωμαϊκῆς πεφονευμένου βολῆς. τῶν δὲ ῥωμαίων διὰ τὴν φυγὴν τῶν περσῶν ἀπενεγκαμένων τὴν εὔκλειαν, εἰκότως τὰ τῶν βαρβάρων ἐσκύλευον σώματα, καὶ γίνεται τοῦ νενικηκότος τὰ κτήματα. Τῇ δ' ἐπι-

Venit ergo ad veſtibula Perſidis Comentiolus, & ad Niſibim vſque (olim Antiochiam Mygdoniæ appellatam) vbi ad Siſarbanum cũ Perſis prælio experitur. Quo ingraueſcente, terga dat. Illo effuſè vſque Theodoſipolim fugiente, Heraclius Heraclij Auguſti pater lõgè maximum præſtantis animi facinus viriliter edidit, & in omnium conſpectu non ſine nominis ſui gloria decertauit. Cadit Perſarum dux Aphraates, de quo diximus. Fuerat prius & Mebodes à Romano in pugna aduerſus Philippicum interfectus. Et quia Perſis fugientibus Romani victoriæ decus reportabant, meritò etiam barbarorum cadauera, & victores, ſpoliabant. Luce ſequenti cum caſtra quoque Perſarum inuaſiſſent, eaque obtinuiſſent, argumenta quædam trophæorum ſuorum gladios inauratos, tiaras Perſicas, cingula gemmis inſertis collucentia, quibus barbari ſuperbiunt, ſignaque

νόσῃ καὶ τοῦ περσικοῦ χάρακος ἐπιβαίνουσιν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τούτου κρατήσαντες, τῶν τροπαίων τὸν ἔλεγχον ἐς βασιλέα παρέπεμπον, ξίφη χρύσεα, τιάρας τε περσικὰς, καὶ τὰς λιθοκολλήτους ζώνας, ἃς οἱ μαργαρῖται τοῖς βαρβάροις λαμπρύνουσι, τά τε σημεῖα τῆς παρατάξεως, ἅπερ Ῥωμαίοις εἴθισται τῇ πατρῴᾳ φωνῇ βάνδα ἀποκαλεῖν. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὰς νικηφόρους συλλαβὰς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προσδεξάμενος, ἱλαρύνετό τι, καὶ κατηυφραίνετο, καὶ ἱππικοὺς προσέταττεν ἀγῶνας πλεῖσθαι, καὶ κατορχεῖσθαι τοῖς δήμοις κοῖς ἐγκελεύεται, ὡς εἴθισται Ῥωμαίοις πανηγυρίζουσι. Ἐπεὶ δὲ τὸν πρὸς Ἀφραάτην ἀπεπερατώσαμεν λόγον τοῖς διηγήμασι, φέρε δὴ φέρε καὶ τὰ περὶ Σουανίαν τοῖς Ῥωμαίοις πραχθέντα, τοῖς τῆς ἱστορίας λειμῶσιν ἐπιφυτεύσωμεν. καὶ ζωγράφοι γὰρ τὰ περιφανῆ, καὶ μεγάλα τῶν μελῶν ἐγχαράξαντες, οὐ πρότερον τοῦ φιλοτεχνήματος ἀποπαύονται, πρὶν αὖ καὶ τὰ σμικρότατα μέλη τοῦ σύμπαντος τοῖς πίναξιν ἐγχαράξωσιν. ἔτος ὄγδοον τῆς Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ Βαραμ ὁ τῶν περσῶν στρατηγὸς ἅμα ταῖς δυνάμεσι τοῦ βαρβαρικοῦ ὑπὸ Ὁρμίσδα τοῦ τῶν περσῶν βασιλέως κατὰ Σουανίας ἐκπέμπεται. καὶ ἀδοκήτου τῆς ἐπιστασίας τῶν περσῶν γεγενημένης, τὸ σπουδαζόμενον τῇ ῥᾳθυμίᾳ ἐγίνετο. ληΐζεται γὰρ ἡ Σουανία κάρτα κομιδῇ, καὶ ἄσχετον ἦν τὸ κακόν. ἐχήρευε γὰρ τοῦ στρατηγοῦ

ſignaque militaria (quæ patrio ſermone Romanis banda dicuntur) Imperatori mittunt. Qui donis triumphalibus à duce ſuſceptis exhilaratus, & lætitia perfuſus, equeſtres ludos celebrare, populumque ſaltationibus ſeſe oblectare hortatus eſt: quẽadmodum Romani ludos panegyricos committere conſueuerunt. Nunc quoniam orationem ad Aphraatem deduximus, age age, etiam quæ ad Suaniam à Romanis geſta ſunt, hiſtoriæ campis velut plantam, aut ſtirpem inſeramus. Nam & pictores, vbi conſpicua & magna membrorum pinxerunt, non ante ab opere manum tollunt, quam & minima membra, ſeu partes totius in tabula penicillo expreſſerint. Octauus Mauricij annus voluebatur, cum Varamus Perſarum dux ab Hormiſda rege cum copiis barbaricis cõtra Suaniam mittitur, repentinoque hoſtium aduentu deſidia ad ſedulitatem excitatur. Deprædationibus quippe maiorem in modum vexabatur, nec erat tolerabilis calamitas: quando & duce, à quo defenderetur, carebat (quia Colchis tum Prætorem non habebat) & tanquam orphana, tutore quoque deſtituebatur, armis in oriente fer-

ἀντος, τῆς κολχικῆς ἀνηγεμονεύτου ὑπούσης, κηδεμόνος τε ὀρφανῆς καθεστώσης, ὡς οἷα περὶ τὴν ἕω τοῦ πολέμου σφριγῶντος. τῶν οὖν ἐθνῶν τῶν πρὸς τῷ βορρᾷ τῆς ἕω, οὓς τούρκους ἔθος πέρσαις ἀποκαλεῖν, καταπολεμηθέντων, λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐγκρατῶς ὑπὸ ὁρμίσδα τοῦ βασιλέως τῶν παρθῶν, ἐπὶ τὴν Κολχίδα ὁ Βαρὰμ τὸν πόλεμον μετεβίβαζεν. ἐς τοσοῦτον γὰρ οἱ τῆς περσικῆς ἤρθησαν βασιλείας αὐχένες, ὡς φορολογεῖσθαι ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων τοὺς οὔννους τὸ πρὶν τεσσαράκοντα χιλιάδας χρυσῶν ἠρεμίας προφάσει τοὺς μηδένας εἰσπραττόντων τῶν οὔννων. πολυχρύσου τοίνυν τῆς τῶν τούρκων ἀρχῆς ὑπὸ τῶν περσῶν γεγονυίας, ἐς μεγάλην τοῦτο δὴ τὸ ἔθνος ἐπετράπετο πολυτέλειαν. κλίνας τε γὰρ ἐσφυρηλατοῦντο χρυσᾶς, καὶ τραπέζας, καὶ κύλικας, καὶ θρόνους, καὶ βήματα, ἱππικούς τε κόσμους, καὶ πανοπλίας, καὶ ὅσα τῇ μέθῃ τοῦ πλούτου ἐπινενόηται. χρόνῳ δ᾽ ὕστερον παρασπονδησάντων τῶν τούρκων, καὶ ἀξιούντων περαιτέρω τῶν εἰωθότων δίδοσθαι χρημάτων αὐτοῖς, καὶ βαρυτάτην ἐπενθήκην γενέσθαι, τῶν τε περσῶν τὸ τῆς ἐπιβολῆς τῶν φόρων οὐ φερόντων φορτίον, χειροτονεῖται ὁ πόλεμος. καὶ λαμπρᾶς τοῖς πέρσαις γινομένης τῆς νίκης, ἀντικαταρρεῖ μετὰ τῆς τύχης τὰ πράγματα, καὶ ὑπὸ τῶν περσῶν φορολογοῦνται οἱ τοῦρκοι, προσαφαιρεθέντες καὶ ἃ πρότερον αὐτοῖς συνήθροιστο χρή-

uentibus ſcilicet. Hunnis itaque in oriente Boream verſus incolentibus (quos Turcas vocare Perſis mos eſt) ſumma vi ab Hormiſda rege, vt vno verbo dicam, debellatis, Varamus bellum in Colchidem promouit. Tantum enim Perſarum opes excreuerant, vt cum antea pacis nomine Hunnis quadraginta aureorum millia penderent, tum eadem tributi nomine ab Hunnis è contrario exigerent. Turcarum itaque gens auro ditata Perſico, ſumptu in luxum magnopere prodiit. Nam lectos, menſas, ſcyphos, ſedes, ſuggeſtus, ornamenta equeſtria, & totas armaturas, & quæcunque tandem diuitiarum ebrietas excogitaret, ex auro ſolido conficiebant. Procedente tempore cum Turcæ fœdus ſanctum eſſe amplius non paterentur, penſionemque pecuniarum, ingenti auctario grandiorem poſtularent, & Perſæ ſummæ tributariæ adiectitium onus non ferrēt, bellum vtrinque paratur, Perſiſque illuſtri parta victoria, res Turcarum ſimul cum fortuna collabitur: illorum ſtipendiarij fiunt, & inſuper quam prius coaceruarant pecuniam amittunt, denuoque res Perſicæ florent,

&

ματα, καὶ πάλιν κομᾷ τὰ περσῶν, καὶ περίβλεπτα τῷ ὁρμίσδα καθίσταται τὰ τρόπαια. λαφυραγωγοῦνται γὰρ κλίναι, καὶ τράπεζαι, καὶ θρόνοι χρυσοῖ, κόσμος τε ἱππικὸς, ἀμφορεῖς τε, καὶ πάντα τὰ ἐς τυράννων συντεταγμένα τιμήν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ νῦν αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς τούρκους ἐλήλακεν, ἀνατείνει κατὰ σουανίας τὴν μάχαιραν, τῆς σκυθικῆς πέρσαις ἀπομαρανθήσης ἐκ τάξεως. περίδοξος τοίνυν ὁ βαρὰμ κατὰ τὸν τουρκικὸν γενόμενος πόλεμον, τῇ σουανίᾳ προσομιλεῖ, καὶ λείας κρατήσας περιφανοῦς, καὶ ἐπὶ τὴν βαβυλωνίαν ἐκπέμψας, ἐς τὸν ἀράξην στρατοπεδεύεται ποταμὸν, ὃν ἔρας ἀποκαλοῦσιν οἱ βάρβαροι. ὁ δ' αὐτοκράτωρ τῶν συμβεβηκότων ἀκηκοὼς, Ῥωμανὸν τοῦ πολέμου ἡγεμόνα καθίστησι. γενόμενος οὖν ἐν τῇ κολχίδι ὁ στρατηγός, (τὴν λαζικὴν ἡ συνήθης μετωνόμασε γλῶττα) καὶ τῷ ἐκεῖσε ἱεραρχοῦντι κοινολογησάμενος, ἀπάρας ἐντεῦθεν στρατοπεδεύεται ἐπὶ τὴν ἀλβανίαν αὐτήν.

& Hormiſda inſigniter triumphat, ablatis in prædam lectis, menſis, ſedilibus aureis, ornamentis equeſtribus, amphoris, & quæcunque demum ad Principum honorem magnificentiamque inſtituta & comparata ſunt. Vbi eneruatis Turcarum viribus res illi ex ſententia proceſsit, & Mars Scythicus Perſarum virtute emarcuit, gladium contra Suaniam ſuſtulit. Itaque Varamus bello Turcico claritatem adeptus, Suaniæ infeſtam manum admouet, factaque præda non contemnenda, & Babyloniam miſſa, ad Araxem fluuium (quem barbari Eras nominant) exercitum adducit. Mauricius hæc audiens, Romanum militiæ ducem conſtituit. Is vt in Colchidem peruenit (Lazicen vulgaris lingua, mutata voce appellat) & cum Antiſtite regionis conſilia communicauit, inde diſcedens, in Albaniam perrexit.

 CAPVT

CAPVT VII.

Romanus reditum molitur: milites placat: hoſtium conſilia indagat. Romani exploratores dolo deluduntur, & torquentur. Varamus prouinciam Romanorum depopulatur, abeuntes ſequitur. Phalanx eius in fuga ceditur. Conflictu totis copiis inito, Perſæ ſuperati, fuga vniuerſi ſalutem petere contendunt. Romani inſequuntur.

Ὁ δὲ Βαρὰμ πυθόμενος τὴν Ῥωμαϊκὴν παρουσίαν, ἐγεγήθει. ἤρα γὰρ Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως, ἀεί πως αὐτῷ γελᾶν τὴν τύχην οἰόμενος. διά τοι τοῦτο διαπεραιωσάμενος τὸν γείτονα ποταμόν, ἐπὶ τὸ Κανζάκων τὴν ὑποχώρησιν ἐπεποίητο, ἐφελκόμενος ὥσπερ ἐπὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Περσίδος Ῥωμαίους. τούτων γοῦν ὁ Ῥωμανὸς ὑπαισθανόμενος, φιλυπόστροφος γίνεται. τὸ συνοῖκον τῇ προθυμίᾳ πραγματευόμενος· ὑποθορυβοῦντος δὲ τοῦ πλήθους, καὶ διαγανακτοῦντος, καὶ τῆς πρὸς τὸ πρόσω ἐφιεμένου φορᾶς, λόγοις ἐχέφροσι κατηύναζεν ὁ στρατηγὸς τὰ τοῦ στρατιωτικοῦ θράσους οἰδήματα. ἐπιπέμπει δὲ καὶ ὁπλίτας πεντήκοντα, ἀνερευνᾶσθαι τὰ τῶν πολεμίων κινήματα. οὗτοι ἐντυγχάνουσι δύο κατασκόποις τοῦ Περσικοῦ, Ῥωμαϊκὴν περιβαλλομένοις ἐσθῆτα· οἱ δὲ σὺν ἀλόγοις ἀποβουκολίζουσιν. ἀποσκευάζονταί τε τὸν κίνδυνον, εἶναι Ῥωμαῖοι βεβαιωσάμενοι· καὶ πίστιν τοῦ λόγου προυτίθεσαν, διὰ ξένης τινὸς ἀτραποῦ νυκτὸς παραδεικνύειν ἀφύλακτον στιβαδευόμενον τὸ πολέμιον. οἱ μὲν οὖν τὸν ὄλεθρον ἀσμενίσαντες, καὶ παρακρουσθέντες ὑπὸ τῆς ὑποσχέσεως, ἥλωσαν ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ. ζωγρηθέντες τε, καὶ μετὰ στρεβλώσεων

VAramus de aduentu Romanorum edoctus lætabatur, quòd cum iiſdem prælia miſcere auebat, ſemper ſibi fortunam ariſuram arbitratus. Quapropter vicino tranſmiſſo fluuio, Canzacũ recedit, Romanos in interiora Perſidis quaſi poſt ſe trahens. Quæ Romanus animaduertens, redire concupiſcit: quodque ſibi conducibile putabat, ei ſtudioſè prouidet. Multitudine autem ſubtumultuante, indignanteque, & progredi cupiente, militaris confidentiæ tumorem prudenti oratione reprimit. Quinquagenos præterea armatos mittit, qui hoſtium machinationem perueſtigent. Hi duobus Perſicis exploratoribus Romana veſte indutis occurrunt, captos bonis verbis affantur. Illi Romanos ſe aſſeuerantes, periculum amoliuntur, dictiſq; fidem aſtruunt, ignota quadam via noctu ſe hoſtes, nullo cuſtode per herbam iacentes oſtenſuros pollicentes. Romani vitam libenter condonantes,

τὰς ἀποκρίσεις πρὸς τὰς πεύσεις ποιούμενοι, κατάδηλα πάντα τῷ Βαρὰμ ἐποιήσαντο· ὅπως ὁ Ῥωμαῖος τῆς περσικῆς ἐπιβαίνειν οὐ τεθάῤῥηκε γῆς, τό τε ὀλιγοστὸν τῆς περὶ αὐτὸν μαχίμου δυνάμεως. τούτων γοῦν ἑαλωκότων, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν περισωθέντες, ἀναγγέλλουσι τῷ Ῥωμαίῳ τὸ δυστύχημα. ὁ μὲν οὖν Βαρὰμ τὸν ποταμὸν διενήξατο, καὶ αὖθις τὴν Ῥωμαίων κεραΐζεται γῆν. ὁ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ προεστὼς εἰς τοὐπίσω παλινοστεῖ. τοῦτο διεγνωκότες οἱ βάρβαροι, ἐπετίθεντο τοῖς Ῥωμαίων συντάγμασιν. ὁ δὲ στρατηγὸς τῆς Κολχίδος στρατιὰν ἀθροίσας ἐσύκαζεν ὅπως ἔχει γνώμης τὰ τῶν Ῥωμαίων συντάγματα, καὶ εἰ ἀῤῥενικὰς ἔχουσι τὰς ψυχὰς πρὸς παράταξιν. τοῦ Ῥωμαϊκῆς τοίνυν πλήθους παροτρυνομένης πρὸς πόλεμον, ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς τοὺς ἀλκιμωτάτους ἀπὸ τῶν ἀδρανεστέρων διέκρινε. καὶ τὸ μὲν μάχιμον ὡς ἑαυτὸν ἀνελάμβανε· τὸ δὲ ἀπόλεκτον περιφρουρεῖν τὸν χάρακα διεκόσμησεν. εἰς δέκα τοίνυν χιλιάδας τῆς μαχίμου ὁρώσης, δύο προϊέναι τοῦ ὁπλιτικοῦ ὁ στρατηγὸς διετάξατο. αἳ τῇ προτρεχούσῃ τῆς περσικῆς στρατιᾶς συναντήσασαι φάλαγγι, γενναίως πᾶσαν διώλεσαν, κρημνοῦ συγκυρήσαντος, καὶ τετυχότας τοῖς βαρβάροις τὰ τῆς διαφυγῆς ἀνεπίτυκτα. τῆς δὲ καταδιώξεως ἐμφανοῦς γινομένης, καὶ μέχρι τοῦ βαρβαρικοῦ χάρακος λαβούσης τὴν πρόοδον, ὡς καὶ τὸν Βαρὰμ καταπλαγῆναι ἐπὶ τῇ συντάξει τοῦ δράματος, ἐπανῆκεν ἡ προτρέχουσα δύναμις τῶν Ῥωμαίων

nantes, eorum promiſsis circũuenti, à Perſis capiuntur, Inde poſt cruciamenta ad interrogata reſpondent, quo pacto Romanus in Perſidem ingredi non ſit auſus, & quàm exiguos numero milites circum ſe habeat. Ex hiſce captis tres ſalui euadentes, Romano duci infortunium nuntiant. Varamus traiecto fluuio, iterum Romanam prouinciam latrociniis infeſtam reddit. Romanorum ductor pedem refert, barbari perſequuntur. Tum dux Colchidis, Romanus, inquam, coacto in vnum exercitu, quid animi habeant, & num ad pedem virili animo conferendum parati ſint, exquirit. Militibus pugnãdi deſiderio ardẽtibus, dux ſtrenuiſsimos ab imbelli turba ſecretos aſſumit: reiectitios & imbelles caſtris cuſtodiendis diſtribuit. Cumque bellatorum illorum ſumma ad decem millia aſcenderet, duo millia præire iubet: qui cum in phalangem Perſicas copias antecedentem incidiſſent, forti animo totã diſperdiderunt; quòd præcipitium occurrens, barbaris effugium præcludebat. Palam autem Romani fugientes perſecuti, etiam vſque ad ipſum caſtrorum vallum peruenerunt (adeò, vt & Varamus factum obſtupeſceret) & ita demum ad ſuos ſe receperũt. Quos

πλήθυος, καὶ τούτων καταφανῶν τῷ Ῥωμαίων στρατηγῷ γινομένων, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκτάξεως ὀργώσης συμπλακῆναι τοῖς Μήδοις, ὁ Ῥωμανὸς τὴν ἀπόμαχον ἠρεμίαν ἠσπάζετο, δέει τῆς ἀπειροπλασίου τῶν βαρβάρων ἀθροίσεως. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷός τε ἦν χαλιναγωγεῖν τὸ ὑπήκοον τοῖς ἔναγχος ἀνδραγαθήμασι ζωπυρούμενον, πρὸς παράταξιν τὰς δυνάμεις καθωπλίζε· συνήντα δὲ καὶ τὸ βάρβαρον. στρατοπεδεύονται γοῦν ἑκάτεραι δυνάμεις ἐν πεδίῳ τῆς Ἀλβανίας, ἃς διεῖργε τῆς παρατάξεως ἀπορρώξ τις ἀγχιβαθὴς ἐκ τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ περιερχόμενος. τὰ μὲν οὖν πλήθη ἐπὶ τῆς ὄχθαις ἐναυλιζόμενα τοῦ μεσιτεύοντος ὕδατος, ἐδίδοσάν τε, καὶ ἀντελάμβανον λόγους. τρίτη δ' ἡμέρα καὶ ἄγγελος ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ πρὸς τὸν Ῥωμανὸν παραγίνεται, τὸν πόλεμον ἐξαιτούμενος, χωρεῖν τε τῇ διαβάσει ἢ Ῥωμαίους Πέρσαις παρέχεσθαι, ἢ τὸ βάρβαρον τοῖς Ῥωμαίων στρατεύμασι. καὶ οὖν ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τὴν ἐπιστασίαν περιβαλόμενος, πανστρατιᾷ συναθροισάμενος ξύλλογον, ὑπὸ τῆς πληθύος ἠξίου διδάσκεσθαι τὸ συνοῖσον αὐτοῖς πρὸς τὸν πόλεμον. τῶν δὲ συγχωρεῖν διανήξασθαι εἰσηγησαμένων τῷ στρατηγῷ τὸ πολέμιον, τῇ ὑστεραίᾳ ὁ λόγος πρὸς πρᾶξιν ἐχώρησεν. οὐ μετὰ πολὺ δὲ πρὸς ἔκταξιν ἑκατέρα παρεσκευάσατο δύναμις. τοῦ δὲ Βαρὰμ ἀποπειραθέντος κλέψαι τὸν πόλεμον, ἀντεστρατήγει ὁ Ῥωμανὸς τοῖς σοφίσμασι τὴν ἀγχίνοιαν. ἡμέρᾳ δὲ πέμπτῃ καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Μῆδοι πρὸς παράταξιν καθωπλίζοντο. καὶ τριστοιχ-

cum dux vidiſſet, Romaniq; cum Perſis confligere etiam atque etiam vehementerq; anhelarent, dux, quòd innumeram barbarorum multitudinem pertimeſceret, quietem pugna vacantem maluit. Sed cum eos cohibere nequiret, recenti facinore animis redaccenſos, certamen parat. Procedunt contrà hoſtes. Vtrique exercitus in campo Albaniæ tendunt: quos profundum Araxis fluminis brachium dirimit, manenteſq; ſuper ripas, verba commutant. Tertio die à Perſis ad Romanum nuntius adeſt, conflictus copiam petens: ita vt aut Romani Perſis, aut Perſæ Romanis tranſitum concederent. Dux Romanus vocato in concionem exercitu quærit, quid eis è repub. videatur. Milites hoſti fluminis tranſmittendi poteſtatem concedendam ſuadent. Poſtridie verba ad rem conferuntur: nec diu poſt ordines parte ab vtraq; inſtruuntur. Sed cum Varamus belli furta tentaret, Romanus callidè eius aſtui obuiam iuit. Die quinta ambo ſe prælio accingunt, ac in tres ordines, acieſue digerũtur. Mediam hoſtium Romana oppoſita premebat. Inde Varamus metuens, ne Romani quantum poſſent ad eam delendam incumberent, à ſiniſtro cor-

συντάγμασι διεκόσμουν τὸν πόλεμον. τὸ μὲν οὖν μεσαίτατον κέρας τῆς βαρβάρου δυνάμεως, ἐταπείνωτο ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου παρασκευῆς. δεδιὼς τοιγαροῦν ὁ Βαρὰμ τὴν ἐπιφορὰν τῆς ὁλκῆς τῶν Ῥωμαίων, ἐκ τοῦ εὐωνύμου κέρατος περιεβάλλετο δύναμιν. ἐντεῦθεν ἀσθενεστέρου τοῦ λαιοῦ γεγονότος συντάγματος ἐκ τῆς ἀντιστρατηγούσης δυνάμεως, καὶ φόνου πολλοῦ τοῖς Πέρσαις περικυμαίνοντος, καὶ ἐς μέγα κακοῦ τῶν πραγμάτων τῷ Βαρὰμ κεχωρηκότων, πανστρατιᾷ τε τῆς φυγῆς γεγομένης τοῖς Πέρσαις, τῆς δὲ διώξεως μεγάλης καὶ ἐπισημοτάτης ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ περιελθούσης, συναπέσβη μετὰ τοῦ τύφου τῷ Βαρὰμ καὶ ἡ τύχη. τοῖς μὲν οὖν τὰ τῆς ἀποδράσεως ἐκρατύνετο, τούτων δὲ τὰ τοῦ θράσους, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐμηκύνετο. οἱ δὲ τῶν Περσῶν τεθνεῶτες λωποδυτούμενοι, καὶ ταφῆς ἀμοιροῦντες, τοῖς ἐντυγχάνουσι θηρίοις ἑστίασις ἦν αὐτοσχέδιος.

nu ſupplementum aſſumit. Ex quo læuo cornu infirmiore, propter eos qui contra dimicabant, cum & ingenti ſtrage Perſæ conciderentur, & Varami res loco peſsimo eſſent, totusque exercitus fugam capeſſeret, & Romani magna atque eximia perſecutione fugientibus inſtarent, Varami felicitas cum eius faſtu, & inſolentia extincta eſt. Et illorum quidem fuga inualeſcebat: horum autem audacia, vt ita dicam, producebatur. Corpora Perſarum interemptorum ſpoliata, beſtiis occurrentibus epulo extemporaneo fuerunt.

CAPVT VIII.

Hormiſdas Varamum bifariam dedecorat, à quo contrà contemnitur. Armenij Pratore ſuo iugulato, rebus nouis abutuntur operam. DomenZiolus turbas componit. Defectionis inuentorem clementia Imp. conſeruat. Ad Perſicas tragædias παρασκευή. *Sarames ad capiendum, vinciendumque Varamum miſſus, ab eodem elephanto obiicitur.*

Ταῦτα διαγνοὺς ὁ Ὁρμίσδας, καὶ τὸ τῶν ἀτυχημάτων οὐ φέρων κομψόν, αἰσχίσταις ὕβρεσι τὸν Βαρὰμ ἐξουθένησε, γυναικείας ἐσθῆτας ἔπαθλα τῆς ἀδοξίας κληροδοτήσας αὐτῷ· καὶ μὴν καὶ τῆς στρατηγίας ἀπεχειροτόνησε, τοῦτο γράμμασι βασιλικοῖς ψηφισάμενος. ἄρχεται δ' ἐντεῦθεν μήδεις καὶ

HAEC vbi didicit Hormiſdas, ignominiæ ex infortunio labem non ſuſtinens, Varamũ probro turpiſsimo deformat: veſtes nimirum muliebres in pretium contracti dedecoris ad eum mittens. Quin etiam præfecturam regiis literis comprehenſo decreto eidem abrogat: vnde inter ipſos

Digitized by Google

μήδοις ὁ πόλεμος. ἀντιπυπλίζετο γὰρ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὁρμίσδας, ὃν βασιλέα περσῶν ἐγνώκει τὰ πράγματα. τὰ δὲ τῆς ὕβρεως ἀντετυπεῖτο τοῖς γράμμασι, καὶ οὐ παῖς, ἀλλὰ θυγάτηρ χοσρόου ἐκεῖνος ὁρμίσδας αὐτὸς ἐπὶ ταῖς ἀντιγραφαῖς περιτηλακιζόμενος ἐνεγέγραπτο. πρό τινος δὲ τούτων βραχέος καιροῦ οἱ γειτνιῶντες πρὸς τῇ περσίδι ἀρμένιοι, ὑποπτευθέντες ὑπὸ τινῶν Ῥωμαίων ἀνδρῶν, ἀποστασίου ξυνωμοσίαν διέθεντο. καὶ πρὸς τὸ μηδικὸν αὐτομολεῖν ἐνεχείρησαν, δολοφονήσαντες τὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἡγεμόνα τῆς ἀρμενίας γενόμενον, ἰωάννης ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐν σάλῳ τῶν πραγμάτων τῆς ἀρμενίας ἀποκλιναίτων, ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος δομεντζίολον ἄνδρα περιφανῆ, φιλώτατόν τε, καὶ ἐς σύγκλητον βουλὴν ἐν τοῖς κορυφαιοτέροις περιλάμποντα, εἰς τὴν ἀρμενίαν ἐκπέμπει. ὁ μὲν οὖν ἐγκοπὴν τῇ ἐπιβολῇ τῆς ἀποστάσεως παρέχεται. τὸν δὲ τῆς τυραννίδος πατέρα (συμβάτιος ὄνομα αὐτῷ) δέσμιον βασιλεῖ παρεστήσατο. τοῦ δὲ βασιλέως τοῖς μὲν διαιτηταῖς τὴν βάσανον τῆς κατηγορίας εὐσεβέστερον ἐξαρτήσαντος, ἵνα μὴ τῷ ἀνεξετάστῳ τῶν ἐγκλημάτων ἀδίκῳ παρρησίᾳ τὰ τῆς ποινῆς πολιτεύηται, καθομολογεῖται παρὰ τοῦ αἰτίου τὰ πλημμελήματα. καὶ δὴ τῶν δεδικακότων προσενεγκάμενον ἀπόφασιν, τιμωρίᾳ τε θηριοβλήτῳ φησάντων δεῖν τὰ τοιαῦτα δράσαντας ἐκ ποδῶν τῶν ἀνθρωπίνων γενέσθαι πραγμάτων. τοῦ τε θεάτρου πληθέντος, καὶ

ipſos Perſas ciuile bellum emerſit. Etenim dux regem par referens, deſpicit ac vilipendit. Sed deſpicatum illum ſcripta epiſtola remetitur: in cuius ſuperſcriptione Choſroæ non filium, ſed filiam infami irriſione nominat. Porrò paulo ante, quam hæc acciderent, Armenij Perſarum finitimi, quorundam Romanorum ſermonibus inducti, defectionis coniurationem fecerunt, iamque Ioanne, quem Armeniæ Prætorem Imperator dederat, per dolum trucidato, cum Perſis ſeſe coniungere inſtituebant. Cumque illius prouinciæ ſtatus in mediis tempeſtatum fluctibus verſaretur, Mauricius Imperator Domenziolum, virum ſpectatiſſimum, ſibique perquam charum, atque inter primores conſiliarios præcipuè conſpicuum in Armeniam expedit, qui inchoatam defectionem intercidit, auctoremque & incentorem turbarum, Symbatium vocabulo, vinctum Imperatori tranſmittit. Ille accuſationem arbitris ſacræ curiæ examinãdum piè commendat: ne ſcilicet de criminibus non interrogatus, contra ius faſque pœnas exſolueret. Delicta reus confitetur. Iudices ſententiam ferunt, beſtiarum laniatu huiuſmodi ſcelerum compertos ex hominum vita tollendos eſſe.

Thea-

μελλόντων εἶναι θηρίων βορὰ τὸν πεπραχότων τὰ πλημμελήματα, τῆς εὐφημίας τῶν δήμων τὸ τοῦ βασιλέως περιῆλθε φιλάνθρωπον. καὶ ὁ μὲν τῶν θηρίων διεκρίνετο, καὶ τὴν παράδοξον σωτηρίαν καρπίζεται· οἵ τε θεαταὶ μεγαλαυχοῦσι τῶν ἀδοκήτων τοῦ βασιλέως οἰκτιρμῶν τὸ φιλάνθρωπον. τοῦ πάντα δὲ χρόνου καινίζοντός τε, καὶ παραχαράττοντος, καὶ διαμορφοῦντος, καὶ ἄλλοτε ἄλλως πλάττοντος, καὶ μεταστρέποντος τῇ περιστροφῇ τῆς ἀεικινήτου δινήσεως, καὶ τῷ ἄξονι τῆς περιφορᾶς τῶν πραγμάτων τυραννοῦντος τὸ πάγιον, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέβαιον δυσαρεστοῦντός τε, καὶ νοσηλευομένου, καὶ ὅποι εἶναι τῆς πλάνης οὐκ ἔχοντος, καὶ τῇ τῆς παλιρροίας ἀνωμάλῳ κινήσει τὸ ἀνίδρυτον κεκλημένου; συμβαίνει τὸ τηνικαῦτα καιροῦ τῇ τῶν περσῶν βασιλείᾳ παράλογά πως παθήματα, ἔκθεσίν τε ἀφηγημάτων κεκλημένα οὐκ ἄκομψον. Τοῦ γὰρ βαρὰμ μὴ διαλυσαμένου πρὸς τὸν ὁρμίσδαν τὴν ἄρτι που ἐξαπιναίως ἔχθραν πηγάσασαν, ἐγκελεύεται ὁ τῆς μηδικῆς μοναρχῶν, ὃν ὁρμίσδαν ἡ ἱστορία διέγραψεν, ἄρχοντί τινι τοῦ μηδικοῦ παρὰ τὸν βαρὰμ παραγενέσθαι, καὶ τῆς μὲν ἀρχῆς θᾶττον αὐτὸν παραλύσασθαι· χειροπέδαις τε τοῦτον ἐνεῖραι, καὶ ἠτιμωμένως τοῖς ἀνακτόροις θᾶττον αὐτὸν παραστήσασθαι. ὁ μὲν οὖν βαράμης (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπεσταλμένῳ) χειρωθεὶς ὑπὸ τοῦ βαρὰμ, καί τινι τῶν μεγίστων ἐλεφάντων παραδοθεὶς παρανάλωμα, κα-

Theatrum ſpectatoribus completur; facinoroſus à belluis deuorandus exſpectatur, cum Imperatoris clementia populi acclamationes anteuertit. Ac ille quidem à beſtiis liberatur, ſalutemq́; præter ſuam aliorumq́; opinionē cōſequitur: ſpectatores Imperatorē de improuiſa miſericordia, & humanitate laudibus in cœlum efferūt. Cæterùm dum tempus omnia nouat, & adulterat, & transformat, & aliâs aliter fingit, perenniq́ue conuerſionis gyro circumagit, & quod fixum ac firmum eſt, mobilitate & fluxu rerum humanarum ceu rota crudeliter verſat ac circumuoluit: ſemperq́ue conſtantiam & ſtabilitatem odit, & eius cauſſa malè ſe habet, & vbi errorem ſiſtat, non inuenit, & refluxus motu inæquali inſtabilitatē ſuam oſtendit, dum hæc, inquam, tempus facit, quidam caſus tum inopinati regno euenerunt, quorum non erit inelegans narratio. Nam cum Varamus odium aduerſus Hormiſdam, quod ſe nuper repente, vt ex fonte profuderat, non deponeret, rex cuidam viro principi de Perſis negotium dat, vti ad Varamum profectus, magiſtratu illum ſtatim depellat, iniectiſq́; manicis cum ignominia quamprimum in palatium adducat. Sarames igitur (hoc illi ab rege miſſo nomen erat) à Varamo captus, vaſtiſsimo-

Digitized by Google

περιέψατο τὸν βίον πικροτάτῳ θανάτῳ. ὁρμίσδου δὲ καταπολεμηθέντος ὑπὸ Βαρὰμ, τῆς τε βασιλείας καθαιρεθέντος, χοσρόου τε τοῦ νεωτέρου τοῦ ὁρμίσδα παιδὸς καταστασιασθέντος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναῤῥήσεως, κἀντεῦθεν προσκεχωρηκότος Ῥωμαίοις, ὁ γέρων ἐκεῖνος καὶ περσικὸς διαλύεται πόλεμος, εἰς δύο δεκάδας διατείνας ἐνιαυτῶν.

que cuidam elephanto conculcandus pro ludo obiectus, triſtiſſimo exitu vitam finiuit. Ex quo autem Hormiſdas à Varamo eſt oppugnatus, & regnum ſubuerſum, Choſroesq; iunior Hormiſdæ filius, tempore creationis ſuæ ſeditione afflictus, indeque cum Romanis fœdere hoſpitioq; coniunctus, vetus illud bellum Perſicum annis viginti geſtum, tandẽ aliquando conquieuit.

CAPVT IX.

Ad tempora Iuſtini iunioris, & Tiberij, propter originem belli Perſici declarandam digreſſio. Belli execratio. Iuſtinus fœdera tranſgreditur. Romani in Perſas, Perſæ in Romanos belli cauſſam conijciunt. Mendacium Perſarum.

Ἀλλὰ πρὶν τά τε τῷ Βαρὰμ διαπραχθέντα, τά τε συμβεβηκότα κατὰ τὴν χοσρόου τοῦ νεωτέρου προσχώρησιν διεξέλθωμεν διεξοδικώτερον, ἐπαναζεύξωμεν τὴν ἀφήγησιν ἐπὶ τὴν ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου βασιλείαν, τὸν λόγον τοῦ πρὸς τοὐπίσω μικρὸν ἀνακλίναντες, τὰς αἰτίας γὰρ ἐντεῦθεν λέξομεν τῆς περσικῆς ταύτης, καὶ πρεσβύτιδος μάχης. οὕτω γὰρ τῷ ἀπαραλείπτῳ τῶν ἀφηγημάτων οἱ τῆς ἱστορίας ὡραϊσθήσονται πίνακες. ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν ἀκήρατον λῆξιν μεταχωρήσαντος, ἐννέα καὶ τριάκοντα ἔτεσι τὰ Ῥωμαίων διιθύναντος σκῆπτρα, γίνεται τῆς τῶν πραγμάτων ἡγεμονίας διάδοχος ἰουστῖνος ὁ νέος· ἀδελφιδοῦς δ' οὗτος ἐτύγχανεν ὢν ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. ἑβδόμῳ τοιγαροῦν ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας ἰουστίνου τοῦ νέου, παρασπονδησάντων Ῥωμαίων τὴν τοῦ

SED priuſquã Varami res, & quę Choſroe iuniore ad Romanos ſe applicante acciderunt, fuſius exponamus, orationẽ ad memoriam paulo hac noſtra antiquiorem reflectamus, cauſſasq; huius Perſici belli, in quo tot anni conſumpti ſunt, diſſeramus. Sic enim hiſtorię tabulę ornabuntur, cum de narratione nihil prætermiſerimus. Poſtquam Iuſtinianus Auguſtus, anno imperij nono ſupra triceſimum ad ſortem & conditionem immortalitatis emigrauit, Iuſtinus iunior, Iuſtiniani ex ſorore nepos rerum habenas excipit. Is dum ſeptimum imperat annum, Romani eius imitati leuitatem, fœdus minimè ſanatum

&

βασιλέως κουφότητι τὰ τῆς εἰρηναίας εὐδαιμονίας διασπᾶταί τε, καὶ περιέρρήγνυται. ἐπεισάγεται δὲ Ῥωμαίοις καὶ Μήδοις ὁ πόλεμος, ἡ δεξαμένη τῶν κακῶν, τὸ πάντων τῶν δυστυχημάτων, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, καταγώγιον, τὸ ἀρχέτυπον τοῦ βίου λῃστήριον. ὃν σηπεδόνα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀποκαλῶν, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ πρέποντος. αἱ δὲ συνθῆκαι πεντηκοντούτιδες Ῥωμαίοις καὶ Πέρσαις διωμολόγηντο, αὗται τῇ μεγάλῃ τοῦ βασιλέως ἀνοίᾳ διαφθείρονταί τε, καὶ παρατίμονται. κἀντεῦθεν ἡ ἀρχέκακος πρόοδος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀτυχημάτων ἐγένετο. καταιτιῶνται δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Πάρθους, καὶ τοῦ πολέμου δημιουργοὺς ἀνεκήρυττον, φάσκοντες, τοὺς Ὁμηρίτας (Ἰνδικὸν δὲ τὸ ἔθνος, καὶ Ῥωμαίοις ὑπήκοον) πρὸς ἀπόστασιν ὑπ' αὐτῶν ὑποπείθεσθαι. εἶτα μὴ νενικημένους ἐκείνους τῇ εἰσηγήσει, πάσχειν ὑπὸ Περσῶν δι' ἐφόδων ἀνήκεστα, τῆς εἰρήνης διακεχυμένης Πέρσαις τε, καὶ τῷ Ῥωμαϊκῷ πολιτεύματι. πρός τέ γε χαλεπαίνοντες ἔφασκον, ὅτι γε πρὸς Ῥωμαίους Τούρκων πρεσβευσαμένων, τότε νῦν πρῶτον ὑποφθείρειν τοὺς Ἀλανοὺς χρήμασιν ἐπεχειρήθησαν Πέρσαι. ἐφ' ᾧ δι' αὐτῶν ἰόντας, ἀναιρεθῆναι τοὺς πρέσβεις, καὶ κωλύμην ἀποκληρώσασθαι τὴν διάβασιν. φιλαιτίως Ῥωμαῖοι τὸ πολεμεῖν ἀσμενίζοντες, καὶ μικραῖς καὶ ἐξιτήλοις τισὶν ἀφορμαῖς μεγάλους προόδους κακῶν σφίσιν αὐτοῖς σοφιστεύονται. οὐ γὰρ ὄνησιν αὐτοῖς

& intemeratum habent: vnde pacifica illa felicitate diſtracta & dirupta, bellum inter Romanos atque Perſas introductum eſt: bellum omnium malorum receptaculum: omnium incommodorũ (vt ita dicam) diuerſorium: vitæ prædatoriæ archetypon; quod, qui rerum humanarũ vlcus putridum vocauerit, me iudice non errauerit. Fœdus autem inter haſce duas gẽtes in annos quinquaginta ſuſceptum & cõfirmatum, magna Imperatoris ſtultitia dirupit atque corrupit. Hinc tanquam à fonte tot clades & miſeriæ in Romanam rempub. poſtea dimanarunt. Romani porrò Perſas in crimen vocantes, eos belli huius inuẽtores eſſe palam dictitabant, quòd Homeritas (gens Indica eſt, Romanis parens) ad defectionẽ ſollicitaſſent. Quos, cum, quò volebant, conſiliis ſuis pellicere nequiuiſſent, pace diſturbata incredibilia damna infeſtis incurſionibus iiſdem intuliſſe. Ad hæc irati obiiciebant, quòd cum Turcæ legationẽ ad Romanos miſiſſent, illi primùm Alanos pecunia ab officio detorquere ſtuduerint, vt per eorum regionẽ Legatos iter habentes interimerent, atque ita tranſitum impedirent. Inde Romani queruli nimium, bellum libenter amplexi, paruis & futilibus occaſionibus magnos ſibimet malorũ cumulos potius machinati ſunt: nam

Digitized by Google

τὸ φιλοπόλεμον προσεπόρισε. μῆδοι δὲ πατέρας τοῦ πολέμου Ῥωμαίους κηρύττοντες, αἰτίας ταύτας προὐτίθεσαν. τὸ ὑποδέχεσθαι τοὺς ἀρμενίους Ῥωμαίους, ἐν ὑπηκόων μοίρᾳ πέρσαις τυγχάνοντας, καὶ ἐς τυραννίδας ἐληλακότας, ἀνελόντας τε Σουρήνην κληματάρχην, ὑπὸ τοῦ περσῶν βασιλέως τῆς ἀρμενίων πολιτείας γενόμενον. πρὸς ἐπὶ τούτοις, μὴ τὸ ἐθέλειν Ῥωμαίους αὖ ἔτος ἕκαστον πεντακοσίας λίτρας χρυσίου, κατὰ τὸ εἰωθὸς καταπίθεσθαι, ἃς ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς τῆς συνθήκης διωμολόγησεν, οἷάπερ ἀπαξιοῦντας φορολογεῖσθαι ὑπὸ τοῦ περσῶν βασιλέως. ὁ δ' ἦν οὐ τοιοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ φρουρᾷ τῶν ὀχυρωμάτων ἐδίδοντο τῶν εἰς κοινὴν σύστασιν φρουρουμένων, ὅπως μὴ σχοίη τὴν εἰσροὴν τῶν ἀπείρων ἐθνῶν, καὶ ὁμήρων ἡ ἀκατάσχετος δύναμις, καὶ βασιλείας ἑκατέρας ἐπιγένηται λύσις.

belli gerẽdi cupiditas nihil ipſis vtilitatis peperit. Contra, Perſæ Romanos belli auctores proclamãtes, cauſſas huiuſcemodi edebant. Quòd Romani Armenios Perſarum proprios in fidem, auctoritatemque ſuam recepiſſent, tyrannidemq; Surena Climatarcho, quem in Armeniam rex miſiſſet, interfecto exercuiſſẽt. Præterea, quod Romani noluiſſent in annos ſingulos quinquaginta libras auri conſuetas perſoluere, quas Iuſtinianus Imperator in fœdere faciendo ſpoponderat: quia videlicet tributa Perſarum regi pendere alienum à dignitate ſua ducerent. Quòd non ita erat, verùm ad alenda præſidia caſtellorũ, in commune cuſtodiendorum aurum illud erogabatur: vt plurimorum, finitimorumq; populorũ effrænata licentia collectis copiis ne irrumperet, & vtrumuis imperium euerteret.

CAPVT X.

Marcianus patricius in orientem dux mittitur. Tribus millibus Arzanenam deprædatur. Prope Sargathum Perſæ caduntur. Thebothum caſtellũ inaniter oppugnatur. Choſroæ ſenioris in Romanos expeditio. Adormaanes Romanorum loca populationibus miſcet, ſuburbana Antiochiæ ædificia demolitur: Apameã incendio fœdat.

Διαχυθείσης οὖν τῆς εἰρήνης, καὶ τῶν σπονδῶν ἀναπεπτραμμένων Ῥωμαίοις τε καὶ πέρσαις, ἰουστῖνος ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βασιλεύς, εἰς τὴν ἕω ἐκπέμπει μαρκιανὸν στρατηγὸν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν πατρικίων ὄντα, περίβλεπτον αὐ-

Violata igitur pace, ac fœdere vtrinq; conculcato, Iuſtinus Marcianum patricium genere, ac propemodum de familia imperatoria, virum excellenti fama ad exercitum gubernandũ in orientem deſtinat. Marcianus

tranſito

δρα, οὐκ ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ βασιλέως τυγχάνοντα. ὁ τοίνυν μαρκιανὸς τὸν εὐφράτην διαπεραιωθεὶς, καὶ κατὰ τὴν ὀσροηνὴν γεγονὼς ἤδη τοῦ θέρους παρηβηκότος, καὶ παρακμάσαντος, καὶ τῶν βαρβάρων οὐδὲν διανοουμένων, πρὸς πόλεμον τρισχιλίους ἐκ τοῦ ὁπλιτικοῦ συμφραξάμενος, κατὰ τὴν ἀρζανηνὴν καλουμένην χώραν ἐξέπεμπεν. εἰσβαλοῦσα τοίνυν ἡ δύναμις, καὶ ἀδοκήτου τῆς ἐξ ἐπιστρατείας γινομένης τοῖς μήδοις, πάσχει τέως τὰ τῆς περσίδος δεινά. περινομεύεται γὰρ καὶ ληΐζεται, καὶ λαφυραγωγεῖται οὐκ ἀναξιόλογον λείαν. τοῦ δ' ἐπιόντος ἐνιαυτοῦ τῆς βασιλείας ἰουστίνου τοῦ αὐτοκράτορος, μαρκιανοῦ τὰς δυνάμεις ἀγείραντος, καὶ ἐκ τοῦ δάρας ποιησαμένου τὴν πρόοδον, καὶ τῶν βαρβάρων στρατοπεδευσαμένων περὶ τὴν νίσιβιν, γίνεται συμπλοκὴ ῥωμαίων τε καὶ περσῶν, πλησίον τοῦ σαργαθὸν, οὕτω καλουμένου χωρίου περσῶν, καὶ πταίουσι μῆδοι, καὶ κρατοῦσι τῆς μάχης ῥωμαῖοι. διὰ τοῦτο περικαθήμενοι τὸ θεβοθὼν, ἐνεχείρουν ἑλεῖν, περσικὸν δὲ τοῦτο τὸ φρούριον. ἡμέρας τοίνυν τὸ φρούριον πεπολεμηκότες πολλὰς, καὶ οὐ κατὰ σκοπὸν συμβεβηκότων τῶν πραγμάτων αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ δάρας ἐπανέζευξαν. εἶτα εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν πολεμίαν αὖθις, καὶ τὴν νίσιβιν τῆς μυγδονίας διεγνώκασι παραστήσασθαι. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προστέτακτο. ὁ δὲ τῶν περσῶν βασιλεὺς χοσρόης ὁ πρεσβύτερος, ἄρας ἐκ βαβυλῶνος ἅμα μηδικῷ στρατοπέδῳ, τίγριν δια-

tranſito Euphrate cum in regionem Oſrhoënam marcente ac ſeneſcête iam æſtate veniſſet, barbarique de bello nihil cogitarêt, tribus millibus de exercitu ſeparatis, eos in Arzanenam, quæ dicitur, regionem immittit. Quorum improuiſa irruptione, inſaniſque deprædationibus, depopulationibus, & expilationibus malè tunc Perſidi factum eſt. Iuſtini Imperatoris anno ſequenti, Marciano delectus habente, & ex oppido Dara prodeunte, barbariſque iuxta Niſibim tendentibus, prælium prope Sagathum (locum à Perſis ita nominatum) committitur: Perſæ Romanis dant manus. Qui deinde Thebothum caſtellum Perſicû cingentes, cum per dies multos continuata oppugnatione nihil proficerent, Daram ſe retulerunt. Poſt rurſum in hoſtium terras inuadentes, Niſibi Mygdoniæ vrbe potiri conſtituunt, quemadmodum in mandatis ab Imperatore acceperant. Choſroes autem ſenior, Perſarum rex, cum copiis Babylone diſcedens, traiecto Tigri ſolitudinem ingreſſus, ac, ne in Romanos ducere conſpiceretur, per eam progrediens, ad oppidum quoddam Perſicum, Abarum nomine, quinq; dierum itinere à Circeſio Romanorum vrbe diſtans deuenit: Inde Ador-

νηξάμενος, εἰσβαλὼν τὴν περὶ τὴν ἔρημον, καὶ δι' ἐκείνης στρατοπεδευσάμενος, ἵνα μὴ Ῥωμαίοις κατάδηλος ἐπιστρατευσάμενος γένηται, ἧκε πλησίον ἀβόρρων, χωρίου τινὸς περσικοῦ. ἀπῴκιστο δὲ τοῦ τε κιρκησίου τοῦ Ῥωμαίων πολίσματος πέντε ὁδὸν ἡμερῶν. καὶ τὸν μὲν ἀδορμαάνην (οὕτω καλούμενον στρατηγὸν) τὸν εὐφράτην διαπεραιωσάμενον ποταμὸν, ἐκπέμπει τὴν Ῥωμαίων ληϊσόμενον, ἓξ δὲ αὐτῷ χιλιάδας ὁπλιτικοῦ συνεξέπεμπεν. αὐτὸς δὲ ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς παραμείβων τὸν ἀββορὰν ποταμὸν, ἐξαπιναίως ἐπιστῆναι τοῖς τὴν νίσιβιν πολιορκοῦσι Ῥωμαίοις ἐπαλαμήσατο. ὁ μὲν οὖν ἀδορμαάνης πλησίον τοῦ κιρκησίου γενόμενος, καὶ τὸν εὐφράτην διαβὰς ποταμὸν, τὴν Ῥωμαίων γῆν περιενομεύσατο. οὐδενὸς δὲ τῇ περσικῇ ἐνδημίᾳ ἀντιπερὶ ἱσταμένου σοφίσματος, ὅπως ἐγκοπὴν προκοπῆς τὰ τῶν βαρβάρων σχοίη κινήματα, ὁ ἀδορμαάνης ἀφικνεῖται εἰς τὰ περὶ τὴν ἀντιόχειαν, πόνων ἐκτὸς, τά τε τῶν οἰκοδομημάτων πρὸ τῆς πόλεως κάλλη διαφθείρας, ὡς ὁ καιρὸς ἐχαρίζετο, ἐπὶ τὴν κοίλην ἀφικνεῖται συρίαν. πλησίον δὲ ἀπαμείας περιβαλλόμενος χάρακα, καὶ τῶν τῆς πόλεως πρεσβευσαμένων μετὰ δώρων λαμπρῶν, λύτρα τε διωμολογηκότων, ὁ μὲν βάρβαρος τῆς ὑποσχέσεως μόνης ἐπεκάμπτετο μέχρι, οἱ δὲ φενακίζονται ἐξαπατηθέντες δόλοις βαρβαρικοῖς. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ, καὶ τὴν πόλιν ἀνδραποδίζεται. ἐς ὕστερον δὲ καὶ τῷ πυρὶ παραδοὺς εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπανῆκεν.

maanem ducẽ, ſuperato Euphrate ad Romanorum prouinciam cũ ſex millibus proficiſci iubet: ipſe Aborram flumen præteriẽs, Romanos Niſibim obſidentes, repentino aduentu opprimere meditatur. Adormaanes cum Circeſium perueniſſet, Euphratemque traieciſſet, Romanæ ditioni populando incommodabat. Sed cum Perſis irruentibus nullo ingenio occurreretur, quò minus vltra vltraque prodirent, Adormaanes citra laborem Antiochiam vſque fertur, pulcherrimaq; ædificia ſuburbana pro tempore diruens, in Cœleſyriam vadit, & iuxta Apameam caſtris munitis, cum ciues legatione miſſa, ſplendidiſq; muneribus redemptionis pretium ſe daturos paciſcerentur, barbarus promiſsis tenus flexus, eos barbarica fraude ludificatus eſt. Nam die tertio etiam vrbem occupauit: & poſtridie flammis traditam relinquens, in Perſidem reuertit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XI.

Martianus gradu mouetur. Dara à Perſis capitur. Induciæ. Tiberius à Iuſtino collega aſciſcitur. Eiuſdem Iuſtini ad eũdem de imperio legitimè adminiſtrando ſapiens, & pia paræneſis.

Ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίοις ἀπαίσια τοῦ πολέμου ἐγεγόνει προαύλια, διηπορεῖτο ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν μοναρχῶν, καὶ διεταράττετό τι ἐπὶ τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπιτεύγμασιν, ἀσχάλλων τε ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀβουλίας περιστοιχίσασιν αὐτὸν ἀτυχήμασιν. Ἀκάκιον τὸν Ἀρχελάου ἐς τὴν Νίσιβιν ἔστελλεν, ἀποχειροτονήσοντα τῆς στρατηγίας Μαρκιανόν. ὁ μὲν οὖν Μαρκιανὸς χώραν τῷ βασιλικῷ παρεχόμενος δόγματι, ἀπολιμπάνει τὴν Νίσιβιν. τοῦ δὲ Ῥωμαϊκοῦ ἐπὶ τὸ Μάρδες γεγονότος, ὁ τοῦ περσικοῦ βασιλεὺς λαίλαπος δίκην ἐς τὸ Δάρας γεγονώς, καὶ μῆνας ἓξ καταπολεμήσας τὸ πόλισμα, λόφους τε καὶ χάρακα τῇ πόλει περιχαραξάμενος, τό, τε ὕδωρ μετοχετεύσας τοῦ ἄστεος, πύργους τε ἀντιθέτους ἀντοικοδομήσας, καὶ τὰς ἑλεπόλεις παραστησάμενος, χειροῦται τὴν πόλιν, καὶ λίαν κομιδῇ ἰσχυρὰν καθεστῶσαν. τούτων ὁ αὐτοκράτωρ ἰουστῖνος ἀκηκοώς, καταπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ῥύμῃ τῆς συμφορᾶς. οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ νόσῳ παραφορᾶς βεβλημένος, καὶ τὴν ἐς ὕστερον τῶν κακῶν δεδιὼς ἐπικύησιν, ἀνακωχὴν μὲν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐποιεῖτο πρὸς πέρσας. τῆς νόσου δ' αὐτῷ ἐπιτιθεμένης, λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, γεννικῶς, Τιβέριον υἱοθεσίᾳ κοσμήσας, καὶ τῆς βασιλείας

QVoniam verò belli primordia, & quaſi præludia Romanis infælicia contingebant, varias in partes rapere animum, & barbaricis ſucceſsibus cõturbari cœpit Imperator: mœrenſque ob aduerſam fortunam, qua propter temeritatem ducis circundaretur, Acacium Archelai filium Niſibim legat, per quem dignitate exuatur. Marcianus decreto imperatorio cedens, Niſibim deſerit. Romanis apud Mardes agentibus, Perſarum rex haud ſecus quã procelloſus turbo Daram vrbem munitiſsimam inuadens, vbi eam menſibus ſex oppugnauit, aggeribusq́; & vallo cinxit, & aquam aliò deriuauit, turreſque turribus oppoſitas conſtruxit, & expugnatorias machinas (quæ helepoles dicuntur) adhibuit, tandem ſub poteſtatem ſubiecit. His nuntiatis, Iuſtinus Imp. calamitatis vi, & impetu perculſus, nec multo poſt mẽte alienatus, formidanſq́ue ne alia inſuper mala exiſterent, præſentis anni inducias cum Perſis facit. Vitio mentis audacius, vt ita dicam, progre-

dicente,

κοινωνὸν ποιησάμενος, ἀνηγόρευσε καίσαρα. ἡγεμὼν δ' οὗτος ἐτύγχανεν ὢν τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, καὶ ὑπασπιστῶν, ὃν κόμητα ἐξκουβιτόρων τῇ συνήθει φωνῇ ἔθος Ῥωμαίοις καλεῖν. παραθήσομαι δὲ καὶ τὰς ὑποθήκας τοῦ αὐτοκράτορος, ἃς Τιβερίῳ τῷ καίσαρι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναρρήσεως δημηγορῶν παραδέδωκεν, οὐ καλλιῶν τὸ τῆς λέξεως ἀκαλλές, οὐδέ τι μεταμορφῶν τὸ μὴ κεκαλλιεπημένον τῆς φράσεως, ἀλλάπου γυμνὴν τὴν τῶν ῥημάτων ἔκθεσιν ὑποστρέψω τοῖς ἀφηγήμασιν· ἵνα τῷ ἀναμφιάστῳ, καὶ ἀπαραχαράκτῳ τῆς λέξεως ὡς ἔχει φύσεως, τὸ τῶν παρηκολουθηκότων περιέλθοι ἀνόθευτον. τῆς τοίνυν συγκλήτου βουλῆς ἐς ταὐτὸν γινομένης, τοῦ τε ἱερατικοῦ καταλόγου συναθροισθέντος ἅμα τῷ ἐπιστατοῦντι, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας πηδάλια διιθύνοντι, ὁ αὐτοκράτωρ ὥσπερ ἑστὼς ἐπὶ βήματος, Τιβερίῳ τάδε παρέθετο.

diente, Tiberium honoribus ornandum ſuſcipit, & filium ſibi adoptans, imperiique conſortem allegens, Cæſarem renuntiat. Hic cuſtodum corporis, ſatellitúmue Imperatoris Præfectus erat, quem vſitata voce excubitorum Comitem Romani appellitant. Hoc loco præceptiones, quas Iuſtinus Tiberio, ſermone ad eum, quo tempore Cæſar ſalutabatur habito tradidit, inſeremus. Dictionis ſimplicitatem non expoliemus: nec quod minus elegãter prolatum eſt, in formam aliam commutabimus: ſed nuda eius verba his narrationib' intexemus: vt quod inquirendo aſſecuti ſumus, & intelleximus, id etiam, non elocutione feſtiuiore veluti conueſtitum, aut ſigno falſo adulteratũ: ſed vt per ſe, & natura ſua eſt, ad poſteros ſincerum, germanumque prodamus. Accito igitur ſenatu, & clero, vnà cum Principe ſuo, qui Eccleſiæ clauum tenebat, Imperator ceu pro concione ſtans, Tiberium hiſce verbis admonuit.

» Ἴδε, ὁ θεὸς ὁ ἀγαθύνων σε. τοῦτο τὸ
» σχῆμα ὁ θεός σοι δίδωσιν οὐκ ἐγώ.
» τίμησον αὐτό, ἵνα καὶ τιμηθῇς ὑπ'
» αὐτοῦ. τίμα τὴν μητέρα σου τὴν ποτε
» γενομένην σου δέσποιναν. οἶδας ὅτι
» πρῶτον δοῦλος αὐτῆς ἦς, νῦν δὲ
» υἱός. μὴ ἐπιχάρῃς αἵμασι, μὴ κοινω-
» νήσῃς φόνῳ, μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀ-
» ποδῷς, μὴ εἰς ἔχθραν ὁμοιωθῇς ἐμοί.

En, Deus beneficium in te cõfert. Hæc inſignia Deus tibi donat: quæ honora, vt illa viciſsim te honorent. Matrem tuam (Sophiam Auguſtam) aliquãdo dominam tuam venerare. Scis te nunc eius eſſe filium, cuius antea ſeruus fuiſti. Noli gaudere ſanguine; nec cædibus communica. Ne malum malo compenſa. Ne te imi-

ἐγὼ γὰρ ὡς ἄνθρωπος εἰσελή-
λυθην· καὶ γὰρ πλαισὸς ἐγενόμην· καὶ
ἀπέλαβον κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου. ἀλ-
λὰ δικάσομαι τοῖς ποιήσασί μοι τοῦ-
το, ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. μὴ ἐξε-
παίρῃ σε τοῦτο τὸ σχῆμα ὡς ἐμέ. οὕτω
πρόσεχε πᾶσιν, ὡς σεαυτῷ. γνῶθι τί
ἦς, καὶ τί εἶ νῦν. μὴ ὑπερηφανή-
σῃς, καὶ οὐχ ἁμαρτάνεις. οἶδας τί ἤ-
μην, καὶ τί ἐγενόμην. καὶ τί εἰμί. ὅλοι
οὗτοι τέκνα σοῦ εἰσι, καὶ δοῦλοι. οἶδας
ὅτι τῶν σπλάγχνων μου προετίμη-
σά σε. τούτους βλέπων, ὅλης σοῦ τῆς
πολιτείας βλέπεις. πρόσεχε τῷ στρα-
τιώτῃ σου. μὴ συκοφάντας προσδέ-
ξῃ, μὴ εἴπωσί σοί τινες, ὅτι ὁ πρὸ σοῦ
οὕτως διεγένετο. ταῦτα γὰρ λέγω ἀφ'
οὗ ἔπαθον. οἱ ἔχοντες, ἀπολαυέτωσαν
αὐτῶν· τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι, δώρησαι. καὶ
μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν εὐχὴν παρὰ τοῦ πα-
τριάρχου, καὶ λεχθῆναι, παρὰ πάν-
των τὸ ἀμὴν, καὶ πεσεῖν τὸν καίσαρα
εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, λέγει
αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ἐὰν θέλῃς, εἰμί. ἐὰν
μὴ θέλῃς, οὐκ εἰμί. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν
οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, πάντα ὅσα ἐπε-
λαθόμην εἰπεῖν σοι, αὐτὸς ἐμβάλῃ
εἰς τὴν καρδίαν σου. ταῦτα ἐλέχθη-
σαν μηνὶ δεκεμβρίῳ ἑβδόμης
ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ἰνδικτιῶ-
νος ἐννάτης.

* * *

te imitatione mei odioſum red-
de. Ego enim vt homo ingreſſus
ſum, ad peccandum procliuis, &
ſecundùm peccata mea recepi.
Veruntamē apud tribunal Chri-
ſti iudicio cum his contendàm,
qui hoc mihi fecerunt. Ne te ha-
bitus iſte, vt me, extollat. Omni-
bus perinde vt tibimetipſi atten-
de. Noſce qui nuper fueris, & qui
in præſentiarum ſis. Ne ſuperbus
eſto, & non peccabis. Quid fue-
rim, & quid factus ſim, vides. V-
niuerſi iſti, & ſerui, & filij tui ſunt.
Noſti quomodo te plus viſceri-
bus meis dilexerim. Hos cum vi-
des, rempubl. totam vides. Stu-
dioſè proſpice militi tuo. Obtre-
ctatores auerſare. Ne eò tibi qui-
dam perſuadeant, quia deceſſor
tuus his moribus fuerit, hæc e-
nim edoctus malo meo te hor-
tor. Quibus ſuppeditant faculta-
tes, iis fruuntor: quibus deſunt,
tute largitor. Deinde cum Patri-
archa precationis carmen finiſ-
ſet, omneſque ſubieciſſent, amē,
Tiberiuſq; ad pedes Imperatoris
ſe ſe proſtrauiſſet, ait ei Impera-
tor: ſi volueris, ſum, ſi nolueris, nō
ſum. Deus qui creauit cœlum &
terrā, quæcunq; tibi oblitus ſum
dicere, cordi tuo infundat. Atq;
hæc menſe Decembri, ſexta die
hebdomadis, indictione nona
prolocutus eſt.

Digitized by Google

CAPVT XII.

Gratulatio populi de Tiberio in collegam aſcito. Eius de pace legatio, & liberalitas. Iuſtiniani ducis laus. Pecunia bene collocata fructus. Inter Romanos, & Perſas fœdus. Romanorum propter Choſroæ præſentiam trepidatio.

Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς διαλαλιᾶς ἀπεπεράτωτο τῷ αὐτοκράτορι, ὁ μὲν κρότος παρὰ τῶν ὑπηκόων ἐπήγνυγε, καὶ τὰ τῆς εὐφημίας, ὥσπερ ἐπομβρίας τινὸς λαβροτέρας χύσιν ἐλάμβανε. τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἀνάξιος λόγου ἡ χειροτονία τοῦ καίσαρος ἐξηρτύετο. Ὁ μὲν οὖν καῖσαρ αὐτοκρατορικῆς νόμον πληρῶν ἀναγορεύσεως, ἐνεχύραττε γράμματα, καὶ ταῦτα τῷ περσῶν βασιλεῖ παρεπέμπετο. ἦρος δὲ ἀρχομένου πρέσβεις ἀπέστελλεν, ἀπεκηρυκεύετό τε τὸν πόλεμον, παγκάλου τινὸς ὀρεγόμενος πράγματος. ἐκεχειρία γὰρ ἡ ἀξίωσις ἦν. οὐδὲν γὰρ τῆς εἰρήνης καθέστηκε τιμαλφέστερον, τοῖς γε νοῦν ἔχουσι, καὶ μεμνημένοις τῆς θνητῆς τε λήξεως, τῆς τε πρὸς τὸν βίον βραχυτάτης παρόδου. ἐστρατολόγει τε καὶ πλήθη μαχίμων, καὶ τῇ ῥύσει τῆς χρυσῆς διαδόσεως, φιλοκινδύνους τὰς τῶν στρατολογουμένων ψυχὰς ἐπετήνετο, αἰδοῖ τοῦ μισθώματος τὸ θανατᾶν παρ' αὐτῶν ἐξωνούμενος. ἔσβεσε τοίνυν τῶν βαρβάρων τὴν λύμην τὸ τῆς τοῦ καίσαρος μεγαλονοίας φιλότιμον. καὶ χαλινοῦνται μὲν οἱ κίνδυνοι, ἀποφλεγμαίνουσι δὲ τὰ δυσχερῆ. ἀνακόπτονταί τε αἱ κατὰ τὸν πόλεμον συρρεύσασαι συμφοραί, καὶ τὸ

VBi Imperator conticuit, ſubditi plauſum dederunt, fauſtæque acclamationes, tanquam irriguus de cœlo imber validè diffuſæ ſunt. Verè enim honorem illum Cæſar Tiberius merebatur; qui creationis auguſtalis morem tenens, litteras ad regem Perſarum mittit. Sed veris initio miſsis Legatis, petitiſque induciis bellum deprecatur. Id erat deſiderare rem honeſtiſsimã: nihil eſt enim pace honorabilius apud homines quidem prudentes, & conditionis humanæ, breuiſsimorumque ſpatiorum huius vitæ non immemores. Delectus interim agebat ſtrenuorum militum, auroque liberaliter diſtribuendo in eorum animis, qui nomina dediſſent, periculorum deſpicientiam excitabat, mercediſque reuerentia alacritatem moriẽdi ab ipſis redimebat. Cæſaris itaque gloriæ ſtudio incenſa magnanimitas, barbaros iniuriis tam fœdè inferendis prohibebat; pericula coërcebat: odioſa quæq; & grauia imminuebat: calamitates belli tempore confluc-

κακὸν ἀθρόα προμηθεία τινὶ, ἀπόδημον ἐγνωρίζετο. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν ἐνιαυτὸν, στρατηγὸς προχειρίζεται Ἰουστινιανὸς, ὁ τοῦ Γερμανοῦ υἱὸς, τοῖς κορυφαιοτάτοις τῶν ἐν τέλει συναριθμούμενος. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς τὴν πάλαι τῶν στρατευμάτων ἀνάσκητον ἔκταξιν δι' ἐπιμελείας ἠνόρθου, διατυπῶν τὸ ἀτύπωτον, καὶ μεταπλάττων πρὸς εὐσχημοσύνην τὸ ἄτακτον. ὁ δ' αὐτοκράτωρ τὰς δυνάμεις συνήθροιζε, καὶ τὸ συμμαχικὸν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἠρανίζετο, μεγάλαις χρημάτων ἀποβολαῖς τὰς ἐπιβολὰς τῆς παρατάξεως ἀνανταγωνίστους ἐμπορευόμενος. οἶδε γὰρ χρημάτων ὁλκὴ οἰκονομουμένη μετὰ φρονήσεως καὶ τοῖς προσφαλεῖσι τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀνάζευξιν πραγματεύεσθαι. ἐπεὶ δ' ὁ καιρὸς τῆς ἐκεχειρίας ἀνάλωτο, καὶ ὁ τῆς ἀνακωχῆς ὅρος Ῥωμαίοις τε, καὶ Πέρσαις διέσβεστο, ἀφικνεῖται τὸ Περσικὸν πρὸς ἐχόμενα τοῦ Δάρας, εἰς τοῦτο ἰδόντος τοῦ τὰς στρατηγίδας ἡνίας ἰθύνοντος Ταμχοσρῶ, ἀνδρὸς παρὰ Πέρσαις μέγα τιμίου. στρατοπεδεύονται δὲ κατ' αὐτὸν καὶ Ῥωμαῖοι πλησίον. τῆς δὲ συμπλοκῆς οὐδετέρα δύναμις γέγονεν ἔξαρχος. ἐπὶ πολὺ δὲ βλεπούσης τε καὶ ἀντιβλεπομένης ἑκατέρας ἰσχύος, εἰς λόγους συμβάσεως ὁρῶσι τὰ μάχιμα. γίνονται τοίνυν σπονδαὶ ἐφ' ᾧ πρὸς τὸ ἕω ἐπὶ χρόνους τρεῖς γαλήνην ἄγειν τὸν πόλεμον, καὶ φιλοσοφεῖν τὸ ἀπομαχεῖν, ἐπὶ δὲ τῆς Ἀρμενίας τὴν ἀγωνίαν ἐνδαψιλεύεσθαι. ἐκεῖσε οὖν ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἀ-

confluere ſolitas retundebat: & omne demum genus incommodorum ſolida illius prouidentia exulare cernebatur. Eo anno Iuſtinianus Germani filius, vnus de optimatum primoribus dux deligitur, qui diligentia ſua inueteratā exercitus inertiam correxit: ꝙ informe erat, deintegro conformauit: quod perturbatū, & confuſum, ad decentem ſpeciem compoſuit. Imperator porrò Tiberius adhuc militem, & à populis auxilia cōquirebat, magniſque pecuniarum impenſis efficere conabatur, vt ſuis in hoſtem incumbentibus, nulla vi reſiſti poſſet. Nouit enim grandis pecunia prudēter poſita, in quo prius peccatum eſt, id ad ſtatum meliorem corrigere. Poſtquam ab armis pacta vacatio ceſſauit, & induciarum tempus exiuit, Perſæ finitima Daræ oppidi infeſtant, ducente eo Tamchoſro, viro inter Perſas honoratiſsimo, penes quem exercitus moderamen erat. Eodem, verſus illum Romani caſtra mouent. Cumque neutri pugnam ordirentur, alterique alteros diu intuerentur, ad extremum ad verba de fœdere ineundo ventum eſt. Initur fœdus, ita, vt oriens triennium à bello quiete & otio perfruatur: in Armeniam arma effuſè

transfe-

μιδαν παραμείψας τὴν πόλιν, ἐν τοῖς τῆς ἀρμενίας στρατοπεδεύεται κλίμασι. συνείπετο δὲ καὶ ὁ περσῶν βασιλεὺς, καὶ σὺν πλήθει πολλῷ τὸν εὐφράτην διαπορθμεύεται. ὁπηνίκα δ᾽ ἐξάκουστος γέγονε τῷ Ῥωμαϊκῷ ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς αὐτουργήσων τὸν πόλεμον, ἔκλυτοι γίνονται τὰς ψυχὰς οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οὐκ ἄπο τοῦ δέοντος. ἡ γὰρ βασιλικὴ ἐνδημία, τὴν τῶν προϋπαρξάντων κληρωσαμένη πέρσαις ἐπίδειξιν πολλὴν, τὴν τῆς ἀδρανικῆς ῥοπὴν τοῖς Ῥωμαίοις παρείχετο. διά τοι τοῦτο ἐπί τινος λόφου ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατηγὸς ἐπιβὰς, τό τι ὁπλιτικὸν ἐξ ἐπιπέδου περιστησάμενος, τῶνδε τῶν λόγων ἀπήρξατο.

transferantur. Ergo dux Romanus Amidam vrbem prætergreſſus, Armeniæ cāpos ingreditur, quem Perſarum rex cum frequētibus copiis ſecutus, Euphratem eas tranſducit. Vbi Romani, regē per ſe bello præfuturum compererunt, animis ceciderunt, nō ſanè aliter quàm decuit. Nam cum præſentia illius ad ea quæ vellent facilè obtinenda Perſis multùm prodeſſet, Romanis facultatem quæ ipſi optarent efficiendi auferebat. Quocirca dux Romanus tumulo conſcenſo, ad circumfuſam in plano ſuorum multitudinem huiuſcemodi verbis concionari aggreſſus eſt.

CAPVT XIII.

Ducis Romani excellentiſſima concio, qua ſuis acriter, & cum mortis contemptu confligendi ardorem conatur immittere. Fiduciam vincendi ex hoſtium, & ſacrorum Perſicorū deſpicientia auget. Dicit autem inciſè, & membratim quò dicat vehementius.

Ἡ παροῦσα νῦν ἡμέρα Ῥωμαῖοι μεγάλων ἡμῖν ἀγαθῶν ἄρξει, τοῖς ἐμοῖς εἰ πεισθείητε ῥήμασιν. ὁπλίσατέ μοι τὰς ψυχὰς πρὸ τοῦ σώματος. αἱ καρδίαι πρὸ τῶν χειρῶν πολεμείτωσαν. ἕτερος ἑτέρου προκινδυνευέτω, καὶ σώσατε· ἄνδρες φιλόσοφοι (φιλοσόφους γὰρ ἡμᾶς ἡ

Hodierna lux, Romani, eximiorum bonorum principium nobis futura eſt, ſi dictis meis obtēperare volueritis. Armatote mihi pectora prius, quā corpora; animi ante, quam manus in hoſtem pugnent: alter pro altero diſcrimen ne mutuat. Quod ſi faxitis, vitam incolumitatemque

στρατιώτας ἀποκαλῶ, μόνοις γὰρ ὑμῖν ὁ θάνατος ἄσκησις) ἀθάνατον τοῖς βαρβάροις τὴν προθυμίαν ἐνδείξασθε. ἀκατάπληκτοι γίνεσθε τὰς ψυχάς. δοκεῖτε βάλλειν ἢ βάλλεσθαι, ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ τῷ σώματι τὰς τῶν ἀντιπάλων βολὰς προσιέμενοι. ἔστωσαν μάρτυρες τῆς ἡμῶν ἀρετῆς οἱ πολέμιοι πίπτοντες. διηγείσθωσαν καὶ τεθνηκότες τὰ τρόπαια. ἄνδρες κοινωνοὶ, καὶ πόνων ἡμῖν κοινωνοὶ, καὶ κρότων, διὰ τὸν πόλεμον, ἀρετῆς καὶ κακίας ἡ συμπλοκὴ καθέστηκε βάσανος, καὶ διαιτητής ἐστι ψυχῶν. ἢ γὰρ τὸ θηλυπρεπὲς τῆς δειλίας ἐξελέγξει, ἢ τῆς εὐτολμίας τὸ ἀρρενωπὸν μετὰ στεφάνων, καὶ θριάμβων λαμπρῶν ἀναγορεύσει τὸ τήμερον. μὴ πάθητέ τι φιλοσώματοι ψυχῆς, τὰ νῶτα τοῖς βαρβάροις παρέχοντες. ὕπνος ὡς ἐστιν ὁ γλυκὺς οὗτος καὶ μεμελετημένος ἡμῖν ὁσημέραι θάνατος. ὕπνος τοῦ μὲν συνήθους τούτου μακρότερος· πρὸς δὲ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν βραχύτατος. ἀδοξίαν μετὰ σωτηρίας ἄνδρες αἰσχύνεσθε. τοῦτο θάνατός ἐστιν ἀθάνατος, καὶ τάφος κακίας μηδέποτε περικαλύπτων τῆς ἀσχημοσύνης τὸν κληρωσάμενον. μὴ ταραττέτω τῆς ἀριστείας ὑμᾶς ὁ περσῶν βασιλεὺς ἀναλκέστατα πλήθη περιποιούμενος, καὶ μεγαλαυχῶν, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶν, ὑψαυχενιζόμενός τε, καὶ μέχρι τῶν λόγων κεκλημένος τὸ φύσημα, οἷον γαῦρον τὸ ἔθνος καὶ σοβα-

tatemq; retinebitis. Viri philoſophi (tales enim vos libentius, quã milites appellabo: ſoli quippe vos mortem meditamini) alacritatem barbaris immortalem oſtendite. Animos imperterritos gerite. Exiſtimate vos dare vulnera, non accipere, velut in corporibus alienis plagas hoſtiũ excipientes. Illorum ſtrages virtutis veſtræ teſtimonium eſto. Etiam mortui veſtros triumphos prædicent. O ſocij, laborum, inquam, bellicorum, & plauſuum ſocij, virtutis & ignauiæ explorator, animorumq; cenſor conflictus eſt. Aut enim timiditatem fœmineam hodiernus dies coarguet: aut viris decorã audaciam, cum præmiis ac triumphis illuſtribus palam demonſtrabit. Ne de corpore ſeruando laborãtes, hoſtibus terga vertite. Somnus quidam dulcis hęc vobis aſsiduò meditata mors eſt. Somnus, hoc quidem conſueto, & quotidiano diuturnior: ſi ad diem, quam exſpectamus, comparetur, breuiſſimus. Cum incolumi corpore ignomiam erubeſcite. Hæc enim mors immortalis eſt, & ſepulchrum quoddam ignauiæ, nunquam cooperiens eum, qui ſe dedecore contaminauit. Cauete ſtrenuitatem veſtram rex Perſarum labefactet; qui quas conſcripſit copiis imbelliſsimis ſeſe iactat, ſupercilium tollit, ceruicem erigit, ac verbis ten' inſoleſcit: vt

,, ρὸν, καὶ τῷ κόμπῳ τῆς μεγαληγορίας
,, τὸ κράτος ἐμπορευόμενον. ἀμνημο-
,, νεῖτε τῶν πρόσθεν ἀτυχημάτων, τῆς
,, ἐπιβολῆς τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων
,, λαβόντες ἀνάμνησιν. ἀμνημονεῖτε τῆς
,, πρὶν ἀποτεύξεως ἣν ὤδινεν ἄνοια
,, στρατηγοῦ, καὶ τῶν ἰθυνομένων ἀταξία
,, κακῶς ἐμαιεύσατο. οὐδὲν ἀριστεῦσι
,, πέφυκε φοβερόν. τούτοις οἷα μὲν χόρ-
,, τος ἐστὶν ὁ σίδηρος. αἱ δὲ τῶν βελῶν
,, ἀλγηδόνες, ὀρέξεις ὑπεκκαίουσι, μει-
,, ζόνων κινδύνων ἐφάπτεσθαι. οὐκοῦν ἀνε-
,, στόρητα τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις φρου-
,, ρήσατε. ἀμυήτους αὐτοὺς τῶν μεταφ-
,, ρένων ἐνδείξασθαι. πηγὰς θριάμ-
,, βων οἶδε τὰ τραύματα. δουλαγωγοῦ-
,, σιν αἱ διαφυγαὶ, καὶ οὐ σώζουσιν. οὐκ
,, οἶδε γὰρ κακίας ὑπόθεσις σωτηρίας
,, σώζειν ὑπόσχεσιν. ἀποδύσασθε πρὸ
,, τῶν θωράκων τὰ σώματα, πρὸ τῶν
,, ἀσπίδων τὸ ζῆν. τοῖς ὅλοις μάχεσθε
,, μέλεσι. μηδὲν ἔστω μέλος τῶν κινδύ-
,, νων ἀμέτοχον. τῇ συνεισόδῳ τῶν ὅπλων,
,, τειχίσατε τὴν παράταξιν. τῇ συμμί-
,, ξει τῶν ἵππων τὰς φάλαγγας χα-
,, ρακώσατε. τῷ συμφώνῳ τῆς στάσεως,
,, στεγανῶν λίθων δίκην οἰκοδομίας ἑ-
,, αυτοὺς περιφράξατε. μὴ ἐξαλλέσθω
,, τῆς παλάμης τὰ δόρατα. βάλλετε τῶν
,, βελῶν μὴ στερούμενοι. οὐκ ἔστι πέρσαις
,, φύσις ἀθάνατος. οὐκ ἔστι τύχη μή-
,, δεσιν ἀκίνητος. οὐκ εἰσὶ βαρβάροις
,, χεῖρες ἀκάματοι. οὐ πλεονεκτοῦσι παρ'
,, ἡμῖν τοῖς μέλεσιν. οὐ διδύμους ἔχουσι τὰς
,, ψυχάς. οὐκ ἀδαμάντινα τούτοις τὰ

gentis ſuperbia faſtuq; turgentis, inanique magnificorum verborum crepitu potentiam ſuam venditantis mos eſt. Præteritos caſus obliuiſcimini: impreſsiones auxiliariorum recordamini. Priſtinæ infelicitatis memoriam deponite, quam ducis temeritas parturiuit: tumultuatio militũ quaſi quædam obſtetrix eduxit. Nihil viris fortibus perhorreſcẽdum accidit, quibus ferrum pro cibo eſt, & à telis inflicti dolores maiorum diſcriminum ſubeundorũ deſideria incendunt. Quapropter curate, vti terga veſtra hoſtes ne aſpiciant: dorſa veſtra iiſdem, vt myſteria profanis occultate. Vulnera ſanguine manantia, mihi credite, triumphorum fontes ſunt. Fuga ſeruitutẽ, non ſalutem parit. Neſcit enim timiditatis argumentum ſalutis præſtare promiſſum. Pro loricis induendis corpora, pro ſcutis vitam exuite. Vniuerſis artubus dimicate: membrorum nullum periculo vacet. Denſatis armis aciem ceu muro communite. Equorum conſtipatione phalangas tanquam vallo cingite. Concordi ſtatione, vt ædificio è duro lapide vos circumſepite. Ne haſta manum fugiat. Ne tela non incidentia proiicitote. Non eſt Perſarum natura indiſſolubilis: non fortuna immutabilis; non manus indefeſſæ. Non illis plura membra quam nobis: non duæ

animæ:

σώματι. μυοῦνται καὶ πείρονται θανάτου μυστήρια. ἐν τούτῳ δίκαιός ἐστιν ὁ πόλεμος. οὐ γὰρ ἀθανάτους κατὰ θνητῶν ἐπεστράτευσεν. οἱ Ῥωμαῖοι τὴν δίκην ἐμισθώσαντο σύμμαχον, τὴν εἰρήνην καὶ αὖθις ἐπιζητήσαντες· τὸ μηδικὸν ἀντίθετον ἑαυτῷ τὸ δίκαιον ἐπεστράτευσεν. ἀεὶ γάρ πως τὸ εἰρηναῖον βδελύττεται, καὶ εἶτα θεὸν ἐπιδέξιον γεραίρει τὸ φιλοπόλεμον. οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἐψευσμένη θρησκεία. οὐ νόθους θεοὺς ἡγεμόνας προεστησάμεθα. οὐκ ἔστιν ἡμῖν θεὸς μαστιζόμενος. οὐ γὰρ ἵππον χειροτονοῦμεν εἰς λάτρευμα. οὐ προσκυνοῦμεν θεὸν πρὸς τέφραν μεταπιθέμενον· σήμερον φλεγόμενον, καὶ μετ' ὀλίγον μηδὲ φαινόμενον. οὐ καπνὸς καὶ ὕλη τὴν θεολογίαν συνίστησιν. ὁ δὲ μαρασμὸς τὴν ψευδωνυμίαν διήλεγξεν. κομᾷ ταῖς εὐθυμίαις ὁ βάρβαρος· ἀλλ' οὐκ οἶδεν εὐπραγία μένειν ἐφ' ἑαυτῆς, ἀδίκων βωμῶν ἐπιβαίνουσα. καὶ τὸ μὴ δίκαιον πολλάκις κρατύνεται· ἀλλὰ καὶ πρὸς φθορὰν μεταπίθεται. χωρεῖτε τοιγαροῦν ἀξίως τῆς ὑμετέρας προσηγορίας πρὸς πόλεμον, ἵνα μὴ μετὰ τῶν πραγμάτων ζημιωθῶμεν καὶ τὰ ὀνόματα. μὴ προδῶμεν τὰς συμμάχους ἀσπίδας, ἀλλ' ὥσπερ ἐρωμένας τινὰς ὡραίας, ταύ-

animæ: non corpora adamantina. Et ipſi mortis initiati ſunt ſacris. In hoc certè iuſtitiam ſeruat bellum, quod non immortales aduerſum mortales pugnatum mittit. Romani ius faſque pro præſidio aſciuerunt, rurſus pacē deſiderantes: Perſæ ius faſq; ipſis contrarium armis oppugnandū ſuſceperūt. Semper enim pacificationem odientes, belli faciendi ſtudium, velut numē ſibi propitium venerantur. Non cōmentitiis ſacris imbuti ſumus. Non deos adulterinos præſides nobis delegimus. Non adoramus Deū, qui ſcutica cæditur: nec enim equum diuinis honoribus colendum ſuffragiis conſtituimus. Nō concipimus preces Deo, qui in cineres redigitur, & modò ardet, paulò poſt nuſquam apparet. Haud ſanè fumo, & lignis Theologia noſtra continetur. Ipſa huiuſmodi rerum tabefactio, atque corruptio, quam falſò diuinitatis nomine honorētur, declarat. Securiſsim' animi eſt barbarus: atqui aras impias ſcandens fœlicitas conſiſtere nequit. Iniuſtitia robur ſæpe validum nanciſcitur; ſed ad extremum etiam langueſcit, atque interit. Quamobrem ita, vt veſtrę appellationi conſentaneum eſt, ad certamen aggredimini, ne & res, & nomē ipſum à fortitudine deductū perdamus. Ne adiutrices peltas aliquando prodamus: ſed vt amicas, ætate & forma florentes amplexemur, ac pro iis non ſecus, quam pro peregrinationis noſtrę à ſolo patrio comitibus dimicemus. Lacedæmoniorū exemplū vobis in acie ꝓponite. Vnuſ-

quiſ-

Digitized by Google

,, τὰς προσπλυξώμεθα, καὶ οἷα πατρίδων
,, συνεκδήμων τινῶν, τούτων ὑπερμα-
,, χήσωμεν. λακωνίσατε συμπλεκόμε-
,, νοι. ἅπας ἔσω κυνηγέτης, εἰ καὶ μὴ
,, νηὸς ἐπιβέβηκεν. οὐδὲν τοῦ διαδρᾶναι
,, καθέστηκε θηλυκώτερον, οὐδὲ τοῦ ἁ-
,, λῶναι πέφυκεν ἀπευκτότερον. οὐκοῦν ἢ
,, τεθνάναι προσήκει, ἢ νικηφόρους τὰς
,, ἐλπίδας τεκμαίρεσθαι. ἐνοπτρίσασθε
,, τὰς νεοφύτους ἐπιστρατείας τοῦ καίσα-
,, ρος. οὐδὲν ἀπόλεκτον τοῖς ἀθροίσμα-
,, σιν ἐγκατέσπαρται, ἀκηλίδωτός ἐστιν
,, ἡ ἔκταξις. οὕτω γὰρ ηὐδόκησε τὸ τοῦ βα-
,, σιλέως φιλότιμον. χειρουργήσω τοί-
,, νυν ὁ δημηγόρος ἐγὼ πρῶτος τὸν
,, πόλεμον. τὰς πάντων χεῖρας τῇ προ-
,, θυμίᾳ μισθώσομαι, παθεῖν τὸ μὴ πα-
,, θεῖν αἰσχυνόμενος. προκόπτει δέ
,, μοι τῶν ῥημάτων ἡ ἔφεσις, καὶ ἡ πρᾶ-
,, ξις τῆς θεωρίας γίνεται πρόδρομος.
,, οἶδε γὰρ ζέσις ψυχῆς καὶ τοῖς τῆς φύ-
,, σεως θεσμοῖς ἀντιτάττεσθαι. σήμερον
,, ὑμᾶς στρατολογοῦσιν ἄγγελοι, καὶ τὰς
,, τῶν τεθνεώτων ψυχὰς ἀναγράφον-
,, ται· οὐ μισθὸν ἰσοστάσιον αὐτοῖς παρε-
,, χόμενοι, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ἀπειροπλάσιον ὑ-
,, περαίροντες τῇ ὁλκῇ τοῦ δωρήματος.
,, μηδεὶς φιλήδονος τρυφῆς ὀργίων
,, μετεχέτω πολέμου· μηδεὶς μέγα φρο-
,, νῶν ἐπὶ κτήμασι, κοινωνείτω τοῦ ἐγχει-
,, ρήματος. ἐραστὰς κινδύνων ζητεῖ τὸ
,, μεταίχμιον. ἄγε δή, πέρας τοῖς λό-
,, γοις ἐπιθήσωμεν ἔργοις καὶ πρὸς πα-
,, ράταξιν τὴν θεωρίαν μετοχετεύσω-
,, μεν.

quiſque veſtrûm Cynægirus fiat: fiat: quamuis, vt ille, nauim non inuadat. Fuga nihil eſt effœminatius, neq; ſeruitute quidquam auerſandum magis. Ergo reſtat, vt aut morti occumbere, aut ſpé victoria ſolari oporteat. Nouas haſce Cæſaris Tiberij expeditiones, vt in ſpeculo contēplamini: nihil in iis non ſelectum reperitur: ſine labe eſt exercitus. Sic etenim complacitū eſt nouo Imperatori, qui id ſibi decori futurū exiſtimauit. Itaq; ego orator veſter, princeps prælium ciens, alacritate mea omnium man' quaſi mercede pacta ad pugnandū obligabo: & hoc ipſum pudori mihi ducam, ſi patiar me non pati. Plura dicendi deſiderio ruehor: ſed me plura cogitantem dicere, actio ipſa anteuertens vetat. Feruor quippe animi etiam ipſis naturæ legibus imperare cōſueuit. Hodie nos angeli in ſuam militiam conſcribūt, oppetentiumq; animas in tabulas referunt: non quidem ita præmium par ipſis rependentes; ſed magnitudine doni ad innumeros labores perferendos eaſdem exſuſcitantes. Nemo cui voluptas fœda cordi eſt, haſtam quatiat. Nemo deliciarum appetens, belli ſacris interſit. Nemo opibus ſuperbus ſimul cum cæteris Martem capeſſat. Periculorum contemptores pugna quærit. Verùm age, finem orationi factis imponamus, & Theoriam ad congreſſum, dimicationemque transferamus.

CAPVT

CAPVT XIV.

Romanus miles pugnam ſitit. Perſa in hoſtes cum faſtu gradiuntur. Ambarum acierum diuerſa diſpoſitio. Vincuntur Perſa, & fugiunt. Choſroa turpis reuerſio. Eiuſdem lex de Romanis in poſterum bello non laceſſendis.

Τῶν τοιούτων τοίνυν κατηχηθέντων ταῖς δυνάμεσι λόγων, ὀργῶσιν αἱ φάλαγγες πρὸς παράταξιν, καὶ πάντα παθεῖν ἀσμενίζουσι, καὶ προκινδυνεύειν τῆς ἀρετῆς παρεγγυώνται, συνδιετίθεντο γὰρ ταῖς ψυχαῖς ταῖς τοῦ στρατηγοῦ παραινέσεσι, τοῦ δὲ μηδικοῦ ἀκηκοότος τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀλκῆς τὴν προαίρεσιν, εὐθετίζεται πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ κοσμεῖται μὲν ἵππος καταφαλάροις τε, καὶ τοῖς θώραξι. σιδηροφορεῖται δὲ καὶ τὸ μάχιμον. ἐπιβαίνης τε τῶν ἵππων συμπεφραγμένῃ τάξει τινὶ, ἐπήεσαν ἠρέμα Ῥωμαίοις μετὰ σοβαροῦ τοῦ βαδίσματος. τοίνυν καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ φραξαμένου, ἤρθη τὰ σημεῖα. ἀτὰρ περιλαλοῦσιν αἱ σάλπιγγες, ἐς ὕψος ἡ κόνις ἐχόρευεν, ὁ δὲ θρύλλος διεχεῖτο πελαγίζων τὸν χῶρον, καὶ τῷ ψόφῳ κυμαίνων τοῦ χρεμετίσματος, τῇ τε δονήσει τῶν ὅπλων περιρρεόμενος, ἅπασαν εἰκότος φωνὴν μετέβαλλε πρὸς τὸ ἄναρθρον. τὸ μὲν οὖν βάρβαρον ἐπὶ μήκους διατείνει τὴν τάξιν, φαντασίαν ἀπείρου πλήθους ἐντεῦθεν οἰόμενον, ταῖς ἀντιπαλαμωμέναις

ORatione hac in aures militum illapſa, omnium animi ad certamen exardeſcunt, ſeſeque ad quæuis exhaurienda cupidos, atque ad oſtentandam in diſcrimine virtutem concitatos demonſtrant: eò ſcilicet, quò ducis cohortatio vocabat, cogitationes & conſilia ſua accommodantes. Perſæ Romanorum fortiter concurrendi ardorem intelligentes, certamini ſe aptant. Et equites quidem galeis, ac thoracibus, pedites ferro inſtruuntur. Equeſtris acies vndique communita, ſenſim in Romanos inſolentius graditur. Romani contra obarmati, ſigna ſuſtollunt. Clangunt tubæ; ſtat puluere cœlum, ingeminat tota regione diffuſus clamor immenſus, ſtrepituque hinnientium equorum, & armorum concuſſorum ſonitu, tanquam fluctibus intermiſtus atque confuſus, meritò auribus articulatè percipi nil ſinit. Barbari ſuos in longum diſponunt, rati, hoc modo aduerſariis multitudinem infinitam viſum iri. Ro-

ποιεῖσθαι δυνάμενον· τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν βαθεῖαν τὴν σύνταξιν ποιησάμενον, πυκνότητι βρίθουσαν, ὡς μόνον οὐχὶ δοκεῖν στερεμνίαν, καὶ αὐτίτυπον σιδήρῳ κατακλειδωθεῖσαν, καὶ ἀντιχαλκωμένην ἑστάναι παράταξιν, δίκην ἀνδριάντων ἀκινήτως ἐχόντων, καὶ μόνον τοῖς σχήμασι δοκούντων πολέμων ὀρέγεσθαι, κατέπληττέ τε τῇ θέᾳ τὸ βάρβαρον, ὡς ὑποσαίνεσθαι διὰ τὴν ὄψιν ἐντεῦθεν τὰς τῶν Μήδων ψυχὰς πρὸς τὰ μαλθακώτερα τῆς ἀνανδρίας κινήματα. οἱ μὲν οὖν Βαβυλώνιοι κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀθροισμάτων ἐπιτοξάζονται, ὡς τὰς ἡλιακὰς ἀποκρύπτειν ἀκτῖνας τῇ ἐκπομπῇ τῶν βελῶν, καὶ τῇ ῥαγδαίᾳ τῶν δονάκων ἐκχύσει, τὸ γένος ὑπόπτερον ἐν τῷ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρι καταστρέφεσθαι δοκεῖν, τῇ πλήσει τῶν ἀκοντίων σχεδιαζόμενον. Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς τὴν κατὰ συστάδην συμπλοκὴν ἐνεχείρησαν, δόρασί τε, καὶ ξίφεσι τὸ βάρβαρον ἀμυνόμενοι, τῆς ἐπιφορᾶς τῶν βελῶν τὴν ἐπιβολὴν διατέμνοντες. ἐντεῦθεν τε ἐκλύτους τῶν σοφισμάτων τὰς ἀντικαθεστώσας διατιθέμενοι προτερεύουσιν εἰς τὸν πόλεμον. τοιγαροῦν ἀξιολογωτάτης Ῥωμαίοις τε καὶ Πάρθοις γινομένης τῆς μάχης, τῆς τε Περσικῆς παραλυθείσης ἐκτάξεως, διὰ τὸ μὴ πρὸς βάθος συνεστάναι τὸ στῖφος, ἐπειγούσης τε δυνάμεως διηρτημένης τῆς

mani aciem latam, ipſaque denſitate firmam ſtruunt, vt tantum non ſolida, ad vim omnem conſtanrer repellendam ferreis fixa clauis, & ænea planè acies ex aduerſo ſtare crederetur: inſtar ſtatuarum immobilium, ſoloque habitu, & figura Martem ſpirantium. Stupere ſpectaculo barbari, ſic, vt hinc motus parum viriles eorum corda ſentiſcerent. Crebras igitur ſagittas in Romanos iaciunt: adeo, vt cœlum vmbra obtexeretur, & arundinum effuſarum volatu rapidiſsimo, criſtę de galeis ſubitò excuſſæ, per aërem ferri cernerentur. Romani cominus pugnare inſtituentes, haſtiſque & gladiis rem gerentes, violentos telorum iactus ab ſe prohibent: itaque hoſtium vafricie diſsipata, priores in pugna partes obtinent. Prælio igitur inprimis memorabili inter haſce duas gentes edito, Perſicoque agmine, quia quadratum ac denſum non erat, diſiecto, & extremis non inſtructis, nec habentibus quo reniterentur, atque obſiſterent, cum & hoſtis à fronte vehementius vrgeret, videntes iam actum eſſe, ad fugam efferuntur: ac ſpe melioris euentus deluſa, præſenti exemplo de maleficiis, & iniuriis ante illatis non ſibi placere diſcunt. Perſæ victi

βαβυλωνίας παρασκευῆς, τοῦ αὐτοπερίδεοντος μὴ ὑπαντῶντος. εἶτα ἐπιβρεθούσης τῆς ἀντιθέτου δυνάμεως, πρὸς ὄλεθρον εἶδε τὸ βάρβαρον, ἀποκλίνει τε πρὸς φυγήν. καὶ μειοῦνται μὲν πέρσαι τὰ τῶν ἐναντίων ἐλπίδων, παιδεύονται δὲ τῷ παραδείγματι, μὴ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασι. οἱ μὲν οὖν βαβυλώνιοι ᾗ ποδῶν εἶχον ἀπεδίδρασκον ἡττηθέντες. Ῥωμαῖοι δ' ἐχόμενοι τῆς ἐπιθέσεως, τῶν κακῶν τοῖς πάρθοις πέρας ἐδίδοσαν. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν περσικὸν ληΐζονται χάρακα, τά τε σκηνοπήγια τοῦ βασιλέως περιενομεύσαντο, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν λαφυραγωγοῦνται λαμπρῶς. τῶν τε ἐλεφάντων κρατήσαντες ἅμα τοῖς σκύλοις τοῖς περσικοῖς, παραπέμπουσι πρὸς τὸν καίσαρα. ἐπεὶ δ' ἡττήθη ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς, καὶ τὴν ἀνάζευξιν οἴκαδε ἐπονείδιστον ἐπεποίητο, ἐπὶ τὴν μελιτηνὴν γεγονὼς ἐνεπίμπρα τὴν ὥραν τοῦ ἄστεος ἄφρακτον οὖσαν εὑρὼν, ἠρεμίας τε πάσης κατάκομον. εὐφράτην τε διαβὰς, διὰ τῆς ἀρζανηνῆς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσατο νόμῳ τὴν αἰσχύνην στηλιτεύσας τοῦ ἀτυχήματος. δεσμοθετεῖ γὰρ μὴ τὰς ἐπὶ πόλεμον ἐξόδους προσήκειν ἐς τὸ λοιπὸν βασιλέα περσῶν ἐμπορεύεσθαι.

victi ſuperatique quantum pedibus valent, in fugam ſe conferunt; quos per veſtigia inhærentes Romani, malo mactant. Quin etiam caſtra eorum exinaniunt, & tentorium regis diripientes, omniaque impedimenta libere, ac palam auferentes, elephantum ibidem repertum cum ornamentis Perſicis ad Cæſarem mittunt. Victus Perſarum rex, & cum turpitudine abſcedens, Melitenen vrbem pulcherrimam, cuſtodibus vacantem, & quiete ſecuriſsimam in itinere incendit, traiectoque Euphrate, per Arzanenam regionem reuerſus, lege lata, velut in columna inſcriptam, cladis ſuæ ignominiam omnibus prodit. Tulit autem, vt ne quis de cætero Per- au m rex Romanis arma inferre vellet.

CAPVT XV.

Romani Perſidem infeſtam habent. In mari Hyrcano piraticam faciunt. Domum redeunt. Perſæ in regem ſuum contumelioſi. Militaris annona apud eos ratio. De pace vtrinque Legationes. Romanis in Armenia ſubactis, pacem Perſæ repudiant. Mauricius in Armeniam mittitur: in Perſidem irrumpit: febrim habet. Multa caſtella diruuntur. Captiuorum Perſarum ingens numerus.

Οὕτω μὲν οὖν τῷ νόμῳ θριαμβεύσας ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς τὸ ἀπαίσιον, διηπορεῖτο ὅτι καὶ πράξειε. τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν τῆς περσικῆς συνεπίθετο συμφοραῖς, καὶ πρὸς τὰ ἐνδόμυχα τῆς Βαβυλωνίας ἐχώρησε, κεραΐζετό τε, καὶ [illegible]ετέμνετο πάντα τὰ ἐν ποσὶ, καὶ τὰ ἐντυγχάνοντα τῆς διαφθορᾶς ἐγένετο παρανάλωμα. τῆς τοίνυν ὑρκανικῆς θαλάττης ἐπιβάται γενόμενοι, πλεῖστά τε δράσαντες καὶ χειρουργήσαντες τοῖς πάρθοις ἀπαίσια, εἰς τὴν ἑαυτῶν οὐκ ἀνέζευξαν. χειμῶνος γὰρ ὥρα τοῖς πράγμασι συνεκύρησε. καὶ τὰ τῶν ἀτυχημάτων τῇ περσίδι κατελιπαίνετο. ἦρος δὲ ἐνδημήσαντος, ἐπανῆκαν Ῥωμαῖοι, ἐπιφερόμενοι καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν συνέκδημον. οἱ μὲν οὖν μῆδοι τὰ συμβεβηκότα φέρειν οὐκ ἔχοντες, εἰς τὸν βασιλέα τὸν σφῶν αὐτῶν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐβλασφήμουν ἀσχάλλοντες. παρελύπει γὰρ αὐτοὺς ἐς τὰ μάλιστα ἡ τοῦ πολέμου τριβὴ, καὶ τὰ εἰς ὕστερον ἐλπιζόμενα δυσχερῆ. οὐ γὰρ ἔχουσι πέρσαι ἐκ πρυτανείου σιτήσεις, καθάπερ Ῥωμαῖοι, ἰόντες εἰς πόλεμον· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ κώμας τι καὶ ἀγροὺς συναγείρονται· ἀλλ' ἔστι νόμος αὐταρκείας αὐτοῖς,

HAc lege infeliciter triumphans Perſarum rex, quid conſilij caperet neſciebat, cum Romani Perſicas calamitates adaugētes, ad interiora penetrant, & proxima quæque deuaſtant ac diſperdunt, occurrentiaque diſperditionis additamentum faciunt. Conſcenſo porrò Hyrcano mari, vbi damna Perſis quam plurima dederunt, hyeme oppreſſi, in ſua non redierunt. Perſidis ergo clades cumulabantur. Vere ipſo Romani comite fortitudine in ditionē ſuam ſe recipiunt. Perſæ euentorum impatientes, aperto capite regi ſuo indignabundi conuitiantur. Mirificè ſiquidem eos cruciabat tantum tempus in armis conſumptum, & quas adhuc metuebant miſeriæ cruciabant. Nec enim Perſæ Romanorum inſtituto è Prytaneo annonam capiunt, quoties militatum eunt: neq; ex agris & vicis conſcribuntur: verùm quadam frugalitatis lege apud eos rex illam diſtribuere ſolitus eſt,

qua

τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ εἰωθὸς διανεμόμενα, καὶ εἰς ὅσα ἀπὸ ζωῆς οἰκονομοῦσι τὰ παρεχόμενα. καὶ διατρέφεσθαι ἐντεῦθεν καταναγκάζονται ἅμα τοῖς κτήνεσι, μέχρις ἂν ὅτου ἐς τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβάλωσι. καὶ οὖν ὁ τοῦ περσικοῦ βασιλεὺς τὰς στάσεις τοῦ στρατιωτικοῦ δεδιώς, διενοήθη ἐς λόγους περὶ τῆς εἰρήνης κοινολογήσασθαι Τιβερίῳ τῷ καίσαρι. ὁ δὲ καῖσαρ ταῦτα πυθόμενος ἐς διαλλαγὰς περιιέναι διέγνω. ἐκπέμπει γοῦν τοὺς περὶ συμβάσεως λόγους δυνατοὺς καθιδρύσασθαι κεχειροτονηκὼς πρέσβεις τὰς ἰωάννην, καὶ πέτρον. ἐν τῇ κορυφαίᾳ τῆς συγκλήτου βουλῆς πλοῦντας ἀξίᾳ, πατρικίοι δ' ἄρα ὄντες ἐτύγχανον. θεόδωρόν τι τῇ μαγιστερίᾳ ἀρχῇ παρὰ Ῥωμαίοις τιμώμενόν τι, καὶ γεραιρόμενον. ναὶ μὴν καὶ χοσρόης Σαρναχορχάνην, ἄνδρα τῇ περσικῇ πολιτείᾳ διὰ τὴν ἀξίαν ἀποβλεπτον. πρὸς ἑτέροις ἀξιολογωτάτοις ἀνδράσι, τῷ πολέμῳ δ' αὐτῶν παραδοὺς τὴν ἀνάπαυλαν. συστάσης τοίνυν περὶ τὴν ἀρμενίαν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καρτερᾶς μάχης Ῥωμαίοις τε καὶ πάρθοις, Ταμχοσρῶ ἐφεστηκότος τῆς Βαβυλωνίας δυνάμεως, ἰουστινιανοῦ τε τῆς Γωμαϊκῆς ἐξηγουμένου πλήθους, γίνεται κατόπιν τὸ Ῥωμαϊκὸν τῆς προτέρας εὐκλείας. διά τοι τοῦτο ἀπειρήκασι μῆδοι τῶν εἰρηναίων σπονδῶν, καὶ πάλιν αὐτοῖς ἀναζωπυροῦται τὸ φιλοπόλεμον, μετρίως παθεῖν ἐπὶ τοῖς ἔναγχος οὐ χωρήσαντες ἐπιτεύγμασιν. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις, μέχρι λόγων τὰ τοῦ σκοποῦ διανύσαντες, χωροῦσι πρὸς τὰ οἴκοι, ὀρφανὰς τὰς πρεσβείας τῆς εἰρήνης καταλείψαντες. Τιβέριος δ' ὁ καῖσαρ τῶν

qua ad vitam quomodocunque ſuſtentandam vtuntur. Hinc ipſi, & iumenta viuere coguntur, donec aliena forte populabundi inuaſerint. Quapropter ſeditionem à militibus timẽs Perſarum rex, cum Tiberio de pace agere decreuit. Quo audito, Tiberius ipſe quoque ad rerum compoſitionem deſcendens, legat paci faciendæ idoneos, viros patricios, & ſenatus principes Ioannem & Petrum: præterea Theodorum, qui ob dignitatem magiſtri, quam gerebat, apud Romanos in honore ac veneratione erat. Choſroes item præter alios ampliſsimos viros Sarnachorganen inter Perſas clariſſimum, qui bello pauſam darẽt. Per id tempus atroci prælio inter Perſas Romanoſque, illic Tamchoſro, hîc Iuſtiniano duce in Armenia perpetrato, Romanorumque gloria priore obſcurata, Perſæ recenti fortuna ebrij, reſuſcitata bellandi auiditate fœdus recuſant. Quare Legati verborum tenus voti compotes, vnde venerant redierunt, legationemque à pace deſertam & orbam reliquerunt. Tiberius

 Cæſar

οὕτω συντετυχηκότων αὐτῷ, Μαυρίκιον. στρατηγὸν προστησάμενος, τό τε δὴ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἡγούμενον, ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀρμενίας ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ τοῦ βαρβαρικοῦ σαρναχοργάνης στρατίαρχος ἔτι τοῦ χρόνου τῶν σπονδῶν ἐνδιαφυλαττομένου, τῶν περὶ τὴν ἕω προελθουσῶν Ῥωμαίοις τε καὶ Μήδοις, παρασπονδήσας, κατὰ Κωνσταντίνης, καὶ τῆς Θεοδοσίου πόλεως τὸ τάχος ἀπέστελλεν. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς τῶν Χαλδαίων τὴν δύναμιν ἀναλαβόμενος, τὰ περὶ τὴν Κωνσταντίναν, καὶ τὴν Θεοδοσίου πόλιν ἐλυμαίνετο. Ταμχοσρῶ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ περσικῶν στρατευμάτων τὴν ἡγεμονίαν ἠφίετο, ὅτι πρὸς νῦν τὰς συνελθούσας δυνάμεις Ῥωμαίων πολλῷ πλείους τῶν οἰκείων οὔσας διέγνωκε, καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀπολιπὼν τό τε Κιθαρίζων τὸ Ῥωμαίων φρούριον παραμείψας, ἐπιπίπλει χωρίοις τε, καὶ κώμαις, πλησίον Ἀμίδης γενόμενος. εἶτα διὰ τῆς Ἀρζανηνῆς εἰσβαλὼν, ἐχώρει εἰς τὰ οἴκοι. ὁ δὲ Μαυρίκιος ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατηγὸς, τοὺς βαρβάρους καταλιπόντας τὴν Ἀρμενίαν θεώμενος, τά τε εἰς τὴν ἑῴαν θείρειν διαχειρήσαντας, ἄρας πανστρατιᾷ, τῇ Περσῶν ἐνεδήμησε χώρᾳ, θέρμης τε τῷ σώματι ἐπιγινομένης αὐτῷ καρτερᾶς, εἴχετο τῶν πόνων νοσηλευόμενος. ἐμβαλόντες οὖν τῇ Ἀρζανηνῇ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οὐκ ὄντος τοῦ ἀπαμυνοῦντος, τὸ Ἀφούμων (οὕτω καλούμενον φρούριον) ἐρυμνότατον ὂν παρεστήσαντο. φρούριά τε ἕτερα κατασκάψαντο ἄττα. φόνον τε πολὺν τῇ Περσῶν πολιτείᾳ ἐνεποιήσαντο. ζωγρήσαντές τε τοῦ περσικοῦ ἐνενήκοντα πρὸς τοῖς δέκα χιλιάσι, τούτων τὴν

Cæſar in hiſce euentibus Mauricium, tum prætorianorum Præfectum, Prætorem ab ſe creatum in Armeniam tranſmittit. Sarnachorganes autem barbarorum ductor, fœdus ſuper oriente inter Perſas, & Romanos in triennium percuſſum perfidioſè rumpit, feſtinatoque ad Conſtantinam, & Theodoſiopolim copias mittit, quæ effuſa in circuitu populatione omnia miſcent. Tamchoſro vbi ſe Romanis multitudine longè inferiorem cognouit, præfectura Perſici in Armenia exercitus dimiſſa, ipſaque Armenia relicta, Citharizum Romanorum arcem prætergreſſus, locis & vicis iuxta Amidam direptionem infert. Deinde per Arzanenam prædabundus domum diſcedit. Mauricius dux barbaros Armenia egreſſos, & orientem peruaſtare aggreſſos cognoſcens, totis copiis in Perſidem ruit, & ex calore immodico morbum ac dolorem nactus eſt. Irruptione igitur in Arzanenam facta, Romani, quia deerat, qui vim arceret, ac propulſaret, Aphumos caſtellum naturà & operibus firmiſſimum occupant, aliaque inſu-

per

τρίτην ἀπόμοιραν Μαυρικίῳ τῷ Ῥωμαίων στρατηγῷ οἱ τοῦ ὁπλιτικοῦ διαιρησάμενοι, οὐκ ἀνήκεστα τοῦ πολέμου τὰ ἐπίχειρα ἐπεποίηντο. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς τῶν ζωγρηθέντων τὴν ἐνδημίαν παρεδήλου τῷ καίσαρι. ὁ δὲ καῖσαρ ἀνὰ τὴν Κύπρον τὴν λείαν διέχεεν.

per caſtella euertunt, multaque ſtrage in Perſas debacchantur, & captis decem millibus ac nonaginta, tertiam partem Mauricio, honeſta belli prœmia offerunt. De captiuis Imperatorem Mauricius certiorem facit, à quo per Cyprum diſtribuuntur.

CAPVT XVI.

Romani multa loca ad vaſtitatem redigunt. Iuſtini deceſſus, & monarchia in Tiberium translata. Eius encomium. Choſroæ filius Hormiſdas ſuccedit: cuius immanitas deſcribitur: cauſſa ſubiicitur, ariolorum falſa prædictio. Nequitia dæmonum. Alia Hormiſdæ ſcelera.

Οὕτω τοιγαροῦν τῆς Ἀρζανηνῆς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δόρατος παθούσης κακῶς, μεταβαίνει ὁ στρατηγὸς, καὶ τοῖς τῆς Ἀραβίας χωρίοις ἐνέβαλεν, οὐ πόρρω τῆς Νίσιβι ἱδρυμένοις, ἐπιτομώτατα. εἶτα μέχρι τοῦ Τίγριδος καταστρεψάμενος ποταμοῦ, ἐς τὴν ἀντιπέρας τὸν Κοῦρσον, καὶ τὸν Ῥωμανὸν ἐξεπέμπετο, τὴν πολεμίαν ληΐσοντας ἅπασαν· αὐτὸς δὲ τὸ Σιγγαρῶν φρούριον καταστρεψάμενος, ἐπεὶ χειμῶνος ὥρα παρέκυπτε, τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενος τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐνεδήμησε. κατὰ τοῦτον δῆτα τὸν χρόνον ἀπέσκλη ὑπὸ τῆς νόσου Ἰουστῖνος ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατηγός, μεγάλαις τῶν βεβοωμένων αὐτῷ ἐντετυχηκὼς ἀντιδόσεσιν. ἀπόφοιτος γοῦν τῶν ἐντεῦθεν ὅσον οὔπω γινόμενος, κύριον τῆς μοναρχίας συνίστησι Τιβέριον τὸν αὐτοκράτορα, ἄνδρα πρᾶον ὁμοῦ, καὶ φιλάνθρωπον, κρείττονά τε λήμματος καὶ

SIc itaque Arzanena Romanorum armis malè mulctata, dux inde excedens, Arabiæ loca, non procul à Niſibi, ſummo velut compendio incurſat. Deinde vſque ad Tigrim vaſtitate illata, Curſium, & Romanum trans flumen mittit, qui hoſtium regionem deprædentur; ipſe Singaro caſtello ſubacto, quoniam hyems appetebat, cum copiis in hybernà concedit. Hoc tempore Iuſtinus Romanorum Imperator tabe confectus, moriens, magnam rerum in vita geſtarum mercedem eſt adeptus. Iam iam igitur hinc demigraturus, Tiberium Auguſtum, & monarcham declarauit, virum mitem & humanum, à muneribus accipien-

dis

χρημάτων ἀφρόντιδα, τοῦτο μόνον εὐδαιμονίαν ἡγούμενον, τὸ τεθηλέναι τε καὶ ἐς μέγα πλούτου κομᾶν τὸ ὑπήκοον, τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων μακαριότητα, πάγκαλον καὶ ἀσυλότατον θησαυρὸν λογιζόμενον. ὃς τὸν ὄγκον τῆς τυραννίδος μισήσας, εἵλετο συμβασιλεύειν αὐτῷ τὸ ὑπήκοον, ἢ τοὺς ἰθυνομένους τυραννικώτερον ἀνδραποδίζεσθαι, πατὴρ ἐθέλων, ἢ δεσπότης ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἀναγορεύεσθαι. ἐπεὶ δ᾽ ἀκαπηλεύτως αὐτῷ τὸ τῆς ἐξουσίας οἰακίζετο σκάφος, εἰκότως καὶ ὁ πόλεμος μετὰ τῶν πραγμάτων τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολὴν ἐκληρώσατο. Ἦρος δ᾽ ἀρχομένου νόσῳ σαγηνευθεὶς Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, τὸν τῇδε κατεστρέψατο βίον, διάδοχον προστησάμενος ὁρμίσδαν τὸν υἱὸν, ἄνδρα τῇ χαλεπότητι τὴν πατρῴαν ὑπερηκοντικότα τῶν τρόπων ἀνοσιότητα. ἦν γὰρ βίαιός τε, καὶ τοῦ πλείονος ἐραστὴς ἀκορέστατος, ἐν οὐδεμιᾷ τὸ δίκαιον μοίρᾳ τιθέμενος, ἀπάτῃ τε ἡδόμενος, καὶ τῷ ψεύδει περιρρεόμενος, τῶν πολέμων, οὐ τῆς εἰρήνης ἐγλίχετο. δυσμενέστατός τε πρὸς τὸ ὑπήκοον γεγονώς, οὓς μὲν τῶν δυνατωτάτων ποδοκάκῃ καὶ δεσμοῖς ἐς τὸ ἀεὶ καθυπέβαλλεν· οὓς δὲ ξίφει διέτεμνεν· ἐνίους παρέπεμπε ταῖς λαγόσι τοῦ Τίγριδος, καὶ τάφος ἦν ὁ ποταμὸς ἀναμφίασος. οὐ γὰρ ἀδημοσίευτος ἐτύγχανεν ὢν τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως παραπεμπομένων ἐς θάνατον χρηματοθῆναι γὰρ τὸν ὁρμίσδαν διὰ

dis alienum, & vacuitatem à pecuniaria ſollicitudine ſolam fœlicitatem interpretantem, florereque, & creſcere opibus ſubditos, communem hominum beatitudinem, honeſtiſſimumque, & indeprædabilem theſaurum reputantem. Qui regni faſtum exoſus, maluit ſecum regnare ſubiectos, quam quibus ipſe præeſſet, per tyrannicam importunitatem ſeruitute multari; & pater magis à ſuis ciuibus, quam dominus audire. Et quoniam nauigium reipub. animo ſincero gubernabat, non iniuria belli melior euaſit conditio. Veris autem principio Choſroes Perſarum rex morbo irretitus, vitæ modum impoſuit, Hormiſda filio ſucceſſore appellato, qui morum ſæuitia paternam impietatem ſuperauit: homo violentus ac furens, & inexplebilis auaritiæ. Qui nullam iuſti rationem ducens, gaudebat fallaciis, & ſcatebat mendaciis: nec ex pace, ſed bello voluptatem capiebat. Ac maleuolentiſsimus in ſubditos, potentiſsimorum quoſdam æternis vinculis ac cippo mandabat: quoſdam gladio trucidabat; nonnullos in Tigrim demergebat; eratque ſepulchrum fluuius quod non indueretur, atque cooperiret: neque enim ab rege iniectos nõ publicabat Fer-

tur

τῶν μάγων φασὶν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων καταστασιασθέντα, ἀποβολὴν τοῦ κράτους ποιήσασθαι. ἐπονειδίστως τε καταθέσθαι τῆς ἐξουσίας ὁμοῦ καὶ τῆς βασιλείας τοὺς οἴακας. δείλαιοι τῆς ἀσεβείας οἱ τούτοις πειθήνιοι. ἃ γὰρ οὐκ ἤμελλε συμβαίνειν ἴσως τοῖς πράγμασι, πολλάκις τερατολογοῦσι δαιμόνια, ἵνα διὰ τῆς τούτων προαγορεύσεως, σχοίη τοῦ παντὸς συμπέρασμα, τῶν χρησμολογούντων ἀνοσίων δυνάμεων τὰ βουλήματα, τῷ τῆς πονηρίας πανουργικωτάτῳ σοφίσματι. ἐντεῦθεν γὰρ ἐπιτίθησι καὶ πρὸς τὸ πλῆθος αὐτὸ ὁρμίσδας τὴν μάχαιραν, καὶ διαφθείρας δέει τοῦ μέλλοντος ἐκ τοῦ πλήθους χιλιάδας πολλάς, ἀπεθησαύριζεν ἑαυτῷ παρὰ τῶν ὑπηκόων δυσμένειαν ἀδιάλλακτον. ἀπεδεκάτου δὲ καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιδόσεις, καὶ πρὸς κινδύνους μεγάλους χωρεῖν τὸ ὁπλιτικὸν κατηνάγκαζεν. ὅπως τῇ διαφθορᾷ τῆς βαβυλωνίας δυνάμεως, ἀστασίαστον αὐτῷ ὁ βασίλειος θρόνος σχοίη τὴν ἵδρυσιν.

tur autem Hormiſdæ reſponſum ab ariolis, ipſum ſeditione ſubiectorum aduerſus ſe excitata oppreſſum, imperium amiſſurum, & cum probro poteſtatem, atque gubernacula regni poſiturum. Miſeri & impij mortales, qui his auſcultant. Quæ namque re ipſa forſitan non euenient, ſæpe vt monſtra dæmones prædicunt: quò propter huiuſcemodi vaticiniorum formidinem, improbiſſimorum ſpirituum vaferrima calliditate meditata conſilia effectum ſortiantur. Hinc adeò factum, vt in vulgus ferro ſæuiret Hormiſdas, & futurorum metu perculſus, multiſque millibus de populo iugulatis, inexpiabile omnium in ſe odium accenderet. Præterea cõmeatum reſtringens, militem ingentia adire pericula compellebat: vt militia Perſica attrita & imminuta, thronus ſibi regius nulla ſeditione cõcuſſam ſtabilitatem retineret.

CAPVT XVII.

Hormiſdæ ſuperbia. Pacem auerſans, tributa poſtulat. Mauricius Perſidem deformat. In Cappadociam abit; in Perſidem per ſolitudinem Arabiæ properat: eum Nomades barbari proſequũtur, quorum infidelitas reprehẽditur. Inanis Mauricij conatus. Ad Callinicum oppidum Romanorum victoria.

Περιβαλόμενος γοῦν ὁ ὁρμίσδας τὸ τῶν τυράννων διάδημα, πρὸς

SVſcepto igitur diademate regio Hormiſdas ſuperbia & cõ-

αὐτίζεταί τι, καὶ αὐταδίζεται; καὶ παρακρούει τὸ εἰωθὸς, τὰ τῆς ἀναῤῥήσεως σήμαντρα ἀποτίλλειν, ὥσπερ οὐκ ἀξιῶν Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι. Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἀποκηρυκεύεται πρὸς ὁρμίσδαν τὸν πόλεμον, τὴν εἰρήνην ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ἑκατέροις γενέσθαι ἐξαιτούμενος· ὁ δ' ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ καταγαυρούμενος, ἠξίου φορολογεῖσθαι ἐς τὸ φανερὸν τοὺς Ρωμαίους ἀρμενίους τε καὶ ἴβηρας ἐν ὑπηκόοις τελεῖν, Ρωμαίων τούτου παρεχομένων αὐτῷ· τό τε δάρας, μὴ ἐπιζητεῖσθαι λοιπὸν ὑπὸ τοῦ καίσαρος, καίτοι χοσρόου τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῖς ἴσοις βουληθέντος τὰς διαλλαγὰς ἀντιδοῦναι τῷ καίσαρι, τό τε δάρας οὐκ ἀπαξιώσαντος ἀποκαταστῆσαι τῇ τῶν Ρωμαίων ἀρχῇ. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἀλαζονείας ὁρμίσδου καταφανῆ Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι γέγονε, θέρους ἐπιγινομένου, πάλιν μαυρίκιος τὰς δυνάμεις ἀθροίσας ἐνδημεῖ τῇ περσίδι, ἐς τὸ ἀντιπέρας τοῦ τίγριδος. Ρωμανόν τε καὶ θεοδώριχον, καὶ μὴν καὶ μαρτῖνον πεπομφὼς, τὰ ἐνδόμυχα τῆς μηδικῆς κατασκάψοντας. οἱ μὲν οὖν εἰσβαλόντες ἅμα τῇ τοῦ στρατοπέδου πληθύϊ, καὶ τῶν περσῶν ληϊσάμενοι τὸ γόνιμόν τε, καὶ εὐθαλέστατον, καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ θέρους ὥραν, τοῖς περσικοῖς ἐνδιατρίψαντες φόνοις, τὰ τῶν μήδων ἔκειρόν τε, καὶ διωλόθρευον λίαν ἐγκρατῶς. ὁ δὲ Ρωμαίων ἡγούμενος χειμῶνος ἐπελθόντος, εἰς τὴν καππαδοκῶν καισάρειαν γίνεται. θέρους δὲ παριόντος, αὖθις κατὰ τὴν ἕω ἀφίκετο, εἴς τε κιρ-

tumacia elatus, conſuetudinem ſignificandæ inaugurationis negligit; vt qui Tiberium honore hoc non dignaretur. Tiberius illi bellum renuntiat, orans, vti pax æquè ab vtraque parte coleretur. Hormiſdas legationem inſolenti faſtidio aſpernatus, apertè Romanos tributa poſcit: Armenios, & Iberas Romanis annuentibus ſibi ſubiectos cupit: Daram à Tiberio non repeti amplius; tametſi Choſroes pater æquis conditionibus cum Cæſare in gratiam redire, & Daram imperio Romano reſtituere non detrectauerit. Vbi de arrogantia regis Tiberius comperit, æſtate proxima Mauricius contractis iterum copiis Perſidem ingreſſus, ex aduerſo Tigridis caſtra locat, Romanumque, Theodoricum, & Martinum ad interiora regni diuexanda dimittit. Illi florentiſsimam agrorũ copiam, & vniuerſam æſtatis amœnitatem depopulantes, ac cædibus graſſantes, Perſarum rebus vaſtitudinem, peſtiferamq; cladem inuexerunt. Mauricius ſub aduẽtum hyemis Cæſareã Cappadociæ diſcedit: æſtate ſequenti in Orientem rurſus, & ad Circeſium Romanorum oppidum toto cum exercitu aduenit. Inde per Arabiæ ſolitudinem in Perſidem proficiſci maturauit, vt ſol-

lerti

κήσιον πόλισμα Ῥωμαίων πανστρατιᾷ. εἶτα διὰ τῆς ἐρήμου τὸ λοιπὸν τῆς ἀραβίας εἰς τὴν βαβυλωνίαν ἠπείγετο γῆν ἀφικέσθαι. εἶτα τὸν πόλεμον παρακλέψαι τῇ ἀγχινοίᾳ τοῦ ἐγχειρήματος. συνείπετο δὲ τούτῳ ὁ τῶν νομάδων βαρβάρων ἡγούμενος, ἀλαμούνδαρος ὄνομα αὐτῷ, ὅν φασι κατάδηλον τῷ περσῶν βασιλεῖ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπιστρατείαν ποιήσασθαι. ἀπιστότατον γὰρ καὶ ἀλλοπρόσαλλον τὸ σαρακηνικὸν φῦλον καθέστηκε, πάγιόν τε τὸν νοῦν, καὶ τὴν γνώμην πρὸς τὸ σῶφρον ἱδρυμένην οὐκ ἔχον. καὶ οὖν ἐκ τούτου ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς ἐπὶ καλλίνικον πόλιν τὸν πόλεμον μετεφύτευεν, ἀδορμαάνην χειροτονήσας, τῆς ἐκτάξεως ἡγεμόνα, οὐκ ἀφυέστατον. ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἀλαμούνδαρος κηφῆνος δίκην τοὺς κελίτης τῶν σίμβλους ἠφάνισεν (εἰπεῖν δὲ ταυτὸν τὰ μαυρικίου ἐπιχείρημα ἀνετρέψατο) ἀνόνητα γίνεται Ῥωμαίοις τὰ τῆς κατὰ μήδων ἐπιστρατείας κινήματα· παλινδρομοῦσι γὰρ τὰς οἴκοι συμφορὰς ἀποσβέσοντες. καὶ δῆτα ὁ στρατηγὸς τὰς μὲν σιταγωγοὺς ὁλκάδας, αἳ κατὰ τὸν εὐφράτην συνείποντο αὐτῷ ποταμὸν, φλοξὶ πυρὸς ἀνατέθεικεν· αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἐκκρίτοις τοῦ στρατοπέδου ὡς τάχιστα γίνεται πρὸς τὴν πόλιν καλλίνικον, εἰς χεῖράς τε τῶν συνταγμάτων γεγονότων τῶν πάρθων, ὑπεροχὴν τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑπερφέρετο δόρυ. φυγῆς τοίνυν τῶν περσῶν γινομένης, ἀνακωχὴν τὰ τῆς ἐπηρείας ἐλάμβανε.

ſerti auſu hoſtes falleret. Eum Alamundarus Nomadum barbarorũ dux comitatur; quem regi Perſarum de Romanorum aduẽtu indicaſſe perhibent. Saracena quippe natio infidiſsima, iam huic, iam illi ſolet adhæreſcere, animumque ſtabilem, & voluntatem probitate firmam, conſtãtemq; minimè gerit. Tum Rex ad vrbem Callinicũ molem belli trãſtulerat, & Adormaanem, naturà ad id munus aptiſsimũ, ducem creauerat. Poſteaquam igitur Alamundarus perinde vt fucus aliquis apum cellas depaſtus eſt, & hoc ipſum nuntiãdo Mauricij conſilia euertit, in nihilũ recidit aduerſus Perſas Romanorũ expeditio: domeſticas ſiquidem calamitates depulſuri recurrerunt. Itaq; naues frumentarias ſe per Euphratem ſequentes exuſsit: ipſe cum delectis cohortibus ad oppidum Callinicũ properauit, vbi collatis ſignis res Romana longè ſuperior fuit. Quocirca Perſis fugientibus, hoſtium impetus conquieuit.

CAPVT XVIII.

Ad Conſtantinam Romani Perſas cadunt. Mauricius Byzantium redit, defunctoq́ Tiberio principatum capeſsit. Reditus ad ordinem hiſtoriæ: ſed prius de Varami patria, genere, fortuna, geſtis honoribus, & quo pacto exercitum in regem exulcerarit.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἐνιαυτῷ Ταμχοσρὼ ὁ τοῦ Μηδικοῦ στρατηγὸς, μεγάλας τοῦ Περσικοῦ δυνάμεις περιαγόμενος, πρὸς τὴν Κωνσταντίνης χωρεῖ. καταλύεται δὴ ἤτοι ἐν τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ μέγας, καὶ ἐξακουστότατος πόλεμος Ῥωμαίοις τε καὶ Πάρθοις. ὁ μὲν οὖν τοῦ Μηδικοῦ στρατηγὸς ἐν τοῖς πρώτοις τῆς ἀγωνίας γινόμενος, τὸν βίον κατέστρεψε δόρατι, πλημμελεῖ δὲ τὸ βάρβαρον, καὶ νικῶσι Ῥωμαῖοι. οἱ δὲ βάρβαροι πείθονται ἐς τὴν ἑαυτῶν ἀποκλίνειν, ἅμα τῷ παθεῖν, καὶ τὰ τῆς αἰσχύνης οἰκειωσάμενοι. καὶ οὖν ὁ στρατηγὸς τὰ κάστελλα τῶν ὀχυρωμάτων περιφραξάμενος, ἐς Βυζάντιον ἄνεισι. τοῦ κοινοῦ δὲ τέλους συντετυχηκότος Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς, ὥσπερ ἆθλον ἀριστείας εὐγενῆ, καὶ περίδοξον, τὸ βασίλειον κράτος ὁ στρατηγὸς ἔννομόν τε περιβάλλεται, καὶ τὴν δευτέραν ἀπημφιάσατο τύχην. τὰ μὲν οὖν μετὰ τοῦτο πραχθέντα Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις, ἀναγέγραφα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. ἐντεῦθεν ἰτέον ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς διηγήσεως, τὴν ἱστορίαν ἔξω πως μικρὸν διαθέουσαν εἰσκυκλήσαντας ἐπὶ τὴν ἀκόλουθον, καὶ εὐσυνόπτον ἀνύσαι, ὅθεν καὶ πρὸς βραχὺ ἀπεκλίναμεν, τὰ περὶ τὸν Βαράμ κατ' ἐκεῖνο παρηκολουθηκότα καιροῦ προστεθέντος ἐν μέσῳ· ἀλλ' εἰρήσθω μὲν πρότερον, ἥ τε

ANno ſequenti Tāchoſro Perſarum dux ingentes copias Conſtantinam admouit, quo maximo, & fama admodum celebri prælio concurſum eſt. Ipſe dux in prima acie pugnans occubuit, infœliciterque præliati barbari, Romanis victoriam cōceſſerunt, ac domos refugerunt. Sic ad acceptam cladem etiam dedecus adiunxerunt. Mauricius caſtellis quæ munitione egebant communitis, Byzantium reuertitur. Cumq́ue Tiberio Romanorum Imperatori communis omnium huius lucis terminus adeſſet, Mauricius dux nobile, inclytum, & legitimum virtutis ſuę præmium, Romanum ſcilicet imperium adipiſcēs, inferiorem cōditionem exuit. Iam verò quæ poſt hæc inter Romanos Perſasq́; acciderunt, ſupra à nobis litterarum memoriæ cōmendata ſunt. Quamobrem ad ea, quæ à ſuperiore narratione apta videntur, regrediendum eſt, & hiſtoria ex mediocri digreſsione ad conſequentem, perſpectuque facilem ſcopum reducenda: quæq́ue illo tempore

πατρὶς καὶ τὸ γένος Βαράμ, οἵ τε τῆς τύχης βαθμοί, αἵ τε καὶ ὀλίγον πράξεις, διὰ βραχέων, ἵνα πάντοθεν ἐναρμένιον εἴη καὶ ἐντελὲς τὸ περὶ τὴν ἱστορίαν ἀκρόαμα.

tempore circa Varamũ amplius contigerunt, in medium proferēda. Sed ante de patria illius, de genere, de fœlicitatis gradibus, de his quæ paulatim patrauit, quò hiſtoria vndique connexa & abſoluta ſit, paucis explicemus.

Ἤκουσά του λέγοντος ἀνδρὸς Βαβυλωνίου ἱερομνήμονος, μεγίστην ἐμπειρίαν ἀπειληφότος τῶν περὶ τὰς βασιλικὰς διφθέρας ἀναγραφῆς. ἀπὸ μὲν τῆς ἀρζανηνῆς οὕτω καλουμένης ὁρμᾶσθαι μοίρας τὸν Βαράμ, οἰκαρχίας δὲ τῆς τοῦ μιρράμου γεγονέναι τὸν πέρσην ἐκεῖνον τὸν τύραννον, ὃς ἀφορμὴ τῆς καταλύσεως ὁρμίσδα τῷ τυράννῳ γεγένηται. δήμοις γὰρ παρὰ τοῖς μήδοις ἑπτὰ τῶν πράξεων τὰ ἀγχίνοά τε, καὶ τιμιώτατα διανυομένοις, νόμῳ πρεσβύτῃ κληροδοτουμένοις, μὴ ἄλλους ἔχειν τὰ πράγματα ἔφασκε, καὶ τὸν μὲν ἀρταβίδην ἐπιλεγόμενον δῆμον τὴν βασιλείαν κατέχειν, καὶ τοῦτον ἐπιτίθεσθαι τῷ βασιλεῖ τὸ διάδημα. ἕτερον τῆς πολεμικῆς προεστάναι συντάξεως. ἄλλον δὲ τὰς πολιτικὰς περιεικεῖσθαι φροντίδας. τὸν δ' ἕτερον τὰς διαφορὰς διαλύειν τῶν περί τι καταστασιαζόντων, καὶ διαιτητοῦ δεομένων. τὸν δὲ πέμπτον ἡγεῖσθαι τῆς ἵππου. τὸν δὲ μετὰ τοῦτον φορολογεῖν τὸ ὑπήκοον, καὶ τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἔφορον πεφυκέναι. τὸν δ' ἕβδομον κηδεμόνα τῶν ὅπλων, καὶ τῆς πολεμικῆς ἐσθῆτος ἐπιστατεῖν, δαρείου τοῦ ὑστάσπου τουτονὶ τὸν νόμον ἐν τοῖς βασιλείοις ἐκτεμενίσαντος. τὸν δὲ Βαρὰμ τῆς τοῦ μιρράμου οἰκαρχίας γενόμενον, δήμου δ' ἀρ-

Perſam ego quendam, à ſacrarum memoriarum commentariis, & in libris acta regia continentibus exercitatiſsimum memorantem audiui, Varamum tyrannum illum Perſicum, cuius opera Hormiſdas tyrannus interiit, in regione Arzanena, principe domo Mirrhami oriundum fuiſſe. Rerum enim grauiorum, & illuſtriſsimarum adminiſtrationem apud Perſas antiqua lege ſeptē tribubus, ſeu familiis ſortitò diſtributam eſſe: cæteras nihil negotij habere aiebat. Familiam Artabiſdæ cognominatam habere ius regni, & regi imponere diadema. Aliam præeſſe conficiendis exercitibus. Aliam rebus vrbanis. Aliam ſeditiones, & controuerſias diiudicare atque componere. Quintam præſidere equitatui. Sextam tributa colligere, & ærarium regium curare. Septimam arma, & veſtitum militarem prouidere: & hanc legem inter alias leges regias Darium Hyſtaſpis filium ſacroſanctā condidiſſe. Varamum verò in principe domo Mirthami, familia autem Arſacidarum procreatúm,

ἀσπίδων καταλεγῆναι φασὶν, ἐς τὸ πρότερον τοῖς τοῦ βασιλέως σωματοφύλαξι, μικροῦ δ' ὕστερον, στρατιωτικῆς ἴλης ἡγησάμενον, συστρατεύσαι χοσρόῃ τῷ καβάδου παιδὶ, ὁπότε οἱ Βαβυλώνιοι τὸ δάρας παρεστήσαντο, ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου τὴν Ῥωμαίων σκηπτουχίαν ἐπέχοντος. ὁ μὲν οὖν Βαράμ ἐσβαλὼν ἅμα χοσρόῃ τῷ περσῶν βασιλεῖ τῷ πρεσβύτῃ, καὶ εἰς τὰς ἁρμονίας αὐτὰς, καὶ κατὰ τοὺς πολέμους ἐπιφανέστατος γεγονὼς, στρατηγὸς μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦ περσικοῦ χειροτονεῖται ἀθροίσματος. οὕτω δέ κατ' ὀλίγον ἐξαιρούσης τῆς τύχης αὐτὸν, ὡς καὶ δαριγμεδοὺμ τῆς βασιλικῆς ἀναδεῖξαι, ἐστί τε, ὃν δὴ κουροπαλάτην Ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν, ἐς μέγα ἀπονοίας ἐλήλακε, καὶ ἐπὶ ταῖς κατὰ τούρκων νίκαις μεγάλα καὶ ἀκάθεκτα πνέων, τὰ τῆς τυραννίδος ὠδίνει κυήματα. ὁ μὲν οὖν, ὥσπερ σπινθῆρα ἐν σποδιᾷ τὴν τοῦ βασιλέως ὁρμίσδου ἀποκρύπτει τῆς λύπης ὑπόθεσιν, τὸ δὲ πλῆθος ἐξέμηνε φενάκῃ συσκευασάμενος, ὡς οἷα δὴ κατὰ τοῦ ὁπλιτικοῦ τοῦ περσῶν χαλεπαίνοντος βασιλέως, καὶ προσαπειλοῦντος, καὶ φόνον τοῖς Βαβυλωνίοις στρατεύμασι διὰ τὰ περὶ τὴν σουανίας τῆς συμπλοκῆς ἀτυχήματα. προσεφέρετο δὲ καὶ ἐπίπλαστα τοῦ ὁρμίσδου προστάγματα, ἀποκολοβοῦντα τὰ κατὰ τὸ

principiò è cuſtodibus, ſiue ſatellitibus regiis vnum fuiſſe prædicant. Paulò poſt cohortis ducem lectum, Choſroę Cabadis filio militauiſſe: cum videlicet Perſæ Daram, Iuſtino iuniore Romani imperij ſceptra tenēte ſubigerent. Is igitur cum Choſroe ſeniore in militia verſatus, eiuſdemque familiaritate intima, & bello clariſsimus, nō multòpoſt Perſici exercitus Imper. ſummus renuntiatur. Cumque fortunæ fauor gradatim ita hominem euexiſſet, vt etiam Darigmedum regię faceret (quem Romani Curopalatam, hoc eſt, palatij curatorem, & Præfectum appellant) in magnam prolapſus eſt vecordiam, ac propter relatas de Turcis victorias incredibilem in modum ſeſe amans, dominatum inuaſit. Velut ſcintillam igitur ſub cinere Hormiſdæ exagitandi voluntatem occultans, milites veteratoriè circumducit, atq; efferat: quaſi rex illis ſuccenſeat, & mortē minitetur, quia in Suania fuſi fugatique ſint. Profert item commentitia Hormiſdę mandata, quibus de annona, è regio prytaneo pręberi conſueta domī iubebatur. Hinc totus exercitus exacerbatus, omnia ſurſum ac deorſum miſcuit atque confudit.

εἰωθὸς τοῖς συντάγμασι τῶν ὑπὸ τῶν βασιλικῶν πρυτανείων διανεμόμενα, κἀντεῦθεν παραδριμύττεται ἡ πᾶσα πληθὺς, καὶ ἐς ἀνάστασιν ἀπροσηξίαν ἐχώρησεν.

FINIS LIBRI TERTII.

HISTO-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

LIBER QVARTVS.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

BELLVM ciuile inter Perſas robur validum acquirit. Varami tyranni proſperi ſucceſſus. Zadeſpra ad hoſtes tranſitio. Pherochanis trucidatio. Hormiſdas à Bindoe regno deturbatus, è vinculis concionandi facultatem impetrat, in quem Bindoes aſperius verba fecit. Hormiſdæ filius minor ante oculos patris mactatur; regina fruſtatim diſſecatur: ipſe terebratis luminibus cæcatur, poſtmodumq́; à Choſroe filio ſeniore, quem ſibi regem Perſæ elegerant, fuſtuario interimitur. Varami tyrannis corroboratur. Choſroes in fugam incumbens, Circeſium venit; ad Mauricium Imperatorem ſcribit; ei ſe dedit. Varamus à Perſis rex ſalutari, artificio quodam elaborat: ea ſpe fruſtratus, regem ſe ipſe creat. Comentiolus iuſſu Mauricij Choſroen Hierapoli, obuiam egreſſus, honorificè accipit, ſatellitium ei regium adiungit. Acta inter Varamum & Choſroen, antequam is ſocietatem cum Romanis iniret. Choſroæ ad Mauricium efficax, Varami irrita legatio. Imperator Domitianum Melitenæ, & Gregorium Antiochiæ Pontifices, ſuper Varamo per inſidias mactando ad Choſroen legat: quem Zamerdes, & Zoambres cum aliis adorientes, miſerè pereunt: Bindoes molitionis contra Varamum particeps, effugit. Martyropolim Perſæ Romanis reſtituunt. Sittas proditor igni exuritur. Domitiani Melitenenſis Epiſcopi pro recepta vrbe feſta, & gratulatoria conciuncula.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT I.

Varamus contra Hormiſdam exercitum colligit. Eius promiſſa illecebroſa. In Chubriadanem inſpectorem regium Perſarum immanitas. Niſibis diripitur. Ibidem de Hormiſda regno exuendo coniuratur. Legati militum ad Varamum. Zaba fluuius. Varami in legatos benignitas. Hormiſdæ ex aduerſo caſu ira, & inſania.

Ἐπεὶ δ' ὅρκοις τὰ τῆς τυραννίδος ἀπετείχιζεν, καὶ σπονδαῖς ἡ στάσις ἐπῳκοδόμητο, ἐπαθροίζει συμμαχικὸν ὁ Βαράμ, καὶ ὁ ἐπιχώριος Πέρσαις ἐκρατύνετο πόλεμος. ἐπιστρατολογεῖ δὲ καὶ ἡ περὶ τὸν Ὁρμίσδαν δυσμένεια τῷ Βαρὰμ πρόσθετον καὶ ἐπίκουρον δύναμιν. Πέρσαι γὰρ οἱ πρὸς τῇ Νισίβει στρατοπεδευόντες, ἄρτι που ὑπὸ Ῥωμαίων καταπολεμηθέντες δημοσίᾳ ἐκτάξει, τὰ περὶ τὸν Βαράμην ἀκηκοότες παράδοξα, ἀποκλίνουσι πρὸς ἀπόστασιν, ἀδελφὰ τῶν ἐκείνῳ διεγχειρηθέντων ὑποζηλώσαντες. τούτων δὴ ἀγγελθέντων τῷ Βαράμ, πρέσβεις ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν πλήθους ἐκπέμπεται πρὸς τὴν Νίσιβιν, καὶ τῷ ἐπαγωγῷ τῶν ὑποσχέσεων καρτερώτερος Μήδοις ὁ ἐμφύλιος κατατυρεύετο πόλεμος. οἱ μὲν οὖν τοὺς πρέσβεις δεξάμενοι, πρὸς τὴν πόλιν χωροῦσι τὴν Νίσιβιν. περὶ τὴν πύλην δὲ γεγονότες τοῦ ἄστεος, συνεκύρησαν Χουβριαδάνῃ, ὃς τῶν ἐν ἀξίαις πλούντων παρὰ Πέρσαις ἐδόκει ἐπόπτης τε τῶν δρωμένων κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ Ὁρμίσδα προκεχείριστο. τοῦτον καταβάλλοντες τοῦ ἵππου, ἀκροτομήσαντές τε τὸν δείλαιον, τήν τε κεφαλὴν τῶν ἐν τῷ

TYrannide ſacramentis conſtabilita defectioneque fœderis interpoſiti religione confirmata, Varamns auxilia conquirit, ciuileque bellum inter Perſas ingraueſcit, cum ipſa quoque communis omnium aduerſus Hormiſdã inuidia, ad eas copias acceſsionem ſubſidiumque afferret. Etenim Perſę prope Niſibim caſtra metantes, & nuper aperto Marte à Romanis deuicti, inopinatis ſuper Varamo nuntiis exciti, deſerta fide, eius auſus imitandi ſtudio concitabantur. Id poſtquam ille reſciuit, de exercitu ſuo Legatos cum promiſsionum illecebris Niſibin mittit, quibus deliniti ciues, contra ciues atrocius miſcere & agitare arma cœperunt. Admiſſis itaque Legatis, Niſibin procedunt. Ad portam vrbis vt venerunt, in Chubriadanẽ, vnum de Perſicis magiſtratibus, vt apparebat, incidunt, qui ab rege ad rem caſtrenſem inſpiciendam veniebat. Huic ab equo deturbato

τραχήλου σφονδύλων ἀποκοψάμενοι, σύμβολα ταῦτα Ὁρμίσδᾳ ἀδιαλλάκτου τινὸς παρέπεμπον στάσεως. κατεργασάμενοί τε τὸν ἄνδρα δεινῶς, καὶ κατὰ τὴν πόλιν εἰσφρήσαντες, πρὸς διαρπαγὴν τῶν ἐκείνου χρημάτων ἐτράποντο. γίνεται τοίνυν κατὰ τὴν νίσιβιν διωμοσία καρτερά, ἐφ' ᾧ τὸν ὁρμίσδαν ἀποχειροτόνητον εἶναι καὶ ἰδιώτην ἀντὶ βασιλέως τεκλαίνεσθαι. Καὶ γοῦν τούτων οὕτως προκεχωρηκότων τοῖς πράγμασι, πρεσβεύονται πέρσαι πρὸς πέρσας, καὶ ἡγεμόνας πρὸς τὸν Βαρὰμ ἀποστέλλουσι κατὰ τὴν τοῦ ζαβὰ διάβασιν διατρίβοντα. ποταμὸς δὲ οὗτος, ὃς ἐκ τῶν ὑπερανεστηκότων ὀρῶν ἐκχεόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν βορείων ἐρχόμενος, οὐ πολύς ἐστι τὴν πρόοδον. εἶτα πρὸς νότον φερόμενος, καὶ ὑπὸ πολλῶν χειμάρρων καταρδευόμενος, ναυσίπορος γίνεται, καὶ κοινοῦται τῷ τίγριδι. ὁ δὲ Βαρὰμ τοὺς ἀγγέλους εἰσοικίζεται, καὶ λαμπρᾷ τῇ φιλοφροσύνῃ τούτους περιαυτίζεται. προστάττει δὲ καὶ δεξιολάβοις δυνάμεσιν ἰχνηλατεῖν, καὶ τὰς ἀτραπὰς πάσας κατασφαλίσασθαι, ὅπως μηδεὶς ἄγγελος ὁρμίσδᾳ τῶν ἀτυχημάτων γένηται. ὁ δὲ βασιλεὺς χαλεπαίνων τε, καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας, καὶ οὐκ ἔχων ὅπη αὐτοῦ τὰ τοῦ σκοποῦ χωροίη διέξοδον, ὑπὸ τῆς ἀπορίας παράφορος ἦν, καὶ τοῖς δαιμονῶσιν εἰκάζετο.

deturbato, ſummas corporis partes miſerabiliter detruncant; caput reſecant, & hæc implacabilis odij ſui argumenta Hormiſdę tranſmittunt. Cum hominē tam crudelem in modum confeciſſent, oppidoque recepti eſſent, facultatibus eius diripiendis inuolant, coniurantque acerrimè, Hormiſdam regia dignitate ſpoliatum, in ordinem redacturos. Secundùm hæc Perſæ ad Perſas, & quidem duces ipſos ad Varamum legant, qui tum ad Zabæ fluminis trānſitum fortè conſederat. Hic in ſeptentrione ab excelſis montibus erumpens, alueo labitur exiguo: Deinde verſus Auſtrum procurrens, multiſque torrentibus auctus, fit nauigabilis, & Tigridi vndas ſuas intermiſcet. Varamus Legatos in tabernaculum introductos omni beneuolentia & humanitate complectitur; iubetque poſtmodum eos à ſtipatoribus ſuis deduci, & obſideri vias omnes, vt neque calamitatis ſuæ nuntium Hormiſdas poſſit accipere. Qui furore & ſtomacho exardeſcens, & dentibus ſtridens, nec reperiens, qua tandem ratione conſilia ſua re perficeret, præ angore animi de poteſtate mentis decedit, eorumque, qui à dæmonibus exagitantur, ſimilis euadit.

b CAPVT

CAPVT II.

Varamus per hyemem arces oppugnat. Zadeſpras peculator carcere ſolutus, ad hoſtes transfugit, Pherochanes regis dux Varamo cum precibus dona incaſſum offert. Varami inuentum, quo copias aduerſarias ad ſe traducit, dum Hormiſdam in ſummum apud eas odium inducit.

Κομεντίολου δὲ τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ ἐν ταύταις δὴ ταῖς ἡμέραις τὸ ἀκβὰς φρούριον ᾑρηκότος, καὶ ὥρα χειμῶνος διαλελυκότος τὴν χάρακα, ὁ βαράμης τὸ κατὰ μικρὸν τοῖς τῆς μηδίας χωρίοις προσέβαλλεν. ὁ δὲ ὁρμίσδας ἐκ τῶν περιοίκων δυνάμεις συναθροισάμενος, αὐτοκράτορα τοῦ πολέμου προεστήσατο φεροχάνην τὸν πέρσην. τὸ δὲ ὄνομα τῆς τοῦ μαγίστρου ἀξίαν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐνσημαίνεται γλώττῃ. ὁ μὲν οὖν φεροχάνης ἠξίου τὸν βασιλέα, ζαδέσπραν, ὃν ἐν εἱρκτῇ δεδεμένον ὁρμίσδας ἀπέθετο, τῶν δεσμῶν ἀφαιρεθῆναι, καὶ συστρατεύειν αὐτῷ. τούτου δὲ καταδιαιτήσας ἐτύγχανεν ὢν ὁ περσῶν βασιλεὺς τῆς φρουρᾶς, καταφωρος γὰρ οὗτος ἐγεγόνει χρήματα ἱκανὰ ἐκ τῆς μαρτύρων ἐγκολπωσάμενος πόλεως. ὁρμίσδου δὲ δυσαναχετοῦντος ἐπὶ τοῖς ῥήμασι, καὶ τοῦ φεροχάνου καταλιπαίνοντος τὴν ἀξίωσιν, νικᾶται ὁ τοῦ βασιλέως σκοπὸς, καὶ διαζεύγνυται τῶν χειροπέδων ὁ ζαδέσπρας. συνεκστρατεύσας οὖν τῷ φεροχάνῃ, καὶ τοῦ τυραννικοῦ πλησίον γενόμενος, οὐ πόρρω τοῦ ζάβα ποταμοῦ αὐτομολῶν, παραυτίκα ὡς τὸν βαράμην ἐχώρησεν. τὴν ἀντίδοσιν τῆς ἐν εἱρκτῇ κακώσεως ἀντιπα-

CVM per illos dies Comentiolus dux Romanus arcem Acbas cepiſſet, militemq́; in hyberna dimiſiſſet, Varamus caſtella Perſidis paulatim adoritur. Hormiſdas è locis circumiectis manum conflat, cui Perſam, nomine Pherochanē (quo Magiſtri apud Romanos dignitas exprimitur) pręponit. Orat regem Pherochanes, vti Zadeſpram (qui Martyropoli publicam pecuniam, eamq́; grandem auerterat, & ea de cauſſa in cuſtodiā, & catenas ab rege datus erat) abſolutū, expeditionis ſocium & collegā ſibi permittat. Hormiſdas quanquam petitionē iniquè ferens, Pherochane magis magis vrgēte expugnatur, & Zadeſpras vinculis leuat', cūq́; illo in expeditionem profectus, Varami exercitu, haud procul à Zaba flumine cōſpecto, ad eum, Hormiſdæ pretiū par ꝓ vexatione carceris repēdens, fuga tranſit. Ea trāſitione Varamus elatus animo vehemēter, etiam totum aduerſariorum exercitum ad ſe tranſiturum confidebat. Pherochanes rogatum obteſtatumque mittit, vt iſtam mentem exuens, tyrannidi finē imponat, & regifica dona, quemadmodū à rege manda-

Digitized by Google

λαντώσαις ὁρμίσδα. τούτου τοίνυν συντετυχηκότες, ἤρθη ἐπὶ μέγα ὁ Βαράμ, καραδοκῶν καὶ ἅπασαν αὐτῷ τὴν ἀντίθετον προσχωρῆσαι στρατείαν. ὁ μὲν Φεροχάνης πρέσβεις πρὸς τὸν Βαράμ ἀπέστελλε, καὶ ἐζήτει τὴν γνώμην μεταβαλλόμενον ἀνάπαυλαν τῇ τυραννίδι παρέχεσθαι. κατελιπάρει δὲ τοῦτον καὶ δώροις βασιλικοῖς. οὕτω γὰρ προστετάχατο ὑπὸ τοῦ περσῶν βασιλέως. ὁ μὲν οὖν οὐκ ἐπρίατο τὴν ἔχθραν, ὁ δὲ μᾶλλον ἐντεῦθεν ἐξωνεῖτο τὴν τύραννον. τὴν τοίνυν διάβασιν προκατειληφότος Φεροχάνου τοῦ πέρσου, καὶ τοῦ τυραννικοῦ ἐπὶ πολὺ τοῖς τόποις ἐνδιατρίβοντος, τὰ σιτία ἐξέλιπεν. ὁ μὲν οὖν Βαράμ παλαμώμενος τὰ τῆς ἐπηρείας κρατύνεσθαι, οὐκ ἀναξιολόγῳ σοφίσματι τοὺς ἀντιτεταγμένους ὑπέκλεπτεν. ἐξέπεμπε γὰρ τῇ ἀντιθέτῳ δυνάμει ἀγγέλους, διαγορεύοντας, ὡς οὐ κατὰ σκοπὸν δρᾷ τὸ ἀντίθετον, ὅπλα κατὰ τῶν ἠδικημένων περιβαλλόμενον, ὑπομιμνήσκων τὸ περσικὸν τοῦ ὁρμίσδου τραχύτητος. τό τε τῶν ἐγχειρημάτων αὐτοῦ χαλεπώτατον, τά τε τῆς δυσσεβείας ἀθέμιτα, παρεδήλου τε τούτου τὸ ἀπιστότατον, καὶ ἁπλῶς τῶν ἡμαρτημένων ὁρμίσδᾳ μέγαν τινα καὶ πιθανώτατον κατάλογον συνετάττετο. ἐπεὶ γὰρ δυσμενές ἐστι φιλαίτιον, καὶ μικραῖς ἴσως ἀφορμαῖς μεγάλας οἶδε κορυφὰς ἐγκλημάτων τεκταίνεσθαι. ἐπεὶ δὲ τούτων τὰ περὶ τὸν Φεροχάνην ἠκηκόει στράτευμα, τὴν γνώμην μετετίθετο, καὶ νεωτερίζειν ἐγλίχετο. καὶ ἀθετεῖ τὸ τιμώμενον, καὶ γεραίρει τὸ κακιζόμενον. καὶ οὐκ αὐτοῖς οὐκ ἔτι λοιπὸν τὰ τῆς τυραννίδος ἐγκλήματα, ἀλλ' ὥσπερ ἔννομός τις ἡ ἐγχείρησις, ἀφορμὴν τῶν δρωμένων ἀπολαβοῦσα τὸ δίκαιον.

mandatum fuerat, inſuper proponit. Verùm ille inimicum atq; hoſtem placatum efficere nequibat:& hic iſta occaſione in tyrannide magis obdurabat. Quoniã igitur Pherochanes fluminis trãſitum interceperat, & hoſtes diu in locis illis ſedentes annona deficiebat, Varam' maiora ſemper detrimẽta bellica meditans, non incallida, & memoratu digna ratione hoſtiũ animos ſubiit. Miſit quippe monitum, non rectè eos facere, qui arma cõtra ſe iniuria læſos capeſſerent; & Hormiſdæ morum ſeuitiem, ipſis in memoriam reuocabat. De facinoribus item eius immaniſsimis, de impietate nefaria, de ſumma deniq; perfidia admonebat, & omnino ſcelerum ipſius longum, veroq; maximè cõſentaneum catalogũ contexebat. Malèuolentia enim ſemper querula eſt, & ex occaſionibus paruis magnas accuſationum moles cõſtruere conſueuit. Hæc vbi Pherochanis exercitus audiuit, mutato conſilio res nouas incipit: quodq; honorẽ meretur, id reiicit & vilipẽdit: quod contrà vituperationẽ, id amplectitur & veneratur: nec iam tyrãnidem in crimen vocat: ſed pro molimine legitimo ducit, quæ iuſtitiam pro rerum agendarum occaſione arripiat.

CAPVT III.

Pherochanes à ſuis occiditur: eius tentorium diripitur. E militum reliquiis Hormiſdas cuſtodes ſibi facit. Ciuium per vrbes regias ſuper geſtis admiratio. Bindoen virum illuſtrem frater è carcere eripit. Hormiſdas in regia inuaditur. Eius ornamenta ſumptuoſiſſima. Bindois in illum maledicta. De throno abſtractus in vincula datur. Choſroes filius periculi metu fugit; accepta fide in regnum redit. Hormiſdas ad principes Perſarum in repub. dicendi facultatem exorat.

Καὶ γοῦν ὁ Ζοαναβ (εἷς δ' οὗτος τοῦ διλιμνιτικοῦ ἔθνους ἡγούμενος ὑπῆρχεν) ἀλλὰ καὶ Σαράμης ὁ νέος, τὸ τηνικαῦτα μὲν καιροῦ τοῖς δορυφόροις τοῦ στρατηγοῦ καταλεγόμενος, ὕστερον δὲ τῶν τοῦ βασιλέως Χοσρόου σωματοφυλάκων ἐπιστατῶν, ἑτέρας ὀρεγόμενοι λήξεως, τῆς τε μεταβολῆς τῶν πραγμάτων λίαν ἐκτόπως γλιχόμενοι, συνωμοσίαν διέθεντο. ἐξαπιναίως τε ἐπελθόντες, ἀναιροῦσι τὸν Φεροχάνην νυκτὸς, ἀμυνόντος παντελῶς οὐδενός. οὗ δὴ γεγονότος, ἐς ἁρπαγὴν τῶν τοῦ στρατηγοῦ χρημάτων πάντες ἐτράποντο. ἧκε γοῦν πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἀγγελία τῷ περσῶν βασιλεῖ, τούτων δὴ τῶν ἔναγχος συμβεβηκότων τῷ στρατηγῷ. καταπλαγεὶς τοιγαροῦν ἐπὶ τῇ τῶν κακῶν ἐπιδόσει ὁρμίσδας, ἀπῆρε τῆς μηδίας, ἐν ᾗ τὰς διατριβὰς ἐπεποίητο, καὶ τῇ κλησιφῶντι προσεμήλει. τάς τε περιλοίπους δυνάμεις ἀναλεξάμενος, τῆς ἐς αὐτὸν περιφρουρᾶς διετίθετο, ὡς ἐνῆν, τὴν φροντίδα. οἱ δὲ τῶν βασιλείων οἰκήτορες ἀστέων τούτων δὴ τῶν πεπραγμένων ἐν γνώσει γινόμενοι, τὰς ψυχὰς ἐξεπλήττοντο, καὶ τῷ νεωτερισμῷ τῶν πραγμάτων ἐς τὰ μάλιστα τεθηπότες, οὐκ εἶχον ὅτι καὶ δράσωσιν. οἶδε γὰρ παράδοξον ἄκουσμα θολοῦν τὰς ψυχὰς ἐξεργάζεσθαι, καὶ τῇ ἀθρόᾳ

IGitur Zoanab è ducib' Dilimnitarum, itemque Sarames iunior, qui tum in ſatellitibus Pherochanis numerabatur, & poſtea Choſroę ſatellitum pręfecturam obtinuit, alius ſortis appetentes, nouique rerum ſtatus percupidi, conſpirationem ineunt, ac de nocte Pherochanẽ omni defenſione nudatum repente adorti obtruncant, moxq; ad eius ſuppellectilem agendam ferendamque omnes conuertuntur. Cædis huius nuntius die quinto ad regem perfertur, qui hoc malo ad cætera nuperrimè addito conſternatus, è Perſide, vbi habitabat, Cteſiphontem petit, collectoq; quidquid militum ſupererat, cuſtodiam ſui, vt dabatur, inſtituit. Indigenæ porrò vrbium regiarum his intellectis percelli, & nouitate rerum attonitis animis, quid ſperent, non habere.

Solet

Digitized by Google

ἐνδημία τῆς ἀκοαῖς ἐνιέμενον, ἅπασαν ἀνατροπὴν λογισμῶν ἐμποιεῖσθαι. ἡμέρᾳ δὲ τρίτῃ καὶ Βινδόην τὸν δέσμιον τὸν Ἀσπαβέδου μὲν υἱόν, πρὸς γένος δὲ συνημμένον Χοσρόῃ τῷ Περσῶν βασιλεῖ, ἐγχειροπέδαις τὴν εἱρκτὴν ἐνοικοῦντα, καὶ ὑπὸ Ὁρμίσδου εἰκῇ ποινηλατούμενον, ὁ Βεστὰμ, ὃς ἀδελφὸς τούτου ἐτύγχανεν ὤν, τῆς φρουρᾶς ὑπεξῆγεν, ὑπόντος οὐδενὸς τοῦ κωλύοντος. ἐπεὶ δὲ γαλήνη τῶν ἀτυχημάτων γέγονε τῷ Βινδόῃ, πλῆθος ἐκ τῶν περὶ τῶν Φεροχάνην εἰσβάλλει πρὸς τὰ βασίλεια τρίτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, καὶ ἐντυγχάνει Ὁρμίσδᾳ. οὗτος δὲ τὸν βασίλειον θρόνον περιεκάθητο. ἐσθὴς δ' αὐτῷ τύραννος ὁμοῦ, καὶ βαρύτιμος, ἥ τε τιάρα χρυσῆ τε, καὶ λιθοκόλλητος, ἑτέροις ἀνθράκων ἀπολάμπουσα τῇ λαμπρότητι. περιερρεῖτο δ' αὐτῇ καὶ ὁ μαργαρίτης εἰς τὸ δαψιλές, τό τε κράνος καταυγαζόμενος, τήν τε σμαραγδόχλοον ὥραν ἐκύμαινεν, ὡς μικροῦ δεῖν συναπολιθοῦσθαι τὸν θεατὴν ὀφθαλμὸν, τῷ ἀκορέστῳ τῆς καταπλήξεως. ἀναξυρίδες δ' αὐτῷ χρυσοποίκιλοι, ἔργον ὑφάντου χειρὸς μεγάλης ζημίας. καὶ τοσαύτην εἶχεν ἡ στολὴ τὴν τρυφήν, ὁπόσην ἠβούλετο ἡ τῆς σοβαρότητος ἔφεσις. ἤρετο οὖν ὁ βασιλεὺς Βινδόην, ὅπως τε αὐτῷ ἡ τῆς φρουρᾶς ἀπήντησεν ἀναχώρησις, τά τε τῆς τόλμης κινήματα, τῆς τε περιπόλου δυνάμεως τί ἂν εἴη τὸ αὐτοσχέδιον. ὁ δ' εἰς ἐνήκοον τοῦ βα-

Solet enim inexſpectata auditio commouere mentem, & tota ſimul auribus infuſa, cogitationes omnes diſturbare atque euertere. Tertia luce Bindoem Aſpabedi filium, Choſroæ perſarum regi propinquitate iunctũ, (quẽ Hormiſdas inconſultò pœnæ ſubdiderat, & in carcerem compacto, brachia vinculis aſtrinxerat) Beſtamius frater eius, nemine prohibente ſubducit. Vbi ex rebus turbidis Bindoi ſerena tempeſtas eſt reddita, Pherochanis agmen hora diei tertia in regiam impetu facto, in Hormiſdam irruit. Sedebat is in ſolio regali, veſte regia & pretioſa coopertus. Caput velabat tiara ex auro, gemmis diſtincta, & inſertorum ſplendore carbunculorum rutilans, & vnionibus florens largiter; qui & ipſam illuſtrabant; & ſmaragdini viroris pulchritudinẽ candore ſuo perfundebant: vt propemodum ipſi quoque ſpectantium oculi præ inſaturabili pretioſiſsimorũ lapidum ſtupore collapideſcerẽt. Femoralia ſumptuoſa, auri ſubtemine picturata cernebantur. Tunica tam luxurioſè delicata erat, quam faſtui ac ſuperbiæ collibuerat. Percunctabatur itaque Bindoem rex, quinam è carcere euaſiſſet: vnde illi tanta audacia, tamque ſubiti ſtipatorum greges. Ille probris & ma-

πλέως ἐλοιδόρει τε, καὶ ἐβλασφήμει ἐς τὸν ὁρμίσδαν, οὐκ ἐχούσης τὸ λοιπὸν πύλην τῆς γλώττης διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀκοσμίας παῤῥησίαν ἀκίνδυνον. μηδενὸς τοίνυν κατασυρίττοντος Βινδόου, ἢ ὑπόντος τοῦ ἐπιπλήττοντος, φειδοῖ τῆς βασιλικῆς τιμιότητος, ἤρετο τοὺς ἐν ἀξίᾳ τελοῦντας ὁρμίσδας, εἰ τούτοις ἥδεται τὸ παρεστηκός. πάντων δὲ καταβοώντων ὁρμίσδου, ὁ Βινδόης ἑλόμενος τῆς χειρὸς τὸν ὁρμίσδαν, ἐξανιστᾷ τοῦ θρόνου. ἀπογυμνοῖ τε τὴν κεφαλὴν τοῦ διαδήματος, καὶ τοῖς σωματοφύλαξιν ἐς φρουρὰν παρεδίδου. καὶ οὕτως τῆς τύχης τῆς περὶ τὸν Βινδόην ἀντιμεταβαινούσης, ὁ ὁρμίσδας ἐξ ὧν ἔδρασεν ἔπαθε, μαθὼν, ὡς οὐ δεῖ λυμαίνεσθαι τοὺς οὐδὲν ἀδικήσαντας. ὁ δὲ τούτου παῖς ὁ χοσρόης καθαιρεθέντα τῆς βασιλείας τὸν ὁρμίσδαν ἀκηκοὼς, τοὺς εἰθάδας χώρους ἀπολιπὼν, ἐπὶ τὸ ἀδραβιγάνον τὴν ἀπόδρασιν ἐπεποίητο, δέει τῶν συμβεβηκότων ὁρμίσδᾳ κινδύνων, ὑποπτεύσας μή που γε καὶ ἐς αὐτὸν τὰ τῆς συμφορᾶς χοίη διάβασιν. ὁ μὲν οὖν Βινδόης ἰχνηλατεῖ τὰ τοῦ χοσρόου κινήματα. ἐπεὶ δ' ἀνερδινωμένῳ κατὰ νοῦν ἐχώρει τούτῳ τὰ πράγματα, τοῦ τε χοσρόου γέγονε κάτοχος, ἠξίου ἐπαναζεῦξαι τὸν βασίλειον θρόνον ληψάμενον. ὁ μὲν οὖν χοσρόης ἐνέχυρον ὅρκους λαβὼν τῆς πιστώσεως, ἐπανῆκεν ἐς τὰ βασίλεια. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁρμίσδας ἄγγελον ἐκ τῆς φρουρᾶς ἀποστειλάμενος, παρεδήλου, ὡς ἐθέλοι τὰ συνοίσοντα λέξειν τῇ περσῶν πολιτείᾳ, τούς τε σατράπας ἠξίου ὡς αὐτὸν παραγενέσθαι, καὶ τοὺς ἐν ἀξίαις τελοῦντας καὶ ὑπερο-

ledictis regem coram liberrimè, & vberrimè conſcindere, quòd perturbatus rerum ſtatus tutam ei licentiam largiebatur. Quem quia nemo interpellabat, aut verbis caſtigabat pro tuenda regali excellentia, Hormiſdas magiſtratus interrogat, num qui adſtarent hæc libenter audirent. Illico omnium clamore coorto, Bindoes eum à throno abſtrahit, & ablata à capite tiara, ſatellitibus in cuſtodiam abducendum committit. Sic afflicta Bindois fortuna viciſsim ad alium migrante, Hormiſdas facta ſua luit, diſcitque non eſſe laceſſendos, qui iniuriarum ipſi nihil fecerint. Choſroes filius, parentem regno motum accipiens, cũ timeret, ne ſe quoque paterna calamitas inuolueret, è locis vbi habitare conſueuerat, Adrabiganum fugit: fugientem Bindoes ſequitur. Sed vbi ſecum de repub. diligentius cogitauit, eumque eſt adeptus, vt in paterno ſolio collocando reuertendum illi cenſuit. Qui fide cum ſacramento data pignori accepta, in regnum ſe recepit. Poſtridie Hormiſdas è carcere mittit, cupere ſe Perſarum communi ſuadere ſalutaria; oratque vti

Satrapæ,

χαῖς, σύν τε τοῦ βασιλέως σώματι φύλακας ἅπαντας. μηδὲ γὰρ περὶ μικρῶν τῶν λόγων ὑπεῖναι αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν. τούτων τοιγαροῦν διαγγελθέντων τοῖς ἐξέχουσι τῶν βαρβάρων, ἐκκλησία πρὸς τὰ βασίλεια γίνεται. ὑπεξάγεται δὲ τῆς φρουρᾶς καὶ ὁ ὁρμίσδας, ὅπως τοῖς ἐπηγγελμένοις αὐτῷ πέρας προσθήσειε. τοῦ τοίνυν ξυλλόγου συγκεκροτημένου πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ὁρμίσδας ἐς μέσον ἑστὼς, τῶν δὲ τῶν λόγων ἀπῆρξατο.

Satrapæ, & qui fungantur honoribus, quique in altiore gradu ſint, cuſtodes etiam regij vniuerſi ad ſe conueniant: non enim de reparui momenti verba facturum. Hæc vbi barbarorum principibus nuntiata ſunt, conuentus fit in regiam; educitur è cuſtodia Hormiſdas, promiſſa præſtiturus. Cœtu igitur in palatium coacto, ſtans in medio, ſic eſt profatus.

CAPVT IV.

Concio Hormiſdæ, De iniuria ſibi facta expoſtulat. Conditionem priſtinam cum præſenti, illius delicias cum huius miſeriis, & ſqualore comparat. Ingratos, & impios in ſe animos increpat. A tyrannis cauendum monet. Choſroen propter mores ſceleratiſſimos regno excludendum, fratrem regem creandum ſtatuit. Acta ſua commendat.

ΑΝδρες θεαταὶ, ἀλλ' εἴθε μὴ βασιλικῶν ἀτυχημάτων δημιουργοί μοι γεγόνατε· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἐκληρώσασθε βασιλέα δημηγόρον ἅμα καὶ δέσμιον. ἄνδρες νυνὶ μὲν γαῦροι πολέμιοι, τὸ δὲ πρότερον ὑπήκοοι, καὶ μετὰ δέους πειθήνιοι. ἄνδρες θεαταί, ἀλλ' εἴθε μὴ τηλικούτων κακῶν προήλθετε σήμερον ὑπηρέται καὶ μάρτυρες. εἰ συγχωρήσοι τὸ δάκρυον, φωνὴν ἀφήσω προξενοῦσαν αὖθις τὸ δάκρυον. ὁρῶ γὰρ ὑμᾶς ἐπεντρυφῶντας τοῖς ἀδικήμασι,

Viri ſpectatores (vtinam verò mihi regi veſtro harum calamitatum non etiam architecti fuiſſetis; ſic enim regem concionatorem, & eundem vinctum nō habuiſſetis.) Viri, nunc ſuperbi hoſtes, paulò antè ſubditi, & nō ſine timore obedientes. Viri ſpectatores (vtinam verò tantorum malorum etiam auctores mihi, atque teſtes hodie non eſſetis) niſi vocem lacrymæ intercludāt, vocem mittam, quæ rurſum prouocet lacrymas. Video enim vobis nihil eſſe iucundius, quam iniuſtè lædere, & plaudere manibus, & frendere dentibus, & ſubſannare

» καὶ κροτοῦντας τὼ χεῖρε, τοῖς ὀδοῦσι δὲ
» τετριγότας, τοῖς δὲ προσώποις μυκ-
» τηριζομένους ὁμοῦ καὶ φενακίζοντας,
» ἐκχύεσθαι τῷ γέλωτι, ἄρχεσθαι τοῖς
» ὀνειδήσμασι, καὶ εἰ μὴ σφάλλομαι,
» παιγνίων ὑπόθεσιν ἔχοντας βασι-
» λείας νόμον αἰδέσιμον. πάρεστιν γὰρ
» ὑμῖν ἐν μέσῳ προκείμενος, ὁ πρὸ μι-
» κροῦ καθάπερ θεὸς προσκυνούμενος,
» αἰχμάλωτος, ὑπὸ τῶν πολλῶν ῥα-
» πιζόμενος. ὁ ταῖς ἁλουργίσι περιρ-
» ρεόμενος, νῦν σεσηπότα ῥάκη περιβαλ-
» λόμενος. ὁ θρύψει χρυσοῦ καὶ μαρ-
» γαρίτου κατακοσμούμενος, νῦν χοί-
» νῳ σιδηροτεύκτῳ ταλαιπωρούμενός τε,
» καὶ κακουχούμενος. ὁ τὰς τρίχας εὐ-
» θετιζόμενος, καὶ τοῖς μύροις κατα-
» πνεόμενος, νῦν αἰσχίστως σκληραγω-
» γούμενος, καὶ τῷ ῥύπῳ, καὶ τῇ κόνει, τῇ
» πλήμῃ τῶν ὀμμάτων, καὶ τῇ συμπλο-
» κῇ τῶν βοστρύχων κατηχρειωμένος
» τὴν πρόσοψιν. ὁ τοῖς μυρίοις γεύσεσι
» τῶν ἐδεσμάτων κολακευόμενος, νῦν
» ἀπόσιτος, καὶ μικροῦ δεῖν καὶ τῶν τυ-
» χόντων σπανιζόμενος ἄρτων. ὁ τοῖς
» χρυσοφόροις θαλάμοις ἐνδιαιτώμε-
» νος, κλίναις τε χρυσαῖς ἐμβλακευό-
» μενος, καὶ σισύραις λαμπραῖς ἐντρυ-
» φῶν, καὶ ἐφεστρίσι μεγαλοπρεπέσιν
» ἐγκαλινδούμενος, νῦν ἐν εἱρκτῇ στενο-
» χωρούμενος, καὶ πρὸς τοὔδαφος κα-
» τερριμμένος, μήτε λείψανα εὐτελῶν
» ἀμφιασμάτων περιφερόμενος. ὁρῶ
» δὲ καὶ τῶν προπατόρων τὸ κλέος

nare ſimul ac ludificari, & effuſè irridere, & impotenter maledicere; ac, niſi fallor, pro luſu puerili veneranda regni legitima ducere. Adeſt enim nunc in medio veſtrûm captiuus, & ab infimis fuſte mactatus, qui paulò antè tanquam Deus adorabatur. Qui purpura induebatur, nunc pannis putreſcentibus tegitur. Qui auro & margaritis in deliciis collucebat, modò in catena ferrea ærumnam exigit. Qui capillum ſcitè, elegánterq; componebat, & vnguenta ſpirabat, nũc tractatur fœdiſsimè, & duriſsimè, ſordibuſque ac puluere, & oculis lacrymarũ ac pituitæ profluentia pœnè concretis, & implicatione crinium totus horridus & efferatus redditur. Qui mille ferculorũ geueribus fouebatur, nunc victu caret, & tantum non cibario pane eget. Qui in thalamis verſabatur inauratis, & in lectis iacebat aureis molliter, gaudebatq; ſtragulis fulgentibus, & eneruabatur in ſumptuoſis amiculis, nunc in carcere coarctatur, humi cubat, nec illi ſaltem viliũ veſtimentorum fruſta ad velandum corpus ſuppeditant. Quin etiam maiorum meorum decus, & gloriam hodie per ea, quæ in nos impiè deſignaſtis, contumelioſè deſpici video; quos honoribus colere ſempiternis oportebat; vt nimirum eorum nepoti-
» bus quotidiana, & anguſta ſatellitum atq; cuſtodum præſidia conſtitue-

ſtitue-

περιπηλακιζόμενον σήμερον, ἐξ ὧν εἰς ἡμᾶς ἀνοσιουργοῦντες ἐδεράσατε, οὓς ἐχρῆν ἀθανάτων τιμαῖς θεραπεύεσθαι, ἐκ τῆς περὶ τοὺς ἀπογόνους ἰσοθέου δορυφορίας περισαιρομένης ὁσημέραι. ἐπεὶ δὲ καὶ φύσεως παρ' ὑμῖν θεσμοὺς ἀνατέτραπται, καὶ νόμοι κράτος ἠθέτηνται, καὶ τάξις μοναρχίας καταπεπάτηται, καὶ δίκης ἠφάνισται πρυτανεύματα, καὶ ἀντίδοσις τῶν βεβιωμένων φροῦδος καθέστηκεν, οὐκ ἐπιλήσομαι τῆς βασιλικῆς ἀρετῆς, ἀλλ' εὐνοίᾳ τῆς τοῦ γένους συστάσεως, τὰ συνοίσοντα τῇ περσῶν πολιτείᾳ διέξειμι. ἄνδρες σατράπαι, καὶ ὅσοι περὶ τὸν βασίλειον τουτονὶ συνηθροίσθητε χῶρον, κοινὰ κατὰ τῆς τυραννίδος στρατολογήσατε δόγματα, μὴ περιορῶντες ἐς τὸ λοιπὸν ἐπηρεάζεσθαι βασιλείαν, ὑπερφυᾶ τε καὶ δυνατωτάτην, πρεσβυτιδά τε, καὶ φοβερωτάτην, τοῖς τὴν οἰκουμένην οἰκοῦσιν ἀνθρώποις. εἰ δὲ μή, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσητε, καὶ πολλῶν τροπαίων ὑπόθεσιν ἀνατρέψητε, καὶ μεγίστης δόξης ἀκρώρειαν καταβάλητε, μοναρχίαν τε δυσκαταγώνιστον διαρρήξητε. κἀντεῦθεν τῆς εὐδαιμονίας στερηθήσεσθε πέρσαι, τῆς ἐξουσίας ἀναιρεθείσης ὑμῖν, τῶν περὶ τῆς βασιλείας νόμων ἀθετηθέντων διὰ τὸ τύραννον. ἀταξίας γάρ, στάσις πέφυκε πρόοδος. τὸ δ' ἄτακτον ἄναρχον. ἀναρχία δὲ λύσεως ἀφορμή, ἐκ τυραννίδος λαχοῦσα τὴν γένεσιν αὕτη τὴν πολυαρ-

ſtitueretis. Sed quanquam apud vos & naturæ ius euerſum eſt; & poteſtas legum nihil valet; & ſtatus monarchiæ ſub pedes ſubiectus; & iuſtitiæ profligata adminiſtratio; & rerum in vita bene geſtarum relegata remuneratio, non obliuiſcar tamen virtutis regiæ: ſed beneuolentia & amore erga Perſici generis vniuerſitatē impulſus, quæ communiter in rem fore intelligo, iam nunc explicabo. Viri Principes, & quotquot in hanc domū regiam pedem attuliſtis, cōmunia aduerſus tyrannidem decreta ſancite, nec regnum longè nobiliſsimū, potentiſsimum, vetuſtiſsimum, totique terrarum orbi inprimis formidabile vllis de cætero damnis, & incommodis vexari ſuſtinete. Alioqui principatum eximium deſtruetis; multorum triumphorum monuméta conuelletis; & ampliſsimæ gloriæ altiſſimum faſtigium deiicietis; monarchiamq; pœne inuictam diſſipabitis. Hinc adeò fœlicitatem veſtram amittetis, cum per tyrannum legibus de regno abrogatis, poteſtatem in poſterum nullā obtinebitis. Seditio enim eſt ad confuſionem, & tumultum via. Vbi confuſio, ibi cōtumacia, & imperij detrectatio. Detrectare autem imperium, & nolle agnoſcere dominum, rerum labefactationem producit, à tyrānide ſumpto principio, quæ ipſa

» χίαι ὠδίνουσι, τὰ πρὶν εὖ πεπραγμένα κα-
» λῶς, κακῶς διατίθησι, καὶ ἀνωμά-
» λῳ τοῦ κράτους, τῷ τε ἀσυμφώνῳ τῆς
» στάσεως, τὸ ἑνιαῖον, καὶ σιώτινον τῆς
» ἀρχῆς διαλύουσαι, πάντα πάσχειν ἢ
» δρᾶν τοὺς φιλοτυράννους ἠνάγκασι.
» βασιλείας γὰρ σκάφος πολλοῖς
» τοῖς πηδαλίοις οἰακιζόμενον, μικρά
» τις σπιλάδος ἐπιδρομὴ καταβάπτι-
» σε, περισχιζομένης τῆς κυβερνήσεως,
» πρὸς τὰς τῶν πολλῶν ἀντιθέτους ἐπι-
» βολάς· ἄλλοτε ἄλλου πρὸς τὸν οἰκεῖον
» σκοπὸν ἐπειγομένου κυβερνᾶν τὸ ἀκά-
» τιον. οὐκοῦν εἰ μὴ τοὺς τυράννους ἀπο-
» λικμήσετε, τὴν βασιλείαν δουλα-
» γωγήσετε, καὶ παίγνιον τοῖς ἔθνεσιν ἔ-
» σεσθε, τῷ ἀσυμφώνῳ τῆς τοῦ βίου δια-
» γωγῆς κατακληρωσάμενοι τὸ εὐά-
» λωτον. ἔτι Βαρὰμ ἐν ποσίν. ἔτι τοῖς
» ὅπλοις ἀκκίζεται. ἔτι τῆς ὕβρεως ἔ-
» χεται, στρατεύουσαν κατὰ τῆς περσίδος
» τὴν μάχαιραν. τεθνάτω, παρανά-
» λωμα θηρίων γινόμενος. μὴ τιμά-
» σθω ὁ τούτου νεκρὸς τῇ ταφῇ, ἵνα μὴ
» τοῖς λαγόσι τῆς γῆς σηπεδόνα ψυ-
» χῆς βδελυρᾶς καταστείρητε. ἀπο-
» γυμνούσθω τὴν κεφαλὴν καὶ Χοσ-
» ρόης τοῦ διαδήματος. οὐκ ἔστι βασι-
» λικὸς τὴν ψυχήν. οὐκ ἀρχικῇ δια-
» νοίᾳ κεκόσμηται. οὐκ ἐξουσιαστικὸν
» τοῦτο τὸ φρόνημα. ἀκαθεκτός ἐστι
» ταῖς ὁρμαῖς. λυσσώδης πέφυκε τὸν
» θυμόν. ἀφιλάνθρωπον αὐτῷ προκεί-
» χυται βλέμμα. οὐκ οἶδε νόμοις πει-

multorum dominationem pariens, bene habentia corrumpit, & imperij inæquabilitate, ſeditioniſq; diſcordia vnitatem, & continuum, perpetuumq; tenorem principatus diſſoluens tyrannidem arripientes omnia facere, aut pati compellit. Nauim quippe regni multis gubernaculis gubernatam, ſaxum aliquod nō magnū è mari ꝓminens, occurſu ſuo fractam demergit; diuiſa gubernatione videlicet, ac propter multorum oppoſitos inter ſe flexus, alio aliter, pro ſuo videlicet ſcopo in eius rectionem animū intendente. Quocirca niſi tyrannos contriueritis, ſeruitute regnum mutabitis, & gentibus ludibrio eritis, cū vos propter diſſimilia vitæ inſtituta ſubactu faciles præbebitis. Adhuc Varamus ante pedes eſt; adhuc armis laſciuit: adhuc diſtricto in Perſidem gladio malè facere perſeuerat. Moriatur, ac belluis deuorādus obiiciatur. Ne ſepulchro honeſtetur. Ne in viſcera terræ deteſtabilis animæ putidum cadauer condatur. Et Choſroæ caput ne cingatur diademate. Non eſt in eo regius animus, non ingenium principe dignum, non imperatorij ſpiritus. Cupiditatum eſt incontinens; ira & rabie furit: truculento eſt aſpectu; ad prouidentiæ præſcriptum grauiter ſe gerere neſcit; moribus ſuper-
» bus; in voluptates præceps; velle ſuum rebus omnibus antepouit.

Quod

Digitized by Google

νοίας σεμνύνεσθαι. τὸν τρόπον ἐστὶν ἀγέρωχος. τὴν ὄρεξιν φιλήδονος πέφυκε. τὰ αὐτὰ δεύτερα τίθεται τοῦ βουλήματος. οὐ καραδοκεῖ τὸ συνοῖσον. τὴν εὐβουλίαν οὐκ ἐναγκαλίζεται. τὸ φιλότιμον ἀποπέμπεται. τῇ φιλοχρηματίᾳ περιπλέκεται. φιλέρις ὢν, καὶ φιλοπόλεμος, καὶ τῆς εἰρήνης ἀνόρεκτος. χειροτονήσω δὲ τῷ λόγῳ βασιλέα σήμερον ὑμῖν τὸ μειράκιον, ὃς παῖς ἐμὸς πέφυκεν ἀγαθὸς, ἀδελφὸς Χοσρόου τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφὸς τὴν προαίρεσιν. ἢ οὐκ εἰς μέγα τὰ Περσῶν περιήγαγον τάξεως, τῷ τῆς μεγαλοφροσύνης οἴακι τὸ Βαβυλώνιον διϊθύνων πολίτευμα; βάσανος δὲ τῶν λόγων, Τοῦρκοι φορολογούμενοι· οἱ Λιμνῖται καταθέντες κατὰ τῶν ὅπλων τοὺς αὐχένας ἡμῖν· Ῥωμαῖοι πόλεις ἐπιφανεῖς ἀποβαλλόμενοι, καὶ τὰς δευτέρας τύχας τῇ ἐκπλώσει τῶν πρώτων δακρύοντες, ταῦτα μὲν ἐγὼ ὁ πάντα δράσας καὶ πεπονθὼς διὰ τὸ τῆς τύχης εὐμετάβολόν τε, καὶ ἄστατον. ὑμῖν δὲ ἐν ἐξουσίᾳ τὸ ἔχεσθαι τὴν τοῦ συνοίσοντος ἔφεσιν· ἢ καταμελετήσαντας τοῦ καλοῦ, τὰς δευτέρας φροντίδας ἀποδοκιμάζειν, καὶ τῷ μεταμέλῳ τῶν ἡμαρτημένων πρὸς τὰ ἐν πᾶσιν δῆλα καὶ πρακτέα διηπορηκότας, ὀδύρεσθαι.

Quod profuturum videatur, nō exſpectat; conſilia bona non amplectitur; laudis & honoris ſtudium auerſatur. Auaritiæ eſt implicitus, litigioſus, belli cupidus, pacis inimicus. Decernam autē verbo vobis regem hodiè adoleſcentem, eumdem filium meum, præſtabili probitate præditum. Qui cùm ſit naturâ Choſroæ frater, non eſt frater etiam ſtudiis ac voluntate. An verò ego cum magnitudine animi regnū Perſicum adminiſtrans, bello magna non geſsi? Vera me loqui teſtes ſunt Turcæ, qui nunc tributa nobis pendunt. Teſtes Limnitæ, qui cum armis ceruices quoque nobis ſubmiſerunt. Teſtes Romani, qui præclaris vrbibus amiſsis, fœlicem ſortem in aduerſam ſibi conuerſam lamentantur. Hæc egò ſentio, qui propter fortunæ mutabilitatem inconſtantiamque feci, & paſſus ſum omnia. In veſtro ſitum eſt arbitrio id expetere, quod cum reipub. emolumento coniunctum exiſtimabitis: aut neglecta vtilitate, ſecundas curas meas reiicere, & peccati pœnitudine ductos, quia quid faciendum eſſet in rebus maniſeſtiſsimis dubitaueritis, in luctum ſeſe dare.

* * *

CAPVT V.

Bindoes orationem Hormiſdæ irridet: & in eum, vt multimodis ſceleratum, dirius inuehitur. Refutat etiam ex quibus ſe ſe commendauerat. Tandem capite puniendum pronuntiat.

Ὅτι τοίνυν ἀπέρρει Ὁρμίσδα τὰ τῆς διαλέξεως νουθετήματα, Βινδόης ὁ πέρσης βρασματώδη συνηνωμένος γέλωτα, ἀπεσκοράκιζεν Ὁρμίσδου τοῦ διαλόγου τὴν ἔκθεσιν, ἐς μέσον δὲ ἀνιστάμενος, τὰ δέ πη τῷ ξυλλόγῳ παρέθετο.

„ Ἄνδρες ὁμόφυλοι, καὶ σύμμαχοι,
„ καὶ μισοτύραννοι, ἀλλ' εἰ μὴ νομοθε-
„ τούντων ἔτι τυράννων ἀνέχεσθε, ἀλλ'
„ οὖν καὶ νῦν ἰδιωτεύων ὁ τύραννος. ἔτι
„ τῶν λόγων τὸ κράτος ἀμπίσχεται,
„ καὶ προστάττειν διεγχειρεῖ, καὶ βα-
„ σιλεύει δημηγορῶν, καὶ θεσμοθετεῖ
„ ἐπὶ βήματος, καὶ κατηγορεῖ στρα-
„ τηγῶν, ἀποδοκιμάζει τε βασιλείαν,
„ καὶ χειροτονεῖ τὸν μοναρχήσοντα, καὶ
„ πάντα πάρεστιν αὐτῷ ἐν ποσὶν, ὁπόσα
„ οὐδὲ τὸ τῶν ἐνυπνίων φιλότιμον δω-
„ ρεῖσθαι τοῖς ἀπατωμένοις δεδύνη-
„ ται. μήτι τοσοῦτον ἐννοηθῆναι δυ-
„ νάμενος, ὡς οὐ πέφυκεν ἐν συμβού-
„ λων μοίρᾳ γνωρίζεσθαι, τοὺς μὴ τὰ
„ περὶ ἑαυτῶν διαθεμένους ἐπιδεξίως
„ τοῖς πράγμασι. πόθεν οὖν ἡμῖν ἐνέχυ-
„ ρον τῆς εἰσηγήσεως καταθήσει λίαν ἑ-
„ δραῖον καὶ ἀξιόχρεων; ἢ τὴν ἑαυτοῦ
„ τύχην κατεγγυᾶν ἡμῖν ἐσοφίσευσεν,
„ ἐθέλων ἡμᾶς συνδεσμίους θεάσασθαι,
„ καὶ τῶν αὐτῶν παθημάτων κοινωνοὺς

VBi Hormiſdæ admonitio finem habuit, Bindoes immodico riſu diffluens, Hormiſdam cum ſua concione in malum cruciatum abire iuſſit: ipſe in medium ſurgens, concilium ſic eſt affatus.

Viri ciues atq; ſocij, & tyrannidis oſores (ſi tamen tyrannos, etiam nunc vobis leges imponere conantes non toleratis) etiam priuatus nobiſcum iniuſtè agit tyrannus iſte. Adhuc imperioſè loquitur, & iubere audet, & concionando regnat, & quaſi è tribunali leges præſcribit; duces accuſat; ſtatum regni improbat; monarcham creat; & omnia ei prompta ac parata ſunt, quæ nec ſomniator vllus vnquã per quietem ſibi falsò donata videre potuit. Nec iſtuc ſaltem apud ſe cogitare poteſt, non ſolere pro cõſiliariis agnoſci, qui res ſuas ipſi malè procurauerunt. Quod igitur ſuaſionis ſuę pignus adeò firmum, & idoneum daturus eſt? Fortunam ne ſuam ſpõſione obſtringere nobis veteratoriè meditatus eſt, volẽs nos vnà ſecum vinculis oneratos, eorundemq; caſuum ſocios, quanquam innocentes aſpicere? Nec enim dum

eius

αἰδεσθείης; οὐ γὰρ τῶν ἐκείνῳ πεπλημμελημένων μετέχομεν τυραννούμενοι. πῶς δὲ κατὰ τυραννίδος γλῶτταν κεκίνηκεν, ὁ μηδένα νόμον περσῶν καταλιπὼν ἀτυράννητον· ὁ λῃστρικώτερον ἄρξας, καὶ τὴν ἐξουσίαν κιβδηλεύσας τῇ βίᾳ. ἐπομβρήσας δὲ τοῖς φόνοις παρὰ πάντα τὸν τῆς ἡγεμονίας καιρὸν, καὶ μικροῦ δεῖν τὸν τίγριν ἀποχερσώσας τοῖς σώμασιν, ὁ τοῖς τάφοις εὐθηνίαν πραγματευσάμενος, καὶ τοῖς αἵμασι καταπιαίνων τὴν μάχαιραν, καὶ σπάνιν ἀνθρώπων ἐκπορισάμενος, ἵνα τὴν κακίαν ἐξ ὀλιγανδρίας ὠχυρωμένος, ἀθάνατα τὰ τῆς τυραννίδος ἀποκληρώσηται. παίδων γνώμης ἐκδιαιτητής, ὁ μὴ ταῖς ἑαυτοῦ πράξεσι δεδικακὼς τὰ συμφέροντα. ἄπαγε τῆς ἀτοπίας ὁρμίσδα. οὐ σοφιστεύουσι μετὰ καθαίρεσιν τύραννοι. οὐ νομοθετοῦσι γεγονότες ὑπήκοοι. οὐ συμβουλεύουσι καταχρεθέντες τὸν θάνατον. ἐπεὶ τοίνυν τῶν ὑπηκόων οὐ προσέσται σοι τὸ λοιπὸν τυραννεῖν, ἐπήρειαν κατὰ τῶν παίδων ὁ δείλαιος ἐμμελετήσας, ἀδικεῖν τῷ νεωτέρῳ τὸν πρεσβύτερον εἵλου, ἵνα μὴ σχοίη ποτὲ τὰ τῆς σῆς ἀδικίας ἀνάπαυλαν. τὸ τουρκικὸν ὑποφόρους τελεῖ. ἀλλ' οὐ τῆς σῆς ἀγχινοίας ταῦτα πέφυκε μελετήματα· ταῦτα προνοίας ἔργα καὶ θανατῶντες πέρσαι, ἀρεταί τε στρατηγῶν καλῶς ἐπεκλήναντο. πόλεις, καὶ ἄστεα τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀποδύ-

eius tyrannidi ſubeſſemus, paria «
cum illo delicta conſciuimus. «
Quomodò autem aduerſus ty- «
rannos linguam mouere nō du- «
bitat, qui nullā Perſarum legem «
tyrānidis ſuæ expertem reliquit? «
Qui regnauit vt latro, poteſta- «
temq; violentia corrupit, ac de- «
prauauit. Qui per omne regni «
ſui ſpatium cædibus multò cre- «
berrimis debacchatus, Tigrin «
iniectis à ſe iugulatorum corpo- «
ribus propemodū innauigabi- «
lem effecit. Qui ſepulchris om- «
nia replere contendit, gladium «
ſanguine pinguefaciens, & rari- «
tatem hominum importans: vt «
ex paucitate viuorum quæſito «
improbitati ſuæ tutamento, ty- «
rānidem exercere immortaliter «
poſſet. Filiorum indolem men- «
teſque diiudicat, qui, quid ipſe «
vtiliter agere deberet, iudicare «
omiſit. Apage Hormiſda cum i- «
ſta tam inſolenti nouitate. Non «
philoſophantur poſt abdicatio- «
nem tyranni. Non dant leges ipſi «
redacti ſub leges. Non dant con- «
ſilium damnati capitis. Et quia «
poſthac ciues iniquo imperio di- «
ſcruciare non potes, aduerſum «
filios tuos, miſer, contumelias «
comminiſceris. In ſeniorem per «
iuniorem iniurius eſſe voluiſti, «
ne vnquā à ſcelere vacares. Tur- «
cas tributa penſitare fateor; ve- «
rùm non hic induſtriæ ſollertiæ- «
que tuæ labor eſt. Hæc prouidentiæ opera & Perſæ ferro corpora «
ſternentes, & duces virtute ſua moliti ſunt. Vrbes, & oppida Ro- «

» σαντο. ἀλλ' οὐ πεισθήσονται Πέρσαι, οὐ γὰρ
» τὰ πράγματα τοῖς λόγοις συνδιαπέ-
» θευνται ἢ οὐχὶ θυραυλοῦσιν ἡμῶν τὸν πό-
» λεμον παίζοντες, καὶ φιλεπίδημον
» φόνον καταπιλάζοντες, περὶ τὴν περ-
» σικὴν ἀναχέονται φάραγγα, καὶ τὸ
» κωλῦσον οὐκ ἔστι, διὰ τὸ σὸν φιλοπό-
» λεμον; πλήρεις οἱ σοὶ θησαυροὶ τοῦ χρυ-
» σοῦ. ἀλλὰ καὶ τῶν ὀδυρμῶν, αἱ πόλεις
» τε καὶ οἱ θάλαμοι ἀγροί τε, καὶ αὐλῶ-
» νες. καὶ γήδια. καὶ μιᾶς συμφορᾶς
» πᾶσι κεκοινώνηκε τύχη. ἵνα δυστυχε-
» στάτης αὐτὸς εὐδαιμονίας ἐμφορη-
» θείης, ὑπὸ τῶν χρημάτων κατορ-
» δούμενος. ἄπιθι λοιπὸν ἐκ ποδῶν,
» τῶν σῶν ἀδικημάτων παραχόμενος
» δίκην. ἑνὸς ἀνθρώπου φθορὰ, σω-
» φροσύνης ἔστω διδάσκαλος. καὶ τοῦτο
» νόμος ἔστω λίαν ἐπιεικὴς τοῖς μετὰ
» ταῦτα καὶ σωτήριος. οὐ γὰρ ἀλαζο-
» νείας τρυφὴν, ἀλλ' ἀνεπονείδιστον οἰ-
» κονομίας ὑπεροχὴν ἡ τῆς βασιλείας
» ἀναγόρευσις ἐπαγγέλλεται.

mani perdiderunt. Atqui vt iſtuc credant Perſæ, ſerò adducentur: nec enim cum verbis res ipſa cõſentit. An non foris in ſtatiuis permanent, arma noſtra irridentes, atque à ſtragibus hoſtium in ſua prouincia edendis refugientes, caſtra Perſica circumfundũt, quique eos propter diuinum tuum bellandi ſtudium prohibeat, nemo eſt? theſauri auro pleni ſunt tibi: ſed & plenæ lamentorum vrbes, thalami, rura, conualles, agelli. Et vt tu pecuniis coaceruatis infœlicisſima fœlicitate ingurgitarêre, fortunaque & ſtatus omnis vnam & communem calamitatem accipere debuit. Quamobrem te hinc aufer, tuorumq; ſcelerum pœnas perſolue. Vnius hominis interitus cæteros ſapere doceat: & hoc in legem poſteris æquã valde, & ſalutarem eſto. Siquidem non delicatam arrogantiam & oſtentationẽ: ſed adminiſtrationis om-
» ni probro vacantis excellentiam regum declaratio pollicetur.

CAPVT VI.

Conuentus ira percitus in Hormiſdam, ante oculos eius filium necat; reginam vxorem in fruſta diſſecat: ipſum pupillis aduſtis cacitate multat. Per digreſsionem res Cabada interſeruntur: quemadmodum ſcilicet erepto ſibi regno in carcerem miſſus, inde vxoris beneficio euaſerit, regnumq́ recuperauerit.

Ὁ μὲν οὖν ξύλλογος κατηκιλάδει ὁρμίσδου, ὑβρίζοντες ἐς αὐτὸν, καὶ τῶν λόγων τὴν παῤῥησίαν ἀποφαν-

CONcilium igitur contra Hormiſdam tumultuari: voces ignominioſas iacere: eius ſermonis

λίζοντο. ἐτράποντο δ᾽ ἐς τὰ μάλιστα ἐς θυμὸν, κωνοφθαλμιζόμενοί τι παρεδριμύττοντο, τοῦ θράσους ἀγάμενοι τὰ φυσήματα. καὶ πολλῇ τῇ ἐκχύσει τοῦ ἐρεθίσματος, ἄγουσιν εἰς μέσον τὸν παῖδα ὁρμίσδου, τὸ μειράκιον ἐκεῖνο τὸ δύστηνον. εἶτα ἀποσφάττουσί τε ὁρῶντος ὁρμίσδου, πάντα τῇ ὀργῇ χαριζόμενοι. ἀτὰρ μὴ μέχρι τούτου τοῖς κακοῖς ὑπόθεσιν παρεχόμενοι, καὶ τοῦ ὁρμίσδου τὸ γύναιον ἐς μέσον παραστησάμενοι, ἀπὸ τῆς κύστεως τεμαχίζουσι, κακῶς δικαζούσης τῆς μαχαίρας τοῖς μέλεσι. τὸ μὲν οὖν γύναιον ἅμα τῷ κατατεθλιωμένῳ παιδὶ οὕτω τὸν βίον ἐν ἐπισήμῳ θεάτρῳ καταστρεψάμενον, τραγῳδίας ὑπῆρχεν ὑπόθεσις. ἐπεὶ δὲ τῆς δυστυχοῦς ἱστορίας γέγονεν ὁρμίσδας ἀπαράγραφος μάρτυς, κληροδοτεῖται τὴν τύφλωσιν. καὶ τοῦτό πως ἦν αὐτῷ τῶν συμφορῶν ἐπιμύθιον. περόνας γὰρ σιδηρᾶς ἀνθρακώσαντες, καὶ μάλα καρτερῶς ταύτας συνουσιάσαντες τῷ πυρὶ, ἐπὶ τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων ἐπέβαλλον. οὕτω τε τῷ μύδρῳ τὴν ὁρμίσδαν μετὰ βασάνων τιβίζοντες, νύκτα κατ᾽ αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς ἐψηφίζοντο, ὑποτοπάσαντες, μήπως διαδράσαιτο, καὶ πράγματα παράσχοιτο τῇ περσῶν πολιτείᾳ, ἔναυλον τὴν μνήμην κατέχοντες, τῶν ὑπὸ καβάδου πλεσιουργηθέντων, ὁπηνίκα τὰ περσικὰ σκῆπτρα κατέθετο.

nis libertatem flocci pendere ac pro nihilo ducere. Succenduntur ira incredibili, & irreuerenter planè virum intuentes exacerbātur, tam inflatos confidentiæ ſpiritus admirantes. Deinde filium ipſius adoleſcentulum illum ſanè miſerum, certatim capto illudentes, in medium adducunt, & omnimodis furori ſuo gratificantes, in conſpectu patris morte afficiunt, vltraque ſæuitia progreſsi, coniugem producūt, & ab imo ventre in partes haud æquas licet diſſecant. Ita mulier cum miſerando filio in celebri theatro vita cum ſanguine finita, tragœdiæ argumentum præbuit. Hormiſdas poſtquam calamitoſi ſpectaculi teſtis omni exceptione maior factus eſt, vtroq; lumine orbatus, hoc ſuorum caſuum auctarium habuit. Nam acus ferreas in mediam prunam coniectas, & ignitas, pupillis cum cruciamenro intruſerunt, nocteque perpetua illum damnauerunt. Timebant enim, ne fortè aufugiens, Perſarum reipub. negotium faceſſeret, cum adhuc alta mente repoſtum maneret, quid Cabades ſceptrum Perſicum deponere coactus perpetraſſet.

Ὁ καβάδης γὰρ οὗτος πατὴρ μὲν ἐγεγόνει χοσρόου τοῦ πάλαι περσῶν βασιλεύσαντος. ἐπεὶ δὲ παλαμναῖος

Cabades namq; hic, Choſroæ olim Perſarum regis pater fuit. Quoniam autem homo ſanguinarius

ὢς ἦν, τὴν τε ἐξουσίαν πρὸς βίαν περιεβάλετο, καὶ ἐς τυραννίδα τὰ τῆς βασιλείας μετέβαλε, τῆς ἀρχῆς αὐτὸν παραλύουσι πέρσαι, ἐν εἱρκτῇ τε ἐναποθέμενοι, τοῖς τῆς ταλαιπωρίας τιθηνεῖσθαι κόλποις παρέδοσαν. τούτου τὸ γύναιον τὰς εἰσόδους παρ' αὐτὸν θαμάτι, καὶ συχνῶς ἐπεποίητο ὁσημέραι. ἐθεράπευέ τε διακονούμενον, καὶ ταῖς εἰσηγήσεσιν ἐψυχαγώγει, ἐμφρόνως φέρειν τὰ ἀπαισίου τύχης τὰ δράματα. ὁ μὲν οὖν ἐφεστηκὼς τοῦ φρουρίου, ὃς ταξιάρχης τε ἦν, καὶ σίφους στρατιωτικοῦ ἐπιστασίαν ἐνεκέκλητο, τοῦ γυναίου καταπίπλει ἐς ἔρωτα. ὁ οὖν καβάδης τοῦτο ἀκηκοὼς παρεγγύα τῇ γυναικὶ, ἐς ταὐτὸν εὐνῆς τῷ φρουράρχῃ γενέσθαι, καὶ φέρειν τὸ τύχης ἀπαισίου σπιλάδα προσαπίπλουσαν. οὗ δὴ γεγονότος, ἔκλυτος ἦν ἡ φρουρὰ, τό τε σύντονον τῆς διαφυλακῆς ἐνεχαύνωτο, καὶ δουλαγωγεῖται τῇ ῥαθυμίᾳ τὸ ἄγρυπνον. ἐντεῦθεν ὁ καβάδης μεταβολὴν τῶν ἐνοχλούντων ἐμπορευσάμενος, καὶ τὴν ἐσθῆτα τοῦ γυναίου ἀμφιασάμενος, τῆς εἱρκτῆς ἐξεχώρησε, καταλείψας τὸ γύναιον τὴν στολὴν αὐτοῦ ἀμπεχόμενον. σεώσην τοίνυν δοκιμώτατον φίλον παραλαβὼν, τοῖς ἔθνεσι τῶν οὔννων προσομιλεῖ, οὓς τούρκους πολλαχοῦ που ἡ ἱστορία ἐγνώρισεν. εἶτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν νεφθαλιτῶν φιλοφρονώτατα ξενισθεὶς, δυνάμεις τε ἀξιολογωτάτους περιβαλόμενος, μάχῃ τῶν ἀντιπάλων κεκρατηκὼς, ἀπολαμβάνει τὸ κράτος, ἀναζεύξας πρὸς τὰ βασίλεια. ὁ μὲν

narius erat, & poteſtatem vi occupârat tyrannicisque moribus regnum deformabat, principatu deiectum Perſæ cuſtodia claudunt, & ærumnæ alumnum donant. Ad quem vxor ſæpius quotidie ventitans, officioſè marito inſeruiebat, & ad triſtis fortunæ ludū ſapienter perferendum admonitionibus ſuis permouebat. Hinc caſtelli, idemq; turmę militaris Præfectus, mulieris amore captus, eam vt ſibi obſequeretur rogauit. Quod vbi Cabades ex ea cognouit, hortatur, vti quamcunque à fortuna labem ne recuſet, & hominis complexum admittat. Re perfecta, & cuſtodia fit ſolutior, langueſcunt excubiæ, & inſomniæ vigiliarū ſocordia dominarur. Itaque Cabades incommodis ſuis mutationem inueniens, veſtem vxoris indutus, illamque ſua viciſsim veſte indutam relinquens, è cuſtodia egreditur, & aſcito Seoſe amico probatiſsimo, ad Hunnos accedit, quos eſſe Turcas multis locis monuimus. Poſt à Nephthalitarum rege beneuolentiſsimè acceptus, copiiſque inſtructiſsimis adiutus victis certamine inimicis regnum poſtliminio recepit, & in regiam reuerſus, ex amicitiæ legibus pares gratias retulit, cum eum ſummis honoribus illuſtrauit; de perſecutoribus

οὖν καβάδης ἀντιπαλαιόντων στάσει τῷ τῆς φιλίας θεσμῷ τὴν ἀντίδοσιν, ταῖς ὑπεροχαῖς τῶν ἀρχῶν τούτου ἐλάμπρυνε. δίκας ὑπὸ τῶν ἠδικηκότων ὠμότητι εἰσπραξάμενος. ταῦτα γοῦν ταῦτα οἱ τῶν περσῶν σατράπαι διανοούμενοι, ἐκκορακίζουσι τὸν ὁρμίσδαν.

bus quoque pœnas crudeliſsimè ſumpſit. Hoc igitur, hoc, inquã, Perſarum Satrapæ formidantes, Hormiſdam oculis priuandum cenſuerunt.

CAPVT VII.

Choſroes in ſolio cum acclamationibus locatur. Eius in patre captiuo alendo liberalitas; qui tamen omnia, addita verborum aſperitate reiicit. Iuſſu filij vſque ad necem fuſtibus contunditur. Hypocriſis Choſroæ. Varamum donis & pollicitationibus fruſtra tentat, à quo per epiſtolam cum faſtu ſcriptam de ſeditioſis in carcerem reuocandis monetur.

Ὅτε γοῦν τῷ ξυλλόγῳ ἅπαντα τὰ πρὸς ὀργὴν ἐπεπέρατο, ἀνάγεται χοσρόης ἐπὶ τὸν βασίλειον θρόνον τῇ τε ἀψῖδι τῇ χρυσῇ παρεστὼς, ὡς ἔθος πέρσαις ἀναγορεύεσθαι, προσεκυνεῖτο βασιλικώτατα. καὶ ταῖς εὐφημίαις τὰ ὦτα περιεκλύζετο. ὁ μὲν οὖν ἄχρι τινὸς τὸν πατέρα περὶ τὴν φρουρὰν ἐφιλοφρονεῖτο παρηγορούμενος, τῆς τε βασιλικῆς ἑστιάσεως μέτοχον ἐπεποίητο, πέμπων ὡς αὐτὸν ἐν λεκανίσι χρυσαῖς μυττωτοὺς, καὶ κῶλα θήρας βασιλικῆς, βουβαλίδων τε καὶ δορκάδων, καὶ ὄνων ἀγρίων τῶν μελῶν τὰ ἐπίσημα, ἀνθοσμίας τε οἴνους, καὶ ποικίλων προπομάτων κατασκευάς. ἄρτους τε εὖ πεπεμμένους, καὶ γάλα, καὶ λάχανα, καὶ ὁπόσα ἄλλα γαστριζομένοις τυράννοις δορυφορεῖται, ἐς τὰς τραπέζης πανήγυριν. Ὁ δὲ ὁρμίσδας ἀ-

POſtquam conuentus per omnia iram ſuam expleuit, Choſroes in thronum regium extollitur, ſtansque ſub fornice aureo (vt apud Perſas more receptum eſt, cum reges proclamantur) adoratur regaliſsimè, & omnium aures fauſta acclamantium vocibus circumſonant. Hic aliquandiu patrẽ in carcere ſolatiis mulcet amãter, & regio victu ſuſtentat, mittens ad eum intrita in patinis aureis, ac de venatione regia, bubulorumq; caprearum, & agreſtium aſinorũ partes præcipuas; vina itẽ odorata, & propinamenta variorum generum. Panes præterea exquiſitè coctos, lac, olera, & quæcunque demum alia regibus ventri, & abdomini deditis ad menſam panegyricam ſubſeruiũt. Cæterùm Hormiſdas

d ſtudium

ἀπεδοκίμαζε τὸ τοῦ βασιλέως φιλότιμον, καὶ λίαν κενταυρικῶς ἐλοιδορεῖτο τοῖς διακονουμένοις αὐτῷ. ὠβέλιζε γὰρ εἰκότως οἰκτειρμὸν ἐπονείδιστον, ἀποπομπούμενος ὕβριν, ὑποκεκριμένην εὐσέβειαν. τοῦτό τοι καὶ ἀποπρ ματίζει τῷ ὁρμίσδᾳ τὸν θάνατον. τυμπάνοις γὰρ κατὰ τῶν λαγόνων παιόμενος, καὶ ῥοπάλοις τοὺς ἐν τῷ τραχήλῳ σφονδύλους συνθλώμενος, καταλύει τὸν βίον πικρότατα. ὁ δὲ χοσρόης τηλικούτῳ μύσει τὰ τῆς βασιλείας βεβηλώσας προαύλια, ἐπιβατήρια τοῦ κράτους ἐπανηγύριζε. χρυσῷ τε πολλῷ ἐφιλοτιμεῖτο τοὺς ἐπιφανεστάτους τῆς περσῶν βασιλείας, τῆς τε φρουρᾶς ὑπεξῆγε τὰ πλήθη, κατειρωνευόμενος ἐντεῦθεν, οὐκ ἔσεσθαι τῆς πατρῴας ἀπανθρωπίας διάδοχος. ἕκτη δ' ἡμέρα, καὶ δι' ἐπιστολέως μεταπέμπεται βαρὰμ γενέσθαι ὡς αὐτὸν, καὶ δώροις βασιλικοῖς μέγα τιμίοις ἐπιθειάζει τοῦτον καταθέσθαι τὸ τύραννον. ὑπισχνεῖτο δὲ καὶ τὴν δευτέραν τοῦ κράτους ἀπονεῖμαι ἀξίαν αὐτῷ, τοῖς τε προημαρτημένοις διαλύσασθαι. ἐνέχυρόν τι τῆς ὁμολογίας ὅρκον μεσίτην παρέχεσθαι. ὁ δὲ βαρὰμ ταῖς βασιλικαῖς ἐντετυχηκὼς συλλαβαῖς, τοῖς τε τοῦ χοσρόου ἠμείψατο γράμμασιν. ἤδη γὰρ παραθήσομαι καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ βαρὰμ ἐπὶ λέξεως σύμφρασιν.

ſtudium regis erga ſe contemnens, vt centaurus aliquis (id eſt, ferum & agreſtē in modum) quæ ſibi miniſtrabantur vituperabat. Nō immeritò autem miſericordiam illaudabilem auerſabatur, & ſimulatam pietatem, vt apertā iniuriam excludebat: id quod etiam exitium ei peperit. Fuſtibus enim in ilia impactis, & collo ictibus clauarum confracto, acerbiſsimè vitā exuit. Choſroes cum tā inexpiabili ſcelere primordia regni ſui contaminaſſet, pro adepto imperio lætitiam publicā inſtituebat: & in Perſarum nobiliſsimos quoſq; largitiones auri prodigè faciebat: cateruas è carcere dimittebat, quò à paterna crudelitate longius abſuturus crederetur. Die ſexto per epiſtolam accitur Varamus, donisq; ꝓ magnificentia regia ad tyrannidem abiiciendā inuitatur. Proximi item ab rege honores in regno, admiſſorum condonatio, pactiq; huius quoddam pignus, nempe iuſiurandum interceſſurum, promittuntur. Varamus lecta regis epiſtola, hunc in modū reſcribit, ad verbum.

Βαρὰμ φίλος τοῖς θεοῖς. νικητής. ἐπιφανής. τυράννων ἐχθρός. σατράπης μεγιστάνων. τῆς περσικῆς ἀρχων

Varamus deorum amicus. victor inſignis. tyrānorum inimicus. Satrapa Megiſtanū ſiue pro-

δυνάμεως. ἔμφρων. ἡγεμονικός. δεισιδαίμων. ἀνεπονείδιστος. εὐγενής. εὐτυχής. εὐεπήβολος. αἰδέσιμος. οἰκονομικός. προνοητικός. πρᾷος. φιλάνθρωπος. χοσρόῃ τῷ παιδὶ ὁρμίσδου.

procerum. Perſicarum copiarũ Imperator. ſapiens princeps. religioſus. inculpabilis. nobilis. beatus. voti compos. venerandus. œconomicus. prouidus. mitis. humanus. Choſroæ Hormiſdæ filio.

Τὰ γραφέντα παρὰ τῆς ἐλλειποῦς ὑμῶν καὶ μικροτάτης συνέσεως, ἐδεξάμην. καὶ τὰ σταλέντα παρὰ τῆς σῆς τολμηρᾶς ἐγχειρήσεως οὐκ ἀπεδεξάμην. ἔδει γὰρ μήτε γράμμασι, μήτε δωρήμασι βασιλικοῖς χρήσασθαι ὑμᾶς πρὸς ἡμᾶς. καὶ μάλιστα οὕτως ἀτάκτου τῆς σῆς χειροτονίας παρελθούσης, κατὰ τὴν περσικὴν πολιτείαν. καὶ μήτε τῶν εὐγενῶν, καὶ ἀξιολόγων συμψήφων γενομένων τοῖς ἀτακτοτέροις, καὶ δυσγενεστέροις ἀνθρώποις. ἵνα μὴ οὖν τοῖς πατρῴοις ἐπιπέσῃς κινδύνοις, τὸ μὲν διάδημα ἐν ἱεροῖς ἀποθέμενος τόποις, τῶν βασιλικῶν τόπων ὑπέξελθε. τοὺς δ᾽ ἐπὶ πταίσμασιν ἑαλωκότας, ἐν εἱρκτῇ αὖθις ἀποθέσθαι, τοὺς τὰ ὅμοιά σοι τετολμηκότας, ἀναγκαῖον. οὐδὲ γὰρ μετὰ τῆς σῆς δυνάμεως ἴδιον, ἀνεξετάστως τοὺς κακούργους ἀνθρώπους παραλῦσαι, τῆς πρεπούσης αὐτοῖς παρὰ τῶν νόμων ἐπεξελεύσεως. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς, καὶ κλιματαρχης τῆς περσικῆς πολιτείας παραυτίκα γενήσῃ. ἔρρωσο, φρονῶν τὰ συμφέροντα. εἰ δὲ μή, προγονικῶς διαφθαρήσῃ.

Quæ ab imperfectione, paruiſſimaq; prudẽtia tua mihi ſcripta ſunt, recepi: munera confidenter abs te miſſa, repudiaui. Nam neque literas, neq; dona regalia ad nos mittere conueniebat: cum præſertim te rege creando tanta ſit in rempublicam Perſarum inuecta perturbatio, & neque nobiles, neq; alicuius pretij homines cum turbulentis illis, ac plebeis ſocietatem coiuerint. Ne igitur paterna te calamitas excipiat, depoſito in ſacris locis diademate, regia excede. Qui porrò deliquiſſe conuicti ſunt, qui, inquam, paria tuis ſceleribus auſi ſunt, eos de integro in carcerem trudi oportet. Non enim poteſtatis tuæ eſt, homines maleficos citra diſcrimen legum pœnis eximere. Hæc vbi feceris, te ad nos confer, & ſtatim Climatarcha Perſidis *(hoc eſt, tractus alicuius terrarũ, ſeu regionis Præfectus)* creabere. Vale, & conducibilia fac cogites. Sin min', cũ patre tuo malè peri.

CAPVT VIII.

Rex ad procerum conſeſſum de literis Varami refert. Ad iram ab iiſdem extimulatur. Eiuſdem cautio. Litera Choſroæ ad Varamum, quibus faſtum eius excuſat, culpam in ſcribam facetè transfert; negat ſe facturum quæ poſtulet: ſpiritus regios oſtendit.

Τοῦ δὲ γραμματοφόρου συντόνῳ κινήσει τινὶ θᾶττον παραγεγονότως εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὸ πυκτίον τῶν ὑπὸ Βαράμου συγγεγραμμένων τῷ βασιλεῖ παρακομισαμένου, τῇ ἐπαύριον ἅπαντας εἰσκαλεσάμενος ὁ τοῦ περσικοῦ βασιλεύς, εἰς ἐπήκοον τῶν συνεληλυθότων παρεγύμνου τὰ ὑπὸ Βαρὰμ σοβαρῶς γεγραμμένα. οἱ δὲ σατράπαι καὶ οἱ ἄλλοι ταῖς τῶν ἀξιωμάτων τύχαις καταλαμπόμενοι, ἐδεινοπάθουν ἐπὶ τοῖς ἐκτόπως τετολμημένοις τῷ Βαρὰμ, τὸν δὲ βασιλέα πρὸς ὀργὴν ἐξεβάκχευον, κοινὸν τῆς περσίδος τύραννον ἐς τὸ φανερὸν ἐκεῖνον αὐτὸν τὸν Βαρὰμ γράφοντες. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Βαβυλώνιος δεδιὼς, μὴ ταῖς ἀπειλαῖς τῶν λόγων ἐκτραχύνῃ τὸν τύραννον πρὸς τὸ ἀπειθέστερον, κρύπτει μὲν παρ' ἑαυτῷ τὸ δοκοῦν, καὶ ὥσπερ ὑπὸ παραπετάσματι τῷ ἐπιπλάστῳ τῆς κολακείας τὴν τοῦ Βαρὰμ ὑποκλέπτων δευτέραις ἀξίωσιν καθυφεῖναι τοῦ ὄγκου τὸν αὐτὸν πράττοντα, τάδε πως ἐν βιβλίῳ ἐγχαράξας αὐτῷ. οἶμαι δ' οὐκ ἀναξιόλογον καὶ αὐτὴν τὴν συνθήκην προθεῖναι τῆς λέξεως, ἵνα τῷ ἀμεταμόρφῳ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκθέσεως, ἄδολα τὰ τῆς ἀληθείας ἀρύσωνται, οἱ ξένων καὶ ἀκορέστων ἀφηγημάτων κατορεγόμενοι.

CVM tabellarius magnis itineribus celeriter in regia affuiſſet, tabellaſque à Varamo conſcriptas regi tradidiſſet, die poſtero conuocatis ad vnum optimatibus, magiſtratuumque honore illuſtribus, ad ſe à Varamo ſuperbè ſcripta commemorat. Illi inuſitatã viri audaciam grauiter, & iniquo animo ferunt, regique faces irarum ſubiiciunt. Varamum communem Perſidis tyrãnum eſſe palam decernunt. Rex metuens, ne verborum minis tyrannum exaſperatum, ad officium præfractiorem redderet, ſententiam ſuam occultam habet, & ficto velatoque blandimento eum captans, vt ad ſecundam ſaltem petitionem de arrogantia remitteret, hunc ei libellum ſcribit: quem ad verbum apponere, non alienum fore opinor: quò expoſitione rerum nihil variata, veritatem puram ac liquidam hauriant, qui nouarũ narrationum delectatione ſatiari non poſſunt.

Choſ-

Χοσρόης βασιλεὺς βασιλέων. δυναστευόντων δεσπότης. κύριος ἐθνῶν. εἰρηνάρχης. τοῖς ἀνθρώποις σωτήριος. ἐν θεοῖς μὲν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ αἰώνιος, ἐν δὲ τοῖς ἀνθρώποις θεὸς ἐπιφανέστατος. ὑπερένδοξος. νικητής. ἡλίῳ συνανατέλλων, καὶ τῇ νυκτὶ χαριζόμενος ὄμματα. ἐκ προγόνων ἐπίσημος. βασιλεὺς μισοπόλεμος. χαριστικός. ὁ τοὺς ἄσωνας μισθούμενος. καὶ τὴν βασιλείαν πέρσαις διαφυλάττων. βαρὰμ στρατηγῷ περσῶν, ἡμετέρῳ δὲ φίλῳ.

Choſroes rex regum. Dominantium dominus. Gentium dominus. Princeps pacis. hominum ſalus. Inter Deos quidem homo bonus & æternus. Inter homines autem Deus illuſtriſſimus. Victor longè glorioſiſſimus. Cũ ſole exoriens. Nocti oculos (*ſtellas*) largiens. A maioribus nobilis. Rex belli oſor. Benè merẽs de omnibus. Aſonas mercede conducens. Et regnum Perſis cuſtodiens. Varamo Perſarum duci. Amico noſtro.

Ὑπομνηστικὸν τῆς πολυθρυλλήτου ὑμῶν ἀνδρείας ἐδεξάμεθα, καὶ γνόντες ὅτι ὑγιαίνετε, ἐχαροποιήθημεν. τινὰ δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ῥήματα παρετέθησαν, ἃ ἐκ τῆς σῆς οὐκ ἐξεφωνήθησαν καρδίας· ἀλλ᾽ ἴσως ὁ τοῦ γράμματος ὑπουργὸς οἴνῳ πολλῷ μεθυσθεὶς, καὶ ὕπνῳ ἀμέτρῳ περιβληθεὶς, μάταια καὶ ἀλλόκοτα ἐνύπνια συνεγράψατο. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ

Schedam multorum ſermonibus prædicatæ fortitudinis veſtræ ſuſcepimus, intellectoque vos benè valere, gauiſi ſumus. Reperiebãtur autem verba quædam intexta epiſtolæ, quę ab animo tuo haud profluxerunt: ſed fortaſſe amanuenſis probè appotus, altoque ſomno demerſus, vana & monſtroſa ſomnia ſua litteris exarauit. Quoniam verò

» τὰ δένδρα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις
» τὰ ἱμάτια ἀπεδύσαντο, καὶ οὐκ ἰσχύ-
» ουσι τὰ ἐνύπνια. διὰ τοῦτο οὐκ ἐτα-
» ράχθημεν. ἡμεῖς δὲ καὶ τὸν βασί-
» λειον θρόνον καλῶς ἀπελάβομεν, καὶ
» τὰ νόμιμα πέρσαις, οὐκ ἀνετρέψα-
» μεν, τοὺς δ' ἐκ φυλακῆς διασω-
» θέντας, πάλιν φυλακῇ οὐκ ἐπιθῶ-
» μεν. οὐ γὰρ πρέπει βασιλέως δωρεὰν
» χηρεύειν δυνάμεως. τὸ μὲν οὖν διά-
» δημά ἐπὶ τοσοῦτον τεθαρρήκαμεν μὴ
» ἀποτίθεσθαι, ὡς ἐλπίζειν ἡμᾶς καὶ εἴ-
» περ ἄλλοι εἰσὶ κόσμοι, κἀκείνων βα-
» σιλεύειν. ἐρχόμεθα δὲ πρὸς σὲ βα-
» σιλικώτερον, ἢ λόγοις πείσοντες, ἢ
» τοῖς ὅπλοις καθυποτάξαντες. ἐὰν θέ-
» λῃς εὖ ἔχειν, φρόνει τὰ δέοντα. ὑγίαινε, ἐσόμενος ἡμῶν ἄριστος σύμμα-
» χος.

diebus iſtis arbores ſuas veſtes (frondes) depoſuerunt, & ſomnia non valent, ideo res nihil nos perturbauit, qui in ſedem regiam honeſtè ſucceſsimus: & Perſarum iura non euertimus; & cuſtodia liberatos, iterum non includemus: debent enim regis dona vim, & robur obtinere. Diadema deniq; adeò non depoſituros confidimus, vt potius, ſi adhuc alij mundi extant, eorum nos fore reges confidamus. Veniemus autem ad te regaliter; vt aut verbis tibi perſuadeamus; aut armis te ſubigamus. Si benè vis habere, recta ſape. Vale, futurus ſocius noſter optimus.

CAPVT IX.

Choſroes contra Varamum delectus agit, duces præponit. Copiæ fluuio ſeparantur. Fruſtra collocuti, ad velitationes veniunt. Choſroæ timiditas. Varami fidentia. Choſroes ſuſpectos interficit. Noctu inuaditur. Multa cædes editur. Multi ad Varamum deficiunt. Etiam ipſe Choſroes fugam init.

Ὅτι γοῦν ταῦτα ἐπεπόμφει ὁ βασιλεὺς τῶν μήδων τῷ τυράννῳ βαράμῳ, αἱ δυνάμεις πάντοθεν ἠρανίζοντο. συλλέγεταί τε τὸ ὁπλιτικὸν τοῦ τε περὶ τῶν ἀδραβιγανῶν. τοῦ τε ἐπικαθημένους τοῖς μέρεσι τοῦ ζάβα ποταμοῦ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνὰ τὴν νίσιβιν στρατοπεδευομένους ἀνελέξατο ὡς τάχος. καὶ δὴ τὰ ὀψώνια τοῖς ἐπισωρευθείσαις αὐτῷ δυνάμεις εἰς ἕνα ἐπισχοῖσι χῶρον, χρήμασι φιλο-

Hac epiſtola ad tyrãnum delata, copiæ vndiq; corrogantur, & miles ex Adrabiganis, & ex accolis Zabæ fluminis cõſcribitur. Ad Niſibim quoq; caſtrametati, ſine mora aggregantur. Ergo poſtquã contractas à ſe copias vnum in locum cõduxit, diſtributo benignè cõgiario duces præficit. Saranem cornu dexterius,

φρονησάμενος, τοὺς δὲ ἡγεμόνας περιΐστησι· τὸν μὲν Σαράνην τοῦ δεξιοῦ ἐπιστατεῖν παρακελευσάμενος στίφους· Ζαμένδην δὲ τοῦ εὐωνύμου κλίτους προστάττει ἡγήσασθαι· τὸν δὲ Βινδόην τὴν μέσην περιβάλλεσθαι φάλαγγα, τῶν τε ὀπισθοφυλάκων ἀντέχεσθαι παρεκελεύετο. ἀπάρας τοίνυν ἐκ τῶν βασιλείων ὁ περσῶν βασιλεὺς, προσομιλεῖ πεδίῳ τινὶ, ἐν ᾧ ποταμὸς περιεπέχυτο, ἑκατέρας δυνάμεως διαρρέων μεσαίτατος. ἐπὶ τῶν ὄχθων τοίνυν τοῦ ποταμοῦ ἑκατέρας στρατιᾶς ποιησαμένης τὴν σύστασιν, καὶ πολλῶν λόγων ἀπό τε χοσρόου καὶ Βαρὰμ διαπορθμευομένων, ἀπὸ πρώτης ἕω μέχρις ἑσπέρας, ἐπιστολῆς καὶ τῆς διαλέξεως εἰς ἀέρα χυθείσης, καὶ μηδαμῆ μηδαμῶς εἰρηναίων λήξεως κληρωσαμένης ἀποπεράτωσιν, ὁ πόλεμος ἐκαττύετο, ἥ τε μάχη ἐκυοφόρει μεγάλων κακῶν ἐπιφοίτησιν. τοίνυν ἐκδρομαί τε ἤδη ἐγίνοντο, ἀκροβολισμοί τε. καὶ ταῦτα δὴ ταῦτα τὰ τῆς παρατάξεως προπύλαια φιλοπόλεμα. ὁ μὲν οὖν Βαράμης, τάφρον περιεβάλετο. τά τε ἄλλα τὰ εἰς ἀσφάλειαν τῆς μαχίμου δυνάμεως ἐτεκταίνετο. ὁ δὲ χοσρόης οὐ θαρρῶν χάρακα ἐν πεδίῳ περιστοιχώσασθαι, ἡμέρας μὲν διαπλούσης πολεμησείων, ὥσπερ πως ὑπεφαίνετο· νυκτὸς δ᾽ ἐπιούσης, εἴσω τῆς πόλεως τὰς δυνάμεις περιφρουρεῖ συγκλείσας. ἐντεῦθεν οὐκ εἰς ὀλίγην κατεπεπτώκει ἀθυμίαν τὰ περὶ τὸν χοσρόην στρατεύματα. ὁ δὲ Βαράμ, ὅτε κατάδηλος ἡ τῆς ἀντιθέτου δυνάμεως γέγονέ που δειλία, ἐθάρρησε λοιπὸν μὴ κλέψαι τὸν πόλεμον. οὓς γὰρ ἐνῆν βιάσασθαι ἐς τὸ φανερόν, τούτους οὐκ ἐδοκίμαζε τὴν ἀπάτην καταγ[illegible]άσασθαι, καὶ

rius, Zamēden ſiniſterius curare iubet; Bindoi medios, & triarios committit; profectuſque è regia, in planitiem quandam venit, quam fluuius interlabens, vtrumque exercitum diuidebat. Super ripas igitur vtriſque conſtitutis, ac multis ſermonibus vltro citroque à principio diei vſque in veſperum habitis, mandatiſque & colloquiis in ventum effuſis, & nulla ex parte vllo modo pace compoſita, prælium capeſsitur, & pugna ingentia mala parturit. Excurſiones fiebant, & miſsilibus res prætentabatur: quæ ſolent eſſe certaminum militarium præludia. Varamus vallum circundat, & alia ad ſuos tutandos molitur. Choſroes exercitum vallo cingere in campo non audens, die quidem toto bellaturire videbatur; aduentante autem nocte copias in vrbe ſecuritatis ergo claudebat. Ex quo milites ponebant animos. Varamus ex hoſtium timiditate factus animoſior, de cætero tectius agendum non putauit. Quos enim vi aperta liceret deuincere, ab iis fraudem ſibi obiectari,

θολὸν τοῖς θριάμβοις διὰ τὸν δόλον παρέχεσθαι. ὁ δὲ χοσρόης ὑπολαβών τινας συνδιατίθεσθαι τοῖς ὑπὸ τοῦ τυράννου διεγχειρουμένοις, φόνῳ διεχρήσατο τούτους. δευτέρα δ' ἡμέρα τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις καταβεβλημένας τὰς ψυχὰς ἑωράκει. διά τοι τοῦτο πρὸς ἀπόδρασιν εἶδε. τήν τε ἀποφυγὴν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν γυναίοις προκατειργάζετο. οὕτω δὴ τῶν πραγμάτων διακειμένων, ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ὁ Βαρὰμ οὐκ ἐθέλοντος χοσρόου πρὸς παράταξιν ἀπαντῆσαι, νυκτομαχίαν ἐν σκοτομήνῃ συνίστησιν. ἐπιπίπτει τε τοῖς περὶ τὸν χοσρόην στρατεύμασι. φοβερᾶς τοιγαροῦν οὔσης τῆς καταπλήξεως, μεγάλου τε θορύβου ἐξαπιναίως φοιτήσαντος, τῆς τε θραύσεος πρῶτα τοῖς νωτοφόροις ζώοις ἐπιφερομένης ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἶτα καὶ πρὸς αὐτοὺς συμμάχους χοσρόου μεταβεβηκότος τοῦ φόνου, πολλῶν τε ἀναιρεθέντων, μετατίθεται τὴν γνώμην τὸ μάχιμον, αὐτομολεῖ τε πρὸς τὸν Βαρὰμ, καὶ ταῖς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεσιν ἀναμίγνυται. ὁ μὲν οὖν χοσρόης, τὴν ἀκρώρειαν τῶν δυστυχημάτων φέρειν οὐκ ἔχων, ἢ ποδῶν εἶχε δυνάμεως, διαδιδράσκει τὸν μέγαν τοῦτον, καὶ παραδοξότατον κίνδυνον, μετά τινων εὐαριθμήτων ὑπασπιστῶν.

iectari, ac triumphis ſuis propter dolum adhibitum maculam aſpergi, probare non poterat. Choſroes ratus quoſdam è ſuis tyranno fauere, eos vita priuat. Die ſequenti copias ſuas deſperatas animaduertens, præmiſsis vxoribus ad fugam ſpectat. Rebus ſic affectis, luce ſeptima Varamus Choſroe conflictum detrectāte, nocturnis tenebris impreſsionem facere inſtituit. Stupore igitur horribili, ac trepidatione deſubitò ingruente; primumque iumentis onerariis occiſis, deinde ad milites ipſos progreſſa cæde, nec paucis interfectis, reliqui mutata mente cum Varamo ſeſe coniungunt. Choſroes huic grauiſsimæ cladi perferendæ impar, ſumma vſus celeritate, cum paucis quibuſdam ſatellitibus, magnum, & inexſpectatiſsimum diſcrimen effugit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT X.

Conſultat Choſroes, quò ſe vertat: Chriſtianorum Deum inuocat: fræno dimiſſo, equi greſſum ſequitur: Circeſij à Probo humaniter accipitur: Comentiolo duci eius aduentus, & quid ab Imp. petat ſignificatur. Mittitur cum epiſtola nuntius ad Mauricium, quem ingens inde lætitia occupat.

Καὶ οὕτω τῆς βασιλείας ἐκπεπτωκώς, τὴν κτησιφῶντά τε καταλιπών, καὶ τὸν τίγριν διανηξάμενος ποταμόν, διηπορεῖτο ὅποι καὶ δράσειε· τῶν μὲν πρὸς τὸ σκυθικὸν τὸ ἑῷον (οὓς τούρκους λέγειν εἰώθαμεν) γίνεσθαι εἰσηγουμένων αὐτῷ· τῶν δὲ ἐν τοῖς καυκασίοις, ἢ ἀτραπίκοις διασώζεσθαι ὄρεσιν. οὕτω μὲν οὖν ἠμηχάνει ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ βασάνῳ τῶν παραινέσεων. τοιγαροῦν κομιδῇ ἐπιεικῶς ἀνατίθησι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ τὰς ἡνίας τῆς ἀποδράσεως. εἴς τε τὸν οὐρανὸν ἀποβλέψας, καὶ τοῦ δημιουργοῦ εἰς ἔννοιαν γεγονώς, ἀγνωμονῶν τε τοὺς ἐπιπλάστους θεούς, τῷ τε μίθρᾳ μηδέν τι τῆς ἐλπίδος προσενεγκάμενος, εἰκότως ἠμαύρωσε τὸ τῶν κινδύνων ὀξύῤῥοπον, καὶ τὴν πίστιν μεταβαλλόμενος, μεταβάλλει καὶ τὴν τύχην πρὸς δεξιότητα. τῷ μὲν οὖν χαλινῷ χαίρειν εἰπών, τάς τε εὐθετιζομένας ἡνίας παρακρουσάμενος, ἠξίου ὑπὸ τῆς ἵππου ἰθύνεσθαι, τόν τε ἐπιβάτην ὑπὸ τοῦ ἐποχοῦντος κυβερνᾶσθαι πρὸς τὰ συμφέροντα, θεῷ καὶ ἵππῳ τὰς κρίσεις πιστευτικῶς τῶν ἐκβάσεων. οὕτω γὰρ εὐδόκησεν ὁ καιρός, μεγάλην ἀποσχεδιάσαι τῷ κόσμῳ πραγμάτων ὑπόθεσιν. ἡ μὲν οὖν

CVm ſic regno excidiſſet, Cteſiphontẽ reliquiſſet, Tigrimq́ue traieciſſet, pendebat animi quò ſe verteret; conſulentibus aliis, vt ad Scythas orientales (quos Turcas nominare ſolemus) proficiſceretur: aliis, vt Caucaſeis, aut inuiis montibus ſalutem ſuam mandaret. Sic ille, rationum momenta examinans, perplexus hærebat. Itaque ſupremo omnium Deo æquiſsimè arbitrium fugæ ſuæ permittit, ſublatiſq́ue in cœlum oculis, & opificis vniuerſorum recordatus, deoſq́ue commentitios abominatus, ac de Mithra (ſole) omni ſpe abiecta, meritò impendens capiti ſuo periculum amolitus eſt, & cum religione fortunam quoque feliciter mutauit. Itaque dimiſsis habenis ſcitè compoſitis, equi greſſum vltroneum ſequi, atque ab eo ipſe rector, Deo, & animanti commiſſo euentus iudicio, ad vtilitatem ſuam dirigi voluit. Sic enim viſum eſt tempori, magnũ ex tempore mundo præbere admirationis argumentum. Equus igitur ille regius ſeſſorem ſuum fugitiuum per ſolitudinẽ, & iuxta

ἵππος ἐκείνῃ ὁ βασιλεὺς ἤγε τὸν ἐπιβάτην φυγάδα ἀνὰ τὴν ἔρημον. ταύτην δὲ διανύσας, καὶ τὸν εὐφράτην ποταμὸν παραμείψας, τῷ ἀβορέων καὶ ἀνόθων πλησιάζει φρουρίοις. ταῦτα δ' ὑπὸ τὸ περσικὸν ὑφορολογεῖ τὸ πολίτευμα· ἀπάρας δ' ἐντεῦθεν χοσρόης, ἀφικνεῖται ἐπὶ τὰ κιρκησίου ἐχόμενα πόλεως. δέκα δὲ σημείοις ἀγχαυλιζόμενος, ἀπεκπέμπει ἀγγέλους εἰς τὸ κιρκήσιον, παραδηλῶν τὴν ἄφιξιν, καὶ τὰς νεωτέρας τύχας, καὶ τὴν ἐς τὸν καίσαρα καταφυγήν. τήν τε ἐς τὰ οἴκοι κάθοδον ἐξαιτούμενος, ἠξίου συμμαχικὸν ἀπὸ ῥωμαίων ἀποίσεσθαι. τρίτη γοῦν φυλακῇ τῆς νυκτὸς, καὶ οἱ ἄγγελοι πρὸς ταῖς πύλαις ἐχώρησαν. ἐπεὶ δὲ τοῖς πυλωροῖς τὰ τοῦ τείχους διεξοδευόμενα ὑπὸ τῶν πρέσβεων διεγνωρίζετο, ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα θᾶττον τῆς πόλεως οἱ τὴν φρουρὰν τῶν πυλῶν ἐγκεχειρισθέντες προήεσαν, τῷ τε ἡγεμόνι μετὰ σπουδῆς τὴν περιπέτειαν ἀνετίθεσαν. τῷ δὲ φρουράρχῃ ἦν ἄρα πρόβος ὄνομα. ὁ μὲν οὖν πρόβος ἑωθινοῦ τὸν χοσρόην πρὸς τὸ ἄστυ εἰσάγει. δεξιότητι δὲ καὶ φιλοφροσύνῃ τοῦτον ἐξένιζε. τὰ δὲ τούτου γύναια, παῖδας ὑπομαζίους περιαγόμενα, λίαν εἰς τὰ μάλιστα φιλανθρωπίας ἠξίου. σύν τε ὑπασπιστὰς, καὶ περιπόλους, τριάκοντα δ' ἄρα τῷ χοσρόῃ ὑπῆρχον, οὓς ἐποίει κάρτα ἐπιεικῶς. δευτέρᾳ δ' ἡμέρᾳ καὶ χοσρόης, ὁ τῶν περσῶν βασιλεὺς, ἐξῄτει τὸν πρόβον διὰ γράμματος πρεσβεύειν παρὰ τὸν καίσαρα. καὶ ἐγχαράξας βασιλείους κεραίας, διὰ πρόβου τῷ αὐτοκράτορι ἔστελλε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ κομεντιόλῳ τῷ στρατηγῷ

Euphraten ad Aboreorũ,& Anathorum caſtella,Perſis tributaria perducit.Inde diſcedens in fines Circeſiorũ defertur, & adhuc ad decimum lapidem diſtans, nuntium in vrbē ſuper aduentu ſuo, recentiq; calamitate ac deliberato ad Cæſaré perfugio mittit: cuius adiutus auxiliis redire domum deſideret. Tertia noctis vigilia nuntij ad portas affuerunt; qui vt cuſtodibus de ingreſſu ſignificarunt, illi continuò ad vrbis ac præſidij Præfectum accedunt; de conuerſione rerum certiorem faciunt.Probus(hoc Præfecto nomen erat)Chosroen mane in vrbem introducit, eum vrbanè, & humaniter tractat,eiuſque mulieres, quæ lactentes adhuc infantes geſtabant,ſatellites quoq; & cuſtodes (quorum triginta numerabantur) habet benignisſimè. Die ſequẽti Probum Choſroes orat, vt per eũ litteras ad Cæſarem mittere ſibi liceat. Annuit, epiſtolamq́; regis tranſmittendam ſuſcipit. Poſtero die Comentiolo duci, Hierapoli degenti,Choſroen ad ſe veniſſe ſcribit,& epiſtolam,quam ille Imperatori ſupplicem conſcripſerat, adiungit.His ſibi à Probo ſignificatis. Comentiolus vni de curſoribus

κατὰ τὴν ἱερὰν πόλιν ἐνδιατρίβοντι, καταδηλον τὴν Χοσρόου ἐνδημίαν ὁ πρέσβυς πεποίηται, πέμψας ὡς αὐτὸν καὶ τὰ παρὰ Χοσρόου ἐν ἀξιώσει γεγραμμένα τῷ καίσαρι. ὁ δὲ κομεντίολος τῶν ὑπὸ τοῦ πρέσβεως διαγνωσθέντων αὐτῷ, κατὰ τὴν ἱερὰν πόλιν τοῖς ταχυδρομοῦσιν ἄγγελον παρεδίδου ἥξοντα ἐς βασιλέα. ὁ δ' αὐτοκράτωρ μαυρίκιος τούτων ἀκηκοὼς, περιγάνυται, καὶ ταῖς κρείττοσιν ἐλπίσι κατέχομενος ἦν. τό τε σήμαντρα τὰ περσικὰ περιελόμενος, ὅτι ἂν καὶ ταῖς δέλτοις ἐνεκεχάρακτο, διερευνᾶτο ἀνελίξας τι καὶ ἀναγνῶναι· ἡ δὲ τῆς ἀξιώσεως τοῦ τῶν περσῶν βασιλέως ἐν τούτοις συνετέτακτο, ἐπὶ λέξεως γὰρ προθήσω τὴν πρέσβευσιν, ἀκαλλώπιστον φράσεως, ὅπως τῇ ἀμαθίᾳ τῆς λέξεως τὸν νοῦν τῆς ἀξιώσεως ἀνεπίπλαστον ἐνοπτρισώμεθα.

ribus Hierapolitanis nũtium ad Imperatorem perferendum iniungit. Qui ex auditione mirifica voluptate perfuſus, melius de cætero res ituras etiam atq; etiã vehementerque confidebat; detractoque ſigno Perſico, quid tabulæ continerent, legendo ſcrutabatur. Continebãt autem petitionem regis, quã ego, vt eſt, inornatam & ſimplicem hîc ſubiiciam, quò in imperitia dictionis ſinceritatẽ petitionis ceu in ſpeculo contemplemur.

CAPVT XI.

Littera Choſroæ ad Mauricium. Duo eſſe imperia omnium maxima, Romanum & Perſicum. Accuſatio Varami, contra quem concitatur Imp. & auxilium rogatur.

Χοσρόης περσῶν βασιλεύς. τῷ ἐμφρονεστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων. ἀγαθοποιῷ. εἰρηνικῷ. δυνάστῃ. φιλευγενεῖ. καὶ τοῖς ἀδικουμένοις σωτῆρι. εὐεργετικῷ. ἀμνησικάκῳ χαίρειν.

Choſroes Perſarũ rex. Imp. Romanorum ſapientiſſimo. Benefico. Pacifico. Potẽti. Nobilitatis amanti. Inique afflictorum liberatori. Ad bene de omnibus merendum propenſo. Iniuriarum immemori ſalutem.

Δύο τισὶν ὀφθαλμοῖς τὸν κόσμον καταλάμπεσθαι πάντα, ἄνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ θεῖον ἐπραγματεύσατο. τουτέστι τῇ δυνατωτάτῃ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ, καὶ τοῖς ἐμφρονεστάτοις σκήπτροις τῆς περσῶν πολιτείας. ταύταις γὰρ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τὰ ἀπειθῆ, καὶ φιλοπόλεμα ἔθνη λικμίζονται καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων διαγωγὴ κατακοσμεῖται, καὶ κυβερνᾶται διὰ παντός. καὶ ἔστι λαβεῖν τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν τοῖς ἡμετέροις ῥήμασι συμφωνοῦσαν. ἐπεὶ τοίνυν σκαιοί τινες καὶ πονηροὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιπολάζοντες δαίμονες πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καλῶς συντεταγμένα συγχεῖν μὲν ἐπείγονται, εἰ καὶ μὴ ἔκβασιν ἡ τούτων λαμβάνει ἐγχείρησις, πρέπει τοὺς θεοφιλεῖς καὶ εὐσεβεστάτους ἀνθρώπους τούτοις ἀντιστρατεύεσθαι, ἔχοντας ἀπὸ τοῦ θεοῦ σοφίας θησαυρὸν, καὶ δικαιοσύνης βραχίονα καὶ ὅπλα. κατὰ τοίνυν ταύτας τὰς ἡμέρας οἱ βλαπτικώτατοι δαίμονες κατὰ τῆς περσῶν ἐπιφοιτήσαντες πολιτείας, δεινὰ κατειργάσαντο, καὶ δούλους κατὰ δεσποτῶν ἐπεστράτευσαν, κατὰ βασιλέας οἰκέτας, κατὰ τῆς τάξεως τὴν ἀταξίαν, κατὰ τοῦ καθήκοντος τὸ μὴ πρέπον, καὶ πᾶσι τοῖς ἐναντίοις τῶν ἀγαθῶν ἐχορήγησαν ὅπλα. Βαραμ γὰρ ὁ κατάπτυστος δοῦλος ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων αὐξηθεὶς, καὶ διαλάμψας, καὶ μὴ χω-

Duobus quibuſdam oculis vniuerſum mundum illuſtrari, iã olim & ab initio Deus Opt. Max. curauit: hoc eſt, Romanorum imperio potentiſsimo, & prudẽtiſsime temperata Perſarum reipub. His namque principatibus ampliſsimis rebelles, & Mauortiæ gentes compeſcuntur, humanæque inſtituta vitæ ornantur, & reguntur ſemper. Quarum rerũ conſequẽtiam verbis noſtris ſuffragãtem videre licet. Quoniam ergo infauſti quidam peruerſique dæmones, in te homines vagantes, omnia à Deo rectè conſtituta confundere ac perturbare connituntur, tametſi eorum conatus nihil proficiunt, Deo charos, pietatique deditiſsimos mortales, à Deo ſapientiæ theſaurum, iuſtitiæque brachium & arma habentes, iis obuiam ire, & contra pugnare decet. His itaq; diebus pernicioſiſsimi dæmones in regnum Perſicum ſe ſe inſerẽtes, atrocia deſignarunt, & ſeruos aduerſum dominos, famulos aduerſum reges, confuſionem aduerſus ordinem, indecorum contra decorum, & omnia demum bonitati contraria & inimica ſuppeditatis armis inſtruxerunt. Varamus etenim ſeruus ille deteſtandus, à maioribus noſtris euectus, & honoribus illuſtratus, cum magnitudinem gloriæ non caperet, ad peſtem & perniciem nobis machinan-

Digitized by Google

ρήσας τῆς δόξης τὸ μέγεθος, πρὸς ὄλεθρον ἀπεσκίρτησε, καὶ βασιλείαν ἑαυτῷ μνηστευόμενος, πᾶσαν διετάραξε τὴν περσῶν πολιτείαν. καὶ πάντα καὶ πράττει, καὶ διεγχειρεῖ, ἵνα μέγαν ὀφθαλμὸν ἀποσβέσῃ δυνάμεως, καὶ λάβωσιν ἐντεῦθεν ἔθνη ἀνήμερα καὶ κακοπραγέστατα παῤῥησίαν καὶ δύναμιν, κατὰ τῆς ἡμερωτάτης τῶν περσῶν βασιλείας. εἶτα λοιπὸν ἐντεῦθεν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ τῶν παρ' ὑμῶν φορολογουμένων ἐθνῶν κράτος ἄχετον, καὶ πολλῆς λύμης οὐκ ἄμοιρον. πρέπει τοίνυν τῷ εἰρηνικῷ τῆς προνοίας ὑμῶν, στηλιτευομένῃ βασιλείᾳ, καὶ ὑπὸ τυράννων βιαζομένῃ παρασχεῖν χεῖρα σωτήριον, συστήσασθαί τε μέλλουσαν ἀρχὴν καταλύεσθαι, καὶ τῆς σωτηρίας τὰς αἰτίας ὥσπερ τρόπαια οἰκουμενικὰ ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ ἱδρύσασθαι, ἀναγορευθῆναί τε ὑμᾶς κτίστας, καὶ σωτῆρας, καὶ ἰατροὺς τῆς περσῶν πολιτείας. πάντα γὰρ τὰ τῷ δικαίῳ συμβαίνοντα, πρέπει τοῖς δυνατωτάτοις βασιλεῦσι διὰ παντὸς ἀπεργάζεσθαι. καὶ ἐντεῦθεν τῆς μεγαλονοίας τὰ ἐγκώμια, καὶ τοῦ τῆδε κόσμου μεταναστεύουσιν, ἔχειν διὰ παντὸς ἀδιάφθαρτα, παράδειγμά τε συστῆσαι, ὡς οὐ δεῖ κατὰ δεσποτῶν δραπέτας ὁπλίζεσθαι. τὸ τοίνυν ἀνώμαλον νῦν τῶν πραγμάτων τῆς περσικῆς πολιτείας προσήκει παρ' ὑμῶν κυβερνᾶσθαι. λαμπρότερον γὰρ ἐντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν εὔκλειαν δι' ὑμῶν ἀπολήψονται. ταῦτα χοσρόης ἐγώ, ὡς

chinandam proſiluit: & regni habenas ſibi deſpondens, vniuerſam Perſarum rempub. conturbauit: agitq́; & tentat omnia, vt magnum potentiæ oculum extinguat, indeque nationes agreſtes, & ad malefaciendum promptiſsimæ imperium Perſarum manſuetiſsimum lacerandi licentiam poteſtatemque, ac tempore procedente contra veſtras quoque gentes ſtipendiarias robur inexpugnabile, & inprimis exitioſum nanciſcantur. Erit igitur honeſtū pacificæ veſtræ prouidentiæ, regno omnibus mortalibus notiſsimo, & à tyrannis oppreſſo manum ſalutarem porrigere, ac principatum interitui proximum confirmare denuo atque conſtabilire; ſalutiſq́; noſtræ cauſſas, vt trophæa vniuerſalia in repub. Romana figi, voſq́; reipub. Perſicæ conditores, ſeruatores, & medicos proclamari. Omnia quippe iuſtitiæ conſentanea perpetuò præſtare iuſtiſsimos Imperatores conuenit: atque hîc quidē excelſi animi præconia, hinc autem emigrantes, immortalia bona in omne æuum adipiſci: exemplumq́ue ſtatuere, ne poſthac fugitiui in dominos arma expediant. Nunc igitur perturbatum Perſidis ſtatum à vobis regi, & corrigi par eſt. Ex quo per vos Romanorum gloria ſplendeſcet magis. Hæc

» παρὼν, γράφων προσφθέγγομαι.
» χοσρόης ὁ σὸς υἱὸς, καὶ ἱκέτης. οὐ γὰρ διὰ
» τὴν τύχην τῶν συμβεβηκότων ἀθετήσεις
» τῆς ἀξίας, ἢ τῆς προσηγορίας τὸ πρόσ-
» φορον. οἱ δοτῆρες τῶν ἀγαθῶν ἄγγελοι
» τοῦ θεοῦ ἀνεπονείδιστον, καὶ ἀτυράννητον
» ὑμῶν τὴν βασιλείαν διαφυλάξωσιν.

ego Choſroes, tanquam præſens præſentem alloquens, Choſroes filius, & ſupplex tuus. Non enim quia me miſerum fortuna finxit, tu quoque hanc mihi conducibilem ſeu dignitatem, ſeu appellationem denegabis. Angeli Dei, bonorum largitores imperium
» veſtrum probro, & tyrannis liberum cuſtodiant.

CAPVT XII.

Perſis proceribus blanditur Varamus: Choſroen quari, ac vinctum ſiſti iubet. Bindoes in vinculis adducitur. Varami in regno aucupando aſtus: ſemet regem inſtituit. Ad præſidiarios Martyropoli eius mandatum. A Mauricio per ducem Comentiolum Choſroes honoratur. Eiuſdem impoſtura.

ΕΝ ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πρεσβείας κατεξητάζετο παρὰ τὸν καίσαρα, ὁ Βαράμης τούς τε σατράπας, καὶ τοὺς περιβλέπτους τῆς Βαβυλωνίας ἐφιλοφρονεῖτο, θεραπείας τε ἠξίου. ἀναλαβών τε τὴν βασιλικὴν πᾶσαν ἀποσκευὴν, ὅσην χοσρόης ὁ τῶν περσῶν ἐπεσύρετο βασιλεὺς, ἀφικνεῖται πρὸς τὰ ἀνάκτορα. διακρίνας τε ἐκ τοῦ ὁπλιτικοῦ ἄνδρας εἰς ἔκταξιν λογάδας, ἀνερευνᾶσθαι χοσρόην προσέταττε, δέσμιόν τε ὡς αὐτὸν παραστήσασθαι. οἱ μὲν οὖν διητυχηκότες τῶν ὑπὸ τοῦ Βαρὰμ προστεταγμένων αὐτοῖς, Βινδόῃ περιτυγχάνουσιν, ὃς ἔχαιρεν ἐς τὰ μάλιστα χοσρόῃ τῷ περσῶν βασιλεῖ. τοῦτον δεσμοῖς καθυβρίσαντες, ἄγουσι παρὰ τὸν Βαρὰμ ἑβδομαῖον. ὁ δὲ Βαρὰμ τὴν περσῶν βασιλείαν σφετεριζόμενος, καὶ τῷ ταύτης καθάπερ πλούμενος

INterea dum ſuper petitione regis conſultatur, Varamus Satrapas, & alios de Perſis eminentiores comitate, & beneficentia ad ſuas partes allectat, ſuſceptoque comitatu, & apparatu omni, quem poſt ſe Choſroes trahebat, ad palatium regale concedit, delectisque de exercitu bellatoribus egregiis, Choſroen indagari, & ſibi vinctum ſiſti imperat. Qui mandatis fruſtra parentes, in Bindoen regis Perſarum præcipuè ſtudioſum incidunt, eumque cõtumelioſè vexatum, cum vinculis die ſeptimo ante Varamum ſtatuunt. Varamus regnũ Perſicum ſibi vendicare nitens, & eius cupiditate nimia quaſi expugnatus, quas animo coque-

bat

ἔρωτι, ἐς τὸ φανερὸν τὰς τῆς ψυχῆς ἐπιβουλὰς οὐ παρεδείκνυε, δεδιὼς μὴ τούτου γε ἕνεκα φωραθείη, τέως τὴν ὅλην τῶν πεπραγμένων αὐτῷ ὑπόθεσιν συστησάμενος. ἤρα γὰρ δόγματι συγκλήτου τὴν ἀρχὴν ἐμπορπήσασθαι, καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ κράτους περιβαλέσθαι ὑπὸ νόμῳ, οὐ βίᾳ τινί. ἐντεῦθεν τὴν μὲν βασιλείαν ἀνεπονείδισον, τὴν δὲ αὖ πάλιν ἐγχείρησιν ἀνεπιβούλευτον ἑαυτῷ σοφιζόμενος. ἐπεὶ δὲ πάντα ῥᾳδιουργῶν, καὶ παλαμώμενος ἀπίθανος ἦν σοφιστὴς τοῦ βουλήματος, ἐχαλέπαινέ τε τοῖς μάγοις τἀναντία φρονοῦσι. τῆς τοίνυν ὀρέξεως αὐτῷ μηδαμῶς ἀπολαβούσης τοῦ σκοποῦ τὴν βαλβῖδα, χωρεῖ ἐς τὸ φανερόν. τῆς μεγάλης τοιγαροῦν καὶ ἐπιφανοῦς ἐνδημούσης αὐτοῖς ἑορτῆς, ἣν ἑορτάζειν οὐρανῷ παλαιὸς καὶ πρεσβύτης νόμος πέρσαις ἐθέσπιζε, τὸ βασιλικὸν διάδημα ἀνελόμενος, ἀνηγόρευεν ἑαυτὸν βασιλέα, τῇ τε χρυσῇ καλχυγάζετο κλίνῃ τοῖς τε κατὰ τὴν μαρτύρων ἀναστρεφομένοις βαρβάροις ἔχεσθαι ἐγκρατῶς τῆς φρουρᾶς ἐγκελεύεται, καὶ ἥκιστα τὸν νῦν χοσρόη παρέχεσθαι. τοῖς τοίνυν τὸ ἄστυ πολιορκοῦσι ρωμαίοις, ἡ τοῦ βαρβάρου διαγόρευσις δῆλος γίνεται. ἥλω γὰρ ὁ τὰ προστάγματα τοῦ τυράννου περιφερόμενος. μενοῦν γε χοσρόης ἐπὶ τὴν λεγομένην ἱερὰν πόλιν ἀφίκετο, οὐδὲ μὴν κομεντίολος ὁ στρατηγὸς ἀγέραστον καταλέλοιπε, τὸν πως τῆς βασιλείας χηρεύοντα. οὕτω γὰρ ἔδοξε μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὸ δόγμα μετεχώρει πρὸς πρᾶξιν.

bat inſidias, haudquaquam prodebat: metuens videlicet, ne quæ egiſſet hactenus, omnia huius rei gratia egiſſe deprehenderetur. Verùm conſilij decreto ſibi imponi, & illigari quodammodo principatum, & legitima renuntiatione, non vi aliqua ſucceſsionem in regno capeſſere deſiderabat. Ita & regnum ſibi nõ probroſum, & molitionem tutam fore homo verſipellis ratiocinabatur. Sed vbi nihil non nefariè moliens, quod volebat, artificio ſuo perſuadere non potuit, dominandiq; libido qua feruebat, propoſitum minimè tenuit, & Magis quoq; diuerſum ſentientibus ſuccenſuit, in apertam audaciam prorupit. Quamobrem magno & illuſtri die feſto, cuius celebritatem Perſis vetus & veneranda lex de cœlo ſanxerat, ſumpto diademate, ſemet vltro regem declarat, lectoq; aureo inſignis, præſidiariis apud Martyropolim barbaris mandatũ mittit, vti vrbem conſtãter teneant, & Choſroen neutiquam audiant. Romanis oppidum obſidentibus, intercepto internuntio res patefit. Porrò Choſroes Hierapolim venit: nec Comentiolus tunc regno viduatum non honorauit, quando id Mauricius fieri iuſſerat, iuſſaque opere ipſo prẹſtabãtur. Quare ad oppidulũ

vſque

ὑκουῦ ἐπὶ τὸ Βεδάμας οὕτω χωρίον λεγόμενον) ἐς συνάντησιν γίνεται κομενίολος χοσρόῃ, τήν τε παρασκευὴν βασίλειον αὐτῷ συστησάμενος, ἐδορυφόρει μεγαλουργῶς. ἐνάτῃ δ' ἡμέρα καὶ τοῖς ἐν μαρτυροπόλει φρουροῦσι πέρσαις ἄγγελον ὁ χοσρόης ἐξέπεμπεν, ἄνδρα σατράπην μυραγδοῦν, οὕτω λεγόμενον, τάς τε νεωτέρας τύχας καταδηλῶν, καὶ ὡς οὐ μετὸν αὐτοῖς τῆς πόλεως ἔχεσθαι, τῆς τοῦ αὐτοκράτορος μεγαλονοίας ἀπομάχους, καὶ φίλους πέρσας μεταπλαττούσης. βεστὰμ δὲ τὸν παρὰ πέρσαις διαφανῶν κατὰ τὴν ἀρμενίαν ἀπέστελλεν ἐς τὸ ἀνδραβιγανὸν ἐγκελευόμενος γενέσθαι, καὶ τοὺς αὐτόθι ἐνδιατρίβοντας πέρσας ὑπηκόους αὐτῷ καταστήσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐς τὸ φανερὸν διεπράττετο.

vſque Bedamas appellatum, venienti prodit obuiam, omnia regia illi conſtituit, magnificamq; comitãtium cateruam attribuit. Die nona etiam Choſroes Satrapam Myragdũ vocabulo ad præſidium Martyropolim mittit, per quem fractas, & abſciſſas res ſuas indicat, & monet, vti vrbem dedant: quando Imperator magnanimus Perſas bellicis viribus deſtitutos in amicitiam receperit. Beſtamium verò inter Perſas virum honoratum, Andrabiganum in Armeniam ire, morantesq́ue illic Perſas ſibi ſubiicere iubet. Et hæc quidem palàm acta ſunt.

CAPVT XIII.

Choſroes vt vafer, & malæ fidei reprehenditur: eum ad ſe venire Mauricius non vult. Legati Choſroæ ad Imp. Principis Legati oratio, qua intereſſe Romanorum, Perſicum ſtare imperium, præclara diſputatione probat. Multa de Alexandri Magni ambitione diſſerit, & Imperatorẽ ad ſuccurrendum regi magnoperè incitat.

Οἷα δὲ κέρκωψ, κεκυφὼς τὴν διάνοιαν, καὶ πάντα τοῦ δόλου τιθέμενος δεύτερα, τὸν τῆς φιλοξενίας ἀθετήσας θεσμόν, καὶ τὰς ἄλας τῆς φιλοφροσύνης ὑπὸ τὰς πτέρνας καταβαλόμενος, πεμπταῖον ἐξέπεμπεν ἄγγελον τοῖς τὴν μαρτύρων πόλιν περικαθημένοις χαλδαίοις, ἐγκελευόμενος.

CAEterùm vt cercops, hoc eſt, homo fraudulentus, ac veterator, & ingenio prauo, fallaciis agere palmarium ducens, & hoſpitalitatis legibus multam ſalutem dicens, beneuolentiæque ſalem pedibus conculcans, quinto die per certum hominem præſidiariis Martyropolim edictum mittit,

νος ἔχεσθαι τῆς φρουρᾶς κάρτα κομιδῇ, καὶ τοῖς ἐς τὸ φανερὸν προστελλομένοις αὐτῷ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν. φαῦλον γὰρ τὸ περσικὸν, καὶ βίος αὐτῷ δόλος, καὶ κόμπος ἀνέκαθεν. ἀναβολῆς τοίνυν τῆς περὶ τὴν βασιλείαν καθόδου πως ἐγγινομένης αὐτῷ, ἐνεχείρει ἐς βασιλέα ἀφικέσθαι Ῥωμαίων. ὁ μὲν οὖν μαυρίκιος τὴν χοσρόου ἔφεσιν διαγνοὺς, γράμμασι βασιλείοις τὴν εἰς αὐτὸν ἐνδημίαν ἐνέκοπτε, δόξης ὑπερορῶν, τήν τε τοῦ συνοίσοντος ἐπίδοσιν χοσρόῃ πραγματευόμενος. διενοεῖτο γὰρ ὡς οὐ δεῖ πόῤῥω τῆς περσῶν πολιτείας μεταχωρῆσαι χοσρόην, ἵνα μὴ τῷ Βαρὰμ πάγιον ἐντεῦθεν τὸ τῆς τυραννίδος καθιδρυθείη ἐγχείρημα. ἦρος δὲ ἀρχομένου, ὁ χοσρόης πρέσβεις ἐς βασιλέα ἐξέπεμπεν. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ βασιλικῶς ἐκκλησίαν τρίτῃ συγκροτήσας ἡμέρᾳ, ἐπιφανῶς προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν πρέσβεων. σιωπῆς τοίνυν δαψιλευομένης τῷ συνεδρίῳ, καὶ τοῦ βασιλέως ἄδειαν λόγων ἐκθέσεως ἀποδεδωκότος τοῖς πέρσαις, ὁ τῶν πρέσβεων ἐπιφανέστερος, προπαίνων τῷ δακρύῳ τὸν λόγον, κἀντεῦθεν τοὺς βασιλικοὺς οἰκτιρμοὺς ἀποθηρώμενος, τῶνδε τῶν λόγων ἀπήρξατο.

Εἰ μὲν παρὰ τῶν προσφιλεστάτων ἦν ἡ ἀξίωσις, τρισμέγιστε βασιλεῦ, εἶχεν ἂν τὸ μὲν πρόσφορον ὁ καιρὸς, ὁ δὲ τρόπος τὸ εὔλογον, ὁ δὲ λόγος τὸ παθεῖν, τὸ πάθος τὸν ἔλεον, τὴν πρόφασιν ὁ ὑπόθεσις, ἡ ἀνάγκη τὸ τῆς ἐπικουρίας ὀξύῤῥοπον, τὸ δὲ αἰδέσι-

mittit, vti vrbem ſummo ſtudio, & quam diligentiſsimè cuſtodiant, quæque palam ipſis mandauerit, ea non curent. Nequam eſt genus Perſicum, cui vita dolus, & iactantia inde vſque à prima origine. Interea dum reditus in regnum differtur, ad Romanorum Imperatorem proficiſci aggreditur. Cuius voluntate cognita, Mauricius literis imperatoriis eum venire prohibet, honorem ſuum in eo negligens, & commodis Choſroę adaugendis proſpiciens. Sic enim ſtatuebat, non oportere illum longius à Perſide diſcedere, ne hinc tyrannici conatus Varami robuſtiores euaderent. Vere ineunte, Choſroæ oratores ad Imperatorem adueniunt. Qui more imperatorio tertio die conuentu coacto, à legatis publicè adoratur. Silente igitur conſeſſu, dataq; fandi copia, princeps legationis, lachrymis orationem præcondiens, indeq; Imperatoris miſericordiam captans, ſic diſſerere occœpit.

Si quidem, ter maxime Imper. homines tibi gratiſsimi, & chariſsimi petitum aduenirent, haberet commoditatem tempus, rationē mos, miſericordiæ commouendæ vim oratio, occaſionem argumentum, auxilium celerrimum neceſsitas, reuerētiam

f lega-

,, μον ἡ πρεσβεία. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, το-
,, σούτους εἶχεν τοὺς οἰκτιρμοὺς τὰ παθή-
,, ματα, ὁπόσας καὶ τὰς συμφορὰς ὠ-
,, κειώσατο. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων πάντων
,, μετὰ τῶν ἄλλων ἡ περσὶς διηστύχησε,
,, λείπεται, ἢ φιλανθρωπίαν ἐκ τῆς σῆς
,, ἀρετῆς περιχεῖσθαι Χοσρόῃ, ἢ μήδους
,, ὑπὸ τυράννων μεγάλην ἀρχὴν κα-
,, ταστρέψασθαι. φαίη δ' ἄν τις, εὖ οἶδα,
,, τῶν μὴ συνέσεως μεμυημένων μυστή-
,, ρια, λυσιτελεῖν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ τὸ
,, Βαβυλώνιον, καὶ ἡμέτερον φῦλον μα-
,, κρὰν οἰμώζειν ἐς κόρακας, βασιλεί-
,, αν καὶ κράτος καὶ ῥώμην μεγάλην
,, ἀποβαλλόμενον, καὶ αὐταγωνιστῷ ἡσυ-
,, χίᾳ τινὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος κατα-
,, λιπαίνεσθαι· κακῶς εἰδὼς τὸ μὴ συνοί-
,, σον τῇ Ῥωμαίων δυνάμει. οὐ γὰρ τὰς
,, ἀπείρους φροντίδας τῆς περὶ τὸν κόσ-
,, μον συντάξεως, μίαν που μοναρχίαν
,, δυνατὸν ἐγκολπώσασθαι, καὶ ἑνὶ πη-
,, δαλίῳ καρδίας, ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ
,, διευθύνεσθαι κλίσιν. οὐ γὰρ καθάπερ τὸ
,, ἑνιαῖον τῆς θείας, καὶ πρώτης ἡγεμο-
,, νίας ἔνεστι πώποτε καὶ τὴν γῆν ἀπε-
,, νέγκασθαι, ἀντιθέτως ἐχούσαν τῆς ἄνω
,, ταξιαρχίας κατάστασιν, ὑπ' ἀνθρώ-
,, πων τὴν μὲν φύσιν ῥευστῶν, τὴν δὲ
,, γνώμην ἀδοκιμωτάτων, διὰ τὸ πρὸς
,, τὰ χείρονα συνώδουσιν, ἄλλο τι ἄλλως
,, κυβερνωμένην πρὸς τὸ ἐπίσαλον. οὐ-
,, κοῦν εἰ καὶ Πέρσαι τοῦ κράτους καθαιρε-
,, θείησαν, μεταβήσεται παραυτίκα πρὸς

legatio, atque vt ſummatim dicam, tot haberet fortuna noſtra miſerationes, quot habet calamitates. Quoniam verò cum aliis etiam his omnib⁹ Perſia fraudata eſt, reſtat vt vel tua virtus & humanitas Choſroen complectatur; vel adeò latnm & magnum Perſarum imperium à tyrannis euertatur. Dixerit quiſpiam, ſat ſcio, ex imprudentibus, expedire Romanorum imperio, Perſicam, adeoque noſtram nationem diu plorare, & ad coruos ire, amiſſo regno cum potentia, & viribus ingentibus: illos autem quiete, nullo obturbante, quodammodo pingueſcere ac ſaginari; neſciens vtique quid Romanæ potentię conducere videatur. Haud enim fieri poteſt, vt vna monarchia innumerabiles orbis terrarum ritè atque ordine adminiſtrandi curas in ſe recipiat, vnoque velut temone mentis, quantum hominum ſol aſpicit gubernetur. Non enim licebit vnquam terris quoque, ſupernis ordinum principatibus ſimilitudine quadam reſpondentem ſtatum, & vnitatem diuini, primique principatus, qualis in cœlo eſt, conſequi, cum ab hominibus, natura fluxis, & ob propenſionem ad deteriora ſequenda mente corruptiſsimis aliter aliâs, propter rerum mobilitatem, inconſtantiamque procurentur. Quocirca ſi etiam Perſæ imperiò depulſi fuerint, ad alios mox deuoluetur: duce enim ac rectore

ἑτέρους τὸ κράτος. οὐ γὰρ ἀνέξεται χηρεύειν ἡγεμόνος τὰ πράγματα, ἡ ἡ τηλικαύτη τύχη τοῦ ἐπιβαίνοντος. ὡς γὰρ λογισμῶν οὐκ ἔσονται φροντίδες ἀπόκριτοι· οὕτως οὐδ᾽ αἱ μέγισται τῶν περὶ τὸν κόσμον ἡγεμονίαι ὀρφαναί ποτε ἔσονται τοῦ κυβερνήσοντος. ἢ οὐκ ἐκ Βαβυλωνίων μῆδοι, ἐκ δὲ μήδων οἱ πέρσαι, μετὰ δὲ τούτους οἱ πάρθοι, ὥσπερ τινὶ ἀκολουθίᾳ διαδοχῆς τὴν χαλδαίων εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο; ὅτι γε οὐ μιᾷ τινι σύριγγι νόμιον μέλος πνεύσῃ, οὐχ ἅπαν ποιεῖ τὸ ποίμνιον, ποιμέσιν ὁμοῦ καὶ αἰπόλοις πρόδηλον τοῦτο καθέστηκε. τοιοῦτό τι καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι συμβαίνειν φιλεῖ· ἱκανὴ δὲ τεκμηριῶσαι, μακεδονικοῦ παιδαρίου τινὸς ἡ μανιώδης καὶ παράλογος ἔφεσις. τύχης γὰρ ἀλέξανδρος ἄωρον γενόμενος παίγνιον, καὶ μικρὸς παρ᾽ αὐτῆς κατ᾽ εἰρωνείαν ἱλαρυνόμενος, εὐρώπης κρατεῖν ἐβρενθύετο, θαλαττοκρατεῖν ἐγχειρῶν καὶ Βαβυλωνίων ἤδη σκήπτρων ἀντείχετο. τοῦ τε ἰνδικοῦ κράτους ἐγλίχετο, λιβύῃ δ᾽ ὑπακούειν ἠπείλει, καὶ ἐς τοσοῦτον αὔξειν τὰ τῆς ἀρχῆς ἐβιάζετο, ἐς ὅσον μὲν χεῖται ἀήρ, ἡλίου δ᾽ ὄψεις, ταῖς βολαῖς τῆς μαρμαρυγῆς καταυγάζουσιν, εἰς ἑνιαῖον τὸ κράτος καὶ μοναδικὸν τὸν ὑπὸ σελήνην κόσμον δουλαγωγεῖν καλωρέγετο. ἀλλὰ τούτου θᾶττον ἀπέσβη μετὰ τῆς ἐξουσίας ἡ ὄρεξις καὶ πρὸς τὴν πολυτύραννον, ὡς ἔπος εἰπεῖν,

ctore tanta rerum, fortunarumque moles carere nequibit. Nam ſicut cogitationes nunquam ſeiungi á ratiocinatione poterunt: ita nec ampliſsima mundi imperia, à quo adminiſtrentur, vnquam deſiderabunt. An non è Babyloniis, ſeu Aſſyriis Medi, ex Medis Perſæ, ex his Parthi quaſi quadam conſequenti ſucceſsione Chaldæorum opes acquiſierunt? Et paſtoritium melos, vna cantatum fiſtula gregem totum non facere, opiliones, & caprarios haud latet. Tale quiddam & in rebus humanis ſolere contingere, Macedonici cuiuſdam adoleſcentis furioſa, & inſipiens cupiditas ſatis ſuperque probauerit. Fortunæ ſiquidem immaturum factus ludibrium Alexander, paulumq; ab eadem ſimulatè exhilaratus, de Europæ ditione ſuperbiebat: maris imperium ad ſe trahebat; ſceptra Perſica ſibi aſſerebat; Indiæ regna appetebat: Africæ iugi ſui minas intentabat: & imperium eo vſque proferre nitebatur, quouſque ſpirabilis hæc natura diffunditur, & ſolis oculi coruſcam radiorum lucem proiiciunt. Ad vnicum, & ſingularem dominum totam infra lunã imperium redigere concupiſcebat. Verum citò euanuit eius cum poteſtate deſideratio, & in multos dominatus (vt vno verbo dicam) res diuiſæ rurſum conceſſerunt: nam quod conſen-

,, ἡγεμονίαν διαιρούμενα πάλιν προσ-
,, χωρεῖ τὰ πράγματα. οὐ πέφυκε γὰρ
,, συμφύεσθαι τοῖς ἀσυμφώνοις ποτὲ τὸ
,, ὁμόλογον. εἰς τί τοιγαροῦν εὐδαιμονίας
,, Ῥωμαίοις περισταίη τὰ πράγματα, Περ-
,, σῶν μὲν καθῃρημένων δυνάμεως,
,, ἑτέρῳ δὲ παραπεμπόντων φῦλα τῷ
,, τυράννῳ; εὐδοξίας δὲ ἵνα χαρακτῆ-
,, ρα τὸ Ῥωμαϊκὸν περιβάλλοιτο γένος,
,, ἱκέτην ἀπαναινόμενον βασιλέα τῶν
,, ἁπάντων γῆς ἐπιφανέστατόν τε καὶ
,, ἀλκιμώτατον; ἢ ποίαν εὐσεβείας ἀ-
,, κρόπολιν ἕξετε τοὺς ἠτυχηκότας ἐξου-
,, θενήσαντες; πότε δὲ, βασιλεῦ, τοὺς ὑ-
,, πὲρ δικαιοσύνης ἀγῶνας αἱρούμενος,
,, ὅπλα κινήσεις πρὸς πόλεμον, ταύτης
,, που χηρεύων τῆς ὑποθέσεως; πότε δὲ
,, σοι τὸ τῆς θρησκείας κάλλος ὡραι-
,, σθήσεται, εἰ μή γε ἐν τῷ παρόντι καιρῷ;
,, νῦν ἢ τοῖς πράγμασι τὴν προσηγο-
,, ρίαν κυρώσετε, ἢ τοῖς ἀδικήμασι τῆς
,, κλήσεως τὴν ψευδωνυμίαν κληρώ-
,, σεσθε. τί δὲ δείξεις τούτου βασιλικώ-
,, τερον παρὰ πάντα τὸν τῆς σῆς ἡγεμο-
,, νίας καιρόν; ποία δέ τις ἄλλη τοῖς Ῥω-
,, μαίοις μεγαλαυχημάτων ἀφορμὴ
,, καταστείη; τί δέ σοι, βασιλεῦ, τῆς σῆς
,, ἐπιεικείας ἐνέχυρον ἔσται τοῖς ἔθνεσι
,, τούτου σεμνότερον; νῦν ἀρύσῃ διὰ μι-
,, κρᾶς συμμαχίας τὴν εἰρήνην ἀθά-
,, νατον, καὶ ἃ τοῖς μυρίοις ἀγῶσι, τῷ τε
,, τῶν φροντίδων ἀπείρῳ, καὶ τῷ ἐκ-
,, χύτῳ τῆς τῶν χρημάτων καταβολῆς
,, Ῥωμαίοις μήπω κατείργασται, νῦν διὰ
,, ψυχῆς ἀρετὴν, ἀπὸ μὲν τοῦ καιροῦ

neum eſt, cum diſſentaneis coaleſcere, & coagmetari nunquam ſolet. Perſis igitur potentia ſua ſpoliatis, & alteri tyranno nationes ſuas permittentibus, quam, quæſo, fœlicitatem conſequetur Romana reſpublica? quam autem gloriæ celebritatem Romanum genus inueniet, ſi regem omnium orbis regum & clariſsimum, & fortiſsimum ſibi ſupplicantem reiecerit? Aut ad quam arcem pietatis confugietis, ſi infortunatos, ac miſeros deſpexeritis? Quando tandem, Imperator, ſuſceptis pro iuſtitia certaminibus, arma ad pugnam mouebis, ſi occaſione modò non vteris? Quando religionis decus nouo decore cumulabis, ſi hoc tempus prætermiſeris? Nunc aut inclytum nomen veſtrum re ipſa ratum facietis, & confirmabitis: aut iniuſtè factis falſum vos nomen præferre oſtendetis. Iam verò quod hoc tempore magis imperatorium tēpus per omne imperij tui ſpatium habere poteris? Quænam huic par gloriandi materia Romanis vnquam dabitur? Tibi autem quodnam pignus æquitatis, ac bonitatis tuæ apud omnes gentes hoc vno eſſe queat auguſtius? Nunc ſi opem modicam tuleris, æternam pacem redimes; quæque mille prælijs, curis infinitis, profuſa innumerabili pecunia nondum à Romanis effecta ſunt, ea nunc per animi

ζητουμένην, οἰκονομουμένην δὲ βασιλικῶς ἀπραγματεύτως ἀποίσῃ, καὶ καρπώσῃ τὴν ἄλυπον ἠρεμίαν, πόνων ἐκτός. οὗ τί αὖ γένοιτο Ῥωμαίοις λυσιτελέστερον; μηδέν τι τῆς ὁρμίσδου κακίας τὴν σὴν κατοικείτω καρδίαν. ἔμαθεν, ἐξ ὧν ἔπαθε, μὴ τὴν εἰρήνην βδελύττεσθαι. οὐκέτι χοσρόης τῶν πατρῴων ἀδικημάτων διάδοχος. οὐ κληρονομοῦσι μετὰ τῆς οὐσίας οἱ παῖδες, καὶ τῆς πατρῴας πάντως προαιρέσεως. ἐκεῖνος δυσμενής, οὗτος νῦν εὐμενής, οὐσιωμένην αὐτῷ τὴν σὴν εὐεργεσίαν περιαγόμενος, ἧς ἀμνημονεῖν αἰσχυνθήσεται, πολλοὺς τῆς εὐσεβείας κεκτημένος τοὺς μάρτυρας. μὴ κρατείτωσαν τύραννοι, ἵνα μὴ καθέξῃς τὸ παράδειγμα. ἢ οὐχὶ τὸ κακὸν τοῖς πολλοῖς ἐστι πρόζηλον, καὶ πρὸς τὰς τῶν χειρόνων ἐφέσεις, ἡ τῶν ἀνθρώπων καθέστηκε φύσις, δυσανάγωγον πρὸς τὸ κρεῖττον τὴν ὁρμὴν κεκτημένη; ἀκηκόαμεν καὶ τὸν τύραννον πρέσβεις ὡς ὑμᾶς διαπέμψασθαι ἔξειν κοινωνὸν ἀξιοῦντα τὸν οὐδὲν ἠδικηκότα τοῦ πλημμελήματος, νεωτερίσαι τι δεσπότην μετὰ δραπέτου μονονουχὶ σοφιζόμενον. οὗ τί αὖ γένοιτο Ῥωμαίοις ἀδοξότερόν τε, καὶ ἀποκρότερον; ποίαν δέ σοι πίστεως κρηπῖδα ὑποστηρίσει ταῖς ὑποσχέσεσιν, ὁ μεγίστης ἀγνωμοσύνης ἔχων ὑπόθεσιν, καὶ κατὰ τῶν εὐεργετησάντων συστησάμενος φάλαγγα, ὁ πᾶσαν

animi tui virtutē ab alienis temporibus requiſitam, & abs te pro dignitate imperatoria impenſam ac diſpenſatam, nullo negotio aſſequēre, quieteque omni mœrore ſoluta, citra laborem perfruēre. Quo quid Romanis vtilius accidere poſsit? Ne quid mens tua Hormiſdæ improbitatem in filio reformidet: docuērunt eum mala ſua pacem non auerſari. Non eſt ſcelerum patris ſui ſucceſſor Choſroes; neutiquā enim cum facultatibus etiam paternorum inſtitutorum hæreditas ad filios peruenit. Ille maleuolus, hic beneuolus, tuam beneficentiam pro diuitiis ac fortunis ſuis circumferens, cuius memoriam deponere, cum pietatis erga ſe tuæ teſtes adeò multos habeat, erubeſcet. Ne dominentur tyranni; ne quo modo exemplum proponas. Multi ſiquidem malum facilè æmulantur, & propter deteriorum appetitiones natura humana ad meliora difficilè impellitur. Audiuimus & tyrānum Legatos ad vos miſiſſe, & innocentem delicti ſui ſocium facere voluiſſe, dominūque cum fugitiuo pariter res nouas molitū nequiter docere conatum quodammodo: qua auditione nihil Romanis indignius, aut fugiendum magis. Quale porrò fidei ſuæ apud te fundamentum promiſsis ſubſtruxerit, qui extremæ iniquitatis con-

» ἰδίαν κακίας περιβαλόμενος, ἵνα
» δεσπότην μηδὲν ἠδικηκότα βασι-
» λείας καθέλῃ; οὐ πέφυκε κακίας ὑ-
» πόθεσις φιλίας διασώζειν ὑπόσχε-
» σιν. ἀφιλόσοφος ἔναρξις, καὶ τὸ
» πέρας ἕξει πάντως ἀσύμφορον. τοῖς
» σπέρμασι γὰρ ἡ βλάστησις οὐκ ἐναν-
» τίαν ἔχει τὴν πρόοδον· δώροις ἀγ-
» κιστρεύειν τὸ μὴ δίκαιον ἴσως ὁ Βα-
» ρὰμ ἐγχειρήσειεν, ἀλλὰ κακῶν ἄ-
» δωρα δῶρα καὶ ἀνονήσιμα ἤκουσά
» του λέγοντος τῶν παρ' ὑμῖν ἐπὶ
» κομψείᾳ σοφῶν. οὐκ οἶδε παροι-
» νίας μισθὸς καρπίζεσθαι τὴν ἀπό-
» λαυσιν. οὐκ οἶδε κέρδος ἀδικίας
» φυόμενον αὔλαξιν ἀμεταμέλητον
» ἔχειν γεώργημα. πρὶν γὰρ ἡδῦναι,
» λυπεῖ· καὶ πρὶν περιθέλξαι, πρὸς
» ἀνίαν ἐκκλίνει. ἐξεχώρησε γὰρ τῶν
» ἐραστῶν προσαφαιρούμενα· καὶ ἃ μὴ
» καλῶς τις ἐκτήσατο. ἡμεῖς δὲ τὴν
» μαρτύρων πόλιν ἀνταποδίσομεν, τό-
» τε Δάρας προῖκα παρέξομεν, τόν τε
» πόλεμον ταφῇ καθιδρύσομεν, ἀπό-
» μισθοι τὴν εἰρήνην οἰκοδομήσαντες.
» τῇ τε Ἀρμενίᾳ χαίρειν εἰπόντες, δι' ἣν
» ὁ πόλεμος τὴν παρρησίαν δυστυ-
» χῶς τοῖς ἀνθρώποις ηὐτύχησε· καὶ εἰ
» μὴ τῆς ἀνάγκης ἐπάξια τὰ δωρή-
» ματα πέφυκεν, ἀλλ' οὖν τοῦτο κάλλι-
» στόν ἐστιν ἡμῖν, τὸ μέτρῳ φιλοσοφεῖν
» τὴν ὑπόσχεσιν, ἢ μεγάλαις ἐπαγ-
» γελίαις τὴν ἀκοὴν ἐκλιπάναντας,
» τῷ ἀπελεσιουργήτῳ τοῦ συμπεράσματος
» τὸ ἀθάνατον τὴν διαβολὴν ἐπι-

uincitur, & aduerſus bene meritos cõparauit exercitum, qui omne malum facinus eſt auſus, vt immerentem dominum regno ſpoliaret? Non conſueuerunt improbi, vt amici, ſeruare promiſſa. Principium fatuum finem quoque penitus inutilem ſortietur: quale enim ſemen, tale germen. Donis fortaſſe Varamus iniuſta impetrare contendit. Atqui improborum dona nõ eſſe dona, nec vtilia, audiui quẽdam dixiſſe de veſtris ſcriptoribus, quos elegantia & feſtiuitas orationis commendat. Non ſentit fructum voluptatis amentiæ merces; nec lucrum ſulco iniquitatis euaneſcens, abſque pœnitudine colonum dimittit. Nam priuſquam delectet, contriſtat; & priuſquam demulceat, mœrore afficit. Abeunt enim à cupidis ſimul ablata, etiam quæ non malis rationibus quæſiuerant. Nos autem Martyropolim reſtituemus, & Daram gratuito reddemus, bellum, nulla mercede compoſita pace ſepeliemus, Armeniaque cedemus: cuius cauſſa bellum tanta licẽtia graſſatum eſt. Quod ſi maior eſt neceſsitas noſtra, quã vt ei hæc dona reſpondeant, tamen hoc vobis ſummę laudi erit, moderatas potius promiſsiones ſapiẽter amplecti, quam magnis pollicitis delinitos, fini imperfecto labem perennem aſpergere, & non leues incommodorum per-

φέρεσθαι, μεγάλας κακῶν ἀφορμὰς τῇ τῆς εἰρήνης ἐσύστερον εὐεξίᾳ κακῶς θησαυρίσαντας. ἱκανῶς ὑπὲρ τοῦ συνοίσοντος Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις ἀπολελόγημαι. εἰ δέ τις τῶν ἐκπλεστέρων παρεῖται, σκόπει, ὦ βασιλεῦ, τὸ λειπόμενον. πολλὰ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀγωνίας τὸν λογισμὸν ἀποδιδράσκειν φιλεῖ· οὐκ οἶδε γὰρ ἀνάγκη μελέτης ἀνέχεσθαι, ἢ φροντίδος ἐπιβολαῖς πειθαρχεῖν ἀεί, διαπορθμευούσης τὸν νοῦν τῷ ταράχῳ τῆς συγκυρήσεως.

perferundorum occaſiones, bona in poſterum pacis habitudine quaſi in theſaurum collectas habere. Quid Romanis iuxta atque Perſis profuturum arbitrarer, ſatis à me demonſtratum eſt. Si quid alicuius momenti prætermiſi, tu id per te, Imperator, intelliges. Multa enim anxij cogitationes fugiunt, cum neceſsitudo meditationis impatiens ſit, neque incurſanti curæ ſemper obtemperet, vbi accidens quippiam mentem perturbatam aliò auocarit.

CAPVT XIV.

Dicta placent, auxilium decernitur. Mauricij ingenuitas. Captiuos Choſroæ remittit, eum per Melitenenſem, & Antiochenum Epiſcopos donis, & ſolatio proſequitur. Choſroæ ad Niſibenos de officio Legati. Varami Legati ad Imp. cum promiſsis reiecti. Satrapæ Varamo, eius moribus importuniſsimis irritati, necem ſtruunt, & in palatium irruentes, cœpto fruſtrantur, miſereque occiduntur.

Τούτων οὕτω διαλαληθέντων ὑπὸ τῶν πρέσβεων, καὶ τῆς ἀξιώσεως τὸ πιθανόν, καὶ ἐπίχαρι κληρωσαμένης, τῇ εὐνοίᾳ τοῦ λόγου ὑπό τε τῆς βουλῆς τοῦ αὐτοκράτορος δογματίζεται ἐπικουρήσειν τῷ Χοσρόῃ Ῥωμαίους, τῷ δὲ Βαράμ, κάρτα κομιδῇ παρασκευάζεσθαι πόλεμον, ἀνάξιον Λατινίδος ἀρχῆς τοῦ αὐτοκράτορος κρίναντος, ὅπλα τοῖς ἀδικοῦσι παρέχεσθαι, καὶ προκινδυνεύειν τοῦ μὴ καλοῦ διὰ τὸν ὄγκον τῆς

HIs ita dictis à Legato, cum orationis grauitas fidem, & gratiam petitioni conciliaſſet, beneuolè à ſenatu Imperatoris Choſroæ auxilium, & in Varamum maximum, grauiſsimumque bellum decreto ſancitur, quod latino imperio fœdum iudicaret Imperator, arma ſceleratis ſumminiſtrare, & propter magnitudinem promiſſorum pro turpitudine propugnare, Romanoſque ignominioſiſsimo ſu-

ſcepto

ὑποσχέσεως, καὶ Ῥωμαίους αἰσχίστην ἀναδεξαμένους ὑπόθεσιν, ἀθανάτοις ὀνείδεσι διὰ παντὸς στηλιτεύεσθαι. τὰ μὲν οὖν τοῦ δόγματος ἐπ' ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ περὶ τὸ βασίλειον ἄστυ, ἐξηχεῖτό τε καὶ ἐπεπόλαζε. πεμπταῖοι δ' οἱ πρέσβεις εἰσφρήσαντες πρὸς τὸν καίσαρα, καὶ δώροις διακοσμηθέντες βασιλικοῖς, ἐν γράμμασι τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποφέρονται ψήφισμα. ἐπὶ τούτοις δὲ τόν τε σαμὲν καὶ χοσροπερόζην, σὺν δὲ ἄλλους οὓς ἤδη πρότερον κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν ἠρήκει τὸ Ῥωμαϊκὸν ὁ αὐτοκράτωρ, ἐς χοσρόην ἅμα τοῖς πρέσβεσιν ἐξαπέστελλεν. ὁ μὲν οὖν χοσρόης τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ καίσαρος διαναγνοὺς, τήν τε τῶν Ῥωμαίων ἀγασθεὶς ἀρετὴν, τὴν μὲν ἱεράν, πόλιν καταλιπὼν, ἅμα κομεντιόλῳ ἐς κωνσταντίναν τὸ ἄστυ ἀφίκετο· μικροῦ τε ὕστερον καὶ ὁ τῆς μελιτινῆς πρόεστως (δομετιανὸς δ' ἄρα οὗτος) βασιλικαῖς ὑποθήκαις γίνεται πρὸς χοσρόην, ὃς πρὸς γένος συνῆπται τῷ βασιλεῖ μαυρικίῳ, τὴν τιμὴν ἱερεὺς, τὴν δὲ περὶ τὸν βίον κατασκευὴν ἱερώτερος, τὸν λόγον ἡδύς, τὴν πρᾶξιν ταχύς, τὴν συμβουλὴν ἐμφρονέστατος· συνείπετο δ' αὐτῷ, ὅ τε γρηγόριος ὁ τῆς ἀντιοχέων τοῦ ἱερατικοῦ ἐξηγούμενος. ἔδοξε γὰρ καὶ τοῦτο τῷ βασιλεῖ, καὶ κατεφοίτα πρὸς τὴν πρᾶξιν ὁ λόγος. παραγενηθέντες γοῦν οἱ ἱερεῖς ἐς κωνσταντίναν αὐτὴν, λόγοις καὶ δώροις παρηγόρουν χοσρόην, ἐπιδείξεις ἐλπίδων ἀθυμουμένῳ διατιθέμενοι. ὁ μὲν οὖν χοσρόης ἵνα

ſcepto negotio, ſempiterna apud omnes infamia flagrare. Decretum igitur illius diei per vrbem imperatoriam omnium ora peruagabatur. Ad Cæſarem die quinto introducti, & muneribus ornati, diploma auferunt. Poſthæc Samen, Choſroperozen, alios item à Romanis belli tempore captos ad Choſroen cum Legatis remittit. Choſroes libello perlecto, virtutem Romanorum ſuſpiciens, Hierapoli relicta, vnà cum Comentiolo Conſtantinam petit. Paulò pòſt & Melitenes Præſul Domitianus, genere Mauricium attingens, & cum honore ſanctus (ſacerdos) tum vitæ inſtituto ſanctior, ſermone ſuauis, actione ſollers, conſilio prudentiſsimus, auctoritate imperatoria ad Choſroen contendit, quem Gregorius Antiochenus Antiſtes comitatur: nam & hoc Imperatori placuerat, & voluntati eius re ſatisfiebat. Hi Conſtantinam ingreſsi, alloquio, & donis Choſroen conſolantur, afflictumque ad bene ſperandum exſuſcitant. Is Legatos Niſibim mittens, Perſis memoriam veteris beneuolentiæ in genus regium redintegrat, leniter eos admonens, ne tyrannicam poteſtatem patiantur: neue antiquam, & patriam legem,

Digitized by Google

τὴν Νίσιβιν πρέσβεις ἀπέστελλεν, ἀναμιμνήσκων ὑπέρσας τῆς εὐνοίας τῆς ἐς τὸ βασίλειον γένος, παρακαλῶν τῷ ἠπίῳ τῆς παραινέσεως, ὡς οὐ δεῖ τυράννων ἐξουσίας ἀνέχεσθαι, καὶ καθυβρίζειν νόμον ἀρχαῖον καὶ πάτριον, καλῶς γεγηρακότα τῇ περσῶν βασιλείᾳ, καὶ μηδέ ποτε τῷ νεωτέρῳ τῆς καθαιρέσεως ἀπενεγκάμενον τὸ ἀδόκιμον. τῷ δὲ Βαρὰμ ἐπεὶ κατάδηλον γέγονεν ὡς διεσώθη μὲν ὁ Χοσρόης, ὅπως τε Ῥωμαῖοι φιλοφρόνως αὐτὸν ἀνεδέξαντο, τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τῶν πρέσβεων ὡμολόγητο, πρέσβεις ἐξέπεμψεν, ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα, μηδαμῶς ταῖς Χοσρόου τύχαις ἐπικουρεῖν δυσχεραιζόμενος, Νίσιβίν τε πόλιν παραδιδόναι Ῥωμαίοις, καὶ τὰ ἄχρι Τίγριδος ποταμοῦ. ὁ μὲν οὖν Βαρὰμ τὴν ἄλλως ἐπλανᾶτο, οὐ γὰρ οἷός τ᾽ ἦν διαφθείρειν τὴν τοῦ βασιλέως ὁσιότητα. οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις, καὶ τὸ σοβαρὸν ἐξογκωσάμενος, τοὺς μὲν συμμάχους ἀθετούμενος καταφορος ἦν, τῷ τε περσικῷ φορτικός τε ὑπῆν, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς ἀκατάσχετος, πρὸς τὸ χαλεπώτερον ἐξαγριαίνων τὸ τύραννον. καὶ οὖν οἱ ἀξιολογώτατοι σατράπαι τῆς τούτου δυνάμεως ὑποσυρρέουσι συσκευὴν, ὅπως δολοφονηθείη Βαράμ. Οἱ μὲν οὖν ἔξαρχοι τῆς περὶ τὸν Βαρὰμ συσκευῆς, ὅ, τε Ζαμένδης, καὶ Ζοαμβρῆς ὁ πέρσης. προσεταιρισάμενοι γοῦν οὗτοι καὶ ἑτέρους τῆς Βαβυλωνίας πληθύος λογάδας, ὡς ἐν τῷ τῆς ἐπιβουλῆς ἐξελίπαινον. ὑποτυ-

legem, quæ probè in regno Perſico ſenuerit, & nunquam iuniori regem veterem loco mouendi ius permiſerit, cum inſolentia abrogent. Varamus vt Choſroen ſeruatum, & à Romanis benignè exceptum didicit, idque ipſum ei Imperator miſsis Legatis confeſſus eſt, miſsis & ipſe Legatis rogat, ne inclinatum atque iacẽtem Choſroæ fortunam vllo modo reſpiciat, paciſcens, ſe Niſibim, & quantum eſſet inde locorum ad Tigrim, Romanis daturum. Sed fallebatur multum, nec enim poterat Imperatoris ſanctimoniam corrũpere. Non multi effluxerunt dies, cum ſuperbia turgidus, ſocios manifeſtè aſpernari cœpit, moleſtuſque & odioſus eſſe Perſis, nec impetus cohibere, & ad tyrannidem crudeliorem efferari. Quare Principes Satrapæ deinde eius exercitu occultè coëunt, & inſidias ei occidendo inſtruunt. Harum anteſignani Zamendes, & Zoambres, aſcitis inſuper ad communionem facinoris quibuſdam aliis de Perſarum numero, eas vt poterant confirmabant: ratique Bindoem, quem Varamus in carcerem dederat,

πάσαντες δὲ καὶ Βινδόην πρὸς κοινοπραξίαν αὐτοῖς εἶναι λυσιτελέστερον (οὗτος δὲ ὑπὸ τοῦ Βαρὰμ κατῴκει εἱρκτὴν) ἀναπληροῦσιν ἔργῳ τὸ βούλημα, καὶ ἀθρόον εἰς τὴν φρουρὰν εἰσπηδήσαντες, τῶν δεσμῶν τὸν Βινδόην διαλυσάμενοι, ταγματάρχην τε λόχου χειροτονήσαντες, οὔσης νυκτὸς εἰς τὰ βασίλεια τῷ Βαρὰμ ἐπιτίθενται. ὁ μὲν οὖν Βαρὰμ δευτέρᾳ φυλακῇ τῆς νυκτὸς τῆς συσκευῆς ἐν γνώσει γινόμενος, ἐξοπλίσας τοὺς φύλακας, σιδηροφορεῖν ἐγκελεύεται, τούς τε ἔναγχος ἐκ τῶν ἐθνῶν προσκεχωρηκότας αὐτῷ παρασκευασάμενος, τοῖς ἐμπεσοῦσιν ἐς τὸ καρτερὸν ἀντιτίθεται. καὶ τῆς νυκτομαχίας ἰσχυρᾶς γινομένης, ὑπερέσχε Βαρὰμ. καὶ ζωγρήσας τοὺς πατέρας τοῦ ἐγχειρήματος, ἡμέρας ἤδη λαμψάσης ἀρθροτομεῖ τῶν μελῶν τούτων τὰ πρακτικώτερα. εἶτα ὑποστορέσας τὰ λοιπὰ σώματα τοῖς ἐλέφασιν, εἴα πατεῖσθαι, καὶ τὸν πανώλεθρον τοῦτον ἐκείνοις ἀποφέρεσθαι θάνατον.

cœpto communi fore idoneum, deliberata opere complent, confertimque in cuſtodiam irrumpentes, ſolutum vinculis, cohortis ſuæ ducem creant, eademque nocte Varamum in regia occupant adoriri. Qui ſecunda iam vigilia inſidiis ſibi apertis, cuſtodibus arma imperat. Præterea qui nuper ex gentibus ad eum acceſſerant, eos quoque obarmat; & ita irruentibus ſumma ope reſiſtit. Totis viribus de nocte confligitur, Varamus vincit, captiſque cœpti huius auctoribus, lucente iam ſole membra actuoſiora fruſtatim præcidit; reliquum corpus elephantis ad mortẽ crudeliſsimam inferendam ſubſternit.

CAPVT

CAPVT XV.

Bindoes euadit; copias Andrabigano educit: Myſtaconem de ſtatu Choſroæ docet, quem armis iuuandum Imperator Myſtaconi commendat. Varami caſus cum lætitia narrantur, & audiuntur. Bindoes regiam pecuniam in militem erogat. Niſibim obſidentes ad Choſroæ partes accedunt. Arabia, & vrbes vſq; ad Tigrim Choſroæ traduntur. Martyropolis Romanis opera Domitiani Epiſcopi deditur. Choſroes vt ingratus caſtigatur. Sittas proditor ignibus crematur. Perfidi Romani puniuntur. Domitianus feſtum diem indicit, concionem gratulatoriam habet.

Ὁ μὲν οὖν Βινδόης ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ διαδιδράσκει τῆς συμφορᾶς παραδόξως τὸν κίνδυνον. καὶ ἐπὶ τὸ ἀδραβίγανον ὡς τάχιστα γίνεται. ἐκεῖσε γοῦν στρατοπεδευσάμενος, πλείστους τοῦ περσικοῦ ἐπηγάγετο, καὶ τὰ χοσρόου φρονεῖν σὺν ἀφεστηκότας πως ἐπιθάσατο. δεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὡς τὸν ἰωάννην (ὃν μυστάκωνα Ῥωμαίοις ἔθος ἦν κατονομάζειν) ἀποστέλλει ἄγγελον, τὰ νεώτερα δράματα γνωρίζων αὐτῷ, ἀξιῶν τι μαθεῖν, ὅπως τῷ χοσρόῃ ἀπηνύτησε τῆς εἰς Ῥωμαίους προσχωρήσεως ἡ ἐγχείρησις. ὁ μὲν οὖν ἰωάννης γράμμασι τὸ ἄκουσμα παραπέμψας τῷ αὐτοκράτορι, σὺν ὑπὸ βινδόου πρέσβεις παρακατεῖχε, καραδοκῶν τί αὖ παραστείη παρὰ τῶν ἐγνωρισμένων τῷ αὐτοκράτορι. ὁ δὲ βασιλεὺς μαυρίκιος τῷ ἰωάννῃ προσέταττε, τοῖς ταὐτὰ τῷ χοσρόῃ φρονοῦσι συμμαχεῖν τι ἐκθύμως, καὶ πάσης αὐτοῖς καλοκαγαθίας πίστιν παρέχεσθαι, ὅπως πρὸς τὸ

Bindoes cum ſuis diſcrimine calamitatis præter opinionẽ liberatus, Andrabiganũ properatò venit: vnde magnam Perſarum manum in expeditionem educens, deſertores Choſroæ ad officium præſtandum bonis verbis reducit. Die decimo ad Ioannem cognomento Myſtaconem mittit, qui nuper acta eidem exponat, & viciſsim diſcat, quo pacto Choſroæ conatus ſeſe cum Romanis coniungendi proceſſerit. Ioannes per litteras Imperatori audita perſcribit; Legatum apud ſe retinet; Imperatoris de iis reſcriptum exſpectat. Mauricius Ioanni præcipit, vti à Choſroa ſtantes promptê alacriterque iuuet, & ad eneruandam, ac debilitandam Varami tyrannidem integerrimam eis fidem præſtet. Pridie porrò Beſtamius, quem Choſroes in Armeniam legarat, ad Ioannem venit; cui Ioannes tum aduen-

ἀσθενέστερον εἴδοι τοῦ Βαράμου τὸ τυραννον. τῇ δὲ προτεραίᾳ ὁ Βεστὰμ, ὁ παρὰ τοῦ χοσρόου ἐς τὰς ἀρμενίας σταλεὶς, ἀφικνεῖται παρὰ τὸν ἰωάννην. ὁ μὲν οὖν ἰωάννης τήν τε Βινδόου παρουσίαν τῷ Βεστὰμ παρεδήλου, τά τε τῷ Βαρὰμ συντετυχηκότα, ὡς ἀξιαφήγητα, λίαν περιχαρῶς παρετίθετο. καὶ οὖν ὁ Βεστὰμ περιγάνυται τοῖς ἀκροάμασι, καὶ ἐς χοσρόην ἐξέπεμπεν ἄγγελον, ταῦτα δὴ γνωρισόμενον. ὁ δὲ Βινδόης πάλιν ἐγγελῶντα τὰ πράγματα τῷ χοσρόῃ θεώμενος, μέγα περιβάλλεται θάρσος. καὶ χρήμασι βασιλικοῖς ἐντυχὼν, τοῖς ἀμφ' αὐτὸν διανέμει, ὡς εἶχεν ἑκάστῳ εὐνοίας ἀλκῆ. ἐπεὶ δ' οἱ τὴν νίσιβιν περικαθήμενοι φίλον τὸν αὐτοκράτορα χοσρόῃ διέγνωσαν, συμμάχους τε αὐτῷ δυνάμεις μεγάλας κατεπιμβεβρίσαντα, γίνονται εἰς κωνσταντίναν, τὴν γνώμην μετακοσμήσοντες. ὁ δὲ πολιοῦχος ὑπὸ χοσρόου λιπανθεὶς ταῖς ὑποσχέσεσι, καὶ ταῖς ἐλπίσι χαριζόμενος πάντα, ἅπασαν ἀραβίαν τάς τε μέχρι τίγριδος ποταμοῦ, πρὸς τὸν χοσρόην, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, μετατίθησιν. Οἱ δὲ τῆς μαρτύρων ἐχόμενοι πόλεως, καί τοι τῆς πολιορκίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπισταρούσης, τοῖς ἐν παραβύστῳ τοῦ χοσρόου προστάγμασι πειθήνιοί πως γινόμενοι, οὐκ ἐδίδοσαν τὴν πόλιν Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ μάλα καρτερῶς ἀντέταττοντο. τοιγαροῦν ὅτε κατάφορος πανουργῶν γέγονεν ὁ χοσρόης, δομετιανὸς λογισμοῦ ἀγχινοίᾳ δυσκατα-

tum ad ſe Bindois, tum quæ Varamo euenerint, vt dignißima narratu, mira cum voluptate explanat. Iis Beſtamius quoque maiorem in modum recreatus, ad Choſroen ſuper iis litteras facit. Cernens Bindoes fortunam Choſroen iterum fulcire, ingenti impletur fiducia, pecuniamq; regiam ſuis, pro beneuolentia in vnumquemque dilargitur. Ad Niſibim ſedentes, vt Imperatorem Choſroæ amicum eſſe, eique magnas ſubmiſiſſe copias intellexerunt, immutati animis Conſtantinam procedunt. Præfectus autem Niſibenus, pollicitationibus Choſroæ ineſcatus, & ſpei per omnia gratificans, vniuerſam Arabiam, omneſque vrbes ad Tigrim vſque (prope dixerim) Choſroæ tranſcribit. Ceterûm qui Martyropolim aduerſus Romanos tuebantur, clandeſtinis Choſroæ mandatis morem gerentes, ac deditionem minimè facientes, viriliter admodum vim propulſabant. Proinde vbi aſtutè agere Choſrocs depreheſus eſt, Domitianus ſollerter excogitatũ, & labefactatu difficile conſilium nequitiæ Perſicæ opponens, tectã fraudẽ bullæ inſtar exſufflãdo diſſoluit. Accerſi-

tis

μάχητον αὐτοστρατεύσας βουλὴν τοῦ περσικοῦ δόλου, δίκην πομφολύγων ἐκφύσεως διαλύει τὸ ὕπουλον. μεταπεμψάμενος γὰρ ὡς ἑαυτὸν τοὺς ἀξιολογωτάτους τῶν περιφρουρούντων τὸ πόλισμα, οὓς μὲν ὑπήγετο λόγους, οὓς δὲ ἐξωνεῖτο τοῖς δώροις. ἀναμιμνήσκων τήν τε τῶν Ῥωμαίων ἐπιστασίαν ἐσκειμένην τῇ πόλει, τόν τε χοσρόην τῆς τοῦ βασιλέως ἐπικουρίας δεόμενον, τόν τε βαρὰμ ἀμφίβολον περικείμενον τύχην, καὶ τοσαύτην εἶχεν ὁ λόγος τὴν δύναμιν, ὡς διαιρεθῆναι τῶν γνώμαις τοὺς τὴν μαρτύρων πόλιν κατέχοντας, ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ. ἔστω γάρ μοι νῦν τῆς ἐκείνου γνώμης ζωγράφος ὁμηρίζουσα γλῶττα. καὶ δῆτα εὐνοῦχον εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένων αὐτῷ τὸν κορυφαιότατον (ὃν πραιπόσιτον εἰώθασι Ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν) ἀνὰ τὴν μαρτύρων πόλιν ἐξέπεμψε, παρακαλούμενος πέρσαις τὸ ἄστυ καταλιπεῖν, καὶ περὶ τὴν νίσιβιν ἀγραυλίζεσθαι. οἱ μὲν οὖν πέρσαι τοῦ βασιλέως χοσρόου μεταβαλόντος τὴν γνώμην, σπονδὰς μετὰ τῶν πολιορκούντων συνθέμενοι, τῆς πόλεως ἐξεχώρησαν. τῶν τοίνυν ἡγεμόνων ἐς κωνσταντίναν ἡκόντων, ὤφθη καὶ σίττας ἐκεῖνος ἀναμεμιγμένος αὐτοῖς, ὁ τὴν μαρτύρων πόλιν ὁρμίσδᾳ τῷ περσῶν βασιλεῖ παρασχόμενος δόλῳ. ὁ μὲν οὖν δομετιανὸς διεστείλατο χοσρόῃ, ὡς οὐχ ὅσια εἰς εὐεργέτας καὶ Ῥωμαίους διεγχειρεῖ, ἀνεχόμενος ἀνδρὸς προδότου, πολλὰ εἰς Ῥωμαίους κακὰ διανύσαντος, ἀναμιμνήσκων ὡς καὶ τῷ βαρὰμ φίλος οὗτος γεγένηται, καὶ ἥκιστα συνοίσειν αὐτῷ περὶ πολλοῦ ποιουμένῳ ἄνδρα παλαμ-

tis enim ad ſe pręcipuis de præſidio, quoſdā verbis inducit, quoſdam donis pellicit, eos & Romanorum vrbi capiendæ inſiſtentium, & Choſroæ Imperatoris ſubſidio indigentis, & ambiguæ incertæqne fortunæ Varami comonefaciens. Ac tantum valuit Domitiani oratio, vt ſententiis diſcordarent præſidiarij, *ἑκὼν, ἀέκοντί γε θυμῷ, volentes nolenteſque* (liceat enim nunc mihi eorum ſenſum Homericis verbis depingere.) Quocirca eunuchum, ſatellitū regiorum principem (quē Romanis Præpoſitū vocare mos eſt) Martyropolim mittit Choſroes, hortaturque Perſas, vti vrbem tradant, & Niſibin concedant. Perſæ Choſroe immutato, pacta conuenta cum obſidentibus ineuntes, oppido excedunt. Ducibus ipſis Conſtantinam intrantibus, inter eos etiam Sittas, qui Hormiſdæ Martyropolim dolo prodiderat apparuit. Domitianus Choſroæ denuntiat, illnm aduerſus Romanos de ſe bene meritos iniuſtum videri, cum proditorem, deque Romanis ita meritum, vt qui peſsimè, toleret; admonens, eum Varamo quoq; amicum fuiſſe, & hominem peſtilentiſsimum, perfidiſsimumq;

ναῖοι καὶ ἀπιστότατοι. μήπου γε τὰ Ῥω-
μαίων πλήθη συστραφέντα, αὐτὸν Χοσ-
ρόην καὶ τὸν Σίτταν διαχειρήσοιντο καὶ
τὰ τῆς ἀγωνίας τῷ Βαράμ, λάβοι
ἀνάπαυλαν. ἐπὶ τούτοις συνιδὼν ὁ
Χοσρόης, καὶ τὸν παρόντα καιρὸν κο-
λακείας ἀποπειράμενος, ἔκδοτον Κο-
μεντιόλῳ Σίτταν καθίστησι δευτέρᾳ δ'
ἡμέρᾳ ὁ στρατηγὸς ἐπ' ὄψεσι τοῦ ὁπλι-
τικοῦ αἰκισάμενος, τοῦτον τῷ πυρὶ πα-
ρεδίδου κατανθρακώσας τε τῇ φλογὶ,
δίκην τῶν ἡμαρτημένων τὸν Σίτταν
εἰσέπραττεν. ὁ μὲν οὖν Δομετιανὸς ἱερο-
πρεπῶς ἐς τὰ περὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ
ἄστεος διεπονεῖτο, ὡς ἐχρῆν ἐς τὰ μά-
λιστα. τούς τε συνωμοσαμένους τοῖς βαρ-
βάροις Ῥωμαίους ἐς τὴν τοῦ ἄστεος
ἅλωσιν, Κομεντιόλῳ παρεδίδου τῷ
στρατηγῷ. τούτων τίνων ἀξίας ὑπο-
σχομένων δίκας τῶν κατὰ τῆς πατρί-
δος διαπεπραγμένων αὐτοῖς, ὁ ἱε-
ρεὺς τῆς σωτηρίας τὴν ἑορτὴν ἐγκαι-
νίζων τῆς πόλεως, πανήγυρίν τε τοῖς
καλλινίκοις συστησάμενος μάρτυσιν,
ἐπὶ τῶν βημάτων τῶν ὑψηλῶν τῆς
ἐκκλησίας γενόμενος, παιωνίζων
ᾆσμα καινὸν τῷ Χριστῷ ἐπινίκιον,
τοῖς ὠσὶ τοῦ κατηκκλησιασθέντος λαοῦ τάδε πως διηγόρευεν.

benefactis ſuis malè gratiam re-
laturum; ne forte coëuntes Ro-
mani ipſum, & vnà Sittam è me-
dio tollant, bellumque cum Va-
ramo terminetur. Ob hanc cauſ-
ſam prudens Choſroes, & oppor-
tunitatem temporis præſentem
obſequio emẽdam cenſens, Co-
mentiolo Sittam addicit: quem
ille poſtera luce in omnium con-
ſpectu flagris cęſum rogo tradit,
& flammis delictorum pœnas ab
eo repoſcit. Domitianus igitur,
vt ſacerdotem decebat, & quan-
tum maximè poterat, pro vrbe
recipienda laborabat. Aſt Ro-
manos, qui ad vrbem occupan-
dam cum barbaris malè conſpi-
rauerant, duci contradidit, qui-
bus pro ſceleratè contra patriam
perpetratis commerito ſuppli-
cio multatis, Epiſcopus feſtum
diem partæ ſalutis ciuitati in-
ſtaurans, martyribusque præcla-
claris victoribus panegyrin, ſiue
celebritatem inſtituens, è ſubli-
mi Eccleſiæ ſuggeſtu, ad gratu-
landam Chriſto victoriam canti-
cum nouum cantans, ad populũ
congregatum ita diſſeruit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XVI.

Feſtiuiſſima Domitiani concio ob receptam Martyropolim, qua populus ad lætitiam inuitatur: clementia Imp. eximiè commendatur; exemplum humanitatis Ieſu Chriſti ſeruatoris noſtri inducitur; Perſiſq́; hoſtibus inſultatur. Applauſus populi, & præ gaudio lachrymæ erumpentes.

Οὐκ ἐν πολέμοις μόνον, καὶ συμπλοκαῖς, καὶ ἐκτάξεσι ταῖς σάλπιγξιν ὁ Δαβὶδ ἀλαλάζει, ἀλλὰ καὶ ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς τῷ ἐπὶ πάντων σαλπίζει θεῷ. πρέπει γὰρ καὶ πολεμικοῖς ὀργάνοις ὑμνεῖσθαι θεόν. ἀρχιστράτηγος γὰρ οὗτος ἐκτάξεως, κραταιός τε καὶ δυνατὸς ἐν πολέμοις πρεσβεύεται, καὶ ἐξ ὧν ἡ εὐδόκησις πέφυκεν, ἔδει που πάντως προελθεῖν καὶ τὴν αἴνεσιν δεδότι, καὶ ἡμεῖς ταῖς νοηταῖς ἀλαλάξωμεν σάλπιγξι, ταῖς διανοίαις φημὶ, οὐ κερατίναις, ὡς ἰουδαίοις νενομοθέτηται. οὐ γὰρ ἀλόγων μέλεσι διὰ τὸ παχὺ τῆς διανοίας γεραίρειν ἡμεῖς θεὸν προσετάχθημεν. Συστησώμεθα γοῦν ἑορτὴν, μὴ ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ μόνον διήκουσαν, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἄνω ἱεραρχίας αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ἧς ἀρχιερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ, ὁ ἐκ δεξιῶν τῆς μεγαλωσύνης καθήμενος, καὶ ἔστι, καὶ ὀνομάζεται. τῷ ὄντι γὰρ ἐν βραχίονι κράτος ἐποίησεν. ὄρη ταπεινώσας φρυάγματος, καθελὼν ἀπὸ θρόνων δυνάστας. καὶ πάλιν στηλιτεύων ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας τὰ μεγαλεῖα τοῦ πνεύματος, οὐ λαγω;

NON in bellis tantummodo, atque in præliis, & congreſſibus, ſed etiam in inſigni die ſolennitatis, Dauid Deo altiſsimo tuba canit. Condecet enim bellicis quoq; inſtrumentis collaudare Deum, qui primarius in pugna dux, fortiſque & potens in prælio colitur: & vnde natum eſt decus, inde quoque laudem procedere planè oportet. Agite dũ, nos quoq; tubis, quæ intelligentia percipiuntur, clangamus; animis, inquam, non corneis tubis, quemadmodum lex Iudæis præſcripta requirebat. Nec enim nos, vt illi, propter mentium hebetudinem animantium brutarum membris venerari Deum iuſsi ſumus. Conſtituamus itaq; diem ſolennem, non vſq; ad cornua altaris duntaxat; ſed vſque ad cœleſtem hierarchiam pertinentem, cuius ἀρχιερεὺς Pontifex in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech, ſedens ad dexteram maieſtatis Dei, & eſt, & nominatur. Profectò potentiam fecit in brachio ſuo, montium faſtum humiliauit, & depoſitis de ſede potentibus, rurſum magnalia ſpirit ſuper Babylone omnibus

„ γῦνται γὰρ λέοντες καὶ δράκοντες ἀπο-
„ πνίγονται, καὶ βὴλ, καὶ μίθρας ἀνδρα-
„ ποδίζονται, καὶ μαλακύνεται πῦρ, μή-
„ τε μαρτύρων ἐσθῆτος τυραννῆσαι δυ-
„ νάμενον, ὑπὸ νάφθας, καὶ πίττης ἀ-
„ φθόνως καταρδευόμενοι. πάλιν δεξιὰ
„ κυρίου ἐποίησε δύναμιν, ἐπάρσεως κα-
„ ταδιαιτῶσα χαλδαϊκῆς, οὐκ ἐν τοί-
„ χῳ, ἀλλ᾽ ἐν οὐρανῷ τὴν προαγόρευ-
„ σιν γράφουσα. καὶ διαιρεῖται βαβυ-
„ λώνια σκῆπτρα· καὶ ὑβριστὴς κατα-
„ βάλλεται θρόνος· καὶ πάροινος βα-
„ σιλεία συστέλλεται· καὶ τιμᾶται πάλιν
„ τὸ ταπεινούμενον· καὶ κρατύνεται τὸ νι-
„ κώμενον. πάλιν τὴν στεῖραν πόλιν διὰ
„ τὸν πόλεμον, ὡς μητέρα δι᾽ εὐτεκνίαν
„ εὐφραινομένην ἐστὶ θεάσασθαι: μηδεὶς
„ ἀμπεχέσθω τῆς βασιλικῆς ταύτης
„ πανηγύρεως ἀναξίαν ἐσθῆτα. πάντες
„ τῇ καθαρότητι τοῦ βίου λευχειμονή-
„ σωμεν, ἵνα μὴ ἀνάξιος τῆς εὐωχίας
„ τῇ ψυχῇ περιβαλόντες στόλισμα, ἀ-
„ νάξιοι φανῶμεν τῆς μεταλήψεως, καὶ
„ τὰ ἀκόλουθα κατακριθῶμεν τῆς ἀπο-
„ τεύξεως. ἐγκαινίζου πόλις ἀγαλλιά-
„ σεως, ἥκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα κυ-
„ ρίου ἐπί σε ἀνατέταλκε· τάδε μοι λέγει
„ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὴν ἐπαγγε-
„ λίαν ἀσπάζομαι, καὶ ἡ νῦν ὑπὲρ τὴν
„ προτέραν φαιδρότητι δόξα, καθέ-
„ στηκεν. οὐ γὰρ δήμους μαρτύρων ἐν τοῖς
„ ἔμπροσθεν καὶ πρεσβυτέροις χρόνοις
„ ἐκέκλησο. πᾶσαν ἀτραπὸν, καὶ λεωφό-
„ ρων τῶν σῶν λαγόνων ἐπικυμαινόντων.

bus prodidit. Subiguntur enim leones, & dracones eliduntur, & Bel, atque Mithras captiui abducuntur: Flacceſcit ignis, & quanquā naphta, ac pice largiter imbutus, nec veſtem quidem martyrum adurere poteſt. Iterum dextera domini fecit virtutem, cōpreſsitq; ſpiritus Chaldaicos, non in pariete, ſed in cœlo prædictionem ſcribens: & diuiduntur ſceptra babylonica: & thronus inſolens deiicitur; & regnum temulentū contrahitur: & quod humiliatum erat, denuo honoratur; & quod victum erat, corroboratur. Rurſus ſterilem vrbem propter bellum, vt matrem ob filiorum multitudinem lætātem aſpicimus. Nemo veſtem hoc panegyrico feſto indecorā induat: omnes vitæ morumq; cādore ac puritate candidum geſtemus habitum; ne ſi animam ſecus, quâm regale conuiuium deceat conueſtiuerimus, qui ad id admittamur, indigni iudicemur; & his damnemur, quæ ab codē eiectos conſequuntur. Renouare, renouare vrbs exultationis: venit enim lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Hæc enim dicit Spiritus ſanctus, & ꝓmiſſa amplector; & quę nunc eſt gloria, priorē claritatem ſuperat. Haud enim populos martyrum ſuperiore memoria poſ-
„ ſidebas, omnem ſemitam, & compita tuorum viſcerum inundantes.

Plus

ἐπιφανεστέρα σοι τῆς ἁλώσεως ἡ ἀνάζευξις. ἣν γὰρ ἔκλεψε δόλος, νῦν φόβος ἀπέδοτο· καὶ ἣν βασιλέως βαρβάρου πανουργία κακῶς ἀπεσύλησε, νῦν ἐπιφανεστάτη δουλαγωγία καλῶς ἀντιδίδωσι. ταύτην οἰκέτης ἐσταλμένος ὑμῶν, ὦ μάρτυρες, προσηγάγετο, συμμάχους ἑλέσθαι θηρώμενος, οὓς ἀντίθεος τὸ πρότερον οὐκ ἐπρέσβευεν, ἐξ ἀποπτύξεως διδαχθεὶς τὴν εὐσέβειαν. ἐπεὶ καὶ Φαραὼ ὁ πάλαι μαστιζόμενος ἢ νουθετούμενος, θεὸν σέβειν ἠνείχετο. ταύτην ὑμῖν ἀνατίθησι μάρτυρες Βαβυλώνιος τύραννος τι καὶ ἔπηλυς. ὁ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας δραπέτης. ὁ νῦν Ῥωμαίοις ἀντὶ πολεμίου πεθήνιος. τοσαῦτα γὰρ ὑμεῖς τοῖς ἀνθεστηκόσιν ἐπαλαμήσασθε. ἐξέστη ὁ τύραννος ἐπὶ τούτοις. ἔμφοβος καὶ ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ. ἐπετίμησε γὰρ τοῖς ἔθνεσιν ὁ ὢν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ἡ ἀλλοίωσις αὕτη, ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτῆς, καὶ τὸ καταντήμα μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτῆς. πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως. οἱ γείτονες ποταμοὶ προφητικῶς χεῖρας κροτήτωσαν. φερωνύμως νῦν ὁ εὐφράτης ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις εὐφραινέσθω τοῦ κτίσαντος. ὁ τίγρις μεταβαλέτω τὸ θηριῶδες πρὸς τὸ φιλάνθρωπον. ἡ κραιπάλη γὰρ τῶν φόνων αὐτῷ καταλέλυται. ἄσωμεν ᾠδὴν τῷ κυρίῳ σωτήριον ἄσωμεν αὐτῷ μετὰ τῶν μαρτύρων ἐπινίκιον ὕμνον. ἀναγγείλωμεν ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος τὴν δόξαν

Plus tibi ad gloriam proficit ita liberatam, quam ita captam eſſe. Quam enim dolus ſubiugauit, nunc metus reſtituit: & quā regis barbari calliditas improbè pro ſpolio abſtulit, nūc illuſtriſsima receptio probè rependit. Hanc famulus veſter miſſus, vobis reconciliauit, ô martyres, ſocios ſibi conatus adiungere, quos Dei aduerſarius antea non rogabat, ex infelici ſucceſſu pietatem doctus; quoniam & Pharao quondam flagellatus, ſiue admonitus, Deum coli paſſus eſt. Hanc vobis conſecrat Babylonius tyrannus & aduena, è ſuo ipſius regno profugus, qui pro hoſte nunc Romanis eſt ſubditus. Talia quippe vos contra inimicos effeciſtis. Tyrannus ſuper his obſtupuit, terra timuit, & contremuit. Increpauit enim gentes, qui eſt ab initio: & dexteræ eius mutatio hæc eſt. A ſummo cœlo egreſsio eius, & occurſus eius vſq; ad fines terræ. Et vidimus gloriam eius, plenam gratiæ, & potentię. Vicina flumina ſecundùm Prophetam plaudant manibus. Nunc Euphrates nomini ſuo congruenter lætetur ſuper magnalibus cōditoris. Tigris feritatem in humanitatem mutet. Iam enim cæſorum cadaueribus ſe amplius non ingurgitabit. Cantemus domino canticum ſalutis. Cantemus ei cū martyribus hymnū de parta victoria.

,, αὐτοῦ, σκιρτῶντες τῷ πνεύματι. οὐ γὰρ
,, θρηνοῦν ἰουδαϊκὸν κατεκρίθημεν, ἢ αἰ-
,, σχύνην αἰχμαλωσίας ὑπὸ τῶν λαφυ-
,, ραγωγησάντων ὀνειδιζόμεθα· προ-
,, τάξωμεν ἡγεμόνα τῆς εὐφροσύνης τὸν
,, κύριον, ἵνα μὴ τῆς ἄνω ἱερουσαλὴμ ἐπι-
,, λαθώμεθα, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν κολ-
,, ληθῇ τῷ λάρυγγι, ὡς κακῶς μὴ
,, μεγαληγοροῦσα τοῦ θεοῦ τὰ παράδοξα.
,, νῦν ἡ θυγάτηρ βαβυλῶνος κατὰ τὸ γε-
,, γραμμένον ὄντως ταλαίπωρος, ἡ τῶν
,, ἀγερώχων ἐπιβαίνουσα σκήπτρων, καὶ
,, μακαρίζεται βασιλέως εὐσέβεια οὐκ
,, ἐπάγουσα ταύτῃ τὸν ἰσοστάσιον ὄλεθρον,
,, ἢ ἀντιπιφέρουσα τὸ ἀνταπόδομα, ὃ
,, αὐτὴ ἀπέδωκεν ἡμῖν. πολιτεύεται γὰρ αὐ-
,, τη διαθήκη δευτέρα τῷ νοητῷ ἰσραήλ,
,, καὶ βασιλεὺς οὐκ ἀποδοκιμάζεται σή-
,, μερον, οἰκτείρων πολέμιον. οὔτε σαμουὴλ
,, ἐπὶ τούτῳ διαπληκτίζεται, παντοκρά-
,, τορι, κυρίῳ ζηλῶν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ὁ χρι-
,, στὸς, ὁ παλαιὸς ἡμερῶν, καὶ πρεσβύτε-
,, ρος, εὐσεβέστερον θυσίας οἶδε τὸν ἔλεον,
,, καὶ τὴν πατρῴαν βασιλείαν κατακλη-
,, ροδοτεῖ τοῖς οἰκτίρμοσι. καὶ φιλανθρω-
,, πίας ἔχων ὑπόθεσιν, καὶ δούλου λαμβά-
,, νει μορφὴν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνα-
,, ναστρέφεται, καὶ τὴν φάτνην γνωρίζει, καὶ
,, προσέχεται σπάργανα, καὶ φεύγει τυραν-
,, νοῦσαν τὴν μάχαιραν, καὶ τῇ αἰγύπτῳ
,, προσομιλεῖ, εἶτα τὴν ναζαρὲτ κατοι-
,, κεῖ, καὶ γαλιλαῖος κηρύττεται, καὶ σοφίᾳ
,, προκόπτει, καὶ φθόνῳ κακίζεται, καὶ
,, ὑπὸ σαδδουκαίων πειράζεται, καὶ μετὰ τῶν
,, ἁμαρτωλῶν συναυλίζεται, καὶ πρὸς

Annuntiemus ſuper flumina Babylonis gloriam eius, in ſpiritu exilientes. Nō enim Iudaicis fletibus damnati ſumus: nec à prædatoribus captiuitatis dedecus nobis exprobratur. Ducem lætitiæ noſtræ Dominum præponamus, ne ſupernæ Hieruſalem obliuiſcamur, & lingua noſtra adhæreat faucibus; vtpote quæ malè Dei admirabilia non magnificet. Nunc filia Babylonis, ſicut ſcriptū legimus, verè miſera eſt, ſuperborum ſceptra aſcendens, laudaturq; Imperatoris pietas, perniciem illi nō remetiens, nec retribuens retributionem, quam retribuit nobis. Alterum ſiquidē teſtamentum obſeruatur, Iſraëli intellectuali præcipiens, ne malū ꝓ malo reddat. Et hodie rex hoſtem miſerans non reprobatur: nec Samuel omnipotenti Domino zelans, propter hoc altercabitur. Domin' enim Ieſus Chriſtus antiquus dierū, & omni æuo antiquior, miſericordiam ſacrificio religioſiorem ducit; & paternum regnum miſericordib' impertit; & humanitate victus, etiam ſerui formam accipit, & cum hominibus cōuerſatur; & præſepe noſcit: & faſciis inuoluitur; & tyrannicū gladium fugit; & in Aegyptum emigrat. Deinde Nazareth habitat, & Galilæus proclamatur; & ſapientia proficit; & ex inuidia vituperatur; & à Sadducæis tentatur; & cum peccatoribus commora-

πάθος ἐκδίδοται, καὶ σταυρὸν καταδέχεται, καὶ μετὰ τῶν ἀνόμων λογίζεται, καὶ τάφον ἀσπάζεται, καὶ μεταφοιτᾷ πρὸς ἀνάστασιν, καὶ πάντα παθὼν κατησμένισεν, ἓν μόνον ἡμῶν ἀπολαύων, ὃ καὶ σωζόμεθα. ᾄσωμεν τῷ κυρίῳ, οὐκ ἐξόδιον ᾆσμα. ἐπιβατήριος γὰρ ἡ πανήγυρις, καὶ πόλις, καὶ ναὸς ἐγκαινίζεται, καὶ νόμος ἀνακαινίζεται πάτριος, καὶ ῥώννυται πίστις ἀκίβδηλος, καὶ τὸν ἐγκαινίζοντα βλέπω χριστὸν, ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας τῶν τροπαίων τὰ σύμβολα ἐπὶ τῶν ὤμων περιφερόμενον. ὁ δὲ θρίαμβος ὁ σταυρὸς, δι᾽ οὗ ξενηλατεῖται τὸ βάρβαρον· τὸ δὲ ῥωμαϊκὸν εἰσοικίζεται. ᾄσωμεν τῷ κυρίῳ, καὶ ὕμνον ἐξόδιον. ἐξοικίζεται γὰρ τοῦ ἄστεος, ὥσπερ ὗς ἐκ δρυμοῦ τὸ βαβυλώνιον φῦλον, τὸ καταπατεῖν τὰ ἅγια τοῖς ποσὶν ἐγχειρῶν, καὶ τοὺς μαργαρίτας τῆς πίστεως τοῖς ὄνυξιν ὑποθραύειν καταμαινόμενον. μιμησώμεθα τοὺς ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας δοξολογήσαντας, καὶ τῆς ἐκείνων χοροστασίας θιασῶται γενώμεθα. ἀνενέργητον γὰρ καὶ νῦν τῶν χαλδαίων τὸ πῦρ, καταφλέξαι τῶν μαρτύρων τὸ πόλισμα, εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, καὶ τὰ πεδία χαιρέτωσαν. κατεβλήθη γὰρ ἔθνη τὰ φιλοπόλεμα. διέγνωσαν προφητικῶς, ὅτι ἄνθρωποι καθεστήκασι, καὶ τῆς ἑαυτῶν συντάξεως νῦν τὴν φύσιν οὐκ ἠγνοήκασι, καὶ ἃ μαθεῖν οὐκ ἐνῆν εὐπραγήσαντες, τεταλαιπωρημένους διδαχθέντες εἰσὶ θεάσασθαι. ταῦτα ὑπὸ

moratur; & tormentis deditur; & crucem ſuſcipit; & cum iniquis reputatur: & ſepulchrum non refugit; & ad reſurrectionem tranſit; & omnia libens patitur, vnum hunc fructum ex nobis percipiens, quod ſaluamur. Cantemus Domino, nō egreſſus canticum: eſt enim ſcanſoria panegyris; & vrbs, & templum renouantur; & lex patria inſtauratur; & fides ſincera confirmatur; cernoq́; Chriſtum in medio Eccleſię trophęorum ſymbola humeris ſuſtinentem. Triumphus autem crux, per quam barbari, & peregrini, & exteri abiguntur; Romani contra, vt domeſtici introducūtur. Cantemus Domino etiam hymnum ἐξόδιον, id eſt, egreſsionis. Nā perinde vt ſus è ſylua glandifera, ex vrbe natio Perſica expellitur; quę ſancta pedibus conculcare audebat, & margaritas fidei, vngulis furioſè cōterebat. Imitemur eos qui Babylone glorificarunt Deū, illorumq́; choreæ ſodales fiam'. Nam & hodie Chaldęorum ignis martyrum vrbem exurendi vim nullam habet. Lætentur cœli, & exultet terra, & campi gaudeant. Proſtratæ ſunt gētes belli cupidę. Cognouerunt, iuxta Prophetam, quoniam homines ſunt, & naturam coagmentationis ſuæ nunc ſenſerunt: quæq́; rebus ſecundis vtentes diſcere nequiuerunt, aduerſis eruditi iam poſſunt intueri. Hæc prę gaudio ad vos ex tem-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

LIBER QVINTVS.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

CHOSROES Perſarum rex animi anxius, Sergium martyrem (cæteris quoq; barbarorum nationibus ſanctum ac venerabilem) precatur, uti calamitatem ab ſe depellat: crucem auream, gemmis diſtinctam eidem vouet. Zadeſprates à Roſano Salchonis hortatu circumuentus occiditur; aliaq́; præterea, Choſroæ haud iniucunda eueniunt. Pecuniam à Mauricio mutuatus, ſyngrapham dat. Eius legatio ſuper Comentiolo duce in ordinem redigendo, in cuius locum Narſes ſufficitur. Romanorum aduerſus Varamum tyrannum auxilia. Mauricij ad Choſroen dona regalia, qui per Dolabranum Legatum claues Daræ oppidi Imperatori contradit. Domitiani Melitenæ Antiſtitis ad Romanos de Choſroe contra Varami opes adiuuando præclara oratio. Ante Romanorum, Perſarumq́; dimicationem Choſroæ oblata felicitas. Theſauri regij, & regnum eidem opera Mebodis reſtituuntur. Romanarum, Armeniarum, orientaliumq́; copiarum coniunctio. Prælium cum Varamo, & Romanorum Narſe imperatore victoria ſplendidiſsima. Capti etiam Turcæ, in frontibus crucis figuram ferentes; quod quidem, ut narrabant, aliquando pro liberatione à graſſante peſtilentia matres adhuc pueris inuſſerant. Choſroæ in regiam reuerſio. Res Golniduchæ, quæ in Perſide vitam vixit aſceticam. Dona à Choſroe Sergio martyri ſacrata. Ad eundem diuum preces eiuſdem pro ſu-

ſcipiendis ex Sira Chriſtiana fœmina liberis. Voti compos, rurſum donaria ſumptuoſa ad eius ædem mittit. Tyrannidis conſcios, atq; adeò ipſum Bindoem, vt aduerſus regem nefaria molitum, vita expellit. Eius de Romana repub. ex diſſidio tyrannis ſeruitura prædictio. Probi Chalcedonenſis Epiſcopi legatio, & de imagine Dei matris; quomodoq; legatio illa euenerit. Imperator à Septimo domum regreſſus, Zalambanum Legatum Perſicum audit. Terriculamentum forma ſuilla eidem in itinere obiectum.

CAPVT I.

Varamus re cum ſuis deliberata, copias aduerſus Choſroen in diuerſa loca deſtinat. Niſibi conuiciis inceſſitur. Zadeſpratæ nuntij peſſimè ibidem accepti, ad Choſroen tranſmittuntur, qui in aduerſa fortuna Sergij martyris opem, cum promiſſione crucis aureæ, lapillis diſtinctæ implorat. Zadeſpraten Roſas à Salchone impulſus, ſtrategemate quodam interficit.

Ὁ δὲ Βαρὰμ τῆς Ῥωμαϊκῆς δυστυχηκὼς εὐμενείας, ἐκκλησίας ἀγείρας, καὶ περὶ τῶν ἐν ποσὶ κοινολογησάμενος, ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων τοὺς ἐς ἀνδρείαν τὴν ὑπεροχὴν κεκτημένους, χειροτονεῖ στρατηγοὺς, ὅπως τῇ ἀντιθέτῳ προνοίᾳ τοῖς χοσρόου πράγμασιν ἀντιταλαντεύσῃ πως τὸ ἀπρόσκοπον. καὶ οὖν τὸν μιραδουρνιὲς, τὸ ἀνάθων φρούριον, τὸ πρὸς τὸ κιρκήσιον παρὰ τὸν εὐφράτην ᾠκοδομημένον ἐξέπεμψε μετὰ πλήθους δυνάμεως. ἐξεπέμπετο δὲ καὶ ἐς τὴν νίσιβιν, τήν τε σύγχορον ἀραβίαν τὸν ζαδεσπράτην τὸν ἄρτι συστρατεύσαντα τῷ φεροχάνῃ. ὁ μὲν οὖν ζαδεσπράτης τὴν βαβυλῶνα ἀπολιπὼν, ἀγγέλους ἐς τὸν σολχάνην

VAramus Romanorũ gratiæ, beneuolentiæque repulſam paſſus, coactis primoribus, communicatoque de præſenti rerum ſtatu conſilio, duces è nobilioribus, animi fortitudine excellentes legit; vt nimirum cura & prouidẽtia, rebus ſuis integris Choſroæ occurreret. Ad Caſtellum igitur Anathan, prope Circeſium iuxta Euphratem ſitum Miradurinem cum agmine expedito: Zadeſpraten, qui nuper adeò Pherochanis ſigna ſecutus fuerat, Niſibim & in Arabiam finitimam mittit. Zadeſprates itaque Babylonia digreſſus, Solchani ſuper aduentu ſuo Niſi-

bim

ἐξέπεμπε, προαγορεύοντας αὐτοῖς τὴν ἐς νίσιβιν ἄφιξιν. μενοῦν γε ὁ σολχάνης, ὅτι περ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τὸ τῶν μεγαλαυχημάτων ὑπέρογκον τοῦ ζαδεσπράτου διέγνωκε, τῇ ὑστεραίᾳ καθίσας συνέδριον, ἐς ὑπήκοον τῶν συνεληλυθότων προσέταττε τοὺς ἀγγέλους, ὅτι αὖ εἴη αὐτοῖς ἡ ἀξίωσις μηδέν τι τῷ δέει συσταλέντας ἐκτίθεσθαι. Οἱ μὲν οὖν ἐξυπηρετούμενοι τῷ προστάγματι, διεξῄεσαν ἅπερ ὁ πέμψας αὐτοὺς διηγόρευσε. θορύβου τοίνυν γεγονότος τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πάντων τὸν βαράμ λοιδορουμένων, ὁ Σολχάνης αἰκίσας τοὺς ἀγγέλους, ἠτίμωσε, καὶ δεσμοῖς ἀφύκτοις ἤδη καταταλαιπωρήσας, ἐς χοσρόην ἐξέπεμπε. ὁ δὲ χοσρόης τὸν μὲν Σολχάνην ἐξελιπάρει, ταῖς ὑποσχέσεσι παροτρύνων εὖ διατίθεσθαι, τὰς τῶν ἐντυγχανόντων φοιτήσεις. αὐτὸς δὲ χοσρόης ἀπορίᾳ τὴν ψυχὴν κατεβάλλετο. τὰς ἐπιστρατείας τοῦ τυράννου μορμολυττόμενος. εἰσῆλθε τοίνυν αὐτὸν δεισιδαιμονία ὁσίας θρησκείας τινός, καὶ πάλιν πρὸς τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν τὸν νοῦν μετεκόμισε. καὶ ἠντιβόλει τὸν ἀοίδιμον ἐν μάρτυσι σέργιον, ὃν καὶ τὰ νομαδικὰ πρεσβεύειν ἔθνη εἰώθασι, συλλαμβάνειν τῶν πόνων αὐτῷ. ἀπαρχάς τε τροπαίων καθυπισχνεῖτο προσφέρεσθαι.

bim ſignificat. Solchanes vbi Zadeſpratæ inſolentiam, & iactantiam cognouit, poſtridie concilio conuocato, vt in conſeſſu, quid petitum aduenissent, omni timore depoſito eloquerentur, nuntiis imperat. Illi dicto audientes, mandata exponunt. Turbatur conuentus, vniuerſiſque Varamum maledictis lacerantibus, Solchanes nuntios fœdè pulſatos, & opprobriis affectos, inſuper arctiſsimis vinculis miſerè conſtrictos, ad Choſroen mittit: à quo etiam atque etiam rogatur, promiſsiſque allicitur, vti de internuntiis bene prouideat. Ipſe porrò angore, & tyranni metu plenus, animum deiicitur, tandemque religiosè in cuiuſdam pietatis cogitationem ingreditur, iterumque ad Deum principem rerum omnium ſeſe conuertit; ac venerandum Sergium martyrem, quem colere etiam barbaræ nationes conſueuerant, ſuppliciter rogitat, vti laboribus, ac miſeriis ſuis ne deſit: Se illi dominicæ paſſionis illuſtre monumētum, crucem, inquam, ex auro puro confectam, & margaritis, pelluciidiſque ex India lapillis variatam victoriæ ſuæ primitias oblaturum. Ita illum neceſsitas piè orare, obteſtarique docuerat. Cæ-

τοῦ κυριακοῦ πάθους τὸ ἐπίσημον σημαντήριον, σταυρὸς δὲ τοῦτο ἀναγορεύεται. τεκτονεύεσθαί τε τοῦτον χρυσήλατον, μαργαρίτην τε περιβαλεῖν αὐτῷ, καὶ τῶν ἰνδικῶν λίθων τοὺς διαυγεῖς. εὐσεβέστερον γὰρ πτνιώμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης

terùm

ὁ καιρὸς αὐτὸν ἐξειργάζετο. αὐτὰρ ὁ Σολχαάνης ἀξιαφηγητικώτατον καὶ παράδοξον ἔδρασεν ἐγχείρημα, βουλῆς τε ἀλκῇ τὸν ἀντιστράτηγον διεχειρήσατο· ῥοσᾶν γὰρ τὸν καὶ ὁρμίσδαν παρὰ τῷ περσικῷ οὕτω καλούμενον, ἱππικῇ περιφράξας ἰσχύϊ κατὰ τῆς ἀντιστρατευσομένης πληθύος ἐξέπεμπε. μάλιστα δὲ τῷ ῥοσᾷ ὑπετίθετο, δόλῳ τὰς ἐκβάσεις ἐπιτρέψαι τῆς ἐγχειρήσεως. ὁ μὲν οὖν ῥοσᾶς ταῖς ὑποθήκαις τοῦ Σολχαάνου μετ' ἐπιμελείας ἑπόμενος ἐχώρει πρὸς τὸ πολέμιον. δευτέρα δ' ἡμέρα ὁ Ζαδεσπράτης ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ χαρχὰς παραγίνεται. κώμη δ' αὕτη παμφορωτάτη ὁμοῦ καὶ πολύανδρος. καὶ νυκτὸς ἐπιγινομένης, ἐχόμενα ταύτης ἠγραύλιζεν. ὑποτοπάσας δ' οὗτος πολεμίαν ὄψιν, μήπου ἐξαπιναίως αὐτῷ συγκυρήσειε, τῆς περὶ τὸ σῶμα φρουρᾶς προμήθειαν ἐτίθετο. ἐσκήνου ἐν τῷ πύργῳ τῷ ἀνὰ τὸν χῶρον ἱδρυμένῳ, καὶ ἐκ λογάδων λίθων κεκτημένῳ τὴν σύνθεσιν, τῇ δοκήσει κατεπαννυχίζετο τῆς δειλίας ἀπόκριτος. ὁ τοίνυν ῥοσᾶς οὐ πόρρω τοῦ στρατηγοῦ ἀφικόμενος, ἐπεὶ διεγίνωσκε τὸν χῶρον ὅπου δὴ οὗτος πάννυχος κατηυνάζετο, ποδηγὸν δεξάμενος, ἐς τὸ πρόσω ἐβάδιζεν. ἐπεὶ δὲ τῷ ἐχυρώματι προσεπέλασε, προθέειν προστέταχέ τινα τῆς δυνάμεως, λέξοντα τῷ στρατηγῷ, ὑπὸ Βαρὰμ ἐστάλθαι ἄγγελον, καὶ ἐπίθετον αὐτῷ ἐπιφέρεσθαι δύναμιν. ὁ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ὡσανεὶ φρούριον γεγονὸς μεσούσης νυκτὸς, τῇ πατρίῳ φωνῇ τοὺς περιφρουροῦντας

terùm Solchanes admiratione, & memoria dignisſimum facinus effecit, valentique conſilio ducem aduerſarium è medio ſuſtulit. Roſam quippe (alio nomine Hormiſdam Perſis) cum equeſtri robore contra infeſtam aduentantium manum emittés, auctor ei fuit, vt dolo & inſidiis rem tranſigeret. Roſas Solchanis auctoritati ſtudioſè parés, in hoſtem tendit. Die ſequenti Zadeſprates Charchas, vicum omne genus fructuum efferentem, & incolis frequentisſimum venit, & nocte proxima in eius agro manet, conſtitutis circum ſe diligenter cuſtodibus, ne fortè improuiſò (quod formidabat) ab hoſtibus appeteretur. Erat ibidem munitio, electo conſtructa lapide, in qua citra timorem totā noctem cubare ſe poſſe arbitrabatur. Roſas haud procul à Zadeſprate diſtans, vt de loco, vbi ille per noctem conſopitus iaceret, cognouit, duce accepto, procedit. Propior munitioni factus, militem quendam præcurrere, ac Zadeſpratem monere iubet, à Varamo ſupplementum affuturum, & huius rei nuntium ſe aduolare. Miles media circiter nocte caſtellum attingens, patriaque lingua (Perſica) cuſtodes ludificans, rogat duci, quod

ab ſe

φενακισάμενος, ἠξίου τῷ στρατηγῷ δι' αὐτῶν περιηχηθῆναι τὸ ἄκουσμα. ἐπίχαρι τοίνυν οἱ δείλεοι τὴν ἐπαγγελίαν δεξάμενοι, μετὰ προθυμίας ᾔεσαν ἐπὶ τὸν Ζαδεσπράτην τὸν λόγον, ὡς οἷα δὴ περιδεξίου τινὸς καὶ συντονίας ἀξίου κατεπειγόμενοι. ὁ μὲν οὖν Ζαδεσπράτης ἔτι ἔξοινος ὤν, καὶ ἡ μικραίπαλος ὑπὸ τοῦ ὕπνου διακοπτόμενος, θαρρεῖν ἔλεξε πέρσαις, ἀταλαιπωρήτως τὸν λόγον εἰσοικισάμενος, καὶ τὴν πυλίδα τοῦ φρουρίου διανοίξας προσέταξε. τοῦτο τοι καὶ γέγονεν αὐτῷ αὐτοσχέδιός τε καὶ αὐθαίρετος θάνατος, ἀφορμὴν τοῦ κινδύνου τὴν ἀφροσύνην κρατησάμενος. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν ῥοσᾶν εἰσρεύσαντες περὶ τὸ φρούριον, τῇ μαχαίρᾳ τὴν παρρησίαν ἐδίδοσαν. ὁ δὲ στρατηγὸς τὸ ἀδόκητον θεασάμενος βάραθρον, ἐπὶ τέγους οἰκίσκου γενόμενος, ἠξίου παρὰ τῶν ᾑρηκότων σωτηρίαν ἐρύσασθαι. ἐπεὶ δὲ διηπειλεῖτο πυρὶ τὸ δωμάτιον ἀφανίζεσθαι, ἀφικνεῖται πρὸς τὸ πολέμιον. τοίνυν τοῦτον καρατομήσαντες οἱ ἀντίπαλοι, καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ λαφυραγωγησάμενοι, ἧκον παρὰ τὸν Σολχάνην, τήν τε κεφαλὴν τοῦ Ζαδεσπράτου ἐπιφερόμενοι, καὶ ὅσα ἡ τύχη τῷ δούλῳ δέδωκεν ἐγκολπωσάμενοι.

ab ſe audiſſent, indicari. Infœlices illi promiſſa cum voluptate accipientes, ad Zadeſpratem feſtinatò, vt fauſtum aliquid, & contentione dignum, audita perferunt. Qui etiamnum madidus, & crapula necdum exhalata, ſomno excuſſus bonum habere animum Perſas iubet; nuntiata lætus complectitur, caſtellique portulam reſerari mandat. Quod illi extemporalem, & voluntariam quodammodo mortem, eius ſtultitia occaſionem ſuppeditante attulit. Roſæ milites certatim irruentes, gladiorum licentia ſæuiunt. Zadeſprates inopinatum ante oculos cernens exitium, ſub tectum domunculæ confugiens, incolumitatem victores orabat. Quibus ædiculam incendio ſe conſumpturos minantibus, deſcendit, capite truncatur: diripiuntur omnia, & ad Solchanem reditur; ſimulque Zadeſpratæ caput, & quæcunque fortuna ſeruo in ſinum dederat, apportantur.

* * *

CAPVT II.

Zadeſprata caput, & ſpolia ad Choſroen portantur. Anathonum miſsi ducem occidunt, caput eiuſdem Choſroæ tranſmittunt; qui religionem Chriſtianam prædicans, Mauricioq; de ſecundis rebus ſuis ſignificans, auxilium, & pecuniam mutuam petit. Comentiolus rogatu Choſroæ abdicatur, cui Narſes ipſius ſtipator ſubſtituitur.

Ὁ μὲν οὖν Σολχαίνης τοῖς προαυλίοις τῶν φροντίδων καταγαυρούμενος, εἰς τὴν Κωνσταντίναν Χοσρόῃ ἐξέπεμπε τήν τε κεφαλὴν τοῦ ἀντιμάχου στρατηγοῦ, τόν τε πλοῦτον ὃν ἀπραγματεύτως τὰ τῆς εὐβουλίας ἐσκύλευσεν. ὁ μὲν οὖν Χοσρόης τῶν ἀπαισίων ἐλπίδων μεταστάσης γινόμενος, τῇ ἀθυμίᾳ διαζύγιον δίδωσι, καὶ πρὸς τὸ δεξιώτερον τὰς ἐκβάσεις τῶν ἐσομένων ἀντιμετέβαλλεν. ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις, καὶ οἱ κατὰ τὸ Ἀνάθων ὑπὸ τοῦ Βαράμ ἐκπεμφθέντες ἐπανίστανται, καὶ ἀναιροῦσι τὸν ἡγεμόνα, τήν τε τούτου κεφαλὴν παρὰ τὸν Χοσρόην ἐξέπεμπον. ὅτι γοῦν ὁ Χοσρόης τούτων δῆτα τῶν ἀνδραγαθημάτων τὴν συμφωνίαν στέφουσαν αὐτὸν ἐθεάσατο, ἐκ τῶν ἤδη φθασάντων ἐνέχυρον τῶν ἐσομένων λαβών, ὁμολογεῖ μέγιστον εἶναι ἁπάντων θεόν, τὸν παρὰ Ῥωμαίοις Χριστὸν θρησκευόμενον, καὶ τιμώμενον, καὶ ἀπυλώτῳ τῷ στόματι τὴν πάλαι θρησκείαν ὠβέλιζε. Δεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἐς βασιλέα Μαυρίκιον τῶν ἑπομένων ἀρχόντων τινὰς μετεπέμπετο, καὶ τὴν τῶν παρῳχηκότων περιπέτειαν ἐνσημαίνεται· ἠξίου τε μελλήσεως ἐγκοπὴν τῆς συμμαχικῆς αὐτὸν ἐπιθεῖναι δυνάμεσι, καὶ ὡς τάχιστα βοηθεῖν, τήν τε τῶν

Hiſce curarum ſuarum procemiis Solchanes ſe circumſpiciens, & caput aduerſarij ducis, & prædam, nullo negotio, fœlici conſilio acquiſitã, Choſroæ Conſtantinam mittit. Qui à malè ominato timore, triſtitiaque recedens, ād ſecundiora in poſterum ſperāda incumbit. Per eoſdem dies Anathonum à Varamo miſsi ſimiliter inſurgunt, interfectoque duce, caput eius Choſroæ mittunt. Qui vt horum facinorum conſenſione, & conuenientia ſibi honorem parari animaduertit, ex præteritis futurorum pignus capiens, Deum qui à Romanis coleretur, honorareturque, omnium eſſe potentiſsimum confitetur, atque ore libero veterem ſuperſtitionem condemnat. Die decimo quoſdam qui ſecum erant de proceribus ad Mauricium legat, fortunæ ſuæ mutatam faciem indicat; primo quoque tempore ſibi opem ferri, & pecuniam dari mutuam rogat; recuperato re-

gno

χρημάτων αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως γενέσθαι περιβολὴν, ἰσχυριζόμενος, τὴν οἰκείαν ἀπολαβόντα ἀρχὴν, ἀντικαταβάλλειν Ρωμαίοις τὸ δάνειον. ὁ δὲ τοῦ Ρωμαϊκοῦ βασιλεὺς μετὰ τῆς συμμαχίας τῶν ὅπλων καὶ τὴν τῶν χρημάτων αὐτοῦ μεγίστην ῥοπὴν ἐχαρίζετο. ὁ τοίνυν χοσρόης χειρογραφήσας τὸ δάνεισμα, καὶ ἐς μαυρίκιον ἀποστειλάμενος, τὸν πολυτάλαντον τῶν χρημάτων ἐκομίζετο πλοῦτον, καὶ τοῦτον κατακερματίσας, ταῖς περὶ αὐτὸν περσικαῖς κατέσπειρεν δυνάμεσιν. ὁ μὲν οὖν γρηγόριος ὁ τῆς ἑῴας ἱερωσύνης προεστηκὼς, τὴν κωνσταντῖναν ἀπολιπὼν, πρὸς τὴν ἀντιόχειαν μετεχώρησε. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ τῷ σαράμῃ ἐς βασιλέα γενέσθαι χοσρόης προσέταττε, καθικετεύων τὸν καίσαρα κομεντίολον τῆς στρατηγικῆς ἐπιστασίας ἀποβαλεῖν, ὡς οἷα δὴ ὑπὸ τοῦ κομεντιόλου προπηλακιζομένου, καὶ ταῖς ἀναβολαῖς τὰς ἐπικουρίας ὑποφθείροντος. ὁ τοίνυν σαράμης κατὰ τὸ προστεταγμένον αὐτῷ ἐς βυζάντιον ἀφικνεῖται, τήν τε πρεσβείαν διεξῆλθε τῷ αὐτοκράτορι. καὶ οὖν ὁ τοῦ Ρωμαϊκοῦ βασιλεὺς, ἀποστράτηγον τῆς ἐπὶ τὴν περσίδα καθόδου κομεντίολον ποιησάμενος, ναρσῇ, ὃς τοῦ στρατηγοῦ ὑπασπιστὴς ἐτύγχανεν ὢν, τὴν ἡγεμονίαν ἐντίθησιν.

gno ſe id nomen Romanis ſoluturum confirmat. Imperator Romanus præterquam quod armis ei ſuccurrit, etiam pecuniæ numerum maximum largitur. Ita Choſroes ſe argentũ accepiſſe mutuum chirographo teſtificatus, ſcripturam ad Mauricium miſit, talentorumq; multorum reportatas ab ſe diuitias, minoribus permutatas numiſmatis, inter milites ſuos diſpertiuit. Gregorius Patriarcha Antiochenus, Conſtantina Antiochiam diſceſsit. Non diu poſt Choſroes Saramen ad Imperatorem legauit oratum, vti Comentiolo ducis munus abrogaret: quippe ſe illi eſſe ludibrio, ab eodemque cunctando & differendo auxilij opportunitates corrumpi. Sarames iuſſa faceſſens, Byzantium iuit, munus ſuum fungitur. Imp. Comentiolum amplius in Perſidem copias ducere vetat; Narſi eius ſatelliti eas partes imponit.

* * *

CAPVT III.

Narſes cum Romano milite, & Choſroe Perſidem ingreditur; Choſroes rex acclamatur: à Darenis honorificè excipitur. Domitiani Antiſtitis ob ingreſſum illius in templum minæ. Veniam petit rex: templo eiicitur: muneribus regiis à Mauricio ornatur. Perſæ Varamo deſerto, ad eum deſciſcunt. Daram oppidum Imperatori donat. Legatum eius muneratur Imp. ipſumq́ filij appellatione cohoneſtat.

Ἦρος τοίνυν ἀρχομένου, ὁ νεώτερος στρατηγὸς Χοσρόην παραλαβὼν (συνείπετο δὲ αὐτῷ ὁ ἐν Μελιτηνῇ ἱερατεύων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὃν Δομετιανὸν ὁ λόγος ἐδήλωσεν) ἐπὶ τὸ Μάρδες μεταφοίτησε. πόλεως δὲ Δάρας ἀφεστήκει τὸ φρούριον παρασάγγας τρεῖς. οἱ μὲν οὖν περὶ τὴν Νίσιβιν τῆς Ἀραβίας, οἵ τε ἄλλοι δυνατώτατοι πάντες, καὶ οἱ τῶν ταγμάτων ἡγούμενοι, ἀναγορεύουσι Χοσρόην βασιλέα, καὶ τῆς δημοσίας ἐνέχυρα συγγενεῖς παρασχόμενοι, προκατήρτιζον τὴν ἐς τὰ βασίλεια τοῦ Χοσρόη ἐπάνοδον. ὁ μὲν οὖν τῶν Περσῶν βασιλεὺς τούτους ὑπὸ Ῥωμαίων περιφρουρεῖσθαι συνέταξε. ἀπάρας τοίνυν ἐντεῦθεν ὁ στρατηγὸς ἐπὶ τὸ Δάρας ἐστρατοπέδευσεν. ὁ δὲ Χοσρόης τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις τῶν Ῥωμαίων θεώμενος κομώσας ἀλκῇ, τοῖς τε ὅπλοις κατακεκοσμημένας, ἐκθάμβων παρασκευῇ, πρὸς τὰς νεωτέρας μετεχώρει ἐλπίδας, μηδέν τι τοῦ πρεσβυτέρου πάθους τῷ λογισμῷ νοσφιζόμενος. εἰσήρρησε τοιγαροῦν πρὸς τὸ ἄστυ ὁ βασιλεὺς ὁ βάρβαρος, καὶ ἐντεμενίζεται ἅμα τοῖς τειχίοις παρὰ τῷ περιφανεῖ

PRimo itaque vere nouus dux cum Choſroe, ſequente Domitiano, per id tempus Melitenes Epiſcopo, vt antè diximus, Mardes accedit, quod caſtellum ab vrbe Dara tribus paraſangis abeſt. Qui igitur cum in Arabia prope Niſibim, tum alibi opibus plurimum pollebant, ad vnum omnes, ſimulque ordinum ductores Choſroen regem conſalutant, ac pro repub. conſanguineos obſidum loco opponentes, eidem ad regiam recipiendam ante viam muniunt. Obſides rex cuſtodiri à Romanis iuſsit. Inde Narſes ad oppidum Daram exercitum adducit. Choſroes Romanas copias viribus florentes, & armis conſpicuas, cum apparatu ſtupendo cernens, in ſpes nouas ingreditur; nec tamen prioris infortunij memoriam deponit. Vrbem itaque rex barbarus iniens, in templum magnificum, in quo Romani religionis myſteria obibant, admo-

dum

τιμένῃ τῆς πόλεως. ἐν ᾧ Ῥωμαῖοι τὰ τῆς θρησκείας ἐτέλουν μυστήρια, λίαν κενταυρικῶς τι, καὶ ἐν ἐπισφαλῷ τύχῃ τῶν πραγμάτων διακειμένων αὐτοῦ. οἱ μὲν οὖν δαρηνοὶ ἠγανάκτουν ἐπὶ τῷ ἐγχειρήματι, χοσρόου τοῦ πρεσβυτέρου ᾑρηκότος τὴν πόλιν, καὶ μηδέν τι πρὸς ὕβριν τοῦ σεβάσματος ἐγχειρήσαντος· οὐκοῦν ὁ δομετιανὸς τὴν βάρβαρον ὕβριν φέρειν οὐκ ἔχων, τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν, παλινδρομεῖν ἐπὶ κωνσταντίναν ἠπείλει. ἠτιμωμένος τοίνυν χοσρόης ἐντεῦθεν, καὶ τῇ περιπετείᾳ μὴ χαίρειν ὁμολογῶν, ὡς τὸν δομετιανὸν ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ ἐπιφανεστάτων ἐξέπεμπεν, ἔλεον αὐτὸν ἐξαιτούμενος τῷ μεταμέλῳ παρέχειν. ὁ μὲν οὖν ἱερὸς ὁπόσον ἔδει περιπηλακίσας τὸν βάρβαρον, ἐπανήκεν εἰς τὸ δάρας ἐξοικίσας τοῦ τεμένους χοσρόην. ἕκτη δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ λιθοκόλλητον ζώνην καὶ τιάραν βασιλικὴν, κλίνας τε καὶ τραπέζας χρυσᾶς ἐς τὸ δάρας τῷ χοσρόῃ ἀπέστελλεν, πομπήν τε βασίλειον αὐτῷ συγκροτῶν, ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ δορυφόρων μεγαλοπρεπῶς μετεδίδου, ὅπως μὴ βασιλικῆς χηρεύων συντάξεως, εὐκαταφρόνητος εἴη Ῥωμαίοις τε καὶ πέρσαις. περιεστοιχίζετο γοῦν πάντοθεν βασιλικῇ δορυφορίᾳ χοσρόης, ἐπίσηνόμος Ῥωμαίοις αὐτοκρατορικὰ σκῆπτρα κραταιότερος. ὁρῶντες γοῦν οἱ μῆδοι, ὁπόση τῷ χοσρόῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ῥώμη περιεκέχυτο, τὴν γνώμην μετανασκευάμενοι, χαίρειν φράσαντες τῇ τυραννίδι, προσχωροῦσι χοσρόῃ. καὶ τοῦ μὲν βαρὰμ ὁσημέραι τὰ συμμα-

dum ferociter, & contumelioſè, adhuc neceſsitati ſubiectus, & rebus eius à fluctibus fortunę iactatis armatus ſe infert. Dareni factum indignari: pręſertim cum Choſroës ſenior capto oppido nihil ad iniuriam diuini cultus molitus eſſet. Quamobrem Domitianus barbaram inſolentiam non ſuſtinens, acceptis copiis Conſtantinam ſeſe rediturum comminatur. Choſroes deſpectū ſe videns, mutationemque iſtam parum gratam habens, ad Domitianum quoſdam de nobiliſſimis ſuis mittit, qui nomini ſuo illi ſatisfacerent. Epiſcopus barbaro quantum decuit ignominia multato, Daram reuertitur, ipſumq; è templo eiicit. Die ſexto Imp. baltheum inſertis gemmis, tiaram regiam, lectulos & menſas aureas Daram illi tranſmittit, comitatumque regium ei conficit: & de ſuis doryphoris nonnullos honoris cauſſa adiungit: ne regio deſtitutus ſatellitio, Romanis iuxta Perſiſque vileſceret. Stipabant igitur eum vndiq; regij ſatellites, quo pacto Romanis Imperatorem ſuum honorare mos eſt. Intuentes Perſæ quam potentem Imperator Choſroen reddidiſſet, à tyrāno ad eius partes commutatis voluntatibus accedunt, & Varami exercitu quotidia-

χικὸν καταπιθέναι. τῷ δὲ Χοσρόῃ κατὰ νοῦν ἐχώρει τὰ πράγματα, καὶ συμπηγνυμένης αὐτῷ τῆς δυνάμεως. διανοεῖται γοῦν παραυτίκα Χοσρόης βασιλεῖ Μαυρικίῳ εὐνουστάτην πρᾶξιν ἐνδείξασθαι. διὸ ἐν βασιλικῇ διφθέρᾳ τὴν πόλιν Δάρας ὑπήκοον ἐγγράφεται προῖκα Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι, τόν τε Δολαβζάνην τὸν σατράπην, ἄνδρα ἀπόβλεπτον, ἐς Βυζάντιον στέλλει, τὰς κλεῖς οἰσόμενον τοῦ πολίσματος, τήν τε ἐν γράμμασι δωρεάν. Ὁ μὲν οὖν πρέσβυς ἐπὶ τὸ βασίλειον ἄστυ γενόμενος, παρεδίδου Ῥωμαίοις τὸ πόλισμα, καὶ ἐς λόγους πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἥκεν. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δώροις βασιλικοῖς μεγαλύνας τὸν Δολαβζάνην, τὴν τῶν προαπαγγελθέντων ὀχυροῖ καὶ αὖθις ὑπόσχεσιν, παῖδα Χοσρόην ἀποκαλῶν.

tidianis defectionibus imminuto, Choſroæ adauctis copiis res ex ſententia procedebat. Mox quantam poſſet aduerſus Mauricium beneuolentiam ſibi declarandam ſtatuens, in membrana regia Darâ ei gratis tranſcribit, & Dolabzanum Satrapam, virum illuſtrem, Byzâtium cum clauibus oppidi, inſtrumentoque donationis mittit. Legatus in vrbem imperâtem profectus, Romanis oppidum addicit: cum Imp. collocutus, ab eo pro imperatoria magnificentia muneribus cohoneſtatur. Pactorum præterea fidem Imp. denuo confirmat, & Choſroen filium appellat.

CAPVT IV.

Per Singarum Choſroæ aduerſus Varamum delecta manus. Re conſpecta Varamus ad pugnam exit. Procedit vltra cum auxiliis Choſroes, Domitianus milites ad fortiter præliandum, atque ad mortem contemnendam egregia concione inflammat.

Ὁ δὲ Χοσρόης εἰς τὸ Σιγγάρων (Μηδικὸν δὲ τὸ ἄστυ) τά τε γύναια, καὶ τοὺς παῖδας κατησφαλίζετο. ἐχυρώτατον γὰρ τὸ ἄστυ, καὶ ὑπὸ τῆς ἔριδος περιφρουρούμενον, καὶ ἥκιστα τοῖς πολεμίοις ἁλωτόν, τῷ καταυχμῷ τῆς ὑδρεύσεως πεφυκὸς πρὸς πολιορκίαν ἀπρόσιτον. μετὰ τοῦτο Μεβόδῃ προστέλλει, καὶ δισχιλίους ἐκ τοῦ ὁπλιτικοῦ περιφράξας αὐτόν, διὰ τοῦ Σιγγάρων

Choſroes Singarum (Mediæ ſeu Perſidis vrbs eſt) mulieres ac liberos ſuos ſecuritatis cauſſa transfert. Eſt enim munitiſsima, & quia ſimul controuerſa, cuſtodia nunquam vacat, minimè hoſtibus expugnabilis, ac propter paludes informes obſeſſoribus inacceſſa. Poſthæc Mebodi dat negotium, vt ſumptis duobus armatorum millibus per Singarum

νομοθετεῖ ἐς τὰ βασίλεια εἰσβαλεῖν, τόν τε ὑπὸ τοῦ Βαρὰμ γενόμενον φύλακα τῶν ἀνακτόρων διαχειρήσασθαι. ὁ δὲ τύραννος σὺν τοῖς Ῥωμαίων τάγμασιν ἐπιόντα Μεβόδην μεμαθηκὼς, συναθροίσας τὸ μάχιμον ἐξεδίδου πρὸς πόλεμον. ὁ μὲν οὖν Μεβόδης δέει τῷ τοῦ βασιλέως προστάγματος, πρὸς τὸ ἔργον ἐχώρει. θέρους δὲ ἀρχομένου, καὶ τῆς πόας παχυνομένης ἀκμῇ, τὸ Δάρας καταλελοιπὼς ἅμα τῷ συμμαχικῷ ὁ Χοσρόης ἐς τὸ πρόσω ἐχώρει. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ Ἀμμοδίῳ ἐγένοντο, τέτταρσι καὶ δέκα διεστηκότι Δάρας, Δομετιανὸς ἅμα τοῖς ἡγεμόσι τὸ Ῥωμαϊκὸν συναθροίσας, καὶ πρός τι βουνίον ἀνεὶς, τοῖσδε τοῖς λόγοις τὰς δυνάμεις κατεῖχε.

tum in regiam facto impetu, cuſtodes Varami trucidet. Tyrannus vt Mebodem cum Romanis cohortibus aduentare comperit, coacto milite ſui defendendi prodit. Mebodes mandati, quod ab rege acceperat reſpectu, rem aggreditur. Aeſtate autem ineunte, & pratis etiamnum herbeſcentibus, relicta Dara Choſroes cum auxiliis vltra progreditur. Poſtquam Ammodium, ſtadiis quatuordecim Dara diſsitum aduenerunt, Domitianus conſcenſo colle, ad duces & milites huiuſcemodi verba habuit.

Ὁ μὲν καιρὸς ὑμῖν μεγαλουργῶν ἀφορμὴν, ἄνδρες, πλαίνεται· ὁ δὲ τρόπος δικαίαν ὑπόθεσιν· ὁ δὲ τόπος τὸ φιλοκίνδυνον ἐκζητεῖ· ἡ αἰτία τὴν εὐσέβειαν ἀπαγγέλλεται, καὶ λύμην φιλοτύραννον ἀπαναίνεται. γίνεσθε γοῦν ἀξιόμαχοι, ἐς πολεμίαν γὰρ γῆν ἀναστρέφεσθε, ἐν ᾗ τὸ νικᾶν ὑπερένδοξον, καὶ τὸ τῆς δευτέρας τύχης βαρὺ καὶ λεγόμενον. τοίνυν ἡ παράταξις εὐδοξίας ἔχει τὴν πρόφασιν μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς ἀπάρχεσθαι πράξεως. ἅπαντα γὰρ τὰ τῆς οἰκουμένης ἔθνη τὴν ὑμετέραν ἱστορίαν ταῖς διανοίαις ἐγγράφεται. ἐξάκουστον πέφυκε τὸ ἐγχείρημα· ὁ πόλεμος ἀξιόλογος. οἱ ἀγῶνες ἀθάνατοι· τὰ τρόπαια τάφοις οὐ παραπέμπονται λήθης. οὐκοῦν πάντα παθεῖν λυσιτελὲς ἀγωνίσασθαι· ἢ

Tempus, milites, mirificam vobis occaſionem conciliat. Mores veſtri idoneam pugnādi materiam, locus periculi deſpicientiam requirit: cauſſa pietatem denuntiat, exitioſamque tyrannidē reſpuit. Dignos igitur certamine vos præbetote. Nam in hoſtili regione verſamini, in qua vincere ſanè quam glorioſum; vinci autem, etiam dictu graue & odioſum eſt. Habet ergo hic cōflictus eximium quiddam & illuſtre incipiendo, decus propoſitum. Vniuerſæ ſiquidem per orbem terrarum gentes, quę vos agitis, mentibus inſcribunt. Exauditum eſt quod facitis; bellum eſt æſtimabile; certamina immortalia; trophæa nulla obliuione ſepelientur. Quare non

cedere

„ προέσθαι μετὰ τῆς εὐκλείας τὰ σώμα-
„ τα. τοῦτο πέρας τῶν πόνων ἀριστεύοντες
„ ἕξετε, αὕτη τῆς εἰρήνης ἡ πρόοδος.
„ μὴ στερηθῆτε τοῦ βάλλεσθαι, ἵνα μὴ ζη-
„ μιωθῆτε τοῦ σώζεσθαι. ἐνστερνίσασθε
„ τὰς βολὰς, ἵνα καὶ τοὺς θριάμβους
„ ἐναγκαλίσησθε. μηδεὶς προσδέξηται
„ νώτιον μώλωπα. οὐκ οἶδε τὰ μετά-
„ φρενα νίκην θεάσασθαι. ἐνοῦσθε ταῖς ψυ-
„ χαῖς, ἢ τοῖς σώμασι συμπλεκόμενοι,
„ κοινωνοὶ τῶν πόνων, ἀλλ' οὐ τῆς δειλίας
„ γινόμενοι. ἀποκήρυκτος ἔστω, ὁ μὴ τὰ
„ πρεσβεῖα τῶν κινδύνων ἀράμενος.
„ τῆς νίκης θανατῶντες ὀρέγεσθε. τραύ-
„ μασι, καὶ βολαῖς ἐξωνοῦνται τὰ τρό-
„ παια. οὐδὲν ἐπίδοξον ἡ ῥαθυμία πορί-
„ ζεται. οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐνυαλίου θανάτου
„ γλυκύτερον. εἰ γὰρ γηράσκειν ἀσύμ-
„ φορον, καὶ νόσων μαρασμοῖς κατα-
„ βάλλεσθαι, πάντως που μετὰ τῆς ἥβης
„ τεθνάναι παραπεπλόμενον, ἐπιτά-
„ φιον δόξαν καρπούμενον ὑμῖν τοῖς ἀ-
„ ριστεῦσι καταλληλότερον. οὐ γὰρ ἀπα-
„ θανατίζειν οἶδεν ἡ φύσις τοὺς ἀποδρά-
„ σαντας. ἀναμορμολύττεται τὸ τῆς ψυ-
„ χῆς γυμνοῦσθαι τὰ σώματα. οὐχ εὗ-
„ ρεν ὁ βίος τόπον ἀνώλεθρον. οὐδὲν τῶν
„ τῇδε τῆς ἀνίας ἀλλότριον. ἅπαντα τῇ
„ λύπῃ συμμέμικται. ἀνάγκη τις πο-
„ λυτύραννος τὸν βίον οἰκονομεῖ τὸν ἀν-
„ θρώπινον. μὴ θαυμάσῃς προθεσμίαν
„ μικρὰν, ὅρον ζωῆς ἐκλιπαίνουσαν, καὶ
„ μεγάλην ἀπ' αὐτῆς παρεχομένην

cedere malis, ſed contra audentiorem ire; aut cum nominis ſui gloria proiicere corpus expedit. Hunc ſtrenuè dimicantes finem laborum nanciſcemini. Hac via pax procedit. Nolite plagas ſubterfugere, ne ſimul ſalutem fugiatis. Aduerſo pectore iaculorum ictus amplectimini, vt triumphos quoque amplectamini. Nullus veſtrûm ſibi tergum concidi patiatur: ignota enim dorſo eſt victoria. Conſociamini animis magis, quam corporibus coniungimini; & laborum, non timiditatis tenete conſortium. Qui non ſummo ſeſe diſcrimini obiectauerit, exauctoratus eſto. Victoriam moriendo concupiſcite. Ictibus, & vulneribus trophæa comparantur. Haud quidquam laude dignum deſidia parit. Nihil dulcius, quam in acie mortem oppetere. Si enim ſenectute premi, & morborum tabe cõſumi eſt inutile, viris fortibus vobis adhuc ætate viuida in certamine occumbere, & poſt funera celebrari, omnino magis eſt conſentaneum. Nec enim fugitoribus immortalitatẽ dare natura poteſt, quæ animis nudari corpora metuit. Non eſt in hac vita locus, quem mors æquo pede non pulſet. Nihil rerum humanarum mœſtitia & dolore vacat, quibus permiſta ſunt omnia.

„ Vita noſtra magna, & crudeli neceſsitate regitur. Ne diem vltimum
„ aliquantum proferri, & amplas inde rerum gerendarum occaſiones
offerri

ὑπόθεσιν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζουσιν, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τὰς πλανωμένας. ἀνδρεῖοι γίνεσθε τὰς ψυχὰς, τὴν μεταβολὴν πραγμάτων ἀγάμενοι. ἥκει γὰρ παρ' ἡμῖν βασιλεὺς Βαβυλώνιος, μετὰ τῆς περσικῆς τύχης δουλαγωγούμενος, καὶ μονονουχὶ μετὰ τοῦ σώματος ἡμῖν καὶ τὸ κράτος ἀπέδοτο, εὐσέβειαν θρησκείας τὰ κορυφαῖα τῶν ἐλπίδων τιθέμενος. οὐκ ἀσμενίζουσι πέρσαι τὸ τύραννον. ἀπίστων ἐπιβαίνει βωμῶν ὁ Βαράμ. οὐ γὰρ βασίλειον ἐπιφέρεται γένος. νόμοις τοιγαροῦν ὕβρεως τὴν κρηπῖδα τοῦ κράτους περιβαλόμενος, καταστασιασθήσεται θᾶττον. οὐ γὰρ οἶδε τὸ βίαιον ἀφιλόνεικον ἔχειν τὴν ὕπαρξιν. ταῦτα τοῖς τῆς καρδίας ταμιείοις ἐναποτίθεσθε, γραφαῖς ἀτυπώτοις ἀπογραψάμενοι, καὶ μὴ διαχεῖσθε τοῦ λόγου τὸ καίριον, εἰς ἀέρα διαλυόμενον, ἵνα μὴ τὴν αἰσχύνην τῆς ἀποτεύξεως λυπηροτέραν κληρώσησθε. ἔστω προπομπὸς ὑμῖν τῆς ἐκτάξεως ἀρχιστράτηγος κυρίου δυνάμεως. ὁ μονογενὴς παῖς τοῦ θεοῦ, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων θεὸς, τὰς ἀποπερατώσεις αἰσιωτέρας τῶν ἐλπίδων ὑμῖν παρεχόμενος.

offerri magnopere deſiderate, cum & otio, inertiæque, & vagis voluptatibus perfruendis inde facultas pateat. Viriles præſtate animos, & mutationem iſtam rerum admiramini. Cõfugit enim ad vos Rex Babylonius, cum potentia ſua Perſica in ſeruitutem redactus ; & cum corpore ſuo tantum nõ etiam regnum ſuum arbitrio poteſtatiq; veſtræ commiſit, in pietate ſacrorum quæ profitemur, ſpe maxima ſibi cõſtituta videlicet. Auerſantur tyrannidem Perſę. Infido Varamus præſidio nititur, ſtirpe regia minimè procreatus. Quapropter ab inſolentiæ, & iniuriæ legibus imperium auſpicatus, breui ſeditionibus exagitabitur. Nam vbi violẽtia, ibi res in tranquillo poſſideri non ſolet. Hæc in mentium veſtrarum penetralibus, literis inaſpectabilibus inſcripta recõdite: & quæ opportunè à me dicta ſunt, ea in ventos diffundi, ac diſſipari ne permittite, ne dedec' & ignominiam ipſa fruſtratione triſtiorem reportetis. Vnigenitus Dei filius, ante ſæcula Deus, princeps copiarum domini Imperator, vos ad prelium deducat, exitumq; ſpe ipſa fauſtiorem vobis largiatur.

Digitized by Google

CAPVT V.

Militum pugnandi ardor. Choſroæ cuſtodia Romana attribuitur. Ex Armenia copiæ exſpectantur. Choſroes manipulos, vires hoſtium exploratum dimittit, Bryzacius dux Perſa à Romanis captus, auribus & naſo mutilatur. Choſroes proſperitate ſua lætus, ducem Romanum acuit: duces Romanos atque Perſas conuiuio excipit. Adductus inter epulas Bryzacius illuditur, & interficitur. Hilaritas epulantium.

Ὁπηνίκα οὖν ταῦτα ταῖς ὠσὶ τῶν δυνάμεων ἐνέβαλεν, θείας ἐπιπνοίας τινὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐπεπλήρωτο ἄθροισμα· τήν τε προθυμίαν ἀνανταγώνιστον θέμενοι φραξάμενοι, ἐπ' αὐτήν που λοιπὸν τὴν πλεσιουργὸν κατεβακχεύοντο πρᾶξιν χωρεῖν, σώφρονι μανίᾳ τινὶ ἐς συμπλοκὴν ἐξοιστρούμενοι. οἶδε γὰρ καὶ λόγων ἀλκὴ θανάτου καταφρονεῖν. τοίνυν ἀπάραντες ἐντεῦθεν, εἰς τὸ πρόσω ἐχώρουν. ἡ δὲ φρουρὰ τῷ Χοσρόῃ ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ συνετέτακτο. οὐ γὰρ ἡ ἐπιχώριος τούτῳ ἀσφάλεια τὸ πιστὸν ἀνελάμβανεν. ὁ μὲν οὖν Δομετιανὸς ἐς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἐπάνεισι, κυρώσας Νάρσην στρατηγὸν τοῦ πολεμικοῦ. τὸ δὲ στρατόπεδον πλησίον Μυγδονίου ποταμοῦ χάρακα διεχαράψατο. ὁ δὲ Σαράμης προηγεῖτο τῆς στρατείας. τούς τε ἐπισιτισμοὺς ἐρανιζόμενος, εἰς ὅσην ἀποχρῆν τράπεζαν τῷ συμμαχικῷ παρεσκεύαζεν. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἐς τὸν Τίγριν αὐτὸν τὸ Ῥωμαϊκὸν παραγίγνεται, καὶ τέως ἐς τὸ πρόσω φορᾶς ἀνεκόπτετο, τὰς ἐκ τῆς ἀρμενίας Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀπεκδεχόμενον. ὁ δὲ Χοσρόης χιλίους ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν

POſteaquam hæc milites Romani auribus hauſerunt, diuino pleni afflatu, alacritateque & animi robore inuicto communiti, de cætero ad opus ipſum peragendum furebant, & ſobria quadam inſania quaſi œſtro perciti, arma fermebant. Poteſt enim contemptum huius lucis ingenerare etiam virilis, & robuſta oratio. Ergo diſcedentes vltra pergunt. Choſroæ indigenarum fidem ſuſpectam habenti, cuſtodes de corpore Romanorũ conſtituuntur. Domitianus Narſe duce confirmato, in Romanam ditionem regreditur. Exercitus prope Mygdonum fluuium caſtrametatur. Præcedit Sarames, conquiſitoque commeatu, menſam militi pro neceſsitudine parat. Tertio die Romani Tigrim attingunt, exſpectationeque Romanarum ex Armenia copiarum itinere tantiſper deſiſtunt. Choſroes de ſuis mille ad fluuium traiicien-

φρουρᾶς κοσμίως ἐκτάξας, διαπεραιοῦσθαι αὐτοῖς τὸν ποταμὸν ἐγκελεύεται, καὶ ὅπως ἔχει δυνάμεως, ἡ αὐτικαθεστῶσα αἰσχύνεσθαι δύναμις. οἱ μὲν οὖν τὸν ποταμὸν διανηξάμενοι, πρὸς τῷ Ζαβᾷ γίνονται ποταμῷ. ἀκηκοότες τε Βρυζάκιον οὐ πόρρω στρατοπεδεύεσθαι, ὃν ἐπὶ διασκοπῇ ὁ Βαράμ ἀπεστέλλετο τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπιφοιτήσεως, σὺν δυνάμει πολλῇ χωροῦσιν ἐς αὐτὸν, καὶ ἀθρόως περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐπιστάντες, τοῦ πολέμου κρατήσαντες ἐζώγρησαν τὸν Βρυζάκιον, ὦτα τε καὶ ῥῖνα τῇ κοπίδι κατατεμόμενοι, ἐς βασιλέα Χοσρόην ἐξέπεμπον. ὁ δὲ Χοσρόης ἐπιδεξίου τῆς ἐπιβολῆς αὐτῷ γενομένης, εἰς μέγα ἤρθη χαρᾶς. διεγνωκώς τε τὴν τῶν ἐναντίων διάνοιαν, παραθήγει τὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἔξαρχον, μὴ διαχεῖν τὸν καιρὸν παρεχόμενον αὐτοῖς δυσμαχωτάτην ἐπίτευξιν. διά τοι τοῦτο διαπορθμεύονται τὸν ῥοῦν αἱ δυνάμεις, καὶ τῷ Δινοβαδὼν (οὕτω καλουμένῳ χώρῳ) τάφρῳ περιστοιχίζονται. ἔνθα δὴ Χοσρόης Ῥωμαίων τε καὶ Μήδων τοὺς ἡγεμόνας εἱστία.

iiciendum, hoſtiumque conſilia indaganda deligit. Tranſmittunt, ad Zabam flumen veniunt, Bryzacium, quem Varamus ad Romanorum aduentum ſpeculatum miſerat, non procul tendere comperiunt: valida vi in eum vadunt, confertimque circa primam noctis vigiliam adorti, certamine vincunt: viuum capiunt: auribus & naſo amputatis ad Choſroen regem mittunt. Qui de impreſsionis ſucceſſu gaudio ingenti effertur: perſpectoque quid hoſtes cogitarent, ducem Romanum hortatur, ne difficillimam victoriam, quam in manibus habeant, elabi ſinat. Itaque fluuium tranſeunt, loco Dinobodum dicto caſtra vallo foſſaq; communiunt. Illic Choſroes Romanorum, Perſarumque tribunos epulo accipit. Quo procedente, Bryzacius auribus & naribus abſciſsis introducitur; in quem vt conuiuæ ſatis illuſerunt, rex iiſdem quaſi quoddam poſtcœnium, & inſigne ſpectaculum exhibens, obſcuriore mandato (nempe geſtu manus) ſtipatoribus interficiendum præcipit. Perſis enim con-

ἤδη δὲ τοῦ δείπνου μεσοῦντος, ὁ Βρυζάκιος δέσμιος ἐς μέσον παράγεται, ῥῖνα καὶ ὦτα ἀνάπηρος. ὅτι δὲ παιγνίων τοῖς δαιτυμόσι παρανάλωμα γέγονε, ἐπιδείπνιον ὁ βασιλεὺς θέαν τοῖς δαιταλεῦσιν ὥσπερ ἀξιόλογον χαριζόμενος, τοῖς ὑπασπισταῖς τοῖς περὶ αὐτὸν ἀσήμῳ πράξας θεσπίσματι, τῷ σχήματι τῆς χειρὸς θανάτῳ τοῦτον ἐκδίδωσιν. οὐ γὰρ ἐνωχοῦν

μένοις θέμις τοῖς πέρσαις διαλαλεῖν. οἱ μὲν οὖν ἐκκεντήσαντες τὸν Βρυζάκιον ἀνεῖλον, ὡς προσετάχθησαν. ἀναμεμιγμένου τοίνυν τοῦ δείπνου καὶ αἵμασιν, ἀκροτελεύτιον ἡδονὴν τοῖς ἐγκλίτοις ὁ χοσρόης παρείχετο. μύροις γὰρ αὐτοὺς κατομβρείσας, ἀναδήσας τε στεφάνους τοῖς ἄνθεσιν; ἐπινίκιον πίνειν ἐγκέλευεν. οἱ μὲν οὖν τότε ἱλαρωθέντες ἐπὶ τῇ πανδαισίᾳ, εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηνὰς ἀπῄεσαν, ταῦτα δὴ διηγούμενοι, ὅσαπερ αὐτοῖς ἑστιωμένοις ἀπήντησε. καὶ ἦν βρυζάκιος τῶν τοῦ λόγου μελῶν τὸ ἐπίσημον.

uiuantibus loqui nefas eſt. Illi, vt iuſsi, Bryzacium confodiendo perimunt. Ita cœna etiam ſanguine commiſta, ſummam accumbentibus iucunditatem Choſroes præbuit. Vnguentis namque perfuſos, & floribus coronatos, victoriam gratulantes iubebat bibere. Qui tam lautis epulis hilarati, in tabernacula ſua digrediuntur, quæ inter epulandum accidiſſent memorantes: eratque Bryzacius narrationis caput.

CAPVT VI.

Mebodis nuntius ad Præfectum prytanei de commeatu & pecuniis ſufficiendis. Theſaurorum cuſtodis fuga. Seleuciæ ciuitatis conditor. Euphratis deſcriptio. Mebodes Seleuciam noctu irrumpens, cædibus promiſcuè graſſatur. Cteſiphontai fama conterriti, deditionem decernunt. Antiochiam Perſarum condidit Choſroes. Iuſtinianus eidem regiam extruxit. Mebodis Antiochiam literæ.

Τῇ δὲ ἐς αὔριον βασιλεὺς χοσρόης τότε συμμαχικὸν τὸν ζαβᾶν ποταμὸν διεπεραιώσατο. μεβόδης δὲ ὁ πέρσης, ὁ ἐς τὸ συγγάρων σταλείς, τῇ βαβυλωνίᾳ προσέβαλλεν καὶ ἄγχιστα τῶν βασιλείων γενόμενος, τῷ ἐφεστηκότι τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου ἐξέπεμπεν ἄγγελον, μεγάλην ἐπισιτισμοῦ παρασκευὴν αὐτὸν ἀπεργά-

LVCE altera Choſroes auxilia Zabam fluuium tranſducit. Mebodes Perſa Singarum miſſus, Babyloniam inuadit, iuxtaque regiam conſiſtens, Præfecto regalis prytanei per certum hominem mandat, vti ſibi commeatum largiter miniſtret; nec modicam inſuper pecuniam numeret, cum magna ad ſe auxilia cõfluxe-

σιας, χρημάτων τε ἐπιδόσεις ἱκανὰς καταθεῖναι, πλήθη πολλὰ συμμαχικῶν αὐτῷ συῤῥευσάντων δυνάμεων. εἶναί τε θάνατον τῆς ῥαθυμίας ζημίαν. ὁ μὲν οὖν τοῦ πρυτανείου τὴν φροντίδα περιβαλλόμενος, ἐπιδεικνύει τοῦ μεβόδου τὰ γράμματα, τῷ ἐπιστατεῖν τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ἐς τὰ βασίλεια ὑπὸ τοῦ βαράμ καταλειφθέντι. ὁ δὲ καταπλαγεὶς τὴν ψυχὴν, μεσούσης νυκτὸς τὸ περὶ αὐτὸν στρατιωτικὸν συναγείρας, εἰς τὴν κτησιφῶντα χωρεῖ, καταλιπὼν τὴν σελεύκειαν. λέγεται δὲ τὴν σελεύκειαν τὸν ἐπίκλην νικάτορα σέλευκον μέσον τοῖν δυοῖν ποταμοῖν οἰκοδομήσασθαι· ὧν ὁ μὲν τίγρις ἐπὶ τὴν περσικὴν θάλατταν ἐγχυτός ἐστιν, ὅλῳ τῷ ῥεύματι· ὁ δὲ εὐφράτης περὶ τουτονὶ τὸν χῶρον γινόμενος, διατέμνεται τρίχα, τό τε οἰκεῖον ὄνομα ἀποβάλλει, καὶ διαφόροις προσηγορίαις ὀνομάζεται. τούτου ἡ μὲν μία ἀποῤῥοια διώρυξι μεγάλαις, καὶ τάφροις κατακερματιζομένη πως ἀφανίζεται. τοῦτό τοι καὶ πάμφορον αὐτὴν ἐκείνην τὴν γῆν ἀπεργάζεται. ὁ δὲ ἕτερος ἀποῤῥὼξ εἰς τὴν βαβυλωνίαν προχέεται, καὶ τὰ τῆς ἀσσυρίας ἕλη περιλιμνάζει διασπειρόμενος. ἡ δὲ τρίτη διαῤῥεῖ τῆς σελευκείας ἐχόμενα, καὶ εἰς τὸν τίγριν εἰσβάλλει, καὶ δίδωσι τῷ πολίσματι δυσμαχωτάτην ἀσφάλειαν τοῖς λαγόσι τῶν ὑδάτων, ὥσπερ στεφάνῃ ἕρκους τινὸς τὸ ἄστυ κατοχυρώσασα. ἡμέρᾳ δὲ δευτέρᾳ καὶ ὁ μεβόδης, ἄφρακτον ἀκηκοὼς τὴν σελεύκειαν, προσβάλλει ταύτῃ νυκτὸς, προστάξας

fluxerint; tarditatem morte luiturum. Curator prytanei litteras Mebodis ei demonſtrat, quę Varamus theſauris cuſtodiendis in regia reliquerat. Is perculſus animo, nocte intempeſta, coactis quos habebat militibus, dimiſſa Seleucia (quæ & Babylonia) Creſiphontem transfugit. Fertur Seleuciam Seleucum, cognomento Nicanorem ædificaſſe, inter duo flumina, quorum alterum Tigris in mare Perſicum pleno alueo exoneratur: alterum Euphrates, qui in eam regionem delatus, trifariā diuiditur, amiſſoque proprio vocabulo, diuerſis appellatur. Huius brachium vnum magnis foſsis, & ſcrobibus interciſum, quodammodo euaneſcit. Atque idem regionem illam omni genere fructuūm fœcundat. Brachium alterum Babyloniam currit, & Aſſyriæ paludes ſtagnis diſpertitum alluit. Tertium continentes Seleuciæ campos influit, & Tigridi commiſcetur, facitque vrbem expugnatu difficillimam, aquarum ſuarū altitudine ceu ſepto quodam coronatam muniens. Poſtridie Mebodes Seleuciam non cuſtodiri animaduertens, noctu irruit, iuſsis Romanis patria lingua clamores & voces lætabundas edere, & obuios quoſque in-

τοῖς Ῥωμαίοις τῇ πατρίῳ φωνῇ ἀλαλάζειν τι καὶ διαλέγεσθαι, παίειν τε τῷ ξίφει εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχε τὸν ἐντυγχάνοντα· οἱ μὲν οὖν περὶ τὴν σελεύκειαν καταπεπληγότες τῷ φόβῳ, ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τῷ μεβόδῃ τὴν πόλιν παρέδοσαν. ἐντεῦθεν θορύβου ἐξαισίου ἐπιδημήσαντος, ὡς καὶ τῇ κτησιφῶντι μεταδοῦναι τῆς καταπλήξεως, λόγος εἰσφρήσει τοῖς τὴν γείτονα πόλιν οἰκοῦσι βαρβάροις, ὡς σελεύκεια ἥλω ὑπὸ πλήθους Ῥωμαϊκῆς. πάντων τοίνυν ὑπὸ δέους εἰς ἓν ἐκκλησιασθέντων, ἐδογματίζετο αὐτοβοεὶ παραδώσειν Ῥωμαίοις. ὁ μὲν οὖν ἐκ τοῦ αὐτίθι ἀπολιπὼν καταφυγὴν, εἰς τὴν πόλιν ἀντιόχειαν ἀφικνεῖται, ἣν χοσρόης ὁ καβάδου ὁπηνίκα τὴν ἀντιόχειαν τὴν πρὸς τῇ συρίᾳ ἧρε, ᾠκοδομήσατο. καὶ τὸν ἐκεῖσε λαὸν ἐν ταύτῃ που μετεφύτευσεν. ὁ δὲ μεβόδης τὴν κτησιφῶντα καταλαβὼν, τῶν βασιλείων θησαυρῶν εἴχετο προνοίας. τόν τε χοσρόην ὡς ἐνῆν, βασιλέα ἀνηγόρευέ τε καὶ διεκήρυττεν. ἡ δὲ κτησιφῶν μέγιστα βασίλεια τῇ περσίδι καθέστηκε. λέγεται δὲ ἰουστινιανὸν τὸν αὐτοκράτορα λίθον ἑλληνικὴν χοσρόῃ τῷ καβάδου παρέχεσθαι, τούς τε περὶ τὴν οἰκοδομίαν δεινοὺς, τέκτονας τε ὀρόφων ἀγχίνους, καὶ βασίλεια δείμασθαι τῷ χοσρόῃ τέχνῃ Ῥωμαϊκῇ, οὐ πόρρω τῆς κτησιφῶντος τὴν ἵδρυσιν ἔχοντα. οἱ μὲν οὖν τὴν βαβυλώνιον κατοικοῦντες βάρβαροι, τῆς μεταβολῆς ὀρεγόμενοι, τὰ χοσρόου φρονεῖν προῃρήσαντο. ὁ δὲ μεβόδης ἐς ἀντιόχειαν τὴν περσῶν πυκτίον ἐξέπεμπε γραμμάτων Ῥωμαϊκῶν. ἡ δὲ δέλτος εἶχεν ἐπὶ λέξεως τάδε· καλὸν γὰρ οἶμαι καὶ αὐτῆς τῆς συνθήκης τῶν ῥημάτων τὴν ἔκθεσιν ὡς ἔχει φύσεως προσενέγκασθαι.

diſcriminatim gladio ferire. Seleucienſes pauore conſternati, ſumma beneuolentia vrbem Mebodi dedunt. Inde trepidatione ac tumultu immenſo peruagante, quo & Cteſiphon vrbs vicina barbarorum concuſſa eſt, ſermo ibidem percrebuit, Seleuciam à Romanis cohortibus occupatã eſſe. Omnibus itaq; præ timore in vnum coëuntibus, vrbem Romanis illico tranſdendã placuit. Mebodes eò diſcedere ſuperſedens, in fines Antiochiæ venit, (quam vrbem Choſroes Cabadæ filius capta Antiochia in Syria ædificauit, & ex illa in hanc coloniam deduxit) ac Cteſiphõte recepta, theſaurorum regiorũ curam gerebat, Choſroenque, vti licebat, regem publicè appellabat, ac promulgabat. Cteſiphon porrò ſedes regum Perſicorum maxima eſt. Aiunt Iuſtinianum Auguſtũ Choſroæ Cabadæ filio lapidem græcũ, & peritos architectos, ac fabros camerarum induſtrios ſolerteſq; curauiſſe, & Romanum in morem regiam illi, non procul Cteſiphonte conſtruxiſſe. Ergo Babylonij, nouarũ rerũ cupidi, à Choſroe ſtare maluerunt. Mebodes Antiochiam Perſarum, tabellam litteris Romanis cõſcriptam mittit, in qua ad verbum hæc inerant. Rectè enim facturum opinor, ſi eum ipſum verborum contextum, vt per ſe habet, inſeruero.

CAPVT

CAPVT VII.

Epiſtola nomine Romanorum ad ciues Antiochiæ Perſidis. Fugitiuos, & Varami factionem poſcunt. In ducem, & dedititios animaduertunt. Iudæos quoq; tyranni adminiſtros trucidant. Qua occaſione in Perſidem commigrarint Iudæi, eorumq́; aculeatior vituperatio. Alexandriana locus vnde dictus.

Ῥωμαῖοι πιστοὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν, τοῖς τὴν ἀντιόχειαν τῆς περσίδος, χαίρειν.

Οὔτι βασιλέως κελεύσεσι πειθόμενοι τὸν τοιοῦτον κάματον καταδεξάμεθα· ἀλλ' ἵνα ἐν ταλαιπωρίᾳ γηράσαντας ὑμᾶς, καὶ τῆς κοιλίας τῆς περσίδος διασώσωμεν, ἤλθομεν εἰς ταύτην τὴν γῆν. ἵνα οὖν καὶ ὁ σκοπὸς ὁ ἡμέτερος πέρας ἀπολάβῃ, καὶ ἡ ὑμετέρα ἀδελφὴ ἐπιθυμία εἰς χαρὰν καταντήσῃ, τοὺς προσφυγόντας εἰς ἀντιόχειαν τὴν πόλιν τὴν αὐτόθι, ἔκδοτε ἡμῖν, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ Βαράμ. θέλομεν γὰρ ὑμεῖς ἐπίστασθαι, ὅτι ἐὰν τούτου τοῦ κεφαλαίου παραμελήσητε, οὐκ ἔχετε τῷ ἀποτελέσματι εὐχαριστῆσαι. ταύτης οὖν τῆς ἐπιστολῆς τοῖς τὴν ἀντιόχειαν οἰκοῦσιν ἀποδοθείσης, καὶ ἐς κοινὸν γενομένης γνωρίμου, εἰς ἓν ἦλθε τὸ πλῆθος τοῦ ἄστεος, καὶ τὸν ἄνδρα ξυλλαβόντες τοῖς παρὰ τοῦ μεβόδου σταλεῖσι παραδεδώκασιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡδονῇ τὰ Βαρὰμ ἀσμενίζοντας. ὁ δὲ μεβόδης ἐξ ἐπιλείπου τὰ τῶν ἀντιπάλων ὑπὸ τῶν δημίων μεμαθηκὼς, αἰκισάμενος τούτων ἔξαρχον, τήν τε

ROmani fideles in «
Chriſto Ieſu Domino «
noſtro, ciuibus Antio- «
chiæ Perſidis ſalutem. «

Non vt Imperatori præcipienti «
obediremus, hunc laborem ſu- «
ſcepimus; ſed vt vos in ærumna «
conſeneſcentes, à Perſidis ſenti- «
na liberaremus, in hanc regio- «
nem venimus. Quare vt propoſi- «
to noſtro euentus reſpondeat, & «
vos eadē cupientes gaudere poſ- «
ſitis, in vrbem veſtram perfugas, «
& fautores Varami nobis dedite. «
Hoc ſi neglexeritis, ſcitote vos «
non habituros, cur propter effe- «
ctum ipſum gratias agatis. Hac «
epiſtola Antiochenſibus reddita, publiceque recitata, populus concurſu facto, ducem & Varami ſtudioſos comprehendit, & à Mebode miſsis tradit. Mebodes ad vnguem conſiliis aduerſariorum ex ipſo eorum duce per carnifices, quibus eum flagellādum ſubiecerat exquiſitis, naſo & auribus præciſis deformatum, ad

Chuſ-

ῥῖνα, καὶ τὰ ὦτα ἀποτομῆ λαβησόμενος, ἐς τὸν χοσρόην παρέπεμπε. τούς τε λοιποὺς ῥομφαίας παρέδωκε στόματι. ἕκτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ πολλοὺς τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἱκανῶς μετεσχηκότας τῶν ὑπὸ τοῦ βαρὰμ νεωτερισθέντων, τῷ ἀκινάκῃ διώλεσε, θάνατον ἐπιθεὶς ζημίαν αὐτοῖς. οὐκ ἀναξιόλογος γὰρ ἡ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων τῷ βαρὰμ γεγονυῖα πρὸς τὴν τυραννίδα ῥοπή. πλῆθος γὰρ τοῦ τοιούτου ἔθνους πλούτῳ κατεχόμενον τὸ τηνικαῦτα καιροῦ τὴν περσίδα κατῴκει. τῶν γὰρ ἱεροσολύμων ὑπὸ οὐεσπασιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἁλόντων, τοῦ τε ναοῦ ἐμπεπρησμένου, ὀρρωδοῦντες πολλοὶ τῶν ἰουδαίων τὴν Ῥωμαίων ἀλκὴν, ἐκ τῆς παλαιστίνης ὡς τοὺς μήδους, καὶ πρὸς τὴν ἀρχέγονον τιθήνην μετανάστευουσιν, ἐξ ἧς ὁ προπάτωρ ἐτύγχανεν ὢν ἀβραάμ. τὰ τιμιώτατα τοίνυν οὗτοι ἐμπορευσάμενοι, καὶ τὴν ἐρυθρὰν διαπεραιούμενοι θάλατταν, περιουσίας χρηματισθέντες μεγάλας περιεβάλλοντο. ἐντεῦθεν δὲ πρὸς τὰς στάσεις, καὶ τὰς βαβυλωνίας τῶν δήμων ἐκκαύσεις ἑτοιμώτατα διωλίσθαινον· ἔστι γὰρ πονηρὸν τὸ ἔθνος καὶ ἀπιστότατον, φιλοθόρυβόν τε καὶ τύραννον, καὶ φιλίας ἥκιστα μνημονικὸν, ζηλότυπόν τε, καὶ ὑποβάσκανον, καὶ ἐς ἔχθραν ἀμετάδοτόν τε, καὶ ἀδιάλλακτον. τούτους οὖν ὁ μεβόδης καταπολεμήσας, ποικίλοις ὀλέθροις ἀπέδοτο. ὅτε οὖν τῶν βασιλείων ἐκράτησεν, ἐκ τῶν τιμιωτέρων κόσμων ἀναλεξάμενος τὰ κυριώτατα, ἐς χοσρόην ἐξέπεμπεν. οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν χοσρόην Ῥωμαῖοι

Choſroen mittit; reliquos gladiis mactãdos obiectat. Die ſexto multos item Iudæos, nouarum Varami molitionum magnopere participes, morte pœnas repoſcens, ferro necat. Nam quod Iudæi Varamo ad tyrannidem inuadendam adiumentum præſtabant, non erat contemnendum, cum ea gẽs per id tempus Perſidem incolens diuitiis affluerer. Occupatis ſiquidem à Veſpaſiano Imperatore Hieroſolymis, & templo concremato, plurimi de Iudæis Romanorum potentiam metuentes, è Palæſtina ad Medos Perſaſúe tranſmigrantes ad primæuam nutricem ſuam ſolo mutato redierunt, ex qua antiquiſsimus eorum parens Abrahamus originem duxit. Pretioſiſsima igitur quæque ſecum auferentes, enauigato mari Erythræo, & magnis opibus acquiſitis, inde etiam ad ſeditiones faciendas, & Perſicos populos nouitatis amore incendendos facillimè dilapſi ſunt. Eſt enim natio peruerſa, fidem minimè colens; tumultus cupida, & tyrannica; amicitiæ prorſus immemor; Zelotypa, & inuida, odioq́ue noſtri incommunicabilis, & irreconciliabilis. Hos igitur ſubactos Mebodes variis ſuppliciis conſumpſit, potituſq́; re-

gia,

τε καὶ πέρσαι, ἐν ἀλεξανδριανοῖς οὕτω καλουμένῳ χωρίῳ, τέσσαρσιν ἡμέραις ἀφίκοντο. τὴν δὲ προσηγορίαν ὁ χῶρος ἀπὸ τῶν πράξεων τοῦ μακεδόνος ἀλεξάνδρου κατεκληρώσατο. ὁ τοῦ φιλίππου γὰρ ἐκεῖσε γενόμενος ἅμα τῇ μακεδονικῇ δυνάμει, τῇ τε ἑλληνικῇ ξυμμαχίᾳ, ἐρυμνότατον κατεσκάψατο φρούριον, τούς τε ἐν αὐτῷ βαρβάρους διώλεσεν.

gia, ex ornamentis ſumptuoſioribus præcipua delegit, quæ Choſroæ tranſmiſit. Itaq; Choſroen ſequentes Romani atque Perſæ, Alexandriana (loci nomen eſt) quatriduo peruenerũt, quod ei nominis Alexandri Macedonis Philippi F. factum indidit; qui illic cum Macedonicis copiis, & auxiliis græcis caſtellum firmiſsimum euertit, & incolas barbaros peremit.

CAPVT VIII.

Tranſitum fluminis Romani præoccupant. Vnde audacia Varamo. Eius ſpeculatores capti rem produnt. In Amiſenos irruptio. Ad lacum Varamus Romanis occurrit. Sine pugna abitur: Narſes Ioannem monet, ne ſeparatim cum Perſis in aciem deſcendat.

Ἐκεῖθεν τοίνυν μεταφοιτήσαντες, δευτέρα ἡμέρα Ῥωμαῖοί τε καὶ πέρσαι, προσβάλλουσι κλήματι χναιθὰς λεγομένῳ. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπὶ πρώτην ἕω ἰωάννης ὁ τῶν ἑώων ταγμάτων ἡγούμενος, κομεντίολον ταγματάρχην τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ μαχίμου, σὺν ἱππεῦσι χιλίοις προκαταληψόμενον ἐξέπεμπε τὴν διάβασιν τοῦ ζαβᾶ ποταμοῦ. τούτου δὴ γεγονότος, καὶ οἱ ἐπὶ κατασκοπῇ ὑπὸ τοῦ βαρὰμ ἀποσταλέντες, τὸ πραχθὲν διαγνόντες, ἐπανῆκον εἰς τὸν βαρὰμ, ταῦτα δήπου αὐτῷ διαγγέλλοντες. αὐτὰρ ὁ βαρὰμ τὴν μετ᾽ ἐκείνην γέφυραν προκατασχεῖν ἐνεχείρει. ὑπέτρεφε δὲ τὰς

Inde tranſgreſsi, die altero in regionem Chnæthas nuncupatam feruntur. Poſtridie ſub primam lucem Ioannes orientalium legionum dux, Comentiolum dextri cornu Præfectum cũ mille equitibus ad antecapiendum Zabæ fluminis tranſitum mittit. Quod vbi ſpeculatores à Varamo miſsi conſpexerunt, iſtunc nuntium ad eum perferunt. Qui die ſequenti pontem infra præoccupare contendit. Spem illi audacia ex eo ſuggerebat, quòd Romanorum exercitus in Armenia, propter vla-

ἐλπίδας τῷ θάρσει, ὡς δὴ τῆς περὶ
τὴν ἀρμενίαν Ῥωμαϊκῆς στρατοπε-
δείας πως, διὰ τὴν δυσχωρίαν τῶν τό-
πων οὐχ οἵας τε οὔσης συνάπτεσθαι ταῖς
ἑώαις τῶν Ῥωμαίων δυνάμεσι. τε-
τάρτη δὲ ἡμέρα καὶ ὁ ναρσῆς ἄνδρας
ἑλὼν ἐπὶ κατασκοπῇ ὑπὸ τοῦ Βα-
ρὰμ ἐκπεμφθέντας, καὶ μάστιξιν ὡς
ἐνῆν ἀνετάσας, διέγνω ὅπως ἔχει τὸ
πολέμιον γνώμης. καὶ δῆτα ἀπο-
χρῶσαν παρέχεται δύναμιν ῥου-
φίνῳ τῷ συστρατηγῷ. εἶτα προστάττει
τὰς ἑτέρας οἰκειοῦσθαι διαβάσεις.
τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὸς ἐπιγινομένης
πρώτῃ παραφυλακῇ ἀπάρας ὁ στρα-
τηγός, γίνεται τῶν διαβάσεων κά-
τοχος, καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν τῶν
ἀνισηνῶν χώραν ἐξαπιναίως. ἡλίου
δὲ μεσοῦντος οἱ τοῦ Βαρὰμ ταῦτα
δὴ θεασάμενοι, τῷ τυράννῳ ἐξεῖπον. ὁ
δὲ διαμαρτὼν τοῦ σκοποῦ, πρὸς Βορ-
ρᾶν τε καὶ ἕω τὰς δυνάμεις διέσχιζεν.
ὅπως ὑποτέμῃ τὴν σύμμιξιν τῆς προσ-
δοκῆς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς ἀρμενί-
ας δυνάμεως. ἤδη δὲ τοῦ Βαρὰμ συν-
τονίᾳ τινὶ τὴν ὁδὸν διανύοντος, καὶ
εἴς τινα παρακειμένην λίμνην ἀφι-
κομένου, συνέβη τοὺς ἀπὸ τῆς ἀρμε-
νίας ἄγχιστα παραγενέσθαι. ἐπεὶ δὲ
προεῖδον οἱ τῶν Ῥωμαίων σκοποὶ τὸν
Βαρὰμ στρατόν, ἰωάννῃ τῷ στρατη-
γῷ ἀπήγγελλον, ἱππέων περσικὰ στί-
φη ἱέναι πως κατ' αὐτῶν. Ὁ μὲν οὖν ἰωάννης πρὸς ἔκταξιν τὰς δυνάμεις ἐ-
κόσμησεν. ὁ δὲ Βινδόης τὴν περσικὴν ἀνελάμβανε φάλαγγα· τῆς δὲ Ῥω-
μαϊκῆς συντάξεως ὁ στρατηγὸς ἰωάννης ἡγεῖτο. ποταμοῦ δὲ διειλομένου, τόν τε

rum difficultatem, cum orientalibus eorundem copiis ſeſe coniungere nondum poterat. Luce quarta Narſes Varami ſpeculatoribus captis, & flagris qua licuit examinatis, quid hoſtes meditarentur cognouit. Itaque ſufficienti manu Rufino collegæ commiſſa, tranſitus reliquos ſeruare iubet. Poſtridie prima vigilia noctis mouens dux Narſes, tranſituumque potens, in Aniſenorum agrũ nec opinatò impreſsionem facit. Ad meridiem Varamæi viſa tyranno exponũt. Qui fruſtra copias verſus ſeptentrionem, & orientem diſpertitur, quò exſpectati Romanorum ex Armenia exercitus coniunctionem impediret. Cumque itineri continenter inſtaret, & ad lacum quendam deueniret, factum eſt, vt qui ex Armenia veniebant, quam proximè accederent. Romanorum exploratores vt Varami copias præuiderunt, Ioannem ducem monent, Perſicorum equitum turmam ex aduerſo tendere. Ioannes ad cõflictum militem inſtruit. Bindoes phalangem Perſicam accipit; Romanos ordines Ioannes ducit. Sed cum lacus in medio vtrumque agmen diuideret, ad manus conſerendas veniri non potuit. Luce proximè ſequenti,

duce

βαράμ, καὶ τὰς περὶ τὸν ἰωάννην δυνάμεις Ῥωμαίων τε καὶ περσῶν, τὰ τῆς συμπλοκῆς αὐτοῖς ἀνεκόπτετο. δευτέρα δὲ ἡμέρα καὶ πρὸς νότον ἐκκλίνει ἅμα τῷ βινδόῃ τὰ Ῥωμαίων στρατεύματα. ὁ μὲν οὖν ναρσῆς καὶ χοσρόης ἐκ τῆς ἀνισηνῶν χώρας ἀπέραντες, εἰς τὸ πρόσω ἐχώρουν. καὶ γίνονται πλησίον κώμης τινὸς, ἣν σαραγανῶν οἱ ἐγχώριοι κατονομάζουσι. πέμπτῃ δὲ ἡμέρα καὶ ὁ ναρσῆς τὰς ἐπιθέτους δυνάμεις τὰς ἀπὸ τῆς ἀρμενίας Ῥωμαϊκὰς πλησιάζειν ἐγίνωσκε. διά τοι τοῦτο ἐπιστολεῖς πρὸς ἰωάννην ἐξέπεμπε, καὶ παρεγγύα τῷ στρατηγῷ, ὡς οὐ δεῖ πέρσαις συμπλέκεσθαι, πρὶν αὖ ἐς κοινὸν ἑκάτεραι δυνάμεις συναπτόμεναι, τὴν ἀλκὴν ἀνανταγώνιστον ποιήσωσι.

duce Bindoe Romani ad meridiem declinant, Narſes & Choſroes à regione Aniſenorum vlterius progreſsi, vicum quẽdam incolis Saraganum nominatum attingunt. Die quinta etiam Narſes addititias ex Armenia copias appropinquare cognoſcit. Quocirca ad Ioannem miſſis tabellariis hortatur, ne in certamen cum Perſis ante miſceat, quam vtraque copiæ conſociatæ, robur inexpugnabile adipiſcantur.

CAPVT IX.

Choſroes nuntiis lætiſsimis afficitur. Exercitus tres in vnum coniunguntur. Choſroes, & Varamus quantum exercitibus valuerint. Varami inſidiæ patent. Barbarorum clamores & tumultus; Romanorum quies. Ad prælium acies diſpoſita. Barbari in montem confugiunt. Perſarum temeritas.

Κατὰ τοῦτον δῆτα τὸν χῶρον αὐλιζομένῳ χοσρόῃ, οἱ παρὰ τοῦ μεβόδου σταλέντες ἧκον παρὰ τὸν βασιλέα, αἰσίων ἀφηγημάτων ἔχοντες διαγόρευσιν. ὁ μὲν οὖν τὰ ἐπὶ τῆς βαβυλωνίας πραχθέντα διαγνοὺς τῷ μεβόδῃ, τήν τε σκευὴν τὴν βασίλειον, τὴν ἀπὸ τῆς κτησιφῶντος δεδεγμένος σταλεῖσαν αὐτῷ, ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις ἀναβρυωόμενος, μεθ' ἱλαρίας ναρσῇ τε, καὶ ταῖς Ῥωμαίων δυνάμεσιν ἐστηλίτευε τὴν ἐπίδειξιν.

Hoc in loco regi commoranti, fauſtarum rerum nuntij à Mebode afferuntur. Qui cognitis Babyloniæ tranſactis, ſuſceptoque apparatu regio à Cteſiphonte tranſmiſſo, bene geſtis glorians, Narſi, & Romanis militibus, quemadmodum ſibi vota feliciter proceſſerint, ediſſerit. Quinta porrò die Romani tribus diſpertiti caſtris, Ioannis agmini aggregantur, & iam in v-

ἡμέρα δὲ πέμπτη, καὶ τρισὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν χρησάμενον χάραξιν, ἴσοις περὶ τὴν ἰωάννην κοινοῦται συντάγμασιν. αἱ μὲν οὖν δυνάμεις ἐς κοινὸν συνελθοῦσαι, μεγίστην εἶνα εὐρωστίαν ἀμοιβαίως σφίσιν αὐταῖς ἐδίδοσάν τε καὶ ἀντελάμβανον. λέγεται δὲ τὸν μὲν χοσρόην ἅμα τῷ συμμαχικῷ τῶν ἑξήκοντα περαιτέρω ἐπιφέρεσθαι χιλιάδας μαχίμων· τὸν δὲ βαράμ τεσσαράκοντα χιλιάσιν ὁπλιτικοῦ καταλύειν τὸν πόλεμον. καὶ δὴ ὁ βαράμ κλέψαι διενοεῖτο τὸν πόλεμον, ἐναλλεσθέ τε νυκτὸς κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως. τῆς τοίνυν δυσφορίας τῶν τόπων κωλύμην τῇ ἐπιβουλῇ παρεχομένης, ἡλίου ἀνίσχοντος καταδηλος Ῥωμαίοις ἐγίγνετο, ὅ τε δόλος ἐς τὸ φανερὸν ὑπεξήγετο. τρίτῃ δὲ ἕω καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν βαράμ πολεμησείοντες μετὰ βοῆς τε καὶ θορύβου ἐπῄεσαν. τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν ἡσυχίας εὐκοσμία, καὶ τοῦ θρύλλου ἀμέτοχον διεθώετο πρὸς παράταξιν. τῷ δὲ βινδόῃ καὶ σαράμῃ τοῖς στρατηγοῖς ὁ ναρσῆς ἐχαλέπαινεν, οὐχ οἵοις τε οὖσι τὰς περὶ αὐτοὺς δυνάμεις τῶν βαρβάρων καταδυνάζειν πρὸς τὸ τῆς ἠρεμίας ἀθόλωτον. τοίνυν μετεδίδοσαν καὶ τῆς ἑαυτοῦ εὐκοσμίας τοῖς συμμαχοῦσι τῶν βαρβάρων οἱ Ῥωμαῖοι δυνάμεσι, καὶ πείθουσι διακοσμῆσαι τάξει τὴν ἔκταξιν, τῆς τε ἀλόγου ἀποσχέσθαι κλαγγῆς. τριττοῖς τοιγαροῦν τὸ Ῥωμαϊκὸν στίφεσι συνετέτακτο. καὶ τὸ μὲν μέσον ὁ χοσρόης, ὅ τε ναρσῆς περιεβάλλοντο κέρας. τὸ δεξιόν τε μεβόδης καὶ σαράμης οἱ πέρσαι, τῆς μηδικῆς ἐξηγούμενοι φάλαγγος. τὸ δὲ ἕτερον ἰωάννης ὁ στρα-

num redacti exercitum, animos dant, & accipiunt inuicem maximos. Fama eſt, Choſroen cum auxiliariis ampliꝰ ſexaginta millia duxiſſe. Varamum quadraginta millia. Cæterùm Varamus dolo bellico per noctem Romanos cogitabat opprimere: ſed locorum difficultate impeditũ, ſol ortus cum inſidiis prodidit, & fraus in aperto fuit. Tertio die Varamæi præliabundi cum clamore ac ſtrepitu procedunt: Romani qua par erat quiete, & abſque ſtrepitu ad prælium accinguntur. Succenſebat autem Bindoi, & Saramæ ducibus Narſes, quod barbarorum, quas regebant, copias compeſcere, & ad placidam quietē adigere non poſſent. Quare de ſua modeſtia cum ſociis barbaris Romani cõmunicant, & vt ördine in aciem digerantur, abſurdiſque clamoribus temperent, perſuadent. Romani itaque tripartitò diſponuntur. Ac mediũ quidem Choſroes, & Narſes obtinent; dextrum Mebodes, & Sarames Perſæ, qui Perſicæ phalangi præerãt: ſiniſtrum Ioannes, Armeniæ multitudini præpoſitus. Ad eundem modum hoſtium agmen, triplici videlicet acie compoſitum eſt. Romani ira frementes,

cohibere

στρατηγὸς, τῆς τῶν ἀρμενίων πλήθους ἐπιστατῶν. οὕτω δὴ ἤπειτα καὶ τὸ ἀντίπαλον ἀντιτέτακτο. καὶ τρισὶ συντάγμασι ταύτῃ διεκόσμησε. τὸ μὲν οὖν Ρωμαϊκὸν σφαδάζον τῇ γνώμῃ, ἀκατάσχετον ἦν ταῖς ὁρμαῖς. τὸ δὲ ἀντίπαλον τῷ σθένει, καὶ τῷ πλήθει, καὶ τῇ τάξει τῶν Ρωμαίων καταπληττόμενον, ἐπ᾽ ὄρους ἀνάβασιν ἀνετέτραπτο. διά τοι τοῦτο πεντακόσιοι τῆς περὶ τὸν Βαρὰμ συμμορίας τὰ ὅπλα καταθέντες, προσχωροῦσι Ρωμαίοις. ὁ μὲν οὖν χοσρόης ἄκων πεφυκὼς τῷ ἐγχειρήματι, πρὸς τὸ ἄναντες παροτρύνει Ρωμαίους χωρεῖν. Ρωμαῖοι δὲ τοῦτο δὴ τοῦτο τοῖς τῆς ἀβουλίας κόλποις ἐναποθέμενοι, ὡς εἶχον συνέσεως, τῆς τακτικῆς ἁρμονίας ἔξω που μὴ διαθέοντες, δι᾽ ἑτέρων ἀνεβάλλοντο πρὸς τὰ ὑψηλὰ τοῦ ὄρους χωρεῖν. οἱ δὲ βάρβαροι καταναγκασθέντες ὑπὸ τοῦ σφῶν αὐτῶν βασιλέως, τῶν ἀλόγων κινδύνων ἐφήπτοντο, καὶ τοῦ ὄρους ἐπιβαίνειν θαρρήσαντες, ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων καρτερῶς ἐξωθοῦντο. καὶ ἦν αὖ θάνατος μεγίστη ζημία τῷ ἐγχειρήματι, εἰ μὴ Ρωμαῖοι τῆς διώξεως τοὺς βαρβάρους ἀπέπαυσαν, ἀντιμέτωπον αὐτοῖς ἐκταξάμενοι. ἡλίου δὲ δὴ πρὸς δυσμὰς κεκλικότος, ὁ μὲν Βαράμης ἅμα τῇ συμμάχῳ δυνάμει ὡς τὸν χάρακα ἐπανέρχεται, ἐπὶ τοῖς οὕτω πραχθεῖσι ψυχαγωγούμενος. Τὸ δὲ Ρωμαϊκὸν ἐπὶ τὴν τάφρον γινόμενον, τῆς ἀβουλίας κατηγόρει χοσρόου.

cohibere impetum non poterant: at verò hoſtes viribus, numero, & ordine Romanorum obſtupefacti, in montem confugiunt. Qua de cauſſa quingenti de Varamæis arma deponentes, ad Romanorum partes tranſeunt. Choſroes facto ſtomachatus, Romanos in arduum contendere hortatur. Qui, vt erant intelligentes, inconſultum id eſſe rati, militari ordine conſeruato, differebant, dum alij ſublimia montis aſcenderent. Tum barbari (Perſæ) à ſuo ipſorum rege compulſi, periculum rationis expers aggrediuntur, montemque aſcendere auſi, ab aduerſariis validè repelluntur: fuiſſetque auſui pretium maximum interitus, ni Romani à fronte oppoſiti, barbaros inſecutione prohibuiſſent. Sub occaſum ſolis Varamus rem ita geſtam delectatus, cum ſuis in caſtra redit. Romani item intra vallum reuerſi, Choſroen temeritatis accuſant.

Digitized by Google

CAPVT X.

Varami fuga ad loca varia, quem Romani perſequuntur. Certamen in campo paratur. Teſſera Romanorum AVE MARIA. *Pugna deſcribitur. Sex millia Perſarum fugientium. In captos Choſroa ſæuitia. Turcæ donantur Mauricio. In frontibus eorum vnde crucis ſignum.*

Ἐπεὶ δὲ ὁ Βαρὰμ διεγνώκει τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔχον λίαν ὀξυπαθῶς, ἐπὶ τοῖς ἔναγχος ὑπὸ Χοσρόου παρεστρατηγημένοις αὐτοῖς, τῆς τε συμπλοκῆς ἐφιέμενον ἀκρότατα, ὄρθρου γενόμενος λύει τὸν χάρακα, καὶ ἐκλίνει πρὸς τὰ δυσχωρέστατα, καὶ ἀνάντη, καὶ ἄφιππα. γίνονται γοῦν μετὰ τοῦτο ἐς τὸ πλησίον πεδίον καθήμενον, ἔνθα καὶ τὸ Καίζακον καθίδρυται πόλισμα. μεταστρατοπεδευσάμενός τε καὶ ὁ Βαρὰμ ἐντεῦθεν ἐφ᾽ ἕτερα τὰς δυνάμεις μετέβαλλεν, ἐκλύτους ἐντεῦθεν τῶν Ῥωμαίων τὰς ὁρμὰς τεκταινόμενος. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὴν μεταχώρησιν τοῦ Βαρὰμ ἐγνωκότες, συντόνῳ πορείᾳ ἀγχιστέπου τῶν πολεμίων στρατοπεδεύονται. εἶτα προσβάλλουσι ποταμῷ τῷ Βαλαράθῳ, ἔνθα τὴν νύκτα ἐναυλισάμενοι, ἡμέρας ἀφικομένης πεδίῳ εὐρεῖ προσωμίλησαν. οἱ μὲν οὖν στρατηγοὶ τῶν Ῥωμαίων διακεκοσμηκότες τὰ μάχιμα, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν εἰσηγήσεων τὸ ὁπλιτικὸν ἐμφορήσαντες, τῇ τριπλῇ φάλαγγι τὸν πόλεμον διεσκεύασαν. Σύμβολον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τοῖς συμμαχοῦσι βαρβάροις παρείχοντο, τὴν τῆς θεομήτορος καὶ παρθένου προσηγορίαν διδάξαντες. ἵνα μὴ τῷ διακεκριμένῳ τοῦ γένους, ὡς ἀντίπαλον

VAramus vbi reſciuit, Romanis nimiopere dolere, quæ paulo ante Choſroes, vt collega ſummi ducis egiſſet, & pugnam eos ardenter expetere, primo diluculo ſolutis caſtris ad inuia, & accliuia, & ad equitandum haud idonea loca declinat. Poſthæc in campum prope iacentem, vbi Canzacum oppidũ viſitur, procedunt. Caſtris motis Varamus etiam alio exercitum (ea ratione Romanorum impetus languefaciens) traducit. Qui eius ſeceſſione cognita, continenti itinere inſecuti, quam proximè hoſtes caſtra ponũt. Deinde ad fluuium Balarathum mouent, vbi exacta nocte, luce altera patentem campum ingrediuntur. Illic duces Romani acie trifariam ad prælium conferendũ inſtructa, multis & præclaris hortatibus militum animos exſuſcitãt. Pro ſymbolo autem Romani ſocios etiam barbaros ſalutationem Dei matris ac virginis docent. (ΧΑΙΡΕ ΜΑΡΙΑ, AVE MARIA) ne propter generis diſcretionem ſocios

τὸ συμμαχικὸν διαφθείρωσι, τοῦ συγκεχυμένου τῆς συμπλοκῆς ἀδιάρθρωτον αὐτοῖς τῶν οἰκειοτάτων παρεχομένου τὴν δήλωσιν. καὶ παράδοξον δὲ χρῆμα συνέβαινε. ἐγίνετο γὰρ καὶ χαλδαίοις τὸ τῆς μαρίας σωτήριον ὄνομα. κατεκόσμει μὲν καὶ ὁ βαρὰμ τρισὶ λόχοις τὴν οἰκείαν ἀλκήν. καὶ τὸ μὲν μεσαίτατον τοῦ ἐκτάξεως ἐπεῖχεν ὁ τύραννος. οἱ δὲ ἡγεμόνες τοῦ συμμαχικοῦ τὴν ἐφ' ἑκάτερα δύναμιν. ναὶ μὴν καὶ ἐλέφασι τοῖς ἰνδικοῖς θηρίοις καθάπερ προβόλους τινὰς τῶν ἱππέων ἡγεῖσθαι κατέταττον. τούς τε ἀνδρειοτέρους τῆς συμμάχου δυνάμεως ἐπὶ τῶν θηρίων ἀναβιβάσας, παρεσκεύαζε μάχεσθαι. οὐκ ἠμοίρει δὲ καὶ τὸ ἑκάτερον τούτων δὴ τῶν συμμάχων θηρίων. ὁ μὲν οὖν χοσρόης πεντακοσίοις ἐς φρουρὰν ἀνδράσι περιφραξάμενος, περιεπόλει τὰς τάξεις. ἀλλ' ὁπότε ἔβλεψαν τε καὶ ἀντεβλέφθησαν ἑκάτεραι δυνάμεις ἀλλήλας, τά τε σημεῖα μετεωρίζετο, ἠρέμα τε ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐκρατύνετο, αἵ τε σάλπιγγες περιεδόνουν, καὶ τὴν συμπλοκὴν ἐξεβάκχευον, ταῦτα δὴ περιβομβοῦσαι τὰ τοῦ πολέμου μυστήρια. ἐκαινοτομεῖτο λοιπὸν τὸ μεταίχμιον, καὶ τῶν οἰκείων ὅρων ἐχήρευεν. ἀγχιμάχου τοίνυν συμπλοκῆς γινομένης, ὁ βαρὰμ τὸ μεσαίτατον τῆς περὶ αὐτὸν καταλιμπάνει δυνάμεως, καὶ πρὸς τὸ εὐώνυμον μετεχώρησεν. πλείστης τοίνυν μεταδοὺς τῆς ἀλκῆς τοῖς ἀναδεδεγμένοις αὐτὸν, εἰκότως τὴν ἀντιμέτωπον κεραΐζει φάλαγγα. τῇ συντάξει τοῦ πλήθους ἐξαπιναίως ἐγκείμενος. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι κατὰ τοῦτο

ſocios pro hoſtibus cæderent; quandoquidem pugna confuſa, maximè proprios diſtinctè internoſcere nequirent. Contigitque admirabile quippiam. Nam & Perſis MARIAE nomen ſalutare fuit. Varamus perinde ſuos digerit. Medium ipſe regit, à dextris, & ſiniſtris reliqui duces curant. Elephantos inſuper belluas Indicas, veluti pręſidiarios quoſdam, ac propugnatores ante equitatum conſtituit, & in iis omnium de exercitu fortiſsimos ad dimicandum collocat. Nec verò pars aduerſaria huiuſcemodi beſtiarum auxilio carebat. Choſroes quingẽtis cinctus cuſtodibus, ordines circuibat. Vt verò ambæ acies mutuum conſpexerunt, & conſpectæ ſunt, ſenſim ſpiritus roborantur; ſigna extolluntur: tubæ circumſonant, cantuque furorem Martium indunt, & vndiq; belli ſacra circumſtrepunt: ſpatium inter acies confunditur, ſuoſque terminos amittit. Cominus igitur conflictu perpetrato, Varamus relicto medio, ad læuum cornu tranſit, quo maximarũ acceſsione virium reſtituto, meritò oppoſitam phalãgem hoſtium ordinata multitudine ſubita impreſsione diſturbat ac diſiicit. Romani cornu dextero diſsipato, cum vim inſtantẽ pre-

mentem-

τὸ κλίτος διαιρεθέντες, ἐτράποντο πρὸς φυγήν, φέρειν οὐκ ἔχοντες τὴν ἀντιβεβριθυῖαν δύναμιν. καὶ οὖν ὁ Ναρσῆς τοῦτο δὴ θεασάμενος, ἠρέμα πλῆθος συρρεῖν τοῖς ἀδυνατοῦσιν ἐγκελευσάμενος, ἔστησε τῆς φυγῆς τὴν κατασθενοῦσαν δύναμιν. ὁ μὲν οὖν Βαρὰμ κατὰ τῆς μέσης τῶν Ῥωμαίων χωρήσας ἀλκῆς, ἐπειρᾶτο τρέψαι τὸν Ναρσῆν εἰς ἀπόδρασιν. ὁ τοίνυν Ναρσῆς οὐδὲν μέλλον αὐτῷ περὶ τῶν ἐλεφάντων, καρτερῶς τῷ Βαρὰμ ἀντεπέθετο, καὶ ἐπιπίπτει τῇ μέσῃ, καὶ ἀντιθέτῳ δυνάμει, καὶ συντεταγμένους τοὺς Μήδους παραλύει γε πως αὐτοὺς λίαν κομιδῇ τῆς συνδέσεως. τούτου δὴ γεγονότος, αἱ λοιπαὶ τοῦ Βαρὰμ δυνάμεις ἐσφάλησαν, καὶ ῥώμῃ κεκρατηκὼς ὁ Ναρσῆς, τοὺς μὲν ἱππέας τῶν ἱπποχούντων ἀπέβαλλεν· τοὺς δὲ πεζοὺς τῷ δόρατι κατεβάλλετο. τῆς τοίνυν διώξεως κραταιᾶς γινομένης, καὶ τοῦ φόνου τεθηλότος ἀνὰ τὸν χῶρον, ἓξ Βαβυλωνίων ἀποδράσασαι χιλιάδες, ἐπί τινα λόφον γινόμεναι, τῆς σωτηρίας ὠρέγοντο. τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν περιστοιχίσαν τὸν λόφον, τῆς δραπετίδος κρατοῦσι δυνάμεως. πολλοὺς τοίνυν ζωγρήσαντες, ἦγον ἐς Χοσρόην δεσμίους. ὁ μὲν οὖν τῶν Περσῶν βασιλεὺς τοὺς μέν, μαχαίρας ἀπέδοτο στόματι· ἐνίους τοῖς ποσὶ τῶν θηρίων παρείχετο παίγνιον. ἐπεὶ δὲ διεγνώκει εἶναί τινας τῶν ἑαλωκότων ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν Τούρκων, ἐς βασιλέα ἐκπέμπει Μαυρίκιον, τὴν Ῥωμαϊκὴν στηλιτεύων ἀλκήν, ἀπαρχάς τε τῆς νίκης προσφέρων τῷ αὐτοκράτορι. ἐνεχάραττο δὲ τοῖς μετώποις ἐκείνων τὸ τοῦ

mentemq; ſuſtinere nõ valerent, fuga ſalutem petunt. Quo animaduerſo, Narſes pluribus paulatim ſummiſsis, infirmam ac debilitatam partem exercitus à fuga retinuit: Varamus in medium Romanorum robur ſeſe inferens, Narſem vi fugare nitebatur. Narſes elephãtos paruipendens, acriter obnititur, & in medios viciſsim ruens, nimiũ quantum Perſarum eodem ſimul inclinantium ordinem, coniunctionemque dirimit. Quo facto reliquum copiarum Varami labefactatum eſt, & Narſes manu ſuperior, ab equis deiiciebat equites, & haſtis pedites proſternebat. Romanis itaq; vehementer incumbẽtibus, & ingenti per campum ſtrage edita, ſex millia Babyloniorum in collem quendam fuga elabentes, ſaluti conſulunt. Romani colle circumdato fugitiuis potiuntur, & complures ad Choſroen vinctos adducunt; qui eorum partim enſibus mactandos, partim elephantorũ pedibus per ludibrium conculcandos exponit. Aſt vbi quoſdam de captis Turcas eſſe cognouit, eos ad Mauricium miſſos, tãquam victoriæ primitias offert, Romanamque virtutem commendat. Horum frontibus dominicum ſignum, (quod Chri-

ſtianæ

κυριακοῦ ἐπίσημον. σταυρὸς δὲ τοῦτο τοῖς πρεσβεύουσι τὴν τῶν χριστιανῶν θρησκείαν κατονομάζεται. ἐπύθετο γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ, τί ἂν εἴη τοῦτο τοῖς βαρβάροις τὸ σήμαντρον. οἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν μητέρων τοῦτο ἀποκληρώσασθαι ἔφασκον. λοιμοῦ γὰρ τοῖς πρὸς τὴν ἕω σκύθαις καρτεροῦ ἐνδημήσαντος, τινὰς τῶν χριστιανῶν εἰσηγήσασθαι τούτῳ δή που τῷ τύπῳ τῶν μειρακίων ἐγκεντῆσαι τὰ μέτωπα. τῶν δὲ βαρβάρων μηδαμῶς τὴν εἰσήγησιν παρωσαμένων, σωτηρίας ἐκ τῆς συμβουλίας ἀντελάμβανον.

ſtianæ religionis cultores crucem appellāt) impreſſum oſtentabatur. Itaque Imperator barbaros percunctari, quid hac nota ſibi vellent. Illi ſe à matribus eam ſortitos referre. Nam cum Scythas orientales dira ac peſtifera lues corripuiſſet, quoſdam Chriſtianos ſuaſiſſe vti in puerorum frontes huiuſcemodi figuram imprimerent. Quæ monita quia barbari nequaquam ſpreuiſſent, ex eo ſoſpitatos eſſe.

CAPVT XI.

Tabernaculum Varami diripitur. Barbari ex elephantis tela ſpargentes, Romanis ſuccumbunt. Beſtia Choſroæ donantur. Spolia leguntur. Diſceditur. Choſroæ ob partam victoriam lætitia. Romanos, parum gratus domum remittit: ab iis de officio admonetur. Mille cuſtodes corporis Mauricium rogat.

Τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν (πρὸς γὰρ τὴν νύσσαν τὸν λόγον ἀντεπενέγκοιμι) λαφυραγωγεῖ τοῦ τυράννου τὰ σκηνοπήγια, γυναῖκά τε καὶ παῖδας, τόν τε κόσμον τὸν χρύσεον τήν τε βασίλειον παρασκευήν. τὰ μὲν οὖν τιμιώτερα τῷ χοσρόῃ παρείχοντο. ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς σκύλοις μεγαφρονῶν, πρὸς τὸ σοβαρώτατον προσεχώρησε. ἡλίου δὲ κλίναντος, ὁρῶσι Ῥωμαῖοι τοὺς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων ἱδρομένους βαρβάρους ἀκροβολιζομένους, καὶ τῷ τόξῳ χρωμένους. καὶ διὰ τοῦτο τούτους περιστοιχίσαντες, διὰ πέρας μάχης κρατοῦσι. τά τε θηρία ζωγρήσαντες, τῷ χοσρόῃ παρείχοντο. τοῦ πολέμου τοίνυν ταύτῃ πῃ πέρας

Romani porrò (ad carceres enim orationem reuocabo) tabernaculum tyrāni diripiunt, vxores, inquam, & filios, & ornamenta aurea, & apparatum regium: potioraque Choſroæ donant. Qui è ſpoliis tantis ſuperbia, & faſtu præceps abiit. Sub veſperam, Romani barbaros elephantis inſidentes ex arcubus iaculari conſpicantur. Quamobrem eos circumfundētes, ſecunda pugna vincunt, beſtiasque viuas Choſroæ transdunt. Prælio hunc in modū finito, Romani in caſtra, nocte iam ingruente ſe reſtituunt.

ἐπενεγκαμένου, εἰς τὸ ἑαυτῶν χάρακα Ῥωμαῖοι ἐπανέζευξαν, ἤδη που τῆς νυκτὸς ἀνισχούσης αὐτοῖς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐξ ἑωθινοῦ ἡ Ῥωμαϊκὴ πλῆθος συναθροίζεται, καὶ τῶν τεθνηκότων σκυλεύει τὰ σώματα. μεγάλων τοίνυν αὐτοῖς γεγονότων κτημάτων, εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Χοσρόου χωροῦσι σκηνήν. ὁ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ κατ' ἴχνους τοῦ Βαράμου χιλιάδας ἐπεστράτευσε δέκα, κεχειροτονηκότες ταξιάρχας αὐτοῖς τὸν τῶν Χαλκιδέων ταγμάτων ἡγούμενον. Βεστάμῳ δὲ τὴν βάρβαρον ξυμμαχίαν ἐδίδοσαν. τριταῖοι τοίνυν ἐναυλισθέντες Χοσρόης τε καὶ Ῥωμαῖοι, ἀνὰ τὴν πολέμιον χῶρον ἀπηλλάσσοντο. τῇ τε τετάρτῃ ὀδωδότων τῶν τεθνεώτων αὐτοῖς, καὶ τὸ πνῖγος τῆς κακοσμίας φέρειν οὐκ ἔχοντες, παραγίνονται γοῦν ἄγχιστα πόλεως τοῦ Κανζάκου. Βασιλεὺς δὲ Χοσρόης ἐπὶ τοῖς συνενεχθεῖσιν αὐτῷ καταγαυρούμενος, ἐπινίκια εἱστία Ῥωμαίους. αὐτὸς δὲ διέτριβεν ἀνὰ τὴν στιβάδα, καταψαλλόμενός τε καὶ καταυλούμενος, ὡς ἔθος Πέρσαις καθέστηκε παιανίζουσι. δεκάτην δὲ τῷ χώρῳ ἐνδιατρίψας ἡμέραν, ἐπείπερ συνεῖδε Μαρῖνόν τε καὶ Βεστάμιον ὡς αὐτὸν παλινδρομήσαντας ἐκ τῆς τοῦ Βαρὰμ διώξεως, τήν τε τῶν ἐχθρῶν ἀποφοίτησιν ἐπισημότατα ἐγνώρισε, τοὺς μὲν Ῥωμαίους ἐστέλλει πρὸς τὰ οἴκοι, αὐτὸς δὲ τὴν περσικὴν φάλαγγα συναθροίσας, τῇ Βαβυλῶνι προσομιλεῖ, ἄξιον οὐδὲν περὶ τοὺς συμμαχηκότας Ῥωμαίους ἐπιδεξάμενος. οἱ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὶ ἐπιμύθιον τοῖς λόγοις τῷ βαρβάρῳ ἐξήεσαν, μὴ ἀμνημονεῖν τῆς γεγονυίας αὐτῷ ὑπὸ τῶν

ſtituunt. Manè poſtridie congregantur, & ad ſpolia cadaueribus detrahenda diſcurrunt, atque in regium Choſroę tentorium opimam prędam important. Romanus exercitus Varami dena millia, Chalcidenſium legionum Præfecto ſibi pro duce electo, & Beſtamio ſociorum barbarorum ducatu commiſſo, per veſtigia inſequitur. Romani, & Choſroes cum in hoſtili ſolo triduum contriuiſſent, die quarto cadauerum graueolentiam non ferẽtes, aliò viam inuadunt, & ad vrbem Canzacum adueniunt. Choſroes rex euentis adeò fœlicibus tumidus, Romanos triumphali conuiuio excipit: ipſe in thoro recumbẽs, fidibus & tibiis victoriam canentium (vt Perſis mos eſt) oblectatur. Decimum autem diem in loco illo moratus, vt Marinum, & Beſtamium ab inſectatione Varami ad ſe reuerſos conſpexit, diſceſſumque hoſtium apertiſsimè intellexit, Romanos vti domum redeant blandè monet; ipſe coacta phalange Perſica, Babylonem abit, nihil dignum pro auxilio iiſdem remenſus. Cæterùm duces Romani, tanquam ἐπιμύθιον ſermonum ſuorũ illi relinquentes, monuerunt, ne vnquam Romanorũ beneuolentię, per quam

salutem

Ῥωμαίων φιλοφροσύνης τε καὶ σωτηρίας. τοίνυν τούτους παρ᾽ αὐτῷ τοὺς λόγους ἐναποθέμενοι, ἐπανήεσαν οἴκαδε οἱ Ῥωμαῖοι. ὁ δὲ Χοσρόης δεδοικώς, μή που δολοφονία τις ἀποσταίη αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἐδεῖτο Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος ἐς τὴν τοῦ σώματος φρουρὰν χιλίους ἐκ τοῦ ὁπλιτικοῦ παραπέμπεσθαι.

ſalutem eſſet adeptus, obliuione caperetur. His verbis apud eum repoſitis, domum remigrarunt. Metuens tamen Choſroes, ne ab indigenis per fraudem occideretur, à Mauricio petiit, vti ad cuſtodiã corporis mille ſibi grauis armaturæ mitteret.

CAPVT XII.

De ſancta fœmina Golinducha apud Hierapolim. Genus, connubium, ecſtaſis. Quid à marito propter Chriſtianiſmum perpeſſa ſit. Altera eiuſdem diuinitus illuſtratio, & de morte mariti vaticinium. Niſibin migrat. A ſacerdotibus Chriſtianis myſteriis imbuitur. A Magis quæritur: in carcerem diuturnum truditur, inde per angelum liberatur. Hieroſolymis ſancta adorat: Choſroæ futura prædicit: Hierapoli vita innocentiſſimè exacta, in cælum abit.

Λόγος δέ ἐς ἡμᾶς ἐξεφοίτησε, πρὸς τῇ ἱερᾷ πόλει τὸ τηνικαῦτα καιροῦ Γολινδοὺχ γενομένην, κατὰ τὴν Χοσρόου πρὸς τὰ βασίλεια κάθοδον. ἀλλ᾽ ἥτις, καὶ πόθεν, κατὰ τὴν ποίησιν, λελέχθω τὸ γύναιον. μὴ γὰρ οὖν ἀφελώμεθα τὴν περὶ ταύτης διήγησιν, μεγίστοις σεμνολογήμασιν οὖσαν κατάκοσμον. ἐκλέτο μὲν οὖν αὕτη ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. μάγοι δὲ τὸ γένος αὐτῆς. πατὴρ δὲ τῶν ἐπιφανῶν σατραπευόντων ἐφορολογεῖτο τὸ Περσικόν. ἐπεὶ δὲ ἀκμὴ ἐπέστη αὐτῇ, ὥρᾳ λάμπουσα ἐς γάμον, ἀνδρὶ τῶν ἐπισήμων ἐκδίδωσι. συνεστιωμένη δέ ποτε τῷ ἀνδρί, ἔδοξεν ἐξαπιναίως γεγονέναι παρετός, εἶτα ἀκίνητος διαμένειν τῷ σώματι, καὶ

REfert autem fama, quo tempore Choſroes in regiam redierit, fœminã vixiſſe apud Hierapolim Golinducham nomine. Sed *τίς καὶ πόθεν quæ, & vndenam* fuerit, ſecundùm poëtam, dicatur ſanè, vt magnificentiſsima narratione perfruamur. Nata eſt Babyloniæ è Magorum familia. Pater eius de illuſtribus Præfectis, vectigalibus Perſicis exigendis præerat. Poſtquam verò ætate floreſcens, viro tempeſtiua eſſe cœpit, homini nobili deſponſa eſt. Forte epulis cum marito accumbebat, cum viſa eſt repente viribus defici, manereque immoto

τὰς αἰσθήσεις πολλῷ ὕστερον ἐπανήκειν πως ἐς αὐτήν. ἐπεὶ δὲ οἱ θεαταὶ τοῦ πάθους (εἴγε καὶ πάθος δεῖ τήνδε τὴν θείαν ἀποφαίνεσθαι ἔκστασιν) διεπυνθάνοντο τί ἂν εἴη τὸ συμβεβηκὸς τῇ νεάνιδι, ἐξέλεξε τάδε, μεγάλας τινὰς ἐν οὐδεὶ τεθέαμαι ἐναποκειμένας ποινάς. μεγάλων τῶν ἀγαθῶν πρεσβευομένην τρυφὴν τοῖς τὸν μέγιστον προσκυνοῦσι θεόν, ὃν δὴ χριστιανοὶ θρησκεύοντες, καθεστήκασι πέρσαις ὑπόθεσις γέλωτος. ὁ μὲν οὖν ἐκείνης γαμέτης ἐξεμυκτήριζε τοῦ γυναίου τὰ ῥήματα. ὅτε δέ τινος ἑδραίαν αὐτῆς τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν τῆς θρησκείας μετάθεσιν κατενόησε, σωφρονίζειν ἐδόκει ῥαπίζων· ἠπείλει δὲ καὶ θάνατον εἶναι ζημίαν αὐτῇ, ὡς θέμις πέρσαις ποιεῖν, τοῖς τὰ μάγων ἀθετήσασι δόγματα. ἡ μὲν οὖν τῷ θείῳ ἔρωτι πτερωθεῖσα τὸν νοῦν, τὰ ὦτά τινος καταβύουσα, ταῖς αὔραις διαχεῖσθαι τοὺς λόγους παρείχετο. γίνεται τοίνυν τῷ γυναίῳ καὶ ἑτέρας θείας κρείττονος ἐπιφοιτήσεως ἔλλαμψις. ἄγγελος γὰρ ἐφεστήκει αὐτῇ, τήν τε μορφὴν καὶ τὴν ἐσθῆτα λαμπηδόνος φαιδρότερος, καὶ πάλιν αὐτῇ τὴν τῶν φθασάντων θέαν ἐδείκνυε. προηγόρευέ τε καὶ τὸν ὅσον οὔπω τοῦ συνευνέτου θάνατον. ὁ μὲν οὖν τοῦ γυναίου γαμέτης καταλύει τὸν βίον κατὰ τὴν τοῦ ἀγγέλου προαναγόρευσιν. τὸ δὲ γύναιον τὴν Βαβυλωνίαν καταλιπὼν, πρὸς τὴν νίσιβιν γίνεται. τοῖς τε τῶν χριστιανῶν ἱερεῦσι περιτυχὼν, αὐθομολογεῖ τὰ μεγαλεῖα τοῦ πνεύματος. μυεῖται γοῦν παρ' αὐτῶν ταῦτα δὴ τὰ τῶν χρι-

moto corpore, & longo interuallo ſenſibus conualeſcere. Qui caſum intuebantur (ſi modò diuinam hanc ecſtaſin caſum nominare licet) adoleſcentulam interrogant, quid ei acciderit. Reſpondet, acerbas ſe alicubi ſub terra pœnas conſtitutas, magnorum contra bonorum delicias Deum maximum colentibus decretas vidiſſe: quem Chriſtiani religiosè venerantes, à Perſis irrideantur. Tum vir, eius verba ſubſannare, perſpectoque conſtanti illius Chriſtianiſmi complectendi propoſito, fuſtibus impingendis ad ſanitatem reducturum arbitrari. Necem inſuper minitari, quam Perſæ more maiorum illis inferunt, qui Magorum dogmata aſpernantur. Sed illa diuino amore mentem erecta, aures claudere, dicta in vento & aqua ſcribere. Eidem alia quædam diuina, præſtantiorque illuſtratio contigit. Aſtitit enim angelus, forma & veſte fulgentiſſimus, iterum priora ei ſpectacula exhibens, & mox futurum mariti obitum prænuntians. Prædicta eueniunt, marit⁹ diem ſuum obit. Mulier relicta Babylonia Niſibin proficiſcitur, ibiq; Chriſtianorum ſacerdotes nacta, viciſsim confitetur magnalia ſpiritus, atque ab iiſdem ſacerdotibus verè cœleſti, & arcana Chriſtiano-

στιανῶν θεῖα ὄντως καὶ ἀπόρρητα δόγματα. ἐπεὶ δὲ τοῖς μάγοις τοῦτο καταδηλὸν γέγονεν, ἐς ἀναζήτησιν γίνονται τῆς γυναικός. ἧκον γοῦν εἰς τὴν Νίσιβιν. καὶ τὰ μὲν πρεσβύτερα τῆς ἀξιώσεως ἐν κολακείαις αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἐντεῦθεν ἀποβουκολήσαι πειρωμένοις τὴν ἄνθρωπον. ἐπεὶ δὲ νικῶνται, καὶ ὁ λόγος αὐτοῖς ἀδρανής, ἐν εἱρκτῇ σκληρᾷ τὸ γύναιον χρόνῳ πολλῷ κατακλείουσι. τοῦ τοίνυν πάντα θεοῦ περισκοποῦντος, καὶ ἀμάρτυρον ἑαυτῷ ἐν οὐδενὶ χρόνῳ καταλιμπάνοντος, ἐπικουρίᾳ τοῦ ἐπιστάντος ἀγγέλου αὕτη τῆς φυλακῆς ἐξεχώρησε. καὶ ἐς τὴν Ῥωμαίων ἀφίκετο γῆν. ἡ μὲν οὖν ἄχρι τῶν ἱεροσολύμων ἐπελθοῦσα, διεκήρυττε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀδιήγητον μεγαλειότητα, εὐχάς τε ἀποδομένη. ἐν τῷ πανάγνῳ μνημείῳ τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τόν τε σταυρὸν τῶν παθημάτων καταστεβασθεῖσα τῷ προσκυνήματι, ἐς τὴν ἱερὰν ἐπανέδραμε πόλιν. πολλά τε περὶ τῶν ἐσομένων τῷ χοσρόῃ προαναγορεύσασα, τήν τε προσχώρησιν αὐτοῦ Ῥωμαίοις πρὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀρξέως καταμηνύσασα, βίον τε ἰσάγγελον πολιτευσαμένη, καὶ ὡς πρέπει τοῖς ἁγίοις τὰ εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα ὁρῶντα, ἄπεισι τῶν τῇδε. τὸν τῆς καρτερίας στέφανον ἀκηράτοις ἀναδησαμένη τροπαίοις.

ſtianorum diſciplina initiatur. Hoc vt Magi compererunt, eã requiſitum ſe in viam dant, Niſibi adſunt, & blanditiis potiſsimùm agunt, indeque abducere ſecum fœminam conantur. Cum verbis actum agerent, tetro carceri eam longo tempore includunt. Sed auxilio Dei omnia circumſpicientis, eamque nullo tempore abſque teſtimonio ſibi relinquentis, angelo apparente è cuſtodia exit, atque Romanorum prouinciæ ſuccedens, apud Hieroſolymam inſignem, & inenarrabilem Dei magnificentiam diuulgat, ſacriſque precationibus ad ſepulchrum magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti effuſis, & crucem paſsi monimẽtum ſimiliter venerata, Hierapolim regreſſa eſt, multaque euentura Choſroæ vaticinata (cũ etiam Romanis de eius ad ipſos perfugio ac tranſitione, antequã fieret, prædixiſſet) & vita exemplo angelico, atque vt decet ſanctos, tum animo, tum corpore traducta, ab his rebus mortalibus diſceſsit, tolerantiæque corona cum triumpho ſempiterno redimita eſt.

* * *

CAPVT XIII.

Choſroes Sergio Martyri crucem auream, & gemmatam dono fert. Epiſtola eiuſdem de voto ſuo. Poſthabita lege Perſica, Siram fœminam Chriſtianam ducit, reginamq́ renuntiat.

Ὁ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βασιλεὺς σωματοφύλακας ἐς Χοσρόην ἐξέπεμπεν. ἐς νοῦν τοίνυν βαλόμενος ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὴν ἄνωθεν αὐτῷ τῆς ἐπικουρίας γεγονυῖαν ῥοπήν, τῷ ἐν μάρτυσιν ἐπιφανεστάτῳ Σεργίῳ σταυρὸν ἐκ χρυσοῦ πεποιημένον, λιθοκόλλητον, δῶρον ἐξέπεμπεν, ὃν δή τι Χοσρόης ὁ Καβάδου τὸ ἄστυ παραστησάμενος, λαφυραγωγήσας, ἐν τοῖς τῶν Περσῶν ἀνακτόροις ἀπέθετο, ἔτι τὸ Ῥωμαϊκὸν σκῆπτρα Ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιβαίνοντος. ἐν τούτῳ γοῦν τῷ σταυρῷ ἕτερον Χοσρόης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ σταυρὸν ἐπηκτώσατο, τὴν αἰτίαν ἐντυπώσας ἐν αὐτῷ τοῦ ἀναθήματος. ἐπιστολὴν δὲ δι' ἑλληνικοῖς γράμμασιν, ἅμα τῷ κειμηλίῳ ἐς τὸ λεγόμενον Βαρβαρικὸν παρεπέμπετο. ὑπεγέγραπτο δὲ τῇ ἐπιστολῇ, καὶ βασιλικὴ ὑποτύπωσις. τὰ δὲ τῆς ἐπιστολῆς ἐν τούτοις δήπου ἐτύγχανεν ὄντα· οὐκ ἀμείψω γὰρ τῆς λέξεως τὸ ἀρχέτυπον.

Romanorum Imperator cuſtodes corporis ad Choſroen mittit, qui animum ad memoriam opis de cœlo ſibi præſtitæ reuocans, Sergio martyri clariſsimo crucem ex auro fabrefactam, lapilliſque inſertis variatam pro munere offert: quam crucem Choſroes Cabadæ F. vrbe recepta in præda repertam, in Perſarum regia repoſuerat, Iuſtiniano adhuc rerum Romanarum potiente. In apice crucis huius Choſroes ex auro obryzo crucem aliam conficiendam, in eaque cauſſam anathematis, ſeu dedicationis huius incidendam curauerat. Epiſtolam porrò græcè conſcriptam cum ſubſcriptione ſua, ſimul cum pretioſo illo donario in Barbaricum, quod dicitur, mittit. Epiſtola ad verbum hæc continebat, nihil enim de primis eius vocibus immutabo.

» Τοῦτον τὸν σταυρὸν ἐγὼ Χοσρόης
» βασιλεὺς βασιλέων, υἱὸς Ὁρμίσδου, ὅ-
» τε ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας, καὶ κα-
» κουργίας τοῦ δυστυχεστάτου Βαράμ,
» υἱοῦ Βαργουσνᾶ, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
» καβαλλαρίων εἰς Ῥωμανίαν ἀπῆλ-

Hanc crucem ego Choſroes rex regum, filius Hormiſdæ, quando ob inſtinctum diabolicum, ſceleratamq́ molitionem perditiſſimi Varami, filij Barguſnæ, & quos ſecum habuit Caballariorũ in Romaniam

θομεν, καὶ διὰ τὸ ἔρχεσθαι τὸν δυστυχῆ ζαδεσπράτην ἐκ τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ νισίβιος, ἐπὶ τῷ ἀποσύραι τοὺς καβαλλαρίους τοῦ μέρους τοῦ νισίβιος εἰς τὸ ἀντάραι, καὶ συνταράξαι, ἐπέμψαμεν καὶ ἡμεῖς καβαλλαρίους μετὰ ἄρχοντος εἰς τὸ χαρχὰς, καὶ διὰ τῆς τύχης τοῦ ἁγίου σεργίου τοῦ πανσέπτου καὶ ὀνομαστοῦ, ἐπειδὴ ἠκούσαμεν δοτῆρα εἶναι αὐτὸν τῶν αἰτήσεων, ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἡμῶν, μηνὶ ἰανουαρίῳ ἑβδόμη ἠτησάμεθα, ὡς ἐὰν οἱ καβαλλάριοι ἡμῶν σφάξωσι τὸν ζαδεσπράτην, ἢ χειρώσωνται, σταυρὸν χρυσοῦν διάλιθον εἰς τὸ οἶκον αὐτοῦ πέμπομεν, διὰ τὸ πάνσεπτον αὐτοῦ ὄνομα. καὶ τῇ ἐννάτῃ τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς, τὴν κεφαλὴν τοῦ ζαδεσπράτου ἤνεγκαν ἐπὶ ἡμῶν. ἐπιτυχόντες οὖν τῆς αἰτήσεως ἡμῶν, διὰ τὸ ἑκάστῳ ἀναμφίβολον εἶναι, εἰς τὸ πάνσεπτον αὐτοῦ ὄνομα τὸν σταυρὸν τὸν παρ' ἡμῶν γενόμενον, μετὰ τοῦ πεμφθέντος σταυροῦ παρὰ ἰουστινιανοῦ βασιλέως Ρωμαίων εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τῷ καιρῷ τῆς ἀμιξίας τῶν δύο πολιτειῶν ἐνεχθέντος ἐν ταῦθα παρὰ χοσρόου βασιλέως, υἱοῦ καβάδου τοῦ ἡμετέρου πατρὸς, καὶ εὑρεθέντος ἐν τοῖς ἡμετέροις θησαυροῖς, ἐπέμψαμεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πανσέπτου σεργίου. ὁ μὲν οὖν σατράπης κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτῷ ἀπέδωκε τὸν σταυρὸν, ἅμα τε γράμματα τοῦ βασιλέως. τῷ δὲ ἐπιόντι ἐνιαυτῷ, ὁ τοῦ

maniam profugere coacti ſumus. Et quia veniebat nefandus Zadeſprates ab exercitu Niſibim, vt partis Niſibenæ caballarios abduceret, qui nos oppugnarent, & conturbarent, nos quoq; caballarios cum duce Charchas miſimus. Et confiſi ope auxilioq; ſancti, maximeq; venerãdi, & celebris Sergij, quem petitionibus ac votis annuere ſolere audiueramus, anno primo regni noſtri, menſis Ianuarij die ſeptimo vouimus, ſi caballarij noſtri Zadeſpraten occidiſſent, aut viuum cepiſſent, crucem auream, gemmis ornatam in eius templum, propter nomen ipſius inprimis venerabile miſſuros. Ac die nono menſis Februarij caput Zadeſpratæ ad nos allatum eſt. Quapropter voto noſtro damnati, vt id cuilibet certò conſtet, in venerando eius nomine crucem à nobis factam, cum ea, quam Iuſtinianus Romanorum Imp. in ædem eius miſerat, & diſcordiis, belloq; quod inter ſe duo regna geſſerant, à Choſroe regum rege, Cabadæ F. auo noſtro huc aſportata, atq; in theſauris noſtris inuenta, in templum Sergij ſummè venerandi miſimus. Satrapa iuſſibus obſecutus, crucem cum litteris regiis reddit. Anno dehinc proximo, Perſarum rex Siriam,

genere

περσικοῦ βασιλεὺς ἀναγορεύει βασίλειαν σειρὴν, γένους Ῥωμαϊκοῦ (τὴν δὲ θρησκείας χριστιανῶν) εἰς ὥραν ἀνθοῦσαν γάμῳ ταύτῃ κατευνασθεὶς κἀντεῦθεν παραχαράττων τῶν Βαβυλωνίων τὰ νόμιμα.

genere Romanam, & religione Chriſtianam, quam ætate florentem connubio ſibi copulatat, reginam publicitus appellat, & in eo Perſarum leges, atque inſtituta negligit.

CAPVT XIV.

Choſroes prolem à Sergio martyre contendit. Cum donis epiſtolam mittit, qua ſe voti compotem euaſiſſe narrat, cum ſingulari erga ſanctum reuerentia, & Chriſtianè prorſus.

Τρίτῳ δὲ ἔτει καὶ ἠντιβόλει τὸν δραστικώτατον ἐν περσίδι σέργιον, παῖδα ἐκ τῆς σειρῆς δοθῆναι αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ τούτου γεγονότος αὐτῷ, δώροις καὶ αὖθις γεραίρει τὸν εὐεργέτην εἰκότως. ἐπιστολὴν δὲ ἐξέπεμψεν ἑλληνικῇ συμφράσει χρησάμενος. εἶχε δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἐπὶ λέξεως οὕτως.

Tertio autẽ anno Sergio Perſidis martyri efficientiſsimo pro filio ex Sira ſuſcipiendo ſupplicat. Nec ita diu poſt rurſum benemerentem ſuum donis, & quidem iurè honorat, adiuncta epiſtola græcè compoſita, quæ ad verbum ſic ſonat.

Τῷ μεγαλομάρτυρι σεργίῳ χοσρόης βασιλεὺς βασιλέων.

,, Ἐγὼ χοσρόης βασιλεὺς βασιλέ-
,, ων, υἱὸς ὁρμίσδου, τὰ δῶρα τὰ με-
,, τὰ τοῦ δίσκου ἐξέπεμψα. οὐχ ὡς θέ-
,, αν ἀνθρώπων· οὐδὲ ἵνα ἐκ τῶν λό-
,, γων μου τὸ μέγεθος τοῦ πανσέπτου
,, σου ὀνόματος γνωσθῇ. ἀλλὰ διὰ
,, τὸ γνωσθῆναι τὴν ἀλήθειαν τῶν γε-
,, νομένων, καὶ τὰς πολλὰς χάριτας,
,, καὶ εὐεργεσίας ἃς ἔσχον παρὰ σοῦ.
,, εὐτυχία γάρ μοί ἐστιν, ἵνα τὸ ἐμὸν ὄνο-
,, μα ἐμφέρηται τοῖς ἱεροῖς σου σκεύε-

Magno martyri Sergio, Choſroes Rex regum.

EGo Choſroes rex regum, filius Hormiſdæ hæc dona cum diſco miſi: non ſanè vt ab hominibus ſpectentur: neque vt ex verbis meis perquam venerandi nominis tui amplitudo cognoſcatur: ſed ad prodendam geſtorum veritatem, multasq; gratias & beneficia, quæ in me contuliſti. Etenim felicitatem meam interpretor, nomen meum in ſacris vaſis

σιν. ἐν τῷ εἶναί με ἐν τῷ Βερραμοῦς,
ᾐτησάμην παρὰ σοῦ. ἅγιε, ἐλθεῖν
εἰς τὴν βοήθειάν μου. καὶ ἐν γαστρὶ συλ-
λαβεῖν στερράν. καὶ ἐπειδὴ ἡ στερρὴ χριστια-
νή ἐστιν, κἀγὼ Ἕλλην, ὁ ἡμέτερος νόμος
ἄδειαν ἡμῖν οὐ παρέχει χριστιανὴν ἔ-
χειν γαμετήν. διὰ οὖν τὴν ἐμὴν πρός
σε εὐγνωμοσύνην, εἰς ταύτην τὸν νό-
μον παρεῖδον, καὶ ταύτην ἐν γυναι-
ξὶν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐν γνησιότητι
ἔσχον. καὶ ἔχω, καὶ οὕτως συνεῖδον νῦν
δεηθῆναι τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἐν γα-
στρὶ συλλαβεῖν αὐτήν. καὶ ᾐτησάμην,
καὶ συνεταξάμην, ἵνα ἐὰν ἐν γαστρὶ
συλλάβῃ στερρή, τὸν σταυρὸν τὸν φορού-
μενον παρ' αὐτῆς, πέμψω τῷ παν-
σέπτῳ σου οἴκῳ. καὶ τούτου ἕνεκεν κἀγὼ
καὶ ἡ στερρὴ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔχομεν, ἵνα
εἰς μνημόσυνον τοῦ ὀνόματός σου, ἅγιε,
τοῦτον τὸν σταυρὸν κρατῶμεν. καὶ συν-
είδομεν ἀντ' αὐτοῦ τὴν τιμὴν μὴ συν-
τείνουσαν περαιτέρω τῶν τετρακισχι-
λίων τριακοσίων στατήρων μιλιαρησί-
ων, πεντακισχιλίους στατῆρας πέμψαι.
καὶ ἐξ οὗ τὴν τοιαύτην ἐν ἐμαυτῷ ἔ-
σχον αἴτησιν, καὶ ταῦτα διελογισάμην,
ἕως οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ῥοσωχοσρῶν,
δέκα ἡμερῶν πλέον οὐ διῆλθον, καὶ σύ,
ἅγιε, οὐ διὰ τὸ εἶναί με ἄξιον, ἀλλὰ
διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα ἐφάνης μοι
ἐν ὁράματι τῆς νυκτός, καὶ τρίτον εἶ-
πές μοι, ὅτι ἡ στερρὴ ἐν γαστρὶ ἔχει κἀ-
γὼ ἐν αὐτῷ τῷ ὁράματι τρίτον ἀντα-
πεκρίθην σοι λέγων. καλῶς, καλῶς,
καλῶς καὶ διὰ τὴν σὴν ἁγιωσύνην,

*vaſis tuis conſpici. Cum verſarer
Berramis, oraui te, vir ſancte, vt
me auxilio tuo adiuuares, & Sira
conciperet. Et quanquã illa Chri-
ſtiana eſſet, ego verò Græcorum
ſacra colerẽ, vt per leges noſtras
habere illam in matrimonio non
poſſem, tamẽ propter meam erga
te pietatem legum ſecurus, hanc
duxi, eamq́; præ cæteris vxoribus
in dies ſincero affectu & amo, &
amaui. Atq; ita conſtitui, bonita-
tem tuam rogare, vti Sira fœtu
grauida fieret. Et rogaui, & de-
creui planè, ſi concepiſſet, crucem
quam in collo geſtaret, ad venera-
bilem ædem tuam mittere. Et hu-
ius rei cauſſa ego & Sira iſtuc con-
ſilij cepimus, vti ad monumentũ
nominis tui, vir ſancte, hanc cru-
cem apud nos retineamus, placu-
itq́; nobis pro ea pretium quatuor
millium trecentorum ſtaterũ mi-
liareſiorum non excedente, quin-
quies mille ſtateres mittere. Ex
quo autem huiuſcemodi poſtula-
tionem apud animum concepi, &
hæc mecum cogitaui, donec Rho-
ſochoſrum peruenimus, non plus
decem dies abierunt, cum tu, San-
cte, nõ quod ego ſic meritus eſſem,
ſed quia bonus es, mihi te per qui-
etem obtuliſti, tertiumq́; dixiſti,
Sirã eſſe grauidam. In eodem viſo
tibi reſpondi, bene eſt, bene eſt.*

,, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ διὰ τὸ πανσέ-
,, πτον σου ὄνομα, καὶ διὰ τὸ εἶναί σε δο-
,, τῆρα τῶν αἰτήσεων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας
,, ἐκείνης ἡ σιρὴ τὸ εἰθισμένον ταῖς γυ-
,, ναιξὶν οὐκ εἶδεν. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐδί-
,, στασα εἰς τοῦτο, ἀλλὰ τοῖς λόγοις σου
,, ἐπίστευσα. καὶ ὅτι ἅγιος εἶ, καὶ ἀ-
,, ληθινὸς δοτὴρ τῶν αἰτήσεων, μετὰ τὸ
,, ταύτην τὰ γυναικεῖα μὴ ὑπομεῖ-
,, ναι, ἐκ τούτου ἔγνων τὴν δύναμιν τοῦ
,, ὁράματος. καὶ τὴν τῶν παρά σου
,, ῥηθέντων ἀλήθειαν. παρ' αὐτὰ οὖν ἔ-
,, πεμψα τὸν αὐτὸν σταυρὸν, καὶ τὴν τού-
,, του τιμὴν, ἐν τῷ πανσέπτῳ σου οἴκῳ,
,, κελεύσας ἐκ τῆς τούτου τιμῆς δίσκον
,, ἕνα, καὶ ποτήριον ἓν γενέσθαι, εἰς λό-
,, γον τῶν θείων μυστηρίων. ἀλλὰ μὴν
,, καὶ σταυρὸν γενέσθαι, καὶ πηχθῆναι ὀ-
,, φείλοντα ἐπὶ τῆς τιμίας τραπέζης,
,, καὶ θυμιατήριον, τὰ πάντα χρυσᾶ,
,, καὶ ἀμφίθυρον, οὐννικὸν, κεκοσμημέ-
,, νον χρυσίῳ. τὰ δὲ λοιπὰ μιλιαρήσια
,, εἶναι τοῦ ἁγίου οἴκου· ἵνα διὰ τῆς τύχης
,, σου, ἅγιε, εἰς πάντα, ἐξαιρέτως δὲ εἰς
,, τὴν αἴτησιν ταύτην εἰσέλθῃς εἰς βοή-
,, θειάν μου καὶ σιρῆς. καὶ ὃ διὰ τῆς πρεσ-
,, βείας γέγονεν ἡμῖν τῷ ἐλέει τῆς σῆς
,, ἀγαθότητος, καὶ τῷ θελήματί μου,
,, καὶ σιρῆς εἰς τέλειον προέλθοι. ἵνα
,, κἀγὼ, καὶ ἡ σιρὴ, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ
,, κόσμῳ, εἰς τὴν σὴν δύναμιν ἐλ-
,, πίζωμεν. καὶ εἰς σὲ ἐπι-
,, στεύωμεν.

bene eſt. Ac propter ſanctitatem, & miſericordiam, propterq́ ſummè colendum nomen tuū, & quia preces ac vota exaudis, ex illo die Sira quod fœminis ſolet, accidere deſiit. Ego porrò de hoc non dubitaui; ſed verbis tuis fidem habui, ac te ſanctum, vereq́ petitorum datorem credidi. Et cum illa mēſes ſuos non pateretur, vim ac poteſtatē viſi illius, dictorumq́ abs te veritatem perſpexi. Ob id igitur ipſam crucem, & pretium eius in venerandam ædem tuam miſi, iuſsiq́ & ex eo diſcum vnū, poculumq́ vnum ad vſum diuinorum myſteriorum fieri: quin etiam crucem in ſacroſancta menſa figendam, & thuribulum, omnia aurea, & Hunnicum quod vtrinq́ aperiretur, auro ornatum fieri mandaui. Reliqua miliareſia ſancto tēplo tuo relinqui, vt præſidio tuo, Sancte, in rebus omnibus, potiſsimùm verò in hac petitione me, Sirāq́ reſpicias. Quodq́ tuis precibus miſericordiaq́ bonitatis tuæ nobis conceſſum eſt, pro vtriuſq́ noſtrûm deſiderio, opere ipſo perficiatur. Vt ego & Sira adeoq́ mortales vniuerſi in potentia tua ſpem collocemus, atq́ in te credamus.

CAPVT

CAPVT XV.

Tyrannidis Varamo conſcij, morte plectuntur. Bindoes in Tigridem proiicitur. Fœdus & pax inter Perſas & Romanos ex æquo ſeruatur. Vaticinia Choſroæ de Romanorum, Perſarumq́ imperiis. Quæ item Probo Epiſcopo Chalcidenſium prænuntiarit. Ad res Europæas regreſſio.

Εἰς τεῖχος τοιγαροῦν ὡς τὸ τέμενος ὁ ἀποσταλεὶς ἀφικνεῖται. τὰ δὲ δῶρα τὰ τοῦ βασιλέως, ἅμα τοῖς γράμμασιν ἐν τῇ ἱερᾷ περιέθετο τραπέζῃ. ὁ δὲ Βαράμ μὴ χειρωθεὶς ὑπὸ Χοσρόου, ἐξαίσιον ὑπεκρύσατο κίνδυνον. τοιγάρ τοι τῶν περσῶν βασιλεὺς, πάντας τοὺς κεκοινωνηκότας τῇ τυραννίδι, ὀλέθρῳ παρέδοτο· αὐτόν τε Βινδόην τοῖς τοῦ Τίγριδος ἐγκάτοις κατέθετο. ὡς οἷα δὴ κατὰ βασιλέως χεῖρας ἐκτείναντα. αἱ δὲ σπονδαὶ Ῥωμαίων τε καὶ περσῶν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ περιέρχονται, καὶ οὕτω δὴ ἦτοι ἐνδόξως ὁ μέγας τε καὶ περσικὸς ἐκεῖνος Ῥωμαίοις καταπέπαυτο πόλεμος. οὐκ αὖ δὲ περιόψομαι καὶ ὅσα λέγεται Χοσρόην περὶ τοὺς ἀστέρας τῶν Χαλδαίων ἐξησκημένον, πολυάσχολον ματαιότητα περιαναγορεῦσαι κατὰ τὴν τοῦ πολέμου ἀκμήν. τοῦ γὰρ στρατηγοῦ Ἰωάννου τῆς τῶν Ἀρμενίων δυνάμεως εὐδοκίμου αὐτῷ ἐπιτιμῶντος ἀκοσμίας ἕνεκα, καὶ ὡς οὐ δεῖ βασιλέα σκαιὸν πεφυκέναι τοὺς τρόπους, τάς τε τῆς ψυχῆς ὁρμὰς ὑπείκειν ἀλλόκοτον, φασὶ, πρὸς τὸν στρατηγὸν λέξαι τὸν βάρβαρον. εἰ μή περ ὑπὸ τοῦ καιροῦ ἐτυραννούμεθα, οὐκ ἂν ἐθάρρησας στρατηγὲ τὸν μέγαν ἐν ἀνθρώποις

QVi miſſus erat, celeriter ad templum perueniens, dona regis cum epiſtola in ſacra menſa exponit. Varamus à Choſroe non captus, periculum magnũ effugit. Proinde rex quotquot cum eo in tyrannide communicauerãt, ſpiritu priuauit, ipſumq́ue Bindoem, vt qui manus cõtra regem extendiſſet, in medium Tigridem demerſit. Fœdera inter Romanos, & Perſas pari æquitate coli cœpta. Hoc tandem modo acre illud, & Perſicum bellum à Romanis non ſine gloria finitum atque compoſitum eſt. Non præteribo autem, quæ Choſroes, in operoſa inanitate aſtronomiæ Chaldæorum exercitatus, flagrante adhuc bello prædixiſſe fertur. Etenim cum Ioannes Armeniarum copiarum dux clariſsimus de ſoluta diſciplina, de moribus regiæ perſonæ indecoris, & abſurdis cupiditatibus eum obiurgaret, aiunt ita reſpondiſſe. nunquam tu auderes, mi dux, in magnum inter homines regem ſcommata iace-

βασιλέα βάλλειν τοῖς σκώμμασιν. ἐπεὶ δὲ τοῖς παροῦσι μέγα φρονεῖς, ἄκουσον δή, ἃ τοῖς θεοῖς ἐς ὕστερον μεμελέτηται. ἀντικαταῤῥεύσει εὖ ἴσθι ἐς τοὺς Ῥωμαίους ὑμᾶς δεινά. ἔσται δὲ τὸ Βαβυλώνιον φῦλον τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας κρατοῦν τριτὴν κυκλοφορικὴν ἑβδομάδα ἐτῶν. μετὰ δὲ τοῦτο πεμπταίαν ἑβδομάδα ἐνιαυτῶν Ῥωμαῖοι πέρσας δουλαγωγήσουσι. τούτων δὴ διανυσμένων, τὴν ἀνέσπερον ἡμέραν ἐνδημεῖν τοῖς ἀνθρώποις. καὶ τὴν προσδοκωμένην λῆξιν ἐπιβαίνειν τοῦ κράτους. ὅτε τὰ τῆς φθορᾶς παραδίδοται λύσει, καὶ τὰ τῆς κρείττονος διαγωγῆς πολιτεύεται. οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ ὁ πρόεδρος τῆς χαλκηδονέων πόλεως τὴν ἀρχιερατικὴν φροντίδα περιεβάλετο. καὶ ἤκουσέ που παρὰ χοσρόου παράδοξα. τοῦ γὰρ αὐτοκράτορος μαυρικίου τοῦτον ἐς κτησιφῶντα πρὸς χοσρόην ἐπαποστείλαντος, ἐν σταθηρᾷ μεσημβρίᾳ τινὶ μετάκλητον εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦτον εἰσποιησάμενος, ἱδρῶτι περιῤῥεόμενος, τῆς θεομήτορος εἰκόνα ἠξίου παρὰ τοῦ ἱερέως θεάσασθαι. ἐπιφερόμενος οὖν ὁ ἱερεὺς τὸ ταύτης ἴνδαλμα ἐν πυκτίῳ, ἐδίδου ἐς θέαν ἐλθεῖν τῷ περσῶν βασιλεῖ. ὁ δὲ προσκυνήσας τὸν πίνακα, ἔφασκε παρεστάναι αὐτῷ τὸ τούτου ἀρχέτυπον, φῆσαί τε πρὸς αὐτόν, τὰς ἀλεξάνδρου νίκας αὐτῷ τοῦ μακεδόνος χαρίσασθαι. ὃ τὰ ἤδη που γεγονέναι, ἀπολαβόντος χοσρόου τὴν ἐς τὰ βασίλεια κάθοδον,

re, niſi iniqua nobis tempora dominarentur. Quia verò præſentia tibi ſpiritus faciunt, audias licet, quid dij immortales in fururum conſtituerint. Scias velim, calamitates in vos Romanos redundaturas. Gens Babylonica tribus in orbem actis annorum hebdomadibus, Romanorum tenebit imperium. Poſt per quinas annorum hebdomadas Romani Perſas ſeruitio prement. Secundùm quæ dies ſine veſpera hominibus illuceſcet, exſpectatuſque imperij finis aderit; & abolita corruptione, melior viuendi ratio inducetur. Non multò poſt etiam Probus Chalcidenſium creatus Epiſcopus, & à Mauricio Cteſiphontem legatus, ab eodem admiranda audiuit. Meridie enim quadam feruentiſsima, cum in regiam illum acciuiſſet, ſudoreque manaret, Dei matris imaginem ſibi ab eo oſtendi poſtulauit. Quam ille in tabella depictam ſecum ferens, regi ſpectandam obtulit. Rex tabellam veneratus, noctu ipſam Virginem ſibi apparuiſſe retulir, dixiſſeque, ſe ipſi Alexandri Macedonis victorias largitam eſſe. Quod dudum eſſe factum Probus confirmauit, cum iam in regnum rediiſſet, tyrannoſque viribus & virture Im-

peratoris

τῶν τε τυράννων ἐπικεκρατηκότος ῥώμῃ τε, καὶ δυνάμει τοῦ αὐτοκράτορος. διεξῄει ὁ πρέσβυς. καὶ περὶ τὴν νινευὶ ἧκε πολυλείψανα τῆς ἐπὶ τῆς Βαβυλῶνος ἐγχειρηθείσης τοῖς ἀνθρώποις πυργοποιΐας. ὑπεῖναι τὴν τε πλίνθευσιν, καθὰ τῷ ἱεροφάντῃ μωσῇ διηγόρευται, εἶναι λίαν ἐπιμελῶς ἐξοπτηθεῖσαν πυρί. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ περσικοῦ πολέμου τῇ συνθήκῃ τῆς ἀφηγήσεως ὡς οἷόν τε ἦν ἀπετερματήσαμεν τὴν ὑπόθεσιν, πρὸς τὰ τῇ εὐρώπῃ πραχθέντα χωρείτω αὖθις ὁ κάλαμος, τὰς βίβλους ναυτιλλόμενος μέλανι, ὅπως ἐπὶ τὸν λιμένα τοῦ σκοποῦ καθορμιζόμενος, καὶ τὰς ἐπιφανεῖς τῶν πράξεων φόρτον φερόμενος, τὰ τῶν ἀξιαφηγήτων ἀκουσμάτων πληρώσειεν.

peratoris adiutus perdomuiſſet. Allatæ ſunt item à Niniue reliquiæ turris Babel, quam fictis lateribus (vt ſacrorum doctor Moſes explicauit) & igni diligenter excoctis, homines exædificare tentauerunt. Sed quoniam quæ de bello Perſico ſcribenda fuerunt, cum eiuſdem belli fine abſoluimus, ad res in Europa geſtas ſtylus redeat, & in atramento libros pernauiget: vt ad portum propoſiti appulſus, & inſignibus rebus geſtis onuſtus, quod ſupereſt auditionum memoratu dignarum repræſentet.

CAPVT XVI.

Mauricius ex oriente copias in occidentem reducit. Contra Abares ſe inſtruit. Rogatur à proceribus, & Patriarcha, & ipſa Auguſta, atque liberis, ne ipſe ducſet exercitum. Nihil impetratur. Solis defectio. Ventorum rabies. Ad Legatum audiendum in vrbem redit. Ad expeditionem reuertitur. Piè ſacra obit. Pauperibus benignè facit. Iter eius à Rompho. Aſpectro forma ſuis incurſatur.

Ἄρτι γε ἄρα που τοῦ περὶ τὴν ἕω γελώσης ἡμέρας τοῖς πράγμασι, καὶ τὴν πρόοδον οὐκ ἐκ κλίνης βαρβαρικῆς μυθικῶς ποιουμένης ὁμηρικώτερον, ῥοδοδάκτυλός τε ἀπανηναμένης ἀκούειν, ἐπεὶ τὸ ξίφος τοῖς αἵμασιν αὐτοῖς οὐ φοινίσσεται), τὰς δυνάμεις ὁ αὐτοκράτωρ ἐς τὴν εὐρώπην ὡς τάχιστα μετεβίβαζεν. ἐπί τε τὴν

CVM igitur iam in Oriente rediret rebus dies, nec fabuloſè ſecundùm Homerum è lecto barbarico aurora prodiret, nolletque audire ῥοδοδάκτυλος (id eſt, *roſeos habens digitos, ſeu purpurea*) quandoquidem gladiorum ſanguine purpurandorum materia non reſtabat: copias Imperator quamprimum in Europam trāſfert,

ἀγχίαλον τὴν ἐκδημίαν παρασκευάζεται. διεγνώκει γὰρ τὸ ἀβαρικὸν αὖθις ἐθέλειν φοιτᾶν. προσδοκίμου τοιγαροῦν τοῦ βαρβαρικοῦ τυγχάνοντος, ἐς παρασκευὴν συνετέτακτο. οἱ μὲν οὖν ἐντιμότεροι τῶν ἐς συγκλήτου βουλὴν καταλιπαροῦν τὸν καίσαρα χειροτονῆσαι στρατηγὸν τοῦ πολέμου, καὶ ἀναβολὴν τὰ τῆς βασιλικῆς ἐπιβολῆς ἀποφέρεσθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθον, ὁ τῶν ἱερατικῶν ταγμάτων ἡγούμενος ἐδεῖτο τὸν βασιλέα ἀποστράτηγον εἶναι, ἑτέρῳ δὲ τὰ τῆς ἀγωνίας περιβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ οὗτος οὐκ αἰδέσιμος ἦν ἐξαιτούμενος, ἡ βασίλεια ἅμα τοῖς παισὶ πιτνιωμένη ἠντιβόλει τὸν γαμέτην τῆς καισαρείας δευτέρας γενέσθαι φροντίδας. ὡς δὲ καὶ ταύτης ἡ ἀξίωσις πρόσωπον οὐκ ἔσχεν αἰσχυντηλὸν, ἢ μέλος πιθήνιον, ἐξεχώρει τῶν βασιλείων ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος παρασάγγην ἕνα, καὶ ἡμιόλιον. ἕβδομον δὲ ἄρα τοῦτο τοῖς βυζαντίοις ὠνόμασται. κατ' ἐκείνην γοῦν τὴν ἡμέραν ἡλίου μεγίστη γέγονεν ἔκλειψις. ἔνατον δὲ ἄρα τοῦτο ἔτος ἐτύγχανεν ὂν μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος. ἐπεγένοντο δὲ καὶ ἐξαισίων πνευμάτων φυσήματα, νότος τε βίαιος, ὡς μονονουχὶ καὶ τὴν ἐπιβύθιον ψηφῖδα ἀναρρίπτειν τῷ θόλῳ τοῦ πόλου. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἀκηκοὼς ζαλαβζὰν τὸν πέρσην ἥκοντα ὡς αὐτὸν, παλινδρομεῖ πρὸς τὸ βασίλειον ἄστυ. διαθείς τε ὡς ἐνῆν ἐπιδεξίως τὴν τῆς πρεσβείας ἀξίωσιν, τοῦ σκοποῦ αὖθις τῆς ἐκδημίας ἀπήρχετο. τυχεῖν δὲ γλιχόμενος καὶ θείας τινὸς ἐποψίας συστρατευομένης αὐτῷ, ἐπὶ τὸ

fert, & Anchialum aduenire parat, quòd Abares irruptionem denuo cogitare acceperat. Dum ergo barbari exſpectantur, apparatum bellicum adornat. Cæterùm honoratiores de conſilio magnoperè orant, vti expeditionem duci committat: ipſe per ſe in hoſtem ne eat. Cum non flecterêt, ſacrorum ordinum princeps (Patriarcha) eundem obſecrat, ne ducis officio fungi, ſed eas partes alteri mandare velit. Sed cum nec huius preces, velut câtu quodam iis delinitus reuereretur, Auguſta vna cum liberis ſuppliciter inſtat, vti ſententiam mutet. Verùm nec horum obteſtatione quidquam commotus, è regia egreditur, paraſangam vnam & ſemis, vſque in ſeptimum (vt à Byzantiis nominatur) procedit. Eo die ſol pœne totus eſt obſcuratus. Annus imperij eius non' tum agebatur. Coorti ſunt item venti validiſsimi, vt tantum non mare ab imis ſedibus euerterent. Porrò Zalabzanum Perſam Legatum ad ſe venire audiens, in vrbem imperatoriam remeat. Cuius poſtulatis quã dextrè potuit expeditis, ductandi agminis voluntatem denuo eſt perſecutus. Quia verò viſum aliquod diuinum expetebat, quod tanquam ſocium haberet mili-

tia,

μέγα τῆς θρησκείας καταπαννυχίζεται, τὸ τέμενος, τὸ ὑπὸ ἰουστινιανοῦ ᾠκοδομημένον τοῦ αὐτοκράτορος. ἐς προσηγορίαν δὲ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας τὸ ἱερὸν ἀνατίθεται. μηδεμιᾶς τοιγαροῦν ὄψεως ἐνυπνίων ἐπιφανείσης αὐτῷ, λιταζόμενος ἅμα τῷ λαῷ, εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἄστεος τῆς θεομήτορος οἰκίαν διημέρευε μυσταγωγούμενος, καὶ τῆς θεανδρικῆς μετελάγχανε πανδαισίων. ὁ δὲ νεὼς πρὸς τῇ πηγῇ καταλέγεται. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ βασιλεὺς ἀπάρας ἐντεῦθεν, ἐπὶ τὸ λεγόμενον ἕβδομον γίνεται. ἕκταιος δὲ τῷ ῥηγίῳ προσέβαλε. ἐνταῦθα πλῆθος ἄπειρον τῶν μεταιτούντων συνήθροιστο, καὶ ἠξίου τι παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλέεσθαι. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τὰ συῤῥεύσαντα πλήθη τοῖς ἐκεῖσε βασιλείοις ἐναποκλείσας, φιλανθρωπίας ἠξίου ἱκανά τι καταχρηματίσας ἀργύρια, ἐψυχαγώγει τῆς ἀθροισθείσης πληθύος τὸ τῆς πενίας κατώδυνον. ὄρθριός τε γινόμενος, ἐγκελεύσας τε τὰς σάλπιγγας, τῆς πορείας ἀπήρχετο. ἐπεί τε τοίνυν ῥόμφος γίνεται, ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων προεπέμπετο. ἡ δὲ ἔκταξις εἰς μῆκος διέτεινεν. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ περιεγάννυτο τῷ σχήματι τῆς ἐκτάξεως, τῆς προπεμπούσης δυνάμεως. τὸ δὲ μάχιμον κατόπιν ἐβάδιζε, τό τε ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ ἐς ὕψος ἐπὶ δόρατος χρυσοῦ ἀπῃώρητο, καὶ προηγεῖτο τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς περιπόλου δυνάμεως. ὑπὸ δὲ δευτέραν ὥραν θηρίον παμμεγεθές, ὗς δὲ τοῦτο ἐτύγχανεν ὄν, ἐχώρει κατὰ τοῦ καίσαρος. τοῦ τοίνυν βασιλείου ἵππου ὑποταραχθέντος τῇ ἀθρόᾳ τοῦ θηρίου ἀφίξει, τῆς καθέδρας

tiæ, in amplo religionis noſtræ templo, à Iuſtiniano Imperatore ædificato, & ſapientiæ Dei nomine conſecrato, noctem agit. Nulla ei per quietem ſpecie diuinitùs oblata, cum populo preces fundens, in æde Dei matris ante vrbem diem totum rebus ſacris conſumit, epuloque cœleſti paſcitur. Aedes illa ad Pegen, id eſt, ad fontem vocatur. Poſtridie inde abiens, ad ſeptimum venit. Die ſexto Rhegium attingit. Vbi innumera mendicorum multitudo congregata, ſtipem ab eo flagitat. Quos in regiam quę illic eſt inductos, humaniter tractat, argenteoſque nummos affatim diſtribuendo, dolorem egeſtatis illorum conſolatur. Appetente luce iubens claſsicum cani, iter proſequitur. Romphos vbi acceſsit ſtipatores antecedunt: acies in longum explicatur; Imp. velut in pōpa præcedentis agminis aſpectu mirificè oblectatur. Robur militum poſterius incedit. Lignum crucis Chriſti ſuper haſtili aureo ſublimè portatur, Imperatoremque, & circumfuſum militem antecedit. Diei hora altera inuſitatæ vaſtitatis ſus in Imperatorem incurrit, vnde equus eius tam incitato beſtiæ impetu conterritus ſeſſorem ex-

cutere

ἀποβαλεῖν τὸν βασιλέα τὸν ἐπιβάτην κατεσπούδαζε. τοῦ δὲ βασιλέως λίαν ἐπόχως ἐχομένου τοῦ χαλινοῦ, γίνεται ἄκων ὁ ἵππος πειθήνιος, καὶ τῆς ὄψεως ἀποβαλόμενος δείματα, καὶ τὴν γνώμην μετέβαλλεν, αὖθις τῆς ἡνίας οἰκονομούμενος. τὸ μὲν οὖν θηρίον ὑπὸ μηδενὸς πολεμούμενον, ἀνανταγωνίστῳ ἀλκῇ τὴν πάροδον εἶχεν ἀζήμιον. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τοῦ θηρίου ἀφανοῦς γινομένου, ἐπὶ τὸ μέτωπον τοῦ σταυροῦ διατυπώσας τὰ σήμαντρα (ὡς ἔθος ἐπὶ τῶν παραδόξων χριστιανοῖς ἀπεργάζεσθαι) εἴχετο τῆς βαδίσεως, καὶ ἅμα τε ἀποθαυμάζων τὰ τῶν ἐπηκολουθηκότων παράλογα.

cutere luctatur. Quo fræna mordicus retinente, quanquam inuitus, obedit, & terriculamento ab oculis ablato, fit quietior, iterumque habenis paret: nemineque aduerſante, impunè, & generosè progreditur. Imperator, vbi bellua euanuit, pro conſuetudine Chriſtiana in rebus inopinatis, & horribilibus ſignum crucis in fronte exprimit: iter continuat, tamque inexſpectatos euentus ſecum admiratur.

FINIS LIBRI QVINTI.

HISTO-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

LIBER SEXTVS.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

MAVRICIVM ex vrbe regia diſcedentem, coorta tempeſtas opprimit. Dum apud quoddam oppidulum in caſtris moratur, monſtrum illic naſcitur, puer ſine manibus, ſine oculis, ſine ſuperciliis, ſine palpebris: cuius à coxendice cauda piſcis pendebat. Imp. iuſſu necatur. Grex ceruorum, è quibus maximus ſagitta vulneratus, in propinquum nemus perfugit. Vnus de ſatellitibus, & alius quidam Gepida inſequuntur: qui aureo ſatellitis ornatu captus, illum occidit, multóque poſt huius fraudulenta cædis compertus, in rogum coniicitur. Tres Sclaui citharas circumgeſtantes, qui ab Oceano vſque ad Chaganum miſſi ferebantur, Mauricio ſiſtuntur. Theodorici regis Francorum ad eundem oratores Boſus, & Bettus, de paciſcenda ſocietate, ſi donentur munera. Petitio improbatur. Abarum arma in Romanos. Singidonis oppidi oppugnatio. Priſco Prætori creato, belli Europæi ſumma committitur. Chaganus templum Alexandri martyris flammis corrumpit. Romani Zurulo vrbe concluſi, ab eodem premuntur. Mauricius barbarum commento quodam, & fallacia ab obſidione abducit. Abarum ad Romanos legatio. Quæ Ardagaſtus à Romanis pertulerit. De Tatimere. Romanorum virtus, & Sclauorum ſtrages. Ab Alexandro ductore Romano viriliter geſta. Sclauorum in Romanos incurſus.

curſus. Monſtra Conſtantinopoli in ſuburbanis procreata, puer quadrupes, & alter biceps. Priſco militia Europea præfectura adimitur. Theodorus à Priſco legatus, Chaganum dexterè, prudenterquè emendat.

CAPVT I.

In turbulenta tempeſtate Perinthum, ſiue Heracleam nauigare contendens Mauricius, Daonium appellitur. Inde Heracleam equo vectus, Glyceriæ martyris templo reficiendo pecuniam elargitur. Monſtrum pueri in Thracia prognatum, eo mandante interimitur.

Προσελάσας τοιγαροῦν ὁ αὐτοκράτωρ τῇ Σηλυβρίᾳ, ἐπὶ τὴν Πέρινθον (ἣν Ἡράκλειαν εἰώθασι τοῖς νεωτέροις ἀποκαλεῖν) διὰ ναυτιλίας τὰς ὁρμὰς ἐποιεῖτο. τοίνυν ταχυνοῦσαι νῆες παρῆσαν, τῆς περὶ αὐτὰς δεξίας κατασκευῆς μηδὲν πρὸς βασίλειον ἐκπομπὴν ἀποδέουσαι. τοῦ ἀπόπλου τοιγαροῦν ἀπαρχομένου τοῦ αὐτοκράτορος, κατηνέχθη ὕδωρ ἐξαίσιον, ἀνέμων τε ἀκαθέκτων ἐπηκολούθει κινήματα. ὡς τοὺς ἐρέτας, τούς τε προσκώπους χαίρειν φράσαντας τῇ κώπῃ, ἐρέττειν παύεσθαι, τύχῃ δὲ ἐπιτρέψαι τὰ σκάφη· τὸν δὲ αὐτοκράτορα ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν πεντηκοντήρῳ παραδόξῳ σωτηρίᾳ ἐν τῷ Δαονίῳ διασωθῆναι, τὴν ναυαγίαν ἐκκλίναντα. ἐν τούτῳ δῆτα τῷ χωρίῳ καταπαννυχιζόμενος ὁ αὐτοκράτωρ, ἐξ ἑωθινοῦ αἰθρίας γενομένης, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν βασίλειον ἵππον, ἐς Ἡράκλειαν γίνεται. ἐπὶ τὸν τοίνυν Γλυκερίας τῆς μάρτυρος νεὼν

POſteaquam Imperator Selybriam aduenit, Perinthum (quam recentiores Heracleam nominare conſueuerunt) nauigare concupiuit. Expediuntur itaque, perfecteque armis omnibus inſtruuntur naues, quæ cum celeritate illum eò peruehérent. Vt altum tenuerunt, immenſum aquarum agmen cœlo ruit, ventiſque immanè furentibus, fluctus attolluntur, vt qui ad remos ſedebant, iis valere iuſsis, labore deſiſterent, nauigia fortunæ permitterent; Imperator autem cum ſua πεντηκόρῳ (quinquaginta remorum) naufragio elapſus, Daoniumq́; proiectus, præter opinionem euaderet. Ibidem tranſacta nocte, quia ſudum erat, in equo imperiali Heracleam iniuit, Glyceriæq́; martyris

ἐνδημενίζεται, ὡς οἷόν τε τὴν τιμήσας τὸ τέμενος, χρήματά τε ἐπιδοὺς, ἐφ' ᾧ τὰ πυρὶ καταπεπλωκότα τοῦ ναοῦ ὑπὸ τῶν Ἀβάρων, πρὸς νεώτερον κάλλος μεταχωρεῖν, καὶ τὰς δυνάμεις ἐκτάξας, ἀπεφοίτα τοῦ ἄστεος. ποιήσας τοίνυν παρασάγγας τέσσαρας, ἡλίου κεκλικότος, στρατοπεδεύεται ἐπί τι ὕπτιον χωρίον τὴν θέσιν, πολύανδρόν τε, καὶ ἀφθονίᾳ τῶν εἰς ἐπισιτισμὸν περιρρεόμενον. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χῶρον τάφρον ὁ βασιλεὺς διεχαράξατο. τῶν δὲ περιπόλων τοῦ αὐτοκράτορος τὰς αὐλαίας τῇ βασιλικῇ περιβαλλομένων δορυφορίας πρὸς κοσμιότητα, ἐκεκράγει γύναιον. ἡ δὲ βοὴ διήχει, καὶ ἐς τὸ πυκνότερον κατεφέρετο, ὠδῖνες γὰρ παρελύπουν τὸ γύναιον. Τῶν μὲν οὖν περὶ τὴν αὐτοκράτορά τις ὑπασπιστὴς ἐξεχώρει, κωλύσων τῆς δυσφωνίας τὴν ἄνθρωπον. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ οἰκίσκῳ ἐγίγνετο, τήν τε τῆς βοῆς αἰτίαν διεπυνθάνετο, τίκτει τὸ γύναιον. ὁ δὲ τόκος πλημμέλημα φύσεως ἐτύγχανεν ὄν. παιδίον γὰρ ἦν, ὀφθαλμῶν τε καὶ βλεφαρίδων, καὶ ὀφρύων ἀμέτοχον· χειρῶν τε καὶ βραχιόνων ἀλλότριόν τι, καὶ ἀδιατύπωτον. πρὸς δὲ τῷ ἰσχίῳ, ἰχθύος αὐτῷ οὐραῖον ἦν προσφυές. ἀτὰρ τούτου δή τοι τοῦ θεάματος ὁ ὑπασπιστὴς ἱστορήσας τὸν τρίτον, ὡς τὸν βασιλέα τόν τε πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὸ παιδίον, καθείλκυσεν. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἐς θέαν τοῦ τέρατος γεγονὼς, καὶ ὅπως τοῦτο ἐπηκολουθήκει τῶν γονέων τοῦ τέρατος ἐξετάσας, μηδέν τι διαγνοὺς

tyris templũ ingreſſus, & quam maximè illud veneratus, pecuniam inſuper ad partes eius illato per Abaros incendio vaſtatas ac prolapſas iterum excitandas, exornandaſque erogauit. Deinde agmine ordinato diſcedens, confectis quatuor paraſangis, ſole iam ſub terras lapſo, ad oppidum in cliuo ſitum, frequens, & rerum ad victum requiſitarum copiis abundans peruenit, ibidemque caſtra locat. Satellitibus porrò ad eius tabernaculũ, pro eo ac decebat, excubias ducentibus, vna mulier cula partus cruciata doloribus, clariſonas voces iterum ac ſæpius effundit. Egreditur de excubitoribus, qui fœminam tam abſono clamore prohibeat. Vbi domunculam intrauit, cauſſamque vociferationis exquiſiuit, illa partu ſoluitur. Is naturæ piaculum erat: puer nempe ſine oculis, ſine palpebris, ſine ſuperciliis, ſine manibus, ſine brachiis, peregrinum quiddam, & informe. Ad coxendices præterea cauda piſcis agnata viſebatur. Spectaculi huius forma, & modo luſtrato, ſatelles parentes ipſos cum puero ad Imperatorem deducit. Qui portento conſpecto, parentibus interrogatis, vnde id haberent, vbi

ὑπὸ τῶν πικόντων, καταλύει τὸ θέατρον. τὸ δὲ τέρας ἀναιρεῖσθαι κελεύει. ἡ μὲν οὖν τερατοπίκος ἀφείθη, τὸ δὲ παιδίον τὸ ξίφος ἠπάζετο.

cauſſam nullam attulerunt, ſpectare deſinit, quod natum erat interfici iubet. Ita monſtri mater abſoluitur, & infans gladio conciditur.

CAPVT II.

Equus Imperatoris de repente diſruptus moritur. Ex euentis futura mala mœſtus auguratur. Grex ceruorum occurrit. A ſatellitibus inſequentibus plurimi funduntur. Gepida hominis in quodam ſtipatore propter ornatum veſtitus trucidando ſcelus nefarium. Tres Sclaui cum citharis capiuntur, & examinantur. Quare Sclauorum gens auxilia Chagano negauerit. Eorum ſtudium in muſicis.

Δευτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ μετεφοίτησεν ὁ βασιλεύς, καὶ πρὸς τὸ λεγόμενον ἔνατον στρατοπεδεύεται. ὁδοιπορήσας τε παρασάγγας δύο, τάφρον ἐδείματο. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐκ τῶν βασιλείων ἵππων ὁ ἐπισημότερος τῷ χρυσίῳ κόσμῳ καταλαμπόμενος, πεσὼν ἀπέσκλη ἀθρόον, διαρραγείς. ὁ δὲ βασιλεὺς οἰωνισάμενος ἐπὶ τούτοις πᾶσι τοῖς συμβόλοις ἀπαισίων, καὶ λίαν δεινῶν ἐσομένων πραγμάτων αὐτῷ, περίλυπος ἦν, δέει τοῦ μέλλοντος ἐπὶ τοῖς παροῦσι περιτρεπόμενος. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παροδευομένῳ τῷ βασιλεῖ, ἐντυγχάνει αὐτῷ ἐλάφων πληθύς. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν αὐτοκράτορα τόξοις καὶ βέλεσι τῶν ζώων ἐπετοξάζοντο, πλήττεται γοῦν τὸ μέγιστον τῶν ἀγελαζομένων ἐλάφων. ἐ ἀκίτως ἐπιδίωξις καρτερὰ ὑπὸ τῶν κυνηγετούντων ἐγίνετο. ἡλίου τε δυομένου

Die altero Imp. Enatum (loci nomen eſt) cũ exercitu tranſit; emenſiſque duabus paraſangis, caſtra vallo communit. Tum de eius equis nobiliſsimus, & aureis ornamentis decorus collabitur, ruptoque ventre confeſtim extinguitur. Ex omnibus hiſce præſagiis Imp. infauſta, & peratrocia ſibi in poſterum præſentiens, & præſentibus terrefactus, ob metum futurorum in mœſtitudine haud mediocri verſabatur. Poſtridie in itinere procedenti ceruorum grex occurrit. Stipatores Imp. ſagittis & iaculis eos appetunt, meritoque venatu acriter inſequentes, partem maximam ſternunt. Sole autem occumbente, cum forte cerua proſiliens, celeri curſu vena-

tores

του, καὶ τῆς ἐλάφου ἐξαλλομένης, καὶ τῷ τάχει τῶν ποδῶν ἀποκλινούσης τὴν θήραν, οἱ μὲν ἄλλοι ἐπαύοντο. τῶν δὲ τῷ βασιλεῖ δορυφόρων, καὶ γήπαις τὸ γένος ἀνὴρ εἴχοντο τῆς διώξεως. ἐπεί τινα τοίνυν δρυμὸν χωρησάσης ἐκείνης αὐτῆς τῆς ἐλάφου τῇ τοῦ δρόμου ὠκύτητι, ἐγκυπτομένης τι τῷ κατακόρῳ τῆς λόχμης, καὶ οἱ ἄνδρες ἐς τὸ πρόσω ἐχώρουν, τῷ φιλονείκῳ τῆς θήρας παροτρυνόμενοι μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπίτευξιν. ὁ μὲν οὖν γήπαις τὸν νεανίαν ὁρῶν ἐσθῆτα περιβεβλημένον λαμπρὰν, ζώνῃ τε χρυσῇ ἐμπομπευσάμενον οὐκ ἀκόμψον, τόν τε ἵππον αὐτοῦ χρυσοχάλινον, ἀνεῖλε τὸν δείλαιον, δολοφονήσας αὐτὸν ὑπό τινα φάραγγα. ὁ μὲν οὖν δορυφόρος ἀντὶ τῆς ἐλάφου κακὸν κακίστης ἐφέσεως γέγονε θήραμα, οἴκοθεν, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν ἐνεγκάμενος. λῖνα γὰρ αὐτῷ, καὶ ἄρκυς, καὶ δίκτυα ὁ χρυσοῦς κόσμος ἐγίγνετο. συνέκδημος κατάκοσμος, καὶ συνοδοιπόρος ἐπίβουλος. πρώτης δὲ φυλακῆς τῆς νυκτὸς γενομένης, ὁ μὲν ἐργάτης τοῦ φόνου ἐς τὸν χάρακα ἐπανήκεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, οἵ τε ἀμφ' αὐτὸν τὸν δορυφόρον μηδαμῆ που θεώμενοι, ἐπὶ τῆς ἀδηλίας τὰς ψυχὰς κατεπλήττοντο. τοῦ ἵππου τοίνυν τὴν ἄλλως πλανωμένου, γηπόνος ἀνὴρ τούτου περιτυγχάνει, καὶ ἐς τὴν τάφρον αὐτὸν ἀπεκόμιζεν. ὑποτοπάσας γοῦν ὁ βασιλεὺς τοῦτον αὐτὸν κύριον καθεστάναι τοῦ φόνου, ἐκ βασάνων ἐξεδίδου κολάσεων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄνδρες τρεῖς σκλαβηνοὶ τὸ γένος μηδέν τι σιδήρου περιβαλ-

tores fugeret, aliis inſequi ſuperſedentibus, vnus quidam de Imperatoris ſatellitio, & alius, homo Gepida fugientem inſectantur. Cumque in ſyluam ſe penetraret, arborumque denſitatem peteret, duo illi ſtudio quodam venandi ad prædam aſſequendam incitati, etiam vltra pergunt. At enim Gepida adoleſcentem ſplendida veſte indutum, & baltheo ex auro ſcitè fabrefacto cinctum, & equum eius inſignem habenis aureis intuēs, in valle quadam dolo infelicem obtruncat. Ita Doryphorus ille loco ceruæ mala mali deſiderij præda factus eſt, ſponte, & in corpore ſuo inſidiarum materiam circumferens. Nam lina, retia, & plagæ, aureus ipſi ornatus fuit, comes indecens, & inſidioſus viæ ſocius. Prima noctis vigilia operarius iniquitatis in caſtra greſſum recipit. Imperator cum ſuis doryphorum nuſquam cernentes, re incerta animis percellebantur. Equum ſeſſore vacuum, & errantem agricola quidam forte nactus, in caſtra reducit. Hunc ipſum agricolam cædem feciſſe Imp. ſuſpicatus, quæſtioni ſubiicit. Poſtridie viri tres nec gladiis accincti, nec vllo genere armo-

λόμενοι, ἢ ὀργάνων πολεμικῶν, ἑάλωσαν ἀπὸ τῶν τοῦ βασιλέως ὑπασπιστῶν. κιθάραι δὲ αὐτοῖς τὰ φορτία, καὶ ἄλλο τι οὐδὲν ἐπιφέρονται. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διηρώτα τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ περὶ τὰς διατριβὰς ἐκληρώσαντο, τήν τε αἰτίαν τῆς περὶ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς τόπους ἀναστροφῆς. οἱ δὲ, τὸ μὲν ἔθνος ἔφασαν πεφυκέναι Σκλαβινοί· πρὸς τῷ τέρματι τοῦ δυτικοῦ ᾠκηκέναι ὠκεανοῦ· τὸν δὲ χαγάνον μέχρι τῶν αὐτόθι πρέσβεις ἐκπέμψασθαι ἐπὶ συλλογῇ μαχίμου δυνάμεως· δῶρά τε πολλὰ τοῖς ἐθνάρχαις φιλοτιμήσασθαι. τοὺς μὲν οὖν δεξαμένους τὰ δῶρα, τὴν συμμαχίαν αὐτῷ ἀπανήνασθαι, ἀποκναίειν τε αὐτοὺς τὰ μήκη τῆς ὁδοιπορίας διισχυριζομένων· ὡς δὲ τὸν χαγάνον ἐπαποστείλασθαι αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἑαλωκότας, ἀπολογίαν ὑπόθεσιν ἔχοντας. πεντεκαιδεκάτῳ μησὶ τὴν ὁδὸν διανύσαι. τὸν δὲ χαγάνον ἐπιλαθόμενον τοῦ νόμου τῶν πρέσβεων, δογματίσαι κωλύμην αὐτοὺς τῆς ἀναζεύξεως. αὐτούς τε τῶν Ῥωμαίων ἔθνος ἀκηκοότας ἐπί τε πλούτῳ καὶ φιλανθρωπίᾳ λίαν, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, εὐκλεέστατον, ἐμπορευσαμένους τὴν εὐκαιρίαν, πρὸς τῇ Θρᾴκῃ ἀναχωρῆσαι. κιθάρας τε ἐπιφέρεσθαι διὰ τὸ μὴ ἐξησκῆσθαι ὅπλα τοῖς σώμασι περιβάλλεσθαι, τῆς χώρας αὐτοῖς ἀγνοούσης τὸν σίδηρον, κἀντεῦθεν τὸν εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον παρεχομένης τὸν βίον αὐτοῖς λύραις τε καταψάλλεσθαι, περιλαλεῖν οὐκ εἰδότας ταῖς σάλπιγξι. οἷς γὰρ ὁ πόλεμος ἦν ἀνήστρητος, εἰκότως αὖ ἐ-

rum præditi, tantummodò citharas geſtantes à ſatellitibus Imperatoris capiuntur. Quærit ex iis Imp. qua gente oriundi, qua regione, quibus de cauſsis Romana loca obeant. Reſpondent ſe Sclauos eſſe; ad Oceanum occidentalem habere ſedes; Chaganum eò Legatos ad colligenda auxilia cum muneribus multis ad Principes gentis miſiſſe. Principes muneribus ſuſceptis, auxilia recuſaſſe, affirmantes, itinerum longitudinem ſibi oneroſam ac moleſtam eſſe. Et ſe, qui modò capti ſint, ad Chaganum miſſos, vti re ipſa illi reſpondeant. Menſes quindecim in itinere peragendo conſumpſiſſe. Chaganum legiſlegatorum immemorem, eorum reditum conſultò impedire. Audiſſe, Romanos potentia, & humanitate ſummam quod dicere liceat, adeptos claritudinem; opportunitatem proinde arripuiſſe, & in Thraciam reuertiſſe. Citharam porrò curare, quod arma tractare neſciant; quandoquidem ipſorum regio ferro careat, vnde extra ſeditiones ac tumultus in pace ac tranquillitate æuum degant. Lyris canere, cum tubis circumſtrepere non didicerint. Bellum enim ignorantibus, optabiliorem autuma-

φασκον αἱρετώτερα πῶς ὑπεῖναι τὰ τῆς μουσικῆς μελετήματα. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσι τὸ φῦλον ἀγάμενος, φιλοξενίας ἠξίου ἐκείνους αὐτοὺς, τοὺς ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐντετυχηκότας αὐτῷ, θαυμάσας τι τούτων τῶν σωμάτων τὸ μέγεθος, τό τε μεγαλοφυὲς τῶν μελῶν, ἐς τὴν Ἡράκλειαν τούτους παρεπέμπετο.

tumabant eſſe exercitationem muſicam. Imperator hinc gentem laudans, & illos ipſos ad ſe adductos hoſpitalem in modum habens, eorumque magna corpora, & magnos membrorum artus admirans, Heracleam miſit.

CAPVT III.

Senatus Imperatorem per Legatos ad redeundum fruſtra inuitat. Per loca paludoſa, ad pontem anguſtum exercitus incedens, eius cura, & ſollicitudine adiuuatur. Ad Anchialum caſtra facit. Propter oratores Perſicos Conſtantinopolim repetit. Francorum rex pro ſocietate tributum poſtulans nihil agit. Chaganus pactam penſionem augeri poſcens, nec impetrans, bellum mouet: Sclauis naues imperat.

Τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ πρέσβεις ἀπὸ τοῦ βασιλείου ἐξεπέμποντο ἄστεος, ἥ τε ἀξίωσις ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐς τὸν βασιλέα ἐγίγνετο. ἡ δὲ ὑπόθεσις τὴν ἐπανάζευξιν τοῦ βασιλέως ἐκδημίας ἐθήρα λαβεῖν. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ μηδέν τι προσηκάμενος τῆς πρεσβείας, παλινοστεῖν προστάττει τοῖς πρέσβεσι. τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ, καὶ ἐς τὸ πρόσω ὁ αὐτοκράτωρ μετεχετεύετο. στενῆς δὲ γεφύρας ἱκανῆς στρατεύμασιν ὁμιλούσης, τεναγώδους τε δυσχωρίας συγκυρησάσης αὐτοῖς, δυσδιέξοδος ἦν ἡ διάβασις. ὑπῆσαν δὲ πλησίον πηγαὶ ποταμοῦ, ὃν ξηρόγυψον προσκαλοῦσιν οἱ πλησιόχωροι. ἀκοσμούσης τε τῆς δυνάμεως περὶ τὴν διάβασιν, θρύλλου τε περὶ τὴν γέφυραν ἀναθορήσαντος, ἀνυπονοήτου

Tertio die Legati ex vrbe imperãte ad Imp. à Senatu mittuntur, qui eum ad redeundum à peregrinatione ſollicitẽt; quos ille legationem auerſatus, domum regredi iubet. Quarto die porrò iter tendit, cum peranguſto ponte, paludibusque occurrentibus, tranſitus militibus perdifficilis efficitur. Prope aberant fontes fluminis, quem accolæ illius loci Xerogypſum indigitant. Turbatis igitur, & confuſis ordinibus circa tranſitum, tumultuque ad pontem excitato, & clamore improuiſo per multitudinem exorto, &

non-

τε βοῆς προσγινομένης τῷ πλήθει, καὶ τίνων κατακρημνισθέντων ὑπὸ τῆς περὶ τὸν ὄχλον ἐκθλίψεως, τοῦ ἵππου ἀποβὰς ὁ βασιλεὺς, καὶ βακτηρίαν ἑλόμενος, αὐτουργὸς ἐγίγνετο κοσμιότητος. καὶ τῆς ἐπιθέσεως ἀπέχεσθαι τὰ πλήθη προστάξας, ἐδίδου τῇ βαδίσει τὴν εὔροιαν, τῇ ἀναβολῇ τῆς συγχύσεως τὸ κατὰ μικρὸν δεικνὺς ἀσφαλὲς τοῖς στρατεύμασιν. οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἄσιτος διημερεύσας περὶ τὴν γέφυραν, παρεῖχε τῇ δυσχωρίᾳ διέξοδον. ἡλίου [illegible] πρὸς δυσμὰς ἀποκλίναντος, ἀπὸ [illegible]μείων δύο τῆς γεφύρας ἐστρα[illegible]δεύε. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πρὸς τῇ ἀγχιάλῳ διαγράφει τὸν χάρακα. ἡμέρας τε πέντε πρὸς ταῖς δέκα ἐνταυθοῖ τὴν διατριβὴν ποιησάμενος, ἐς τὸ βασίλειον ἄστυ ἐπάνεισι, ἥκειν ἀκούσας ὑπὸ τοῦ περσῶν βασιλέως ἐς Βυζάντιον πρέσβεις. Τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ οἱ τῆς κελτικῆς ἰβηρίας πρέσβεις ἐς τὸ βασίλειον παραγίγνονται ἄστυ. Φράγγοι δὲ ἄρα οὗτοι τῇ νεωτέρᾳ γλώττῃ κατονομάζονται. αἱ δὲ προσηγορίαι τοῖς πρέσβεσι Βόσος καὶ Βέττος. τούτους ὁ τοῦ ἔθνους δυνάστης, (ὄνομα Θεοδώριχος αὐτῷ) ἐς βασιλέα ἐξέπεμπεν. ἠξίου τε συνθήκαις φορολογίας τῷ Ῥωμαϊκῷ συμμαχῆσαι, καὶ δώροις ἀνελέσθαι πρὸς τὸν χαγᾶνον τὸν πόλεμον. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τοὺς πρέσβεις φιλοφρονησάμενος δώροις, ἀπόμισθον τὴν ξυμμαχίαν ἐκέλευσε Φράγγοις παρέχεσθαι, ἀργυρολογεῖσθαι τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐκ ἀνεχόμενος. ὁ δὲ χα-

nonnullis ex colliſione incedentium præcipitatis, Imperator ex equo deſcendens, ſumpto in manus baculo tranſeuntes per ſemet in ordinem redigit: turbamque mutuum comprimere vetans, interualla præſcribit, ac tranſitū remota confuſione paulatim tutum, ſecurumque exercitui reddit. Sic Imperator circà pontem die per inediam exacto, iniqua loca tranſgrediendi facultatem comparabat. Sole ad occaſum deuergente, à pōte altero lapide tentoria figit, & die ſequenti apud Anchialum ſimiliter. Illic dies quindenos commoratus, cum de Legatorum regis Perſarum aduētu Byzantium accepiſſet, domum rediit. Die tertio etiam Legati Celtiberorum, qui hodie Franci dicuntur, Boſus & Bettus in vrbe adſunt. Huius gentis Princeps Theodoricus tributum pro ſocietate cum Romanis coëunda, & pretium pro bello aduerſus Chaganum gerendo ab Imperatore paciſcebatur. Qui Legatos muneratus humaniter, & barbaros à Romanis exigere pecuniam iniquè patiens, hortatur Francos, vt citra ſtipendium, ſeu vectigal, quod poſtulabant, armorum ſocietate ſecum deuinciri vellent. Chaganus item

pacta

γᾶνος ἐπιτηδήκας λαμβάνειν τὰς σπονδήκας ἐζήτει τὸν καίσαρα. ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τοῖς λόγοις τοῦ βαρβάρου ὤτων οὐκ ἐδίδου βαλβίδα, ἀντιλάμβανε παραυτίκα τὸν πόλεμον. καὶ οὖν ὁ χαγᾶνος τοῖς σκλαβηνοῖς προσέταττε ἀκατίων πλήθη τεκταίνεσθαι, ὅπως πρὸς διάβασιν χοίη τὸν ἴστρον πορθμεύειν.

pacta tributa augeri à Cæſare cõtendebat; cui cum aures non darentur, continuò bellum moliri, & Sclauis bonum numerum parandorum actuariorum ad Iſtrum traiiciendum indicere.

CAPVT IV.

Singidonenſes Sclauos incurſant. Chagani voluntate Singidon obſidione liberatur. Nauigia à Sclauis tranſmittendo flumini compinguntur. Priſco Europæi belli adminiſtratio permittitur, qui Saluianum Legatum, ſiue ſubducem legit, & ad clauſtrum præoccupandum mittit. Saluianus conſpectu barbarorum maiore multitudine occurrentium perterritus refugit. Conflictu ad caſtellum Romani hoſtem ſuperant; ſuperueniente Chagano fugiunt.

Οἱ μὲν τῆς σιγγηδόνος οἰκήτορες ἀθρόαις ἐφόδοις λοιπὸν τῶν σκλαβηνῶν τοὺς πόνους ληΐζονται, καὶ πυρὶ παραδιδοῦσι τὰ πρὸς ναυτιλίαν τούτων ἐπιχειρήματα. διά τοι τοῦτο πολιορκοῦσι τὴν σιγγηδόνα οἱ βάρβαροι, ἡ δὲ πόλις ἐς τὸ ἔσχατον ἀφικομένη κακοῦ, ἰσχνὰς ἐπεφέρετο σωτηρίας ἐλπίδας. ἑβδόμη δὲ ἡμέρα καὶ ὁ χαγᾶνος τοῖς βαρβάροις προστάττει τῆς πολιορκίας ἀπέχεσθαι, γενέσθαι τε ὡς αὐτόν. ἐπεὶ δὲ τὸ βάρβαρον τούτων αὐτήκοον γέγονεν, ἀπολιμπάνει τὸ πόλισμα χρυσῶν δαρεικῶν χιλιάδας ἀπενεγκάμενος δύο, τράπεζάν τε χρυσόπαστον, καὶ στολήν. καὶ οὖν ὁ χαγᾶνος παρασάγγας ποιησάμενος πέντε, στρατοπεδεύεται ἀνὰ τὸ

Ciues Singidonij Sclauorum labores crebris impreſsionibus depopulantur, eorumque in fabricandis nauibus opera ignibus exurunt. Quocirca barbari vrbem obſidione circundant. Quæ ad extremam deuoluta miſeriam, ſpe ſalutis exigua alebatur, cum luce ſeptima Chaganus barbaris edicit, vti obſidione relicta ad ſe veniant. Quibus dicto audientibus, ab obſeſſis duobus daricorum millibus, menſaque auro illuſa, ac veſte acceptis, ab oppido recedit, con-

μίρσιον, πλήθη τε σκλαβηνῶν ξυλουργῶν παρεσκεύαζεν, ὅπως τὸν ποταμὸν, τὸν λεγόμενον σάον, ναυτιλλόμενος διανήξηται. ὁ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἐπιστρατείαν ἠπείγετο. οἱ δὲ σπώδρομον τῷ προστάγματι τὴν ναυτιλίαν παρείχοντο. τοιαῦτα γὰρ οἶδε τῶν ταττομένων ὁ φόβος ταξιαρχῶν ἀπεργάζεσθαι. ἐπακτρίδων γοῦν ἄρτι τῷ βαρβάρῳ γινομένων τε καὶ προκειμένων, τὸν ἀγχίθυρον ποταμὸν διαπεραιοῦται τὸ βάρβαρον. ὁ μὲν οὖν χαγάνος δυνάμεως συντάξας ἀπόδασμον, προθέειν ἐκέλευε, καὶ φοβερὰν τὴν ἐντυχίαν τῆς ἐπιστασίας Ρωμαίοις παρέχεσθαι. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ τῇ Βονωνίᾳ προσομιλεῖ. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ στρατηγὸν χειροτονεῖ τῆς εὐρώπης τὸν πρίσκον, αὐτοσχεδίῳ δυνάμει συμφράξας αὐτόν. ὁ μὲν οὖν πρίσκος ὑποστράτηγον Σαλβιανὸν ποιησάμενος, χιλίοις τε καθοπλίσας ἱππεῦσιν, ἐκέλευεν προκαταλαχεῖν τῶν ἐχυρωμάτων τὸ ἄσυλον. ὁ μὲν οὖν τῆς προκλιανῆς τὰς διαβάσεις ἀγκαλισάμενος, χάρακα θέμενος ἐναυλίζεται. πεμπταῖός τε περαιτέρω τῶν ὀχυρωμάτων γινόμενος, συντυγχάνει τοῖς προθέουσι τῶν βαρβάρων. διαγνοὺς τοιγαροῦν οὐκ ἀξιόμαχον ἐπιφέρεσθαι δύναμιν πρὸς παράταξιν, πρὸς τὴν τῶν ἐχυρωμάτων αὖθις ἀσφάλειαν τὴν καταφυγὴν ἐποιήσατο. οἱ δὲ βάρβαροι προσβαλόντες ταῖς διαβάσεσιν, ἐς τὸ πρόσω χωρεῖν τὴν ἐγκοπὴν ἀπελάμβανον, τῆς αὐτόθι τε θυραυλούσης τῶν Ρωμαίων δυνάμεως, κωλύμην παρεχομένης τοῖς τῶν

fecitſque paraſangis quinque, ad Mirſium caſtrametatur, ac multitudini Sclauorum componendarum nauicularum ad amnem Saum tranſeundum negotium iniungit. Et ille quidem expeditionem vrget: hi iuſſa illico complexi, & conſtitutos decuriones ad opera exigenda metuentes, curandæ nauigationi operam dant. Fabricatis igitur iam nauigiolis, & in medio propoſitis, vicinum flumen barbari tranſmittunt. Chaganus partem copiarum ſegregat, quæ præcurrat, Romaniſque aduentus ſui terrorem iniiciat. Quinto die Bononiam accedit. Imperator Priſcũ Prætorem Europæ declarans, extemporalem ei manum adiungit. Is Legatum ſibi Saluianum creat, cui præcipit, vti cum mille equitibus clauſtra præoccupet. Saluianus Proclianes tranſitum cingens, aggere excitato inſidet. Die quinto egreſſus, barbaris præcedentibus occurrit, ac ſe ad pugnam viribus imparẽ cognoſcens, intra clauſtrum ſecuritatis cauſſa regreditur. Barbari cum ad fauces perueniſſent, vltra procedere vetabantur: propterea quod Romani in ſtatiuis manentes, iis ſe ſe opponerent. Hic inter vtroſque pugna atrox per diem totum commiſſa eſt,

n.ul-

βαρβάρων κινήμασι. καὶ γοῦν ἐντεῦθεν πλείστη Ῥωμαίοις τε καὶ βαρβάροις ἐς τὸ καρτερὸν συμπλοκή. διημερεύσας τοίνυν ὁ πόλεμος καὶ πολλῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀναιρεθέντων, τὴν κρείττονα ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ὑποστράτηγος ῥοπὴν ἀπολαμβάνει. πρώτῃ τε φυλακῇ τῆς νυκτὸς καὶ ὡς τὸν χαγᾶνον τὸ βάρβαρον γίνεται, ἀφηγεῖταί τε τῶν συγκυρησάντων τὴν ἔκβασιν. ἐξ ἑωθινοῦ τοιγαροῦν χιλιάσιν ὀκτὼ τὸν σαμὺρ ὁ χαγᾶνος συμφράξας ἀπέστελλεν. Ῥωμαῖοι δὲ τὴν ἐπιγενομένην πληθὺν μὴ θαυμάσαντες, ἄπριξ τῆς παρατάξεως εἴχοντο. ἡττηθέντων δὲ τῶν βαρβάρων, ἀναλαβὼν ὁ χαγᾶνος τὰς δυνάμεις, ἐχώρει πρὸς πόλεμον. ὁ δὲ Σαλβιανὸς καταπλαγεὶς τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀπείρων δυνάμεων, δευτέρᾳ φυλακῇ τῆς νυκτὸς τὰς διαβάσεις ἀπολιπὼν, ὡς τὸν πρίσκον ἐπάνεισιν.

multiſque barbarorum interfectis, Romanus Legatus præualuit. Prima noctis vigilia barbari ad Chaganum reuenientes, acta exponunt: qui manè Samurium cum octo millibus mittit. Romani copia tanta ſuperueniente nihil territi, prælio mordicus inſtant. Victis barbaris, Chaganus cũ reliquiis accurrit. Saluianus innumerabili multitudine perculſus, tranſitu relicto, ſecunda noctis vigilia ad Priſcum eſt reuerſus.

CAPVT V.

Iter Chagani: Alexandri martyris templũ incendit: à Romanis ſpeculatoribus nec flagris extorquere veritatem poteſt: Drizipera adoritur: inde diuino quodã viſo exterritus abit. Priſcus è cõflictu ad Heracleam inito, Didymotichum fugit; Zuruli à Chagano obſidetur. Fictis à Mauricio ad Priſcum litteris in terrorem datus, parua accepta mercede recedit.

Ὁ δὲ χαγᾶνος ἡμέρας τρεῖς ἀνὰ τὸν χῶρον τὸν περὶ τῶν ἐχυρωμάτων ἐνδιατρίψας, τεταρταῖος διέγνω τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀποδρᾶσαν. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ ὑπὸ πρώτην ἕω τῆς πορείας ἀπήρχετο, καὶ διαπεραιοῦται τὰς δυσχωρίας τῶν διαβάσεων. γίνεται γοῦν ἡμέρᾳ τρίτῃ εἰς τὸ λεγόμενον σαβουλένπι κανάλιν. εἶτα τῇ ἀγχιάλῳ προσέμιξε. ἀπάρας τε ἐντεῦθεν καὶ πρὸς τῷ νεῷ ἀλεξάνδρου τοῦ μάρτυρος γεγονὼς, ἐδίδου τοῦτον τῷ παμ-

Chaganus triduum in loco ante clauſtrũ moratus, quarto die Romanos fugiſſe cognouit. Quinto die ſub primam auroram iter inceptat, difficilemque locum illum pertranſit. Tertio die Sabulentum Canalin dictum locum; inde Anchialum peruenit. Anchialo diſcedens, vbi martyris Alexandri ædem reperit, edacibus flammis eam pro

φάγῳ πυρὶ παρανάλωμα. τρία τε σημεῖα μεταβὰς, τοῖς ἐπὶ κατασκοπῇ παρὰ τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ παραπεμφθεῖσι συνετύγχανεν. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος αἰκισμοῖς διηρεύνατο, τίς ἂν εἴη ὁ τῶν ἑαλωκότων σκοπός. τήν τε αἰτίαν τῆς πορείας αὐτοῖς ἐρεβοδιφώμενος, ἤσχαλλεν, οὐκ ἔχων μαθεῖν τὸ τῆς ἀληθείας ἀκίβδηλον. νόθοις γὰρ αὐτὸν ἐξεκρούσαντο λόγοις. πέμπτης δὲ παρῳχηκυίας ἡμέρας, πρὸς τὰ Δριζίπερα μετοχετεύει τὸν χάρακα, τήν τε πόλιν ἐνεχείρει πως παραστήσασθαι. ἐπεὶ δὲ οἱ τοῦ ἄστεος ἐς τὸ καρτερὸν παρετάττοντο, τὰς ἑλεπόλεις ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ὁ βάρβαρος ἐτεκταίνετο, θρύλλου γοῦν ἐξαισίου περιπεσόντος τῇ πόλει, ἐπισφαλῶν τε τῶν τῆς σωτηρίας ἐλπίδων γινομένων αὐτοῖς· εἰς ἐπίπλαστον θράσος ἐφοίτησαν. τὰς γὰρ πύλας ἀναπετάσαντες τοῦ πολίσματος, ἠπείλουν τοῦ ἕρκους καταφρονεῖν, ἰσοστάσιόν τε πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀναλαμβάνειν τὸν πόλεμον. οἱ μὲν οὖν μέχρι φωνῆς καὶ τοῦ σχήματος τὴν παράταξιν ποιησάμενοι, ὑπὸ τῆς δειλίας καταπεπληγμένοι, οὐκ ἐξεχώρουν τοῦ ἄστεος. θείᾳ δὲ φροντίδι τινὶ ἀπείργετο τὸ βάρβαρον ἐπιτίθεσθαι. ἔδοξε γὰρ ἡμέρας μεσούσης ὁρᾶν Ῥωμαϊκὰς ἀπείρους συμφέρεσθαι φάλαγγας, ἀποχωρεῖν τε τοῦ ἄστεος, καὶ ἀνὰ τὸ πεδίον ἐπείγεσθαι, ὀργώσας πολεμεῖν, καὶ θανατᾶν πρὸς παράταξιν. ἀσπάζεται τοίνυν αὐτοσχέδιον ὁ Χαγάνος ἀπόδρασιν. ἐδόκησε.

ludo exurit. Inde tribus millibus diſtans, in ſpeculatores Romanos incidit: quos interceptos, flagris quid vellent curioſè interrogat. Sed quanquam cauſſam itineris indagaret ſollicitiſsimè, tamen quoniam fictis eum reſponſis morabantur, liquidam veritatem (quod ei ſtomachum mouit) elicere non potuit. Poſt diem quintum Drizipera profectus, vrbem ſubigere aggreditur. Oppidanis fortiter ſe defenſantibus, die ſeptimo machinas expugnatorias fieri curat. Cum igitur ciuitatem ingens perturbatio inceſſeret, & ſpes ſalutis fluctuaret, incolæ audaces ſe ſe atque imperterritos fingunt. Nam portis reſeratis, oppidum circumſidentes ſeſe contemnere, & æquo Marte cum illis dimicaturos iactitant. Cæterùm voce tãtùm, & ſpecie quadam tenus congredientes, præ timore magno intra mœnia hærent. Diuina autem prouidentia quædam barbaros ab vrbe opprimenda cohibuit. Viſus eſt enim Chaganus medio diei videre innumeras Romanorum phalangas, vnà frementes ex oppido procedere, & in campum ad animas in acie profundẽdas cupidiſsimè properare. Hinc ſe in fugam ſubitò coniicit, tametſi

quos

ην τὸ ἀντίμαχον, μορμολυκεῖον ὄψεως, καὶ διανοίας κατάπληξις. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ χαγάνος ἐπὶ τὴν πέρινθον γίνεται· ἡράκλειαν δὲ ταύτην Ῥωμαῖοι προσαγορεύουσιν. ἐπεὶ δὲ πρίσκος ἐξαπιναίως εἶδε τὸ βάρβαρον, τῇ ἐπιβολῇ ἀναβολὴν οὐ παρείχετο. συμπλακεὶς τοιγαροῦν τοῖς ἀνὰ τὸν χαγάνον πρὸς πόλεμον, αὐθωρὸν τοῖς πολεμίοις τὰ νῶτα ὑπέδειξε, τῇ ἀφθονίᾳ τῆς ἀντιθέτου δυνάμεως φέρειν οὐκ ἔχων τῆς μάχης τὴν ἔντασιν. αὐτὰρ εἰς διδυμότειχον ἅμα τῷ πεζικῷ ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ὑπεχώρησε. μετὰ τοῦτο εἰς τζουρουλὸν ἀφικόμενος, ἀσυλίαν ταῖς δυνάμεσι τὴν πόλιν περιεβάλετο. τὸ δὲ βάρβαρον τὸ ἄστυ περικαθήμενον, γεννικῶς ἐπολιόρκει τὸν πρίσκον. τούτων οὖν ὁ αὐτοκράτωρ ἀκηκοὼς, ἠδημόνει τε, καὶ ἐδεδίει τὴν ἔκβασιν, καὶ μέγιστον τάραχον ἔσπασε τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ συγκυρήσαντος. τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἀγχινοίας ἀκόλουθον βουλὴν προσενηνέγκατο. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων ἕνα μετακλησάμενος, ἑκόντι ἁλῶναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐκέλευε, φάσκειν τε αὐτοκρατορικὰς ὡς τὸν πρίσκον ἐπιστολὰς ἐπιφέρεσθαι· ὅπως οἱ βάρβαροι καθάπερ τι ἕρμαιον ταύτας ἀναλεξάμενοι, τῆς τῶν ἐγγεγραμμένων δυνάμεως αὐτήκοοι γένοιντο, κἀντεῦθεν ἐκδειματούμενοι, τὴν πρὸς τὰ οἴκοι ἀνάζευξιν φενακισθέντες ποιήσαιντο. τοιαῦτα δὲ ἄρα ἐνεκεχάρακτο γράμματα.

quos viderat aduerſarij nihil eſſent niſi vana opinio, terriculamentum oculorum, & conſternatio animi. Die quinto etiam Chaganus Perinthum, (Romanis Heracleam) venit. Quem Priſcus vt inopinatò conſpexit, rei incoeptandę moras interponendas non cenſuit. Conſerta igitur cum hoſtibus manu, eadem hora terga vertit, cum vim, & impetum tam frequentis exercitus ſuſtinere nullo modo poſſet. Didymotichum autem cum peditatu ſe contulit. Poſt, Zurulum petẽs, muros pro tutamine habuit. Barbari vrbem circumdantes, Priſcum magna mole oppugnãt. Quibus intellectis Imperator mirificè angebatur, timebatque exitum: & tanti caſus nuntio perturbabatur vehementiſsimè. Quarto die ſollers conſilium reperit. Accito quippe vno de corporis cuſtodibus, iuſsit, vt ſe barbaris capiendum vltro offerret: diceretque, ſe imperatorias ad Priſcum literas apportare: quò barbari velut inſperatum adepti lucrum eas recitantes, auribus ipſi ſuis quæ ſcripta eſſent perciperent, ex eoque perterriti, & deluſi, copias domum reducerent. Earum literarum exemplũ infra ſequitur.

Πρίσκῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῆς περὶ τὴν Θρᾴκην ἑκατέρας δυνάμεως.

Priſco vtrarumque Thraciæ copiarum duci illuſtriſſimo S.

Ἡ τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων ἐγχείρησις, θρύλλον τὸ παράπαν οὐκ ἐνεποίησε τῇ ἡμῶν εὐσεβείᾳ, τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ ἐπιμελεστέρους πρὸς τὴν τούτων ἀπώλειαν ἀπειργάσατο. καὶ τοῦτο γινωσκέτω ἡ σὴ ἐνδοξότης, ὅτι ἀπαισίως, μετ' αἰσχύνης καὶ πολλοὺς ἀποβαλόμενος ἔχει ὁ χαγάνος ἀποχωρῆσαι εἰς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων αὐτῷ ἀφιερωθεῖσαν χώραν. διὰ τοῦτο ἅμα τῷ εὐτυχεστάτῳ στρατῷ καρτερήσει ἡ σὴ ἐνδοξότης, ἐν Τζουρουλῷ τῇ πόλει, καὶ δείξει περιρρέμβειν τοὺς ἐπικαταράτους Ἀβάρους. ἐπέμψαμεν γὰρ διὰ θαλάσσης πλοῖα καὶ στρατὸν, ἵνα ἀνέλθωσιν εἰς τὰς φαμιλίας αὐτῶν, καὶ πάσας αἰχμαλωτεύσωσι. καὶ ἐντεῦθεν ἀναγκασθῇ μετὰ αἰσχύνης, καὶ μεγάλης ζημίας ὁ ἐπικατάρατος τῶν Ἀβάρων ἡγούμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ γῆν ὑποστρέψαι ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας. ὁ μὲν οὖν ἐπιστολάσος ἄγγελος τὸ προστεταγμένον πέρατι παρεδίδου ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἁλοὺς, τὰς βασιλείας δέλτους παρεδίδου ἑκών. ὁ δὲ χαγάνος τὰ ἐμφερόμενα ἐν αὐταῖς ὑπὸ ἑρμηνέως τῇ πατρίῳ φωνῇ διαγνοὺς, ὑπὸ τῶν λόγων ἀλωπεκίζεται. καὶ περιδεὴς γενόμενος, καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Πρίσκον διαθέμενος ἐπ' ὀλιγίστῳ χρυσίῳ, ἐς τὴν ἑαυτοῦ ὡς τάχιστα ἐπανέζευξεν. ἡ γὰρ τῆς φενακῆς ἰσχὺς, λίαν ἐγκρατῶς ἀπεβουκόλει τὸν βάρβαρον.

NEfandorum barbarorũ conatus nihil penitus pietatem noſtram conturbauit: quin contra potius ad eos diſperdendos diligentiores reddidit. Sciat hoc tua gloria, Chaganum infeliciter, cum dedecore, multis ſuorum deſideratis in prouinciam ſibi à Romanis definitam velit nolit reuerſurum. Quocirca Zuruli cum fortunatiſsimo exercitu tua gloria perſeuerabit, & execrabiles Abaros circumuagari faciet. Claſſem enim, & claſsiarios per mare miſimus, qui familias eorum inuadant, & captiuos abducant: vt ſic deteſtandus Abarum dux è ſolo noſtro in terras ſuas recedere compellatur. Perſonatus ille tabellarius die ſeptimo iuſſa exſecutus intercipitur: literas imperatorias libens tradit. Chaganus patria lingua per interpretem cognitis, quæ illic exarata extabant, aſtu deluditur: magnopereque rebus ſuis diffiſus, pauxillum auri in conditione à Priſco accipiens, in ditionem ſuam redire maturat. Vis enim deceptionis barbarum mirabiliter domum diſpellebat.

CAPVT

CAPVT VI.

Priſcus miſſione data militi Byzantium reuertitur. Ad Iſtrum Sclauos tranſitu prohibiturus mittitur. Eius iter Chaganus de pace rupta conqueritur: ſe enim bello peti ſuſpicabatur. Priſcus licentia oratoris in Imperatore vt fœdifrago inſectando, ac proſcindendo ignoſcit: aduerſum Sclauos arma illa ſuſcepta eſſe teſtificatur.

Ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς μετέπειτα θέρους ἀρχομένου διαλύσας τὸν χάρακα, ἐς Βυζάντιον ἧκε. Ῥωμαῖοι δὲ ἀπόμαχοι, εἰς τὴν Θρᾴκην ἐχέοντο, ἀνὰ τὰς κώμας διατρεφόμενοι. ἦρος δὲ ἀρχομένου, ὁ στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως παρὰ τὸν Ἴστρον ἐπέμπετο, ὅπως τὰ τῶν Σκλαβηνῶν ἔθνη διανήξασθαι τὸν ποταμὸν κωλυόμενα, ἀφοβίαν ἄγοντα τῇ Θρᾴκῃ παρέχοιντο. ἔφασκε γὰρ ὁ αὐτοκράτωρ τῷ Πρίσκῳ, οὐκ ἂν ἠρεμοίη τὸ βάρβαρον, εἰ μὴ τὸν Ἴστρον ἐς τὰ μάλιστα τὸ Ῥωμαϊκὸν περιφρουρήσειε. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος τῆς ἱππικῆς δυνάμεως τὰς ἡνίας ἐλάμβανε. Γεντζῶν δὲ τῆς πεζικῆς πληθύος ἐπιστατεῖν ὑπὸ τοῦ βασιλέως προστέτακται. τῇ δὲ περὶ τὴν Ἡράκλειαν ἦρος μεσοῦντος τὸ Ῥωμαϊκὸν συναγείρεται. ἑβδομαῖος δὲ ὁ στρατηγὸς τὴν τάφρον μεταφοιτᾶν ἐγκελεύεται. βάσανόν τε τοῦ συμμαχικοῦ ποιησάμενος, καὶ τὰς δυνάμεις διαριθμησάμενος, τὰς ἐγκυκλίους τῶν χρημάτων αὐτοῖς διανομὰς ἐποιήσατο, ἀπῄρας ἐντεῦθεν. καὶ τέσσαρας ποιησάμενος χάρακας, ἐπὶ τὰ Δριζίπερα γίνεται. πέντε δὲ πρὸς τῇ δέκα ἐνδιατρίψας ἡμέραις τῷ χώρῳ, εἴκοσι χάραξι πρὸς τὴν Δορόστολον παραγίνεται. ὁ μὲν οὖν Χαγᾶνος ἀκοῇ τὴν

Dux inſtante iam hyeme exercitum dimittit, Byzantiumque redit. Romani bello ſoluti, per Thraciam vagantur, ac per vicos alimoniam ſibi quæritant. Vere ineunte Priſcus auctoritate Imperatoris ad Iſtrum mouet, vt ab eo Sclauorum gens flumen traiicere prohibita, vel nolens ſecuritatem, & otium Thraciæ præſtaret. Aiebat ſiquidem Priſco Imperat. barbaros nunquam quieturos, ni Romani Iſtrum quàm acerrimè cuſtodirent. Priſcus itaque copias equeſtres ducit; pedeſtribus Genzonem præponit. Adulto vere ad Heracleam Romani congregantur. Die ſeptimo dux caſtra mouere iubet; luſtratiſque auxiliaribus, & copiis recenſitis, ſtipendia in orbem redeuntia cóſtituit. Abiens inde, quartis caſtris Driziperis adeſt: quo in loco diebus quindecim conſumptis, viceſimis caſtris Doroſtolum aduenit. Chaganus de infeſto Romanorum aduen-

Ῥωμαϊκὴν ἐπιστρατείαν διέγνωκε, κἀντεῦθεν πρέσβεις ὡς τὸν Πρίσκον ἐξέπεμπεν. ἀφικομένων γοῦν τῶν πρέσβεων ὡς τὸν Πρίσκον, ὁ Κὸχ βάρβαρος δὲ οὗτος, τῶνδε τῆς πρεσβείας ῥημάτων ἀπῆρξατο.

Τί τοῦτο θεοί; οἷς τὸ δεισιδαιμονεῖν
» ἐστιν ἁρμόδιον, ἄρτι πω τὸ δυσσεβεῖν κα-
» θέστηκε πρόχειρον. εἰρήνην τὸ Ῥωμαϊ-
» κὸν παραλέλυκε. συνθήκης θεσμὸς
» κιβδηλεύεται. ἅλες ὁμολογίας ἠθέ-
» τηνται. πίστεως αἰδὼς κατηνάλωται. ὁ
» μεσίτης ὅρκος ἀπόλωλεν. Ἴστρος ὁρᾷ
» πολεμίαν ὄψιν καὶ χάρακα, καὶ σιδη-
» ροφοροῦντα τὸν Πρίσκον, τὸν πρὸ μικροῦ
» τὴν εἰρήνην Ἀβάροις τε καὶ Ῥωμαίοις
» νυμφαγωγήσαντα. ἀδικεῖς ὦ Καῖσαρ,
» ἀνοσίως κλέπτων τὸν πόλεμον. οὐκ ἔστι
» βασιλικὸν τὸ ἐγχείρημα· οὐκ ἐξουσίας
» ἐστὶ τὸ φρόνημα. τὸ βούλευμα λῃστρι-
» κόν. τὸ δρᾶμα δημοκατάρατον. ἢ τῆς
» στεφάνης κατάθου τὸ κόσμιον, ἢ μὴ τῆς
» ἐξουσίας τὴν εὐσχημοσύνην διάφθει-
» ρε. ὑμεῖς τοῖς βαρβάροις ἐπολιτεύσα-
» τε τὴν φαυλότητα. τὸ παρασπονδεῖν
» οὐκ ἐγνώκαμεν, εἰ μὴ διδασκάλους
» ὑμᾶς τοῦ ψεύδους εὑρήκαμεν, οὓς ὁ πό-
» λεμος ἠρεμοῦντας οὐκ ἔγνωκεν, οὐ δὲ
» τὸ τῆς εἰρήνης ἀπομάχους τεθέαται
» ὄμμα. πολεμῶν ἀδικεῖς. σπενδόμενος
» ἀνιᾷς. καὶ πότε σοὶ πίστις ὑπολιμπά-
» νεται τοῦ στέργειν τὴν ἡσυχίαν ἀπόλεμον;
» τὴν χθὲς, στρατηγὲ, φιλανθρωπίαν
» αἰδέσθητι. φίλους ἐσομένους ὑμᾶς, οὐ
» πολεμίους ἐσώσαμεν ὦ φιλανθρωπίας

aduentu certior factus, legationem ad Priſcum mittit. Ex qua Cochus quidam barbarus hunc in modum diſſeruit.

Quid hoc rei eſt? ô dij immortales. Quibus proprium erat religiones colere, iis nunc facilè, ac promptum eſt impiè agere. Pacem Romani violarunt; fœderis lex vitiata eſt; ſal pactionis infatuatus: fidei reuerentia euanuit: ſequeſtre iuſiurandum periit. Iſter hoſtile ſpectaculum, & Priſcum, qui paulò ante pacem Romanis, & Abaris deſponderat, ferro armatũ videt. Iniquus es Cæſar, dum fraude mala bellum nefariè ſtruis. Non eſt imperatorium quod moliris: nõ ſunt ab auctoritate iſti ſpiritus: latrocinium hoc eſt, non conſilium: palàm execrabile eſt factũ tuum. Aut coronæ ornamentum depone: aut poteſtatis decus ne corrumpe. Vos barbaros ad nequitiam inſtituiſtis. Fœdus diſſoluere neſciſſemus, niſi vos mendacij magiſtros inueniſſemus; qui à bello nunquam feriamini, & pacem nunquam complectimini. Dum bellum geris, iniuſtus es: dum fœdus percutis, mœrorẽ ac dolorem affers. Et quando tandem credi poterit, te quietem ab armis diligere? Quam nuper vobis humanitatem exhibuimus,

» Priſce dux reuerere. Tanquam amicos, non hoſtes futuros vos ſeruauimus.

Digitized by Google

ἀδινούσης λύπην καὶ κίνδυνον. οἱ σωτηρίας παρ᾽ ἡμῶν ἀρυσάμενοι, νῦν τὴν ἀντίθετον ἀμοιβὴν ταλαντεύονται, καὶ πολεμούμεθα σὺν θεοῖς. πολιορκεῖται γὰρ ὅρκων ἀκρόπολις, καὶ τυραννεῖται τὸ κρεῖττον ὑπὸ τοῦ χείρονος. καὶ δόλος παρρησιάζεται. καὶ τὸ ψεῦδος ἡγεμονίαν πιστεύεται. καὶ τὰ τῆς ἐπηρείας ἀναφανδὸν ἐστρατεύσατο. εἰ μὲν οὖν, στρατηγέ, γνωσιμαχήσεις αἰδούμενος, μέχρι τῆς αἰσχύνης τὴν ζημίαν ἀποίσῃ. εἰ δὲ μή, τὴν ἀντίδοσιν ἕξεις διδάσκαλον, μετὰ τῶν ἀτυχημάτων τὸ μεταμέλον ἀπαγγοῦσαν. τούτων διαπεραιωθέντων τῶν λόγων, καὶ τῆς δυνάμεως βαρυνομένης ὑπὸ τῆς διαλέξεως, ἐδίδου τῷ θράσει τὴν συγγνώμην ὁ Πρίσκος, καὶ βαρβάροις λόγοις συγχώρησιν. οὐκοῦν αὐθ᾽ ὑποφορὰν τῇ προπετείᾳ μὴ παρεχόμενος, κατὰ τῶν Σκλαβηνῶν ἔφησεν ἄρασθαι πόλεμον. μὴ γὰρ ἂν ταῖς ἀβαρικαῖς συνθήκαις τι καὶ σπονδαῖς καὶ τὸν γετικὸν καταλύσασθαι πόλεμον.

uimus. Prô humanitas, quæ nobis ægritudinem periculumque parturis. Qui nobis ſalutē ſuam debent, nunc longè aliud remetiuntur, & nos, iuxtaque deos ipſos oppugnant. Obſidetur enim arx ſacramenti;& quod pręſtantius eſt, à deteriore vexatur; & dolus liberè graſſatur:& mendacio principatus committitur; & iniuria palàm exercitum ducit. Si igitur tu dux vires tuas infirmas, noſtras contra validas agnoſcens, nos reuerebere, damnum tuum prçter pudorem nullum erit. Sin autem, vltio tibi magiſtra fiet, quæ cum cladibus pœnitudinem adducet. Hac oratione finita, cum milites grauem ex ea moleſtiam, doloremq; traxiſſent, Priſcus audaciæ, & loquentiæ barbaræ veniam impertiuit: nec tam proteruæ linguæ quidquam opponens, bellum hoc aduerſus Sclauos ſuſceptum eſſe confirmauit. Non igitur pactis, & fœderibus cum Abarum gente initis etiam in Getas expeditionem impediri.

CAPVT VII.

Priſcus ſuperato flumine Ardagaſtum prædonem noctu inuadit. Fugit Ardagaſtus, pugnat, rurſum fugit, fluuium tranat. Sclaui populatores iugulantur; capti Byzantium mittuntur. Priſcus noua prædorum partitione milites in ſe irritat: factum callidè tuetur. Eius oratio, quæ de tumultu propter prædam excitato exercitum obiurgat.

Δωδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ναῦς ὁ στρατηγὸς συμπηξάμενος, τὴν

DIE duodecimo nauibus conſtructis, dux fluuium tranſ-

q naui-

ποταμὸν διενήξατο. ἀκηκοὼς τι τὸν ἀρδάγαστον ποιησάμενον τὰ τῶν σκλαβηνῶν πλήθη ἀπόδημα, ὅπως λείαν ἐπικυρήσειε, μεσούσης νυκτὸς τὴν ἔφοδον ἐμπορεύεται. ὁ μὲν οὖν ἀρδάγαστος ταῖς ὄψεσι τῶν ὀνειράτων χαίρειν εἰπών, τῇ τε τοῦ θρύλλου ἐπιβοῇ διαγρηγορήσας, τοῦ ἵππου γυμνῆς ἐπιβάς, τὴν φυγὴν ἐπεποίητο. περιπίπτει γοῦν Ῥωμαίοις ὁ βάρβαρος, καὶ ἀποβὰς τῆς ἵππου, κατὰ συστάδην τὴν μάχην ἀσπάζεται. ἐπεὶ δὲ φέρειν οὐκ εἶχε τὴν ἀντίθετον ῥύμην, διὰ δυσχωρίας τινὸς τὴν φυγὴν περιβάλλεται. ὁ οὖν ἀρδάγαστος ἐπεστερεῖτο τοῖς κινήμασι, ἐθάδα πρὸς τοῦτο κεκλημένος τὴν φύσιν. σκαιοτέρας δὲ τύχης συμπεσούσης αὐτῷ, πρέμνῳ μεγίστου δένδρου τινὸς περιπίπτει. ἐντεῦθεν τοῖς διώκουσιν ἦν αὖ θήραμα, καὶ μάλα εὐκλεῖν, εἰ μὴ ποταμὸς αὐτῷ σωτὴρ γέγονε. διανήξας γὰρ, ἀποδιδράσκει τὸν κίνδυνον. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι πλήθη σκλαβηνῶν μαχαίρας ποιησάμενοι δεῖπνον, τὴν ἀμφὶ τὸν ἀρδάγαστον διατέμνονται χώραν. ἐν ἔρσῃ τε ξύλων οὐ ζωγρηθέντας ποιήσαντες, ἐς Βυζάντιον ἔπεμπον. ὁ δὲ πρίσκος ἐγίνετο τοῖς στρατεύμασιν ἀκοσμίας ὑπόθεσις. ἐνεχείρει γὰρ τὴν πρώτην τῆς λείας ἀπομοιρᾶν τὸν βασιλέα κομίζεσθαι· τὴν δὲ δευτέραν τὸν τοῦ αὐτοκράτορος παῖδα τὸν μείζονα. εἶτα καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ βασιλέως ἐπιγονὴν μερίδας ἀποκληρώσασθαι, τῷ ἀφθόνῳ τῆς βασιλικῆς εὐπαιδίας τὴν πλεονεξίαν

nauigat; auditoque Ardagaſtum Sclauorum manum ſedibus ſuis ad prædas agundas eduxiſſe, vbi plerumque noctis proceſsit, hoſtiliter in eum tendit. Ardagaſtus, ſtrepitus magnitudine expergefactus, viſa ſomniorum valere iubens, & equum nudum conſcendens, fuga ſaluti conſulit. Porrò in Romanos incidens, equo relicto, pugna ſtataria ſe defendit. Sed quia contra certantibus haudquaquam par erat, per loca impedita fugam capeſsit. Cæterùm Ardagaſtus pedibus euaſit, quòd natura illum huic rei aſſuefecerat. Fortuna porrò quadam ſiniſtra inter fugiendum in magnę arboris truncum offendit, vnde inſequentibus perquam optata præda fuiſſet, niſi fluuius ei ſalutem dediſſet: quo tranato diſcrimen effugit. Romani ingentem Sclauorum numerum gladiis perimũt: Ardagaſti regiunculam arboribus ſegetibusque corruptis deuaſtant: captos boiis in ceruices inductis Byzantium ablegant. Sed penes Priſcum perturbati exercitus cauſſa fuit. Studebat enim, vti ptimam partem de præda Imperator auferret: alteram eius filius natu maior: reliquas reliqua ſoboles, quo pacto multitudini bonorum liberorum Imperatoris plura habendi auidi-

Digitized by Google

ἐμπορευόμενος. ἐπεὶ γοῦν ἐξιτήλοις σκύλοις τὸ Ῥωμαϊκὸν καθυβρίζετο, τυραννὶς ἐπεφοίτα, καὶ ταραχὸς ἡγεμόνευεν, ὀῤῥωδήσας γοῦν ὁ στρατηγὸς τὸ πραχθὲν, καὶ μεταμέλῳ τῶν προυπηργμένων τὴν ἐπιβολὴν ὀβελίσας, ταῖς δευτέραις φροντίσιν ἐδίδου τὰ νικητήρια. τοίνυν ἐπὶ τὸ λυκόφως σὺν ἡγεμόνας τῶν δυνάμεων μετεπέμπετο, καὶ πείθει τῇ τῶν ῥημάτων περιστροφῇ, ὡς οὐδὲν τῶν μὴ καθηκόντων κατὰ τὴν προτεραίαν εἰργάσατο. ὅ τι τοίνυν τὸ ἀρεσκὲν ὑπὸ τῆς τῶν λόγων πειθοῦς οἱ τῶν ταγμάτων ἐξάρχοντες συμφώνως ἀπεδογμάτισαν, ὡς τὸν στρατηγὸν τὰ πλήθη συῤῥέουσι. καὶ γοῦν ὁ στρατηγὸς τῇ πατρίῳ φωνῇ τοῖς Ῥωμαίοις τῶνδε τῶν λόγων ἀπήρξατο.

auiditatem importabat. Poſtquam igitur negatis ſpoliis Romani iniuria ſunt multati, violentia ingruit, & turbatio dominari cœpit. Ea re dux metu perſtrictus, ac prius tentata reſipiſcendo improbans, poſterioribus cogitationibus, vt ſapientioribus, concedit. Quare ante ortum ſolis copiarum Præfectos conuocat; verborum ambagibus perſuadere nititur, ſe heſterno die nihil indecorum feciſſe. Vbi duces eius verbis inducti, eum recta dicere concorditer decreuerunt, gregarij certatim incurrunt, ad quos patria lingua ſic eſt concionatus.

Ἄνδρες καὶ φίλοι, καὶ στρατιῶται, καὶ σύμμαχοι. οἱ πρὸς πόλεμον ἀριστεύοντες, ἐν δὲ ταῖς ἀκοσμίαις ἰδιωτεύοντες, εἰ τὴν ἀκοὴν εὐθετήσητε, καὶ τὴν καρδίαν εὐθυνῆτε, κἀγὼ τῶν νουθετημάτων ἀπάρξομαι. ἴσως δέ τι τοῖς λόγοις καὶ λυπήσω, μικρὸν τὸ διάστροφον τῶν τρόπων ἐπανορθούμενος. κἀντεῦθεν γὰρ τῷ ταξιάρχῃ καλὸν, μηδέν τι δεδοικέναι τῆς διαλέξεως, διὰ τὸν τῆς φιλίας κίνδυνον. τί καθ' ἡμῶν συστρατεύοντες ἐχθές τε καὶ τρίτην εἰκῆ τε καὶ λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐφρυάξασθε; παρελύπουν τὰ ὑμέτερα λαφυραγωγῶν βασιλεῖ. ἠνιᾶσθε σὺν θελάμβους ἐπιδεικνυμέ-

Viri, & amici, & milites, & ſocij, ad certamen ſtrenui, turbis autem & ſeditionibus excitandis rudes atque imperiti, ſi aures atque animos probè accommodetis, ego vos admonere inſtituam. Quanquam verbis meis quippiam moleſtiæ vobis fortaſſe aſpergam, dum nonnihil detortos à linea mores veſtros correxero. Nam & hîc pulchrum eſt duci, nihil amicitiæ amittendæ metu ſubactum reticere. Quid eſt quod heri, & nudius tertius conſpiratione quadam aduerſum nos temerè, vt ita dicam, fremuiſtis? Triſtitia vos afficiebam, dum ſpolia veſtra Imperatori adiudicabam. Dolebatis ve-

,, νοις, ἐπεχότι πᾶς τῷ στρατηγῷ, τῇ
,, πόλει, καὶ βασιλεῦσι, καὶ δήμοις
,, καταχληροδοτοῦντι ἀριστεῖα καὶ τρό-
,, παια. καὶ τίνας ἕξετε τῶν ἀνδραγα-
,, θημάτων ἀποφαίνεσθαι μάρτυρας;
,, τίς ὑμῖν θεατὴς τῶν πόνων γενήσεται;
,, ποῦ τῆς εὐκλείας τοὺς πίνακας κα-
,, θυβρίσωμεν; ὅπως τι, καὶ ποῖ, καὶ
,, πότε, καὶ τίσι τὴν ἀνδρείαν κηρύξω-
,, μεν; εἰ γὰρ τῶν κατωρθωμένων ὑμεῖς
,, ἔσεσθε μάρτυρες, ἄπιστος ὁ πόνος.
,, ἀναπόδεικτον τὸ εὐτύχημα. μῦθος
,, τὰ τρόπαια. ἀβέβαια τὰ τῶν διηγη-
,, μάτων. ἐπίκομψα ἐνέχυρα, τοῦ λό-
,, γου χηρεύοντος, καὶ τοῦ πιθανοῦ τὴν
,, ἀπορίαν ἐπέχοντος. οἱ φιλοσοφοῦν-
,, τες τὸν θάνατον, καὶ πάντα καὶ πά-
,, σχειν, καὶ πράττειν ἑλόμενοι, οὐ κατα-
,, φρονήσητε λαφύρων διὰ τὴν εὔνοι-
,, αν; οὐ φορολογῆσθε τὰ λάφυρα, ἵνα
,, τὸν κρότον μακρολογήσητε; τί τὰς ψυ-
,, χὰς ὑπὸ φιλοχρηματίας ἀνδρα-
,, ποδίζεσθε, οἱ δουλαγωγεῖν τὸ πολέ-
,, μιον ὀρεγόμενοι, καὶ κινδύνοις ψυχῆς
,, τὰς νίκας ὠνούμενοι; οὐκ ἴσασι τῶν
,, κλημάτων οἱ ἔρωτες εὐδοξίας ὑπόθε-
,, σις γίνεσθαι. ἀλλ' οὐδὲ τῶν χρημάτων ἡ
,, ὄρεξις διασώζειν τὴν ἐπαίνων τὴν ἔφε-
,, σιν. ἢ θάτερον οὖν ἀπολείπετε· ἢ τοὺς τῆς
,, στρατείας νόμους μὴ κιβδηλεύετε.

ſtros oſtentari triumphos. Quilibet ira in ducem, vrbi, Imperatoribus, & populo præmia ac trophęa veſtra diſtribuentem ardebat. Et quoſnam alios facinorum veſtrorum teſtes mihi demonſtrabitis? Quis laborum veſtrorum præterea ſpectator erit? In quas alias tabulas gloria veſtra referetur? Quomodo, & vbi, & quando, & apud quos demum fortitudinem veſtram prædicabimus? Nam ſi vos ipſi eorum quæ comparata ſunt, teſtes eſſe volueritis, incredibilis erit veſter labor: non approbabitur fœlicitas: fabulæ erunt trophæa; incertæ narrationes; & ſcita magis, quàm vera pignora, cum oratio ꝓbabilitate deſtituta ſit. Vos qui mortem philoſophamini, omniaque & facere, & pati elegiſtis, an non propter adipiſcendam beneuolentiam, ſpolia iſta contemnetis? An non ideo ſpolia exigetis, vt longa fama, plauſuque celebremini? Quid animos veſtros propter auaritiam ſeruituti ſubiicitis, qui hoſtes facere ſeruos deſideratis, vitæque diſcriminibus victorias emitis? Amor facultatum nominis claritatem nõ capit: nec pecuniarum cupiditas nutrire laudis deſiderium

,, poteſt. Aut alterum igitur horum relinquite: aut mores mi-
,, litares ne adulterate.

CAPVT

CAPVT VIII.

Exercitus duci mirabiliter reconciliatur. Locus communis de poteſtate, & efficientia linguæ. Præda Byzantium abducendæ Tatimer præficitur. Quid eo factum, & quomodo à Sclauis obuiis præda ſeruata ſit. Ob eam ablatam Imp. in templo Deo gratias agit; ſupplicationem decernit. Alexandri Centurionis Romani aduerſum Sclauos in extremo huius, & ſequenti capite viriliter adminiſtrata.

Ἔτι γοῦν τοῦ στρατηγοῦ τοῖς λόγοις ἐπικυμαίνοντος, καὶ τὰ Θεμιστοκλέους Ῥωμαϊκῶς ἀττικίζοντος, κρότος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀνέθορε, καὶ πρὸς εὔνοιαν τὰ τῆς δυσμενείας μετήρχετο. ὁ δὲ ψόγος πρὸς ἔπαινον, πρὸς ἀποδοχὴν τὰ τοῦ σκώμματος. καὶ πάντα μετεγίνετό τε καὶ μετετίθετο. οἶδε γὰρ γλώττης ἀλκὴ καὶ φύσεως ἄρχειν, καὶ κατὰ τῆς ἀνάγκης νομοθετεῖν, καὶ μετοχετεύειν γνώμης κινήματα. ἀμείβειν τε τύχας, καὶ πάντα μεταμορφοῦν, καὶ πλάττειν, καὶ δημιουργῆσαι πειθήνιον. τοίνυν ὁ Πρίσκος κρατήσας τοῖς λόγοις, ἐς βασιλέα ἀποπέμπει τὰ τῶν πόνων ἐπίχειρα, τριακοσίοις συμφράξας τὴν λείαν. προστάγον τε τούτων τὸν Τατίμερ προεστήσατο. Ὁ μὲν οὖν Τατίμερ τῆς ἐς Βυζάντιον πορείας ἀπήρχετο. ἕκτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ Σκλαβηνοῖς περιτυχὼν, ἐς ἀδόκητον καταγίνεται κίνδυνον. μεσούσης γὰρ ἡμέρας, ἐκλύτως, καὶ φροντίδος ἐκτὸς στρατοπεδεύοντι, καὶ τὴν χλόην νεμομένης τῆς ἵππου, τὸ βάρβαρον ἐπιτίθεται. Βοῆς τοιγαροῦν γινομένης, τῶν τε Ῥωμαίων καθεστώτων ἀφίππων, προθέει μετ' ὀλίγον ὁ Τατίμερ, ἀγχιθυρές τε

DVce adhuc orationis flumen fundente, & Themiſtoclem Athenienſem Romana lingua exprimente, plauſum concio ſuſtulit, malenolentiaque in beneuolentiam, reprehenſio in laudem, dicteria in approbationem tranſierunt; omnia demùm conuerſa & commutata ſunt. Poſſunt enim linguæ vires etiam naturæ imperare; neceſsitati leges imponere; animi motiones aliò deriuare; alternare fortunas, & ad obſequium ſuum trāſformare; fingere, fabricare omnia. Simul igitur Priſcus verbis obtinuit quod voluit, prædam laborum præmia ad Imperatorem cum trecentis cuſtodibus, Tatimere præpoſito miſit. Tatimer Byzantium pergebat, cum die ſexto Sclauis occurrentibus, periculo improuiſo eſt implicitus. Nam cum meridie animo vacuus, curarumque liber ſubſiſteret, & equi gramina tonderent, barbari imminent. Clamo-

τῶν βαρβάρων γινόμενος, ἐς μέγα ὀλέθρου κατέπιπτε. φέρειν γὰρ οὐκ ἔχων τὴν ἀντιμέτωπον μάχην, ἐτέτραπτο πρὸς φυγήν. βαλλόμενός τε οὖν καιρίαις βολαῖς, μόλις ἀπέδρα τὸν κίνδυνον. τῶν οὖν Ῥωμαίων ἐπιγινομένων πεζῶν, καὶ διασωσάντων τὸν Τατίμερ, πρὸς τοὺς Σκλαβηνοὺς λοιπὸν ἐχειρούργουν τὸν πόλεμον. τῆς τοίνυν μάχης ἐς τὸ καρτερὸν γινομένης, κρατοῦσι τῶν Σκλαβηνῶν Ῥωμαῖοι. φόνον τε πολὺν ἀπεργασάμενοι, πεντήκοντα βαρβάρους ζωγρήσαντες, ἐπανίεσαν πρὸς τὸν χάρακα. λείαν Ῥωμαϊκὴν ὑπὸ τῶν Σκλαβηνῶν διασωσάμενοι. ὁ μὲν οὖν Τατίμερ τὸ σῶμα πως ἀκεσάμενος, ἐς Βυζάντιον ἧκεν. ἀξιολογωτάτην προνομὴν ἐπιφερόμενος. ἡσθεὶς τοιγαροῦν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τοῖς συγκυρήσασιν, ἐπὶ τὸ τοῦ θεοῦ μέγιστον ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπαννύχιζε τέμενος. εἶτα μετὰ τοῦ λεὼ τὰς ἱκετηρίας εὐχὰς ποιησάμενος, ἠξίου τὸ θεῖον ἐπισημότερα δοῦναι τὰ τρόπαια. ὁ δὲ πολέμαρχος Πρίσκος ἐπὶ κατασκοπῇ προθεὶς ἀνδράσιν ἐκέλευεν ἡμέρᾳ δευτέρᾳ. καὶ οὐ διέγνω ἀνὰ τοὺς χώρους πολέμιον. οὐκοῦν εἰς τὰ πρόσω τοῦ Ἡλιβακία ποταμοῦ ἐξ ἑωθινοῦ ποιεῖσθαι τὴν βάδισιν τῷ Ἀλεξάνδρῳ προστέταχεν. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος τὸν γείτονα διανυξάμενος ποταμὸν, ἐντυγχάνει Σκλαβηνοῖς. οἱ δὲ βάρβαροι πολεμίαν θεασάμενοι ὄψιν, πρὸς τὰ πλησίον τενάγη, ἐπί τε τὴν ὕλην τὴν ἀποφυγὴν ἐποιοῦντο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τούτους

re exorto, Romaniſque ab equis haud paratis, Tatimer aliquantum præcurrens, & hoſtibus appropinquans, ſummum diſcrimen adiit; & cum à fronte prementes ſuſtinere nequiret, fugam arripuit. Quanquam verò lethalibus plagis non eſt ictus, exitium tamen ægrè vitauit. Superueniunt Romani pedites, ac Tatimere conſeruato, arma in Sclauos conuertunt; & pugna ſumma contentione pugnata, victoriam adipiſcuntur, multiſque interemptis, & quinquaginta captis, ac præda à Sclauis defenſa, in caſtra ſe referunt. Tatimer plagis conſaneſcentibus, Byzantium cum manubiis minimè vulgaribus intrat. Quibus rebus recreatus Imp. in ampliſſimo vrbis templo peruigilium agit. Deinde ſupplicationem cum populo obiens, Deum precatur, vti illuſtriora trophæa largiatur. Die poſtero Priſcus ſpeculatoribus præmiſſis, hoſte vacare locum cognouit. Itaque trans fluuium Helibaciam mane vt progrediatur, Alexandro mandat. Alexander amne vicino traiecto Sclauos offendit. Qui viſis hoſtibus in proximas paludes, ſyluamque trepidè aufugiunt. Iis capiendis Romani inſiſtunt. Sed in limum incur-

ἐνεχείρουν ἑλεῖν. ἐπεὶ δὲ τῇ ἰλύϊ συγγίνονται, περιπίπτουσι δυσκαταγωνίστῳ κακῷ. καὶ ἂν διώλωλεν ἅπαν τὸ σύνταγμα, εἰ μὴ θᾶττον ὁ Ἀλέξανδρος ὑπεξήγαγε τοὺς Ῥωμαίους τοῦ τέλματος. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ὁ ταξίαρχος περιστοιχίσας τὸν χῶρον, παραδιδόναι τούτους ἐπειρᾶτο πυρί. ἡ δὲ φλὸξ νοσηλευομένη, ὑπὸ τῆς ὑγρᾶς καὶ ἐμαλθακίζετο φύσεως. καὶ ἦν τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὰ τῆς ἐπιβολῆς οὐκ εὐδόκιμα. τοίνυν Γήπαις ἀνήρ, ἐκ τῶν χριστιανῶν θρησκείας πάλαι ποτὲ πεφυκώς, μετὰ τῶν βαρβάρων ὑπῆν. οὗτος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐτομολῶν, δακτυλοδεικτεῖ καὶ τὴν εἴσοδον. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τῶν εἰσόδων γινόμενοι κύριοι, κρατοῦσι τῶν βαρβάρων. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀνετάζων κατεπυνθάνετο, πόθεν τοῖς ἑαλωκόσι τὸ γένος. οἱ δὲ βάρβαροι εἰς ἀπόνοιαν καταπεπλωκότες, θανάτου χάριν ἔφραζον τῆς κολάσεως. ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ σώματος τὰς ἐκ τῶν μαστίγων ἀλγηδόνας διατιθέμενοι.

currentes, malo vix eluctabili ſe induunt; periiſſetque agmen vniuerſum, niſi Alexander tribunus celeriter è paluſtribus, & cœnoſis illis locis eos eduxiſſet. Qui cum igne vndique circumiecto Sclauum perdere conaretur, flamma humore præpedita conualeſcere non potuit. Et omnino aggreſsio illa parum honorifica Alexandro cecidit. Gepida porrò quidam, olim Chriſtianus, à barbaris ad Romanos transfugiens, qua via intrarent, intenta manu demonſtrauit. Romani aditu potiti, ſimul barbarorum potiuntur. Captos Alexander flagris ſubiiciens percũctatur, vnde illis genus. Qui veſana ſubnixi confidentia, cruciatus & mortem nihili faciebant; doloreſque flagellorum velut in alienis corporibus patiebantur.

* * *

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT IX.

Gepida hoſtium myſteria enuntiat, regemq́ ſubita irruptione capiendum ſuadet. Barbari captiui, iuſſu Priſci mactantur. Gepida ad regem deludendum operam ſpondet: donis & promiſſis à Priſco honoratur. Qua ratione rex barbarus circumſcriptus, oppreſſusq́ fuerit. Romani genium placantes veniunt in ſummum periculum. De præfectis vigilum, & quibuſdam militibus ſupplicium ſumitur.

Ὁ δὲ γήπαις διεξῄει τὰ ἅπαντα, καὶ διήλεγχεν ἐκ λεπτοῦ τὰ πράγματα φάσκων, ὑπὸ μουσώκιον, τὸν λεγόμενον ῥῆγα τῶν βαρβάρων φωνῇ, τούτους ἐζωγρημένους ὑπεῖναι· τοῦτον δὲ τὸν μουσώκιον ἐναυλίζεσθαι μετὰ παρασάγγας τριάκοντα· τούτους δὲ ἁλόντας ἐκπέμψαι ἐπὶ κατασκοπῇ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως. ἀκηκοέναι τι καὶ τὰ περὶ τὸν ἀρδάγαστον γεγονότα πρὸ μικροῦ δυστυχήματα. παρῄνει τε Ῥωμαίους ἀθρόαν τὴν ἐπιστρατείαν ποιήσασθαι, τόν τε βάρβαρον ἑλεῖν τῷ ἀδοκήτῳ τῆς ἐπιθέσεως. ὁ μὲν οὖν ἀλέξανδρος παρὰ τὸν πρίσκον γενόμενος, τοὺς βαρβάρους ἠνέγκατο. ὁ δὲ πολέμαρχος ἀναιρέσει τούτους παρεδίδοτο. γίνεται οὖν πρὸς τὸν στρατηγὸν ὁ γήπαις ἐκεῖνος ὁ βάρβαρος, καὶ διέξεισι πρίσκῳ τὰ τῶν βαρβάρων διανοήματα. εἰσηγεῖτό τε ἐπιστῆναι τῷ βαρβάρῳ τὸν πρίσκον. καὶ πίστιν τῆς ἐπιδείξεως ἐδίδου φενακίζειν ὁ γήπαις τὸν βάρβαρον. ἐπιχαρῶς τοίνυν ὁ πρίσκος τοὺς λόγους δεξάμενος, δώροις τε λαμπροῖς τὸν ηὐτομοληκότα λιπάνας, ἐπαγγελίαις τε περιδόξοις ἰσχυρωσάμενος, ἐξαπατῆσαι τοῦτον ἐπιπέμφει τὸν βάρβαρον. καὶ οὖν ὁ γή-

ATenim Gepida enarrabat omnia, & minima quæque rerum indicabat; dicebatque, captiuos illos ſubeſſe Muſocio cuidam nomine, quem barbari regem appellarent. Eum triginta paraſangis ab eo loco habitare: captos illos ad Romanorũ copias explorandas miſiſſe: audiſſe enim quam cladem paulò antè Ardagaſtus acceperit; hortabaturque Romanos, vt repente eò copias promouerent, ac barbarum inexſpectatò aggreſſi, captiuum facerent. Alexander itaque barbaros ſecum trahens, ad Priſcum proficiſcitur, quos ille è medio tollit. Ad eum Gepida veniens, cogitata barbarorum eidem memorat, & regis opprimẽdi conſilium impertit, ac promiſsione doli, quo barbarum irretiret, rem bene euenturam, fidem ſibi conciliat. His Priſcus non ſine voluptate auditis, transfugam muneribus eximiis, & promiſsis magnificis proſecutus, ad barbarum fraude cir-

cumue-

παις πρὸς μυσώκιον γίνεται, αἰτεῖ τε μονοξύλων πλήθη ἀπὸ τούτου λαβεῖν, ὅπως τοὺς ἠτυχηκότας περὶ τὸν ἀρδάγαστον περαιώσηται. ὁ μὲν οὖν μυσώκιος ἕρμαιόν τι δοκῶν τὰ ὑπὸ τῆς ἀπάτης αὐτῷ καταλυόμενα, ἐδίδου μονόξυλα ὅπως ὁ γήπαις τοὺς περὶ τὸν ἀρδάγαστον διασώσηται. ἑκατὸν τοίνυν πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἀκατίοις λαβὼν, καὶ προσκώπους τριάκοντα, εἰς τὸ ἀντιπέραν τοῦ ποταμοῦ παραγίνεται, ὃν οἱ ἐγχώριοι πασπίριον ὀνομάζουσιν. ὁ δὲ πρίσκος κατὰ τὸ σύνθημα ἐξ ἑωθινοῦ ἀπήρχετο τῆς βαδίσεως. αὐτὰρ ὁ γήπαις ἀνὴρ τῶν συνεληλυθότων κλέψας τὴν αἴσθησιν, μεσούσης τῆς νυκτὸς πρὸς τὸν τῶν Ῥωμαίων πολέμαρχον γίνεται. καὶ ἠξίου ἑκατὸν ὁπλίτας ἀποστεῖλαι, ὅπως στόματι μαχαίρας τοὺς πρὸς τῇ ὄχθῃ βαρβάρους ὀλέσειε. τοίνυν ὁ στρατηγὸς ἄνδρας διακοσίους συμφράξας, τῷ ταξιάρχῳ δίδωσιν ἀλεξάνδρῳ. ἐπεὶ δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν τῷ πασπιρίῳ ἐπλησίαζε ποταμῷ, εἰς ἐνέδραν τὸν ἀλέξανδρον ὁ γήπαις ἐκάθισε. νυκτὸς τοιγαροῦν γεγονυίας, οἱ μὲν βάρβαροι καταφορεῖς περὶ τὸν ὕπνον ὄντες ἐτύγχανον, ἐξοινοί τε γεγονότες, λίαν τῶν ἐνυπνίων ἀντείχοντο. ὁ δὲ γήπαις τοὺς βαρβάρους διαφθείρειν κατηρωνεύετο. τρίτῃ δὲ φυλακῇ καί τι μικρὸν μεταστὰς, καὶ πρὸς τὴν ἐνέδραν γινόμενος, ὑπεξάγει τοῦ λόχου ἀλέξανδρον. καὶ οὖν ἰθύνας Ῥωμαίους ἐπὶ τὸν πασπίριον ποταμὸν, καὶ σύνθημα λαβών τι καὶ δοὺς, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐχώρησεν. ἔτι τοίνυν τῶν βαρβάρων προσομιλούντων τῷ ὕπνῳ διὰ ἀβαρικῶν ᾀσμάτων, ἐδίδου ὁ γήπαις τῷ ἀλεξάνδρῳ τὸ σύνθημα. ὁ δὲ ἀλέ-

cumueniendum mittit. Gepida Muſocium adit, monoxylorum, ſeu lintrium copiam ad calamitoſos Ardagaſti ſudditos trāſuehēdos petit. Muſocius pro emolumēto non ſperato amplectēs, quam Gepida fraudem conſuebat, monoxyla ad Ardagaſti populum tranſuectione conſeruādum attribuit. Actuariolis igitur centum quinquaginta, cum remigibus triginta acceptis, in vlteriorem fluminis (quē accolæ Paſpirium vocāt) ripam traiicit. Priſcus ex conſtituto mane iter ingreditur. Gepida multitudinē fallens, nocte media ad ducem Romanorum vadens, centum armatos ab eo poſcit, quorū opera barbaros ad ripā interficiat. Dux ducentos inſtructos, Alexandro tribuno committit. Poſtquam flumini Paſpirio appropinquarūt, Gepida eos in inſidiis locat. Noctu barbari ſomno vinoq; ſepulti, ſomniis ſuis detinētur. Gepida eos occiſurum diſsimulans, tertia vigilia paululū abſcedens, Alexandrum ſubducit, eumq; ad fluuium dirigens, compoſita teſſera ad barbaros greſſum recipit. Quibus etiamnum ex Abaricis cantilenis conſopitis, Alexādro ſignum dat. Is in eos irruens, ſomno & vita pariter multat. Poſtquam nauiculas obtinuit,

ξανδρος ἐπιστὰς τοῖς βαρβάροις, ὕπνου καὶ ζωῆς τὴν ζημίαν παρείχετο. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀκατίων γέγονεν ἐγκρατής, πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀγγέλους ἐξέπεμπεν, τῆς ἐπιβολῆς τὰς ὁρμὰς ἐπιτείνων. ὁ δὲ πρίσκος τρισχιλίους ἀράμενος, καὶ διανείμας εἰς τὰ ἀκάτια, τὸν πασπίριον ποταμὸν διενήξατο. καὶ δῆτα καὶ μεσούσης νυκτὸς τῇ ἐφόδῳ παρεῖχον τὴν ἔναρξιν. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος κάτοχος ὢν τῇ μέθῃ, διέφθαρτο. τὴν γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιτάφιος ἑορτὴ ἐπὶ ἀδελφῷ κατοιχομένῳ, ὡς ἔθος αὐτοῖς. ὁ μὲν οὖν φόβος μέγας ἐγίγνετο. ζωγρηθεὶς τοίνυν ἥλω ὁ βάρβαρος. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατεπαννυχίζοντο ἐν τοῖς αἵμασιν. ἡμέρας δὲ λαμπούσης, ἐλάμβανεν ὁ φόνος ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ τὴν ἀνάπαυλαν. ὑπὸ δὲ τρίτην ὥραν τὴν ἀποσκευὴν, τὰς δὲ δυνάμεις ὁ στρατηγὸς διεπορθμεύσατο. τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι φρονηματισθέντες ἐπὶ τοῖς συγκυρήσασι, πρὸς τροφὴν κατεκλίνοντο. εἶτα τῇ μέθῃ συρράπτονται, καὶ τῇ παροινίᾳ τὰς εὐπραξίας νοθεύσαντες, τῆς διαφρουρᾶς κατημέλησαν, ἣν σκούλκαν συνήθως τῇ πατρίῳ φωνῇ Ῥωμαίοις ἀποκαλεῖν. τὸ μὲν νενικημένον συναθροισθὲν, ἀντεπαλαντεύει Ῥωμαίοις τὴν ἔφοδον, καὶ ἦν ἂν ἡ ἀντίδοσις χαλεπωτέρα τῆς ἐπιδείξεως, εἰ μὴ ὁ γέντζων τὰς δυνάμεις τὰς πεζικὰς ἐπιστησάμενος, τῆς μάχης ἐκράτησεν. ἐξ ἑωθινοῦ δὲ ὁ πρίσκος τοὺς φρουράρχους ἀνεσκολόπιζε. καὶ δὴ καί τινας τοῦ ὁπλιτικοῦ πικρῶς ἐμαστίγωσε.

nuntios ad Polemarchũ pro numero ad impreſsionẽ corroborandam mittit. Priſcus cum tribus millibus in acaria diſtributis Paſpirium tranſit, mediaq; nocte infeſti acceſſus initiũ facit. Barbarus præ ebrietate mentẽ amiſerat. Illo q̃ppe die funeralia feſta fratri (vt mos eſt barbaris) celebrarat. Itaq; ſingulari timore perculſis omnibus, rex viuus in poteſtatem adducitur. Romani reliquum noctis totũ in ſanguine fundendo conſumunr. Lucis exortu, dux receptui canit. Diei hora tertia prædam, & exercitũ per fluuium reducit. Romani his rebus geſtis, confidentia elati, ad delicias & compotationem conuertruntur, felicitatemq́ue ſuam helluatione corrumpẽtes, cuſtodiæ (quã Sculcam patrio ſermone nominant) obliuiſcuntur. Victi ſiquidem denſata caterua Romanis irruptionem rependunt; ſuperaſſetq́ue acceptam calamitatem viciſsim illata ſæuitia, niſi Genzo peditatu circũfuſos, pugnando fregiſſet. Manè Priſcus cuſtodiæ præfectos palis ſuffixit, & quoſdam de exercitu dirum in modum flagellauir.

CAPVT

CAPVT X.

Priſcus trans Iſtrum hyemare iubetur. Milites tumultuantes, duabus de cauſis nolũt. Priſcus mollit animos, & temperat iras. Quonam modo Gepida ſatellitis imperatorij interfector deprehenſus fuerit, & vt ſe mendaciis defenderit. Eius vltimum ſupplicium.

Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Τατίμερα ἀντιπέμπει πρὸς τὸν πολέμαρχον, βασιλείους δέλτους ἐπιφερόμενον. ἦν δὲ ἡ τῶν δέλτων ἀξίωσις, τὴν χειμέριον ὥραν αὐτόθι τοὺς Ῥωμαίους ποιήσασθαι. παραγεγονότος τοίνυν τοῦ Τατίμερ, καὶ τῶν βασιλικῶν γνωρισθέντων λογίων, θρύλλος ὑφάπτεται τῷ στρατεύματι. καταστασιάζει τοίνυν ἡ Ῥωμαίων πληθύς, παρωσαμένη τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος. οἴκοι τε τὴν τοῦ ψύχους ὥραν ἐνεχείρει ποιήσασθαι. οὐ γὰρ ἐπὶ βαρβάρου γῆς ἐναυλίζεσθαι. ἔφασκον γάρ, ψύχη ὑπεῖναι δυσυπομένητα, τά τε τῶν βαρβάρων πλήθη ἀκαταγώνιστα. ὁ δὲ στρατηγὸς πειθοῖ τινὶ τακτικῇ τῆς στρατιᾶς τὸ δυσήνιον ὑπεμάλαττεν. ἐπεὶ δὲ γίνονται αἱ δυνάμεις πειθήνιοι, ἐπὶ βαρβάρου γῆς ὁ τῶν Ῥωμαίων πολέμαρχος διαλύει τὸν χάρακα. ἐν ταύταις τοιγαροῦν ταῖς ἡμέραις θείᾳ φροντίδι τινὶ ὁ τὸν φόνον ἐπὶ τὴν ἀγχίαλον ποιησάμενος, ὅτε τῆς ἐλάφου πολλῶν περὶ τὸν αὐτοκράτορα δίωξις ἐγεγόνει. οὐκ ἀπὸ δὲ τρόπου, καὶ τὴν αἰτίαν διεξελθεῖν τῆς δραστικῆς προνοίας, τῆς περὶ τὴν οἰκουμένην διατρεχούσης ὁσημέραι, ἀκαμάτῳ τε ὀφθαλμῷ ἐπισκοπούσης τὰ τῇδε, τάς τε

Imperator Tatimerem ad ſummum ducem cum litteris mittit, quibus mandatur, vt illic exercitũ in hybernis habeat. Quod vt milites compererunt, tumultuoſè ac ſeditioſè mandata repellentes, domi hyberna agitare contendunt, in regione barbara permanere detrectantes: tum quòd illic frigora intoleranda ſæuiant: tum quòd barbari ob multitudinem ſint inexpugnabiles. Dux ſuadela quadam officio ſuo conueniente refractarios illorum ſpiritus moderatur: ac poſtquam eos in ſolo barbaro obedientes habuit, concionem dimittit. Diebus illis diuina prouidentia deprehéſus eſt, qui ad Anchialum cædem patrarat: quando ceruos multi de Imperatoris ſtipatoribus inſequebantur. Non erit autem abs re rationem quoque commemorare agentis prouidentiæ, mundum percurrentis aſsiduè, & res noſtras indefeſſo lumine aſpicientis, ſemperque mortalibus factorum præmia remetien-

ἀντιδόσεις τῶν βεβιωμένων πρὸς τοῖς ἀνθρώποις πρυτανευούσης ἀεί. ἥλω τῷ δακτύλῳ τῆς δίκης ὁ τοῦ φόνου πατήρ. μετὰ χρόνου γὰρ ἐπὶ τὸ βασίλειον ἄστυ γινόμενος, τὰ τῆς χρυσῆς ζώνης ἐπίσημα χρυσουργῷ τεχνίτῃ τινὶ διαχωνεῦσαι παρείχετο. ὁ μὲν οὖν τεχνίτης τὰ μέλη τῆς ζώνης κατανοήσας λίαν ἐπίδοξα, τό τε σχῆμα τῆς ἐφηλώσεως βίαιον, τήν τε τοῦ προσώπου ποιότητα βάρβαρον, κλοπὴν δραθῆναί τινα ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ὑπείληφει. παραπεμψάμενος τοίνυν ἐκ τοῦ λεγομένου πραίτωρος τῶν δήμων ἄνδρας ἑπτά, παρεδίδου τῷ δικαστηρίῳ τὸν βάρβαρον. οἱ μὲν οὖν ὑψαυχενιζόμενον, καὶ λίαν καταστασιάζοντα, ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἐγκλημάτων τὸν βάρβαρον διεκόμιζον. ἑρμηνέα τε προσστησάμενοι, κατεπυνθάνοντο πόθεν αὐτῷ ζώνης περιβλέπτου, καὶ λίαν μεγαλοπρεποῦς ὑπάρξει λείψανα. ὁ μὲν οὖν φονευτὴς (γήπαις δὲ οὗτος ἄρα ἐτύγχανεν ὤν) λίαν σοφιστικῶς τὴν ἀπολογίαν παρείχετο. ἃ δὲ εἶπε, ταῦτα ἐκεῖνά ἐστι. τοῦ λογγοβάρδου ἔθνους ἀλβοῦις τὴν ἡγεμονίαν ἐκέκτητο. οὗτος εἰς ἔρωτα καταπίπτει νεάνιδός τινος. ἡ δὲ νεᾶνις θυγάτριον ἐτύγχανεν ὂν κονιμούνδου τοῦ τῶν γηπαίδων ἡγεμονεύοντος. ἐπεὶ δὲ τοῖς λόγοις πείθειν οὐχ οἷός τε ἦν, βίᾳ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἐχώρησεν. ἐνέδρας τοιγαροῦν συστησάμενος, ἀδοκήτως τε ἐπιθέμενος, ἀφαρπάζει τὴν παρθένον ὁ ἐραστής. ἐντεῦθεν ὁ πόλεμος λαμβάνει τὰ σπέρματα. οἱ μὲν οὖν λογγίβαρδοι κατὰ τὸν πόλεμον ὑπεστέρη-

tis. Digito iuſtitiæ captus eſt homicida. Nam cùm poſt interuallum temporis in vrbem imperatoriam veniſſet, aureũ baltheum ob inſignes in eo bullas conflandas dedit. Aurifex bullas opere pulcherrimo, & ſolido zonæ allaboratas, ac faciem præterea hominis barbaram attentius conſiderans, furtum ab eo factum ſuſpicatus eſt. Accerſitis igitur à Prætore populi, qui dicitur, apparitoribus ſeptem, barbarum tribunali tradit. Qui erecta ceruice ambulantem, & contumacem in prætorium deducunt, adhibitoque interprete quærunt, vnde illi balthei tam conſpicui, tamque magnifici ſpolia. Ibi interfector Gepida admodum aſtutè ſe tueri in hanc ſententiam. Longobardicæ gentis Principem fuiſſe Alboinum. Hunc adoleſcentulam Conimũdi Gepidarum regis filiam deperiſſe. Cui cum verbis quod volebat perſuadere nequiuiſſet, ad vim proceſsiſſe, compoſitiſque inſidiis improuiſò virginem inuaſiſſe ac rapuiſſe. Inde bellum extitiſſe, in quo Longobardos priores tuliſſe. Quocirca Conimundum Legatos ad Iuſtinum iuniorem miſiſſe, & auxilium obſecraſſe. Quò autem legatio plus apud Imp. valeret, dona

quo-

σαν. διά τοι τοῦτο ὁ Κονιμοῦνδος πρέσβεις ἀπέστελλε πρὸς τὸν νεώτερον ἰουστῖνον τὸν αὐτοκράτορα, συμμαχεῖν αὐτῷ ποτνιώμενος. ὅπως δὲ τῷ αὐτοκράτορι αἰδέσιμα τὰ περὶ τὴν πρεσβείαν προσγένοιτο, δῶρα ὁ ἠδικημένος μεγαλοπρεπῶς ἐπιπέμφει παρὰ τὸν καίσαρα. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὸ φιλότιμον θαυμάσας τοῦ ἱκετεύσαντος, πρὸς ἔλεον ἐπικλίνεται. ἐπιστολήν τε συντάξας, προστάττει Βαδουαρίῳ στρατηγῷ τὰς περὶ τὴν σκυθίαν καὶ μυσίαν δυνάμεις ἀθροίσαντα, βοηθεῖν κονιμούνδῳ. ἠγγέλθη τοίνυν ταῦτα τῷ ἀλβοΐνῳ. καὶ τὰς Ῥωμαίων ὀρρωδήσας δυνάμεις, συνθήκαις ἠξίου καὶ δώροις λαμπροῖς πρὸς τὸν ἠδικημένον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διαλύσασθαι. ἐζήτει τε, καὶ τὴν ἐπιγαμβρείαν γαμηλίοις νόμοις ποιήσασθαι. ὁ δὲ κονιμοῦνδος τὸ δριμὺ μὴ φέρων τῆς ὕβρεως, πολέμοις ἠξίου τὰς ὕβρεις τῶν ἐκβάσεων γίνεσθαι. γεγονυίας τοίνυν τῆς παρατάξεως, νικῶσι Ῥωμαῖοι. καὶ κύριοι τῶν σκύλων οἱ νενικηκότες καθίστανται. ἐντεῦθεν φησὶν ἡ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ζώνης ἐπίκλησις. εἶτα ἀνακρίνεται ὑπὸ τῆς περιπόλου τάξεως τοῦ δικαστηρίου, καὶ τίς οὗτος, ὃς τὴν ἐπιφανῆ ταύτην περιέκειτο ζώνην. ὁ μὲν οὖν ἐπισυνάπτει πλάσματα πλάσματι, καὶ φησίν. υἱὸς ἐκ παλλακῆς τοῦ λεγομένου τῶν λογγοβάρδων ῥηγὸς ἐτύγχανεν ὤν. ὃς τὴν ἐπιφανῆ ζώνην περιεβάλλετο. τοῦτον ἀνελὼν, καὶ λαφυραγωγήσας τὸν τεθνεῶτα, μισθὸν τῶν κινδύνων ἀνειλόμην τὴν ζώνην. οὕτω μὲν οὖν ὁ βάρβαρος λίαν σοφιστικῶς δεινῶς, ἐγένετο πιθανὸς τῷ διηγήματι. καὶ πως μικρὸν ἀποκρύπτει

quoque auguſta adiunxiſſe. Imperatorem in ſupplice munificentiam admiratum, & ad miſerationem inflexum, per epiſtolam Baduario duci præcepiſſe, vt è Scythia, & Myſia collectis copiis Conimundo ſuccurreret. Iis Alboino nuntiatis, eum Romanos timentem exercitus, fœdere, & donis ſumptuoſis, vt paucis abſoluam, cum eo, cui iniuriam intulerat, pacem facere voluiſſe, atque etiam affinitatem nuptiarum legibus contrahere ſtuduiſſe. Conimundum acerbitatem contumeliæ non ferentem, bello acceptas iniurias vlciſci poſtulaſſe. Collatis igitur ſignis, Romanos victoriam, & ſpolia obtinuiſſe. Inde ſe huncce tam inſignem baltheum acquiſiſſe. Poſtea à cohorte tribunal circumſtante interrogatur, quiſnam fuiſſet hoc tam eximio cinctus baltheo. Ille mendacium mendacio aſſuens, Longobardorum regis ex pellice filium fuiſſe: eum ſe interfeciſſe: exanimem ſpoliaſſe: baltheumque periculorum ſuorum premium abſtuliſſe. Hoc modo barbarus, cum perquam veteratoriè pro ſe reſponderet, & cædem ad exigui temporis momentum occultaret, non incredibilia narrare vi-

τὸν φόνον. ἀνέθη τοιγαροῦν τοῦ ἐγκλήματος. ἐπεὶ δὲ ἀφέθη, εἷς τις ἀνὴρ τῶν παρεστηκότων τῷ πραίτωρι συνετῶς ἀνακρίνει τοὺς λόγους, καὶ πυθέσθαι διεγχειρεῖ τὸν χρόνον τῶν ἱστορηθέντων ὑπὸ τοῦ γήπαιδος. διά τοι τοῦτο οἱ τοῦ δικαστηρίου ἐπιφθάνουσι δρόμῳ τὸν βάρβαρον, καὶ ἐπανήκειν αὖθις εἰς τὸ δικαστήριον ἀναγκάζουσιν, εἰσεληλυθότος γοῦν τοῦ βαρβάρου, ἠρώτα ὁ ἡγεμὼν τὸν χρόνον τῶν ἀφηγηθέντων αὐτῷ. ἐπεὶ τοίνυν πρεσβυτέρων πραγμάτων ἔκθεσις ἦν, τριάκοντά τε ἔτεσι προτερεύειν τὴν ἱστορίαν διέγνωστο, τούτων δὲ τῶν διηγηθέντων πεφυκέναι νεώτερον, πρὸς στρεβλώσεις ὁ πραίτωρ τοῦ δικαστηρίου τὸν βάρβαρον ἔφερε. τῆς τοίνυν γλώττης ἀντιθέτους ποιούσης τοὺς λόγους, τῶν τε κολάσεων κατεπειγουσῶν πρὸς τὰ εἰκότα τὸν βάρβαρον, ὁ φονευτὴς αὐτοκατάθετος γίνεται, καὶ παραγυμνοῦνται τὰ σφάλματα ἐξαγορευθέντος τοῦ ἐγχειρήματος. ὁ μὲν οὖν παλαμναῖος ἐκεῖνος καὶ βάρβαρος δίκας τῆς ὠμότητος εἰσπραττόμενος, ὀδοῦσι θηρίων παρεδίδοτο ψήφοις. εἶτα τῷ παμφάγῳ πυρὶ παρείχετο παρανάλωμα.

ſus, crimine abſoluitur. Tum quidam Prætori aſtantium, eius verba inter ſe componens diſcutit, & eorum quæ narrauerat, tempus noſſe geſtit. Quamobrem apparitores curſu eum inſecuti, in iudicium retrahunt. Ingreſſum Prætor de tempore eorum quæ narraſſet, percunctatur. Quoniam igitur certum erat, quiddam antiquius fuiſſe expoſitum, & ante annos triginta factum (quot annos ætatis ipſe nondum haberet) Prætor eum tormentis addicit. Vbi lingua aliam cantilenam edente, & cruciatibus ad vero conſentanea fatenda barbarum vrgentibus, confeſſus ipſemet quod res erat, delictum ſuum aperit. Ita cruentus ille crudelitatis ſuæ pœnas exigitur, beſtiiſque dilaniandus iudicum ſententiis obiicitur; deinde pro auctario flammis rapidis iniicitur.

CAPVT

CAPVT XI.

Monſtra in ſuburbanis Byzantij. Petrus Imperatoris germanus in locum Priſci Europaeæ militiæ dux declaratur. Priſcus cum copiis flumen tranſit. Chaganus cauſſam ſciſcitatur: quem ſui à bello dehortantur. Eius arrogantiam Priſcus per Theodorum medicum ſapienter caſtigat, veteri quadam de Seſoſtri Aegypti rege inducta hiſtoria. Mutat mentem Chaganus, partemq́ue prædæ à Priſco poſtulat. Captiui redduntur. Ob id à Mauricio Priſcus reprehenditur.

Ἐν τούτῳ δὴ τῷ ἐνιαυτῷ, εἰς τὰ πρὸ τοῦ ἄστεος, τίκτονται παράδοξα τέρατα. παιδίον τετράπουν. ἄλλο δὲ δικόρυφον. λέγουσι δὲ οἱ τὰς ἱστορίας μετ᾽ ἐπιμελείας συγγράψαντες, μὴ εἶναι εἰς ἀγαθὸν τὴν τῶν τεράτων ταῖς πόλεσιν ἐπιφαύσαι. τὰ μὲν οὖν τέρατα ἐπιδεδειγμένα Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι, παρεδόθη τῷ φόνῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποχειροτονεῖ τὸν πολέμαρχον, καὶ τὸν ἀδελφὸν (Πέτρος δὲ ὄνομα αὐτῷ) ἡγεμόνα τῶν Ῥωμαίων ποιεῖται δυνάμεων. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος τούτων οὔπω ἐπέπυστο, καὶ οὖν τὰς δυνάμεις ἀράμενος, διαπεραιοῦται τὸν ποταμόν. δυσανασχετεῖ γὰρ τὰ πλήθη τὴν τριβὴν πρὸς βάρβαρον χώραν ποιήσασθαι. ἐδεδίει γὰρ μήπως ἐξαπιναίως ἐφεστηκότες οἱ βάρβαροι, τὴν λείαν ἀποίσονται. ὁ δὲ Χαγάνος ἀκηκοὼς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τὴν ἀπόβασιν, λίαν ἐθαύμαζεν. εἶτα ἀγγέλους πρὸς τὸν Πρίσκον ἐξέπεμψε, τῆς ἀναζεύξεως τὴν αἰτίαν πυθέσθαι γλιχόμενος. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος ἀπεβουκόλησεν ὡς οἷόν τε τοῖς λόγοις πιθανῶς. ἡμέραι δὲ τρεῖς, καὶ ἠγγέλθη τῷ Πρίσκῳ μέλλειν διεγχειρεῖν

Hoc ipſo anno mirabilia portenta in ſuburbanis generata ſunt. Puer quadrupes. Alius biceps. Affirmant qui diligenter hiſtorias explicarunt, nihil fauſtum ciuitatibus portendi, quoties monſtra conſpiciuntur. Hæc igitur monſtra Mauricio oſtenſa, neci data ſunt. Porrò Imper. Priſcum exauctorans, Petrum fratrem Romanarum copiarum Præfectum inſtituit. Cuius rei Priſcus adhuc neſcius, cum copiis, quas in regione barbara hærere moleſtè ferret, amnem tranſit. Timebat enim, ne à barbaris deſubitò irruentibus diriperentur. Chaganus Romanorum deſcenſu audito etiam atque etiam admiratus, per internuntium reditionis huius cauſſam ſtudioſè exquirit. Priſcus qua poteſt verborum probabilitate Chaganum ludit. Poſt triduum nuntiatur Priſco, Chaganum in Romanos inuaſurum, & iam Sclauos Iſtrum iuſsiſſe traiicere. Verè enim eorum fœlicitate dolens, ira inflam-

τὸν χαγᾶνον τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεσιν ἐπιτίθεσθαι. τὰ δὲ τῶν σκλαβινῶν πλήθη προσέταττεν διαπεραιοῦσθαι τὸν ἴστρον. τῷ ὄντι γὰρ ἐχαλέπαινεν. ἐνεκότει τε λίαν ἐνευδοκιμηθείσαις τῆς Ῥωμαίων δυνάμεσιν. ὁ μὲν οὖν ταργήτιος, εἶτα τῶν βαρβάρων λογάδες τῷ χαγάνῳ παρῄνουν παραλύειν τὸν πόλεμον. ἔφασκον γὰρ, μὴ ἐνδίκως αὐτὸν χαλεπαίνειν Ῥωμαίοις. μεγαλοφρόνως τοίνυν ὁ πρίσκος πρεσβείαν ὡς τὸν χαγᾶνον ἐξέπεμψε (θεόδωρος ὄνομα αὐτῷ) τὴν φύσιν ἄνδρα δεξιόν τε καὶ εὐεπήβολον, τὴν τέχνην ἰατρὸν, τὴν γλῶτταν ἐλεύθερον, ὅστις δὲ κραταιὸς πρὸς τὸν χαγᾶνον ἐγένετο. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος φρονηματισθεὶς ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ συγκυρήσεσι, λίαν ὑψαυχενίζετο, καὶ κύριον ἑαυτὸν ἐθνῶν ἔφασκεν ἁπάντων. μὴ προσεῖναι τι ὅσονπερ ἥλιος ἀνατείνει τὸ βλέμμα, τὸν ἀντιτάξασθαι δυνησόμενον. διά τοι τοῦτο ὁ πρέσβυς ἱστορίας πολλῆς γενόμενος κάτοχος, βαρβαρικὰ παραδείγμασιν ἐταπείνου φρυάγματα. εἰπεῖν δὲ καὶ τὰ τῆς ἱστορίας οὐκ ἀνακόλουθον ὕπεστιν. ἔφησε γάρ. ἄκουε χαγᾶνε παλαιοῦ τινὸς, καὶ λίαν σοφοῦ διηγήματος. ἐπεὶ δὲ ἡ ἔναρξις προσεχῆ πρὸς ἀκρόασιν ἐνεποίει τὸν βάρβαρον, οὐκ ἐλάμβανεν ἐγκοπὴν ἡ τῆς ἱστορίας ἀφήγησις. σέσωστριν φασὶ γεγενῆσθαι ποτὲ ἄνδρα λίαν εὐδαίμονα, καὶ τῆς αἰγυπτιακῆς βασιλείας ἐπιφανέστατον. τοῦτον κομᾶν ἐπὶ τῷ πλούτῳ λόγος πρεσβύτης ἐρεῖ, ταῖς δὲ δυνάμεσι πεφυκέναι λίαν ἀκαταμάχητον. τὸν δὲ ἐπὶ ποσοῦτον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, κραιπαλᾶν, ὡς τ-

inflammabatur. Cæterùm Targitius, & nobilitas arma diſſuadentes, ipſum Romanis immeritò iraſci affirmabant. Magno igitur animo Priſcus oratorem ad Chaganum mittit, Theodorum nomine, hominem ingenio dexterum & ſagacem, profeſsione medicum, lingua liberum, qui velut firmo cinctus præſidio ad Chaganum veniebat. Barbarus propter res ſecundas conceptis ſpiritibus non parum ſuperbiebat, ſeque omnium gentium dominum gloriabatur; nec reperiri ſub ſole, qui ſibi poſſet reſiſtere. Quocirca Legatus, antiquitatis bene peritus hominis inſolentiā atque faſtidium exemplo quodam compeſcit: quod apponere non erit inſtituto alienum. Dicebat ergo, audi Chagane priſcam quandam, & ſapientiæ plenam hiſtoriam. Hoc exordium vbi barbarum attentum fecit, ſic Theodorus continuauit. Fuiſſe aiunt aliquando Seſoſtrin, hominem nimis quàm fœlicem, & Aegypti regem illuſtriſsimum. Hunc diuitiis circumfluxiſſe, potentiaq; & viribus inuictum extitiſſe, vetus eſt narratio. Eò autem dementiæ velut per crapulam proceſsiſſe, vt currum inauratum, inſertis gemmis pretioſis conſcenderet; cui relictis equis

&

ἁρμάμαξαν συμπῆξασθαι χρυσοκόλλητον. λίθους τε τιμίους ταύτῃ προσεμβαλεῖν, ἐφιζάνειν τε ἐπὶ ταύτης τὸν βάρβαρον. καὶ τοὺς μὲν ἵπποις, καὶ τοὺς ἡμιόνοις χαίρειν εἰπεῖν, τοὺς δὲ τῶν ἡττημένων βασιλέων, τῷ ταύτης ζυγῷ τοὺς αὐχένας προσβαλεῖν. ἕλκειν τε ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τοὺς ἠτυχηκότας τῶν βασιλέων τὸ τοῦ σεσώστριδος ὄχημα. τοῦ τοίνυν αἰγυπτίων βασιλέως μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλὰ περιφανῶς πολλάκις κατονειδίζοντος τοῖς ἡττημένοις τὴν συμφορὰν, ἕνα τινὰ τῶν βασιλέων φασὶ τῶν ἐπιβεβλημένων τῷ ζυγῷ τοῦ ὀχήματος, ἐν μεγάλῃ τινὶ, καὶ περιφανεῖ ἑορτῇ, τῶν αἰγυπτίων συῤῥεόντων τῶν ὄχλων, μὴ ἐθέλειν ἕλκειν τὸ ὄχημα, πυκνά τε εἰς τοὐπίσω συστρέφεσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τροχῶν κίνησιν διορᾶσθαι. ἀσυμφώνου τοίνυν τῆς ὁλκῆς γινομένης, διὰ τὸ μὴ μίαν συνόδευσιν τοὺς ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένους ποιήσασθαι, ὁ τῶν αἰγυπτίων βασιλεὺς ἔφησε πρὸς τὸν τὰς πυκνὰς ποιούμενον συστροφάς. ἄνθρωπε, τί πρὸς τοὐπίσω τὸ βλέμμα κινεῖς; τί τοὺς τροχοὺς ἱστορεῖς; πῶς διεξεῖναι κέχηνας; τὸν δὲ φῆσαι μετὰ φιλοσοφίας πολλῆς πρὸς τὸν σέσωστριν. τεθαύμακα τῶν τροχῶν τὰ κινήματα· ἀνώμαλον ἔχει τὴν κίνησιν· τὰ τοίνυν τούτων μέρη μετεωρούμενα, αὖθις καταχθόνια γίνεται. καὶ ἔμπαλιν τὰ προειπέντα μετὰ τοῦτο ἀπαιωρίζεται. τούτων τοιγαροῦν λέγουσιν ἀκηκοότα τὸν σεσῶστριν, παιδευθῆναι μὴ μεγαλοφρονεῖν, νομοθετῆσαί τε τοὺς βασιλικοὺς αὐχένας τῶν ζυγῶν ἀφεθῆναι, εἶτα ἡμιόνοις τὴν ὁλκὴν ἐπιτρέψαι.

& mulis, victos ab ſe reges ſubiungeret, qui illum miſeri in forum protraherent. Hic igitur rex Aegyptius cum in proſperitate ſua moderationem animi non adhiberet: ſed palam, & ſæpius victis regibus de calamitate inſultaret, ferunt quendam ex curruum trahentibus, cum forte magno, & inſigni die feſto frequens populus conueniſſet, noluiſſe trahere: crebroque retro conuerſis oculis, rotæ volubilitatem contemplatum eſſe. Cum ita currus inæqualiter traheretur, propterea quod trahentes non paribus ſimul momētis traherent, rex toties reſpicientem compellans, quid eſt, inquit, bone vir, quod oculos in tergum toties retorques? quid ita rotas aſpectas? quonam abire inhias? Tum ille cordatè, miror ait, tam varios rotarum motus. Earum quippe partes in altum ſublatæ, rurſus in humum deſcendunt, iterumq; aſcendunt quæ deſcenderant: His auditis, narrant Seſoſtrin ad modeſtiam correctū eſſe, mandaſſeque denuò iunctis

Ταῦτά σε παιδευέτω χαγάνε. οὐδὲν ἀστατώτερον εὐπραγίας. ὁ μὲν οὖν χαγᾶνος ἀποθαυμάσας τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀνδρὸς, βαλάζει τὸν τῦφον, καταπραΰνει τὸ θράσος, μεταβάλλει πρὸς ἠρεμαίαν κρίσιν τὰ πράγματα. τριχαιρουῦ ὥρας ἀποσιωπήσας πολλὰς, ἔφησε πρὸς Θεόδωρον· οἶδα καὶ τυραννεῖν θυμὸν ἐξοιδαίνοντα. οἶδα καὶ στρατεύειν ὀργήν. ἀλλ' ὅτι καιρός. χαλεπότητος διαλέλυμαι τῷ Πρίσκῳ, Θεόδωρε. ἔστω δέ μοι καὶ αὐτὸς φίλος ἐπιεικής. ἀγέραστος τῆς λείας μὴ μενέτω χαγᾶνος. ἐπὶ τῆς ἐμῆς γῆς ἐπιβέβηκε. περὶ τοὺς ἐμοὺς ὑπηκόους ἐξήμαρτεν. ἔστω τὰ τῆς εὐπραγίας κοινά. ἐπὶ τούτοις φιλοφρονησάμενος, πρὸς τὸν Πρίσκον τὸν Θεόδωρον πέπομφεν. ὁ μὲν οὖν Θεόδωρος γεγονὼς πρὸς τὸν Πρίσκον, διεξῆλθεν αὐτῷ τοὺς βαρβάρου λόγους. ὁ δὲ Πρίσκος τῇ ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐκάθισε. παρῄνει τε Ῥωμαίοις κοινωνὸν τῶν λαφύρων ποιήσασθαι καὶ τὸν βάρβαρον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τέως πρὸς τὸ συνοίσειν μὴ ἐνδιημήσαντες, κατεστασίαζον τοῦ στρατηγοῦ. ὁ δὲ στρατηγὸς πολλοῖς, καὶ ποικίλοις, καὶ λίαν ἐντελέσι λόγοις χρησάμενος, τὰς δυνάμεις ὑπέπεισε δοῦναί τι τῷ βαρβάρῳ τῆς λείας. ἀπέδοντο τοίνυν Ῥωμαῖοι τοὺς ἑαλωκότας τῷ χαγάνῳ βαρβάρους, τῶν δὲ λοιπῶν λαφύρων ἀμέτοχον αὐτὸν ποιησάμενοι, διαλύουσι τὸ ἀμφίβολον. ἀσμενίσας τοίνυν ὁ χαγᾶνος τὴν τῶν βαρβάρων ἀπόδοσιν,

mulis, à collo regum iuga demi. Hæc tibi documento ſint Chagane felicitate nihil eſſe inconſtantius. Chaganus hominis in admonendo lenitate commotus, faſtum abiicit, confidentiam comprimit, ad pacem ſe dat: & poſtquam horis pluribus conticuit, tandem Theodorum his affatur. Noui imperare animo meo cum limites egreditur: noui iram debellare, ſed in tempore. Deſino Priſco iraſci, Theodore: ille viciſsim ex æquo & bono mihi amicus eſto. Partem prędarum Chaganus conſequatur. In ditionem meam inuaſit: ſubditos meos afflixit. Bona inde parta communia ſunto. Poſthæc mira humanitate tractatum, ad Priſcum remittit; cui Theodorus barbari verba renuntiauit. Die altero Priſcus acto conuentu Romanos hortatur, vti barbarum prædæ ſocium fieri patiantur. Romani tunc, quid expediret, non conſiderantes, duci aduerſantur; qui multis, variis, prudentiſsimiſque ſermonibus eò illos adegit, vt aliquid de ſpoliis barbaro donandum putarent. Dant igitur Chagano barbaros captiuos; & reliqua præda ſibi retenta, controuerſiam omnem dirimunt. Chaganus

χώραν ἐδίδου τοῖς διαβάσεσιν. οὕτω μὲν οὖν οἱ Ῥωμαῖοι πέντε χιλιάδας βαρβάρων τῷ χαγάνῳ προῖκα καταβαλλόμενοι, ἐπὶ τὰ Δριζίπερα γίνονται. ὁ δὲ στρατηγὸς ἀφίκετο ἐς Βυζάντιον. τηνικαῦτα ὁ Μαυρίκιος τῷ Πρίσκῳ ἐμέμφετο, σφάλμασί τε εὐηθείας αὐτὸν περιέβαλλεν, ἀσυνέτως ἀποδεδωκότα τῷ βαρβάρῳ τὴν λείαν.

nus libenter illis receptis, per regionem ſuam tranſitum Romanis permittit. Ita illi quinque millibus captiuorum redditis, Drizipera veniunt. Dux Byzantium proficiſcitur, quem Mauricius de ſtultitia facti reprehendit, vt qui barbaro partem prædæ ſine iudicio reſtituerit.

FINIS LIBRI SEXTI.

S 2 HISTO-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

LIBER SEPTIMVS.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

TVRBATIO in Romanorum exercitu. Eorum contra Sclauos, ſiue Getas (vt antiquitus appellabantur) virtus. Aſimi inter Petrum, & ciues acta. Piragaſtus Sclauorum tribunus in pugna perimitur. Romanorum fortitudo. Aqua deficiuntur. Petrus Sclauis ſuccumbit. Ducis partes Priſco rurſus imponuntur. Ioannis ieiunatoris, Conſtantinopolitani Archiepiſcopi è vita emigratio. Pecunia à Mauricio mutua data, & in pacto ſyngrapha Ioannis. Imperator verè pietatis amãs, pannoſas quaſdam veſtes poſt eius mortem inuentas honorat. Mauri Carthaginem adoriuntur. Gennadij virtute bellum tollitur. Cometes diebus compluribus apparet. Chaganus caſo Principe Nephtalitarum (Turcarum quidam populus eſt) genti ſeruitutem imponit. Agarenis præterea domitis, caſis item Colchorum trecentis millibus, & Turo, qui contra ipſum ſeſe commouerat, interfecto, triumphales ad Mauricium literas mittit. Subegit quoque Abaros. Populi Taugaſtenſes & Mucrita, ad quos Abares victi perfugerunt, Var & Chunni. Ex hiſce gentibus Iuſtiniano Imperatore pars quædam in Europam influxit, qui etiam Abares ſeſe dixerunt. De monte aureo, vt quidem vocatur. Turcarum regionem terramotus, & peſtifera luis expertem eſſe. Eorum religiones & ſacra. De vrbe Taugaſt. De Indis albo corpore. De vermibus ſericum gignentibus, vnde veſtes ſericæ. Apud

Chubdam

Chubdam plurimum ſerici confici, & de bombycum cura diligenti. Chagani verba ad Priſcũ, de alienis non occupandis: & pace non violanda. Priſcus Singidonem vrbem ſeruat. Barbarorum acta in Dalmatia; caſtella ab iiſdem vaſtata. Gunduis à Priſco in Dalmatiam cõtra barbaros miſſus, rem pręclarè gerit. Anno imperij decimonono quidam monachus Mauricio ipſius, filiorumq́ interitum vaticinatur. Nam ſtricto enſe à foro, vſq́ ad veſtibulum palatij gradiens, cum liberis gladio caſum iri pręnũtiat. Pręterea Herodianus neſcio quis, Imp. euentura indicauit. Exercitus fame laborat. Chaganus quinq́ dierũ inducias inopinata humanitate largitur, quo liberè, ac ſine metu commeatum à barbaris comportarent. Aromatis honorificè à Priſco donatus, in Myſiam ſecedit, ibiq́ cum Comentiolo certamen init. Proditione ducis, Romani à barbaris funduntur. Comẽtiolus fuga vrbem Drizipera petit, à qua vt fugitiuus repellitur. Ad murum longum abit. Barbari ſequentes, primùm DriZipera deprędantur; Alexandri martyris templum ſpoliant: eius corpus è conditorio protractum indigniſſimè habent. In martyrem contumelioſos cœleſtis vindicta perſequitur. Nam ſeptem filij Chagani bubone, ſeu peſte inguinaria vno die extinguuntur. In biſce tumultibus Comentiolus Byzantium venit. Barbari ad longum murum accedunt. Byzantini adeò conſternantur, vt Europa deſerta in Aſiam traiicere cogitent. Imperator Hartamonem pro oratore ad Chaganum legat; cui blandis verbis, magnificisq́ muneribus agrè pax perſuadetur, dicenti, iudica Deus inter Chaganum, & Mauricium, inter Romanos & Abaros. Ad pactam pecuniam vicena aureorum millia adiiciuntur. Portenta humana ſpecie in Nilo conſpecta; & de eiuſdem fluminis incremento opiniones diuerſę. Hiſtoricus Anarchidem Gnidium ſequitur; nempe, in annos ſingulos in Aethiopia magnos; & continuos imbres, à ſolſtitio ęſtiuo ad ęquinoctium auctumnale è cœlo decidere. Eſſe igitur rationi affine, hybernis menſibus Nilum parcius fluere, naturali fluxu videlicet à ſuo fonte: ęſtiuis autem, propter cœleſtes aquas in ipſum pręcipitantes increſcere. Hęc ſeptimus.

CAPVT I.

Petrus dux Priſco ſubſtitutus, ad exercitum cum mandatis ab Imperatore diſcedit. Ob annonam partim in veſtibus, partim in armis, partim in auro ſignato accipiendam miles tumultuatur. Mauricius in concione probris appetitur. Iratos dux lenit, edictumq́; Imperatoris gratioſum, de præmiis bene meritorum proferens, beneuolentiam exercitus reconciliat. Omiſſis maledictis Imperator collaudatur.

Οὕτω μὲν οὖν Πρίσκος ἀπεχειροτονεῖτο. πολέμαρχος δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὁ Πέτρος ἀναγορεύεται, ὃς καὶ αὐτάδελφος Μαυρικίου ἐτύγχανεν ὤν. ἐγχαράττει τοίνυν βασιλικὰς ἐπιστολὰς ὁ Μαυρίκιος, ταύτας τε τῷ στρατηγῷ ἐπιδοὺς, τοῦτον ἀπεκδημεῖν τοῦ ἄστεος παρεσκεύαζε. καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀφικέσθαι παρεκελεύετο. Ἡ μία τοιγαροῦν τῶν βασιλικῶν ἐπιστολῶν στρατιωτικῆς ἐπιδόσεως τύπος ἐτύγχανεν. ὁ δὲ τύπος ἠβούλετο τριτταῖς μοίραις συντάττεσθαι τὴν ἐπίδοσιν, δι' ἐσθῆτος, καὶ ὅπλων, καὶ χαράγματος χρυσίου. ἀποφοιτήσας τοίνυν τῆς Περίνθου ὁ στρατηγὸς, ἐπὶ τὰ Δριζίπερα γίνεται. καὶ καταλιπὼν τὰ Δριζίπερα, τῇ Ὀδησσῷ προσομιλεῖ. τὸ μὲν οὖν στρατόπεδον ἐπιβεβηκότα τῆς Ὀδησσοῦ τὸν πολέμαρχον, ἐπισήμως ὑπεδέχετο λίαν. τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ πολέμαρχος, στηλιτεῦσαι τῷ πλήθει τὰς βασιλικὰς συλλαβὰς ἐνεχείρει. ἡ μὲν οὖν πληθὺς ἑώρα πρὸς τάραχον, προακηκόει γὰρ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα. τοῦ τοίνυν στρατηγοῦ εἰς συνάθροισιν μίαν ἐπειγομένου τὰς δυνάμεις ποιήσασθαι, εἰς ὑπήκοον δὲ τῶν συ

HVnc in modum Priſcus gradu motus, & Petrus ab Imperatore (cuius frater germanus erat) belli dux appellatus eſt. Imperatoria mandata Mauricius conſcribit, cum iis Petrum ab vrbe dimiſſum ad exercitũ proficiſci monet. Horum vnum reddendæ militaris annonæ formã continebat; nempe vt tripartitò, in veſte, in armis, in nummis aureis erogaretur. Perintho igitur diſcedens, Drizipera, iiſque relictis, Odeſſum accedit, vbi eum exercitus exquiſito cum honore accepit. Die quarto, ab Imperatore ſcripta militibus euulgare inſtituit. Milites, quod mandatum Imperatoris auditione præcepiſſent, turbas facere. Cumque dux in vnum eos cogere, & ad edicta amplectenda inducere conaretur, reſilienti-

bus

ἐληλυθότων τὰ τοῦ βασιλέως περιήσαντα λόγια, ἀποσκιρτᾷ τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸν στρατηγὸν καταλιμπάνον ἀγέραστον, ἀπὸ σημείων τεττάρων μετὰ περάχου στρατοπεδεύεται. ὁ δὲ Πέτρος καταστασιαζόμενος, ἀποκρύπτει τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων τὰ λυπηρότερα. ἔχων δὲ ἀνὰ χεῖρα καί τινα βασιλικῶν θεσπισμάτων τοῖς πολεμίοις ὄχλοις συνοίσοντα, ἠξίου ταῦτα ἐμφανῆ τῇ Ῥωμαϊκῇ δημοσιεῦσαι πληθύϊ. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι ἐκκλησίαν ποιήσαντες, ἐς Μαυρίκιον ἐβλασφήμουν. ὁ δὲ πολέμαρχος συνέσει καὶ πειθοῖ τὴν τῶν στρατοπέδων κατευνάσας ὀργὴν, τὰς ἱλαρωτέρας τῶν τοῦ βασιλέως ἐπιστολῶν τοῖς ἐνόπλοις ἐστηλίτευε δήμοις. ἦν δὲ τὰ φιλοτίμως ἐν αὐταῖς περιεχόμενα τάδε.

bus ac repugnantibus illis fruſtra fuit : quin etiam eo contempto, ad quartam leucam fremebundi ſecedere cœperunt. Petrus ſeditione circumuentus, de edictis triſtiora tacet : & cùm haberet in manu quædam, infeſtæ multitudini profutura, ea demum publicanda cenſet. Romani in concionem conuenientes, Mauricium verborum contumeliis lacerant. Quorum iracundiam prudentia, & vi quadā perſuadendi mitigans dux, lętiora in apertum profert, quæ quidem hæc magnificè complectebantur.

Τοὺς ἀριστεύοντας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐκ τῆς τῶν κινδύνων μεγαλοψυχίας περιπεπτωκότας τισὶ συμφοραῖς, ἔχειν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τὴν ἀνάπαυλαν. τούτους δὲ ἐν ταῖς πόλεσιν ἀπομάχους πεφυκότας σιτίζεσθαι δαπάναις βασιλικαῖς. τοὺς δὲ παῖδας τῶν στρατευσαμένων, καὶ ἐν πολέμοις ἀποβαλόντας τοὺς φύσαντας, ἀντὶ τῶν τεκόντων ἐγγράφεσθαι πρὸς τὸν πόλεμον.

Placet Romanos fortiter dimicantes, & ex magnitudine animi ad pericula ſubeunda in calamitatem delapſos, de cætero vacationem habere; eoſque expeditionum immunes, per ciuitates ſumptib. Imperatoriis ſuſtētari. Filios autem eorum qui militarūt, & in pugna interierūt, pro ipſis parētibus in albū referri.

His

Ταῦτα τοιγαροῦν ἐπὶ βημάτων τινῶν ὑψηλῶν τῶν ὁπλιτικῶν ἐκκλησιάσας, ἐπέστρεφε, πιθανῶς τε κατεδούλωσεν. ἔνθεν καὶ μεταβολὴν τὰ τῆς ἀνίας ἐλάμβανε, καὶ πρὸς τὴν ἐς Μαυρίκιον εὔνοιαν τὸν αὐτοκράτορα ἅπας ἐτέτραπτο. τοιγαροῦν κατευφήμει τὸν καίσαρα, τῶν πρὸ μικροῦ ἀπολελυμένος διαβολῶν. τὸ γὰρ πλῆθος ἀβέβαιον ὂν σταθμῶν, οὐδαμῶς ἐπιβέβηκε τῆς ἐκ τοῦ παρήκοντος ἐκφορᾶς, μεταμορφούμενον εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχεν. οὕτω μὲν οὖν ὁ στρατηγὸς ἐπὶ τοῖς λυπηροῖς πρὸς τὸ στρατόπεδον διελύσατο.

His è ſublimi ſuggeſtu recitatis, milites in viam reuocauit, & perſuadendo fregit; mœroreque fugato, vnuſquiſque Imperatori Mauricio animum reddidit. Proinde calumniis paulò antè iactatis liberatum, omnes laudibus euehere. Multitudo ſiquidem inſtabilis eſt, & à quolibet impetu ſe anferri patitur, temereque, & fortuitò alias cogitationes induit. Ita dux mandatum odioſum comprimens, ab exercitu gratiam iniuit.

CAPVT II.

Seditio Imperatori nuntiatur. Exercitum mille anteambulant, qui cum Sclauis prædam opimam ducentibus pugna congrediuntur. Cuiuſdam Romani virtus. Barbari occiduntur. Petrus in venatu crus alliſu frangit. Imperator morarum impatiens, probroſè ad eum ſcribit; audienſq́; Sclauos Byzantium iter infeſtum moliri, in Thracia illi remanſionem imperat. Eius è loco in locum profectio. A Nobenſibus exoratur, vti cum ipſis ſollemne S. Lupi Martyris agat. Theodoropolim poſtmodum abit.

Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ τῷ αὐτοκράτορι τὰ περὶ τῆς στάσεως τῶν δυνάμεων κατεμήνυεν. ἀπολιπὼν τὴν ὁδηγὸν, ἐπὶ τὰ εὐώνυμα τῶν χωρῶν μετεφοίτα. τῇ τε Μαρκιανοῦ συγγινόμενος πόλει, χιλίους προθέειν τοῦ στρατοπέδου προσέταξε. καὶ οὖν ἐντυγχάνουσιν οὗτοι ἑξακοσίοις Σκλαβηνοῖς λείαν ἐπαγομένοις Ῥωμαίων πολλήν. τὰ γὰρ Ζάλδαπα, καὶ Ἄκυς, καὶ Σκόπις κατανενεμηκότες, αὖθις ἐλαφυραγώγουν τοὺς ἀτυχήσαντας. ἣν δὲ αὐτοῖς ἐπὶ πλῆθος πολλὴ

QVarto die Imperatorem de ſeditione certiorem facit, excedenſque Odeſſo, in læuam regionis viã flectit, & Marcianopolim veniens, mille de ſuis exercitum præcurrere iubet. Qui in ſexcentos Sclauos, præda Romana onuſtos incidunt. Zaldapa namq́ue, Acys, & Scopos depopulati, de integro miſeros ex-

pilane-

ἁμαξῶν ἡ ἀποσκευὴ τῶν λαφύρων. ὡς δὲ ἐπιόντας ἔβλεψαν τοὺς Ρωμαίους οἱ βάρβαροι, εἶτα καὶ ἀντεβλέφθησαν, ἐπὶ τὸν φόνον τῶν αἰχμαλώτων ἐτράποντο. ἀναιρεῖται τοίνυν ἡ τῶν ἀρρένων αἰχμαλώτων ἡβηδὸν ἡλικία. ἐπεὶ δὲ δύσφευκτος τοῖς βαρβάροις ὑπῆν ἡ συνάντησις, τὰς ἁμάξας συνθέντες, περιεβάλοντο χάρακα. ἅμα τοῖς μειρακίοις τὰ γύναια εἰς τὸ μεσαίτατον τῆς τάφρου ἐναποθέμενοι. οἱ δὲ Ρωμαῖοι πλησιαχότες τοῖς γέταις (τοῦτο γὰρ τοῖς βαρβάροις τὸ πρεσβύτερον ὄνομα) οὐκ ἐθάρρουν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. ἐδεδίεσαν γὰρ τὰ ἐκ τοῦ χάρακος κατὰ τῶν ἵππων ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀκόντια προερχόμενα. ὁ τοίνυν τούτων ἐπιστάτων (ἀλέξανδρος ὄνομα αὐτῷ) τῇ πατρίῳ τῶν Ρωμαίων φωνῇ τοῖς Ρωμαίοις ἐνεκελεύετο καὶ κατὰ συστάδην τῶν πολεμικῶν κινδύνων ἐφάπτεσθαι. αὐτὰρ οἱ Ρωμαῖοι ἀποβάντες τῶν ἵππων, προσομιλοῦσι τῷ χάρακι ἐνδιδοασιν τε καὶ ἀντελάμβανον τὰς ἐκπομπὰς τῶν βελῶν. τῆς μάχης τοιγαροῦν διακρούσης ἑκατέρᾳ δυνάμει, Ρωμαῖος τις εἰσεπήδησε, καὶ ἀνεὶς, ἐπὶ μιᾶς ἐπιβαίνει ἁμάξης συνεζευγμένης τῷ χάρακι, καὶ περιφρουρούσης τὸ βάρβαρον. εἶτα στὰς ἐπὶ ταύτης, τῷ ξίφει τοὺς πλησιάζοντας ἔπαιε, γίνεται τοίνυν τοῖς βαρβάροις ἀμεθόδευτον τὸ κακόν. λύουσι γὰρ ἐντεῦθεν οἱ Ρωμαῖοι τῶν βαρβάρων τὸν χάρακα, οἱ δὲ βάρβαροι ἀπεγνωκότες τοῦ σώζεσθαι, τὴν ἐπίλοιπον τῆς αἰχμαλωσίας μοῖραν ἀπέσφαττον. οἱ δὲ Ρωμαῖοι ἐγ-

pilauerant, plauſtra complura ſpoliis impleuerant. Barbari vt Romanos imminẽtes viderunt, & ab iis viſi ſunt, ad captiuos iugulandos prorumpunt, pubemque totam è medio tollũt. Quoniam verò occurſum Romanorum vitare ſe vix poſſe cernebãt, vehiculis iunctis pro vallo ſe circumſepiunt; pueros, & mulieres in medium recipiunt. Romani Getis (hoc enim illis nomen vetus eſt) propiores facti, manum conferere cominus non audebant, è vallo accidentia in ipſorum equos tela metuentes, cum Alexander Præfectus eos ad diſcrimen ſtataria pugna ſubeundum patria lingua cohortatur. Ergo Romani de equis deſcendentes ad vallum procedũt; tela vtrinque iaciuntur, & ex parte vtraque Marte continuato, Romanus quidam inſilit, enitenſq; plauſtrum vallo coniunctum, & pro defenſione obiectum conſcendit, illique inſiſtens, accedentes gladio ferit. Barbaris deeſt cladis effugiendæ conſilium. Perrumpunt quippe vallum Romani; ex quo barbari ſalutis ſpe orbati, reliquum captiuorum necant. Romani magna mole irruentes, ſerò licet, & vix, barbaros intra vallum trucidant. Altero die victores

Digitized by Google

κρατῶς ἐπιθέμενοι, ὀψέ που καὶ μόλις αὐτοὺς περὶ τὸν χάρακα βαρβάρους ἀπέκτειναν. δευτέρα δὲ ἡμέρα, καὶ οἱ νενικηκότες τῷ στρατηγῷ τὰ συγκυρήσαντα διεξήεσαν. πεμπταῖος δὲ ὁ στρατηγὸς κατὰ τοῦτον τὸν χῶρον γενόμενος, καὶ δὴ τὰ ἐπίχειρα τῶν προθεόντων ἰδών, ἠμείψατο τοὺς ἀνδραγαθήσαντας δώροις. τῇ δευτεραίᾳ κυνηγετεῖν ὁ πέτρος πειρώμενος, γίνεται πρὸς ἄλσος βαθύ. συὸς τοίνυν μεγίστου ἐν τούτῳ τῷ τέμπει κατεμφωλεύοντος, καὶ τῆς ὑλακῆς τῶν κυνῶν γινομένης μεγάλης, τὸ θηρίον τοῦ ἑδράσματος ἐξανίσταται, καὶ κατὰ τοῦ πέτρου χωρεῖ. ὁ δὲ στρατηγὸς πρὸς φυγὴν ἀναστρέψας τὸν ἵππον, τὸν εὐώνυμον πόδα ἐξέθλιψεν δένδρῳ ὑψιτενεῖ προσραγείς. ὀδύναις τοιγαροῦν ὁ πέτρος ἀφορήτοις σφακελιζόμενος, ἐνδιατρίβει τῷ χώρῳ, ἐπὶ τῷ σφάλματι κρατερῶς λίαν νοσηλευόμενος. ὁ δὲ καῖσαρ ἀσχάλλων ἐπὶ τῇ τριβῇ τοῦ στρατηγοῦ, τήν τε περὶ τὸν πόλεμον ἀπραξίαν θαυμάσας, τὸν στρατηγὸν ἐλογογράφει ταῖς ὕβρεσιν. ὁ τοίνυν πέτρος τὴν ἐν γράμμασι δυσφημίαν μὴ φέρων τοῦ αὐτοκράτορος, ἔτι πικρῶς ὑπὸ τῆς νόσου κατατρυχόμενος, μεταποιεῖται τὸν χάρακα, καὶ τάφρους τέτταρας ἐναλλάξας, ἐπὶ τὰς τῶν σκλαβηνῶν ἐνεφοίτα διατριβάς. δεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος βασίλειον ἐπιστολὴν τῷ αὐταδέλφῳ ἐξέπεμπεν, ἐνδημῆσαι τῇ θρᾴκῃ. ἠκηκόει γὰρ ὁ μαυρίκιος τῶν σκλαβηνῶν τὰ πλήθη ἐς βυζάντιον τὰς ὁρμὰς ἐπιφέρειν. ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκ τούτου ἐπὶ τὸ

Petro duci euenta exponunt. Qui die quinto in eodem loco verſans, præmiaque à præcurrentibus parta conſpiciens, donis eos ob virtutem eſt proſecutus. Poſtridie venationem exorſus, in denſum quendam ſaltum venit, in quo aper immanis delitebat. Qui reſonis canum latratibus è latibulo ſuo excitus, ducem petit. Is equo ad fugam conuerſo, ſiniſtrum pedem excelſæ arbori illiſum comminuit. Doloribus ob id intolerandis tabeſcens, & ex illo infortunio laborans grauiſſimè, in locis illis ſe ſetenet. Imperator moras indignans, tantamque belli ceſſationem admirans, ſtomachoſiores ad eum ſcribit. Petrus conuitia non ferens, quanquam adhuc acerbis oppreſſus cruciatibus, itineri ſe dat, & quartis caſtris loca, vbi Sclaui morabantur attingit. Decimo die Mauricius fratri epiſtolam tranſmittit, qua præcipit, vt quoniam audierit, Sclauorum copias infeſtas Byzantium aduenrare, ipſe Thracia ne excedat. Ob hoc Piſtum caſtellum, deinde Zaldapa contendit. Poſtero die Iatrum vrbem venit. Latarcioque caſtello præterito, Nobis propinquat. Eius aduen-

tu in

πίσω γίνεται φρούριον. μετὰ τοῦτο πρὸς τὰ Ζάλδαπα ἀφικνεῖται. δευτέρα δὲ ἡμέρα καὶ πρὸς τὴν Ἰάτρον τὴν πόλιν φοιτᾷ. καὶ δῆτα τὸ Λαταρκίου φρούριον παραμείψας, εἰς Νόβας στρατοπεδεύεται. οἱ τοίνυν ἐγχώριοι ἀκηκοότες τὸν στρατηγὸν ἐλευσόμενον, τοῦ ἄστεος ἐξεχώρησαν, καὶ συναντήσιν αὐτῷ λίαν ἐπίδοξον ἐποιήσαντο, καὶ τὸν Πέτρον καθικετεύουσι, συνθιασῶσαι τῆς Λύπου γενέθλης τοῦ μάρτυρος πανηγύρεως. κατ' ἐκείνην γὰρ τὴν ἡμέραν ἦν ἡ προεόρτιος ἑορτὴ Λύπου τοῦ μάρτυρος. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς διημερεύσαι περὶ τὸν χῶρον διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀνάγκης ὁδοιπορίαν μὴ δύνασθαι ἔφασκεν. οἱ δὲ τοῦ ἄστεος παχυνάντες τὴν ἀξίωσιν, τῇ ὑπεροχῇ τῶν δεήσεων τὸν στρατηγὸν ἐβιάσαντο μέτοχον γενέσθαι τῆς πανηγύρεως. ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἡμέρας δύο ἀνὰ τὸ πόλισμα γεγονώς, ἀπαίρει ἐντεῦθεν, καὶ ἐπὶ τὴν Θεοδώρου πόλιν τάφρον ἐχάραξεν. ὑπὸ πρώτην δὲ ἕω ἐν τῇ λεγομένῃ Κουρίσκα φοιτᾷ.

tu in vrbem perlato, incolæ perhonorificè obuiam prodeunt, enixius rogantes, vti feſtum diem Lupi martyris (cuius eo die præfeſtum erat) cum ipſis agere ne grauaretur. Reſpondet, propter neceſſariam profectionem illic ſe nec vnum diem poſſe commorari. Tum ciues magis atque magis inſtantes, ſummis precibus quod volunt extorquent. Biduo ibidem peracto diſcedit, & ad Theodoropolim caſtrametatur, primoque diluculo Curiſcam venit.

CAPVT III.

Ab Aſimitis tum ciuibus, tum præſidiariis honeſtiſſimè Petrus excipitur. Eximiorum militum aſpectu delectatus, ab oppidanis eos impetrare fruſtra laborat. Saeua lis, cum ſacrorum etiam locorum, & Epiſcopi contemptu enaſcitur. Deniq; deſiderio fruſtratus, & probris oneratus; vrbem deſerit.

Τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἐν Ἀσίμῳ τῇ πόλει τὰς ἐπαύλεις ποιεῖται. ἐπεὶ δὲ οἱ τοῦ ἄστεος ἐμεμαθήκεσαν προσδόκιμον ὄντα τὸν στρατηγόν, ἔξω γεγονότες τοῦ ἄστεος, συναντῶσι τῷ Πέτρῳ, καὶ περιφανῆ τὴν περὶ τὸ ἄστυ τοῦτο ἐπιτελοῦντο εἴσοδον. ἐν τῷ πολίσματι τούτῳ ἀπὸ πρεσβυτέρων χρόνων λεγεὼν ὁπλιτικὸν συνετέτακτο, ἐπὶ διὰ

Tertio die in oppido Aſimo ſubſiſtit. Oppidani vbi eum affore didicerunt, obuiam ſe effundunt, & inſigni pompa introducunt. Huic oppido præſidium militare iam pridem impoſitum erat; quod barbari crebrius id incurſantes lacerarent.

φρουρᾷ τῶν τῆς πόλεως. πυκνότερον γὰρ περὶ ταύτην τὴν πόλιν, οἷα διάττοντες οἱ βάρβαροι κατεπόλαζον. πυνθόμενοι τοιγαροῦν τὸ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὁπλιτικὸν καθεστὸς μέλλειν ἥκειν τὸν στρατηγὸν, τὰ σημεῖα ἀράμενοι (ἃ βάνδα Ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν) ἀποχωροῦσι τῆς πόλεως. εἶτα τοῖς ὅπλοις περιφραξάμενοι, λίαν εὐκλεῶς τὸν στρατηγὸν ὑπεδέχοντο. ὁ μὲν οὖν Πέτρος τὸ μεγαλοπρεπὲς τὸ περὶ τὴν πόλιν στρατιωτῶν θεασάμενος, ἐνεχείρει τούτους ἀπὸ τῆς πόλεως ἀφαιρεῖν, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συναναμίξαι δυνάμεσιν. οἱ μὲν οὖν ἀστοὶ, τό τε περὶ τὴν πόλιν ὁπλιτικὸν, ἐκείνου τοῦ αὐτοκράτορος ὑπεδείκνυον νόμον, χαριζομένου τῇ πόλει τὴν ἔνοπλον ταύτην διάδοχον πρόνοιαν. τῇ δ' ἐπαύριον ὁ πολέμαρχος ἔνστασιν ποιησάμενος, ἀφαιρεῖσθαι τῆς πολίχνης τοὺς συντεταγμένους ἐπὶ τῇ ταύτης φρουρᾷ κατηπείγετο, διὰ τοῦτο ἐπὶ τὸ τῆς πόλεως ἱερὸν οἱ περὶ τὴν πόλιν στρατιῶται, τὴν καταφυγὴν ἐποιοῦντο. τούτων ὁ στρατηγὸς ἀκηκοὼς, τῷ ἐπισκοποῦντι ἐδήλου, τῶν ἱερῶν ὑπεξαγαγεῖν αὐτούς. δυσανασχετοῦντος δὲ τοῦ ἱερέως, ἀποστέλλει ὁ στρατηγὸς Γεντζῶνα τὸν ταξίαρχον μετὰ πλήθους στρατιωτῶν, ἐξωθῆσαι πρὸς βίαν τοὺς ἐπὶ τῷ νεῷ τὴν καταφυγὴν ποιουμένους. τούτων δὴ ἀκηκοότες οἱ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἑδράσμασι καταφεύγοντες, ὅπλοις φραξάμενοι, τὰς θύρας τοῦ ἱεροῦ ἐναποκλείουσι πάντοθεν. ὁ μὲν οὖν Γεντζῶν τὴν ἔνστασιν τὴν ἐν τῷ ἱερῷ περιβόλῳ θεασάμενος, τήν τε ἀτοπίαν τοῦ πράγματος διαγνοὺς, ἅμα δὲ καὶ τὴν αἰδῶ

Itaque & præſidiarij poſtquam appropinquare ducem intellexerunt, ſublatis vexillis (quæ Romanis banda dicuntur) mœnibus armati procedunt, eumque magna cum dignitate excipiunt. Petrus tam præſtantes oppidi milites cõtemplatus, eos inde abducere, & ſuis adiungere copiis machinatur. Ciues, atque adeò præſidiarij ipſimet, præſidium illud Iuſtini Imp. auctoritate vrbi attributum, & hãc quaſi vicariam ipſius, & armatam prouidentiam, ab eo ſibi donatam eſſe docent. Die ſequenti dux vehementius rem vrgens, oppidulum conſtitutis defenſoribus nudare annititur. Qua de cauſſa milites in ædem ſacram, tanquam in aſylum confugiunt. Eo comperto, dux Epiſcopo mandat, vti eos inde educat. Quod cum ille facere detrectaret, Gentonem taxiarchũ cum cohorte ad perfugas illos per vim templo expellendos deſtinat. Hoc ſimul illi reſciuerunt, arreptis armis, templi ianuas occludunt. Gento hominum in ſacro illo ſepto pertinaciam videns, & improbum ducẽs, quod imperatum erat; nec non templi ſanctitatem reueritus, irrito incepto recedit. Ea re dux furore impul-

τοῦ ναοῦ σεβασθεὶς, ἄπρακτος ἀπεφοίτα. ὁ δὲ στρατηγὸς καταθυμωθεὶς ἐπὶ τούτοις, ἀποχειροτονεῖ τῆς στρατηγίας τὸν Γέντζωνα, ἦν δὲ ὁ Γέντζων τῆς πεζικῆς δυνάμεως ἡγεμών. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἕνα τινα τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων (ὃν σκρίβωνα Ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν) εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν μετάκλητον ποιησάμενος, ἀναιδῆ τινα διεγχείρησιν τούτῳ προσέταττεν. ἡ δὲ ἀξίωσις ἦν, τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἠτιμωμένως ἕλκειν ἐπὶ τὸν χάρακα. τούτων οἱ τῆς πόλεως μάρτυρες γεγονότες, ἅπαντες συναθροίζονται, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἀποσταλέντα κατὰ τοῦ ἱερέως, ἐξωθοῦσι βίᾳ τῆς πόλεως, τάς τε πύλας τοῦ τείχους συγκλείσαντες, καθύμνουν ταῖς εὐφημίαις τὸν αὐτοκράτορα, τὸν δὲ στρατηγὸν ὕβρεσι περιέβαλλον. ὁ δὲ Πέτρος περιστοιχίσας ἀπὸ σημείου τῆς πόλεως ἐνεκυλίετο. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἐγχειρήσεως ἦν αὐτῷ κατωνειδισμένα, καταλιμπάνει τὸ πόλισμα, καὶ ἐς τὸ πρόσω βαδίσεως ἔναρξιν ἐποιεῖτο, μεγάλαις βλασφημίαις προπεμπόμενος ἐκ τῆς πόλεως.

re impulſus, officio Gentonem (ducebat autem peditatū) exuit. Poſtridie quendam de ſatellitibus Imperatoris (Romani Scribonem nominant) in tabernaculum ſuum aduocat, cui facinus impudens iniungit. Poſtulat enim, vti vrbis Epiſcopum cum dedecore in caſtra pertrahat. Id conſpicati ciues, concurſu facto aduerſus Epiſcopum à duce miſſum ſatellitem vrbe eiiciunt; obſeratiſque portis, laudes in Imperatorem congerunt, Petrum maledictis cooperiunt. Sic Petrus alios indagine cingens, ipſe à præſidio vrbis vt reti quodam inuolutus eſt. Quando igitur cœptum ei in probrum & infamiam vertit, relicto oppido vltra pergere inſtitit, diris eum oppidanorum maledictis proſequentibus.

CAPVT IV.

Mille exploratores à Petro miſſi, in mille Bulgaros incidunt, quos telis appetunt. Barbari pacem incaſſum petunt. Romani è prælio fugiunt. Quamobrem barbari fugientes non ſint perſecuti. De violato fœdere Chaganus querimoniam habet, & muneribus placatur. Hoſtium conſilia Petrus explorat: exploratores capiuntur: modus explicatur.

Ἕκτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ πρὸς τὸ σκοπῆσαι τοὺς πολεμίους, ἄνδρας χιλίους συνέταξεν. οὗτοι ἑκατοντάσι δέκα,

SExto die mille viros ad hoſtes explorandos legit, qui in mille Bulgaros præter opinionem

Βουλγάροις περιπίπτουσιν. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι, ἅτε δὴ εἰρήνης Ῥωμαίοις καὶ χαγάνῳ ὑπαρχούσης, ἀπεριμερίμνως ἐποιοῦντο τὴν βάδισιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι γνώμῃ τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων τοῖς ἀκοντίοις ἐκέχρηντο. οἱ δὲ Βούλγαροι πρέσβεις ἐξέπεμπον, τήν τε μάχην ἀποκηρυκεύοντες, καὶ παρῄνουν Ῥωμαίοις τὴν εἰρήνην μὴ διαφθείρειν. ὁ δὲ τοῦ συντάγματος ἔξαρχος πρὸς τὸν στρατηγὸν τοὺς πρέσβεις ἐξέπεμπεν, ἀπὸ σημείων ὀκτὼ πεφυκότα τοῦ χωρίου. καὶ οὖν ὁ Πέτρος τοὺς εἰρηναίους λόγους ἀποσεισάμενος, τοῖς προθέουσιν ἐδήλου φόνῳ μαχαίρας τοὺς βαρβάρους παραχρῆμα ὀλλύναι. οἱ μὲν οὖν Βούλγαροι πρὸς μάχην χεῖρας ἐνέμιξαν. καὶ λίαν ἡρωικῶς συνταξάμενοι, εἰς φυγὴν ἀποκλῖναι Ῥωμαίους ἠνάγκασαν. τούτου δῆτα γεγονότος, ὑπαναχωροῦσι κατὰ μικρὸν καὶ οἱ βάρβαροι ἐντροπαλιζόμενοι, ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἐπαμείβοντες, ἵνα καί τι τῆς ὁμηρικῆς δέλτου τοῖς διηγήμασιν ἀναμίξωμεν. ἐδεδίεσαν γάρ, μή πως ἐπιθέντες δυνάμεις τοῖς ἡττηθεῖσι προσομιλήσωσι, αὖθις συῤῥαγείη πρὸς πόλεμον. ὁ μὲν οὖν Πέτρος δυστυχηκὼς τοῦ βουλήματος, τὸν ταξίαρχον τῶν προθεόντων τῆς ἐσθῆτος γυμνώσας, δουλοπρεπῶς ἐμαστίγωσε. παραγίνονται τοίνυν ἐπὶ τὸν χαγᾶνον οἱ βάρβαροι, καὶ τὰ παρηκολουθηκότα παραγυμνοῦσιν αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος, ὡς τὸν Πέτρον πρέσβεις ἐξέπεμψε, καὶ παρεσπονδηκότι πως αὐτοῦ κατωνείδιζεν.

incurrunt. Barbari tanquam pace inter Romanos & Chaganum compoſita, ſecuri, nihilque ſolliciti porrò gradiuntur: in quos Romani, ducis ſui voluntate tela coniiciunt. Bulgari oratores mittunt, pugnam deprecantur, & de pace non diſſuenda Romanos admonent. Hos oratores dux barbaricus ad Romanum ducem, ab eo loco paſſuum octo millibus abſentem miſit. Petrus verba de pace auerſatus, Bulgaris exercitum præcurrentibus, mox ſeſe barbaros ferro perditurum ſignificat. Itaque Bulgari pro tempore ad conflictum inſtructi, manus conſerunt, & ſeruaris admodum viriliter ordinibus, Romanos in fugam compellunt; conuerſique ſenſim recedunt, *ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἐπαμείβοντες, paulùm genua alternantes*: vt etiam de Homericis libris aliquid hiſtoriæ noſtræ admiſceamus. Formidabant etenim, ne fortè, ſi fugientes premendo aſſequerentur, redintegrare prælium cogerentur. Petrus propoſito ſuo lapſus, præcurrentium exploratorum ſuorum taxiarchum detractis veſtibus ſeruilem in modum flagris cædit. Chagano barbari, quæ ſibi euenerunt, coram ediſſerunt. Ille Petro per Legatos fœderis violati crimen exprobrat. Petrus Legatos verbis ad fidem facien-

ὁ δὲ Πέτρος σὺν πρέσβεσι πιθανοῖς λόγοις ἀποβουκολήσει, καὶ ἄγνοιαν τοῦ σφάλματος προεφέρετο. δώροις τοίνυν λαμπροῖς, καὶ λαφύρων ζημίαις μετατίθησι τὸν βάρβαρον πρὸς εὐμένειαν. τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ καὶ πλησίον γίνεται τοῦ γείτονος ποταμοῦ. καὶ εἴκοσι συλλεξάμενος ἄνδρας, ἐπιπέμπει διαπεραιοῦσθαι τὸν ποταμόν, καὶ διανοῆσαι τὰ τῶν πολεμίων κινήματα. οἱ μὲν οὖν τὸν ποταμὸν διαπορθμευσάμενοι, ἥλωσαν ἅπαντες. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἁλώσεως οὗτος. εἴθισται τοῖς ἐπὶ κατασκοπῇ συνταττομένοις ἀεὶ τὰς νυκτὸς ποιεῖσθαι τὴν βάδισιν, ἡμέρας δὲ λαμπούσης, ὕπνοις προσομιλεῖν. οὗτοι πολλὴν τὴν προτεραίαν διανύσαντες πορείαν, εἶτα κεκοπιακότες ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ὑπὸ τὸ λυκόφως εἰς ἀνάπαυλαν τρέπονται, περί τινα πλησίον λόχμην. περὶ δὲ τὴν τρίτην ὥραν πάντων καθευδόντων, καὶ μὴ ὑπόντος τοῦ διαφρουροῦντός τινος, γίνονται περὶ τὴν λόχμην οἱ βάρβαροι. ἀποβαίνουσι τοίνυν οἱ Σκλαβηνοὶ τῶν ἵππων, ἐνεχείρουν ψυχάζειν, τοῖς τε ἵπποις ἀνακωχῆς μεταδιδόναι τινός. τοιγαροῦν ἐκ τοῦ παρήκοντος γίνονται οἱ Ῥωμαῖοι κατάφωροι. καὶ ζωγρηθέντες οἱ δείλαιοι, ἀναγκάζονται διεξελθεῖν, ὅσα τοῖς Ῥωμαίοις βεβούληται. οἱ μὲν οὖν ἀπογνόντες τὴν σωτηρίαν, διεξήεσαν ἅπαντα. ὁ δὲ Πειράγαστος (φύλαρχος δὲ οὗτος τῆς πληθύος ἐκείνης τῶν βαρβάρων) τὰς δυνάμεις ἀναλαβών, ἐπὶ τὰς τοῦ ποταμοῦ διαβάσεις στρατοπεδεύεται. καὶ ταῖς ὕλαις ἐγκρύπτεται, οἷά τις ἐπὶ φυλλοῖς ἀθεώρητος.

faciendam compoſitis deludit, & delicti huius in ipſam admiſsi ignorantiam prętexit. Quamobrem donis inſignibus, & ſpoliis præterea vltro in pœnam reſtitutis, barbarum ad beneuolētiam traducit. Quarto die flumini vicinior Petrus, viginti delectis negotium dat, vt illo traiecto, hoſtium ſenſus, & conſilia odorari ſtudeant. Traiiciunt, capiunturque omnes, in hunc modum. Conſtitutis exploratoribus nocłu ſemper ambulare, die redeunte ſomnum capere mos eſt. Hi quod nocte præterita longa ambulatione corpora delaſſauerāt, primo diluculo in ꝓpinqua virgultorum denſitate quieti concedunt. Tertiam circiter horam conſopitis omnibus, ad virgulta illa Sclaui accedunt, ab equis deſcendunt, frigus in vmbra captare, & equis tantiſper inducias dare inſtituunt. Dum prætereunt, Romanos deprehendunt, miſeros capiunt, & ab iis quid molirentur Romani expiſcantur. Capti ſalutem deſperātes aperiunt omnia. Piragaſtus tribunus catervæ barbaricæ, cum ſuis ad tranſitum fluminis procedit, atque in proxima ſylua haud ſecus quàm racemus ſub frondibus latet.

CAPVT

κατηνάγκαζον. τὴν δὲ δίωξιν ἐς μακρὰν μὴ οἷοί τε ὄντες ποιήσασθαι, διὰ τὸ τῆς ἵππου χηρεύειν, πρὸς τὸν χάρακα ἐπανέζευξαν. γίνεται τοίνυν τῇ ὑστεραίᾳ μεγάλη πλάνη τοῖς προοδηγοῦσι τὸ στράτευμα. ὅθεν καὶ ἀνυδρία τῷ στρατοπέδῳ ἐνέσκηψε, καὶ τὰ τῆς συμφορᾶς ἐπετείνετο. οὐ φέροντος τοίνυν τοῦ ὁπλιτικοῦ τὴν σπάνιν τοῦ ὕδατος, οὔρῳ παρεμυθοῦντο τὸ δίψος. ἡμέρα δὲ τρίτη καὶ τὸ κακὸν ἐμηκύνετο. καὶ ἂν ἡ στρατιὰ διολώλει ἅπασα, εἰ μὴ βάρβαρός τις ἁλοὺς, τὸν Ἡλιβακίαν αὐτοῖς ἐξέλεξε ποταμὸν, τέτταρας παρασάγγας ἀπέχοντα. οὕτω μὲν οὖν οἱ Ῥωμαῖοι ἐξ ἑωθινοῦ περιτυγχάνουσιν ὕδατι. τοίνυν οἱ μὲν προσκλίναντές πως τὰ γόνατα, τοῖς χείλεσι τὸ ὕδωρ λαφύττουσιν. οἱ δὲ ἐπικεκυφότες ταῖς χερσὶν ἠρύοντο ὕδατα. ἄλλοι ἀπήντλουν ταῖς ὑδρίαις τὸ νᾶμα. δασέος δὲ τέμπους ὑπόντος εἰς τὸ ἀντιπέρας τοῦ ποταμοῦ, καὶ βαρβάρων ἐγκρυπτομένων αὐτόθι γίνεται μεγίστη τοῖς Ῥωμαίοις ἐπήρεια. ἀκοντίοις γὰρ ἔβαλλον τοὺς ὑδρευομένους οἱ βάρβαροι. οὐκοῦν ἐξ ἀπόπτου φόνος πολὺς ἐπεγίνετο. δυοῖν τοίνυν θάτερον ἦν ἑλέσθαι ἀνάγκη. τοῦ ὕδατος ἀπειπεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ δίψους τὸν βίον ἀπολιπεῖν, ἢ μετὰ τοῦ ὕδατος ὑπαντλεῖν καὶ τὸν θάνατον. ἀτὰρ προθυμίᾳ οἱ Ῥωμαῖοι ναυπηγησάμενοι, τὸν ποταμὸν διενήξαντο, ὅπως κατάφωρον τὸ πολέμιον γένοιτο. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ ἀντιπέρας τὸ ὁπλιτικὸν παρεγένετο, ἀθρόον οἱ βάρβαροι ἐπιθέμενοι, τῶν Ῥωμαίων κρατοῦσιν. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι νενικημένοι, πρὸς φυγὴν ἀποκλίνουσι. καταπολεμηθέντος τοίνυν ὑπὸ τῶν βαρβάρων τοῦ Πέτρου, Πρίσκος γίνεται στρατηγός.

aberrantibus, qui exercitui pedibus præibant, in loca inaquoſa deueniunt, creſcitque ſemper calamitas. Milites aqua ſe defici non ſuſtinentes, vrina ſitim conſolantur. Cum in diem tertium duraret augereturque miſeria, periiſſent vtique vniuerſi, ni barbarus quidam captus, de Helibacia fluuio, quatuor paraſangis diſtante illis indicaſſet. Ita manè Romani aquam inueniunt. Tum alij inclinatis genibus proni, ore auido hauriunt. Alij ſe incuruantes, manu caua potum excipiunt. Alij vaſculis ad idem vtuntur. Et quia ex aduerſo fluminis opacum nemus erat, in quo ſe barbari condiderant, iterum Romani ope maxima inuaduntur, iaculiſque in aquantes immiſsis, non parua de improuiſo ſtrages editur. E duobus igitur alterum oportebat eligere: aut aqua penitus deſtitutos deſperare, & præ ſitis magnitudine emori: aut vnà cum aqua etiam interitum haurire. Veruntamen ſcaphis compactis flumen tranant, quò hoſtes comprehenderenr. Vbi in vlteriorem ripam venerunt, confeſtim barbari proſilientes, Romanis ſuperiores euadunt: victi fugæ ſe mandant. Petro à barba-

καὶ συναποχειροτονηθεὶς τῆς ἡγεμονίας ὁ Πέτρος, ἐς Βυζάντιον ἧκεν.

ris debellato, Priſcus dux renunciatur; & Petrus abrogata ſibi functione Byzantium reuenit.

CAPVT VI.

Elogium Ioannis Patriarchæ Conſtantinopolitani; à voluptatum contempta: à domitis animi perturbationibus: à ieiuniis: à miſericordia in egentes; à ſtudio paupertatis. Eius lecto ligneo, ſtragulo, penulæ quantum honorem pius Imperator habuerit. Maurorum in Africa rebellio. Carthaginenſium metus. Gennadij aduerſum barbaros victoria. Oſtentum cometæ, & de cometis eruditorum ſententia.

Πρὸ τεττάρων τοίνυν τούτων ἐνιαυτῶν (πρὸς γὰρ τὰ πρεσβύτερα τῆς ἱστορίας αὖθις γενόμεθα) ἰωάννης ὁ τὴν ἐς Βυζάντιον ἐκκλησίαν ἰθύνων, τὸν τῇδε βίον ἀπέλιπεν. ὃς διὰ τὸ καταφιλοσοφῆσαι λίαν τῶν ἡδονῶν, τυραννῆσαί τε τῶν παθῶν, αὐτοκρατορά τε τῆς κοιλίας γενέσθαι, νηστευτὴς ὑπὸ τῶν Βυζαντίων κατωνομάζετο. λέγεται δὲ καὶ ὑπὸ μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος ἱκανὰ δανεισάμενον τάλαντα, γραμματεῖον ἐκθέσθαι. τήν τε οἰκείαν περιουσίαν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ δανείσματος ὑποθέσθαι. ἐπεὶ δὲ μετῆρεν ὁ ἱερεὺς τῶν τῇδε, ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος τὴν τοῦ ἱεράρχου οὐσίαν διερευνησάμενος, εὑρίσκει τὸν ἄνδρα ἀχρηματίαν φιλοσοφήσαντα. καὶ λίαν ἀγασθεὶς τὴν ἐς ἄκρον τοῦ ἱερέως δικαιοσύνην, διέρρηξε παραυτίκα πρὸ μικροῦ συνταγὲν γραμματεῖον. μηδὲν γὰρ τῷ ἱερεῖ ἕτερόν φασι τὸν βασιλέα εὑρεῖν, ἢ σκίμποδα ξύλινον, καὶ σισύραν ἐξ ἐρίου, ἐς τὰ μάλιστα εὐτελῆ, φαιλώνην τε ἀκαλλῆ. δυσείμων γὰρ ἦν ὁ ἀνήρ, λιτότητι

ANTE quatuor hoſce annos (rurſum enim ad antiquiora reuoluitur narratio) Ioannes Eccleſiæ Byzantinæ Præſul, huius lucis vſuram reddidit: qui, quòd voluptates egregiè peſſundaret, & vitioſas animi motiones compeſceret, ventriq; aſsiduum bellum faceret, *νηστευτὴς*, hoc eſt, *ieiunator* à Byzantiis cognomentum tulit. Fertur quoque à Mauricio complura talẽta mutuatus, ſyngrapham illi dediſſe, & rem familiarem pignori oppoſuiſſe. Poſtquam die ſuo eſt perfunctus, Mauricius in eius facultates inquirens, paupertatem conſectatum inuenit, ac magnoperè ſingularẽ hierarchæ ſanctimoniam admiratus, ſyngrapham paulò antè conſcriptam gratuitò conſcidit. Nihil ſiquidem aliud inueniſſe aiunt, præter lectum ligneum, & laneum ſtragulum nullius pretij,

βίου καταλαμπόμενος. ταύτας δή που ταύτας ἀντὶ πολλῶν αὖ χρημάτων καὶ λίθων ἰνδικῶν ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος τιμησάμενος, εἰς τὰ βασίλεια μετηγάγετο. ταῖς ἐαριναῖς τεσσαράκοντα τῶν χριστιανῶν νηστείαις ἐναβρυνόμενος, χαίρειν φράσας ταῖς χρυσαῖς, καὶ λιθοκολλήτοις κλίναις, ταῖς τε νήμασι τῶν σηρῶν, ἐπὶ τοῦ ἱερέως ξυλίνην στιβάδα ὁ βασιλεὺς κατεπαννυχίζετο, θείας τινὸς ἐντεῦθεν ὥσπερ οἰόμενος μεταλήψεσθαι χάριτος. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους οἱ περὶ τὴν λιβύην μαυρούσιοι δημοσίαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ποιοῦνται. ἐπεὶ δὲ τὰ πλήθη συνερρύησαν, ἐς μέγα φόβου οἱ καρχηδόνιοι γίνονται· ὁ μὲν οὖν γεννάδιος ὁ τηνικαῦτα δέκαρ, οὐ στρατηγὸς ἐτύγχανεν ὢν τῆς λιβύης, τεθεαμένος ἀμυθήτῳ πλήθει τινὶ, τὸν κατ' αὐτοῦ συστάντα πόλεμον, δόλῳ τοὺς βαρβάρους κατεπολεμήσατο. ὑποκρινόμενος γὰρ πεπεῖσθαι ἅπαντα ὅσα περ οἱ βάρβαροι βούλονται, καὶ εἰς ἄνεσιν περιτρέψας τὸ βάρβαρον, εὐωχουμένοις αὐτοῖς ἐπιτίθεται. τοῦ φόνου τοιγαροῦν γεγονότος πολλοῦ, τῆς πλείας περιφανοῦς ὁ καρχηδόνιος πόλεμος ἐλάμβανε τὴν διάλυσιν. οὕτω μὲν οὖν κατὰ τὴν λιβύην εὖ, καὶ μάλα καλῶς διετίθετο τοῖς Ῥωμαίοις. Ἐν ταύταις τῶν ἡμέραις κομήτης ἐν τῷ ὑπεκκαύματι φαίνεται. περὶ τούτων τοιγαροῦν τῶν διακάντων συνεστάναι ἀστέρων, οἱ μὲν φιλόσοφοι πρὸς μετεωρολογικὰς καταφεύγουσιν ἀφορμὰς, ἃς σταγειρῖται, καὶ πλάτωνες ἐν τῷ ἑλικῶνι τῆς

pretij, ac deformem penulam. Vili enim veſtitu delectabatur vir frugalitate vitæ conſpicuus. Atque iſta, iſta, inquam, grandi pecuniæ, & Indicis lapillis Mauricius anteponens, in palatium transfert, iiſque glorians, vernis Chriſtianorum ieiuniis (in Quadrageſima) aureos, gemmatoſq; lectulos, & ſtragula ſerica valere iubens, ligneo Antiſtitis cubili totam noctem incubat, cum ſe diuinam quandam gratiam inde percepturum arbitraretur. Per idē tempus Mauri in Africa communiter contra Romanos coniurarunt. Quibus copias cogentibus, Carthaginenſes in timorem non mediocrē adducti ſunt. Gennadius itaque tum Decar, non Prætor Libyæ, cum exercitu numeroſiſsimo bellum ſibi intentari videret, dolo de barbaris triumphum egit. Simulans enim facta à ſe omnia, quæ illi voluiſſent, dum feriis & epulationibus indulgent, eos appetit, multiſq; occiſis, finem Carthaginenſi bello memorabilem imponit. Hunc in modum res Romanę in Africa ſecunda admodum fortuna adminiſtrata eſt. Per eoſdem dies comētes ardere conſpęctus. In huiuſcemodi aſtris, vt videntur, Philoſophi ad cauſſas meteorologicas confugiunt, quas Stagiritæ, & Platones in Helicone li-

μνήμης βίβλοις ἐναπεγράψαντο. ἀστρολόγοι δὲ, καὶ ἱστοριογράφοι τινὲς προαγορεύουσιν ἐσομένων τινῶν λυπηρῶν ἀποφλύαντο. ἀλλ' ἡμεῖς τοὺς περὶ τούτων λόγους τῇ ἀναβολῇ τῆς διηγήσεως χαρισάμενοι, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπιτροχάζεσθαι τὴν ἱστορίαν καταναγκάσωμεν.

bris ad memoriam commendauerunt. Aſtrologi autem, hiſtoriarumq; ſcriptores quidam rerum triſtium habere præſagium aſſeuerant. Verùm nos huiuſmodi diſputationẽ narrationi pertexendæ condonantes, ad deſtinatum ſcopum hiſtoriam vrgeamus.

CAPVT VII.

Priſcus exercitum diminutum offendens, à Petri accuſatione ſuorum conſiliis auocatur. Vt Iſtrum tranſiit, Chaganus eum ſuper aduentu interrogat. Inter ambos de finibus litigium. De Scythis Caucaſeis, & Borealibus digreſſio: & ibi de victoriis Chagani cuiuſdam. Non eſſe germanos Abares ad Iſtrum, & vnde illis hoc nominis. Taugaſt vrbs nobiliſſima, & eius incolæ: vicini item Mucritæ laudantur.

Ἦρος δ' ἀρχομένου καὶ ὁ πρίσκος τοῦ βυζαντίου ἀποφοιτᾷ. εἶτα πρὸς τῇ ἀστικῇ τὰς δυνάμεις συνήθροισε. τόν τε ἀριθμὸν τῆς δυνάμεως ἐξετάσας, εὑρίσκει ὁ στρατηγὸς πολὺ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος διαφθαρέν. πειρᾶται τοιγαροῦν ἐς μαυρίκιον τὸν αὐτοκράτορα κατάδηλα τὰ τοῦ πέτρου ποιήσασθαι σφάλματα. ὅμως ὑποπεισθεὶς ὑπὸ συμβούλων τινῶν κρύψαι τὰ πλημμελήματα. δέκα τοίνυν καὶ πέντε ποιησάμενος χάρακας, τόν τε ἴστρον διαπεραιωθεὶς ποταμὸν, τετάρτῃ ἡμέρᾳ καὶ εἰς νόβας τὰς ἄνω ὁ στρατηγὸς παραγίνεται. ὁ δὲ χαγᾶνος τοῦτο μεμαθηκὼς, ὡς τὸν πρίσκον πρέσβεις ἐξέπεμψε, τήν τε αἰτίαν ἐξηρεύνατο μαθεῖν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀφίξεως. ὁ δὲ στρατηγὸς τοὺς τόπους ἔφασκεν εὐφυεῖς ἐς κυνηγέσια πεφυκέναι. ἱππασί-

INitio veris Priſcus Byzantio diſcedit, copiiſq; in Aſtica congregatis & recenſitis, magnum Romanorum numerum periiſſe deprehendit. Quare cum Petrum neglecti officij accuſare apud Imperatorem vellet, tamen monitis quorundam motus, eius delicta diſsimulãda exiſtimauit. Quintis igitur & decimis caſtris, & Iſtro amne tranſmiſſo, quarto die Nobas ſuperiores venit. Eo reſcito Chaganus per Legatos ex Priſco aduentus cauſſam exquirit. Reſpondet Priſcus, quia loca illa ad venandum, & equitandum natura accommodata ſint, & aquis abundent. Chaga-

nus

μους τε, καὶ λίαν εὐύδρους. ὁ δὲ χαγάνος ἐδήλου, ἐπ' ἀλλοτρίας γῆς ἐπιβαίνειν Ῥωμαίους, παρασπονδῆσαί τε Πρίσκον, καὶ ἀοράτως τὴν εἰρήνην ὑπ' αὐτοῦ περιχίζεσθαι. ἔφασκε τοίνυν ὁ Πρίσκος, Ῥωμαϊκὸν ὑπεῖναι τὸ ἔδαφος. ὁ δὲ βάρβαρος, ὅπλοις καὶ νόμοις πολέμων Ῥωμαίους ἀποκτήσασθαι τοῦτο. τοῦ τοίνυν χαγάνου ζυγομαχοῦντος, καὶ διαμφιβάλλοντος περὶ τούτων τῶν τόπων, φασὶ τὸν Πρίσκον τὴν ἐκ τῆς ἕω ἀπόδρασιν ὀνειδίσαι χαγάνῳ.

nus docet, Romanos in regione aliena pedem ponere, & Priſcum fœdus tranſgredi, occulteque pacem conuellere. Priſcus hæc contra, Romanum eſſe ſolum. Et barbarus, armis, ac iure belli Romanos id amiſiſſe. Chagano igitur rixante, & ſuper his locis diſceptante, Priſcum ei ex Oriente fugam obieciſſe ferunt.

Ἀλλ' ἐπεὶ περὶ τῶν Σκυθῶν, τῶν πρὸς τὸ Καυκάσῳ, τῶν τε πρὸς βορρᾶν τετραμμένων μνήμην ἐποιησάμεθα, φέρε δὴ φέρε τὰ παρηκολουθηκότα κατὰ τούσδε τοὺς χρόνους τοῖς μεγίστοις ἔθνεσι τούτοις, ὥσπερ ἐμβόλιμά τινα διηγήματα τὴν ἱστορίαν μεταλαβήσαντες παραθώμεθα. θέρους ἐνεστῶτος κατὰ τοῦτον δὴ τὸν ἐνιαυτὸν ὁ πρὸς τῇ ἕῳ ὑπὸ τῶν Τούρκων χαγάνος ὑμνούμενος, πρέσβεις ἐξέπεμψε Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ἐπιστολήν τε συντεταχὼς, ἐπινίκια ἐνεχάραττεν ἐν αὐτῇ. ἡ δὲ τῆς ἐπιστολῆς ἐπιγραφὴ εἶχεν ἐπὶ λέξεως οὕτως. Τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὁ χαγάνος ὁ μέγας δεσπότης ἑπτὰ γενεῶν, καὶ κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης ἑπτά. Τῷ ὄντι γὰρ τὸν ἐθνάρχην τῶν Ἀβδελῶν (φημὶ δὴ τῶν λεγομένων Νεφθαλιτῶν) καταπολεμήσας οὗτος αὐτὸς ὁ χαγάνος ἐνίκησε. τήν τε τοῦ ἔθνους ἀρχὴν περιεβά-

Sed quoniam de Scythis ad Caucaſum, & Boream habitantibus mentio illata eſt, agedum, quæ maximis hiſce gentibus per hæc tempora acciderunt, curſu hiſtoriæ, inſititia quadam narratione interrupto prodamus. Aeſtate huius anni appetente, Chaganus in Oriente à Turcis celebratus, Legatos ad Mauricium Imperatoré mittit, cum epiſtola, in qua de triũphis ſuis gloriatur. Inſcriptio ad verbũ talis erat.

Imperatori Romanorũ Chaganus magnus Deſpota ſeptem gentium, & Dominus ſeptem mundi climatũ.

Sanè Principem gentis Abdelarum (qui aliter Nephthalitæ) bello hic Chaganus ſubegit, ſibique imperium illud vindica-

λεται. ἐπὶ τῇ νίκῃ τοίνυν εἰς μέγα ἀρθεὶς, καὶ τὸν στεμβισχάδαν σύμμαχον ποιησάμενος, τὸ τῶν ἀβάρων ἔθνος κατεδουλώσατο. ἀλλὰ μή τις οἰέσθω παρεστορεῖν ἡμᾶς κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, ἀβάρους εἶναι διανοούμενος τοὺς ἀνὰ τὴν εὐρώπην, καὶ τὴν παννονίαν προσοικοῦντας βαρβάρους. καὶ τούτων τὴν ἄφιξιν πρεσβυτέραν γενέσθαι τῶν χρόνων μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος. ψευδωνύμως γὰρ ἀβάρων προσηγορίαν οἱ περὶ τὸν ἴστρον περιεβάλλοντο βάρβαροι. ὅθεν δὲ τὸ γένος αὐτοῖς, ὅσον οὔπω εἰρήσεται. ἡττηθέντων γοῦν τῶν ἀβάρων (πρὸς γὰρ τὸν λόγον ἐπανίημεν) οἱ μὲν πρὸς τοὺς κατέχοντας τὴν ταυγάς, παραγίνονται. πόλις ἐπιφανὴς, τῶν τε λεγομένων τούρκων ἀπῴκισται, χιλίοις πρὸς τοῖς πεντακοσίοις σημείοις αὐτὴ ὅμορος καθέστηκε τοῖς ἰνδοῖς. οἱ δὲ περὶ τὴν ταυγὰς αὐλιζόμενοι βάρβαροι. ἔθνος ἀλκιμώτατον, καὶ πολυανθρωπότατον, καὶ τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνεσι διὰ τὸ μέγεθος ἀπαράλληλον. ἕτεροι τῶν ἀβάρων ἐπὶ τὴν ἧτταν πρὸς ταπεινοτέραν ἀποκλίναντες τύχην, παραγίνονται πρὸς τοὺς λεγομένους μούκρι. τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος πλησιέστατον πέφυκε τῶν ταυγάς. ἀλκὴ δὲ αὐτῷ πρὸς τὰς παρατάξεις πολλὴ, διά τε τὰ ἐκ τῶν γυμνασίων ὁσημέραι μελετήματα, διά τε τὴν περὶ τοὺς κινδύνους τῆς ψυχῆς ἐγκαρτέρησιν. ἐπιβαίνει τοίνυν καὶ ἑτέρας ἐγχειρήσεως ὁ χαγᾶνος, καὶ τοὺς ὀγὼρ ἐχειρώσατο πάντας. ἔθνος δὲ τοῦτο τῶν ἰσχυροτάτων καθέστηκεν, διά τε τὴν πολυανδρίαν, καὶ τὴν πρὸς

uit. Ea victoria inflatus, & Stembiſchada ad armorum ſocietatẽ adiuncto, Abarum quoque nationem in ditionem ſuam redegit. Nolim autem quemquam opinari, me huius temporis res mala fide commemorare, dum ſentit, Abaros eſſe barbaros illos, qui in Europa, & Pannonia ſedes habent, eoque ante Mauricij tempora aduenerunt. Falſò enim id nomen barbari Iſtrum accolentes vſurpant. Vnde porrò & illis genus, infra dicetur. Ergo deuictis à Chagano Abaris (ſurſum enim redeo) alij eorum ad Taugaſtenſes confugerunt (eſt autem Taugaſt Turcarum nobilis colonia, ſtadiis mille quingentis ab India diſtãs; cuius indigenæ, & ſtrenuiſsimi, & frequentiſsimi, & præſtantia quouis populo in orbe terrarum ſuperiores) alij propter amiſſam libertatem humiliorem ſortiti conditionem, ad Mucritas qui dicuntur, Taugaſtẽſibus viciniſſimos ſe contulerunt, ad prælia ineunda tum propter quotidiana belli exercitia, tum propter tolerantiam in periculis eximio animorum robore præditos. Aggreſſus eſt & aliud facinus Chaganus, & Ogor gentem totam domuit. Fuit hæc gens tum numero, tum armorum exercitatione

τὸν πόλεμον ἔνοπλον ἄσκησιν. οὗτοι δὲ πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς τὰς οἰκήσεις ποιοῦνται. ἔνθα ὁ Τὶλ διαρρεῖ ποταμὸς, ὃν μέλανα τοῦρκοι ἀποκαλεῖν ἔθος. οἱ δὲ τούτου τοῦ ἔθνους παλαιότατοι ἔξαρχοι οὐὰρ καὶ χουννὶ ὠνομάζοντο, ἐκ τούτων καί τινα τῶν ἐθνῶν ἐκείνων τὴν ὀνομασίαν ἐκληρώσαντο, οὐὰρ καὶ χουννὶ ὀνομαζόμενα.

tione validiſsima. Hæc in Oriente ad fluuium Til accolit, quẽ Turcæ Nigrum appellare ſolent. Eius vetuſtiſsimi Principes V,ar & Cheunni vocabantur, à quibus etiam nonnullę illarum gentium adeptæ ſunt vocabula, vt V,ar & Chunni nominarentur.

CAPVT VIII.

Vnde Abares in Europa, & qua occaſione hoc nomen aſſumpſerint. Ogor gentis 30. myriades à Chagano interfectæ. De Turum tyranno ab eodem caſo. Legatio Chagani ad Mauricium de ſuis victoriis. Mons aureus cur ita vocetur. Apud Turcas peſtilentia nunquam viſa: terræmotus rari: eorum ſacra.

Ἰουστινιανοῦ τοίνυν τοῦ αὐτοκράτορος τὸ βασίλειον κράτος ἐπέχοντος, ἐκ τούτων τῶν οὐὰρ καὶ χουννὶ ὀλίγη ἀποδράσασα μοῖρα τοῦ ἀρχεγόνου φύλου ἐκείνου, ἐνδημεῖ τῇ εὐρώπῃ. οὗτοι ἀβάρους ἑαυτοὺς ὀνομάσαντες, τὸν ἡγεμόνα τῇ τοῦ χαγάνου προσηγορίᾳ φαιδρύνουσιν. ὅθεν αὐτοῖς ὁ τρόπος πρὸς μετάθεσιν ὀνομάτων ἐχώρησε, λέξωμεν, τῆς ἀληθείας κατὰ μηδὲν ἀφιστάμενοι. Σαρσὴλτ, καὶ οὐννουγοῦροι, καὶ Σάβιροι, οὐννικά τε πρὸς τούτοις ἕτερα ἔθνη, ἐπειδὴ ἤκουσαν τὸν οὐὰρ, καὶ χουννὶ ἔτι ἀπὸ μοῖραν κατὰ τοὺς τόπους αὐτῶν ἀποδιδράσκουσαν ἐθεάσαντο, εἰς μέγιστον καταπεπλῆσι φόβον, ὑποτοπάσαντες ἀβάρους ὑπάρχειν τοὺς ἐνδημήσαντας. διὰ τοῦτο δώροις λαμπροῖς τοὺς φυγάδας ἐτίμησαν, ἔδοξαν ἀντιλαμβάνειν παρ' αὐτῶν τὴν ἀβλάβειαν. οἱ τοίνυν οὐὰρ, καὶ

IVſtiniano porrò Auguſto imperium obtinẽte, ex hiſce gentibus V,ar & Chunni exigua pars à primæuo genere illo profugiens, in Europam ſe intulit, qui ſe Abares, & Principem ſuum Chaganum honoris cauſſa nominarunt. Qua verò occaſione nomina commutarint, nihil à veritate abeuntes explicabimus. Sarſelt, & Vnnuguni, & Sabiri, & inſuper aliç gentes Hũnicæ, poſtquam partem V,ar & Chunni ad loca ſua confugientem viderunt, ingẽti metu perculſæ ſunt, quod aduenas illos Abaros eſſe ſuſpicarentur. Quocirca ſecuritati conſultum cupientes, donis ampliſsimis eos coluerunt. V,ar itaque,

χουννί, ὡς εἶδον τὴν τῆς ἀποφυγῆς ἐπιδέξιον ἔναρξιν, τὴν πλάνην τῶν πρεσβευσαμένων οἰκειωσάμενοι, ἀβάρους ἑαυτοὺς κατωνόμασαν. λέγεται γὰρ ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς Ϲκυθικοῖς τὸ τῶν ἀβάρων ὑπεῖναι ἐντρεχέστατον φῦλον. ἀμέλει τοι καὶ μέχρι τῶν χρόνων τῶν καθ' ἡμᾶς οἱ ψευδάβαροι, (λέγειν γὰρ οὕτως αὐτοῖς οἰκειότερον) ταῖς γενεαρχίαις διῄρηνται. καὶ οἱ μὲν οὐὰρ ἀρχαιοπρεπῶς ὀνομάζονται. οἱ δὲ χουννὶ προσαγορεύονται. ἐπεὶ δὲ τὰ περὶ τῶν ψευδαβάρων, ὡς ἐν ἐπιτομῇ διεξήλθομεν, πρὸς τὰ συνεχῆ τῆς ἱστορίας τὴν ἔκθεσιν ποιησώμεθα. τοῦ τοίνυν ὀγὼρ λίαν ἐγκρατῶς νενικημένου, τὸν τοῦ κὸλχ ἐθνάρχην στόματι ῥομφαίας ὁ χαγάνος παρέδωκεν. ἀναιροῦνται τοίνυν ἐκ τούτου δῆτα τοῦ ἔθνους κατὰ τὸν πόλεμον μυριάδες τριάκοντα, ὡς ὁδὸν ἡμερῶν τεττάρων ἐπέχειν τὴν τῶν καταπεπτωκότων σωμάτων συνέχειαν. οὕτω δῆτα τῆς νίκης τῷ χαγάνῳ μειδιώσης ἐπιφανῶς, συγκροτεῖται τοῖς τούρκοις ἐμφύλιος πόλεμος. ἀνήρ τις τουρὺμ ὀνομαζόμενος, πρὸς γένος καθεστὼς τῷ χαγάνῳ, νεωτερίσας δυνάμεις μεγάλας συνήθροισε. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν μάχην τὰ τοῦ τετυραννηκότος ἦν ἐγκρατέστερα, πρεσβεύεται ὁ χαγάνος πρὸς ἑτέρους τρεῖς μεγάλους χαγάνους. ταῦτα δὲ τούτοις ὀνόματα, σπαρζευγοῦν, καὶ κουναξολὰν, καὶ τουλδίχ. συναθροισθείσης τοίνυν τῆς ὅλης ἐκτάξεως εἰς τὸ ἰκὰρ (χῶρος δὲ οὗτος πεδίοις ἐνειλημένος μεγάλοις) τῶν τε ἀντιθέτων κατὰ τοῦτον δῆτα

que, & Chunni, vt perfugium ſibi fœliciter eueniſſe animaduerterunt, errorem ſe ſe honorantium non aſpernati, Abares dici voluerunt. Etenim inter gentes Scythicas ingenio omnibus antecellere Abares exiſtimantur. Nimirum etiam vſq; ad noſtram ætatem Pſeudabares (ſic enim magis propriè appellari debent) generis origine diſtincti, alij, V,ar, alij Chunni veteri nomine dicuntur. Quoniam ergo de Pſeudabaris breuiter diſſeruim*, quæ de hiſtoria ſequuntur, ſcribere perſequamur. Ogor magna ope debellatis, Colch gentis Principem Chaganus gladio ſuſtulit. Ex qua gente cæſa bello ter centena millia; vt cadauerum continuata ſeries dierum quatuor viam occuparet. Hunc igitur in modum victoria Chagano inſigniter arridente, ciuile inter Turcas bellum exarſit. Vir quidam vocabulo Turum cum Chagano cognatione coniunctus, res nouans, copias ingentes contraxit, collatiſque cum eo ſignis, ſuperior diſceſſit. Chaganus alios tres Chaganos ſibi per Legatos adiungit, quibus nomina propria fuerunt Sparzeugun, Cunaxolan, Tuldich. Vniuerſis itaque copiis ad Icar locum, latis in campis ſi-

tum

Digitized by Google

τὸν τόπον ἀντιταξαμένων ἡρωϊκῶς, πίπτει ὁ τύραννος, καὶ εἰς φυγὴν αἱ συμμαχοῦσαι δυνάμεις ἐξέκλιναν. καὶ πολλοῦ γινομένου τοῦ φόνου, πάλιν κύριος τῆς ἑαυτοῦ ὁ χαγᾶνος χώρας ἐγένετο. Τούτων τῶν ἐπινικίων τὴν μήνυσιν διὰ τῶν πρέσβεων ὁ χαγᾶνος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον ἐπεποίητο. τὸ δὲ ἰκὰρ τοῦ ὄρους, τοῦ λεγομένου χρυσοῦ, τετρακοσίοις σημείοις ἀπῴκισται. τοῦτο δῆτα τὸ ὄρος ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς ἔχει τὴν ἵδρυσιν. χρυσοῦν δὲ παρὰ τῶν ἐγχωρίων κατονομάζεται· τοῦτο μὲν διὰ τὴν δαψιλείαν τῶν ἐν αὐτῷ φυομένων καρπῶν· τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ θρεμμάτων καὶ νωτοφόρων ζώων εἶναι κατάκομον. νόμος δὲ τούρκοις, τῷ κρατιστέρῳ χαγάνῳ τοῦ χρυσοῦ ὄρους παραχωρεῖν. δυσὶ δὲ μεγίστοις ἐστὶ τὸ τούρκων ἔθνος μεγαλαυχεῖ. φασὶ γὰρ ἄνωθεν αὐτῶν, καὶ ἐξ ἀρχῆς, μηδέποτε λοιμῶν ἐπιδημίαν θεάσασθαι. τῶν τε σεισμῶν σπάνιν εἶναι κατ᾽ ἐκείνην τὴν χώραν. τὴν δὲ βακὰθ ὑπὸ τῶν οὐννουγούρων πάλαι ποτὲ πολισθεῖσαν, καταπεσεῖν τοῖς σεισμοῖς. τὴν δὲ σογδαΐνην καὶ λοιμῶν, καὶ σεισμῶν ἔμπειρον πεφυκέναι. τιμῶσι τοιγαροῦν οἱ τοῦρκοι λίαν ἐκτόπως τὸ πῦρ. ἀέρα δὲ καὶ ὕδωρ γεραίρουσιν. ὑμνοῦσι τὴν γῆν. προσκυνοῦσι δὲ μόνως, καὶ θεὸν ὀνομάζουσι τὸν πεποιηκότα τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν. τούτῳ θύουσιν ἵππους, καὶ βόας, καὶ πρόβατα. ἱερεῖς κεκτημένοι, οἳ καὶ τὴν τῶν μελλόντων αὐτοῖς δοκοῦσιν ἐκτίθεσθαι προαγό-

tum conſtitutis, & inſtructis, aduerſariiſq; ibidem fortiſsimè dimicātibus, tyrannus occumbit: eius agmen fugæ ſe dat; & Chaganus magna cum cæde ditionem in poteſtatem reducit. Harum victoriarum lætitiam Chaganus Mauricio per Legatos ſignificauit. Icar verò à monte aureo, vt appellatur, quadringentis millibus abeſt. Hic mons Orientem ſpectans, partim ab vbertate & copia fructuum in eo proueniētium, partim à pecudibus, & iumentis, quibus eſt frequentiſsimus, apud indigenas aurei nomen inuenit. Eſt autem lege receptum apud Turcas, potentiori Chagano montem aureum cedere. Cæterùm duabus rebus, iiſque maximis Turcarum gens gloriatur. Aiunt enim, iam inde à Priſcis temporibus, & à principio nunquam peſtilentiam eos inuaſiſſe, raraſque in ea regione terræ concuſsiones exiſtere; Bacath ab Vnnuguris oljm ædificatam terra conquaſſata corruiſſe; Sogdianam verò & peſtilentiam, & terræ tremores experiri. Turcæ admodum ſtolidè ignem colunt, aëremque & aquam venerantur; telluri hymnos concinunt; adorant autem tantūmodo & Deum nuncupant, qui hāc rerum vniuerſitatem ædificauit. Huic equos, & boues, & oues

ῥέουσιν. κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον οἱ Ταρνιὰχ. καὶ οἱ Κοτζαγηροὶ (καὶ οὗτοι δὲ ἐκ τῶν Οὐὰρ, καὶ Χουννὶ) ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀποδιδράσκουσι, καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην γινόμενοι, τοῖς περὶ τὸν Χαγάνον τῶν Ἀβάρων συνάπτονται. λέγεται δὲ καὶ τοὺς Ζαβενδὲρ ἐκ τοῦ γένους πεφυκέναι τῶν Οὐὰρ, καὶ Χουννί. ἡ δὲ γεγονυῖα ἐπίθετος δύναμις τοῖς Ἀβάροις, εἰς δέκα χιλιάδας ἠκρίβωτο.

ſacrificant: habentque ſacerdotes, in quibus ineſſe vaticinandi facultatem arbitrãtur. Per idem tempus & Tarniach, & Cotzageri (hi populi etiam ex V,ar, & Chunni gentibus erant) à Turcis profugi Europam immigrant, & Abaribus Chagano ſubiectis ſe admiſcent. Traditum eſt etiam, Zabender ex V,ar, & Chunni propagatos. Qui ad Abaros acceſſerunt, eos ad decem millia fuiſſe planè compertum eſt.

CAPVT IX.

Chagani fœdus cum Taugaſtenſibus. Eorum mores. Fluuius per medios labens. Conditor vrbis huius, & alterius Alexander M. Chubdanenſium Principis mors quemadmodum ab ipſius concubinis lugeatur. Plura ſuper Chubdan vrbe. Albi æthiopes ad Septentrionem.

Ὁ μὲν οὖν τῶν Τούρκων χαγάνος τὸν ἐμφύλιον καταλυσάμενος πόλεμον, εὐδαιμόνως ἐχειραγώγει τὰ πράγματα, ποιεῖται δὲ καὶ συνθήκας πρὸς τοὺς Ταυγάς, ὅπως βαθεῖαν πάντοθεν τὴν γαλήνην ἐμπορευόμενος, ἀστασίαστον τὴν ἀρχὴν καταστήσηται. ὁ δὲ τῆς Ταυγὰς κλιματάρχης, Ταϊσὰν ὀνομάζεται, ὅπερ υἱὸς θεοῦ ταῖς ἑλληνικαῖς φωναῖς ἐνσημαίνεται. ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς Ταυγὰς οὐ στασιάζεται. γένος γὰρ αὐτοῖς τὴν χειροτονίαν τοῦ ἡγεμόνος παρέχεται. τούτῳ δὲ τῷ ἔθνει θρησκεία ἀγάλματα. νόμοι δὲ δίκαιοι, καὶ σωφροσύνης ἔμπλεος ὁ βίος αὐτοῖς. ἔθος δὲ τούτοις νόμον μιμούμενον, μηδέποτε κόσμῳ χρυσῷ καλλωπίζεσθαι ἄρρενας, καίτοι ἀφθονίας πολλῆς ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ κυ-

CHaganus igitur ciuili bello finito, rem fœlicibus auſpiciis adminiſtrat, & cum Taugaſtenſibus fœdus percutit; vt tranquillitatem & pacem ſupremam vndique nactus, principatum ſibi omnis ſeditionis expertem efficeret. Princeps autem in Taugaſt Taiſan audit, quæ vox græca lingua filium Dei ſonat. Hoc regnum nullis inteſtinis diſcordiis agitatur; propterea quod Princeps illic à ſucceſsione generis creatur. Statuas venerantur: iuſtis reguntur legibus; frugalitatem in omni vita excolunt. Conſuetudo eſt apud eos, vim legis obtinens, vt mares ornatu aureo in per-

ἔοι καθεστῶτες, ἀλλὰ τὰς μεγάλας, καὶ ἐπωφελεῖς ἐμπορίας. ταύτην τὴν πόλιν ποταμὸς διορίζει. πάλαι τοίνυν ποτὲ δύο μεγίστοις ἔθνεσιν ὁ ποταμὸς ἐμεσίτευεν, ἀντιθέτοις ἀλλήλοις. ἐσθὴς δὲ τῷ μὲν ἑνὶ μέλαινα, τῷ δὲ ἑτέρῳ κοκκόβαφος. ἐν τοῖς χρόνοις τοίνυν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς, Μαυρικίου τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα ἐπέχοντος, καὶ τὸ ἔθνος τῶν μελανοφόρων τοῖς τὴν ἐρυθρὰν περιβεβλημένοις ἐσθῆτα, διαπεραιωσάμενον τὸν ποταμὸν συνίστησι πόλεμον. εἶτα νενικηκὸς, τῆς ὅλης ἡγεμονίας γίνεται κύριος. ταύτην δὴ τὴν πόλιν οἱ βάρβαροι λέγουσι κτίσαι τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον, ὁπηνίκα σὺν τῇ Βακτριανοὺς, καὶ τὴν Σογδιανὴν ἐδουλώσατο, δέκα καὶ δύο καταφλέξας μυριάδας βαρβάρων. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τὰ τοῦ βασιλεύοντος γύναια ἐκ χρυσοῦ πεποιημένας ἔχουσι τὰς ἁρμαμάξας, ἑλκομένην ἑκάστην ὑπὸ βοϊδίου ἑνὸς κεκοσμημένα πολυτελῶς ἐκ χρυσοῦ, καὶ λίθου μεγατιμίου. εἰσὶ δὲ καὶ χαλινοὶ τοῖς βουσὶ χρυσοκόλλητοι. ὁ μὲν οὖν τὴν ἡγεμονίαν ἀνειληφὼς, ἑπτακοσίαις γυναιξὶ κατεπαννυχίζετο, τὰ δὲ γύναια τῶν περιφανεστέρων τῆς πόλεως, ἀργυραῖς κέχρηνται ταῖς ἁρμαμάξαις. λόγος δὲ καὶ ἑτέραν τὸν Ἀλέξανδρον δείμασθαι πόλιν, ἀπὸ σημείων ὀλίγων, Χουβδὰν ὀνομάζουσι ταύτην οἱ βάρβαροι. τεθνηκότα δὲ τὸν ἡγεμόνα ὑπὸ τῶν γυναικῶν πενθεῖσθαι, ἀλλὰ παντὸς ξυρουμένων μὲν τὰς κεφαλὰς, καὶ μέλαιναν περιβαλλομένων ἐσθῆτα. καὶ νόμος αὐταῖς μηδέποτε

in perpetuum abſtineant: quanquam auro argentoque propter magnorum mercimoniorum commoditatem abũdant. Hanc vrbem fluuius diſcriminat, qui olim duos frequentiſsimos populos diſsidẽtes diuidebat; quorum alter nigra; alter cocco tincta veſte vtebatur. Noſtris itaque temporibus, Mauricio Imperatore, nigram geſtantes, transmiſſo fluuio rubram indutis bellum intulerunt, victoreſque toto illo imperio potiti ſunt. Vrbem Taugaſt barbari memorant Alexandrum condidiſſe, quãdo Bactrianos, & Sogdianes, centum viginti barbarorum millibus igne conſumptis ſubiugauit. Vxores regiæ auro & lapillis pretioſiſsimis conſpicuæ, curribus vehuntur aureis; quorum ſinguli à ſingulis iuuencis, frænis auro, & gemmis ſumptuoſe exornatis trahuntur. Princeps cum fœminis ſeptingentis noctem exigit. Nobilium coniugibus pilenta ſunt argentea. Fama eſt, Alexandrum aliam quoque vrbem, non multis millibus diſtantem, quam barbari Chubdan nominant, ædificaſſe. Eius Principem demortuum, ipſius vxores raſis capitibus, & pullatæ continenter lugent: neque per legem eius ſepulchrum deſerere vnquam poſ-

τὸν τάφον ἀπολιπεῖν. ἡ δὲ Χουβδὰν δύο μεγάλοις διείληπται ποταμοῖς. αἱ δὲ τούτων ὄχθαι ταῖς κυπαρίττοις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καταστέφονται. ἐλέφαντες δὲ τῷ ἔθνει πολλοί. τοῖς δὲ Ἰνδοῖς κατὰ τὰς ἐμπορείας συναναμίγνυνται. τούτους γάρ φασι τοὺς περὶ τὰ βόρεια τετραμμένους Ἰνδοὺς, καὶ λευκοὺς πεφυκέναι. οἱ δὲ σκώληκες, ἐξ ὧν τὰ σηρῶν καθέστηκε νάματα, πάνυ παρὰ τῷ τοιούτῳ ἔθνει πολλοὶ ἐναλλὰξ, καὶ ποικίλην τὴν χροιὰν κεκτημένοι. τήν τε περὶ τὰ τοιαῦτα ζῷα φιλοτεχνίαν φιλοτίμως ἀσκοῦσιν οἱ βάρβαροι. ἵνα δὲ μὴ ἔξω τῆς νύσσης τὴν ἱστορίαν παροδηγήσωμεν, μέχρι τούτων περὶ τῶν Σκυθῶν τῶν πρὸς τῇ Βακτριανῇ, καὶ Σογδοανῇ, καὶ τῷ μέλανι ποταμῷ.

ſunt. Chubdan duo latiſsimi amnes diſterminant, quorum ripis cupreſsi (vt ita loquar) annuunt. Multos habent elephantos, & cũ Indis negotiantur. Hos autem Indos in plaga Boreali habitantes, albis corporibus eſſe prædicant. Bombycum, vnde fila ſerica, magna & diuerſicolor apud eos copia: in quibus curandis barbari magnũ, & artificioſum ſtudium præſtare ſolent. Verùm ne hiſtoriã à meta propoſita abducamus, hactenus de Scythis ad Bactrianam, Sogdianam, & nigrum fluuium à nobis dictũ eſto.

CAPVT X.

Chaganus Singidonis mœnia diruit; populum ad hoſtes demigrare cogit. Priſcus in inſulam Iſtri, deinde Conſtantiolam venit. Chagani de iure finium regundorum violato expoſtulatoria oratio: in qua officij in pace conſeruandæ, tuendoq́ue fœdere Priſcus ſeriò monetur.

Δεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ (πρὸς γὰρ τὰ περὶ Πρίσκον παλινδρομήσομεν) καὶ ἄγγελοι εἰς τὸ τοῦ στρατηγοῦ σκηνοπήγιον γίνονται. ἀκηκόει τοίνυν ὁ Πρίσκος τὰ τείχη καταβαλεῖν τῆς Σιγγηδόνος τὸν βάρβαρον, καταναγκάζειν τε σὺν τοῖς λαοὺς τὰ οἴκοι καταλιπόντας, εἰς τὴν πολεμίαν τὰς ἀποικίας ποιήσασθαι. καὶ οὖν ὁ Πρίσκος μηδὲν τῇ ἀναβολῇ ἀναθεὶς, τὸν ποταμὸν ναυτιλλόμενος, εἰς σιγγὰν τὴν νῆσον ἐλλιμενίζεται, αὕτη δὲ ἐπὶ τὸ ῥεῖθρον τοῦ Ἴστρου ἔχει τὴν ἵδρυσιν, ἀπῴκισται δὲ Σιγγηδόνος τῆς πόλεως σημεῖα

Decimo die (nam ad Priſci res regrediemur) nuntij in eius tabernaculum apportantur, barbarum Singidonis muros euertiſſe, ac ciues deſerto lare in hoſtium regionem habitatum compellere. Ille nihil cunctandum ratus per fluuium inſulam in eo poſitam, & à Singidone triginta milliaribus diſsitam petit.

τριάκοντα. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος τῇ νήσῳ τὰς δυνάμεις περιβαλών, ταχυναυτούσας ὁλκάδας παραστησάμενος (ἃς δρόμωνας εἴωθεν ὀνομάζειν τὸ πλῆθος) ἐπὶ τὰ Κωνσταντίολα παραγίνεται. ἐν τούτοις δῆτα τοῖς χώροις ἐντετυχηκὼς τῷ Χαγάνῳ, εἰς λόγους γίνεται περὶ τῆς Σιγγηδόνος ὁ στρατηγὸς πρὸς τὸν βάρβαρον. καὶ δῆτα ὁ βάρβαρος ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἐφιζάνων, τὰς ἀποκρίσεις παρείχετο. ὁ δὲ Πρίσκος ἐπιβεβηκὼς τῆς ὁλκάδος, τῆς ἐντεύξεως εἴχετο. Φασὶ τοιγαροῦν τῆς διαλέξεως τὸν Χαγάνον ἀπάρξασθαι, εἰπεῖν δὲ τῷ Πρίσκῳ.

Τί ὑμῖν ὦ Ῥωμαῖοι, καὶ τῇ γῇ τῇ ἐμῇ; τί περαιτέρω τοῦ πρέποντος πόδας ἐκτείνετε; ξένος ὁ Ἴστρος ὑμῖν. τὸ ῥόθιον τούτου πολέμιον. ὅπλοις ἐκτησάμεθα τοῦτον. τῷ δόρατι τοῦτον ἐδουλωσάμεθα. ἄπαγε τῆς ἀτοπίας ὦ Πρίσκε. μὴ διαλύσῃς ἡσυχίαν, δώροις ὑμῖν πραγματευθεῖσαν πολλοῖς. αἰδέσθητι τὰς σπονδάς, δυσωπήθητι τὴν τῶν ὅρκων ἀσφάλειαν. ἡγείσθω εὐβουλία τῆς ἐγχειρήσεως, τὸ συνοῖσον τῆς ἐπιβολῆς τῶν πραγμάτων. μὴ μετὰ τὸ παθεῖν βουλευσώμεθα· περὶ τῆς ἐπιβολῆς ἡ βουλή. ἀδικεῖς τῇ προπετείᾳ τὰ πράγματα. τὸν κακῶς βουλευσάμενον, πρῶτον ἡ ἐγχείρησις ἔβλαψε. κλέπτεις τὸν πόλεμον στρατηγέ. εἰρήνην ἐνόθευσας καὶ παράταξιν. ὡς φίλος σπενδόμενος, καὶ ὡς ἐχθρὸς συμπλεκόμενος. ἢ θάτερον τοίνυν ἀπόλειπε, ἢ τὴν ἠρεμίαν μὴ ταράττε. ἔφησε δὲ καὶ ταῦτα ὁ βάρβαρος ἐπὶ λέξεως. κρινάτω ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον Χαγάνου, καὶ

tit. Ibi copiis expoſitis celocibus (quas vulgus dromones appellat) Conſtãtiolam allabitur: quo in loco de Singidone cum Chagano ſuper ripa fluminis conſidente in colloquium venit: Priſcus è naui verba faciebat. Aiunt igitur Chaganum priorem his dictis Priſcum compellaſſe.

Quid vobis, Romani, cum prouincia mea? quid vltra quàm fas, pedem profertis? Iſter vobis externus, eius vnda hoſtilis eſt. Armis hunc acquiſiuimus: haſtis hunc ſubegimus. Apage cum facinore iſtoc tam iniquo Priſce: ne quietem, quam vobis tot dona in nos profecta pepererunt, diſturba. Reuerere fœdus: reuerere cautionem ſacramenti. Bonum conſilium audendi impetum, & futura vtilitas aggreſsionem negotij antecedat. Ne poſt malum adeptum conſultemus. Prius quam incipias, deliberato opus eſt. Præcipiti iſta temeritate temet lædis. Qui malè conſuluit, ei primo cœpta nocent. Inſidioſè, & fraudulenter bellum geris, ô dux. Pacem, & conflictum ſuſtuliſti, dum fœdus facis vt amicus, & oppugnas tamen vt hoſtis. Aut alterum igitur horum deſere, fœdus, inquam, & apertè arma infer: aut quietem ne turba.

,, ἀνὰ μέσον Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος. ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ ποτε ἐκζητήσει ἀντίδοσις. λόγος δὲ πρίσκον ἐν ἀντιθέσεως μοίρᾳ, ταῦτα προσειπεῖν τῷ χαγάνῳ.

Inſuper hæc ad verbum effatus eſt. Iudicet Deus inter Chaganū & Imperatorem Mauricium, & is aliquando retribuat. Tum Priſcū Chagano huiuſmodi reſponſum reddidiſſe accepimus.

CAPVT XI.

In vexanda Singidone Chagani iniquitatem Priſcus redarguit, eumque ab auaritia dehortatur; & à victoriæ inconſtantia, ac mutabilitate rerum terret, & ſententias loquitur. Barbarus ira inflammatus grauiora comminatur. Ad Singidonem liberandam Gudois mittitur. Obiectu plauſtrorum barbari ſe tuentur. Tandem fugam faciunt. Muri deiecti inſtaurantur. Chaganus apertè fœdus ſoluit.

,, Ἀδικεῖς σιγγηδόνα τὴν πόλιν, ὦ ἄνθρωπε, ἢ τὰ τείχη καθελὼν, πρὸς ἀποικίας αὐτὴν δυστυχεῖς; διατείνεις τυραννῶν ὡς ἀδικούμενος. ἐπηρεάζεσθαι ὑπὸ Ῥωμαίων περιθρυλλεῖς. ἔασον ἠρεμεῖν λαὸν δυστυχήσαντα. ἀπόσχου πόλεως, ἣ συμφορῶν περικυμαίνουσι κλύδωνες. ἐλέησον τὴν πολλάκις ὑπὸ σοῦ πορθηθεῖσαν. διάθες τῇ πλεονεξίᾳ καὶ ὅρους ποίησον αὐτῇ, καὶ μεταίχμιον. δίδαξον αὐτὴν φιλοσοφῆσαι τὸ μέτρον. μέχρι τινὸς σταθήσεσθαι πρόσταξον. οἶμαι πολλοὺς κόσμους αὐτῇ μὴ ἐξαρκεῖν πρὸς τὴν ἔφεσιν ἀόριστον. βούλημα, οὐ λαμβάνει κράτος ἀσάλευτον. οὐδὲν ἀκόρεστον πάγιον. τὸ μὴ μέτρῳ ταλαντευόμενον, οὐδὲ σφετερίζεσθαι πέφυκεν. ἀνεπίκλητόν ἐστι, τὸ ἄπειρον. καταστασιάζεται τὸ ἀσύμβατον. διὰ τοῦ κρη-

HEus tu, iniuria Singidonem lædis. Quid mœnibus eius deſtructis, ciues tranſmigratione imperanda afflictas? Quaſi iniuriam acceperis, ita ſæuis. A Romanis te violenter inuadi rumorem ſpargis. Sine vexatum abs te populum reſpirare. Abſtine ab vrbe, quam calamitatum fluctus inundant. Miſerere illius, quam toties ipſe depopulatus es. Præſcribe modum auaritiæ. Fac in medio aliquid relinquat. Doce illam mediocritatem. Iube aliquouſque progreſſam conſiſtere. Equidem plures mundos auiditati tuę non puto ſufficere. Voluntas infinitè cupida, ſtabile imperium non adipiſcitur. Nihil inexplebile fixum ac firmum eſt. Quod ad menſuram non exigitur, nec proprium effici ſolet. Acquiri quod immēſum eſt, non poteſt.

Digitized by Google

πόδα τῷ ἔρωτι. μεθόδευσον τῷ κόρῳ τὸ ἄχεστον. ἄπληστος ὁ ὀφθαλμός, ἀεί τι καινὸν νοσηλεύεται. ἀντιμετρεῖται τοῖς ἀνθρώποις τὰ πράγματα τὰ τῆς τύχης, ἀντηχεῖ τῇ τροπῇ. οὐδὲν εὐδαιμονίας καθέστηκε ῥευστικώτερον. ἡ νίκη κομᾷ τῷ πτερῷ, καὶ θριάμβων ὀλισθάνουσι πόδες. οὐκ ἔστι τροπαίων φύσις ἀθάνατος. σήμερον ἐπιγελῶσαν τὴν ἡμέραν ὁρᾷς, ῥοδοειδῆ τε καὶ κροκίζουσαν καὶ ὅλην, ὡς ἔπος εἰπεῖν, φωτεινὴν, καὶ διαλάμπουσαν. αὔριον ὄψῃ ταύτην αὐτὴν σκυθρωπὸν ὁμοῦ, καὶ δυσείμονα, ἀχλύι καταρδευομένην πολλῇ καὶ ἀποσυστημάτων νεφῶν μελαινομένην. συλλήβδην εἰπεῖν, πρὸς ἀπρέπειαν.

poteſt. Non congruentia, diſcordiis ſemper obnoxia ſunt. Adde metas cupidini. Sacietate inſatiabilitatem perſequere. Oculi nunquam explentur: ſemper noui aliquid, vt moroſus ægrotus, concupiſcunt. Fortuna hominibus facta remetitur, & mutationibus contra reſpondet. Fœlicitate nihil fluxum magis. Victoria eſt pēnatiſsima, & labiles triumphorū pedes. Non eſt ſempiterna trophæorum conditio. Hunc diem ridentem, roſeaque, & crocea pulchritudine iucundum, totumque (vt verbo dicam) lucidum, ac ſplēdidum aſpicis. Cras alium, triſtem ſimul, & deformi habitu, nebula multa circumfuſum, & nubium multitudine, (vt ſummatim dicam) fœdè atratum videbis.

Θυμῷ τοιγαροῦν διακόψας ὁ χαγάνος τὰ ῥήματα, πολλὰς καθαιρήσειν προσηπείλησε πόλεις. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος τὴν καθέδραν ἀπολιπὼν, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν ἐπανέζευξεν. ὁ δὲ πρίσκος τὸν γουδοῦιν μετάκλητον ποιησάμενος, καὶ Ρωμαϊκῇ τοῦτον περιφράξας δυνάμει, τῇ σιγγηδόνι βοηθεῖν ἐγκελεύεται. ἀτὰρ ὁ γουδοῦις ἐπὶ τὴν σιγγηδόνα ναυτίλλεται. τὴν γὰρ σιγγηδόνα δύο ποταμοὶ ἀγκαλίζονται, ὅ τε σάος, καὶ δράβος. ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ τὴν σιγγηδόνα βάρβαροι Ρωμαϊκὰς δυνάμεις ναυπηγησαμένας κατεῖδον, τὰς ἁμάξας περὶ τοῦ ἄστεος συστησάμενοι, χαρακοῦσι τὴν πόλιν. τὴν τοίνυν τῶν Ρωμαίων ὁρμὴν μὴ ὑπομεμενηκότες οἱ βάρβαροι, ἅμα δὲ καὶ τὸν λαὸν τῆς πόλεως ὀρρωδήσαντες,

Hic Chaganus ira ſtimulatus dicentem interpellans, multas adhuc vrbes ſeſe euerſurum minitatur: relictaque ripa vbi ſedebat, in tabernaculum ſuum reuertitur. Priſcus Gudoin accerſitum, ſumptis copiis, Singidoni ſuccurrere iubet. Gudois Singidonem, duobus fluminibus, Sao, & Drao cinctam nauigat. Barbari, vt Romanos nauibus compactis adnauigare conſpexerunt, currus ante oppidum pro munimento, ſeu vallo obiiciunt. Verùm eorum impetum non ſuſtinentes,

εἰς φυγὴν ἀποκλίνουσιν. οὕτω μὲν οὖν ὁ πρίσκος ἀτυχοῦντα λαὸν διεσώσατο. τῇ δευτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ περιβάλλουσι τείχη τῇ πόλει. ὁ δὲ χαγάνος ἐπὶ τούτοις παρεδριμύττετο. τήν τε καρδίαν σφακελιζόμενος, ἀγγέλους πρὸς τὸν πρίσκον ἐξέπεμπεν, ἐς τὸ φανερὸν τὰς σπονδὰς διαλύων. δεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις συναθροίσας ὁ βάρβαρος, ἐπὶ τὸν ἰόνιον κόλπον στρατεύει τὴν σάλπιγγα.

nentes, ſimul etiam incolas metuentes, in fugam ſe conferunt. Ita Priſcus populum miſeriis circumuentum conſeruauit. Altero die muros circum vrbem reædificant. Quod acerbè ferens, & tabeſcens animo Chaganus, miſsis ad Priſcum nuntiis, fœdus palã renuntiat, ac luce decima coacto exercitu ſuo, in ſinũ Ioniũ ducit.

CAPVT XII.

In Dalmatia Chaganus vrbem, & quadraginta caſtra expugnat. Gudois cum delecta manu ad rem inſpiciendam mittitur. Quamobrem per impedita, & inuia loca iter fecerit. Prædam barbaris interemptis recepit. Chaganus mœret. Mauritio, & liberis eius cædes à monacho, ſtrictum portante gladium, à quodam inſuper Herodiano prænuntiatur.

ΠΕρὶ τούτους τοὺς τόπους ἡ δαλματία χώρα καθέστηκε. πίνιω ἱκανοὺς χάρακας ὁ βάρβαρος ποιησάμενος, εἰς τὰς λεγομένας βάγκεις ἐχώρησε. καὶ δὴ παραστησάμενος τὴν πόλιν τοῖς μηχανήμασι, τεσσαράκοντα ἐξεπόρθησε φρούρια. ὁ δὲ στρατηγὸς τούτων διακηκοὼς τῶν δεινῶν, δισχιλίοις μαχίμοις ὁπλίζει τὸν γουδοῦιν, ἐπὶ κατασκοπῇ τε τῶν πραττομένων τοῦτον ἐξέπεμπεν. Ὁ μὲν οὖν γουδοῦις ἀναλαβὼν τοῦ ὁπλιτικοῦ τοὺς λογάδας, τῆς ὁδοιπορίας ἀπήρχετο. ἐκκλίνει τοιγαροῦν τὰς λεωφόρους ὁ γουδοῦις, καὶ διὰ δυσχωρίας ἀγνώστων τε ἀτραπῶν τὴν βάδισιν ἐποιεῖτο, ἵνα μή που πολεμίας ὄψεως ἐπιφανήσης αὐτῷ ἐπισυρομένης πλήθη βαρβάρων,

PRope hoſce locos poſita eſt Dalmatia regio. Multis igitur caſtris barbarus Banges, vt dicuntur, venit, oppidoque operibus admotis in poteſtatem accepto, quadraginta inſuper caſtella vaſtauit. Quæ calamitas vbi ad aures ducis accidit, Guduin cum duobus armatorum millibus ad res luſtrandas mittit. Is cum delectis iter agit, ac viam regiam declinans, per loca difficilia, ſemitasque incognitas graditur; necubi hoſtili facie multorũ barbarorum obuia, in extremum diſcrimen laberetur. Factus igitur barbaris propior, ex alta quadam ſpecula globum

εἰς τοὺς χάρακας κακὸν παραγένηται. καὶ οὖν γινόμενος τῶν βαρβάρων πλησίον, ὁρᾷ ἐξ ἀπόπτου τινὸς περισκοπῆς, πλήθη λαῶν παροδεύοντα. ἀποστείλας τοίνυν πεζοὺς ἄνδρας τριάκοντα, παρακελεύεται ἰχνηλατεῖν τὸ πολέμιον. καὶ γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι διά τινων παρεκτετραμμένων ὁδῶν ἐποιοῦντο τὴν βάδισιν. ὑπὸ δὲ τὸ πέρας τοιγαροῦν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐλλοχῶσιν, ὡς ἐν παραβύστῳ τινὶ τὸ βάρβαρον ἀνιχνεύοντες. ἐν ταῖς ὕλαις τοιγαροῦν ἀποκρυπτόμενοι, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὰ μέσα παροδευούσης σημεῖα, ψυχῆς ἀρετῇ ἐφίστανται τοῖς βαρβάροις οἱ Ῥωμαῖοι καθεύδουσιν. ἀπὸ σημείων δὲ δύο περιτυχόντες ἀνδράσι τρισὶ κραιπαλῶσι, καὶ λίαν πεφυκόσιν ἐξοίνοις, τούτους ζωγρήσαντες, ὡς οἷόν τε ἦν ἀνετάσαντες, τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβουλὰς ἁπάσας διέγνωσαν. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι δεσμοῖς περιβαλόντες αὐτούς, τῷ Γουδούι ζῶντας ἐξέπεμψαν. Γουδοῦις δὲ ὁ ταξίαρχος μεμαθηκὼς ἀπ' αὐτῶν, δισχιλίοις ἀνδράσιν ὁπλίταις ἐπὶ φρουρᾷ τῆς λείας τὸν χαγάνον συμφράξασθαι ἤσθη ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ. καὶ οὖν ἀποκρύπτεται ἔν τινι φάραγγι. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι λαμπούσης ἡμέρας τὴν προνομὴν διεσώζοντο. ὁ δὲ γουδοῦις ἐπὶ τὰ νῶτα τούτων γινόμενος, ἀθρόως τε ἐπιθέμενος, τῷ δόρατι πάντας διέφθειρεν, καὶ ἀνασωσάμενος τὴν λείαν, πρὸς τὸν πρίσκον μεγαλοψύχῳ φρονήματι διεκόμισεν. ὁ δὲ χαγάνος ταῦτα δὴ τὰ τῆς ἀποτεύξεως μεμαθηκώς, ἀθυμίᾳ πολλῇ καταβέβληται. ἐπὶ μῆνας τοιγαροῦν ὀκτωκαίδεκα καὶ περαιτέρω Ῥωμαίοις τε καὶ βαρβάροις τοῖς ἀνὰ τὸν ἴστρον

globum prætereuntẽ videt. Mox triginta mittit, qui eorum veſtigia obſeruent. Per deuia igitur Romani iter carpunt, ac ſub ſecundam vigiliam noctis, quaſi in latebris quibuſdam barbaros indagarent, in ſylua per inſidias ſeſe condunt: medioque noctis, virtute duce dormientes opprimunt. Duabus inde leucis in tres crapula, & vino graues admodum incidentes, captos, quantum poſſunt examinant: omnia hoſtium molimina exprimunt: manicas iniiciunt, Gundui viuos mittunt. Gunduis taxiarchus vbi Chaganum ad prædam cuſtodiendam duo millia conſtituiſſe ab eis didicit, nuntio lætus, ſe in valle quadam occultat. Barbari manè prædam aſſeruabant, cum Guduis à tergo confertim inuadens, omnes interimit, prædamque receptam ad Priſcum gloriabundus tranſmittit. Caganus cognito aduerſo caſu triſtitia multa obruitur. Ad menſes igitur decem & octo, atque etiam amplius, Romanis ac barbaris apud Iſtrum verſantibus, nihil ſcriptione dignum eſt actum. Anno decimo nono Imperatori futura prænuntiantur, & communis mundi calamitas palam profertur. Nam vir quidam, qui

ἀυλιζομένοις, οὐδὲν ἄξιον συγγραφῆς διαπέπρακται, ἔτους δὲ ἐννέα καὶ δεκάτου ἐπιστάντος, τῷ αὐτοκράτορι ἡ τῶν μελλόντων προαγόρευσις γίνεται, (ταῦτα κοινὰ τοῦ κόσμου ἐξομολογοῦντι) παθήματα. ἀνὴρ γάρ τις πρὸς τὸν τῆδε κόσμον διαλυσάμενος, καὶ ἐν ἀσκήσει θεωρίας τῶν ἀπορρήτων μετειληφὼς, ἐπί τι τὸν μονήρη βίον κατακλιθεὶς, σπάθην γυμνώσας, ἀπὸ τοῦ λεγομένου φόρου (τῶν ἐπισήμων δὲ οὗτος τόπος τῆς πόλεως) μέχρι τῶν προαυλίων τῶν ἀνακτόρων ξιφήρης διαδραμὼν, ἅμα τὸν αὐτοκράτορα τοῖς παισὶν ἐν φόνῳ μαχαίρας τεθνήξεσθαι προηγόρευεν. ὥρα δὲ θέρους καὶ λόγος ἡρωδιανὸν τῷ μαυρικίῳ ἐς τὸ φανερὸν προσαναγγεῖλαι τὰ ἀποτάγματα. ὁ δὲ ἀνὴρ ἐκ τῆς θείας ὀμφῆς κατισχυρίζετο τὰ τῆς προρρήσεως ἐπιφανῆναι αὐτῷ.

rebus vitæ huius valedixerat, & monaſticum inſtitutum ſectatus, exercitatione contemplationis arcana didicerat, gladium vagina vacuum præ ſe ferens, & à foro, quod dicitur (eſt autem hic vrbis locus illuſtris) vſque ad veſtibulum palatij currens, Mauricium ipſumque, liberoſque eius gladio cæſum iri vaticinatur. Aeſtate itẽ Herodianum quendam, qui ſe id diuinitus accepiſſe affirmabat, eidem Mauricio publicè exitium prædixiſſe vulgatum eſt.

CAPVT XIII.

Chaganus Tomeam obſidet, cui Priſcus ſuccurrit. In caſtris hyberna aguntur vtrinque. Chagani ſingularis, & inſperata in commeatu Romanis ad dies ſacros ſufficiendo liberalitas. Petenti Priſcus vicißim donat aromata. Sub iiſdem tentoriis pacificè degunt ambo exercitus. Feſtis tranſactis ſeparantur. Comentiolus Chaganum contra ſe venientem timens, retrocedit. Milites ad Iatrum vrbem, velut proditi, probris eum conſcindunt.

Καὶ γοῦν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὁ παρὰ τοῖς ἀβάροις χαγάνος τιμώμενος τὰ περὶ αὐτὸν συλλεξάμενος πλήθη, περὶ τὴν θρακικὴν μυσίαν χωρεῖ· εἶτα κομέᾳ τῇ πόλει ἐφίσταται. τούτων ὁ πρίσκος πυθόμενος, ἐπηρεαζομένῃ τῇ πόλει προσομιλεῖ. Ῥωμαῖοι τοιγαροῦν καὶ οἱ βάρβαροι εἰς τὰ περὶ κομέαν τὴν πόλιν στρατοπεδεύονται.

PER hoc tempus Chaganus Abaris honoratus, copias ſuas colligit, & ad Mœſiæ Thraciam iter intendit. Deinde Tomeam aggreditur. Quod vbi Priſcus reſciuit, vrbi afflictæ cum auxilio adeſt. Romani igitur, barbariq; ad Tomeam caſtra habentes, quãquam hyeme interueniente, perſeuerant. Vere appetẽte, Romanos

τις, ὥρας ἐπιγινομένης χειμῶνος οὐδαμῶς τὸν χάρακα διελύσαντο. τοῦ δὲ ἦρος ἀνίσχοντος, λιμὸς τοῖς Ῥωμαίοις ἐνέσκηψε. μελλούσης δὲ ἐπιβήσεσθαι τῆς μεγάλης τῶν χριστιανῶν ἑορτῆς, καὶ πάθος ὁμοῦ, καὶ ἀνάστασιν τοῦ σωτῆρος ἑορτάζειν θεοῦ, τοῦ τε λιμοῦ τοὺς Ῥωμαίους καταπιέζοντος, παραδόξῳ προνοίᾳ τινὶ ὁ χαγάνος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πρεσβεύεται· ἡ δὲ ἀξίωσις ἦν, λύσιν τῷ λιμῷ ἐπιθῆναι. ὁ μὲν οὖν πρίσκος ἐπὶ τῷ καινοπρεπεῖ τῆς ἀξιώσεως, διηπόρει τε καὶ ἠπίστει· ἐπεὶ δὲ πίστεις Ῥωμαῖοί τε καὶ βάρβαροι ἔδοσαν, καὶ ἀντελάμβανον, πενθημέρους σπονδὰς συστησάμενοι, τὴν ἀφοβίαν ἐπραγματεύοντο. ἁμάξας σιταρχῶν ὁ χαγάνος ἐπισιτισμοὺς λιμώττουσι τοῖς Ῥωμαίοις παρείχετο. διὰ τοῦτο μέχρι τῶν χρόνων τῶν καθ' ἡμᾶς. τῶν παραδοξολογουμένων τὰ τῆς βαρβαρικῆς φιλανθρωπίας ταύτης καθέστηκε. τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως εὐθυνούσης τοῖς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιοτάτοις τῷ βίῳ, ὁ χαγάνος πρέσβεις ἐξέπεμπεν, ἰνδικὰς ἀπὸ τοῦ πρίσκου λαβεῖν ἀξιῶν καρυκίας. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς τοῦ βαρβάρου τὴν ἀξίωσιν ἐθεράπευε, πέπερί τε ἐξέπεμψε, καὶ φύλλον ἰνδῶν, κασίαν τε, καὶ τὸν λεγόμενον κόστον. ὁ δὲ βάρβαρος τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀπολαβὼν δωρεὰς καταῤῥωματισάμενος, ἤδη λίαν περιχαρὴς γίνεται, τρίνων ἀπόμαχος μέχρις ὅτου Ῥωμαίοις ἡ δημοτελὴς ἐκείνη, καὶ μεγάλη πανήγυρις ἐπεπέρατο. συνηυλίζοντο τοιγαροῦν τὰ ἀντίθετα, καὶ οὐκ ἦν δέος ἐν ἑκατέραις δυνάμεσιν. οὐκ οὖν ἀπαρτιζούσης τῆς ἑορτῆς, ἀγγέλους ὁ χαγάνος ἐξέπεμ-

manos fames occupat. Cumque Chriſtianis ſolennia mortis, & Reſurrectionis Domini Saluatoris in foribus eſſent, Romanique commeatus inopia premerétur, inexſpectata quadam prouidentia, Chaganus legatione miſſa, ſignificat, ſi eis placeat, velle ſe eorum famem depellere. Priſcus petitionis nouitate anceps hęrere, ac diffidere. Poſtquam verò inter vtroſque data & accepta eſt fides, dierum quinque compoſitis induciis, Chaganus eſurientibus plauſtra cibariis referta ſubmiſit. Quocirca vſque hodie barbarica iſta humanitas vt admirabilis, & præter omnium opinionem exhibita celebratur. Die quarto, cum iam Romani rebus ad victum requiſitis abundarent, Chaganus à Priſco Indica aromata petit: cui ille morem gerens, piper, folium Indicum, caſiam, & coſtum, vt vocatur, mittit. Barbarus donis Romanorum acceptis, & aromatibus delinitus, incredibiliter lætatur, & ab armis temperat, quoad publica illa, & pręcipua celebritas pręteriit. Habitabant igitur ſimul ſub iiſdem pellibus extra omnem metum aduerſariæ copiæ. Feſtis diebus tranſactis, Chaganus per nuntios agmina ſecerni

poſtu-

ψε, διακρίνεσθαι ἀπ' ἀλλήλων ἀξιῶν τὰς δυνάμεις. οὕτω μὲν οὖν διαχωρίζεται ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ὁ βάρβαρος. ἑκταῖος δὲ ὁ χαγᾶνος ἐπεὶ ἀκηκόει Κομεντίολον δυνάμεις ἀναλαβόμενον μέλλειν τῇ Νικοπόλει προσομιλεῖν, τὸ ὁπλιτικὸν συλλεξάμενος κατὰ Κομεντιόλου στρατοπεδεύεται. Κομεντίολος δὲ ἥκειν τὸν χαγᾶνον ἀκούσας, ἐπὶ τὴν Μυσίαν χωρεῖ, ἐπί τε Ζικίδιβα τὰς σκηνὰς συνεπήξατο. ἑβδομαῖος δὲ εἰς Ἰατρὸν ἀφικνεῖται τὴν πόλιν. ὁ δὲ βάρβαρος εἴκοσι παρασάγγας ἀφειστήκει Ῥωμαίων. νυκτὸς δὲ μεσούσης, ἐν ἀπορρήτῳ πρὸς τὸν χαγᾶνον ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐξέπεμψεν ἄγγελον, εἶτα τὸ Ῥωμαϊκὸν προσέταξεν ἐξοπλίσασθαι, ὡς ἐκ τοῦ παρήκοντος τὸν λόγον ποιούμενος. οὐ γὰρ ἔφησε Ῥωμαίοις ἐξ ἑωθινοῦ ποιήσασθαι παράταξιν. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τοῦ πολεμάρχου χάριν ὑποτοπήσαντες ὁπλοφορεῖν προστάξαι τούτοις τὸν στρατηγόν, τοῖς σιδηρείοις χιτῶσι τὰ περιστέρνια φράττουσιν. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς ἐξέτασιν τοῦ ὁπλιτικοῦ ποιήσασθαι ἐθέλειν τὸν στρατηγόν. τὰς ἀκτῖνας τοίνυν ἡλίου περιβαλόντος τῇ γῇ, ὁρῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι μετ' εὐκοσμίας συντεταγμένον τὸν βάρβαρον τήν τε ἔκταξιν κατ' αὐτῶν συντόνως ποιούμενον. αἱ μὲν δυνάμεις αἱ περὶ τὸν Κομεντίολον ἐβλασφήμουν εἰς τὸν πολέμαρχον, αἴτιον αὐτὸν τῆς παρασκευάστου ταύτης ἀκοσμίας καταιτιώμεναι. θρύλλου τοιγαροῦν γεγονότος μεγίστου, μένει ὁ βάρβαρος ἀπὸ σημείων δύο τοῦ Ῥωμαίων πλήθους.

poſtulat. Ita Romani à barbaris ſeparantur. Die ſexto, vbi comperit Comentiolum venturum cum exercitu Nicopolim, aduerſus eum procedit. Comentiolus id reſciſcens, in Myſiam abit, & ad Zicidiba caſtra locat. Die ſeptimo ad Iatrum vrbem accedit. Barbarus viginti paraſangis à Romanis aberat. Nocte media dux Romanus ſecretò nuntium ad Chaganum mittit. Deinde obiter, & quaſi in tranſitu loquens, militem arma capere iubet. Non enim dixit, illos manè conflicturos. Romani coniectantes ducem ſuimet cauſſa iubere arma expediri (quòd exercitum in armis luſtrare vellet) tunicis ferreis pectora communiunt. Vbi ſol radios per terras diffudit, barbarorum ordines contra infeſtos tendere aſpiciunt. Tum conuitia in ducem iactantes, ipſum, vt confuſionis iſtius dedita opera auctorem accuſant. Tumultu igitur ingenti excitato, barbarus altero lapide à Romanis conſtitit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XIV.

Romani diligentius ſeſe obarmant. Comentiolus de permutatis ordinibus reprehenditur. Eius aſtus. Romanorum fuga, barbari clauſtra tranſitu prohibendo circumſident: à Romanis repelluntur. Comentiolus vt ignauus fugitor Driziperis ingreſſu contumelioſè arcetur. Eam vrbem barbari occupant. In templum Alexandri martyris, eiusq́ cineres eorum impietas.

Ῥωμαῖοι τοιγαροῦν θεασάμενοι ἀναβολὴν τῆς ἐπιβολῆς τοὺς βαρβάρους λαμβάνοντας, σιδηροφοροῦσιν ἅπαντες λίαν ὁπλιτικῶς, καὶ ἦν αὐτοῖς τὸ κακῶς παροφθὲν πρὸς διόρθωσιν εὔκαιρον. ὁ γὰρ Κομεντίολος τὰς τάξεις ἐτάραττε, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς μέσης φάλαγγος τὰς δυνάμεις μετατιθέμενος ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας· ποτὲ δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν εὐωνύμων δυνάμεων ἐπὶ τὴν δεξιὰν μεταβάλλων. τῇ τοίνυν ἀλλοπροσάλλῳ μεταθέσει τῶν τάξεων πολλῆς γίνεται αἴτιος ἀκοσμίας. ἐντεῦθεν τάραχος ταῖς τάξεσι συνεκύρησε. καὶ οὖν ὁ στρατηγὸς τῷ δεξιῷ τῆς παρατάξεως κέρατι ἐν παραβύστῳ ἐδήλου, τὴν ἀποσκευὴν διασώσασθαι, καὶ πρὸς φυγὴν παραυτίκα χωρῆσαι. ἀντὶ πολλοῦ τοίνυν τοῦτο ὑποτεταγμένοι περιπτυξάμενοι, ἀποκλίνουσι πρὸς φυγήν. ἐντεῦθεν αἱ λοιπαὶ τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις τοῦτο θεασάμεναι, πρὸς τάραχον καταπίπτουσι. δυομένου τοιγαροῦν τοῦ ἡλίου ἀπὸ σημείων δύο Ῥωμαίων ποιησαμένων χάρακα, ἐν τούτῳ δῆτα τῷ χάρακι στρατοπεδεύονται. οἱ δὲ ἄβαροι οὐ μετεφοίτων τὸν τόπον, ἔνθα τῇ προτεραίᾳ τὰς διατριβὰς ἐποιήσαντο.

Romani cernentes barbaros gradum ſiſtere, omnes ferro ſe ſe quàm maximè inſtruunt; quodq́ue malè neglectum fuerat, id eis emendandi opportunitatem porrigit. Comentiolus autem perturbare ordines, & nunc quidem è media phalange in ſiniſtrum, nunc è ſiniſtro in dextrum cornu transferre. Qua commutatione multam in exercitum confuſionem, perturbationemq́ue induxit. Eos igitur qui dextrum cornu tenebãt, occultè monet, vt collectis vaſis repente fugam ineant. Quod illi pro beneficio ſingulari amplectentes, terga vertunt. Hoc viſo, reliquæ copię tumultuantur. Sole terris ablato, Romani duobus ab hoſte milliaribus in caſtra ſua redeunt. Abares loco heſterno non excedunt. Nocte alta, ſpecie quorundam præcurrentium dux quibuſdam delectis & armatis, clam iubet, vti fugam arripiant. Manè, vt breuis ſim, ferro inſtructus, venationem inſti-

μεσούσης δὲ τῆς νυκτός, ἐν προσχήματι προσθεόντων τινῶν, ἐπιλέκτων ὁ στρατηγὸς συμφραξάμενος, ἐν ἀπορρήτῳ διαφυγεῖν αὐτοῖς ἐγκελεύεται, εἶτα ἐξ ἑωθινοῦ ὁ Κομεντίολος τῷ σιδήρῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐνοπλισάμενος, κατειρωνεύετο ὡς ἀπὸ τεττάρων σημείων κυνηγετεῖν. διά τοι τοῦτο ἡ ποδῶν εἶχε, τὴν ἀπόδρασιν ἐποιεῖτο. ἡλίου τοίνυν μεσοῦντος, εἰς ἔννοιαν τῆς Κομεντιόλου ἀνοίας τὰ στρατόπεδα γίνεται, καὶ τοῦ στρατηγοῦ κατανενοηκότα τὰς φροντίδας, πρὸς φυγὴν μετατεθέντα, τὸν γείτονα διεπεραιώσαντο ποταμόν, καὶ ἀποδιδράσκουσι μετὰ πολλῆς ἀκοσμίας μεγίστης τεσσαράκοντα σημεῖα ἀπὸ τοῦ χάρακος. ἐπεὶ δὲ ἀνηγεμόνευτος ἡ ἀποφοίτησις ἦν, μεγίστοις περιπίπτουσι φόβοις. οἱ δὲ βάρβαροι κατόπιν βαδίζοντες, τὸν λεγόμενον ἰατρὸν διενήξαντο ποταμόν. ἐπικειμένων τοίνυν τῶν πολεμίων Ῥωμαίοις, τὸ ὁπλιτικὸν ἀπορίᾳ καὶ δέει μετήρχετο. γίνεται τοίνυν ἡ φυγὴ κραταιὰ τῆς Ῥωμαίων πληθύος. ἐντεῦθεν οἱ βάρβαροι τὰ ὀχυρώματα τῶν διαβάσεων περικάθηνται, κλεισούρας τῇ πατρίῳ Ῥωμαῖοι φωνῇ ἀποκαλεῖν ταῦτα εἰώθασιν. ἀτὰρ ἀναιροῦνται τῶν Ῥωμαίων πολλοί. ἐπεὶ δὲ ὁ φόνος τοῖς Ῥωμαίοις ἦν διαρκής, τὸ ὁπλιτικὸν συστησάμενον φάλαγγα, ἐξωθεῖται βίᾳ τὸν βάρβαρον. οἱ τοίνυν Ἄβαροι τῇ ῥύμῃ τῆς ἐπιθέσεως ἀποφοιτῶσι τῶν διαβάσεων. οὕτω μὲν οὖν οἱ Ῥωμαῖοι μεγάλοις κινδύνοις τῶν παρόδων ἀντιλαμβάνονται. ὁ δὲ Κομεντίολος ἀσχήμῳ φυγῇ πρὸς τὰ Δριζίπερα παραγίνεται, καὶ ταῖς πό-

tuturum ſe poſt 4. milliaria ſimulat; atque ita ſumma celeritate fugit. Meridie milites Comentioli amentia perſpecta, eiuſque cogitationibus intellectis, dantes ſe in pedes, flumen traiiciunt, confuſioneque maxima quadraginta millia paſſuum à caſtris fugitant. Quod autem duce carebant, metu ingenti tenebantur. Barbari ſequentes, Iatrum amnem tranſeunt. Hoſte inſtante, Romani & formidine, & conſilij inopia conflictati, fugam ſummo conatu perſequuntur. Tum barbari tranſitus munimenta (quas patria lingua clauſuras Romani appellare conſueuerunt) circumſident. Magno Romanorum numero interfecto, milites præſidiarij in phalangem denſati, vi barbaros pellunt. Abares aduerſus vim tantam impares, tranſitum deſerunt, quem Romani acri prælio recuperant. Comentiolus fœdè fugiens, Drizipera venit: ad mœnia vrbis adit: ad corpus calida abluendum introitum flagitat. Ciues imbellem ducem contumeliis, & lapidibus abigunt. Ita ad longum murum diſcedit. Barbari, vt Romani receſſerunt, paulatim

λαις προσομιλήσαις τοῦ ἄστεος, ἠξίου εἰσόδου τυχεῖν, καὶ θερμοῖς ὕδασιν ἀπορρύψασθαι. οἱ δὲ ἀστοὶ ὕβρεσι, καὶ λίθοις τὸν ἀπόμαχον στρατηγὸν ἀπεπέμποντο. ὁ δὲ κομεντίολος ἐπὶ τὰ τείχη γίνεται τὰ μακρά. οἱ δὲ βάρβαροι κατὰ μικρὸν τῶν Ῥωμαίων εἰς τοὺς πίσω τραπέντων, ἐπὶ τὰ δριζίπερα παραγίνονται, τήν τε πόλιν ἐπόρθησαν. καὶ τὸν ἀλεξάνδρου ναὸν τοῦ περιφανοῦς ἐν τοῖς μάρτυσι τῷ παμφάγῳ πυρὶ κατηνάλωσαν. τόν τε τάφον τοῦ μάρτυρος εὑρηκότες ἀργύρῳ περιῤῥεόμενον, ἀνοσίως σκυλεύουσι. καθυβρίζουσί τε τῇ ἐκβολῇ καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐπὶ τῷ τύμβῳ ἐγκείμενον. καὶ λίαν ἐπὶ ταῖς νίκαις ὑψαυχενιζόμενοι, ταῖς εὐωχίαις καταστιβαδεύονται.

tim Drizipera procedunt; vrbem capiunt: ædem Alexandri martyris inclyti incendio excitato abſumunt, eiuſque monumentum argento ornatiſsimum nefariè ſpoliant. Quin etiam corpus inde indigniſsimè eiiciunt; mirificeque victoria elati, ad conuiuandum thoris diſcumbunt.

CAPVT XV.

Supplicium barbaris propter Alexandrum martyrem diuinitus irrogatum ſæua peſtilentia. Chagani item filij 7. vno die moriuntur, cui calamitoſo hiſtoricus inſultat. Comentioli in vrbem Conſtantinopolim reditu, formido immodica malorum ciues inceſsit. Imp. copias ad longum murum defendendum mittit. Suadente ſenatu, legatio ad Chaganum placandum inſtituitur. Eius luctus acerbiſsimus. Romanorum de pace turbata reprehenſio. Conditiones, in quas facta pax.

ἘΝ ταύταις τοιγαροῦν ταῖς ἡμέραις, τὸ κατὰ πάντων τῶν ἐθνῶν κράτος αὐτὸς ὁ ἡμέτερος πιστευόμενος ἰησοῦς, καὶ εἰς κληρονομίαν τι παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν οἰκουμένην λαβών, κατάσχεσίν τε τὰ πέρατα τῆς γῆς, οὐδαμῶς τῷ χαγάνῳ ἀμάρτυρον τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν παρῆκεν. ἀθρόᾳ γὰρ ἐπιφοιτήσει λοιμοῦ, τὰ τῶν βαρβάρων πλήθη, καὶ ἦν αὐτοῖς τὸ κακὸν ἀπαραίτητον, καὶ σοφίσματος οὐκ ἀνεχόμενον.. εἰσπράττεται τοιγαροῦν

His itaque diebus Ieſus Dominus noſter, qui à patre imperium in omnes gentes, & in hæreditatem orbem terrarũ, & in poſſeſsionem terminos terræ accepit, regnum ſuum Chagano nequaquam inteſtatum eſſe voluit. Paſsim quippe immiſſa peſtilentia barbaros deleuit; eratque malum indeprecabile, nec vlla medicina, quantumuis

ὁ χαγᾶνος, ἀνθ' ὧν ἀλέξανδρον ἠ-
τιμάκει τὸν μάρτυρα, ἀξιολόγους
ποινάς. ἑπτὰ γὰρ παῖδες αὐτῷ βου-
βῶσι περιτυγχάνουσι. θέρμῃ τε ῥαγ-
δαίᾳ τινὶ, καὶ φλογώδει, καὶ ἐν ἡ-
μέρᾳ μιᾷ, τὸν τῇδε καταλύουσι βίον.
οὕτω μὲν οὖν ὁ χαγᾶνος δυσυχῶς
εὐτυχεῖ τὰ ἐπινίκια. ἀντὶ γὰρ παιώ-
νων, καὶ ἀσμάτων, καὶ ὕμνων, καὶ
κρότων χειρῶν, καὶ συμφωνίας χο-
ρῶν, καὶ γέλωτος κυματίζοντος,
θρήνους εἶχε καὶ δάκρυα, καὶ πένθη
ἀπαρηγόρητα, καὶ ζημίαν ἀνυπομό-
νητον. ἐβάλλετο γὰρ ὑπὸ στρατευμά-
των ἀγγέλων, καὶ φανερὰ μὲν ἦν ἡ
πληγὴ, ἀόρατος δὲ ἡ παράταξις.
κομεντιόλου τοίνυν εἰς τὸ βασίλειον
ἐνδημήσαντος ἄστυ, συνενδημοῦσιν
αὐτῷ καὶ οἱ θόρυβοι. καὶ τῷ θρύλλῳ
κλυδωνιζομένης τῆς πόλεως, ἐζωγρα-
φοῦντο ταῖς ἐλπίσιν οἱ κίνδυνοι, τῇ τε
φαντασίᾳ τὰς ἀπαισίους τύχας, ἅ-
πας ἐγρηγόρως ὠνειρατεύετο. ἐς τη-
λικοῦτο τοίνυν κακοῦ τὰ τῶν βυζαν-
τίων ἐχώρει, ὡς καὶ τὴν εὐρώπην
καταλιπεῖν αὖ δοκιμάζειν αὐτοὺς,
καὶ πρὸς τὴν ἀσίαν μεταφοιτᾶν,
πρός τε χαλκηδόνα ποιήσασθαι τὴν
μετάστασιν. ἡ δὲ χαλκηδὼν πόλις
καθέστηκεν, εἰς τὸ ἀντιπέραν τοῦ βασι-
λείου πολίσματος. ἐνομίζετο γὰρ
ὁρμητήριον εὔθετον ὑπεῖναι τοῖς
βυζαντίοις ἡ χαλκηδών. ὁ δὲ αὐ-
τοκράτωρ τοὺς σωματοφύλακας
ἀναλαβὼν, οὓς ἐξκουβίτωρας Ρω-

tumuis ſollerter excogitata cu-
rabile. Itaque à Chagano ob A-
lexandrum martyrem tam igno-
minioſè tractatum, pœna com-
merita exigitur. Nam ſeptem e-
ius filij bubone, ſeu peſte inguinaria
corripiuntur, caloreque
vehementi, & igneo planè, & v-
no ſimul die extinguuntur. Sic
Chaganus in victoriis ſuis infe-
liciter felix fuit. Nam pro pæa-
nibus & canticis, & hymnis, &
manuum plauſibus, & ſaltatio-
num numeris, & riſu effuſiſsimo
lamenta, & lacrymas, & luctum
nulla conſolatione ſanabilem, &
iacturam intolerandam adeptus
eſt. Percuſſus eſt enim ab ange-
lorum exercitibus: & cum pla-
ga eſſet aſpectabilis, acies tamen
illa viſu contingi non potuit. Co-
mentiolum vrbem imperatori-
am ingredientem rumores co-
mitati ſunt, tumultuque eam
peruadente, metus futura peri-
cula depingebat: & vnuſquiſque
aduerſæ fortunæ imagines ani-
mo repræſentans, etiam vigilans
ſomniabat quodammodo. Eò
igitur malorum res Byzantina
delapſa eſt, vt de Europa deſerē-
da, & Aſia atque Chalcedone in-
colenda ciues ſeriò cogitarent.
Eſt autem Chalcedon è regione
Byzantij, quæ vitandæ tempe-
ſtati imminenti, portus fore ac-
commodatus videbatur. Impe-
rator cogit milites, quos cum
cuſtodibus corporis ſui (Roma-
ni ex-

Digitized by Google

μάχοις ἀναγορεύουσι, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συλλεξάμενος, τὰ μακρὰ διαφρουρῆσαι τείχη. ἐπ' αὐτῷ δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς τῶν δήμων τῶν ἐς Βυζάντιον πλείστη ἀπόμοιρα. Ὀγδόῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἡ σύγκλητος παρῄνει τῷ καίσαρι, πρὸς τὸν χαγάνον πρεσβείαν ἐκπέμψασθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν ἁρμάτωνα, πρέσβυν χειροτονεῖ, καὶ ὡς τὸν χαγάνον ἐξέπεμψεν. ὁ μὲν οὖν ἁρμάτων εἰς τὰ δριζίπερα γίνεται, πλήθη δώρων ἐπιφερόμενος. ὁ δὲ χαγάνος τὰς παρούσας τύχας καταδυρόμενος, ἐθρήνει ἀσχέτως τὴν ἀποβολὴν τῶν υἱῶν, τήν τε δυνάμεων λύμην· δέκα δὲ ἡμέρας ἐνδιατρίψας ὁ πρέσβυς, τῷ χαγάνῳ πρὸς λόγους οὐ γίνεται. ἦν γὰρ τὸ πένθος δριμύ, καὶ τὰ τῆς συμφορᾶς ἀμεθόδευτα. δωδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσάγεται ὁ πρέσβυς εἰς τὴν τοῦ βαρβάρου σκηνήν. ὁ μὲν οὖν πρέσβυς λόγοις ἠπίοις κολακεύει τὸν βάρβαρον. ὁ δὲ χαγάνος δυσανασχέτως εἶχε τὰ βασιλικὰ καταδέξασθαι δῶρα, μονονουχὶ τὰ τῆς τραγῳδίας ἐπιφθεγγόμενος, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. καὶ γοῦν ὁ πρέσβυς πλείστοις λόγοις χρησάμενος, πείθει τιμηθῆναι τοῖς δώροις τὸν βάρβαρον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὴν εἰρήνην ὁ βάρβαρος συστησάμενος, πρὸς τὴν ἀνάζευξιν ἔβλεπεν. ἔφασκε δὲ ὁ χαγάνος ἐπὶ λέξεως τάδε. κρίναι ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον μαυρικίου, καὶ ἀνὰ μέσον χαγάνου· ἀνὰ μέσον ἀβάρων καὶ ἀνὰ μέσον Ῥωμαίων. κατηγόρει γὰρ

ni excubitores vocant) & maxima parte ciuium Byzantiorum ad longum murum ab hoſtibus tuendum mittit. Octauo die ſenatus Cæſarem de legatis ad Chaganum mittendis hortatur: qui accito Harmatoni eas partes mandat. Harmaton multis cum muneribus Drizipera venit. Chaganus præſentes fortunas lamentans, amiſsionem filiorum, peſtiferumque copiarum exitium, immenſo dolore proſequitur. Decem diebus ibi poſitis, Hartamon, conueniundi copiam impetrare non potuit. Erat quippe dolor vehemens, vt dixi, nec leuandæ calamitati vlla via ratione apparebat. Die duodecimo in tabernaculum introducitur, barbarumque leni, ac placida oratione demulcet. Chaganus imperatoria dona ſuſcipere grauatur, tantum non illud è tragœdia occinens, *ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα, hoſtium dona non dona, nec vtilia ſunt.* Tandem multis verbis eum Legatus permouet, vt ſe donis coli patiatur. Poſtridie pace firmata, domum redit, hæc ad verbũ eo ſuccinẽte: iudica Deus inter Mauriciũ & Chaganum; inter Abaros, & Romanos. Accuſabat enim Imperatorem ruptæ pacis, nec mentiebatur. Reuera namque Romani pace malè conſeruata, & bello irritato,

αὐτοκράτορα τὴν εἰρήνην σαλεῦσαι. οὐκ ἀπὸ δὲ τρόπου τὰ ῥήματα. τῷ ὄντι γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι παραχαράκται τῆς εἰρήνης γινόμενοι, καὶ τοῦ πολέμου δημιουργοί, τοῖς προηγορευμένοις περιπίπτουσιν ἀτυχήμασι. τῶν γὰρ κακῶν ἐνάρξεων τὰ ἀποτελέσματα χαλεπὰς τὰς ἐπιφανείας παρέχεται. διομολογεῖται δὲ Ῥωμαίοις καὶ ἀβάροις ὁ ἴστρος μεσίτης. κατὰ δὲ σκλαβηνῶν ἐξουσία τὸν ποταμὸν διανήξασθαι. ἐπιτίθενται δὲ καὶ ἄλλαι εἴκοσι χιλιάδες χρυσῶν ταῖς σπονδαῖς. ἐν τούτοις δῆτα ἀβάροις καὶ Ῥωμαίοις ὁ πόλεμος πέρας ἐλάμβανε.

ritato, prædictas ſibi clades acceſſebant. Etenim principia non bona, pernicioſo exitu concluduntur. Ex pacto autem Iſter ad Romanorum, Abarumque fines dirimendos conſtituitur; & poteſtas eiuſdem contra Sclauos traiiciendi conceditur. Præterea denuo vicena aureorum millia antea pactis adduntur. Atque hoc ſanè modo bellum inter Abares, & Romanos profligatum eſt.

CAPVT XVI.

Duo portenta, vnum virili, alterum muliebri ſpecie in Nilo conſpecta. Vtrunq; accuratè deſcribitur, & prius à Præfecto adiuratur. Reprehenſa obiter curioſitate Herodoti, & mentione facta aliorum, qui de Nili portentis ſcripſerunt, ſe de eius incremento ſcripturum pollicetur.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν ἐνιαυτὸν τὴν αἰγυπτιακὴν ἐπαρχότητα Μηνᾶ διανύοντος, πρὸς τοῖς ῥείθροις τοῦ Νείλου παραδόξων τινῶν ἐπιφάνεια γίνεται. ἐδέησε γὰρ τὸν ἐπιβεβηκότα τῆς τῶν αἰγυπτίων ἀρχῆς ἀφικέσθαι ἐπὶ τὸ λεγόμενον Δέλτα· τόπος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ χώρου τὴν ὀνομασίαν ἀπολαβών. τοίνυν περὶ πρώτην ἕω ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ποιουμένου τοῦ ἡγεμόνος τὴν πάροδον, ἄνεισιν ἐκ τῶν λαγόνων τοῦ ποταμοῦ ἀνὴρ καταπληκτὸς τῷ μεγέθει, τὸ πρόσωπον γίγασιν ἐμφερής, τὸ βλέμμα δριμύς, τὴν κόμην ἐπίξανθος μεμιγμένην τινὶ πολιᾷ, τὴν παρειὰν τῆς

Hoc anno Mena Aegypti præfecturam gerente, in Nilo flumine mira quædam, & inopinata apparuerunt. Nam cùm Præfectus hic in locum Aegypti, qui à figura elementi delta nomen accepit, negotij cauſſa veniſſet, maneque ad littus acceſſiſſet, ab imo fluuio vir obſtupeſcendæ molis emerſit, facie gigantem referens, truci aſpectu, coma ſubflaua, canis intermixta. Malæ, quales habitiorum, & ad

palæ-

ξυσωματοῦσι καὶ πρὸς τὰς παλαίστρας γενομένοις παρεοικώς, τὴν ψύαν τοῖς ναυτικοῖς ἐμφερής, εὔστερνος, τὰ νῶτα ἡρωϊκός, σὺν βραχίονας ἰσχυρός. ἀλλὰ μέχρι τῆς κύστεως τὴν ἱστορίαν παρείχετο, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ἀπέκρυπτεν. ἐῴκει γὰρ αἰσχυνομένῳ ἀνδρὶ, τὰ παιδουργὰ τοῖς τοῦ θεάτρου ἐπιδείξασθαι μόρια. τοῦτον ὁ τῆς ἀλεξανδρείας ἡγεμὼν θεασάμενος, ἔβαλλε τοῖς ὅρκοις πυκνῶς. ἃ δὲ ἔλεγεν ἐκεῖνος, ταῦτά ἐστι. εἰ μὲν δαιμονίων τινῶν καθέστηκεν ἐπιφοίτησις, ἀβλαβῶς καταλῦσαι τὸ θέατρον, καὶ τὴν ἠρεμίαν ἀσπάσασθαι τὸ φαινόμενον. εἰ δὲ δημιουργικαὶ φροντίδες τοῦτον δὴ τὸν ὁρώμενον παρήνεγκαν, τὰ τῆς θεωρίας μὴ λῦσαι, πρὶν πάντας ἐμφορηθῆναι τῆς παραδόξου ταύτης ὁράσεως. λόγος δὲ ἐκεῖνον αὐτὸν πεφυκέναι τὸν νεῖλον, ὃν εἰώθασι ποιητῶν ἀναπλάττεσθαι ῥήματα. τὸ μὲν οὖν νειλῷον ζῶον ἐκεῖνο (εἰπεῖν γὰρ ἄνθρωπον οὔπω τεθάρρηκα) τοῖς ὅρκοις καταπεδούμενον, ἐς τὸ φανερὸν διήρκει, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἐμφάνειαν τοῖς πᾶσι παρείχετο. τρίτη δὲ ὥρα τῆς ἡμέρας καὶ ἄνεισιν εὐθὺς ἐκ τῆς τῶν ὑδάτων κοιλίας καὶ θηλύμορφον ζῶον. τὴν γὰρ φύσιν ἐδήλου ἡ πρόσοψις, οἵ τε μαζοὶ, καὶ αἱ τοῦ προσώπου λειότητες, ἥ τε κόμη καὶ ἅπασα ἡ τοῦ φαινομένου σώματος σύνταξις, αἵ τε περιπλοκαὶ, καὶ τὰ ἔκλυτα. ἔλαμπε δὲ τῇ ὥρᾳ τὸ γυναικεῖον. ἡ δὲ κόμη τοῦ θήλεος λίαν μελάντερος. ἦν δὲ τὸ ζῶον τὸ πρόσω-

palæſtram inſtitutorum eſſe ſolent. Lumbi nautici, pectus validum, tergum latum, quale heroum, brachia toroſa. Porrò vſq; ad naturam ſeſe ſpectãdum præbebat: reliqua membra aquæ cooperiebant. Imitabatur enim virum pudentem, nolentemque partes illas liberorum procreationi idoneas ſpectantium oculis exponere. Hunc contemplatus Alexandriæ, ſiue Aegypti Prætor, crebrius adiurat, vt ſi quidẽ è dæmonibus ſit, ſpectatores illæſos dimittat, & quieſcat. Sin aliquid naturæ opificio productum, ne ante ſe ſubducat, quàm omnes præſentes intuendo oculos, animoſque ſatiauerint. Rumor fuit, eum ipſum fuiſſe Nilum, poëtarum fabulis nobilitatum. Hoc igitur Niloticum animal (hominem enim dicere vereor) adiurationibus obligatum, diutius in aperto manſit, corpuſque videndum omnibus obiecit. Tertia hora poſt etiam ex vndis rectà emergit mulieri ſimile animal, quod ipſe vultus fœmineus glaber, item mammæ, comæ, quæ partim in modum collectæ, partim ſolutæ pendebant, totaque corporis apparentis conſtitutio indicabant. Fœmina erat pulchritudine eximia: capilli nigri admodum; facies

Digitized by Google

τὸν ἑλληνικὸν, ἔφερεν, τὴν χεῖρα εὐδάκτυλον, τοῖς χείλεσιν εὔχρωμον. ἐσφρίγα δὲ τῷ μαζῷ, καὶ τῇ φαντασίᾳ τὸ τίτθιον ἐδόκει ἄρτι ὑπὸ τῆς ἥβης προκύψαι μικρόν. τὰ δὲ ἐγκόλπια τοῦ γυναίου, ἀπόρρητα ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ἐφύλαττε, τῆς εὐνῆς τὰ μυστήρια ὥσπερ ἀμυήτους τινὰς τῶν ἀπορρήτων τοὺς θεατὰς ἀποκρύπτουσα. ἡ μὲν οὖν περίπολος τάξις, ὅ τε ἡγεμὼν μέχρι τοῦ κλίναι τὸν ἥλιον ἐψυχαγώγει τὰ ὄμματα. ἡλίου δὲ κλίναντος, κατέδυσαν τὰ ὁρώμενα εἰς τοὺς ἀπ' ἀρχῆς τῶν ὑδάτων πυθμένας, ἀφωνίᾳ τὴν ἐπίδειξιν συστησάμενα. ἀφθόγγῳ γὰρ σιωπῇ τὴν ἱστορίαν τοῖς ἐρασταῖς ἐπεδείξαντο. οὐκ ἂν δὲ παρεισφόμεθα ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα διηγήματα, ἅπερ τούτου δὴ τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν πεφιλοσόφηται ἀρίστα. ἕλκοντες γὰρ τὸ γένος ἐντεῦθεν, εἰκότως τοῖς περὶ τοῦ νείλου διηγήμασιν οὐκ ἀπροσφόρως φιλοχωρήσωμεν. περὶ μὲν τοῦ ἄπιδος, ἡροδότῳ παραχωρητέον τῷ πολυπράγμονι. περὶ δὲ τῶν ἀνθρωπομόρφων, καὶ νειλώων ζώων, καὶ τοῖς πάλαι ἱστόρηται. τίνος δὲ σημαντικὸν ἡ τούτων ἐνδημία καθέστηκεν, εἰπεῖν ἐθάρρησεν ὁ λυδὸς, τῶν ἄλλων λίαν νεώτερος καθεστὼς, ὃς κατὰ τοὺς χρόνους ἐγνωρίζετο ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. ἡμεῖς δέ τι μικρὸν τὴν συνέχειαν ὑπολείψαντες, περὶ τῶν θερινῶν ἀναβάσεων τοῦ νείλου διέξιμεν, τὰ ἐπισημότερα τῶν ἱστοριῶν διηγήματα ἀξιολόγῳ μνήμῃ τινὶ τοῖς ἀκροάμασι προβαλλόμενοι.

candidiſsima; naſus bellè formatus; digiti elegantes; labia roſea. Sororiabant vbera, & papillæ à recenti pubertate aliquantum proſpicere, ac ſe ſe exertare videbantur. Locos autem aqua tegẽs, ab aſpectu remouebat, myſteria cubilis ab intuẽtium luminibus, tanquam arcanis nondum initiatorum abſcondens. Præfectus igitur, & circumfuſa cohors vſq; ad occaſum ſolem ſpectando voluptatem capiebant. Imminente iam nocte, viſa illa in ima aquarum, vnde extiterant, deſcendũt, cum ſe cupidè luſtrantibus vocem quodammodo eripuiſſent; ita altùm omnes admirabundi ſilebant. Verumenimuerò quæ de hoc flumine nec opinabilia memorantur, & ab aliis ante nos prudenter diſputata ſunt, negligenda nobis non videntur. Nam cùm inde genus trahamus, iure iis quæ de Nilo quidam tradiderunt, nec ſine vtilitate immorabimur. De Apide aliquid Herodoti curioſitati largiendum eſt. De animalibus Nili, humanam figurã referentibus, veteres conſcripſerunt. Quid ea in futurum portenderẽt, Lydus, cæteris multò recẽtior (Iuſtiniano enim imperante floruit) prodere memoriæ non dubitauit. Nos hiſtoriæ nõnihil interrupta ſerie, de æſtiuo Nili incremento differentes, inſigniora, & memoria digna ad audiendum proponemus.

CAPVT

CAPVT XVII.

Nilus fluuiorum maximus, incertis oritur fontibus. Media æſtate aſcendit. Huius rei cauſſæ ex variis auctoribus; quorum omnium ſententiis improbatis, vnum Anarchidem Gnidium hiſtoricus ſequitur.

Οὗτος δ' ὁ νεῖλος μέγιστος ἁπάντων τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην καθεστὼς ποταμῶν, καὶ πολλὴν τῆς λιβύης, καὶ τῆς αἰθιοπίας, τῆς τε ἰνδικῆς αὐτῆς γῆν παραμείβων, τοῦ τε γάγγου καὶ ἰνδοῦ περιττεύων κατὰ τὸ μέγεθος, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων τὰς πηγὰς ἀποκρύπτει. θέρους τοίνυν ἀκμάζοντος, τὰς αὐξήσεις λαμβάνει, ἐναντίον τῇ φύσει τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἁπάντων ποταμῶν. τὰς δὲ αἰτίας τὰς παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰρημένας τοῖς ἀρχαίοις, περιτιθεμένας ἐπὶ λέξεως, τῇ παρούσῃ ὑποβάλλομεν ἱστορίᾳ. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν ἑλλανικὸν καὶ κάδμον, ἔτι δὲ ἑκαταῖον, εἰς τὰς μυθώδεις ἀποφάσεις κατέφυγον. ἡρόδοτος δὲ ὁ πολυπράγμων, εἰ καί τις ἄλλος πολλῆς γεγονὼς ἔμπειρος ἱστορίας, ἐπικεχείρηκε περὶ τούτων ἀποδοῦναι τὸν λόγον. ἠκολουθηκὼς δὲ ἀντιλεγομέναις ὑπονοίαις εὑρίσκεται. ὁ δὲ ξενοφῶν, καὶ θουκυδίδης ἐπαινούμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον τῶν ἱστορικῶν, τούτων ἀπέχοντο. οἱ δὲ περὶ τὸν ἔφορον, καὶ θεόπομπον μάλιστα πάντων ἐπιταθέντες εἰς αὐτά, οὐδαμῶς τῆς ἀληθείας ἐγένοντο γνώριμοι, οὐ δι' ἀμέλειαν δέ, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς χώρας ἰδιότητα τὸν λόγον ἠγνόησαν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἔκαθεν χρόνων, ἄχρι πτολεμαίου τοῦ φιλαδέλφου προσαγορευ-

Nilus omnium fluuiorum orbis terræ latiſsimus, multorumq; per Libyam, Aethiopiam, Indiam regiones ſecans, ipſumque Gangem, & Indum magnitudine ſuperans, oculis humanis fontes ſuos, ſiue primam originem vnde erumpit, negauit. Aeſtate igitur feruente (ſecus quàm cætera orbis flumina ſolent) excreſcit. Cauſſas à multis & priſcis ſcriptoribus allatas, huic hiſtoriæ fideliter inſeremus. Hellanicus igitur, Cadmus, & Hecatæus ad fabulas confugiunt. Herodotus, vt eſt curioſus, & ſi quiſquam alius, hiſtoriarum gnarus, huius rei rationem afferre conatus eſt. Sed eum ſuſpiciones potius inter ſe contrarias ſecutum apparet. Xenophon, & Thucydides, qui à rerum explicatarum veritate magis commendantur, nihil huiuſcemodi habent. Ephorus, & Theopompus quanquam omnium maximè in hanc cognitionem intenti, non potuerunt tamen eam liquidam adipiſci. Ignorationis eorum cauſſa non negligentia, ſed regionis conditio fuit. Iam inde enim ab antiquis ſæculis, vſque ad Ptolemæum cognomento Philadel-

θέντος ξένα ὡς ἐπίπαν τὰ περὶ τοὺς τόπους τούτους παντελῶς ἦν, καὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐπικίνδυνα. τοῦ δὲ προειρημένου βασιλέως, μεθ' ἑλληνικῆς δυνάμεως ἐς αἰθιοπίαν στρατεύσαντος, ἐγνώσθη τὰ κατὰ ταύτην τὴν χώραν λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀκριβέστερον. οἱ μὲν οὖν κατ' αἴγυπτον ἱερεῖς, ἀπὸ τοῦ περιρρέοντος τὴν οἰκουμένην ὠκεανοῦ φασι τὸν νεῖλον λαμβάνειν τὴν σύστασιν, λέγοντες μὲν οὐδὲν ἀληθές, ἀπορίᾳ δὲ λύοντες τὴν ἀπορίαν, καὶ λόγον φέροντες εἰς πίστιν, πολλῆς προσδεόμενον πίστεως, ὀρφανὴν τὴν διήγησιν καταλιμπάνοντες βεβαιώσεως. τῶν δὲ τρογλοδυτῶν οἱ μεταναστάντες ἐκ τῶν ἄνωθεν τόπων, οἱ καὶ βόλγιοι προσαγορευόμενοι, λέγουσιν ἐμφάσεις εἶναί τινας περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐξ ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο. διότι πολλῶν πηγῶν εἰς ἕνα τόπον ἀθροιζομένων, τὸ ῥεῦμα τοῦ νείλου συνίσταται), ἀμέλει καὶ πολυγονώτατον αὐτὸν ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμοὺς πεφυκέναι φασίν. οἱ δὲ κατοικοῦντες τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην μερόην (αὕτη δὲ ἐπὶ τὸν νεῖλον ἵδρυται ῥεῖθρον) τὸν ποταμὸν κεκλήκασιν ἀστάπουν. ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν τῶν ἑλλήνων διάλεκτον, ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ. ἀκαταλειψεία γὰρ οὗτοι ἀνατιθέασι τοῦ ποταμοῦ τούτου τὴν φύσιν. θαλῆς μὲν οὖν εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὀνομαζόμενος, φησὶ τοὺς ἐτησίας ἀντιπνέοντας, τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ κωλύειν εἰς τὴν θάλασσαν προχεῖσθαι τὸ ῥεῖθρον. διὰ τοῦτον αὐτὰ πληρούμενον ἐπικλύ

phum, pleraque locorum iſtorum ignota omnino, & inexplorata, atque aduenis etiam periculoſa fuerunt. Poſtquam verò rex, de quo diximus, cum græcis copiis Aethiopiam eſt ingreſſus, regio hæc, vt paucis dicam, multo exploratius, atque perfectius cognoſci cœpta eſt. Sacerdotes igitur Aegyptij, ab Oceano orbem circumdante Nilum oriri affirmantes, nihil dicunt, & dubium quod eſt, per dubium diſſoluunt: rationemque ad fidem conciliandam adducentes, quæ ipſa vehementer fide indiget, quod narrant, confirmatione deſtitutũ relinquunt. Troglodytæ, qui è ſuperioribus locis migrarunt, & Bolgi appellantur, dictitant, in locis illis cauitates eſſe. Vnde quiſpiã ratiocinetur, multis fontibus in vnum confluentibus, Nili fluentum intumeſcere. Sanè omnium quoq; mundi fœcundiſsimum hunc eſſe aiunt. Qui verò inſulam Nili, Meroë dictam, incolunt, fluuium Aſtapum nominant; quam vocem græcè transferas ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ, *è tenebris aqua profluens*. Naturam enim huius fluminis incomprehenſam eſſe iſti ſtatuunt. Thales, vnus de ſapientibus docet, diſcedẽti Nilo Eteſias reſiſtere, & curſus eius eorum flatibus acto contra oſtia mari ſuſtineri: atq; hinc

ἐπικλύζειν, ταπεινὴν οὖσαν καὶ πεδιάδα τὴν αἴγυπτον. τοῦ δὲ λόγου τούτου καίπερ εἶναι δοκοῦντος πιθανοῦ, ῥάδιον ἐξελέγξαι τὸ ψεῦδος. εἰ γὰρ ἦν ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἅπαντες οἱ ποταμοὶ, οἱ τοῖς ἐτησίαις ἐναντίας κεκλιμένοι τὰς ἐκβολὰς, ἂν ἐποίουν τὴν ὁμοίαν ἀνάβασιν. ἀναξαγόρας δὲ ὁ προσαγορευόμενος φυσικὸς, τὴν τηκομένην κατὰ τὴν αἰθιοπίαν χιόνα, τῆς τοῦ ποταμοῦ πληρώσεως ὑπάρχειν αἰτίαν ἐδόξασεν. ᾧ καὶ ὁ τραγῳδοποιὸς εὐριπίδης πειθόμενος, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ποιήμασι τοῦτο συντέταχε. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀντίθεσιν οὐ πολλῆς ἀντιθέσεως δεῖσθαι φαμεν, φανεροῦ καθεστῶτος τοῦ ψεύδους. διὰ γὰρ τὴν ὑπεροχὴν τῶν καυμάτων ἀδύνατον χιόνα περὶ τὴν αἰθιοπίαν συνίστασθαι· καθόλου γὰρ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους οὐ πάγος, οὐ ψῦχος, οὔτε ὅλως χειμῶνος ἔμφασις πέφυκε καὶ μάλιστα τροπαῖς θεριναῖς. εἰ δὲ καί τις εἴποι τῷ τῆς συγχωρήσεως τρόπῳ εἶναι πλήθη χιόνων κατὰ τὴν αἰθιοπίαν, καὶ αὖθις ἐλέγχεται τοῦ προλεχθέντος δοκιμώτατος τὸ ἐξίτηλον. ἅπας γὰρ ποταμὸς ἀπὸ χιόνος τὴν περιουσίαν λαχὼν, ὁμολογουμένως αὔρας ψυχρὰς ἀναδίδωσιν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα παχύνειν πέφυκε. περὶ δὲ τὸν νεῖλον τὸν ποταμὸν οὔτε νέφους ὑπόστασίν ἐστιν εὑρεῖν, οὔτε αὔρας ψυχρὰς, οὔτε παχυνομένην τοῦ ἀέρος τὴν φύσιν. ἡρόδοτος.

illum exuberantem per totam Aegyptum, quę depreſſa, & campeſtris ſit, latè exſpatiari. Sed huius rationis, quamuis probabilis videatur, non difficile eſt falſitatem oſtendere. Nam ſi quid veritatis haberet quod ait, omnes fluuij, qui contra flantibus Eteſiis à mari repercutiuntur, ſimiliter magnis auctibus excreſcerent. Anaxagoras cognomento phyſicus, ſolutis in Aethiopia niuibus Nilum attolli eſt opinatus: cui aſſentiens tragicus poëta Euripides, id ipſum in poëmatis ſuis poſuit. Hanc igitur oppoſitionem non multa oppoſitione opus habere dicimus, quandoquidem vanam eſſe claret. Nam propter feruores incredibiles in Aethiopia, aquam in niuem denſari non eſt vt poſſit fieri. Prorſus enim in locis illis nec glacies, nec frigus, nec vlla hyems, & ſolſtitio æſtiuo potiſsimùm, cernitur. Quod ſi etiam concedamus, in Aethiopia niuem altam cadere, tamen quod ante de ea liquata aſſerebatur, rurſum vt vanum ac friuolum probabiliſsimè refellitur. Omnis quippe fluuius aquis niuium ſolutarum accreſcens, conuenienter auras quoque frigidas exſpirat, quin & cœlum craſſum reddit. Atqui circum Nilum neque nebulæ alicuius concretionem, neque auras gelidas, neque aërem craſſum reperias. Herodotus porrò Nilum

δὲ τὸν νεῖλον εἶναι μὲν τηλικοῦτόν φησιν, ὁποῖός τις καὶ φαίνεται κατὰ τὴν πλήρωσιν, χειμῶνος δὲ ὥρᾳ τὸν ἥλιον κατὰ τὴν λιβύην φερόμενον ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν ὑγρᾶς οὐσίας σύστημα ἐκ τῶν νειλώων ὑδάτων, κἀντεῦθεν χειμῶνος ὥρᾳ ἥττονα γίνεσθαι τὸν ποταμόν· τοῦ δὲ θέρους ἐπιστάντος, καὶ πρὸς τὰς ἄρκτους ποιουμένου τὴν βάδισιν, ἀναξηραίνειν, καὶ ταπεινοῦν τοὺς περὶ τὴν ἑλλάδα ποταμοὺς πεφυκότας. διὰ τοῦτο μὴ παράδοξον καθεστάναι τὴν περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ αἰγυπτίου πλήρωσιν ποταμοῦ. ἀλλ' αἰδοῖ τῆς φιλομαθείας τοῦ ἀνδρὸς, οὐ διεξοδικῆς κατηγοροῦμεν τοῦ σφάλματος. εἰ γὰρ ταῦτα σύμφωνα τοῖς ἀληθέσι καθίστατο, πάντως ἂν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν λιβύην ποταμῶν ὁ ἥλιος ἀνελάμβανε καὶ ἀδελφὰ τῶν παθημάτων τοῦ νείλου. ἀλλὰ μὴν τοιοῦτον οὐδὲν περὶ τοὺς λίβυας ποταμοὺς ἐστι θεάσασθαι. οὐκοῦν ὁ συγγραφεὺς ἀποσχεδιάζει τὸν λόγον. Δημόκριτος δὲ ὁ τῆς φύσεως ἀδελφὸς, περὶ τὰς ἄρκτους ὥρᾳ χειμῶνος καταφέρεσθαι πολλὴν διαβεβαιοῦται χιόνα, θέρους δὲ ἰόντος ὑπὸ τῆς αἰθάλης διαλύεσθαι ταύτην. ἔνθεν φησὶ γίνεσθαι τηκεδόνα πολλήν. καὶ διὰ τοῦτο ἵστασθαι πολλὰ νέφη παχύτερα περὶ τοὺς μετεωροτέρους τῶν τόπων, δαψιλοῦς τῆς ἀναθυμιάσεως αἰρομένης πρὸς ὕψος. ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἐλαύνεσθαι, μέχρις ἂν προσπέσῃ τοῖς μεγίστοις ὄρεσι τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην. εἶναι δὲ ταῦτα περὶ τὴν αἰθιοπίαν. ἔπειτά πως τοιούτοις οὖσιν ὑψηλοῖς, βιαίως

lum tantum eſſe ſcribit, quantus cum plenus eſt apparet. Hyeme autem ſolem ſupra Libyam voluentem, ex vndis Niloticis humentis ſubſtantiæ copiam attrahere, atq; inde per hyberna flumen parcius ire. Aeſtate redeunte, & ad Arctos ſole reuerſo, Græciæ flumina ſiccari & imminui. Quapropter Aegyptij fluminis accretionem æſtiuo ſolſtitio admirabilem videri non debere. Verùm nos amorem ſtudiumq; perueſtigandi in hoc viro reueriti, errorem eius vberius non caſtigabimus. Hoc tantùm dicemus. Si iſta cum veritate conſentirent, omnino ſol idem cæteris Libyæ fluminibus, quod Nilo faceret. Atqui nihil tale in illis obſeruatur. Non igitur hiſtoricus ille ſatis conſideratè locutus eſt. Democritus, alioqui naturæ ſecretorũ peritiſsimus, in Septentrione per hyemem imbres niuales decidere aſſeuerat: per æſtatem æſtu niuem illam vbertim colliquefieri, ac diſsipari. Idcirco in locis ſublimioribus multas nubes denſiores generari, larga exſpirationum vi eò ſublata videlicet. Haſce nubes ab Eteſiis impelli, donec montibus omnium altiſsimis illidantur: eos autẽ montes eſſe in Aethiopia. Poſt, eorum excelſitate violenter diruptas, largiſsimos imbres effunde-

θερμαινόμενα, παμμεγέθεις ὄγκους χιόνων. ἐξ ὧν πληροῦσθαι τὸν ποταμὸν καταχυρίζεται, περὶ τὰς τῶν ἐτησίων ἀνέμων πνοάς. ἀλλ᾽ οὐ πιστευτέον αὐτῷ. ὁ γὰρ νεῖλος ἄρχεται μὲν πληροῦσθαι κατὰ τὰς τροπάς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰς θερινάς, οὔπω τῶν ἐτησίων πνεόντων, λήγει δ᾽ ὕστερον ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, πάλαι πεπαυμένων τῶν εἰρημένων ἀνέμων. τὴν μὲν οὖν ἐπίνοιαν τοῦ δημοκρίτου ἀποδεκτέον, τοῖς δὲ λόγοις αὐτοῦ, οὐδαμῶς πιστευτέον. ἔφορος δέ, ξένην αἰτίαν τινὰ παρ-ίστησι. φησὶ δὴ τὴν αἴγυπτον ἅπασαν ποταμόχωστον εἶναι, ἀλλὰ μὴν καὶ ψυχράν. ἔτι δὲ καὶ κισσηρώδη τὴν φύσιν, ῥαγάδας τε μεγάλας, καὶ διηνεκεῖς ἔχειν. καὶ διὰ τούτων εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβάνειν πλῆθος ὑγρότητος. καὶ κατὰ μὲν τὴν χειμερίαν ὥραν τοῦτο συνέχειν ἐν ἑαυτῇ, θερινῶν δ᾽ ἐπερχομένων τροπῶν, ὥσπερ ἱδρῶτάς τινας ἐξ αὐτῆς πανταχόθεν ἀνεῖναι, καὶ διὰ τοῦτο πληροῦν τὸν ποταμόν. ὁ μὲν οὖν ἔφορος δῆλός ἐστι μὴ μόνον οὐ τεθεαμένος τὴν αἴγυπτον, ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τῶν ἰδόντων τὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἐπιμελῶς πεπυσμένος. πρῶτον μὲν γάρ, εἴπερ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰγύπτου ὁ νεῖλος τὴν αὔξησιν ἀπελάμβανεν, οὐκ ἂν ἐν τοῖς ἀνωτέρω μέρεσιν ἐπληροῦτο, διὰ πετρώδους καὶ στερεᾶς χώρας φερόμενος. νῦν δὲ πλείω τῶν ἑξακισχιλίων σταδίων διὰ τῆς αἰθιοπίας διαῤῥέων, ἔχει τὴν αὔξησιν πρὶν ἢ ψαύσῃ τῆς αἰγύπτου. ἔπειτα εἰ μὲν τὸ

fundere, quibus Nilus (Eteſiarum puta diebus) repleatur. Sed huic habenda fides non eſt. Nilus enim (vt vno verbo dicam) creſcere circa ſolſtitium æſtiuum incipit, Eteſiis nondum ſpirantibus: deſinit ęquinoctio autumnali, quando hi venti pridem poſuerunt. Laudanda, nullo autem modo credenda eſt hæc Democritæa commentatio. Ephorus incredibilem planè rationem adducit. Aegyptum totam fluminibus ſubterraneis refertam, ac frigidam, naturaque pumicoſam ſeu fiſtuloſam eſſe: rimas item magnas ac perpetuas habere, per quas in ſe copiam humoris recipiat, quam hyberno tempore contineat, æſtiuo autem ſolſtitio ineunte, veluti ſudores quoſdam ex omni parte emittat, atque ita Nilum flumen excreſcere. Cæterùm non modò Aegyptum nunquam oculis obiiſſe Ephorum: ſed neque ab iis, qui eam vidiſſent, res eius probè cognouiſſe certum eſt. Primùm enim, ſi ex ipſa Aegypto incrementum ſuum Nilus acciperet, non vtique in partibus ſuperioribus aquas ampliores volueret, vbi per petroſam ac ſolidam regionem fertur. Nunc plus ſex millibus ſtadiorum per Aethiopiam labens, augmina ſumit, priuſquam Aegyptum attingat. Ad hæc, ſi quidem fluenta Nili,

ῥεῦμα τοῦ νείλου, ταπεινότερον ἦν τῶν κατὰ τὴν ποταμόχωστον γῆν ἀραιωμάτων, ἐπιπολαίους ἂν εἶναι τὰς ῥαγάδας συνέβαινε, καθ' ἃς ἀδύνατον ἦν διαβαίνειν τοσοῦτον πλῆθος ὑδάτων. εἰ δὲ ὑψηλότερον τόπον ἐπεῖχεν ὁ ποταμὸς τῶν ἀραιωμάτων, ἀδύνατον ἦν ἐκ τῶν ταπεινοτέρων κοιλωμάτων εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιφάνειαν τὴν τῶν ὑδάτων σύρρυσιν γίνεσθαι. καθόλου δὲ, τίς ἂν δυνατὸν ἡγήσαιτο τοὺς ἑαυτῶν κατὰ τὴν γῆν ἀραιωμάτων ἱδρῶτας τοσαύτην αὔξησιν τῷ ποταμῷ εἰσποιεῖν, ὥστε ὑπ' αὐτοῦ σχεδὸν πᾶσαν τὴν αἴγυπτον ἐπικλύζεσθαι; ἀφίημι γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος τῆς τε ποταμοχώστου γῆς, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀραιώμασι τηρουμένων ὑδάτων, ἐπιφανῶν ὄντων τῶν ἐν τούτοις ἐλέγχων. ὁ μὲν γὰρ μαίανδρος ποταμὸς κατὰ τὴν ἀσίαν πολλὴν χώραν πεποίηκε ποταμόχωστον· καὶ περὶ τῶν συμβαινόντων περὶ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ νείλου τὸ σύνολον οὐδὲν θεωρεῖς γινόμενον. ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἀκαρνανίαν ὁ καλούμενος ἀχελῶος ποταμὸς, περί τε τὴν βοιωτίαν ὁ κηφισὸς ἐκ τῶν φωκέων οὐκ ὀλίγην χώραν προσκέχωκεν. ἐφ' ὧν ἀμφοτέρων ἐλέγχεται φανερῶς τοῦ ἐφόρου τὸ ψεῦδος. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν ἔφορον. τῶν δὲ ἐν μέμφιδι φιλοσόφων τινὲς ἐπεχείρησαν αἰτίαν φέρειν τῆς πληρώσεως. ταύτην φασὶ διαιρεῖσθαι εἰς τρία τὴν γῆν. καὶ ἓν μὲν ὑπεῖναι τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην (δέον γὰρ οὕτως εἰπεῖν) ἕτερον δὲ τὸ τούτοις τοῖς τόποις ἀντιπεπονθὸς ταῖς ὥραις. τὸ

terræ fluminibus peruiæ raritatibus ſiue rimis humiliora forent, contingeret rimas illas ſuperficiarias eſſe, per quas tantam vim aquarum tranſire eſt impoſsibile. Sin autem rimis ipſis altiora, rurſum ex inferioribus cauitatibus in ſummum flumē aquæ confluere minimè poſſent. Ad ſummam, quis fieri poſſe credat, vt prorumpentes ex terræ hiatibus ſudores tanta flumini incrementa ſuppeditent, vt vniuerſæ pœne Aegypto innatet? vt nihil dicam de mendacio, ſubterlabi ſcilicet Aegypto flumina, & in cauis terræ liquentes aquas exiſtere, cum ipſa harum aſſertionum falſitas manifeſta ſit. Nam Mæander Aſiæ fluuius per multa ſpatia ſub terra manat, nec tamen in ſuſcipiendis auctibus quidquam omnino ei tale, quale Nilo euenire cernitur. Quin etiam Acarnaniæ fluuius Achelous, & Bœotiæ Cephiſus, è Phocide oriundus, non modicum terrarum ſubterlabūtur. Qui ambo Ephorum apertæ vanitatis conuincūt. Et hæc quidem aduerſus Ephorum. Memphitici quidam philoſophi incrementi huius iſtam cauſſam afferre auſi ſūnt. Tellurem in tres partes diuidi. Vnā, eſſe noſtrum orbem (ſic enim appellare oportet.) Alteram, quæ his locis tem-

pesta-

δὲ τρίτην μεταξὺ κειμένην τούτων. ὑπάρχειν δὲ καὶ διὰ καῦμα λίαν ἀοίκητον. εἰ μὲν οὖν ὁ νεῖλος ἐποιεῖτο τὰς ἀναβάσεις κατὰ τὸν τοῦ χειμῶνος καιρὸν, δῆλον ὑπῆρχεν, ὡς ἐπὶ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ζώνης λαμβάνει τὴν σύῤῥυσιν, διὰ τὸ περὶ τούτους τοὺς καιροὺς μάλιστα γίνεσθαι παρ᾽ ἡμῖν τὰς ἐπομβρίας. ἐπεὶ τοὐναντίον περὶ τὸ θέρος πληροῦται, πιθανὸν εἶναι, κατὰ τοὺς ἀντικειμένους τόπους γεννᾶσθαι τοὺς χειμῶνας, καὶ τὸ πλεονάζον τῶν κατ᾽ ἐκείνους τοὺς τόπους ὑδάτων, εἰς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς γίνεσθαι οἰκουμένην. διὸ καὶ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ νείλου μηδένα δύνασθαι παρελθεῖν, ὡς ἂν ἐκ τῆς ἐναντίας ζώνης διὰ τῆς ἀοικήτου φερομένου τοῦ ποταμοῦ. μαρτυρεῖν δὲ τούτοις καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς γλυκύτητος τοῦ κατὰ τὸν νεῖλον ὕδατος. διὰ γὰρ τῆς κεκαυμένης αὐτὸν ῥέοντα φασὶ λίαν καθέψεσθαι καὶ διὰ τοῦτο γλυκύτατον εἶναι πάντων τῶν ποταμῶν, ἅτε δὴ φύσει τοῦ πυρώδους ἅπαν τὸ ὑγρὸν καταγλυκαίνοντος. ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτο λέξομεν. ἀδύνατον γὰρ εἶναί φαμεν, ποταμὸν ἐκ τῆς ἀντικειμένης οἰκουμένης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀναφέρεσθαι γῆν, καὶ μάλιστα, εἴ τις ὑποθῆτο, σφαιροειδῆ τὴν γῆν πεφυκέναι. πῶς γὰρ μόνος ὁ νεῖλος ἐξ ἐκείνης φέρεται τῆς οἰκουμένης πρὸς τοὺς τόπους τοὺς καθ᾽ ἡμᾶς; εἰκὸς γὰρ, εἶναι καὶ ἑτέρους ἐκεῖ ποταμοὺς, καθάπερ καὶ παρ᾽ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τῆς τοῦ ποταμοῦ τούτου γλυκύτητος αἰτία παντελῶς

peſtatibus anni non reſpondet. Tertiam, inter has locatam, & ob immenſos calores prorſus inhabitabilem. Quare ſi Nilus hyeme augeſceret, certum eſſet eum in noſtra Zona confluxum aquarum recipere, cum per hoc tempus maximè apud nos pluuiæ cadant. Quoniam autem contrâ fit, & æſtate aſcendit, probabile apparere, in locis nobis è regione oppoſitis hyemes naſci, & redundãtiam illic aquarum in orbem noſtrum deferri. Atq; ideo ad Nili fontes neminem poſſe peruenire: quia à Zona veſtigiis noſtris contraria, per inhabitatam, ſeu torridam ambulat. Hoc ipſum teſtari mirificam illius aquæ dulcedinem. Cùm enim per loca ſolibus vſta labatur, vehementer ipſum decoqui, & hac de cauſſa omnium fluuiorum eſſe dulciſsimum, quandoquidem natura ignea totam vim humoris dulcem reddat. Sed nos hanc quoque ſententiam confutabimus. Statuimus enim, nequaquam poſſe flumen aliquod ab Antipodibus in noſtrum hunc orbem aſcendere ac ſurſum ferri; præcipuè ſi quis ponat, terram globoſam eſſe. Cedò, quo pacto Nilus tantummodo ex illo orbe in noſtras haſce regiones profluit? Eſt enim veriſimile & alia ibidem, ſicut apud nos, extare flumina. Iam verò cauſſa quoq; dulcedinis hui⁹ fluuij omnimo-

ἄλογος, καὶ ἀναπόδεικτος πάντη καθέστηκεν. εἰ γὰρ καθεψόμενος ὑπὸ τῶν καυμάτων ὁ ποταμὸς ἐγλυκαίνετο, πολύγονος οὐκ ἂν ὑπῆρχέ ποτε, οὔτε ποικίλας ἰχθύων, καὶ θηρίων ἰδέας ἐκέκτητο. πᾶν γὰρ ὕδωρ ἀπὸ τῆς πυρώδους οὐσίας ἀλλοιωθὲν, ἀλλότριόν ἐστι ζωογονίας. διόπερ τῇ παρεισαγομένῃ καθεψήσει τῆς φύσεως τοῦ νείλου παντάπασιν ἐναντιουμένης, ψευδεῖς τὰς εἰρημένας αἰτίας τῆς πληρώσεως ἡγητέον. οἰνοπίδης δὲ ταῦτά φησι κατὰ μὲν τὴν θερινὴν ὥραν, τὰ ὕδατα τὰ κατὰ τὴν γῆν εἶναι ψυχρὰ, τοῦ δὲ χειμῶνος ἐναντίως, θερμά. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς τῶν βαθέων φρεάτων κατανοήσεως. κατὰ γὰρ τὴν τοῦ χειμῶνος ἀκμὴν, θερμὰ τὰ ἐν τοῖς βαθυτάτοις φρέασιν εὑρίσκεται ὕδατα. θέρους δὲ ὑπάρχοντος τοὐναντίον. διὸ καὶ τὸν νεῖλον εὐλόγως, κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα μικρὸν εἶναι, καὶ συστέλλεσθαι, διὰ τὸ τὴν μὲν κατὰ γῆν θερμασίαν, τὸ πολὺ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας ἀναλίσκειν. ὄμβρους δὲ κατὰ τὴν αἴγυπτον μὴ γίνεσθαι. κατὰ δὲ τὸ θέρος μηκέτι τῆς κατὰ τὴν γῆν ἀπαναλώσεως γινομένης, ἐν τοῖς κατὰ βάθος τόποις πληροῦσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ῥύμην ἀνεμποδίστως. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ῥητέον. πολλοὶ ποταμοὶ τῶν κατὰ τὴν λιβύην ὁμοίως ἐγκείμενοι τοῖς στόμασι, παραπλησίως δὲ τὰς ῥύσεις ποιούμενοι, οὐκ ἔχουσι τὴν ἀνάβασιν τῷ νείλῳ ἀνάλογον. τοὐναντίον γὰρ, ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πληρούμενοι, ἐν δὲ τῷ θέρει λήγοντες, ἐλέγχουσι τοῦ οἰνοπίδου τὸ ψεῦδος. ἀναρχίδης δὲ ὁ κνίδιος μόνος τοῦ κεραπίδου τῆς ἀληθείας κεκράτη-

modis ratione caret, nec aliqua probatione firmari poteſt. Si nāque ardoribus illis decoctus dulceſceret, nunquā adeò fœcūdus eſſet, neque varia piſcium & belluarum genera haberet. Omnis enim aqua per naturam igneam immutata, animantibus producendis inepta eſt. Quocirca cum natura Nili introductę decoctioni penitus aduerſetur, aſſertas incrementi cauſſas à vero abhorrere putandum eſt. Oenopides ait, æſtate aquas terræ frigidas, hyeme tepidas eſſe; id quod ex profundis puteis animaduertitur. Nam hyeme ſumma ex puteis altiſsimis tepidæ, æſtate gelidæ hauriuntur. Hinc & Nilum meritò per hyemem decreſcere, & contrahi; quòd calor terræ humoris copiam abſumat: imbribus autem Aegyptum non irrigari: æſtate cum iſta abſumptio in terræ viſceribus nulla ſit, ab imis locis naturalem eius fluxum creſcentibus vndis nullo impedimento augeri. Nec iſtuc non refellendum eſt. Complura Libyæ flumina ſimiliter currentia, & vndas ſuas per oſtia in mare æquè euomentia, non habent incrementa huiuſmodi: quinimmo, cum hyeme pleniſsimis ſint alueis, æſtate plurimum ſubſidant, Oenopiden mentiri demonſtrant. Anarchides Gnidius præ omnibus veritatis quaſi laci-

niam

κεν, ἔφησε γάρ, ἀν' ἔτος ἕκαστον ἐν τοῖς κατὰ τὴν αἰθιοπίαν μεγάλους, καὶ συνεχεῖς γίνεσθαι ὄμβρους, ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς ἰσημερίας τῆς ἐν μετοπώρῳ γινομένης καθ' ἕκαστα. εὐλόγως οὖν τὸν νεῖλον ἐν μὲν τῷ χειμῶνι συστέλλεσθαι κατὰ φύσιν, ἔχοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν πηγῶν τῶν ἑαυτοῦ, κατὰ δὲ τὸ θέρος διὰ τοὺς ἐκχεομένους ὄμβρους λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. μαρτύριον δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις καὶ τὸ γινόμενον περί τινας τόπους τῆς ἀσίας προφέρεται. πρὸς μὲν γὰρ τοῖς τόποις τῆς σκυθίας, τῆς πρὸς τὸν καύκασον, παρακεχωρηκότος χρόνου καθ' ἕκαστον ἔτος γίνεσθαι νιφετοὺς ἐξαισίους, καὶ τοῦτο συνεχῶς ἐπὶ πλείστας ἡμέρας. ἐν δὲ τοῖς πρὸς βορρᾶν ἀπεστραμμένοις μέρεσι τῆς ἰνδικῆς, ὡρισμένοις καιροῖς καὶ χαλάζας καταφέρεσθαι τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πλήθει μεγάλην. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ποταμῶν τῶν ὑδάτων, ἀρχομένου θέρους ὄμβρους γίνεσθαι συνεχεῖς (κατὰ δὲ τὴν αἰθιοπίαν μεθ' ἡμέρας τινὰς τοῦτο συμβαίνει) καὶ ταύτην τὴν ὑπόστασιν κυκλουμένην ἀεὶ, τοὺς συνεχεῖς τόπους χειμάζειν. οὐδὲν οὖν εἶναι παράδοξον καὶ κατὰ τὴν αἰθιοπίαν τὴν οἰκουμένην ὑπὲρ αἰγύπτου, συνεχεῖς ἐν τοῖς ὄρεσι καταρράττοντας ὄμβρους ἐν τῷ θέρει, πληροῦν τὸν ποταμόν. ἄλλως τε καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς μαρτυρούσης ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς τόπους οἰκούντων βαρβάρων. εἰ δὲ τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις ἐναντίως ἔχει τὰ λεγόμενα φύσιν, οὐ διὰ τοῦτο ἄπιστον. καὶ γὰρ τὸν νότον παρ' ἡ-

niam apprehendit. Docet enim, in annos ſingulos continuos imbres à ſolſtitio æſtiuo vſque ad æquinoctiū autumnale in Aethiopia cœlo copioſè demitti. Non ſine ratione igitur Nilū per hyemem naturà cōtractius, & à fontibus ſuis duntaxat, per æſtatem verò propter præcipitatos in ipſum imbres abundantius fluere. Eius dictis fidē aſtruit, quod in Aſiæ locis quibuſdam accidere fertur. Nam alicubi in Scythia ad Caucaſum anniuerſariè, cum id tempus poſtulat, denſiſſimè, idque diebus plurimis ningere: & in regionibus Indiæ ad Aquilonem, certis temporibus grandinem, magnitudine & copia ingentem ruere. Sed & quod ad fluuiorum incrementa attinet, ineunte æſtate continenter pluere (in Aethiopia autem interuallo dierum id contingit) & hanc humidam tempeſtatē ſemper in orbem actam, cohærentia loca hyeme infeſtare. Non itaque nouum quiddam, & inopinatum eſſe, etiam in Aethiopia ſupra Aegyptum aſsiduò præcipitantes æſtiuo tempore imbres, fluuium Nilum complere; præſertim cum & barbari circum loca illa habitantes, id euidenter experiātur, teſtenturque. Quod ſi apud nos aliter eueniat, non idcirco dictis detrahendam fidem.

πον ἔκλελυκον, λευκὴν, τὴν χεῖρα εὐδάκτυλον, τοῖς χείλεσιν εὔχροσμον. ὑπεφρίσσε δὲ τῷ μαζῷ, καὶ τῇ φαντασίᾳ τὸ τίτθιον ἐδόκει ἄρτι ὑπὸ τῆς ἥβης προκύψαι μικρόν. τὰ δὲ ἐγκόλπια τῆς γυναικὸς, ἀνιστόρητα ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ἐφύλαττε, τῆς εὐνῆς τὰ μυστήρια ὥσπερ ἀμυήτοις τισὶ τῶν ἀπορρήτων τοὺς θεατὰς ἀποκρύπτουσα. ἡ μὲν οὖν περίπολος τάξις, ὅ τε ἡγεμὼν μέχρι τοῦ κλῖναι τὸν ἥλιον ἐψυχαγώγει τὰ ὄμματα. ἡλίου δὲ κλίναντος, κατέδυσαν τὰ ὁρώμενα εἰς τοὺς ἀπ' ἀρχῆς τῶν ὑδάτων πυθμένας, ἀφωνίαν τὴν ἐπίδειξιν συστησάμενα. ἀφθόγγῳ γὰρ σιωπῇ τὴν ἱστορίαν τοῖς ἐρασταῖς ἐπεδείξαντο. οὐκ ἂν δὲ περιοψόμεθα ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα διηγήματα, ἅπερ τούτου δὴ τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν πεφιλοσόφηται ἄριστα. ἕλκοντες γὰρ τὸ γένος ἐντεῦθεν, εἰκότως τοῖς περὶ τοῦ νείλου διηγήμασιν οὐκ ἀπροσφόρως φιλοχωρήσωμεν. περὶ μὲν τοῦ ἄπιδος, ἡροδότῳ παραχωρητέον τῷ πολυπράγμονι. περὶ δὲ τῶν ἀνθρωπομόρφων, καὶ νειλῴων ζῴων, καὶ τοῖς πάλαι ἱστόρηται. τίνος δὲ σημαντικὸν ἡ τούτων ἐνδημία καθέστηκεν, εἰπεῖν ἐθάρρησεν ὁ λυδὸς, τῶν ἄλλων λίαν νεώτερος καθεστὼς, ὃς κατὰ τοὺς χρόνους ἐγνωρίζετο ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. ἡμεῖς δέ τι μικρὸν τὴν συνέχειαν ὑπολείψαντες, περὶ τῶν θερινῶν ἀναβάσεων τοῦ νείλου διέξιμεν, τὰ ἐπισημότερα τῶν ἱστοριῶν διηγήματα ἀξιολόγῳ μνήμῃ τινὶ τοῖς ἀκροάμασι προβαλλόμενοι.

candidiſsima; naſus bellè formatus; digiti elegantes; labia roſea. Sororiabant vbera, & papillæ à recenti pubertate aliquantum proſpicere, ac ſe ſe exertare videbantur. Locos autem aqua tegẽs, ab aſpectu remouebat, myſteria cubilis ab intuẽtium luminibus, tanquam arcanis nondum initiatorum abſcondens. Præfectus igitur, & circumfuſa cohors vſq; ad occaſum ſolem ſpectando voluptatem capiebant. Imminente iam nocte, viſa illa in ima aquarum, vnde extiterant, deſcendũt, cum ſe cupidè luſtrantibus vocem quodammodo eripuiſſent; ita altùm omnes admirabundi ſilebant. Verumenimuerò quæ de hoc flumine nec opinabilia memorantur, & ab aliis ante nos prudenter diſputata ſunt, negligenda nobis non videntur. Nam cùm inde genus trahamus, iure iis quæ de Nilo quidam tradiderunt, nec ſine vtilitate immorabimur. De Apide aliquid Herodoti curioſitati largiendum eſt. De animalibus Nili, humanam figurã referentibus, veteres conſcripſerunt. Quid ea in futurum portenderẽt, Lydus, cæteris multò recẽtior (Iuſtiniano enim imperante floruit) prodere memoriæ non dubitauit. Nos hiſtoriæ nõnihil interrupta ſerie, de æſtiuo Nili incremento diſſerentes, inſigniora, & memoria digna ad audiendum proponemus.

CAPVT

CAPVT XVII.

Nilus fluuiorum maximus, incertis oritur fontibus. Media æſtate aſcendit. Huius rei cauſſæ ex variis auctoribus; quorum omnium ſententiis improbatis, vnum Anarchidem Gnidium hiſtoricus ſequitur.

Οὗτος δ' ὁ Νεῖλος μέγιστος ἁπάντων τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην καθεςὼς ποταμῶν, καὶ πολλῶν τῆς λιβύης, καὶ τῆς αἰθιοπίας, τῆς τε ἰνδικῆς αὐτῆς γῆν παραμείβων, τοῦ τε γάγγου καὶ ἰνδοῦ προτερεύων κατὰ τὸ μέγεθος, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων τὰς πηγὰς ἀποκρύπτει. θέρους τοίνυν ἀκμάζοντος, τὰς αὐξήσεις λαμβάνει, ἐναντίον τῇ φύσει τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἁπάντων ποταμῶν. τὰς δ' αἰτίας τὰς παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰρημένας τοῖς ἀρχαίοις, περιτιθεμένας ἐπὶ λέξεως, τῇ παρούσῃ ὑποβάλλομεν ἱστορίᾳ. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν ἑλλανικὸν καὶ κάδμον, ἔτι δὲ ἑκαταῖον, εἰς τὰς μυθώδεις ἀποφάσεις κατέφυγον. ἡρόδοτος δ' ὁ πολυπράγμων, εἰ καί τις ἄλλος πολλῆς γεγονὼς ἔμπειρος ἱστορίας, ἐπικεχείρηκε περὶ τούτων ἀποδοῦναι τὸν λόγον. ἠκολουθηκὼς δὲ ἀντιλεγομέναις ὑπονοίαις εὑρίσκεται. ὁ δὲ ξενοφῶν, καὶ θουκιδίδης ἐπαινούμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον τῶν ἱστοριῶν, τούτων ἀπέσχοντο. οἱ δὲ περὶ τὸν ἔφορον, καὶ θεόπομπον μάλιστα πάντων ἐπιταθέντες εἰς αὐτὰ, οὐδαμῶς τῆς ἀληθείας ἐγένοντο γνώριμοι. οὐ δι' ἀμέλειαν δὲ, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς χώρας ἰδιότητα τὸν λόγον ἠγνόησαν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἔκαθεν χρόνων, ἄχρι πτολεμαίου τοῦ φιλαδέλφου προσαγορευ-

NIlus omnium fluuiorum orbis terræ latiſsimus, multorumq́; per Libyam, Aethiopiam, Indiam regiones ſecans, ipſumq́ue Gangem, & Indum magnitudine ſuperans, oculis humanis fontes ſuos, ſiue primam originem vnde erumpit, negauit. Aeſtate igitur feruente (ſecus quàm cætera orbis flumina ſolent) excreſcit. Cauſas à multis & priſcis ſcriptoribus allatas, huic hiſtoriæ fideliter inſeremus. Hellanicus igitur, Cadmus, & Hecatæus ad fabulas confugiunt. Herodotus, vt eſt curioſus, & ſi quiſquam alius, hiſtoriarum gnarus, huius rei rationem afferre conatus eſt. Sed eum ſuſpiciones potius inter ſe contrarias ſecutum apparet. Xenophon, & Thucydides, qui à rerum explicatarum veritate magis commendantur, nihil huiuſcemodi habent. Ephorus, & Theopompus quanquam omnium maximè in hanc cognitionem intenti, non potuerunt tamen eam liquidam adipiſci. Ignorationis eorum cauſſa non negligentia, ſed regionis conditio fuit. Iam inde enim ab antiquis ſæculis, vſque ad Ptolemæum cognomento Philadel-

θέντος ξένα ὡς ἐπίπαν τὰ περὶ τοὺς τόπους τούτους παντελῶς ἦν, καὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐπικίνδυνα. τοῦ δὲ προειρημένου βασιλέως, μεθ᾽ ἑλληνικῆς δυνάμεως ἐς αἰθιοπίαν στρατεύσαντος, ἐγνώσθη τὰ κατὰ ταύτην τὴν χώραν λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀκριβέστερον. οἱ μὲν οὖν κατ᾽ αἴγυπτον ἱερεῖς, ἀπὸ τοῦ περιῤῥέοντος τὴν οἰκουμένην ὠκεανοῦ φασι τὸν νεῖλον λαμβάνειν τὴν σύστασιν, λέγοντες μὲν οὐδὲν ἀληθές, ἀπορίᾳ δὲ λύοντες τὴν ἀπορίαν, καὶ λόγον φέροντες εἰς πίστιν, πολλῆς προσδεόμενον πίστεως, ὀρφανὴν τὴν διήγησιν καταλιμπάνοντες βεβαιώσεως. τῶν δὲ τρογλοδυτῶν οἱ μεταναστάντες ἐκ τῶν ἄνωθεν τόπων, οἱ καὶ βόλγιοι προσαγορευόμενοι, λέγουσιν ἐμφάσεις εἶναί τινας περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐξ ὧν ἄν τις συλλογίσοιτο. διότι πολλῶν πηγῶν εἰς ἕνα τόπον ἀθροιζομένων, τὸ ῥεῦμα τοῦ νείλου συνίσταται, ἀμέλει καὶ πολυγονώτατον αὐτὸν ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμοὺς πεφυκέναι φασίν. οἱ δὲ κατοικοῦντες τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην μερόην (αὕτη δὲ ἐπὶ τὸ νεῖλον ἵδρυται ῥεῖθρον) τὸν ποταμὸν κεκλήκασιν ἀστάπουν. ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν τῶν ἑλλήνων διάλεκτον, ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ. ἀκαταληψίαν γὰρ οὗτοι ἀνατιθέασι τοῦ ποταμοῦ τούτου τὴν φύσιν. θαλῆς μὲν οὖν εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ὀνομαζόμενος, φησὶ τοὺς ἐτησίας ἀντιπνέοντας, τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ κωλύειν εἰς τὴν θάλασσαν προχεῖσθαι τὸ ῥεῖθρον. διὰ τοῦτο δὴ αὐτὰ πληρούμενον ἐπικλύ

phum, pleraque locorum iſtorum ignota omnino, & inexplorata, atque aduenis etiam periculoſa fuerunt. Poſtquam verò rex, de quo diximus, cum græcis copiis Aethiopiam eſt ingreſſus, regio hæc, vt paucis dicam, multo exploratius, atque perfectius cognoſci cœpta eſt. Sacerdotes igitur Aegyptij, ab Oceano orbem circumdante Nilum oriri affirmantes, nihil dicunt, & dubium quod eſt, per dubium diſſoluunt: rationemque ad fidem conciliandam adducentes, quæ ipſa vehementer fide indiget, quod narrant, confirmatione deſtitutũ relinquunt. Troglodytæ, qui è ſuperioribꝰ locis migrarunt, & Bolgi appellantur, dictitant, in locis illis cauitates eſſe. Vnde quiſpiã ratiocinetur, multis fontibus in vnum confluentibus, Nili fluentum intumeſcere. Sanè omnium quoq; mundi fœcundiſsimum hunc eſſe aiunt. Qui verò inſulam Nili, Meroë dictam, incolunt, fluuium Aſtapum nominant; quam vocem græcè transferas *ἐκ τοῦ σκότους ὕδωρ, è tenebris aqua profluens*. Naturam enim huius fluminis incomprehenſam eſſe iſti ſtatuunt. Thales, vnus de ſapientibus docet, diſcedẽti Nilo Eteſias reſiſtere, & curſus eius eorum flatibus acto contra oſtia mari ſuſtineri: atq; hinc

ἐπικλύζειν. ταπεινὴν οὖσαν καὶ πεδιάδα τὴν αἴγυπτον. τοῦ δὲ λόγου τούτου καίπερ εἶναι δοκοῦντος πιθανοῦ, ῥάδιον ἐξελέγξαι τὸ ψεῦδος. εἰ γὰρ ἦν ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἅπαντες οἱ ποταμοὶ, οἱ τοῖς ἐτησίαις ἐναντίας κεκλημένοι τὰς ἐκβολὰς, ἂν ἐποιοῦντο τὴν ὁμοίαν ἀνάβασιν. ἀναξαγόρας δὲ ὁ προσαγορευόμενος φυσικὸς, τὴν τηκομένην κατὰ τὴν αἰθιοπίαν χιόνα, τῆς τοῦ ποταμοῦ πληρώσεως ὑπάρχειν αἰτίαν ἐδόξασεν. ᾧ καὶ ὁ τραγῳδοποιὸς εὐριπίδης πειθόμενος, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ποιήμασι τοῦτο συντέταχε. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀντίθεσιν οὐ πολλῆς ἀντιθέσεως δεῖσθαί φαμεν. φανερᾶς καθεστῶτος τοῦ ψεύδους. διὰ γὰρ τὴν ὑπεροχὴν τῶν καυμάτων ἀδύνατον χιόνα περὶ τὴν αἰθιοπίαν συνίστασθαι· καθόλου γὰρ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους οὐ πάγος, οὐ ψῦχος, οὐ τὸ ὅλως χειμῶνος ἔμφασις πέφυκε καὶ μάλιστα τροπαῖς θεριναῖς. εἰ δὲ καί τις εἴποι τῷ τῆς συγχωρήσεως τρόπῳ εἶναι πλήθη χιόνων κατὰ τὴν αἰθιοπίαν, καὶ αὖθις ἐλέγχεται τοῦ προλεχθέντος δοκιμασίας τὸ ἐξίτηλον. ἅπας γὰρ ποταμὸς ἀπὸ χιόνος τὴν περιουσίαν λαχὼν, ὁμολογουμένως αὔρας ψυχρὰς ἀναδίδωσιν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα παχύνειν πέφυκε. περὶ δὲ τὸν νεῖλον τὸν ποταμὸν οὔτε νέφους ὑπόστασίν ἐστιν εὑρεῖν, οὔτε αὔρας ψυχρὰς, οὔτε παχυνομένην τοῦ ἀέρος τὴν φύσιν. ἡρόδοτος.

illum exuberantem per totam Aegyptum, quę depreſſa, & campeſtris ſit, latè exſpatiari. Sed huius rationis, quamuis probabilis videatur, non difficile eſt falſitatem oſtendere. Nam ſi quid veritatis haberet quod ait, omnes fluuij, qui contra flantibus Eteſiis à mari repercutiuntur, ſimiliter magnis auctibus excreſcerent. Anaxagoras cognomento phyſicus, ſolutis in Aethiopia niuibus Nilum attolli eſt opinatus: cui aſſentiens tragicus poëta Euripides, id ipſum in poëmatis ſuis poſuit. Hanc igitur oppoſitionem non multa oppoſitione opus habere dicimus, quandoquidem vanam eſſe claret. Nam propter feruores incredibiles in Aethiopia, aquam in niuem denſari non eſt vt poſsit fieri. Prorſus enim in locis illis nec glacies, nec frigus, nec vlla hyems, & ſolſtitio æſtiuo potiſsimùm, cernitur. Quod ſi etiam concedamus, in Aethiopia niuem altam cadere, tamen quod ante de ea liquata aſſerebatur, rurſum vt vanum ac friuolum probabiliſsimè refellitur. Omnis quippe fluuius aquis niuium ſolutarum accreſcens, conuenienter auras quoque frigidas exſpirat, quin & cœlum craſſum reddit. Atqui circum Nilum neque nebulæ alicuius concretionem, neque auras gelidas, neque aërem craſſum reperias. Herodotus porrò Nilum

δὲ τὸν νεῖλον εἶναι μὲν τηλικοῦτόν φησιν, ὁποῖός τις καὶ φαίνεται κατὰ τὴν πλήρωσιν, χειμῶνος δὲ ὥρᾳ τὸν ἥλιον κατὰ τὴν λιβύην φερόμενον ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν ὑγρᾶς οὐσίας συστήματα ἐκ τῶν νειλῴων ὑδάτων, κἀντεῦθεν χειμῶνος ὥρᾳ ἥττονα γίνεσθαι τὸν ποταμόν· τοῦ δὲ θέρους ἐπιστάντος, καὶ πρὸς τὰς ἄρκτους κινουμένου τὴν βάδισιν, ἀναξηραίνειν, καὶ συστέλλειν τοὺς περὶ τὴν ἑλλάδα ποταμοὺς πεφυκότας. διὰ τοῦτο μὴ παράδοξον καθεστάναι τὴν περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ αἰγυπτίου πλήρωσιν ποταμοῦ. ἀλλ' αἰδοῖ τῆς φιλομαθείας τοῦ ἀνδρὸς, οὐ διεξοδικῆς κατηγοροῦμεν τοῦ σφάλματος. εἰ γὰρ ταῦτα σύμφωνα τοῖς ἀληθέσι καθίστατο, πάντως ἂν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν λιβύην ποταμῶν ὁ ἥλιος ἀνελάμβανε καὶ ἀδελφὰ τῶν παθημάτων τοῦ νείλου. ἀλλὰ μὴν τοιοῦτον οὐδὲν περὶ τοὺς λίβυας ποταμοὺς ἔστι θεάσασθαι. οὐκοῦν ὁ συγγραφεὺς ἀποσχεδιάζει τὸν λόγον. Δημόκριτος δὲ ὁ τῆς φύσεως ἀδελφὸς, περὶ τὰς ἄρκτους ὥρᾳ χειμῶνος καταφέρεσθαι πολλὴν διαβεβαιοῦται χιόνα. θέρους δὲ ὑπιόντος ὑπὸ τῆς αἰθάλης διαλύεσθαι ταύτην. ἔνθεν φησὶ γίνεσθαι τηκεδόνα πολλήν. καὶ διὰ τοῦτο συνίστασθαι πολλὰ νέφη παχύτερα περὶ τοὺς μετεωροτέρους τῶν τόπων, δαψιλοῦς τῆς ἀναθυμιάσεως αἰρομένης πρὸς ὕψος. ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἐλαύνεσθαι, μέχρις ἂν προσαράξῃ τοῖς μεγίστοις ὄρεσι τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην. εἶναι δὲ ταῦτα περὶ τὴν αἰθιοπίαν. ἔπειτά πως τοιούτοις οὖσιν ὑψηλοῖς, βιαίως

lum tantum eſſe ſcribit, quantus cum plenus eſt apparet. Hyeme autem ſolem ſupra Libyam voluentem, ex vndis Niloticis humentis ſubſtantiæ copiam attrahere, atq; inde per hyberna flumen parcius ire. Aeſtate redeunte, & ad Arctos ſole reuerſo, Græciæ flumina ſiccari & imminui. Quapropter Aegyptij fluminis accretionem æſtiuo ſolſtitio admirabilem videri non debere. Verùm nos amorem ſtudiumq; perueſtigandi in hoc viro reueriti, errorem eius vberius non caſtigabimus. Hoc tantùm dicemus. Si iſta cum veritate conſentirent, omnino ſol idem cæteris Libyæ fluminibus, quod Nilo faceret. Atqui nihil tale in illis obſeruatur. Non igitur hiſtoricus ille ſatis conſideratè locutus eſt. Democritus, alioqui naturæ ſecretorũ peritiſsimus, in Septentrione per hyemem imbres niuales decidere aſſeuerat: per æſtatem æſtu niuem illam vbertim colliquefieri, ac diſsipari. Idcirco in locis ſublimioribus multas nubes denſiores generari, larga exſpirationum vi eò ſublata videlicet. Haſce nubes ab Eteſiis impelli, donec montibus omnium altiſsimis illidantur: eos autẽ montes eſſe in Aethiopia. Poſt, eorum excelſitate violenter diruptas, largiſsimos imbres ef-

funde-

θερμαινόμενα, παμμεγέθεις ὄγκους χιόνων. ἐξ ὧν πληροῦσθαι τὸν ποταμὸν κατισχυρίζεται, περὶ τὰς τῶν ἐτησίων ἀνέμων πνοάς. ἀλλ' οὐ πιστευτέον αὐτῷ. ὁ γὰρ νεῖλος ἄρχεται μὲν πληροῦσθαι κατὰ τὰς τροπὰς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰς θερινὰς, οὔπω τῶν ἐτησίων πνεόντων, λήγει δὲ ὕστερον ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, πάλαι πεπαυμένων τῶν εἰρημένων ἀνέμων. τὴν μὲν οὖν ἐπίνοιαν τοῦ δημοκρίτου ἀποδεκτέον, τοῖς δὲ λόγοις αὐτοῦ, οὐδαμῶς πιστευτέον. ἔφορος δὲ, ξένην αἰτίαν τινὰ περιΐστησι. φησὶ δὴ τὴν αἴγυπτον ἅπασαν ποταμόχωστον εἶναι, ἀλλὰ μὴν καὶ ψυχράν. ἔτι δὲ καὶ κισσηρώδη τὴν φύσιν, ῥαγάδας τε μεγάλας, καὶ διηνεκεῖς ἔχειν. καὶ διὰ τούτων εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβάνειν πλῆθος ὑγρότητος. καὶ κατὰ μὲν τὴν χειμερίαν ὥραν τοῦτο συνέχειν ἐν ἑαυτῇ, θερινῶν δὲ ἐπερχομένων τροπῶν, ὥσπερ ἱδρῶτάς τινας ἐξ αὐτῆς πανταχόθεν ἀνεῖναι, καὶ διὰ τοῦτο πληροῦν τὸν ποταμόν. ὁ μὲν οὖν ἔφορος δῆλός ἐστι μὴ μόνον οὐ τεθεαμένος τὴν αἴγυπτον, ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τῶν ἰδόντων τὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἐπιμελῶς πεπυσμένος. πρῶτον μὲν γὰρ, εἴπερ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰγύπτου ὁ νεῖλος τὴν αὔξησιν ἀπελάμβανεν, οὐκ ἂν ἐν τοῖς ἀνωτέρω μέρεσιν ἐπληροῦτο, διὰ πετρώδους καὶ στερεᾶς χώρας φερόμενος. νῦν δὲ πλείω τῶν ἑξακισχιλίων σταδίων διὰ τῆς αἰθιοπίας διαρρέων, ἔχει τὴν αὔξησιν πρὶν ἢ ψαύσῃ τῆς αἰγύπτου. ἔπειτα εἰ μὲν τὸ

fundere, quibus Nilus (Eteſiarum puta diebus) repleatur. Sed huic habenda fides non eſt. Nilus enim (vt vno verbo dicam) creſcere circa ſolſtitium æſtiuum incipit, Eteſiis nondum ſpirantibus: definit ęquinoctio autumnali, quando hi venti pridem poſuerunt. Laudanda, nullo autem modo credenda eſt hæc Democritæa commentatio. Ephorus incredibilem planè rationem adducit. Aegyptum totam fluminibus ſubterraneis refertam, ac frigidam, naturaque pumicoſam ſeu fiſtuloſam eſſe: rimas item magnas ac perpetuas habere, per quas in ſe copiam humoris recipiat, quam hyberno tempore contineat, æſtiuo autem ſolſtitio ineunte, veluti ſudores quoſdam ex omni parte emittat, atque ita Nilum flumen excreſcere. Cæterùm non modò Aegyptum nunquam oculis obiiſſe Ephorum: ſed neque ab iis, qui eam vidiſſent, res eius probè cognouiſſe certum eſt. Primùm enim, ſi ex ipſa Aegypto incrementum ſuum Nilus acciperet, non vtique in partibus ſuperioribus aquas ampliores volueret, vbi per petroſam ac ſolidam regionem fertur. Nunc plus ſex millibus ſtadiorum per Aethiopiam labens, augmina ſumit, priuſquam Aegyptum attingat. Ad hæc, ſi quidem fluenta Nili,

ῥεῦμα τοῦ νείλου, ταπεινότερον ἦν τῶν κατὰ τὴν ποταμόχωστον γῆν ἀραιωμάτων, ἐπιπολαίους ἂν εἶναι τὰς ῥαγάδας συνέβαινε, καθ' ἃς ἀδύνατον ἦν διαβαίνειν τοσοῦτον πλῆθος ὑδάτων. εἰ δὲ ὑψηλότερον τόπον ἐπεῖχεν ὁ ποταμὸς τῶν ἀραιωμάτων, ἀδύνατον ἦν ἐκ τῶν ταπεινοτέρων κοιλωμάτων εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιφάνειαν τὴν τῶν ὑδάτων σύρρευσιν γίνεσθαι. καθόλου δὲ, τίς ἂν δυνατὸν ἡγήσαιτο τοὺς ἑαυτῶν κατὰ τὴν γῆν ἀραιωμάτων ἱδρῶτας τοσαύτην αὔξησιν τῷ ποταμῷ εἰσποιεῖν, ὥστε ὑπ' αὐτοῦ σχεδὸν πᾶσαν τὴν αἴγυπτον ἐπικλύζεσθαι; ἀφίημι γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος τῆς τε ποταμοχώστου γῆς, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀραιώμασι τηκομένων ὑδάτων, ἐπιφανῶν ὄντων τῶν ἐν τούτοις ἐλέγχων. ὁ μὲν γὰρ μαίανδρος ποταμὸς κατὰ τὴν ἀσίαν πολλὴν χώραν πεποίηκε ποταμόχωστον· καὶ περὶ τῶν συμβαινόντων περὶ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ νείλου τὸ σύνολον οὐδὲν θεωρεῖς γινόμενον. ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἀκαρνανίαν ὁ καλούμενος ἀχελῶος ποταμὸς, περί τε τὴν βοιωτίαν ὁ κηφισὸς ἐκ τῶν φωκέων οὐκ ὀλίγην χώραν προσέχωσαν. ἐφ' ὧν ἀμφοτέρων ἐλέγχεται φανερῶς τοῦ ἐφόρου τὸ ψεῦδος. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν ἔφορον. τῶν δὲ ἐν μέμφιδι φιλοσόφων τινὲς ἐπεχείρησαν αἰτίαν φέρειν τῆς πληρώσεως. ταύτην φασὶ διαιρεῖσθαι εἰς

terræ fluminibus peruiæ raritatibus ſiue rimis humiliora forent, contingeret rimas illas ſuperficiarias eſſe, per quas tantam vim aquarum tranſire eſt impoſsibile. Sin autem rimis ipſis altiora, rurſum ex inferioribus cauitatibus in ſummum flumẽ aquæ confluere minimè poſſent. Ad ſummam, quis fieri poſſe credat, vt prorumpentes ex terræ hiatibus ſudores tanta flumini incrementa ſuppeditent, vt vniuerſæ pœne Aegypto innatet? vt nihil dicam de mendacio, ſubterlabi ſcilicet Aegypto flumina, & in cauis terræ liquentes aquas exiſtere, cum ipſa harum aſſertionum falſitas manifeſta ſit. Nam Mæander Aſiæ fluuius per multa ſpatia ſub terra manat, nec tamen in ſuſcipiendis auctibus quidquam omnino ei tale, quale Nilo euenire cernitur. Quin etiam Acarnaniæ fluuius Achelous, & Bœotiæ Cephiſus, è Phocide oriundus, non modicum terrarum ſubterlabũtur. Qui ambo Ephorum apertæ vanitatis conuincũt. Et hæc quidem aduerſus Ephorum. Memphitici quidam philoſophi incrementi huius iſtam cauſſam afferre auſi ſunt. Tellurem in tres partes diuidi. Vnã, eſſe noſtrum orbem (ſic enim appellare oportet.) Alteram, quæ his locis tem-

τρία τὴν γῆν. καὶ ἓν μὲν ὑπεῖναι τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην (δίκαιον γὰρ οὕτως εἰπεῖν) ἕτερον δὲ τὸ τούτοις τοῖς τόποις ἀντιπεπονθὸς ταῖς ὥραις. τὸ

peſta-

δὲ τρίτον μεταξὺ κεῖσθαι τούτων. ὑπάρχειν δὲ καὶ διάκαυμα λίαν ἀοίκητον. εἰ μὲν οὖν ὁ Νεῖλος ἐποιεῖτο τὰς ἀναβάσεις κατὰ τὸν τοῦ χειμῶνος καιρὸν, δῆλον ὑπῆρχεν, ὡς ἀπὸ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ζώνης λαμβάνει τὴν σύῤῥυσιν, διὰ τὸ περὶ τούτους τοὺς καιροὺς μάλιστα γίνεσθαι παρ᾽ ἡμῖν τὰς ἐπομβρίας. ἐπεὶ τοὐναντίον περὶ τὸ θέρος πληροῦται, πιθανὸν εἶναι, κατὰ τοὺς ἀντικειμένους τόπους γεννᾶσθαι τοὺς χειμῶνας, καὶ τὸ πλεονάζον τῶν κατ᾽ ἐκείνους τοὺς τόπους ὑδάτων, εἰς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς γίνεσθαι οἰκουμένην. διὸ καὶ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου μηδένα δύνασθαι παρελθεῖν, ὡς ἂν ἐκ τῆς ἐναντίας ζώνης διὰ τῆς ἀοικήτου φερομένου τοῦ ποταμοῦ. μαρτυρεῖν δὲ τούτοις καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς γλυκύτητος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ὕδατος. διὰ γὰρ τῆς κεκαυμένης αὐτὸν ῥέοντα φασὶ λίαν καθέψεσθαι καὶ διὰ τοῦτο γλυκύτατον εἶναι πάντων τῶν ποταμῶν, ἅτε δὴ φύσει τοῦ πυρώδους ἅπαν τὸ ὑγρὸν καταγλυκαίνοντος. ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτο λέξομεν. ἀδύνατον γὰρ εἶναί φαμεν, ποταμὸν ἐκ τῆς ἀντικειμένης οἰκουμένης εἰς τὴν ἡμετέραν ἀναφέρεσθαι γῆν, καὶ μάλιστα, εἴ τις ὑποθῆτο, σφαιροειδῆ τὴν γῆν πεφυκέναι. πῶς γὰρ μόνος ὁ Νεῖλος ἐξ ἐκείνης φέρεται τῆς οἰκουμένης πρὸς τοὺς τόπους τοὺς καθ᾽ ἡμᾶς; εἰκὸς γὰρ, εἶναι καὶ ἑτέρους ἐκεῖ ποταμοὺς, καθάπερ καὶ παρ᾽ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τῆς τοῦ ποταμοῦ τούτου γλυκύτητος αἰτία παντελῶς

peſtatibus anni non reſpondet. Tertiam, inter has locatam, & ob immenſos calores prorſus inhabitabilem. Quare ſi Nilus hyeme augeſceret, certum eſſet eum in noſtra Zona confluxum aquarum recipere, cum per hoc tempus maximè apud nos pluniæ cadant. Quoniam autem contrà fit, & æſtate aſcendit, probabile apparere, in locis nobis è regione oppoſitis hyemes naſci, & redundãtiam illic aquarum in orbem noſtrum deferri. Atq; ideo ad Nili fontes neminem poſſe peruenire: quia à Zona veſtigiis noſtris contraria, per inhabitatam, ſeu torridam ambulat. Hoc ipſum teſtari mirificam illius aquæ dulcedinem. Cùm enim per loca ſolibus vſta labatur, vehementer ipſum decoqui, & hac de cauſſa omnium fluuiorum eſſe dulciſsimum, quandoquidem natura ignea totam vim humoris dulcem reddat. Sed nos hanc quoque ſententiam confutabimus. Statuimus enim, nequaquam poſſe flumen aliquod ab Antipodibus in noſtrum hunc orbem aſcendere ac ſurſum ferri; præcipuè ſi quis ponat, terram globoſam eſſe. Cedò, quo pacto Nilus tantummodo ex illo orbe in noſtras haſce regiones profluit? Eſt enim veriſimile & alia ibidem, ſicut apud nos, extare flumina. Iam verò cauſſa quoq; dulcedinis hui' fluuij omnimo-

Aa 2 modis

κεν, ἔφησε γὰρ, ἀν' ἔτος ἕκαστον ἐν τοῖς κατὰ τὴν αἰθιοπίαν μεγάλους, καὶ συνεχεῖς γίνεσθαι ὄμβρους, ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς ἰσημερίας τῆς ἐν μετοπώρῳ γινομένης καθέκαστα. εὐλόγως οὖν τὸν νεῖλον ἐν μὲν τῷ χειμῶνι συστέλλεσθαι κατὰ φύσιν, ἔχοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν πηγῶν τῶν ἑαυτοῦ, κατὰ δὲ τὸ θέρος διὰ τοὺς ἐκχεομένους ὄμβρους λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. μαρτύριον δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις καὶ τὸ γινόμενον περί τινας τόπους τῆς ἀσίας προφέρεται. πρὸς μὲν γὰρ τοῖς τόποις τῆς σκυθίας, τοῖς πρὸς τὸν καύκασον, παρακεχωρηκότος χρόνου καθ' ἕκαστον ἔτος γίνεσθαι νιφετοὺς ἐξαισίους, καὶ τοῦτο συνεχῶς ἐπὶ πλείστας ἡμέρας. ἐν δὲ τοῖς πρὸς βορρᾶν ἀπεστραμμένοις μέρεσι τῆς ἰνδικῆς, ὡρισμένοις καιροῖς καὶ χάλαζαν καταφέρεσθαι τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πλήθει μεγάλην. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ποταμῶν τῶν ὑδάτων, ἀρχομένου θέρους ὄμβρους γίνεσθαι συνεχεῖς (κατὰ δὲ τὴν αἰθιοπίαν μεθ' ἡμέρας τινὰς τοῦτο συμβαίνειν) καὶ ταύτην τὴν ὑπόστασιν κυκλουμένην ἀεὶ, τοὺς συνεχεῖς τόπους χειμάζειν. οὐδὲν οὖν εἶναι παράδοξον καὶ κατὰ τὴν αἰθιοπίαν τὴν οἰκουμένην ὑπὲρ αἰγύπτου, συνεχεῖς ἐν τοῖς ὄρεσι καταρράττοντας ὄμβρους ἐν τῷ θέρει, πληροῦν τὸν ποταμόν. ἄλλως τε καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς μαρτυρούσης ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς τόπους οἰκούντων βαρβάρων. εἰ δὲ τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις ἐναντίως ἔχει τὰ λεγόμενα φύσιν, οὐ διὰ τοῦτο ἄπιστον. καὶ γὰρ τὸν νότον παρ' ἡ-

niam apprehendit. Docet enim, in annos ſingulos continuos imbres à ſolſtitio æſtiuo vſque ad æquinoctiũ autumnale in Aethiopia cœlo copiosè demitti. Non ſine ratione igitur Nilũ per hyemem naturà cõtractius, & à fontibus ſuis duntaxat, per æſtatem verò propter præcipitatos in ipſum imbres abundantius fluere. Eius dictis fidẽ aſtruit, quod in Aſiæ locis quibuſdam accidere fertur. Nam alicubi in Scythia ad Caucaſum anniuerſariè, cum id tempus poſtulat, denſiſſimè, idque diebus plurimis ningere: & iu regionibus Indiæ ad Aquilonem, certis temporibus grandinem, magnitudine & copia ingentem ruere. Sed & quòd ad fluuiorum incrementa attinet, ineunte æſtate continenter pluere (in Aethiopia autem interuallo dierum id contingit) & hanc humidam tempeſtatẽ ſemper in orbem actam, cohærentia loca hyeme infeſtare. Non itaque nouum quiddam, & inopinatum eſſe, etiam in Aethiopia ſupra Aegyptum aſſiduò præcipitantes æſtiuo tempore imbres, fluuium Nilum complere: præſertim cum & barbari circum loca illa habitantes, id euidenter experiãtur, teſtenturque. Quod ſi apud nos aliter eueniat, non idcirco dictis detrahendam fi-

ρῶν μὴν εἶναι χειμέριον, περὶ δὲ τὴν αἰθιοπίαν αἴθριον ὑπάρχειν. καὶ τὰς βορείους πνοὰς περὶ μὲν τὴν εὐρώπην εὐτόνους εἶναι, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν χώραν βληχρὰς, καὶ ἀτόνους, καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς. καὶ τοῦ ἡλίου πρὸς τὸν βόρειον ἀποκλίνοντος πόλον, συμβαίνει τοὺς ὄμβρους τῷ παρ' ἡμῖν θέρει τῇ αἰθιοπίᾳ προσγίνεσθαι, καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνειν τὸν νεῖλον τὴν αὔξησιν. καὶ ἔμπαλιν πρὸς τὸν νότιον ἀναζεύξαντος πόλον, πρὸς συστολὴν τὸν νεῖλον ὁρᾶν. περὶ μὲν οὖν τῆς πληρώσεως τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον, ἵνα μὴ τὸν σκοπὸν τῆς ἱστορίας νοθεύσωμεν. ἤδη δὲ ἐπανενέγκαι ἀκόλουθα τῶν ἀφηγημάτων εὐτρεπίζειν τὸν λόγον. ἐπαναζεύξας τοίνυν ἐκ τῆς ἀλεξανδρείας ὁ μηνᾶς, ἔγραψε μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι, ὅπως ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἀνθρωπομόρφων, καὶ νειλώων ἐγένετο. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τούτων ἀκηκοὼς, λίαν τὴν ψυχὴν καταπέπληκτο.

dem. Nam Auſtrum apud nos eſſe hybernum; apud Aethiopas ſerenum. Et ſpiramina borealia in Europa eſſe valida ac robuſta; in illa regione debilia & imbecilla, & languida penitus. Et ſole ad polum borealem recedente, cõtingit imbres noſtra æſtate in Aethiopia cadere, indeque Nilum excreſcere. Rurſus eodem ad auſtrinum remeante, eundem decreſcere. De incremento igitur fluuij huius hactenus, ne à propoſito hiſtoriæ ſcopo nimium deflectamus. Nunc ad eorum quæ ſequūtur narrationem incitanda eſt oratio. Reuerſus igitur Alexandriam Menas, de monſtris humana figura à ſe in Nilo viſis ad Mauriciū Imp. ſcripſit; quibus ille auditis, maiorem in modum obſtupuit.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

HISTO-

HISTORIAE MAVRICIANÆ

LIBER OCTAVVS.

PHOTII CONSTANTINOPOLITANI IN EVNDEM LIBRVM

SYNOPSIS, SIVE SVMMA.

CHOSROES ob incurſiones Saracenorum, quibuſcum Romanis erat ſocietas, fœdus temerare curat, quod per Georgium Legatum conſtabilitur; ipſe Legatus, quia Imp. narrauerat regem coram Satrapis dixiſſe, propter Georgium, non propter Mauricium ſe pacem ſeruare, in offenſam incurrit. Comentiolus proditionis poſtulatur. Eius cum exercitu Romano reconciliatio. Iterum ab Imperatore dux mittitur. Comentiolo quandam ob cauſſam pugna abſtinente, Priſcus cum Abaris confligit. Romanorum fortitudo. Abarum quatuor millia cæduntur. Altera pugna, & eorundem cædes, ad nouem millia. Tertia pugna, qua interierunt quindena millia. Quarta pugna, in qua denuò Romani victores, interfectiq́ Abares cum Gepidis ad tricena millia. Quinta pugna, victoria Romanorum, ſtrages Abarum. Capiuntur Abarum tria, Gepidarum quatuor, aliorum duo millia ducenti, Sabenorum octo millia. Ex his Chaganus decepto Imp. Abaros recepit. Comentioli inſania, cuius temeritate in itinere Romanorum multitudo frigoris acerbitate interiit. Petrus denuo Europeæ militiæ præponitur. Theodoſij, filij Mauricij cum filia Germani nuptiæ. Conſtātinopoli annonaria difficultas; populi ſeditio; Imperatoris ſacra preces. Eiuſdem in ſeditioſis vnius diei exilio puniendis lenitas. Mauricius Petro man-

Digitized by Google

dat, vt Thraciæ copia citra recuſationem trans Iſtrum hybernent. Diuina vox ad Petrum delata. Seditio in Romano exercitu; tyrannis contra Imperatorem, Phoca tyranno à multitudine Imperatore ſalutato conſciſcitur. Petrus fugit. Tumultus Mauricio nuntiatur. Ex tribunis plebis Sergio & Choſma primum de multitudine factioſorum quærit. Praſinæ factionis M. D. Venetæ DCCCC. inueniuntur. Æmulatio popularis. Imperatoris Legati ad exercitum turbantem fruſtra ſunt. Vrbs imperialis vndique cuſtoditur. Exercitus ad Theodoſium Maurícij filium legatio, quæ aut ipſum, aut Germanum eius ſocerum Imperatorem ſibi poſtulat. Mauricius Germanum tyrannidis ſuſpectum habet, eiq́; minatur. Theodoſius ſocerum de fuga monet. Germanus ad ædem Dei genetricis confugit. Stephanus eunuchus, pædagogus liberûm Imp. ad illum inde euocandum mittitur, ſed incaſſum: Theodoſius iuſſu patris fuſtibus verberatur, quòd audita ei ſignificaſſet. Germanus S. Sophiæ templum petit. Rurſus ad exeundum inuitatur, nec obtemperat, hortante ad manendum quodam Andrea qui templum aſſiduè precum cauſſa obibat. Tumultus, & ædibus Conſtantini patricij, vulgò Lardys dicti, illatum incendium. Mauricij perplexitas, & fuga, quam exorta tempeſtas præcidit. Theodoſium filium ad Choſroen pro auxilio mittit. Ciues, inter quos & Hebdomites, ad tyrannum egrediuntur. Germanus imperiũ ambiens, vacuis manibus abit, Praſinis, quòd eſſet factionis Venetæ, Imperatorem eum declarare detrectantibus. Phocas in templo S. Ioannis in Septimo, Cyriaco tum Patriarcha, Imperator renuntiatur: Palatium init: Leontiam vxorem Auguſtam dicit. Tribunorum de locorum ſtatione controuerſia. Coſmas Venetæ factionis tribunus per Alexandrum pellitur. Vox, Mauricium nondum eſſe mortuum, tyrannum illius occidendi cupiditate incendit. Filium Theodoſium Nicææ reuocat Mauricius. Redit, oſtenſo ſibi annulo, quod ei ſignum ad redeundum pater eſſe voluerat. In Eutropij portu liberi in conſpectu patris iugulantur. Sapienter id fert Mauricius, & gratias agit Deo, ipſeq́; Lilij manu obtruncatur. Teſtamentum eius ſub Heraclio inuentum. Corpora imperatoria in fluctus marinos abiiciuntur. In Mauricium funebris oratio. Romanus exercitus ſceleris ſui in Mauricium diuina animaduertente

iuſtitia

iuſtitia pœnas luit: breui enim è tanto numero nullus ferè ſuperfuit, quòd alij peſte, alij fulmine, alij ferro interiiſſent; vt Heraclius Imp. ad expeditionem contra Raxaten Perſam delectum agens, præter duos de illa tyrannica ſocietate neminem inuenerit. Et tunc quidem res Romana aduerſum Perſas ſe ſuſtollere cœpit: nam antehac illi præſtabant, & victoria apud eos morabatur. Theodoſium Imp. Maurici filium Alexander interficit. Petrus item, Comentiolus, Conſtantinus Lardys morte afficiuntur. Quî factum eſſe retulerint nonnulli, vt Theodoſius euaderet. Alexandriæ ſimulacra ſuis dimota ſedibus, loco cui Tychæo nomen eſt, Calligrapho cuidam à cœna domum redeunti, Conſtantinopoli geſta indicarunt. Mauricius bonarum artium cultores ſummis honoribus, & liberalitate eximia proſecutus eſt. Subiectis tertiam vectigalium partem remiſit, & ad ſtruendos aquæ ductus Byzantinis triginta talenta donauit. Corpus Euphemiæ martyris ſanguinem ſudans admirabiliter. Cuius rei facto periculo Mauricius, poſita incredulitate, miraculo deinceps fidem habuit maximam. Phocas tyrannus Conſtantinam Maurici coniugem cum filiabus in priuatam domum compingit. Ad Choſroen nullo effectu Legatos mittit. Fœdus rumpitur, prætendente Choſroe, ſe Mauricio vlciſcendo manibus eius parentaturum. Alexander Phocæ rerum nouandarum ſocius, vocatus in ſuſpicionem conſeruati Theodoſij, Maurici filij, quem occidere iuſſus erat, letho datur. Atque in his tota hiſtoria abſoluitur.

CAPVT I.

Saraceni Romanorum ſocij Perſidem incurſantes, Babyloniorum fines deprædantur; ob id Choſroes de fœdere ſoluendo cogitat. Maurícij ad eum Legatus inhumaniter habetur, aditúq; regis diu excluditur. Admiſſus tandem, Choſroen ad pacem reducit, eumq; de præteritis docet. Eiuſdem Legati impudens ambitio Imp. grauiter offendit. Comentiolus proditionis poſtulatus, & inciſa accuſatione dux denuo conſtitutus; ad Iſtrum abit, ſeq; cum Priſco apud Singidonem conſociat.

Κατὰ τοῦτον δῆτα τὸν χρόνον χοσρόης ὁ περσῶν βασιλεύς, ἐνεχείρει τὴν εἰρήνην λυμήνασθαι. αἰτία δὲ αὐτή πως τῷ βαρβάρῳ οὖσα ἐτύγχανεν. ἔθνη περὶ τὴν ἀραβίαν πολλά τε, καὶ διάφορα πέφυκε· τούτους σαρακηνοὺς ἔθος τοῖς ὄχλοις ἀποκαλεῖν. ἐκ τούτων δὲ τῶν ἐθνῶν ἔνια ἦνα τοῖς ῥωμαίοις σύμμαχα ἦν. καί τις ἐκ τούτων ἀπόδασμος εἰς τὴν περσίδα χωρήσας, κατὰ τὸν τῆς εἰρήνης καιρὸν τῇ ἐπικδρομῇ μέρη τινὰ τῆς βαβυλωνίας περιενομήσατο. ἔνθεν διαπονεῖσθαι ὁ χοσρόης ἠξίου. Διὰ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος εἰς τὴν περσίδα ἐξέπεμψε πρέσβυν γεώργιον, ὃς τῆς τῶν ἑῴων πόλεων φορολογίας τὴν ἐπιστασίαν ἐκέκτητο. τοῦτον πραιτωρίου ἔπαρχον ἀποκαλοῦσι ῥωμαῖοι. ὁ μὲν οὖν χοσρόης δυσπαθῶν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, παρελύπει τὸν πρέσβυν καὶ πολλὴν τὴν τριβὴν αὐτῷ περὶ τὴν βάρβαρον χώραν ἐπραγματεύετο. σκληραγωγεῖται οὖν ὁ γεώργιος ἡμέρας εἰς τὴν περσίδα πολλάς, τῆς βασιλικῆς εἰσόδου μηδαμῶς τυχών. ἔτι πάνυ τῶν πραγμάτων στασιαζομένων χοσρόῃ, εἰκότως τῷ βαρβάρῳ

Eodem tẽpore Choſroes Perſarum rex pacem turbare aggreſſus eſt ob cauſſam huiuſcemodi. In Arabia multæ variæque gentes ſunt, vulgò Saraceni appellati. Ex his nonnullæ ſocietatẽ cum Romanis pepigerant, quarũ pars pace incolumi in Perſidem irruens, Babyloniorum agros prædabunda peruaſerat, & id ſibi minimè tolerandum Choſroes cenſuerat. Mauricius idcirco Legatum in Perſidem mittit, Georgium oriẽtalium tributorum coactorem, quem Romani Præfectũ prætorio nominant. Choſroes indigna ſe paſſum dictitans, Legatum parum amicè tractauit, & in regione barbara diu retinuit; nec vnquam in conſpectu ſuum admiſit. Cæterùm in illis rerum fluctibus non eſſe arma aduerſus Romanos capi-

enda

ὑπόνοια γίνεται, μὴ ἄρασθαι τέως πρὸς Ῥωμαίους τὸν πόλεμον. εἰσδέχεται τοίνυν τὸν γεώργιον ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς εἰς τὰ βασίλεια. Ὁ μὲν οὖν γεώργιος τὴν τοῦ καιροῦ κτησάμενος σύμμαχον, ἐπείθει τὸν βάρβαρον τὰς εἰρηναίας μὴ διαλύσαι σπονδάς. οὕτω μὲν οὖν ἑκὼν, ἀέκοντί γε θυμῷ, κατὰ τὴν ποίησιν, ὁ χοσρόης τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεται. ὁ μὲν οὖν πρέσβυς ἅπαντα τὰ συγκυρήσαντα διεξοδικῶς τῷ βασιλεῖ διηγήσατο. ἀλλ' οὐκ ἐς ἀγαθὸν ἡ τῆς ἐντεύξεως ἔκθεσις ἀπειλήφει τὸ συμπέρασμα. ἔφασαν γὰρ γεώργιον εἰπεῖν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. ὁ περσῶν βασιλεὺς τῶν σατραπῶν εἰς ὑπήκοον τάδε διείλεκται. διὰ τὴν τοῦ πρέσβεως ἀρετὴν, δίδωμι τῷ πολέμῳ τὴν λύσιν. τούτων ὁ βασιλεὺς ἀκηκοὼς, χαλεπαίνει κατὰ τοῦ πρέσβεως, καὶ γίνεται τῷ γεωργίῳ σφαλερὰ ἡ τῆς πρεσβείας ἐπίτευξις. τῷ ὄντι γὰρ οἶδε λόγος μὴ μέτροις οἰκονομούμενος, μεγάλας συμφορὰς τοῖς χρησαμένοις παρέχεσθαι. Ὁπηνίκα δὲ ὁ χαγάνος (ἐπαναδραμώμεθα γὰρ πρὸς τὰ κατὰ τὴν εὐρώπην πραχθέντα) διεπεραιώθη τὸν ἴστρον, οἴκαδε διὰ τὴν εἰρήνην ἀποφοιτῶν, ἀποστέλλουσι πρέσβεις αἱ περὶ τὴν θρᾴκην τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις, πρὸς μαυρίκιον τὸν αὐτοκράτορα, προδοσίαν καταιτιώμεναι κομεντιόλου τοῦ στρατηγοῦ. τῆς στάσεως τοίνυν εἰς τὸ βασίλειον ἄστυ ἰσχυρᾶς γεγονυίας, δίδωσιν ὁ αὐτοκράτωρ κομεντιόλῳ, καὶ τοῖς πρέσβεσι διαιτητάς· καὶ δῆτα γινομένης τῆς συγκροτήσεως τῆς δίκης, καὶ τοῦ βασιλέως ἐκλιπαροῦντος τοὺς πρέσβεις, λαμβάνει ἡ κατηγορία τὴν ἐγκοπὴν, καὶ αὖθις ὁ

enda rectè ratiocinans, Georgium in regiam venire ſinit, qui oblata opportunitate vſus, regi auctor eſt, vti pacem ſaluam integramque conſeruet. Ita Choſroes animo nolente volente (vt eſt apud poëtam) quietem, pacemque complectitur. Legatus eum omnia quæ contigiſſent fuſè docet. Verùm illud colloquium haud fœliciter euenit. Ferunt enim poſtea Georgium apud Imperatorē gloriatum, Perſarum regem Satrapis ſuis confeſſum eſſe, ſe ob Legati virtutem bello ſuperſedere. Qua oratione Imperator ſuccenſuit, magnumque Georgius ex obita legatione periculum adiuit. Sic enim comparatum eſt, vt, niſi cum modo & ratione adhibitus ſermo, incautis hominibus immodicè noceat. Poſtquam verò Chaganus (ad res enim Europæas regrediendum eſt) pace facta domum abiens Iſtrum tranſmiſit, Romanus exercitus in Thracia oratores ad Mauriciū Imp. mittit, & Comentiolum ducē proditionis accuſat. Itaque graui ſeditione Conſtantinopoli concitata, Imperator dat arbitros, cōſtitutoque iudicio Legatos im-

κομεντίολος γίνεται στρατηγός. θέρους δὲ ἐπιόντος, ἔξω τῆς πόλεως γίνεται. καὶ τῶν Ῥωμαίων περὶ τῆς λύπης διαλυσαμένων τῷ στρατηγῷ, τὸ ὁπλιτικὸν ὁ κομεντίολος ἀθροίζει. καὶ ἐπὶ τὸν ἴστρον γίνεται ποταμὸν, καὶ ἐν τῇ σιγγηδόνι, συνανακοινοῦται τῷ πρίσκῳ.

penſius orat, & exorat. Ita accuſatio inhibetur, & Comentiolus deintegro dux deligitur. Vbi æſtas affuit, ex vrbe diſcedit, Romaniſque ſecum in gratiam reuerſis, & delectibus habitis, ad Iſtrum contendit, ac Singidone cum Priſco ſe coniungit.

CAPVT II.

Pax inter Romanos, & Abares Imp. iuſſu imminuitur. Comentiolus Viminacij agrotat. Chaganus fines Romanorum vaſtat; quo mãdante, Iſtri tranſitus à quatuor eius filiis cuſtoditur. In ripa certamine edito barbari vincuntur. Comentioli abſentia excuſatur. Barbari vallum Romanorum oppugnant. Nuntius ad duces de periculo. Adeſt Priſcus. Viminacium reducuntur rates. Confligitur, occiſisq́; Romanorum trecentis, oppetunt barbarorum quatuor millia.

Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἐκκλησιάζονται τὰ στρατόπεδα, καὶ δημηγορήσαντος πρίσκου, περισχίζεται ἡ πρὸς ἀβάρους καὶ Ῥωμαίους εἰρήνη. ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος τοῖς στρατηγοῖς παρασπονδῆσαι διὰ βασιλικοῦ προστάγματος ἐγκελεύεται. ἐς τὸ φανερὸν τοίνυν τῆς εἰρήνης διαλυθείσης, οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὸ βιμινάκιον γίνονται. αὕτη δὲ νῆσος καθέστηκε περὶ τὰ ῥεῖθρα τοῦ ἴστρου. ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ὁ κομεντίολος ἔδοξε νοσηλεύεσθαι. τῶν δὲ Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς νήσου διαπεραιουμένων ἐπὶ τὴν ἤπειρον, ἀκηκόει ὁ χαγάνος τὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου κινήματα. ὁ μὲν οὖν βάρβαρος συναθροίσας δυνάμεις, τὴν Ῥωμαίων διατέμνεται γῆν. τοῖς δὲ παισὶ τέσσαρσιν ὑπάρχουσιν αὐτῷ, παρεδίδου δυνάμεις, καὶ παρεγγυᾷ,

QVarto die in concionem coacto exercitu, & Priſco verba faciente, pax inter Romanos & Abares diſſuitur: quod vt facerent, Mauricius imperiali mandato ducibus præceperat. Manifeſtè igitur pace irrita, Romani Viminacium (inſula eſt in Iſtro flumine) deferuntur, vbi Comentiolus grauiter ſe habere viſus eſt. inde in continentem traiiciunt. Quibus motibus auditis, Chaganus collecto milite ſatis & arboribus Romanorum exitium infert; & quatuor filiis copias attribuit, quibus tranſitum Iſtri cuſtodiant;

τὰς διαβάσεις τοῦ Ἴστρου περιφρουρεῖν. οἱ μὲν οὖν παῖδες τῶν βαρβάρων τὰς διαβάσεις τοῦ Ἴστρου περιφρουρεῖν κατὰ τὸ προσταχθὲν ἐνεχείρουν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰς λεγομένας σχεδίας συῤῥάψαντες, ὁμοθυμαδὸν τὸν ποταμὸν διενήξαντο. περὶ τὰς ὄχθας τοίνυν τοῦ ποταμοῦ γεγονυίας τῆς μάχης, κρατοῦσι Ῥωμαῖοι τῶν ἀντιθέτων δυνάμεων. ὁ δὲ Κομεντίολος ἅμα τῷ Πρίσκῳ, εἰς τὸ Βιμινάκιον τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. ἦν δὲ αὐτῷ ἡ ἀναβολὴ τοῦ μὴ ἐθέλειν συμπλέκεσθαι, ἀπίθανος οὐδαμῶς. μαχαίρᾳ γὰρ ἰατρῶν τὰς ἐπὶ τῆς χειρὸς φλέβας ἀποτμηθεὶς, ἐπὶ αἵματος ἐκροῇ εὐφήμως πως διὰ τὴν δειλίαν ἀπόμαχος ἦν. διαπορθμευθέντων τοίνυν τῶν Ῥωμαίων τὸν Ἴστρον, καὶ συστησαμένων τὸν χάρακα, οὐ κατελίμπανε τὴν νῆσον ὁ Πρίσκος. οὐκ ἤθελε γὰρ τοῦ Κομεντιόλου ἐκτὸς ποιήσασθαι τὴν παράταξιν. οἱ δὲ βάρβαροι ἀστρατήγου τῆς Ῥωμαίων ὑπαρχούσης δυνάμεως, πρὸς τὸν χάρακα τούτων ἐκτρέχουσιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀγγέλους εἰς τὸ Βιμινάκιον τοῖς στρατηγοῖς ἐπιπέμπουσι, τόν τε κίνδυνον παρεδήλουν. δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Πρίσκου τοῦ Κομεντιόλου ἐκτὸς τοῦ ἔργου ἐφάψασθαι, καὶ τῶν βαρβάρων λίαν ἐγκρατῶς ἐπικειμένων, πείθεται τὸν Κομεντίολον καταλιπεῖν, καὶ τὰς φροντίδας τῶν κινδύνων αὐτὸς ἀναδέξασθαι. καὶ οὖν καταλιμπάνει τὸ Βιμινάκιον, καὶ πρὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν γίνεται χάρακα. Δευτέρα δὲ ἡμέρα καὶ προστάττει τὰς ναῦς τοῦ Ἴστρου καταλιπούσας τὰς ὄχθας, περὶ τὸ Βιμινάκιον μεθορμίσασθαι. ἐδεδίει γὰρ ὁ Πρίσκος μήπως οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ἐπακτρίδων διακειμένων αὐτοῖς περὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, συνεχεῖς τὰς μετα-

quod illi pro eo vt iuſsi erant facere inſtituunt. Romani nauibus extemporaneis, ſiue ratibus cõſenſu flumen tranſeunt, prælioque in ripa conſerto, ſuperiores abeunt. Comentiolus cum PriſcoViminacij hęrebat. Nam cum ei è brachio ſanguis eſſet miſſus, honeſto planè timore, & probabili de cauſſa à pede cum hoſtibus conferendo ipſe abſtinebat. Fluuio ſuperato, valloque à Romanis excitato, Priſcus, qui ſine Comentiolo pugna experiundũ non putabat, etiamnum in inſula manebat. Barbari Romanis duce deſtitutis vallum incurſant. Illi nuntios de periculo ſuo Viminacium mittunt. Priſcus abſque Comentiolo ægrè ſe mouet: ſed barbaris impotenter incumbentibus, tandem dat manus, & eo relicto depellendi diſcriminis curam laboremq; capeſsit, ac vallo ſuccedit. Poſtridie nauigia Viminacium reduci imperat: quod metueret, ne illis ad ripam diſpoſitis, milites crebrò ad inſulam tranſmearent; & idcirco imminuto copiarum numero, ad vallum tuendum infirmiores redderentur. Barbaris autem pugnam vrgentibus; Pri-

βάσεις ἐπὶ τὴν νῆσον ποιεῖν, κἀντεῦθεν κατακερματιζομένης τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως, ἀσθενεστέραν ἡ τάφρος τὴν φρουρὰν ἀπολάβοι. τοίνυν τῶν βαρβάρων κατεπειγομένων πρὸς πόλεμον, τετάρτῃ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Πρίσκος ἐξ ἑωθινοῦ σιδηροφορεῖν τοῖς Ῥωμαίοις προσέταξε. καὶ ὡς ἐχρῆν, τὰς ἐκτάξεις τρισὶ συστησάμενος φάλαγξι, τῶν πολεμικῶν ἐγχειρημάτων ἀπήρχετο. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι ἀποσχόμενοι τῶν τόξων, ἀγχιμάχως τοῖς δόρασι κατεπολέμουν τὸ βάρβαρον. τῶν δὲ ἀβάρων δέκα καὶ πέντε συστήμασιν ἐξοπλισάντων τὴν ἔκταξιν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰς μίαν σύνδεσιν καὶ φόβῳ τοῦ χάρακος, καὶ τετραπλεύρῳ μάχῃ διακεκοσμηκότων τὴν ἔκταξιν, ἀσυλίαν ἐντεῦθεν παρεχομένων τῷ χάρακι, ἐπὶ ὥρας πολλὰς ὁ πόλεμος εἶχε τὴν πρόσοδον. ἡλίου δὲ κλίναντος, συναπέκλινε καὶ ὁ πόλεμος, καὶ ἦν ἐπίδειξις αὕτη ἡ τοῦ πολέμου τοῖς Ῥωμαίοις ῥοπή. τριακοσίων τε ἀναιρεθέντων Ῥωμαίων, χιλιάδες τέτταρες ἐκ τῶν ἀβάρων διώλοντο. ἐπιγινομένης οὖν νυκτός, εἰς τὸν χάρακα οἱ Ῥωμαῖοι ἀνέζευξαν.

ſcus ſuis edicit, vt mane in armis ſint; acieque, vt potuit, in tres phalanges diſtributa, prælium orditur. Romani arcubus carentes, cominus haſtis rem gerunt; digeſtisque barbaris per ordines quindenos, ipſis autem timore valli amittendi in vnum, & eodem verſus quadrilatera figura diſpoſitis, atque ita vallum tutum præſtantibus, in multas horas concurſum: nec ante ſolis occubitum finis certamini eſt impoſitus. Pugnatum à Romanis Marte ſecundiſsimo. Nam ex ipſis trecenti tantùm, ex Abaris quatuor millia deſiderata ſunt. Nocte interueniente, victores ſe in caſtra recipiunt.

CAPVT III.

Alterum prælium cum Abaris. Prudentia Priſci delentur nouem millia. Tertio prælio de ſuperiore loco pugnantes Romani, aduerſarios in lacum, ſeu ſtagnum compellunt, vbi cum Chagani filiis pleriq; ſummerguntur. Periêre ad quindena millia. Quarto prælio ad Tiſſum, ſeu Tyrſum flumen iterum non pauci occumbunt. Fluuio traiecto Romani exploratores quater mille occidunt, Gepidarum triginta millia, & cum captiuis ad Priſcum redeunt. Quinto prælio complures barbari aquis præfocantur: multa millia capiuntur.

Τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ βάρβαρος ἕτερον συνίστατο πόλεμον. ὁ μὲν

Die tertio barbarus deintegro certamen molitur. Priſcus,

οὖν Πρίσκος ὡς οἷόν τε ἦν συντάξας τὸ στράτευμα, ἑωθινὸς ἐχώρει πρὸς τὴν παράταξιν. τρεῖς τοίνυν συντάξας δυνάμεις, ἐς τὰ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις εἶτα ἐνεγγύησεν ἐς τὸ καρτερόν, τά τε κέρατα περιχίσαι αὐτίκα, οὕτω τε τοὺς Ἀβάρους εἰσδέξασθαι· ὅπως οἱ βάρβαροι περὶ τὰ κοιλότερα γενομένης τῆς δυνάμεως, καὶ καταλειλημμένοι ἐν μέσῳ, περιπέσωσι συμφοραῖς ἀδοκήτοις. τῷ τοιούτῳ τοίνυν τρόπῳ καταστρατηγοῦνται οἱ βάρβαροι καὶ ἀναιροῦνται ἐκ τῆς πολεμίας καὶ ἀντιθέτου δυνάμεως χιλιάδες ἐννέα. ἡλίου δὲ δύοντος, ἐπὶ τὴν τάφρον τὸ νενικηκὸς ἐπανῆκε. Δεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ στρατηγὸς ἠκηκόει, ἥκειν αὖθις τὸν βάρβαρον πρὸς παράταξιν. ἡμέρας δὲ λαμψάσης, τὸ Ῥωμαϊκὸν καθοπλίσας, κοσμίως τε συμφραξάμενος, ἐχώρει πρὸς πόλεμον. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος τρισὶ ταῖς αὖθις φάλαγξι τὰς δυνάμεις κατεστρατεύσατο. ὁ δὲ βάρβαρος μίαν συστησάμενος φάλαγγα, κατὰ τοῦ Πρίσκου ἐχώρησεν. ὁ μὲν οὖν Πρίσκος τὴν εὔθετον τῶν τόπων χώραν καταλαβών, τήν τε ῥύμην τοῦ πνεύματος ἔχων συνεργόν, ἀφ' ὕψους τοῖς βαρβάροις ἐνήραξεν. τοῖς δὲ δύο κέρασι κατεπολέμησε τὸ πολέμιον. ἐπεὶ δὲ λίμνη ἐπέστρωτο τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐξώθει τὸν βάρβαρον. διὰ τοῦτο περὶ τὸ ῥόθιον ἀποκρυφθέντες οἱ βάρβαροι, καὶ τὴν λίμνην ἀντιμέτωπον δυστυχήσαντες, λίαν σφοδρῶς ἀπεπνίγοντο. πλήθους τοίνυν πολλοῦ κατὰ ταύτην τὴν λίμνην ἀνῃρημένου, τῶν τε παίδων τοῦ χαγάνου ἀποπνιγέντων αὐτόθι, περιφανεστέραν ὁ Πρίσκος τὴν νίκην ἐνεστήσατο. καταφθείρονται τοίνυν περὶ τοῦτον τὸν πόλεμον ἐπὶ πεντεκαίδεκα χιλιάδες

vt potuit, agmine diſpoſito & inſtructo ſurgente iam die ad pugnā procedit. Copiis quam potuit bene diſpoſitis, ac tripartitò diuiſis, ad fortiter dimicandum omnes impenſiſsimè cohortatur, atque vt cornua mox diducant, itaque Abaros in medium recipiant: vt ſic intercepti concluſique, cladem improuiſam accipiant. Hoc igitur modo ab hoſtibus circumuenti perimuntur ad nouem millia. Exacto die, victores intra vallum reuertuntur. Luce decima nuntiatur duci, barbarum velle prælium iterare. Itaque poſtridie vbi diluxit, Priſcus Romanis inſtructis, & decenter communitis, ad tentandum conflictum progreditur, ac ſuos iterum in tres phalangas diſpertit. Barbarus in vnum cōflatis omnibus, in Priſcum vadit: qui occupato loco regionis idoneo, magno bellici ſpiritus impetu è ſuperioribus in barbaros ferebatur, & duobus cornibus, ſeu à dextris, & à ſiniſtris eos impellebat. Et quoniam ſtagnum locis illis ſuberat, in vndas eos adigebat. Quas cum oculis proſpicerent, & circum eas miſerè agitarentur, dira in ipſis morte ſuffoca-

βαρβάρων ὁ μὲν οὖν Χαγάνος ἐπικινδύνως διασωθεὶς, κατὰ τὸν Τίσον γίνεται ποταμόν. τριακοστῇ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ βάρβαρος συνέλεξε δύναμιν. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τέταρτον πόλεμον τὴν ἐπιβολὴν ἐποιεῖτο, καὶ τούτων ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἠκηκόει. στρατοπεδεύεται ὁ Πρίσκος ἐπὶ τὸν Τίσον ποταμόν. ὁρίζεται τοιγαροῦν ἑκατέρᾳ δυνάμει ἡμέρα πρὸς πόλεμον. ἐπεὶ δὲ τὸ διωρισμένον πέρας ἐλάμβανεν, ὑπὸ πρώτην ἕω ὁ Πρίσκος ἐναλλὰξ τὰς δυνάμεις συνέταξε, καὶ τὴν μὲν εὐώνυμον φάλαγγα δεξιὰν ἐποιήσατο, τὴν δὲ μέσην, εὐώνυμον. ὁ δὲ βάρβαρος δυοκαίδεκα συστήμασιν ἐξοπλίζει τὸν πόλεμον. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι ἡρωϊκώτερον τῆς μάχης ἀντείχοντο τῇ τοίνυν ἐν στάσει τοὺς βαρβάρους καταπολέμησαν. καὶ διόλλυται καὶ κατὰ ταύτην τὴν μάχην πλῆθος πολεμίων πολύ. ταύτην τοίνυν τὴν νίκην εὐδοξοτέραν τὸ τῶν Ῥωμαίων ὁπλιτικὸν ἀνεδήσατο. ὁ δὲ Πρίσκος τέσσαρας χιλιάδας συντάξας, τὸν Τίσον διανήξασθαι ἐκέλευε, καὶ ἀνερευνᾶσθαι τὰ τῶν πολεμίων κινήματα. οἱ μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἐκπεμφθέντες, τὸν γείτονα ποταμὸν διαπεραιοῦνται. περιτυγχάνουσι τοιγαροῦν χωρίοις γηπαίδων τρισίν. οἱ δὲ βάρβαροι μηδὲν τῶν ἐν τῇ προτεραίᾳ διεγνωκότες, συμπόσιόν τι καθίσαντες, πανήγυριν ἑώρταζον ἐπιχώριον. τὰς τοίνυν φροντίδας ἀναθέντες τῇ μέθῃ, κατεπαννυχίζοντο εὐωχούμενοι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τὸ λεγόμενον

ſuffocabantur. Plurimis igitur, & ſimul Chagani filiis tali modo ſummerſis, illuſtriſsimam victoriam Priſcus retulit. Eo enim cōgreſſu barbarorum quindecim millia vitam amisêre. Chaganus non ſine periculo ſaluus ad Tiſſum fluuium euaſit. Die triceſimo barbarus exercitū ad quartum prælium inſtaurauit. Quod ſimul dux Romanus comperit, etiam ipſe ad Tiſſum amnem armatus prodiit. Ab vtriſque communiter dies ad conflictum præſtituitur. Is poſtquam illuxit, ſub auroram Priſcus ordinibus permutatis ſuos diſponit, & ſiniſtram aciem facit dexteram, mediam autem ſiniſtram. Barbarus ſuos in duodenos ordines digerit. Romani viriliter & animosè certamini inſiſtentes, barbaros debellant, magnamq́ue etiam tum multitudinem conficiūt, glorioſamq́ue victoriam conſequuntur. Priſcus quatuor millia ad Tiſſum vicinum flumē tranſeundum, hoſtiumq́ue motus & inclinationes explorandas ſegregat. Tranſeunt, & offendunt Gepidarum villas tres, qui rerum pridie geſtarum ignari penitus, confidentes, & compotantes feſtum patrium magna frequentia celebrabant, omnibuſq́ue curis ebrietati dicatis, noctem totam in conuiuiis exigebant. Romani crepuſculo no-

ctis,

λυκόφως, ἔτι λειψάνων ὑπούσης νυκτὸς, κραιπαλῶσι τοῖς βαρβάροις ἐπίκεινται, καὶ μέγιστον ἀπεργάζονται φόνον. ἀναιροῦνται γὰρ βαρβάρων χιλιάδες τριάκοντα. πλείστης τε αἰχμαλωσίας κρατήσαντες, τὸν ποταμὸν ἀντινήξαντο, πρός τε τὸν πρίσκον τὴν προνομὴν διεσώσαντο. ἡμέρα δὲ εἰκοστῇ καὶ πάλιν ὁ βάρβαρος περὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν συναγείρει δυνάμεις. διὰ τοῦτο ὁ πρίσκος [illegible] περὶ τὸν ἴσον τὸν ποταμόν. γίνεται τοιγαροῦν κατὰ τοῦτον τὸν χῶρον μεγίστη καὶ ἀξιολογωτάτη παράταξις. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι καταπολεμηθέντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐγκρατῶς, κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἡμέραν ἐπὶ τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ ἀποπνίγονται, συναπόλλυνται δὲ τούτοις καὶ Σκλαβηνῶν πλεῖστα ἀπόμοιρα. ἐζωγρεῖτο δὲ μετὰ τὴν ἧτταν τὸ βάρβαρον. καὶ ἥλωσαν ἄβαροι μὲν τρισχίλιοι. ἄλλοι δὲ βάρβαροι πρὸς ταῖς τέτρασι χιλιάσι διχίλιοί τε, καὶ διακόσιοι. καὶ σκλαβηνῶν χιλιάδες ὀκτώ. οὕτω μὲν οὖν ζωγρηθέντες δεσμοῖς παρεδίδοντο. ὁ δὲ στρατηγὸς ἐν τομεῖ τῇ πόλει τοὺς λαφυραγωγηθέντας τῶν βαρβάρων ἐξέπεμπε.

ctis, ante exortum ſcilicet ſolis, barbaros adhuc crapulantes opprimunt, & ſtragem edunt maximam, tricenorum videlicet millium: & cum ingenti prędа repetito fluuio, Priſco eam offerunt. Viceſima luce denuo barbarus ad huncce fluuiũ copias congregat, quo in loco atrociſsimo, & inprimis memorabili prælio decertatur, in quo barbari, vt paucis dicam, magna virtute victi, & aquis ſummerſi ſunt: cum quibus etiam Sclauorum pars maxima interiit. Seruati, & capti obtenta victoria Abarum tria millia, aliorum barbarorum ſena millia ducenti, Sclauorum octo millia. Omnibus iniecta vincula, & in vrbem Tomeum à duce miſsi.

Digitized by Google

CAPVT IV.

Captiui Chagano petenti Imperatoris auctoritati reſtituuntur. Comentiolus è morbo recreatur. Byzantium ad hyberna profecturus, ducem via Traiani apud Nobenſes quærit. Quibus dare abnuentibus, iraſcitur, duosq́; capite multat. Monetur de ſene quodam huius viæ non ignaro, quicum verba commutat & litigat. Magnitudine frigorum, Romani multi, & iumenta eo itinere pereunt. Philippoli hyemat. Petrus iterum dux declaratur. Theodoſius Mauricij filius Germani filiam ducit. Tumultus in Imp. ob charitatem rei frumentariæ. Maledicta in eundem, & lapidatio. Clauis audaces deterrentur. Theodoſium generum Germanus clamyde ſua tegit.

Ὁ δὲ χαγᾶνος πρίν τι τὸν αὐτοκράτορα τῶν γεγενημένων ἐν εἰδήσει γενέσθαι, πρέσβεις ἐς μαυρίκιον ἔπεμψεν, ἀναλαβεῖν τοὺς ζωγρηθέντας πειρώμενος. ὁ δὲ μαυρίκιος ταῖς ἀπειλαῖς τοῦ βαρβάρου καταπλαγείς, καὶ τοῖς λόγοις ἀποβουκολούμενος, δι' ἐπιστολέως τῷ πρίσκῳ προσέταξεν ἀποδοῦναι τοὺς ζωγρηθέντας τῷ χαγάνῳ ἀβάρους. οὕτω μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ τόμεος ἀνεδίδοντο τῷ χαγάνῳ οἱ βάρβαροι. ὁ δὲ κομεντίολος ὥσπερ ἀπό τινων ἐνυπνίων μακρῶν μόλις διανήψας, ἔδοξεν ἀπηλλάχθαι τῆς νόσου, παραγίνεται τι γοῦν εἰς τὰς νόβας, καὶ συγκαλεσάμενος τῶν ἐγχωρίων τινάς, τὸν ποδηγοῦντα παρ' αὐτῶν ἠξίου ἀναλαβεῖν. ὅπως τὴν λεγομένην τραϊανοῦ παροδεύσηται τρίβον. ἠπείγετο γὰρ ἐς βυζάντιον τὴν χειμέριον ὥραν ποιήσασθαι. οἱ μὲν οὖν ἐγχώριοι ἀπηγόρευον τῷ κομεντιόλῳ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπόν. ἐπὶ τούτῳ μανείς, δύο τῶν ἀπαγορευόντων ἀπέτεμεν. οἱ μὲν οὖν περὶ τὰς νόβας ἔφασκον τῷ κομεντιόλῳ, μὴ

CHaganus priuſquam Imperator quippiam actorum reſciſceret, per Legatos recuperare captiuos ſtudet. Mauricius barbari minis territus, & verbis in fraudē inductus, Priſco mandat, vt captiuos Abares reddat. Sic barbari Tomeo educti, Chagano viui reſtituuntur. Comentiolus quaſi diuturno ſomno vix tandem aliquando experrectus, morbum depuliſſe viſus eſt. Nobas init, conuocatiſque quibuſdam indigenis, ab iis ducem viæ Traiani, quæ dicitur, quærit. Feſtinabat enim Byzantium, vt ibidem hyberna ageret. Indigenæ hanc ei viam monſtrare detrectant. Tum ille ira furens, duos ex iis obtruncat. Hîc Nobenſes, non habere ſe, qui eā viam mon-

ſtrare

ἔχειν τὸν ὑποδείξοντα. ὑπεῖναι δὲ ἀπὸ σημείων δέκα καὶ δύο παλαίτατόν τινα λίαν γερόντιον, χρόνων πεφυκὸς ἑκατὸν πρὸς τοῖς δέκα δύο. τοῦτον ἐπίστασθαι τραϊανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν λεγομένην τρίβον κατισχυρίζοντο. γενόμενος τοίνυν κατὰ τὸν χῶρον ἐκεῖνον κομεντίολος ὁ στρατηγὸς, τὸν πρεσβύτην ἠξίου τῆς ὁδοιπορίας προηγήσασθαι. ὁ δὲ γέρων διηπορεῖτο, καὶ ἤσχαλλε, καὶ λίαν χαλεπὸν τὸ ἐγχείρημα τῷ στρατηγῷ προηγόρευε, τήν τε δυσχωρίαν, τόν τε χειμῶνα, καὶ τὸ τῆς τρίβου ἀνήμερον διεξήρχετο. ὑπεῖναι γὰρ τὴν τρίβον ταύτην ἀδιεξόδευτον ἀπὸ ἐτῶν ἐνενήκοντα. ἀντιτείνει τοίνυν ὁ στρατηγὸς τοῖς τοῦ γέροντος λόγοις. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς χείρονος ἐπιβολῆς ἐπροτίρησεν, ἀπάρχονται τῆς ὁδοιπορίας αἱ τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις. Κατὰ ταύτας δὴ τὰς ἡμέρας ἐπιδήμησε μέγα, καὶ ἐξαίσιον ψῦχος. καὶ μεγάλου γεγονότος τοῦ κρύους, καὶ τῆς τῶν πνευμάτων πικρότητος ἐγκρατῶς ἐγκειμένης, ὄλλυνται πολλοὶ τῆς δυνάμεως, τῶν τε νωτοφόρων ζώων ἡ πλείστη ἀπόμοιρα. λίαν γοῦν καὶ ἀπευκλεῶς ἐκομεντίολος ἐπὶ τὴν Φιλίππου ἀφίκετο. τοίνυν ἐκεῖσε τὴν ἅπασαν τοῦ χειμῶνος ὥραν ἐνδιατρίψας, ἔαρος ἀρχομένου ἐς Βυζάντιον παραγίνεται. τῷ δὲ ἐπιόντι θέρει πάλιν στρατηγὸς ὑπὸ μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος ἀναδείκνυται. Ἐννεακαιδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος, οὐδὲν Ῥωμαίοις καὶ βαρβάροις ἐπράχθη. ἔτει δὲ εἰκοστῷ τὸν αὐτάδελφον ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος πέτρον στρατη-

ſtrare poſsit. Abeſſe autem millibus paſſuum duodenis ſilicernium quoddam, natum annos duodecim ſupra centum: ei notam eſſe, quæ Traiani Imperatoris via nominetur. Eum locum vt attigit Comentiolus, ſenem orat, vti viam ipſis præeat. Senex tergiuerſari, & indignari, & quàm operoſum negotium tentet, difficultate locorum, aſperitate hyemis, & incommoditate viæ commemorata oſtẽdere. Ab hinc enim nonaginta annis non eſſe tritam. Dux contradicit. Et quia conſilium peius vincebat, via illa Romani gradiuntur. Per eos dies immane & intolerandum frigus incidit, ſpiraruntque validiſsimè venti, ita, vt multi de exercitu, & iumentorum doſſuariorum pars bene magna interierit. Quamobrem cum diris ſuorum execrationibus Philippopolim veniens, totam illic hyemem traduxit, & initio veris Byzantium reuerſus, æſtate mox ſequẽte rurſum dux à Mauricio deſignatus eſt. Anno imperij Mauricij decimo nono nihil inter Romanos, & barbaros geſtum eſt. Viceſimo Petrum Prætorem Europæ declarauit. Sed

γὸν περιεσήσατο τῆς εὐρώπης. πρὸ τούτου τοῦ ἐνιαυτοῦ, θεοδόσιος ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς νυμφίος πομπεύεται, καὶ πρὸς ἔννομον γάμον δίδωσιν αὐτῷ πατὴρ γερμανοῦ τὸ θυγάτριον. ἀνδρὸς λίαν ἐνδόξου, καὶ τῶν ἐς συγκλήτου βουλὴν, ἄγαν ἐπιφανοῦς. μετ' ὀλίγας τοίνυν ἡμέρας τοῦ γάμου, ὥρᾳ χειμῶνος σιτοδεία τις τοῖς βυζαντίοις ἐνέσκηψε. τούτου δὴ τοῦ λιμοῦ γεγονότος, καὶ τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας παρελθούσης, τῆς γενεθλιακῆς πανηγύρεως τοῦ μεγάλου θεοῦ ἰησοῦ, ὃν χριστὸν τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνη γεραίρουσι, καταστασιάζει τὰ πλήθη τοῦ αὐτοκράτορος. εἰώθει δὲ ὁ βασιλεὺς συνεορτάζειν τοῖς δήμοις. τοῦ τοίνυν βασιλέως ἅμα τοῖς ὄχλοις τὰς λιτὰς ποιουμένου, νεωτερίσαντές τινες ἀπὸ τοῦ πλήθους, ἐς μαυρίκιον ἐβλασφήμουν, καὶ λίθους ἐξέπεμπον κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος. ὁ μὲν οὖν μαυρίκιος κελεύει τοῖς σωματοφύλαξιν ἀπειλεῖν ταῖς σιδηραῖς κατὰ τῶν ἐπιόντων κορύναις. ταῦτα δὲ ἄρα τῇ Ρωμαίων φωνῇ δίστρια λέγεται. μέχρι δὲ τῆς ὑποκρίσεως κελεύει τούτοις τὰς ἐπιφορὰς σχηματίσασθαι, ὁ δὲ γερμανὸς ὑπὸ κάτω τῆς χλαμύδος καλύψας τὸν θεοδόσιον, διὰ τῶν λεγομένων ἰλαρᾶς (τόπος δὲ οὗτος τοῦ ἄστεος) ἐκ τῶν λιτανευμάτων ὑπεξαγαγὼν διεσώσατο.

anno priore Theodoſio filio Imperator ſingulari apparatu legitimo connubio Germani, excellentiſsimi viri, & illuſtriſsimi ſenatoris filiam coniungit. Paucis diebus à nuptiis, ipſa hyeme Byzantij ob annonæ grauitatem fame laborarunt. Cumque iam dies quadrageſimus adeſſet, celebritatis natalium magni Dei Ieſu Chriſti, quem gentes vniuerſæ per orbem terrarum venerantur, plebs ſeditionem aduerſus Imperatorem incipit. Conſueuerat ille cum populo eum diem in templo peragere. Cumque ibidem iam ſacris precibus diſtineretur, quidam plebei nouarum rerum cupidi, eum maledictis lacerant, & lapidibus inſectantur. Mauricius corporis cuſtodibus mandat, vti ſe inuadentes clauis ferreis (quæ Romanis diſtria dicuntur) deterreant, & impetum in eos ſimulent. Germanus Theodoſium chlamyde ſua protectum, per Hilaras (locus eſt vrbis) illæſum è templo educit.

CAPVT

CAPVT V.

De templo Virginis Mariæ in Blachernis. Auctores ſeditionis exilio damnati, altero die reuocantur. Petrus ad Iſtrum ducens, Plaſtoli æſtatem habet: deinde in angulum Dardaniæ ſecedit. Cum Apſicho hypoſtratego barbarorum colloquitur. Vtraq; copiæ recedunt. Chagani aſtus. Imperator Petro trans Iſtrum profectionē mandat. Petrus à Bonoſo illuſtri ſatellite Imp. nauiculas flumini traiiciendo petit, & Gundoim militibus præficit. Is multos hoſtium perimit, Romanosq; in prouinciam redire non patitur. Artos Romanorum ſocios Chaganus delere cogitat.

Καὶ οὖν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων διασώζεται, μὴ δεδωκὼς ἐγκοπὴν τῷ λιτανεύματι. εἶτα πρὸς τὸν τῆς θεομήτορος νεὼν παρεγίνοντο, ὃν Βλαχέρνας ἀποκαλοῦσι τιμῶντες Βυζάντιοι, τὸ δὲ τέμενος τοῦτο τῶν σεβασμίων λίαν καθέστηκε. θρησκεύεταί τε ὑπὸ τοῦ ἄστεος ἐς τὰ μάλιστα. λέγεται γὰρ περιστόλια τῆς παρθένου μαρίας (τὴν θεοτόκον κυρίως καὶ μόνην οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβεύομεν) ἐν σηκῷ χρυσοπάστῳ ἀποτεθῆναι ἐνταῦθα. ἅπασαν τοιγαροῦν τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐν τούτῳ δὴ τῷ ναῷ κατὰ τὸ εἰωθὸς ὁ βασιλεὺς λατρεύσας, πρὸς τὰ βασίλεια γίνεται. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν καταστασιασάντων μικροῖς τισιν αἰκισμοῖς σωφρονίσας, ἐξορίζει τοῦ ἄστεος. ἡ δὲ ἐξορία ἀμακροημέρευτος ἦν. θᾶττον γὰρ μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς τὴν λύπην, δίδωσι τοῖς ἐξορισθεῖσιν ἐξουσίαν ἐπιβαίνειν τοῦ ἄστεος. μενοῦν γε ὁ Πέτρος ὁ στρατηγὸς τὰς δυνάμεις ἀθροίσας, ἐπὶ τὸν ἴστρον χωρεῖ, καὶ εἰς πλαστολον ἀφικνεῖται. καὶ χάρακα

IMperator itaque à Satellitibus defenſus, in ſacris perſeuerat. Deinde ad Dei genetricis ædem, quam Blachernas populus Byzantinus, (apud quem in honore eſt) vocare ſolet, confugit. Sanè templum iſtuc admodum venerabile, à ciuitate præcipua religione colitur. Tenet enim fama, quaſdam veſtes Mariæ Virginis, quam Deiparam propriè, & ſolam nos Romani veneramur, in arcula inaurata ibidem aſſeruari. Vbi in hoc templo Imperator rei diuinæ more ſuo vſque ad finem interfuit, regiam repetit. Poſtridie de ſeditioſis inſigniores, parcius verberibus emendatos in exilium tradit. Id non adeò longum fuit. Mox enim dolore poſito, eiectis poteſtatem in vrbem redeundi conceſsit. Petrus Iſtrum petens, Plaſtolum venit, ibique caſtris ex-

ποιησάμενος, οὕτω τὴν τοῦ θέρους ὥραν διήνυον. μετοπώρου τε ἀρχομένου, ἐπὶ τὸ κλῖτος τῆς Δαρδανίας ὁ στρατηγὸς ἐνεδήμησεν. ἠκηκόει γὰρ περὶ τοὺς λεγομένους καταρράκτας ἀθροισθῆναι τῶν βαρβάρων τὰ πλήθη, τόν τε Ἀψὶχ ἐνθάδε στρατοπεδεύεσθαι. τοίνυν τῶν Ῥωμαίων γεγονότων αὐτόθι, Πέτρος ὁ στρατηγὸς πρὸς τὸν Ἀψὶχ τὸν ὑποστράτηγον τῆς Ἀβάρων δυνάμεως ἐδίδου καὶ ἀντελάμβανε λόγους. ὁ δὲ Ἀψὶχ, τοὺς λεγομένους καταρράκτας ἀπὸ Ῥωμαίων ἐνεχείρει διελάσασθαι. δυσανασχετοῦντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ μὴ τοιαύταις συνθήκαις ζωπυρεῖν τὴν εἰρήνην, ἑκατέρα διαλύεται δύναμις. καὶ ὁ μὲν Χαγάνος ἐπὶ τὴν λεγομένην Κωνσταντίολαν ἐχώρησεν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τὰς Θρᾳκώας διατριβὰς ἐπανεζεύξαν. τοῦ δὲ θέρους ἐπείγοντος, ἀκοὴ γίνεται Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι, ὡς ἐπίτηδες ὁ Χαγάνος ἀναβολὴν τοῦ πολέμου παρέχετο, ὅπως ὑπορρεμβομένου τῆς Ῥωμαίων πληθύος, ἀθρόα κινήσει τινὶ τοῖς περὶ τὸ Βυζάντιον ἐπιστρέψῃ. καὶ οὖν τὴν Ἀδριανοῦ πόλιν καταλιπεῖν τῷ στρατηγῷ ἐγκελεύεται. ὁ μὲν οὖν Πέτρος κατὰ τῆς Σκλαβηνίας πληθύος στρατοπεδεύεσθαι παρεσκεύαζεν ἔγραψέ τε Βονώσῳ. (ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἐπιφανής. ὃν σκρίβωνα εἴωθε τὰ πλήθη ἀποκαλεῖν) τοῦτον γὰρ ἐδέησε κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διακονεῖσθαι Πέτρῳ τῷ στρατηγῷ. ἡ δὲ τοῦ γράμματος ἀξίωσις ἦν, ἐφ' ᾧ τὰς τῶν Ῥωμαίων πορθμίδας χορηγεῖν ταῖς δυνάμεσιν, ὅπως τὸν πο-

citatis, æſtatem tranſigit. Ineunte auctumno in Dardaniæ latus, ſiue angulum vadit. Audierat ſiquidem, ad Catarractas congregari barbarorum multitudinē, & ibi Apſichum tendere. Illic cum Apſicho Abarum hypoſtratego ſermonem miſcet. Apſichus Catarractas Romanis eripere conabatur. Duce ægrius ferente, huiuſcemodi pactis non poſſe pacem redintegrari, vterque exercitus inde abſcedit, & Chaganus quidem Conſtantiolam, Romani in Thraciam reuertuntur. Aeſtate iam proxima, Mauricius certior fit, Chaganum differre pugnam de induſtria, vt vagantibus Romanorum copiis ac negligentibus, improuiſò Byzantium inuadere queat. Itaque duci in mandatis dat, Adrianopoli relicta Iſtrum tranſeat. Petrus aduerſus Sclauos expeditionem parat, & Bonoſo ex ſatellitibus Imperatoris illuſtri (quem Scribonem vulgò appellitant: & cui tum Petrus ſubeſſe debebat) ſcribens, lembos militibus traiiciēdis ſuppeditari poſtulat, quibus Gundoin pro hypoſtratego præponit. Gundois fluuio tranſmiſſo in ore gladij non exiguum barbarorum numerum abſumit,

ingenti

μὲν διανήξονται. τοῦ δὲ μαχίμου ὁ πέτρος τὸν γουδοῦιν ὑποστράτηγον προεστήσατο. τοίνυν ὁ γουδοῦις τὸν ποταμὸν διαβὰς, στόματι μαχαίρας πλήθη πολεμίων ἀνεῖλεν. αἰχμαλωσίας δὲ κρατήσας πολλῆς, μεγάλην περιβάλλεται εὔκλειαν. οἱ μὲν οὖν Ρωμαῖοι ἐπανήκειν διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐπειρῶντο. ὁ δὲ γουδοῦις τοῦτο ποιεῖν αὐτοὺς διεκώλυε τέως. ἅπερ τὰς Ρωμαίων ἐφόδους ὁ χαγᾶνος μεμαθηκὼς, τὸν ἀψὶχ μετὰ στρατοπέδων ἐξέπεμπεν, ὅπως τὸ τῶν ἄρτων διολέσειεν ἔθνος, ὃ σύμμαχον Ρωμαίοις ἐτύγχανεν ὄν.

ingenti præda, & gloria potitur non mediocri. Romanis per fluuium redire in ſedes ſuas cupientibus, Gundois obſtat. Chaganus Romanorum impreſsione intellecta, Apſichum ad Artos Romanorum ſocios delendos mittit.

CAPVT VI.

A Chagano quidam deficiunt, ad quos reducendos varios ille modos inueſtigat. Quare Romani vltra Iſtrum hybernare noluerint. Seditio. Fluuium tranſmeant, & iraſcuntur grauiſsimè. Iraſcitur viciſsim Petrus. Eidem per quietem oblata epiſtola. Caſtra mouent Romani. Tumultus militaris. Legati militum ad Petrum, de reditu: cui moleſtus eſt Imp.

Τούτων δὴ γιγνομένων, ἀποστατοῦσι τῶν ἀβάρων πλήθη τινὰ, αὐτομολεῖν τε τῷ αὐτοκράτορι κατηπείγοντο. ταράττεται οὖν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ὁ χαγᾶνος, καὶ περιδεὴς γεγονὼς, πολὺς ἦν ἀντιβολῶν, καὶ σοφιστειῶν μεθόδους πολλὰς, ἀντιμεταστῆσαι τὴν ἀποστατήσασαν δύναμιν. ὥρας τοίνυν μετοπωρινῆς ἐνδημούσης, καὶ μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος ἐνοχλοῦντος τὸν πέτρον, ἐν ταῖς τῶν σκλαβηνῶν χώραις τὰς Ρωμαϊκὰς δυνάμεις τὸν τοῦ χειμῶνος ἐνδιατρίψαι καιρόν. τῶν τε Ρωμαίων βαρυνομένων ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως βουλῇ διά τε τὴν λείαν αὐτὴν, διά τε τὴν

HAEc dum fiunt, non pauci Abarum deficientes, ad partes Imperatoris ſe adiūgere maturant. Conturbatus ea auditione Chaganus, & in timorem haud leuem coniectus, orare vehementer, & varias ſecum rationes meditari, quibus deſertores ad ſe reduceret. Ergo autumno aduentante, cum Mauricius Petro moleſtiam exhiberet ſuper copiis in Sclauorum regione per hyemem retinendis, copiæ autem ab eo magnoperè abhorrerent, tum propter prædæ ſpem exiguam: tum propter equorum

τῆς ἵππου ταπείνωσιν, ἔτι γε μὴν καὶ διὰ τὸ πλήθη βαρβάρων προσκυμαίνειν τὴν χώραν τὴν ἀντιπέραν τοῦ Ἴστρου, καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὸ βασιλικὸν κρατιώοντος πρόσταγμα, στάσις μεγίστη τοῖς στρατεύμασι γίγνεται. ὁ μὲν οὖν Μαυρίκιος διὰ πυκνῶν συλλαβῶν ἐπιτίθετο Πέτρῳ τοῦτο σὺν Ῥωμαίοις ποιήσασθαι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀντιπροεΐσαντο πρὸς συντονωτέραν ἀπόφασιν. διὸ τὸν ποταμὸν παροδικῶς διενήξαντο. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀφικνοῦνται ἐν Παλαστόλῳ, μεγίστῳ θυμῷ τὰς ψυχὰς μεθυσθέντες. ὁ δὲ Πέτρος στρατοπεδεύεται ὡς ἀπὸ δέκα σημείων τοῦ χάρακος. καὶ οὖν ὁ στρατηγὸς διαγανακτῶν τῆς δυνάμισιν, ἐς ἀπόνοιαν ἄλογον ἔβλεπεν. οὐκ ἠξίου τε τῷ ὁπλιτικῷ συναυλίζεσθαι. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῷ Γουνδοῦ ἔφησεν· ἃ δὲ ἔφησε, ταῦτα ἐκεῖνά ἐστι. δόξαι κατ᾽ ὄναρ συλλαβὰς ἐπιπεμφθῆναι αὐτῷ. τὴν δὲ τῆς ἐπιστολῆς προγραφὴν ἔχειν ἐπὶ λέξεως οὕτως.

Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἀληθινὸς θεός. ἡ θεία χάρις. Ὁ τῶν ἐκκλησιῶν προεστώς, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρῶν, εἰς τὸ πᾶσι συμφέρον προΐστησιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν δὲ τῆς νέας δεσπότην. διηπορεῖτο τοίνυν ὁ Πέτρος, καὶ ἤσχαλλεν. ἠδημόνει τε καὶ ἐστροβεῖτο, περικυκώμενος πάντοθεν, τίνες εἴησαν αἱ τῶν φανέντων ἐνυπνίων ἐκβάσεις. ὁ μὲν οὖν Γουνδοῦις καταπλαγεὶς ἐπί τε τῷ ταράχῳ τοῦ πλήθους, ἐπί τε τῆς τῶν ὀνείρων ἐκφάσεσιν, ἀφωνίᾳ κα-

rum paucitatem, & barbaricam illorum locorum frequentiam, ipſeque dux in Imperatoris iuſſu omnia poneret, ſeditio maxima exorta eſt. Mauricius crebris litteris Petrum vrget, vt ita fiat. Romani acerrimè recuſant: Quocirca flumẽ vltro traiiciunt, Plaſtolum veniunt, ira inflammatiſſimi. Petrus ab iis viginti leucis abſens indignatur, atque eorum inſania, & inſolentia irritatus, manere cum iis dedignatur. Tertiò die Gundoi narrat, per quietem viſam ſibi epiſtolam mi[illegible]i cum hac inſcriptione ad ve[illegible]bũ.

Dominus noſter Ieſus Chriſtus verus Deus. Diuina gratia. Qui Eccleſiis præſidet, & quæ deſunt ſupplet, ad omnium vtilitatem in præſens hunc nouæ (Romæ) dominum præficit. Hærebat igitur incertus, & triſtabatur, & angebatur, & cruciabatur, perturbatus vndique, quiſnam huius viſi per ſomnium futurus eſſet exitus. Gunduis & tumultu exercitus, & dubio ſomniorum euentu obſtupefactus, nequit vocem edere. Poſtero die caſtra mouet exercitus, prætereunteſque Aſema (caſtelli nomen eſt) Cariſcam veniunt, vnde in barbarorum

domi-

τείχετο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μεταποιοῦσιν αἱ δυνάμεις τὸν χάρακα, καὶ τὰ Ἄσημα παραμείψαντες (φρούριον δὲ τοῦτο) γίνονται ἐν Καρίσκα, ὅθεν διαπορθμίσασθαι ἤμελλον εἰς τὰς τῶν βαρβάρων σκηνώσεις. εἰσαῦ γάρ τι μικρὸν μεταβεβληκότες τὸ φρύαγμα. ἐν ταύταις γοῦν ταῖς ἡμέραις ἐναυπηγοῦντο ἀγγεῖα. καὶ τούτου δὴ γιγνομένου ὑετοὶ ἐπιπίπτουσιν λάβροι. συνεπιτίθεται δὲ καὶ ψύχους ἐπιβουλή. ταύτῃ δῆτα ἐπιστασιάζει τὸ πλῆθος, μὴ βουλόμενον διανήξασθαι. πέμπουσι τοίνυν πρὸς τὸν Πέτρον, εἴκοσι σημεῖα ἀπῳκισμένον τοῦ χάρακος πρέσβεις οἱ Ῥωμαῖοι ὀκτώ. ἐξ ὧν ἐτύγχανεν ὢν καὶ Φωκᾶς ὁ χαλεπώτατος τύραννος. ἡ δὲ ἀξίωσις ἦν, οἴκαδε τὴν δύναμιν ἀναζεύξασαν, τῇ τοῦ χειμῶνος ὥρᾳ ἐγκαρτερεῖν. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπώχλει δι' ἐπιστολέως τὸν Πέτρον, τὸν ποταμὸν διαπεραιωσάμενον τὰς δυνάμεις, τῆς τῶν βαρβάρων γῆς ἐπιβατεῦσαι. τὰς δὲ στρατοπέδων ἀποτροφὰς αὐτόθεν τοὺς Ῥωμαίους ἀρύσασθαι. ἐγκοπήν τε δημοσίων σιτήσεων ἐντεῦθεν τῷ πρυτανείῳ παρέχεσθαι.

domicilia irrupturi erant: paululum quippe de ferocia remiſerant. Per illos igitur dies naues compinguntur. Interea cum imbribus maximis frigus ingruit. Tali impedimento obiecto, nolentes traiicere, ad Petrum leucis viginti, vt dictum eſt, diſtantem à caſtris, legatos mittunt octo, è quibus etiam erat Phocas tyrannus immitiſsimus. Petebant autem, vt liceret in hyberna domum redire. Aſt Imperator per tabellarium Petrum extimulat, vt traiectis copiis, barbarorum regionẽ incurſet, quò inde alimentis in militem comparatis, ipſe è prytaneo annonam præbere ne cogeretur.

CAPVT VII.

Petrus Gundui de mandati ſeueritate ex auaritia profectâ flens conqueritur. Duces conuocat, litteras exhibet. Miles tranſire Iſtrũ abnuit. Furor militum, fuga ducum. Phocas Imperator renuntiatur. Petrus fugit: Mauricio rem ſignificat. Mauricius nuntiũ examinat; quid agat neſcit: dolore diſsimulato, ludos equeſtres celebrare pergit. Populum bonum habere animum iubet. Venetorum acclamationes. Tribuni numerum vtriusq; factionis profitentur. Earum factionum vituperatio.

Ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς τοὺς πρέσβεις εἰσκαλεσάμενος, κατεπήγγελτο τῇ ἐς αὔριον ὡς αὐτοὺς ἀφικνεῖσθαι,

DVx Legatis accerſitis, die ſequẽti ad eos ſe venturum, miſsionemque daturum polli-

 cetur.

λύσιν τι τῆς δυσφορίας παρέχεσθαι. μεταστειλάμενος τοιγαροῦν τὸν Γουνδοῦιν, ἔφη πρὸς αὐτὸν τὰ τῶν ἠθυμηκότων προσρήματα. ἀμφικρημνά μοι τῶν κινδύνων καθέστηκε. δυσδιεξόδευτον τὸ τοῦ βασιλέως καθέστηκε πρόσταγμα· καὶ τὸ ἀντιτείνειν ἀδύνατον, καὶ τὸ μὴ πειθαρχεῖν χαλεπώτερον. οὐδὲν ὠδίνει καλὸν τρόπος φιλάργυρος. ἀκρόπολις τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία καθέστηκεν. ὑπὸ τοῦ τοιούτου πάθους ὁ αὐτοκράτωρ νοσηλευόμενος.

τάχα ἄν ποτε θυμὸν ὀλέσῃ,

ἵνα καὶ ἐν ἔπει τῆς ὁμηρικῆς τραγῳδίας καρυκεύσω τὸν λόγον. αὕτη ἡ ἡμέρα πολλῶν κακῶν ἄρξει Ῥωμαίοις. οἶδα, καὶ πείθομαι. ἐπιδάκρυς τοίνυν ὁ Πέτρος γενόμενος, ἐγκόπτει τε τῷ λόγῳ διὰ τὸ δάκρυον ποιησάμενος, γίγνεται πλησίον τοῦ χάρακος. τῇ μὲν ὑστεραίᾳ ἀθροίζει τοὺς ταξιάρχας τῆς πάσης δυνάμεως. τό τε τοῦ βασιλέως αὐτοῖς παρεδήλωσε γράμμα. οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν ὁπλιτικῶν συνταγμάτων, ἔφησαν τῷ στρατηγῷ μὴ ἐθέλειν τὸ μάχιμον ἐς τὸ ἀντιπέραν τὰς διαβάσεις ποιήσασθαι, τὰς αἰτίας ἐν ἐκθέσεως μοίρᾳ ποιούμενοι. ἐπεὶ δὲ ὁ Πέτρος ἀντιπρώρους τοῖς ὄχλοις ἐποιεῖτο τοὺς λόγους, λαῖλαψ μεγίστη θυμοῦ τοῖς στρατοπέδοις ἐνέσκηψε. διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις τοῦ χάρακος ἀποκλίνασαι, κατὰ μόνας ἐκκλησίαν συνήθροισαν. τοῦτο οἱ ἡγεμόνες τοῦ ὁπλιτικοῦ θεασάμενοι, ἀποκλίνουσιν εἰς φυγὴν, καὶ πρὸς Πέτρον τὸν στρατηγὸν παραγίνονται. ἑτέραν δὲ καὶ τῇ ἐς ὕστερον ἐκκλησίαν πεποιηκότα τὰ πλήθη, ἔξαρ-

cetur. Et arceſſito Gundoi, his eum verbis cum animi deſperatione alloquitur. Vtrinque mihi propoſitum eſt periculum. Difficile eſt exequi quod mandat Imp. Et reniti ac repugnare impoſsibile, & obtemperare durum atque acerbum. Nihil boni parat auaritia. Arx malorum eſt auaritia. Hic morbus Imperatorem inuaſit, ob quem,

anima fortaſſe aliquando carebit,

vt verſiculo è tragœdia Homerica orationem condiam. Hic dies Romanis multarum miſeriarum afferet initium. Scio, cõſtanterque credo. Cum his dictis ſermonem, lacrymis ſe profundentibus abrumpit, & ad caſtra profectus, luce altera omnibus centurionibus congregatis, Imperatoris ad ſe litteras demonſtrat. Illi, milites nolle Iſtrũ traiicere affirmant, & cauſſas exponunt. Quoniam autem Petrus in ſententia permanens, nihilominus ſe multitudini opponebat, atrox irarum procella in exercitum incubuit. Quamobrem caſtris excedentes, ſeorſum in concilium coeunt. Quo viſo, duces ad Petrum aufugiunt. Poſtridie rurſum coëuntes, Exarchũ Pho-

cam

χον τὸν ἑκατόνταρχον Φωκᾶν προεστήσαντο. ἐπὶ ἀσπίδος τε εἰς ὕψος ἐξάραντες, εὐφήμουν ἐκτόπως τὴν ἀναγόρευσιν. τούτων ὁ Πέτρος ἀκηκοὼς, εἰς ἀπόδρασιν τὰς φροντίδας μετέθηκε, καὶ δῆλά τε τὰ συμβεβηκότα ἐπεποίητο Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ὁ μὲν οὖν Μαυρίκιος τὸν ἀπαίσιον ἄγγελον εἰσκαλεσάμενος εἰς τὰ βασίλεια, ἐν τοῖς ἀβύσῳ τῶν ἐπικολουθηκότων ἐποιεῖτο τὰς πεύσεις. εἶτα ταῖς μερίμναις ἐσφάδαζεν. ἀμηχανία δὲ αὐτῷ περιέρρει πολλή. ὅμως ὑποκρύπτει τῶν ἀκουσμάτων τὴν ἄφιξιν, ἱππικούς τε ἀγῶνας συνετέλει συχνοὺς, ἀποπροσποιήσει τινὶ, ὡς ἐξουθενῶν τὰ τῶν νεωτερισάντων μελετήματα. τοῖς δὲ δήμοις ἐδήλου διὰ κηρύκων παρὰ τὸ στάδιον, ὑπὸ ἀλόγου ἀκοσμίας στρατιωτῶν μὴ ταράττεσθαι. οἱ μὲν οὖν τοῦ κυαναυγοῦς χρώματος ἱερασταὶ μετ' ᾠδῆς ἀνεβόων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ταῦτα (καὶ αὐτῆς γὰρ τῆς ἐπὶ λέξεως συνθήκης ποιησώμεθα μνήμην.) Ὁ θεὸς, αὐτοκράτωρ, ὁ κελεύσας σε βασιλεύειν, ὑποτάξοι σοι πάντα πολεμοῦντα τῇ βασιλείᾳ. εἰ δὲ Ῥωμαῖος ἐστὶν, εὐεργέτα, ἀγνώμονά τε εἰς δουλείαν σοῦ τοῦτον ὑποτάξεις χωρὶς αἵματος. Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ τοὺς δημάρχους ὁ αὐτοκράτωρ εἰσκαλεσάμενος πρὸς τὰ βα-

cam centurionem ſibi præficiũt, eumq; ſupra ſcutum alte ſublatũ, fauſtis gratulationibus proſequuntur. His auditis Petrus fugę ſe commiſit, quæque acciderant, Mauricio Imperatori renũtiauit. Qui infauſtum nuntium in regiam vocatum, in abdito de iis quę euenerant ſigillatim percunctatur. Deinde cum anxiis curis trepidaret, & quid conſilij caperet prorſus neſciret, nihilo ſecius tamen audita diſsimulans, ludorũ equeſtriũ ſpectaculis crebro dat operam, cum quadam ſimulatione, ſe conatus iſtorum res nouas molientium pro nihilo putare. Populum autem voce pręconum in circo monet, ne quid ipſe ex temeraria militũ ſeditione turbetur. Qui igitur Venetæ factionis erant, ita ad verbum Imperatori accinebant. Deus, Imperator, cuius iuſſu imperas, omnes imperio tuo aduerſantes tibi ſubiiciat. Quod ſi Romanus eſt, illi benefac, & improbum in poteſtatem tuã rediges citra ſanguinẽ. Die quarto Tribunis (quos populi adminiſtratores vulgus nominare ſolitũ

πόλεια, οὓς διοικητὰς τῶν δήμων εἰώθεν τὸ πλῆθος ἀποκαλεῖν (ὀνόματα δὲ τούτοις σέργιος, καὶ κοσμᾶς) ἐπυνθάνετο τῶν δημοτευόντων ἐπὶ λεπτοῦ τὸν ἀριθμόν. ὁ μὲν οὖν σέργιος ἐν χάρτῃ τὴν σύνταξιν τῶν ἐραστῶν τοῦ χλοάζοντος ἐνεχάραξε χρώματος, πεντακοσίους πρὸς τοῖς χιλίοις τυγχάνοντας. ὁ δὲ κοσμᾶς τοὺς τῆς ἀντιθέτου αἱρέσεως ἑκατοντάδας ἐννέα συνέταξεν. εἰς δύο γὰρ χρωμάτων ἐφέσεις τὰ τῶν Ῥωμαίων καταπέπλωκε πλήθη. ἐντεῦθεν μέγιστα κακὰ τῷ βίῳ εἰσερρύησαν. κατὰ μικρὸν γὰρ τὸ λυσσῶδες ταύτης αὐξανομένης μανίας, τὰ Ῥωμαίων διώλλυντο πράγματα.

eſt) ad ſe in palatium accitis, Sergio, inquam, & Coſma, popularium numerum ſubtiliter exquirit. Sergius in charta numerum Praſinorum exaratū tradit, mille quingentos. Coſmas contrariæ factionis nongentos. Duorum quippe colorum, cærulei & viridis factionibus dedita erat populi multitudo, vnde mala grauiſſima in vitā importata ſunt. Senſim enim aucta hac rabioſa inſania, res Romanę peſſum iuerunt.

CAPVT VIII.

Legatio Mauricij ad Phocam irrita. Mœnibus Theodoſianis cuſtodes apponit. Exercitus ad Theodoſium Mauricij filium legatio, aut ipſum, aut eo cedente, Germanum Imperatorem poſtulantis. Comentiolo vrbis defenſio creditur. Germanus Imperatori inuadendæ tyrannidis ſuſpectus, fruſtra ſe tuetur. In ædem Deiparæ pro aſylo confugit. Eius conditor Cyrus qualis fuerit. Stephanus pædagogus filiorum Imp. ad eum euocandum mittitur. In Sophiæ templum tranſit. Theodoſius, vt ob ſecretum patefactum fuſtibus pulſatur.

Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἥκειν ἀκούσας τὸν τύραννον, πρέσβεις ἐξέπεμψεν, ἀπομαραίνειν ὥσπερ τὰ τῆς συμφορᾶς ἐγχειρῶν. ὅγε τύραννος ἐπὶ τούτοις ὑψαυχενίζεται, καὶ ἐπὶ τῷ νεωτερισμῷ καταμαίνεται, ἀπράκτους τε τοὺς πρέσβεις ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ μαυρίκιος περιφρουρεῖν τοῖς δήμοις τὰ θεοδοσίου τείχη προσέταττε. ἃ δείμασθαι λόγος πρεσβύτης ἐρεῖ τὸν ἀρκαδίου τοῦ αὐτοκράτορος θεοδόσιον παῖδα. πρὸ τούτων τοίνυν ἡμερῶν ὀλίγων γερμανὸς (κηδεστὴς

Imperator appropinquare tyrannum audiens, veluti calamitatem alleuaturus, Legatos mittit. Qua re tyrannus inſoleſcit, & honoribus nouis inſanit; Legatos ſine reſponſo dimittit. Mauricius mœnia Theodoſiana à populo cuſtodiri iubet; quæ quidem Theodoſiū Arcadij Imp. F. conſtruxiſſe, vetus fama loquitur. Paucis ante diebus Germanus, Theodoſij, filij Imperatoris

Digitized by Google

γὰρ οὗτος Θεοδοσίου τοῦ παιδὸς τοῦ αὐτοκράτορος) ἱππάζεσθαί τι καὶ ξυνωρικεύεσθαι τὸν Μαυρικίου τοῦ καίσαρος υἱὸν ἀναλαμβάνει ἐς Καλλικράτειαν. χῶρος γὰρ πρὸ τοῦ ἄστεος οὗτος λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὡραῖος. ὁ μὲν οὖν Μαυρίκιος παρασκευὴν βασιλικὴν Θεοδοσίῳ δίδωσι τῷ παιδί. τοῦ δὲ νέου κυνηγετοῦντος ἀπεριμερίμνως, καὶ λίαν ἐπαγωγότερον, παραγίνεται πρέσβυς ὡς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων μαχίμου δυνάμεως, ἐπιστολήν τε ἐγγεγραμμένην ὑπὸ τοῦ ὁπλιτικοῦ παρέχων Θεοδοσίῳ τῷ παιδὶ Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος. ἡ δὲ ἀξίωσις ἦν, ἢ αὐτὸν Θεοδόσιον τὴν ἡγεμονίαν τοῦ κράτους ἀναλαβεῖν, ἢ Γερμανῷ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπιτροπήσασθαι δύναμιν. μηδὲ γὰρ ἔτι ἀνέχεσθαι ὑπὸ Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων δυνάμεις ἰθύνεσθαι. γίνεται τοίνυν ταῦτα κατάδηλα Μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς, ἐπεὶ ταῦτα ἐπέπυστο, μετάγει διὰ γραμμάτων ὡς αὐτὸν παραυτίκα τὸν παῖδα. τῇ γὰρ ὑστεραίᾳ περίλυπος ὢν, προσέταττε ὁ αὐτοκράτωρ Κομεντιόλῳ ἐπιτρέπειν τοῖς περιφρουροῦσι τὰ τοῦ ἄστεος τείχη. τῇ τοίνυν ἐπαύριον ὑπὸ πρώτην ἕω, εἰσαγώγιμον τὸν Γερμανὸν ὁ Μαυρίκιος ποιεῖται πρὸς τὰ βασίλεια. καὶ περίδακρυς γεγονὼς, τούτων τῶν κακῶν ἔφη τὸν Γερμανὸν πεφυκέναι ὑπόθεσιν. ἦν δὲ τῆς ὑπονοίας ταύτης τεκμήριον, τὸ διʼ ἐπιστολέως τὰς δυνάμεις τὸν Γερμανὸν ἐθέλειν βασιλέα ποιήσασθαι. εἶτα τοῦ τυραννηκότος πλήθους

toris ſocer, generum ſuum Callicrateam (locus eſt ante vrbem, per quam, vt verbo complectar omnia, amœnus ac ſpecioſus) equis & vehiculis in venatione ſe oblectaturum educit, Mauricio apparatum ſuppeditante. Dum iuuenis omni cura expeditus, multa cum voluptate venatum exercet, adeſt ab exercitu Legatus, atque ab eo ſcriptam epiſtolam ei porrigit: qua petebatur, vt aut ipſe imperij principatum ſuſciperet; aut Germano eundem cederet. Militem enim Romanum Mauricij imperia de cętero neutiquam paſſurum. Mauricius his compertis per literas ad ſe filium repente aduocat. Poſtero die incredibiliter mœſtus, Comentiolo vrbis murorum cuſtodiam commẽdat. Die ſequenti bene manè Germanum in palatium accerſit, & multis cum lachrymis, ipſum horum malorum caput & cauſſam aſſerit. Huius ſuſpicionis duo erant argumenta: quod exercitus eum per literas ad imperium capeſſendum inuitarat: & quod tyranni copiæ, cum, quidquid equorum ante vrbem paſceret, abegiſſenr, eius duntaxat equis pepercerant. Cum pro ſe Germanus abundè reſpondiſſet, nec tamen Imp. dolorem lenire potuiſſet, ad extremum adieciſſe

 Mauri-

ἅπασαν τὴν ἵππον τῆς περὶ τοῦ ἄστεος νεμομένην καταπεφρονημένως ὄντος, τὴν γερμανοῦ ἱππονομένην ἀδιάστατον τηρηθῆναι. ἱκανῶς τοίνυν τοῦ γερμανοῦ ἀπολελογημένου τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως λύπην μὴ κατευνάζοντος, ὡς ἐν τέλει λέγουσι τὸν μαυρίκιον φῆσαι. φείδου γερμανὲ τοῦ μηκύνειν τὸν λόγον. οὐδὲν ἡδύτερον τοῦ διὰ ξίφους τεθνάναι. ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιτείνας τὸ βάδισμα, μεθίσταται τοῦ παρὰ Ρωμαίοις λεγομένου σεκρέτου. ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ αὐτοκράτορος παῖς θεοδόσιος παρειστήκει χαλεπαίνοντι τῷ αὐτοκράτορι, ᾤκτειρε τὸν κηδεστὴν κινδυνεύοντα, καὶ μικρὸν τῆς οἰκείας στάσεως διεξελθών, ἐξιόντι τῷ γερμανῷ ἐν ἀποκρύφοις κατεψιθύρισεν, ἀπόδρα τοῦτον, φήσας, ὦ ἄνθρωπε. θάνατος ἡ ζημία σοι γίνεται. ὁ μὲν οὖν γερμανὸς διὰ τῆς λεωφόρου (ἣν μέσην τὰ πλήθη κατονομάζουσιν) ἐς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἐχώρει. τῷ δὲ δειλιναίῳ καιρῷ τοὺς ὑπασπιστὰς τοὺς ἑαυτοῦ συναθροισάμενος, τῷ ἱερῷ τεμένει τῆς θεομήτορος προσπέλασεν, ὃ κῦρον, τὸν ἐπὶ θεοδοσίου τοῦ αὐτοκράτορος γεγονότα, δείμασθαι λόγος καθέστηκεν ἀψευδής. οὗτος δὲ ἐς ὑπάτων ἀξίαν τὸ τηνικαῦτα ἀναβεβήκει καιροῦ. τοῦτον ἄνδρα ἀγαθὸν ἐς τὰ μάλιστα γεγονέναι φασί, καὶ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν λόγων σώφρονι μανίᾳ τινὶ ἐπιφύκει. ἡλίου δὲ κλίναντος, ἠκηκόει μαυρίκιος τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου κάτοχον τὸν γερμανὸν γεγονέναι. διὰ τοῦτο στέφανον τὸν παιδαγωγὸν τῶν ἑαυτοῦ παίδων (εὐνοῦχος δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν τοῦ βασιλέως, καὶ λίαν περίδοξος τοῖς ἀνακτόροις) πρὸς τὸν γερμανὸν ἀφικέσθαι προσέταξεν, ὅπως πειθοῖ ὑπεξα-

Mauricium aiunt, parce, Germane, plura loqui: nihil iucundius, quàm per gladium emori. Poſthæc ſecreto (vt Romani appellant) egreditur. Quoniam autem Theodoſius irato patri aderat, ſoceri in diſcrimen dati miſericordia captus, paulum de loco ſecutus, exeunti in aurem inſuſurrat, fugeret hunc virum (Imperatorem) ni occidi vellet. Germanus via publica, quam plebs mediam nominat, domum ſuam concedit. Veſperi coactis ſatellitibus ſuis ſacrum Deiparæ templum petit, quod à Cyro, Theodoſij temporibus eſſe conditum, fama non falſa prædicat. Hic tum in conſulatus gradum aſcenderat: feruntque fuiſſe virum inſigni probitate, liberaliumq; diſciplinarum cum modeſta quadam inſania cupidiſsimum. Diei crepuſculo cognoſcit Mauricius Germanum cornua altaris apprehendiſſe. Quare Stephanum eunuchum, filiorum ſuorum pædagogum, hominem nobilem, & inter aulicos inprimis conſpicuum, eum conuenire, & perſuaſum è ſacris ſeptis educere iubet. Comites Germa-

ni vi-

μάγοι τῶν ἱερῶν περιβόλων ἐκεῖνον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν γερμανὸν, ὡς εἶδον τὸν τοῦ βασιλέως εὐνοῦχον ἀπεξαγαγεῖν τοῦτον ἐθέλοντα τοῦ τῆς θεομήτορος ἱεροῦ, αὐτίκα στασιάσαντες ἐξωθοῦσι τὸν σπά- φασιν, αἰσχίστοις αὐτὸν περιβάλλοντες ὀνείδεσι. νυκτὸς δὲ γεγονυίας, ὑπεξέρχεται τοῦ τεμένους ὁ γερμανὸς, καὶ πρὸς τὸ μέγα τῆς πόλεως ἱερὸν μετεφοίτησε, τὸ ὑπὸ ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος λίαν φιλοτίμως καὶ πολυτελῶς ἱδρυμένον. τοῦτο καλοῦσιν ἐκκλησίαν μεγάλην οἱ βυζάντιοι. ὁ μὲν οὖν μαυρίκιος ῥάβδῳ ἐμαστίγου τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν θεοδόσιον. ἔφασκε γὰρ τὸ ἀπόρρητον εἰς γερμανὸν ἐκεῖνον μεταγαγεῖν.

ni videntes quid eunuchus conaretur, reſiſtunt, ipſumq; conuitiis turpiſsimis opertum templo expellunt. Noctu Germanus ſe ſubducit, & in ampliſsimum vrbis templum, à Iuſtiniano Imperatore admodum ambitioſè ac ſumptuoſè exædificatũ (quam Byzantij Eccleſiam magnam vocitant) porrò tranſit. Mauricius Theodoſium fuſtibus accipit, quod ei arcana ſua aperuiſſet.

CAPVT IX.

Germanus denuo ad exeundum ſollicitatus. Andreæ pij viri hortatu eodem recurrit. Maledicentia populi in Imp. Muris deſertis, cuſtodes ſe ad tumultuantem populum applicant. Cuiuſdam Conſtantini, viri clariſsimi domus incenditur. Mauricius cum coniuge, & liberis in fugam ſe tradit. Populi in eum, & Patriarcham conuitia. Locus communis de leuitate, & ſtultitia populari. Podagra conflictatur. Filium ad Choſroën pro ope imploranda mittit. Germanus imperium ambit. Praſinis ſibi aduerſantibus, Phocam ſequitur.

Τούτων δὴ πεπραγμένων, οἱ Ῥωμαῖοι τῆς ὁδοιπορίας ἐχόμενοι, βυζάντιον τὰς ὁρμὰς ἐπιτείνουσιν. ὁ δὲ γερμανὸς ὁπλίταις συμπεφραγμένος, ἀπρὶξ εἴχετο τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ πλῆθος τῶν σωματοφυλάκων ἐξέπεμψεν, ὑπεξαγαγεῖν οὖν ναοῦ τὸν γερμανὸν ὀρεγόμενος. ἐντεῦθεν θυμὸς μέγας τῇ πόλει ἐνέσκηψε. πείθεται τοίνυν ὁ γερμανὸς τοῦ τεμένους ὑπεξελθεῖν. τὸ τοίνυν πλῆθος τῆς πόλεως

His ad hunc modum procedentibus, Romani iter aggreſsi, cupiditatem Byzantium intendunt: Germanus armatis ſeptus, templo fixus adhęret. Imperator complures de excubitoribus ſuis ad eum educendum mittit: vnde ciuitatem ira peruadit. Flexus tamen Germanus, exire inſtituit. Tum plebs vrbana

ædis

ἀθροισθὲν, περὶ τὰ προαύλια γίνεται τοῦ ἱεροῦ, καί τις ἀνὴρ (Ἀνδρέας ὄνομα αὐτῷ) τῶν περὶ τὰς ἱερὰς ἀπασχολουμένων λιτὰς, μεγίστῃ φωνῇ κέκραγε. παλινδρόμει πρὸς τὸ ἱερὸν γερμανέ· τὴν σαυτοῦ σῶζε ψυχήν· θάνατόν σοι τὸ ἐπαγόμενον. καὶ πείθει τὸν γερμανὸν μεταφοιτῆσαι πάλιν πρὸς τὰ ἐνδόμυχα τοῦ ναοῦ. τὰ δὲ πλήθη συρρεύσαντα, ἐβλασφήμουν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ μεγίσταις ὕβρεσι τὸν μαυρίκιον ἔβαλλον, τῷ δὲ τῶν μαρκιανιστῶν καταλόγῳ συνέταττον. αἵρεσις δὲ αὕτη μετὰ λήρου μωρᾶς εὐλαβείας, εὐήθης τε, καὶ καταγέλαστος. σφριγῶντος τοιγαροῦν τοῦ ταράχου, οἱ τὰ τείχη διαφρουροῦντες δημόται τούτων ἀκηκοότες, τῇ φρουρᾷ χαίρειν εἰπόντες, ἀναμίγνυνται τῷ λαῷ τῷ στασιάζοντι. πανταχοῦ τοιγαροῦν τῇ πόλει περικυμαινομένου τοῦ κακοῦ, ἀλογίστῳ ὁρμῇ καταμανῶς τὰ πλήθη τὴν οἰκίαν κωνσταντίνου τοῦ λεγομένου λάρδυ, τῷ παμφάγῳ πυρὶ καταφλέγουσιν. ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐτύγχανεν ὢν τῆς ἐς συγκλήτου βουλὴν ἐπιφανέστατος. τήν τε τῶν πατρικίων ἀξίαν περιεβέβλητο οὗτος, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν φόρων τῆς ἑῴας πρό τινος καιροῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπειλήφει, ὃν ἔπαρχον πραιτωρίων εἰώθασιν ὀνομάζειν Ῥωμαῖοι. τοῦτον ὁ μαυρίκιος ἐν τοῖς πρωτεύουσι τῶν ἀρχόντων ἐκέκλητο. τοιγαροῦν μεσούσης νυκτὸς, τὴν βασίλειον στολὴν ἀποδυσάμενος, τήν τε ὑπηρέτιν ὁλκάδα παραστησάμενος (δρόμωνα δὲ ταύτην εἰώθασι τὰ πλήθη ἀποκαλεῖν) καὶ χρήματα ἐς αὐτὴν ἐκβαλὼν ἅμα τῇ γυναικὶ, καὶ τοῖς παισὶν ἐπ' αὐτῆς ἐπιβαίνει, τόν τε

ædis veſtibula concurſat, & Andreas quidam, ſacris precibus in ea vacare ſolitus, voce altiſsima exclamat: recurre in templum, Germane; conſerua vitam tuam; exitium tibi ſuadetur. Quibus vocibus obſequens, in abditiora ædis gradum reuocat. Tum vulgus coitione facta, probris Imperatorem lacerat: exquiſitiſque contumeliis in eum debacchatur, & Marcioniſtis aggregat: quę eſt hęreſis cum quadam fatua religione ſtolida, & deridicula. Feruente igitur tumultu, plebeij, qui muros cuſtodiebant, his auditis, deſerta cuſtodia tumultuantibus ſeſe immiſcent. Itaque malis vrbem vndique inſtar fluctuum inundantibus, plebeia multitudo cæco impetu & furore incitata, Conſtantini Lardys ædes igne iniecto perdit. Erat hic vir è ſenatu Imp. illuſtriſsimus, & patricia dignitate cohoneſtatus: & antea tributis orientalibus recipiendis (quem Præfectum prætorio Romani nominare ſolent) ab eodem præpoſitus: & inter primos principes habitus. In hoc rerũ ſtatu Mauricius medio noctis veſtem auguſtalem exuens, & priuatam induens, dromone, vt vocatur, conſcenſo, & grandi pecunia illata, vnà cum vxore liberiſ-

κωνσταντῖνον ἀναλαβών, πρὸς ἀπόδρασιν εἶδεν. τὰ δὲ πλήθη ἐπὶ τὴν τυραννίδα καταλισθήσαντα κατεπαννυχίζοντο τοῖς κακοῖς, καὶ ἐς τὸν μαυρίκιον ἐρραψῴδουν μεθ᾽ ὕβρεως ᾄσματα. ἐπισκωπτόν τι ἐς τὸν ἱεράρχην τὸ τηνικαῦτα καιροῦ, ὃν πατριάρχην συνήθες Ῥωμαίοις ἀποκαλεῖν, κυριακὸς ὄνομα αὐτῷ. τῷ ὄντι γὰρ τὸ πλῆθος ἀπαίδευτον, καὶ πρὸς τὸ χεῖρον τῆς τροπῆς ἐμμανές, δυσνουθέτητόν τε, καὶ τοῦ συνοίσοντος λίαν ἀμύητον. λαίλαπος τοιγαροῦν γεγονυίας μεγίστης, ἐξαισίου τε νότου προσαντιδόσαντος, μόλις ὁ μαυρίκιος διασώζεται ἐπὶ τὸν νεὼν αὐτονόμου τοῦ μάρτυρος, ὃς ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τῆς πόλεως κωνσταντίνου τοῦ αὐτοκράτορος. ἐπιγίνονται δὲ αὐτῷ νόσοι ἀρθρίτιδες. ταύτης δὲ τῆς νόσου σθένεια καθέστηκε δυστυχὴς τοῖς τὸ βασίλειον ἄστυ κατοικοῦσι διὰ παντός. τὰς δὲ αἰτίας οὐ δίειμι, ἵνα μὴ τὴν ἱστορίαν παραμορφώσωμεν. τό τε μαυρίκιος ἐξαποστέλλει τὸν θεοδόσιον ὡς τὸν χοσρόην γενέσθαι, καὶ περὶ συμμαχίας καθικετεῦσαι τὸν βάρβαρον, ἀναμιμνήσκειν τε καὶ ὅσα περ αὐτῷ δυστυχήσαντι μαυρίκιος διελύσατο. ἀξιοῦν τε ἀμοιβαίαν τὴν χάριν ἀντιταλαντεύεσθαι, ὅλης ὁμοῦ τῆς οἰκίας ἐν μεγίστῳ καταπεπλεγμένης κινδύνῳ. ὑποδείκνυσι δὲ καὶ τὸν δακτύλιον ὁ μαυρίκιος, παρεγγυᾷ τε μηδαμῶς ποιήσασθαι τὴν ἀνάζευξιν, εἰ μή πως γε αὖθις θεάσοιτο τὸν δακτύλιον. οὕτω

beriſque, & Conſtantino fugam iniuit: cui vulgus, vt tyranno, tota nocte maledicere non ceſſauit, cantilenis etiam in eum per cōtumeliam compoſitis. Scommatis item in Cyriacum hierarcham, ſiue Patriarcham (vt Romanis appellare mos eſt) inſultabant. Sanè multitudo popularis imperita eſt, & rebus mutatis deteriora furioſè complectens, admonitiones reſpuit: & quid conducibile ſit, prorſus non intelligit. Procella igitur Notis immanè fremētibus excitata, Mauricius ægre ad ædem martyris Autonomi viuus euadit: qui locus Conſtātinopoli circiter centum & quinquaginta ſtadiis abeſt. Præterea articulorum doloribus corripitur: cuius morbi miſera imbecillitas vrbem imperialem ſemper incolentibus infeſta eſt. Cauſſas diſſerere nolo, ne quid hiſtoriæ facies immutetur. Mittitur à Mauricio ad Choſroen Theodoſius, qui & auxilium ſupplex roget: & regem commonefaciat, quantum duriſsimis temporibus ſuis præſidium ab eo, auxiliumque ſenſerit: tantorumque beneficiorum remunerationem aliquā poſtulet, quandoquidem cum vniuerſa domo in extremum præcipitatus ſit diſcrimen. Oſtendit porrò annulum, cohortando, ne vllo modo redeat, niſi eundem rurſus con-

μὲν οὖν ὁ θεοδόσιος ἐπὶ τὴν νίκαιαν γίνεται. ἀλλὰ καὶ συνέκδημος γίνεται αὐτῷ κωνσταντῖνος, ὃν τὰ πλήθη λάρδυν κατωνόμαζον. κατὰ ταύτην τὴν νύκτα ἀνὴρ δημότης ἐπίσημος (ἑβδομίτης δὲ ἦν αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον) καὶ ἕτεροι τοῦ χλοάζοντος χρώματος ἐρασταὶ, τὰς πύλας τοῦ τείχους ἀναπετάσαντες, πρὸς τὸν τύραννον παραγίνονται. ὁ δὲ γερμανὸς εἰς βασιλείας καταπιπλωκὰς ἔρωτα, καὶ θεόδωρον (σιλεντιαρίου δὲ οὗτος στρατεύματι ἐκεκόσμητο) πρὸς τὸν σέργιον ἔπεμπε (κατ᾽ ἐκεῖνο δὲ καιροῦ οὗτος δὲ οὗτος ὁ σέργιος δήμαρχος ἐτύγχανεν ὢν τῆς πρασίνου πληθύος) καὶ ἠξίου ὑπὸ τοῦ δήμου τὸν βασιλικὸν ἀναδήσασθαι στέφανον, ἐπὶ συνθήκαις τισὶ, καὶ ὁμολογίαις ἐγγράφοις. Ὁ μὲν οὖν σέργιος ἐξ ἑωθινοῦ πρὸς τοὺς κορυφαιοτέρους τοῦ δήμου τοὺς λόγους τοῦ γερμανοῦ μετοχέτευσεν, δυσανασχετοῦσι τοίνυν οἱ λεγόμενοι πράσινοι, καὶ τὴν ἀξίωσιν ἀποπέμπονται. φάσκοντες, οὐκ ἂν μεταβολὴν τῆς αἱρέσεως ὁ γερμανὸς ποιήσηται πώποτε, οὔτε μεταθήσοι τὸ δόγμα, διὰ τὸ εἰς ἄγαν ἐμπαθῶς διακεῖσθαι περὶ τὴν τῶν λεγομένων βενέτων προσπάθειαν. οὕτω μὲν οὖν οἱ πράσινοι τοῦ γερμανοῦ τὰς ἐλπίδας ὠβέλισαν. ἐπεὶ δὲ ὁ γερμανὸς διητύχησε τοῦ βουλήματος, περὶ τὴν τοῦ τυράννου μετεχώρησεν εὔνοιαν, καὶ προσκυνεῖ πρὸς ὃν ἡ τύχη, ὡς ἔπος εἰπεῖν, μεταβέβηκεν.

ſpexerit. Sic Theodoſius Nicæam defertur, quem Conſtantinus Lardys comitatur. Eadem nocte vir plebeius, & egregius, cognomento Hebdomites, aliique Praſinæ factionis, mœnibus egreſsi, ad tyrannum ſe conferunt. Cæterùm Germanus regnandi deſiderio incēſus, Theodorum Silentiarij honore ab exercitu donatum ad Sergium, qui per id tempus Praſinorum tribunum agebat, rogatum mittit, vt eius opera certis conditionibus & pactis (quæ ſimul ſcripta mittebat) liceret ſibi à populo diadema imperatorium conſequi. Sergius prima luce ad populi primores de Germani petitione refert. Praſini moleſtè ferunt, petitioneque reiecta, Germanum nunquam factionem permutaturum, neque à placito ſuo diſceſſurum autumant; quia Venetæ factioni modis omnibus ſit deditiſsim'. Sic Praſini ſpes Germani confoderunt. Qui, poſtquam res ſecus iuit quàm voluiſſet, ad tyranni amicitiam conuerſus, cui fortunam videbat propitiam, vt verbo dicam, eum adorauit.

CAPVT

CAPVT X.

Phocæ linguis animiſq; ſauetur. Populum cum Patriarcha, & ſenatu accerſit. Deteſtatio illius, vt hominis improbiſſimi. Eius ſimulatio in Germanum. Proclamatus Imper. coronatur. In vrbem magnificè inuehitur. Spargit aurum. Ludi fiunt equeſtres. Vxori Leontiæ corona imponitur. De loco ſtationis inter factiones contenditur. Alexander homo nefarius ad litem componendam mittitur. In Coſmam Tribunum eſt contumelioſus, ac violentus. Eum Veneti vlciſcuntur: quorum vox malè euenit.

Οἱ δὲ πράσινοι εἰς τὸ λεγόμενον Ῥήγιον γίνονται, καὶ ταῖς εὐφημίαις τὸν τύραννον μεγαλύνουσι, καὶ πείθουσιν ἐν τῷ λεγομένῳ ἑβδόμῳ (τόπος δὲ οὗτος τοῦ ἄστεος ἀπὸ σημείων ἑπτά) τὸν Φωκᾶν ἀφικέσθαι. κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁ τύραννος τὸν ἀσηκρήτοις Θεόδωρον, τῶν βασιλικῶν ταχυγράφων ἄνδρα ἐπίσημον, ἐν τῇ λεγομένῃ ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ ἐκπέπομφεν, ὅπως οἱ Βυζάντιοι λαοὶ τὸν ἱεράρχην, τήν τε σύγκλητον ἀναλαβόμενοι, ὡς αὐτὸν παραγένωνται. ὁ μὲν οὖν Θεόδωρος ἀφικόμενος ἐπὶ τὸ μέγα τέμενος τῆς πόλεως, τὸ ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἱδρυμένον, ἀνεὶς ἐπὶ τῶν βημάτων τῶν ὑψηλῶν (ἄμβωνα ταῦτα τὰ πλήθη ἀποκαλεῖ) τὸ τοῦ τυράννου πρόσταγμα τῷ λαῷ μεταδίδωσι. πάντων τοιγαροῦν γινομένων πρὸς τὸν Καλυδώνιον τύραννον, τὸν τῆς σώφρονος ἁλουργίδος ἀσελγέστατον κένταυρον (πρέπει γὰρ οὕτω τὸν Φωκᾶν ὀνομάζεσθαι) ἔδοξεν ὁ μιξοβάρβαρος τύραννος κατειρωνευόμενος Γερμανὸν ἀναγορεύειν ἐθέλειν. τῶν τοίνυν δήμων κατευφημούντων τὸν τύραννον, καὶ πάντων

PRASINI Rhegium venientes, tyrannum fauſtis acclamationibus beant, auctoresq́; illi ſunt, vt in ſeptimum (locus ab vrbe ſeptem millibus abeſt) progrediatur. Eodem die tyrannus Theodorum à ſecretis, inter celeres ſcribas, ſeu actuarios Imperatoris virum clariſsimum, in magnam, vt dicitur, Eccleſiam, populum Byzantium, vnà cum hierarcha & ſenatu ad ſe vocatum mittit. Theodorus templum vrbis ampliſsimum, à Iuſtiniano Auguſto conſtructum ingreſſus, excelſos gradus, ſiue ambonem vulgò dictum, aſcendit: tyranni mandatum palam edictat. Vniuerſis igitur profectis ad tyrannum Calydonium, ad centaurum in modeſta purpura proteruiſsimum (his quippe nominibus Phocam par eſt afficere) viſus eſt ſemibarbarus, & ſimulauit ſe velle Germanum Imp. declarare. Sed enim populo illi ap-

τῆς μεταβολῆς γλιχομένων, ἀναγορεύεται τὸ κακὸν, καὶ κύριος τῶν σκήπτρων ὁ τύραννος προχειρίζεται, καὶ κρατεῖ τῆς εὐδαιμονίας ἡ ξυμφορὰ· καὶ λαμβάνει τὴν ἔναρξιν τὰ μεγάλα καὶ ἐπίσημα τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀτυχήματα. περιβάλλεται τοίνυν τὸν βασίλειον στέφανον ὁ παλαμναῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἐν τῷ νεῷ τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ ἰωάννου. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπιβαίνει τῆς πόλεως, ἐφιζάνων ἁρμαμάξης βασιλικῆς. οὕτω μὲν οὖν ἐπιφανῆ καὶ περίδοξον τὴν εἴσοδον ἐπὶ τὰ βασίλεια τεθρίππῳ λευκῇ ὁ τύραννος ἐποιήσατο, καὶ οἷα νεφέλην χρυσῆν ὑετίζουσαν, τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ἐκπομπὴν τοῖς ἐντυγχάνουσι κατομβρίσατο. πολλοὶ δὲ παρὰ τῶν δήμων κρότοι, εὐχαί τε, καὶ εὐφημίαι τοῖς ὠσὶ τοῦ τυράννου περιηχοῦντο. ἐπεὶ δὲ εἰσερρήσεν εἰς τὰ βασίλεια, πανηγυρίζει τὰ πλήθη, ἱππικοῖς ἀγῶσι τὴν δυστυχῆ ταύτην ἀναγόρευσιν ἑορτάζοντα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, ἐπιβατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο. ὑπῆν δὲ τῷ τυράννῳ καὶ γύναιον (λεοντία ὄνομα αὐτῇ) ταύτῃ στέφανον βασίλειον περιτίθησι. ἐπεὶ δὲ καὶ πομπαῖς εἴθισται τοῖς αὐτοκράτορσι τὰς ὁμοζύγους ἀναγορεύειν, ἐπιφανῶς τιμήσας τὸ ἔθος ὁ τύραννος, τὴν λεοντίαν βασίλισσαν ἠξίου θριαμβεύειν. γίνεται τοίνυν κατὰ ταύτην ἡμέραν τοῖς δημοτικοῖς περὶ τῆς στάσεως ἅμιλλα. ἦν γὰρ αὐτοῖς ἡ περὶ τῶν τόπων θέσις ἐπίμαχος. τῶν πρασίνων γὰρ ἐθελόντων ἐν τῷ λεγομένῳ ἀμπελίῳ

plaudente, omnibusque res nouas expoſcentibus, promulgatur peſtis illa, & ſceptri dominus tyrannus deligitur: obtinetque fœlicitatem calamitas: & ingentia atque inſignia Romanorum detrimenta, vt ſummatim dicam, procedere incipiunt. Itaque corona in æde Ioannis Baptiſtæ, & Prophetæ homo conſceleratus induitur: ac poſtridie imperatorio in curru, quadrigis albis, ſplendida & magnifica pompa vrbem, & palatium init: è theſauris imperatoriis, velut ex aurea nube paſsim imbrem ſpargens aureum. Multis tum populi plauſibus, multis complurium votis, & gratulationibus eius aures circumſonuerunt. Fit concurſus ad regiam; equeſtria certamina inſtituuntur: & infelicis huius creationis dies feſtus agitatur. Poſtridie propter initum imperium congiarium dat militibus. Habebat vxorē vocabulo Leontiam tyrannus; huius caput corona imperatoria cingit. Quia verò Imperatores coniuges ſuas publicè, & ſolenni cum apparatu Auguſtas pronūtiare conſueuerant, conſuetudinem eam tyrannus inſigniter colens, Leontiæ pompam ac triumphum parandum iudicauit: quo die populares de loco ſtationis litigarunt. Nam cū Praſini in Ampelio

(quod

(προαύλιον δὲ τοῦτο τῆς βασιλέως οἰκίας) τὴν στάσιν ποιήσασθαι, καὶ τὴν βασιλίδα τοῖς εἰωθόσι κρότοις ὑμνεῖν, ὁ τῶν βενέτων δῆμος ἀντέλεγεν. ἔδοξε γὰρ αὐτοῖς ἀήθες τοῦτο πεφυκέναι καὶ ξένον. μεγίστου τοιγαροῦν γινομένου θορύβου, τὸν ἀλέξανδρον εἰσπέμπει ὁ τύραννος, καταλύσαι τὴν ἀμφισβητουμένην τὴν ἔριν. ἦν δὲ οὗτος ὁ ἀλέξανδρος ἀνὴρ πονηρός, τῶν καταστασιασάντων μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος λίαν ἐπίσημος. ὁ μὲν οὖν κοσμᾶς ὁ τὴν δημαρχικὴν περικείμενος ἐπιστασίαν, ἀλεξάνδρου τοῖς λόγοις ἀντέτεινεν. ὁ δὲ ἀλέξανδρος γαῦρον καὶ τυραννικὸν κεκτημένος τόλμην, ὕβρεσιν ἔβαλλε τὸ κοσμᾶν. εἶτα καὶ χεῖρα ἐπὶ τὸ στέρνον ἐπιβαλών, τοῦτον ἐξώθησεν. ὁ δὲ κοσμᾶς ὑπὸ τῆς ὠθήσεως ἀνατρέπεται. ἐπὶ τούτοις οἱ βένετοι χαλεπαίνοντες, κατὰ τοῦ ἀλεξάνδρου ἐξώθουν δημώδεις βοάς. ἄδει εἰπεῖν ἐκεῖνα ταῦτά γε (καλὸν γὰρ καὶ τῆς ἰδιώτιδος φωνῆς μνήμην ποιήσασθαι) ὕπαγε, μάθε τὴν κατάστασιν. ὁ μαυρίκιος οὐκ ἀπέθανεν.

(quod eſt regiæ veſtibulum) ſtationem habere, ibique Auguſtam ſolitis plauſibus excipere vellent, repugnabat Venetorum populus, cui iſtuc inſuetum, & peregrinum videbatur. Tumultu igitur maximo exorto, tyrannus ad controuerſiam componendam Alexandrum mittit, hominem peruerſum, & inter ſeditioſos aduerſus Mauricium nobilem. Ei Coſmas Venetorum Tribunus ſe obiicit. Alexander ſuperbus, & tyrannica præditus audacia, Coſmam contumeliis laceſſit, manuque in pectus adacta eum propellit. Veneti iraſcẽtes, clamorem communiter tollere, in verba huiuſcemodi (placet enim & priuatæ vocis meminiſſe,) *Apage; cognoſce rerum ſtatum melius: adhuc viuit Mauricius.*

* * *

CAPVT XI.

Mauricij necem parturit Phocas. Reuocatur ex itinere à patre Theodoſius. Mauricij filiorumq́ in portu Eutropij ad Chalcedonem interfectio. Eius ante mortem præclariſſima vox, & Chriſtiano digniſſima. Nutricem ipſius infantem pro ſuo ad cædem ſupponere non fert. Eius pro pœna peccatis ſuis in hac vita irroganda cura anxia. Teſtamentum, quo imperium inter filios partitur. Domitianus Melitenenſis Epiſcopus eorundem tutor, ab hiſtorico commendatur.

Ὁ δὲ τύραννος τούτων ἀκηκοὼς, ἀποπαύει τὰ πλήθη καθυλακτοῦντα περὶ τῶν καιρίων. τῇ δ' ἐπαύριον πρὸς τὸν φόνον τοῦ αὐτοκράτορος ἐκβακχεύεται. τοιγαροῦν ὁ μαυρίκιος τῷ μεταμέλῳ φιλοσοφήσας τὸν κίνδυνον, τὸν δακτύλιον πέμπει θεοδοσίῳ τῷ παιδὶ, ἐπιβεβηκότι νικαίας τῆς πόλεως, ἀνάζευξαί τε πρὸς αὐτὸν θᾶττον προσέταξεν. οὕτω μὲν οὖν θεοδόσιος γεγονὼς πειθήνιος τῷ πατρὶ, πρὸς τὰς συμφορὰς ηὐτομόλησε, καὶ φιλυπόστροφος γεγονὼς, πρὸς ἀποσφαγὴν παραγίνεται. τοίνυν ὁ τύραννος στρατιωτῶν ἐκπέμψας, ἐς τὸ ἀντιπέρας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἐν ᾗ καὶ ἡ χαλκηδόνος πόλις καθίδρυται, ἀναιρεῖ τὸν μαυρίκιον εἰς τὸν λεγόμενον εὐτροπίου λιμένα. προαναιροῦνται ὑπ' ὄψεσι τοῦ βασιλέως οἱ παῖδες οἱ ἄρρενες, ἐντεῦθεν τῷ τῆς φύσεως ξίφει τῷ φόνῳ τῶν παίδων προκολάζοντες οἱ φονευταὶ τὸν μαυρίκιον. Ὁ μὲν οὖν μαυρίκιος φιλοσοφῶν τὸ δυσύχημα, τὸν ἐπὶ πάντων ἀνεκαλεῖτο θεὸν, καὶ πυκνά-

Tyrannus his cognitis populum de prærogatiua loci diſſidentem, & mutuò allatrantem tranquillat; ac die poſtero ceu furore quodam bacchico ſtimulatus, cædem Mauricij parturit. Is actorum ſuorum pœnitens, & periculum ſupra caput ſapienter conſiderans, Theodoſio filio, qui iam Nicæam peruenerat, annulum tranſmittit, atque ad ſe celeriter reuerti iubet. Theodoſius patris imperata faciens, ad calamitatem transfugit; libenterque reuerſus, ad mactationem adeſt. Tyrannus emiſſis militibus, è regione principis vrbium, vbi Chalcedon condita viſitur, in portu Eutropij Mauricio vitam eripit, prius, eo ſpectante, maribus eiuſdem filiis iugulatis. In qua filiorum iugulatione prius eum naturæ gladio homicidæ illi cruciauerunt. Qui caſum hunc infeliciſsimum, vt ſapienti decorum eſt, perferens, rectorem omnium Deum

clara

Digitized by Google

τερον ἀπεφθέγγετο, Δίκαιος εἶ κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου.

Γίνεται γοῦν καὶ αὐτὸς παρανάλωμα ξίφους, ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς ὑποστάς, ἐπιτάφιον ὥσπερ τῶν τέκνων τὴν ἐς ὕστερον ἑαυτοῦ ἀναίρεσιν κληρωσάμενος, προεπιδειξάμενος τὴν ἀρετὴν τὴν ἐν τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς. τῆς γὰρ τιθηνῆς ὑποκλεψάσης ἕν τι τῶν βασιλικῶν μειρακίων, καὶ πρὸς ἀποσφαγὴν τὸ ἑαυτῆς ὑπομάζιον παραδούσης, κηρύττει λόγος ἀληθής, Μαυρίκιον τὸ ἀπόρρητον ἐξειπεῖν τοῖς φονεῦσι, καταμηνῦσαί τε τὴν ἀποκρυφὴν τοῦ παιδός, καὶ μὴ δίκαιον εἶναι καταχυρίζεσθαι, τὸν φόνον παρανοθεύεσθαι τῇ ὑποκλοπῇ τοῦ υἱοῦ. οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ νόμου φύσεως ὑψηλότερος γεγονὼς, ὑπαλλάττει τὸν βίον. λέγεται δὲ τὸν βασιλέα Μαυρίκιον πρό τινων τῆς ἀναιρέσεως χρόνων ἐν τοῖς σεβασμιωτέροις τῆς οἰκουμένης ναοῖς ἐν γράμμασι καθικετεῦσαι τὸν ἕνα τῆς ὑπερκοσμίου τριάδος Χριστὸν Ἰησοῦν τὰς ἀντιδόσεις τῶν βεβιωμένων, κατὰ τοῦτον δῆτα τὸν θνητὸν καὶ ἐπίκηρον κόσμον ἀπολαβεῖν. οὐ παρώσομεν δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς λεγομένης αὐτοῦ διαθήκης τῇ ἱστορίαις συντάξασθαι. κατὰ γὰρ τὴν ἔναρξιν τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος, χάρτης σφραγῖσιν ἐνειλημένος εὑρέθη Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν ᾧ ἐτύγχανεν ὢν

clara voce, vt exaudiri poſſet, appellabat, & crebrius alloquebatur, Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuũ. Deinde & ipſe amputato capite conſumitur, necem ſuam quæ conſecuta eſt, velut epitaphium filiis condens; cuius virtus ante in ſumma calamitate enituit. Nam & cum nutrix vnum de puerulis imperatoriis ſuffurata, ſuum, adhuc lactentem pro eo iugulandum ſubieciſſet, ferunt, quod res eſt, Mauricium percuſſoribus arcanum detexiſſe, occultationemque pueruli indicaſſe; & minimè iuſtum eſſe affirmaſſe, iſta ſubtractione ſui filij germanam cædem quaſi adulterari atque corrumpi. Hunc in modum Imperator ipſis naturæ legibus ſuperior factus, vitam hanc cum alia mutauit. Auditione accepimus inſuper, eum aliquanto ante cædem, ſcriptis litteris per omnia auguſtiora orbis templa pias preces ad Chriſtum Dominum, vnam è cœleſti Trinitate perſonam efflagitaſſe, vt eorum quæ deliquiſſet, in hac mortali, & caduca vita pœnas ab ſe repoſceret. Non omittemus etiam illa huic hiſtoriæ adſcribere, quæ de eius teſtamento dicuntur. Imperium ineunte Heraclio, tabellæ inuolutæ, & obſignatæ inuentæ ſunt, in quibus conſcripta patebant, quæ poſt

ſuum

Digitized by Google

διατιθέμενος, ἅπερ ἦν αὐτῷ μελετήματα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν προελθεῖν· νόσῳ γὰρ χαλεπῇ περιπεπτωκὼς ὁ Μαυρίκιος τῷ πεντεκαιδεκάτῳ ἔτει αὐτῷ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας, ἐν γράμμασι διετύπου τὸ κράτος. τὸν μὲν Θεοδόσιον τὸν πρεσβύτερον παῖδα τῆς Κωνσταντίνου πόλεως κύριον καταστήσας, τὰς ἑῴας φροντίδας αὐτῷ περιτίθησι. τὸν δὲ Τιβέριον τῆς πρεσβυτίδος Ῥώμης βασιλέα διέθετο τήν τε Ἰταλίαν, καὶ τὰς περὶ τὸ τυῤῥηνικὸν πέλαγος νήσους. τούτῳ ἀπέδοτο τὰ δ' ἄλλα τῆς Ῥωμαίων πολιτείας τοῖς ἑτέροις παισὶ κατετεμαχίσατο, κηδεμόνα τῆς ἀώρου τῶν παίδων ἡλικίας, Δομετιανὸν προστησάμενος, ὃς πρὸς γένος τῷ Μαυρικίῳ συνῆπτετο. οὗτος τῆς ἐπιφανοῦς τῶν Μελιτηνῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἀρχιερατικὴν τιμὴν ἐπιφέρετο. ἀνὴρ δεξιὸς τὴν πρᾶξιν, δεξιώτερος τὴν προαίρεσιν. καὶ οὖν μεγαλονοίᾳ συνέσεως τῆς Ῥωμαίων πολιτείας τὰς ἐπισημοτέρας τῶν πράξεων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιπίστευτο. περὶ μὲν οὖν τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τελεώτερον τὸν λόγον τεκταίνεσθαι. ἵνα δὲ μὴ τὸν περὶ τούτου λόγον παχύνοντες, τοῖς καιριοτέροις τῶν ἀφηγημάτων ἀπρόσφορον τὴν ἀναβολὴν περιβάλωμεν, ἐπὶ τὰ προσεχῆ τῆς διηγήσεως, φέρε τὴν συγγραφὴν οἰακίσωμεν.

ſuum ex hac luce diſceſſum fieri vellet. Nam cum imperij ſui anno quintodecimo in morbum difficilem eſſet lapſus, de imperio conſtituit, & in litteras conſtituta redegit. Theodoſium filiorum natu maximum Conſtātinopolis dominum fecit, cum adminiſtratione orientis. Tiberio Romam veterem cum Italia, & inſulis in mari Tyrrheno decreuit. Cæteras Romanæ ditionis prouincias inter reliquos filios diſtribuit, iiſque ætate adhuc immaturis Domitianum cognatum ſuum, nobilis Eccleſiæ Melitenenſis Antiſtitem, virum rebus agendis dexterum, conſilio dexteriorem, tutorem deſignauit. Quamobrem Imperator maioris momenti negotia ei expedienda, ob eximiam prudētiam committebat. Sed de virtute huius viri nihil nunc quidem attinet agere pluribus. Ne igitur ſuper eo orationem extendentes, quæ opportunius narrari poſſunt, inutiliter differamus, age, ad conſequentia ſtylum dirigamus.

CAPVT

CAPVT XII.

Imperatorum corpora in mare abiiciuntur. Quas complorationes eorum mors publicè recitata effecerit. In eoſdem Monodia hiſtorici. Capita ad Phocam perferuntur, & in campo militibus ſpectanda proponuntur. Quibus ſupplicijs interfectores, & exercitus rebellis, cadiumq; ſuffragator diuinitus interierint. Sub Heraclio duo tantùm reliqui. Imperium Romanum in diuturnis poſt necem Mauricij ærumnis volutatum.

ΤΑ μὲν οὖν σώματα τῶν τεθνεώτων ἐπιδάκρυον παίγνιον τοῖς τῆς θαλάσσης ἀκοντίζονται κύμασι. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ ῥεῖθρον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ θαλάττιον ποτὲ τῇ χέρσῳ τὰ νεοσφαγῆ φιλοτιμούμενον σώματα, ποτὲ φιλοστρόφοις ἴσοιν ἐνταφιάσμασι, πρὸς τὴν ὑποδεξαμένην ἐναγκαλιζόμενον θάλατταν. θεατρίζεται τοίνυν τοῖς ὄχλοις τὰ τῆς βασιλικῆς συμφορᾶς, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον οἰκειότερον, τὰ περὶ τὴν οἰκουμένην συμπτώματα. οἵ τε τῆς Χαλκηδόνος αἰγιαλοὶ ἐπληροῦντο τῶν ὄχλων, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀνοίας τὴν ἱστορίαν ἐλάμβανον, πίνακας δυστυχημάτων τινὰς τὰ τῆς θαλάττης ἀτενίζοντες κύματα, γυμνὰ τὰ τῶν βασιλέων σώματα θεατρίζοντα. τούτων δή που ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ᾀδομένων ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς τυραννίδος ληξάσης, πληροῦται δακρύων ὁ ξύλλογος. μονονουχὶ ἐπ' ὄψεσι πάντων εἶναι δοκούντων τῶν βασιλικῶν συμφορῶν. διά τοι τοῦτο ὁ τῆς ἱστορίας πατὴρ τὸ ἀκροατήριον θεασάμενος ἅπαν ὑπὸ τῶν δακρύων περιρρεόμενον, διὰ

OCciſorum corpora, flebile ludibrium, fluctibus marinis obiecta ſunt. Licebatq; videre recens neci data nunc ad littus quaſi data opera appelli: nunc reciproco fluctu complexa, rurſum in mare abripi. Caſus igitur calamitatis imperatoriæ, ſeu, vt verius dicã, totius orbis, ecu in theatro ſpectandi argumentum populo præbuerunt. Complebantur Chalcedonis littora ſpectantium turbis; cognoſcebántque ibi quid effeciſſet ſua, hoc eſt, popularis amentia, fluctus marinos nuda Imperatorum corpora oſtentantes, tanquam tabulas quaſdam infortuniorum, miſeriarumque contemplantes. Cum iſta hiſtoricus de loco ſuperiore ſublato iam tyranno Phoca recitaſſet, concio ſe in lacrymas effudit, quaſi oculis ipſis tantam Imperatorum calamitatem aſpiceret. Quocirca cum totum cõuentum in fletus, & lamenta ſolutum cerneret, intercisa narratione, extempora-

τῶν θρήνων, ἐγκοπὴν τοῖς ἀφηγήμασιν ἐμβαλών, αὐτοσχεδίοις τισὶν ὀδυρμοῖς, τάδε τοῖς συνεληλυθόσι παρέθετο.

nea quadam lamentatione hæc ad auditores inſuper eſt prolocutus.

Μονῳδία τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τοῖς τῷ Μαυρικίῳ συγκεκυρηκόσιν.

Monodia ſcriptoris ſuper his, quæ Mauricio contigerunt.

,, Θέατρον, καὶ βῆμα, καὶ παρρησία,
,, συμπενθείτω μοι σήμερον. παιανι-
,, ζέτω δὲ τραγῳδία καὶ δάκρυον.
,, ἐξαλλέσθω δὲ κατορχούμενος θρῆνος,
,, τηλικαύτης κατηφείας ἑορτῇ θρη-
,, σκευόμενος καὶ τιμώμενος. ἀποκ-
,, ρεάσθωσαν οἱ λόγοι τῶν κρότων, τὴν
,, εὐφημίαν αἱ μοῦσαι, τὸ λευκὸν ἀθῆναι
,, τριβώνιον. χηρεύουσι γὰρ ἀρεταί. καὶ τὸν
,, ἑαυτῶν ἀναζητοῦσιν ἡνίοχον, ῥαγδαίου
,, φθόνου τινός, τὸν ἐκείνου διαρρήξαν-
,, τος ἄξονα. ἄνδρες θεαταί. ἀλλ' εἴθε
,, μὴ τηλικούτων κακῶν γεγόνατε μάρ-
,, τυρες, ἰλιὰς κακῶν ἡ ὑπόθεσις, ἐριν-
,, νύες τῷ λόγῳ χορός. ἡ δὲ σκηνή μοι
,, τοῦ δράματος τάφος ἐπίσημος.

THeatrum, ſuggeſtus, & licentia hodie mecum lugeant. Tragœdia, & lacrymæ diem feſtum agant. Lamentum, tantæ mœſtitudinis feſto cultum & honoratum exiliat ac tripudiet. Applauſus præcidantur. Deſinant prædicare Muſæ. Album pallium deponant Athenæ. Viduæ ac deſertæ ſunt virtutes, ſuumque aurigam requirunt, cuius currum impetus quidam inuidiæ diſrupit. Vtinam auditores ne tantorum malorum teſtes eſſetis. Iliade incommodorū laboramus. Erinnyes chori partes agunt. Illuſtris tumulus, eſt mihi ſcena dramaris.

Cætera huius monodiæ (vt auctor appellat) deſiderantur.

Ὁ μὲν οὖν Λίλιος (οὗτος γὰρ ὑπὸ τοῦ τυράννου τὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπεπίστευτο φόνον) διαπορθμεύει τὰς τῶν ἀνῃρημένων πρὸς τὸν τύραννον κεφαλάς. εἶτα πρὸς τὸ πεδίον τὸ ἀνακείμενον ἐν τῷ λεγομένῳ ἑβδόμῳ, ὃν κάμπον Ῥωμαῖοι κατονομάζουσι, τοῖς τυραννοῖς στρατιαῖς τὴν τῶν βασιλέων

Lilius igitur trucidationi huic Imperatoris à tyranno præpoſitus, occiſorū capita ad eum apportat. Deinde in campo tyrannicis militibus Imperatorū cædem, propoſitis ad ſpectaculum capitibus promulgat. Oportebat enim deteſtandi ſceleris etiā ſpectando participem fieri crudelem

σηλιτεύει ἀναίρεσιν ἔδει γὰρ τοῦ μύσους καὶ διὰ τῆς θεοσεβείας μεταχεῖν, τὸ ἀφιλάνθρωπον στράτευμα, ἵνα καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τούτῳ καταμανέντας, ἡ μισοπόνηρος τοῦ θεοῦ, καὶ ἀδέκαστος κρίσις τοῖς τῆς ἀνταποδόσεως συγηνεύσῃ δικτύοις. ἅπαντες γὰρ οἱ τῶν παλαμναίων στρατοπέδων ἐκείνων· μεγίστοις τε καὶ ποικίλοις περιπεπλωκότες κακοῖς τὸν τῆδε βίον κατέλυσαν. τοῦ περσικοῦ γὰρ λαβόντος παῤῥησίας πολέμου, θεηλάτοις ὥσιν ἀπειλαῖς τῶν κακῶν ἐπιχειρῶν ἐκείνων κατεκληροδοτήσαντο τὴν ἀντίδοσιν, ποτὲ μὲν πυρὶ οὐρανόθεν βαλλόμενοι κατὰ τὴν τῆς παρατάξεως ὥραν, ἄλλοτε λιμοῖς, καὶ περινομῇ ἀναλισκόμενοι· οἱ δὲ πλεῖστοι στόματι ῥομφαίας, καὶ ξίφους παραδιδόμενοι, τὴν φιλάμαρτον ταύτην ζωὴν κατεστρέψαντο, καὶ οὐ πρότερον πέρσαις τὰ τῆς νίκης ἀπέλιπε, πρὶν αὖ εἰς τὸ παντελὲς διεφθάρη ἡ φιλοτύραννος ἐκείνη καὶ ἀνοσιωτάτη πληθύς. ἱκανὸν δὲ τῷ τεκμηριῶσαι τὸ λεχθησόμενον (διὰ γὰρ τοῦ λόγου τὴν πίστωσιν, τὴν συνέχειαν τῶν παρηκολουθηκότων μικρὸν ὑποκλέψομεν) ὁπηνίκα πρὸς τὸν ῥαζάτην τὸν πόλεμον ἐποιήσατο ὁ αὐτοκράτωρ ἡράκλειος, ἐξέτασιν τοῦ ὁπλιτικοῦ ἀνακρίνας, δύο καὶ μόνους στρατιώτας τοῦ φιλοτυράννου πλήθους ὑπολελειμμένους ἐξεῦρε, καί τοι μὴ πολλῶν μεσολαβησάντων τῶν χρόνων. ἐπεὶ δὲ νεοχμώσειν ἑτέρας ὁ χρόνος δυνάμεις, τό τι κακὸν κατηναλῶτο, τὰ τῆς εὐπραγίας μεταπίπτει τοῖς πέρσαις, καὶ ἀναιροῦνται

delem immanemque exercitum: vt ita omnes, qui in eo perpetrando inſaniuiſſent, Dei iudicium, cui odio eſt improbitas omnis, quodq; nullis muneribus corrumpi poteſt, idem retributionis recte inuolueret. Omnes quippe de copiis illis ſanguinariis, ſummis, & diuerſis ærumnarum generibus impliciti diſperierunt. Nam Perſis denuò ad armorum ſumendorum libertatem redeuntibus, Deo vindice, quæ male auſi fuerant, eorum pœnas meritas perſoluerunt; aliiſq; in conflictu, aliis fulminum ignibus, aliis fame, & ſeruitute perditis, plurimi in ore gladij vitam hanc peccatis obnoxiam finiuerunt. Nec prius Perſæ victorias referre deſierunt, quam tyranni ſtudioſus ille, ſceleratiſsimuſq; exercitus omnino ac funditus conſumptus eſt. Cui rei ſatis argumenti conciliat, quod ſubiungemus: nam fidei gratia ſeriem conſequentium paulùm interrumpemus. Quando Heraclius Imperator expeditione aduerſus Raxatē ſuſcepta exercitum recenſuit, re inquiſita duos dūtaxat milites ex illa multitudine quę tyranno fauerat ſuperſtites inuenit, tametſi anni nō multi interceſsiſſent. Verùm vbi tempore procedente nouas copias Romani ſunt adepti, & exercitus ille improbus euanuit, Perſarum fœlicitate cōmutata, Ba-

 bylonius

ὁ βαβυλώνιος δράκων, ὁ τοῦ ὁρμίσδου χοσρόης, καὶ ὁ περσικὸς κατεπαύετο πόλεμος. ἀλλ' ἐπὶ τὰς τοῦ τυραννίδος πράξεις τακτικῶς ἀναδράμωμεν, ἵνα μὴ διλογῶμεν ταῖς παρεκβάσεσιν. οὐ διέλιπε γὰρ ἐξ ἐκείνου καιροῦ μέχρι τῶν χρόνων τῶν καθ' ἡμᾶς τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἀποτελέσματα ποικίλα τε καὶ ἐξαίσια, καὶ τῷ μεγέθει ἀνυπομόνητα.

bylonius ille draco, Choſroes Hormiſdæ filius interfectus eſt, & bellum Perſicum cõquieuit. Sed ne gemina digreſsione vtamur, ad tyrãni facinora redeamus. Sanè ab occiſo Mauricio vſq; ad noſtra tempora Romanorũ imperio clades variæ, & ingentes, ipſaque magnitudine intolerandæ nunquam defuerunt.

CAPVT XIII.

Phocas Petrum Mauricij fratrem, Comentiolum, & alios interimit. Theodoſius, & Lardys ab Alexandro, tyranni iuſſu trucidantur. Narratio falſa de Theodoſio, quo pacto creditus ſit necem effugiſſe, & diuerſa loca peragraſſe. Statua Alexandriæ Mauricij cædem nuntiarunt. Die nono ſuper eadem nuntius in vrbem allatus. Egregia quædam Mauricij præconia.

Ὁ δὲ τύραννος (πρὸς γὰρ τὸν λόγον ἐπανίεμαι) καταμεθυσθεὶς τοῖς ἀσεβήμασι, πρὸς ἑτέρους ἐκβακχεύεται φόνους, καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ μαυρικίου τὸν ἑαυτοῦ στρατηγὸν ἀποτέμνει τῷ ξίφει. ἀναιρεῖταί τε καὶ κομεντίολος ἐκεῖνος, ὃν πολλάκις ὁ λόγος στρατηγὸν τῆς εὐρώπης ἀνέδειξε. ναὶ δὴ καὶ γεώργιος ὁ τοῦ φιλιππικοῦ ὑποστράτηγος. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ πραισεντῖνος, ὁ τὰς τοῦ πέτρου πεπιστευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰώθασιν οἱ Ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν. Ὁ μὲν οὖν θεοδόσιος ἀναζεύξας ὁ μαυρικίου παῖς τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς τὸν ναὸν καταφεύγει αὐτονόμου τοῦ μάρτυρος. ἀκηκοὼς τοίνυν τοῦτο ὁ τύραννος, τὸν ἀλέξανδρον πέπομφεν ἀποσφάξαι τὸν παῖδα. τοιγαροῦν ὁ ἀλέξανδρος ἀναιρεῖ θεοδόσιον. τόν τε λεγόμενον παρὰ τῷ πλήθει λάρδυν

Tyrannus (vt ad intermiſſa nos referamus) impietate ebrius, ad alias cædes perpetrandas furit. Inprimis Petro Mauricij germano, eiuſdemque duci ceruices præcidit. Tollitur è medio etiam Cométiolus, quem Europæ ducem fuiſſe, toties oſtendimus. Præterea Philippici hypoſtrategus Georgius. Item Præſentinus Petro à conſiliis, quem Romani Domeſticum vocant. Theodoſius Mauricij filius rediens, in ædem martyris Autonomi confugit. Quo audito, tyrannus Alexandrum ad adoleſcentem obtruncandum mittit. Obtruncatur. Inſuper Lardyn in locum διάδρομον perducit.

εἰς τοὺς λεγομένους διαδρόμους μεταγαγὼν, διαφθείρει τῷ ξίφει. λόγος δὲ, ὑπό τινων τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ Γερμανοῦ χρηματίσασθαι φεῖδοι τῶν κινδύνων. διά τοι τοῦτο ἀποσχέσθαι φασὶ τὸν Ἀλέξανδρον τῆς Θεοδοσίου φθορᾶς· ἕτερον δὲ προσεοικότα αὐτῷ ἀνελεῖν. καὶ τοῦτον αὐτὸν τὸν Θεοδόσιον τὸν παράδοξον τοῦτον κίνδυνον προσφυγόντα, τῆς ἑώας τόπους ἀμεῖψαι πολλούς. εἶτα ἐς ὕστερον πρὸς τῇ Κολχίδι γενέσθαι. μετὰ τοῦτο πρὸς τὰς ἐρήμους τῶν βαρβάρων μεταχωρήσαντος, μαλακισθέντα τὸ σῶμα, καταστρέψαι τὸν βίον. ὁ μὲν οὖν λόγος οὗτος ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διήχησε· πλὴν δέ τις αὐτὸν βάρβαρος ἀπεκύησεν. ὡς γὰρ οἷόν τε ἦν, τὴν περὶ τούτου ταλαιπωρήσαντες ζήτησιν, μετεσχηκότα τῆς ἀναιρέσεως καὶ τὸν Θεοδόσιον εὕρομεν. ἐξιτήλῳ γὰρ τεκμηρίῳ νεανιεύονται, οἱ μὴ τεθνάναι τὸν παῖδα ἐπαγγελλόμενοι. λόγος γὰρ αὐτοῖς, μόνην ἀνεπίδεικτον τῶν ἀνῃρημένων τὴν κεφαλὴν γεγενῆσθαι Θεοδοσίου τοῦ αὐτοκράτορος. οὐκ αὖ δὲ περιοψόμεθα τὰ τῆς παραδόξου διηγήσεως ἄξια. κατὰ γὰρ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναιρέσεως Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος, συμβαίνει κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀξιαφήγητόν τι ἔργον, πινάκων συγγραφῆς λίαν ἐπάξιον. ἐδέησε γὰρ ἄνδρά τινα τῶν ἐς κάλλος γραφόντων, ὃν ἐν συνηθείᾳ φωνῆς καλλιγράφον ὀνομάζει τὰ πλήθη, γνώριμον καὶ ἡμῖν καθεστῶτα, μέχρι τετάρτης φυλακῆς τῆς νυκτὸς εἰς οἰκίαν

ducit, ibiq; eum gladio mactat. Rumor autem à quibuſdam diſſeminatus eſt, Alexandrum à Germano impendentis ſibi periculi admonitum, Theodoſio peperciſſe, aliumque in eius locum, ei ſimilem necauiſſe, eumque ipſum Theodoſium hoc inopinato diſcrimine elapſum, varia orientis loca peragraſſe: poſtea in Colchidem veniſſe: deinde in ſolitudines barbarorum tranſgreſſum, incommoda valetudine laboraſſe, ac deceſsiſſe. Hic rumor omnes imperij regiones peruagatus eſt: cuius auctor barbarus neſcio quis fuit. Nos quidem quantum potuimus, in huius rei inquiſitione laborantes, etiam illum occiſum eſſe inuenimus. Friuolo ſanè argumento ineptiunt, qui cum euaſiſſe perſuadere aliis volunt. Aiunt enim, ex interemptis tantummodo eius caput non apparuiſſe. Inopinatam porrò rem, & notitiæ meritò tradendam, exponere hoc loco non grauabimur. Quo die interfectus eſt Mauricius, eo ipſo die Alexandriæ res narratu, & ſcriptu dignißima contigit. Virum quendam eleganter efformantem ductus literarum (quem vulgus voce iuncta Calligraphum nominat, quem & nos cognouimus) vſque ad quartam vigiliam noctis in cuiuſdã mercatoris ędibus peruigilare opor-

ξενὸς καταπαννυχίζεσθαι. τούτῳ γὰρ δὴ τῷ ἐμπόρῳ πάννυχος ἦν ὁ πανήγυρις. ἑβδομαίαν γὰρ ἡμέραν ἦγε τὸ γύναιον, ἄρρεν παιδίον τῷ ἀνδρὶ λοχευσάμενον. συνήθες γοῦν τοῖς ἐγχωρίοις, ἐπὶ τοῖς λοχευομένοις παιδίοις ἑβδομαίαν ἄγουσι τὴν ἡμέραν, συμποσίαν ἑορτῆς καταπαννυχίζεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν τὰ τοῦ δείπνου τῷ ἐμπόρῳ κόρον καθυπέβαλλε, διαλύεται ἡ ἑστίασις, καὶ τῆς τοῦ ἐμπόρου οἰκίας ὁ εἰς κάλλος γραφῶν ἀποφοιτᾷ. μεσούσης τοίνυν νυκτὸς, καὶ γινόμενος κατὰ τὸ λεγόμενον τῆς πόλεως τόχαιον (χῶρος δ' οὗτος τῆς ἀλεξανδρείας ἐπίσημος) ὁρᾷ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἀνδριάντων ἐκ τῶν βωμῶν καθερπύσαντας, καὶ μεγίστην αὐτοὺς ἀφιέντας φωνὴν ἐξ ὀνόματος κλῆσιν τὸν ἄνδρα προσαγορεύσαντας, διηγουμένους τε μεγάλῃ, καὶ συντόμῳ φωνῇ τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν παρηκολουθηκότα συμπτώματα μαυρικίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ὁ μὲν οὖν ἀνὴρ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας φόβῳ πολλῷ συσχεθεὶς, οἴκαδε γίνεται. ὄρθριός τε γενόμενος, τοῖς περὶ τὸ λεγόμενον αὐγουστάλιον, ταῦτα δὴ τὰ φοβερὰ διέξεισιν ἀφηγήματα. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὸν τῆς αἰγύπτου ἔπαρχον τὸ ἄκουσμα γέγονε (πέτρος δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς αἰγυπτιακῆς ἡγεμονίας τὰς ἡνίας διεῖθυνεν, ὃς καὶ συνήπτετο πρὸς γένος ἡμῖν) μετάκλητος γίνεται παραβύστῳ ὁ τῶν ἀνδριάντων γενόμενος ἀκουστής. ὁ δ' ἡγεμὼν ἀνετάσας τοῦτον τὰ ῥήματα, καὶ θαυμάσας τὴν τῶν ἀφηγηθέντων τὴν ἔκθεσιν, τῷ εἰς κάλλος γράφοντι ἐπετίμησε, μὴ μεταθεῖναι, ἐφ' ἕτερον τὰ μυστικὰ ταῦτα, καὶ ἀπόρρητα διηγήματα.

tebat: nam ibidem tota nox feſta agebatur, quod eius vxor ſeptimum iam diem à partu pueri maſculi agebat. Habent quippe morem indigenæ, vt natis maribus diem ſeptimum ſolennem agentes, noctem quam longa eſt, luxu & conuiuio traducant. Cui vbi mercator finem fecit, & cætus cõuiuialis ſolutus eſt, Calligraphus ex ædibus abit. Nocte autem media cum in regionem vrbis celebrẽ veniſſet, Tychæum nomine, nobiliores ſtatuas baſibus ſuis dimotas cernit, ſeſeque clariſsimè nominatim appellantes audit, magnaque voce, & tribus verbis nuntiantes, quid illo die calamitatis Mauricio Imper. accidiſſet. Ille inexpectato viſo pauefactus, domum venit, & manè Auguſtali terriculamentum iſtuc commemorat. Quod vbi ad aures Præfecti Aegypti perlatum eſt, (Petrus eo tempore prouinciam illam regebat, generis propinquitate nobiſcum coniunctus) clam illũ qui ſtatuas loquentes audiuerat, acceerſit. Quem vt diligenter percunctatus, & quæ narrabat admiratus eſt, vetuit cuiquam alteri hæc arcana, & ſilentio tegenda patefacere: notatoque die ille, euentum rei eſt præſtolatus. Die

nono

ταύτην τὴν ἡμέραν τοίνυν ἀπογραψάμενος ἐκείνην ὁ τῆς αἰγύπτου ἡγεμὼν ἐκαραδόκει τὴν ἔκβασιν. ἐνάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἄγγελος εἰς τὴν ἀλεξανδρείαν παραγίνεται, μηνύων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν ἀναίρεσιν μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος. τῶν τοίνυν προμεμηνυμένων διὰ τῶν ἀνδριάντων, ἢ δαιμόνων εἰπεῖν οἰκειότερον, ὡς διέγνω τὰς ἐκβάσεις ὁ πέτρος, ἐς τὸ φανερὸν τὴν προαγόρευσιν ἐθριάμβευσε. τόν τε εἰς κάλλος γράφοντα ἐς μέσον προὐβάλλετο, καὶ κύριον αὐτὸν τῆς ἱστορίας ἐδείκνυε. πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα κατὰ τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν τῆς τῶν μελλόντων προαγορεύσεως θαύματα γίνεται, ἃ εἰ διεξοδικώτερον ἀναγράφειν ἐγχειρήσομεν, ὁ πᾶς ἡμᾶς αἰὼν ἀπολείψειε. μὲν οὖν λέγεται τὸν μαυρίκιον φιλοτίμως ἔχειν περὶ τὴν τῶν λόγων μεγαλοπρέπειαν, τιμᾶν τε λίαν λαμπρῶς τοὺς ἐνηθληκότας περὶ τὰ κάλλιστα τῶν μαθημάτων. τοῦτον δείμασθαι καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ταρσοῦ ἱερὸν παύλου τοῦ κίλικος τοῦ κατευαγγελισαμένου ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ σχεδὸν τὸ σωτήριόν τε καὶ παράδοξον κήρυγμα χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ἀναφέρεται δὲ καὶ τὴν τρίτην μοῖραν τῶν φόρων συγχωρῆσαι τοῖς ὑπηκόοις τὸν βασιλέα μαυρίκιον, τάλαντά τε τριάκοντα τοῖς βυζαντίοις φιλοτιμήσασθαι, ὅπως τὴν τῶν ὑδάτων ὁλκὴν νεουργήσωντο.

nono venit Alexandriam, qui eandem Mauricij, vt paucis dicam, diuulgat. Petrus itaque vt eorum quæ per ſtatuas, ſeu, vt conuenientius loquar, per dæmones prænuntiata erant, exitum cognouit, prædictionem quoq; diuulgauit, Calligraphumque narrationis auctorem in medium produxit. Multa quidem & alia, eaq; mirabilia in futurum Romano imperio prædicta ſunt, quæ ſi diſertius explanare velimus, nullum tempus nobis ſuffecerit. Quin etiam prædicatur Mauricius eloquentiæ fuiſſe cupidiſſimus, quique in artibus liberalibus deſudaſſent, eos honoribus inſignibus cumulaſſe. Aedificaſſe item Tarſi templum Paulo Cilici, qui toto pœne orbe ſalutariter Euangelium Chriſti Ieſu vnigeniti filij Dei diſſeminauit. Inſuper tertiam partem vectigalium ſubditis remiſiſſe, & Byzantiis ad aquæductus renouandos triginta talenta donauiſſe.

CAPVT

CAPVT XIV.

De corpore S. Euphemiæ martyris Chalcedone miraculum: ſudor videlicet ſanguineus in die anniuerſario eius martyrij: qui ſpongiis collectus in vaſculis populo diſpertitur. Quo pacto Mauricius incredulus, fidem cum multis lachrymis habuerit, & ſumma in poſterum veneratione martyrem proſecutus ſit.

Μὴ παραδράμοι δὲ τοὺς φιλοϊστόρας ἐν τὸ κατὰ τὴν εὐφημίαν τὴν μάρτυρα παραδόξως συμβεβηκότα κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ. ἀλλά τι μικρὸν παρεκτείνωμεν τὸν λόγον. τὰ γὰρ θείας ἐλλάμψεως διηγήματα τετυχότα, πολλὴν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων τὴν παρ᾽ ἑαυτῶν φιλοτιμοῦνται ὠφέλειαν. χαλκηδὼν πόλις καθίδρυται ἐπὶ στόματος πόντου, ἐς τὸ ἀντιπέρας τοῦ τῶν βυζαντίων πολίσματος. ἐν ταύτῃ νεὼς ἵδρυται εὐφημίας τῆς μάρτυρος. ἔνθα πρεσβύτης λόγος καθέστηκε, τὸ πανίερον σῶμα ἐπὶ σηκῷ κατατεθεῖσθαι τῆς μάρτυρος. γίνεται τοιγαροῦν καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ κατ᾽ αὐτὴν μαρτυρίου σημεῖον παραδοξότατον, καὶ τοῖς μὴ τεθεαμένοις συλλήβδην εἰπεῖν ἀπιστότατον, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς θείας ἐνεργείας ἐκείνης. τετρακοσίοις γὰρ ἤδη που ἐνιαυτοῖς ἐν τῷ τάφῳ ἐγκειμένου τοῦ σώματος, κατὰ τὴν προηγορευθεῖσαν ἡμέραν ἐπ᾽ ὄψεσι τῶν ὄχλων ὁ τῆς ἱερατικῆς τῶν αὐτόθι προεστὼς ἐκκλησίας, σπόγγοις ἀπὸ σώματος τεθνεῶτος πηγὰς αἱμάτων ἀρύεται. καὶ ἴδοις ἂν ὡς ἀπό τινος σώματος

NOn decet etiam hiſtoriarum cupidos præterire, quæ illo tempore circa martyrem Euphemiam præter hominum opinionem geſta ſunt. Aliquantum igitur orationem producamus. Etenim narrationes, quæ mentes diuina quadam claritate illuminant, non mediocrem vtilitatem audientibus ingenerare conſueuerunt. Chalcedon vrbs eſt ad oſtium ponti ſita, exaduerſo Byzantij. In ea templum eſt ſanctæ Euphemiæ martyris, vbi eiuſdem ſacratiſsimum corpus in arca aſſeruari, inde à maioribus ad nos fama peruenit. In annos porrò ſingulos, die quo martyrium obiit, res maximè admiranda editur: & vt breuiter dicam, iis qui non viderunt, minimè credibilis, propter diuini illius operis excellentiam. Nam cum eius corpus iam annis quadringentis in monumento iaceat, die tamen, de quo dicebamus, in conſpectu omnium, loci Epiſcopus, ſpongiis à corpore mortuo plurimũ ſanguinis colligit. Videas non ſecus quam è recens occiſo corpore vulnerum tabo

προσφαγοὺς ἰχῶρι ἐντεραιμάτων ἀνα-
μεμιγμένα τὰ αἵματι, μύροις συγ-
κεκραμένα αὐτοφυέσι ἴσοι. καὶ τού-
των τὰς διανομὰς ἐπὶ σκευῶν ἐξ ὑέ-
λου πεποιημένων μικρῶν τοῖς ὄχλοις
τὸν ἱερέα ποιούμενον. εἰσέρχεται τοί-
νυν εἰς τὸν βασιλέα μαυρίκιον ἔννοιά
τις τῷ δυοκαιδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐ-
τοκρατορικῆς ἐξουσίας καὶ ῥαθυμία
περὶ τὰ θεῖα ψυχῆς, καὶ σμικρολο-
γεῖται τὰ θαύματα, καὶ ἀποδοκιμά-
ζεται παρ' αὐτῷ τὸ παράδοξον, καὶ
ῥαδιουργικῆς ἐπινοίας ἀνθρώπων
ἀνατίθησι τὸ μυστήριον. ἀπογυμνοῦται
τοίνυν τὸν ἀργύρειον κόσμον ὁ τά-
φος, καὶ περιφρουρεῖται ταῖς σφρα-
γῖσι τὸ μνῆμα. οὕτω γὰρ τὸ τῆς ἀπι-
στίας θράσος ἠβούλετο. ἐπεὶ δ' ἡ
κυρία ἐπιδήμει ἡμέρα, βασανίζεται
τὸ ἀπόρρητον, ἐξετάζεται τὸ μυστή-
ριον, τὰ θαύματα δοκιμάζεται, καὶ
γίνεται τῆς ἑαυτῆς δυνάμεως. διὰ
τῶν θαυμάτων ἀπείγραφος μάρ-
τυς, καὶ πάλιν μεμυρισμένων αἱμά-
των ἀπὸ τοῦ μνήματος πηγάζουσιν
ὀφθαλμοὶ, καὶ βλύζει ταῖς ἐκπομ-
παῖς τὸ μυστήριον, καὶ πιαίνονται σπόγ-
γοι εὐωδίας αἱμάτων, καὶ πολυ-
πλασιάζει ἡ μάρτυς τὴν ἔκροιαν.
οὐκ οἶδε γὰρ γνώσεως φθονῆσαι θεὸς
ἀπιστούμενος. οὕτω μὲν οὖν ἡ μάρτυς
ἐπαιδαγώγει τοῦ βασιλέως τὸ ἄπι-
στον. ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἀντιπέμπει ταῖς τῶν αἱμάτων ἐκβλύσεσι τὴν τῶν δα-
κρύων ἐπίχυσιν, καὶ ταῖς ἐκροίαις τῶν μύρων ἀντιδίδωσι τῶν ὀμμάτων

tabo commiſtam erumpere vim ſanguinum, vnguenta, nulla arte comparata redolentium, & per vaſcula vitrea ab eodem aduentantibus diſtribui. Mauricium igitur duodecimum iam annum imperantem, ſubit imbellis, & ignaua quædam circa res diuinas cogitatio, extenuatque & reiicit tam inſigne miraculum, & myſterium hoc fallacium hominum commentum eſſe aſſerit. Ornamentis igitur argenteis ſepulchrum nudat, & obſignat, id quod incredulitatis audacia poſtulabat. Vbi ſtatus dies affuit, arcanum exploratur: in myſterium inquiritur: miraculum probatur: fitque martyr ſuæ virtutis hoc admirando opere teſtis omni exceptione maior, iterumque ſanguine vnguentifero meatus corporis per monumentum, inſtar fontium fluit, & ſcaturit emiſsionibus myſterium, odoreque cruoris ſuauiter ſpirantis ſpongiæ imbuuntur. Eum fluxum tum martyr adauxit. Deus enim, quamuis illi non credatur, non tamen hominibus cognitionem ſuæ virtutis & bonitatis inuidet. Atque ita martyr incredulitatem Imperatoris ſapere docuit: qui ſanguinis emanationibus lachrymarum effuſiones remiſit: & flu-

τὸν ὄμβρον, θαυμαστὸς φάσκων ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ λίαν νενεχόντως πρὸς τὴν παρέκβασιν ἤδομεν, ἀναμνησθῆναι καὶ τῆς ὑπογραφῆς ὁ καιρὸς, καὶ τὰ περὶ τὴν τυραννίδα γεγενημένα διεξοδικώτερον ἀναγράψασθαι.

entibus vnguentis imbres oculorum ſuorum rependit, *mirabilis, inquiens, Deus in ſanctis ſuis.* Poſteaquam igitur non imprudenter digreſsi ſumus, tempus monet, vt deſcriptionis noſtræ recordati, quę in tyrannide euenerunt, enucleatius perſequamur.

CAPVT XV.

Conſtantinam Auguſtam cum tribus filiabus in priuatas ædes contrudit Phocas: Choſroen de ſua creatione, additis muneribus certiorem facit. Apud Daram Legatus Lilius à Germano præſidij Præfecto ſplendidè excipitur, & quid ibi contigerit. Choſroes Mauricij vlciſcendi, bellum Romanis infert. Lilius in Perſide retentus, parum beneuolè tractatur. Rumor de Theodoſio adhuc viuo tyrannum terret: vnde Alexandrum, vt imperata non exſecutum, ſua manu obtruncat.

Κωνσταντίνην τοιγαροῦν τὴν παῖδα Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος ἅμα ταῖς θυγατράσιν ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ τινὶ κατάκλειστον ὁ τύραννος ἐποιήσατο. Λέοντος δ᾽ ὁ οἶκος προσηγόρευτο. μηνὶ δὲ πέμπτῳ καὶ γράμμασι τὴν ἑαυτοῦ ἀναγόρευσιν ζωγράξας ὁ τύραννος, πρὸς Χοσρόην ἐξέπεμπεν, Λίλιον ἄγγελον τῆς τυραννικῆς χειροτονίας προχειρισάμενος. τοῦτο γὰρ εἴθισται Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις ποιεῖν, ὁπηνίκα τῆς βασιλείου ἐπιβῶσι δυνάμεως. ὁ μὲν Λίλιος βασιλικὰ δῶρα ἐπιφερόμενος, ἐς τὸ Δάρας παραγίνεται. τοῦτον ὁ γερμανὸς (ἀνὴρ δ᾽ οὗτος τῇ τῶν ὑπάτων ἀξίᾳ κοσμούμενος, τήν τε τοῦ συντεταγμένου αὐτόθι στρατοπέδου

CОnſtantinam itaque Tiberij Imperatoris filiam, vnà cum tribus filiabus in priuatam domum, Leonis dictam, tyrannus includit. Menſe quinto literis ſcriptis Choſroeri de ſua inauguratione, Lilio huius tyrannicæ creationis delecto nuntio monet. Sic enim & Romani, & Perſæ ſolent, cum in regiæ dignitatis gradu collocantur. Lilius cum muneribus imperatoriis Daram venit: quem Germanus conſularis, & præſidij illic præfecturam ſortitus, magnifico apparatu excipit. Paulo etiam ante occupa-

tam

λαχῶν ἐπιμέλειαν) περιφανῶς λίαν εἰσεδέξατο. πρότερος γὰρ βραχέος τῆς τυραννίδος καιροῦ, χοσρόου τοῦ περσῶν βασιλέως ἀπεχθανομένου τῷ πολεμάρχῳ ναρσῇ, ὁ αὐτοκράτωρ μαυρίκιος ἀποπαύει τῆς περιφρουρᾶς τοῦ δάρας τὸν ἡγεμόνα ναρσῆν, καὶ γερμανὸν ἀντικαθίστησιν, ἐντεῦθεν ὁ μαυρίκιος ἐθέλων κατευνάσαι τὴν βαβυλώνιον χαλεπότητα. ἱππαζομένων τοιγαροῦν, καὶ ξυνωρίδα πεποιημένων γερμανοῦ καὶ λιλίου, στρατιώτης ἀνὴρ πλήττει τῷ ξίφει ὑπὸ τρίτην ὥραν τὸν γερμανὸν ἱππαζόμενον. ὁ μὲν οὖν γερμανὸς ἀποβὰς τοῦ ἵππου, φοράδην οἴκαδε παραγίνεται. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐν καιρίῳ τὰ περὶ τὴν καταφορὰν εὐδοκίμησεν, ὀλίγαις ἡμέραις ὁ γερμανὸς ἀκέσατο τὴν πληγήν. ὑπὸ τοίνυν φαρμάκων βελτιωθείς, ἑστιάσας τὸν λίλιον λίαν ἐπισήμως, πρὸς χοσρόην παρέπεμψεν. ὁ μὲν οὖν χοσρόης ὑπόθεσιν πολέμου τὴν τυραννίδα πραγματευσάμενος, τὴν κοσμοφθόρον ἐκείνην ἐστράτευσε σάλπιγγα, αὕτη γὰρ λυτήριος γέγονε τῆς Ῥωμαίων τε, καὶ περσῶν εὐπραγίας. ἐδόκει γὰρ κατειρωνευόμενος ὁ χοσρόης ἀντέχεσθαι τῆς ὁσίας μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος μνήμης. οὕτω μὲν οὖν ὁ περσικὸς πόλεμος τὴν γένεσιν ἐκληρώσατο. Ὁ δὲ λίλιος διετέλει παρὰ τοῖς πέρσαις σκληραγωγούμενος. κατὰ ταύτας τοίνυν ἡμέρας εἰς τὴν οἰκουμένην πλάνη εἰσερρήσε, καὶ θεοδόσιον οἱ Ῥωμαῖοι μὴ τεθνηκέναι ἐδόξαζον. καὶ γέγονεν τοῦτο καίριον μεγίστων κακῶν, καὶ φόνων εὐθυνίαν ἡ ψευδὴς αὕτη

tam tyrannidem, cum Choſroes Narſi duci infenſus eſſet, Mauricius Narſem Præfectum præſidij Darenſis ordine mouit, Germanumque ei ſubrogauit, cupiens iſto modo Babyloniam iracundiam mitigare. Germano & Lilio equis & bigis in oppidum inuectis, miles quidam die tertio Germanum in equo enſe ferit: quem deſcendentem, domum ſui deportant. Sed quoniam plaga lethalis non erat, paucis diebus ex ea auxiliis adhibitis conualuit. Tum Lilium lautiſsimè ſtructis epulis acceptũ, ad Choſroen dimittit. Choſroes belli cauſſam & inuitamentum ſibi Phocæ tyrannidem ſumens, illud orbi exitioſum claſsicum cecinit, quod Romanorum, Perſarumque fortunas afflixit. Viſus eſt enim planè Choſroes tueri, & aſſerere velle ſanctam Mauricij memoriam. Atque hæc belli Perſici origo fuit. Lilius in Perſide manens, inhumanius tractabatur. Per eoſdem dies error per imperium increbuit, creditumque à Romanis, non interiiſſe Theodoſium; quæ fabula mala maxima, cædesq; plurimas progenuit. Et cum etiam ad regiam

ὑπόθεσις πράγματος ἐστι). τοῦ δὲ λόγου αὐξανομένου πρὸς τὰ βασίλεια, ταράττεται λίαν ὁ τύραννος, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ξίφει διέφθειρεν. ἔδει γὰρ τοὺς συνεργάτας τῆς τυραννίδος τοῦ Φωκᾶ διαφθεῖραι, καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ κακῷ συμμαχήσαντας ἐξαισίοις παραπέμψαι ὀλέθροις. οὐκ οἶδε γὰρ κοινοπραγία κακοῦ τὴν φιλίαν τῶν συμπεφρονηκότων βεβαίαν ἱδρύσασθαι.

vſque pertigiſſet, tyrannus nimiopere conterritus, Alexandrum ſeci dedit. Oportebat nimirum ipſum Phocam adminiſtris ſuæ tyrannidis vitam auferre: quique ſibi ad ſcelus ſubſeruiiſſent, eos ad magnum exitium mittere. Nam in ſocietate maleficij firma ſtabiliſque amicitia non reperitur.

FINIS LIBRI OCTAVI.

IN HI-

IN HISTORIAM THEOPHYLACTI SIMOCATTÆ ANNOTATIONES.

IN DIALOGVM PHILOSOPHIAE, ET HISTORIAE.

TANQVAM filo quodam per labyrinthum] *Minotaurum monſtrum biforme, ex Paſiphaë vxore prognatum, Minos Cretenſium rex labyrintho, Dædali ingenio & opera fabricato incluſit. Ipſum labyrinthum Ouidius 8. lib. Metamorph. ſic deſcribit.*

Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatq́ notas, & lumina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæandrus in vndis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitq́ fluitq́,
Occurrensq́ ſibi venturas aſpicit vndas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare rurſus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixq́ ipſe reuerti
Ad limen potuit, tanta eſt fallacia tecti.

Huic portento Athenienſes quotannis ſeptena nobilium corpora deuoranda mittere, à Minoë victore iuſſi erant: vt tradit etiam Virgilius principio lib. 6. Tertia ſortitione Theſeus miſſus, Minotauro interfecto, filo ad ingreſſum labyrinthi, conſilio Ariadnes Minois filia alligato, quo veſtigia regeret, ex illis ambagibus ſeſe explicauit. Quod his verſibus narrat Catullus poëmate venuſtiſſimo de nupt. Pelei, & Thetidis.

Digitized by Google

Inde pedem victor multa cum laude reflexit,
Errabunda regens tenui veſtigia filo,
Ne labyrintheis è flexibus egredientem
Tecti fruſtraretur inobſeruabilis error.

Res quæpiam plurimum impedita & intricata, labyrinthus vocari ſolet. Quod autem nos ex huiuſcemodi rebus impeditis, intricatisq́ expedit, & extricat, poteſt item παροιμιακῶς *ſeu* Theſæum, ſeu Ariadnæum filum *nominari: idq́ ab iſtis parœmiarum vel architectis, vel collectoribus prætermiſſum eſſe miror.*

Nihil quippe incognitum ducend. pulch. mea, & Cyrenæi ſent.] μηδὲν γὰρ ἄγνωστον ἔχοιμι καλὸν, ὡς ἐμοίγε, καὶ τῷ κυρηναίῳ δοκεῖ. *Hunc Cyrenæum puto eſſe Ariſtippum, à quo philoſophia Cyrenaica, & Cyrenaici propagati. Inter alias eiuſdem* γνώμας *à Laërtio hæc non refertur. Eſt autem veriſſima, nec recondita. Senſus pulchritudinis non eſt ſine iudicio: iudicium præcedit cognitio, ſiue vtrumque horum poſtea verum, ſiue vtrumque falſum ſit. Nam amantibus pulchra videri, quæ pulchra non ſint, affirmat Theocritus.* ἄγνωστα *igitur*, non cognita, *qui tandem poſſunt haberi pulchra? Vulgò etiam dicitur*, ignoti nulla cupido. *Quia ſcilicet ignota non æſtimantur pulchra & præclara. Quæ talia non æſtimantur, nec appetuntur. Vocem* ἔχοιμι *arbitror ſine ſenſus detrimento deleri poſſe, quem impedit potius, quàm adiuuat.*

Tyrannus Calydonius] *Phocam in palatium imperatorium, atq; adeò in imperium nullo iure, & furenter inuadentem, apro Calydonia agros fœdum in modum deuaſtanti bellè comparat. Eum aprum Diana, in primitiarum ſacrificio ab Oeneo rege Aetoliæ ſtudio præterita immiſit. Metamorph. lib. 8. Eundem importuniſſimum, immaniſſimumq; tyrannum mox non minus aptè* de genere cyclopum, *&* centaurum petulantiſſimum *vocat, iiſdem epithetis eundem lib. 8. cap. 10. exornat. Feritatem cyclopum nec legibus parentem, nec deos metuentem Homerus, & Euripides deſcribunt. Vide adagia*, Cyclopica vita, *&*, Cyclopum more. *A moribus item centaurorum, qui legum & iuris contemptores, viribus, & vi agebant omnia, prouerbium eſt* κενταυρικῶς, *de iis, quæ inciuiliter, fe-*

rociter, & crudeliter committuntur. De Phocæ ignauia, ebrioſitate, ſæuitia, libidine, odio in eum multitudinis, digniſſimo flagitiis ſuis exitu, Nicephorus Calliſtus lib. 18. cap. 43. 55. 56. & alij.

E porticu imperatoria] *Ad στοὰ alludit, in qua Zeno docuit: cuius diſcipuli primum quidem à magiſtro Zenonij, poſtmodum ab illa porticu, tanquam ſchola ſua, Stoici ſunt cognominati. Facit autem Simocatta Mauricium philoſophum: ideo eius palatium quaſi στοὰ fuiſſe videri cupit. Et in ipſo etiam vocabulo magnum illi honorem habet, propter diſciplinæ illius rigorem, ac ſanctimoniam. Vnde Zeno cum Theophraſtum à multitudine diſcipulorum audiret commendari: illius chorus, inquit, eſt maior: meus autem melius cantat. Soli enim Stoici vim virtutis tenere: ad Chriſtianos quidem propius illa dogmatum ſeueritate accedere viſi ſunt. Honorificè quoque ſuum Socratem appellat. Socrates autem omnium ſapientiſſimus ab Apolline pronuntiatus eſt.*

Heraclidæ me ſeruarunt] *Propter Heraclium vnum ex tribus interfectoribus Phocæ, & eius in imperio ſucceſſorem hoc dicit: quo imperante hiſtoriam hanc Simocatta compoſuit: quaſi ille è poſteris Herculis fuiſſet, tyrannoq; tollendo ſimile quiddam auo ſuo in monſtris occidendis præſtitiſſet, qui vt illa hominibus, ſic ipſe virtuti & bonis artibus exitium machinatus eſſet. Ex cognatione nominis captatus eſt lepos.*

Attica modulor cantica] *Mihi, & artibus liberalibus locus eſt: hoc enim volunt iſta verba. Nam Athenæ omnium doctrinarum inuentrices. Quis præterea neſcit illa,* Attica facundia, Atticus lepos, Attica Muſa, Attica eloquentia? *Philo, lib.* Quod omnis probus liber. *Quod enim in oculo pupilla, in animo ratio, hoc Athenæ in Græcia.*

Vt Alceſtin aliquam viribus Hercul. reſuſcitauit] *Ex argumento tragœdiæ huius nominis apud Euripidem locus hic illuſtrabitur. Eſt autem ferme iſtiuſmodi. Admeto rege Theſſaliæ iam morituro, Apollo, qui (propter cyclopas videlicet interfectos) Iouis coactu eius armenta pauerat, à Parcis obtinuit, vt alterum tantum viueret, ſi quis morti pro ipſo ſe offerret. Quod cùm ex amicis, ac propinquis*

quis nemo, nec vel pater, vel mater (quanquam ſenes, & capulares) facere vellent, Alceſtis coniux ſeſe obtulit. Hercules interueniens, vbi didicit quod acciderat, ad ſepulchrum acceſſit, mortem diſcedere coëgit, ipſamq; Alceſtin lepidè viro ſuo viuam reſtituit.

Malorum depulſoris] ἀλεξίκακος *quamobrem appellatus ſit Hercules, ex tot eius laboribus cognoſci facilè poteſt: quos quidem nos ex variis poëtis vnum in locum, ad Symbolas noſtras lib. 8. Aeneidos collegimus. Sed plures etiam à mythologis afferuntur. Natalem Comitem præ aliis lege, ſi places.* ἀποπομπαῖοι, ἀποτρόπαιοι, ἀλεξίκακοι θεοὶ. *Dij depulſores, auerſores malorum, peſtiumq; & calamitatum defenſores. Vide Bud. Comment.*

Et hunc crobylum, ſiue plexum capillorum] *Verba iſta,* ſiue plexum capillorum in vertice, *interpretandi cauſſa adiecimus. Eſt porrò* κρώβυλος *Heſychio,* ὁ κόρυμβος τῆς ἐμπλοκῆς, ἡ ἐστιν ἀνλελεγμένη ἀπὸ μέσου τοῦ μετώπου ἐπὶ τὴν κορυφήν. nodus, ſeu nexus capillorum, à fronte media in verticem reductorum, ſeu reuinctorum. *Athenienſes cirris, ſiue plexibus huiuſcemodi capillorum cicadas aureas implicabant, ſeu innodabant, quo ſe per illud inſectum indigenas eſſe teſtarentur. Cicada enim ibi viuit, vbi naſcitur. Vnde* τεττιγοφόροι *dicti. De hac Athenienſium conſuetudine, item de crobylo multa eruditè Hadrianus Iunius lib. de Coma.*

Nec enim vel terrenum ornatum inornatū manere vult] *Græcè ſic eſt.* οὐκ ἐθέλει γὰρ οὔτε τὸν περίγειον κόσμον μένειν ἀκόσμητον. *Arbitror loci totius hanc ſententiam eſſe. Artes ingenuas, quæ ſunt ornamenta quædam terrena, non cæleſtia, etiam ipſas adhuc ornari, & excoli deſiderat. Et vita illi eſt, hoc eſt, ſumma voluptati eſt, in ſapientia iſta terrena excolenda alios operam ac ſtudium ſuum ponere. Ornant homines ſcientia, & ab iiſdem viciſſim ornantur.*

Quæ corpus non habet, in terris philoſophatur] *Nos hanc ſententiam hinc probabiliter elicimus. Ego philoſophia, quæ corpore careo, per hunc Antiſtitem Sergium in terra ſum, & philoſophor. Et rurſus per ipſum (qui eſt quaſi viua, & corporata philoſophia) tanquam homo cum hominibus verſor. Occurrunt interdum quædam i-*

ſtius

ſius generis per hanc hiſtoriam, ad qua intelligenda attentione, & agitatione quadam mentis opus ſit. Gracas voces accipe, & verius aliquid inde prome. ἡ σώματος ἐκτὸς, φιλοσοφεῖ ἐπὶ γῆς, ἡ θεωρία σωματωθεῖσα, μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἄνθρωπος ἀναστρέφεται.

Non velut Ithacens. Vlyſſes obturatis auribus] *Ne cum ſua ſuorumq́ pernicie Sirenum cantibus detineretur Vlyſſes, ſociorum aures cera obturari iuſſit, ſeq́ vinculis arctiſſimis malo alligari, nec, quamuis rogantem, ſolui, donec illa loca prӕternauigaſſet. Homerus Odyſſ.* μ. μυθολογικῶς *ſuauitas illa cantus voluptatum blandimenta ſignificat, aduerſus quӕ aures obturandӕ, & à quibus longius ſemper refugiendum eſt, quandoquidem perniciem afferunt: ſicut Sirenes ſibi operam dantibus afferebant. Lege Natal. Comitem lib.7. cap.13. Prouerbium*, Sirenas prӕternauigare, *de fugiendis voluptatum illecebris, aut declinandis vitiorum occaſionibus. Specie item prouerbij ponitur* Siren *pro illecebra, & vi dicendi. Nôrunt docti, Iſocratem Atticam Sirenem appellatum. A Pauſania in Atticis* νέα Σειρὴν *dicitur Sophocles: cauſſa additur.* εἰώθασι δὲ καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπάγωγον Σειρῆσιν εἰκάζειν. Conſueuerunt etiamnum illecebras poëmatum, ac verborum pellacias ſirenibus aſſimilare.

Τοῦτο ἄγνου τὸ ὕψος] *Vox* ἄγνου *de eodem videtur accipienda, de quo* δένδρον, *quӕ prӕcedit. Sicut ergo arborem ante latam, ita nunc excelſam eſſe dicit, platanum videlicet. Et tamen* ἄγνος *potius frutex eſt, in arborem aſſurgens, latinè vitex. Vide lexicographos. Simocatta quanquam hiſtoricus, eſt tamen, vt comperies, verborum licentia ipſe quoque liberior, & magnum habet cum poëtis commercium.*

Velut inſula quam immenſus, vt eſt apud poëtam, pontus circund.] Vt eſt apud poëtam, *hac de meo adieci: licet enim hoc interpreti, perſpicuitatis cauſſa videlicet. Carmen extat Odyſſ.* κ. *Homero teſte etiam per hiſtoriam non ſemel vtitur: vel potius, Homericis condimentis ſua non ſemel aſpergit.*

* * *

Hh *In prӕa-*

In proœmium, de excellentia & vtilitate Hiſtoriæ.

Ratio multa nobis ornamenta comparauit] *Lege 1. Off. M. Tullij, ab illis verbis.* Homo autem qui rationis eſt particeps, conſequentia cernit, &c. *Admiratur idem præſtantiam, & diuinitatem animi ex effectis eius 1. Tuſcul. Vnde, quæ maximè ad hunc locum pertinent, tranſſcribemus. Quid, illa vis quæ tandem eſt, quæ inueſtigat occulta, quæ inuentio atq; excogitatio dicitur? ex hac ne tibi terrena mortaliq; natura & caduca concreta ea videtur? aut qui primus (quod ſummæ ſapientiæ Pythagoræ viſum eſt) omnibus rebus impoſuit nomina? aut qui diſsipatos homines congregauit, & ad ſocietatem vitæ conuocauit? aut qui ſonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis litterarum notis terminauit? aut qui errantium ſtellarum motus, progreſsiones, inſtitiones notauit? omnes magni: etiam ſuperiores, qui fruges, qui veſtitum, qui tecta, qui cultum vitæ, qui præſidia contra feras inuenerunt: à quibus manſuefacti, & exculti, à neceſſariis artificiis ad elegantiora defluximus. Nam & auribus oblectatio magna ex parte eſt inuenta & temperata varietate & natura ſonorum, & aſtra ſuſpeximus, &c.*

In regiam Alcinoi regis Vlyſſes] *Quæ hic de Vlyſsis hoſpitio apud Alcinoum Phæacum regem, & de narrationibus eius tanguntur, quibus tantopere proceres conuiuas recreauit, ab Homero in Odyſſea libris 8. 9. 10. 11. epoiosè exponuntur. Quem Æneas lib. 2. & 3. Æneidos apud Maronem imitatur, dum ipſe quoque ſuos, ſuorumq; caſus feſtiuiſsimè ſuper cœna, rogatu Didonis hoſpitæ ſuæ commemorat.*

Aures cum ſerm. quop. de reb. nouis & admir. tanquam epulis accipiuntur] Λίχνον γὰρ ἀκοὴ καὶ ἀκόρεστον, ἑστιωμένη λόγον παράδοξον. *Eleganti, & ſuaui tralatione vſus eſt, à conuiuio ad auiditatem res nouas, & admirabiles audiendi, à guſtatu ad auditionem. Sic Cicero in Topicis. Sed quoniam auidum hominem ad has diſcendi epulas recepi, ſic accipiam, vt reliquiarum potius ſit aliquid*

aliquid, quam te hinc patiar non ſatiatum diſcedere. Sic Plato (cuius orationis cultum imitari Cicero conſueuit) in Phædro. Τίς οὖν δὴ ἦν ἡ διατριβή; ἢ δῆλον ὅτι τῶν λόγων ὑμᾶς λυσίας εἱστία; Quæ erat igitur diſputatio? an certum, vos epulis ſermonum à Lyſia acceptos? *Plures locos ex Platone, & aliis, quibus* ἑστιᾶν, *&* ἑστίασις *etiam ad animi cogitationes, & velut pabulum transferuntur, notarunt Budaus in Comment. & Victorius Variar. lect. lib. 2. cap. 14. rurſumq́; lib. 28. cap. 23.*

Quam ob cauſſam poëtas erudit. Principes] *Quæ deinceps de præcipuis poëtis afferuntur, qui fabulis ſuis ſcitè ornateq́; ſcriptis, mirabiliter hominum animos occuparint, Theologi habiti, & deorum familiares crediti fuerint, potiſſimùm de Homero, & Heſiodo intelligenda opinor. Quorum ille dicitur à Suida* τρισμέγιστος κοίρανος ὕμνων, ἴσα μούσαις φθεγξαμένη κεφαλὴ, ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτωρ, θεῖος ὅμηρος ΑΤζεζα πάνσοφος, χρυσόγλωττος, θάλασσα νίκταρος, μέγας ὑπὲρ πάντας. *Alterius tanta fuit veneratio, vt pueri verſus ipſius non ſecùs quàm apud nos Catechiſmum cogerentur ediſcere. Qui, dum puer armenta paſceret, fertur amatus à Muſis, quæ illi laurum guſtandam dedere, vnde vates euaſerit. Pindarus Apollini gratus fuiſſe perhibetur, adeò, vt eorum munerum, quæ in ipſius Dei templo offerebantur, partem à Deo ſibi aſſignatam acciperet, indiesq́; à ſacerdote ad cœnam vocaretur. Plinius lib. 7. cap. 29. Obſidentibus, ait, Lacedæmoniis Athenarum vrbem, Liber pater iuſſit Sophoclem tragici cothurni principem ſepeliri, Lyſandro rege in quiete ſæpius admonito, vt pateretur humari delicias ſuas.*

Vt ceſtis, ſeu cingulis ad delectat. appoſitis] *Sine dubio ad* κυπρίδος κεστὸν, *ad* Veneris cingulum *reſpicit, cuius, ea vis & efficientia fuiſſe perhibetur, vt quemlibet in ſui amorem pelliceret. Vide adagium,* ceſtum habent Veneris. *Verba græca auctoris ſunt,* οἷα κεστοῖς θελκτηρίοις τισὶ τὸ τερατούργημα καλλωπίζουσι.

Hiſtoriam commun. gen. hum. magiſtram, &c.] *Sequitur breuis illa quidem, ſed eximia hiſtoriæ laudatio: cuius ſingulæ partes*

ex tot encomiaſticis orationibus de ea ſcriptis, & recitatis facilè illuſtrari poſſent, ſi res poſtularet. ἠθικὸς ἐπίλογος *ſubtexitur, quo hiſtoricus magnoperè extenuata facultate ſua, lectorum beneuolentiam colligit, quemadmodumq́; hiſtoria bene ſcribatur, latenter monet.*

IN LIBRVM PRIMVM

AD CAPVT I.

IVXTA domum, in qua multi ex herbis] πολυστιβάδα οἰκίαν *gracè nominant.* στιβὰς *eſt culcita, quam à calcando dictam Varro putat, quod in ea ſagum, aut tomentum, aut aliud calcabant. Stibades erant vt plurimum ſtramẽta è frondibus teneris, calamis, culmis, arundinibus, iuncis, aliis demùm herbis, qualis caſtrenſis ſcegeſtra, non ita diſsimile quiddam toro Latinorum. Vt enim Nonius habet ex Varrone, torus appellatus eſt ſtratum ex herba torta, & toral quod iniiceretur. De iuuenibus Spartanis Plutarchus lib. de inſtitutis Laconicis,* ἐκάθευδον οἱ νέοι ὁμοῦ ἐπὶ στιβάδων, ἃς αὐτὸν συνεφόρουν τοῦ παρὰ τῷ εὐρώτᾳ πεφυκότας καλάμου. Somnum capiebant iuuenes ſimul ſuper toris, quos ipſimet ex iuncis, ſiue arundinibus iuxta Eurotam natis extruebant. *Xenophon.* ἑλληνικῶν *lib. 7.* στιβάδας ποιουμένους, *id eſt, toros & ſtramenta ſibi aceruantes, in quibus cubarent. Quamobrem* στιβάδες *erunt tori (ſeu lectiſternia, aut ſtramenta) in quibus humi ſtratis vel diſcumberent cænaturi, vel cubarent dormituri. Stibadia vocat Martialis, habebantq́; formam Græci ſigma, hoc modo, C. & erant menſis rotundis accommodati lectuli accubitorij. Ego verbum obſcurius, & minus pleriſque notum, pluribus exprimendum cenſui. Heſychius quoque ſcribit fuiſſe* χαμαικοίτην *ſeu* στρῶσιν ἀπὸ ῥάβδων, καὶ χλωρῶν χόρτων, καὶ φύλλων, ſtratum humi cubile è virgis, aut herbis viridibus, aut frondibus. *Satis iam, quid ſit* οἰκία πολυστιβὰς, *liquere opinor.*

Aliæ

Aliæ me ſtimul. vt à quibus, &c. aliæ ipſo tranſitu, &c.] *Trifariam angitur Tiberius. Vt bonus & reipub. amantiſſ. Imp. quem conuenit ſollicitum eſſe, cui moriturus eam veluti filiam ſuam deſpondeat, & quem ſibi tanquam generum aſciſcat, & relinquat. Vt probus Chriſtianus, cui cum omni tempore, tum verò in exitu vitæ τὰ βεβιωμένα, acta omnia præteritorum annorum, & iudicis illius ſententia de ſe cum dolore ac timore cogitanda ſunt. Non enim reſpicit perſonam: ſed iuſtum iudicium iudicat, & cuique mercedem reddit* prout geſſit in corpore ſuo, ſiue bonum ſiue malum. *Vt humaniſſimus demum parens ac maritus ſuper vxore, & liberis. Potiores tamen ſibi eſſe primi, quam tertij generis curas affirmat, & publica priuatis anteponit. Nam in illis hæc quoque, non autem in his illa incluſa ſunt. Quis enim ſaluus eſſe poteſt perdita repub?*

Qui ampla poteſt præd. eos plura etiam vitia.] *Plerumque quò magiſtratus, poteſtas, dignitas, principatus eſt amplior, hoc homines maiorem ſibi licentiam improbè agendi conceſſam exiſtimant: & quò minus vltionem humanam coguntur metuere, eò audacius cæleſtem deſpiciunt. Quæris quæ ſint iſta plura vitia? ſuperbia, faſtus, luxus, ſtudium ventris & ſomni, diuini cultus neglectio, otium iners, libidines, ira & furores, maledicentia, tenuiorum oppreſſio, & alia inſuper. Sæpe item, (quod mirere) auaritia, quæ nec copia nec inopia minuitur, vt ait Salluſtius. Optimè vnamquamque ciuitatem rectum iri dixit Solon, ſi principes & rectores ſecundùm leges vixerint. Quia verò contra leges viuunt multi, ideo neceſſe eſt eas malè adminiſtrari. Iſocrates ad Nicoclem.* δέδεικται γὰρ, ὅτι τοιαύτας ἕξουσι τὰς βασιλείας, οἵασπερ ἂν τὰς αὑτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. Certum eſt enim, quemadmodum ipſi ſuos animos excoluerint, ita etiam eorum regna eſſe habitura.

Hominem rei Rom. opportuniſs.] *Genus & nomen Mauricium traxiſſe ab antiqua Roma, ob parentes, ex quibus proximè oriundus, Arabiſſum vrbem Cappadociæ patriam agnouiſſe ſcribit Euagrius lib. 5. cap. 19. in quo item virtutes eius diſertè commemorat. De ſignis, quæ ipſum Imperatorem fore indicarunt, item capite 21.*

Imperium tuum mihi epitaphium] *In epitaphiis, epicediis, funebribus orationibus quò dicatur magnificētius, ſæpe ſupra verum, & ad ſolatium atque gratiam viuorum dicitur. Tiberius bonum Imperatorem defunctum ex bono ſucceſſore, quem delegerit, magis, quàm vllis epitaphiis ornari, commendaríque cenſet. Nam ſicut filius ſapiens patri ſuo, ita hic deceſſori ſuo gloria & ornamento eſt: omneſque in deligendo ſummam prudentiam, & præclaram bene de repub. poſt obitum quoque merendi voluntatem prædicare nunquām deſinunt. Huc faciunt poſita ab Euagrio lib. 5. cap. 22. Tiberius, tametſi ad exiguum tempus in adminiſtrando imperio ætatem propagauit, tamē pro rebus præclarè à ſe geſtis tum immortalem nominis ſui memoriam, tum optimam reipub. hæreditatem, Mauricium nempe, quem Imp. declarauerat, reliquit, ac ſuum etiam nomen illi impertiuit, ſi quidem Mauricium Tiberium appellauit.*

In poteſtat. mag. ſuperbiam cohibe] *Oratio iſta Tiberij ad Mauricium, & illa item Iuſtini iunioris ad Tiberium lib. 3. cap. 11. optimorum præceptorum plena ſunt, dicíque poſſunt παραινετικαὶ βασιλικαί, qualē Iſocrates ad Nicoclem regem Salaminæ Cypri, Euagoræ filium conſcripſit. Comprimere ſpiritus vel in mediocri poteſtate difficile eſt: quanto difficilius in magna, in maxima, vt regali & imperatoria? Non compreſſit Diocletianus. Eo vſque enim in proſpero fortunæ obſequio elatus inſolentia prodiit, vt ſe pro Deo adorari voluerit. Homines ſe humi proiicere, pedibus oſculum figere paſſus eſt: veſtes & calceos gemmis inſertis geſtauit. Idem ante eum poſt Perſicam victoriam Alexander fecit. Curtius lib. 5. Iuſtinus lib. 12. Compreſſit tandem Seſoſtris Ægypti rex, de quo audiemus lib. 6. cap. vlt. Compreſſit etiam Cyrus, verbis Crœſi, quem rogo iam iam crematurus erat, emendatus. Herodotus lib. 1. Non immerito itaque M. Tullius in Iulio Cæſare non ſolum tantam manſuetudinem, tam inuſitatam, inauditamque clementiam, tam incredibilem ſapientiam, ſed etiam tantum in ſumma poteſtate rerum omnium modum admiratur.*

Principatus tui nauim dirige] *Idonea collatio nauis cum repub. ſiue imperio, & principis cum gubernatore, & curarum, turbarum negotiorumq; cum marinis fluctibus ac tempeſtatibus. Sic Cic. epiſt.*

epiſt. ad Q. Cornif. lib. 12. nauis nomine aut ipſam rempub. aut partem eius ſignificauit. Quam ob rem mi Quincte, conſcende nobiſcum, & quidem ad puppim. Vna nauis eſt iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam, vt rectam teneamus: vtinam proſpero curſu. Sed quicunque venti erunt, ars noſtra certè non deerit. Idem in Sextiana. Nauis reipub. fluitans in alto, tempeſtatibus ſeditionum & diſcordiarum. Et in Piſonem. Qui maximis turbinibus ac fluctibus reipub. nauim gubernaſſem.

Conare à ciuib. & ſubdit. diligi potius quam timeri] *Præclarè 1. Philipp. M. Tullius. Carum eſſe ciuibus, bene de repub. mereri, laudari, coli, diligi glorioſum eſt. Metui verò, & in odio eſſe, inuidioſum, deteſtabile, imbecillum, caducum. Quod videmus etiam in fabulis ipſi illi, qui,* oderint dum metuant, *dixerit, periculoſum fuiſſe. Agapetus Diaconus libello aureolo ad Iuſtinianum Auguſtum, quo Imperatoris officium perſequitur,* νόμιζε τότε βασιλεύειν ἀσφαλῶς, ὅταν ἑκόντων ἀνάσσης τῶν ἀνθρώπων. τὸ γὰρ ἀκουσίως ὑποταττόμενον, στασιάζει καιροῦ λαβόμενον. τὸ δὲ τοῖς δεσμοῖς τῆς εὐνοίας κρατούμενον, βεβαίαν ἔχει πρὸς τὸ κρατοῦν τὴν εὐπείθειαν. Exiſtima tum demum te tutò regnare, cum volentibus hominibus imperas. Qui enim inuito animo ſubiiciuntur, capta occaſione ſeditionibus fluctuant. Qui verò vinculis beneuolentiæ aſtricti reguntur, erga rectorem obedientiam ſtabilem conſeruant. *Extat inſigne elogium Traiani apud Xiphilinum. Amari à ciuibus cupiebat magis, quàm honore affici. Cum populo humaniter, cum ſenatu honorificè verſabatur. Charus ciuibus, hoſti formidoloſus erat.*

Inſignem, ſplendidamque ſeruit. imp. ſceptrum profit.] *Videntur fælices ac beati, qui honores & magiſtratus gerunt: vtpote quibus aſſurgitur, ad nutum obeditur, priores vbique conceduntur, plura licent, nihil exhibetur moleſtiarum, adſunt perpetuò miniſtri, dominorum nutus etiam obſeruantes, adſunt multa commoda, &c. ſed ſi quis rem virtute metiatur, potius miſeri ſunt, quàm fælices, & magis ipſi aliis ſeruiunt, quam ſeruiatur ipſis, propter innumeras curas, ſollicitudines, labores, negotia, quæ ſubditorum cauſſa ſuſtinent, & quæ ipſos ne noctu quidem ſatis quieſcere patiuntur, aliumque remiſſius, alium vehementius, pro modo prouinciæ exercent. Vt odia multorum*

torum in illos, & vitæ pericula omittam. Vide Hieronem Xenophontis. Inducitur apud Homerum 2. Iliad. Somnus Agamemnonem ita reprehendens.

> Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
> Ὧι λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.
> *Haud fas per totam Rectorem ſtertere noctem,*
> *Cui populi, cui ſunt commiſſa negotia tanta.*

Apud Perſas, ni fallor, erat qui regem quotidie his verbis expergefaceret. ἀνάστα βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε τῶν πραγμάτων. Surge rex, & procura rempub. *Huc pertinent etiam verſus Horatiani ad Auguſtum, exord. epiſt. 1. lib. 2.*

> *Cum tot ſuſtineas, & tanta negotia ſolus:*
> *Res Italas armis tuteris, moribus ornes:*
> *Legibus emendes: in publica commoda peccem,*
> *Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.*

Senſit, credo, magnoperè onus regium Magnus ille rex Aſiæ Antiochus. Qui à Scipione deuictus, & Tauro tenus regnare iuſſus, amiſſa omni Aſia, quæ tum Romana prouincia erat facta, dicere eſt ſolitus, benignè ſibi à pop. Rom. factum, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis vteretur. Cic. Pro Deiotaro. De Seleuco rege Plutarchus lib. num ſeni gerenda ſit reſpub. dicere ſolitum, ſi nouiſſent multi, quam ſit operoſum ac moleſtum, tot duntaxat literas ſcribere legereq́ue, diadema etiam abiectum ante pedes non ſublaturos.

AD CAPVT II.

Tempora impia, & tyrannica] *Tempora Phocæ, qui circiter octo annos imperauit ſceleratiſſimè. A tribus conſpiratis Heracleone, Heraclio, (qui poſtea ſucceſſit in imperio) & Priſco interfectus eſt. Tyrannum Calydonium in dialogo, & in octauo ſæpius tyrannum, & proteruiſſimum centaurum, & ſemibarbarum nominat. Interpretationis & perſpicuitatis cauſſa* κατὰ παρένθεσιν *illa verba adiecimus* (imperium te viuo tyranni non inuadent.) *Mauricij enim temporibus inuaſit illud Phocas. Quaſi dicat.* Tu in pace colligeris ad patres tuos: nec videbunt oculi tui mala, quæ huic loco factu-

rus

Digitized by Google

rus ſum, *vt Scriptura ſancta loquitur. Quod autem hæc verba angeli*, tyranni imperij tui temporibus non extabunt: *ſeu, vt nos vertimus*, tempora impia, & tyrannica te imp. non venient, *quidam eruditiß. vir hunc ſenſum continere putat, Tiberium poſt obitum conſecuturum imperium pacificum ac perenne, vbi nullus erit timendus, qui illud auferat, tyrannus, cæli videlicet principatum, in quo cum Chriſto regnant omnes ſancti eius, vereor vt ea explanatio ſtare poßit.*

Quantumuis Imp. legi naturæ communi obſecutus, &c.] *Pulſat enim pallida mors æquè regum turres, vt pauperum tabernas, vt Horat. ait, Ode 4. lib. 1. Socrates, ſiue Anaxagoras cuidam dicenti, Athenienſes te morti adiudicarunt, reſpondit, & illos natura. Hoc volebat, neminem ſemper victurum, quamuis ei vita per cruciatum non extorqueatur. Obſeruet lector, quam multis, & quam venuſtè mortem, ſiue diſceſſum è vita optimi Imp. circumloquatur Simocatta. Etenim non contentus dixiſſe, eum legi naturæ communi obſecutum eſſe, quod ſatis quid eſſet intelligebatur: addit nihilominus*, & hac onerosa, terrenaque tunicula exutus, & tanquam è tabernaculo ſuo liber egreſſus, eſſe inter homines deſinit. *Sunt enim modi, quibus res alioqui formidabilis, & triſtis, mors videlicet, extenuetur, & mitigetur. Ex Cicerone occurrunt; vinculis corporis laxari: è corporis cuſtodia euolare: ex hac turba, & colluuione diſcedere: ex his tenebris in lucem illam excedere: ad illud diuinum animorum concilium, cœtumq́; proficiſci. Sacræ Scripturæ ſunt; apponi ad patres ſuos, ad populum ſuum: dormire cum patribus ſuis, obdormire in domino. Corpus humanum vocant tabernaculum Paulus 2. Corinth. 5. Et Petrus epiſt. 2. cap. 1. Tunicam videtur quoque Paulus nominaſſe, dum ait, 2. Corinth. 5.* eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod mortale eſt à vita. *Ibidem verbis antecedentibus terreſtrem domum nominat. Regnauit autem Tiberius per ſe ſolum annos quatuor: cum Iuſtino autem annos tres, & menſes vndecim.*

Inciſis lachrymar. venis ex ocul. flum. prorup.] *Vberrimum fletum duabus metaphoris ſignificantiſsimis expreßit.* Largoque humectat flumine vultum, *inquit Virgil. 1. Aeneid. & 2.* largo-

que effundere fletus. *Effundere vim lachrymarum, Cicero. Quò magis mirandum, venas iſtas, & hæc flumina tam citò manare deſiiſſe. Eo ipſo ſiquidem die deſierunt. Sed enim nihil lachryma citius areſcit; præſertim in alienis malis, vt aiunt Rhetores. Soluebant ergo Conſtantinopolitani quoq; bono principi ſuo ſtipẽdiarias lachrymas. Omnes non tanquam Imperatorem ſibi, ſed tanquam parentem publicum obiiſſe, domeſtico fletu doloris illachrymabant, ſuáque omnes funera dolebant, vt ſcriptum eſt à D. Ambroſio, concione de obitu Valentiniani. Cur à populo diligeretur tantoperè Tiberius, poteris cognoſcere ex Euagrio lib. 5. cap. 13. Laudat eundem præclarè hiſtoricus noſter lib. 3. cap. 16.*

AD CAPVT III.

Princeps Chaganus, vt Hunnis appellabatur] *Vocabulũ iſtuc* Chaganus *appellatiuum eſt, quo Principes ſuos Hunni afficiebant: Etiam Perſæ ducem militum Cardarigan nominabant, vt toties in hac hiſtoria videre licet. Similiter aliæ gentes, & olim, & hodie reges ac principes ſuos certis nominibus & honorabant, & honorant. Quis non legit Aegyptiorum Pharaones, Ptolemæos, Sultanos, Perſarum Sophi, Turcarum item Sultanos, Tartarorum Chamos, Valachorum Vaiuodas, Romanorum Auguſtos? Animaduertenda huius barbari curioſitas, ſuperbia, auaritia, Romanorumq; (ſeu Græcorum) miſera ſeruitus, quos ad libidinem belluæ huius tributa pendere, & quæ mandaret facere citra detrectationem oportuit. Quam rem hiſtoricus non iniuria deplorat. Nobis Germanis (imperio Romano, inquam) an non idem pœne multis annis euenit, quibus Othmanico tyrannico grandem pecuniæ ſummam, & lectos aureos, hoc eſt, pretioſa ex auro & argento munera mittere ad pacem redimendam compulſi ſumus?*

Vtrum quia admirab. & nouit. animal. perceller. an. q. contem.] *Haud eſt veriſimile, contempſiſſe elephantum, & quidem omnium quos Mauricius habebat præſtantiſſimum. Credibilius eſt, vaſtitate & mole illius inopinata obſtupuiſſe, ac perculſum eſſe. Vulpes apud Aeſopum cum incidiſſet in camelum, quem nunquam antea viderat, ita eius proceritate corporis cohorruit ac timuit, vt pœne moreretur. Iterum poſtea cùm videret, timuit quidem, at nõ tantum.*

Tertio

Digitized by Google

Tertio aſpectu adeo non timuit, vt & accedere, & confabulari auderet. Docet fabella, terrifica quæ ſunt, conſuetudine familiaria fieri. Sic Chaganus, ſi elephantum vidiſſet ſæpius, minus minusq́ obſtupuiſſet: quin & tergum eius conſcendere, & ex eo pugnare non dubitaſſet.

Moleſt. exhibuit de lecto aureo] *κλίνην χρυσῆν apud Cedrenum hac eadem de re loquentem, vertit interpres,* culcitram auream. *Plus fuiſſe puto, & intelligendum talem lectum, ſeu lectulum, ſeu grabbatulum, quales Germanis* Raſtbetlin *dicuntur. De lecto diſcubitorio nolim accipere: ſed de eo, in quo meridiari ſolemus, & quem germanico vocabulo iam expreſſi.*

AD CAPVT IV.

Negligit cuſtodiam pax, nec in fut. proſpicit] *Cum ex pace bellum, & ex bello pax naſcatur: ſicut tempore belli de pace cogitandum (ſiquidem finis, & ſcopus belli eſt) ita temporibus pacificis bellum timendum, & idcirco adhibenda cuſtodia, nec expectandum donec hoſtis ante portas ſit, aut aries murum percuſſerit. Serò enim ſapiunt Phryges. Etiam ſecuriſſimis temporibus hoſtes metuendos eſſe multi ſuo exemplo docuerunt. Iphicrates Athenienſium dux etiam in amicorum regione caſtra communiebat.*

Cadmea, vt dicitur, reportata victoria] *Plutarchus libro περὶ φιλαδελφίας priſcis Cadmeam victoriam ſcribit appellatam, quæ fuit fratrum (Etheoclis, & Polynicis) apud Thebas, à Cadmo conditas, vt turpiſſimam atque miſerrimam. Idem libello de educatione liberorum oſtendit Cadmeam dici victoriam, quoties præſtat vinci, quam vincere.*

Latini ſcribonem dicunt] *E cuſtodibus, ſeu ſtipatoribus imperatoriis primarium facit Scribonem Simocatta, & ita intelligit Suidas, cuius ſunt hæc verba,* Σκρίβων κατὰ λατίνους ὁ τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερόμενος. *Quæ quidem gemina pæne ſunt Simocatticis: ſic enim ille, paulò pluribus licet.* καὶ κομεντίολον, ἄνδρα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ὑπερφερόμενον, ὃν σκρίβωνα τῇ λατινίδι φωνῇ Ρωμαῖοι κατονομάζουσιν. *Agathias lib. hiſt. 3. paulo aliter vſurpat, pro cuſtode ſeu excubitore palatij, inquit enim* εἷς δὲ γε ἦν οὗτος τῶν ἀμφὶ τὰ βασίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ σκρίβωνας ὀνομάζουσιν. *At Leo Imp.*

conſtit.3. eoſdem eſſe dicit qui aliquando Δεποτάτοι. *Subiiciam verba:* Δεποτάτοι δὲ προσηγορεύοντο πάλαι, καὶ νῦν λεγόμενοι σκρίβωνες, οἵ τινες παρακολουθοῦντες τῇ παρατάξει, σὺν ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γινομένους ἀναλαμβάνονται ὡς ἰατροὶ, καὶ θεραπεύονται. Qui olim Deputati, nunc Scribones, ſequuntur exercitum, & in prælio vulneratos reficiunt vt vulnerarij, & ſeruant. *Deputati erant, hoc eſt ſelecti, minus locupletes qui ſaucios in prælio obligabant, aut collapſos ab equis erigebant, aut laborantes è certamine aſportabant. Pro ſingulis militibus ſeruatis ſingulos nummos accipiebant. Hæc propemodum Rigaltius in Gloſſario* Ταχτικῷ.

Longum murum deiecturum] *De hoc ponam ad verbum, quæ ſunt apud Petrum Gyllium in Topographia Conſtantinopolis lib.1. cap.21. Suburbana prædia Conſtantinopoleos muris longis claudebantur, iter duorum dierum, quos à Ponto Euxino ad Selybriam, ſitam in littore Propontidis, diſtantes ab vrbe quadraginta millia paſſuum, latos viginti pedes Romanos, Anaſtaſius Imperator condidit contra impetum Bulgarorum, & Scytharum. Eos muros à barbaris ſæpe captos, & multis locis euerſos. Iuſtinianus reſtituit. Et vt facilius milites præſidiarij muros tueri poſſent, exitus turrium patentes in alias turres obſtruxit, ſingulisq; aſcenſum à ſolo reliquit patentem vnicum, quem ſolum ſingularum turrium milites contra hoſtes etiam intra muros verſantes tueri poſſent. Euagrius murum longum nuncupatum tradit excitaſſe Anaſtaſium, qui diſtaret à Conſtantinopoli ducenta & octoginta ſtadia, vtrumque mare attingens, longus quadraginta & viginti ſtadia, velut fretum quoddam efficiens, & Conſtantinopolim paruam inſulam pro peninſula reddens, volentes tranſire ex ponto in propontidem tutos præſtans, & prohibens excurrentes barbaros ex ponto Euxino, & Colchis & Mæotide, & Caucaſo effuſos in Europam. Vide Zonaram in Mauricio, & Nicephorum lib.16. cap.39.*

AD CAPVT V.

Oculus iuſt. cæcus eſt, pedes prouidentiæ claudicant] *Cur hoc dicat, & de quo dicat, ſequentibus verbis ſtatim demonſtrat: quia nimirum periurij pœnas Deus ab eo non expoſcat. Videtur Deus non videre*

videre hominum ſcelera, nec iuſtus eſſe, cùm ea non punit: & claudicare quodammodo, cùm tardius punit. Sed altiſſimus eſt patiens redditor, & benignitas Dei homines ad pœnitentiam exſpectat. *Lento pede, inquit Cæſar, diuina vltio procedit, tarditatemq́ supplicij grauitate compenſat. Prouerbium, dij laneos habent pedes, indicat diuinum numen etſi lentè ad pœnas ſumendas procedat, nonnunquam tamen inopinatò ſupplicium infligere. Omnino verum eſt, quod ait Horat. Ode 2. lib. 3.* Raro antecedentem ſceleſtum Deſeruit pede pœna claudo. *Tibullus eleg. 4.*

Ah miſer: & ſi quis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Dicitur item adagio, δίκης ὀφθαλμός, iuſtitiæ oculus, *de iudice, aut ipſo iudicio ſinceris & incorruptis. Sed nihil impedit, quin de Deo accipiatur, qui & iuſtus, & totus oculus eſt; videt enim omnia. Et de ipſo loquitur Senarius hic.*

ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.
Eſt oculus æquitatis omnia intuens.

Cenſeo præterea alluſum ad illud Homeri, in βατραχομ. ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα, habet Deus vindicem oculum.

Gentem bellicoſiſſimam] *Salluſtius in Catilinario de veteribus illis Romanis. At Romani domi militiaq́ intenti, feſtinare, parare, alius alium hortari, hoſtibus obuiam ire, libertatem, patriam, parenteſq́ armis tegere. Poſt, vbi pericula virtute propulerant, ſociis atq́ amicis auxilia portabant. Infrà. Iam primum iuuentus, ſimul ac belli patiens erat, in caſtris per laborem vſu militiam diſcebat: magiſq́ in decoris armis, & militaribus equis, quam in ſcortis atq́ conuiuiis libidinem habebat. Igitur talibus viris non labor inſolitus, non locus vllus aſper, aut arduus erat, non armatus hoſtis formidoloſus. Et rurſum. Memorare poſſem quibus in locis maximas hoſtium copias pop. Rom. parua manu fuderit, quas vrbes natura munitas pugnando cœperit. Cic. 1. Tuſc. eos cum virtute, tum diſciplina in re militari multum valuiſſe teſtatur.*

Imperium omnium linguis celebratum] *Quis tandem ſcriptorum hoc imperium, hanc rempub. non aliquando laudauit? quis potentiam & magnitudinem, leges, inſtituta, & mores non prædicauit?*

uit? Paucos, eoſq́ prima claſsis adducam, & in primis vatem maximum, cuius illa ſunt 1. Aeneid.

His ego nec metas rerum nec tempora pono.
Imperium ſine fine dedi, &c.

Lib. 6.

Tu regere imperio populos Romane memento.
Hæ tibi erunt artes, paciq́ imponere morem,
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Cicer. Philip. 3. nos principes terrarum, omniumq́ gentium. Et 1. Tuſc. Iam illa quæ natura, non litteris aſſecuti ſunt, neq́ cum Græcis, neq́ vlla cum genere ſunt conferenda. Quæ enim tanta grauitas, quæ tanta conſtantia, magnitudo animi, probitas, fides, quæ tam excellens in omni genere virtus in vllis fuit, vt ſit cum maioribus noſtris comparanda? Halicarnaſſeus proœmio Antiquit. Romanos omnibus ciuitatibus, & gẽtibus rerum geſtarum, & imperij magnitudine ac diuturnitate antecelluiſſe confirmat. Poſſem eſſe in hoc argumento longior: Sed hic non eſt locus. Vide laudationem Romæ apud Ariſtidem Sophiſtam, & admiranda Lipſij.

Quorum eſt veneranda efficacitas.] *Quomodo non veneranda, ſi, vt Ouid. habet,*

Munera crede mihi placant hominesq́ deosq́,
Placatur donis Iupiter ipſe datis?

Excæcant *præterea* oculos ſapientum, & peruertunt verba iuſtorum, *ait diuina ſcriptura: quæ ſi non veneranda, certè magna efficacitas eſt. Aduerſus ea nihil valet vlla eloquentia. Hæc magna profectò potentia, & efficiendi vis eſt.*

Χρυσοῦ λαλοῦντος, πᾶς ἀπρακτείτω λόγος,
Πειθὼ γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων.
Auro loquente, ratio quauis irrita eſt,
Suadere quoniam nouit & loquens nihil.

Arbori robuſtæ, excelſæ, frondoſæ, &c.] *Similiter de aſculo Virgilius locutus eſt Georg. 2.*

Aeſculus imprimis, quæ quantum vertice ad auras
Aethereas, tantum radice in tartara tendit.
Ergo non hyemes illam, non flabra, neq́ imbres

Con-

Digitized by Google

Conuellunt: immota manet, multoſq; per annos
Multa virum voluens durando ſæcula vincit.
Tum fortes latè ramos, & brachia tendens
Huc illuc, media ipſa ingentem ſuſtinet vmbram.

Imperium Romanum ad eius firmitatem ſtabilitatemq; ſignificãdam Simocatta arbori altiſsimis radicibus hærenti, robuſtæ, ſublimi, frondoſæ, &c. ποιητικώτερον *comparat. Sic certè idem Virgilius Troianam vrbem cum orno. Sed illam ornum Græci velut agricolæ certatim bipennibus inſtantes exciderunt.* Ac veluti ſummis antiquam in montibus ornum, &c. *In 4. item inexpugnabilem Aeneæ conſtantiam aduerſus blandimenta muliebria per quercum annoſam declarat, quam Alpini Boreæ -*

----- nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant: it ſtridor, & altè
Conſternunt terram, concuſſo ſtipite, frondes.
Ipſa hæret ſcopulis, & quantum vertice ad auras
Aetherias, tantum radice in tartara tendit.

AD CAPVT VI.

Chagano ſanguis efferueſcere] *Egregia hominis inſanè iraſcentis deſcriptio. Qualis eſt etiã apud Virgil. lib. 12. Aeneid. in Turno.*

His agitur furiis, totoq; ardentis ab ore
Scintillæ abſiſtunt, oculis micat acribus ignis.

Huc mihi videtur facere locus M. Tullij 1. Off. Licet ora ipſa cernere iratorum, aut eorum, qui aut libidine aliqua, aut metu commoti ſunt, aut voluptate nimia geſtiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, ſtatusq; mutantur. Ouid. 3. Artis.

Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgoneo ſæuius angue micant.

Cum autem homines immodeſtius, & effrænatius iraſcentes leonibus, tauris, aliisq; beſtiis immanioribus conferri ſoleant, ſciendum, D. Gregor. Nyſſenum tales cum energumenis, ſeu dæmoniacis & obſeſsis cõparauiſſe lib. de 8. beatitudinibꝰ, qui locus à me adductus eſt in Symbolis, ad illa verba in principio libri. Attollitq; animos, Pœnorũ qualis in aruis Tum demum mouet arma leo, &c.

Spreta

Digitized by Google

Spreta legatorum reuerentia barbar. illum in carcerem] *Ius legationis ſanctum, & legationes maximæ dignationis, & legati ſacroſancti, & inuiolabiles apud omnes gentes ſemper fuerunt. Cicero Orat. de haruſp. reſponſis, ius legationum humano diuinoq; vallatum præſidio dicit. Idem Verrin. 3. nomen legati eiuſmodi eſſe debere, quod non modò inter ſociorũ iura, ſed etiam inter hoſtiũ tela incolume verſetur. Euſtathius in 7. Iliad. memorat caduceatores medium quoddam genus inter deos & homines: id eſt, pænè diuinos, & hominibus auguſtiores exiſtimatos: nec niſi à Leſtrygonibus, Cyclopibus, aliiſq; qui fas non nôrunt, de iiſdem aliter cogitatum. Quare inter Leſtrygonas, & Cyclopas hunc Chaganum barbariſſimum numerare par eſt. Homero nuntij Iouis atq; hominum dicuntur.*

AD CAPVT VII.

Quam Rom. Præſentij nom. is eſt hon. ducum milit.] *Lib. 8. cap. 13. dicitur idem eſſe qui Domeſticus, quod tamen non eſt nomen honoris ducum militarium: & de eo in Cantacuzeni hiſtoriam ante initium diſſeruimus, vt etiam de aliis multis palatij Conſtantinopolitani officiis. Quanquam lib. 8. non Præſentius, ſed Præſentinus ſcriptum eſt, & dicitur Petro fuiſſe à conſiliis.*

AD CAPVT VIII.

Relegat. in Chalcitid. inſulam] *Hanc Stephanus vocat Demoneſum. Deſcribitur à Gyllio in Boſporo Thracio, lib. 3. cap. 14.*

AD CAPVT X.

Patrem ſuum Paulum, qui nuper Conſtantinop.] *Ad nuptias ſuas Mauriciũ vtrumq; parentẽ, canitie decoros, & rugis planè venerandos, fratres item pulchritudine & forma eximios aduocauit. Euagr. lib. 6. c. 1. in quo earundem nuptiarum celebritatẽ & magnificentiam deſcribit. Ex eius hiſtoria eccleſiaſtica nonnunquam hancce noſtram de Mauricio illuſtrabimus, etſi non niſi ad annum imperij eius duodecimum peruenit: cuius parentes nouit, & cum iis collocutus eſt. Nec quenquam Euagrio priorem res Mauricij attigiſſe opinor.*

In cir-

Digitized by Google

In circuitu primor. & mag. Impp. ſimulacra.] *Veteres in larariis, & aliis locis clarorum virorum imagines, & ſtatuas collocabant, non admirationis & honoris cauſſa tantùm: ſed vt earum aſpectu ad imitationem illorum ſeſe excitarent. Hoc laudabile eſt, & inſigne domus ornamentum. Meritò autem in cubiculo imperatorio Imperatorum ſtatuæ viſebantur. Quid ego hic de illis Chriſtianis dicam, quos icones & ſimulacra non inepta tantùm, ſed etiam fœda & inhoneſta, non in conclauibus modò, ſed in ipſis cubiculis delectant? Clemens Alexandrinus Adhortat. ad gentes, poſtquam egit de impudicis imaginibus quas quidam etiam in cubiculis ponebant, & publicè Græci habebant, harum non ſolùm vſus, inquit, ſed etiam aſpectus & auditus deponendam eſſe memoriam, vobis nuntiamus. Scortatæ ſunt aures veſtræ, fornicati ſunt oculi: & quod eſt magis nouum, ante complexum veſtri adulterium admiſerunt aſpectus.*

Sponſis pateram meri plenam porrigit] *De hoc vide, ſi placet, Euchologium Græcorum; item, quod ſequitur, de ſertis à ſacerdote ſponſo & ſponſæ imponi ſolitis; & de annulis aureo & argenteo, quæ cærimoniæ & prec iones adhiberentur. Octauo autem die ſerta illa nuptialia manu ſacerdotis, cum ſollenni precatiuncula deponebantur. Quoniam verò priuati non erant Mauricius & Conſtantina, ſertorum loco Patriarcha illis coronas imperatorias impoſuit, quæ* ἀκολουθία στεφανώματος officium ſertorum impoſitionis *ibidem vocatur.*

AD CAPVT XI.

Antiſtiti Heracleæ, quæ olim Perinthus] *Poſtquam Conſtantinus ex Byzantio fecit Conſtantinopolim, Perinthus antea vicus, dicta eſt Heraclea, cuius Metropolita ab antiquo ius habet Patriarchæ eligendi. Veterum quippe Imperatorum priuilegia abolere noluit (nam Seuerus Imp. Byzantium à Peſcennio Nigro occupatum, illo occiſo diruerat, & vrbe in vici formam redacta, agrum Perintho ſubiecerat.) Quare etiam in ſubſcriptionibus litterarum Patriarcham proximè Heracleienſis ſequitur. In Turcogræcia talis profertur eius ſubſcriptio.* ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης ἡρακλείας, πρόε-

 δρος·

δρος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης, καὶ μακεδονίας. Humilis Metropolita Heracleæ, præſes Prælatorum, & exarchus totius Thraciæ, & Macedoniæ. *ὑπέρτιμος enim titulus fuit Metropolitarum, & Heracleenſis πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων, vt Cæſarea Cappadociæ ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων. Exarchus porrò eſt veluti vicarius, aut Legatus Patriarchæ, vti apud nos Legatus ſedis Apoſtolicæ dicitur. Perinthus, vt Tzetzes narrat, etiam Mygdonia ab Hercule vocata eſt.*

S.Glyceriæ martyris] *Sub Antonino Imp. & Sabino Præſide Traianopoli martyrio functa eſt. In Menæis 3. Id. Maij certamen eius deſcribitur.*

Quod purum eſt, non debet impurum contingere] τῷ ὄντι γὰρ, τὸ καθαρὸν, τοῦ μὴ καθαροῦ οὐ θέμις ἐφάψασθαι. *Sententiam hanc profani alicuius ſcriptoris eſſe, ipſe hiſtoricus fatetur. Cuius autem ſit, alius me in bonis auctoribus magis verſatus coniiciat.*

Mauricius ad ſontes cap. pun. languidior.] *Iſte Imp. præter cæteros omnes, inquit Euagrius lib. 6. cap. 2. operam dabat, vt nullius ſanguis, qui læſæ maieſtatis reus eſſet, omnino funderetur. Id prolatis aliquot exemplis probat. Plutarchus alicubi. Muſicus chordas diſſonantes non ſtatim abiicit & incidit: ſed ſenſim intendens aut remittens, ad concentum adducit. Ita Princeps leniter emendabit peccantes, non protinus tollet. Veruntamen ſceleris atrocitas hanc lenitatem interdum excludit: & ne malum ſerpat, ſeuerioribus exemplis ſtatuendis prouidendum eſt. Sic faciebat M. Antoninus cognomento Philoſophus. Mos eius, inquit Capitolinus, vt omnia crimina minore ſupplicio, quàm legibus plecti ſolent, puniret: quamuis nonnunquam contra manifeſtos, & grauium criminum reos inexorabilis permaneret.*

AD CAPVT XII.

Encæniorum, ſeu dedicatæ vrb. anniuerſ. die] *Conſtantinus Magnus ordinata repub. vrbem nouam iam ad egregiam ædificiorum ſpeciem perductam, ſollenni carimonia, aduocatis Orientis Epi-*

Epiſcopis conſecrandam, ac Deo & B. Virgini dedicandam curauit, eamq́; nouam Romam, & Conſtantinopolim appellauit, atq; ad dignitatem vrbi addendam, Eccleſiam eius ad honorem patriarchatus euexit. Dedicata eſt V. Id. Maias, & eum diem γενέθλια τῆς κωνσταντινουπόλεως *Græci vocant in Menæis, diem natalem Conſtantinopolis.*

Impendentis formid. exitij, templa vniuerſi concurſab.] *In ethnicis, & Chriſtianis litteris multa huius rei exempla leguntur. Eſt enim ſollenne mortalibus, in magnis malis & calamitatibus ad Deum cæleſteſq; auxilij cauſſa confugere: in bonis autem, & rerum proſperitate eorum vix recordari.* Multiplicatæ ſunt, *inquit Dauid,* infirmitates eorũ, poſtea accelerauerunt. *Et rurſum.* Cum occideret eos, reuertebantur ad eum. *Qua de re pulchrè diſertiſſimus Lactantius lib. 2. ca. 1. in hunc modum. Nam tum maximè Deus ex memoria hominum elabitur, cum beneficiis eius fruentes, honorem dare diuinæ indulgentiæ deberent. At verò ſi qua neceſſitas grauis preſſerit, tum demùm recordantur: ſi belli terror infremuit: ſi morborum peſtifera vis incubuit; ſi alimenta frugibus longa ſiccitas denegauerit; ſi ſæua tempeſtas, ſi grando ingruerit, ad Deum confugitur; à Deo petitur auxilium; Deus, vt ſubueniat, oratur. Si quis in mari vento ſæuiente iactatur, hunc inuocat: ſi quis aliqua vi affligatur, hunc proiinus implorat: ſi quis ad extremam mendicandi neceſſitatem deductus, victum precibus expoſcit, Deum ſolum obteſtatur, & per eius diuinum atque amicum numen hominum ſibi miſericordiam quærit. Nunquam igitur Dei meminerunt, niſi dum in malis ſunt. In libro Iudith, audito infeſto Holofernis aduentu, ſic legimus de Bethulienſibus.* Et clamauit omnis populus ad dominum inſtantia magna, & humiliauerunt animas ſuas in ieiuniis, & orationibus, ipſi & mulieres eorum. Et induerunt ſe ſacerdotes ciliciis, & infantes proſtrauerunt contra faciem templi domini, & altare domini operuerunt cilicio, & clamauerunt ad dominum Deum Iſraël vnanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & vxores eorum in diuiſionem, & ciuitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium gentibus.

bus. *Salluſtius. in Coniurat. Catilinæ. Ad hoc mulieres, quibus pro magnitudine belli timor inſolitus inceſſerat, afflictare ſeſe, manus ſupplices ad cælum tendere: miſerari paruos liberos, rogitare, omnia pauere, ſuperbia atq; deliciis omiſſis, ſibi patriæq; diffidere. & 1. Aeneid.*

Interea ad templum non æquæ Palladis ibant
Crinibus Iliades paſſis, peplumq; ferebant,
Suppliciter triſtes, & tunſæ pectora palmis.

Et lib. 11.

Nec non ad templum, ſummasq; ad Palladis arces
Subuehitur magna matrum regina caterua,
Dona ferens: iuxtaq; comes Lauinia virgo
Cauſſa mali tanti, &c.

Non equi, non muli, ſed homines traheb.] *Honoris ampliſſimi cauſſa videlicet, quod per ſe patet. Itaque non ſolùm mulis & equis, ſed etiam leonibus (à quibus quorundam currus tractos eſſe legimus) nobiliores iſti, vt ita dicam, tractores ſunt. Seſoſtris autem Aegyptij regis currus, vt poſtea videbis, lib. 6. cap. 11. à quatuor barbaris regibus trahebatur. Tantus erat hominis faſtus.*

AD CAPVT XIV.

Artes bellicas ex vet. ſcript. monument.] *Venit in mentem Luculli, de quo Cicero in Academicis. Sed incredibilis quædam ingenij magnitudo non deſiderauit indocilem vſus diſciplinam. Itaq; cùm totum iter, & nauigationem conſumpſiſſet partim in percunctando à peritis, partim in rebus geſtis legendis, in Aſiam factus Imperator venit, cum eſſet Roma profectus rei militaris rudis. Philippicus igitur qui artes bellicas ex veterum ſcriptorum monumentis hauſit, hunc potiſſimùm imitatus videtur. Alphonſus rex Neapolitanus in expeditionibus ſemper habuiſſe apud ſe, & lectitaſſe Liuium ſcribitur.*

P. Scipionis belli ducis omnium præſtantiſſ.] *Exiſtimo poſteriorem Scip. Africanum accipiendum, qui aliàs Aemilianus, & Numãtinus. De eo, & eius auo (à cuius ſcilicet filio adoptatus eſt) Virg. 2. Georg.*

Georg. in laudibus Italiæ. Scipiadas duros bello. *Eoſdem* duo fulmina belli, cladem Libyæ *in ſexto appellat. Manil.* Scipiadæque duces, fatum Carthaginis vnum.

In vita ſanctè agunda philoſophantium.] *Frequentiſsimè Græci ſcriptores ſacri inſtitutum vitæ monaſticum* φιλοσοφίαν *nominant, & monachos aiunt* φιλοσοφεῖν. *Nam cùm Philoſophia ſit amor ſiue ſtudium ſapientiæ, & Philoſophi ſapientiæ ſtudioſi,* & ſapientia, *quæ deſurſum eſt, ſit multo verior ſapientia, quam ab humanis ingeniis profecta* (ſapientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud Deum) *multò verius boni monachi & religioſi, quam Platones, & Ariſtoteles philoſophi, & philoſophari dici poſſunt. In verbis paucis apud Simocattam ſequentibus, egregiam monachiſmi commendationem nota. Inſaniunt illi quidem, ad meliora, id eſt, ad cæleſtia enitentes: ſed illa eſt ſapiens & ſobria inſania. Simile quiddam S. Ambroſius hymno quodam.* Læti bibamus ſobriam Ebrietatem ſpiritus. *De voce* φροντιστήριον *multa à me dicta ſunt annotat. in dialog. 3. voluminis primi dialogorum. Cum ſit propriè ſchola, tamen teſte Suida etiam pro monaſterio ponitur.*

AD CAPVT XV.

Regia res eſt pacis ſtudium] *Magis pacis fruendæ quàm belli gerendi cauſſa ab initio reges creati ſunt: ſiquidem non niſi propter pacem bellum. Et paci, quæ nihil habitura ſit inſidiarum, modis omnibus conſulendum eſt. Præclarè ſcriptum erat à M. Tullio 1 Off. Nam cum ſint duo genera decertandi: vnum per diſceptationem, alterum per vim: cumque illud proprium ſit hominum, hoc belluarum, confugiendum eſt ad poſterius, ſi vti non licet ſuperiore. Quare ſuſcipienda quidem bella ſunt ob eam cauſſam, vt ſine iniuria in pace viuatur: parta autem victoria conſeruandi ſunt ij, qui non crudeles in bello, nec immanes fuerunt.*

Humanarumq; miſeriarum auctorem] *Non inſcitè bellum vituperatur hoc capite. Tibullus etiam feſtiuè lib. 1. eleg. 10.*

Quis fuit, horrendos primùm qui protulit enſes?
Quam ferus, & vere ferreus ille fuit?

Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer nocuit: nos ad mala noſtra
Vertimus in ſæuas quod dedit ille feras, &c.

IN LIBRVM SECVNDVM.

AD CAPVT II.

NEmpe propter diei Dominici venerat.] *Laudat hũc diem hebdomadis S. Ignatius epiſtola 3. quæ eſt ad Magneſianos, in hunc modum.* καὶ μετὰ τὸ σαββατίσαι ἑορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τὴν κυριακήν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλίδα, τὴν ὕπατον πασῶν τῶν ἡμερῶν, ἣν περιμένων ὁ προφήτης ἔλεγεν· εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης. ἐν ᾗ καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ἀνέτειλε, καὶ τοῦ θανάτου γέγονεν ἡ νίκη ἐν Χριστῷ, *&c.* At poſt ſabbatum omnis Chriſti amator dominicam celebret diem, diem reſurrectioni conſecratam dominicæ, reginam & principem omnium dierum; quam exſpectans propheta dicebat, in finem pro octaua. In qua & vita noſtra exorta eſt, & per Chriſtum mors deuicta, &c. *Eiuſdem diei laudes ſummatim recenſui annotat. in progymnaſma latinitatis 76. ſecunda tertij, ex Comment. Benedict. Pererij in Geneſin.*

AD CAPVT III.

Philippicus Dei hominisq; effig circumfert] *Non eſt contemnendum hoc genus pietatis, & modus hic excitandi animos, demonſtrandis, circumferendis, ingerendis, præferendis Saluatoris, Deiparæ, diuorumq; imaginibus, ſtatuis, monumentis, reliquiis; quem Chriſti Eccleſia inde ab exordio vſq; ad hæc tempora ſemper celebrauit.* ἀχειροποίητος *à Græcis dicitur imago, quam Abagaro Edeſſæ regulo Chriſtus miſit, de qua plures, nec contemnendi auctores. Aliis omiſſis, Ioannes Damaſcenus de fide orthodoxa lib. 4. cap. 17. hiſtoria quoque proditum eſt, inquit, cum Abagarus Edeſſæ rex eo nomine pictorem miſiſſet, vt domini imaginem exprimeret: neque id pictor*

ob

ob ſplendorem ex ipſius vultu manantem conſequi potuiſſet, dominum ipſum diuina ſua, ac viuifica faciei pallium admonuiſſe, imaginemq́ ſuam ei impreßiſſe: ſicq́ illud ad Abagarum, vt ipſius deſiderio ſatisfaceret, miſiſſe. Plura apud Baronium Annal. tomo 1. Eam anniuerſaria memoria XVII. Kalend. Septemb. coli ſolitam patet ex Menaeis, vbi ſic ſcriptum eſt. ἡ ἐξ ἐδέσσης ἀνακομιδὴ τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος, ἤτοι τοῦ ἁγίου μανδηλίου τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. Reportatio ex Edeſſa imaginis non manu factæ, ſiue ſacri mantilis *(hoc eſt, ſudarij, ſiue lintei: Cedrenus Sindonem vocat)* Ieſu Chriſti Domini noſtri. *Quoniam verò ibidem tres* ἦχοι, *ſeu cantica in eius laudem & venerationem habentur, placet primum in gratiam iconomachorum deſcribere hoc loco, eique noſtram interpretationem ſubiicere.* Ποίοις οἱ γηγενεῖς ὄμμασιν ἐποψόμεθά σου τὴν εἰκόνα, ἣν καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων στρατεύματα βλέπειν ἀδεῶς οὐ δεδύνηνται, θεϊκῷ φωτὶ ἀστραπτομένην; ἀπαίρει γὰρ ἀπὸ γῆς ἀπίστων σήμερον, καὶ πόλιν πρὸς βασιλίδα, καὶ λαὸν εὐσεβῆ ἐπιδημεῖ θείᾳ νεύσει, ἥνπερ τῇ εἰσόδῳ ἐπιφαίνονται βασιλεῖς προσπίπτοντες ταύτῃ μετὰ φόβου χριστὲ καὶ πίστεως. Qualibus oculis nos terrigenæ intuebimur imaginem, quam angelorum exercitus libere non audent aſpicere, diuino coruſcam lumine? Hodie enim è regione infidelium in vrbem imperatoriam, ad populum pium diuino nutu transfertur & commigrat, cui aduentanti occurrunt Imperatores, & ante eam, Chriſte, cum timore ac fide genua flectunt. *Infra Priſcus eadem prolata tumultum caſtrenſem ſedare nititur, lib. 3. cap. 1. Sic in hiſtoriis de regno Italiæ lib. 3. Sigonius narrat de Zacharia Pontif. Rom. cum Aiſtulphus cum exercitu Romanam in ditionem irrupiſſet, ſupplicationes ſolennes, & ſanctam Saluatoris imaginem non hominis manu pictam, ſed ab ipſius ore formatam in humeros, adiuuantibus ſacerdotibus ſuſtuliſſe, atque vniuerſo proſequente populo, nudis pedibus ad baſilicam ad præſepe proceßiſſe, &c.*

Belli vices incertæ ſunt] *Cic. Pro Milone. Adde incertos exitus pugnarum, Martemq́ communem, qui ſæpe ſpoliantem iam, & exultantem euertit, & perculit ab abiecto. Seneca Thebaide.* Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt. *Locus grauis & inſignis eſt apud Thucydidem lib. 2. in oratione, qua Archidamus Lacedamoniorum*

orum rex ſuos ad cautionem & diligentiam aduerſus Athenienſes hortatur, his verbis. Non igitur aliquid negligentius agamus, etiamſi videmur plures eſſe, & inſtructi: nec ſecuritatem polliceamur nobis ex eo, quod propter hæc hoſtes non ſint nobiſcum pugnaturi: ſed ducum, & militum vnuſquiſque, vt qui ſeſe cogitet in diſcrimen eſſe venturum, ſit paratus ad dimicandum. Omnia enim in bellis obſcura ſunt, & ex paruo multa exiſtunt. Sæpe ex iracundia fiunt conflictus: ſæpe minor multitudo, quæ propter metũ cauta eſt, fortis depulit plures, qui contemptu hoſtium fuerunt imparati.

Qui & magiſteriam geſſit] *Magiſteria eſt, dignitas ſeu poteſtas magiſterij. Magiſterium autem officiorum, ordinum palatinorum, ductorum fuiſſe ait Zozimus, formuláque magiſteriæ dignitatis apud Caſsiodorum epiſt. 6. lib. 6. Variar. non ad alium quàm hunc magiſtrum officiorum pertinet: eaq́; perſtringuntur, quæ eius muneri & officio incumbunt. Plura Briſſonius de ſignificat. verborum iuris.*

AD CAPVT IV.

Eorum ſpolia (tuldum Rom. vocare conſueuerunt)] *Leo Imp. de apparatu bellico cap. 3. Tuldum eſt apparatus vniuerſus, & vtenſilia militum, vt ſerui, & iumenta, reliquáque animantia, vel ſi quod aliud inſtrumentum ad vſum caſtrenſem adiungitur. Cedrenus.* λαμβάνουσι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸ τῶν περσῶν τοῦλδον, καὶ τὸ βασιλικὸν σκηνοπήγιον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἔνδοξον οὖσαν, καὶ τοὺς ἐλέφαντας. Auferunt etiam Romani Perſarum tuldum, & regium tentorium, & omnem pretioſum apparatum cum elephantis. *Vno verbo, tuldi nomine impedimenta & apparatus militaris ſignificatur, ſiue is in animatis, ſiue non animatis contineatur.*

AD CAPVT V.

Lege Perſica fug. & ignauos non recipi] *Lex iſta par fuit legi Lacedæmoniorum, apud quos oportebat aut vincere, aut mori: non dabatur tertium: erantq́; fugitores infames tota vita. Notum eſt illud Lacænæ fœminæ, ſcutum filio militatum abituro tradentis,* ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, *aut hoc (ſubaudi ſaluum ipſe ſaluus, & victor referas) aut ſuper hoc (ſubaudi mortuus ex acie efferaris.) Vnde & illud vt breuiſsimum,*

mum, ita pulcherrimum epitaphium Simonidis in trecentos Lacedæmonios, qui in Thermopylis occiderunt.

Ὦ ξεῖν᾽ ἄγγελλον Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
Κείμεθα, τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις.

Dic hoſpes Spartæ, nos te hîc vidiſſe iacentes,
Dum ſanctis patriæ legibus obſequimur.

Cic. 1. Tuſculana recitauit, & latinè expreſſit iiſdem numeris.

AD CAPVT VI.

Immo verò Leonid. magnan. aut Callimach. aut Cynægirus] *Magnus & excelſus animus Leonidæ ducis Lacedæmonij vel ex illo eius dicto perſpici poteſt, quod eſt relatum à Cicerone 1. Tuſcul. Quid ille dux Leonidas dicit? Pergite animo forti Lacedæmonij: hodie apud inferos fortaſſe cœnabimus. Quod apophthegma apud Plutarchum ſic refertur.* τοῖς δὲ στρατιώταις παρήγγελλεν ἀριστοποιεῖσθαι, ὡς ἐν ᾅδου δειπνοποιησομένους. Monuit milites prandere, tanquam apud inferos cœnaturos. *Callimachus, vt ſcribit Herodotus lib. 6. duce Miltiade aduerſus Medos, ſiue Perſas in dextro cornu curauit, & egregia nauata opera occubuit. Niſi fortè Simocatta alium ab hoc intelligat. De Cynægiro ſic lego apud Iuſtinum lib. 2. Cynægiri quoque militis Athenienſis gloria magnis ſcriptorum laudibus celebrata eſt: qui poſt prælij innumeras cædes, cum fugientes hoſtes ad naues egiſſet, onuſtam nauem dextera tenuit, nec prius dimiſit, quàm manum amitteret: tum quoque amputata dextera, nauem ſiniſtra comprehendit: quam & ipſam cum amiſiſſet, ad poſtremum morſu nauem detinuit. Tantam in eo virtutem fuiſſe, vt non tot cædibus fatigatus, non duabus manibus amiſſis victus, truncus ad poſtremum, & veluti rabida fera dentibus dimicauerit. Meminerunt eius præterea Herodotus, Pauſanias, Valerius, Suetonius. Ammianus lib. 26. eum, & Callimachum vocat Medorum fulmina.*

Satis illi ad gloriam, ſi Rom. nominemus] *Magna in hoc nomine fuit olim dignitas, propter maieſtatem & mores pop. Rom. videlicet, fuitq́; nomen auctoritatis, virtutis, nobilitatis, ſecuritatis denique. Proinde non ineptè Simocatta hoc vnum nomen illi ad gloriam ſatis fore. Cic. Verrin. 5. Tolle hanc ſpem, tolle hoc præſidium ciuibus*

Romanis: conſtitue nihil eſſe opis in hac voce, ciuis Romanus ſum: poſſe impunè Prætorem, aut alium quemlibet ſupplicium quod velit, in eum conſtituere, qui ſe ciuem Romanum eſſe dicat (quod quis ignoret?) iam omnia regna, iam omnes liberas ciuitates, iam omnem orbem terrarum, qui ſemper noſtris hominibus maximè patuit, ciuibus Romanis iſta defenſione præcluſeris. C. Mucius apud Liuium lib. 2. & facere, & pati fortia, Romanum eſt.

Vt Rom. lancem leuem, Perſas deuergentem] *Exiſtimabant antiqui illi, res mortalium à Ioue velut libra quadam penſitari. Hinc à poëtis dicitur* ὑψίζυγος, *vt qui ex alto cælo omnia libret ac ponderet. Itaque Virgilius 12. Æneid. ex ea opinione Iouem Æneæ, & Turni armis concurrentium fata examinantem inducit his verſibus.*

Iupiter ipſe duas æquato examine lances
Suſtinet, & fata imponit diuerſa duorum:
Quem damnet labor, & quo vergat pondere lethum.

Facit hoc idem apud Homerum Iliad. 10. de fatis Achillis & Hectoris, vnde noſter poëta ſumpſit. Sumpſit etiam Simocatta, Homeri perſtudioſus. Et quoniam data eſt occaſio, libet apponere deſcriptionem trutinæ, ſeu libræ perelegantem ex Dionyſio Lambino, Commentar. in Satyram 3. Horat. lib. 1. Quod eo libentius faciam, quia plerique de ea loqui neſciunt, vt vel nunc diſcant.

Trutina nomen eſt latinum, à græco τρυτάνη ductum: quod ſignificat eam librę partem, per quam horſum & illorſum vergit lingula, ſeu examen: anſam appellant Latini, nomine tranſlato. Sunt enim hæ libræ, ſeu bilancis partes. Trutina, tracta, & paulum deflexa à Græco nomine τρυτάνη. Quod nomen à verbo τρύειν dictum eſt, hoc eſt, fatigari, & laborare. Examen, quod eſt lingula, quæ cum in neutram partem inclinatur; ſed medio anſæ puncto reſpondet, fit ἰσῤῥοπία, id eſt, æquamentum, ſeu æquilibrium. Iugum, à cuius extremis duobus pendent lances. Lances binæ, quæ à Græcis dicuntur πλάστιγγες, παρὰ τὸ πλάτος, à latitudine: in quarum altera ponitur pondus ſiue plumbeum, ſiue æreum: in altera res quæ penditur, ſeu ponderatur. Pendent autem lances è iugo, ſingulæ ternis funiculis

Digitized by Google

niculis ab inferiore parte in tribus punctis pari interuallo inter ſe diſtantibus annexæ: à ſuperiore autem, id eſt, ea, qua iugo funes adhærent, funes in vnum colliguntur & coëunt.

Ne illam Perſicam, & inclyt. arund. è latere ſibi extrah. parcerent] *Quid tam ſimile illi facto Epaminondæ ducis Thebanorum clariſſimi, de quo M. Tullius epiſtola ad Luceium lib. 5. Quem enim noſtrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſteaquam ei percunctanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum: vt etiam in vulneris dolore æquo animo, & cum laude moreretur.*

AD CAPVT VII.

Domicilia in formam antrorum ſubter humum] *Inſtar Troglodytarum videlicet, de quibus Plinius lib. 5. cap. 8. Troglodytæ ſpecus excauant. Hæ illis domus, victus ſerpentium carnes, ſtridorq́; non vox: adeo ſermonis commercio carent.*

Ad ſeruilem diem, vt illorum trag.] *Ad conditionem ſeruilem. Ad reliquum ætatis in ſeruitute exigendum. Vmbra Polydori in Hecuba Euripidis, matrem miſerans,* δούλειον ἦμαρ *nominat.*

Φεῦ ὦ μῆτερ, ἥτις ἐκ τυραννικῶν δόμων
Δούλειον ἦμαρ εἶδες. ὡς πράσσεις κακῶς,
Ὅσονπερ εὖ ποτ'.
O mater, huc prò viua perueniſti, vti
Progenita cum ſis regiis è ſtemmatis,
Indigna ferres ſeruitutis pondera.
Tam afflicta nunc & miſera, quàm florens eras
Quondam ac beata.

AD CAPVT VIII.

Victoria anim. in præterit. firm. conſtant. confer. neſcit.] *Laudat pro M. Marcello Cæſarem Cicero, quia victoriam, natura inſolentem ac ſuperbam temperarit. Sed operæ pretium erit locum integrum adſcribere. Verùm animum vincere, iracundiam cobibere,*

victoriam temperare, aduerſarium nobilitate, ingenio, virtute præſtantem non modò extollere iacentem, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem hæc qui faciat, non ego eum cum ſummis viris comparo, ſed ſimillimum Deo iudico. Quantopere autem ſeſe iſta moderatione victores hominum memoriæ commendent, paucis interiectis ſequitur. At verò cum aliquid clementer, manſuetè, iuſtè, moderatè, ſapienter factum, in iracundia præſertim, quæ eſt inimica conſilio, & in victoria, quæ natura inſolens, & ſuperba eſt, aut audimus, aut legimus, quo ſtudio incendimur? non modò in geſtis rebus, ſed etiam in fictis, vt eos ſæpe quos nunquam vidimus diligamus.

AD CAPVT IX.

Immenſus pauor ad fug. ratione carentem] *Parœmia eſt,* πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, multa belli inania. *Locum habet de inani ſuſpicione, aut pauore ſine cauſſa oborto, quem Græci vocant* πανικόν: *& conſueuerunt huiuſcemodi pauores Panici in bellis plerumque accidere. Occurrit locus ex lib. 4. Curtij. Alexandri exercitum pauor, cuius cauſſa non ſuberat, inuaſit: quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Præcipit autem Onoſander in Strategico, cap. 13. ſi quando pauor aliquis aut metus exercitum inuaſit, vel quia noua ſociorum acceſſione hoſtium numerus accreuit, vel quia potior quodammodo genius illorum videtur, tum maximè imperatorem hilarem, lætum, ac intrepidum vultum militibus oſtendere. Nam ad Imperatoris aſpectum quaſi ad exemplum cæterorum animi conformantur. Et magnanimi hilarisq; ducis copiæ confidentiores ſunt: nempe, quaſi nihil ſit periculi. Contrà, ſi pauidus ille ac mœſtus appareat, animos ſimul abiiciunt, veluti maiore quadam calamitate impendente. Quid ſint panica & panici terrores, vide Miſcellan. Politiani, cap. 28.*

Latinorum illa confuſ. & perturb. fuga] *Quia Græcos ſemper Romanos nominat, Romani autem fuerunt Latini, videtur* συνωνυμίᾳ *vti voluiſſe: & ad imperium latinum, quod tum penes Græcos erat, non ad locum, neq; ad gentem reſpexiſſe. Liberum eſſe in appellationibus hunc hiſtoricum in veſtibulo huius voluminis lectorem monuimus.*

AD

Digitized by Google

AD CAPVT X.

Qui fluuius à Septentrionali plaga] *De hoc flumine Plinius lib. 6. cap. 27. Oritur, inquit, in regione maioris Armeniæ, fonte conſpicuo in planitie: concitatus, à celeritate tigris incipit vocari. Ita appellant Medi ſagittam. Influit lacum Arethuſam, omnia illata pondera ſuſtinentem, & nitram nebulis exhalantem. Vnum ei genus piſcium eſt, idq́ transcurrentis non miſcetur alueo: ſic nec è Tigri piſces in lacum tranſnatant. Fertur autem & curſu & colore diſsimilis: tranſuectusq́ occurrente Tauro monte in ſpecum mergitur. Subterq́ lapſus, à latere altero eius erumpit, eundemq́ eſſe manifeſtum eſt, quod demerſa perfert, &c. Strabo lib. 11. dicit in alium lacum influere, cui nomen Arſanias, & cum ei ſuperfluat ob velocitatem, non poſſe illi commiſceri. Poſtea ſubterraneis locis ſubterfluere, & prope Calonitas emergere.*

Ab imbelli, & ad pugnam inutili turba.] *Aelianus de militaribus ordinibus inſtituendis cap. 2. Earum copiarum quæ congregantur ad bella gerenda, pars eſt ad pugnam apta: pars verò etiam aliqua ad pugnam inutilis. Sed & iſta conuocatur, vt alterius partis commoditati inſeruiat. Et apta quidem ad pugnam ea eſt, quæ in acie inſtructa ad prælium locum tenet, & armis hoſti reſiſtit. Ad pugnas autem inutilis eſt reliqua omnis multitudo medicorum, mercatorum, cauponum, lixarum, calonum, & eorum omnium, qui, vt aliqua miniſteria obeant, ſequuntur.*

AD CAPVT XI.

Νηπενθές τ' ἄχολον] *Odyſſeæ 3. Helena φάρμακον quoddam vino immiſcet, ad hilarandum maritum, & hoſpitem Telemachum, Vlyſsis filium. Ab effectu enim, quod mærorem & luctum animis detraheret, ita vocat poëta.*

AD CAPVT XIV.

Qui æſtiuo tempore pro pelago eſt] *Tam amplus eſt fluuius, & tot nauigiis, tamq́ magnis nauigatur. D. Baſilius Homil. 3. in Hexaëm. Nilus neq́ fluuius naturà ſimilis, cum velut mare Aegyptum*

 operiat,

AD CAPVT XVIII.

Quaſi tunicas quaſdam longas è pilis] *Artificium bellicum ad fruſtrandos tormentorum ictus. Molle enim duro non reſiſtit, atque ideo cauari, ac proſterni illa coagmentatio lapidum in mœnibus non poteſt. Docet Lipſius Poliorcet. lib. 5. dialogo 9. balliſtis, catapultis, omnibus telis leuibus coria, cilicia, vela opponi ſolita, quibus eorum vim exciperent ac frangerent, molliter ita ſuſpenſis. Immò & ignita iacula illis repuliſſe. Vegetius lib. 4. cap. 6. Saga ciliciaque intenduntur, quæ impetum excipiant ſagittarum. Nec enim facilè tranſeunt ſpicula, quod cedit & fluctuat. Lege cætera.*

Corpore ſimilis Tydeo, animo Hercules ipſus] *De Tydeo Diomedis patre Homerus alicubi,* τυδεὺς μὲν γὰρ ἔην μικρὸς δέμας, ἀλλὰ μαχητής. *Quod in elegia quadam Ouidius ſic eſt interpretatus.*

Vilior Tydeus, qui, ſi quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.

Herculis nomen fortitudinis & roboris nomen eſt, propter omnibus notiſſima illius certamina, ad quæ viribus maximis, & ſummo animi robore opus fuit.

Quemadmodum Polypus cum quippiam cirris] *Polypus piſcis, quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, arctiſſimè retinet. Hinc Plaut. Aulularia.* Ego iſtos noui Polypos, qui vbi quidquid tetigerint, tenent. *Plin. lib. 9. cap. 29. Polyporum multa genera. Terreni maiores quàm Pelagij; omnes brachiis vt pedibus ac manibus vtuntur, &c. Ceterùm per brachia velut acetabulis diſperſis, hauſtu quodam adhæreſcunt, tenent ſupini, vt auelli non queant, &c.*

IN LIBRVM TERTIVM

AD CAPVT I.

VT de demenſo, ſiue annon. milit. quarta pars detrah.] *Auaritia Mauricij, quæ quantas turbas excitarit, ex ſequentibus patet. Quin alia res præter auaritiam nulla ei exitium videtur peperiſſe. Quamuis præcipuum illius in hoc genere facinus, de captiuorum XII. millibus paruo pretio non redemptis, & ita barbaro ad trucidandum relictis, Simocatta non commemorat.*

Quod cum Priſcus facere omitteret] *De faſtu Priſci, & direptione eius tabernaculi, deq; Germano in illius locum ſuffecto, de quibus hoc & ſequenti capite Simocatta, agit Euagrius lib. 6. cap. 4. & 5.*

Sacroſanctam imag. lapid. appeteret] *Conſidera, obſecro, quo furor militaris euadat, & quàm verè dicatur, miles impius. De populo inſaniente aduerſum magiſtratus dictum à Marone, 1. Æneid.* iamque faces, & ſaxa volant, furor arma miniſtrat. *Noſtri milites hæretici ſacras imagines etiam ferro concidere, & ignibus iniicere non metuunt. Maiores itaque progreſſus impietatis, & ſacrilegiorum habent.*

AD CAPVT IV.

Quæ patria noſtra voce banda dicuntur] *Suidas.* ὕτω καλῦσι Ρωμαῖοι τὸ σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ. Sic vocant Romani ſignum militare, *vexillum nimirum. In veteri Gloſſario bandum, exponitur* σίγνον. *Inde* βανδοφόρος ὁ τὸ σημεῖον τῦ βάνδυ βαστάζων, vexillifer. *Victis hoſtibus banda quoq; illorum capiebantur. Cedrenus.* οἱ δὲ Ρωμαῖοι πέμπυσι πρὸς τὸν βασιλέα τὰ περσικὰ λάφυρα, καὶ τὸς ζωγρηθέντας ἅπαντας σὺν τοῖς βάνδοις. Romani mittunt ad Imperatorem ſpolia Perſica, & captiuos, vnà cum bandis. *Banda etiam* τάγματα *ſignificant. Exponitur item in veteri gloſſario* κυστωδία. *Plura Rigaltius in Gloſſario* ταϰτικῷ μιξοβαρβάρῳ.

AD CAPVT V.

Gregorius Antiochen. Epiſcop. cum in gratiam] *Imperator Andream, ſatellitum ſuorum facilè principem miſit, perſuaſurum exercitui, vt duces manipulares, & alios præfectos, quos antè habuerat, admitterent. Quem cùm illi reiicerent, Gregorius Epiſcopus Antiochenus flexis humi genibus; & longa oratione ad Philippicum recipiendum commouit. Quæ omnia diſertè apud Euagrium, & copioſè narrantur lib. 6. cap. 10. 11. 12.*

Fraudis architectus quidam Sittas] *De prodita & à Perſis capta Martyropoli, & ad eam recipiendam irrito Romanorum conatu, demiror adeò breuiter egiſſe Simocattam. Longè fuſius & explicatius Euagrius libro toties iam nominato, cap. 13.*

Meboden Surinæ filium] *Poſt hæc verba ſequebantur in græco*, ἀξιώματα δὲ ταῦτα παρὰ πέρσαις πρεσβεύονται, dignitates autem huiuſmodi à Perſis ſuſpiciuntur, *quia ad ſenſum nihil faciunt, & videntur quædam omiſſa, vnde iſta pendebant, putaui inducenda.*

Gladios inauratos, tiaras, cingula gemmis] *Proprium barbarorum luxuriare in auro, argento, & gemmis. Quò reſpexit Virgil. 2. Æneid.* barbarico poſtes auro ſpoliiſque ſuperbi. *Curtius lib. 3. in deſcriptione agminis Perſici aduerſus Macedonas procedentis. Ignis, quem ipſi ſacrum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur; magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti & ſexaginta quinque iuuenes ſequebantur, puniceis amiculis velati, &c. Locus eſt longior, quem ipſe leges. Idem lib. 9. de Sophite rege quodam Indo. Cum ſubitò patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraq́ diſtincta, quæ etiam crura velabat. Aureis ſoleis inſeruerat gemmas. Lacerti quoq́ & brachia margaritis ornata erant. Pendebant & auribus inſignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli diſtinguebant. Lib. 4. cap. 3. deſcribitur ornatus Hormiſdæ throno regio inſidentis. Cum Annibali hoſpiti Antiochus rex exercitum ſuum barbarico apparatu magnificè inſtructum oſtendiſſet, rogauit, num puta-*

ret hæc omnia ſatis fore Romanis. Tum Annibal, planè ſatis, ſi vel auariſſimi ſint. Rex de prælio ſciſcitabatur, hîc de præda reſpondit. Quid enim aliud eſt miles imbellis auro argento, cæteriſq́; rebus ad prædam inuitantibus inſtructus?

AD CAPVT VIII.

Veſtes muliebres in pretium contracti dedecoris] *Imbellia, timiditas, mollitia fœminarum eſt, non virorum. Quare veſtis muliebris ignauo ac timido militi, tanquam mulieri magis, quàm viro danda eſt in præmium. Tales apud Homerum Iliad. 2. Therſites vocat* πέπονες, ἀχαιΐδες, οὐκέτ' ἀχαιοί. Pepones, Achiuas, non Achiuos. *Et Numanus apud Maronem lib. 9. in Troianos idem iactat conuitium*, ô verè Phrygiæ, neque enim Phryges. *Xerxes Artemiſiæ, à quo bello nauali aduerſus Græcos adiutus fuerat, & in quo eiuſdem reginæ duces ignauiores extiterant, cum ipſa pugnaſſet ſtrenuè, hanc laudē tribuit.* οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. Viri fuerūt mihi mulieres, & mulieres viri. *Auctor Herodot. lib. 8. Teſtatur idem hiſtoricus, apud Perſas grauiſſimæ contumeliæ loco habitum, ſi quis fœmina mollior vocaretur. Vide quæ in Symbolis Virgilianis in locum ſuprà adductum notauimus. In Lycia, vt traditum eſt à Plutarcho in conſolat. ad Apollonium, affines & propinqui in funere muliebres veſtes induebant, vt eam deformitatem pertæſi, citius à lacrymis & luctu abſtinerent.*

Non filium Choſroæ, ſed filiam] *Qui dicit quæ vult, audiet ſæpe quæ non vult. Quanquam Hormiſda fecit potius, quam dixit contumeliam: cui Varamus viciſſim animum imbellem, & effæminatum exprobrat, dum eum filiam, nō filium Choſroæ appellat. Lepidum eſt illud in facetiarum exemplis apud M. Tullium 2. de Orat. Cum Sex. Titius ſe Caſſandram eſſe diceret, multos, inquit Antonius, poſſum tuos Aiaces Oileios nominare. Nec minus quod infrà ſequitur. Cum Q. Opimius conſularis, qui adoleſcens malè audiſſet, feſtiuo homini Egilio (qui videretur mollior, nec eſſet) dixiſſet.* Quid tu Egilia mea? Quando ad me venis cum tua colo & lana? Non pol, inquit, audeo. Nam me ad famoſas vetuit mater accedere.

Imp.

Imp. clementia populi acclamat. anteuertit] *Seneca lib. de Clementia. Nullam ex omnibus virtutibus magis homini conuenire ſcimus, quàm clementiam, cum ſit nulla humanior. Nullum tamen clementia ex omnibus magis quàm regem ac principem decet. Mandandum & illud memoriæ, eiuſdem, lib. de 4. virtut.* Haud minus turpia ſunt principi multa ſupplicia, quam medico multa funera. *Quam abhorreret à ſontibus capite puniendis Mauricius, ſupra lib. 1. in cap. 11. ex Euagrio docuimus. Ex familiaribus euidam dicenti Theodoſio iuniori, neminem ab eo illorum morte multatum, qui iniurÿ ei fuiſſent: vtinam, inquit, eos etiam in vitam reuocare poſſem, qui iam dudum mortui ſunt. Idem ad mortem damnatos ob capitale facinus, ſi ad portas vrbis nondum ducti perueniſſent, dimitti iubebat. Niceph. lib. 14. cap. 3.*

AD CAPVT IX.

Bellum omnium malorum receptaculum] *Deteſtatus eſt bellum ſuprà, cap. vlt. lib. 1. Mebodes Perſa legatus. Prouerbium* οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, non bellum annuntias, *de læto nuntio: quoniam bellum res eſt calamitoſiſſima.*

AD CAPVT XI.

Sub poteſtat. ſubiecit] *Vltra quintum menſem obſeſſam, & nemine reſiſtente captam refert Euagrius lib. 5. cap. 10. Immò à Præfecto proditam. Omnes è ciuitate promiſcuè eduxit: quoſdam miſerandum in modum ibi interfecit: quàm plurimos viuos abduxit: vrbem præſidio communiuit.*

Vitio mentis audacius] *Eiuſdem lib. cap. 11. Euagrius Iuſtinum animi ſanitatem amiſiſſe autumat, quia præ nimia inſolentia ac ſuperbia caſum hunc acerbius, quam pro conſuetudine humana tulerit. Simocatta rem mitius interpretatur, qui de Sophia litteris, quibus Choſroen ad miſericordiam, & induciarum pactionem induxit, nihil dixiſſe mirum eſt. Vide Euagrÿ caput duodecimum.*

Satellitum Imp. Præf. quem excubitorum comitem] *Comites olim dicebantur, qui cum poteſtate erant, id eſt, quibus imperij pars mandata erat. Deinde cœpti ſunt appellari hoc nomine qui Proconſules, Procuratores in prouincias euntes comitabantur, vel ſenatus, vel ipſorum magiſtratuum voluntate ac iudicio, publicorum negotiorum adiutores, atq; adminiſtri: quales erant quæſtores, legati, ſcribæ, accenſi. Poſtea Comites dicti ſunt Iuriſperiti, prouincialium magiſtratuum aſſeſſores, quos magiſtratus arbitratu ſuo delectos ſecum adducebat. In conſtitutionibus recentiorum Impp. varia pro adminiſtratione nomina adduntur. Comes archiatrorum, commerciorum, domeſticorum, donorum, metallorum, militum, rerum priuatarum, ſacrarum largitionum, ſacræ veſtis, &c. Vide Briſſonium de ſignificat. verborum ad ius pertinentium.*

Noſce qui nuper fueris, & qui in præſenti ſis.] *Qualis ex quali factus, ex tenui diues, ex miniſtro dominus, ex priuato Imperator. A moderatione laudatur Agathocles Siciliæ rex. Memor enim vnde in tam excelſum gradum aſcendiſſet,* miſcebat opes, pauperiemque ſimul. *Sed totum epigramma adſcribam ex Auſonio.*

Fama eſt fictilibus cenaſſe Agathoclea regem,
Atq; abacum Samio ſæpe oneraſſe luto.
Fercula gemmatis cum poneret horrida vaſis:
Et miſceret opes, pauperiemq; ſimul.
Quærenti cauſſam, reſpondit: Rex ego qui ſum
Sicaniæ, figulo ſum genitore ſatus.
Fortunam reuerenter habe, quicunq; repente
Diues ab exili progrediere loco.

Habet ſæpe locum in vita hoc præceptum; & pauci priſtinæ ſortis & abiectionis, nobilitatem & diuitias adepti meminerunt, incipiuntq; multi inſoleſcere, & præ ſe alios deſpicere. Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum, *dixit neſcio quis.*

Omnes iſti & ſerui, & filij tui ſunt] *Paucos inuenias Principes, qui ſubiectos ament tanquam filios, paternaq; cura ac ſollicitudine eorum commodis proſpiciant.* ποιμένας λαῶν paſtores populorum *vocat Homerus. Quo ſatis ſignificat, quid ipſorum officium requirat,*

quirat, & in quo potiſsimum ſit poſitum. Cur à poëtis ſic vocentur, explicat. Philo Hebræorum eloquentiſsimus, lib. de Ioſeph. In præclariſsima illa laudatione Emmanuelis Imp. quam hiſtoriæ ſuæ præfigit Nicephorus Calliſtus, inter cætera ſic habet. Sed nec illud imperio ſuſcepto egiſti, vt te ciues, & ſubditi tui metuerent tantùm: verùm timorem cum charitate temperarent. Proinde cùm te homines tui cum admiratione dilexere, quod minus eſſe terribilis, neque arbitrio tuo viuere, & pleraque omnia ſtatuere viderere, tum ipſe eos magis etiam dilexiſti, quibus reuera extitiſti, veluti pater optimus, *quemadmodum ille dixit.*

Matrem tuam (Sophiam Auguſtam) venerare] *Veruntamen mater iſta Sophia* ἀπόφως *filio ſuo aduerſata eſt, ægrè ferens eum tam multa de theſauris à Iuſtina aggregatis in pauperes diſtribuere. Cuius ſapientiſsimum, & Chriſtianæ ſpei pleniſsimum factum ex Gregorio Turonenſi affert Cardinalis Baronius tomo 7. De perſona Tiberij & moribus lege Euagrium lib. 5. cap. 13.*

Qui hoc mihi fecerunt] *Puto velle, quod habet Euagrius. Atque digito magiſtratus demonſtrans: non oportet, inquit, horum conſiliis morem gerere: nam hi me in iſtas, quas cernis, miſerias deduxerunt.*

Si volueris ſum, ſi nolueris non ſum] *Obſcurior eſt horum verborum ſententia. Quare Oedipo ſit opus: ego Dauus ſum. Clara eſſent, ſi à Tiberio dicerentur, cum hac interpunctione.* λέγει οὕτως. ὦ βασιλεῦ, ἐὰν θέλῃς εἰμὶ. καὶ μὴ θέλῃς, οὐκ εἰμί. καὶ ὁ βασιλεύς. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας, *&c. dicit ei.* O Imperator, ſi volueris, ſum *(ſubaudi Imp. ſucceſſor tuus)* ſi nolueris, non ſum. Tum Imperator, Deus qui fecit, &c. *Tiberium porrò Euagrius ita deſcribit cap. 13. lib. 5. Erat corpore maximè procero & robuſto, & pulchritudinis excellẽtia omnium opinione maiore: adeo, vt non regibus ſolùm & Imperatoribus, ſed omnibus etiam hominibus facile præſtaret. Quod ad animum attinet illum manſuetudo, & benignitas exornarunt. Primo ipſo aſpectu omnes videbatur ad ſe diligendum inuitare. Lege quæ ſequuntur.*

AD CAPVT XII.

Morem tenens, literas ad Perſarum regem mittit] *Lib. 8. cap. 15.*

Digitized by Google

cap. 15. de Phoca. Menſe quinto literis ſcriptis Choſroen de ſua inauguratione, Lilio huius tyrannicæ creationis delecto nuntio monet. Sic enim & Romani, & Perſæ ſolent, cum in regia dignitatis gradu collocantur. Mitti etiam ſolebant imagines Auguſtorum Romam, & in diuerſas prouincias imperij Romani, atque ad Principes amicos, appellabanturq́; laurata, quaſi laureata. Multa de his Gregorius Pap. II. ad Leonem Iſauricum Imp. Ante Phocam autem imagines huiuſcemodi Romam allata non ſunt. Baron. Annal. tomo 8. ex actis publicis. Allata ſunt autem Conſtantinopolim multo ante. Nam Honorius cum Placidiæ ſororis ſuæ maritum Conſtantium ducem, virtutis & prudentiæ nomine ſolenni pompa adhibita Auguſtum appellaſſet, imaginem eius, vt moris erat, Conſtantinopolim ad collegam Theodoſium miſit. Sigon. de imperio occident. lib. 11.

AD CAPVT XIII.

Non eſt Perſarum natura indiſſolubilis] *Quaſi diceret illud Virgilianum, ex Æneid. 12. mutata vnica voce.*

Et nos tela viri, ferrumq́; haud debile dextra
Spargimus: & noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.

Cenea vnum de Lapithis fabulæ poëtarum narrant vulnerari non potuiſſe, cùm tamen vulneraret alios. Ouid. 12. Metamorph.

Telaq́; in hunc omnes vnum mittuntq́; feruntq́;.
Tela retuſa cadunt: manet imperfoſſus ab omni,
Inq; cruentatus Ceneus.

Memorat Ioannes Petrus Maffæus hiſtoriarum Indicarum libris, de quodam dynaſta barbaro, habuiſſe lapidem, cuius erat ea vis, & natura, vt ſanguinem quamuis pluribus locis vulnerati cohiberet. Quo vt ſpoliatus fuit, profluxit vbertim, vt homini mortem afferret. Vulnerari quidem poterat: ſed ex vulneribus animam amittere propter virtutem lapidis illius non poterat.

Nec enim equum diuinis honor. colendum] *Equum à Perſis pro Deo coli ſolitum videtur dicere, cum tamen legamus eos ſoli, quẽ colebant, equum mactare ſolitos,* ne detur celeri victima tarda Deo, *vt Ouidius ait. Quare amplius de iſta veritate quærendum eſt. Gyraldus de diis gentium ſyntagmate 17. accuratè religionem, & ſa-*

cra

era Perſarum exponens, de equo nihil tradit; vt putem Simocattam hoc loco memoria lapſum, quod non vni ſcriptori contigit. Aegyptus fortaſſe, vt alias, ſic iſtam quoq́ beſtiam diuinis honoribus coluerit.

Vt veſtræ appellat. conſent.] *Romani dicti ſunt à Roma: Roma autem à Romulo: quamuis controuerſiam habuerint duo fratres illi, Romámne, an Remam nominarent, de qua Ennius. Quidam ſcripſerunt à ῥώμῃ dictam hanc vrbem, quaſi robuſtam. Sed Graci malè omnia ad ſuam linguam reuocant.*

Periculorum contemptores pugna quærit] *Audiamus Euryalum ex Aeneid. 9. & putemus à quouis generoſo milite talia nos audire.*

Eſt hic, eſt animus lucis contemptor: & iſtum
Qui vita bene credat emi quò tendis honorem.

En tibi (inquit ad Porſenam Etruſcorum regem Romam obſidentem C. Mutius Romanus) vt ſentias quàm vile corpus ſit iis, qui magnam gloriã petunt, dextramq́ accenſo ad ſacrificium foculo iniicit. Liuius lib. 2. Rectè etiam Catilina in extrema illa concione, quo ſuos ad fortiter prælıandum incendit. Quanta cuiuſque animo audacia natura, aut moribus ineſt, tanta in bello patere ſolet. Quem neque gloria, neque pericula excitant, nequicquam horrere: timor animi auribus officit. Notauit Eretrienſium ignauiam ac timiditatem in armis Themiſtocles, cum dixit eos ſimiles eſſe piſcium qui vocantur gladioli, & gladium quidem habent, cor non habent. Ita ipſis quoq́ non deeſſe gladium, ſed deeſſe animum.

AD CAPVT XIV.

Oratione hac om. animi ad certam. exardeſcunt] *Onoſander in Strategico poſtulat Imperatorem ſiue ducem etiam dicendi peritum. Hinc enim maxima, inquit, præcipuáque in exercitum commoda deriuari puto. Siquidem Imperatoris vehementi concione erecti excitatíque in procinctu milites, ardua quaq́ & formidoloſa deſpiciunt, & propoſitam in laudem victoriamque acriter decertando conſpirant. An non vides hoc, audita huius ducis oratione à Romanis fieri? Idem. Nulla reſpub. aut exercitum abſque Imp. aut Imp. abſq́ eloquentia mittat.*

Tulit

Tulit autem ne quis Perſat. rex arma Rom. } *Verba Euagrij è cap. 5. lib. 5. apponam. Choſroes autem ingenti doloris cumulo oppreſſus, animo fracto, & ancipiti cura debilitato languens, crebris denique, & variis ægritudinis fluctibus demerſus, miſerandum in modum interiit, ac legem quam ſcripſit, ne rex Perſarum in poſterum contra Romanos arma ferret, velut ſempiternum ſuæ fugæ monumentum poſt ſe reliquit.*

AD CAPVT XV.

Aperto capite regi ſuo indig. conuitiantur] *γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐβλασφήμουν. Aperto, ſeu nudo capite quippiam vel facere, vel dicere, eſt id citra omnem pudorem ac verecundiam agere. Nam qui pudendam rem faciebant, caput operiebant. Socrates apud Platonem in Phædro, amorem vituperaturus, faciem tegit. Plaut. Trinum.* Ipſi tam aperto capite ad lenones eunt, quam in foro aperto capite ſontes condemnant reos.

E Prytaneo annonam capiunt] *Prytaneum locus Athenis, in quo publico ſumptu victus præbebatur iis, qui bene de repub. eſſent meriti, aut quos ciuitas honorare vellet. Scholiaſtes Thucydidis ſcribit, fuiſſe domum amplã, vnde annona ſuppeditaretur ciuibus, quòd ibi ſederent οἱ πρυτάνεις, οἱ τῶν ὅλων πραγμάτων διοικηταί. reipub. totius moderatores. Horreum, ſeu granarium publicum.*

Ob dignitatem Magiſtri quam gerunt] *Varia ſunt genera magiſtrorum apud iureconſultos. Magiſtros appellari Paulus ſcribit, quibus præcipua cura incumbit, & qui magis quàm cæteri diligentiam, & ſollicitudinem rebus quibus præſunt, debent. Quin etiam ipſi magiſtratus per deriuationem à Magiſtris cognominantur. Vnde etiam cuiuſlibet diſciplinæ Præceptores Magiſtri appellantur, à monendo, vel monſtrando. Feſtus verò, magiſtrare, ait, regere & temperare eſt: magiſtrare moderari, vnde non ſolùm doctores artium; ſed etiam pagorum, ſocietatum, virorum, collegiorum, equitum dicuntur quia omnes hi magis cæteris poſſunt. Vide plura apud Briſſonium de ſignificatione verborum ad ius pertinentium. Videndum hîc de quo magiſtrorum genere loquatur.*

AD CAPVT XVI.

Et quoniam nauigium reipub. animo ſincero] *Supra à nobis dictum eſt de hac metaphora. Sanè etiam Chriſtiana reſpub. ſeu Eccleſia Chriſti, nauis vocatur, cuius primus gubernator inſtitutus eſt ab eodem Petrus. Eius ſucceſſores ſunt Pontifices Romani. De eadem naui ſimplex, & tritus iam verſiculus, incerto auctore fertur,* Fluctuat, aſt nunquam mergitur illa ratis. *Ac melius omnino Eccleſia, quam reſpublica ciuilis cum naui comparatur, niſi me ſententia multùm fallit.*

AD CAPVT XVIII.

Adminiſtrationem ſeptem trib. ſortitò diſtrib. eſſe] *De his ſeptem ordinibus Nicephorus Calliſtus lib. 18. cap. 30. Apud Medos verò ſeptem populi ordines, res præcipuas expediunt. Et lex antiqua partiri aliter negotia non permittit. Qui enim Arſacidarum ordo dicitur, regnum apud ſe retinet, & regi diadema imponit. Ordo alius rei militari præeſt. Alij politiæ cura eſt. Alius controuerſias de quopiam, quod arbitro iudice indigeat, inter ambigentes exortas decidit. Quintus populi ordo equites regit. Qui hunc conſequitur, tributum à ciuibus & ſubditis exigit, & regio ærario præeſt. Septimus regis equos curat, & veſtem militarem ſeruat. Haſce leges in aula regia Darium Hyſtaſpem ſacraſſe ferunt. Hæc ad verbum deſcripſi, vt locus Simocattæ ex hoc loco aliquid lucis acciperet: quamuis Nicephorum hoc, vt alia, ex Simocatta hauſiſſe iudicem.*

IN LIBRVM QVARTVM.

AD CAPVT III.

VEſte regia, & pretioſa coopert. tiara ex auro] *Lamentabitur paulò poſt in conuentu procerum Perſarum has delicias, & luxum ſuum. Vſque hodie barbari reges in India iſtiuſmodi rebus gaudent, ſeſeq; auro, & gemmis onerant. Nempe quod illis natura negauit, decus corporis, hoc aliunde petendum putant. Tametſi non omnes*

aquè deformes, quidam etiam oris dignitate, ſi minus colore, cum noſtris Principibus certant. Zenobiam Palmyreorum reginam, mulierem bellicoſiſſimam ſcriptum reliquit Trebellius, cum ab Aureliano Auguſt. in triumpho duceretur, ſub gemmarum pondere anhelantem ſæpius inter eundum coactam ſubſiſtere.

AD CAPVT IV.

Qui paulò antè tanquam Deus adorab.] *Notabile exemplum fortunæ mutabilitatis Hormiſdas. Ac profectò ſatis diſertè, quo pacto illa ſecum egerit, ipſemet hac oratione oſtendit. Nec tamen querimonia ſua vllam miſerationem ex audientibus poteſt elicere: adeo tyrannus antegreſſa omnium illi odia conflauerat. Illuſtre prætera exemplum (vt externa omittam) mutatæ fortunæ & conditionis ampliſſimæ in miſerrimam eſt Henricus III. Imp. de quo Carolus Sigonius lib. 9. de regno Italiæ in extremo his verbis. Quibus rebus actum de dignitate ſua exiſtimans (eò neceſſitatis ac miſeriæ venit) ab Epiſcopo Spirenſi victum ſibi dari apud Spiram in æde Dei genitricis à ſe conſtructa petiuit, cùm diceret, ſe haud inutilem clericum fore, quod & literas calleret, & choro inſeruire egregiè poſſet. Neque id impetrauit. Itaque ad aſtantes conuerſus, ſuſpirans dixit:* miſeremini mei ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. *Atque aliquot poſt diebus 7. Id. Auguſti ingenti dolore confectus, eſt mortuus, manſitq́; corpus eius inſepultum in cella quadam ædis deſerta, Pontifice id ſepeliri vetante, per annos quinque.*

Qui purpura induebatur] *Satis explicatè & diſertè luxum delicias q́; ſuas exponit. Perſarũ ſumptuoſum luxurioſumq́; apparatum, vnguenta, odores, coronas, & ſimilia, notauit Horatius Ode vlt. lib. 1. Medorum Xenophon, Cyripædia lib. 1. Vbi quæ de Perſarum tenuiſſimo victu narrat, accipienda ſunt (vt quidam volunt) de ea ætate, qua Perſæ Medorum imperium nondum ſubegerant. Alioqui putaret quiſpiam tam hoc verè ſcriptum à Xenophonte, quàm Cyri patrem Cambyſen Perſarum regem fuiſſe. Herodotus item lib. 1. luxum Perſicum paucis deſcribit.*

AD

AD CAPVT VI.

In conſpectu patris morte afficitur] *Et filius, & vxor ſpectante Hormiſda patre & marito (quò dolor eſſet acerbior, oculi enim augent dolorem) miſerandum in modum, & immaniter necantur. Pro ſingulari crudelitate huiuſmodi facinus accuſantem Priamum poëta prudentiſſimus induxit 2. Aeneid. vbi Pyrrhus ante ora illius Politen filium interficit.*

At tibi pro ſcelere, exclamat, pro talibus auſis
Dij (ſi qua eſt cælo pietas, quæ talia curet)
Perſoluant grates dignas, & præmia reddant
Debita: qui nati coram me cernere lethum
Feciſti, & patrios fœdaſti funere vultus.

Caligula, vt auctor eſt Tranquillus, cap. 27. parentes filiorum ſupplicijs intereſſe cogebat. Vide quæ ad locum Virgilij in Symbolis noſtris prætereà notauimus. Certè etiam Mauricius Imp. vt habet noſter hiſtoricus lib. 8. prius quam iuſſu Phocæ tyranni obtruncetur, necem filiorum ſuorum intueri compellitur. Ponit hoc in magno ſcelere etiam ſacra Scriptura. Eccleſiaſtici cap. 34. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris.

AD CAPVT VII.

Ad menſam panegyricam ſubſeruiunt] *Regum & principum ventri atque abdomini ſtudentium menſas, propter ferculorum multitudinem, varietatē, apparatum, ductâ à ſolennibus, & frequentiſſimis ad feſtos dies, aut publicos ludos conuentibus metaphora, panegyricas vocare audet, lepide, & pro ingenio ſuo Gratiarum pleno. Tanta in victu parſimonia Didum Iulianum fuiſſe teſtatur Spartianus, vt per triduum porcellum, per triduum leporem diuideret, ſi quis ei fortè miſiſſet. Sæpe autem nulla exiſtente religione, oleribus, leguminibusq́; contentus, ſine cæna cænaret.*

AD CAPVT VIII.

Arbores veſtes ſuas frondes depoſ. & ſomnia non valent] *Inter coniectores ſomniorum receptum eſt, quæ poſt vina & cibos, quæue repetito ſomno eueniunt inſomnia, quæue fiunt, cum folia ex ar-*

 boribus

boribus decidunt, ea plerumque vana exiſtimari. Alexand. ab Alex. lib. 3. cap. 26. De ſomniis autem vanis, hærentibus apud inferos ſub foliis, ſeu frondibus arborum Virgil. 6. Æneid.

In medio ramos, annoſaq; brachia pandit
Vlmus opaca, ingens, quam ſedem ſomnia vulgò
Vana tenere ferunt, foliisq; ſub omnibus hærent.

Vide ibidem Seruium.

AD CAPVT IX.

Duobus oculis mund. vniuerſ. illuſtrari] *Duo imperia, Romanum & Perſicum non illepidè duos mundi oculos vocat, quibus nihil ſit præſtantius ac nobilius: ſicut inter partes corporis humani nihil eſt cum oculis conferendum. Quemadmodum enim aliarum partium decus eſt caput, ſic ipſi decus & ornamentum ſunt capitis. Alexander Mag. oblatam ſibi à Dario partem regni Perſici vſque ad flumen Euphraten cum filia in vxorem recuſauit accipere, niſi Darius ſecundus ſibi, non par haberi velit. Cæterùm neque mundum poſſe duobus ſolibus regi, neque orbem ſumma duo regna ſaluo ſtatu terrarum habere, Iuſtinus lib. 11.*

AD CAPVT X.

Equi greſſum vltroneum ſequi] *Eadem de re, & de epiſtola Choſroæ ad Mauricium Euagrius cap. 16. Fugiſſe autem ait cum vxoribus, & duobus tenellis liberis, & quibuſdam Perſis nobilibus, qui eum ſponte comitabantur.*

AD CAPVT XIV.

Melitenes Præſul Domitianus] *Obuiam Choſroæ miſſos Domitianũ, & Gregorium Epiſcopos, cũ omnibus ſatellitibus, & exercitu Romano, vt eum quocunq; vellet comitarentur, ait Euagrius l. 6. c. 17.*

Alloquio & donis] *Choſroen hoſpitem pro exule, & pro fugitiuo filium efficit Mauricius: muneribus planè regalibus donat, quibus eum ad ſe diligendum inuitaret. Nec Mauricius ſolum tam magnifica dona miſit, ſed imperatrix etiam erga Choſrois coniuges, & liberi Mauricij erga liberos eius paria benignitatis officia præſtiterunt. Euagrius cap. 16.*

IN

IN LIBRVM QVINTVM

AD CAPVT I.

VENERAND. Sergium martyr. qui colit. etiam à barb.] *De hoc ſcriptum extat in martyrolog. Non. Octob. Paſſum ſub Maximiano, Auguſtæ Euphrateſiæ, cum Baccho. Fuiſſe nobiles Romanos. Ipſum clauatis cothurnis pedes indutum, cum in fide fixus maneret, iuſſum decollari. Locum vbi quieſcit, vocatũ ab eius nomine Sergiopolim. Ob præclara miracula frequenti Chriſtianorum concurſu honorari. Si lubet, lege illic annotata à Baronio. Vt autem etiam barbari illum colerent, fecit frequentia Chriſtianorum eius ſepulchrum viſentium, & miracula quàm plurima, quæ vel immania illa pectora ad eum colendum permouerunt. Sic apud Turcas, alioſq́ barbaros Catharina, Ioannes Baptiſta in honore ſunt.*

AD CAPVT III.

Ipſumq; è templo eiicit] *Exemplum libertatis Chriſtianæ in Epiſcopo, dum locum Deo conſecratum ab homine profano, & idololatra non ſinit inquinari. D. Chryſoſtomus, vt eſt in eius vita à Metaphraſte deſcripta, Gayna barbaro, & duci Romanorum, religione Ariano, ab Arcadio Imperatore templum contendente, in quo cum ſuis Arianis preces factitaret, & ſacra obiret, reſtitit, nec vllis ab eodem Imp. argumentis ad id permittendum flecti potuit. Nec D. Ambroſius Theodoſium cæde Theſſalonicenſium adhuc contaminatum & impiatum, paſſus eſt ſacram ædem ingredi. S. Ignatius epiſt. ad Trallianos. Quid enim aliud eſt Epiſcopus, quam is qui omni principatu & poteſtate ſuperior eſt, & quoad homini licet, pro viribus imitator Chriſti Dei factus? Sic ille. Atqui etiam Chriſtus, cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, ementes, & vendentes de templo eiecit.*

AD CAPVT IV.

Propter palud. inform. hoſtib. inacceſſa] *Suidas hæc ipſa verba ex Simocatta recitãs,* ἦν δὲ τὸ φρούριον τῷ κατοίχῳ τῆς ὑδρώ-

ειως ἀλῶν τοῖς πολεμίοις; ſed corruptè, & ſenſu contrario. Vtinã prius vocem κάπωχμον expoſuiſſet. αὐχμὸς eſt quidem ſiccitas; ſed eſt etiã ſqualor. Si pro ſiccitate accipimus κάπωχμον, vt videtur Suidas accepiſſe, quomodo eſt πρὸς πολιορκίαν ἀπρόσιτον?

Nullus veſtrum tergum ſibi concidi patiatur] *Non auerſa, ſed aduerſa vulnera glorioſa ſunt: quia fortitudinem, ſicut illa fugam, arguunt. Inde illud inſigne epitaphium in Thraſybulum Laconem, qui in certamine aduerſus Argiuos ſeptem aduerſis confoſſus vulneribus occubuit, & patrio more ſuper ſcuto ex acie elatus eſt mortuus. Quæ res fortiter eum dimicaſſe, nec de fuga cogitaſſe ſatis ſuperq; indicauit. Recitabo conuerſum ab Auſonio.*

Excipis aduerſo quod pectore vulnera ſeptem,
Arma ſuperueheris quod Thraſybule tua:
Non dolor hic patris, Pitana: ſed gloria maior.
Rarum tam pulchro funere poſſe frui.
Quem poſtquam mæſto ſocij poſuere pheretro,
Talia magnanimus edidit orſa pater.
Flete alios, gnatus lacrymis non indiget vllis,
Eſt meus & talis, & Lacedæmonius.

Laudans Achillem naſciturum Parcis introductis Catullus, Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.

AD CAPVT V.

Sobria quad. inſania quaſi œſtro perciti] *Græcè eſt, σώφρονι μανίᾳ τινὶ ὡς συμπλοκὴν ἐξοιστρώμενοι. Admodum ἐμφατικῶς dixit. Eſt autem hoc tale, quale illa Græcorum, δῶρον ἄδωρον, νύμφη ἄνυμφος, πτερόεις ἀπτερος, βίος ἀβίωτος. Et Latinorum, inſepulta ſepultura, inſaniens ſapientia, ars iners, cum tacēt, clamant, &c. quæ Græcis ὀξύμωρα vocantur. Sic enim acutè dicuntur, vt ſtultè, ſeu fatuè dici videantur: quaſi idem de ſeipſo negetur; aut de eodem contrarium affirmetur.*

AD CAPVT IX.

Varamæi cùm clam. ac ſtrepitu, Rom. quietè] *Nihil penitus dubito, quin Simocatta, vt eſt φιλόμηρος ad initium 3. Iliados hoc loco reſpiciat, vbi poëta Troianos magno cum clamore ac ſtrepitu,*

pitu, inſtar gruum per aëra volantium, & clangentium: Græcos contra cum ſilentio, & abſq; omni ſtrepitu, paratis animis ad opem inter ſe ferendam proceſſiſſe ad pugnam commemorat. Quibus verſibus, qua diſtinctione eum boni & mali militis differentiam indicare voluiſſe, auctor eſt Plutarchus in vita ipſius.

AD CAPVT X.

Pro ſymbolo ſalutationem Dei matris] *Nota in hoc capite præſens auxilium, appellata tantum Dei matris, ore licet barbaro: ſed cum fide & ſpe magna eorum, qui ipſos hoc ſymbolum pronuntiare docuerunt. Deus enim, etſi fidem hominum quippiam conantium reſpicit, tamen eius beneficentia, & miſericordia eidem non eſt alligata. Itaq; ſæpe etiam non credentibus, & neſcientibus facit bene. Huc aptè conuenit illud Philonis, lib. de ſacrificiis Abel, & Cain. Deus cum alicui benefacit, non vtitur eius conſilio: ſed inexſpectata beneficia porrigere ſolet liberaliter.*

AD CAPVT XII.

Fœminam Golinduchã nomine] *Poſt magna miracula, quæ ediderit, martyrij coronam aſſecutã, & eius vitam ab antiquiore, Stephano Hierapolis Epiſcopo litteris mãdatã affirmat Euagr. lib. 6. c. 19.*

Acerbas ſub terra pœnas, mag. contra bonor. delicias] *Hiſtoriæ de nonnullorum ectaſi ſeu raptu (vt vulgò appellatur) qui pœnas improborum apud inferos, & gaudia cœlituum viderunt, non ſunt habendæ pro phantaſiis, & commentis, vt irriſores quidam dictitant.*

AD CAPVT XIII.

In Romaniam profugere] *Et hæc, & quæ capite ſequenti ponitur epiſtola Choſroæ ad S. Sergium martyrem habetur apud Euagrium lib. 6. Sed non ſatis emendatè cum Euſebio excuſa ſunt græcè à Roberto Stephano. Romania à recentiorib. ſcriptoribus græcis appellatur Græcia Europæa. Aliquãdo ab iiſdem prouinciæ Aſiaticæ Romanorum ſic vno & communi nomine dicuntur.*

AD CAPVT XIV.

Ego verò Græcorum ſacra colerem] *Siram dicit eſſe Chriſtianam, ſe ἑλλίωα. Sciendum in ſacris literis, & SS. Patrum libris*

ἕλλη-

ἑλλίωας dici gentiles, ſiue ethnicos , homines nimirum Chriſtiana religionis expertes, & ſimulacrorum cultores, quales Græci fuerunt. Et ἑλλωίζειν ſtolida & impia perſuaſione de diis teneri & imbutum eſſe ſignificat, cui χριςιανίζειν opponitur. Item ἑλλωισμὸς eſt παιδεία ἑλληνικὴ, ſeu ἡ ἔξοθεν παιδεία, græca, hoc eſt, ethnica, ſæcularis & extranea eruditio, littera profana, quibus εὐαγγελικὴ παιδεία opponitur.

Quod fœminis ſolet, accidere deſiit] *Tertullianus lib. de reſurrect. carnis, menſes ſanguinum vberũ tempore vacant. Contra Marcionem vocat tributum ſanguinis. Plinius menſtruos mulierum curſus. Ceſſatio huiuſcemodi curſus conceptum indicat, & in Sira, de qua ſermo eſt, indicauit. Cur autem palleant grauidæ mulieres cum virore quodam, docet Hippocrates. Quoniam purus illarum ſanguis ſemper quotidie è corpore deſtillat, & in fœtum deſcendit, vnde augmentum ei accedit. Cumq; minuitur ſanguis per corpus, neceſſario pallorem induunt, ac debiliores euadunt.*

Nunquam tu auderes in mag regem ſcommata] *ὁ βασιλεὺς, & μέγας βασιλεὺς tituli fuerunt regis Perſarum. Minimè autem omnium obiurgari & admoneri ſe reges patiuntur, tametſi nulli ferè ſunt, qui magis obiurgatione & admonitione digna committunt. Proinde apud eos aſſentatoribus magis, quàm admonitoribus ſolet eſſe locus. At Iſocrates ad Nicoclem πιςοὺς ἡγοῦ, μὴ τοὺς πᾶν ὅτι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Fideles exiſtima, non eos, qui omnia & dicta tua, & facta laudarint, ſed qui etiã errata & delicta reprehenderint. Lib. 1. cap. 1. reprehenſionemq; vt magiſtram optimam blanditiis & aſſentationibus antepone. Poteſtas enim admoneri ſe & condoceſieri ægrè patitur. Verba ſunt Tiberij ad Mauricium ſucceſſorem. De admonitione ſeu obiurgatione notatu dignum, quod ait Plutarchus præceptor morum grauiſſimus. Remedia quædam principiò mordent, & offendunt, poſtea ſunt iucundiſſima: ita ſalubriora monita initio ſunt nonnihil amara, correcto poſtmodum ſunt iucundiſſima.*

AD CAPVT XVII.

Ædes illa ad Pegen] *Hoc templum (quemadmodum in hiſtoria Cantacuzeni cap. 17. lib. 2. annotaui) ad fontem Deimatri, eiuſdem*

dem monitu, Leo Thrax Imp. excitauit. Locus, ſeu regio, & ipſa templi ſtructura, & fons iſte in medio fermè templi, à Nicephoro deſcribuntur lib. cap. 25. & 26. Idem auctor librum de miraculis ibidem factis compoſuit.

IN LIBRVM SEXTVM

AD CAPVT I.

EX omnibus his præſagiis Imp. infauſta] *Sicut cometa, ita quoq. alia portenta regibus, & Imperatoribus dira plerumq. minantur. Quare non ſine cauſſa ab iiſdem timentur. Virgil. Primum Georgicorum enumeratione complurium prodigiorum concludit, quæ necem Iulij Cæſaris, & bella ciuilia poſtmodum ſecuta nuntiarint.*

AD CAPVT II.

Citharam curare, quod arma tract. neſciant] *Nimis multos haberemus citharædos, ſi, quicunque arma tractare neſciunt, citharæ ſe dederent. Sed melius eſt nihil agere, quàm otiari. Diogenes cum rudem quendam citharœdum omnes vituperarent, ſolus laudabat. Cauſſam rogatus, reſpondit, quod cum talis ſit, cithara ſe non latrocinio exercet. Ita profectò, præſtat vel ludicris, quàm malis artibus ſeſe alere, & pilam ludere, ſi id tibi quæſtui ſit, quam furari.*

AD CAPVT IX.

Cuſtodiæ quam ſcultam nominant obliuiſcuntur] *Scribendum opinor σκȣ̃λκαι, & quia de cuſtodia militari, ſeu excubitoribus ſermo eſt, ſuſpicor vocem germanicam* Schiltwacht *huius ſcultæ originem ac parentem eſſe. Conſtat enim ſatis, non latinè tantùm, ſed aliarum quoque linguarum vocabula poſterioribus præſertim ſæculis in ſermonem græcum immigrâſſe. Certe in hac hiſtoria, Italica vox torna torna legitur.*

AD CAPVT X.

Longobard. gentis Principem Alboinum] *Florebant eo tempore (circa annum Domini D. LXVI.) in Pannonia rei militaris atq; armorum gloria Longobardi. Hanc gentem ſcribit Paulus Diaconus Scandinauiam quandam inſulam ad Oceanum aquilonarem incoluiſſe, indeq; in continentem Germaniã cum liberis vxoribusq; profectam, certas ibi ſedes ac domicilium poſuiſſe. Poſt multos inde annos Pannoniam iniiſſe, quæ ab Hũnis adhuc (qui & Abares dicebantur) incolebatur, atq; eorum auxilio vicinos Gepidas prælio deleuiſſe. Quo factum eſt, vt præter cæteros virtutis fama & rerum geſtarum gloria antecellerent, tum, cùm Gothi in Italia rerum potirentur. Praerat eis Alboinus Andoini filius, rex iam decimus numeratus, &c. Sigonius de regno Italiæ lib. 1. Idem rex Roſimundam Chunimundi Gepidarum regis filiam, quem in prælio interfecerat, in matrimonio habebat, cuius fraude quomodo interfectus ſit, vide eundem Sigonium eodem libro.*

AD CAPVT XI.

Affirmant qui hiſtor. nihil fauſt. ciuitat. portend. quoties monſtra] *Diligentes ſunt in monſtris ac portentis narrandis hiſtoriographi, præſertim Liuius; bouem locutum eſſe, pluiſſe lapidibus, & ſimilibus, quibus diuinam iram mortalibus prænuntiari, multis exemplis patuit, quæ nôrunt, qui in hiſtoriarum lectione operam ac ſtudium conſumpſerunt. Inſigne quoddam prodigium ex 2. Machab. cap. 5. mihi occurrit, quo ſuprema calamitas Iudæis ab Antiocho rege Syriæ importata, præmonſtrabatur. Deſcribitur autem his verbis.* Contigit autem per vniuerſam Hieroſolymorum ciuitatem videri diebus quadraginta per aëra equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos, & curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum iactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſq; generis loricarum. Quapropter omnes rogabant, in bonum monſtra conuerti.

IN

IN LIBRVM SEPTIMVM

AD CAPVT III.

DE ſatellitib. Imp. quem Rom. Scribonem] *Scribones non ſolùm erant chirurgi militum, ſed etiam δορυφόροι ἀμφὶ τὸν βασιλέα, vt in lib. 1. cap. 4. docuimus.*

AD CAPVT IV.

Formidabant, ne ſi fug. aſſeq. redinteg. prælium] *Quia tum videlicet fugientibus ex deſperatione creſcit audacia: & cum ſpei nihil ſit, ſumit arma formido, vt ait Vegetius lib. 4. cap. 21. Habetq́ locum Virgil. illud,* Vna ſalus victis, nullam ſperare ſalutem.

AD CAPVT V.

Aqua ſe defici non ſuſtinentes, vino ſitim conſol.] οὐ φέροντος τοίνυν τοῦ ὁπλιτικοῦ τὴν σπάνιν τοῦ ὕδατος, οἴνῳ παραμυθοῦντο τὸ δίψος. *Si milites vino poterant ſolari ſitim, non erat cur aquam requirerent. Et apparet querela ridicula, conqueri deeſſe tibi aquam, cum habeas in promptu vinum. Cur præterea ſequentibus diebus rurſus ſitientes vinum non biberunt? Vnde autem illis vinum, præſertim in tanto errore viarum? Arbitror pro* οἴνῳ *legendum* οὔρῳ: *nam hoc potu in ſumma ſiti militem aliquando vſum legimus. Et tale quid Rabſaces Senacheribi regis Aſſyriorum nuntius Hieroſolymitanis minitabundus prædixit; niſe illi dedant,* vt comedant ſtercora ſua, & bibant vrinam ſuam. *4. Reg. 18. & Iſaia 36. Omnino ab* οὔρου *ſcriptum fuiſſe* οὔρῳ *exiſtimo: librarium autem hiſtoriarum imperitum, ac ſimplicem, cum id pro abſurdo duceret,* οὔρῳ *in* οἴνῳ *mutaſſe, miſericordia motum videlicet. Cretenſes obſidione Metelli ad vltimam vſq́ penuriam compulſi, ſua iumentorumq́ ſuorum vrina ſitim torſerunt iuſtius dixerim, quam ſuſtentarunt. Quia dum vinci timent, id paſſi ſunt, quod eos ne victor quidem pati coëgiſſet. Valer. lib. lib. 7. ca. 6. Biberūt item vrinam ſuam Chriſtiani, extrema ſitis magnitudine compulſi, vt prodidit memoria Gulielmus Tyrius belli ſacri lib. 8. cap. 7.*

Digitized by Google

AD CAPVT VI.

Ligneo Antiſtitis cubili tot.noctem incubab.] *Mira pietas Mauricij. Nec ſtultè ſperauit id animæ ſuæ profuturum: quod omnes Catholici in contingendis, exoſculandis, circumferendis, venerãdis ſanctorum corporibus, cineribus, oſſibus, qualibuſcunque demùm reliquiis ſperare debemus: & eò magis, quod earum virtutem magnis & illuſtribus documentis in corporibus & animis hominum ſæpenumero declaratam legimus, & audimus. In viliſſimo lectulo S. Romoaldi cubuit Otho II. Imp. cum eum in Italia inuiſiſſet: niſi quod cilicinum ſtragulum, vt corpori ſuo nimis hirtum & aſperum recuſauit. Conſtãtinus Mag. mutilata à tyrannis membra Confeſſorum Epiſcoporum, quos ad Nicænum Concilium aduocarat, venerabundus exoſculabatur, quod ſe inde benedictionem & aliquid cæleſtis gratiæ conſecuturum ſperaret. Sigon. de Imper. occident. lib. 3. Verùm iſte Ioannes Ieiunator ex ieiunio ſuo popularem captabat auram, & ſanctitatem non habebat, ſed ſimulabat, homo ſuperbus, qui ſibi primus ex Conſtantinopolitanis Patriarchis Oecumenici nomen arrogare eſt auſus. Vide Cæſaris Baronij tom. 7. Annal. in Mauricij Imp. anno primo.*

Rerum triſt. habere præſag. affirmant] *Famis, bellorum, cladium, cædium, morborum, vaſtitatum regnorum atque vrbium, exitiorum denique variorum. Meritò itaque Virgil. 1. Georg. vocauit diros cometas*, nec diri toties arſere cometæ. *Incerti auctoris, οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ κακὸν φέρει. quod quidam non inuenuſte ſic expreſſit.* Heu nunquam certa viſus ſine clade cometes. *Portendere autem huiuſmodi crinita ſidera occaſum principibus, vulgo perſuaſiſſimum eſt. Sueton. in Nerone. Stella crinita, quæ ſummis poteſtatibus exitium portendere vulgò putatur. Facetè huiuſmodi oſtentum irriſit Veſpaſianus Imp. inquiens, ad regem Perſarum, non ad me pertinet: ille enim comatus eſt, ego caluus ſum. Vide Symbolas noſtras in locum Maronis quem protulimus.*

Digitized by Google

AD CAPVT XV.

Nam ſeptem eius filij bubone] *Obſerua ſupplicium ſacrilego diuinitus impoſitum. Peſte inguinaria extinguuntur vno die ſeptem eius filij. Supplicia porrò ſacrilegorum etiam hac ætate & memoria noſtra, complura poſſent commemorari, ſi neceſſe foret. Illud Heliodori, qui ab Aſia rege Seleuco ad diripiendos theſauros, in templo Hieroſolymitano depoſitos venerat, quomodo ſcilicet à duobus angelis diriſſimè flagellatus ſit, omnes norunt. Scriptum eſt Machabæor. lib. 2. cap. 3.*

AD CAPVT XVII.

Nilus omnium fluuiorum orbis terræ latiſs.] *Quanta ſit eius latitudo, ex eo colligi poteſt, quod Plinius ait lib. 5. cap. 9. inſulas ita innumeras ſpargit Nilus, quaſdamque tam vaſta magnitudinis, quanquam rapida celeritate, vt tamen dierum quinque curſu, non breuiore tranſuolet. Clariſſima earum Meroë, & Elephantina. Ea eſt infra nouiſſimum catarrhacten CCCC. M. paſſuum.*

Omnium fluuiorum eſſe dulciſs.] *Spartianus in Peſcennio Nigr. Tanta fuit cenſura erga milites, vt cum apud Aegyptum limitanei milites vinum peteretur, reſponderit, Nilum habetis, & vinum quæritis? Siquidem tanta illius fluminis dulcedo eſt, vt accolæ vinum non quærant.*

IN LIBRVM OCTAVVM.

AD CAPVT I.

QVem Rom. præf. prætorio nominant] *Tranſlata in vnius imperium republica, exemplo magiſtrorum equitum ab Imperatore creari ſolebat præfectus prætorio: cui dabatur plenior poteſtas ad emendationem diſciplinæ publicæ. Quibus initiis adeo is ma-*

giſtratus creuit, vt appellari à Præfectis prætorio non poſſet. Credidit enim princeps, eos qui ob ſingularem induſtriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officij magnitudinem adhiberentur, non aliter iudicaturos eſſe, pro ſapientia ac luce dignitatis ſuæ, quàm ipſe foret iudicaturus. Vnde autem dictus ſit, patet ex Aſconio. Veteres, inquit, omnem magiſtratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellauerunt. Vnde & prætorium eius tabernaculum dicitur, & in caſtris porta prætoria, & hodie quoque Præfectus prætorio. Quibus ex verbis perſpicuum eſt, Præfectum prætorio dici eum, qui militibus iis præerat, quos Imperatores in ſui cuſtodiam allegerant, &c. Hæc ex libris Iureconſultorum. Vide Briſſonium de ſignificat. verborum iuris libro decimo quarto. Simocatta dum coactorem tributorum per orientem facit; non ſatis proprie videtur hac voce vſus.

AD CAPVT II.

Barbaros adhuc crapulantes opprimunt] *Similiter Cyrus genium ex præda curantes Scythas apud Iuſtinum libro I. Ita Cyrus traiectis copiis, inquit, cum aliquantiſper in Scythiam proceſſiſſet, caſtrametatus eſt. Dein poſtera die, ſimulato metu, quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet, ita vini affatim, & ea quæ epulis erant neceſſaria relinquit. Quod cùm nuntiatum reginæ eſſet, adoleſcentulum filium ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum miſit. Cumventum ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, veluti ad epulas, non ad prælium veniſſet, omiſſis hoſtibus inſuetos barbaro vino ſe onerare patitur; priuſque Scythæ ebrietate, quàm bello vincuntur. Nam cognitis his Cyrus reuerſus per noctem ſaucios opprimit, omneſque Scythas cum reginæ filio interficit.*

AD CAPVT IV.

Clauis ferreis, quæ Roman. diſtria] *Quid hoc vocis ſit, nuſquam reperio. Similes ſunt alia quædam in hac hiſtoria, quarum ſignificata neſcias vbi quæras.*

Digitized by Google

AD CAPVT V.

Ad Dei genit. ædem, quam Blachernas] *Templum hoc à Pulcheria Aug. conſtructum eſt in ſuburbana regione, quæ Blacherna dicebatur. Opus eſt eius inquit Nicephorus lib. 14. cap. 2. ſacrum Dei genitricis templum, quod Blacherna dicitur, dignum ipſa illa Verbi matre, quod inhabitaret, iudicatum domicilium: ſicuti filio eius quod Sapientia vocatur. Cuius diuinum tumulum, & ſepulchralesq; faſcias inuentas, cum veneratione maxima ibi repoſuit. Quomodo autem veſtis B. Virginis Conſtantinopolim peruenerit, ſub Leone Imperatore, docet idem libro decimoquinto, capite 24. tametſi vult aliud templum eundem Imper. condidiſſe, in qua veſtem hanc ſacram depoſuerit.*

Mariæ Virginis, quam Deiparam] *Chriſtus natus eſt ex virgine, non quod deteſtanda ſit legitima commixtio: ſed quod eiuſmodi partus decebat Deum. Decebat namque creatorem non conſueto, ſed peregrino & admirando vti partu, vtpote omnium opificem. S. Ignatius epiſtola ad Hieronem diaconum.*

AD CAPVT VII.

Duor. color. cærul. & virid. fact. dedit. pop. multitudo] *Aurigarum, ſiue agitatorum ſocietates in ludis Circenſibus factiones appellabantur. Earum ab initio duæ erant, à veſtium coloribus, quibus dum curſitarent induebantur, nomina ſortita, Alba ſcilicet & Rubea, ſiue Ruſſata: qui cum certatim pedibus, ſiue curribus inſidentes currerent, & magno populo Romano oblectamento erant, & ſacra Circenſia perficiebant. De quibus Tertullianus. Hæc, inquit, ab initio duo ſoli fuerunt colores: Albus, & Ruſſeus. Albus hiemi ob niues candidas, Rubeus æſtati ob ſolis ruborem voti erant. Sed poſtea tam voluptate, quàm ſuperſtitione pronecta, Ruſſeum alij Marti, alij Zephyris Album conſecrarunt, duobusq; additis, Praſino & Veneto, Praſinum Terræ Matri, vel Verno (ob virorem) Venetum Cœlo & Mari, vel Autumno deuouerunt. Ita ex duabus quatuor factiones factæ, Praſina, Ruſſata, Veneta, & Albata. Hactenus ex Onuphrio de ludis Circenſibus lib. 2. cap. 10.*

AD

AD CAPVT VIII.

Quam Byzantij Eccleſiâ mag. vocant] *De Conditoribus templi huius eiuſquẽ forma; item quale hodie viſatur, lege Petri Gylly topographiæ Conſtantinopolitanæ lib. 3. cap. 3. & 4. Huius Eccleſiæ magnæ, id eſt, Dei Sapientiæ extructæ, miras & magnificas ſanè laudes ſæpe lego in græcis ſcriptoribus. Teſtimonij cauſſa ponam aliquas. Sophiæ templum cogitationem mentis excedens, & immenſum opus, incredibilis forma, ſempiternæ aulæ imago, commune hominum, dicam etiam angelorum delectamentum, & ſpectaculum, hoc diuinum Dei Verbi Sapientiæ palatium. Nicephorus Præfatione hiſtoriæ ſuæ. Illud terreſtre cœlum, noua illa Sion, quam conſtruxit ipſe Dominus, non homo: gloria illa vniuerſi orbis terræ: illud decus Eccleſiarum eminentiſsimum: illud omnium per orbem terrarum ædificiorum nobiliſsimum Dei templum. Ex Turcogræcia lib. 1. Longè ampliſsimum illud, ac diuiniſsimum Dei Sapientiæ templum, cœlum terreſtre, thronus gloriæ Dei, Cherubicum vehiculum, alterum firmamentum, facturamanuum Dei, ſpectaculum, & opus eximium, totius orbis exultatio, illud elegans templum, & elegantibus elegantius. Georgius Protoueſtiarius, nondum latinè redditus chronographus, in bibliotheca Bauarica.*

AD CAPVT IX.

Marcioniſtis aggregat] *Marcionem Tertullianus libro de carne Chriſti, interfectorem veritatis appellat. Mera fuit calumnia hæc populi, furentis in caput Imperatoris ſui, Mauricium eſſe Marcioniſtam, cum eius fidem Catholicam S. Gregorius Papa ſæpe laudet.*

Sic Theodoſius Nicæam defertur] *Quæ Nicæa Priſcis, hodie Turcis Iſnica, vrbs Bithyniæ metropolis, inter omnes huius nominis (amplius enim octo fuerunt, quas Stephanus recenſet) præcipua, & ex primo Concilio ſub Conſtantino Magno ibidem celebrato inſigne, perpetuumquẽ decus conſecuta: Eam deſcribit Gulielmus Tyrius belli ſacri lib. 3. cap. 1. Antigoniæ ab initio appellatam accepimus ab*

Anti-

Antigono Philippi filio, qui eam condidit. Inde à Lyſimachi coniuge Nicæam dictam. Sabell. rerum Venetarum libro 5. Decad. 1. vbi eius etiam expugnationem à Chriſtianis factam bello ſacro deſcribit.

AD CAPVT X.

Ad tyrannum Calydon. ad centaurum] *A Cedreno eius forma & mores ſic deſcribuntur. Statura fuit mediocri, deformis, terribilis aſpectu, rubente capillo, ſuperciliis coëuntibus, mento raſo, cicatrice in mala notatus, quæ ipſo iraſcente denigrabatur, vinoſus, mulieroſus, ſanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, à miſeratione alienus, moribus ferus. De infeliciſſimis autem ſub eius imperio temporibus idem his verbis. Illius ætate omne genus malorum in Romanum imperium exundauit. Nam & hominum, & beſtiarum mortua eſt immenſa multitudo, & terra fruges negante, tum fames, tum grauiſſima peſtes obortæ ſunt, hyemesq́; fuerunt adeo ſæuæ, vt congelauerit mare, ac piſces perierint.*

AD CAPVT XI.

Iuſtus es dom. & rectum iud. tuum] *Agnoſcere peccata ſua, & in pœna promerita, eáque inflicta diuinam iuſtitiam commendare, Chriſtiani planè pectoris eſt. Memor itaque fuit Mauricius illius Micheæ 7.* Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei: *nec inſipienter egit, qui maluit ignominioſiſſimè, & in tot ſuorum cædibus etiam ſæpius mori, quàm ad futura, & nunquam finienda ſupplicia reſeruari.*

Deinde & ipſe amputato capite conſumitur] *Placet quaſi epiphonema quoddam adſcribere verba illuſtriſſimi Cardinalis Baronij Tomo Annal. 8. Ita quidem patefactum eſt horrendum Dei iudicium aduerſus Mauricium Imperatorem, dum de facinore haud pridem perpetrato perſoluit pœnam, vt licuit, talionis. Cum enim ipſe paſſus eſſet tot millia Chriſtianorum à diro barbaro immaniſſimè cædi, quos minimo potuiſſet redimere pretio, reus factus innoxij effuſi ſanguinis, ipſe à tyranno vnà cum inſontibus filiis crudeliſſimè neca-*

AD CAPVT V

Sentiens verò ipſe, ma-
Quam Byzantij Eccleſiã mag. voc *ſpecimen edidit*
pli huius eiuſquè forma; item quale hodi *ira Dei poculum me-*
pographia Conſtantinopolitana lib. 3. *ſuorum purgationem, &*
gna, id eſt, Dei Sapientiæ extructa *Nicephorus narrat, lega-*
des ſæpe lego in græcis ſcriptoribus *ponſum retuliſſe.* Pro-
Sophiæ templum cogitationem næ ſalutem concedit,
incredibilis forma, ſempitern cat inter electos: ſed
cam etiam angelorum delect s. *Hoc porrò factum in-*
Dei Verbi Sapientiæ palati *um pœnas æternas à Deo*
Illud terreſtre cælum, n *Patriarchas & Mona-*
non homo: gloria illa *ſibi à Deo luere pœnas in*
minentiſſimum: ill *dem nex iſta miſerabilis*
bilißimum Dei ter *em Baronium.*
illud, ac diuiniſ

T XII.

thronus gloriæ marinis obiecta] *Capita Mau-*
tum, factura *iuxta tribunal, ad fœtorem vſq; ibi*
bis exultat *auferendi, ac ſepeliendi poteſtatem con-*
gius Pro *um.*
bliothe

CAPVT XIII.

poſtrategus] *Quærat aliquis, quã tũ Philippici*
m tot illuſtres Phocas è medio tolleret. Cedrenus
pite ſacerdotio initiatum, & ſectatum vitam quie-
em quoque ipſius Mauricij ſororem idem feciſſe narrat

AD CAPVT XIV.

De ſanguine ex martyriis huius, S. Euphemiæ, inquam, corpore
ſtato tempore exſudante, etiam Nicephorus lib. 15. cap. 3. qui tamen addit, hoc fieri ſolitum non certo aliquo anni tempore: ſed pro eo atque Epiſcopi ipſius vita morumquè ſanctitas ferret. Sic enim fertur, inquit, cum is qui Eccleſiam gubernaret, præclarè viueret, & virtute exorna-

exornatus eſſet, frequentius miraculum hoc exhibitum eſſe. Subiicit deinde de odore immenſo & natura captum, odoresq́; omnes, quos ars humana conficit, ſupergrediente, qui in ſacrario percipiatur, vbi tumulus, & ſancta martyris reliquiæ aſſeruentur. In eodem capite à principio templum S. Euphemiæ, & ſitum eius amœniſſimum è regione vrbis deſcribit.

AD CAPVT XV.

ntinam cum tribus filiabus in ptiuatam dom. in-

cum iiſdem filiabus poſt menſes octo gladio iuſſit inter-tur necata decem corpora imperatoria, & ſex qui-narrat Simocatta. Poſtea longo interuallo in tem-martyris illata omnia. In communi eorum monu-atur epitaphium, à Cedreno, & Nicephoro relatum, -erabile, & quam fragili loco ſtent ſuperbi, egregie indi-que lingua ſubiiciemus.

Ἁ δ᾽ ἐγὼ τρισάλαινα, καὶ ἀμφοτέρων βασιλήων,
  Τιβερίου θυγάτηρ, Μαυρικίου τε δάμαρ,
Ἡ πολύπαις βασίλεια, καὶ ἡ δείξασα λοχείην,
  Ὡς ἀγαθὸν πλέθει καὶ πολυκοιρανίη,
Κεῖμαι σὺν τεκέεσσι, καὶ ἡμετέρῳ παρακοίτῃ,
  Δήμου ἀτασθαλίῃ, καὶ μανίῃ στρατιῆς.
Τῆς Ἑκάβης ἔτλην πολυχείρονα, τῆς τ᾽ Ἰοκάστης,
  Αἲ αἲ τῆς Νιόβης ἔμπνοός εἰμι νέκυς.
Ναὶ ναὶ τὸν φθονέτην, τί μάτην τὰ νέογνα ἔκτεινας,
  Ἀνθρώπων κακίης μηδὲν ἐπιστάμενα;
Ἡμετέροις πετάλοισι κατάσκιος οὐκέτι ῥώμη,
  Ῥίζα γὰρ ἐκλάσθη Θρηϊκίοις ἀνέμοις.

Induperatorum nimis heu miſeranda duorum,
  Vxor Mauricij, filia Tiberij:
Quæ demonſtraui numeroſa ſplendida prole,
  Eſſe etiam multos vtiliter dominos,
Hic modo cum natis ſita ſum, miſeróque marito,
  Stultitia populi, militis & rabie.

Deteriora tuli Coſſeide, ſiue Iocaſta:
Sum Niobæ ſpirans, prô dolor, effigies.
Sons fuerit genitor: quid natos cadere fruſtra
Humanæ fraudis neſcia corda iuuat?
Non iam Roma meis quæras ſub frondibus vmbram,
Nam ſtirpem turbo diſſidit Odryſius.

Romam hîc non occidentalem, ſed orientalem, νέαν ῥώμην, nouam Romam, hoc eſt, Conſtantinopolim intellige: quam non amplius ſub frondibus ſuis vmbras captaturam dicit, id eſt, vteri ſui Imperatores ac defenſores habituram, quoniam Thracius turbo, Phocas Thrax ſtirpem ipſius, omnes filios videlicet mactatu crudeli eruerit, atque confregerit.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX

INDEX
IN HISTORIAM
MAVRICIANAM.

ABARES in Thraciam vaſtabūdi ſe infundunt. 115
Abarum complures obtrūcantur. 123
Abares ad Iſtrum non eſſe germanos, & vnde illis hoc nominis. 340
Abares vnde in Europa, & qua occaſione hoc nomen aſſumpſerint. 343
Acbas caſtellum à Romanis oppugnatur, & à Perſis ſuperuenientibus liberatur. 74
Acierum vtrinq; diſpoſitio. 90. & 177. & 267
Adormaanes Romanorum loca populationibus miſcet, ſuburbana Antiochiæ ædificia demolitur, Apameam incendio fœdat. 164
Æmi montis luculenta deſcriptio. 112
Æthiopes albi ad Septentrionem. 346
Alexandri Magni ambitio. 224
Alexandriana locus vnde dictus. 263
Alexandri martyris templum. 299
Alexandri Centurionis Romani aduerſum Sclauos viriliter adminiſtrata. 309
Alexandri martyris templum & cineres. 357
Alexandrum m[illegible]rem propter, peſtilentia diuinitus irrogata barbaris. 359
Alexander homo nefarius ad litem de loco ſtationis inter factiones componendam mittitur: in Coſmam Tribunum eſt contumelioſus ac violentus: eum Veneti vlciſcuntur: quorum vox male euenit. 403
Anathonum miſſi ducem occidunt, caput eiuſdem, Choſroæ tranſmittunt. 250
Anchialus deuaſtatur: vici propinqui hoſtiliter diripiuntur. 53
Annona militum contracta. 138
Anſimuthus peditatus Thraciæ præfectus capitur. 115
Antiochiam Perſarum condidit Choſroes. 260
Antiochiæ Perſidis ciues fugitiuos & Varami factionem poſcunt [illegible] autem & deditiios animaduertunt, Iudæos quoq; tyranni adminiſtros trucidant. 263
Aphraates dux Perſicus occidit. 152
Aphumi caſtellum à Perſis oppugnatur. 74
Aphumos petunt Romani. 105
Apperia caſtellum. 123

Digitized by Google

Arabia, & vrbes vſq; ad Tigrim Choſroæ traduntur. 235
Ardagaſtus fugit, pugnat, rurſum fugit, fluuium tranat. 305
Ariolorum falſa prædictio. 183
Ariſtobulus palatij præfectus, milites ad officium reuocat. 144
Armenij Prætore ſuo iugulato, rebus nouis abutuntur operam. 159
Artos Romanorum ſocios Chaganus delere cogitat. 389
Arzanena regio direpta. 79
Arzanenam Romani vaſtant: incolæ ſub terram ſe abdunt, à captiuis produntur, reſono pulſu explorantur & educuntur. 100
Arzaneni duces duo ad Romanos tranſeunt, locum caſtello excitando oſtēdunt. ibid.
Aue Maria, teſſera Romanorum. 270
Auguſta vrbs expugnatur. 53
Aureorum viginti millia ad priora octoginta ſpondentur. 59
Barbarorum clamores & tumultus. 267
Barbari in montem confugiunt. ibid.
Barbari ex elephantis tela ſpargentes, Romanis ſuccumbunt, beſtiæ Choſroæ donantur, ſpolia leguntur, diſceditur. 273
Barbari captiui iuſſu Priſci mactantur. 312
Barbari occiduntur. 328
Barbari pacem incaſſum petunt. 333
Barbari quamobrem fugientes non ſint perſecuti. ibid.
Barbari cæduntur fuganturq;. 336
Barbari obiectu plauſtrorum ſe tuentur: tandem fugam faciunt. 350
Barbari clauſtra tranſitu prohibendo circumſident: à Romanis repelluntur. 357
Barbari Drizipera vrbem occupant: in templum Alexandri martyris eiuſq; cineres eorum impietas. ibid.
Barbari vallum Romanorū oppugnant. Nuntius ad duces de periculo. Adeſt Priſcus. Viminatium reducuntur rates. Confligitur, occiſiſq; Romanorum trecentis, oppetunt barbarorum quatuor millia. 380. *Vide plura inferius in V. Prælium.*
Bciudaës oppidulum infeſtiſſimè oppugnatum Saperij militis ſingulari eximiaq; virtute capitur. 131
Belli execratio. 162
Beroën irrito conatu Chaganus oppugnat, incolis ſtrenuè reſiſtētibus, qui tandem non grandi pecunia obſidionem redimunt. 126
Bindoën virum illuſtrem frater è carcere eripit. 196
Bindoïs in Hormiſdam maledicta. ibid.
Bindoës orationem Hormiſdæ irridet, & in eum, vt multimodis ſceleratū, dirius inuehitur, refutat etiā, ex quibus ſeſe cōmendauerat. Tandem capite puniendum pronuntiat. 204
Bindoës in vinculis adducitur. 222
Bindoës euadit, copias Andrabigano educit, Myſtaconem de ſtatu Choſroæ docet. 235
Bindoës regiam pecuniam in militem erogat. ibid.
Bindoës in Tigridem proiicitur. 283
Bocolabras magus, Scytha genere, cauſa peſſundati fœderis. 62
Bryzacius dux Perſa à Romanis captus,

auribus

auribus & naſo mutilatur. 258
Bryzacius inter epulas adductus illuditur atq; interficitur. ibid.
Buſa miles fortiſſimus venationi intentus capitur, & à ſuis nec precibus nec lachrymis lytrum impetrat. 126
Buſa docet Abares fabricare machinam expugnatoriam, cuius adactu proſtratis mœnibus, oppido potiuntur. ibid.
Cabades quemadmodum erepto ſibi regno in carcerem miſſus, inde vxoris beneficio euaſerit, regnumq; recuperauerit. 206
Cædes vtrinq; plurima. 92
Callinicum oppidum. 185
Captiui redduntur: ob id à Mauricio Priſcus reprehenditur. 319
Captiui Chagano petenti Imperatoris auctoritate reſtituuntur. 386
Carcer Giligerdi caſtelli, in quem diuerſi mortales includebantur: vnde ſe & alios per cædem Romani eximunt. 148
Cardariganus Monocartum fruſtra inuadit: latrociniis & incẽdiis graſſatur. 79
Cardarigani faſtus. 88
Cardariganus Magos conſulit. ibid.
Cardarigani infauſtum ſtrategema. 95
Cardariganus à Darenis excluditur cũ conuitiis. ibid.
Cardariganus cum manu bellandi imperita in Romanos ſeſe agit. 102
Carthaginenſium metus. 338
Caſtella multa diruuntur. 180
Caſtus fortuna proſpera elatus, Comentiolum deſerit, in calamitatem incidit. 112
Caſti agmen timore perculſum diſſipatur. 115
Caſtus, & cum eo multi in poteſtatem veniunt. ibid.
Ceruorum grex occurrit: à ſatellitibus inſequentibus plurimi funduntur. 292
Chaganus elephantum ſpectandum, lectum aureum, & præter pactam in fœdere pecuniã, 20. millia ab Imp. poſcit. 51
Chaganus fœdus rumpit. ibid.
Chaganus excandeſcit, Comentiolum punit atrocius. 59
Chaganus iterum fœdus peſſundat, & qua de cauſa. 62
Chaganus fuga beneficio ſeruatus. 109
Chaganus ex falſo terrore fugit. 123
Chaganus Apperiam caſtellum adoritur. ibid.
Chaganus à Diocletianopoli, Philippopoli, & Adrianopoli repellitur. 129
Chaganus pactam penſionem augeri poſcens nec impetrans, bellum mouet: Sclauis naues imperat. 295
Chagani voluntate Singidon obſidione liberatur. 297
Chagani iter: Alexandri martyris templum incendit: à Romanis ſpeculatoribus nec flagris extorquere veritatem poteſt: Drizipera adoritur: inde diuino quodam viſo exterritus abit. 299
Chaganus fictis à Mauricio ad Priſcum literis in terrorem datus, parua accepta mercede recedit. ibid.
Chaganum ſui à bello dehortantur: eius arrogantiam Priſcus per Theodorum medicum ſapienter caſtigat. 319

Chaganus mutat mentē, partemq́; prædæ à Priſco poſtulat. ibid.
Chaganus de violato fœdere querimoniam habet, & munerib. placatur. 333
Chaganus Singidonis mœnia diruit, populū ad hoſtes demigrare cogit. 348
Chagani de iure finium regundorum violato expoſtulatoria oratio, in qua officij in pace conſeruanda tuendoq́; fœdere Priſcus ſeriò monetur. ibid.
Chaganus apertè fœdus ſoluit. 350
Chaganus in Dalmatia vrbem, & quadraginta caſtra expugnat. 352
Chaganus mœret. ibid.
Chagani ſingularis & inſperata in cōmeatu Romanis ad dies ſacros ſufficiendo liberalitas: petenti Priſcus viciſſim donat aromata. 354
Chagani ſeptem filij vno die moriuntur, cui calamitoſo hiſtoricus inſultat. 359
Chagani luctus acerbiſſimus. ibid.
Chaganus fines Romanorū vaſtat; quo mandante, Iſtri tranſitus à quatuor eius filiis cuſtoditur: in ripa certamine edito, barbari vincuntur. 380
Chagani aſtus. 389
Chaganus ad reducendos qui à ſe defecerant, varios modos inueſtigat. 391
Chagani cuiuſdam victoriæ. 340
Chiliarchi oratio de hoſtibus non inuadendis, à paucitate militum, ab accepta recens calamitate. 117
Chlomarum caſtellum Romani obſident. 100
Chlomari obſidione Romani abſtinent. 102
Choſroæ ſenioris in Romanos expeditio. 164
Choſroæ turpis reuerſio, eiuſdemq́; lex de Romanis in poſterum bello non laceſſendis. 177
Choſroes Hormiſdæ filius, periculi metu fugit, accepta fide in regnum redit. 196
Choſroes in ſolio cum acclamationibus locatur. eius in patre captiuo alendo liberalitas; qui tamen omnia addita verborum aſperitate reiicit, iuſſuq́; filij vſq; ad necem fuſtibus contunditur. 209
Choſroæ hypocriſis. Varamum donis & pollicitationibus fruſtra tētat, à quo per epiſtolam cum faſtu ſcriptam, de ſeditioſis in carcerē reuocandis monetur. ibid.
Choſroes rex ad procerum conſeſſum de literis Varami refert, ad iram ab iiſdem extimulatur. eiuſdē cautio. 212
Choſroæ literæ ad Varamum, quibus faſtum eius excuſat, culpam in ſcribam facetè transfert; negat ſe facturū quæ poſtulet; ſpiritus regios oſtendit. ibid.
Choſroes contra Varamum delectus agit, duces præponit: copiæ fluuio ſeparantur: fruſtra collocuti, ad velitationes veniunt. 214
Choſroæ timiditas. ibid.
Choſroes ſuſpectos interficit, noctu inuaditur: multa cædes editur, multi ad Varamum deficiunt, etiam ipſe Choſroes fugam init. ibid.
Choſroes conſultat quo ſe vertat: Chriſtianorum Deum inuocat. fræno dimiſſo equi greſſum ſequitur, Circeſij à Probo humaniter accipitur. 217
Choſroæ literæ ad Mauricium. Duo eſſe imperia omnium maxima, Roma-

num

Digitized by Google

num & Perſicum. Accuſatio Varami, contra quem concitatur Imp. & auxilium rogatur. 219
Choſroes à Mauricio per ducem Comentiolum honoratur. 222
Choſroæ impoſtura. ibid.
Choſroes vt vafer & malæ fidei reprehenditur: eum ad ſe venire Mauricius non vult. 224
Choſroes vt ingratus caſtigatur. 235
Choſroes in aduerſa fortuna Sergij martyris opem, cum promiſſione crucis aureæ lapillis diſtinctæ implorat. 246
Choſroes religionem Chriſtianam prædicans, Mauricioq́; de ſecundis rebus ſuis ſignificans, auxilium & pecuniam mutuam petit. 250
Choſroes rex acclamatur, à Darenis honorificè excipitur, veniã petit, templo eiicitur, muneribus regiis à Mauricio ornatur, Daram oppidum Imperatori donat, à quo filij appellatione coboneſtatur. 252
Choſroæ per Singarum aduerſus Varamum delecta manus. 254
Choſroæ cuſtodia Romana attribuitur: ex Armenia copiæ expectantur. 258
Choſroes manipulos, vires hoſtium exploratum dimittit. ibid.
Choſroes proſperitate ſua lætus, ducem Romanũ acuit, duces Romanos atq; Perſas conuiuio excipit. ibid.
Choſroes nũtiis lætiſſimis afficitur. 267
Choſroes & Varamus quantum exercitibus valuerint. ibid.
Choſroæ in captos ſæuitia. 270
Choſroæ ob partã victoriam lætitia: Romanos, parũ gratus domum remittit, ab iis de officio admonetur: mille cuſtodes corporis Mauriciũ rogat. 273
Choſroes Sergio Martyri crucẽ auream & gemmatam dono fert. Epiſtola eiuſdem de voto ſuo. Poſthabita lege Perſica, Siram feminam Chriſtianã ducit, reginamq́; renunciat. 278
Choſroes prolem à Sergio martyre contendit: cum donis epiſtolam mittit, qua ſe voti compotẽ euaſiſſe narrat, cum ſingulari erga ſanctum reuerẽtia, & Chriſtianè prorſus. 280
Choſroæ vaticinia de Romanorum Perſarumq́; imperiis: quæ itẽ Probo Epiſcopo Chalcidenſiũ prænũtiarit. 283
Choſroes de fœdere ſoluẽdo cogitat: Mauricij ad eũ legatus inhumaniter habetur, adituq́; regis diu excluditur. Admiſſus tandem, Choſroen ad pacẽ reducit, eũq́; de præteritis docet. 378
Choſroes Mauricij vlciſcendi, bellum Romanis infert. 418
Chubdanenſium Principis mors quemadmodum ab ipſius cõcubinis lugeatur. & plura ſuper Chubdan vrbe. 346
Chubriadanes inſpector regius. 192
Ciuium per vrbes regias ſuper geſtis admiratio. 196
Comentioli liberior & minacior apud Chaganũ, eiuſq́; optimates oratio. 55
Comentiolus à Chagano punitur atrociter. 59
Comentioli ducis memoranda virtus, in cædendis fugandisq́; Sclauis. 61
Comentiolus fidei violatæ, timiditatisq́; reprehenditur. 112
Comentioli conſultatio cum primoribus, & ad conſtanter dimicandum cohortatio. 115

Digitized by Google

giſtratus creuit, vt appellari à Præfectis prætorio non poſſet. Credidit enim princeps, eos qui ob ſingularem induſtriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officij magnitudinem adhiberentur, non aliter iudicaturos eſſe, pro ſapientia ac luce dignitatis ſuæ, quàm ipſe foret iudicaturus. Vnde autem dictus ſit, patet ex Aſconio. Veteres, inquit, omnem magiſtratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellauerunt. Vnde & prætorium eius tabernaculum dicitur, & in caſtris porta prætoria, & hodie quoque Præfectus prætorio. Quibus ex verbis perſpicuum eſt, Præfectum prætorio dici eum, qui militibus iis præerat, quos Imperatores in ſui cuſtodiam allegerant, &c. Hæc ex libris Iureconſultorum. Vide Briſſonium de ſignificat. verborum iuris libro decimo quarto. Simocatta dum coactorem tributorum per orientem facit, non ſatis propriè videtur hac voce vſus.

AD CAPVT II.

Barbaros adhuc crapulantes opprimunt] Similiter Cyrus genium ex præda curantes Scythas apud Iuſtinum libro 1. Ita Cyrus traiectis copiis, inquit, cum aliquantiſper in Scythiam proceſſiſſet, caſtrametatus eſt. Dein poſtera die, ſimulato metu, quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet, ita vini affatim, & ea quæ epulis erant neceſſaria relinquit. Quod cùm nuntiatum reginæ eſſet, adoleſcentulum filium ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum miſit. Cumventum ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, veluti ad epulas, non ad prælium veniſſet, omiſſis hoſtibus inſuetos barbaro vino ſe onerare patitur; priuſque Scythæ ebrietate, quàm bello vincuntur. Nam cognitis his Cyrus reuerſus per noctem ſaucios opprimit, omnesque Scythas cum reginæ filio interficit.

AD CAPVT IV.

Clauis ferreis, quæ Roman. diſtria] Quid hoc vocis ſit, nuſquam reperio. Similes ſunt aliæ quædam in hac hiſtoria, quarum ſignificata neſcias vbi quæras.

AD

AD CAPVT V.

Ad Dei genit. ædem, quam Blachernas] *Templum hoc à Pulcheria Aug. conſtructum eſt in ſuburbana regione, quæ Blacherna dicebatur. Opus eſt eius inquit Nicephorus lib. 14. cap. 2. ſacrum Dei genitricis templum, quod Blacherna dicitur, dignum ipſa illa Verbi matre, quod inhabitaret, iudicatum domicilium: ſicuti filio eius quod Sapientia vocatur. Cuius diuinum tumulum, & ſepulchralesq; faſcias inuentas, cum veneratione maxima ibi repoſuit. Quomodo autem veſtis B. Virginis Conſtantinopolim peruenerit, ſub Leone Imperatore, docet idem libro decimoquinto, capite 24. tametſi vult alıud templum eundem Imper. condidiſſe, in qua veſtem hanc ſacram depoſuerit.*

Mariæ Virginis, quam Deiparam] *Chriſtus natus eſt ex virgine, non quod deteſtanda ſit legitima commixtio: ſed quod eiuſmodi partus decebat Deum. Decebat namque creatorem non conſueto, ſed peregrino & admirando uti partu, vtpote omnium opificem. S. Ignatius epiſtola ad Hieronem diaconum.*

AD CAPVT VII.

Duor. color. cærul. & virid. fact. dedit. pop. multitudo] *Aurigarum, ſiue agitatorum ſocietates in ludis Circenſibus factiones appellabantur. Earum ab initio duæ erant, à veſtium coloribus, quibus dum curſitarent induebantur, nomina ſortita, Alba ſcilicet & Rubea, ſiue Ruſſata: qui cum certatim pedibus, ſiue curribus inſidentes currerent, & magno populo Romano oblectamento erant, & ſacra Circenſia perficiebant. De quibus Tertullianus. Hæc, inquit, ab initio duo ſoli fuerunt colores: Albus, & Ruſſeus. Albus hiemi ob niues candidas, Rubeus æſtati ob ſolis ruborem voti erant. Sed poſtea tàm voluptate, quàm ſuperſtitione prouecta, Ruſſeum alij Marti, alij Zephyris Album conſecrarunt, duobusq; additis, Praſino & Veneto, Praſinum Terræ Matri, vel Verno (ob virorem) Venetum Cælo & Mari, vel Autumno deuouerunt. Ita ex duabus quatuor factiones factæ, Praſina, Ruſſata, Veneta, & Albata. Hactenus ex Onuphrio de ludis Circenſibus lib. 2. cap. 10.*

AD

Digitized by Google

AD CAPVT VIII.

Quam Byzantij Eccleſia mag. vocant] *De Conditoribus templi huius eiuſque forma; item quale hodie viſatur, lege Petri Gyllij topographiæ Conſtantinopolitanæ lib. 3. cap. 3. & 4. Huius Eccleſiæ magnæ, id eſt, Dei Sapientiæ extructæ, miras & magnificas ſanè laudes ſæpe lego in græcis ſcriptoribus. Teſtimonij cauſſa ponam aliquas. Sophiæ templum cogitationem mentis excedens, & immenſum opus, incredibilis formæ, ſempiternæ aulæ imago, commune hominum, dicam etiam angelorum delectamentum, & ſpectaculum, hoc diuinum Dei Verbi Sapientiæ palatium. Nicephorus Præfatione hiſtoriæ ſuæ. Illud terreſtre cœlum, noua illa Sion, quam conſtruxit ipſe Dominus, non homo: gloria illa vniuerſi orbis terræ: illud decus Eccleſiarum eminentiſſimum: illud omnium per orbem terrarum ædificiorum nobiliſſimum Dei templum. Ex Turcogræcia lib. 1. Longè ampliſſimum illud, ac diuiniſſimum Dei Sapientiæ templum, cœlum terreſtre, thronus gloriæ Dei, Cherubicum vehiculum, alterum firmamentum, facturæ manuum Dei, ſpectaculum, & opus eximium, totius orbis exultatio, illud elegans templum, & elegantibus elegantius. Georgius Protoueſtiarius, nondum latinè redditus chronographus, in bibliotheca Bauarica.*

AD CAPVT IX.

Marcioniſtis aggregat] *Marcionem Tertullianus libro de carne Chriſti, interfectorem veritatis appellat. Mera fuit calumnia hæc populi, furentis in caput Imperatoris ſui, Mauricium eſſe Marcioniſtam, cum eius fidem Catholicam S. Gregorius Papa ſæpe laudet.*

Sic Theodoſius Nicæam defertur] *Quæ Nicæa Priſcis, hodie Turcis Iſnica, vrbs Bithyniæ metropolis, inter omnes huius nominis (amplius enim octo fuerunt, quas Stephanus recenſet) præcipua, & ex primo Concilio ſub Conſtantino Magno ibidem celebrato inſigne, perpetuumque decus conſecuta: Eam deſcribit Gulielmus Tyrius belli ſacri lib. 3. cap. 1. Antigoniam ab initio appellatam accepimus ab Anti-*

Digitized by Google

Antigono Philippi filio, qui eam condidit. Inde à Lyſimachi coniuge Nicæam dictam. Sabell. rerum Venetarum libro 5. Decad. 1. vbi eius etiam expugnationem à Chriſtianis factam bello ſacro deſcribit.

AD CAPVT X.

Ad tyrannum Calydon. ad centaurum] *A Cedreno eius forma & mores ſic deſcribuntur. Statura fuit mediocri, deformis, terribilis aſpectu, rubente capillo, ſuperciliis coëuntibus, mento raſo, cicatrice in mala notatus, quæ ipſo iraſcente denigrabatur, vinoſus, mulieroſus, ſanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, à miſeratione alienus, moribus ferus. De infeliciſſimis autem ſub eius imperio temporibus idem his verbis. Illius ætate omne genus malorum in Romanum imperium exundauit. Nam & hominum, & beſtiarum mortua eſt immenſa multitudo, & terra fruges negante, tum fames, tum grauiſſimæ peſtes obortæ ſunt, hyemesq́; fuerunt adeo ſæuæ, vt congelauerit mare, ac piſces perierint.*

AD CAPVT XI.

Iuſtus es dom. & rectum iud. tuum] *Agnoſcere peccata ſua, & in pœna promerita, eáque inflicta diuinam iuſtitiam commendare, Chriſtiani planè pectoris eſt. Memor itaque fuit Mauricius illius Michea 7.* Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei: *nec inſipienter egit, qui maluit ignominioſiſſimè, & in tot ſuorum cædibus etiam ſæpius mori, quàm ad futura, & nunquam finienda ſupplicia reſeruari.*

Deinde & ipſe amputato capite conſumitur] *Placet quaſi epiphonema quoddam adſcribere verba illuſtriſſimi Cardinalis Baronij Tomo Annal. 8. Ita quidem patefactum eſt horrendum Dei iudicium aduerſus Mauricium Imperatorem, dum de facinore haud pridem perpetrato perſoluit pœnam, vt licuit, talionis. Cum enim ipſe paſſus eſſet tot millia Chriſtianorum à diro barbaro immaniſſimè cædi, quos minimo potuiſſet redimere pretio, reus factus innoxij effuſi ſanguinis, ipſe à tyranno vnà cum inſontibus filiis crudeliſſimè necatur*

Pp

Digitized by Google

tus eſt, nullo adiuuante, eripiente nemine. Sentiens verò ipſe, manum hanc eſſe Domini porrectam ad vlciſcendum, ſpecimen edidit probatiſſimi Chriſtiani, conficiens ſibi ex calice iræ Dei poculum medicinæ, quod ſibi prodeſſet ad peccatorum ſuorum purgationem, & perfectam ſalutem animæ conſequendam. Nicephorus narrat, legationem ad ſanctos viros ab eo miſſam hoc reſponſum retuliſſe. Probat Deus conuerſionem tuam, & animæ ſalutem concedit, teque totamque familiam tuam collocat inter electos: ſed imperij cum dedecore iacturam patieris. *Hoc porrò factum intellige, poſtquam Mauricius ſcelerum ſuorum pœnas æternas à Deo metuens, libellos ſupplices ſcripſit ad omnes Patriarchas & Monachos in omnia monaſteria, vt impetrarent ſibi à Deo luere pœnas in hac vita. A quibus autem & quomodo eidem nex iſta miſerabilis prædicta diuinitus fuerit, vide apud eundem Baronium.*

AD CAPVT XII.

Occiſorum corpora fluctib. marinis obiecta] *Capita Mauricij filiorumq; delata in campum iuxta tribunal, ad fætorem vſq; ibi permanſiſſe, donec Phocas ea auferendi, ac ſepeliendi poteſtatem conceſſit, à quibuſdam eſt proditum.*

AD CAPVT XIII.

Philippici Hypoſtrategus] *Quærat aliquis, quæ tū Philippici fortuna fuerit, cùm tot illuſtres Phocas è medio tolleret. Cedrenus eum attonſo capite ſacerdotio initiatum, & ſectatum vitam quietam: coniugem quoque ipſius Mauricij ſororem idem feciſſe narrat Cedrenus.*

AD CAPVT XIV.

De ſanguine ex martyris huius, S. Euphemiæ, inquam, corpore ſtato tempore exſudante, etiam Nicephorus lib. 15. cap. 3. qui tamen addit, hoc fieri ſolitum non certo aliquo anni tempore: ſed pro eo atque Epiſcopi ipſius vita morumque ſanctitas ferret. Sic enim fertur, inquit, cum is qui Eccleſiam gubernaret, præclarè viueret, & virtute exorna-

exornatus eſſet, frequentius miraculum hoc exhibitum eſſe. Subiicit deinde de odore immenſo & natura captum, odoresq; omnes, quos ars humana conficit, ſupergrediente, qui in ſacrario percipiatur, vbi tumulus, & ſancta martyris reliquia aſſeruentur. In eodem capite à principio templum S. Euphemia, & ſitum eius amœniſſimum è regione vrbis deſcribit.

AD CAPVT XV.

Conſtantinam cum tribus filiabus in priuatam dom. includit] *Eam cum iiſdem filiabus poſt menſes octo gladio iuſſit interfici. Fuerunt igitur necata decem corpora imperatoria, & ſex quidem ita abiecta, vt narrat Simocatta. Poſtea longo interuallo in templum Mamantis martyris illata omnia. In communi eorum monumento hoc legebatur epitaphium, à Cedreno, & Nicephoro relatum, quod quia miſerabile, & quam fragili loco ſtent ſuperbi, egregie indicat, vtraque lingua ſubiiciemus.*

Ἀλλ' ἐγὼ τριτάλαινα, καὶ ἀμφοτέρων βασιλήων,
 Τιβερίου θυγάτηρ, Μαυρικίου τε δάμαρ,
Ἡ πολύπαις βασίλεια, καὶ ἡ δείξασα λοχείην,
 Ὡς ἀγαθὸν πλέθει καὶ πολυκοιρανίη,
Κεῖμαι σὺν τεκέεσσι, καὶ ἡμετέρῳ παρακοίτῃ.
 Δήμου ἀτασθαλίῃ, καὶ μανίῃ στρατιῆς.
Τῆς Ἑκάβης ἔτλην πολυχείρονα, τῆς τ' Ἰοκάστης,
 Αἲ αἲ τῆς Νιόβης ἔμπνοός εἰμι νέκυς.
Ναὶ ναὶ τὸν φυτέταν, τί μάτην τὰ νέογνα ἔκλεινας,
 Ἀνθρώπων κακίης μηδὲν ἐπισταμένα;
Ἡμετέροις πετάλοισι καταίσιος οὐκέτι ῥώμη,
 Ῥίζα γὰρ ἐκλάσθη Θρηϊκίοις ἀνέμοις.

Induperatorum nimis heu miſeranda duorum,
 Vxor Mauricij, filia Tiberij:
Qua demonſtraui numeroſa ſplendida prole,
 Eſſe etiam multos vtiliter dominos,
Hic modo cum natis ſita ſum, miſeróque marito,
 Stultitia populi, militis & rabie.

Deteriora tuli Coſſeide, ſiue Iocaſta:
Sum Niobæ ſpirans, prô dolor, effigies.
Sons fuerit genitor: quid natos cædere fruſtra
Humanæ fraudis neſcia corda iuuat?
Non iam Roma meis quæras ſub frondibus vmbram,
Nam ſtirpem turbo diffidit Odryſius.

Romam hîc non occidentalem, ſed orientalem, νέαν ῥώμην, *nouam Romam, hoc eſt, Conſtantinopolim intellige: quam non amplius ſub frondibus ſuis vmbras captaturam dicit, id eſt, vteri ſui Imperatores ac defenſores habituram, quoniam Thracius turbo, Phocas Thrax ſtirpem ipſius, omnes filios videlicet mactatu crudeli eruerit, atque confregerit.*

FINIS.

INDEX

INDEX
IN HISTORIAM
MAVRICIANAM.

ABARES in Thraciam vaſtabūdi ſe infundunt. 115
Abarum complures obtrūcantur. 123
Abares ad Iſtrum non eſſe germanos, & vnde illis hoc nominis. 340
Abares vnde in Europa, & qua occaſione hoc nomen aſſumpſerint. 343
Acbas caſtellum à Romanis oppugnatur, & à Perſis ſuperuenientibus liberatur. 74
Acierum vtrinq; diſpoſitio. 90. & 177. & 267
Adormaanes Romanorum loca populationibus miſcet, ſuburbana Antiochia ædificia demolitur, Apameam incendio fœdat. 164
Æmi montis luculenta deſcriptio. 112
Æthiopes albi ad Septentrionem. 346
Alexandri Magni ambitio. 224
Alexandriana locus vnde dictus. 263
Alexandri martyris templum. 299
Alexandri Centurionis Romani aduerſum Sclauos viriliter adminiſtrata. 309
Alexandri martyris templum & cineres. 357
Alexandrum m... [illegible] rem propter peſtilentia diuinitus irrogata barbaris. 359
Alexander homo nefarius ad litem de loco ſtationis inter factiones componendam mittitur: in Coſmam Tribunum eſt contumelioſus ac violentus: eum Veneti vlciſcuntur: quorum vox male euenit. 403
Anathonum miſſi ducem occidunt, caput eiuſdem, Choſroæ tranſmittunt. 250
Anchialus deuaſtatur: vici propinqui hoſtiliter diripiuntur. 53
Annona militum contracta. 138
Anſimuthus peditatus Thraciȷ̈ præfectus capitur. 115
Antiochiam Perſarum condidit Choſroes. 260
Antiochiæ Perſidis ciues fugitiuos & Varami factionem poſcunt ... [illegible] ducem & dedititios animaduertunt, Iudæos quoq; tyranni adminiſtros trucidant. 263
Aphraates dux Perſicus occidit. 152
Aphumi caſtellum à Perſis oppugnatur. 74
Aphumos petunt Romani. 105
Apperia caſtellum. 123

Arabia, & vrbes vſq; ad Tigrim Choſroæ traduntur, 235
Ardagaſtus fugit, pugnat, rurſum fugit, fluuium tranat. 305
Ariolorum falſa prædictio. 183
Ariſtobulus palatij præfectus, milites ad officium reuocat. 144
Armenij Prætore ſuo iugulato, rebus nouis abutuntur operam. 159
Artos Romanorum ſocios Chaganus delere cogitat. 389
Arzanena regio direpta. 79
Arzanenam Romani vaſtant: incolæ ſub terram ſe abdunt, à captiuis produntur, reſono pulſu explorantur & educuntur. 100
Arzaneni duces duo ad Romanos tranſeunt, locum caſtello excitando oſtēdunt. ibid.
Aue Maria, teſſera Romanorum. 270
Auguſta vrbs expugnatur. 53
Aureorum viginti millia ad priora excogitata ſpondentur. 59
Barbarorum clamores & tumultus. 267
Barbari in montem confugiunt. ibid.
Barbari ex elephantis tela ſpargentes, Romanis ſuccumbunt, beſtiæ Choſroæ donantur, ſpolia leguntur, diſceditur. 273
Barbari captiui iuſſu Priſci mactantur. 312
Barbari occiduntur. 328
Barbari pacem incaſſum petunt. 333
Barbari quamobrem fugientes non ſint perſecuti. ibid.
Barbari caduntur fuganturq́. 336
Barbari obiectu plauſtrorum ſe tuentur: tandem fugam faciunt. 350
Barbari clauſtra tranſitu prohibendo circumſident: à Romanis repelluntur. 357
Barbari Drizipera vrbem occupant: in templum Alexandri martyris eiusq́ cineres eorum impietas. ibid.
Barbari vallum Romanorū oppugnant. Nuntius ad duces de periculo. Adeſt Priſcus. Viminacium reducuntur rates. Confligitur, occiſiſq́ Romanorum trecentis, oppetunt barbarorum quatuor millia. 380. *Vide plura inferius in V. Prælium.*
Bciudaës oppidulum infeſtiſſimè oppugnatum Saperij militis ſingulari eximiaq́ virtute capitur. 131
Belli execratio. 162
Beroën irrito conatu Chaganus oppugnat, incolis ſtrenuè reſiſtētibus, qui tandem non grandi pecunia obſidionem redimunt. 126
Bindoën virum illuſtrem frater è carcere eripit. 196
Bindoïs in Hormiſdam maledicta. ibid.
Bindoës orationem Hormiſdæ irridet, & in eum, vt multimodis ſceleratū, dirius inuehitur, refutat etiā, ex quibus ſeſe cōmendauerat. Tandem capite puniendum pronuntiat. 204
Bindoës in vinculis adducitur. 222
Bindoës euadit, copias Andrabigano educit, Myſtaconem de ſtatu Choſroæ docet. 235
Bindoës regiam pecuniam in militem erogat. ibid.
Bindoës in Tigridem proiicitur. 283
Bocolabras magus, Scytha genere, cauſa peſſundati fœderis. 62
Bryzacius dux Perſa à Romanis captus,

Digitized by Google

auribus & naſo mutilatur. 258
Bryzatius inter epulas adductus illuditur atq; interficitur. ibid.
Buſa miles fortiſsimus venationi intentus capitur, & à ſuis nec precibus nec lachrymis lytrum impetrat. 126
Buſa docet Abares fabricare machinam expugnatoriam, cuius adactu proſtratis mœnibus, oppido potiuntur. ibid.
Cabades quemadmodum erepto ſibi regno in carcerem miſſus, inde vxoris beneficio euaſerit, regnumq; recuperauerit. 206
Cædes vtrinq; plurima. 92
Callinicum oppidum. 185
Captiui redduntur: ob id à Mauricio Priſcus reprehenditur. 319
Captiui Chagano petenti Imperatoris auctoritate reſtituuntur. 386
Carcer Giligerdi caſtelli, in quem diuerſi mortales includebantur: vnde ſe & alios per cædem Romani eximunt. 148
Cardariganus Monocartum fruſtra inuadit: latrociniis & incêdiis graſſatur. 79
Cardarigani faſtus. 88
Cardariganus Magos conſulit. ibid.
Cardarigani infauſtum ſtrategema. 95
Cardariganus à Darenis excluditur cũ conuitiis. ibid.
Cardariganus cum manu bellandi imperita in Romanos ſeſe agit. 102
Carthaginenſium metus. 338
Caſtella multa diruuntur. 180
Caſtus fortuna proſpera elatus, Comentiolum deſerit, in calamitatem incidit. 112
Caſti agmen timore perculſum diſſipatur. 115
Caſtus, & cum eo multi in poteſtatem veniunt. ibid.
Ceruorum grex occurrit: à ſatellitibus inſequentibus plurimi funduntur. 292
Chaganus elephantum ſpectandum, lectum aureum, & præter pactam in fœdere pecuniã, 20. millia ab Imp. poſcit. 51
Chaganus fœdus rumpit. ibid.
Chaganus excandeſcit, Comentiolum punit atrocius. 59
Chaganus iterum fœdus peſſundat, & qua de cauſa. 62
Chaganus fuga beneficio ſeruatus. 109
Chaganus ex falſo terrore fugit. 123
Chaganus Apperiam caſtellum adoritur. ibid.
Chaganus à Diocletianopoli, Philippopoli, & Adrianopoli repellitur. 129
Chaganus pactam penſionem augeri poſcens nec impetrans, bellum mouet: Sclauis naues imperat. 295
Chagani voluntate Singidon obſidione liberatur. 297
Chagani iter: Alexandri martyris templum incendit: à Romanis ſpeculatoribus nec flagris extorquere veritatem poteſt: Drizipera adoritur: inde diuino quodam viſo exterritus abit. 299
Chaganus fictis à Mauricio ad Priſcum literis in terrorem datus, parua accepta mercede recedit. ibid.
Chaganum ſui à bello dehortantur: eius arrogantiam Priſcus per Theodorum medicum ſapienter caſtigat. 319

Digitized by Google

Chaganus mutat mentẽ, partemq́ prædæ à Priſco poſtulat. ibid.
Chaganus de violato fœdere querimoniam habet, & munerib. placatur. 333
Chaganus Singidonis mœnia diruit, populũ ad hoſtes demigrare cogit. 348
Chagani de iure finium regundorum violato expoſtulatoria oratio, in qua officij in pace conſeruanda tuendoq́ fœdere Priſcus ſeriò monetur. ibid.
Chaganus apertè fœdus ſoluit. 350
Chaganus in Dalmatia vrbem, & quadraginta caſtra expugnat. 352
Chaganus mœret. ibid.
Chagani ſingularis & inſperata in cõmeatu Romanis ad dies ſacros ſufficiendo liberalitas: petenti Priſcus viciſsim donat aromata. 354
Chagani ſeptem filij vno die moriuntur, cui calamitoſo hiſtoricus inſultat. 359
Chagani luctus acerbiſsimus. ibid.
Chaganus fines Romanorũ vaſtat; quo mandante, Iſtri tranſitus à quatuor eius filiis cuſtoditur: in ripa certamine edito, barbari vincuntur. 380
Chagani aſtus. 389
Chaganus ad reducendos qui à ſe defecerant, varios modos inueſtigat. 391
Chagani cuiuſdam victoriæ. 340
Chiliarchi oratio de hoſtibus non inuadendis, à paucitate militum, ab accepta recens calamitate. 117
Chlomarum caſtellum Romani obſident. 100
Chlomari obſidione Romani abſtinent. 102
Choſroæ ſeniori in Romanos expeditio. 164
Choſroæ turpis reuerſio, eiuſdemq́ lex de Romanis in poſterum bello non laceſſendis. 177
Choſroes Hormiſdæ filius, periculi metu fugit, accepta fide in regnum redit. 196
Choſroes in ſolio cum acclamationibus locatur. eius in patre captiuo alendo liberalitas; qui tamen omnia addita verborum aſperitate reiicit, iuſſuq́ filij vſq; ad necem fuſtibus contunditur. 209
Choſroæ hypocriſis. Varamum donis & pollicitationibus fruſtra tẽtat, à quo per epiſtolam cum faſtu ſcriptam, de ſeditioſis in carcerẽ reuocandis monetur. ibid.
Choſroes rex ad procerum conſeſſum de literis Varami refert, ad iram ab iiſdem extimulatur. eiuſdẽ cautio. 212
Choſroæ literæ ad Varamum, quibus faſtum eius excuſat, culpam in ſcribam facetè transfert; negat ſe facturũ quæ poſtulet; ſpiritus regios oſtẽdit. ibid.
Choſroes contra Varamum delectus agit, duces præponit: copiæ fluuio ſeparantur: fruſtra collocuti, ad velitationes veniunt. 214
Choſroæ timiditas. ibid.
Choſroes ſuſpectos interficit, noctu inuaditur: multa cædes editur, multi ad Varamum deficiunt, etiam ipſe Choſroes fugam init. ibid.
Choſroes conſultat quo ſe vertat: Chriſtianorum Deum inuocat, fræno dimiſſo equi greſſum ſequitur, Circeſij à Probo humaniter accipitur. 217
Choſroæ literæ ad Mauricium: Duo eſſe imperia omnium maxima, Roma-

num & Perſicum. Accuſatio Varami, contra quem concitatur Imp. & auxilium rogatur. 219
Choſroes à Mauricio per ducem Comentiolum honoratur. 222
Choſroæ impoſtura. ibid.
Choſroes vt vafer & malæ fidei reprehenditur: eum ad ſe venire Mauricius non vult. 224
Choſroes vt ingratus caſtigatur. 235
Choſroes in aduerſa fortuna Sergij martyris opem, cum promiſſione crucis aureæ lapillis diſtinctæ implorat. 246
Choſroes religionem Chriſtianam prædicans, Mauricioq; de ſecundis rebus ſuis ſignificans, auxilium & pecuniam mutuam petit. 250
Choſroes rex acclamatur, à Darenis honorificè excipitur, veniã petit, templo eiicitur, muneribus regiis à Mauricio ornatur, Daram oppidum Imperatori donat, à quo filij appellatione cohoneſtatur. 252
Choſroæ per Singarum aduerſus Varamum delecta manus. 254
Choſroæ cuſtodia Romana attribuitur: ex Armenia copiæ expectantur. 258
Choſroes manipulos, vires hoſtium exploratum dimittit. ibid.
Choſroes proſperitate ſua lætus, ducem Romanũ acuit, duces Romanos atq; Perſas conuiuio excipit. ibid.
Choſroes nũtiis lætiſſimis afficitur. 267
Choſroes & Varamus quantum exercitibus valuerint. ibid.
Choſroæ in captos ſæuitia. 270
Choſroæ ob partã victoriam lætitia: Romanos, parũ gratus domum remittit, ab iis de officio admonetur: mille cuſtodes corporis Mauriciũ rogat. 273
Choſroes Sergio Martyri crucẽ auream & gemmatam dono fert. Epiſtola eiuſdem de voto ſuo. Poſthabita lege Perſica, Siram feminam Chriſtianã ducit, reginamq; renunciat. 278
Choſroes prolem à Sergio martyre contendit: cum donis epiſtolam mittit, qua ſe voti compotẽ euaſiſſe narrat, cum ſingulari erga ſanctum reuerẽtia, & Chriſtianè prorſus. 280
Choſroæ vaticinia de Romanorum Perſarumq; imperiis: quæ itẽ Probo Epiſcopo Chalcidenſiũ prænũtiarit. 283
Choſroes de fœdere ſoluẽdo cogitat: Mauritij ad eũ legatus inhumaniter habetur, aditug; regis diu excluditur. Admiſſus tandem, Choſroen ad pacẽ reducit, eũq; de præteritis docet. 378
Choſroes Mauricij vlciſcendi, bellum Romanis infert. 418
Chubdanenſium Principis mors quemadmodum ab ipſius cõcubinis lugeatur. & plura ſuper Chubdan vrbe. 346
Chubriadanes inſpector regius. 192
Ciuium per vrbes regias ſuper geſtis admiratio. 196
Comentioli liberior & minacior apud Chaganũ, eiuſq; optimates oratio. 55
Comentiolus à Chagano punitur atrociter. 59
Comentioli ducis memoranda virtus, in cædendis fugandisq; Sclauis. 61
Comentiolus fidei violata, timiditatisq; reprehenditur. 112
Comentioli conſultatio cum primoribus; & ad conſtanter dimicandum cohortatio. 115

Digitized by Google

Comentiolus Philippico ſuccedit. 148

Comentiolus cum Perſis acie congreſſus fugit. 152

Comentiolo duci aduentus Choſroæ, & quid ab Imperatore petat, ſignificatur. mittitur cum epiſtola nuntius ad Mauricium. 217

Comentiolus rogatu Choſroæ abdicatur. 250

Comentiolus Chaganum contra ſe venientem timens, retrocedit: milites ad Iatrum vrbem, velut proditi, probris eum conſcindunt. 354

Comentiolus de permutatis ordinibus reprehenditur: eius aſtus. 357

Comentiolus vt ignauus fugitor Driziperis ingreſſu contumelioſè arcetur. ibid.

Comentioli in vrbem Conſtantinopolim reditu, formido immodica malorum ciues inceſſit: Imperator copias ad longum murum defendendum mittit. 359

Comentiolus proditionis poſtulatus, & inciſa accuſatione dux denuò conſtitutus, ad Iſtrum abit, ſeq; cum Priſco apud Singidonem conſociat. 378

Comentiolus Viminatij ægrotat. 380

Comentioli abſentia excuſatur. ibid.

Comentiolus è morbo recreatur: Byzantium ad hyberna profecturus, ducem via Traiani apud Nobenſes quærit: quibus dare abnuentibus, iraſcitur, duoſq; capite multat: monetur de ſene quodam huius viæ non ignaro, quicum verba commutat & litigat: magnitudine frigorum Romani multi & iumenta eo itinere pereunt: Philippopoli hyemat. 386

Comentiolo vrbis defenſio creditur. 398

Cometa oſtentum, & de cometis eruditorum ſententia. 338

Concha Glyceriæ martyris, miraculo inſignis. 69

Conflictus apud caſtra. 95

Conflictus ad caſtellum. 297

Conſtātina Auguſta, eiuſq; nuptiæ magnificentiſſimæ. 66

Conſtantinam Imperatricem cum tribus filiabus in priuatas ædes contrudit Phocas. 418

Conſtantini cuiuſdam viri clariſſimi domus incenditur. 390

Crux aurea lapillis diſtincta, promiſſa. 246

Crucis ſignum in frontibus Turcarum. 270

Crucem auream & gemmatam Sergio martyri dono fert Choſroes. 278

Cteſiphontai fama conterriti, deditionem decernunt. 260

Dæmonum nequitia. 183

Dara à Perſis capitur. 167

Deo pro victoria cum lachrymis ſupplicatur. 90

Deiparæ ædis aſylum: eius conditor Cyrus qualis fuerit. 396

Domenziolus turbas componit. 159

Domitianus Epiſcopus feſtum diem indicit, concionem gratulatoriam habet. 235

Domitiani feſtiuiſſima concio ob receptam Martyropolim, qua populus ad lætitiam inuitatur, clementia Imperatoris eximiè commendatur, exemplum humanitatis Ieſu Chriſti ſeruatoris noſtri inducitur, Perſiſq; hoſtibus inſultatur, &c. 239

Domi-

Digitized by Google

Domitiani Antiſtitis ob ingreſſu Choſroæ in templum mina. 252

Domitianus milites ad fortiter præliandum atq; ad mortem contemnendam egregia cõcione inflammat. 254

Domitianus Melitenenſis Epiſcopus ab hiſtorico commendatur. 406

Donatiuum datur militibus. 97

Drizipera vrbs. 357

Epiſcopus legatus ſpernitur. 142

Epiſcopi Edeſſeni irrita legatio. ibid.

Epiſtola nomine Romanorum ad ciues Antiochiæ Perſidis. 263

Equus Imperatoris derepentè diſruptus moritur: ex euentu futura mala mœſtus auguratur. 292

Euphemia ſancta martyr, deq; eius corpore Chalcedone miraculum: ſudor videlicet ſanguineus in die anniuerſario eius martyrij: qui ſpongiis collectus in vaſculis populo diſpertitur: quo pacto Mauritius incredulus fidem cum multis lachrymis habuerit, & ſumma in poſterum veneratione martyrem proſecutus ſit. 416

Euphratis deſcriptio. 260

Exercitus tres in vnum coniunguntur. 267

Exercitus duci mirabiliter recõciliatur. 309

Exercitum mille anteambulant, qui cũ Sclauis prædam opimam ducentibus pugna congrediuntur. 328

Exercitus ambo ſub iiſdem tentoriis pacificè degunt, feſtis trãſactis ſeparantur. 354

Exploratores mille à Petro miſſi, in mille Bulgaros incidunt, quos telis appetunt. 335

Exploratores capiuntur: modus explicatur. ibid.

Factionis vtriuſque numerum Tribuni profitentur: Earum factionum vituperatio. 393

Falſus rumor in caſtris Romanorum. 95

Falſo ex terrore clamor exercitum diſturbat. 123

Fœdus ignominioſum inter Abares & Romanos ictum. 51

Fœdus inter Romanos & Perſas. 170. & 283

Fœdus Chagani cum Taugaſtenſibus. 346

Francorum rex pro ſocietate tributum poſtulans, nihil agit. 295

Fuga militum nocturna & miſera. 105

Gennadij aduerſum barbaros victoria. 338

Gepidæ hominis in quodam ſtipatore propter ornatum veſtitus trucidando ſcelus nefarium. 292

Gepida hoſtium myſteria enunciat, regemq; ſubita irruptione capiendum ſuadet. 318

Gepida ad regem deludendum operam ſpondet: donis & promiſſis à Priſco honoratur: qua ratione rex barbarus circumſcriptus oppreſſusq; fuerit. ibid.

Gepida ſatellitis imperatorij interfector quomodo deprehenſus fuerit, & vt ſe mendaciis defenderit: eiusq; vltimum ſupplicium. 319

Germanus Epiſcopus Damaſci honeſtiſſimè à Priſco habetur: cur ab eo Monocartum ductus. 138

Germanus, quanquam multum repugnans, dux cooptatur. 142
Germanus Imperatori inuadendæ tyrannidis ſuſpectus, fruſtra ſe tuetur. In ædem Deiparæ pro aſylo confugit, Stephanus pædagogus filiorum Imp. ad eum euocandum mittitur. In Sophiæ templum tranſit. 396
Germanus denuò ad exeundum ſollicitatus, Andreæ pij viri hortatu eodẽ recurrit. 399
Germanus imperium ambit: Praſinis ſibi aduerſantibus, Phocam ſequitur. ibid.
Giligerdum caſtellum. 148
Glyceriæ martyris miraculum de concha. 69
Glyceriæ martyris templo reficiendo pecuniam elargitur Mauricius. 290
Golinduchæ ſancta femina apud Hierapolim. Genus, connubium, ecſtaſis. Quid à marito propter Chriſtianiſmum perpeſſa ſit. Altera eiuſdẽ diuinitus illuſtratio, & de morte mariti vaticinium. Niſibin migrat. A ſacerdotibus Chriſtianis myſteriis imbuitur. A magis quæritur: in carcerem diuturnũ truditur, inde per Angelum liberatur. Hieroſolymis ſancta adorat: Choſroæ futura prædicit: Hierapoli vita innocentiſſimè exacta, in cœlum abit. 275
Gratulatio populi de Tiberio in collegã aſcito. 170
Gregorius Antiochiæ Antiſtes. 148
Gudois ad Singidonem liberãdam mittitur. 350
Gudois cum delecta manu ad rem inſpiciendam mittitur: quamobrem per impedita & inuia loca iter fecerit: prædã barbaris interẽptã recepit. 352
Gũdois militibus præfectus, multos hoſtium perimit, Romanoſq; in prouinciam redire non patitur. 389
Heraclius cum comitatu ſuo abſq; armis ſpeculatum egreſſus periculum euadit. 102
Heraclij ducis geſta in Perſide ad meridiem, & contra Abares res feliciter & cum gloria adminiſtrata. 109
Heraclius caſtrum Perſicum oppugnat acerrimè. 131
Heraclij miranda virtus. 152
Herodoti curioſitas obiter reprehenſa. 362
Hilaritas epulantium. 258
Hiſtoria de Seſoſtri Ægypti rege inducta. 319
Hormiſdas Varamum bifariam dedecorat, à quo contrà contemnitur. 159
Hormiſdas Choſroæ filius ſuccedit, cuius immanitas deſcribitur, cauſa ſubiicitur, & alia Hormiſdæ ſcelera. 183
Hormiſdæ ſuperbia: pacem auerſans, tributa poſtulat. 185
Hormiſdæ ex aduerſo caſu ira & inſania. 192
Hormiſdas è reliquiis militum cuſtodes ſibi facit. 196
Hormiſdas in regia inuaditur. eius ornamenta ſumptuoſiſſima. ibid.
Hormiſdas de throno abſtractus in vincula datur. ibid.
Hormiſdas ad principes Perſarum in repub. dicendi facultatem exorat. ibid.
Hormiſdæ concio. De iniuria ſibi facta expoſtulat. Conditionem priſtinam

cum præſenti, illius delicias cum huius miſeriis & ſqualore comparat. Ingratos & impios in ſe animos increpat, &c. 199
Hormiſdæ filius ante oculos eius necatur, regina vxor in fruſta diſſecatur, ipſe pupillis aduſtis cæcitate multatur. 206
Hoſtium tranſitus inueſtigatur. 112
Iatrus vrbs. 354
Imago Chriſti ad ſedandas turbas circumlata. 138
Imperatorum corpora in mare abiiciuntur: quas complorationes eorum mors publicè recitata effecerit: in eoſdē monodia hiſtorici: capita ad Phocam perferuntur, & in campo militibus ſpectanda proponuntur: quibus ſuppliciis interfectores & exercitus rebellis, cædiumq́; ſuffragator diuinitus interierint: ſub Heraclio duo tantum reliqui. 409
Imperium Romanum in diuturnis poſt necem Mauricij ærumnis volutatum. ibid.
Incendium in foro, ſub initia imperij Mauricij. 69
Induciæ. 167
Ioannis ducis exauctoratio. 74
Ioannes Myſtaco Adrianopolim miſſus, hoſtes per hypoſtrategum vincit. 129
Ioannis Patriarchæ Conſtantinopolitani elogium; à voluptatum contemptu, à domitis animi perturbationibus, à ieiuniis, à miſericordia in egētes, à ſtudio paupertatis. Eius lecto ligneo, ſtragulo, penulæ quantum honorem pius Imperator habuerit. 338
Iudæi qua occaſione in Perſidem commigrarint, eorumq́; aculeatior vituperatio. 263
Iuſtiniani ducis laus. 170
Iuſtinianus Choſroæ regiam extruxit. 260
Iuſtini iunioris Imp. tempora. 162
Iuſtinus fœdera tranſgreditur. ibid.
Iuſtini ad Tiberium de imperio legitimè adminiſtrando ſapiens & pia parenesis. 164
Iuſtini deceſſus, & monarchia in Tiberium translata. 183
Izalæ montis deſcriptio, & cur dux Romanus eò ſe tranſtulerit. 86
Legati ad Priſcum: eorumq́; in militibus placandis infelix conatus. 144
Legationes vtrinque de pace. 180
Legati militum ad Varamum. 192
Legati Choſroæ ad Imperatorem. Principis legati oratio, qua intereſſe Romanorū, Perſicum ſtare imperium, præclara diſputatione probat, &c. 224
Legati Choſroæ ad Niſibenos de officio. 231
Legati Varami ad Imperatorem cum promiſſis reiecti. ibid.
Legatum Choſroæ muneratur Imperator. 252
Legatio Chagani ad Mauricium de ſuis victoriis. 343
Legatio ad Chaganum placandum, ſuadente Senatu, inſtituitur. 359
Legati cuiuſdam impudēs ambitio Imperatorem grauiter offendit. 378
Legati militum ad Petrum, de reditu: cuis moleſtus eſt Imperator. 391
Legatio Mauricij ad Phocā irrita. 396

Legatio exercitus ad Theodoſium Mauricij filium, aut ipſum, aut eo cedente, Germanum Imperatorem poſtulantis. ibid.
Lilius Legatus apud Daram à Germano præſidij præfecto ſplendidè excipitur, & quid ibi contigerit. 418
Lilius in Perſide retentus, parum beneuolè tractatur. ibid.
Locus communis, contra bellum. 81
Locus communis, de incertis belli. 90
Locus pugnæ, & illi vicina patria virorum illuſtrium. 90
Locus communis de poteſtate & efficientia linguæ. 309
Locus communis de leuitate & ſtultitia populari. 399
Ludi ob victoriam Byzantij. 152
Lupi martyris ſolemne. 328
Magi conſuluntur: victoriam promittunt. 88
Marcianus patricius in orientem dux mittitur, tribus millibus Arzanenam deprædatur. 164
Marcianus gradu mouetur. 167
Mariæ Virginis templum in Blachernis. 389
Martyropolis aditu Romani à Perſis prohibentur. 146
Martyropolis Romanis opera Domitiani Epiſcopi deditur. 235
Mauricij Imp. res qui perſcripſerint. 8
Mauricius Tiberij Auguſti ſucceſſor palam declaratur. 43
Mauricij & Conſtantinæ Auguſtorum nuptiæ magnificentiſſimæ: ciuitatis publica lætitia gratulatioq́. 66
Mauricij imperij initia. 69
Mauricij Imp. conſulatus, & in populum liberalitas. 74
Mauricio Imperatori à plebeis quibuſdam propter Caſtum & Anſimuthum à barbaris captos maledicitur. 129
Mauricij Imperatoris clementia inuentorem defectionis conſeruat. 159
Mauricius in Armeniam mittitur, in Perſidem irrūpit, febrim habet. 180
Mauricius Perſidem deformat, in Cappadociam abit, in Perſidem per ſolitudinem Arabiæ properat. 185
Mauricij conatus inanis. ibid.
Mauricius Byzantium redit, defunctoq́ Tiberio principatum capeſſit. 188
Mauricium ingens ex petitione Chofroæ lætitia occupat. 217
Mauricij ingenuitas. captiuos Chofroæ remittit, eum per Melitenenſem & Antiochenum Epiſcopos donis & ſolatio proſequitur. 231
Mauricius Imp. Chofroen armis iuuandum Myſtaconi commendat. 235
Mauricius ex oriente copias in occidentem reducit: contra Abares ſe inſtruit: rogatur à proceribus & Patriarcha & ipſa Auguſta atque liberis, ne ipſe ducat exercitum. 285
Mauricius piè ſacra obit: pauperibus benignè facit: iter eius à Rompho: à ſpectro forma ſuis incurſatur. ibid.
Mauricius in turbulenta tempeſtate Perinthum ſiue Heracleam nauigare contendens, Daonium appellitur: inde Heracleam equo vectus, Glyceriæ martyris templo reficiendo pecuniam elargitur: monſtrum pueri in Thracia prognatum, eo mandante interimitur. 290

Mauri-

Mauricius ad Anchialum caſtra facit: propter oratores Perſicos Conſtantinopolim repetit. 295
Mauricius in concione probris appetitur: iratos dux lenit, edictumq́ Imperatoris gratioſum de præmiis bene meritorum proferens, beneuolētiam exercitus reconciliat: omiſſis maledictis Imperator collaudatur. 326
Mauricio & liberis eius cædes à monacho ſtrictum portante gladium, à quodam inſuper Herodiano prænuntiatur. 352
Mauricius nuntium examinat; quid agat neſcit; dolore diſſimulato ludos equeſtres celebrare pergit: populum bonum habere animum iubet. 393
Mauricij legatio ad Phocam irrita: Mœnibus Theodoſianis cuſtodes apponit. 396
Mauricius cum coniuge & liberis in fugam ſe tradit: populi in eum & Patriarcham conuitia: podagra conflictatur: filium ad Choſroën pro ope imploranda mittit. 399
Mauricij filiorumq́ in portu Eutropij ad Chalcedonem interfectio: eius ante mortem præclariſſima vox; & Chriſtiano digniſſima: Nutricem ipſius infantem pro ſuo ad cædem ſupponere non fert: eius pro pœna peccatis ſuis in hac vita irroganda, cura anxia: Teſtamētum, quo imperium inter filios partitur. 406
Mauricij egregia quædam præconia. 412
Mauri in Africa domantur. 146
Maurorum in Africa rebellio. 338
Mazarorum caſtrum occupatur. 131
Mebodi legati Perſici oratio, contra bellum. 81
Mebodis nuntius ad Præfectum prytanæi de commeatu & pecuniis ſufficiendis. 260
Mebodes Seleuciam noctu irrumpens, cædibus promiſcuè graſſatur. ibid.
Mebodis Antiochiam literæ. ibid.
Media vallis ſeu foſſa inter Romanos & Perſas. 102
Miles Romanus quadruplici vulnere ſaucius, in caſtra portatur, fortiq́ue animo emoritur. 97
Milites ducem fugitiuum dicteriis laceſſunt. 105
Militum pugnandi ardor. 258
Miles tumultuatur ob annonam partim in veſtibus, partim in armis, partim in auro ſignato accipiendam. 326
Miles tranſire Iſtrum abnuit: furor militum, fuga ductum. 393
Miraculum de concha Glyceriæ martyris. 69
Miraculū de corpore S. Euphemiæ martyris Chalcedone. 416
Moderatio ducis in victoria. 129
Monocartum fruſtra oppugnatum. 79
Monodia ſcriptoris, ſuper his quæ Mauricio contigerunt. 410
Monſtrum pueri in Thracia prognatum. 290
Monſtra in ſuburbanis Byzantij. 319
Mucritæ laudantur. 340
Mula lecticaria ducis feritur. 105
Munera Imperatori de præda mittuntur. 152
Muri diructi inſtaurantur. 350
Narſes Comentioli ſtipator ipſi ſubſtituitur. 250
Narſes cum Romano milite & Choſroë Perſi-

Perfidem ingreditur. 252
Narſes Ioannem monet, ne ſeparatim cum Perſis in aciem deſcendat. 265
Nauigia à Sclauis tranſmittẽdo fluminicompinguntur. 297
Nili portenta, & qui de illis ſcripſerunt. 362
Nilus fluuiorum maximus, incertis oritur fontibus: media æſtate aſcendit: huius rei cauſa ex variis auctoribus; quorum omnium ſententiis improbatis, vnum Anarchidem Guidium hiſtoricus ſequitur. 365
Niſibis diripitur, ibidemq́; de Hormiſda regno exuendo coniuratur. 192
Niſibim obſidentes ad Choſroæ partes accedunt. 235
Nomades barbari Mauricium proſequuntur. 185
Nomadũ infidelitas reprehenditur. ibid.
Nuptiæ Mauricij & Conſtantinæ Auguſtorum magnificentiſſimæ. 66
Nymphium flumen. 64
Ogor gentis triginta myriades à Chagano interfectæ. 343
Orientis clades. 142
Patria virorum illuſtrium. 90
Paulinus præſtigiator in crucem agitur: filio caput amputatur. 69
Pax inter Romanos & Abares Imperatoris iuſſu imminuitur. 380
Pecuniæ bene collocatæ fructus. 170
Perfidi Romani puniuntur. 235
Perſicæ res. 64
Perſarum cum Romanis ad Nymphium flumen congreſſus. ibid.
Perſarum ad Romanos de bello finiendo legatio. 81
Perſæ fugientes in colle obſidentur. 92
Perſarum clandeſtinus diſceſſus. 102
Perſæ Romanos lento paſſu inſequũtur, in extremos iaculantur. 105
Perſicum caſtrum occupatur. 131
Perſæ occaſione vtuntur: Conſtantinam obſident: à Germano depellũtur. 144
Perſæ Martyropolim occupant. 148
Perſæ in fugam vertuntur. 152
Perſæ conflictu totis copiis inito, ſuperati, fuga vniuerſi ſalutem petere contendunt. 156
Perſicæ tragædiæ. 159
Perſici belli origo. 162
Perſarum mendacium. ibid.
Perſæ propè Sargathum cæduntur. 164
Perſæ in hoſtes cum faſtu gradiuntur, vincuntur, & fugiunt. 177
Perſæ in regem ſuum contumelioſi: militaris annona apud eos ratio. 180
Perſæ Romanis in Armenia ſubactis, pacem repudiant. ibid.
Perſarum captiuorum ingens numerus. ibid.
Perſarum immanitas in Chubriadanẽ inſpectorem regium. 192
Perſæ Varamo deſerto, ad Choſroëm deficiunt. 252
Perſarum temeritas. 267
Perſarum fugientium ſex millia. 270
Peſtilentia apud Turcas nunquam viſa. 343
Peſtilentia ſæua propter Alexandrum martyrem diuinitus irrogatum barbaris ſupplicium. 359
Petrus Imperatoris germanus in locum Priſci, Europææ militiæ dux declaratur. 319
Petrus dux Priſco ſubſtitutus, ad exercitum cum mandatis ab Imperatore diſcedit.

Digitized by Google

diſcedit. 326

Petrus in venatu crus alliſu frangit. Imperator moratum impatiens, probroſè ad eum ſcribit; audienſq́; Sclauos Byzantium iter infeſtum moliri, in Thracia illi remanſionem imperat. Eius è loco in locum profectio. A Nobilibus exoratur, vti cum ipſis ſolemne S. Lupi martyris agat. Theodoropolim poſtmodum abit. 328

Petrus ab Aſimitis tũ ciuibus tum præſidiariis honeſtiſſimè excipitur: eximiorum militum aſpectu delectatus, ab oppidanis eos impetrare fruſtra laborat. Sæua lis, cum ſacrorum etiam locorum & Epiſcopi contemptu enaſcitur: denique deſiderio fruſtratus, & probris eratus, vrbem deſerit. 331

Petrus hoſtium conſilia explorat: exploratores capiuntur: modus explicatur. 333

Petrus iterum dux declaratur. 386

Petrus ad Iſtrum ducens. Plaſtoli æſtatem habet, deinde in angulum Dardaniæ ſecedit: cum Apſicho hypoſtratego barbarorum colloquitur. Vtræque copiæ recedunt. 389

Petro Imperator trans Iſtrum profectionem mandat. ibid.

Petrus à Bonoſo illuſtri ſatellite Imperatoris nauiculas flumini traiiciendo petit, & Gundoim militibus præficit. ibid.

Petro per quietem oblata epiſtola. 391

Petrus Gundoi de mandati ſeueritate ex auaritia profecta flens conqueritur: duces conuocat, literas exhibet. 393

Petrus fugit, Mauricio rem ſignificat. ibid.

Pherochanes regis dux Varamo cum precibus dona incaſſum offert. 194

Pherochanes à ſuis occiditur, eius tentorium diripitur. 196

Philippicus Imperatoris ſororius Prætor orientis decernitur: eiuſq́; expeditiones. 77

Philippicus Arzanenam regionem ſuis diripiendam permittit, ab imitatione Scipionis Romani commendatur, ægrotat. 79

Philippicus Byzantium redit, inde rurſum veris initio diſcedit. ibid.

Philippicus ſacram Saluatoris effigiem circumferens, animorum incredibile robur militibus addit, cohortationem adiungit. 90

Philippicus dux rogatur vti ſecedat. ibid.

Philippici ducis ſtrategema. 92

Philippicus militem diſperſum ad reſiſtendum hoſtibus recolligit. 102

Philippicus inconſideratè fugit. 105

Philippicus dux caſtella apud Izalam reficit, Heraclio exercitum tradit, mœſtus à bello vacat. ibid.

Philippici morbus. 109

Philippici timor. 146

Philippicum Gregorius Antiochiæ Antiſtes exercitui conciliat. 148

Philippico amoto, Comentiolus munere ſuccedit. ibid.

Phocas Imperator renunciatur. 393

Phoca linguis animiſq́; fauetur: populum cum Patriarcha & Senatu as-

Digitized by Google

cerſit: deteſtatio illius vt hominis improbiſſimi: eius ſimulatio in Germanum: proclamatus Imperator coronatur: in vrbem magnificè inuehitur: ſpargit aurum: ludi fiunt equeſtres: vxori Leontiæ corona imponitur. 403

Phocas Mauricij necem parturit. 406

Phocas Petrum Mauricij fratrem, Comentiolum, & alios interimit. 412

Phocas Conſtantinam Imperatricem cum tribus filiabus in priuatas ædes contrudit: Choſroen de ſua creatione, additis muneribus certiorem facit: Rumor de Theodoſio adhuc viuo tyrannum terret: vnde Alexandrum vt imperata non exſecutum, ſua manu obtruncat. 418

Piragaſtus occumbit. 336

Populi maledicentia in Imperatorem: muris deſertis, cuſtodes ſe ad tumultuantem populum applicant. 399

Portenta duo in Nilo conſpecta, vnum virili, alterum muliebri ſpecie. Vtrumq; accuratè deſcribitur, & prius à Præfecto adiuratur. 362

Præda Byzantium abducenda Tatimer præficitur: quid eo factum, & quomodo à Sclauis obuiis præda ſeruata ſit: ob eam oblatam Imp. in templo Deo gratias agit, ſupplicationem decernit. 309

Prælium alterum cum Abaris. Prudentia Priſci delentur nouem millia. Tertio prælio de ſuperiore loco pugnantes Romani, aduerſarios in lacum ſeu ſtagnum compellunt, vbi cum Chagani filiis plerique ſummerguntur. Periere ad quindena millia. Quarto prælio ad Tiſſum ſeu Tyrſum flumẽ iterum non pauci occumbunt. Fluuio traiecto Romani exploratores quatuor mille occidunt, Gepidarum triginta millia, & cum captiuis ad Priſcum redeunt. Quinto prælio complures barbari aquis præfocantur: multa millia capiuntur. 382. *vide etiam ſuperius V. Barbari.*

Priſcus in locum Philippici ſurrogatur. 138

Priſci faſtus in contemnendo more vetuſto. ibid.

Priſcus dux periculum fugit, detrahi militibus de cõſueta annona vetat, medicum quærit à quo ſanetur. ibid.

Priſci tabernaculum diripitur, eiusq; legatus ad exercitum. 142

Priſcus Byzantium diſcedit. 144

Priſco Europæi belli adminiſtratio permittitur, qui Saluianum Legatum ſiue ſubducem legit, & ad clauſtrum præoccupandum mittit. 297

Priſcus è conflictu ad Heracleam inito, Didymotichum fugit: Zuruli à Chagano obſidetur. 299

Priſcus miſſione data militi Byzantium reuertitur. Ad Iſtrum Sclauos tranſitu prohibiturus mittitur. Eius iter Chaganus de pace rupta conqueritur: ſe enim bello peti ſuſpicabatur. 303

Priſcus licentia oratoris in Imperatore vt fœdifrago inſectando ac proſcindendo ignoſcit: aduerſum Sclauos arma illa ſuſcepta eſſe teſtificatur. ibid.

Priſcus

Priſcus ſuperato flumine Ardagaſtum prædonem noctu inuadit. 305
Priſcus noua prædarum partitione milites in ſe irritat: factum callidè tuetur. Eius oratio, qua de tumultu propter prædam excitato exercitum obiurgat. ibid.
Priſcus trans Iſtrum hyemare iubetur: Milites tumultuantes duabus de cauſsis nolũt: Priſcus mollit animos, & temperat iras. 315
Priſcus cum copiis flumen tranſit: Chaganus cauſſam ſciſcitatur. 319
Priſcus à Mauricio reprehenditur. ibid.
Priſcus Petro ſuccedit. 336
Priſcus exercitum diminutũ offendens, à Petri accuſatione ſuorum conſiliis auocatur. Vt Iſtrum tranſiit, Chaganus eum ſuper aduentu interrogat. Inter ambos de finibus litigium. 340
Priſcus in inſulam Iſtri, deinde Conſtãtiolam venit. 348
Priſcus Chagani in vexanda Singidono iniquitatem redarguit, eumq́ ab auaritia dehortatur, & à victoriæ inconſtantia ac mutabilitate rerum terret, & ſententias loquitur: Barbarus ira inflãmatus grauiora cominatur. 350
Probus Epiſcopus Chalcidenſium. 283
Pueri ſeruati, moriuntur ſiti. 77
Pugna deſcribitur. 270
Rebellio aduerſus Philippicum. 144
Roma Longobardis reſiſtit. 146
Romanus dux à Mauricio in Colchidem miſſus. 152
Romanus reditum molitur: milites placat: hoſtium conſilia indagat. 156
Romani ducis excellentiſſima concio, qua ſuis acriter & cum mortis contemptu confligendi ardorem conatur immittere. fiduciam vincendi ex hoſtium & ſacrorum Perſicorum deſpicientia auget. 172
Romanorum ad Chaganum legatio. 53
Romanorum eximia prædicatio. 55
Romanorum alia ad Abares legatio. 59
Romanorum vrbes ſubiguntur. 62
Romanorum cum Perſis ad Nymphium flumen aduerſo Marte congreſſus. 64
Romani è Perſide redeuntes, via aberrant, & extrema ſiti cruciantur: captiuos vtriuſque ſexus interficiunt. 77
Romanorum ad confligendum cum Perſis promptiſſima voluntas. 81
Romani hoſtes explorant. 88
Romani victores ſpolia legunt inuito duce. 92
Romanus Perſidem incurſat. 97
Romani capti atrociſſimè pulſantur. 115
Romani hoſtes inſequentes dimicatione deuincunt. 146
Romani in Imperatorem beneuolas mẽtes accipiunt: captiuis & ſpoliis eum honorant. ibid.
Romani Perſis ſuccumbunt. 148
Romani exploratores dolo deluduntur & torquentur. 156
Romani Perſas fugientes inſequuntur. ibid.
Romanorum propter Choſroæ præſentiam trepidatio. 170

Romanus miles pugnam ſitit. 177
Romani Perſidem infeſtum habent, in mari Hircano piraticam faciunt, domum redeunt. 180
Romani multa loca ad vaſtitatem redigunt. 183
Romanorum ad Callinicum oppidum victoria. 185
Romani ad Conſtantinam Perſas cædunt. 188
Romani tranſitum fluminis præoccupant. 265
Romanorum quies. 267
Romani hoſtem ſuperant, ſuperueniente Chagano fugiunt. 297
Romani genium placantes veniunt in ſummum periculum: de præfectis vigilum & quibuſdam militibus ſupplicium ſumitur. 312
Romani cuiuſdam virtus. 328
Romani è prælio fugiunt. 333
Romani è flumine exeuntes à barbaris obtruncantur: ceteri ex ipſo flumine cum iiſdem depugnant. 336
Romanorũ ex aquæ penuria calamitas. Indicio barbari cuiuſdam fluuio reperto, vires inſtaurant: ab aduerſa ripa hoſtium iaculis conficiuntur, & è flumine egreſſi ab iiſdemq́; deuicti fugiunt. ibid.
Romani diligentius ſe obarmant. 357
Romanorũ fuga, barbari clauſtra tranſitu prohibendo circumſident: à Romanis repelluntur. ibid.
Romanorũ de pace turbata reprehenſio: conditiones in quas facta pax. 359
Romani quare vltra Iſtrum hybernare noluerint: Seditio: fluuium tranſmeant, & iraſcuntur grauiſſimè: iraſcitur viciſſim Petrus. 391
Romani caſtra mouent. ibid.
Roſas à Salibone impulſus, Zadeſpraten ſtrategemate quodam interficit. 246
Saluianus Legatus ſiue ſubdux. 297
Saluianus conſpectu barbarorum maiore multitudine occurrentium perterritus refugit. ibid.
Saluatoris ſacra effigies. 90
Saperij militis ſingularis eximiaq́; virtus. 131
Saraceni Romanorum ſocij Perſidem incurſantes, Babyloniorum fines deprædantur; ob id Choſroës de fœdere ſoluendo cogitat. 378
Sarames ad capiendum vinciendumq́; Varamum miſſus, ab eodem elephanto obiicitur. 159
Satrapæ Varamo, eius moribus importuniſſimis irritati, necem ſtruunt, & in palatium irruentes, cœpto fruſtrantur, miſereq́; occiduntur. 231
Scipionis Romani imitatio. 79
Sclauorum ad longum murum hoſtilis progreſſio, eorumq́; cædes & fuga. 61
Sclaui tres cum cytharis capiuntur & examinantur. 292
Sclauorum gens quare auxilia Chagano negauerint: eorumq́; ſtudium in muſicis. ibid.
Sclaui populatores iugulantur: capti Byzantium mittuntur. 305
Scythæ Caucaſei & Boreales qui. 340
Seditio Imperatori nunciatur. 328
Seditionis auctores exilio damnati, altero die reuocantur. 389
Seleuciæ ciuitatis conditor. 260

Sena-

Senatus Imperatorem per Legatos ad redeundum fruſtra inuitat. 295
Senex miles Chiliarcho aduerſatur conſtantiſſimè, & lachrymans audientiam rogat. 117
Senis oratio, qua ſententia Chiliarchi vt timida & ignaua refellitur, & Abares armis appetendos conſulitur: ipſius hoſtis Romanorumq́; veterum exempla aſſumuntur, & ſententioſa cohortatio adiungitur. 120
Senex perſuadet, arma capiuntur, in hoſtem gradiuntur. 123
Sergij martyris opẽ implorat Choſroës. 246
Sergio martyri crucem auream & gemmatam dono fert Choſroës. 278
Sergio martyri cum donis epiſtolã mittit Choſroes. 280
Seſoſtris Ægypti rex. 319
Singidon vrbs à Chagano capitur. 53
Singidonenſes Sclauos incurſant. 297
Singidon obſidione liberatur. ibid.
Sittas dolum machinatur. 148
Sittas proditor ignibus crematur. 235
Solis defectio. 285
Spectrum forma ſuis. ibid.
Statuæ & imagines Imperatoris deiiciuntur abolenturq́;. 142
Statuæ Alexandriæ Mauricij cadem nuntiarunt: die nono ſuper eadem, nuntius in vrbem allatus. 412
Stephanus de Perſis fugitiuis non deletis ſe purgat. 95
Stephanus pædagogus filiorum Imperatoris. 396
Stipendia perſoluta. 146
Strategema ducis Romani. 92
Strategema infauſtum Cardarigani. 95
Strategema Roſa. 246
Suaniam in Colchis Perſæ inuadunt. 152
Suaniæ præda Babylonem mittitur. ibid.
Targitius Chagani legatus in inſulam relegatur. 62
Tatimer præda Byzantium abducendæ præficitur: quid eo factum, & quomodo à Sclauis obuiis præda ſeruata ſit. 309
Taugaſt vrbs nobiliſſima, & eius incolæ; vicini item Mucritæ laudantur. 340
Taugaſtenſium mores: fluuius per medios labens: conditor vrbis huius & alterius Alexander. 346
Templum Alexandri martyris. 299. & 357
Templum Virginis Mariæ in Blachernis. 389
Templum Sophiæ. 396
Terræmotus ingens, imperio Mauricij adhuc recenti. 74
Terræmotus apud Turcꝍrari. 343
Teſſera Romanorum, Aue Maria. 270
Thebothum caſtellum inaniter oppugnatur. 164
Theodorus neglecta cuſtodia accuſatur. 105
Theodorus ab agricolis ad Beiudaës oppidulum inuitatur. 131
Theodorus medicus. 319
Theodoſius Mauricij filius Germani filiam ducit. 386
Theodoſium generum Germanus chlamyde ſua tegit. ibid.

Theodoſius, vt ob ſecretum patefactum, fuſtibus pulſatur. 396
Theodoſius à patre ex itinere reuocatur. 406
Theodoſius & Lardys ab Alexandro tyranni iuſſu trucidantur: narratio falſa de Theodoſio, quo pacto creditus ſit necem effugiſſe, & diuerſa loca peragraſſe. 412
Theſaurorum cuſtodis fuga. 260
Tiberij Auguſti ſub exceſſum præclara oratio. 43
Tiberij Auguſti ſucceſſor Mauricius palam declaratur. ibid.
Tiberius vocem diuinitus ad ſe delatam audit. 49
Tiberij è vita abitio: populi luctus & lachrymæ: funus & ſepultura. ibid.
Tiberij tempora. 162
Tiberius à Iuſtino collega aſciſcitur. 167
Tiberij de pace legatio & liberalitas. 170
Tiberij encomium. 183
Tigris fluuius deſcribitur. 109
Timor, tumultus, angor in caſtris. 105
Tomeam Chaganus obſidet, cui Priſcus ſuccurrit, in caſtris hyberna aguntur vtrinq;. 354
Tumultus in caſtris, duas ob cauſas. 138
Tumultus in Imperatorem ob charitatem rei frumentariæ: maledicta in eundem, & lapidatio: clauis audaces deterrentur. 386
Tumultus militaris. 391
Turcarum luxus in auro & argẽto. 152
Turcæ Perſis viciſſim tributa penſitant. ibid.
Turcæ donantur Mauricio: in frontibus eorum vnde crucis ſignum. 270
Turcis peſtilentia nunquam viſa: terræmotus apud illos rari: eorum ſacra. 343
Turum tyrannus à Chagano cæſus. ibid.
Varamus prouinciam Romanorum depopulatur, abeuntes ſequitur, phalanx eius in fuga cæditur. 156
Varami patria, genus, fortuna, geſti honores, & quo pacto exercitum in regem exulcerarit. 188
Varamus contra Hormiſdam exercitum colligit, eiusq; promiſſa illecebroſa. 192
Varami in legatos benignitas. ibid.
Varamus per hyemem arces oppugnat. 194
Varami inuentum, quo copias aduerſarias ad ſe traducit, dum Hormiſdam in ſummum apud eos odium inducit. 194
Varami fidentia. 214
Varamus Perſis proceribus blanditur, Choſroen quæri, ac vinctum ſiſti iubet. 222
Varami in regno aucupando aſtus, ſemet regem inſtituit, ad præſidiarios Martyropoli eius mandatum. ibid.
Varami caſus cum lætitia narrantur & audiuntur. 235
Varamus re cum ſuis deliberata, copias aduerſus Choſroen in diuerſa loca deſtinat, Niſibi conuitiis inceſſitur. 246
Varamus ad pugnam exit. 254
Varamo vnde audacia: eius ſpeculatores capti rem produnt. 265

Vara-

Digitized by Google

Varamus ad lacum Romanis occurrit: ſine pugna abitur. ibid.
Varami inſidiæ patent. 267
Varami fuga ad loca varia, quem Romani perſequuntur: certamen in campo paratur. 270
Varami tabernaculum diripitur. 273
Varamo tyrannidis conſcij, morte plectuntur. 283
Venetorum acclamationes. 393
Venetorum rabies. 285
Viminacium expugnatur. 53
Vox diuinitus ad Tiberium delata. 49
Vox diuina ad Romanos. 92
Vulnerati in vrbes proximas & caſtella ad curationem dimittuntur. 97
Zaba fluuius. 192
Zabertas Perſa ſuis ad locum munitum præit. 102
Zadeſpras peculator carcere ſolutus, ad hoſtes transfugit. 194
Zadeſpratæ nuntij peſſimè accepti, ad Choſroem tranſmittuntur. 246
Zadeſpratæ caput & ſpolia ad Choſroem portantur. 250

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
ANNOTATIONVM
IN SIMOCATTAM.

ADMETI regis Theſſaliæ fabula. 423
Admonitio remediũ initio amarum, poſtea iucundiſſimum. 472
Æſculi arboris deſcriptio. 438. 439
Agapeti Diaconi ad Iuſtinianum Auguſtum libellus aureolus. 431
Agathocles Siciliæ rex fictilibus cœnauit. 460
Ἄγγελος *quid.* 425
Ἀκολουθία στεφανώματος. 441
Ἀχαΐδες, οὐκέτ' ἀχαιοί. 458
Alboinus Longobardorum rex. 474
Alceſtis pia coniunx Admeti regis Theſſaliæ. 424
Alexander M non potuit ferre in imperio ſibi parem. 468
Alexandri M. exercitum pauor inuadit. 452
Alexandri M. poſt Perſicam victoriam inſolentia. 430
Alphonſus rex Neapolitanus Liuium lectitat. 444
Amantibus pulchra videntur, quæ pulchra non ſunt. 422
Ambroſius Epiſcopus Theodoſium Imp. templo prohibuit. 469
Anaſtaſius Imp. longum murum Conſtantinopoli extruxit. 436
Animi præſtantia & diuinitas, ex effectu eius. 426
Annibal Antiochi regis dictum inuertit. 458
Antiochi M. regis Aſiæ à Scipione deuicti, dictum. 432
Antiochi regis exercitus magnificè inſtructus. 457
Aper Calydonius à Diana immiſſus. 422
Apollo regis Admeti armenta pauit 423
Ἀποτρόπαιοι, ἀποτρόπαιοι, ἀλεξίκακοι θεοί. 424
Arabiſſus vrbs Cappadociæ, patria Mauritij Imp. 429
Archidamus Lacedæmoniorum rex ſuos ad cautionem hortatur. 447. 448
Arethuſa lacus. 453
Ariadne Minois filia. 421
Ariadnæum filum. paræmia. 422
Ariſtippus Cyrenæus philoſophus. ibid.
Athenæ in Græcia, quod in oculo pupilla, in animo ratio. 423
Athenæ omnium doctrinarum inuentrices. ibid.
Athenienſes à Minoë victi. 421
Athenienſes τεττιγοφόροι *dicti.* 424

Attica

Attica facundia. Atticus lepos, Attica Muſa, Attica eloquentia. 423
Auaritia nec copia nec inopia minuitur. 429
Auguſti laudes. 432
Banda, vexillum, βανδοφόρος, vexillifer. 456
Barbarorum proprius luxus in auro & gemmis. 457
Βασιλεὺς, & μέγας βασιλεὺς, tituli regis Perſarum. 472
Bellum vituperatur. 445.446
Bellum non niſi propter pacem. 445
Belli fortuna anceps. 447.448
Byzantium à Seuero Imp. dirutum. 441
Cadmea victoria. 435
Caduceatores inter Deos & homines medij. 440
Cæſarea Cappadociæ Metropolita titulus. 442
C. Mutius Romanus dextram accẽſo foculo iniicit. 463
Caligula Imp. parentes filiorum ſupplicijs intereſſe cogebat. 467
Callimachus miles, Medorum fulmen. 449
Capite aperto vel nudo quippiam facere vel dicere. 464
Cardarigan Perſæ ducem militum nominabant. 434
Catilinæ extrema oratio ad ſuos. 463
Ceneus ex Lapithis, vulnerari non potuit. 462
Κιττωμεικῶς. prouerbium. 422
Ceſtum habere Veneris. adagium. 427
Chaganum Hunni Principem ſuum appellabant. 434
Chalcitis inſula. 440
Choſrois miſerabilis interitus. 464
Cicada ibi viuit, vbi naſcitur. 424
Cicero Platonem orationis cultu imitatus. 427
Circenſibus ludis factiones aurigarum. 479
Ciuis Romani dignitas. 449.450
Clementia maximè Reges ac principes decet. 459
Κλίνη χρυσῆ, quid. 435
Cometæ quid portendant. 476
Comites olim qui dicti. 460
Conſtantinæ Imperatricis & trium filiarum epitaphium. 483.484
Conſtantinopolis ex Byzantio. 441
Conſtantinopolis noua Roma. 443. 484
Conſtantinopolis Deo & B. Virgini dedicata. 443
Conſtantinopolis dies natalis. ibid.
Conſtantinus M. Imp. mutilata membra Epiſcoporum exoſculatur. 476
Conſuetudinis vis. 435
Cretenſes obſidione Metelli compulſi, vrinam biberunt. 475
Κρώβυλος quid. 424
Culcita à calcando dicta. 428
Currus quorundam à leonibus, hominibus, regibus tracti. 444
Cyclopica vita, & Cyclopum mos. 422
Cynægirus miles morſu nauem hoſtium detinuit. 449
Cyrenaica Philoſophia, & Cyrenaici Philoſophi. 422
Cyrus ſimulato metu, Scythas opprimit. 478
Cyrus rex, verbis Crœſi emendatus. 430

Dei vindex oculus. 437
Dei nunquam meminerunt homines, niſi dum in malis ſunt. 443
Dei beneficia etiam inexpectata. 471
Deipara appellatæ vel ſalutatæ præſens auxilium. ibid.
Deiparæ templum miraculis clarum. 472.473
Deipara templum in Blachernis. 479
Deiparæ veſtis Conſtātinopoli depoſita. ibid.
Deputati olim dicti qui. 436
Δίκης ὀφθαλμός. *adagium.* 437
Didij Iuliani Imp. in victu parſimonia. 467
Dij laneos habent pedes. prouerbiū. 437
Diocletianus pro Deo ſe adorari voluit. 430
Diocletiani pedum oſcula, & gemmati calcei. ibid.
Diogenes cytharœdum rudem laudauit. 473
Diuina vltio lento pede procedit. 437
Diuini auxilij imploratio in calamitatibus. 443. 444
Dominica dies regina dierum. 446
Δούλιον ἦμαρ. 451
Egilij feſtiui hominis feſtiuum reſponſum. 458
Epaminondæ ducis Thebanorum mors. 451
Epiſcopus omni principatu & poteſtate ſuperior. 469
Equus an à Perſis pro Deo cultus. 462. 463
Eretrienſium ignauia in armis. 463
Euagrij hiſtoria Eccleſiaſtica quouſque deducta. 440
Euphemiæ S. Martyris reliquiæ ſanguine & odore mirabiles. 482.483
Fortunam reuerenter habe. 460
Fugitores infames. 448
Γενέθλια τῆς κωνσταντινουπόλεως. 443
Gladioli piſces, cor non habent. 463
Glyceria ſancta martyr ſub Antonino Imp. 442
Golinduchæ martyris vitam quis ſcripſerit. 471
Ἕλληνες, ἑλληνίζειν, & ἑλληνισμός. 472
Henricus III. Imp. ab Epiſcopo Spirenſi victum petit, poſt mortem inſepultus. 466
Heraclea olim Perinthus vicus. 441
Heracleenſis Metropolitæ priuilegia, ſubſcriptio & titulus. 441. & 442
Heraclius Heraclides. 423
Heraclius Phoca interfector, & in imperio ſucceſſor. 423
Heraclio imperante hiſtoriam hanc Simocatta compoſuit. ibid.
Hercules fortitudinis nomen. 455
Hercules ἀλεξίκακος. 424
Hercules Alceſtin morti eripuit. ibid.
Heſiodus puer à Muſis amatus. 427
Heſiodus vnde & quantus vates euaſerit. ibid.
Ἑστῶν & ἐκλάμψ, *ad animi cogitationes tralata.* ibid.
Hieroſolymis viſæ in cœlo pugnæ quid portenderint. 474
Homeri epitheta illuſtria. 427
Hormiſdas notabile exemplum fortunæ mutabilitatis. 466
ὑπέρτιμος, *titulus Metropolitarum.* 442
Ignis ſacer in argenteis altaribus. 457
Ignoti nulla cupido. 422

Imago

Imago ἀχειροποίητος Abagaro regi à Chriſto miſſa. 446.447
Imago Saluatoris à Zacharia Pont. Rom. in ſupplicatione circũlata. 447
Imagines clarorum virorum in larariis veterum. 441
Imagines ſacras circũferendi mos. 446. 447
Imagines Auguſtorum in varias prouincias miſſæ. 462
Imaginum impudicarũ deteſtatio. 441
Imperator ſit eloquens. 463
Imperium Romanum & Perſicum, duo oculi mundi. 468
Inſomnia plerumque vana quæ. 467. 468
Ioan. Chryſoſtomus Gaynæ duci Ariano templum petenti reſtitit. 469
Ioannes Ieiunator hypocrita. 476
Iphicratis Athenienſium ducis prouidentia. 435
Iracundiam cohibere Deo ſimillimum reddit. 451.452
Iratorum hominum varia deſcriptiones & comparationes. 439
Iſocrates Attica Siren appellatus. 425
Ἰσοῤῥοπία, æquilibrium. 450
Iulius Cæſar à M. Tullio laudatus. 430
Iupiter ὑψίζυγος. 450
Iuſtitiæ oculus. adagium. 437
Labyrinthi deſcriptio. 421
Lacænæ fœminæ dictum. 448
Lacedæmoniorum lege aut vincendum, aut moriendum. ibid.
Lacedæmoniorum in Thermopylis cæſorum epitaphium. 449
Lacryma nihil citius areſcit, præſertim in alienis malis. 434
Lapidis cuiuſdam in ſiſtendo ſanguine mira vis. 462
Latinum Imperium penes Græcos. 452
Laurata, imagines Auguſtorum. 462
Lecti aurei ad pacem redimẽdam miſſi. 434
Legati ſacroſancti & inuiolabiles apud omnes gentes. 440
Leonidæ ducis Lacedæmonij magnus animus. 449
Liber pater Sophoclem iuſſit ſepeliri. 427
Liber pater Lyſandrum regem in quiete admonet. ibid.
Libræ perelegans deſcriptio. 450
Longobardorum gentis initia & progreſſus. 474
Luculli Imperatoris ſtudium. 444
Λύκος ἔχανεν, *lupus hiat. adagium.* 454
Magiſteria dignitas. 448
Magiſtratus & magiſtrare. 464
Magiſtri varij, & vnde dicti. ibid.
Marcion hæreticus, interfector veritatis. 480
M. Antoninus Imp. cognomento Philoſophus, erga reos qualis. 442
Mars ὀπεργλκής. 454
Mauricius Imp. philoſophus. 423
Mauricius Imp. etiam Tiberius appellatus. 430
Mauricius Imp. necem filiorum ſuorum intueri compellitur. 467
Mauricij Imp. genus, nomen, & patria. 429
Mauricij Imp. in puniendo lenitas. 442
Mauricij Imp. auaritia. 456
Mauricij Imp. ad ſanctos viros miſſa legatio, eorumq́ue reſponſum. 482

Mauritij Imp. filiorumq́; capita inhumata. 482
Medorum populi ſeptem ordines. 465
Metropolitarum tituli. 442
Miles impius. 456
Militis boni & mali differentia. 471
Militis generoſi generoſus animus. 463
Minos Cretenſium rex. 421
Minotaurus monſtrum biforme. ibid.
Mors natura omnibus communis. 433
Mortis periphraſes venuſtiores. ibid.
Mulieres grauidæ cum virore pallent. 472
Munerum efficacitas. 438
Murus longus Conſtantinopoli. 436
Muſæ puero Heſiodo laurum guſtãdam dederunt. 427
Nauis cum repub. collatio. 430. 431
Nauis Eccleſiæ. 465
Νέα ῥώμη Conſtantinopolis. 484
Nicæa vrbs, magno illo Concilio inſignis. 480
Nili fluuij amplitudo. 453
Nili fluuij inſulæ. 477
Nili fluuij dulcedo tanta, vt accolæ præ vino bibant. ibid.
Oeneus rex Ætoliæ in Dianam impius. 422
Οἰκία πολυστιβὰς, quid. 428
Otho II. Imp. in S. Romualdi lectulo cubat. 476
Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις. prouerb. 459
Οξύμωρα Græcis quæ. 470
Pacis fruendæ cauſa ab initio creati reges. 445
Panegyrica menſa. 467
Πανικὸν. & Panici pauores. 452
Παραινετικαὶ βασιλικαί. 430
Paſiphaë vxor Minois Cretenſium regis. 421
Πέπονες, ignaui milites. 458
Perinthus, etiam Mygdonia, poſtea Heraclea dicta. 442
Perſæ Soli, tanquam Deo, equum mactant. 462
Perſarum reges quibus verbis expergefacti. 432
Perſarum luxus, poſtquam Medorum imperium ſubegerunt. 466
Perſici agminis aduerſus Macedonas pompa. 457
Φάρμακον vino miſtum. 453
Philippicus attõſo capite ſacerdotio initiatus. 482
Φιλοσοφία, & φιλοσοφεῖν, de monachiſmo & monachis dictum. 445
Phocas apro Calydonio comparatus. 422
Phocàs de genere Cyclopum, & Centaurus petulantiſſimus. ibid.
Phocas tyrannus Calydonius, proteruiſſimus Centaurus, & ſemibarbarus. 432
Phocas octo circiter annos imperauit ſceleratiſſimè. 432
Phocas à tribus conſpiratis interfectus. 432
Phocæ Imp. ſtatura, vitia, infelicia tempora. 481
Φροντιστήριον pro monaſterio. 445
Phrygia, Phryges. 458
Pindarus Apollini gratus. 427
Πλάστιγγες, lances. 450
Poëtæ theologi & Deorum familiares habiti. 427
Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου paræmia. 452
Polypus piſcis, quicquid apprehenderit, tenet. 455

Præfectus

Præfectus Prætorio quis, & vnde dictus. 477. 478
Præſentius, ſiue Præſentinus quis. 440
Prætor & Prætorium vnde dicta. 478
Principes ποιμένες λαῶν. 460
Principum officium. 460. 461
Prytaneum quid, & οἱ πρυτάνεις. 464
Pyrrhus ante ora Priami parentis filium interficit. 467
Pythagoræ iudicium de primo nominũ impoſitore. 426
Pythia ſacerdos Apollinis è tripode reſpondens. 454
Quercus annoſa, conſtantiæ ſymbolum. 439
Reliquiæ S. Euphemiæ martyris. 482. 483
Reliquiarum ſacrarum veneratio. 476
Reprehenſio, magiſtra optima. 472
Romania recentioribus ſcriptorib. Græcis quæ. 471
Romani vnde dicti. 463
Romani nominis dignitas. 449. 450
Romanorum virtus militaris. 437
Romanum Imperium longè celeberrimum. 437. 438
Romanum eſt & facere & pati fortia. 450
Sacrilegorum ſupplicia. 477
Sanctorum corporum ſeu reliquiarum veneratio. 476
Sanguinem lapis quidam mirabiliter ſiſtit. 462
Sanguinum mẽſes vberum tempore vacant. 472
Sapiens inſania, & ſobria ebrietas. 445
Scientiæ ornant homines, & ab iiſdem viciſſim ornantur. 442
Scipiones duo fulmina belli. 445
Σκρίβων, & Scribones, qui. 435 436
Sculta, cuſtodia militaris, Schiltwacht. 473
Seleuci regis dictum de negotiis regum. 432
Sergius Antiſtes philoſophus. 424
Sergij martyris ſepulchrum miraculis celebre Sergiopoli. 469
Seſoſtris Ægyptij regis inſolentia. 430
Seſoſtris Ægyptij regis currus à regibus tractus. 444
Sex. Titius ſe Caſſandram eſſe dicebat. 458
Simocata Heraclio imperante hiſtoriam hanc compoſuit. 423
Simocatta verborum licentia liberior. 425
Simocatta Homericis condimentis ſua aſpergit. 425
Siren, & Sirenas prænauigare, Prouerb. 425
Socrates omnium ſapientiſſimus ab Apolline pronunciatus. 423
Solonis ſententia de principibus. 429
Somnia apud inferos ſub foliis arborum hærent. 468
Somnus Agamemnonem reprehendens. 432
Sophiæ templi Conſtantinopolit. laudes. 480
Sophites rex Indus, auro gemmiśq; conſpicuus. 457
Sophocles tragici cothurni princeps. 427
Sophocles Liberi patris delicia. 427
Sophocles νέα σειρὴν dictus. 425
Sponſis ſerta nuptialia à ſacerdote cum precibus imponebantur. 441
Statua Imperatorum in cubiculo Imperatorio. 441

Στιβὰς, & ſtibades, & ſtibadia, quid. 428
Στοὰ porticus Zenonis ſchola. 423
Stoici philoſophi vnde dicti. 423
Templum Deiparæ miraculis clarum. 472. 473
Templum Deiparæ in Blachernis. 479
Templi Sophiæ Conſtantinopol. laudes. 480
Themiſtoclis dictum de Eretrienſibus. 463
Theodoſij iunioris Imp. clementia. 459
Theophraſtus à multitudine diſcipulorum commendatus. 423
Theſeus Minotaurum interfecit. 421
Theſæum filum, parœmia. 422
Thraſybuli Lacedæmonij epitaphium. 470
Tiberius bonus & reipub. amantiſſimus Imperator. 429
Tiberius Imp. Mauricium Imperatorem declarat. 430
Tiberius Imp. quamdiu regnarit. 433
Tiberij Imp. corporis & animi conſtitutio. 461
Tiberij Imp. de bono Imperatore ſententia. 430
Tigris fluminis deſcriptio. 453
Tormentorum bellicorum ictus fruſtrati. 455
Torus & toral, quid. 428
Traiani Imp. inſigne elogium. 431
Troglodytarum domus & mores. 451
Trutina perelegans deſcriptio. 450
Tuldum quid. 448
Tydeus corpore paruus. 455
Veneris cingulum. 427
Veſpaſianus Imper. cometæ oſtentum ridet. 476
Veſtes muliebres ignauis militibus data. 458
Veſtes muliebres in funere. 458
Victoria moderatio hominem Deo ſimillimum reddit. 452
Viri mulieres, & mulieres viri. 458
Virtus ardua. 454
Vlyſſes Sirenas præternauigans. 425
Vrinam propriam qui neceſſitate compulſi biberint. 475
Vulpis & cameli fabula Æſopica. 434. 435
Zenobia Palmyreorum regina, gemmis onuſta, in triumpho ducta. 466
Zenonis Stoici diſcipuli quales. 423

FINIS.

Digitized by Google

GEORGII PHRANZAE PROTOVESTIARII CHRONICON.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE IN ROMA

A AD

Digitized by Google

AD LECTOREM.

HABEO nonnulla, erudite Lector, quæ te pro munere meo prius monendum ſtatuo, quam ad Chronicon iſtuc volutandum aggrediare. Georgius hic Protoueſtiarius, qua tempore, poſtremus numerari poteſt eorum, qui rerum Byzantinarum memoriam prodiderunt. Quanquam Byzantinis etiam Peloponneſiacas adiungit, & in iis non modicam voluminis ſui partẽ conſumit. Fides illi prompta, & præcipua idcirco tribuenda eſt, quia quæ exponit, eorum pleraque vidit, egit, omnibus pœne præſens interfuit, multis etiam præfuit. Oppugnationem, propugnationem, expugnationem, direptionem, vaſtationem, cladem denique & funera τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος (vt creberrimè à græcis ſcriptoribus honoris ampliſſimi cauſſa appellatur) vrbis, inquam, regaliſſimæ Conſtantinopolis, nemo, quod mihi compertum ſit, deſcripſit diſpoſitius, accuratius, copioſius, credibilius: cui vel ſoli, vel maximè cum Virgiliano Ænea illa carmina de ſecundo auguſtiſſimi operis paululùm immutata de ſe vſurpare licet.

Infandum cupitis me nunc renouare dolorem,
Conſtantini vt opes, & lamentabile regnum
Eruerint Turcæ, quæq́; ipſe miſerrima vidi,
Et quorum pars magna fui. Quis talia fando
Oſmanidûm ipſorum, truculentorumúe Getarum
Temperet à lachrymis?

Multa affert in mediũ nec dum lecta iis, qui legerunt plurima, eaq; ad perſpiciendam rerum humanarum varietatem, & inconſtantiam tum iucunda, tum vtilia. Non pauca alibi ſparſim & fruſtulatim, & confusè extantia, ipſe vno in loco, plenius ac diſtinctius explanat. Ad ſcribendum ſe dedit ſenecta

Digitized by Google

ætate, annum agens circiter octogeſimum, & conſcripſit ſiue hos Annales, ſiue iſtuc Chronicon, ſiue hanc Hiſtoriam (licitum eſt enim quouis horum nominum hunc Commẽtarium appellare) anno poſt Chriſtum natum M.CCCC.LXXVII. poſt captam Conſtantinopolim quinto ſupra viceſimum, in quo etiam deſinit. Neque verò ſponte ſua, ſed quorundam virorum nobilium auctoritate & precibus adductus id oneris ſuſcepit.

Opus autem ab auctore ſuo hunc in modum diſtributum eſt. Primo libro de quatuor (tot enim fecit) ſex Imperatores Palæologos complectitur, quorũ princeps eſt Michaël, quem Comnenum cognominat (fuerunt quippe Palæologi materno genere Comneni, vt ex initio hiſtoriæ apparebit) is, qui Conſtantinopolim per annos ſexaginta, plus minuſúe à Latinis obtentam recuperauit. Vltimus illorum ſex eſt Manuel, in quo liber finitur. Secundo res Ioannis filij Manuelis perſequitur. Genuit autem Manuel filios ſenos, Ioannem, Andronicum, Theodorum, Conſtantinum, Demetrium, Thomam. Tertium fratri & ſucceſſori Ioannis Conſtantino dat: quo imperante, & quidem pauciſſimis annis, Conſtantinopolis vi & armis deuicta, in Turcarum impiorum ditionem conceſſit. Quartum, eundemque poſtremum in diſſidiis, & inteſtinis duorum fratrum Palæologorum, Demetrij puta, & Thomæ bellis in Peloponneſo, & Mahometis II. qui Conſtantinopolim ſublegit, fraudibus ac rapinis ibidem deſcribendis potiſſimum ponit, vniuerſamque narrationem paulò ſupra annum Chriſti M.CCLIX quo Michaël Palæologus imperium iniuit, exorſus, ad annum M.CCCC.LXXVII. producit, atque ita annos minimùm CC.XVIII. comprehendit, tantillo libro, chartis tribus: vtinam verò etiam ita doctis & laborioſis, vt is, de quo iſtud poëta Veronenſis cum admiratione affirmauit.

At enim quoniam ſcriptor iſte παρεκβάσεων ſeu digreſſionum refertior eſt, & earum multæ ad hiſtoriam ipſam prorſus nihil pertinẽt, quin potius eius grauitati & dignitati officiunt:

ac proinde non ſine iactura modò, verùm etiam commodè, & vtiliter abeſſe poſſunt, conſilium fuit, iis prætermiſſis, totũ corpus (tametſi per ſe haud ita magnũ) compendio quodam cogere, quæque libro quarto inſigniora, magiſque memorabilia reperiuntur, ea tanquam acceſſionem ad ædes cum tertio coniungere, & hac ratione ipſum tertium cumulatiorem efficere. Quem enim, obſecro, ſecta Mahometana ex Ioannis Cantacuzeni contra eandem ſectam orationibus tot paginis deſcripta & reprehenſa delectet? Odio pluſquam Vatiniano Mahometiſmum odit Protoueſtiarius, atque hoc propter Turcas. Ideo ſe tenere non potuit, quin repertorem illius, & ſanè pluries exagitaret, eius genealogiam, mores, incrementa, dogmata inſectaretur. Sed nunc non erat his locus, ait Flaccus. De cometa viſo cùm agit, quid illic complura meteora, vt, fulgur, fulmen, tonitru, terræmotum, ipſorum cometarũ generationem, elemẽtorum quoq; rationem, philoſophica, inquam, οὐ πάνυ φιλοσόφως explicare attinet? Res ſuas, eaſq; minutas ſæpe, & quas magnoperè ſcire nullus cupiat, frequentius, & ambitioſius adducit. Non ſchiſma, & defectionem Græcorum ab Eccleſia Romana (quod tamen toti occidenti eſt perſuaſiſſimum) ſed peccata, vt Niniuitarum, aliorumque populorum, & oraculum de Iſmaëlitarum (vnde Turcæ ſint propagati) imperio augendo, qua de re ſcriptum eſt in Geneſi, hæc, inquam, in cauſſa fuiſſe cur perierint, Latinoſque à Græcis potius, quàm Græcos à Latinis deſciuiſſe, longa diſputatione contendit. De quatuor monarchiis, etiam ex Prophetis Daniele, & Zacharia fuſius differit. Symbolum item Nicænum, ſecundùm ſingula verba è ſcriptura ſacrá tam noui, quàm veteris Teſtamenti contextum & conflatum demõſtrat. Tandem capita quædam fidei profitetur, quod ſollemne fuit ad monachorum ordinem ſeſe aggregantium, in quibus ipſis quædam non Romana, & Catholica cernũtur. Hæc & huius farinæ alia ad hiſtoriam nihil facere, lectorique moleſtiam magis creatura, qui non videt, nihil videt. Porrò quæ libro primo de Oſmanidarum Imperatorum origine, ſucceſ-

Digitized by Google

ſione, rebus geſtis, de inſula Creta, & aduerſum barbaros propter eam perpetratis diſſeruntur, ac præterea alios quoſdam locos, etſi hiſtoriæ minus proprios, minus tamen ab ea alienos, nec inutiles, & graues reliqui. Nec vereor, ne quis factum hoc meum ſecus interpretetur, qui clariſsimos vtriuſque linguæ hiſtoricos, alioſque ſcriptores egregios ſimiliter ob ſolam longitudinem in epitomas contractos non ignorat, quos in præſentia nominare nihil neceſſe eſt. Quod lib. 3. ex narratione ſenis cuiuſdam de rebus Indicis parum credibilia refert, ſciendum apud Plinium & Diodorum Siculum haberi ſimilia. Adhæc quædam obſcura & intricata, ſcribæ, an auctori vitio danda, detraxi, nullo rerum notabili detrimento, in quorum intelligentia, vt quis diu ſe torqueret, operæpretium non eſt viſum. Prudenter enim Nicetas in veſtibulo, ſeu præfatione operis ſui, qua hiſtoriam eximiè, ſi quiſquam alius, commendauit. *Quidquid enim non apertum eſt, atq; in promptu poſitum, hiſtoria abominatur: quidquid ſimplex & naturale eſt, & intelligentia obuium, libenter admittit.* Protoueſtiarius ipſemet vndecim libros Nicephori Gregoræ in ſex prima capita libri primi, quaſi in anguſtiſſimum carcerem nimia propemodum breuitate coarctata compegit. Quæ ipſa capita, quòd erant longiuſcula, nos in multa diduximus: & alioqui in capitum numero longitudineque per totos libros conſtituenda ac definienda noſtro iudicio paruimus. Et quoniam epitomen conficiebamus, adhuc alia quædam omiſimus, cum præſertim inuolutiora eſſent, de quibus ſuo loco. Ter quater libro primo ad ſupplementum pauxillum verborum ex Gregora & Laonico aſperſimus. Atque hîc te, lector, monitum volo, ad ea quæ libro iam nominato traduntur vberius cognoſcenda, lectionem Gregoræ, nec huius tantùm, ſed & Ioannis Cantacuzeni, ſuperiore anno à nobis in latinum conuerſo, multaque aliter, quàm ille narrantis magnoperè profuturum. Vtinam edi in lucem potuiſſet hiſtoria Georgij Pachymerij, quã à Michaëlis Palæologi tyrannide inchoatam, vſque ad Catelanorum ab Andronico defectionem perduxit. Quantum enim

nim ea ipſa Gregoræ profuerit,& nobis ad hæc illuſtrãda prodeſſe potuiſſet, patet ex capitum ſummis,& cuiuſque libri locis memorabilibus à VVolfio excerptis è codice Auguſtano, quem ait alicubi carie confectum, & aliquot foliis paſſim exſectis mutilum eſſe. Quas ob cauſſas conuerti in latinum non potuerit.

Poſſem iam quamuis longus eſſe in exponendis, quæ mihi Protoueſtiarium interpretanti moleſta, tantúmne? immò & perdifficilia occurrerunt. Sed faciam breue, animus enim meminiſſe horret. Non ſcripturam duntaxat codicis, ſed ſermonem etiam mirabiliter deprauatum & corruptum, magniſque toties obſcuritatibus implicitum inueni, vt ad ſenſum eliciendum multa agitatione mentis,& quaſi quibuſdam machinis opus fuerit. Cui rei idoneus teſtis eſſe poterit Iacobus Gretſerus noſter, qui hærentem me, coniecturis ſuis nõ ſemel expediuit, cum ſæpe horas plures συζητοῦντες vnà ſederemus. Nec ſolùm voces portentoſas, veterique Græciæ inauditas,& nuſquam fortaſſe inueniendas, aliaſque immutatas,& truncatas, ſed conſecutionem quoque caſuum, temporum, modorum, quid multis opus eſt? Grammaticam ibi neglectam, aut certè ignoratam perſpicias. Quæ quanquam ita ſunt, nihilominus deſiderium non vulgare res ad cognitionem præclaras in publicum proferendi, me in hoc velut ergaſtulum,& in priſtinum detruſit. Quod in me fuit, quantumque hac prope iam decurſa ætate præſtare potui, id fideliter impigreque à me præſtitum tibi confirmare poſſum. Alius codicem ſinceriorem, ac meliorem nactus, aut etiam cui cum neoteriſmis, barbariſmis, ac ſolœciſmis, & iſtiuſmodi ornamentis orationis, & omnino cum tenebris huiuſmodi palpabilibus arctior conſuetudo, & amicitia diuturnior interceſſit, mea corrigat. Apud æquos rerum æſtimatores ad veniam impetrandam ſatis mihi reor fore, nullam curæ & diligentiæ partem prætermiſiſſe. Vtinam inueniretur, qui Lexicon ἑλληνοβάρβαρον conficeret: magnum vtique ſcriptores Græcorum recentiores legentibus & interpretãtibus lumen præferret,

ferret, apud quos non ſolùm vocabula multa noua, ſed antiquorum etiam notiones, & ſignificata alienata, & detorta videas.

Duo cùm te adhuc monuero, caput iſtud finiam. Vnum, Græcos initium anni, non vt nos à Ianuario, ſed à Septembri ducere, quo tempore, autumnali nimirum, quidam mundum à Deo conditum opinantur. Alterum, nos anno mundi annum Chriſti ſemper adſcripſiſſe, quoties vel in contextu, vel in margine à lectore quopiam adſcriptum reperimus. Ex quo curioſior qui fuerit, ſibi eundem ratiocinando deducere poterit, vbi adſcriptum non reperiet. De perpetua autem adſcripti veritate nihil affirmo, præſertim cum annos alij aliter digerant. Cæterùm annos ab orbe condito longè plures Græci, quam Latini faciunt, vt videbis, nec ea de re mihi nunc diſputandum cenſeo. Annos item Paleologorum alij aliter numerant, ac digerunt.

De auctore, ex ſcriptis eius.

GEorgius Phranzes Byzantij, loco nobili natus eſt, Imperatore Manuele Paleologo, Ioannis F. anno mundi, vt Græci numerant 6909. die Auguſti menſis triceſimo. E ſacro fonte ſuſceptus eſt à Thomaide religioſiſſima fœmina, cuius vitam lib. 2. percurrit. Manuelis primùm puer honorarius, poſtea Cubicularius, & Secretarius fuit; eidem perfamiliaris & dilectus, quem proinde ſub mortem Ioanni filio & ſucceſſori præ cæteris miniſtris vt fideliſſimum commendauit. Dilexit eundem deinde etiam Ioannes, & ab ſe diſiungi ægrè paſſus eſt. Chariſſimus tamen extitit Conſtantino, qui Ioannem fratrem excepit. Omnium eius, etiam intimorum conſiliorum particeps, functus eſt legationibus creberrimis, præfecturas geſſit multas: vt vno complectar verbo, prora & puppis, manus eius dextera, vt vulgus loquitur. Quamuis autem homo eſſet πολιτικώτατος, tamen armorum quoque tractandorum haud imperitum, & ſpiritus in commilitares animaduertes. Ac tum præſertim periculorum contemptorem animum demon-

demonſtrauit, cum obiectu corporis ſui Conſtantinum ad Patras in prælio ſeruauit, ac pro eo & vulnera excepit, & captus, atque in carcerem teterrimum proiectus, multorum dierum ærumnam fortiter ſuſtinuit. Vxorem habuit è familia imperatoria nobiliſſimam, Alexij Palæologi Examplaconis, Præfecti Caniclei filiam, nomine Helenam, quæ & Conſtantinum de ſacro fonte ſuſcepit; συντεκνον enim eius appellat, quo vocabulo Compatres, & Commatres indicantur. Ex hac tres filios, vnam filiam ſuſtulit. Mortuis autem duobus filiis, & Conſtantinopoli à Turcis debellata, cum coniuge, & Ioanne filio, & Thamar filia, viro ſummæ nobilitatis iam deſponſa, in hoſtium poteſtatem venit. Coniugem poſtea, ipſe liber factus (qua ratione, nuſquam commemorat) Adrianopoli redemit. Filia in Saraio Byzantij (quo nomine palatium Principis, aut alioqui amplum ac ſplendidum ædificium vocatur) vbi in obſequio Sultaninæ ſcilicet pro pediſſequa erat, vt coniicimus, peſte extincta eſt, annos nata quatuordecim, & menſes quinque. Ioannem adoleſcentulum pudicitiam ſibi proſternere conſtantiſſimè recuſantem, Mahometes Sultanus ſua manu obtruncârat. Vixit annos quatuordecim, & menſes decem. Protoueſtiarius denique fortunis ereptis, amiſſa patria & liberis, reliquam ætatem in Peloponneſo apud Palæologos contriuit. Quibus inſuper à Mahomete euerſis, in Italiam venit, Venetias luſtrauit: quam vrbem propter cuiuſque generis magnificentiam ſatis laudare & obſtupeſcere nequit. Luſtrauit item Romam, exactis ibi diebus ſex ſupra quinquaginta, ſanctorumque ſepulchra, & ſacros cineres veneratus eſt. Inde in Græciam rediens, cum vxore monachiſmum eſt complexus; & quod more fiebat, pro Georgio Gregorium ſe nominauit; illa ſe Eupraxiam dixit. In tanta autem rerum neceſſariarum egeſtate & ante, & poſt ſuſceptũ monachatum verſatus eſt, vt ne panis quidem, quod naturæ ſufficeret, inueniret. Toto corpore ſenio & morbis fracto ac debilitato deceſſit, octogenarius propemodum. Etenim lib. 1. cap. 21. ſe perſcripturum promittit, quæ ab anno mundi

6910. (quo natum affirmare poſſumus, quando non niſi biduum inter hunc, & præcedentem interfuit, ſi à Septembri annum nouum inchoari ponamus) vſque ad octogeſimum ſextum memoranda contigerint. Poſt quem vnum adhuc, alterumúe in viuis manſiſſe, non eſt incredibile. Vir fuit, quod cognoſces, πραγματικώτατος, rerum agendarum ſcientiſſimus. De tribus autem Imperatoribus, Manuele, Ioanne, Conſtantino, quibus ſeruiuit, ita meritus, vt nemo magis.

EXPLICATIO DIGNITATVM, ET OFFICIORVM, ETIAM TVRCICORVM, QVORVM IN HIS LIBRIS FIT MENTIO, EX CVROPALATA & aliis.

PROTOVESTIARIVS regio veſtitui præerat. Sæpe rebus maximi momenti adhibebatur, & per eum res haud vulgares gerebantur. Non fuit theſaurarius, ſeu theſauri præfectus, quia βεστιάριον ſit ærarium, ſeu theſauri repoſitorium, ταμιεῖον, quod quidam voluerunt, quibus nondum extante Curopalata & aliis, iſta dignitatum vocabula adhuc ignota fuerunt: quanquam ne nunc quidem omnia ſatis nota ſunt: quædam etiam ignorari penitus neceſſe eſt.

DESPOTA. Hoc nomen Imperatori, filiis eius, fratribus, & generis tribuebatur generatim. Propriè ab Imperatoria maieſtate ſecundus ſic dicebatur, qui in Galliis olim Maior domus. Græcorum Impp. exemplo ſe quoque Deſpotas vicini Principes, & vxores Deſpœnas appellari voluerũt, præſertim Bulgari & Seruij.

MAGNVS DOMESTICVS. Varia huius officia apud Curopalatam videas licet. Nomen Domeſtici ad plures digni-

Digitized by Google

gnitates pertinebat, quæ adiuncto diſcernebantur. Domeſticus menſæ, Domeſticus regionum, Domeſticus ſcholarum, &c. Magni autem Domeſtici præcipuum fuiſſe munus, nomen ipſum Magnus declarat: quale eſt hodie Præfectorum aulæ, aut ſi quod eſt in aula officium inſignius.

SVLTANVS eſt Dominus ſeu Princeps, quem penes eſt vniuerſum imperium, & rex regum. Mahometo II. hunc titulum Laonicus tribuit libro nono. Itali in quotidianis ſermonibus Turcarum Principem il gran Signor vocant. Græcis recentioribus eſt Aphentis, vel megas Aphentis, veteri vocabulo nonnihil corrupto, quod eſt αὐθέντης, de quo infra. Apud Perſas & Tartaros reges & Principes etiam minorum gentium Chanes dicuntur, Kerai Chanes, Kriuski Chan, Precop Chan. Maximus autem Tartarorum Chan, cui ſubiecti Chanes cæteri, propter excellentiam qua cunctis præſtat Vlu Chan, hic eſt magnus, vel potius excelſus Chan nominatur.

MAGNVS CONTOSTAVLVS. Comes ſtabuli. Vbi, ſi ſtabulum pro equili accipias, erit Comes ſtabuli, vel qui præeſt omnibus copijs equeſtribus: vel qui præeſt equitatui Imperatoris aulico. Apud recentiores Græcos eſt dux copiarum auxiliarium, quæ ex Gallia, Sicilia, Italia factura ſtipendia orientem petebant.

CÆSAR. Dum Imperator βασιλεὺς, σεβαστὸς, καῖσαρ dictus eſt, vno eodemque hos omnes titulos obtinente, dignitates officiis, non titulis æſtimatę ſunt. Poſteà verò Imperatores luſerũt titulis, & honoraria dignitatum nomina impertiti ſunt, ſine officiis, arbitratu ſuo. Ac primum quidem ſecundus ab Imp. Cæſar fuit appellatus (vt hodie rex Romanorum eſt in occidentali imperio) & obtinuit hoc ad Alexium Comnenum vſque. Poſtea Sebaſtocrator ſecundus ab Imp. & Cæſar tertius eſſe cœpit, cum Alexius Comnenus Iſaacium fratrem diceret Sebaſtocratora. Poſtremò Deſpotes, ſiue Dominus ab Imp. ſecundus eſſe cœpit Alexius Palæologus, cum idem

Digitized by Google

Alexius Comnenus filiis maribus carẽs Irenen filiam primogenitam ei deſpõdit, cumq; titulo Deſpotæ ornauit, futurum nempe hæredem imperij, niſi prius morte ſublatus eſſet.

ΑΥΘΕΝΤΗΣ, & αὐθεντόπουλος idem ſunt, nec aliud quàm Dominum ſignificant. Heſychio eſt ἐξουσιαστὴς, qui pro arbitrio & auctoritate ſua quiduis agendi poteſtatẽ habet. Budæo αὐτόπος, αὐτουργὸς ἐπιστάτης.

CHARTOPHYLAX, Præfectus chartis, qui tabulas habet chartaceas, ad iura Eccleſiæ pertinẽtes, chartarum cuſtos, qui priuilegia & ſimilia aſſeruat, Præfectus ſcriniorum, iudex idem cauſſarum eccleſiaſticarum, & quæſtionũ matrimonialium, defenſor in clericorum cauſſis, veluti manus ſummi ſacerdotis dextera. Hinc μέγας χαρτοφύλαξ.

MAGNVS DVX. Quemadmodum Magnus Domeſticus Princeps & caput eſt ad vniuerſum foſſatum (exercitum terreſtrem) ſic etiam hic ad vniuerſum mare. Habet ſubiectos ſibi Mag. Drungarium claſſis, Ameralium, &c. Vide Curopalatam.

PROTOSTRATOR abſente magno Domeſtico fert Imperatoris ſpatham. Cùm itaque Imperator eſt conſcenſurus equum, Comite equorum Imperatoris adducente, & tenente equum, poſtquam aſcendit Imp. Protoſtrator prehendens frœno deducit equum ad quartam, aut quintam vſque portam aulæ palatij. Deinde recipiens eum Mag. Chartularius, deducit frœno ad portam vſque aulæ. Plura Curopalata.

LOGOTHETA. Cancellarium vocari Latinis, qui Græcis λογοθέτης, ait Nicetas. A quibuſdam exponitur magiſter rationum, qui expenſas & reditus computat: Oeconomus ſiue Procurator, quod magnum erat officium & politicum.

AMERAS. Emir cognominatus eſt Soleimanes primogenitus Baiazetæ Gilderunis, ſiue Lælapis, auctoritatis maioris gratia. Emires enim appellati ſunt Præſides ac propagatores imperij Mahometis, quaſi ſuperiores (Gulielmus enim Tyrius

rius Satrapas, ſeu principes maiores interpretatur) quos Græci Amires, & Amiradas vocarunt, de quibus non rectè Ameres, vel Amerades, vel Amiratos, vel Admirates, vel Admiraldos fecerunt Beluacenſis, Cedrenus, & alij, nec hodieque nomen iſtuc ipſi Turcarum Sultani aſpernantur.

DESPOENA. Deſpota & Deſpœna eſt quod apud nos, **Jhr Maieſtet / Jhr Durchleucht.** Tituli eorum perpetui, quibus tribuuntur, etiamſi *κύριοι*, aut *κύριαι*, aut aliis inſuper nominibus ſimul appellentur.

ZELEBIS. Apud Turcas Zelebis ſignificat nobilē. Quam vocem eorum monarchæ honoris cauſſa in ſucceſſoribus ſuis nominandis, imitatione Romanorum vſurparunt, quorum ſucceſſores appellabantur Cæſares, & nobiliſſimi Cæſares. Mahometi autem II. & ſucceſſorum filij non Zelebes, ſed Sultani cœpti ſunt nominari, quo nomine ab Agarenis dominus indicatur.

BASSA Turcis eſt caput. Hoc tempore iis primùm datur hoc nomen, qui Vezirum dignitatem obtinent, deinde Beglerbegis Baſſę præcipui bellorum duces ſunt. Filij Chriſtianorum hodie, vt putatur.

MAGNVS ARCHITRICLINVS FRANCIÆ] Non ipſius regni, ſed regiæ potius in Francia officium ſignificari puto: eius ſcilicet, qui victum regium curat. Germani **Kuchelmeiſter** vocant.

SEBASTOCRATOR. Quæ huius dignitas fuerit, ſatis poterit intelligi ex his, quæ ſupra de Cæſare dicta ſunt.

VEZIRES ſunt conſiliarij ſecreti, vel arcani. Supremus autem Vezirazem nominatur, quæ dignitas apud Saracenos etiam in vſu, & exiſtimatione præcipua fuit. Cedrenus & alij Protoſymbulum interpretantur.

DRVNGARIVS. Drungus eſt globus. Vopiſcus in Probo. Triumphauit de Germanis & Blemiis, omnium gentium drungos vſque ad quingenarios homines ante triumphum duxit. Vegetius lib. 3. cap. 16. Scire debet dux hoſtium, contra quos drungos, hoc eſt, globos hoſtium quos equites oporteat

 pone-

ponere. Hinc Drungarius Biglæ, Drungarius claſſis, qui præſunt globis vigilum, & claſſiariorum.

BEGVS eſt dominus. Oſtendit hoc Beglerbegus, quod interpretantur dominus dominorum.

PROTOSPATHARIVS. Officium fuit in aula Conſtantinopolitana, cui qui præerant, iudicandi munere fungebantur. Vide plura apud Briſſonium de ſignif. verborum iuris.

COMITES. Quam latè patuerit Comitum dignitas, docebit optimè Briſſonius, in eo libro, quem iam nominaui.

PROTOSEBASTVS. Primauguſtus latinè, nullam functionem habet, quia non eſt miniſterium, palatio militans: ſed dignitas honoraria, quam non miniſterij, aut ordinis neceſſitas facit, ſed Imperatoris εὐδοκία.

MAGNVS PROTOSYNGELVS. Per ſyncopen dictum eſt ſyngelos, pro συνάγγελος. nempe (quod hodie magis receptum eſt) cœnobita. Sed in eis cœnobiis Archimandritæ ſunt Abbates ſeu Patres, Protoſyngeli verò ſenes quique in ſuo ordine. Ita Scholiaſtes Curopalatæ.

Ἡγούμενος τῆς σεβασμίας βασιλικῆς. Quid dignitatis fuerit, nondum comperi. Latine reddas, Præfectus venerandæ regiæ.

IANITZARI. Quidam ſcribunt Geniſari, à pago, nomine Saro appellatione deriuata. In Annalibus Turcicis de eorum origine & nomine ita legimus. Fuit & ab Eurenoſe Bego poſtulatum, vt in vſum magiſtratus ſupremi quintum quodque mancipium Chriſtianum à ſuis repeteret, ac Imperatori traderet. Si quis verò nō quinque, ſed quatuor duntaxat mancipia poſſideret, vt ab eo ſingulorum nomine aſpri 25. exigerentur, eaque pecunia fiſco Imperatoris cederet. Hac nimirum occaſione deinceps ille mos inoleuit, vt ex omni mancipiorum numero liberalioris formæ pueri pro Sultano delecti retinerentur: quæ quidem in hunc modum exacta tenerioris ætatis mancipia, deinde ad Imperatoris portam deducta, Murati offerebantur. Is verò pueros in Anatoliam tranſportatos, inter Turcas diſtribui iubebat: vt apud eos diſciplinæ pariter, ac laboribus aſſueſcerent, & Turcicè diſcerēt. Exactis autem duobus

bus apud illos, vel tribus annis, iam ad labores condocefacti, linguæque Turcicæ periti ad Portam reducebantur, Genitzarorum ordinibus adſcribendi. Genitzari verò Turcarum ſclopetarij ſunt, & inde ab illis vſque temporibus nomen hoc Genitzarorum adepti retinent. Quidam aiunt, Ianitzarorum nomen ad notionem reuocatum à ianua deduci, cum Turcicis ianuam aulam dici conſtet, adeoque vulgo notum eſt, aulam Sultani (Romani veteres comitatum Principis appellabant) à Turcicis vocari portam Oſmanicam, quod portę nomē idem eſt fere cum ianua. Sed hi cogitare debebant, Turcis portam dici ſuam Gapi, de quo vocabulo deriuari non Ianitzarorum, vel Genitzarorum nomen poteſt, ſed Capiſilarorum. Verum etymon hoc eſt. Genizeri Turcis nouos homines, ſeu nouos milites ſignificat, ſeu latina voce veteri Tyrones, cuius etymi ratio patet ex iis, quæ ex annalibus adduximus. Paulus Iouius lib. de viris bellica virtute illuſtribus, Amurates II. inquit, Othomannorum primus phalangem peditum inſtituit, imitans veteres Macedonas, quòd equites oppugnandis oppidis parũ ſint idonei. Ianitzaros appellauit (ex partibus Chriſtianis ereptum genus) hoc eſt nouę gentis milites. Quos in aula educatos prętoriæ cohortis perpetuos corporis ſui cuſtodes & ſtipatores effecerat. Hi iam ſunt boni ſclopetarij. Summus eorum dux vocatur Aga id eſt baculus. Vide Laonicum etiam lib. 5.

DRVNGARIVS BIGLÆ. *βίγλαν* ex latino vigiliam appellant Græci recentes. *ἡμεροβίγλιον* diurnas vigilias. Etiam verbis *βιγλέω* & *βιγλίζειν* vtuntur. De Drungario ſupra dictum eſt.

PRÆFECTVS CANICLEI. Curopalata. *ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὁ ζυμπένθερος τοῦ βασιλέως ὀχούμενος.* *Canicleo ſocer Imperatoris praerat, atque vehebatur.* Erat autem Canicleum arx & monaſterium in vrbe Conſtantinopoli, cuius pręfectura illuſtris admodum, fuitque alterum palatium Conſtantinopoli, quod ſocero Imp. ſi eſſet, honoris ergô dabatur incolendum. Et is coram Imperatore genero vehebatur, nec tenebatur coram eo in pedes procidere, & ire pedibus, vt alij omnes, qui in dignitate erant, Imperatoris beneficio. Ita Scholiaſtes Curopalatæ.

ΜΕΣΑΖ

ΜΕΣΑΖΟΝΤΕΣ, mediatores, quorum opera Imperatores vtebantur plurimùm, & qui ab eorum latere pœnè nunquam diſcedebant. Frequens vocabulũ in Cantacuzeni hiſtoria, nec rectè exponitur Præfectus aulæ, aut Comes rerum priuatarũ: quamuis nos quorundam errorem ſecuti, ita reddiderimus. Quidam eruditus *μεσάζοντες. οἱ μεσῖται* interceſſores, *διοικηταὶ, μεσιδωνοὶ, μεσάζοντες*, curatores, qui ſemper in conſpectu regis verſantur, iuſſa eius exequentes. In eandem ſententiam Protoueſtiarius noſter lib. 3. Verba ſunt Conſtantini Imperatoris *ἐπεὶ χρὴ ποιῆσαι κἀμὲ δύο τῶν ἀρχόντων συμβούλους, ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ ἀδελφός μου εἶχεν, ἵν' ὦσι μετ' ἐμοῦ δι' ὅλου τὴν ἡμέραν ἐν τῷ παλατίῳ, τοῦ προβλέπειν, διορθώνειν, καὶ πράττειν τὰ ἀναγκαῖα δουλείας τι, ἐπὶ διοικήσεως τῆς βασιλείας. Nam me quoq; exemplo fratris mei duos de nobilitate creare conſiliarios oportet, qui toto die mecum ſint in palatio, qui prouideant, conſtituant & agant, quæ ad imperij gubernationem ſpectant.* His verbis *τοὺς μεσάζοντας* deſcriptos exiſtimo.

MAGNVS LOGOTHETA. Diſponit mandata, & bullas aureas, quæ ab Imp. mittuntur ad Reges, Sultanos, Toparchas. Atq; hoc quidem proprium eſt magni Logothetæ miniſterium. Addunt alij, eſſe etiam libellorum magiſtrum, archiui Præfectum, aut tale quippiam. Poteſt etiam intelligi quem nos vocamus Cancellarium.

MAGNVS STRATOPEDARCHA. Magnus caſtrorum Præfectus. Eſt curator earum rerum, quæ exercitui ſunt opus, videlicet alimentorum, inſtrumentorum, & neceſſariorum omnium. Exponitur etiam princeps exercitus, vt ſit idẽ, quod *στρατάρχης*; nam *στρατόπεδον* aliquando eſt *στρατὸς* exercitus.

MAGNVS PRIMICERIVS. Huius duplex eſt officium, vnum in palatio, alterum in foſſato. Sceptrum ab Imper. accipiebat. In foſſato caput erat ordinum aſtantium Imperatori. Cætera ex Curopalata adſcribere non libet. Libet autem addere quæ ſunt de voce Primicerius apud Briſſonium de ſignificat. verborum iuris. Primicerius, vt quibuſdam videtur, iunctum verbum. Non enim aliud in eo verbo notandum eſt, quam Primus, reliquum extenſionis loco additum eſt. Itaque

bene Suidas, πριμικήριον interpretatur τὸν πρῶτον τῆς τάξεως. Nam qui in quocunque loco primum ordinem obtinet, primicerius vocatur. Proinde non notariorum tantùm primicerius dicitur, ſed & primicerius fabricæ, primicerius domeſticorũ, protectorum, equitum, menſorum, exceptorum, Auguſtalium, ſcriniorum, deputatorum, ſacri cubiculi, legionum, defenſorum, ſcholæ cantorum. Eadem figura Secundicerius, Tertiocerius dicebatur. Hæc ſtrictim ex Briſſonio.

MAGNVS PROTOPAPA. Sacerdos primus, cuius munus duplex, in cauſſis cognoſcendis, & in Eccleſia procuranda. Secundas à ſummo ſacerdote ſeu Patriarcha obtinebat.

LAMPADARIVS die natali Saluatoris ante Imp. auream diuini cultus ampullam ferebat, cum accenſa lampade. Die palmarum ſimiliter Imper. præcedebat cum lampade, melos quoddam peculiare pſallens.

PRIMICERIVS. Vide ſupra in Magnus Primicerius.

BEGLERBEGVS eſt ἄρχων ἀρχόντων, dominus dominorum, ſeu princeps principum, ſub quo pręter gregarios milites Spachij, Subbaſſi, Sangiaci, Begi. Horum primus & maximus eſt Græciæ Beglerbegus, ſub quo ſunt omnes regiones, quas Turca in Europa habet. In Aſia ſex Beglerbegi ſunt. 1. Anatoliæ. 2. Caramaniæ. 3. Amaſiæ & Cappadociæ. 4. Anandulæ ſeu Aladulæ, montium Armeniæ. 5. Meſopotamiæ. 6. Cairi ſeu Ægypti. Beglerbegus ſub ſe triginta Sangialer, aut Sangiacos habet, id eſt, equitum magiſtros. Sub his tricies mille Spachij ſunt: quorum quilibet meret tribus, aut quatuor equis, ſalario CC. ducatorum annuorum. Et omnes ſunt Azanaglan, id eſt, infantes tributarij, ac ſerui magni Principis. Quidam aiunt eorum officium reſpondere Sttatopedatchis, & eſſe Generales campi.

C SVMMÆ

SVMMÆ CAPITVM
PER LIBROS.

Libri Primi.

I. *Alexij Comneni filiæ neptiúq́ nuptiæ. Michaëlis Palæologi genus, virtus, gratia. Reus maieſtatis, factum iuratus inficiatur. Probandæ innocentiæ ferrum ignitum, & prunas poſtulat. Recuſantur vt crudelia. More Romano interrogari petit.*

II. *Vanitas accuſatorum deprehenditur, quam Michaël dato ſacramento conuellit. Dignitatem cum auctario recuperat. E Bithynia propter maleuolorum obtrectationes, & metum Imperatoris ad Sultanum Iconienſem perfugit: à quo beneuolè exceptus, Chriſtianis militibus præficitur: quorum impreſſione perculſi Scythæ, fugam capeſſunt. Ab Imp. reuocatus, honoratur, viciſſimq́ fidelitatem concepto iureiurando ſpondet.*

III. *Theodorus Imp. moriens, Arſenium Patriarcham, & Muzalonem Protoueſtiarium filio, & imperio curatores præficit. Hic nobilitati inuidioſus, in ipſo templo inter iuſta auguſtalia trucidatur. Arſenius Michaëlem Palæologum ſibi collegam aſciſcit. Qui ad imperium paulatim prorepit, & Deſpota legitur.*

IV. *Michaël Auguſtus ſalutatur. Arſenius Patriarcha eum, & ſalutatores anathemate à ſe percuſſos abſoluit, iuſiurandum adigit, ſuis manibus eidem coronam imponit, tempus imperij definit. De Ætolis, & Epirotis victoria. Peloponneſi Princeps libertatem tribus vrbibus redimit. Quantum ea Romanis commodarint. Conſtantinopolis per cuniculum inducto milite, cum cædibus incendiiſq́ Latinis eripitur.*

V. *Admiratio & lætitia Imperatoris de recepta Conſtantinopoli. Aguntur Deo gratiæ. Cæſar dux immortali afficitur gloria. Palæologus Imp. ſpreto iureiurando, & ſuperbia ex ſucceſſibus turgidus,*

pueri

Digitized by Google

puerum Imperatorem pupillum curat excæcari. Patriarcha ob id dolor, & lamentatio; in reos Eccleſiaſtica animaduerſio: in monaſterium ſeceſſio.

VI. *Legatio ad Papam de redintegranda concordia Eccleſiarum. Capita concordiæ tria. Eccleſiaſtici ſeditionem commouent. Imperator in contumaces animaduertit. Francorum aduerſum Byzantios conatus irriti. Inſulas aliquot Latini amittunt. Succeſſio Patriarcharum. In Paphlagonia malè pugnatur. Turcæ Romanas prouincias depopulantur, & in ſatrapias diſpertiunt. Liberi Palæologi mares & fœmina, mors, ætas, imperij ſpatium, ſepultura.*

VII. *Turba Andronico ineunte. Ad ſtatum Eccleſiæ in meliorem formam redigendum incumbit. Beco exauctorato, Athanaſius patriarchatum capeſſit. Epiſcopi à Michaële ſtantes, dignitate mulctantur. Andronicus Ioannem Laſcarim luminibus orbum viſit, & conſolatur. In orientem pergit. Fratrem tyrannidis ſuſpectum, cum ſodalitio in vincula contradit. Progenies Andronici. Mores Irenæ Auguſtæ, ambitioſæ fœminæ.*

VIII. *Turcarum Satrapæ prouincias Aſiæ lacerant, in Cherroneſum Thraciæ irruunt. Rogerius Latinus pirata, & Picerioteſza cognatus, ſocietate pacta cum Imp. aduerſus Turcas, Romanos nihilominus vexant in tranſitu incredibiliter. Rogerius cum comitibus iuſſu Michaëlis Imp. trucidatur. Latinorum perfidia, & cum Turcis conſpiratio. Michaëlis pugna infelix. Inter hoſtium duces diſsidium, & in partes diſceſsio.*

IX. *Michaël denuò infeliciter pugnat. Tertio prælio vincit. Athanaſio Patriarcha abdicanti, Ioannes ſublegitur. Idem ſecundùm facienti ſuccedit Niphon, & illi Ioannes Glycys, & huic Geraſimus, & huic Eſaias. Terræmotus horribilis. De triremibus nec parandis, nec reficiendis ſtolidum conſilium.*

X. *Michaëlis filij & filiæ. Mors indigna Manuelis minoris natu filij, & ſubinde ipſius Michaëlis. Auo Andronico nepos arma infert, ad quem Theodorus Marchio, ſenioris filius impiè deficit. Oſmanes Turcarum rex in Bithynia fines ſuos propagat. Nepos Byzantium auo ſuperſtite capit.*

XI. *Cura nepotis ſuper auo. Metochitæ facultates in fiſcum redacta.*

cta. Prælium Romanorum & Turcarũ ad Nicæam. Hoſtes Romanis tumultuariè fugientibus, & præda imperatoria, & vrbis cõpotes fiunt.

XII. Chius Martino Genuenſi extorquetur. Phocæanſes fiunt tributarij. Nicomedia fame ſubacta, Orchani ſe dedit. Expeditiones diuerſæ. Monſtrum Conſtantinopoli. Barlaami monachi cum Græcis digladiatio. Imperatoris duæ vxores, & ex poſteriore proles quatuor. Moriens Ioannem Cantacuzenum Ioanni filio tutorem dat. Laus & ſtudia defuncti.

XIII. Cantacuzenus ſibi, & filiis monarchiam conatur aſſerere, vnde clades & calamitates. Orchanes reliquum Bithyniæ Romanis eripit. Nobilitas & vulgus in partes ſcinduntur. Ab Orchane Ioannes adiutus, ſocerum in exilium pellit, quem tamen imperij rurſus attrahendi cura non deſerit.

XIV. Epiſtola Ioannis Imp. qua Cantacuzenum à tyrãnide quam occupârat, prudenter & grauiter deterrere nititur, magnam illius iniquitatem & ſcelus ante oculos ponens.

XV. Cantacuzenus in bello ſtruendo perſeuerat. Ioannes Imp. ab Amurate auxilium petit, qui iuxta prouerbium (vnumquemque ad ſuum quæſtum æquum eſt eſſe callidum) per ſpeciem allati ſubſidij in Thracia ſuas opes auget. Cantacuzenus res ſuas in deſperatis habens, monachum profitetur. Turcici dominatus in Europa initium. Fœdus cum Amurate. Quatuor filij Ioannis: & Manuelis propter Theſſalonicam caſus: qui ab Amurate beneuolè liberaliterq; cum promiſſis ingentibus tractatur.

XVI. Defectio Satraparum Præfectorumúe in Aſia ab Amurate. Eius, & Ioannis filius (Moſes nimirum, & Andronicus) adoleſcentes temerarij, & regnandi cupidi à parentibus puniuntur, ille capite, hic oculorum orbitate. Amuratæ in nobiles adoleſcentes, eorumq́ue patres immanitas. Rogatus, Andronico è carcere dimiſſionem impetrat.

XVII. Ioannes Imp. à Turcis extrema permetuens, in Italiam ad petendum auxilium nauigat. Nihil ibi, nec in Francia obtinet. Aes alienum ingens contrahit: id Manuelis filij opera, & ſollicitudine diſſoluitur: quem præterito Andronico, vt infideli, imperio donat. Andronici furor & querimonia.

Digitized by Google

XVIII. *Andronicus ad Baiazetem cum filio opis cauſſa tranſfugit. Baiazetes diſcordiis conſanguineorum gaudet, copias attribuit. Ioannes cum Manuele filio capitur: vrbs occupatur. Conſilium ſceleratum Baiazetis, ad quem Ioannes quoq; & Manuel opem oratum veniunt: tributum & auxilium inter ſe pollicentur. Vrbe recuperata, Manuel coronatur.*

XIX. *Theodorus Deſpota apud Baiazetem de vi accuſatur. Atroces minæ. Principes defectionem à Baiazete parturiunt, fœdus ineunt. Bulgaria tractus occupatur. Sigiſmundi Imp. ad Ameram Legati. Ameræ factum callidum, aduerſus quem ſollicitantur à Sigiſmundo Principes. Noſtrorum ad Nicopolim contra Turcas aduerſum prælium & clades. Byzantij obſidio.*

XX. *Ioannes Andronici filius apud Ameram vt proditor delatus, Conſtantinopolim ad patruum fugit. Patruus Italiam, & Franciam ad conquirenda auxilia fruſtra petit. Mediolanenſium Ducis humanitas in illum & liberalitas. Baiazetes Peloponneſum inuadit. Theodorus Deſpota Spartæ ditionem Rhodiēſibus ex deſperatione vendit. Spartanorum in Procuratores Rhodiorum debacchatio. Epiſcopum pro Principe deligunt, per quem Theodorus reſtituitur.*

XXI. *Theſſalonicam vendit Venetis Andronicus. Obſidio Byzantij ſoluitur, propter expeditionem Temiris aduerſus Baiazetem, & quæ cauſſa huius. Pax inter Baiazetem & Manuelem. Quo tempore natus ſit hic ſcriptor, vnde, & quouſq; hiſtoriam perducturus ſit. In iis quæ ante ſe natum, aut ſe adhuc puerulo contigerint quorum fidem ſequatur.*

XXII. *Capitur à Tamberlane Baiazetes cum vxore, filio, nobilibus. Tamberlanes quis fuerit: quales item Scytæ. Hiſtoria de Cyro à Tomyri regina obtruncato. Maſſagetæ quales, & eorum arma.* Παρεκβολὴ *ad narratiunculas de Imperatorum Oſmanidarum propagatione, & rebus geſtis.*

XXIII. *Comneni Auguſti ex fratre filius quare ad barbaros tranſfugerit. Filiam Ameræ benè dotatam vxorem ducit. Laudatur à multis rebus: omnibus chariſſimus, vt alter Mahometus. Filium græcis & arabicis diſciplinis imbuit. Eius ſimiliter apud omnes auctoritas,*

Digitized by Google

& gratia. Nouellas in Arabicum transfert. Chriſtianis fauet. Etruculem Oſmanis patrem generat.

XXIV. Sultanus Azatines occultè Chriſtianus manet. Ab Imp. Byzantium veniens auxilium rogat: domum reuerſus moritur. Filij contra Scythas, & Turcas in Aſia expeditio. Amurius Satrapa rebellis. Diſtractio Imperij Turcici. Etruculis genus.

XXV. Etruculis ſollertia, magnanimitas, bellica virtus, præclarum de poſterorum ſuorum opulentia, & maieſtate ſomnium. Quos locos deprædatus ſit. Qua exiſtimatione apud ſuos floruerit.

XXVI. Oſmanes prouinciarum diuiſionem inducit. Quæ cui Satrapæ obtigerit. Eius in alienis inuadendis cupiditas, & auaritia.

XXVII. Orchanes in regno prolatando patrem ſequitur. Quæ aliis ademerit. Sororem Ioannis Imp. ducit, cui ad imperium recuperandum armis opitulatur.

XXVIII. Mores Amuratis. Quæ occuparit. Fœdus cum Ioanne Imp. Filium Moſen capite punit. Eius victoria plurima. Mors ex inſidiis. Humanitas & liberalitas in Principes Chriſtianos.

XXIX. Baiazetes quare Gilderun cognominatus. Fratrem Muſulmanum ſtrangulat. Eius expeditiones. Conſtantinopolim obſidet. Peloponneſum vaſtat. Argos vrbs cum ciuibus hoſtiliter tractatur. Tamberlanes cur Baiazeti bellum fecerit. Faſtus & arrogantia Baiazetis, Tamberlanem deſpicientis. Copiarum vtrinq; numerus. Conflictus in Phrygia. Baiazetes cum vxore, filio, nobilibus capitur. Eius quamuis capti arrogantia. Pœna ignominioſa.

XXX. Motus & perturbatio rerum ex diſcordiis filiorum Baiazetæ. Muſulmanus Ieſſe fratrem eliſis faucibus necat. Moſes à Temire donatus libertate, Muſulmanum fratrem prælio ſuperatum occidit. Obſidionem Byzantij cogitat. Terra mariq; ab Imp. vincitur. Orchanem fratris filium pugna inferiorem excæcat. Eum Mahometes frater minimus debellatum interficit.

XXXI. Mahometes auget vectigalia. Prouincia occupata. A Venetis nauali pugna vincitur. Manuelem & Principes Chriſtianos diligit. Adrianopoli ſedem regiam conſtituit. Eius mores.

XXXII. Amurates Muſtapham patruum ab ſe victum iugulat. Conſtantinopolim incaſſum obſidet. Theſſalonicā acquirit. Ladiſlaum

Hun-

Digitized by Google

Hungariæ regem vincit. Valachos irrito conatu inuadit, altera pugna victor abit. Prouinciæ ab eodem ſubactæ. Ladiſlaum occidit. Ianitzaros quomodo formarit. Eius ſumma ſeueritas & iuſtitia.

XXXIII. *Vezires adoleſcenti Mahometi tantum onus totius imperij committendum negant. Eius prudentia militaris, eruditio, lectio hiſtoriæ Auguſtorum Romanorum. Byzantium, & Trapezuntem occupat. Aliis prouinciis & inſulis imperium exaggerat. A Rhodo reiicitur. Decem regna, vrbes ducentas ſubigit. Quinq; linguas præter ſuam nouit. Digreſsionis ſuper origine, & rebus geſtis Sultanorum Othmanidarum concluſio.*

XXXIV. *Manuel in Peloponneſo inſtaurat Hexamilium, ſiue Iſthmum, aliquando readificatum à Iuſtiniano Imp. Promiſſio narrationis de Creta. Succeſſores Mahometi quomodo regna prouinciasq; diſtribuerint.*

XXXV. *Agareni Hiſpania egreſſi, ex inſulis prædas agunt. Cretæ laudes: quam primùm depopulati, poſtea incaſſum à Romanis defenſam occupant.*

XXXVI. *Cretæ inſulæ deſcriptio. Gnoſſum, Gortynam, Cydoniam tres præcipuas ciuitates Minos conſtruxit. Apochapſus è Creta profectus, inſulas, & Peloponneſum vexat, cui Nicetas patricius cladem apportat.*

XXXVII. *Barbarorum noui motus. A Nicephoro duce Romano longo interuallo in Creta ſub iugum mittuntur, & inſula recuperatur. Diuiſio Romani imperij inter Latinos capta Conſtantinopoli. Marchio montis ferrati Cretam ſortitus, eam Venetis pretio vendit.*

XXXVIII. *Iſthmum inſtaurat Manuel Imp. Eius latitudo, & longitudo. Scriptura in marmore reperta. Peſtis in Ponto, & quorundam affinium Protoueſtiarij funera. Luctus parentum eius. Inauguratio Ioannis filij Manuelis, & nuptiæ cum Sophia Marchionis Montisferrati filia.*

XXXIX. *Manuel prauum conſilium auerſatur. Ameras honorificè ab eo excipitur. Ad eius animum explorandum legatio Imp. in occidẽtem. Mors Ameræ celatur. Difficilis ſuper ea nuntius Conſtantino-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

tinopolim. De Muſtapha Imp. cum filio deliberat, vtrum occidentem illi ab Amurate petat.

XL. *Calliopolitæ Romanis ſubeſſe nolunt. Muſtapha Beglerbegum prælio congreſſus occidit. In Oriente ab Amurate vincitur, perimiturq́. Eiuſdem Amuratis ira in Romanos, & iniuria in Legatos. Byzantium nullo effectu oppugnat. Imperatoris morbus. Muſtaphopulus à fratre in Aſia iugulatur.*

XLI. *Iſthmus capitur. Fuga Thomæ Deſpotæ. Ioan. Imp. Hungariam petit. Legati III. ad Amuratem. Ioannes ex Hungaria redit. Manuel diem extremum claudit. Anni vitæ, imperij, funeris celebritas. Ioannem Imp. Sophia vxor quare deſeruerit.*

Libri Secundi.

I. *Ioannes Patri ſuccedit. Mariam Trapezuntij regis filiam ducit. Quare in Peloponneſum cum Conſtantino fratre profectus. Manuelis iuſsio de palatij inſtrumento diſtribuendo, & de miniſtris, præſertimq́ de ipſo Phrāze. Eius apud Conſtantinum locus. Qua conditione eundem in Peloponneſum ſecutus ſit. Pactio cum Carolo dynaſta, cui pars Peloponneſi parebat.*

II. *Theodorus Deſpota monachi habitum differt. Conſtantinus Caroli conſobrinam ſibi iungit. Theodorus perſonam deponit. Tria oppida recepta. Ioannes Imp. Conſtantinopolim redit. Theodorus Conſtantino Boſtitzam donat, & ius ſuum in alia multa, quæ Nicephori Protoſtratoris fuerant. De eodem Nicephoro, eiuſq́ teſtamento. Quare Meliſſeni in hiſtoriis ϛρατηγοπῦλοι, id eſt, duces cognominati.*

III. *Mors Andronici filij Manuelis. Conſilium Conſtantini de Patra incolenda. Patrenſium Cleri, & vulgi in Conſtantinum voluntas. Præfecti inſtituuntur. Deliberationes, & machinationes de Patra occupanda. Patrenſes mittunt exploratores, & ad vrbem tutandam viriliter accinguntur.*

IV. *Ramos geſtant milites die Palmarum. Equites eruptione facta repelluntur. Conſtantinus fugit: equo ex ictu teli lapſo, à Protoueſtiario contra hoſtes defenditur. Idem Protoueſtiarius cum equo vul-*

Digitized by Google

vulneratur. Capitur, in turrim compingitur, vinculis arctatur, habe-turq; peſſimè.

V. *Thomais Aſiatica mulier Conſtantinopolim ducta, à ſorore Cabaſila educatur. Cum ea Theſſalonicæ monaſterium S. Theodoræ incolit. Palæologinæ laus. Cypriani cuiuſdam vxor fit monacha, Thomaidi ſubeſt, vitam ſanctè traducit. Monaſterium Cypriani Conſtantinopoli. Thomais Lemnum abit. Eius & ſociarum paupertas Conſtantinopoli. Augetur ibidem eiuſdem exemplô monacharum numerus. Earum diſciplina rigida. Thomais in quanta veneratione. Piè moritur.*

VI. *Somnium Protoueſtiarij, & liberatio à carcere. Qua conditione Patrenſes cum Conſtantino amicitiam pepigerint. Protoueſtiarius ſqualore pœnè confectus, humaniſſimè, & cum multis laudibus à Conſtantino accipitur, & donatur.*

VII. *Nuntius infauſtus de Patra. A Conſtantino reſponſum. Conſtantinus cum fratre Patram tendit. Camenitza claues oblatas recuſat. Incolæ S. Andreæ eundem auguſtè venerantur. Factio Metropolitæ vt hoſtem è ſuperiore loco appetit. Indigenæ ſacramento ſubiectionis ei ſe adigunt. Protoueſtiarius oppidi Præfectus renuntiatur.*

VIII. *Protoueſtiarius cum duobus Turcis Legatis ad Conſtantinum redit ex itinere. Metropolita Patrenſis de re Patrenſi certior fieri ſtudens, Naupacto ſuccedit. Protoueſtiarius ibidem cur diem amplius manſerit. A Præfecto vrbis conuenitur, & cum vulpe vulpinatur: qui aſtus fabella quadam declaratur. A Legatis vino ſepultis litteras aufert. Quid reſponſum ab Amera. A collega vt inutilis, & damnoſus reprehenditur.*

IX. *Caroli dynaſtæ obitus. Sponſalia Thomæ Palæologi cum filia Principis Zachariæ Centurionis. Regina Theodora ſpiritum finit. Nuptiæ Thomæ. Protoueſtiarius ad diſſidium componendum aduocatur. Capitur, & venditur. Imp. Ameram ab obſidione Theſſalonicæ conatus reuocare, ſurdo canit. Conſtantinus Patram ſubigit, Catelani Glarentzam, quam ei vendunt. Legati Ioannis Imp. à Papa redeunt. Protoueſtiarius Præfectus Patrenſis decernitur. Macarius moritur. Eius elogium. Muri Iſthmi euertuntur. Patra peſtilentia conflictantur.*

D X. *Lega-*

X. *Legatio Protoueſtiarij. Ditiunculas Conſtantinus & Thomas permutant. Mors Cleopæ reginæ. Rurſum triplex legatio. Imprudentia puerorum Deiparæ templum Conſtantinopoli incenditur. Antonij Comneni Dynaſtæ abitus è vita. Mariæ illuſtriſſimæ fœminæ dos, & patrimonium, à qua locorum quorundam commutatio petitur. Turachanes Turcicus Satrapa Thebas capit. Conſtantinus Venetas triremes exſpectat. A Turachane reſponſum. Incommoda apud Euripum noctu à Conſtantino & ſociis tolerata.*

XI. *Demetrius Deſpota iungitur vxori. Theodorus Conſtantinopolim quare venerit. Conſtantinus in Peloponneſum redit. Theodorus cum copiis ſequitur. Magni bellorum motus inter fratres. Legati Imp. ad arma compeſcenda iterum miſſi. Conſtantinus Conſtantinopolim ex pactis conuentis contendit.*

XII. *Diſputatio Hebræi cum Imperatore Ioanne, & Matthæo Hieromonacho ſuper his capitibus. De partu Virginis. De morte Christi voluntaria. Adhuc de partu virgineo, & explicatio loci Iſaiæ. Cauſſa aduentus Eliæ, & Enoch ante diem iudicij. De Antichriſto. Quatenus Chriſtus mortalis. De deſcenſu ad inferos, reſurrectione, aſcenſione, aduentu ad iudicium. Iudæi ad Chriſtianam religionem tranſitus, baptiſmus, nomen Emmanuel.*

XIII. *Ioannis Imp. profectio in Italiam propter Synodum. Manuelis ad Ioannem filium oratio de timore Turcarum, & Synodo non cogenda. Eam filius paruipendit. A patre arrogantia reprehenditur. Amera humanitas in Ioannem. De itinere Imp. deliberatio. Conſtantinopolis oppugnationem Halimbaſſa diſſuadet. Thomas Palaologus ad Imp. nuntius legatur.*

XIV. *Ioannes Venetias appellitur. A Duce & Senatu perhonorificè ſalutatur. Singulari magnificẽtia in vrbem introducitur. Deſcriptio bucentauri nauis Venetorum. Alia deſcriptio quadriremis, quæ regia dicebatur. Laus Venetiarum. Ciuium plauſus & gratulatio ad Imp. ingreſſum. Iterum laus vrbis à ſplendore ædificiorum. Admirationes deniq;, quibus hoc caput refertum eſt.*

XV. *Ferrariam diſceditur. Imperatori ab equitatu obuiam miſſo ſalus dicitur. Vrbem eques cum nobiliſſimo comitatu intrat. A Pontific. Rom. honorificè & paternè excipitur. Cum eo ſecretò de*

tò de pace Eccleſiarum agit. In diuerſorium regificè inſtructum deducitur.

XVI. *Nauis Patriarchæ deducendo miſſa. Pompa item, qua Ferrariæ exceptus fuerit. A Pontif. Rom. cum oſculo pacis ſalutatur.*

XVII. *Protoueſtiarij connubium. Filius eius primogenitus Ioannes. Principum fœminarum interitus. Græcorum à Synodo ex Italia Conſtantinopolim reditio. Ioſephus Patriarcha, & Gardienſium Metropolita in Italia defuncti. Beſſario Romæ remanens, Cardinalibus allegitur. Filius alter Protoueſtiario Alexius, & filia Thamar naſcuntur. Demetrius Deſpota inuitis fratribus, & matre vxorē ducit. Legatio eius ad Imp. ſuper reditu Conſtantini in Thraciam. Arma in Imp. comparat, Conſtantinopolim à Turcis adiutus obſidet. Filia eiuſdem. Conſtantinus cum coniuge Conſtantinopolim petit. In Lemno à Turcis inuaditur. Coniux partu abiecto extinguitur. Filius Protoueſtiarij tertius, Alexius. Selybria Conſtantino datur, cui regendæ, & contra inſidiatores tuendæ, Protoueſtiarius mittitur.*

XVIII. *Protoſtratoris Francopuli Conſtantinopolim aduentus. Conſtantinus, Ioannes Imp. Theodorus germani ad pactionem veniunt. Conſtantinus in Peloponneſum nauigat, Theodorus Conſtantinopolim: à quo Protoueſtiario præfectura locorum Peloponneſi defertur. Papæ Legatus ad Imp. Protoueſtiarij propter bellum regis Hungarorum in Turcas legationes. Marci Epiſcopi Corinthiorum laudatio. Hungarorum cum Turcis conflictus. Rex à pugna per ſe conferenda deterretur. Ianci ſummi ducis animoſa pollicitatio. Rex ipſe fortiſſimè præliatur. Cadit. Hungari diſſipantur. Virtus IanitZari. Ab Ameræ honoribus colitur.*

XIX. *Calores maximi. Greg. fit Patriarcha. Filio Protoueſtiarius beatur, creaturq́; Præfectus Spartani Principatus. Teſtimonium de ipſo Conſtantini, & præcepta politica. Filia Thomæ LaZaro Seruiæ Deſpotæ nubit. Ameras Iſthmum occupat, Patras igni vaſtat. Legatio Protoueſtiarij Conſtantinopolim. Mors Theodori Deſpotæ apud Selybriam. Mors filij Protoueſtiarij. Mors Ioannis Imp. ætas, tempus imperij.*

Digitized by Google

Libri Tertij.

I. *Thomæ Deſpotæ aduentus Conſtantinopolim. Demetrij ambitionem comprimit, cui populus minimè fauet. Conſtantinus imperio dignus iudicatur. Populi iudicium Ameræ ſuffragio confirmatur. Legati ex Peloponneſo cum Thoma. Legati rurſum in Peloponneſum ad Conſtantinum coronandum, qui Byzantij ſumma lætitia & gratulatione excipitur. Thomæ fratri Peloponneſi deſpotatum tradit. Thomas & Demetrius de finibus mutuò non inuadendis, inter ſe fidem & iuſiurandum dant. Protoueſtiarius in Iberiam, & Trapezuntem legatur cum illuſtri comitatu, & varij generis muſicis. Inſularum quarundam in India ex cœli temperamento fertilitas. De origine & incremento Nili. De alio fluuio, & bellua eiuſdem vaſtiſſima. De variis illorum locorum beſtiis: omnia ex narratione ſenis, qui ibidem captiuus fuerat, & quomodo euaſerit.*

II. *Naufragium Protoueſtiarij. Obitus Irenes Auguſtæ, vxoris Manuelis. Mors Ameræ Amuratis. Pax inter regem Trapezuntis, & Ameræ filium Mahometem. Dolor & lamentatio Protoueſtiarij de ſucceſſione Mahometis, propter tyrannicos eius ſpiritus, & timorem futuræ obſidionis Conſtantinopolitanæ. Eiuſdem dona, & litteræ ad Imperatorem Trapezunte. Cum Ameriſſa coniugium Imperatori ſuadet, & quatuor oppoſitiones diſſoluit. De Legato ad Deſpotam Seruiæ coniugij nomine mittendo.*

III. *Aprorum venatio. Ex eius litteris triſtitia & lætitia Imp. Manuel Palæologus ad Deſpotam Seruiæ Legatus ſuper nuptiis filiæ Ameriſſæ. Eius votum caſtitatis. Protoueſtiarius redit Conſtantinopolim. Mos Iberorum nuptialis. Locus Cæſarij de legibus ſcriptis, & non ſcriptis apud varias gentes. Dos ampliſſima, vnà cum filia ab Iberiæ rege Conſtantino promittitur. Filiam Protoueſtiarij filia ſua adoptat.*

IV. *Conſtantini in Protoueſtiarium, vt adminiſtrum fidiſſimum animus gratiſſimus, & eximia eius commendatio. Narratio Conſtantini de connubio Seruiano. Bulla aurea ſuper ducenda regis Iberiæ filia, quam Protoueſtiarius ſit adducturus. Timor Ameræ Conſtantinopoli. Conſilium de aduocando fratre ex Peloponneſo, qui ad Princi-*

pes

pes Chriſtianos in occidentem pro corrogandis auxiliis mittatur, ſi res ita flagitet.

V. *Dantur mandata Protoueſtiario de nauigatione in Peloponneſum. Denuntiantur alia bina in Cyprum, & Iberiam. Faceta illius propter vxorem excuſatio. Imp. reſponſio humaniſſima. Dignitatem vicariatus illi promittit, qua Notaras Magnus Dux cedit. De filia Protoueſtiarij cum Nicolao Meliſſeno dynaſta Peloponneſi coniungenda promiſſio Imp. De ſequeſtro fratrum in Peloponneſum mittendo anceps Imp. cogitatio. Cauſſa in Cyprum mittendi Protoueſtiarij.*

VI. *De Phranze nouis honoribus ornando. Deliberatio eiuſdem cum amicis de filiæ connubio. In Peloponneſum & Cyprum abire parat, adiuncto filio duabus de cauſſis. Fit Magnus Logotheta inuitis æmulis. Mentio honoris eius in literis Imperatoriis facienda. Imeras Adrianopoli contra Byzantium ducit.*

DE EXPVGNATIONE, ET VASTATIONE CONSTANTINOPOLIS.

VII. *Quid mouerit Mahometem ad hanc obſidionem. Propoſitum tegens, iuxta Aſomatum in faucibus caſtellum conſtruit tribus de cauſſis. Imperatoris conſilium de impedienda ædificatione quare non proceſſerit. Suburbani à Turcis capiuntur. Caſtellum abſoluitur. In eo tres turres: earum latitudo. Præſidium impoſitum. Exercitus in Peloponneſum ad Deſpotas ab auxilio ferendo impediendos. Iſthmum Turachanes occupat. Magna vtrinque ſtrages. Ad Corinthum, & ſinum Meſſeniacum, & Mantineam progrediens, obuios capit, ſpoliat, ſeruitute multat. Matthæus Aſanes à Deſpotis miſſus, multos interficit. Turachanis filius capitur. Thomas Princeps filio augetur.*

VIII. *Vrbs obſidetur. Turres extra vrbem, & in vicis ante euertuntur. Ibidem latentes quid paſſi. Apparatus bellicus aduehitur. Aduentus Ameræ, locus tabernaculi, caſtrorum ſitus, multitudo nauium, catena portui obtenta. Naues intra catenam hoſtibus oppoſitæ, & aliæ auxiliares. Oppugnantium, & reſiſtentium ardor. Magna helepolis diffracta in fruſta diſiliens multos necat. Dolor Ameræ.*

Plurium nauium acceſſio. Earum ſtatio. Numerus nauium & militum in terra. Propugnatorum paucitas. Subductus à Protoueſtiario defenſorum armorumq́ numerus.

IX. *Imperatoris gemitus. Laus Ioannis Iuſtiniani Genuenſis. Honor ei habitus ab Imp. Sauitia oppugnantium. Induſtria propugnantium. Foſſa complentur. Turca multi à ſuis viui operiuntur. Cuniculus infælix. Deſcriptio noua machina. Labor vtrinque certantium. Iuſtiniani laus. Imperatoris in foſſa euacuanda labor. Amera ex machina inflammata triſtitia & pudor. Iterum eius, conſiliariorumq́ ex conſtantia & inuicta virtute Byzantiorum mæſtitudo.*

X. *Quatuor oneraria à Turcicis inuaſa, fortiſſimè ſe tuentur. Magnanimitas Phlantanela nauarchi qua dictis, qua factis. Ameras ſuos de ignauia è litore increpans, in vndas cum equo procurrit. Militum in eius periculo timor, & auſus imitatio. Redintegrata pugna, & quatuor onerariarum præclariſſima victoria. Drungarij claſsis pœna. Ira, dolor, furor Amera de ſiniſtris euentibus. Quadam machina noua, & pons ab eo conſtructus.*

XI. *Timor ciuium. Ad defenſionem vrbis regionum diſtributio. Imperatoris in proſpiciendis neceſſariis indefeſſus labor. Sacra vaſa Eccleſia in pecunias ad ſoluenda ſtipendia rediguntur. Conatus ad triremes Turcicas, & pontem incendendum irritus. Quadraginta fortiſſimi, & pulcherrimi iuuenes Amera iuſſu trucidantur. Conſtantinopolitani Turcis captiuis præcipitandis par reponunt cum fænore.*

XII. *Diſſidentes inter ſe Ligures & Venetos, ad concordiam reuocat Imperator. Amera arrogantia, & voluntas perdendarum nauium, pro quibus Galatai ſupplicantes fruſtra ſunt. Incaſſum tamen, & claſsiariis incolumibus quanquam infeſtiſſimè oppugnantur. Mœnia à propugnatoribus deſerta, vnde à Turcis corbes detrahuntur. Purgatio deſertorum. Ad contumelias patientia Imper. Eiuſdem in muris redintegrandis ſedulitas. Magni ducis, & Iuſtiniani alterna conuitia. Oratione Imp. reconciliati, officio funguntur. Iuſtiniani inconſtantia & timiditas, qua ſua decora fœdauit.*

XIII. *Falſi rumores per Turcas diſſipati de auxiliis ſummiſſis ex Italia, & Hungaria. Maledicta in Ameram. Eius, & conſiliario-*

rum

Digitized by Google

rum mœſtitia ex tribus cauſſis. Luminis ſupra vrbem noctu apparentis duplex augurium. Eiuſdem poſtremò apparentis verum augurium. Halimbaſſa cur mœrorem ſimularit foris, cùm gauderet intus. Eius oratio ad Ameram de obſidione relinquenda. Sogambaſſa contrarium conſilium, cum inſectatione ſtultitiæ & inconſtantia Principum occidentalium. Ameras dicta probat cum voluptate. Galatam, ad Galataos traiectu ad vrbem tuendam prohibendos cuſtodiam mitti imperat.

XIV. *Dolor Halimbaſſæ de repudiato conſilio. Imp. Conſtantino rem ſignificat, eum à fortunæ mutabilitate ad ſpem cohortatur. Turcæ ieiunantes, & aqua ſe expiantes Deum victoriam precantur. Oratio Ameræ ad vltimam impreſſionem hortatoria. Voluptates ex Alcorano in prælio cadentibus: viuis, & victoribus duplicatum ſtipẽdium ac prædam pollicetur. Clamores lætantis exercitus. Supplicationes per vrbem ad Deum cum lachrymis. Oratio Imp. ad fortiter pugnandum, cum laudatione Deiparæ, Conſtantinopolis, Venetorum, Genuenſium.*

XV. *Fletus Imperatoris & militum, promiſſa item vtrorumque. Vltimum vale inter milites. Imperator, & multi præterea in templo S. Sophiæ Euchariſtiam ſumunt. Veniam ab omnibus in palatio petit. Lamenta, & lacrymæ ibidem. Obit mœnia: cuſtodias perluſtrat. Strepitus extra vrbem, vnde expugnationis initium, circa ſecundum galli cantum. Cur Ameras belli inexpertos, iuuenes, ac ſenes primam facere impreſſionem iuſſerit. Feruor pugnantium. Eodem tempore, & hora, terra mariq́ vrbs oppugnatur. Chriſtiani præualent. Hoſtes feſſi à ſuis reſpirare prohibentur. Audacia aſcendentium per præcedentium humeros. In aditu murorum atrox pugna. Theophili Palæologi, & Demetrij Cantacuzeni virtus.*

XVI. *Imperator milites ad pugnam confirmat. Iuſtinianus accepto vulnere turpiter à ſe deficit, & certamine excedit. Ad preces Imp. ſurdus Galatæ moritur. Chaſanis Ianitzari ſtrenuitas. Propugnaculo capto, Turcæ turmatim in muros euadunt. Imperatoris lachrymæ, & obſecratio ad Deum, & milites. Leoni comparatur; ſua manu fortiter dimicans. Franciſci Toledi, Theophili Palæologi, & Ioannis Dalmatæ virtus, & mors glorioſa. Apud portam S. Romani prima in vrbem irruptio.*

XVII. *Cretenſium nautarum præ turribus propugnantium laus. Ameræ in eos beneficium. Duo fratres Itali commendantur. Eorum capta vrbe gemitus. Tempus captæ Conſtantinopolis. Enumeratio calamitatum, quas à Turcis pertulit. Templi S. Sophiæ epitheta.*

XVIII. *Ameras ſeriò de vita Imp. requirit. Cadauer repertum honeſtiſſimè ſepeliendum curat. Aetas eius. Notaram ſimulatorem, & mendacem quomodo deluſerit, & eum filiis duobus capite puniuerit, vt item alios viros nobiles. Veneti quidam pecunia numerata, ac promiſſa necem effugiunt. Galatæi multi trucidantur: contra fidem datam fiunt tributarij: Halimbaſſa propter conſilium de Conſtantinopoli non oppugnanda necatur.*

XIX. *Annorum numerus à Conſtantino Magno ad Heraclium, ſub quo Mahometus extitit. Turcarum tria nomina. Tempus ab Heraclio ad Conſtantinum Palæologum. Quamdiu iï, & quamdiu Palæologi imperauerint, & quamdiu imperij Romani domicilium Conſtantinopoli fuerit. Ameræ capta vrbe triumphus. Chriſtianis bene cupit. Patriarcha nouus eligitur. Imperatores quid nouo Patriarchæ, & qua cærimonia donare ſoliti. Eam ex parte ſeruat Ameras, & Patriarcham tractat humaniter, ac honorificè. Synodus in Trullo. Cur Mahometes tantam in Chriſtianos humanitatem finxerit. Colonias Conſtantinopolim deducit. Prærogatiuas & immunitates Patriarchæ impertit.*

XX. *Protoueſtiarius, vxor & liberi capti, venditiq́. Liberos Ameras ab Hippocomo emit. Ameræ ad Principem Seruiæ de pace inter Hungaros & ipſum Ameram concilianda legatio. Connubium filiæ Ducis Veneti cum Conſtantino à nobilitate Conſtantinopolitana quare contemptum. Cur à Venetis auxilium negatum. Cardinalis Ruſsiæ patriarchatum recuſat. Quæ pro patria tuenda fecerit Imp. & à quibus ei fides ſeruata non ſit. De diuina prouidentia locus. Cometæ viſi augurium. Noctibus ſerenis fulgura. Terræmotus, æſtus ingentes.*

XXI. *Motus Albanitarum in dominos, quibus Turachanis filius ſuppetias venit, fratréque captiuo in munus accepto abit. Filium Protoueſtiarij muliebria perpeti nolentem Ameras interficit. Protoueſtiarius fit domeſticus Thomæ Deſpotæ. Iter eius in Seruiam impeditur.*

Digitized by Google

peditur. Alia itinera. Vxorem pecunia redimit. Turachanes Albanitas Principibus legitimis ſubiicit. Filius Thomæ naſcitur. Protoueſtiarij filia captiua perit. Proſpera eius ad Venetos Legatio. Ameras à Ianco & aliis pellitur.

XXII. *Mortes Principum. Ameriſſa quare ad Ameram confugerit, qui ſubdere ſibi Seruiam conatur. Loca ab eo vaſtata & occupata. Corinthus ei traditur. Plura oppida à Thoma Ameræ deduntur. Demetrij filiam vxorem petit. Thomas ad bellum Demetrio faciendum ſollicitatur. Quæ oppida illius inuaſerit. Diſcordia fraternæ molitorum reprehenſio.*

XXIII. *Quæ oppida fratrum alter alterius obſederit, quoſq; conſiliorum ſocios habuerit. Albanitarum improbitas, & infidelitas. Inter eos, & Romanos prædationes mutuæ. Turcarum inſolentia. Nicolai Meliſſeni iunioris deploranda conditio. Georgius Raulus vir illuſtris Demetrio ſe adiungit. Vota pro pace, & concordia fratrum. Ameras Dei carnifex. Irruptio Turcarum, à quibus Thomas obſidetur. Ad Demetrium amicum Spartam abeunt. Fratres Deſpotæ pacem ſacrificio durante ſanciunt, quam Demetrius frangit. Mutua rurſum bella.*

XXIV. *Ameras vtrumque Deſpotam oppugnatum venit. Demetrius cum Sparta capitur. Dicterium Ameræ in captum. Eius filiam ducit: omnia ſuo arbitratu adminiſtrat. Monembaſiotæ deditionem detrectant. Eorum virile ac pium reſponſum, cum laude vrbis vberiore, à natura, à ciuium & magiſtratuum præſtantia, ab honoribus quos ei Imperatores impertiuerint. Priuilegium ab Andronico iuniore.*

XXV. *Ameras Demetrij filiam ſibi deſponſam mittit Conſtantinopolim. Bordonienſium primorum timiditas. CaſtritZenſium deditio, & Ameræ perfidia. Leontarim à ciuibus deſertam occupat, quos Gordicæ recepta, quò confugerant, omnes cum vxoribus & liberis interficit. Buchaleorum in Beglerbegum animus ingratiſſimus. Georgij Palæologi fortuna aduerſa. Crocontelus Toparcha ſe cum duobus filiis dedit. Thomas deſpota, & eius vxor, & liberi quo loco. Cuiuſdam Palæologi miſera mors. Ameras vrbes occupat: Peloponneſo excedit. Iter Protoueſtiarij in monaſterium, quò Deſpota cum aliis conceſſerat.*

Digitized by Google

ceſſerat. Amera in Præfectum Calabryta, & urbanos crudelitas. Alia loca ab eodem ſubacta.

XXVI. Ameras cum Thoma Deſpota pacem facere cupit. Nuntius ad Papam. Exſpectatio Deſpotæ. Legati ab Amera vincti, & ſoluti rurſum. Ameras ad ſe mitti vult Deſpotæ filium, cui benefaciat. Thomas Deſpota ad Pontif. Rom. nauigat: caput S. Andreæ offert: ab eo monaſterium ad habitandum, & redditus accipit. Deſperato auxilio comites, & apud Corcyram domeſtici eius flentes diſperguntur. Meliſſenus in Cretam fugiens, vxorem ducit. Thomas Venetiis Romam redit, filia Epidaurum proficiſcitur; vxor Corcyræ diem obit.

XXVII. Sinopium, Ceraſus item & Trapezus, & toparchia à Turcis occupantur. Demetrius Adrianopoli viuit, attributis ab Amera locis aliquot pro redditibus. Similiter fit regi Trapezuntio, quem ex cauſſa non vera facultatibus denuò ſpoliat. Lesbum occupat. Turachanis filius Naupactum in circuitu vaſtat, Venetis damnum dat, qui ſe vlciſcuntur. Iſthmum capiunt, & muniunt. Fruſtra Corinthum oppugnant. Monembaſiam ſubiugant. Lemni oppidum Palæocaſtrum traditur Venetis. Lauredanus Lesbum fruſtra conatur occupare. Thomas Deſpota liberos ad ſe Romam vocat, vbi, antequam eos videret, de vita exit.

XXVIII. Filij Thomæ Deſpotæ accitu Papæ Romam veniunt, paternis vectigalibus fruuntur. Andreas primogenitus ab eodem honoratur. Mors Dorothei Patris ſpiritualis. Itinera Protoueſtiarij inopia cogente. Romæ ſanctorum ſepulchra viſit, & colit. Vaſtatur Epirus & capitur Scanderbegus. Veneti Imbrum inſulam, & Athenas occupant, Patrenſem agrum populantur, Turcas ſubſidio accurrentes cum ſtrage repellunt. Temeritas Præfecti Veneti in hoſtibus perſequendis. Eius & collegæ ſupplicium. Metropolita Patrarum ſuſpectus Turcis, palo ſuffigitur. Iacobus Lauredanus fit nauarchus.

XXIX. Matthæi Aſanis mors. Deſpota vacationem petit. Ameras parte penſionum, & famulorum ei relicta, reliquos Conſtantinopolim transfert. Suſpicio Ameræ de Deſpota, & pœna inflicta. Obuiam ſibi procedentem miſeratur, in equo ſecum Adrianopolim ducit, redditus reſtituit. Peſtilentia ſæuit multis locis. Multæ myriades pereunt,

Digitized by Google

pereunt, in his Ameriſſa Deſpotæ filia. Protoueſtiarius victum annuum quærit. Albanitiæ partem regulo mortuo occupant Veneti, partem ex ſorore nepos. Protoueſtiarius fit monachus, appellaturque Gregorius. Similiter vxor iam monacha, dicitur Eupraxia. Fidem orthodoxam pro conſuetudine recepta vterque profitetur. Symbolum Nicænum ad verbum è ſacris literis hauſtum Protoueſtiarius demonſtrat.

XXX. *Helena Palæologa Venetiis prædatores accuſat. Terræmotus ingentes. Aenum Veneti capiunt, Boſtitzam inſtaurant. Niuium copia in Peloponneſo. Turca Lemnum occupant. Nauarchus Venetorum de Eubœa deſerta reprehenditur. Inſulam Turca armis, vicinas præterea deditione voluntaria accipiunt. Beglerbego vrbes Peloponneſiſe dedunt. Nicolaus Decanalis cum filio, & ſcriba vinctus mittitur Venetias. Mors Demetrij Deſpotæ & vxoris. Grauis morbus Protoueſtiarij. Beſſario in reditu è Francia moritur, corpus Romæ ſepelitur. Zuchaſanes Ameram vincit, & ab eodem vincitur. Helena Palæologa, & Hierothei Patris ſpiritualis obitus. Ameras Capham ſubiugat, in Valachia rem infeliciter gerit. Catarrhus & grauedo Protoueſtiarij: eius querimonia ſuper miſeriis ſuis, & humilis confeſſio peccatorum, & precatio ad Deum. Ameras contra Naupactum, & S. Mauram nihil proficit. Operis totius concluſio.*

PROOEMIVM SCRIPTORIS.

QVAM eſſet eximius, & multiplex hiſtoriæ fructus, complures ante nos hiſtorici declararunt, & quæ illis dicenda occurrerunt, eadem nobis quoque in medium afferre liceret. Quid enim noui ſuper eo excogitemus, de quo iam adeo multi diſſeruerunt, & quidquid de eius laudibus præclarè cõſcribi potuit, id omne literis ſuis comprehenderunt? Quod porrò nos ſuſcepimus, & dignius eſt, de quo verba faciamus, de eo ſanè agamus. Suſcepimus verò res nouas ac recentiores, à nemine adhuc hominum memoriæ commendatas, quarum incorruptæ veritati per vulgus dimanans fama non reſpondet. Eæ vbi ſincerè, penituſque perceptæ fuerint, etiam nouæ vtilitatis fructum conciliabunt. Qui igitur res Byzantinas explicare inſtituerunt, alij aliunde principium cœperunt. Quidam etenim inde vſque ab orbe condito: nonnulli ab imperio quopiam illuſtri ac memorabili, Perſarum, Græcorum, Romanorum, aut alius gẽtis cuiuſpiam videlicet exordium duxerunt, ſinguli opus ſuum ad finem & ſcopum animo deſtinatum accommodantes. Quam viam in hac rerum geſtarum commemoratione nos ſimiliter tenere omnino decreuimus: quandoquidem prima illa naſcentis mundi ſæcula nec à paucis, & ſæpe tractata ſunt, de quibus perſcribere haud eſt animus. Iam, qui regum Imperatorumque hiſtorias ad poſteros monumentis euulgarunt, eorum plerique opinionum diſſenſione in diuerſa abierunt, mutationes regionum atque vrbium, præliorum contentiones, ſeruitutes, victorias, pugnas infœlices, & quæcunque ſimilia confuderunt. Et magna ineſt profectò in rebus Principum varietas, quam nec ipſi fortaſſe qui gerunt ſatis cognitam perſpectamque habent: nedum vt eas perquirentibus facilè ſit veri notitia ad liquidum potiri: qui quæ communi fama feruntur ac prædicantur, ea ſolùm coguntur ad ſcribendum ſumere, niſi malè de veritate meruiſſe videri velint: vt qui nummos circum-

circumcidunt, aut adulterinos cudunt. Nec quenquam vel ad gratiam, vel ad inuidiam, vel ad odium, vel ad amicitiam ſcribere oportet: ſed res ipſas tantummodò exponere, ea mente, vt ne obliuione (quam longinquitas temporis inducere conſueuit) deleantur: & vt hiſtoriam tanquam viuam & animatam, loquentemq́ue linguam, & citharam dulci ſtrepitu innumerabilium annorum ſpatia penetrantem relinquat. Ad hunc modum ego quoque Georgius Phranzes, & Proroueſtiarius, & Gregorius cognominatus (vbi ad monachos me aggregaui) iſta conſcripſi de iis, quæ memoria mea acciderunt, & de nõnullis calamitatibus ſpeciatim, quæ partim antè partim poſt ſubactã Conſtantinopolim nos exercuerũt. Ac primùm quidem de occaſionibus, & cauſsis imperij Palæologorum ab initio narrationem contexam, dicamq́ue quot, & qui, quæúe ex ea domo, quam penes hucuſque ſceptra fuerunt, Deſpotæ, ac Deſpœnæ extiterint: & de bello quod in Peloponneſo inter fratres Deſpotas, Demetrium, inquam, & Thomam conflatum eſt. Alia inſuper non parui momenti, & memoratu egregia non ſilebo.

LIBER PRIMVS,

SEX IMPERATORES PALÆOLOGOS COMPLECTENS.

I. *MICHAELEM.*	IV. *ANDRONICVM IVN.*
II. *ANDONICVM SEN.*	V. *IOANNEM.*
III. *MICHAELEM F.*	VI. *MANVELEM.*

Summa libri.

MICHAELIS *Palæologi genus, laus, accuſatio de tyrannide, quam arripere moliatur. Defenſionem aduerſarij reiiciunt, litem perdunt, Michaëli dignitas redditur. Sultano Iconienſi ſalutem ſuam credit, ab eo Hypoſtrategus dicitur. Scythæ Chriſtianorum manum perterriti fugiunt. Palæologus humaniſſimè ab Imp. reuocatur, & tractatur. Mors Imp. Tutoris filij Arſenius Patriarcha, & Muzalo Protoueſtiarius: atq; huius ob inuidiam miſera cædes. Palæologus pro eo imperij rectionem capeſſit, largitiones facit, & viam inuadendo imperio paulatim ſibi munit. Deſpota, mox Imperator appellatur. Arſenij mutabilitas. Peloponneſi Princeps tres vrbes libertatis recuperandæ donat. Byzantiũ Græci à Latinis, fauente fortuna recipiunt. Alexius Cæſar vindex, exquiſitiſſimis honoribus decoratur. Palæologus fortuna ſecunda ebrius, creditum ſibi pupillum, Laſcaris filium, & deſignatũ Imp. luminibus exuit. Patriarchæ dolor, queſtus, lacryma, vindicta in auctores ſceleris. In monaſterium ſe abdit. Michaëlis ad Papam legatio de Eccleſiarum conſenſione. In tria capita cõuenitur. Refractarij grauiter puniuntur. A Francis Byzãtij fruſtra laceſſuntur. Inſulæ receptæ. Pro Arſenio Germanus Patriarcha conſecratur, quem excipit Ioſephus, & hunc Beccus. In Aſia res Romana peſſum it. Filij & filia Palæologi, obitus, ſepulchrum. Andronici ſucceſſoris de Eccleſia tranquillanda, & emendanda ſollicitudõ. Epiſcopi honoribus ſpoliantur, milites donatiua accipiunt. Andronici in Ioannem Laſcarim cæcatum mira humanitas, & benignitas. Cur in Orientem proceſſerit. Conſtãtinum fratrem, vt inſidiatorem imperij cum conſpiratis cuſtodiæ tradit. Liberi Andronici è binis vxoribus. Turcarũ per Aſiam, & Cherroneſum incurſiones & latrocinia. Duorum Catelanorum in Romanis vexandis atrocitas. Rogerij & comitũ in Thracia cædes. Latinorum à Romanis defectio. Michaëlis And. F. & collegæ conflictus infauſtus. Diſcordia inter duces bo-*

tes hoſtium. Secundus & tertius Michaëlis cõflictus. Athanaſius Patriarchatu abit, eumq́; rurſus init. Terræ tremor inuſitatus. Triremium neglectus malè euenit. Michaëlis liberi. Manuel minor filius, & pater ipſe qua occaſione perierint. Cur Andronicus nepos auo bellum fecerit. Theodori Marchionis erga partẽ impietas. Oſmanes occaſione ad fines prolatandos vtitur. Conſtantinopolis ab Andronico nepote occupatur. Ad Nicæam Romanorum cum Turcis congreſſus. Imperatoris vulnus. Romani fugiunt. Nicæa concedit in poteſtatem. Vrbes & populi, quos ſubegerit Imp. Monſtrũ quoddam. Barlaami monachi Calabri dogma, & cum eo diſputationes. Imperatoris vxores, liberi, mores, elogium. Cantacuzeni dominatio. Diuerſæ populi, & nobilitatis voluntates. Orchanes Ioannem armis adiuuat. Depulſus imperio Cantacuzenus, exercitum nouum in generum cõijcit. Epiſtola dehortatoria Ioannis ad eundem nihil impetrat. Amurates per cauſſam auxilij ſibimet in Thracia cõplura ſubigit. Cantacuzenus vitam ingreditur monaſticam. Filij quatuor Ioannis. Ex his Manuel ab Amurate quàm benignè acceptus & dimiſſus. Amurates, & Ioannes filios ob regnum affectatum puniunt. In ſocios ipſorum adoleſcentes, & patres eorũdem ſæuitur. Ioannis in Italiam, & Franciam pro ſubſidio inanis profectio. Æs alienum patris Manuel filius diſſoluit: ob id repudiato Andronico Imperator creatur, Andronicus Baiazetis Ameræ opibus vrbem obtinet. Manuel eodem Baiazeto nauante operam, denuò fit Imp. Baiazetis in ipſum, alioſq́; principes comminatio. Sigiſmundi Imp. ad Baiazetem propter Bulgariam legatio. Ad Nicopolim à noſtris accepta clades. Byzãtium diu obſidetur. Ioannes Andronici F. apud Baiazetem delatus, ad patruum ſe clam proripit. Manuel in Italiam, & Franciam opem rogatum venit, & ſpe fruſtratus, Byzantium remeat. In Peloponneſum Baiazetis expeditio. Theodorus Deſpota Spartæ principatum Rhodiis equitibus vendit: in quem poſtea ipſe per Epiſcopum ſub conditione reſtituitur. Obſidionem Conſtantinopolis Baiazetes ſoluit; ad Tamberlanem excipiendum ſe in Aſia comparat. Quando natus ſit ipſe Protoueſtiarius. Vnde & quouſq; narrationẽ perducat. Tamberlanes, item Scythæ, & Maſſagetæ gentes deſcribuntur. De origine domus Oſmanicæ narratio duplex, deinde de Ertucule, Oſmane, Orchane, & aliis ordine 7. Turcarũ Principibus. Creta ab Agarenis infeſſa, à Romanis recepta, à Venetis obtenta. Eius deſcriptio. Achaps è Creta Saracenus inſulas diripit, quẽ Nicetas patricius compeſcit. Nicephoro duce Romano inſula recuperatur. Imperij inter Latinos diſtributio. Iſthmi lõgitudo & latitudo. Coronatio, & nuptiæ Ioãnis, filij Manuelis. Eiuſdem Manuelis conſtantia in fide hoſti data. Mors Ameræ. Deliberatio de Muſtapha occidenti præficiendo, à quo Baiazetes Beglerbegus occiditur: ipſum viciſſim Amurates comprehenſum interficit. Eiuſdem in Romanos propter Muſtapham furor. Conſtantinopolim fruſtra obſidet. Morbus Imperatoris. Iſthmus capitur. Thomas Palæologus è Pelopõneſo in Hungariam fugit, eodem tranſit Ioãnes Imperator. Littera de eius fœlici reditu Conſtantinopolim. Manuelis ad plures commigratio, anni vitæ & imperij. Quamobrem à Ioanne Imp. vxor Sophia domum in Italiam refugerit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT I.

Alexij Comneni filia neptisq́ nuptiæ. Michaëlis Palæologi genus, virtus, gratia. Reus maieſtatis, factum iuratus inficiatur. Probandæ innocentiæ ferrum ignitum, & prunas poſtulat. Recuſantur vt crudelia. More Romano interrogari petit.

ALEXIVS Angelus Comnenus Imp. qui fratrem Iſaacium luminibus orbauit, tyrannidemque inuaſit, & per quem Romanum imperium ab Italis tot tantiſque cladibus affectum atque afflictum eſt, nulla virili ſuſcepta ſobole, filias duas generauit: quarum natu grandiorem, Irenen vocabulo, purpurea induere ſandalia iuſsit, quòd illam, & cui deſponderetur, ſucceſſores & hæredes poſt obitum ſuum fore conſtituiſſet. Quam cum Alexio Palæologo in matrimonij communionē dediſſet, mox eundem ad deſpotatus honorem extulit. Et tenuiſſet is imperij gubernacula procul dubio, ſocerumque excepiſſet, niſi eum præmatura mors de medio prius abſtuliſſet. Hic vnicam tantum, & fœmineam ſtirpem moriens reliquit: eam viro tempeſtiuam, Irene mater Andronico Palæologo coniugauit (quem poſtea Theodorus Laſcaris Auguſtus, qui iuniorem Alexij Auguſti natam duxerat, Magni Domeſtici dignitate cohoneſtauit) ex qua ille ſuſtulit filios tres, Michaëlem Comnenum (*quod nomen cæteri quoq; Palæologi deinceps propter maternam originem aſſumpſerunt*) Conſtantinum & Ioannem, qui omnes ab vtroq; parente erant *διπλοπαλαιολόγοι, dupliciter Palæologi.* Hinc igitur tam clari generis ſui primordium ſortiti ſunt. Poſtquam Michaëli primogenito Andronici matura ætas adoleuit, inter proceres aulicos ſupra alios hilaritudine in vultu, iucunditate in congreſsionibus, elegantia in moribus, liberalitate in largiendo excelluit. Propter huiuſcemodi virtutes, & Gratias diligebatur à multis, & benè illi cupiebant, trahebanturque eius facilitate duces, centuriones, plebeij, & optimates magno numero. Quæ res eum in ſuſpicionem captati imperij, cui per id tempus Theodorus Laſcaris iunior præſidebat, per calumniam vocauit. Qui porrò Comneno ſic obtrectabant, amici eius numerabantur: quo factum eſt, vt Imperator quæſtionem in caput ipſius decerneret: ei quæſtioni Arſenius Archiepiſcopus ſiue Patriarcha, cuius tum apud Imperatorem plurimum valebat auctoritas, nec non alij quidam honorati viri iudices præerāt. Adductus in iudicium Michaël multa interrogatur, multa audit, &

tacet:

tacet: quem tandem Epiſcopus his vocibus compellat. Homo nobilis, & nobilibus oriunde, an tu maleficiorum compertis iſtam veniam concedi exiſtimas, vt taceant, ac ſuper patratis nec verbum edant? Age, vir honoratiſsime, interroganti reſponde, & veritatem enuntia. Quinam tecum conſpirârunt, tibique conſilij iſtius conſcij, approbatores, & conſuaſores fuerunt? Dic quod res eſt. Ita me Chriſtus ſeruator meus amet, illi ſoli ex legibus pœnas dabunt: tu ab omni ſupplicio immunis ac liber abibis. Tum Michaël hunc in modum ſuſcipit. Equidem antea tibi dixi, quod nunc itero, iſtuc me nunquam cogitaſſe, nec tale facinus menti meæ aliquando collibuiſſe: nec quenquam ſeu modicum, ſeu magnum quippiam in hoc negotio mecum communicaſſe, nec cômunicet opto in ſæcula ſempiterna. Teſtes inuoco Deum Opt. Max. omneſque angelos, qui eum inaſpectabili modo circumſiſtunt. Quod ſi criminatores mei aures Imperatoris mendaciis aduerſum me famulum eius confictis onerarunt, nec mihi inficianti fides habetur, non habeo præterea quod dicam: nec eſt alius, quem innocentiæ meæ teſtem implorem. Quod ſi hoc non eſt ſatis, obſecro te, Domine, hoc mihi da, ferrum in camini flammas coniectum, & etiam atque etiam vehementerq; candens manibus complectar, prunaſque in ſinum immittam, ſperans, Deum, qui tres pueros in camino ignis liberauit, & oculum illum omnia contuentem, ſemperque vigilem, *qui ſcrutatur corda & renes*, quique nouit, nec cogitaſſe, nec concepiſſe me, de quibus interrogor, illæſum, ſi ei placuerit, ab aduſtione ſeruaturum. Occurrit Epiſcopus, Romanis, & ſapientibus Græcis nec in lege, nec in more poſitum eſt, ad reos, præſertimque nobiles, vt tu es, interrogandos tormenta adhibere: quia mos barbaricus, nefaſtus, planeque ethnicus. Hic Comnenus, quoniam, ſancte Domine, Romani iſtuc quod volui nec legibus, nec moribus in vſu habent, vt affirmas: ſed barbari, & ethnici duntaxat, & ego Chriſti munere humilis Romanus ſum, ſi vobis ita complacitum eſt, me ſecundùm leges, & mores Romanos explorate examinateque. Ac ſiquidem pœnam legitimè videbor commeritus, nullam cauſſam dico, quin ea mulcter. Sin autem, nec me damnatore, & quàm iniquè, ac præter rationem, ex inuidia nimirum & æmulatione à calumniatoribus oppugner cognoſcite.

* * *

F CAPVT

CAPVT II.

Vanitas accuſatorum deprehenditur, quam Michaël dato ſacramento cōuellit. Dignitatem cum auctario recuperat. E Bithynia propter maleuolorum obtrectationes, & metum Imperatoris ad Sultanum Iconienſem perfugit: à quo beneuolè exceptus, Chriſtianis militibus præficitur: quorum impreſſione perculſi Scythæ, fugam capeſſunt. Ab Imp. reuocatus, honoratur, viciſſimq; fidelitatem concepto iureiurando ſpondet.

HIs auditis, Epiſcopus ad Imperatorem cuncta refert. Accuſatores denuò inſtare, & aliunde idem crimen intendere. Cæterùm veritatem proloqui non ſunt viſi, & inanis, atque commentitia apparuit accuſatio: tametſi poſtmodum oblata occaſione Michael talis compertus eſt. Veruntamen Imperator mandauit, vti has meras eſſe calumnias, & nunquā ſe imperium voluiſſe inuadere (quod ſycophantæ aſſeuerabant) adiuraret. Quo facto, eum & condemnatione, & ſuſpicione omni liberat, priſtiniſque honoribus reſtituit, ac mutata ſententia, Nicææ præfecturam in illum confert. In Bithynia non ita diu moratus, ad Sultanum Iconij aufugit. Fugit autem, quòd videret ac ſciret, non paucos quotidiè multas & multimodas contra ſe technas, machinaſque apud Imperatorem ex inuidentia ſtruere, & aures eius ſuſurrationibus multis, ac ſermonibus maleuolētiſsimis opplere: & quo pacto ſuppliciis dederetur, perpetuò cum animis voluere. Quamobrem nullam partem quietis capere poterat, mœſtiſque cogitationibus opprimebatur, quod præcipitem Imperatoris furorem, ſeueritatemque & inclementiam, citra vllam manſuetudinis, & miſericordiæ ſpem magnoperè timeret ac formidaret: ſiquidem inimici criminationes, & machinationes ſuas ad ſummum faſtigium perduxerant, & pectus Imperatoris penitus occuparant. Quare antequam funeſta pateretur, fuga ſaluti ſuæ prouidendum conſtituit. Iconium vt venit, Sultanum copias contra Scythas, à quibus ei arma inferebantur, ſtudioſè comparantem offendit. A quo magna lætitiæ ſignificatione acceptus, & quem centuriauerat è Chriſtianis exercitui (iàm pridem enim Romani quidam ei ſeruiebant) Hypoſtrategus, ſeu minor dux, ſeu ſubimperator præpoſitus eſt: iuſsitque Sultanus, vti Romanum ac peregrinum habitum geſtarent, quò hoſtibus terrorem

terrorem incuterent: arbitraturis ſcilicet, recentia auxilia ſubmiſſa fuiſſe: nec aliter contigit. Videntes enim Scythæ, eos concitato gradu (quod non putabant) contrà venire, in fugam præcipitem ſe tradiderunt. Iconij resita habuit. Nicæni de fuga Palæologi Imperatorem per litteras certiorem faciunt, ex qua ille triſtitia non mediocri tactus, & animo nimium quantum perturbatus, breui tempore intermiſſo, eũdem per epiſtolam ad reditum inuitat, ſummam ei charitatem, omnia tuta, addita ſacramenti religione promittit. Hoc tandem modo Romana tellus Palæologum Comnenum redacquirit, qui æquè vt prius, horrendo ſacramento confirmat, in fide Imp. & obedientia ſemper manſurum, nec imperij arripiẽdi voluntatem habiturum, quandiu communi ſpiritu frueretur: ſed beneuolentiam & amorem non vulgarem cum ipſi, tum eius filio Ioanni, cæteriſq́ue ſucceſſoribus præſtiturum. Hinc rurſus eum Imperator Magnum Contoſtaulum renuntiat, quo honore etiam antea fungebatur.

CAPVT III.

Theodorus Imp. moriens, Arſenium Patriarcham, & Muzalonem Protoueſtiarium filio, & imperiò curatores præficit. Hic nobilitati inuidioſus, in ipſo templo inter iuſta auguſtalia trucidatur. Arſenius Michaëlem Palæologum ſibi collegam aſciſcit. Qui ad imperium paulatim prorepit, & Deſpota legitur.

HIs curis diſtentus Imperator, morbo correptus grauiſſimo naturæ concedit, cum paulò ante mortem monachi habitum induiſſet, Procuratoreſq́ue, & Adminiſtratores rerum imperialium Arſenium Patriarcham, & Georgium Muzalonem Protoueſtiarium iuſsiſſet, quoad filius Ioannes (qui tum annum non plus ſextum agebat) ex ephebis exceſſiſſet. Patriarcha optimates ſiue proceres conuentu indicto alloquitur: omnes qua deceat ſide ac ſtudio in filium Imperatoris ſe futuros, & Muzaloni parituros iurant. Paucis diebus elapſis, quidam nobilitate & magiſtratuum honoribus illuſtres, Muzalonis fœlicitati inuidentes, res nouas inceptant. Dies ab obitu Imp. nonus illuxerat, cum quantum erat nobilium matronarum in Soſandrium monaſterium, vbi corpus eius compoſitum iacebat, ad defuncti memoriam ſollemni luctu cohoneſtandam confluit. Primores, ac plebeij

ſacris interſunt. Cumque adhuc liturgiæ, ſeu miſſæ ſacrificio daretur opera, ſtringuntur enſes, & Muzalo, licet ad ſanctam diuinamque menſam confugeret, crudeliter perimitur. Matronæ, & reliquus populus deſertis ſacris piacularibus trepidè ſe foras eiiciunt: ſtrepitus ac tumultus ingens cietur. Prô, heri primum ſacramentis, & dirisſimis execrationibus ſe deuouebant: hodie eas nec pili faciunt. O Chriſte rex, miſericordiam, & patientiam tuam. Patriarcha ſolus relictus, nec ad tantam gubernationem ab vſu rerum, & prudentia ſatis inſtructus, curis ac ſollicitudinibus inſolitis æſtuabat, ipſiuſque pueri, & ſummæ reipub. pericula ſecum reputans, affligebatur, angebatur, & mente irrequieta circumſpiciebat, quis potiſsimùm è principibus nauim cum vectoribus in tot tantiſq; fluctibus, & mari ſic tempeſtuoſo ſine aliqua offenſione, demerſioneq; moderari ac regere poſſet. Occurrit Michaël Comnenus, de quo diximus, cuius ope ſe adiutum iri confidebat. Et erat is domo nobilis, & vulgò conſpicuus, famaq; apud omnes inclytus, atq; vt ſuprà docuimus, apud plurimos gratioſus. Nec ab eius amore Patriarcha abhorrebat: verũ, ſi nõ amplius, at certè non minus hominẽ quam alius quiſquã complectebatur: cui ſoli claues fiſci imperatorij credebat: &, ſi quãdo militi ſoluẽda eſſent ſtipendia, aut alioqui ob communem neceſsitatem impendenda pecunia, ab ipſo exigebatur. Qua ratione ad meditata quondam inpoſterum perficienda, & finem iam pridẽ rumore iactatis celeriter imponendũ opportunitatem nactus eſt oportuniſsimã. Adeptus enim tantæ pecuniæ tractandæ libertatẽ, eam in nobiles, & militum greges profundebat: nec non in eos, quorum linguæ plebẽ demulcere, atq; impellere facilè poterant. Per ſe quoq; intelligentia, & experientia rerum cuiuſquémodi ad imperium, populoſq; regẽdos idoneus erat, & in dicendo pollebat maximè. Quid multa? omnium pũcta ferebat. Quocirca & Patriarcha eius amore incẽſus, ſententiam ſuam ad vniuerſorum ſuffragationes adſcripſit: nempe, vti Michaël Palæologus imperij procurandi auctoritatem omnem haberet, donec Imperatoris filius togã virilem ſumpſiſſet. Ex hoc gradu Michaël ad imperij culmen aſcẽdit. Secundùm dies aliquot rurſum aliam ingrediuntur viam, qui eum ad regni ſpeculam extollere nitebantur. Nam collatis in concilio iudiciis, non inter ſe modò, ſed in compitis quoq; palam dictitabant, non decere, nec æquitati conſentaneum videri, eum qui ſuis humeris totã imperij molem ſuſtentaret, multarumq; gentium legationes audiret, non etiam dignitatẽ imperatoriæ proximã obtinere: id quòd primùm ad amplitudinem Romanorum, deinde ad acta cum exteris gentibus cõfirmanda pertineret.

ſineret. Hanc ob cauſſam, & ſimulatam ab ipſo beneuolentiam, populo, Patriarcha, & infœlici præterea hærede approbantibus, Deſpotæ dignitate inſignitur.

CAPVT IV.

Michaël Auguſtus ſalutatur. Arſenius Patriarcha eum, & ſalutatores anathemate à ſe percuſſos abſoluit, iuſiurandum adigit, ſuis manibus eidem coronam imponit, tempus imperij definit. De Aetolis, & Epirotis victoria. Peloponneſi Princeps libertatem tribus vrbibus redimit. Quantum ea Romanis commodarint. Conſtantinopolis per cuniculum inducto milite, cum cædibus incendiiſq́; Latinis eripitur.

PER ea tempora imperij domicilium Niceæ in Bithynia erat, ibidemque Patriarcha degebat, propterea quod regina vrbium in Italorum, ſiue Latinorum dominatu eſſet. Poſt ſpatium haud ita longum cuiusque generis malorum fabricatores & architecti, cum aliis quibuſdam auctoritate, nobilitate, & nominis ſplendore excellentibus, Michaëlem in clypeum ſublatum Imperatorem declarãt. Iam iniqua declaratione comperta Arſenius Patriarcha gladium præacutum, vt ita dixerim, ſibi in præcordiis defigi ſentit, & tam appellatum Imperatorem, quam appellatores à piorum communione carmine horrifico ſecludit, vt qui perfidioſè & ſceleratè in alienum imperium irruiſſent. Poſtmodum re apud ſe deliberata, & cum proceribus nonnullis, Eccleſiaſticis profaniſque communicata, conſultius fore decernit, ſacroſanctum eos iuramentum poſcere: neque inſidioſè manus violentas puero allaturos: neque de imperio illi eripiendo quidquam ſecum agitaturos: itaque factum eſt. Nondum menſis totus exierat, cum ipſemet Patriarcha ſacrorum ciuiliumque primorum conſenſu impulſus, ſuis manibus diademate imperiali Michaëlem exornat. Nec tamen poteſtatem illi perennem largitur: ſed quoniam neceſsitas ita flagitaret, eo vſque, dum hæres & ſucceſſor legitimus ætatem maturiorem contigiſſet. Tum denique ſolio, & omnibus inſignibus imperatoriis ſe abdicaret. Ea res ſanctiore quam antea iureiurando firmatur. Compos iam imperij, Aetolos, & Epirotas bello magno domuit, Deſpotamque cum duobus eius generis, * ac Peloponneſi & Achaiæ Principe in poteſtatẽ adduxit. Vi & virtute Romanis con-

 ſtitit

ſtitit victoria, feceruntque captiuos multos, in quibus Peloponneſi & Achaiæ Princeps redimendæ libertatis Romanorum Imperatori donauit Peloponneſi vrbes munitiſsimas tres, Monembaſiam, Leuctrum ſiue Mainam (quæ antiquitus Tænarium, à Tænaria vicino promontorio dicebatur)& Spartam Laconiæ caput. Sic Romani Peloponneſo rurſus pedem intulerunt, vrbiumq; nominatarum commoditate vſi, vniuerſam inſulam receperunt: niſi quod modica pars ariſtocratiæ Venetorum remanſit. Alia inſuper victoria, eaq; magna, præclara, & omnibus ſæculis toto terrarum orbe memoranda ei obtigit. Alexium enim Cæſarem, cognomento Strategopulum, qui externam Romanis victoriam, & triumphum pepererat, Aetoliæque & Epiri Deſpotam Michaëlem perfidioſum, cum generis eius ſubegerat, vti ſuprà meminimus, denuò mittens Imperator, partē quandam copiarum illi tradit, Bithynos equites circiter octingentos, & globum peditum. Cæſar noctu cum copiolis ſuis Byzantium propius acceſſurus, in ſenem quendam forte incidit, quem interceptum milites ei ſiſtunt. Cui Cæſar, vnde venis? aut quo pergis? Et grandæuus, ex vrbe venio. Falſum narras, inquit Cæſar: nox enim cum ſit, quo pacto mœnibus es egreſſus? Hic ſenex, cuniculus eſt vetus per domum meam, portæ contiguam, præter me nemini, at mihi iam pridem cognitus, per quem quoties libet, nullo impedimento egredior ingrediorque. Hoc intellecto Cęſar gauiſus, ſeni munera multa daturum recipit, ſi locum ſibi demōſtret. Demonſtrat, quinquaginta ingreſsi, vigiles occidunt: porta effracta reliquis aditum patefaciunt. Cæſar ignem ædibus iniici iubet. Illico locis multis furit æſtus ad auras, & Aquilone adiuuante, flammæ vrbem latè populantur, militeſque lætis clamoribus VICTORIA ROMANIS ingeminant. Latini repentino tumultu exciti, hoſtibus & incendio conſpectis, mirificè conſternantur: plerique nudi è cubilibus ſe corripiunt. Inertia corpora paſsim ſternuntur: Romana res citra difficultatem fit ſuperior. Tali modo vrbs ampla illa, & vrbium imperatrix, auxilio Dei omnipotentis, & Cæſaris peritia, ſollertiaque militari ab Italorum Latinorumue manibus vindicata, ad Romanos tandem, poſt annorum nouem & quinquaginta, menſium trium, dierum quatuor interuallum rediit.

CAPVT

CAPVT V.

Admiratio & lætitia Imperatoris de recepta Conſtantinopoli. Aguntur Deo gratiæ. Cæſar dux immortali afficitur gloria. Palæologus Imp. ſpreto iureiurãdo, & ſuperbia ex ſucceſſibus turgidus, puerum Imperatorem pupillum curat excæcari. Patriarchæ ob id dolor, & lamentatio; in reos Eccleſiaſtica animaduerſio: in monaſterium ſeceſſio.

ALLATI de tam nobili victoria Nicæam ad Imperatorem nuntij, fide ob admirationem caruerunt. Quo pacto enim cum perexigua manu Cæſar talis, ac tantę vrbis potens euaderet? Sed poſtquam nuntius alter, etiam cum literis à Cæſare ipſo conſcriptis ſuperuenit, iis viſis dubitationem ab ſe amouit, Deoque gratias egit, & Patriarcha, totoque ſenatu aſſentientibus agi præcepit, propter victoriam adeo admirabilem, & facta Cæſaris ingentia, quibus Romanum imperium amplificaſſet. Quin etiam Imperator, omnes prouinciæ, Patriarcha, vniuerſa Eccleſia in ore habebant, & cœlo laudibus æquabant Cęſarem: in diuinis præterea, ac ſacris liturgiis, in omnibus item ritibus, & officio ſanctarum Eccleſiarum clara voce eius mentio fiebat. Inſuper ornamenta, ſiue inſignia Cæſaris geſtabat quotidie, quauis hora & loco, donec vita ſuppeteret. Ad hæc triumphos illi eximios inſtituebant, ſicut huiuſcemodi victoribus inſtituere mos eſt. Poſt hæc tam fortunata victoria inflatus Imperator, & tum optimatum quorundam, tum plurimorum ciuium erga ſe propenſionem, fidem, & charitatem non ignorans, ac ſpiritus tollens, nec venerandorum, terribiliumque Sacramentorum, quę coram Chriſti tribunali ediderat, rationem ducens, ſucceſſorem patris ſui & hæredem imperij Ioannem Laſcarim miſerabiliter viſu ſpoliat, atque ita omni ſuſpicione metuque vacans, imperium ſibi conſtituit. Patriarcha vbi infœlicis excæcationem hæredis didicit, manibus pectus plangere, & cor (vt ſic loquar) gladio ſauciari, terræ ac cœlo ſceleſtum facinus conqueri, & elementa ipſa ad vlciſcendum inuocare, gemitus & lachrymas fundere, barbam vellere radicitus, & ſaxo aſpero pectus ac genua pulſare, caput demittere, & lugubriter exclamare, ô ſol horreſce, ô tellus ingemiſce, & concuſſa atrociſsimum crimen, inſidias, ſæuitiam immanitatemque deteſtare. Quia verò aliud non poterat, ipſum Imperatorem, conſcios, & adminiſtros anathemate inſolubili conſtringit,

Digitized by Google

git, ac throno Eccleſiæ relicto, in aſceterium ab ſe ædificatum ſeceſſit. Hoc maximè modo imperium ad Michaëlem ex Palæologis Imperatoribus primum peruenit, quod vtinam ne vnquam perueniſſet.

CAPVT VI.

Legatio ad Papam de redintegranda concordia Eccleſiarum. Capita concordia tria. Eccleſiaſtici ſeditionem commouent. Imperator in contumaces animaduertit. Francorum aduerſum Byzantios conatus irriti. Inſulas aliquot Latini amittunt. Succeſſio Patriarcharum. In Paphlagonia malè pugnatur. Turca Romanas prouincias depopulantur, & in ſatrapias diſpertiunt. Liberi Palæologi mares & fœmina, mors, ætas, imperij ſpatium, ſepultura.

MICHAEL Auguſtus in vrbem poſtliminio recuperatam ingreſſus, audiens regem Balduinum in Franciam fugiſſe, & cum Carolo rege Francorum, aliiſque Principibus per ciuitates fœdus pepigiſſe, vbi eorum armis terreſtribus ac maritimis reſtitueretur, & vrbis vaſtitatem ruinaſque contemplans, cum quid ageret non videret, ad Alexandrum IV. Pontificem ſuper Eccleſiarum pacificatione Legatos ire iuſsit, modò is Caroli expeditionem impediret. Pontifex legationem benignè admiſit, & quod peteretur, facturum ſpopondit. Concordia capitibus tribus circumſcripta ac definita eſt. Primum fuit, vt in ſacris hymnodiis Papa cum quatuor Patriarchis nominaretur. Alterum, vt integrum eſſet, Romam, tanquam maius tribunal appellare. Poſtremum, vt Papæ in omnibus concederetur principatus. Sed quoniam ſuper hoc nouo incepto ſacrum Eccleſiæ collegium celatum fuerat, non quieuit, populumque concitauit, vt magna inde ſeditio exiſteret, & turbarum fluctus altiſsimi exſurgerent. Imperator ſe tueri ac dicere, nihil ſtudio nouitatis inducendæ, ſed adminiſtratoria quadam prouidentia facta omnia. Præcauendas enim eſſe impendentes calamitates. In hanc ſententiam plura locutus, cum alios ſedaſſet, alios non item, vim adhibuit, multoſque flagris ſubiecit: alios alia via afflixit: non paucos exilio multauit. Hæc omnia moliens, nullum operæ pretium efficiebat, nec res fœliciter ibat. Nihilominus, cum Carolus, & Balduinus amplum exercitum contra imperium Romanum adduxiſſent, & conſertæ manus eſſent, inexpugna-

bilis noſtra virtus Latinos re infecta, & cum damno atque ignominia domum remiſit: quódque à Dauide dictum eſt diuinitus, verum apparuit, *maledictus omnis qui confidit in homine.* Mari quoque Romanæ naues Caroli claſſem diſsiparunt. Poſt egreſſus Imper. etiam Aegæi maris inſulas leui oppugnatione in priſtinum vindicauit, puta Rhodum, Coum, Chium, Lemnum, & quæcunque demum Latini antea occupârant. In Arſenij porrò locum, qui ſedem reliquerat, Germanus Archiepiſcopus Adrianopolis eſt ſurrogatus. Rurſum Germanus auditione accipiens, ſe maledictis conſcindi, vt qui Arſenio etiamnum viuo thronum eius inuolaſſet, eum volentibus reliquit. Succeſsit Ioſephus, qui præfuit annos tredecim. Dein Becus, magnæ Eccleſiæ Chartophylax. Regnante hoc Imperatore, propter bella in Europa cum Latinis, calamitatum imperij Romani in Aſia à Turcis iacta ſunt fundamenta. Nam in Paphlagonia labefactata res ſummopere. Fugam hoſtes ſimularunt non ſemel, vt aciem Romanam perturbatam diſtractamque adorirentur: ſed plurimis ſuarum partium amiſsis, partim captis, tandem continenter fugam dederunt. Quos dum Romani vltra flumen perſequuntur, in improuiſas inſidias, curſu & æſtu anhelantes, & in recentes atque integros fatigati incurrunt. Vnde hinc numeroſo exercitu, inde flumine intercluſi, paucis demptis, nulla re memorabili geſta, ad vnum occubuerunt. Turcæ velut foribus iam apertis ſecuri, ac nemine prohibente, Romanas prouincias vſq; ad amnem prædabundi percurſant, & quantum terrarum ceperant, à mari Pontico, & Galatia, vſque ad mare Lycium, & Carium, & Eurymedonta fluuium, in ſatrapias diuidunt. Hoc bellum euerſi poſtea imperij Romani initium, cauſſa & occaſio fuit. Imperator feſſus tantis malis, ripas fluminis frequentibus oppidis communiuit, ne ipſa quoque Bithynia Turcæ potirentur. Procreauit autem filios duos, Andronicum Imperatorem, & Conſtantinum Porphyrogennetam: filias tres, Irenen, Eudociam, & Annam. Cum ad bellum Theſſalicum proficiſcens, in locum quendam Pachomium inter, & Allagem veniſſet, dolor eum cordis arripuit acerrimus, ibidemque biduo poſt animam exhalauit, anno ab orbe condito 6791. indictione XIV. [*vt quidem Græci numerant. Vt autem Latini 5265. anno poſt partum Virginis 1283.*] ætatis octauo ſupra quinquageſimum, imperij tertio & viceſimo. Filius autem & Auguſtus Andronicus, qui tum præſens aderat, conſueta Imperatoribus ſepultura vſque adeo patrem non decorauit, vt ne plebeia quidem, & inopum dignari voluerit. Tantùm paucis quibuſdam mandauit, vti noctu

G procul

Digitized by Google

procul à caſtris cadauer elatum multa terra obruerent, ne auguſtale corpus à beſtiis dilaniaretur. Cauſſa fuit, quòd ſinceram (imò ſchiſmaticam) Eccleſiæ doctrinam deſeruiſſet, id quod eum feciſſe demonſtrauimus.

CAPVT VII.

Turba, Andronico ineunte. Ad ſtatum Eccleſiæ in meliorem formam redigendam incumbit. Beco exauctorato, Athanaſius patriarchatum capeſſit. Epiſcopi à Michaële ſtantes, dignitate multantur. Andronicus Ioannem Laſcarim luminibus orbum viſit, & conſolatur. In orientem pergit. Fratrem tyrannidis ſuſpectum, cum ſodalitio in vincula contradit. Progenies Andronici. Mores Irenæ Auguſtæ, ambitioſæ fœminæ.

POSTEAQVAM deinceps Andronicus filius patrem in imperio eſt ſecutus, tumultus non vulgaris omnia permiſcuit, & res ad nouitatem, defectionem, rebellionem ſpectare ſunt viſæ. Ipſe verò, vt vir intelligens, futurique proſpiciens, fluctus illos, & offenſiones prudenter temperabat, omnia Epiſcoporum voluntate metiens. Ac primùm quidem Eccleſiæ corrigendæ, & componendæ prouidentiam laboremque adhibuit (patre enim viuo cogitationes ſuas minimè aperiebat) & imperatoria decreta, edictaque circummittebantur, quibus iſta correctio, & diſciplina præſcribebatur: quique ob eiuſdem Eccleſiæ ſtudium exilio multati fuerant, reuocari iubebantur. Becum Patriarcham mox ſede ſua depulſum, monachus quidam, Athanaſius nomine excepit. Hic à puero vitam coluerat aſceticam in Ganis montibus, è Peloponneſo oriundus, patria Andruſa, cuius epiſcopatum auctoritate Imp. & ſuffragio ſynodi gerebat, ac Monembaſiæ metropoli ſuberat. Poſt exauctorationem verò, & relegationem Beci, omnes Epiſcopi, qui cum Imperatore demortuo, & Patriarcha communicauerant, loco ſuo cum dedecore moti ſunt. Alia item mali exempli, & lamentis proſequēda in Eccleſia ab iis deſignata ſunt, penes quos tū epiſcopatus honores erant. Hoc officio perfunctus Andronicus, militum in tuenda repub. feruorem ſedulitatemque pro conſuetudine libens remuneratus eſt. Inde ſubditos omnes lætitia perfuſit. Cum porrò in vrbem veniens, recordatus eſſet facinoris, quod pater in adoleſcentem Ioannem Laſcarim (cui potius imperium debebatur)

Digitized by Google

tur) perpetraſſet, conſcientia ſtimulatus, moderationemque virtutibus reliquis anteponens, ad eum, qui ipſius cauſſa oculos perdiderat, in oppidulo quodam Bithyniæ habitantem inuiſendum acceſsit: quem in monaſtico humilitatis habitu reperiens, oratione conſolatoria permulſit, veniam petens, quod ſe ignorante pater in illum crudeliter conſuluiſſet. Quod ſi poſſet, & ipſi placeret, etiam dimidium imperij ſe illi ceſſurum oſtendit, vt ad amplam poteſtatem rediret. Præterea ad vitam degendam neceſſaria illi omnia affatim, quoad ſuperaret, ſuppeditauit. Hæc cùm feciſſet, & vt fierent imperauiſſet, inde hilaris orientem verſus proceſsit, certis de cauſſis ibidem commoraturus: tum vt rei militaris vſum conſequeretur: tum vt pręſentia ſua terrorem barbaris afferret, ne impunè, quoties, & quò liberet, in Romanos fines graſſarentur. Per idem tempus criminationibus appetitus eſt Conſtantinus Porphyrogenitus Imperatoris frater germanus, quaſi tyrannidem meditaretur. Miſit igitur Imper. qui eum cum familiaribus omnibus comprehenderent: quorum principem locum tenebat diuitiis, generis claritate, & bello ſpectatiſsimus Michaël Strategopulus Meliſſenus. Hos omnes in carcerem includit, plurimumque facultatum Meliſſeni fiſco addicit. Suſtulit filios Andronicus ex prima coniuge, Hungarorum regis filia Michaëlem Imperatorem, & Conſtantinum Deſpotam. Ex altera, nempe Irene Lombardica, filia ſororis regis Hiſpaniæ, & nepte Marchionis Mõtisferrati (qui Theſſalonicam ſibi vſurpauit, & Theſſaliæ rex fuit, quando Latini ad tempus non ita longum Romanorum prouincias obtinuerunt) ex hac, inquam, illi nati ſunt Ioannes, Theodorus, Demetrius, & Simonis puella, quam Seruiæ Deſpota vxorem eſt adeptus. Ac Ioannes quidem coniugi copulatus, abſque liberis deceſsit. Auguſta Irene maxima Zelotypia aduerſus Michaëlem primogenitum laborabat, vt eſt nouercarum videlicet ingenium, maritoque Imperatori nec diebus, nec noctibus exhibere moleſtiam deſinebat, vti quos ipſa peperiſſet, conſortes imperij faceret, & illud inter ipſos æqualiter diſtribueret. Imperator affirmare, ſuſtineri neutiquam poſſe, vt monarchia Romanorum ad polyarchiam redigeretur. Vbi multa rebus ac verbis experta, ſpe ſua decidit, ira & dolore furens, Theodorum filium cum grandi pecunia in Lombardiam mittit, & patriæ ſuæ Marchionem inſtituit. Ibi is è familia Spinularum aſcita vxore, vtriuſque ſexus liberos progenerauit.

CAPVT VIII.

Turcarum Satrapæ prouincias Aſiæ lacerant, in Cherroneſum Thraciæ irruunt. Rogerius Latinus pirata, & Piceriotetza cognatus, ſocietate pacta cum Imp. aduerſus Turcas, Romanos nihilominus vexant in tranſitu incredibiliter. Rogerius cum comitibus iuſſu Michaëlis Imp. trucidatur. Latinorum perfidia, & cum Turcis conſpiratio. Michaëlis pugna infelix. Inter hoſtium duces diſſidium, & in partes diſceſſio.

IMPERANTE quem diximus Andronico Auguſto, diriſſimum calamitatum pelagus in Aſia erupit. Etenim Turcarum Satrapæ (inter quos etiam Oſmanes) coniunctis virium opibus omnia loca iterum vſq; ad mare Aegeum incurſarunt, & victoria feroces, per Helleſpontum in Cherroneſum Thraciæ ſe effuderunt, vbi omne genus maleficij deſignarunt, & latrociniis ac vaſtitate magnam partem adeo deformarunt, vt anno toto, & menſibus decem nec arari, nec ſeri, nec pes extra vrbes efferri poſſet. Tum quoque Latinus quidam Catelanus, cui Rogerio nomen, actis ex inferiore Iberia delectibus, & triremibus quatuor impletis, piraticam, in qua erat exercitatiſsimus, liberè faciebat. Non enim onerarias duntaxat aggrediebatur: ſed amplas quoque inſulas depopulabatur, mareque inferum infeſtum habebat. Viſum itaque huic dynaſtæ, legatione ad Andronicum miſſa, ſocietatem cum illo contra Turcas paciſci. Eam legationem Imp. non inuitus audiuit. Mouens ab Heſperiis Rogerius, Byzantium cum bellicoſa iuuentute duûm millium aduenit. Imp. eum Magni Ducis officio cohoneſtat. Paulò poſt alius Catelanus, vocabulo Piceriotetza, Rogerij conſanguineus auxilio ſubiit. In horum veſtes, donatiua, annonam Andronicus ſumptum erogat liberaliſsimè. Non multum interceſsit temporis, cùm in Aſiam expeditio ſuſcipitur. Sed de hoſtibus illi parum ſolliciti, Romanos premunt mirum in modum. Quid ego memorem, quantas in tranſitu clades intulerint? quantum Chriſtianis tum viris, tum fœminis incommodarint? quos nihilo mitius quam mancipia tractarunt, nullius lachrymas miſerati. Grauius vtique, quam ſi hoſtes eſſent, Romanos attriuerũt, homines impietate perditiſsimi. Nec ſolum Chriſtianos diripiebant; ſed inſuper filias illorum virgines, & vxores conſtuprabant, ſenes & ſacerdotes vinciebant, & flagellabant. Quæ vt reſciuit Michaël Andronici filius Imperator,

Digitized by Google

perator, ira tabeſcens, qua via his malis occurreret, ſecum diſquirebat. In Thraciam cum copiis ad oppidum Calliopolim tranſire iubetur Rogerius. Relicto itaque Calliopoli milite, ad Michaëlem, Oreſtiade cum exercitu morantem cum ducentis aduentauit, vt & conſtituta ſtipendia poſtularet, & ſi opus foret, etiam minis extorqueret. Ea re Imperator vehementius exardeſcens, quam ante exarſerat, ſatellitibus ſuis & ſtipatoribus mandat, vti Rogeriũ, & comites obtruncent: quorum maior pars euadens, Latinis Calliopolim acta renuntiat. Deficiunt, & oppidum operibus probè communientes, pro perfugio & receptaculo habent: conſpirationeq; cum Turcis facta, in aperta latrocinia, ac rapinas erumpunt. Michaël cũ Thraciis, & Macedonicis copiis in eos inuadit: pugna congreſſus, fruſtra eſt: immò verò cum damno & iactura pedem refert. Deinde duces hoſtium ſtudia in contraria verſi, alij ad partes Imperatoris, alij ad Turcas ſe applicant: alij populationibus & latrociniis viuunt, donec poſtremò omnes conſumpti perierunt.

CAPVT IX.

Michaël denuò infeliciter pugnat. Tertio prælio vincit. Athanaſio Patriarchæ abdicanti, Ioannes ſublegitur. Idem ſecundùm facienti ſuccedit Niphon, & illi Ioannes Glycys, & huic Geraſimus, & huic Eſaias. Terræmotus horribilis. De triremibus nec parandis, nec reficiendis ſtolidum conſilium.

MICHAEL Imp. rurſum coacto exercitu, Cherroneſum in Turcas ducit, tantumque ſpe ſua labitur, vt repente ab hoſtibus circumfuſus, tabernaculo, & pecunia, & omnibus imperij inſignibus relictis, fugam faciat. Tertio manum comparat, cui ipſe cum non adeſſet, ducem Philem Palæologum, Protoſtratoris honore prius inſignitum præponit. Is in Agarenos ſiue Turcas mouens, conflictu vincit, multos cædit, multos capit: qui reſtabant, malè multati Cherroneſo pelluntur. Cæterùm Athanaſius Patriarcha, annis octo in munere ſuo exactis, tandem per libellum honorem deponens, in aſceterium, ſeu monaſterium ab ſe conſtructum, quietis perfruendæ ſeceſsit. In eius locum Ioannes Sozopolitanus aſcendit: qui cum haberet vxorem, & ex ea liberos, illa mortua ad monachi pallium confugerat. Cuius virtuti cum

Digitized by Google

tempus incrementa dediſſet, Patriarcha Conſtantinopolitanus eſt renuntiatus: & cum thronũ aliquandiu illuſtraſſet, eo volens poſtmodum & vltro ceſsit, iterumque Athanaſius in eo eſt locatus. Hic poſtquam claues Eccleſiæ octo annos tenuit, rurſum ſcandala emerſerunt. Sic cui quies amica ſemper fuerat, ſedem Patriarchicã valere rurſum iubet, & ei Nipho Cyzici epiſcopus ſubſtituitur: nec diu ea poteſtate vſus, deiicitur, & in ſpecula patriarchali Logotheta Dromi conſtituitur: qui & ipſe vxorem & filios habebat: ſed vxor ſtatim monaſticum complexa eſt habitum. Cumque corruptus humor non ita multò ante certis anni interuallis eius articulos occupaſſet, grauiſsimè cruciabatur, & iudicio præſcriptoque medicorum carnibus ei veſcendum erat. Huius ergò monaſticus habitus ei negatus eſt, quem ardenter expetiuerat. Quia igitur ob aduerſam valetudinem adminiſtrare prouinciam ſuam commodè nequibat, eam ſpõtè reliquit: in cuius locum Geraſimus monachus è Manganio monaſterio ſuffectus eſt, canus quidem capillos: ſed moribus nauci atque inutilis. Hic cum ad exiguum tempus Eccleſiæ præfuiſſet, ſedem volens nolens dimiſit: cui ſucceſsit Iſaias, vir ſenex & venerandus, è monte Atho, cum forte Conſtantinopolim veniſſet. Per idem tempus terra contremuit motibus inſolitis, multæque domus magnificæ, & ſanctorum templa alia quidem procubuerunt, alia vitium fecerunt: complures item ſtatuæ de columnis deciderunt. Andronico huic Auguſto de proceribus nonnulli ſuaſerunt, triremium numerum ne augeret: neúe aut nouas parari, aut veteres refici curaret: alioqui impenſam in naues factam fore ſuperuacaneam, qua propemodum nulla magis ærarium exhauſiſſet. Eorum ille conſilio obſecutus, triremium curam abiccit: quæ tempore procedente partim fatiſcentes diſſolutæ, partim ſummerſæ ſunt. Poſtmodum cum eas vſus & neceſsitas poſtularet, nec remiges, nec triremes apparuerunt, & conſilij ſtoliditas Romanos multis grauibuſque detrimentis mactauit.

CAPVT

CAPVT X.

Michaëlis filij & filiæ. Mors indigna Manuelis minoris natu filij, & ſubinde ipſius Michaëlis. Auo Andronico nepos arma infert, ad quem Theodorus Marchio, ſenioris filius impiè deficit. Oſmanes Turcarum rex in Bithynia fines ſuos propagat. Nepos Byzantium auo ſuperſtite capit.

MICHAEL Imperator genuit filias duas, Annam & Theodoram: filios item duos, Andronicum Imp. & Manuelem Deſpotam. Andronicum auus habebat longè chariſsimum, quem in regia educari iuſsit. Is vbi adoleuit, per laſciuiam noctu ad mulierem egregiè formoſam, quæ illi erat in deliciis & amoribus, itare conſueuit. Cumq; zelotypia arderet, circum ædes meretriculæ cuſtodiam cum gladiis, & arcubus diſpoſuit. Nocte quadam Manuel frater fratrem quęritans, fortè ad illius ſcorti ædes deuenit. Speculatores eo viſo, & per tenebras haud ſatis agnito, ſed amatorem quempiam mulieris ſuſpicati, tela in miſerum crebra coniiciunt, quorum ictibus interiit. Id cum parens Michaël Theſſalonicæ accepiſſet, ex ira & mœſtitudine morbo diriſsimo implicitus, vitam finiuit. Vbi dies luctus exierunt, auus nepotem Andronicum accerſit, lacrymans oblurgat, & officij admonet: quemadmodum facere parentes liberis amantiſsimis ſolent. Adoleſcens præ pudore vultu humi deiecto obmuteſcit. Iratus autē, & metuens, ne propter necem fraternam, & iuueniles inſolentias ſuas ab auo imperio priuaretur, idque in Conſtantinum patruum transferretur, cum quibuſdam æqualibus, & coniuratis fugiendo Adrianopolim petiuit, collectiſque copiis arma aduerſus auum tulit: ac multis præliis ciuilibus, & cædibus factis, nunc pacem cum eo compoſuit: nunc leui de cauſſa pacta conuenta reſcidit, non ſine plurimis ſcandalis atque offenſionibus. Eodem tempore ſenioris Andronici filius Theodorus Marchio, qui quondam in matris ſuæ ditionem paternam miſſus fuerat, vti ſupra narrauimus, poſt illius obitum ad patrem viſendum, relictis domi liberis & vxore profectus eſt. Qui & animo, & religione, & cultu & raſa barba Latinus penitus, & ſollicitudinis omnis ac beneuolentiæ, paternæque in ſe beneficentiæ, qua vniuerſum æs illius alienum diſſoluerat, oblitus, Iudam illum imitari, & patrem imperatorem prodere maluit, omnique depoſita erga eum

ga eum reuerentia, & omnibus acerbior hoſtis factus, ad iuniorem Auguſtum, Michaëlis fratris ſcilicet ſui filium tranſiuit, & rem mali exempli peiorem reddidit. Ex hoc ciuili bello, & rerum perturbatione Oſmanes, qui Bithyniæ dominabatur, cōmoditatem nactus, de parte reliqua Romanorum non parum abraſit, intrauitque iunior Imp. Byzantium, ſibi à duobus ex pacto proditum: quorum alter Caſtellanus, alter Camaris dicebatur, erantque excubitores in loco quodam vrbis, ad portam quæ Adrianopolitana vocatur. Noctu itaque adueniens exercitus, eodem loco ſcalas mœnibus admouet, per quas in vrbem multi ſe promunt, referataque porta ſocium agmen cum Imperatore accipiunt: qui ſubitò concione aduocata ſeueriſsimè interdicit, ne quis aut manu quenquam occidat: aut lingua contumeliam iaciat, ſiue in Imperatorem ſenē, ſiue in alium quemlibet. Non enim ipſi huius victoriæ auctores ſumus, inquit: ſed Deus eam nobis largitus eſt: fuitque de aui ſalute & incolumitate ſollicitus. Quanquam vrbis & imperij iam planè compos, eum vt latro, & tyrannus eiecit. Imperauit ſenior Andronicus cum filio Michaële, annis quinque & quadraginta, donec à nepote imperio exturbaretur, id quod factum eſt anno ab orbe condito 6836. à Chriſto nato 1328.

CAPVT XI.

Cura nepotis ſuper auo. Metochitæ facultates in fiſcum redactæ. Prælium Romanorum & Turcarum ad Nicæam. Hoſtes Romanis tumultuariè fugientibus, & prædæ imperatoriæ, & vrbis compotes fiunt.

POTITVS vrbe & imperio iunior Andronicus, eo modo quo diximus, & conſummatam rerum poteſtatem adeptus, auo de victu, & vita commodè agunda, qua decebat cura proſpexit: patruum verò Conſtantinum comprehenſum, in carcerem tenebroſum detruſit, & Metochitæ Magni Logothetæ (qui quondam monaſterium Chriſti ζωοδότου *vita datoris*, quod Chora nominatur, partim renouauit, partim extruxit) facultates omnes, pecuniaſq; fiſco addixit. Deinde miſericordia cōmotus, ipſi, & aliis vt benè eſſet prouidit. Verna tempeſtate contra Orchanem Oſmanis filium in Bithynia regnantem copias traiicit, & Nicæam vrbem primariam ab equitatu peditatuque circumſeſſam, extremeque laborantem cernens, prælium conſerit. Pugnatum eſt à Romanis

Romanis à mane ad veſperam vſque præclarè & fortiter, vt Turcæ propemodum terga darent, & Ameras, ſiue rex eorum, timore percelleretur. Vbi nox prælium diremit, corpora quieti dara. Imperator in certamine leui ſagitta pedem vulneratus eſt. Qui cum Philocreneh oppidulum in proximo ſitum curandi vulneris concedere inſtitueret, ex errore non paruo milites ei obtrectare, cauſſam facti ignorantes, & præ timiditate ipſum fugere arbitrantes. Quamobrem vniuerſi, nullo ordine, magna contentione, nemine perſequente ad fugam incumbunt: fugiendo inuicem per tenebras conculcati non pauci læduntur grauiter: pars in foſſas oppidi confuſè, præcipitant: alij nauiculas in littore ſtantes arripiunt, quibuſcum nimia vehentium multitudine grauatis multi ſummerguntur. Speculatores Orchanis, equites prope trecenti, adeò ſparſim, ac tumultuatim fugientes aſpiciunt, & clamoribus duntaxat inſequuntur: tabernaculum Imperatoris cum omni præda equorum eius, pretioſarumque veſtium, præter ſpem, & citra ſudorem præclaram conſecuti victoriam diripiunt. Imperator in oppidulo illo triduo conſumpto, ingenti mœſtitudine, lacrymiſque inconſolabilibus Romanorum fortunas accuſans, Conſtantinopolim repetiuit. Ameras paucis diebus Nicæam ſubiugauit.

CAPVT XII.

Chius Martino Genuenſi extorquetur. Phocaenſes fiunt tributarij. Nicomedia fame ſubacta, Orchani ſe dedit. Expeditiones diuerſæ. Monſtrum Conſtantinopoli. Barlaami monachi cum Græcis digladiatio. Imperatoris duæ vxores; & ex poſteriore proles quatuor. Moriens Ioannem Cantacuzenum Ioanni filio tutorem dat. Laus, & ſtudia defuncti.

AVCTVMNO ingrediente, conductis in vnum quotquot erant triremibus, & Romano milite impoſito, contra Martinum Chij Præfectum ſoluit. Inſulam abſque labore ac defatigatione recipit: ipſum Martinum captum, in vinculis Byzantium mittit. Hinc Phocæenſes Latinos claſſe adoriens, obſidum loco eorum filiis acceptis, vectigales facit. Hoc eodem Imperatore Nicomedia item Bithyniæ metropolis intolerabili fame vexata, Orchani ceſsit. Duxit præterea in Acarnanas, & Aetolos,

 ſubie-

ſubiecitque ſibi Epirum,& Illyrios: nec non caſtella quædam à Bulgaris cepit. Per id tempus Conſtantinopoli naſcitur puer, ab imis pedibus vmbilicum tenus continuus,inde diſcretus, humeris videlicet, pectore, ſpina dorſi,cum duobus capitibus, & quatnor manibus,atque intra dies paucos moritur. Tum quoque monachus quidam Calaber, dictus Barlaamus, ex Italia Conſtantinopolim venit, qui in dogmatis Latinorum exercitatus, & ad ea defendenda diſertus admodum,& eloquens ſibi videbatur. Aſſerebat idem,lumen illud in monte Thabor creatum eſſe, noſtroſque ad diſputandum ſuper hoc axiomate prouocabat. Negotium Imperator Georgio Palamæ dedit,qui tunc Theſſalonicēſem Eccleſiam moderabatur. Cùm diu inter ſe velitati eſſent,perſuaſibilia verba,& nugas Calabri Palamas velut aranearum telas diſcuſsit. Quod Ioanni Chryſoloræ eadem ſentienti,dicendiq; ac diſputandi ſimiliter bene perito, perinde fecit. Andronicus ex Irene Alemana nullis auctus eſt liberis. Qua defuncta,aliam,cui parentes Annam dixere nomen, duxit, quæ illi filias duas enixa eſt (quarum maiorem Myſorum Principi nuptum dedit: quibus nuptiis firma pax inter Myſos & Romanos conuenit. Alteram poſtea Orchanes Ameras vxorem eſt ſortitus) mares duos, Ioannem Imperatorem,& Manuelem. Diſceſſurus è vita, filium Ioannem adhuc impuberem, & ſummæ reipnb. adminiſtrandæ necdum idoneum intuens, Ioannem Cantacuzenum Magnum Domeſticum ei curatorem ac tutorem, & eundem imperij rectorem deſignauit. Is homo auctoritate & opibus præpotens,ab Imperatore ſecundus erat,& regebat omnia,quoad Ioannes filius adoleſceret: cui pater Cantacuzeni filiam iungi matrimonio mandauit. Fuit Andronicus eximia oris dignitate,& humaniſsimus,lætus,alienaq; mala ſentiens. Turbam circum ſe non ferebat. Venationis cupidiſsimus: qua de cauſſa alebat canes amplius mille quadringentos: aues ſine accipitres ſupra mille: quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur. Extinctus eſt anno ab exordio mundi 6849. nimirum ab ortu Chriſti 1341. Vixit annis quinque & quadraginta.
» imperauit viginti. [Sed enim ab anno mundi 6836. quo imperio
» deturbatus eſt auus,vſque ad 6849. & ab anno Chriſti 1328.
» vſque ad 1341. non niſi 14. anni,non autem 20. col-
» liguntur,vt Protoueſtiarium in numeris
» erraſſe neceſſe ſit.]

* * *

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XIII.

Cantacuzenus ſibi, & filiis monarchiam conatur aſſerere, vnde clades & calamitates. Orchanes reliquum Bithyniæ Romanis eripit. Nobilitas & vulgus in partes ſcinduntur. Ab Orchane Ioannes adiutus, ſocerum in exilium pellit, quem tamen imperij rurſus attrahendi cura non deſerit.

DEMORTVO Andronico iuniore Auguſto, Cantacuzenus vniuerſo iure, & imperij gubernatione ſuſcepta imperat, Imperatorque proclamatur, coniugemque, vt Dominam coronat, & Matthæo filio natu maximo calceos purpureos ferre dat. Minotem, Manuelem, Spartæ Deſpotam ſeu Principem creat. Et quoniam imperium totum ſibi, & filiis proprium ac peculiare efficere ſtudebat, Ioannem Imperatorem generum ſuum flocci pendebat. Qui iam æui maturior, vt germanus hæres ſucceſſorque patris ſui, illud de manibus ſoceri recipere poſtulat. Recuſat ſocer, ſibique ac filiis pro hæreditaria poſſeſsione aſſerit. Ex quo diſsidio bella ciuilia, & prælia multa, magna calamitas, pernicies, lamenta, fletus inter miſeros ſubiectos extiterunt. Et Orchanes cumulatam licentiam, commoditatemque reperiens, loca quæ Romanis etiamnum in Bithynia tributum pendebant, ſub ſe redegit: iterumque in Thraciam Cherroneſum traiiciens, oppida nonnulla & caſtella ad principatum ſuum adiunxit. Et ſanè honorati quidam, ac nobiles, nec non de plebe Palæologum pro ſucceſſore, & hærede legitimo imperij agnoſcebant, eumque potentia ſua adiuuandum ſuſcipiebant, & eius cauſſa laborabant. Inueniebantur è diuerſo, qui irent in alia omnia, ac dictitarent, quæ Michaël Ioannis abauus in Ioannem Laſcarim deſignaſſet, dum ei oculos cum imperio eripuiſſet, ea nunc abnepotem eius ab aliis perpeti oportere: & qua menſura maiores eius aliis menſi fuiſſent, cum imperium nefariè inuolaſſent, eadem illi nunc remetiendum eſſe. Palæologus conſilij inops, & rebus ſuis diffiſus, ad Orchanem Turcarum Ameram confugit, eius arma ad paterna regna vindicanda implorat, ſororemque illi ſuam vxorem ſpondet. Orchanes ea petitione, & inprimis oblata affinitate gauiſus, in Thraciam tranſmittens, oppida quædam recipit, & fratri vxoris donat, ac veluti in manum dat, prout ille voluerat. Inde Ioannes Byzantium adortus, Cantacuzenum ſocerum expellit, & maiorum ſuo-

rum regnum obtinet. Cantacuzenus vt exul in Seruiam, ad generum ſuum, eius regionis Principem ſe confert, vbi ab Orchane tutus quieſcit: ſemper tempus opportunum quærens, quo reuocatus, imperium ſibi denuò vſurparet. Audito autem Orchanem obiiſſe, filiumque Amuratem ſceptra excepiſſe, ex Seruia, & Bulgaria exercitum, adhuc in generum moturus congregat. Ioannes re comperta, legatum ad ſocerum cum epiſtola mittit, cuius exemplum infra ſcriptum eſt.

CAPVT XIV.

Epiſtola Ioannis Imp. qua Cantacuzenum à tyrannide quam occupârat, prudenter & grauiter deterrere nititur, magnam illius iniquitatem & ſcelus ante oculos ponens.

SAEPENVMERO mecum ipſe volutans admiratus ſum, quomodo conſcientia, ſenſus communis, & ſenectus ipſa te non admonuerint, vt de morte tua cogitationem ſuſciperes, & iudicium iudicis illius perpendere, qui perſonam non reſpicit: in quo omnes nudi & aperti ſiſtemur, vt vnuſquiſque iuxta actiones, & opera ſua mercedem adipiſcatur. Oportebat enim te, vt hominem cordatum, & rerum vſu tritum, & in ſcripturis ſanctis apprimè verſatum, & ad omnia habilem atque idoneum (vt tu quidem gloriari ſoles) tanto interuallo cognouiſſe, ac perſpexiſſe, quid eſſet, quod à me peteres, & num iuſtum, legitimum, canonicum, Romanorumque inſtitutis & moribus conſentaneũ foret. Nec vſq; hodie ſatiatus es tot offenſionibus, tot bellis ciuilibus, cædibus, ſanguinis effuſionibus, ſeruitutibus ciuiũ, & Chriſtianorum fratrum noſtrorum tanta pernicie, tamque multis ærumnis, quæ ad imperio noſtro parentes permanârunt. Patere (per miſericordias Dei omnium clementiſsimi) Chriſtianos humiles, miſeros, & infelices à cladibus & doloribus aliquantum reſpitare & quieſcere. In Aſia quidem, vt noſti, peſtis maxima, & bellua Othmanica gens omnes peſſundedit, perdidit, deleuit. Qui tempeſtates illas calamitatum effugere potuerunt, quique hîc remanſerũt, ſinamus, quæſo, ambos ſpiritum ducere. Quod ſi ſanctus Dauid de gentibus, quæ legem non habent, rogat, vt diſſipentur quæ bella volunt: quanto rigidius iudicium nos manet, quos Chriſtus Deus noſter ex miſericordia inexplicabili, ſanguine ſuo mercatus eſt, & legem

gem

Digitized by Google

gem ac mandata nobis donauit, & pacem charitatemque mutuam "
præſcripſit, idque primum ac præcipuum ſignum dilectionis erga ſe "
habiturum diſcipulis affirmauit? Hoc nec te fugit, quod ignotum "
eſt nemini. Et pater meus Imp. te ex obſcuro ad tanti muneris amplitudinem euexit: mortique iam vicinus, vſque ad imperatorium "
nomen te honorauit. Recogita quam ſingulari animo, & amore erga te extiterit: quomodo miſerum me & infelicem in manus tuas "
tradiderit: & generis coniunctionem imperans, vt ea in poſterum "
quoque inter noſtram, veſtramque familiam intercederet, decreuerit: & omne tum imperij, tum mei regendi arbitrium tibi vni commiſerit. Tu verò non vt verus omnium paſtor, ſed contrà vt lupus, & "
fur, & latro te geſsiſti: nec ita te gerendi modum facis; & nihil prætermittis: quo me, ſi poſsis, hæredem atque ſucceſſorem, & quatuor "
Auguſtorum nepotem, imperio mulctes, & ex Imperatore priuatum, te viciſsim ex priuato Imperatorem efficias. Ego verò iniuriam quam intuliſti mihi, & infers, teq; omnium ſcandalorum auctorem inexpugnabili potentiæ committo. Quod rectum eſt coram domino, fiet. "

CAPVT XV.

Cantacuzenus in bello ſtruendo perſeuerat. Ioannes Imp. ab Amurate auxilium petit, qui iuxta prouerbium (vnumquemque ad ſuum quæſtum æquum eſt eſſe callidum) per ſpeciem allati ſubſidij in Thracia ſuas opes auget. Cantacuzenus res ſuas in deſperatis habens, monachum profitetur. Turcici dominatus in Europa initium. Fœdus cum Amurate. Quatuor filij Ioannis: & Manuelis propter Theſſalonicam caſus: qui ab Amurate beneuolè liberaliterq; cum promiſsis ingentibus tractatur.

HIs literis ſibi redditis, Cantacuzenus nulla religione tactus, nec cor eius emollitum eſt: ſed bellum adornare continēter inſiſtebat, Ameram ſuppetias laturum confiſus. Imperator autem Ioannes, vt inſtructas ſoceri copias in ſe ire intellexit, cum ad reſiſtendum viribus neceſſariis deſtitueretur, ab Amurate miſsis legatis auxilium contendit. Amurates, vt erat homo verſipellis, & verbis occultare ſententiam ſciebat, legationem libens ac lætus audit, duodecimq; millibus ad ſubſidium Ioanni afferendum præmiſsis, ipſe deinde cum militari copia Aby-

do in Thraciam nauigat: verbo, vt Imperatorem adiuuaret: reipſa, vt, ſi faueret occaſio, quemadmodum fauit, in Europa vrbibus & regionibus acquiſitis, ditionis ſuę fines prolataret. Cantacuzenus cum Seruiis, ac Bulgaris in Palæologum tendens, cum Amerę dolum animaduerteret, fortunæque ſuæ diffideret, deſertis omnibus, monachum induit, ac pro Ioanne Ioaſaphi nomen aſciuit. Tenuit imperium, donec à genero exutus eſt, bellumq; geſsit annos ſex, menſes ſeptē. Porrò Amurates cum iam in Thracia exercitum tam frequentem, & ſub ſignis haberet, & opportunitas non deeſſet, rebus Romanis propter bella ciuilia ſummoperè afflictis ac perturbatis, & ad vim arcendam minimè validis, oculum adiecit. Tum primùm Othmanidarum genus in Europa, atq; adeo in Thracia dominationem inuaſit, & præter Calliopolim loca non pauca, vrbesque & caſtella tum Romanorum, tum aliorum Chriſtianorum dynaſtarum ſub ius ſuum ſubiecit: ſicuti paulò poſt in Imperatorum Turcicorum vita exponemus. Traduxerunt ſe & aliâs in Europam Turcæ, vt docuimus, in Cherroneſum Thraciæ videlicet: ſed conſiſtere non potuerunt: nec tot loca, oppida, caſtella, vt nunc, ſubiugarunt. Quippe ſæpius virtute bellica repulſi: ſæpe, cum vt latrones irruptionem feciſſent, ruſus aufugerunt. Poſthæc Amurates Adrianopolim quoque, & magnas partes Macedoniæ, Bulgariæ, Seruię ſubegit. Tandem fœdus quoad viueret, cum Imperatore, intercedentibus vtrinque ſacramentis, & ſponſione mutui auxilij fecit. Ioanni filij fuerunt Andronicus Deſpota, Manuel (qui poſt patrem imperauit) Theodorus Porphyrogenitus, & Demetrius Deſpota. Horum natu maximum, vt ſucceſſorem, in vrbe manere iuſsit: Manuelem gubernare Theſſalonicam: Theodorum poſt obitum filij Cantacuzeni Spartam cum poteſtate miſit. Theſſalonicam Manuel ingreſſus, cum magiſtratibus, & primoribus ciuitatis pacem, amicitiamque firmauit: qui habita conſultatione, Turcis, cuſtodibus arcis interemptis, vrbem illi dedere ſtatuerunt. Concilium iſtuc Ameram haud latuit. Quocirca ingentem militum manum Caralimbaſſa duce aduerſus Theſſalonicam, & Manuelem mittit: cui mandat, caueat redire, ni ſubacta vrbe Manuelem vinctum adducat. Re intellecta, Manuel contra tantum exercitum nihil ſe poſſe cernens, animum ad timorem ac deſperationem adducit: nec ſciens quò ſe vertat, fuga ſalutem petit, Byzantiumque ad patrem reuerti decernit. Pater metu Ameræ ſe filium recipere non audere oſtendit, & potius graues minas intentat. Confidens igitur apud Leſbi dominos locum ſibi fore, eò tranſmittit.

tit. Illi ſimiliter Amuratem metuentes, palàm eum videre, & cum eo colloqui detrectant: ne id ipſis fraudi ſit. Ergo etiam hac ſpe euaneſcente, & nuſquam perfugio ſe oſtentante, Pruſam vltro abeundi, Amuratis conueniendi, atque ab eo veniam poſcendi conſilium capit. In eius itaque conſpectum admiſſus, quæ neſcius patraſſet, confitetur omnia. Hic impius ille, non ſtultus tamen, Manuelem ſe ita abiicientem, & ſponte ſupplicatum venientem aſpiciens, magna commiſeratione motus, hominem amplectitur, & oſculatur, eiuſq; præſentia mirificè exultat. Dies aliquot in epulis, compotationibus, hilaritatibus, & longis collocutionibus ponunt. Beneficia item, & victum è regia quamdiu velit, Ameras illi promittit. Abituro iam, " Domine Manuel Zelebis *(id eſt, nobiliſſime, aut deſignate Imp.)* hoc tibi " dictum tolle memor, inquit. Quia te tantoperè ſummiſiſti, vt me a- " dires, coram me, & Deo, qui abditiſsima mortalium perſpicit, pec- " cata in me tua confiterere, perſuaſiſsimum habeto, te mihi non ſe- " cus charum eſſe quam filium. Veruntamen caue, ne quid in poſte- " rum huiuſcemodi: non leuis quippe ſequitur offenſio, & me, pa- " tremque tuum amicos ac fratres eſſe noſti: nec fas inter nos diſcor- " dias, & pugnas, ſed amicitiam potius, & charitatem vigere. Tu por- " rò prudens, & moratus adoleſcens, quòue dicto, aut facto opus ſit " ſciens, & natus ad omnia, regna in tuis, aliena ne concupiſcas. Quod " ſi vel pecunia, vel alia quapiam re indigebis, ad gratificandum tibi " me ſemper paratum fore polliceor. His cum alia multa adieciſſet, " magnificentiſsimè donatum ab ſe dimiſit, deditq; ad Imperatorem literas, quibus illum hortabatur, vti filium paternè ſuſciperet, amaret, & quæ per ignorantiam deliquiſſet, ignoſceret. Caralimbaſſa occupata Theſſalonica, & defectoribus in ſeruitutem redactis, plurimum gloriæ apud Amuratem inuenit, cum antea quoq; plurimum apud eum polleret.

CAPVT XVI.

Defectio Satraparum Præfectorumúe in Aſia ab Amurate. Eius, & Ioannis filius, Moſes nimirum, & Andronicus, adoleſcentes temerarij, & regnandi cupidi à parentibus puniuntur; ille capite, hic oculorum orbitate. Amuratæ in nobiles adoleſcentes, eorumq; patres immanitas, Rogatus, Andronico è carcere dimiſsionem impetrat.

AMVRATES Adrianopolim transfrerat, Hungaros bello domiturus. Accipiens autem quoſdam de Satrapis ſiue Præfectis ſuis in Aſia deſciuiſſe, miſſo apparatu illo, ſocio Ioanne, vt

ne, vt amico & confœderato, ad eos compeſcendos cum exercitu traiicit. Aderat patri Manuel. In expeditionem abeuntes, filios relinquunt, Ameras, Moſen Zelebem, qui interim omnia Europę loca vectigalia in officio contineret: Ioannes Andronicum Deſpotam primogenitum, qui rem Romanam procuraret. Iuuenes præcipites opportunitatem iſtam nacti, amicitiam arctiſsimam coniungunt: crebrò in colloquium veniunt, & inter ſe ab illa hora alter alteri tanquam fratrem fore, & mutuum adiuturos in omnibus, dato viciſſim ſacramento recipiunt. Ita à patribus deficiunt; regiones & vrbes obeunt: libidini ſuæ repugnantes, debitamque parentibus eorum fidem, & beneuolentiam conſeruantes diripiunt: indeque captiuos in ſeruitutem rapiunt. Hoc vbi ad Amuratem, & Ioannem in Aſiam perlatum eſt, dolore & iracundia exarſerunt. Cæterùm Ameras Imperatorem in ſuſpicionem vocans, ne fortè eius voluntate impulſuque iſta defectio contigerit, eidem iratus ſignificatum mittit, videret, quonam modo Andronicum filium puniret, & ſic fidem ſibi minimè dubiam faceret, ſe huius molitionis ignarum eſſe. Si aliter faxit, & ipſum, & domum eius, & totum Romanum imperium experturum quid egiſſet. Imperator ſe facinoris nequaquam conſcium eſſe reſpondet, idque iureiurando teſtificatur. Si filium adipiſcatur, ſecluſa omni miſericordia pœnas exacturum. Rebus in Aſia compoſitis, & ad tranquillitatem reuocatis, in Europam renauigant, ſtatimque indicto bello, inſtructum contra filios perduelles exercitum mittunt. Ameras milites illorum blanditiis, nummiſq; corrumpit. Illi dominos inſidiosè deſerunt, atque ad oppidum Didymotichum præſidij cauſſa confugientes comprehendunt, patribus pro honorario offerunt. Ameras ſuum confeſtim decollari iubet. Imperator ictus metu Ameræ, ſuum volens nolens luminibus priuatum, turribus iuxta Blachernas (quæ Adamanides dicuntur) includit. Alij præterea illuſtrium ac nobilium tam Chriſtianorum, quàm Turcarum filij, duorum illorum coæui, & culpæ conſortes ſimiliter capti, Amuratæ ſunt traditi. Eorum patres præſentes, & collachrymantes, vnuſquiſque filium manu ſua iugulare iuſsi ſunt. Qui noluerunt, eos cum filiis colligatos in præterfluentem demerſit. Tam inhumanam crudelitatem Amurates alioqui in regenda republica ſemper, & per omnia laudatus perpetrauit. Aliquanto poſt, nonnulli ſpectati & nobiles, tum Chriſtiani, tum Agareni, ſiue Turcæ, Amuratem rogauerunt, vti Andronicum Deſpotam è vinculis auctoritate ſua liberaret: quorum ille precibus locum reliquit.

CAPVT

CAPVT XVII.

Ioannes Imp. à Turcis extrema per metuens, in Italiam ad petendum auxilium nauigat. Nihil ibi, nec in Francia obtinet. Aes alienum ingens contrahit: id Manuelis filij opera, & ſollicitudine diſſoluitur: quem præterito Andronico, vt infideli, imperio donat. Andronici furor & querimonia.

RERVM ſtatus hic erat. Animaduertens autem Ioannes, Romanum imperium omnimodis vileſcere, & in anguſtum redigi, ac triduo, quod aiunt, deletum iri, Turcicum contrà ad ſummum creſcere & amplificari, comparatis aliquot triremibus in Italiam ad flagitandam illic à Principibus opem curſum inſtituit, ne Romanorum regia (Conſtantinopolis) victa & ſubacta ab hoſtibus, poſthac nulla eſſet. Interea dum reuerteretur, Andronico Deſpotæ filio rurſum vrbis & imperij procurationem concredit. Ac primùm Venetias, vrbem pulcherrimam appulſus, & totius ſenatus gratulatione exceptus eſt. De ſuppetiis tamen nec loqui, nec audire ſuſtinebant. Inde ad Carolum regem Francorum profectus, nihil obtinuit, quòd principes factionibus & bellis inter ſe diſtracti eſſent: tantummodo grandem pecuniam inutiliter abſumpſit, & æs alienum graue ſuſcepit, quòd immodicos in Italia ſumptus tolerare cogeretur. Venetias rediens, ſcribit, & per dromonem *(genus nauigij eſt celerrimum, Latini celocem vocant)* ad filium Andronicum mittit, vt is quoquo modo pecuniam ſibi curet, qua & nomina expediat, & ad reditum vtatur. Filius, cui imperium in deſideriis ſemper fuerat, cùm id iam intra vngues haberet, quid pater vellet, nihil penſi habere, & eius iuſſa in aqua, vt quiſpiam dixerit, ſcripta exiſtimare. Hęc alter filius Manuel Theſſalonicę comperiens, ſtudio ac prouidentia ſingulari, non contemnenda, auri argentiq; vi conquiſita, & vt poterat, triremibus adornatis, in Italiam ad patrem cucurrit, eoq; venerabundè, cum oſculis manuum ac pedum ſalutato, creditoribus pecuniã quanta debebatur numerauit, acceptumq; Conſtantinopolim reuexit. Ob cauſſam hanc, & ſubiectionem iſtam Manuel ab eo, vniuerſoque procerum cœtu maximoperè diligebatur: Andronicus è diuerſo & ipſi patri, & omnibus ingratus atque inuiſus erat. Quo abdicato, ſuffragante nobilitate Manuelem Imperatorem creat: in vrbe manere iubet: cocco tincta calceamenta concedit, ſucceſſorque ab omnibus agnoſcitur. Deſpota Andronicus &

cæcus ira inuidiaque inſanire, & iniuriam ſibi irrogatam vociferari, atque iſtam deſpicientiam ferre acerbiſsimè, contendereque & inſtare, Romanis legibus, moribus, inſtitutis ſibi ac filio ſuo, vt primogenitis, imperium deberi. Nihilominus pater Manuelem, & natu poſteriorem præferre, & ſucceſſorem deſignare maluit. Andronicus pertinaciter in ſententia perſtare, modumque ac viam commodam meditari, qua negotium impediret, & imperium ad ſe, filiumque ſuum Ioannem reuocaret.

CAPVT XVIII.

Andronicus ad Baiazetem cum filio opis cauſſa transfugit. Baiazetes diſcordiis conſanguineorum gaudet, copias attribuit. Ioannes cum Manuele filio capitur: vrbs occupatur. Conſilium ſceleratum Baiazetis, ad quem Ioannes quoque & Manuel opem oratum veniunt: tributum & auxilium inter ſe pollicentur. Vrbe recuperata, Manuel coronatur.

POSTQVAM Ameras Amurates diem vltimum vidit, filius eius Baiazetes Aliſurius regnum excepit. Andronicus itaque exoculatus ille, occaſione oblata, concupitis ſibi potiundum omnino cenſuit: conſultisque ſuper ea re amicis quibuſdam, & coniugis ſuæ propinquis, & ſocero Marco, (qui adhuc partem Bulgariæ obtinebat) vnà cum filio Ioanne ad Baiazetem ſupplex confugit, cuius potentia & viribus nixi, imperium, quod ad ſe tanquam hæredes & primogenitos, lege conſuetudineq; Romanorũ pertineret, recipere poſſent: quod pater, idemq; auus, per ſummam iniuriam ipſis ablatum, minori natu, Manueli nempe, tradere conſtituiſſet. Etiam auri & argenti centena pondo complura in annos ſingulos tributi nomine, & ex vrbe immunitates quaſdam atque prærogatiuas promittunt. Ameras diſcordias & lites eorum cernens lætatur, (vt eſt vulgare prouerbium, lupus turbinem videns, gaudio exilit, inquiens, opportunum hoc mihi tempus) & hilariter petitioni annuens, equitum ſena, peditum quaterna millia eis mutuatur. Tum improuisò, & noctu aduentans Andronicus, extra vrbem in palatio Peges *(id eſt fontis)* patrem cum Manuele fratre reperit: comprehenſos in domum quandam compingit, diligentiſsimeque cuſtodiri mandat. Hunc in modum ipſe, & filius eius

eius Ioannes vrbe, parteq́ue imperij ad annos duos, & menſes ſex potiuntur: qnem quidem filium ſæpenumero Imperatorem declarare cogitabat: verùm id propter parentem adhuc ſuperſtitem non erat vt fieri poſſet: qnanqnam Ameras non rarò ſtimnlos illi ſubiiceret, vti ipſum, & Mannelem fratrem è medio tolleret, ſi imperium placatum & quietum ſibi optaret. Aſt ille parricidiis ſe contaminare perhorreſcebat. Quodam igitur die Augg. Bulgaris cuſtodibus deceptis, carcere elapſi, ipſi quoque ad Ameram Baiazetem nani deferuntur. Ibi ſenior Imp. cognationis, quæ auo ipſius Orchani cum domo ſua interceſsiſſet, & amicitiæ qua pater eins ſecnm deuinctus fuiſſet, eum commonefacit, docetq́ue, non eſſe cum iuſtitia coninnctum, nec vlla lege permitti, parentes ſic tractari à liberis. Adhæc Manuel multo amplius tributnm qnàm frater ſe illi penſurum promittebat. Deinde quotannis, verna tempeſtate ad auxilium quocunque vocauerit, cum peditum equitumq́ue duodenis millibns paratum: nec non eius amicis amicnm, & inimicis inimicum fore: quod idem ab ipſo petebat. Horum fidem iureiurando ſtabiliunt. Hæc cum Ameras audiſſet, Legatnm Conſtantinopolim mittit, qni iudicia, voluntates, & conſilia tnm optimatum, tum plebeiorum exploret: & vtrum è duobns fratribns Imperatorem præoptent. Legatus impensè officio ſuo fnngens, vniuerſorum fermè cinium animos in Manuelem compluribus de cauſsis propenſiores intelligit. Ameras omnibns ſibi rennntiatis, protinus exercitum expedit, quocum Byzantium tendunt. Andronico Deſpota, & filio eius qnid agerent, quóue pacto ſe tuerentur non inuenientibus, Manuel & pater vrbis & imperij de integro compotes euadunt, nullaq́ue interpoſita mora, inſſu patris filius in templo Apoſtolorum diademate imperatorio à Patriarcha redimitur. Regnauit Ioannes poſt pulſum imperio ſocernm Cantacuzenum, donec ſceptrum Manueli dederet, eumq́ue corona indui videret, ad annum mundi * id eſt, annis * Deſpotæ Andronico Theſſalonicam pro domicilio duntaxat attribuit. Atque ita res Romana conquieuit.

CAPVT XIX.

Theodorus Deſpota apud Baiazetem de vi accuſatur. Atroces minæ. Principes defectionem à Baiazete parturiunt, fœdus ineunt. Bulgariæ tractus occupatur. Sigiſmundi Imper. ad Ameram Legati. Ameræ factum callidum, aduerſus quem ſollicitantur à Sigiſmundo principes. Noſtrorum ad Nicopolim contra Turcas aduerſum prælium & clades. Byzantij obſidio.

CVm aliquando Baiazetes in Macedonia apud Serras metropolim verſaretur, etiam Imperator Manuel ſecundùm pacta conuenta, eiusq; frater Theodorus, & Conſtantinus Dragaſes, & Seruiæ Deſpota Stephanus affuerunt. Eò Paulus Mammonas è Peloponneſo venit, cuius pater Monembaſiam iam pridem gubernandam acceperat: eandem & ipſe poſtea gubernationem Imperatoris iuſſu inierat: ac propter diſtantiam loci arrepta occaſione, vrbem mancipio vendicârat. Hic Baiazeti iam pridem notus, fratrem Imperatoris apud eum iniuriarum accuſauit, quod Monembaſiam è manibus audacia tyrannica ſibi eripuiſſet, indeque cum contumelia, dedecore, & infamia expuliſſet. Ameras ſtomachum erumpens, Imperatorem ſic affatur. An non ſatis eſt vobis pacem habere? etiam ſubiectos meos vexare non veremini. Per Deum iuro tibi, me in talia audentes exempla editurum. Alia inſuper dictu aſpera protulit aduerſus Manuelem, & Principes Chriſtianos, quos affuiſſe diximus, quę illis triſtitiam crearunt in medullis. Ex eo occaſionem bonam, & cauſſam probabilem quærunt, qua promiſſa, pacta & ſubiectionem erga Ameram reſcindant: clamque inter ſe voluntatum animorumque conſenſionem, & irruptam concordiam vſq; ad mortem paciſcuntur. Quò autem firmior eſſet ſocietas, & vinculum inſolubilius, ſtatuunt, vti Manuel Conſtantini Dragaſis filiam ducat. Baiazetes Bulgariam inuadit, partemque non minimam ſibi ſubdit. Sigiſmundus Germaniæ rex, vbi ſuper ea re nuntium accepit, legationem mittit, cuius ſumma hæc fuit. Non videri ex iuſtiria, cum ſint amici, ipſum Bulgariæ manum iniicere: ius prouinciæ illius ad regni ſui iura pertinere. Baiazetes Legato reſponſum non reddidit: ſed manu apprehenſum in domum amplam, omni genere armorum bellicorum, bene diſpoſitorum præparatorumq; refertam deduxit. Tum ſic virum compellauit. Renuntia domino & regi tuo, ius meum, & adminiſtrationem quam habeo

Digitized by Google

habeo in Bulgaria, hæc arma & hunc apparatum eſſe, quem vidiſti. Sigiſmundus hæc à Legato audiens, & ex iis arrogantes Ameræ ſpiritus facilè coniiciens, præcipuo quodam dolore angitur, ac ſine cunctatione exercitum è conducticiis non contemnendum conſcribit: ſuos item armat: multos præterea Principes ſuo ipſorum ſumptu ſecum militatum inuitat. Graditur nobilis exercitus maxima cum lætitia, generoſi animi, & virilitatis plenus: omnia Turcarum caſtella præſidiaria capit, ſubiicit, diripit, euertit: veluti cum flamma in ſegetem, aut aridam ſiluam furentibus Auſtris incidit: idque donec Nicopolim peruentum eſt. Sigiſmundus nihilominus aliunde Baiazetem bello laceſſere cupiens, occultè Legatum ad Manuelem, & ad alios Principes, de quibus ſupra mentio habita, mittit, vti ſe ſe ad hoſtem fidei Chriſtianæ funditus, ſi poſsit, extinguendum inſtruant atque comparent. Illi tempus aptum, vt terra ſitiens aquas è cœlo, exſpectantes, Legatum lætabundi excipiunt, bello neceſſaria clandeſtinè prouident. Baiazetes infeſto Sigiſmundi aduentu comperto cruciatur animi, nec metu caret. Copias ſuas celeriter contrahere, & armare inſtat: hoſtibus obuiam procedit. Exercitibus iam propinquis, Germani, & Galli pugnam primi cient. Verùm ex illorum imprudentia & leuitate, Chriſtiana res labefactata eſt, & exercitus vniuerſus diſsipatus periit. Fugiebant ſine reſpectu: multos Turcæ in fuga perimebant, multos capiebant. Nec obſcuri ſolùm & gregarij milites, ſed etiam illuſtres, honorati, & nobiles amiſſa libertate adducebantur magno numero, in quibus Dux Burgundiæ, Comes Aberſiæ, & Magnus Architriclinus Regis Franciæ. Vix etiam, & ſumma ope rex ipſe Sigiſmundus cum Magiſtro ordinis Rhodienſium (qui crucem pro inſigni geſtant) nauigiolo inuento, & Iſtro traiecto ſalutem expediuerunt. Ameras omnibus impedimentis & ſarcinis acquiſitis, tamque admirabilem victoriam præter opinionem conſecutus, gloria & lætitia redundauit. At enim videns Manuelem, cæteroſque Principes, de quibus ſupra, conuentis non ſtetiſſe, vt ſe ſequerentur, & doctus de omnibus, quæ aduerſus ſe deliberaſſent, bellum graue indixit, & anno mundi *6900.* CHRISTI 1402. vrbi terra mariqueobſidione admota, omnimodis eam longo tempore oppugnauit. Cum eo cum exercitu pergeret, terram Byzantinam, ſingulaſq; regiones grauiſsima vaſtitate afflixit: ſuburbanaque omnia diripuit. Et quoniam vrbis oppugnatio parum procedebat, reuerſus eſt domum,

I 3 ſingu-

ſingulisque annis miſit exercitus obſidionemque illam toto decennio continuauit.

CAPVT XX.

Ioannes Andronici filius apud Ameram vt proditor delatus, Conſtantinopolim ad patruum fugit. Patruus Italiam, & Franciam ad conquirenda auxilia fruſtra petit. Mediolanenſium Ducis humanitas in illum, & liberalitas. Baiazetes Peloponneſum inuadit. Theodorus Deſpota Sparta ditionem Rhodienſibus ex deſperatione vendit. Spartanorum in Procuratores Rhodiorum debacchatio. Epiſcopum pro Principe deligunt, per quem Theodorus reſtituitur.

EA tempeſtate Ioannes Andronici Deſpotæ filius, & Manuelis ex fratre nepos, de quo ſæpe verba fecimus, iam pridem apud Ameram aſsiduus, ab eodem victum habebat: eum quocunque iret comitabatur: ab eius latere non diſcedebat: eratque illi in familiariſsimis, & intimis. Qui vt cognouit quid accidiſſet, & quæ de ſe iactarentur, nimirum apud Baiazetem inſimulatum, quaſi ſecus illi vellet, & inſidias machinaretur: alioqui vrbem, & Imperatorem, eundemque patruum ipſius in eius auctoritate futuros fuiſſe: propter impotentem & inexorabilem viri animum vitæ ſuæ timens, noctu ad patruum Imperatoremque profugit: à quo benignè, & prouidè, vt munus aliquot pretioſum, cum oſculo etiam acceptus, & pro perſona curari diligẽter iuſſus eſt. Tempore procedente cupido Imperatorem cepit in Italiam proficiſcendi, & auxilij implorandi, quod à Principibus illis deſperabat, qui in cauſſa fuiſſent, cur Ameras vrbem obſediſſet & obſideret: nempe ob miſſum ab ipſis Legatum, vt docuimus, per quem ad Ameræ ſemper aduerſandum, & ad mutuam opem atq; defenſionẽ conſpirauerant. Abiturus, Ioannem ex fratre nepotem ad vrbem interea regendam, & impetum hoſtium propulſandum relinquit. Ipſe cum Deſpœna coniuge in Peloponneſum ſoluens, Spartæ eam apud fratrem Theodorum deponit, & in Italiam porrò nauigationem ſubit: ac primùm Venetiis exſcendit, poſt ad Ducem Mediolanenſium pergit: à quo honorificentiſsimè, ſplendidiſsimeque habitus, & muneribus cultus eſt. Ingens præterea equitum peditumq;

Digitized by Google

ditumq́; comitatus ei ad Franciæ regem adiunctus. Spopondit inſuper Dux,ſi cæteri quoque in eandem voluntatem incumberent, ſemetipſum illi,& imperio Romano ſubſidio ſponte venturum, ac diſcrimen depulſurum. Ad regem Franciæ cùm veniſſet, morbo grauiſsimo confliſtantem,& mentis impotem offendit: cuius conſiliarij reſponſum ſoli dare ſe poſſe negabant. Ita rebus infectis Conſtantinopolim repetiuit. Anno igitur ab ortu Chriſti * Septembris die 13. Ameras Baiazetes Iacupem Baſſam,& Brenezem Peloponneſo occupandæ cum exercitu quinquaginta millium miſit: qui & in ipſo itinere,& in inſula multis incommodis,calamitatibus,ac ſeruitutibus Chriſtianos mactarunt, vt paulò infrà in vita Baiazetæ oſtẽdemus. Theodorus Deſpota rem Romanam tantis fluctibus agitatam, & vrbem imperatoriam tamdiu obſeſſam, tamque dira fame oppreſſam, periculoſum inſuper in Peloponneſo bellum, & Chriſtianorum Principum ſuccurrere velle neminem cernens, omni ſpe abiecta,vna triremi Rhodum nauigans, Spartæ principatum ſocietati Ioannis Baptiſtæ & Prophetæ vendidit. Ea ſocietas quoſdam Crucigerorum (cruces enim gerebant) eò ad poſſeſsionem adeundam tranſmittit. Quibus incolæ conſpectis, & auditis quæ acta eſſent,hortante iracundia cũ ſudibus,& ſaxis ad eos occidendos procurrunt. Aſt Epiſcopus illius loci interueniens, & vulgus de huiuſmodi ſeditione compeſcenda alloquens, effecit,vt dictis obtemperarent. Triduum itaque Crucigeris præfiniunt,quibus Spartæ finibus cum pace excederent. Quod niſi exceſsiſſent,malum habituros. Illi,quòd apparebat rem non ituram, & tumultum potius excitari atque animos exacerbari,& vitam ſuam in diſcrimen adduci, domũ remigrant. Spartiatæ Principis nomine Epiſcopum ſibi præeſſe, & ab eo vtramque rempub. ciuilem, & eccleſiaſticam regi cupiunt. Theodorus ſpe deluſus, pretium ſocietati reddit, quem Spartam in principatum redire ſtudentem, populus verborum contumeliis opertum excluſit. Poſt multos tandem ſermones, & refragationes, Epiſcopo adnitente eum recipiunt,& priſtinum obtinere gradum patiuntur: cum eo, vt iureiurando promitteret,in ſempiternum tempus huius rei amplius faciendæ in mentem ſibi non venturum.

* * *

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXI.

Theſſalonicam vendit Venetis Andronicus. Obſidio Byzantij ſoluitur, propter expeditionem Temiris aduerſus Baiazetem, & quæ cauſſa huius. Pax inter Baiazetem & Manuelem. Quo tempore natus ſit hic ſcriptor, vnde, & quouſq. hiſtoriam perducturus ſit. In iis quæ ante ſe natum, aut ſe adhuc paruulo cōtigerint quorum fidem ſequatur.

EODEM tempore & anno, propter eandem cauſſam, quam paulò antè expoſuimus, etiam Deſpota Andronicus Theſſalonicam Venetorum ſenatui quinquagenis aureorum millibus venundedit. Conſtantinopolis porrò obſidium hac occaſione ſolutum eſt. Audiens Ameras Temirem (*Tamberlanem alij vocant*) Scytharum & Maſſagetarū regem innumerabiles contra ſe copias ducťare, volens nolens ab obſidione diſcedit: pacē cum Imperatore & fœdus ſancit, & in Aſiam tranſnauigat, vti exercitum paret, quem Temiri opponat. Cauſſa cur Temires Baiazetem armis perſequeretur hæc fuit. Aſianorum Turcarum duces, ſiue Satrapæ, quos ille ſuis ditionibus expulerat, accedentes ad Temirem, precibus eum fatigabant, vti eos ſuis ſedibus reſtitueret. Quoque magis illum mouerent, religionem communem, & generis propinquitatem prætendebant: addentes, ſe ipſum ſuæ regionis & patrem & patronum elegiſſe. His adiiciebant, vt cogitaret, ſe propterea Aſiæ regem eſſ , vt nullo modo ſineret ſui generis homines, cum nullas facerent i urias, à quoquam iniuriis, & contumeliis affici. Arbitrio autem . ius omnia permittebant, pœnas daturi quaſcunque iuſsiſſet, ſi contra fœdera quippiam in Baiazetem commiſiſſe deprehenderentur. Temires Baiazeti non indignabatur, quod hactenus contra hoſtes Mahometanæ religionis fortiter pugnaſſet, imò cenſebat ei plurimas gratias ıabendas. Vbi autem à plurimis ad ſe venientibus cognouit, eum neutiquam æquitatis eſſe ſtudioſum, nec contentum Aſiæ regno fore: verum, cum eſſet vehementioris ingenij, vt facilè turbini aſsimilaretur, expeditionem contra Syriam, & Aegyptum, & contra Memphiticum regem eum moliri, Legatos miſit, per quos eum aliquo modo ducibus reconciliaret. Miſit etiam per manus Legatorum veſtem, vt moris eſt regum Aſiæ, munus Baiazeti. Irritatus deinde ſuperbo reſponſo Temires, arma in illum

Digitized by Google

illum ſuſcepit. Cæterùm Manuele hoc imperante, dum vrbs obſidetur, ego in lucem editus ſum, anno poſt homines natos 6909, [Domini 1411] die Auguſti triceſimo. Per ſacrum baptiſma regeneratus ſum, ſuſcipiente me ſanctiſsima matre Thomaide, de qua quam veriſsimè poterimus, opportuno loco referemus. A decimo autem anno poſt nongenteſimum, vſque ad octogeſimum ſextum, quæ ex multis præcipua euenerunt, & memoria digna videbuntur, perſcribam. Cæterùm quæ propter immaturam adhuc ætatem meam probè & exploratè per omnia mihi cognita non ſunt, quæque ante me natum contigerunt, partim à fide dignis & eruditis auctoribus ſumpſimus: partim à proceribus aulæ imperatoriæ, & conſiliariis, & ſapientibus ac prudentibus, & ſenibus audiuimus, quæ ſilentio prætereunda non putauimus.

CAPVT XXII.

Capitur à Tamberlane Baiazetes cum vxore, filio, nobilibus. Tamberlanes quis fuerit: quales item Scythæ. Hiſtoria de Cyro à Tomyri regina obtruncato. Maſſagetæ quales, & eorum arma. Παρασκευὴ ad narratiunculas de Imperatorum Oſmanidarum propagatione, & rebus geſtis.

VICESIMO octauo Iulij, Temires Maſſagetarum, Perſarum, & Aquilonarium Scytharum rex, Ameram Baiazetem cum vxore, & filio Moſe, aliiſque aulæ optimatibus non paucis cepit, totumque exercitum illius diſſipauit. Hic qualis fuerit, & vbi regnarit, qualiſque gens iſta Maſſagetarum & Scytharum, Turcarumue, trans fluuium Araxem ad orientem incolentium, dicamus. Gens eſt arcui deditiſsima, & inhoſpitaliſsima, latè ſe porrigens, frequens, & ſtrenua, apud quam Cyrus ille magnus Rex olim, Tomyride regina, cæſus eſt. Quæ poſtquam caput ei amputauit, id in vtrem coniecit, eoque conculcato dixit: inſatiabilis Cyre, ſatiare. Maſſagetæ ſunt longè barbariſsimi, in equis expeditiſsimi, prædatores maximi. In bello & pugna armis vtuntur huiuſmodi, machæris, loricis, arcubus, ſecuribus, & clauis æreis. Indumenta & cingula ſunt aurea; acie congrediuntur coronati. Equorum item fræna, antilenæ, ſcuticæ, omnia ex auro.

Vniuerſa eorum vita rigida, ſtolida, ferox, & militaris ſemper. Maſſagetarum, & Temiris ipſorum regis viuendi modus inſtitutumque ſic ſe habet. Verùm his omiſsis, ad Baiazetem, & maiores ipſius curſum reflectamus, diſſeramuſque breuiter, vnde deſcendant, quidque, & quàm fortiter geſſerint. Hic Ameras Baiazetes quintus fuit ex Oſmanica familia Imperator. Primus ſiquidem Ertucules, filius Soleimanis Scachi ponitur. Ertuculis Oſman, Oſmanis Orchan, Orchanis Amurates, Amuratis Baiazetes, &c. De quibus multi aliter ſcripſerunt, atque inter ſe diſſenſerunt: ſed vt quiſque nôrat, & audierat. Ita & nobis placuit, quæ à viris prudentibus de illorum genealogia, & ſucceſsione ſæpe audiuimus, & legendo didicimus, ſcribendo complecti.

DIGRESSIO,

De origine, ſucceſsione, rebus geſtis Oſmanidarum Imperatorum.

CAPVT XXIII.

Comneni Augusti ex fratre filius quare ad barbaros transfugerit. Filiam Ameræ benè dotatam vxorem ducit. Laudatur à multis rebus: omnibus chariſsimus, vt alter Mahometus. Filium græcis & arabicis diſciplinis imbuit. Eius ſimiliter apud omnes auctoritas, & gratia. Nouellas in Arabicum transfert. Chriſtianis fauet. Ertuculem Oſmanis patrem generat.

IOANNES Comnenus Imp. quodam tempore in oriente fuit, in præfectura Neocæſareæ vrbis aduerſum Perſas, & Sultanum Iconij bellum adminiſtrans. Complura de Perſis caſtella cepit, Iſaacij Sebaſtocratoris fratris ſui filium ſecum habens. Cum exercitus in locis illis diu hæreret, & equos pabulum deficeret (vtpote regione arida, montoſa, & cœlo frigido, vehementerque aſpera, & inſuper hyeme appetente) macie ſuprema conficiebantur. Imperator equis adeò ſtrigoſis metuens, exercitum obit, generoſos colligit, eoſque Romanis & Italis præbet, quos egregiè verſare haſtas, & in hoſtem pugnare poſſe ſciebat. Hæc cum ille machinatus eſſet, & iam pugna conſerẽda, equitem Italum inſignem,

inſignem aſtare peditem cernens, Ioannem nepotem de Arabico equo cui inſidebat, deſcendere,& Italo dare iuſsit. Ioannes elati, & ſupra modum ferocis animi, Imperatoris & patrui mādatis pugnat, impudentiuſque contradicit. Verùm quoniam id diu non potuit, exaſperato illo vel inuitus equum Italo cedit, & alium aſcēdit, mœſtuſque nimium, & cor ira cumulatus, ad Turcas apertè transfugit. Quem quidem libenter,& amanter Ameras barbariq́ue ſuſcipiunt, & Chriſti fide eiurata, pro Ioanne Zelebem *(quod lingua Turcica nobili loconatum ſonat)* nominat. Præterea ipſius Ameræ filia Camero, cum dote locorum, regionum, atque vrbium,& grandi pecunia coniugio ei ſociatur. Nec erat iuuenis ille græcæ eruditionis expers, & lingua Arabica diſertiſsimus, necnon munificentiſsimus, & lautiſsimus: quod cum omnibus, tum præſertim barbaris gratum accidere ſolet. Exhibebat ſe item ſubditis facilem: quod ſanè in ducibus valet plurimum,& in eo ſpes trophæorum ſita eſt. Hinc etiam quod conantur non difficilè conſequuntur. Sua faciebat, & dicebat eſſe communia. Omnium neceſsitatibus ſuccurrebat, omnes adiuuabat, in omnes officia conferebat, & emergētes controuerſias componebat, pacemq́ue conciliabat: nec quiſquam eius vel verbis, vel nutui aduerſabatur. A ſocero autem, cæteriſque vniuerſis tantopere amabatur, vt & illo planè ex voluntate vteretur: & hi vt alterū Mahometum celebrarent. Suſcepit porrò ex Camero filium, nomine Solimanum Scachum, quem græcis arabiciſque doctrinis inſtitutum, ſibi patri ſimillimum reddidit: quemq́ue barbari colebant, & inprimis reuerebantur. Quocunque demum veniret, vbicunque habitaret, pro domino agnoſcebatur,& fama eius totam Aſiam peruagabatur. Idem plurimas Imperatorum Nouellas in arabicam linguam conuertens, vt eas Turcæ complecterentur obtinuit. Adeptus autem occaſionem propter ſeditiones ac tumultus, quos aduerſus Romanum imperium Itali concitabant, quidquid ſuo principatui vicinum Romanis parebat, ſub poteſtatem ſuam ſubiecit, nec vllum vnquam Chriſtianum lædere voluit: quin potius, qui ſuæ ditionis erant, multis prærogatiuis, & beneficiis, ac donis proſequebatur, & magis magis imperij ſui terminos dilatabat. Hic Ertuculem Othmanis patrem genuit. Alij ſcriptores in alia opinione fuerunt, Zelebem Ertuculis auum, non Ioannis Comneni Imp. ex fratre filium, ſed illi tantùm cognominem fuiſſe.

Alia narratio ſuper origine.

CAPVT XXIV.

Sultanus Azatines occultè Chriſtianus manet. Ab Imp. Byzantium veniens auxilium rogat: domum reuerſus moritur. Filÿ contra Scythas, & Turcas in Aſia expeditio. Amurius Satrapa rebellis. Diſtractio Imperÿ Turcici. Ertucnlis genus.

SVLTANVS Azatines (*fortè Aladines*) Chriſtianis parentibus ortus, & baptiſmo initiatus eſt. Fortuna autem ita ferente (vt multa fert) ipſe quoque Sultanus & Ameras, & Turcarum Princeps euaſit, Chriſtianæque pietatis præcipua myſteria occultè coluit, & Conſtantinopolim veniens, auxilium ab Imperatore cõtra Scythas, & Turcas, quibuſcum illi bellum erat, petiuit: vbi & ſacras imagines verebatur, & omnes cærimonias Chriſtianas ſine diſsimulatione obibat. Iſtro tranſito in principatum ſuum reuerſus, Melec filio præſente commune debitũ naturæ perſoluit. Melec igitur in Aſiam traiiciens, à Scythis, & Turcis paternum principatum requirit. Aliis Satrapis omnibus vt dominum ac Principem, & Ameram eum adorantibus, quidam Amurius nomine detrectat, conquiſitaque prædonum manu in eum ſe infert, fugatum, vſque ad mare perſequitur. Heracleam Ponti ſaluus deuenit. Vere ſe aperiente cum copiis ad Turcas reuerſus, paternum principatum redacquiſiuit. Nec multò poſt etiam iſte lucis vſuram reliquit, à quibuſdam de conſiliariis, & proceribus aulicis clandeſtinè interfectus. Turcarum imperio hunc in modum rectore orbato, & rebus ex ordine, fortunaque ſplendida in confuſionem maximam commutatis, non modò Satrapæ, & quotquot genere, ac celebritate præſtabant, in partes plurimas imperium ſortitò ſibi diuiſerunt: ſed multi nihilominus obſcuri, & ſine nomine, perditorum hominum adiuncta colluuie, vitam in latrociniis exigere, finitimaſque Romanorum regiones & vrbes populationibus diuexare ſunt aggreſsi. Ex horum Præfectis vnus (vt traditum eſt litteris, & fama conſentit) genere non ita illuſtris erat: ſed à virtutibus & factis eximie celebratus. Valebat enim prudentia & dexteritate, & cum in dicendo, tum in agendo pollebat egregiè. Eius ductum multitudo ſequens è prouincia exierat, quæ * dicebatur. Ac, propter intelligentiam, virtutem & iuſtitiam nõ à ſuis ſolùm, verumetiam à Turcarum

carum vniuerſitate impenſius diligebatur: ſubdebantque ſe, & obtemperabant illi reuerenter. Hîc genuit * qui patri ſuccedens, eũ exprimebat omnimodis, & tota Aſia per ora virûm volitabat, ac multi præterea ſub eius imperium vltro volenteſque concedebant, eumque beneuolentia ſumma comprehẽdebat, & honore honeſtabant. Principatum ſuum probè adminiſtrabat, & quibus poterat rationibus amplificabat in dies. Sed iſta in medio relinquamus, de quibus diſcendi cupidi, & lectores iudicent: eſt enim propter diuerſas hiſtoricorum ſententias ambigua & incerta narratio. Ad Ertuculem redeamus.

DE ERTVCVLE.

CAPVT XXV.

Ertuculis ſollertia, magnanimitas, bellica virtus, præclarum de poſterorum ſuorum opulentia, & maieſtate ſomnium. Quos locos deprædatus ſit. Qua exiſtimatione apud ſuos floruerit.

ERTVCVLES fuit homo impiger ad omnia, & magnanimus, patre auoque ſuperior, breui tempore armis excelluit, ac loca nonnulla, & regiones Romanis primo aduentu eripuit. Quin propter temporum perturbationem etiam ſatrapis ſuæ gentis caſtella non pauca extorſit, eratq; terrori omnibus. Aiunt huiuſcemodi viſum ei oblatum eſſe. Ambulanti forte, maximis ſolis feruoribus, placuit, vt feſſo de via, paulũm quieſcere, recubanſque ſub vmbra arboris obdormiuit. Tum ei non ſine magno dolore viſa eſt de ventre vrina profluere ſanguinea, & qua in terram fluxit, repẽte arbor ſanè quam ſpecioſa exſurgere, ramis velut aureis, teneriſq; & delicatis prædita, & radice ſolida. Modico interuallo rami iſti adeo in longum ſe propagarunt, vt orbem terrarum ambire viderentur: ſub quorum frondibus omne genus volucrum innumerabilium ſedẽbat. In harum medio aliquot aquilæ, paruæ & magnæ viſebantur: procul autem, & è regione aliæ quædam aquilæ conſidebant, arboris pulchritudinem contemplantes, quæque illam occuparant volucres, & aquilas quodammodo incuſantes, ac deridentes. A radice flatus vehementiſsimus, & fulgura, & tonitrua, & tempeſtas turbulenta exiſtebat. Aquilæ remotæ, cum procellam ſpiritus, & magnitudinem tempeſtatis ſuſtinere non va-

Digitized by Google

lerent, volentes nolenteſque ſub frondes admirandæ & belliſsimè vmbroſæ arboris ipſæ quoque ſe receperunt. Quarum quibuſdam vngues è frigore præmortui ſunt: quibuſdam alarum pennæ deciderunt, vt volatum inire nequirent: quædam omnino perierunt. Expergefactus Ertucules, & perculſus animo, de loco abit: viſum cuidam coniectori, aſtrologiæ doctiſsimo enarrat. Is ex planetarum, & ſigniferi orbis, ſtellarumq; motibus quid hęc portenderent cognoſcens, ſic infit. Bone vir, qui abs te genus ducent, reges magni in ſpatio breui numerabuntur, & eorum regnum mirè toto mundo propagabitur, aliosq; reges ac principes domabunt, è prouinciis ipſorum profligabunt, & occident, nationeſque multas tributum ferre cogent, & ſub iugum eas mittent: quos reuerebuntur, & timebunt quantum eſt gentium, omne genus hominum, omnis tribus, omnis lingua. His dictis Ertucules noua perfuſus eſt lætitia, & quod agebat, in eo adhibebat ſtudium alacrius, magnaque cum fiducia, & ferocia certamina inibat. Diebus aliquot exactis, nauibus prædatoriis, biremibus & vniremibus quæſitis, celeriterque rebus omnibus comparatis, & ſtrenuorum militum numero impoſito, complures de Cycladibus inſulis in Aegæo pelago iacentibus depopulatur, & de indigenis ſeruos facit. Traiiciens item in Thraciam, è præfectura Aeni, & Peritheorij non paucos Chriſtianos captiuos abripit. Deinde vſque ad Euripum & Græciam curſu directo, locis nonnullis damna dat. Ad extremum etiam è Peloponneſo ampla ditatus præda, conuerſa nauigatione in Aſiam, cum captiuorum multitudine & diuitiis redit: acceptuſque eſt à reliquis Satrapis, & vulgo amanter, & acclamatum illi à barbaris. Ex eo præ omnibus Satrapis in ſumma veneratione, & admiratione fuit, & prælatus vniuerſis: quia nauigare, & in mari verſari noſſet, quod per ea tempora gens Turcica nauigationis inſolens atque imperita eſſet. Hic Othmanem, ſiue Oſmanem procreauit, à quo tota Imperatorum propago, atque adeo gens ipſa Othmanidæ, ſeu Oſmanidæ poſtea nuncupati.

CAPVT

DE OSMANE.

CAPVT XXVI.

Oſmanes prouinciarum diuiſionem inducit. Quæ cui Satrapa obtigerit. Eius in alienis inuadendis cupiditas, & auaritia.

ERTVCVLE rebus humanis exempto, Othmanes, vti diximus, paternum regnum occipit, anno mundi 6063. Chriſti 1265. Hic aliquandiu cũ cæteris Satrapis concordiam amicitiamq́ue ſeruauit; bella aliquoties Romanis intulit, quibus ipſe interfuit, ac præfuit: Deinde cum ei cõſenſus iſte atque communio, pariq́; iure omnes contineri, & neminem differre ab alio diſplicuiſſet, paruo momento huius concordiæ diſturbandæ cauſſam inuenit: diſsidioque introducto, ſe diuiſuros pepigerunt, quęcunque de Romano imperio abſtraxiſſent, vt quilibet quod ſortitus eſſet, eius dominus ac princeps agnoſceretur. Ac primùm quidem filij Amurij Chaſan & Mahomet, quidquid à Sangari fluuio vſq; Paphlagoniam terrarum eſt, acceperunt. Magneſiam, Prienen, Epheſum cum locis adiacentibus Saſan accepit. Quæ inde vſq; Smyrnam, & maritima Ioniæ pertinent, Sarchanes. Maiorem partem Phrygiæ maioris, & inſuper vſque Philadelphiam, & proxima omnia à Mçandro fluuio vſq; Antiochiam Caramanus Aliſurius. A Lydia, & Aeolide vſque ad Myſiam ad Helleſpontum, omnia Calaſes cum Caraſe filio. Finitima Olympi, & Bithyniam Othmanes. Hunc in modum regiones armis ab ſe partas diſpertierunt, & his finibus cuiuſque ditionem circumſcripſerunt. Cæterùm Oſmanes amplioris imperij deſiderio accenſus, & alieni auidus, non quieſcebat, ſed terminos tranſiliens, aliis locos multos per iniuriam eripiebat, eosq́; vexabat vehementer, dum partem ſuam & principatum extendere omni ratione niteretur. Deinde Romanos armis adoriens, quę reſtabat pars Bithyniæ, eam quoque ipſis abſtulit. Bellum inſuper cum Principe Sebaſtiæ, vrbis clariſsimæ geſsit; quo capto & interfecto, eam, & prouinciam, & totam illius toparchiam ſibi aſcripſit. Talibus initiis eius regnum ſtabilitum & illuſtratum eſt. Poſtmodum rurſus ad aliorum Satraparum, ſodaliumq́ue ſuorum prouincias conuerſus, quidquid inde potuit, locos quoſdam & caſtella & cum conditione, & ſine conditione, vt prædo & tyrannus pro ſuo vſurpauit. Expletis demum in regno annis duodetriginta, morte conſopitus eſt, hærede filio Orchane, anno mundi 6801. indictione vndecima, nempe anno Domini 1393.

CAPVT

DE ORCHANE.

CAPVT XXVII.

Orchanes in regno prolatando patrem ſequitur. Quæ aliis ademerit. Sororem Ioannis Imp. ducit, cui ad imperium recuperandum armis opitulatur.

ORCHANES patrem in regno excepit, cuius per omnia imitator, modum & occaſiones quæritabat, quibus patrimonium & regnum ſuum quàm latiſsimè porrigeret: nec illum dies, aut noctes cura vacuum viderunt, perpetuò bella & pugnas parturientem. Laceſsiuit homophylos, quos ſæpe vicit, totamq; Myſiam bellica vi acquiſiuit, prætereaque Lycaoniam, Phrygiam, Cariam, & vſq; ad mare, & fluuium Eurymedontem, & reliquum Bithyniæ (Nicomediam puta Nicæamque) & non pauca oppidula atque vrbes, celebratiſsimamque & pulcherrimam Pruſam, ad radices Olympi montis ſitam, quæ adhuc Romanis ſuberant, ſuis prouinciis addidit. In oppugnatione Pruſę, vulneratus eſt pedem dexterum. Copiis item in Cherroneſum Thraciæ transductis, aliquot oppidula ſubiugauit, quę poſtea Ioanni Imperatori, ſorore eius in matrimonium ducta, propter affinitatē vltro reſtituit, vt alibi diximus, auxiliisq; ſuis adiutum, imperio paterno reddidit. Vitam amiſit, cum regnaſſet annum ſeptimum & quinquageſimum, menſes nouem, dies duodecim; aut, vt alij volunt, annos ſexaginta. Surrogatus eſt filius eius Amurates.

DE AMVRATE PRIMO.

CAPVT XXVIII.

Mores Amuratis. Quæ occuparit. Fœdus cum Ioanne Imp. Filium Moſen capite punit. Eius victoriæ plurimæ. Mors ex inſidiis. Humanitas & liberalitas in Principes Chriſtianos.

POST obitum Orchanis Amurates ad faſtigium regni extollitur, anno mūdi 6858. indictione duodecima. Quo quò verſum rectum eius ingenium, animo virilis, cerebroſus, verſutus, & in bellis dexter ſupra omnes maiores ſuos. Multa præclara, & nullo obliteranda ſæculo ad incrementum

rum regni ſui perpetrauit. Hic, vt ſupra docuimus, primus in Europam traiecit, & Callipolim, nec minimam inſuper Thraciæ, & Macedoniæ partẽ Romanis ademit. Tandem fœdus, & amicitiam cum Ioanne Imperatore ſanxit. Quoſdam Satrapas in Aſia à fide deſciſcentes, eò cum eodem concorditer profectus, ad officium adegit. Cum Amurij nepotibus certamine congreſſus, totã Paphlagoniam, vſque ad flumen Sagarim iis victis fugatisq; occupauit. In Europam renauigaturus, vt filium ſuum Moſen cum Andronico Ioannis filio perduellem factum didicit, acerbè tulit. Tranſmittunt celeriter, militem in eos expediunt, vincunt, fugant, comprehendunt, Ameras ſuo caput ceruicibus deſecari, Imperator ſuum oculis priuari iubet. Poſthęc Bulgaros & Seruios petens, modica prouinciarum parte eos ſpoliauit. Intermiſſo tempore aliquãto, Lazarum Seruiæ Deſpotam bello denuò aggreſſus, vicit; eius exercitum diſſipauit, iterumq; vrbes & loca Seruiæ multa ſubegit. Septem & triginta magnis prælijs ſemper vicit ac triumphauit. Ad extremum à Lazaro, quem nominauimus, dolo necatus eſt, exactis in regno annis tribus & triginta. Vezires, ſiue conſiliarij eius, clam omnibus filium Baiazetem accerſierunt, qui & exercitus, & totius in Europa atq; Aſia impetij ius poteſtatemque accepit. Fuit Amurates in omnes liberaliſsimus, & vita ſplendidus. Chriſtianis dominis ac dynaſtis ſibi ſubditis, & in eius regia degentibus alimenta benigniſsimè, & alia beneficia quotidie tribuebat: nec cum iis accumbere, & vultu hilari quam iucundiſsimè verſari deſinebat.

DE BAIAZETE.

CAPVT XXIX.

Baiazetes quare Gilderun cognominatus. Fratrem Muſulmanum ſtrangulat. Eius expeditiones. Conſtantinopolim obſidet. Peloponneſum vaſtat. Argos vrbs cum ciuibus hoſtiliter tractatur. Tamberlanes cur Baiazeti bellum fecerit. Faſtus & arrogantia Baiazetis, Tamberlanem deſpicientis. Copiarum vtrinq; numerus. Conflictus in Phrygia. Baiazetes cum vxore, filio, nobilibus capitur. Eius quantus capti arrogantia. Pœna ignominioſa.

BAIAZETES imperium occœpit anno 6881. indictione ſexta. Dictus eſt idiomate Turcico Gilderun, cui voci fulguris ſubiecta eſt notio. Erat enim ad omnia promptus &

Digitized by Google

ſolutus, & quæ incipiebat, volebat omnia cum celeritate, & impetu fieri. Idcirco hoc ei cognomenti eſt impoſitum. Metuens autem, ne Muſulmanus frater, patris obitu audito rebus nouandis ſtuderet, fraudem comminiſcitur. Mittens, eum repente patris nomine accerſit. Is rerum ignarus, nec quidquam formidans mali, adeſti comprehenſo gula frangitur. Ita deinceps ſollicitudine Baiazetes leuatus, vere primo copias omnes in vnum conducit, traiicienſque in Aſiam, & in Armeniam impreſsionem faciens, totam ſub imperium ſubiungit, Colchos domat, & Amaſtrim, cuius Ameram expellit. Deinde contra Ameram Sarchanen ducit, ipſumque vincit, & ingreſſo autumno Ameram Maëdes ſimiliter, hyeme Theloch, & Methenen Ameras oppugnans, victoriam reportat, ipſos fugat, vxores eorum cum liberis in ſeruitutem rapit, totius prouinciæ dominatum arripit. In Europam reuerſus, in Hungaros mouet, quibus ſemel iterumque ſuperior euadit. Albaniæ portionem occupat: infeſto agmine in Miltzam Blachiæ ſeu Valachiæ Principem procedit, quem parte regionis non parua exuit. Miltzas dehinc ad apertam dimicationem in locum quendam difficilem prodit. Ameras loci incommoditate abſterritus, pugna relicta diſcedit. Tandem Miltzas ei fit ſtipendiarius, ita pax conuenit. De Bulgaria autem, & Seruia partes abſtulit non exiguas. Cum Imperatore item Germaniæ Sigiſmundo bello decertauit. Venit Nicopolim vſque Sigiſmundus; occurrerunt ſibi exercitus. Verùm Chriſtianis ipſorum ſtultitia cladem indigniſsimam peperit, multaque cum ſtrage in fugam verſi, multi etiam capti ſunt. Poſtea Conſtantinopolim patriam noſtram obſedit; adeoque præceps, & acer erat ad omnia, vt ei vnam vrbem obſidione premere nõ ſufficeret: ſed nihilominus Iacupem Baſſam, & Brenetzem cum ſex & quinquaginta millibus in Peloponneſum mitteret, qui omni quo potuerunt genere maleficij inſulam lacerarunt. Venerunt etiam Coronam vſque, & Methonem. Inde conuerſi, vetuſtam, & clari nominis vrbem Argos expugnarunt, abductiſque captiuorum triginta millibus, in Aſia colonias inſtituerunt, & euerſis mœnibus deſertam reliquerunt. Anno mundi 6903. à Chriſti nato 1296. indictione quinta, Dinus Ameras, & alij quidam ſuis ſedibus à Baiazete pulſi, ad regem Temirem (Tamberlanem) flentes, calamitatem ſuam conqueſtum adierunt. Temires ſuccurrere miſeris cupiens, legationem ad Baiazetem mittit, in hanc ſententiam. Iniuſtum videri, homines eiuſdem gentis, & religionis ita affligare. Hortabatur proinde, vt ſuam cuique ſatrapiam

Digitized by Google

piam redhiberet, ſi ſe amicum ſibi vellet. Ameras inexplebilis auaritiæ, & moribus turbulentus ac vehemens, orationem iſtam pro nihilo putare, & Temirem eius dominum & auctorem ludibrio habere, ac ruſticum appellare. Temires ex Legato huiuſmodi Baiazetis in ſe conuitia reſciſcens, eiusque inſolentiam perſpiciens, ſuccenſus ira, & quantum ſuppetebat copiarum contrahens, in illum progreditur. Re comperta Baiazetes ſuis quoque collectis, Temiri feſtinato, viriliter, fidenter, & magno animo occurrit. Conſtabat Ameræ exercitus centum quinquaginta millibus: Temiris octingenta & viginti millia conficiebat. Adhuc tamen Baiazetæ magnitudo animi Temirem vili pendere non reformidabat. Cum in Phrygiam ab vtriſque ventum eſſet, iamque acies in propinquo conſiſterent, ingens tubarum clangor exauditus eſt, dimicatumque fortiſsimè. Denique Baiazetis exercitus terga dat: in fuga multi capiuntur: quibus nihil aliud moleſtiæ factum, niſi quod veſtibus & armis nudati, atque ita dimiſsi ſunt. In fuga præterea Baiazetes cum vxore, & filio Moſe, aliiſque multis aulæ ſuæ nobilibus comprehenſus, atque in Temiris conſpectum adductus eſt. Qui de victoria omnibus incedens lætitiis, Baiazeta inquit; improbiſsimum caput, cur prauis animi tui cupiditatibus non imperaſti, ne huc deuoluerere? an neſcis meas copias inuictas eſſe? Deinde regificum eius apparatum & elegantiam, & tentoria illa pretioſa, tantamque auium venatricum, & canum multitudinem admirans, rurſum, dic mihi, inquit, ſtulte, & delire, quid tibi profuit cum tanto apparatu ſuperbia tua? Tum ille. Satis ſciebam non placiturum tibi, vt agreſti Scythæ, & obſcuri generis, apparatum regium, qui te nunquam decuit. At me, vt Amuratis filium, & Orchanis nepotem, & Oſmanis pronepotem, & Ertuculis abnepotem hæc & plura facere, habereque decet. Tam confidenti ſermone irritatus Temires, caueam ferream cancellatam fabricari curat, in qua eum vinctum catenis aureis includit, ac paulò poſt morte afficit. Regnauit annos ſex ſupra viginti, vixit captiuus menſes octo.

De quinque filiis Baiazetis.

CAPVT XXX.

Motus & perturbatio rerum ex diſcordiis filiorum Baiazeta. Muſulmanus Ieſſe fratrem eliſis faucibus necat. Moſes à Temire donatus libertate, Muſulmanum fratrem prælio ſuperatum occidit. Obſidionem Byzantij cogitat. Terra mariq; ab Imp. vincitur. Orchanem fratris filium pugna inferiorem excæcat. Eum Mahometes frater minimus debellatum interficit.

REBVS ſic tranſactis, vt expoſuimus; & Baiazete capto, imperium Othmanicum ob diſsidia, & bella inter filios eius enaſcentia, confuſione ac diſcrimine magnô inuolutum eſt. Ad quorum aures vbi fama de interitu paterno peruenit, quiſque pro ſe elaborauit, vt in regnum eueheretur. Tranſeunt igitur in occidentem germani quatuor: Moſes enim captiuus cum patre factus erat. Ex his Iuſuph Spiritus ſancti radiis illuminatus, Chriſto nomen dedit. Reliqui conceptis inter ſe odiis diſsidentes, armis concurrunt. Ieſſe ad tempus præualet, cui omnes neceſsitudines cum Manuele Auguſtô interceſſerunt. Idem collecto milite Hungariæ regem adoriens, nihil egit. Similiter Seruiæ Deſpotam laceſſens, nullum eſt operæpretium conſecutus. Et cum in Aſiam tranſmiſiſſet, vt in Muſulmanum fratrem iret, eo ſibi in Cappadocia occurrente, ſuperatus fugit. Verùm ab inſequentibus retractus, & fratri oblatus, eius iuſſu ſpiritu intercluſo ê medio ſublatus eſt, pôſtquam imperauit menſes * Ita Muſulmano rerum ſumma ceſsit. Temires poſtmodum fratrem eius Moſen liberum dimiſit, qui clam in Europam tranſgreſſus, & à Deſpota Seruiæ ſufficienti copia adiutus, loca Europæa ſibi ſubiugauit. Hoc cum primum Muſulmanus frater in Aſia accepit, inde abnauigauit, vt per Byzantium fratri ſe obiectum iret. Et quoniam eum non vulgaris amicitia cum Imperatore coniungebat, & is Theodori Deſpotæ filiam connubio ei copularat, paucis diebus in vrbe commoratus, contra Moſen mouit. Prælio commiſſo, Muſulmanus à Moſe debellatus, captus, & necatus eſt. Moſes monarchiæ potens, terreſtrem naualemque exercitum aduerſus vrbem (Conſtantinopolim) conquirit. Eo comperto, Romanorum Imp. claſſem armat, cui Manuelem ſpurium fratrem pro Drungario præficit. Iuxta inſulam Platen claſſes ſibi occurrunt, Mo-

ſis

ſis periit: pars quippe demerſa, pars capta eſt. Pauca admodum nauigiola quæ reſtabant, incommodè effugerunt; victoria penes Romanos ſtetit. Similem in terra calamitatem pertulit. Quæ vt nunciata ſunt, cum ignominia receſsit. Imperator denuo artes excogitans, quibus Moſen penitus frangat ac debilitet, in Aſiam mittit, Muſulmani filium Orchanem auocat, & in Europa dominum conſtituit. Collatis ſignis Orchanes inferior diſcedit, à duce ſuo, & primario Vezire Sampane proditus videlicet. Captum Moſes patruus oculis multat. Mahometes porrò minimus natu filiorum Baiazetis, fratrũ metu perculſus fugiens, cum quodam artifice arcuario, in locum quendam venit, vbi pro mercenario ſeruiuit, ne à fratribus agnoſceretur. Cum iſta vili conditione vt paulò grandior natu euaſit, ſtatum rerum conſiderans, ipſe quoque fortunæ ſe permittit, & ad Caramanum Cappadociæ Ameram confugiens, auxilium ab eo poſcit. Qui eum amicè ſuſcepit, dataq; dextera copias aduerſus Moſen fratrem eius eduxit. Ac primo quidem & altero conflictu Moſis exercitus triumphauit, & Mahometis diſturbatus eſt. Tertium adhuc fortunam experiundam ratus, ad Seruiæ, Bulgariæque Principem, & Imperatorem ſe conferens, ab iis opem ſubſidiumq; flagitat. Qui cum ei dextras, & quantum ſufficeret militum dediſſent, rurſus aduerſus Moſen ducit. Prælio inito, Mahometes multos duces & centuriones Moſis pecunia corrumpit; itaq; ad eum transfugiunt. Hoc animaduerſo Moſes ipſe quoq; in fugam ſe effundit, & in loco quodam nemoroſo latet. Quem inuentum dux Mahometis, mandatu domini ibidem præfocat. Imperium igitur propter inteſtinas fratrum diſcordias annos tres, & menſes duos laborauit.

DE MAHOMETE PRIMO.

CAPVT XXXI.

Mahometes auget vectigalia. Prouincia occupata. A Venetis nauali pugna vincitur. Manuelem & Principes Chriſtianos diligit. Adrianopolis ſedem regiam conſtituit. Eius mores.

MAHOMETES totius imperij paterni cum tantis defatigationibus atque moleſtiis poſſeſsionem cepit anno mundi 6907. qui fuit annus Domini 1344. Primum eius opus fuit Maurouala chiæ, (*Valachia nigra*) & Bogda- 1400

niæ tributa augere quantum potuit. Quidquid regionum in Aſia Scythæ, capto eius patre occupauerant, breui interuallo recepit, & toparchas ſuæ gentis ac religionis, quos pater fortunis expulerat, & Temires reſtituerat, hic deintegro eiecit; Galatiam, Cappadociam, Pontum, totamq; Aſiam ſuperiorem in poteſtatem redegit: Iſmaëlem, Sinopij Ameram ſtipendiarium fecit, & à Lydia vſque ad Aeolidem, & Myſiam iuxta Helleſpontum ſubegit omnia. Cum Venetis etiam prælium miſcuit: quorum claſsis Petrum Lauredanum Præfectum habebat. Claſſes ambæ inter Proconeſum, & Calliopolim obuiam factæ. Pugna occœpta, multæ Turcarum naues, & triremes depreſſæ ſunt. Inde pax compoſita. Hic Ameras Manuelem Imperatorem, reliquoſque Principes vicinos Chriſtianos amplectebatur. Et iam animam agens, filio ſuo Amuratæ mandauit, vt eundem Manuelem ipſe quoque diligeret, eique operam nauaret. Hic primus Adrianopoli ſedem regiam collocauit, quam maiores eius Pruſæ habuerant. Beneficentiſsimus, & in amicos effuſiſsimus, hoſtibus autem vſque ad obitum infenſiſsimus erat, ſemperque nouas rationes meditabatur, quibus malè erga ſe animatis perniciem atque interitum afferret. Anno regni decimo ſeptimo vita caruit.

DE AMVRATE SECVNDO.

CAPVT XXXII.

Amurates Muſtapham patruum ab ſe victum iugulat. Conſtantinopolim incaſſum obſidet. Theſſalonicā acquirit. Ladiſlaum Hungariæ regem vincit. Valachos irrito conatu inuadit, altera pugna victor abit. Prouincia ab eodem ſubacta. Ladiſlaum occidit. IanitZaros quomodo formarit. Eius ſumma ſeueritas & iuſtitia.

MORTVO Amera Mahomete, qui Cyritzes cognominatus eſt, filius eius Amurates adueniens, imperij habenas capeſsit, anno mundi 6924. qui fuit annus Chriſti 1416. indictione octaua. Autumno ineunte, quanquam hyemem ſecuturam ſciret, non quieuit: ſed exercitu conſcripto, patruum ſuum Muſtapham eſt aggreſſus, quem ſtatim parta victoria ſpiritu & vita priuauit, præmiſſoq; Michaële Bego, ipſe ſuperueniens, vrbem (Conſtantinopolim) obſedit, per cauſſam, quod Impe-

Digitized by Google

Imperatores Muſtaphæ (vt poſt fuſius diceretur) auxilium tuliſſent. Verùm cum nihil proficeret, pacis fœdus cum Imperatore percuſſit, cum ſe Domina, nouercæ ipſius Amuratis mater pro ſequeſtra interpoſuiſſet. Hinc Theſſalonicam, tum ſubiectam Venetis oppugnandam ſuſcipit, & ſuam facit. Hungariæ quoque partem non minimam rebus ſuis adiunxit, prælioque cum Ladislao Hungarorum rege conſerto, victoriam retulit. Tamen in Valachos, & Maurouala-chos irruens, operam luſit, & cum detrimento receſsit. Iterum in eos ducit. Valachi Hungaros ſubſidio vocant. Dimicatur, Ameras vincit, victi palantes fugiunt. Tenet fama, in pugna illa Hungarorum, Valachorumque amplius triginta millia cecidiſſe, Turcarum perpaucos deſideratos eſſe. Partem veteris Epiri, Aetolos, Acarnanas, Thebas, Athenas, totam Bœotiam, Helladem bello vindicàuit, & Ameram Cæſarcæ ad extemum ſibi ſubiecit, deleuitque, ac tota illa ditione, exceptis quibuſdam caſtellis, in montibus altiſsimis, vbi Caramanus habitat, potitus eſt. Ladislaus Rex cum aliis quibuſdam Principibus Chriſtianis conſpiratione inita, iterato Amuratem prouocare eſt auſus. Sed apud Varnam oppidum, propter imperitiam bellicam rem malè geſsit. Namque certamine deuictus & occiſus, & exercitus eius diſperſus eſt. Poſt hæc Myſiam ſuperiorem ingreſſus, pleramque partem tributariam reddidit, & Boſinam, ac Ioannem Caſtriotam penitus ſui iuris ac poteſtatis fecit. Hic primus Ianitzaris prærogatiuas impertiit, & quod vſque hodie præſtant munus, ipſis impoſuit. Nam ante id tempus eius legionis alia conſuetudo, aliud officium, & genus veſtis erat. Iuſsit item vxores non ducere, ne illarum, liberorumque cura diſtinerentur: ſed in militia ſoluto ſemper animo verſarentur; voluitque eoſdem filios ſuos appellari. Iuſtus admodum in ſubiectos, futurorum prouidus. Seueriter Satrapis ac iudicibus mandabat, ne in quenquam iniurioſos ſe præberent. Quod ſi quis eorum vel minimum eius iuſſum tranſgrederetur, citra miſericordiam capite pœnas perſoluebat. In bello periculis ſe obiiciebat, cui fortuna nunquam non fauit. Tandem vitam monaſticam apud Pruſam excoluit. Adhuc ſuperſtes in minorem filium Mahometem imperij auctoritatem omnem trāſtulit: Aladines enim natu maior in venatione ex equo præcipitatus interierat. Sed cum ſuſcepti monachiſmi pœniteret, Halibaſſa inter Conſiliarios fidiſsimo adiuuante, ad gubernationem dolo quodam regreſſus eſt. In cōuiuio apoplexia ex nimia vini copia tactus periit. Regnauit annis quatuor & triginta: aut, vt alij tradunt, duos ſupra triginta.

CAPVT

MAHOMETES SECVNDVS, à quo Conſtantinopolis capta eſt.

CAPVT XXXIII.

Vezires adoleſcenti Mahometi tantum onus totius imperij committendum negant. Eius prudentia militaris, eruditio, lectio hiſtoria Auguſtorum Romanorum. Byzantium,& Trapezuntem occupat. Alijs prouincijs & inſulis imperium exaggerat. A Rhodo reiicitur. Decem regna, vrbes ducentas ſubigit. Quinq; linguas præter ſuam nouit. Digreſſionis ſuper origine,& rebus geſtis Sultanorum Othmanidarum concluſio.

CVM Mahometes ex aſſe imperiũ ſuſcepiſſet, anno mundi 6958. indictione decima quarta, quoniam peradoleſcens erat, quidam ſeniores Vezires Amuratem monuerunt, ne tantam regni molem ætati tam immaturæ committendam putaret; ne ſpiritus iuueniles ei periculum aliquot crearent. Mahometes hæc agitari ſentiens, tacitus furebat: multos etiam de his Veziribus poſtea interemit. In acie quidem ordinanda puer ſenex,& ad ſummum peritus videbatur. Apparebat etiam induſtrius & acer in omnibus. Virtutis cultores, eruditoſque homines amore proſequebatur; nec ipſe neſciebat litteras, & in diſciplina aſtrologica progreſſus effecerat non mediocres. Aſsidua lectione delectabatur, legebatque facinora & vitam Alexandri Macedonis, Octauiani Cæſaris, Flauij Conſtantini Magni, Theodoſij Magni Impp. Conſtantinopolitanorum quærebatque & indagabat rationes, quibus omnium antecedentium gloriam ſuperaret, imperiique fines quàm latiſsimè proferret, quod etiam præſtitit. Audita igitur morte Amuratis, Caramanus Aliſurius è montibus deſcendens, pleraumque regionis occupauit. Iuuenis Imperator, comparata manu eum excepit: qui in fugam verſus, iterum montium iuga petit, donec aliquanto poſt omnino nullus fuit. A pulſo Caramano Calliopolim, deinde Adrianopolim conceſsit, vbi ſe aduerſus Byzãtinum imperium inſtruxit,& vrbem fama ac prædicatione adeò nobilitatam in ditionem adduxit, noſque inde captiuos expulit, & exterminauit. Inde profectus Trapezuntem, illud quoq; regnum breui ſpatio cæteris addidit, & regem eius Dauidem Comnenum captiuum Conſtan-

Conſtantinopolim perduxit, vrbemque celeberrimam Sinopium (quam deceſſores eius tantummodò vectigalem habuerant) hic armis expugnato eius Amera, penitus propriam effecit. Deinde fracta pace, quę illi cum Deſpotis firmata erat, in Peloponneſum duxit, eamque pulſis Deſpotis totam, vt & reliquum Seruiæ, eius Deſpota cum matre fugato, ſub imperium ſubiunxit. Chium & Lesbum inſulas citra armorum vim pendere tributum compulit. Poſtmodum Lesbum vniuerſam ad ſua regna aggregauit. Deinde Cyprum aggreſſus, cum eius rege de tributo ſibi perſoluendo pactum feriit, atque ita receſsit. Poſtea aliam claſſem contra Rhodum ædificauit, ornauitque. Verùm re infecta diſceſsit, amiſsis etiam pluribus, quòd claſsis quædam ex Italia cum auxiliis aduenerat. Ipſe ira æſtuans, vt Italis par referret, claſſem magnã parauit, multis peditibus & equitibus, quam in Calabriam, & Apuliam miſit, quę in itinere Zacynthũ & Cephaleniam vectigales fieri coëgit. Appulſa claſſe ad Calabriam, & Apuliam, oppidum Hydruntem obſedit, & occupauit. Aliis item oppidis in deditionem acceptis, vltra proceſsit. Ac niſi Deus id prouidens eum hinc abſtuliſſet, ærumnæ noſtris pares ſubeundæ Italis fuiſſent. At poſtquam Satrapæ, & duces exercitus atque claſsis de illius obitu certiores ſunt facti, cum conditionibus oppida occupata deſerentes, Italia exceſſerunt. Res in Calabria ſic ſe habuerunt. Imperitauit annis duobus & triginta. Acquiſiit bello regna decem, & Chriſtianis vrbes ducentas ademit. Quinque linguas præter ſuã nouerat, græcam, latinam, Chaldaicam, Perſicam. In congreſsibus cum hominibus eruditis ac prudentibus erat hilaris. Quare etiam Gennadium Patriarchã beneuolè complectebatur, & audiebat, frequenterque cum eo ſermones conferebat. Affirmabat, ex aſtrorum conuerſionibus didiciſſe, ſe reges & loca ſubacturum, quemadmodum euentus comprobauit. Et ita quidem, vt nos compendio explicauimus, Ameræ Othmanis, eiuſq; poſterorum genus, vſq; ad Mahometem Secundum ſe ſe habuit, & in vita bella & pugnas iſtas obierunt, atque has victorias compararunt. Nunc ad intermiſſum hiſtoriæ ordinem regrediamur.

Ad interruptam hiſtoriæ ſeriem reditio, cui ſtatim breuis ſubiicitur digreſſio, hoc & ſequentibus duobus capitibus.

CAPVT XXXIV.

Manuel in Peloponneſo inſtaurat Hexamilium, ſiue Iſthmum, aliquando readificatum à Iuſtiniano Imp. Promiſſio narrationis de Creta. Succeſſores Mahometi quomodo regna prouinciaſq́; diſtribuerint.

MENSE Iulio anni 6921. qui fuit à Chriſto nato 1415. Manuel Conſtantinopoli in inſulam Thaſſum diſcedens, ſuam fecit. Menſe autem Septembri anni ſequentis rurſus inde Theſſalonicam abiit; deinde in Moream ſeu Peloponneſum, vbi Hexamilium reædificauit eo loco, quo ante conſtructum fuerat, quando Artaxerxes rex cum infinito exercitu ex Aſia contra Græcos traiecit. Poſtmodum neglectum, diuturnitate tẽporis omnia conſumentis paulatim collapſum fuerat. Inſtaurauerat prius Iuſtinianus inter Imperatores ſempiterna colendus memoria, non quidem neceſsitate aliqua, cũ ei pareret orbis pœnè vniuerſus: Sed quod id laudabile videretur. Et quoniã alia multa ſplendidè ſumptuoſeque ædificauit, quibus imperium Romanum cohoneſtauit, placuit ei Iſthmum quoque reædificandum curare. Factum vt iuſsit, in loco, vbi quodam tempore Patricius Nicetas, cognomẽto Oriphas, triremes Romanas per aridam Iſthmi ex mari Helladico in occidentem trahens, Agarenos Cretenſes fugauit. Quomodo autem, & quare hæc magna expeditio, & illuſtriſsimum, perpetuoq; celebrandum opus ſuſceptum fuerit, dicere non prætermittam; ſed narrationi noſtræ inferam. Inſuper, quo pacto Inſula Creta in poteſtatem Agarenorum venerit: & rurſum, qua ratione ad Romanos redierit, & demùm ſub Venetorum ditionem conceſſerit; actum denique ad inſtitutum redibimus, & nouæ hiſtoriæ narrationem continuabimus. Execrandi ſucceſſores Mahometi, & imperij eius hæredes, primùm quidem Perſidem, Mediam, Babylonem, & Aſſyriam poſſederunt; hodie etiam in Aegypto, Syria, Aſia, Palæſtina, Libya,

Digitized by Google

Libya, Africa, & multis Europæ regionibus dominantur. Aliquando inter ſe diſsidentes, vnum & magnum principatum in multos diuiſerunt, & alium regulum ſeu Principem Perſis, alium Babylon, alium ſuperior & inferior Aſia, alium Tarſus, alium Tyrus, alium Iconium, alium Melitene (quæ tam multis & præclaris rebus ſcatet) alium Chalepenum, alium Damaſcus, alium Aegyptus, alium Libya, alium Africa, Iberia Europæa, quæ Hiſpania dicitur, ſortita eſt. Vicini autem, quotidiè controuerſiis inter eos exorientibus, ad pugnas deſcendebant.

CAPVT XXXV.

Agareni Hiſpania egreſſi, ex inſulis prædas agunt. Cretæ laudes: quam primùm depopulati, poſtea incaſſum à Romanis defenſam occupant.

HISPANIAM porrò incolentes Agareni, numero mirum in modum aucti, regionem ſteriliorem, nec ita fœlicem cernentes, cuius proinde fructibus commodè ali non poſſent, ad Principem ſuum Apochapſum Amerumnem adeuntes, coloniæ deducendæ facultatem petiuerunt; affirmantes, ſe nimium coarctari, & rebus tuendæ vitæ neceſſariis egere. Qui petitione lætatus, naues longas ſtatim ædificandas curauit, quibus manum impoſuit, quæ ad proximas inſulas deprædandas ſeſe conuertit. Quas cum multis cladibus afficerent, nemo tamen inueniebatur, qui reſiſteret; omnes Michaelem Balbum Auguſtum auxilium poſcebant, qui tum bellis ciuilibus diſtrahebatur. Hinc multa ex omnibus illis inſulis commoda ſibi comparabant. Venit tandem Cretam vſque, quam cum incurſaſſet, quantum poterat captiuorum abduxiſſet, inſulæ bonitatem, fertilitatemque animaduertiſſet, ad ſuos conuerſus dixit, *en terra fluens lacte & melle.* Hæc barbarus de Creta, quam poëta his verbis commendauit; Creta honorata, nutrix Iouis. Magnitudine item, rerum vbertate, & paſcuorum abundantia inſignis. Verborum nihil adiecit: ſed claſſe omni prædarum genere repleta, in Hiſpaniam curſum reflexit. Hyeme elapſa, verna tempeſtate, quadraginta naues probatis bellatoribus complet, ventumq; nactus ſecundum, Cretam, aliis inſulis prætcritis adnauigat, & ad promontorium, cui vocabulum Charax, appellitur: nec illi quidquam vel è nauibus exeunti, vel procedenti

hoſtiſſe occurrit. Progreſſus ſtadia circiter centum, iniectis ignibus, naues, ne vna quidem excepta concremat. Milites facto conturbari, & obſtupeſcere, venire, cauſſam ſciſcitari, voces ſeditioſas iactare. Ille iratus reſpondere, vos huius rei cauſſa eſtis, qui coloniam vbere glebæ beatam quæritis. Equidem ego aliam hac meliorem non arbitror; & huc vela dedi, vt voluntati ac deſiderio veſtro morem gererem. Nunc conſilij mei ignorantes, fruſtrà blateratis. His auditis, conticuerunt. Sed cum nonnulli vxores & liberos domi relictos obiicerent, excepit ille; etiam hic formoſæ fœminæ ſunt, ex quibus gignite vobis liberos. Inde ſe foſſa altè ducta, & vallo communientes, noctem ibi egerunt; ex quo deinde locus Charax, id eſt, vallum cœptus eſt nominari. Michaël Imperator paulò pòſt per Photinum Protoſpatharium, & Præfectum Cretæ certior factus, quæ illic à Saracenis agitarentur, ad hoſtes abigendos copias ſubmittendas cenſuit. Itaque Damianum quendam Comitem ſtabuli imperatorij cum ingenti exercitu, & apparatu in Cretam ad illum adiuuandum mittit. Verum enim vero coniunctis licet viribus, nihil aduerſum Agarenos effecerunt. Conflictu quippe inito, Damianus & lethali plaga affectus eſt; & reliquis fugæ cauſſa fuit; & Photinus vix in ſylua latitãdo animam ſeruauit, ac nuncium Imperatori attulit. Commiſſa eſt hæc pugnâ haud procul ab vrbe Chandace, ſtadiis circiter viginti, loco cui Almerus nomen eſt, anno mundi 6340. Domini 832. Rurſum Agarenos curæ, cogitationes ancipites, timor, & angor inceſſebant. Iis ſic affectis, monachus quidam è montibus inſulæ deſcendens, errare illos affirmauit, ſi ſe eo in loco ſecurè ſedes poſſe figere exiſtimarent. Simulque locum idoneum, & naturâ ad omnia quæ optares habilem demonſtrauit. Ibi oppidum, & velut egregiam arcem conſtruunt, quam Chandacen appellant. Inde erumpentes, totam inſulam percurſant, cæteraſque vrbes vniuerſas, præter Gortynen. & Cydoniam ad deditionem compellunt. Hoc modo Creta, vna ex ſeptem nobilioribus inſulis ab Hiſpanis Saracenis occupata fuit. Poſt annum Michaël Imperator denuo claſſem aduerſus eoſdem miſit, quæ etiam nihil memorabile geſſit. De cætero Agareni curis longum valedicentes, iamque totius inſulæ potentes viuebant. Ac multi Chriſtiani cum pro ſincera, ac ſana fide noſtra martyrium obierunt.

Digitized by Google

CAPVT XXXVI.

Creta insulæ deſcriptio. Gnoſſum, Gortynam, Cydoniam tres præcipuas ciuitates Minos conſtruxit. Apochapſus è Creta profectus, inſulas, & Peloponneſum vexat, cui Nicetas patricius cladem apportat.

EST autem hæc inſula montibus & ſylnis frequentiſsima, valles habet fertiles. Montes altitudine Taygeto non cedunt. Vrbes antiquas ſupra nonaginta; ampliſsimas autem & illuſtriſsimas tres, Gnoſſum, Gortynam, & Cydoniam. Quarum Minos Cretenſium Rex, potens maris, cùm inſulam tripartitò diuideret, in qualibet parte vnam condidit. Hunc regem proditum eſt literis Cretam vaſtam antea coluiſſe, & legibus ſtudioſè expoliuiſſe atque formaſſe. Quocirca & poëtæ ipſum, propter ſummam iuſtitiam cum Rhadamantho à Ioue in beatorum inſulis iudicem conſtitutum eſſe fabulantur. Et hæc hactenus de Minoe. Gnoſſus ad Boream, ex aduerſo Peloponneſi ſita eſt. Gortyna in planitie, mare Libycum ſpectans, à quo abeſt ſtadiis ſexaginta. Hæc antiquitus muris cincta fuit: quos iniuria temporum labefactatos, magiſtratus reparare occœpit. Sed iis ad octo ſtadia productis, & magna ex parte abſolutis, opus interruptum eſt. Cydonia verò comparatione fuit maxima, ad occidentem & fines inſulæ poſita: montes vicini & ſublimes, Tityri vocantur. Supra littus iacet, Laconicoſque campos reſpicit, egregia, & mirificè elegans, & ampla in circuitu. In tres igitur partes, vt diximus, inſula diuiſa eſt. Latus verſus orientem, iuxta Gortynam, Dorienſes nominarunt. Latus ad Boream Cretas, quorum & oppidulum Praſſum. Latus occidentale Cydoniæ. Inter ipſos Cretenſes ſæpius bella & prælia fuerunt. Fertur & hoc de Creta, propter aſperitatem ſoli curuli pugnæ, & iaculationibus non eſſe idoneam. Idcirco primi Cretes ex equo pugnare docuerunt. Redacta igitur ſub iugum ſuum tam magna inſula Agareni, ſicut diximus, nauibus longis mare infeſtum habuerunt, Minoem imitantes; & Cycladas inſulas deſpoliarunt, ac multam quotidie perniciem Chriſtianis inuexerunt. Poſt annos autem ſeptem & quadraginta, imperante Baſilio Macedone, Saet Apochapſus, Cretæ Princeps, Apocapſi Amerumnis filius, qui Cretam occupauit, iterum nauibus piraticis (quas nunc galeas nominare conſueuerunt) ſiue triremibus prope triginta inſtructis, cum remigibus per ſingulas

las duobus & viginti, & aliis nauibus prædatoriis è Creta ſoluens, inſulis Aegæi maris depopulationem intulit. Deinde Peloponneſum quoque inuaſit, & inſulas infra eam, Zacynthum videlicet, & Cephaleniam incurſauit: quod Imperatori perceleri curſu ſignificatum eſt. Qui, quantam res poſtulabat, claſſe contra eum ornata, Nicetam patricium, virum prudentem, & induſtrium, ac rei bellicæ, terreſtris iuxta ac naualis peritum, Drungarium præfecit. Is artes quaſdam nouerat, quas præter illum nemo. Spirante autem Borea leniſsimè, paucis diebus Peloponneſum recepit. Et vt cognouit, hoſtium triremes occidentalem inſulæ plagam diripere, Methonem, Pylum, Glarentzam, Patras, aliaque ibidem loca, prudens conſilium animo cepit, erantque conſilium, verbum, & opus mox ſimul. Cum enim horreret circũire Peloponneſum per Myrmidonen, & Epidaurum, & Maleam, & Nelarium, propter nauigationis difficultatem, & mille milliarium longitudinem maris emetiendam, idoneoque tempore deſtitueretur, ſtatim vt potuit, in ipſa nocte, per Corinthiacum ſinum, multorum vſus manu, ibi apud occidentale mare, prope foſſam, vbi murus Iſthmi viſebatur, reperitur, & per terram naues transfert. Quas cum multis ſtrenuis militibus breui plus ſatis compleuiſſet, operi ſupra vires etiam incumbebat. Cretes nihil tale opinantes (ad Maleam enim diurnos ſpeculatores habebant, & nocturnos etiam, qui celeres naues obſeruarent, ſi qua Romanorum claſsis contra ipſos curſum haberet) ſubitò inuadit, confuſos & turbatos animi in fugam vertit, nauesque illorum alias igne græco incendit; alias demerſit; alias cum vectoribus viuis capit, barbaroſque partim gladio interimit, partim vndis ſummergit; ipſum quoque nauarchum, & Præfectum nauium obtruncat; reliquos per inſulam in fugam ſe tradere compellit: quos tamen omnes comprehenſos, diuerſis ſuppliciis conſumit. Quo comperto Agareni Cretenſes Romanos exercitus timuerunt vehementer, & molitiones eorum admirati ſunt, ac tali clade repente affecti, de cætero quietiora conſilia quanquam ad tempus cœperunt, & tributa Imperatori Baſilio perſoluere decreuerunt.

CAPVT

CAPVT XXXVII.

Barbarorum noui motus. A Nicephoro duce Romano longo interuallo in Creta ſub iugum mittuntur, & inſula recuperatur. Diuiſio Romani imperij inter Latinos capta Conſtantinopoli. Marchio montis ferrati Cretam ſortitus, eam Venetis pretio vendit.

ELAPSIS annis prope decem, barbari à conſuetudine ſua non diſcedentes, inſulas de integro rapiundo ferundo permiſcēt, & promiſſas Imperatoribus penſiones recuſant. Poſt annos ſeptuaginta, Imperator Romanus puer Baſilij Macedonis abnepos, claſſem non contemnendam contra Saracenos in Cretam miſit, terreſtrium ac naualium copiarum duce Magiſtro Nicephoro Phoca conſtituto, qui etiam poſtmodum imperitauit. Is in Cretam delatus, frequentibus prælijs ſemper Agarenos fudit fugauitque: cui cum reſiſtere non valerent, timore perciti, in caſtella ſeſe includebant. Phocas omnes machinas vrbibus expūgnandis appoſitas admouet, & incuſſo hoſtibus terrore, omnia Inſulæ caſtella ſub ſe redigit, adeoque ipſam metropolim Chandacem armis obtinet: cuius arbitrio ſe alia quędam oppidula permiſerūnt, cepitque ipſius inſulæ Principem Curupen nomine, & dignitate illi ſecundum, Anernam. Atque hæc omnia Phocas ſeptem menſium ſpatio fœliciter confecit, totamque inſulam, ab Agarenis annis centum viginti quatuor poſſeſſam, ſub imperium Romanum virtute ſua reuocauit, anno mundi *6368.* indictione * ibidemque ducibus, & gubernatoribus relictis, iuſſu Imperatoris Conſtantinopolim rediit, ac triumphum duxit. Manſit hæc inſula ſub Romanis vſque ad Alexium Angelum, qui fratre luminibus ab ſe ſpoliato, tyrannidem inuaſit, vt principio hiſtoriæ docuimus. Deinde cum Itali (Latini) monarchiam in principatus varios diuiſiſſent, & Balduinus Flādriæ Comes Conſtantinopolitanus Imperator ſalutatus eſſet, Henricus Dandalus Venetorum Dux, qui præſens aderat, non modicam ex toto partem eſt adeptus; & Deſpotæ dignitatem ab Imperatore accepit. Democratia autem Ligurum (Genuenſes) Euripi inſulam, & alia loca ſortita eſt. * Dandalus Peloponeſi Princeps declaratus eſt. Porrò Acciaiolus, Florentia oriundus, qui grandem pecuniæ vim confœderatis crediderat, & aderat, Athenas, & Thebas (oppida ſunt inſignia) in præmium retulit. Genuenſes Euripi inſulam, aliaque loca ſortiti, poſtea aduerſariis eam dederunt. Et quoniam Bonifacius

cius Marchio Montisferrati manum nõ modicam ad auxilium contulerat, totiuſque terreſtris exercitus ſummus dux delectus fuerat, eum Balduinus Imperator regem Theſſalonicæ iuſsit; cui inſuper Creta cum aliis locis obuenit, quam poſtea Venetorum ſenatui vendidit. Atque ita vſque hodie in illorum ditione eſt. Hanc narrationem libro huic noſtro illigauimus: nunc ad Iſthmi communitionem reuertamur.

CAPVT XXXVIII.

Iſthmum inſtaurat Manuel Imp. Eius latitudo, & longitudo. Scriptura in marmore reperta. Peſtis in Ponto, & quorundam affinium Protoueſtiarij funera. Luctus parentum eius. Inauguratio Ioannis filij Manuelis, & nuptiæ cum Sophia Marchionis Montisferrati filia.

ANNO mundi 6923. Domini 1415. die Martij 13. Imp. incolumis in portum Cenchreorum venit, & 8. Aprilis expurgare, & inſtaurare Iſthmum ipſum cœpit; cuius latitudo eſt ab vno mari ad alterũ orgyiæ ter mille & octingentę: longitudo verò à terra Hellade, ſiue Attica, poſtquam deſcenderis via aſpera, quæ vulgò πλάγιον κακὸν, malæ viarum ambages, dicitur, donec in planitiem infra venias, quo in loco muri hi Iſthmi ædificati erant, ſtadia triginta & * A muris autem Iſthmi, vſque Corinthum, vrbem præcelſam, colles, & tumulos, & extrema Iſthmi, ſtadia conficiuntur * Videtur Peloponneſus folio platani ſimillima, cuius caulem exprimit Iſthmus, in quo ſurgunt turres centum quinquaginta tres, & in marmore quodã ſcriptura huiuſcemodi reperta eſt. ΦΩΣ ΕΚ ΦΩΤΟΣ, ΘΕΟΣ ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΕΚ ΘΕΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ ΦΥΛΑΞΗ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΝ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΙΣΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΑΥΤΟΥ ΒΙΚΤΟΡΙΝΟΝ. ΚΑΙ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΗ ΕΛΛΑΔΙ ΟΙΚΟΥΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΕΚ ΘΕΟΥ ΖΩΝΤΑΣ. LVMEN EX LVMINE, DEVS VERVS EX DEO VERO, CVSTODIAT IVSTINIANVM AVGVSTVM, ET FIDELEM EIVS MINISTRVM VICTORINVM, ET OMNES HELLADIS INCOLAS, SECVNDVM DEVM VIVENTES. Anno mundi 6924. Domini autem 1416. Imperator Conſtantinopolim rediit, & cum eo procerum ordo vniuerſus. Quo menſe poſt eius aduentum exceſsit è viuis Patriarcha Euthymius. Et 21. Maij eiuſdem anni lectus eſt Patriarcha

triarcha Ioſeph, Epheſi Metropolita. Et anno 6925. Chriſti 1417. in Peloponneſum autumno abiit Ioannes Imp. quo tempore Theſſalonicam tranſiens, ſpurium filium Baiazetis, Muſtapham illum, quem Ameras frater eius perſequebatur, ibi inuentum amouit, & in Lemnum, deinde Mizythram miſit. Per hyemem eiuſdem anni ad pontum Euxinum, ſiue nigrum mare ſæuiente peſtilentia, cum in vrbe quadam cum tota familia eſſet, eamque regeret affinis meus Gregorius Palæologus Mamonas, vir optimus, filius Magni Ducis Mamonę (qui aliquando Monembaſiam cum finitimis oppidis adminiſtrauerat) & cum eo ſoror mea, vxor eius, & proles vnica quam habebant, fœmina, extincta eſt. Poſt filiolæ mortem die ſeptimo obiit pater: rurſumq; poſt totidem dies etiam mater, & præterea ſex eorum domeſtici, vtriuſq; ſexus, duobus tantum ſuperſtitibus, viuendi modum fecerunt: & hi Conſtantinopolim reuerſi, vna voce miſeris parentibus meis nuntium hunc attulerunt: qui ex magnitudine afflictionis, & dolore inconſolabili in morbũ adeo non leuẽ inciderunt, vt ab interitu non longè abfuerint. Vere & æſtate peſtilentia Conſtantinopoli graſſante, mortua eſt Domina Anna à Rhoſia, & in monaſterio Libis tumulata. Principio autem anni 6926. Chriſti 1418. in inſulam Peloponneſum dominus Thomas ab Imperatore patre ſuo, Conſtãtinopolim reuerſo miſſus eſt, qui me in cubicularios allegit, Martij die 17. annos natum ſedecim, ipſo illo æternę & beatę memoriæ agenti ſexageſimum octauum cum dimidio. Anno 6927. Chriſti 1419. Conſtantinopolim venit Domina Sophia, filia Marchionis Montisferrati. Et 19. Ianuarij eam ſolenni cęrimonia duxit Ioannes, inauguratuſque eſt Imperator, in æde S. Sophiæ; quæ inauguratio ſummam feſti diei celebritatem habuit, fuitque reuera ſolenne ſolennium, & panegyris panegyreωn.

CAPVT XXXIX.

Manuel prauum conſilium auerſatur. Ameras honorificè ab eo excipitur. Ad eius animum explorandum legatio Imp. in Occidentem. Mors Amera celatur. Difficilis ſuper ea nuntius Conſtantinopolim. De Muſtapha Imp. cum filio deliberat, vtrum occidentem illi ab Amurate petat.

ET anno vigeſimo octauo venit Ameras Cyritzes Mahometes, vt per Conſtantinopolim in Aſiam tranſiret: nam per exploratores, quædã illic correctione egere, certior factus

niæ tributa augere quantum potuit. Quidquid regionum in Aſia Scythæ, capto eius patre occupauerant, breui interuallo recepit, & toparchas ſuæ gentis ac religionis, quos pater fortunis expulerat, & Temires reſtituerat, hic deintegro eiecit; Galatiam, Cappadociam, Pontum, totámq; Aſiam ſuperiorem in poteſtatem redegit: Iſmaëlem, Sinopij Ameram ſtipendiarium fecit, & à Lydia vſque ad Aeolidem, & Myſiam iuxta Helleſpontum ſubegit omnia. Cum Venetis etiam prælium miſcuit: quorum claſsis Petrum Lauredanum Præfectum habebat. Claſſes ambæ inter Proconeſum, & Calliopolim obuiam factæ. Pugna occœpta, multæ Turcarum naues, & triremes depreſſæ ſunt. Inde pax compoſita. Hic Ameras Manuelem Imperatorem, reliquoſque Principes vicinos Chriſtianos amplectebatur. Et iam animam agens, filio ſuo Amuratæ mandauit, vt eundem Manuelem ipſe quoque diligeret, eique operam nauaret. Hic primus Adrianopoli ſedem regiam collocauit, quam maiores eius Pruſæ habuerant. Beneficentiſsimus, & in amicos effuſiſsimus, hoſtibus autem vſque ad obitum infenſiſsimus erat, ſemperque nouas rationes meditabatur, quibus malè erga ſe animatis perniciem atque interitum afferret. Anno regni decimo ſeptimo vita caruit.

DE AMVRATE SECVNDO.

CAPVT XXXII.

Amurates Muſtapham patruum ab ſe victum iugulat. Conſtantinopolim incaſſum obſidet. Theſſalonicã acquirit. Ladiſlaum Hungariæ regem vincit. Valachos irrito conatu inuadit, altera pugna victor abit. Prouincia ab eodem ſubacta. Ladiſlaum occidit. IaniTzaros quomodo formarit. Eius ſumma ſeueritas & iuſtitia.

MORTVO Amera Mahomete, qui Cyritzes cognominatus eſt, filius eius Amurates aduenìens, imperij habenas capeſsit, anno mundi 6924. qui fuit annus Chriſti 1416. indictione octaua. Autumno ineunte, quanquam hyemem futuram ſciret, non quieuit: ſed exercitu conſcripto, patruum ſuum Muſtapham eſt aggreſſus, quem ſtatim parta victoria ſpiritu & vita priuauit, præmiſſóq; Michaële Bego, ipſe ſuperueniens, vrbem (Conſtantinopolim) obſedit, per cauſſam, quod Impe-

Imperatores Muſtaphæ (vt poſt fuſius diceretur) auxilium tuliſſent. Verùm cum nihil proficeret, pacis fœdus cum Imperatore percuſſit, cum ſe Domina, nouercæ ipſius Amuratis mater pro ſequeſtra interpoſuiſſet. Hinc Theſſalonicam, tum ſubiectam Venetis oppugnandam ſuſcipit, & ſuam facit. Hungariæ quoque partem non minimam rebus ſuis adiunxit, prælioque cum Ladiſlao Hungarorum rege conſerto, victoriam retulit. Tamen in Valachos, & Maurouala-chos irruens, operam luſit, & cum detrimento receſsit. Iterum in eos ducit. Valachi Hungaros ſubſidio vocant. Dimicatur, Ameras vincit, victi palantes fugiunt. Tenet fama, in pugna illa Hungarorum, Valachorumque amplius triginta millia cecidiſſe, Turcarum perpaucos deſideratos eſſe. Partem veteris Epiri, Aetolos, Acarnanas, Thebas, Athenas, totam Bœotiam, Helladem bello vindicàuit, & Ameram Cæſareæ ad extemum ſibi ſubiecit, deleuitque, ac tota illa ditione, exceptis quibuſdam caſtellis, in montibus altiſsimis, vbi Caramanus habitat, potitus eſt. Ladiſlaus Rex cum aliis quibuſdam Principibus Chriſtianis conſpiratione inita, iterato Amuratem prouocare eſt auſus. Sed apud Varnam oppidum, propter imperitiam bellicam rem malè geſsit. Namque certamine deuictus & occiſus, & exercitus eius diſperſus eſt. Poſt hæc Myſiam ſuperiorem ingreſſus, pleramque partem tributariam reddidit, & Boſinam, ac Ioannem Caſtriotam penitus ſui iuris ac poteſtatis fecit. Hic primus Ianitzaris prærogatiuas impertiit, & quod vſque hodie præſtant munus, ipſis impoſuit. Nam ante id tempus eius legionis alia conſuetudo, aliud officium, & genus veſtis erat. Iuſsit item vxores non ducere, ne illarum, liberorumque cura diſtinerentur: ſed in militia ſoluto ſemper animo verſarentur; voluitque eoſdem filios ſuos appellari. Iuſtus admodum in ſubiectos, futurorum prouidus. Seueriter Satrapis ac iudicibus mandabat, ne in quenquam iniurioſos ſe præberent. Quod ſi quis eorum vel minimum eius iuſſum tranſgrederetur, citra miſericordiam capite pœnas perſoluebat. In bello periculis ſe obiiciebat, cui fortuna nunquam non fauit. Tandem vitam monaſticam apud Pruſam excoluit. Adhuc ſuperſtes in minorem filium Mahometem imperij auctoritatem omnem trãſtulit: Aladines enim natu maior in venatione ex equo præcipitatus interierat. Sed cum ſuſcepti monachiſmi pœniteret, Halibaſſa inter Conſiliarios fidiſsimo adiuuante, ad gubernationem dolo quodam regreſſus eſt. In cõuiuio apoplexia ex nimia vini copia tactus periit. Regnauit annis quatuor & triginta: aut, vt alij tradunt, duos ſupra triginta.

CAPVT

MAHOMETES SECVNDVS, à quo Conſtantinopolis capta eſt.

CAPVT XXXIII.

Vezires adoleſcenti Mahometi tantum onus totius imperij committendum negant. Eius prudentia militaris, eruditio, lectio hiſtoria Auguſtorum Romanorum. Byzantium, & Trapezuntem occupat. Aliis prouinciis & inſulis imperium exaggerat. A Rhodo reiicitur. Decem regna, vrbes ducentas ſubigit. Quinq; linguas prater ſuam nouit. Digreſſionis ſuper origine, & rebus geſtis Sultanorum Othmanidarum concluſio.

CVM Mahometes ex aſſe imperiũ ſuſcepiſſet, anno mundi 6958. indictione decima quarta, quoniam peradoleſcens erat, quidam ſeniores Vezires Amuratem monuerunt, ne tantam regni molem ætati tam immaturæ committendam putaret; ne ſpiritus iuueniles ei periculum aliquot crearent. Mahometes hæc agitari ſentiens, tacitus furebat: multos etiam de his Veziribus poſtea interemit. In acie quidem ordinanda puer ſenex, & ad ſummum peritus videbatur. Apparebat etiam induſtrius & acer in omnibus. Virtutis cultores, eruditosque homines amore proſequebatur; nec ipſe neſciebat litteras, & in diſciplina aſtrologica progreſſus effecerat non mediocres. Aſsidua lectione delectabatur, legebatque facinora & vitam Alexandri Macedonis, Octauiani Cæſaris, Flauij Conſtantini Magni, Theodoſij Magni Impp. Conſtantinopolitanorum quærebatque & indagabat rationes, quibus omnium antecedentium gloriam ſuperaret, imperiique fines quàm latiſsimè proferret, quod etiam præſtitit. Audita igitur morte Amuratis, Caramanus Aliſurius è montibus deſcendens, plerumque regionis occupauit. Iuuenis Imperator, comparata manu eum excepit: qui in fugam verſus, iterum montium iuga petit, donec aliquanto poſt omnino nullus fuit. A pulſo Caramano Calliopolim, deinde Adrianopolim conceſsit, vbi ſe aduerſus Byzãtinum imperium inſtruxit, & vrbem fama ac prædicatione adeò nobilitatam in ditionem adduxit, noſque inde captiuos expulit, & exterminauit. Inde profectus Trapezuntem, illud quoq; regnum breui ſpatio cæteris addidit, & regem eius Dauidem Comnenum captiuum Conſtan-

Conſtantinopolim perduxit, vrbemque celeberrimam Sinopium (quam deceſſores eius tantummodò vectigalem habuerant) hic armis expugnato eius Amera, penitus propriam effecit. Deinde fracta pace, quę illi cum Deſpotis firmata erat, in Peloponneſum duxit, eamque pulſis Deſpotis totam, vt & reliquum Seruiæ, eius Deſpota cum matre fugato, ſub imperium ſubiunxit. Chium & Lesbum inſulas citra armorum vim pendere tributum compulit. Poſtmodum Lesbum vniuerſam ad ſua regna aggregauit. Deinde Cyprum aggreſſus, cum eius rege de tributo ſibi perſoluendo pactum feriit, atque ita receſsit. Poſtea aliam claſſem contra Rhodum ædificauit, ornauitque. Verùm re infecta diſceſsit, amiſsis etiam pluribus, quòd claſsis quædam ex Italia cum auxiliis aduenerat. Ipſe ira æſtuans, vt Italis par referret, claſſem magnã parauit, multis peditibus & equitibus, quam in Calabriam, & Apuliam miſit, quę in itinere Zacynthũ & Cephaleniam vectigales fieri coëgit. Appulſa claſſe ad Calabriam, & Apuliam, oppidum Hydruntem obſedit, & occupauit. Aliis item oppidis in deditionem acceptis, vltra proceſsit. Ac niſi Deus id prouidens eum hinc abſtuliſſet, ærumnæ noſtris pares ſubeundæ Italis fuiſſent. At poſtquam Satrapæ, & duces exercitus atque claſsis de illius obitu certiores ſunt facti, cum conditionibus oppida occupata deſerentes, Italia exceſſerunt. Res in Calabria ſic ſe habuerunt. Imperitauit annis duobus & triginta. Acquiſiit bello regna decem, & Chriſtianis vrbes ducentas ademit. Quinque linguas præter ſuã nouerat, græcam, latinam, Chaldaicam, Perſicam. In congreſsibus cum hominibus eruditis ac prudentibus erat hilaris. Quare etiam Gennadium Patriarchã beneuolè complectebatur, & audiebat, frequenterque cum eo ſermones conferebat. Affirmabat, ex aſtrorum conuerſionibus didiciſſe, ſe reges & loca ſubacturum, quemadmodum euentus comprobauit. Et ita quidem, vt nos compendio explicauimus, Ameræ Othmanis, eiuſq; poſterorum genus, vſq; ad Mahometem Secundum ſe ſe habuit, & in vita bella & pugnas iſtas obierunt, atque has victorias compararunt. Nunc ad intermiſſum hiſtoriæ ordinem regrediamur.

Ad interruptam hiſtoriæ ſeriem reditio, cui ſtatim breuis ſubiicitur digreſſio, hoc & ſequentibus duobus capitibus.

CAPVT XXXIV.

Manuel in Peloponneſo inſtaurat Hexamilium, ſiue Iſthmum, aliquando readificatum à Iuſtiniano Imp. Promiſſio narrationis de Creta. Succeſſores Mahometi quomodo regna prouinciasq́; diſtribuerint.

MENSE Iulio anni 6921. qui fuit à Chriſto nato 1415. Manuel Conſtantinopoli in inſulam Thaſſum diſcedens, ſuam fecit. Menſe autem Septembri anni ſequentis rurſus inde Theſſalonicam abiit; deinde in Moream ſeu Peloponneſum, vbi Hexamilium reædificauit eo loco, quo ante conſtructum fuerat, quando Artaxerxes rex cum infinito exercitu ex Aſia contra Græcos traiecit. Poſtmodum neglectum, diuturnitate tẽporis omnia conſumentis paulatim collapſum fuerat. Inſtaurauerat prius Iuſtinianus inter Imperatores ſempiterna colendus memoria, non quidem neceſsitate aliqua, cũ ei pareret orbis pœnè vniuerſus: Sed quod id laudabile videretur. Et quoniã alia multa ſplendidè ſumptuoſéque ædificauit, quibus imperium Romanum cohoneſtauit, placuit ei Iſthmum quoque reædificandum curare. Factum vt iuſsit, in loco, vbi quodam tempore Patricius Nicetas, cognomẽto Oriphas, triremes Romanas per aridam Iſthmi ex mari Helladico in occidentem trahens, Agarenos Cretenſes fugauit. Quomodo autem, & quare hæc magna expeditio, & illuſtriſsimum, perpetuoq; celebrandum opus ſuſceptum fuerit, dicere non prætermittam; ſed narrationi noſtræ inſeram. Inſuper, quo pacto Inſula Creta in poteſtatem Agarenorum venerit: & rurſum, qua ratione ad Romanos redierit, & demùm ſub Venetorum ditionem conceſſerit; ac tum denique ad inſtitutum redibimus, & nouæ hiſtoriæ narrationem continuabimus. Execrandi ſucceſſores Mahometi, & imperij eius hæredes, primùm quidem Perſidem, Mediam, Babylonem, & Aſſyriam poſſederunt; hodie etiam in Aegypto, Syria, Aſia, Palæſtina, Libya,

Digitized by Google

Libya, Africa, & multis Europæ regionibus dominantur. Aliquando inter ſe diſsidentes, vnum & magnum principatum in multos diuiſerunt, & alium regulum ſeu Principem Perſis, alium Babylon, alium ſuperior & inferior Aſia, alium Tarſus, alium Tyrus, alium Iconium, alium Melitene (quæ tam multis & præclaris rebus ſcatet) alium Chalepenum, alium Damaſcus, alium Aegyptus, alium Libya, alium Africa, Iberia Europæa, quæ Hiſpania dicitur, ſortita eſt. Vicini autem, quotidiè controuerſiis inter eos exorientibus, ad pugnas deſcendebant.

CAPVT XXXV.

Agareni Hiſpania egreſſi, ex inſulis prædas agunt. Cretæ laudes: quam primùm depopulati, poſtea incaſſum à Romanis defenſam occupant.

HISPANIAM porrò incolentes Agareni, numero mirum in modum aucti, regionem ſteriliorem, nec ita fœlicem cernentes, cuius proinde fructibus commodè ali non poſſent, ad Principem ſuum Apochapſum Amerumnem adeuntes, coloniæ deducendæ facultatem petiuerunt; affirmantes, ſe nimium coarctari, & rebus tuendæ vitæ neceſſariis egere. Qui petitione lætatus, naues longas ſtatim ædificandas curauit, quibus manum impoſuit, quæ ad proximas inſulas deprædandas ſeſe conuertit. Quas cum multis cladibus afficerent, nemo tamen inueniebatur, qui reſiſteret; omnes Michaëlem Balbum Auguſtum auxilium poſcebant, qui tum bellis ciuilibus diſtrahebatur. Hinc multa ex omnibus illis inſulis commoda ſibi comparabant. Venit tandem Cretam vſque, quam cum incurſaſſet, quantum poterat captiuorum abduxiſſet, inſulæ bonitatem, fertilitatemque animaduertiſſet, ad ſuos conuerſus dixit, *en terra fluens lacte & melle.* Hæc barbarus de Creta, quam poëta his verbis commendauit; Creta honorata, nutrix Iouis. Magnitudine item, rerum vbertate, & paſcuorum abundantia inſignis. Verborum nihil adiecit: ſed claſſe omni prædarum genere repleta, in Hiſpaniam curſum reflexit. Hyeme elapſa, verna tempeſtate, quadraginta naues probatis bellatoribus complet, ventumq; nactus ſecundum, Cretam, aliis inſulis prætéritis adnauigat, & ad promontorium, cui vocabulum Charax, appellitur: nec illi quidquam vel è nauibus exeunti, vel procedenti

hoſtiſe occurrit. Progreſſus ſtadia circiter centum, iniectis ignibus, naues, ne vna quidem excepta concremat. Milites facto conturbari, & obſtupeſcere, venire, cauſſam ſciſcitari, voces ſeditioſas iactare. Ille iratus reſpondere, vos huius rei cauſſa eſtis, qui coloniam vbere glebæ beatam quæritis. Equidem ego aliam hac meliorem non arbitror; & huc vela dedi, vt voluntati ac deſiderio veſtro morem gererem. Nunc conſilij mei ignorantes, fruſtrà blateratis. His auditis, conticuerunt. Sed cum nonnulli vxores & liberos domi relictos obiicerent, excepit ille; etiam hic formoſæ fœminæ ſunt, ex quibus gignite vobis liberos. Inde ſe foſſa altè ducta, & vallo communientes, noctem ibi egerunt; ex quo deinde locus Charax, id eſt, vallum cœptus eſt nominari. Michaël Imperator paulò pòſt per Photinum Protoſpatharium, & Præfectum Cretæ certior factus, quæ illic à Saracenis agitarentur, ad hoſtes abigendos copias ſubmittendas cenſuit. Itaque Damianum quendam Comitem ſtabuli imperatorij cum ingenti exercitu, & apparatu in Cretam ad illum adiuuandum mittit. Verum enim vero coniunctis licet viribus, nihil aduerſum Agarenos effecerunt. Conflictu quippe inito, Damianus & lethali plaga affectus eſt; & reliquis fugæ cauſſa fuit; & Photinus vix in ſylua latitãdo animam ſeruauit, ac nuncium Imperatori attulit. Commiſſa eſt hæc pugnâ haud procul ab vrbe Chandace, ſtadiis circiter viginti, loco cui Almerus nomen eſt, anno mundi 6334 o. Domini 832. Rurſum Agarenos curæ, cogitationes ancipites, timor, & angor inceſſebant. Iis ſic affectis, monachus quidam è montibus inſulæ deſcendens, errare illos affirmauit, ſi ſe eo in loco ſecurè ſedes poſſe figere exiſtimarent. Simulque locum idoneum, & naturâ ad omnia quæ optares habilem demonſtrauit. Ibi oppidum, & velut egregiam arcem conſtruunt, quam Chandacen appellant. Inde erumpentes, totam inſulam percurſant, cæteraſque vrbes vniuerſas, præter Gortynen. & Cydoniam ad deditionem compellunt. Hoc modo Creta, vna ex ſeptem nobilioribus inſulis ab Hiſpanis Saracenis occupata fuit. Poſt annum Michaël Imperator denuo claſſem aduerſus eoſdem miſit, quæ etiam nihil memorabile geſſit. De cætero Agareni curis longum valedicentes, iamque totius inſulæ potentes viuebant. Ac multi Chriſtiani tum pro ſincera, ac ſana fide noſtra martyrium obierunt.

CAPVT

CAPVT XXXVI.

Cretæ inſulæ deſcriptio. Gnoſſum, Gortynam, Cydoniam tres præcipuas ciuitates Minos conſtruxit. Apochapſus è Creta profectus, inſulas, & Peloponneſum vexat, cui Nicetas patricius cladem apportat.

ESt autem hæc inſula montibus & ſylnis frequentiſsima, valles habet fertiles. Montes altitudine Taygeto non cedunt. Vrbes antiquas ſupra nonaginta; ampliſsimas autem & illuſtriſsimas tres, Gnoſſum, Gortynam, & Cydoniam. Quarum Minos Cretenſium Rex, potens maris, cùm inſulam tripartitò diuideret, in qualibet parte vnam condidit. Hunc regem proditum eſt literis Cretam vaſtam antea coluiſſe, & legibus ſtudioſè expoliuiſſe atque formaſſe. Quocirca & poëtæ ipſum, propter ſummam iuſtitiam cum Rhadamantho à Ioue in beatorum inſulis iudicem conſtitutum eſſe fabulantur. Et hæc hactenus de Minoe. Gnoſſus ad Boream, ex aduerſo Peloponneſi ſita eſt. Gortyna in planitie, mare Libycum ſpectans, à quo abeſt ſtadiis ſexaginta. Hæc antiquitus muris cincta fuit: quos iniuria temporum labefactatos, magiſtratus reparare occœpit. Sed iis ad octo ſtadia productis, & magna ex parte abſolutis, opus interruptum eſt. Cydonia verò comparatione fuit maxima, ad occidentem & fines inſulæ poſita: montes vicini & ſublimes, Tityri vocantur. Supra littus iacet, Laconicosque campos reſpicit, egregia, & mirificè elegans, & ampla in circuitu. In tres igitur partes, vt diximus, inſula diuiſa eſt. Latus verſus orientem, iuxta Gortynam, Dorienſes nominarunt. Latus ad Boream Cretas, quorum & oppidulum Praſſum. Latus occidentale Cydoniæ. Inter ipſos Cretenſes ſæpius bella & prælia fuerunt. Fertur & hoc de Creta, propter aſperitatem ſoli curuli pugnæ, & iaculationibus non eſſe idoneam. Idcirco primi Cretes ex equo pugnare docuerunt. Redacta igitur ſub iugum ſuum tam magna inſula Agareni, ſicut diximus, nauibus longis mare infeſtum habuerunt, Minoem imitantes; & Cycladas inſulas deſpoliarunt, ac multam quotidie perniciem Chriſtianis inuexerunt. Poſt annos autem ſeptem & quadraginta, imperante Baſilio Macedone, Saet Apochapſus, Cretæ Princeps, Apocapſi Amerumnis filius, qui Cretam occupauit, iterum nauibus piraticis (quas nunc galéas nominare conſueuerunt) ſiue triremibus prope triginta inſtructis, cum remigibus per ſingu-

las duobus & viginti, & aliis nauibus prædatoriis è Creta ſoluens, inſulis Aegæi maris depopulationem intulit. Deinde Peloponneſum quoque inuaſit, & inſulas infra eam, Zacynthum videlicet, & Cephaleniam incurſauit: quod Imperatori perceleri curſu ſignificatum eſt. Qui, quantam res poſtulabat, claſſe contra eum ornata, Nicetam patricium, virum prudentem, & induſtrium, ac rei bellicæ, terreſtris iuxta ac naualis peritum, Drungarium præfecit. Is artes quaſdam nouerat, quas præter illum nemo. Spirante autem Borea leniſsimè, paucis diebus Peloponneſum recepit. Et vt cognouit, hoſtium triremes occidentalem inſulæ plagam diripere, Methonem, Pylum, Glarentzam, Patras, aliaque ibidem loca, prudens conſilium animo cepit, erantque conſilium, verbum, & opus mox ſimul. Cum enim horreret circũire Peloponneſum per Myrmidonen, & Epidaurum, & Maleam, & Nelarium, propter nauigationis difficultatem, & mille milliarium longitudinem maris emetiendam, idoneoque tempore deſtitueretur, ſtatim vt potuit, in ipſa nocte, per Corinthiacum ſinum, multorum vſus manu, ibi apud occidentale mare, prope foſſam, vbi murus Iſthmi viſebatur, reperitur, & per terram naues transfert. Quas cum multis ſtrenuis militibus breui plus ſatis compleuiſſet, operi ſupra vires etiam incumbebat. Cretes nihil tale opinantes (ad Maleam enim diurnos ſpeculatores habebant, & nocturnos etiam, qui celeres naues obſeruarent, ſi qua Romanorum claſsis contra ipſos curſum haberet) ſubitò inuadit, confuſos & turbatos animi in fugam vertit, nauesque illorum alias igne græco incendit; alias demerſit; alias cum vectoribus viuis capit, barbaroſque partim gladio interimit, partim vndis ſummergit; ipſum quoque nauarchum, & Præfectum nauium obtruncat; reliquos per inſulam in fugam ſe tradere compellit: quos tamen omnes comprehenſos, diuerſis ſuppliciis conſumit. Quo comperto Agareni Cretenſes Romanos exercitus timuerunt vehementer, & molitiones eorum admirati ſunt, ac tali clade repente affecti, de cætero quietiora conſilia quanquam ad tempus cœperunt, & tributa Imperatori Baſilio perſoluere decreuerunt.

CAPVT

CAPVT XXXVII.

Barbarorum noui motus. A Nicephoro duce Romano longo interuallo in Creta ſub iugum mittuntur, & inſula recuperatur. Diuiſio Romani imperij inter Latinos capta Conſtantinopoli. Marchio montis ferrati Cretam ſortitus, eam Venetis pretio vendit.

ELAPSIS annis prope decem, barbari à conſuetudine ſua non diſcedentes, inſulas de integro rapiundo ferundo permiſcēt, & promiſſas Imperatoribus penſiones recuſant. Poſt annos ſeptuaginta, Imperator Romanus puer Baſilij Macedonis abnepos, claſſem non contemnendam contra Saracenos in Cretam miſit, terreſtrium ac naualium copiarum duce Magiſtro Nicephoro Phoca conſtituto, qui etiam poſtmodum imperitauit. Is in Cretam delatus, frequentibus prælijs ſemper Agarenos fudit fugauitque: cui cum reſiſtere non valerent, timore perciti, in caſtella ſeſe includebant. Phocas omnes machinas vrbibus expūgnandis appoſitas admouet, & incuſſo hoſtibus terrore, omnia inſulæ caſtella ſub ſe redigit, adeoque ipſam metropolim Chandacem armis obtinet: cuius arbitrio ſe alia quędam oppidula permiſerunt, cepitque ipſius inſulæ Principem Curupen nomine, & dignitate illi ſecundum, Anernam. Atque hæc omnia Phocas ſeptem menſium ſpatio fœliciter confecit, totamque inſulam, ab Agarenis annis centum viginti quatuor poſſeſſam, ſub imperium Romanum virtute ſua reuocauit, anno mundi 6368. indictione * ibidemque ducibus, & gubernatoribus relictis, iuſſu Imperatoris Conſtantinopolim rediit, ac triumphum duxit. Manſit hæc inſula ſub Romanis vſque ad Alexium Angelum, qui fratre luminibus ab ſe ſpoliato, tyrannidem inuaſit, vt principio hiſtoriæ docuimus. Deinde cum Itali (Latini) monarchiam in principatus varios diuiſiſſent, & Balduinus Flādriæ Comes Conſtantinopolitanus Imperator ſalutatus eſſet, Henricus Dandalus Venetorum Dux, qui præſens aderat, non modicam ex toto partem eſt adeptus; & Deſpotæ dignitatem ab Imperatore accepit. Democratia autem Ligurum (Genuenſes) Euripi inſulam, & alia loca ſortita eſt. * Daualus Peloponeſi Princeps declaratus eſt. Porrò Acciaiolus, Florentia oriundus, qui grandem pecuniæ vim confœderatis crediderat, & aderat, Athenas, & Thebas (oppida ſunt inſignia) in præmium retulit. Genuenſes Euripi inſulam, aliaque loca ſortiti, poſtea aduerſariis eam dederunt. Et quoniam Bonifacius

triarcha Ioſeph, Epheſi Metropolita. Et anno 6925. Chriſti 1417. in Peloponneſum autumno abiit Ioannes Imp. quo tempore Theſſalonicam tranſiens, ſpurium filium Baiazetis, Muſtapham illum, quem Ameras frater eius perſequebatur, ibi inuentum amouit, & in Lemnum, deinde Mizythram miſit. Per hyemem eiuſdem anni ad pontum Euxinum, ſiue nigrum mare ſæuiente peſtilentia, cum in vrbe quadam cum tota familia eſſet, eamque regeret affinis meus Gregorius Palæologus Mamonas, vir optimus, filius Magni Ducis Mamonę (qui aliquando Monembaſiam cum finitimis oppidis adminiſtrauerat) & cum eo ſoror mea, vxor eius, & proles vnica quam habebant, fœmina, extincta eſt. Poſt filiolæ mortem die ſeptimo obiit pater: rurſumq; poſt totidem dies etiam mater, & præterea ſex eorum domeſtici, vtriuſq; ſexus, duobus tantum ſuperſtitibus, viuendi modum fecerunt: & hi Conſtantinopolim reuerſi, vna voce miſeris parentibus meis nuntium hunc attulerunt: qui ex magnitudine afflictionis, & dolore inconſolabili in morbū adeo non leuē inciderunt, vt ab interitu non longè abfuerint. Vere & æſtate peſtilentia Conſtantinopoli graſſante, mortua eſt Domina Anna à Rhoſia, & in monaſterio Libis tumulata. Principio autem anni 6926. Chriſti 1418. in inſulam Peloponneſum dominus Thomas ab Imperatore patre ſuo, Conſtātinopolim reuerſo miſſus eſt, qui me in cubicularios allegit, Martij die 17. annos natum ſedecim, ipſo illo æternę & beatę memoriæ agenti ſexageſimum octauum cum dimidio. Anno 6927. Chriſti 1419. Conſtantinopolim venit Domina Sophia, filia Marchionis Montisferrati. Et 19. Ianuarij eam ſolenni cęrimonia duxit Ioannes, inauguratuſque eſt Imperator, in æde S. Sophiæ; quæ inauguratio ſummam feſti diei celebritatem habuit, fuitque reuera ſolenne ſolennium, & panegyris panegyreωn.

CAPVT XXXIX.

Manuel prauum conſilium auerſatur. Ameras honorificè ab eo excipitur. Ad eius animum explorandum legatio Imp. in Occidentem. Mors Ameræ celatur. Difficilis ſuper ea nuntius Conſtantinopolim. De Muſtapha Imp. cum filio deliberat, vtrum occidentem illi ab Amurate petat.

ET anno viceſimo octauo venit Ameras Cyritzes Mahometes, vt per Conſtantinopolim in Aſiam tranſiret: nam per exploratores, quædā illic correctione egere, certior factus

erat. Aſt in reditu vrbem inuadere meditabatur. Omnes igitur conſiliarij Imperatoris, quibus hoc ſecretum eſt creditum, Principes, & Eccleſiaſtici ſuadebant magnoperè, vt ei manus iniiceret. Quod ille renuens, aiebat, non violo iuſiurandum illi datum, tametſi eum contra nos venire, noſque deuicturum, & in ſeruitutem reducturum mihi certò conſtaret. Sin ipſe ſacramento ſuo defuerit, Deus viderit, qui eſt illo multò potentior. Nullum tamen de filiis impio illi obuiam miſit, niſi optimates, Demetrium Leontarin, Iſaacium, Aſanem, & Manuelem Cantacuzenum Protoſtratorem, cum multis illuſtribus, ac militibus, & muneribus regiis. Circa Cutulum ei occurrentes, ad duplicem columnam proſecuti ſunt. Toto autem itinere cum Leontari ſermo illi interceſsit. Illic conſtitit Imperator cum filiis in triremi quadam, iuxta quam alia triremis regificè parata, qua Mahometes veheretur. Quam cum conſcendiſſet, inter ſe vtrique in mari conſalutarunt, & colloquentes vſque ad Aſiæ, ſeu orientis littus peruenerunt, vbi eſt quæ nunc Scutaris, prius Chryſopolis dicebatur. Ibi triremi egreſſus, in tentorium, ſiue tabernaculum ſibi paratum conceſsit. Imperator cum filiis in triremibus edebat ac bibebat, & inter ſe ipſe, & Ameras partes mittebant. Imminente veſpera, Ameras in equo verſus Nicomediam abiit: Imperator cum filiis domum ſe recepit. Vere eiuſdem anni reuertens Ameras in occidentem, qua via eſt Calliopolim, venit Adrianopolim. Imperator Demetrium Leontatin ad illum expedit, vt ſi quid præmeditatus ſit cognoſcat, ſibique renuntiet: cui etiam gratiam & honorem nauatum: nempe tranſuectionis, talis legationis, & perſonarum, inquam, & donorum illi oblatorum exprobret. Eum Ameras amicè admodum, & ſplendidè accipit, affirmatque, ſibi diebus iam aliquot malè eſſe: vbi conualuerit, inter ſe collocuturos. Verùm poſt diem tertium vitam propagare deſiit: nec id conſiliarij Palatini Leontari patefaciunt. Qui in tentorio ſuo manens, miratur ſummopere, cur ab Amera ad legationem exponendam non vocetur. Ipſa autem hora qua eum obiiſſe audiuit, multos tabellarios ad Imperatorem mittit, qui, quod omnes viæ compendiariæ Conſtantinopolim ferentes præcluſæ eſſent, eò accedere nequiuerunt. Atque ita dies plurimi abierunt. Ex quo autem arcanum de inuadenda vrbe patuit, tumultuatum eſt, multaque deliberatio & angor extitit, & vehementer reprehenſus Imperator ab iis, qui Ameram comprehendendum ſuaſerant. Imperator in monaſterio Periblepti, peſtis vitandæ cauſſa tum verſabatur. Vix igitur alia via Meſembriam ferente,

Digitized by Google

rente, mittere curriculò potuit Leontaris, qui inde per mare literas de obitu Ameræ afferret: Factusque eſt *in illa die veſperi fletus, & mane lætitia.* Et ecce ad aliam conſultationem curamque conuerſi ſunt, ecquid cum filio eius Amurate pacem & amicitiam inirent, ipſumque imperare ſinerent, & ab eo ſacramentum exigerent, paſſurum, vt Muſtapha Mizythra reductus, occidenti, ſicut ipſe orienti præeſſet. Patre autem Imperatore primùm dicente ſententiam, & multis de cauſsis iuſtum iudicante, vt penes Amuratem rerum ſumma eſſet, filio deinde, & Demetrio Cantacuzeno pro Muſtapha nitentibus, & rationem afferentibus, quòd ipſis Calliopolim donaſſet, tandem, licet ægrè, Imperator filio agendi quod vellet poteſtatem conceſſit, his verbis: fili mi, ego ſenex, infirma valetudine, & morti propinquus ſum: imperium, quæque ad id pertinent, tibi trado: quod placuerit facito.

CAPVT XL.

Calliopolitæ Romanis ſubeſſe nolunt. Muſtapha Beglerbegum prælio congreſſus occidit. In Oriente ab Amurate vincitur, perimiturque. Eiuſdem Amuratis ira in Romanos, & iniuria in Legatos. Byzantium nullo effectu oppugnat. Imperatoris morbus. Muſtaphopulus à fratre in Aſia iugulatur.

MENSE Septembri, anno 6929. Chriſti 1421. multis cum triremibus Calliopolim venit Ioannes Imperator. Muſtapham à Peloponneſo ſecum ducens, vt eum occidenti Principem daret. Coluit Ioannem ciuitas. Sed vbi intermiſsis diebus aliquot promiſſa requiſiuit, Turcæ omnes reſponderunt, ipſorum ſacris addictam eſſe Calliopolim, & impediri ſe religione: ſiquidem primus locus, quem in Europa obtinuiſſent, hoc oppidum eſſet, in quo primùm omnium inter omnia Europæ loca cærimonias ſuas tractauiſſent: nec per Coranum ſuum ipſam licitum Romanis dare: alios locos & regiones pro ea daturos. Adhæc Amurates quoque ex oriente per Legatos multum inſtabat Romanis, orabatque, ne Muſtapham ad principatum proueherent. Noſtri omnia alia ſentientes, reſponſum nullum reddere. Circa initium hyemis eiuſdem anni Beglerbegus Baiazetes per ſuperiores fauces in occidentem venit, vir commodus, bello exercitatus, Vezires ſeu conſiliarius patris Amuratæ, cum plena auctoritate, vt ſi poſ-

ſet nimirum, in poteſtatem Amuratis occidentem reſtitueret. Muſtapha Calliopoli abiens, apud Adrianopolim, Baiazetem acie vincit, captumque obtruncat, & vniuerſum impiorum Turcarum in occidente imperium ſibi ſumit. Eodem anno Calliopolim redit, ſuſceptaque aduerſus Amuratem cognatum expeditione in Aſiam, & Pruſam (vbi is tunc erat) victus, in occidentem eſt regreſſus. Eiuſdem anni æſtate ipſe etiam Amurates cum Liguricis, ſeu Genuenſium nauibus patruum perſecutus aſſequitur, & interimit. Morte Muſtaphæ deluſi ſpe ſua Imperatores, turbari ac metuere cœperunt, propterea quod ſe hoſtes Amuratæ declaraſſent, dum modum & viam quærunt, qua concordia, & amicitia inter Turcas, & Romanos reſarciretur. Mittunt igitur ad eum Legatos Demetrium Cantacuzenum, Matthæum Laſcarim, Angelum Notarium, cognomento Philommatem. Ameras ira aduerſus Romanos propter cauſſam indicatam inſaniebat. Quare mox vt Legatos vidit, in obſcurum carcerem vinctos detrudi, diligenterque cuſtodiri iuſsit. Ineunte æſtate, octauo Iunij, anno 6930. Chriſti 1422. octauo die menſis miſit cum exercitu Michalbegum Amurates, clauſitque & obſedit Conſtantinopolim. Die porro decimo quinto ipſemet cum magnis copiis acceſsit, Legatos in vinculis adducens. Die viceſimo ſecundo menſis Auguſti vrbem totis viribus aggreditur. Die ſexto Septembris anni 6931. Chriſti 1423. Deo nobis opitulante fruſtratus recedit. Eiuſdem menſis die triceſimo venit Muſtaphopulus eiuſdem Amuratæ frater, & pertranſita vrbe foris, ſeptum dominicum inſedit, tertioque die, qui fuit primus Octobris, ad Imperatorem & filios eius adorandos acceſsit. Eo viſo, Turcæ ex Aſia, admirabundi aiebant, ſimilem eſſe forma auctori religionis ipſorum Mahometæ; quod idem & inimicus eius Baiazetes aliquando de eodem affirmauit: & quicunque Imperatorem non nouerat, è ſolo aſpectu Imperatorem eſſe dixiſſet. Eodem die ſecundum prandium Imperatorem morbus ἡμιπληγίας (ſemiapoplexiæ) corripuit. Muſtaphopulus per dies plurimos propter caſum Imperatoris flagitiis in vrbe deſignatis, poſtremò Selybriam diſceſsit; inde mox Conſtantinopolim rediens, Pruſam poſtea eſt profectus. Vere illius anni frater eius in Aſia aduerſus eum ducens, proditum à ſuis morte multauit.

CAPVT

CAPVT XLI.

Iſthmus capitur. Fuga Thomæ Deſpotæ. Ioan. Imp. Hungariam petit. Legati III. ad Amuratem. Ioannes ex Hungaria redit. Manuel diem extremum claudit. Anni vitæ, imperij, funeris celebritas. Ioannem Imp. Sophia vxor quare deſeruerit.

MENSE Maio eiuſdem anni captum eſt Hexamilium, ſiue Peloponneſi Iſthmus à Turachane, multique Albanitarum perierunt. Aeſtate ſequenti Princeps Demetrius cum Hilarione Doria, & Georgio Saulio, ipſius Doriæ genero fugit, veneruntq; Galatam vt ad Turcas abirent; quanquam in Hungariam poſteà abierunt. Die decimo quinto Nouembris anni 6932. Chriſti 1424. Imperator Ioannes in Hungariam tranſiit, fratre ſuo Conſtantino Deſpota inſtituto, & pro ſe in vrbe relicto. Die viceſimo & altero Februarij eiuſdem anni, cum Amera Amurate amicitiam ſacramento conſtituimus. Tum Legatos dimiſit liberos. Rurſum Legati miſsi ſumus, Lucas Notaras (qui poſtmodum Magnus Dux creatus eſt) & Manuel Melachrenus, & ego, hanc ob cauſſam. Melachrenus prius ad Ameram venerat, pacemque conuenturam cognouerat: Notaras, vt eam vtiliter ac probè firmaret: ego, vt à ſancta Deſpœna, à materno genere ipſius Ameræ cognata miſſus, & vt, ſi quid opus foret, ſciberem, chartiſque mandatum, ad Imperatorem ſenem, & filium eius Ioannem in Hungariam perferendum curarem. In exitu Octobris anni 6933. Chriſti 1425. Ioannes Imperator, regione cui Cellio nomen eſt, & Iſtrum reſpicit, in vrbem rediit, triremibus Conſtantinopoli eò miſsis. Hominem quippe alienæ linguæ, & alienigenam ex Hungaria præmiſit, qui per terram cum tabella inuoluta, & obſignata ambularet. Is cum veniſſet, Imperatorem videre cupiebat, affirmans, ſibi eſſe neceſſe illum videre, & cum eo colloqui. Sed iſtuc fieri qui poterat, vt talis homo Imperatorem ægrotum videret (decumbebat enim in lecto) & ſolus cum ſolo ſermonem miſcere vellet? Multis igitur vltro citroque dictis, ad virum duo ſecretarij collegæ mecum mittuntur, qui ſic eum compellarunt. Aut ede quid velis huic (me autem demonſtrabant) aut vade quò lubet. Tum ſeducens me, litteras illas inuolutas tradit; ex quibus didici vnde, & quando Ioannes Imp. exiuiſſet. Quas cum Deſpœnis recitauiſſem, ob fœlicem de bona Ioannis, vnius filij, alterius mariti valetudine, & aduentu nuntium

tum ab ipſis, tum ab Imperatore Manuele magnis ſum muneribus affectus. Viceſimo primo Iulij, eiuſdem anni, beatorum ſorte, venerabilis & pius Imp. Manuel obdormiuit, biduo ante obitum per diuinum angelicumque habitum Matthæus appellatus. Corpus ad ſepulturam deportatum eſt in venerandum, & pulcherrimum monaſterium Pantocratoris, cum luctu & concurſu, qualis ante nunquam in vllius Auguſtorum exequiis apparuit. Omnes anni vitæ eius ſeptuaginta ſeptem, dies quinque & viginti. Regnauit annos duos & triginta. Et anno *6934*. Chriſti *1426*. menſe Auguſto Deſpœna Domina Sophia profugiens, in patriam rediit, quod à viro Ioanne Imp. parum diligeretur, nec inter eos pax eſſet; quoniam alias fœminas amaret, quando Deſpœnæ natura formam negauiſſet.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER

LIBER SECVNDVS,

IOANNIS, MANVELIS F. PALÆOLOGI IMPERIVM CONTINENS.

Summa libri.

POSTQVAM Manuel hominem exuit, Ioannes iam antea corona auguſtali inſignitus imperitare occipit. Eius coniux Maria Trapezuntia. Manuelis animam acturi voluntas vltima, & inprimis quæ ſuper Phranze, vt fideli miniſtro, & ſuper ſacris piacularibus iuſſerit. Quo pacto Protoueſtiarius in miniſtros Conſtantini relatus ſit. Cum eo, & Imperatore in Peloponneſum diſcedit. Caroli Dynaſta conſobrinam Conſtantinus ducit. Theodorus Palæologus Conſtantini, & Ioannis frater ſimulatam monachiſmi ſectandi voluntatem planè deponit. Conſtãtino fratre oppidum Boſtitzam ius ſuum in alia multa donat. De Nicephoro viro nobiliſſimo, & opulentiſſimo, eiuſq́; teſtamento. Andronicus, etiam Imperatoris frater (ſex enim filios Manuel habuit) moritur. Patrenſes eccleſiaſtici, & populus in Conſtantinum propendent, de qua vrbe occupãda conſultatur, cui defendendæ ciues accinguntur. Palmarum Dominicam milites ramis manu præferendis piè colunt. Oppidi oppugnatio infelix. Conſtantinum cum periculo capitis ſui Protoueſtiarius defendit. Ab hoſtibus captus, duriſſimè habetur. De vita & moribus Thomaidis piæ ac religioſa fœminæ præclara narratio; cuius exemplum apud Conſtantinopolitanas virgines ad complectendã monaſticen vehementer valuit. Protoueſtiarius è carcere dimiſſus, à Conſtantino & laudibus, & muneribus ampliſſimis ornatur. Pacta Patrenſium cum Conſtantino. A Turcis iubetur ab oppido ſe remouere. Quid reſponderit. Camenitzenſes ei claues offerunt. Apud S. Andream magnificè ab incolis excipitur, vrbs ei deditur, cuius præfectura Protoueſtiario mandatur. Eius cum duobus Turcis ad Conſtantinum ex itinere reuerſio. Præfecto Naupacti verba dat. Legatis blanditur, & quas ferebant litteras, ab is impetrat. Quid à Collega pertulerit. Mors Caroli Principis in Peloponneſo. Thomas Deſpota quam ſibi deſponderit. Obitus Theodoræ, quam Conſtantinus duxerat. Protoueſtiarius iterum captus, & venditus. Amerates Imperator ab obſidione

Digitized by Google

ſidione Theſſaliæ reuocans, actum agit. Patræ, & Glarentza ſubiguntur. Macarius quidam commendatur. Legationes Protoueſtiarij. Templum Deiparæ per imprudentiam puerilem incenſum. Mariæ mulieris illuſtriſſimæ dos, & patrimonium diues. Thebæ capiuntur à Turachane. Conſtantini ſociorumq; apud Euripum per noctem incommoda. Demetrius Deſpota vxorem ducit domum. Cur Theodorus Conſtantinopolim venerit. Diſcordia, & motus bellici inter fratres. Ad eos Imperatoris Legati. Longiuſcula Imperatoris cum Hebræo de fide Chriſtiana diſputatio, qua illum ad noſtra ſacra adducit. Imperator Synodi cauſſa in Italiam nauigare contendit. Quæ præcipua cauſſa capta Conſtantinopolis. Verba Manuelis ad Ioannem filium parænetica. Ameræ in Ioannem liberalis animus. Poſt diſceſſum Imp. Ameram Conſtantinopolim inuadere meditantem, Halimbaſſa Conſiliarius dehortatur. Deſcribitur pompa, gratulatio, & lætitia, quibus Venetias introductus Imp. Quam ſumptuoſe inſtructa fuerit triremis quædam, quæ regia dicebatur. Laus vrbis. Quo pacto idem Imp. Ferrariæ exceptus, & habitus ſit; illic enim cœptum eſt celebrari Concilium, quod poſtea compellente peſtilentia, Florentiam tranſlatum fuit, ibiq; finitum. Nauis qua Patriarcha vehebatur quàm magnifica, & quomodo à Pont. Max. ſalutatus. Natus Protoueſtiario filius, & deinceps alij. Græcorum reditus à Synodo. Beſſario Romæ fit Cardinalis. Demetrius auxilio Turcarum adiutus, Conſtantinopolim obſidet. In Lemno Conſtantini vxor Lesbia moritur. Protoueſtiarius tuendæ & gubernandæ Selybriæ præficitur. Pactio fratrum Deſpotarum. Præfectura Protoueſtiarij in Peloponneſo. Eiuſdem legationes. Pugna Hungarorum cum Turcis ad Varnam, & Ladulai regis miſerandus interitus. Virtus Ianitzari ab Amera honoratur. Æſtus immenſi. Protoueſtiarij Spartana præfectura. Eum eximiè collaudat Conſtantinus, & quædam illi bene regendi præcepta tradit. Thomas Deſpota filiam Seruiæ Deſpotæ nuptum dat. Iſthmus occupatur, Patræ vaſtantur. Theodori Deſpotæ, & Ioannis Imperatoris obitus.

CAPVT I.

Ioannes Patri ſuccedit. Mariam Trapezuntij regis filiam ducit. Quare in Peloponneſum cum Conſtantino fratre profectus. Manuelis iuſſio de palatij inſtrumento diſtribuendo, & de miniſtris, præſertimq; de ipſo Phranze. Eius apud Conſtantinum locus. Qua conditione eundem in Peloponneſum ſecutus ſit. Pactio cum Carolo dynaſta, cui pars Peloponneſi parebat.

ANNO igitur 6934. Chriſti 1426. menſe Auguſto, ſceptrum imperatorium, & monarchatus omnis ad Ioannem, beatæ memoriæ Manuelis filium trãſit: qui iam antea ſollemni ritu Imperator coronatus fuerat. Et anno 6935.

no 6935. Chriſti 1427. die Auguſti vndetriceſimo per mare triremibus Mariam Comnenã, Alexio Comneno Trapezuntis rege procreatam inde adduxit. Anno 6936. Chriſti 1428. menſe Septembri fœdera nuptiarum cum eadem iniuit, quã & Auguſtam appellauit. Menſe Nouembri vrbe egreſſus, 26. Decembris in Peloponneſum cum Cõſtantino germano idcirco venit, quod frater ipſorũ Theodorus monachiſmum cogitaret: vt proinde totam inſulam Conſtantinus cum imperio obtineret. Verùm Theodorus conſilium ad factum nõ contulit. Cum iiſdem ego quoq; initiò eodem diſceſsi, quod de domeſticis Imperatoris eram, & vt Conſtantinum aſſectarer, ex cauſſa huiuſcemodi. Beatus, & venerandus eorum parens, morti vicinus, mandauit mihi, ſcripſiq; manu mea, quanquã non vt teſtamentum: (neq; enim teſtantur Imperatores, ſed iubent.) Ea iuſsione decernebantur iſta, vt de rebus patriis, quæ quidem eſſent pretioſæ & æſtimatione aliqua dignæ, filiorum quilibet, vnus quidem hoc, alius illud ſibi haberet. Reliquum rerum palatij, quadripartitò diuideretur, in paraſtaſima (*puta res ad ornatum templi ſpectantes*) & liturgias (quas pro ſe ſplendidius, & ſumptuoſius, quam pro conſuetudine, fieri mãdauit) in mendicos, in medicos, & in miniſtrorum intimos, ſiue cubicularios. Curatores autem eſſent, ſpiritualis pater eius Macarius, qui in Xantopulorũ, & ex Iudæis Magiſter Ioſeph, qui in Charſianenſi monaſterio viuebat, & ego. Hæc à me exarata, ipſo Manuele, & Deſpœna, & filio eorum Imperatore audientibus recitaui. Poſtremò & ipſi filio ſic præcepit. Fili mi, audiſti quæ vobis ſuper miniſtris meis, iuſſa dedi. Qui porrò mihi à cubiculis fuerunt, præclareq; & amanter, atque ad nutum ſeruierunt, ab omnibus filiis meis charitatem, tutelã, prouidentiam conſequantor, vnuſquiſq; meritis ſuis congruenter. Inprimis verò Phranzẽ hunc tibi commẽdo, qui miniſtrauit mihi fideliter ac diligẽter, & in omni vel animę, vel corporis negotio prẹſtò fuit, & nũc in hoc morbo meo præ cẹteris mei curã geſsit. Quare etiã confido, quæ ad animam meam poſt obitũ expiandam pertinebunt, ſtudioſè curaturum. Iuuentus enim eius, & ſenectus mea nihil eius amore, ac ſtudio ſeruiẽdi, quo erga me flagrauit indignum in ipſum committi permiſerunt. Quocirca eum trado tibi. Atq; vt quæ tibi opto precorq; adipiſcaris, quod à me in illo remunerando prẹtermiſſum eſt, tute ſuppleto. Hæc ille dixit, & ſuper me mandauit. Cum Cõſtantino quoque magna familiaritas, ſumma fide diuino beneficio mihi intercedebat, quod patruus meus à moribus & litteris ei fuerat; & filij eiuſdem, patrueles mei cum ipſo educati, ſimiliter in ami-

Digitized by Google

cis,& domeſticis eius mecum numerabantur. Nam quia res ita ferebat, à beati, & venerandi parentis eius familiari miniſterio ad eum tranſiui,& opera mea quæcunque ſeria negotia conficiebat. Prorſus ſiquidem inter aulicos ſuos habere me cupiebat. Mos namq; & conſuetudo vigebat in Imperatorum palatio, per quam patrum celliotis (*hoc eſt, interioribus miniſtris*) filiorum cellas (*hoc eſt, conclauia*) non cõtrà, filiorum miniſtris patrum frequentare licitum erat. Sed hoc viuis patribus. Poſtquam igitur ſanctæ memoriæ pater eius viuere deſiit, ſecundùm prima iuſta omnes cubicularij ipſius in palatium regreſsi ſumus. Nam hoc quoque mos tenet, vt celliotæ Imp. ad ſepulcrum eius vſque ad prima ſacra funeralia, ſiue iuſta perſeuerent. Ita demùm ad ædes, vbi Conſtantinus manebat, diſceſsimus, foris ſedẽtes, vt vni de multis. Quod vbi Deſpota didicit, mittens patruum meum, pro auctoritate mihi renuntiari iuſsit, cur non tenuiſſem locum meum? cur, inquam, non intraſſem in cellam eius manè, vt ſolebam, cũ pater & dominus eius adhuc viueret. Verùm, inquit, quoniam propter amorem, & officia, tum erga nos, tum erga genitorem noſtrum tibi multum debemus, in muneris parte accipito, vt quemadmodum parente noſtro ſuperſtite conſueueras: ita nunc eodem mortuo conclaue meum introire poſsis. Has ob res, vt fratres in Peloponneſum abeuntes ſequerer, iuſſus ſum. Cum itaque Conſtantinus vellet, vt ſe ſequerer, ſecumque manerem, reſpondi me illius cauſſa etiam maiora non detrectaturũ, modò id approbante, & iubente eius germano Imperatore fieret. Tum ille me à fratre precibus petiuit, propoſitis rationibus neceſſariis, ob quas me opus haberet. Aegrè tamen & non niſi Deſpœna & matre ſuam auctoritatem interponente me impetrauit, quod Imp. patris voluntatem, & commẽdationem obiiceret, qui ore ſuo illi me tradidiſſet. Cum igitur in Peloponneſum veniſſemus, huic (Conſtantino) perfectè obtemperabam, ab illo (Ioanne) amore, ac ſpe totus pendebam. Itaq; ſalui illuc appulſi, vidimus loca omnia, quæ à Carolo Principe tenebantur. Tum primores, & fratres deliberatione habita ſtatuerunt, vt quoniam partem à Carolo occupatam ſubigere ſe poſſe diffiderent, nec ille ſe totam tueri poſſe confideret, locis aliquot ab eo acceptis, fœdus percuterent: placuitque Conſtantino huius Caroli conſobrinam vxorem legitimam ducere, ſic, vt quæcunque caſtra ſiue oppida in Peloponneſo haberet, ea illi, quamuis concordia nondum fœdere ſancita, dotis nomine addiceret.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT II.

Theodorus Deſpota monachi habitum differt. Conſtantinus Caroli conſobrinam ſibi iungit. Theodorus perſonam deponit. Tria oppida recepta. Ioannes Imp. Conſtantinopolim redit. Theodorus Conſtantino Boſtitzam donat, & ius ſuum in alia multa, quæ Nicephori Protoſtratoris fuerant. De eodem Nicephoro, eiuſq; teſtamento. Quare Meliſſeni in hiſtoriis στρατηγοπῦλοι, *id eſt, duces cognominati.*

KALENDIS igitur Maij miſſus ego, Glarentzam, alij alia loca receperunt. Nobis Spartam reuerſis, de modo monaſticæ profeſsionis Theodori Deſpotæ, eiuſque dilatione agebatur, dum Patræ ſubigerentur, locus præcipuus & opportunus, vbi fratres domicilium ſedemque collocarent, ne Spartæ ſimul omnes inuenirentur, vbi Theodorus monachum agere deliberauerat. Kalendis Iulij eiuſdem anni, egreſsi tres germani (Ioannes, Conſtantinus, Theodorus) Patras proceſſerunt, & extra vrbem apud moletrinas tentoria fixerunt. Eò conſobrina Caroli, Theodora adducitur, & Conſtantino ſollemni cæremonia coniux datur. Ad Patras porrò ſubiugandas nihil proſperè geſtum eſt: quin potius feſtiua quædam ſimulatio erat à Theodoro ſuſcepta monachiſmi meditatio, quem non ſine fratrum offenſione repudiauit. Itaque res Patrenſis exitum illaudabilem habuit: tantummodò tria oppida occupârunt, cum incolis pacem ita pacti, vt Principi Conſtantino in annos ſingulos nummos aureos quingẽtos ſingula penderent. Ita collectis vaſis cum Imperatore, & Theodoro verſus Spartam proficiſcimur: Conſtantinus alio itinere cũ regina vxore Chlomutzam abit. Breui tempore intermiſſo domum cogitante Imperatore, Conſtantinus ſuper ea re admonitus, Chlomutza Spartam venit. Inde conſcenſa naui cum quatuor fratribus, paucis diebus menſis Octobris, anni *6937.* Chriſti *1429.* Corinthum traiecimus. Imp. ex eo loco triremi Conſtantinopolim vectus eſt. Theodorus iter quod Spartam ducit relegit, Thoma fratre eum vſque Calabrytam comitante. Nos cum Principe noſtro Conſtantino alia via Boſtitzam peruenimus. Quanquam enim Theodorus ad monachos ſe ſe non aggregauit, vt quod obtinebat in inſula peculium ad Conſtantinum fratrem ſecundùm pacta conuenta deuolueretur, nihilominus ei

O 2 Boſtit-

Boſtitzam cum locis adiacentibus donauit. Et ex alia parte quæcunque ad occidentem ſolem occurrunt, circa monté altiſsimum Taygetum, * caſtellum, Leuctrum, ſiue Marinam (quæ olim Cetaria vocabatur) & omnem illum tractum vſque ad Pylum, quæ Itilus dicitur. Ex alio tractu caſtrum Zarnatiam, Gaſtritzam, Diaſeſtum, Mele, Dyrachium, Polianum cum locis finitimis. Inſuper omnia oppida & caſtella ad ſinum Meſſeniacum, vbi per medium labitur omnibus odioſus ille fluuius. Hæc tutoris iure vendicabat, quæ Nicephori Meliſſeni magni Protoſtratoris fuerant; quem propter multiplicé prudentiam, & ingenij celeritatem, dexteritatemque ſummam ad res nouas quas liberet diſerté perſuadendas etiam Meliſſurgum cognominabant. Et erat viri illius admirandi (Nicephori Cæſaris Meliſſeni nempe) nepos longo ordine: filius autem Leonis Sebaſtocratoris Meliſſeni, & dominus iam pridem atque Exarchus munitiſsimæ Ithomes, cui etiam Meſſenæ nomen fuit, & totius ſinus Meſſeniaci. Idem poſt obitum vxoris fuit Metropolita Adrianopolis deſignatus, communi vtilitate multis & neceſſariis de cauſsis id poſtuláte: tametſi mors intempeſtiua eum rapuit, atq; ita res effectu caruit. Et quoniam complures haſce cauſſas copioſé diſſeruerunt, ego illis ſuperſedebo. Cauſſa autem huius præfecturæ ſiue tutelæ, quod ad Theodorum attinet, talis fuit. Quem nominaui Nicephorus Meliſſenus filium habebat, Nicolaum vocabulo; eum é ſacro fonte ſuſceperat Theodorus. Dum igitur filio adhuc trimulo ad manſiones non materiatas tranſmigrat, teſtamento condito, eum dominum, & ſimul Theodorum pueri tutorem inſtituit; omnium, inquam, facultatum ſuarum, mobilium immobilium: cum hac conditione, vt ſi filius & hæres ipſius ſine hæredibus decederet, omnia oppida, vici, loca, caſtella Theodoro cederent, ſiue ea extra, ſiue intra Peloponneſum eſſent. In Peloponneſo erant Andruſa, Clamata, Mantinea, Ianitza, Pidema, Mane, Niſis, Spitalis, Grempe, Aëtus, Neocaſtrũ, Ithome (quæ nunc Meſſene dicitur) Archangelus, Saulaurus, Ioannina, Ligudiſta. Extra Peloponneſum Magna Aenos, & eius vicinia tota: vici nimirũ & loca vſque Peritheorium, quæ ego miſſus recepi. Vt plurimum autem quoſdam de genere Meliſſenorum etiam φατηγιάνες, duces cognominarũt, & in deſcriptione temporum Meliſſenos duces inſcripſerunt, ob cauſſam huiuſcemodi. Alexium Cæſarem Meliſſenum, qui Conſtantinopolim à Latinis aſſeruit, hoc nomine propter matrem eius afficiebant. Ex eo iſtuc cognomenti quibuſdam de familia illius perpetuò manſit. Nicephorum verò & magnum Protoſtratorem,

Digitized by Google

torem, & Meliſſurgum appellabant. Supradictam procurationem etiam Leo Francus, Theodoro ita volente, ad tempus geſsit. Deinde eam fratri Conſtantino cum omnibus priuilegiis donauit: hoc eſt, ſi legitimus ille hæres ante moreretur, quam in tutelam ſuam perueniſſet, omnia huius præfecturæ, Conſtantino cederent.

CAPVT III.

Mors Andronici filij Manuelis. Conſilium Conſtantini de Patra incolenda. Patrenſium Cleri, & vulgi in Conſtantinum voluntas. Præfecti inſtituuntur. Deliberationes, & machinationes de Patra occupanda. Patrenſes mittunt exploratores, & ad vrbem tutandam virtliter accinguntur.

EODEM anno, quarto die Martij è vita diſcedit Deſpota Andronicus, qui per diuinum & angelicum habitum dictus eſt Acacius, & in monaſterio Pantocratoris, vbi degebat eſt conditus. Occultè autem Conſtantinus de Patris petendis conſilium ſuum mecum communicauit, quibus potiti in Peloponneſo maneremus, & locus quem habebat ad Maurothalaſſam (*pontum Euxinum*) fratri eius Imperatori relinqueretur. Quod ſi nos Patræ fruſtrarentur, Conſtantinopolim reuerteremur, & ipſe quidem dotis vxoris caſtra, quæq; ad pontum Euxinum ſunt, retineret: à fratre autem Theodoro ſibi donata, & omnia ad ſinum Meſſeniacum, quæ nomine tutelæ Meliſſeni adminiſtrabantur, Imperatori redderētur, quando illi videretur. Secutum eſt porrò, quod clandeſtino conſilio inter nos agitatum confirmauit. Nam cum Boſtitza Patram tranſiremus, vt Glarentzam, & Chlomutzam abiremus, vbi etiam regina morabatur, Andronicus Laſcaris interim arbiter ad magiſtratus Patrenſes ſuper quibuſdā negotiis miſſus, cum ibidem aliquandiu hæreret, partim principes ſacerdotum, partim profani, & priuati eum conuenerunt ſuper eo, ſi dominus eius velit, ſe modum ac viam inuenturos, qua ſe in vrbis poſſeſsione collocet. Vbi Laſcaris inter alia, ſecreta hæc Patrenſium renuntiauit, reiecta ſunt, vt qui impoſsibilia, & ſuperuacanea nuntiaret. Idem itaque ad Ithomen & Andruſam, alij prætereà viri primarij ad caſtra finitima pro Præfectis regenda miſsi ſunt. Quin etiam è proceribus domus eius præcipuus, Alexius Laſcaris Boſtitzæ gubernator creatus, ibiq; relictus eſt. Pertranſit igitur, vt ſignificaui, Conſtantinus mecum ſo-

O 3 lo,

Digitized by Google

lo, in re Patrenſi adiutore & conſiliario. Cumq; Glarentzæ eſſemus, ſæpius ſcripſimus ad eos qui cum Padiate *(præcipui magiſtratus nomen videtur)* egerant: illique frequenter nobis reſcripſerunt. Veruntamen indicabamus ea fieri non poſſe, id quod tempus docuit. Tandem conſtituimus, noctu ambulantes, in locum ad fines Patrenſium nos conferre, qui Vineta nuncupatur, ad tres veteres Eccleſias: eodem ſe conferrent homines illi, & quæ ſcripſiſſent, latius coram exponerent: ac ſi quidem eſſent eiuſmodi, vt fieri poſſent, fierent: ſin autem, fortunæ nos permittentes, apertè ad oppidi obſidionem graderemur. Scripſimus item mandata ad omnes in circuitu Ithomes, & Andruſæ, & ſinus Meſſeniaci, & intra & extra agrum illum, vt primo die Martij eiuſdem anni cum armis, manuque militari non exigua ditionis ſuæ quilibet adeſſent, & ita inſtructi locum Principis tranſirent, occurrerentque, & nouum dominum in ſinum Meſſeniacum, & adiacentia venientem ſuſciperent. Idem Alexio Laſcari Boſtitzam ſignificatum eſt. Vbi affuerunt, haud viam circa Aſum, ſed eam, quæ eſt à ſiniſtris tenuimus. Mirari omnes, percunctarique inter ſe, quonam proficiſcerentur. Sub galli cantum ad condictum locum venientes mortales illos inuenimus. Quos cum animaduerteremus inefficaces, & polliceri quæ præſtari nequirent, dimiſimus. Manè conſultatione habita quonam facto opus eſſet, decreuimus, vti miles ad ſuburbanos, & quotquot illic domicilia haberent Hebræos capiendos diſcurreret. Cum iſtuc multis de cauſſis placuiſſet, ecce oppidani nos videntes, quid hoc rei ſit dubitant; nihil enim huiuſmodi opinione præceperant. Vnum è magiſtratibus, & alium Canonicum, nomine Marcum, cum alio quodam, ex aliis percunctatum mittunt, qui ſint qui veniant, & quam ob cauſſam. Poſtquam igitur nos eſſe, oppidumque à nobis quæri cognouerunt, ſeu conditione, ſeu alio quocunque modo poſſemus, feſtinè reuerſi, tubis canunt, arma bellica expediunt, & vniuerſi, quique intra, quique extra mœnia erant, ad vim arcendam concurrunt. Nos ſequenti luce oppugnationem ordimur.

CAPVT

CAPVT IV.

Ramos geſtant milites die Palmarum. Equites eruptione facta repelluntur. Conſtantinus fugit: equo ex ictu teli lapſo, à Protoueſtiario contra hoſtes defenditur. Idem Protoueſtiarius cum equo vulneratur. Capitur, in turrim compingitur, vinculis arctatur, habeturq́ peſſimè.

POSTRIDIE, quoniam palmarum celebritas incidebat, myrti ramos amputamus, quos manibus geſtat totus exercitus, progreſsiq́ue caſtri portas adorimur. Die Martij 26. poſt officium magni Sabbati, ſiue diuinam myſtagogiam, à prandio in tentorio domini noſtri conſidentes, varios ſermones miſcebamus, cum repente aliquot equites per portam, cui nomen Hebraica & Zeugalatia, erumpunt. Iidem mox repulſi, per portam littori oppoſitam refugiunt. Ad eam omnes incolæ ab arcubus, ſclopis, gladiis parati viſebantur. Statim igitur Deſpota, & ego, antequam illi nos perſequerentur (quoniam caſu equi noſtri parati erant) iuxta portam viæ, quæ ad S. Andream ducit, occupamus fugere. Tum Patrenſis quidam ſagitta equum Conſtantini figit, qui mox humi collabitur. Hoſtes ipſum aut capturi, aut occiſuri accurrunt: ſed à me defenditur. Ac ille quidem equo ſe expediens, pedibus fugam carpit: ego aduerſum hoſtes decertans, cuiuſdam Satmetelli filium capio. Vulnera habebam ego & equus ſanè generoſiſsimus, qui defectus viribus concidit. Collapſus igitur ſub me equus, & multis plagis affectus, in poteſtatem venit; me abductum in turrim domus tenebroſæ coniiciunt, vbi formicæ, & gurguliones, & mures; quondam enim apotheca, ſiue granarium fuerat, Brachia & pedes vinculis conſtringunt, catenaq́ue grauiſsima, & ſolida ad palum in terra defixum alligant, in quali cuſtodia parum bene dormiui, propter plagas, vincula, & alia à me indicata illius incommoda acerbè vitam exigens.

CAPVT

CAPVT V.

Thomais Aſiatica mulier Conſtantinopolim ducta, à ſorore Cabaſilæ educatur. Cum ea Theſſalonicæ monaſterium S. Theodoræ incolit. Palæologinæ laus. Cypriani cuiuſdam vxor fit monacha, Thomaidi ſubeſt, vitam ſanctè traducit. Monaſterium Cypriani Conſtantinopoli. Thomais Lemnum abit. Eius & ſociarum paupertas Conſtantinopoli. Augetur ibidem eiuſdem exemplo monacharum numerus. Earum diſciplina rigida. Thomais in quanta veneratione. Piè moritur.

HOc loco de ſanctiſsima Thomaide narrandum eſt. Ex honeſta familia orientis in Aſia progenerata fuit. Quam parentibus orbatam, cognati Conſtantinopolim perduxerũt, & ſorori trium Archiepiſcoporum ac fratrum, & Imperatorum, matrique ſapientiſsimi viri Nicolai Cabaſilæ commendarunt, à qua educata, & inſtituta eſt. Interiecto tempore Theſſalonicam viſendi Cabaſilæ filij, & fratris Archiepiſcopi cum ea proficiſcitur, abduntque ſe in monaſterium S. Theodoræ, vbi degebat Palæologina, virtutis cultrix, literisq́; perpolita fœmina: quam ego venerabilem dominum Manuelem ſæpenumero multis laudibus prædicantem audiui. Eiuſdem non paucos Canonas vitæ ſpiritualis, inq́; S. Demetrium, & alios cœlites poëmata legi. Habebant autem ſecum ſanctam quoque Thomaidem, quam ad virtutis & literarum diſciplinam erudiebant. Cum inſtaret ipſis viuendi finis, eidem quæ habebant omnia, vnâ cum vxore Cypriani reliquerunt. Ea mulier importunam & aſperam viri ſui naturam non ferens, ad nominatum à me monaſterium profecta, inter monachas nomen dederat. Poſtquam igitur illæ diem ſuum obierunt, rurſum earum qua facultatibus, qua vitæ hæredi, Thomaidi ſcilicet, & omnimodis virtuti ac ſanctimoniæ ſubiicitur, & huius ſubiectionis ſuæ curſum præclarè vſq; ad obitum conficit. Cypriani coniux, inquam, erat hæc, qui Conſtantinopolim venit, & monaſterium ſub nomine gemini Theodori conſtruxit, quod Cypriani cognominatur. Theſſalonica ab impiis (Turcis) occupata, ſancta Thomais cum alumna ſua Cypriani coniuge in Lemnum diſcedit, vt inde Cõſtãtinopolim redeat. In Lemno auus meus per id tempus erat, cum vxore & liberis. Maxima igitur natu filiarum eius cernens ſanctam hanc fœminam, & virtutem

ac ſermonem eius obſeruans, valere iuſsis parentibus, fratribus, ſororibus, & quo cum coniuncta fuerat marito, atque liberis, Theſſalonicam diſcedit, & monachis adſcribitur, ibique ſub imperiis huius ſanctæ viuit. Inde hæ tres, & ſolæ Conſtantinopolim emigrantes, principiò in monaſterium Clerenæ appellatum venerunt. Cum autem fama eius virtutis (Thomaidis puta) ſanctitatis, & exercitationis diuinarum ſcripturarum ad Imperatoris, & Patriarchæ, vniuerſæque ciuitatis aures perueniſſet, Imperator aliud ei, & maius, ſalubriusque monaſterium attribui iuſsit. Patriarcha verò in fœminas eius ſe diſciplinæ volentes ſubmittere, ſpirituale imperium illi conceſsit. Ciues autem poteſtatem liberám quærendis vitæ neceſſariis: Nec enim illis erat vel aurum, vel argentum, nec aliud quippiam, niſi opus manuum, & diuina per magiſtratus prouidentia. Cùm verò non ita amplum domicilium ad habitandum accepiſſet, ad vitam ſub eius obedientia agendam adeo multæ confluxerunt, vt ſedes illa non omnes caperet, & in monaſterium Libis, & Dominæ Marthæ, deniq; in plus duodena monaſteria ſuſciperentur. Et paupertatem eius, obedientiam, caſtitatemque, & quidquid demum Deo gratum præſtaret, imitabantur. Ac ciues iam non *ſancta*, ſed *ſanctæ*, dicebant, & nomen ipſum hoc *ſanctarum* in ore habebant; eratque monachis illis fœminis communis cibus, communis veſtitus, & nihil poſsidere proprium, nihil, etiam modicum, vel ad communem, vel ad priuatam vtilitatem facere, niſi conceſſum foret ac permiſſum. Ingrediebantur item ſine calceamentis, exiguo victitabant alimento, vilibus ſtratis humi cubabant. Cætera quæcunque cum virtute fieri conſtat, & ab illis præſtita ſunt, ſuperuacaneum eſt commemorare. Similiter ad ipſarum ſanctam & ſpiritualem matrem concurſum, & viſitationem Imperatorum, Imperatricum, principum virorum fœminarumque, quarum aliæ benedictionis, aliæ eius ſalutandæ, & precibus ipſius ſeſe commendandi gratia ventitabant, quis hæc, inquam, & virtutem illius pro dignitate declarauerit? Vbi annos ſuos ita præclarè exegit, & Deus ſanctimoniam eius multis rebus demonſtrauit, tandem mors ei pretioſa in conſpectu domini obtigit, & è rebus humanis exiuit. Aliquot enim diebus cum leuiter ægrotaſſet, & monachas communiter ad perfectionem hortata eſſet, ſororem matris meæ, quæ in eius integritate imitanda, & ſubiectione prima erat, & omnia in cella illius procurabat, in locum ſuum deligit. Deinde pro conſuetudine ſedit, oculis clauſis os ad Dei laudes, & gratiarum actiones ſemper mouens. Seruabat enim planè ſancta hæc, quod à pa-

tre aurea verba fundente dicitur. *Ne contentionem, & magnitudinem vocis noueris (clamor enim ſanctos haud decet) verùm attentionem, & intelligentiam mentis, & feruorem animæ, & perpetuitatem precationis, ſecundùm quam etiam tacentes Deus audit.* Sancta igitur, cum nec eſculētum, aut poculentum quippiam accepiſſet, nec locuta quidquam eſſet aliud, præterquam cum ſacerdote, qui ad eam diuinis myſteriis impertiendam quotquot diebus accedebat, manus & oculos in cœlū tollens, & veniam delictis petens, accepit. Quin etiam Imperatori Ioanni, & Deſpœnis, & aliis ipſam frequenter inuiſentibus, & qui tum propter vltimas eius preces inuiſebant, viris & fœminis illuſtribus, & probatis hieromonachis, & Deo conſecratis virginibus veniam annuebat, preceſque pro illis faciebat. Atque ita cùm perduraſſet diebus ſeptem, ad dominum abiit, & ſepulturæ mandata eſt honorificè, omnibus propemodum hieromonachis, vocatis non vocatis, & illuſtribus vtriuſque ſexus concurrentibus. Hæc ita ſanè, & verè ſe habent.

CAPVT VI.

Somnium Protoueſtiarÿ, & liberatio è carcere. Qua conditione Patrenſes cum Conſtantino amicitiam pepigerint. Protoueſtiarius ſqualore pœnè confectus, humaniſſimè, & cum multis laudibus à Conſtantino accipitur, & donatur.

CVM iacuiſſem in carcere diebus quadraginta, adeſſetq; lux dicata memoriæ magni martyris S. Georgij captiuorum liberatoris, ſuppliciter eum rogaui, vt nominis cōſors, & cultor eius à puero, vinculis me eriperet. Tum ſomno correptus, viſus ſum mihi ad pulcherrimum templum, eius nomine in Manganis ædificatum, & inde appellatum conſiſtere, habereq; pateram in manu, & vincula in pedibus, ac tranſeuntem forte Imperatorem, vt Eccleſiæ ſacris intereſſet, obſecrare, vti me catenis leuaret. Ingreſſo iam Imperatore in Eccleſiam, reuerſus vnus de proceribus ſic me compellauit. Imperator, & dominus noſter iuſsit te vinculis iſtis ferreis abſolui; id quod etiam Domina noſtra Deſpœna, & omnes nos eum rogauimus. Et ecce circa matutinum noctis eiuſdem, hora conſueta, turris præfecti, & fabri catenis me expediunt, & excuſant ſe mihi, aiuntque, non hoſtili odio tam parcè ac malignè victum præbuiſſe; ſed quæ meliora darent, non habuiſſe. Poſt biduum adſunt iterum, meque de lytro interrogant. Ego per literas

teras dominum meum oraui, mitteret viros honoratos, qui de conditionibus liberationis meę tranſigerent cum his, à quibus captiuus detinebar: id quod factum eſt, & compoſita amicitia caſtellum Sarabole ei tradunt, hoc pacto, vt domum ſuam apud Glarentzam recedat. Et, ſi quidem per Maium venerit Metropolita & Dominus ipſorum, faciat quod ei libuerit: ſi non venerit, Patras illi dedant. Vtrinque igitur dictis ſacramentis, & quinto Maij Sarabole accepto, Sclabitzam vſque, & fines Terioli ſe remouit. Propter me autem adducendum Ioannem Rhoſotanum miſit: me enim ſaluo & libero, quæ acta eſſent, tum demum rata fore exiſtimauit. Liberatus igitur, ſaluus quidem, ſed propemodum ſemimortuus redij, vbi Conſtantinus morabatur: qui me multo cum gaudio, & dolore vidit. Hoc, quia mortuo quam viuo apparebam ſimilior: illud, quia libertatem receperam, multaque ad laudem & conſolationem meam prolocutus eſt. Poſtquam abij in tentorium meum, in muneris loco pretioſę veſtes, cum tiara Theſſalonicenſi, & gladio auro gemmiſque conſpicuo, & nummûm aureorum tribus millibus mihi oblatæ ſunt.

CAPVT VII.

Nuntius infauſtus de Patra. A Conſtantino reſponſum. Conſtantinus cum fratre Patram tendit. Camenitza claues oblatas recuſat. Incolæ S. Andreæ eundem auguſtè venerantur. Factio Metropolitæ vt hoſtem è ſuperiore loco appetit. Indigenæ ſacramento ſubiectionis ei ſe adigunt. Protoueſtiarius oppidi Præfectus renuntiatur.

POSTRIDIE Glarentzam contêdimus. Ecce autem paucis poſt diebus quidam ex Ameræ optimatibus narrat nobis, Patram Ameræ factam tributariam. Abſtineret proinde obſidione illius & abiret: alioqui contra ſe exercitum miſſum iri. Reſpondit Conſtantinus in hęc verba. Atqui nos audieramus, velle ipſam ſe tradere Catelanis. Quare mihi conſulti ũ non eſt viſum, nos communes fratris mei magni Ameræ, noſtroſque hoſtes tale caſtrum ſiue oppidulum in medio finium noſtrorũ occupare perpeti. Itaque ne iſtuc fieret, & vt negotium impediremus hoc iter ſuſcepimus. Et ecce, ſublatis ſarcinis domũ nos recipimus. Propediem nauigandi dabitur occaſio, quæ ad fratrem meum magnum Ameram hunc illuſtrem virum (me autem oſtendebat) mittam, qui

illi etiam alia multa inter nos agenda exponet. Turca his auditis, & muneribus amicè affectus, læto animo diſceſsit. Vbi dies præſtituta illuxit, nec Metropolita venit, Kalendis Iunij eiuſdem anni Patram mouemus. Per eoſdem dies & Thomas Deſpota Principis Centerionis (cuius etiam poſtea factus eſt gener) oppidulum Chalatritzam obſidebat. Conſtantinus porrò, & frater Theodorus itinere verſus Patram pergentes, Camenitzam diuerterunt. Ioannicius igitur Balotas de Principis illius optimatibus vbi hoc didicit, ambos dominos adorandi ſacram petiuit, & illico veniens claues oppidi profert, easque Conſtantino tradens ſubiicit: oppidum illud proprium eſſe domini ſui, & æquè generi, vt ipſe ſit (etenim Principis filius ante ſororem reginæ, dominæ Theodoræ legitimis nuptiis ſibi coniunxerat) eumque ſibi mandaſſe, vt maieſtati eius id dederet. Reſpondet Conſtantinus. Ita ſe res habet, locus iſte affinis mei eſt, at non fratris mei, qui mihi eſt germanior, quique pluris me facit, quam vt quidquam meum contra me occuparet: ſicut quæ mea ſunt, ſi ab ipſo & domino tuo occuparentur, iniuſtè tenerentur. In præſens igitur ſi oppidum accipio, inter me fratremque meum diſsidium exoriri neceſſe eſt, quod ne magnæ quidem rei cauſſa, nedum tantillæ fieri oportet. Sed ipſum conueniens, quod potes effice. His auditis orauit, vti placatè, & citra damnum vrbem inirer. Iuſſus ego vnà perrexi cum manu militum. In itinere in Thomam Raulum incidimus, is facilè ſe poſſe Ioannicium Legatum à me diſtrahere ratus eſt, quò rem in diſcrimen turbarum & litium inter fratres deduceret. Tamen Deo fauente illum ſaluum reſtitui domum. Reuerſus, Conſtantinum in templo ad ſepulchrum S. Andreæ (qui primus vocatus eſt ad apoſtolatum) ſaluum & incolumem inueni, quarto die Iunij ad veſperã. Die quinto eiuſdem, mane, dominica, omnes oppidi primores, & plebs vniuerſa egrediuntur, & ad templum, de quo dictum eſt, progreſsi, Deſpotam & dominum meum venerabundi ſalutant, eique claues oppidi porrigunt. Et ita lætitia maxima pars vtraque, & domini mei, inquam, & oppiduli, illi equeſtres, hi pedeſtres, quilibet conuenienter ſtatui ſuo procedunt. Introeuntes, vſque ad ædiculas iuxta templum S. Nicolai progredimur, tota via conſtrata omnigenis floribus & odoribus, cum è domibus inſuper vndique dextra læuaque aqua roſacea, & roſę, & odorifera folia ſpargerentur. De ſummo autem caſtelli, ſiue arce tzangris *(genus arcus, aut teli eſt)* petebamur quidem infeſtè: ſed non lædebamur tamen. Nam qui à Metropolita ſtabant, caſtellum tenentes, præterea palatia iuxta ædificata,

rata, Præfecti annonæ, & ſacrati viri, ſperabant, vbi Metropolita rediiſſet, eius auctoritate oppidum, quod & prius obtinebant, recepturos. Poſtera luce nobis, totaque ciuium frequentia in æde D. Nicolai congregatis, concepto ſacramento ſe Conſtantino fideliter ſubiectos fore ſpoponderunt. Deinde me Præfectum & gubernatorem ſuum decerni popoſcerunt. Quibus ille, & ſe hoc meritis meis admodum debere, & eorum petitioni libenter conceſſurum reſpondit.

CAPVT VIII.

Protoueſtiarius cum duobus Turcis Legatis ad Conſtantinum redit ex itinere. Metropolita Patrenſis de re Patrenſi certior fieri ſtudens, Naupacto ſuccedit. Protoueſtiarius ibidem cur diem amplius manſerit. A Præfecto vrbis conuenitur, & cum vulpe vulpinatur: qui aſtus fabella quadam declaratur. A Legatus vino ſepultis litteras aufert. Quid reſponſum ab Amera. A collega vt inutilis, & damnoſus reprehenditur.

OCTAVO die eiuſdem Menſis Iunij Naupactũ diſcedens, vt ad Imperatorem primùm veniens, de rebus apud Patram tranſactis ei narrarem, deinde vltra cum illuſtri illo ad Ameram proficiſcerer, ad diem quartum in templo S. Andreæ moram traxi. Tum improuiſo Turcæ duo Naupacti adſunt, vnus ab Amera, alter à Turachane, nuntiantes cum imperio, ne Patram in ditionem noſtram acciperemus. Qui mecum reuertẽtes, tale à Conſtantino reſponſum referunt. Quoniam præſens hic de nobilitate noſtra ad fratrem meum magnum Ameram proficiſcitur (hæc autem cũ illis diceret, me oculis deſignabat) vt ille mandauerit, ita faciemus. Sic recedentes, apud Naupactum conſiſtimus. Antequam porrò diluxiſſet, ecce tibi illic adeſt veterum Patrarum Metropolita Pandulphus Malateſta, triremi Catelanica ſeu Hiſpanica aduectus. Suæ namque diœceſeos inſulas dum rerum ordinandarum gratia obit, medio itinere, vt oppidum Deſpotæ traditũ audiuit, curſum per ſinum illum proximè terram Aetolicam flexit, Naupactumque vrbem Aetoliæ, vt factum explorate cognoſceret deuenit. Rogauit igitur me quoque, vt in craſtinum illic manerem. Quod illi duabus de cauſsis promiſi: vna, vt indicarẽ domino meo

quod contigerat, quò id ex me primùm ſciret: altera, vt Metropolitæ ſcopum atque conſilium diſcerem. Ob haſce duas rationes cum illo manſi; Interueniente autem Becardo Cello Naupacti Adminiſtratore mutuùm cognouimus; quem intuitus ſum admirans, ita per omnia Sidæ Metropolitæ imaginem gerebat. Accumbimus ſimul, & confabulamur. In ipſa autem confabulatione conatur expiſcari, cur nam mihi iter ad Ameram ſuſceptum ſit. Ego viciſsim ex illo quæro, quid ipſe de rebus aduerſus Patrã geſtis ſentiat. Cumque alter ex altero elicere nihil poſſet, accidit nobis perinde vt quæſtuariis quibuſdam mercaturam facientibus, quorum alter onus portabat, pro ſerico, maris * alter pro pipere lentiſci baccam aridam. Cumque ſibi fortè occurriſſent, quæſierunt viciſsim, quidnam mercium portarent. Vnus ait, ſericum porto; alter, ego piper. Et vterque deludere alrerum cogitabat. Atque ita conſenſu merces permutant, & vterque ignarus alterius onus accepit, feſtinatoque gradiuntur ambo, vt cùm longius inuicem receſsiſſent, machinatio manifeſta ne fieret. Diuerſi cum abiiſſent, & longo iam interuallo diſtarent, apertis ſarcinis quod quærebant haud repererunt. Tale quid nobis etiam vſu venit. Deinceps Metropolita Turcis, ab Amera, & Turachane miſsis, qui nobiſcum erant, ad dominos eorum, à quibus miſsi venerant litteras dedit. Ac mihi vehemens inceſsit ſuſpicio, ne fortè oppida quædam, aut vim pecuniæ illi promiſiſſent, ſi ſe in Patris recipiendis adiuuaret. Nec ſuſpicari deſtiti, donec intelligerem, quid eæ litteræ continerent, multumque in eo laborans, & inuitans eos, inebriaui largiſsimè (quanquam repugnantes) cum vnà potarem, parumque abfuit, quin vino ſepelirer. Eò demùm ebrietatis proceſſerunt, vt epiſtolas illas ab eis auferrem. Quas vt legi, tranſcripſi, rurſumque obſignaui, & reddidi. Poſtquam in vrbem (Conſtantinopolim) veni, Marcus Palæologus Iagrus, qui & poſtea Protoſtrator creatus eſt; tunc Protoueſtiarij dignitate fungebatur, legationis ſocius mihi adiungitur. Ac pro eo vt me iuuaret in negotio, cuius ergò veneram, neſcio qua de cauſſa factus eſt præuaricator; niſi quod inuidia vtilitati honorem habere non conſueuit. Simul itaque ad Ameram profecti, reſponſum abſtulimus, vti Patram iis quorum fuiſſet reſtitueremus. Ego igitur ad principem conſilij Ameræ, nomine Braëm Baſſam, aio me huiuſcemodi reſponſum referre ad dominum meum non audere. Veruntamen quandoquidem ad Magnum Ameram ille me miſiſſet, ipſe quempiam mecum iuberet abire, qui Ameræ decretum renuntiaret.

Digitized by Google

tiaret. Quam petitionem approbans, prudenter, inquit, commodeque dixiſti. Iagrus autem calumnians me, pro inepto habebat, quique ad nihil niſi ad damnum parandum valerem. Ego verò Deo bene volente hoc effeci, venitque mecum ab Amera legatus. Atque hæc prima cauſſa fuit, quare Patrenſe negotium mutaretur.

CAPVT IX.

Caroli dynaſtæ obitus. Sponſalia Thomæ Palæologi cum filia Principis Zachariæ Centerionis. Regina Theodora ſpiritum finit. Nuptiæ Thomæ. Protoueſtiarius ad diſsidium componendum aduocatur. Capitur, & venditur. Imp. Ameram ab obſidione Theſſalonicæ conatus reuocare, ſurdo canit. Conſtantinus Patram ſubigit, Catelani Glarentzam, quam ei vendunt. Legati Ioannis Imp à Papa redeunt. Protoueſtiarius Præfectus Patrenſis decernitur. Macarius moritur. Eius elogium. Muri Iſthmi euertuntur. Patræ peſtilentia conflictantur.

EODEM menſe Iulio eiuſdem anni Carolus Deſpota apud Ioanninam inter mortales eſſe deſiit. Anno autem mundi *6938.* Domini 1430. menſe Septembri, Deſpotæ fratres Thomæ, connubium inter ipſum & filiam Principis Aſanis Zachariæ Centerionis conciliarunt; quo menſe ego Lariſſam ad Turachanem reuerti, & Patrenſem controuerſiam ad finem perduxi, omninoque compoſui. Menſe Nouembri deinceps Regina Theodora Stameri è vita exceſsit, ingenti deſiderio ſui cum marito, tum nobis omnibus domeſticis propter eximiam morum probitatem relicto. Corpus in æde quadam ſacra apud Glarentzam ad tempus conditum, poſtmodum Spartam in monaſterium *ζωοδότου vitæ datoris* delatum eſt. Et menſe Ianuario eiuſdem anni Dominus Thomas ſollemni ritu Catharinam dicti Principis filiam Spartæ vxorem duxit. Die Martij viceſimo ſexto, die & hora, qua me Patrenſes comprehenderant, pro legato, rogatu Caroli Deſpotæ, domini mei affinis (fratris quippe vxoris eius Theodoræ) & germanorum eiuſdem, Herculis, & Memnonis, in deſpotatum veni, vt eos diſsidio laborantes in concordiam reſtituerem. Conuenerant quippe, & iurarant, ſi quid vir Princeps à Conſtantino miſſus (ego videlicet) de litibus quas haberent decerneret, ſe id ſimul firmaturos. Cum itaque

que prope S. Mauræ inſulam veniſſem, à Catelanis cum quibuſdam aliis, & rebus magni pretij captus ſum. Vbi aliquandiu me retinuerunt, in Cephaleniam abduxerunt, vt videlicet Neapolim proficiſcentes. Tandem Glarentzam reuerſi ſumus. Me porrò & comites, quinque aureorum millibus vendiderunt. Quo tempore (menſe Martio videlicet) etiam Ameras Amurates Theſſalonicam obſedit, quam tum Veneti tenebant. Miſit Imperator Legatos Protoſebaſtum Nicolaum Choniaten, & Francopulum Protoſtratorem, qui hæc ei renuntiarent. Pace & amicitia vigente inter eos, non licere ipſi obſidere quæ amici eſſent. Reſpondit Ameras. Vera dicere illos. Si iſtuc de rebus Imperatoris eſſet, non inuaſurum fuiſſe; &, ſi inuaſiſſet, dimiſſurum. Veruntamen conſtare omnibus, & ipſum quoque Imperatorem fratrem ſuum non latere, iam pridem Theſſalonicam cum locis adiacentibus omnibus, vt peculium ab Andronico venditam eſſe Venetis. Nunc in medio vtrorumque imperij Venetis relinquendam non eſſe. Atque ita menſe Aprili eiuſdem anni inclytam Theſſalonicam armis ſubiugauit. Conſtantinus, menſe Maio eiuſdem anni oppidulum Patram in poteſtatem redegit, quem ad id peſtilentia intus ſæuiens, & aliarum rerum incommoda afflictioneſque ciuium adiuuerunt. Decimo ſeptimo Iulij, Catelani Glarentzam obtinuerunt. Quam aliquandiu retentam, duodecim aureorum millibus domino meo vendiderunt: qui non ita multò poſt tota mœnia inſtaurari iuſsit. Eodem præterea menſe ab Imperatore Ioanne ad Papam Martinum legati redierunt, Marcus, inquam, Iagrus, & Stratopedarcha, & Magnus Protoſyngelus, & venerandæ baſilicæ Præfectus in monaſterio Pantocratoris, & hieromonachus ac ſpiritualis pater eius Macarius μακρὸς, id eſt, longus, vir & eloquentia, & virtute animi, & intelligentia præſtantiſsimus. Hi in Peloponneſum profecti, Thomam, prout ſtatuerat Imp. Deſpotam ſeu Principem inſtituerunt. Anno *6939*. Chriſti 1431. Præfectura Patrenſi cohoneſtatus ſum. Eiuſdem anni menſe Octobri Beglerbegas Turca, nomine Sinanes Ioanninam, & ad fines eius diſceſsit. Et viceſimo ſexto Martij, die & hora eadem, qua narrata mihi acciderunt, per litteras domini mei, Boſtitza ſcriptas, triſtem nuntium accipio, nempe præteriti Ianuarij die ſeptimo ex hac luce peſtifera lue amicum meum optimum Macarium, qui & μακρὸς vocabatur, ſublatum eſſe. Qui quanquam oculis Patriarchæ ſuperbis & inſatiabilibus, & cordi illius fero, & agreſti hæreticus haberetur, tamen oculo omnipotenti

Digitized by Google

potenti ſemperque vigili, & in veritate iudicanti orthodoxus erat. Qui quodam tempore Conſtantinopolim à ſancto monte reuerſus, me auctore & adiutore monaſterium Pantocratoris regendum accepit, quod omnes nôrunt. Et auxilio quidem primùm omnipotentis Dei, deinde ſtudio & diligentia vtriuſque noſtrum monaſterij illius rationes præclariſsimè ac decentiſsimè conſtitutæ ſunt. Exeunte vere eiuſdem anni Turachanes venit, muros Iſthmi rurſus deiicit, & Patræ peſtilentia multos abſumit.

CAPVT X.

Legatio Protoueſtiarij. Ditiunculas Conſtantinus & Thomas permutant. Mors Cleopæ reginæ. Rurſum triplex legatio. Imprudentia puerorum Deiparæ templum Conſtantinopoli inceditur. Antonij Comneni Dynaſtæ abitus è vita. Maria illuſtriſsima fœmina dos, & patrimonium, à qua locorum quorundam commutatio petitur. Turachanes Turcicus Satrapa Thebas capit. Conſtantinus Venetas triremes exſpectat. A Turachane reſponſum. Incommoda apud Euripum noctu à Conſtantino & ſociis tolerata.

DIE primo & viceſimo Ianuarij, anni 6940. Chriſti 1432. ego Legatus ad Imperatorem (à quo tum Protoueſtiarij dignitate ornatus eram) & ſimul ad Ameram mittor. Quo anno, menſe Martio etiam permutatio locorum inter duos fratres & Principes, Conſtantinum, & Thomam facta eſt. Quorum ille ad Calabrytam & vicina quæque: hic Glarentzam, & circumiecta loca diſceſsit. Anno 6941. Chriſti 1433. domina Cleopa, filia Malateſtæ, vxor Theodori Deſpotæ Porphyrogennetæ vitam finiuit, & in monaſterio ζωοδότου ſepulta eſt. Anno 6942. Chriſti 1434. die Ianuarij ſeptimo rurſum legatione ad Antonium Comnenum, Athenarum dominum, nec non ad Ameram, & ad Imperatorem denique functus ſum: cuius menſis die viceſimo nono, noctis hora tertia, pueri quidā nobiles templum in Blachernis Dei matris nomine ædificatum, templum illud pulcherrimum, ſacratiſſimum, & miraculis nobilitatum incēdunt, quoſdam pullos columbinos comprehendere laborantes. Quod quidem templum Conſtantinopoli in littore prope ſinum ceratinum eſt poſitum. Hoc

Q cum

CAPVT XI.

Demetrius Deſpota iungitur vxori. Theodorus Conſtantinopolim quare venerit. Conſtantinus in Peloponneſum redit. Theodorus cum copiis ſequitur. Magni bellorum motus inter fratres. Legati Imp. ad arma compeſcenda iterum miſſi. Conſtantinus Conſtantinopolim ex pactis conuentis contendit.

VIcesimo quinto Martij eiuſdem anni in vrbem (Conſtantinopolim) venit Paraſpondyli Magni ducis filia, vocabulo Zoë, in triremi imperatoria, ad quam adducendam Imperator Manuelem Palæologum miſerat. Eam poſt dies aliquot Demetrius ſacra cum cærimonia vxorem duxit. In eadem triremi venit etiam Deſpota Theodorus, quòd in vrbis & imperij poſſeſsione fratri propter ordinem naſcendi ſuccederet, quod ei ius Imperator quanquam inuito abrogabat; Conſtantinum quippe magis ſecum habere in vrbe cupiebat, quod procedens oratio declarabit. Quia verò ſic euenerat, dedit operam, vti in Peloponneſo cum tribus fratribus habitaret. Conſtantinus igitur, & Thomas nitebantur, vt duo alij apud Imperatorem manerent (Demetrius & Theodorus) ipſi duo in Peloponneſum diſcederent. Hinc Iunio menſe eiuſdem anni Conſtantinus velut fugitiuus, paruo nauigio Conſtantinopoli in Peloponneſum maturauit, & ego ad Ameram mittor, vti ab ipſis ſtare velit. Sic diſcedens mihi impoſitum negotium fœliciter tranſegi, & per terram in Peloponneſum reuerſus ſum. Inueni autem fratres ac dominos magnis bellorum turbis implicitos. Conſtantinum enim cum triremibus ſecutus eſt Theodorus, vt cum duobus fratribus ſuis decertaret. Et vtrinque ingentibus copiis collectis, anno 6945. Chriſti 1437. bellum exarſit, miſsique legati ab Imperatore ad fratres, probiſsimus ille Dionyſius hieromonachus, qui appellabatur Metropolita Sardienſium, & Georgius Dyſypatus. Et hi impetum Martium aliquantum ſedauerunt. Tandem alij legati, Gregorius, inquam, Meliſſenus hieromonachus, & pater Imp. ſpiritualis, qui & Patriarcha Conſtantinopolitanus poſtea fuit, & à nonnullis Strategopulus dictus eſt, & cum eo rurſum Gregorius Dyſypatus & ego, qui eos in amicitiã concordiamq; reduximus ſic, vt dominus meus diſcedens, Conſtantinopoli habitaret, Theodorus, & Thomas in Peloponneſo manerent. Et 5. Septemb. anni 6946. Chriſti 1438. à Patra per terrã dominus meus ad Euripum nobiſcũ abiit, conſcenſaq; Venetorum triremi, ab vrbe

Digitized by Google

Euripi Eubœa dicta, die quarto & viceſimo Septembris, incolumes Byzátium delati ſumus. Quoniam auté hoc ipſo tempore habita eſt memorabilis quædam diſputatio inter Ioannem Imperatoré, & Hebræum nomine Xenum, qui poſtmodum ſacro baptiſmo regeneratus, Emmanuelis nomen accepit, eãdem litteris ad poſteros mandare non omittam.

CAPVT XII.

Diſputatio Hebræi cum Imperatore Ioanne, & Matthæo Hieromonacho ſuper his capitibus. De partu Virginis. De morte Chriſti volũtaria. Adhuc de partu virgineo, & explicatio loci Iſaiæ. Cauſſa aduentus Eliæ, & Enoch ante diem iudicij. De Antichriſto. Quatenus Chriſtus mortalis. De deſcenſu ad inferos, reſurrectione, aſcenſione, aduentu ad iudicium. Iudæi ad Chriſtianam religionem tranſitus, baptiſmus, nomen Emmanuel.

PRIMVM omnium Hebræus Imperatorem ſic interrogauit. Quî tandem Maria Chriſtum generare potuit, cùm eſſet virgo? IMPERATOR. Quomodo Adamus Euam citra vſuram mulieris, citraque ſemen genuit? Quomodo petræ ſuperficies percuſſa aquas ſcaturiuit? Quomodo virga Aaronis fronduit? Quomodo cœlitus manna demiſſum eſt? Quomodo impleta eſt hydria farina? Quomodo in vaſa fictilia Eliſæi oleum manauit? Quomodo Sampſoni è mandibula aqua ſaliit? Quomodo tres pueros incombuſtos caminus ſeruauit? Quomodo ſub Manue petra abſque materia arſit? Quomodo rubus ſub Moſe flagrauit, nec conſumptus eſt? Quomodo Elias conſcendens currum igneum exuſtus non eſt? Quomodo Iſaias dominum in throno excelſo, & eleuato ſedentem vidit? Quomodo Daniel occultum ſomnium Nabuchodonoſori aperuit? Quomodo cœlum aſtrorum pondus continet, cum non ſuſtentetur? Quomodo nox diem genuit, & gignit? Quomodo lumen ſolis totum mundum illuminat? Hæc mihi ſi explicaueris, te etiam virginis partum putabo aſſequi poſſe. Verùm tu nec illa, nec iſtum comprehendis. HEBRAEVS. Si non coactus, ſed ſponte ac volens mortuus eſt Chriſtus, vt aſſeris, meritò ſuiipſius interfector, & idcirco inferni pœna dignus exiſtimetur. IMPERATOR. Magnum eſt, Xene, inter hæc duo diſcrimen: nec mirum, te hoc quoque vt alia ignorare. Interfector enim ſui iure dicatur, qui ſemet ſua manu occiderit; non qui propter charitatem in amicos ſibi non parcit, eorumque cauſſa mortem ſubit. Talis enim non homicida ſui, ſed ſincerus amicus nominari debet, qui ſemetipſum

metipſum pro dilectis tradit, vt eos, ſi ita poſsit, à morte ipſis impendente eripiat. Quare Chriſti humanitas gratiam potius, quàm iſtiuſmodi criminationes meretur. HEBRAEVS. Quàm multa ſemper mala creauit mendacium? Non enim ait Propheta, *virgo concipiet*: ſed, *adoleſcentula*, virum experta videlicet. Vos autem portenta veſtra nobis volentes perſuadere, pro adoleſcente muliere virginem ſupponitis. Quis porrò verbis aſſequatur, quantam iſtuc dictu tantùm dubitationem, & auditu incredulitatem pariat? Quis enim poſt hominum memoriam audiuit, virginem matrem extitiſſe? Si quiſpiam mihi vnam proferre poterit, in nullo tibi amplius aduerſabor. IMPERATOR. Bene habet. Oſtende tu mihi alium Deum ante de cœlo deſcendiſſe, & corpus induiſſe: & ego tibi oſtendam virginem, vt tu vis, è qua ille generatus ſit. Quoniam autem deſcenſus ille, & aſſumptio corporis humani exemplo caret, ſi illud credis, etiam hoc (de virgine matre) quod primum, & ſolum eſt, admittere debebis.

SCHOLION Græci cuiuſdam. *Audi & intellige, Xene. Si nos Chriſtiani hanc vocem ita interpretati eſſemus, aliquid diceres. Sin autem veſtri generis erant interpretes illi, & eam annis trecentis præceſſerunt, fruſtra nos reprehenditis. Sed non cadit in tantam ſapientium virorum multitudinem mendacium. Numero enim duo & ſeptuaginta fuerunt, ex ſingulis tribubus delecti.*

Doce autem tu me, quomodo Moſes patres veſtros mare rubrum tranſire fecerit: & quo pacto tanta vis aquæ de petra profluxerit, vt vniuerſus populus inde ad ſatietatem biberet. Et quomodo arca à ſacerdotibus portata, fluento Iordanis diuiſo per ſiccum delata ſit: & Hierichuntina mœnia concuſſa ſint: & poſteà melote, ſeu pallio rurſus Eliſæus Iordanem perruperit, & aquarum facto diuortio, ipſe per aridam ambulauerit. Nunquid horum aliquod vi naturę factum dici poteſt? Nequaquam. Si illa ſupra naturam ſunt, etiam hoc eſt. Cæterùm incredulitatem veſtram magniloquentiſsimus Iſaias bene prodidit omnibus, *tota die*, inquit, *extendi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem*. Et ad omnia de Chriſto vaticinia, quanquam euidentia, & apertiſsima inſtar furioſorum afficimini. Aut ſimiliter vt ij, qui tritas vias declinantes, per præcipitia ſæpenumero ſemetipſos impellunt. Id quod in loco, de quo nunc ſermo eſt, magis committitis. Verumenimuero paulò ſupra repetamus, vt quis ſit verborum Prophetæ ſenſus, & de quibus loquatur, clarius perſpiciamus. *Appoſuit*, inquit, *Dominus loqui ad Achaz, dicens: pete tibi ſignum à Domino Deo tuo, ſiue in profundum infra, ſiue in excelſum ſupra. Et dixit Achaz, non petam, & non tentabo Dominum. Dixitq́; Iſaias. Propter hoc Dominus ipſe dabit*

vobis ſignum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel. Butyrum (boum) & lac (ouium) & mel comedet, antequam ſciat reprobare malum, & eligere bonum. Iterum igitur, & diſtinctè quod dictum eſt conſiderantes exponamus. *Appoſuit Dominus loqui ad Achaz dicens: pete tibi ſignum à Domino Deo tuo ſiue in profundum, ſiue in excelſum. Reſpondit Achaz, non petam, & non tentabo Dominum.* Par eſt primùm nos exquirere cauſſam inobedientiæ Achaz, cur facere noluerit, quod ei à Deo mandabatur. Arbitramur itaque, quod cum homo eſſet, vanitate, & amentia obſtrictus, ac Pſeudoprophetis, & feminiuerbiis, & iſtiuſmodi circumforaneis impoſtoribus auidiſsimè attenderet, diuina mandata contempſiſſe. Vnde Iſaias quaſi ſpiritum iſtum contemptorem, & impudentiam eidem exprobrans, *propter hoc,* inquit, *Dominus ipſe dabit vobis ſignum:* qui videlicet miſit me ad te profanum & impium, & diuinis iuſsibus inſultantem. Noli enim exiſtimare, me ad te miſſum, quia dignus ſis: multum abeſt. Quare non propter te, ſed propter domum Iuda, & vniuerſos filios Iſraël miſſus ſum. *Propter hoc igitur Dominus ipſe dabit vobis ſignum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel.* Si quidem, vt tu affirmas, Propheta adoleſcentulam imminutam à viro, concepturam vaticinatus eſt, ineptum prorſus, & à ratione alienum erat, iſtuc ſignum appellare. Præterea vocem hanc *νεᾶνις adoleſcentula*, pro παρθένος virgo poſitam inuenies, ſi quæras, in Deuteronomio, vbi ſic legitur ἐάν τις βιάσηται ἐν τῷ πεδίῳ νεάνιδα παρθένον. *ſi quis in agro oppreſſerit adoleſcentulam* (id eſt virginem.) Et alibi, ἐάν τις εὕρῃ τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην, καὶ βιασάμενος κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον. καὶ τῇ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδέν. *Si quis inuenerit filiam deſponſatam, & vim fecerit, dormieritq́; cum ea, occidetis hominem illum: adoleſcentula autem (id eſt virgini) nihil facietis.* Et Eſdras virginem illam cum Dauide rege ac Propheta iam ſenio confecto cubantem, non ob aliud, niſi vt annis iam frigentem foueret atque calefacceret, *νεάνιδα* vocat, ait enim ſcriptura, à rege non fuiſſe cognitam. Quoniam igitur, vt diximus, fœminam virili compreſſu concipere nouum nihil erat, parumq́; conuenienter hoc ſignum Propheta nominaſſet, relinquitur, vt ſentiamus ipſum dixiſſe, ſignum à Deo datum iri, iſtuc nempe, vt virgo, virum minimè paſſa, filium ederet: quod ſanè portentoſum erat. Et tamen vos Iudæi veritatem putidis, maleque cohærentibus, aut, vt dicam rectius, ſtolidis ſermonibus euertere conamini. Nec iſtud fas eſt nos præterire. Niſi in virgine Maria hoc ſignum euentum ac finem ſuum habuiſſet, quomodo ex ea natus, non ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, ſed ex Spiritu

ſancto,

Digitized by Google

ſanćto, ſecundùm Prophetę oraculum Emmanuel vocatus eſt, id eſt, nobiſcum Deus? Nimirum ita Deum fore nobiſcum, qui ſumus homines dixit, vt eſſet ſimilis nobis homo, & idem Deus ſimiliter, quod & factum eſt. Et idcirco *παλεων, vocabunt*, inquit, vt totam hominum vniuerſitatem ſignificaret. Cum his item, quę ſunt apud Baruch Hieremiæ ſcribam, penitus conſentiunt. Ait enim, *iſte Deus noſter, & non reputabitur alius ab eo. Inuenit omnem viam ſcientiæ.* Vt ſi quis diceret, nouit omnem ſcientiam, vt qui ſit ipſa ſapientia, *& omnes ſermones earum*, vt repertor & conditor earum. *Et dedit eam Iacob puero ſuo*, ſiue ſeruo ſuo, *& Iſraël dilecto ſuo. Poſthac autem in terris viſus, & cum hominibus conuerſatus eſt.* HEBRAEVS. Cum poſt homines natos, Imperator, nullus vnquam vltra annos mille vitam propagarit, quo pacto ipſum Meſſiam iam annis plus mille, & quadringentis elapſis adhuc viuere opinamini? Fieri non poteſt. Sin autem mortuum affirmetis, hoc rurſus, ipſum Meſsiam eſſe, manifeſtum erit mendacium. Non enim Elias venit, qui natum vnget, vt fertur. IMPERATOR. *Erratis*, Xene, *neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.* Venturum ſanè Eliam Thesbiten & dicitur, & creditur: non tamen vt Dominum vngat: ſed quia futurum eſt, vt naſcatur homo execrabilis ex gente Hebræorum, vt quidam volunt, qui capiet omnem vim, & operationem diaboli, & per eam ſigna & portenta efficiet, Deum ſeſe, & Chriſtum nominans: vt non ſolum multi tunc viuentium Chriſtianorum, ſed etiam quæ reſtabunt reliquiæ Iudaicæ gentis Antichriſti illius impoſturis tranſuerſim abripiendę ſint, venturos illo tempore aiunt Eliam, & Enoch à Deo miſericordiæ viſcera accipiente miſſos, vt doceant, & cùm alios, tum etiam infœlicem Hebræorum nationem ad Chriſtum conuertant: aut quod idem eſt, ad S. Trinitatis fidem redigant, ne tota à diabolo abſorbeatur. Quamuis enim propter necem Chriſto illatam ſemet Dei, & Euangelij hoſtes fecerint, tamen propter charitatem Dei erga patres eorum ab eo diliguntur. Quos igitur prouidentia diuina pœnitentiam planè auerſaturos nouit, eos deſeruit: quos contrà ſacroſanctam Euangelij prędicationem complexuros præuidit, eos non deſpexit. Tunc ergo Iſaiæ vaticinium implebitur, hoc ſcilicet. *Si fuerit numerus filiorum Iſraël ſuper arenam maris, reliquiæ Iſraël ſaluabuntur.* Et hanc ob cauſſam Elias tunc à Deo mittetur, non, vt vos iactatis, Meſsiam vncturus. Nam tales confingere fabulas, rudium, atque imperitorum, & ſcripturæ prorſus expertium eſt, vt dixi antea. Chriſtus autem qua Deus, in cœlo & in terra, & in vniuerſo, & extra vniuerſum eſt. *Cœlum enim & terram ego impleo, dicit Dominus.* Qua

autem

Digitized by Google

autem homo, neque mille annos vixit: neque hîc, id eſt, in terris eſt. Sed vixit annis amplius triginta. Deinde à ſceleratiſsimis maioribus veſtris in crucem actus, ſpiritum exhalauit. Et ſanctum corpus eius in monumento repoſitum eſt. Ac interitum quidem admiſit, corruptionem neutiquam. Diuina autem hypoſtaſis inſolubili vinculo cum eo quod aſſumpſerat vnita, cum anima diuina ad inferos deſcendit, omneſque è diuturno carcere liberauit. Rediuiuum deinde diuina virtute corpus quod aſſumpſerat, interitu & morte abiecta, incorruptionem, & immortalitatem induit. Christus itaque cum hunc in modum die tertio reſurrexiſſet, & Adamum vinculis exſoluiſſet, eique vitam priſtinam, quam in paradiſo degebat, reſtituiſſet, & cum reliquis diſcipulis vndecim ſæpe verſatus eſſet (Iudas enim abierat in locum, de quo Prophetæ dixerant, in ſupplicium puta ſempiternũ) poſt dies à reſurrectione quadraginta, omnibus diſcipulis, & ſanctiſsima ipſius matre præſentibus, ſpectantibusq; in cœlum aſſumptus eſt. Et nunc in cœlis Deo ac patri aſsidet, & cum eo ab vniuerſa cœleſtium hierarchia adoratur. Cum huic diſputationi intereſſet Matthęus Hieromonachus, & magnus Protoſyngelus, iuſſu Imperatoris Matthæus, quæ ſequuntur dixit, ac reſpondit.

HEBRAEVS. Quomodo Meſsiam iam veniſſe dictitatis, Thesbiten ſecundùm voces Prophetarum non veniſſe? MATTHAEVS. Audi, Xene, & intellige. Geminum aduentum Prophetæ prænuntiant; illum qui iam præteriit; & qui mundo deſinente futurus eſt. Et vnius quidem, ſecundi nempe, præcurſorem Eliam fore canunt: priorem enim præcucurrit Ioannes, quem Propheta Malachias angelum nominauit: non ſolum quia priorem domini aduentum iam vicinum promulgauit: ſed etiam quia vitæ inſtitutum ſectatus eſt, quod cum angelica vita propemodum certaret. Hunc etiam Eliam Chriſtus appellauit: non quod Elias eſſet: ſed quod eodem miniſterio fungeretur, quo ille fungetur. Sicut enim ille ſecundum antecedet, ſic iſte primum aduentum anteceſsit. Nec iſtam ob cauſſam tantum: ſed quia vitam colebat illius vitæ, & moribus æqualiſsimam. Et ſanè vtriuſq; horum Prophetæ meminerunt, & vt qui ambobus viam præpararunt, eos prædicarunt. At vos priorem quidem aduentum nequiter ſilentio præteritis, qui tamen ſcripturæ ſenſu prorſus continetur: de poſteriore ſolo loquimini, quem Eliam præcurſurum indubitatum eſt. Verumenimuero ipſum oraculum audiamus. Diuinus Malachias de Saluatore affuturo nos docere volens, & quale futurum ſit tempus retributionis, prius quidem de priore eius aduentu va-

tu vaticinatur, Ioannemque Baptiſtam illum præceſſurum oſtendit: ſic enim ait. *Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, & præparabit viam tuam ante te. Et ſtatim veniet ad templum ſuum dominus.* Omnibus enim neſciis, partus ſalutaris contigit. Templum quippe naturam humanam à Deo Verbo ſuſceptam appellauit. Cum primo autem aduentu etiam ſecundum deſcribit. *Ecce veniet Dominus omnipotens, & quis ſuſtinebit diem ingreſſus eius, aut quis ſubſiſtet ad videndum eum?* Inexorabilis iudex ſedebit, reddens cuique iuxta opera ſua. Deinde rurſus ad priorem pertinentia ponit. *Quoniam ipſe veniet vt ignis conflans, & ſicut herba fullonum, & ſedebit conflans, & emundans argentum & aurum.* Quibus verbis Propheta emũdationem per Spiritum ſanctum futuram inſinuat, quam Verbum θεανδρικῶς, id eſt, vtraque natura, diuina & humana nobiſcum conuerſatum nobis donauit. In hoc enim accedentes ad ſe myſticè conflat ac renouat Dominus, ignem ſpiritus, artificis cuiuſpiam inſtar adhibens, & aqua baptiſmatis peccatorum ſordes, vt herba aliqua, abſtergit, igneque ſpiritus ex illa herba exiſtentis, animas noſtras in libertatem vindicat. Poſt quem rediens, iis qui animas ſuas à labe puras non cuſtodierint, terribilis & implacabilis vindex apparebit. Mox de ſecundo iterum loquitur. *Ecce ego mittam vobis Eliam Thesbiten* (& indicans tempus, addit) *antequam veniat dies Domini magnus, & manifeſtus,* (alterius nimirum aduẽtus.) Exponit preterea quid facturus ſit Elias cum aduenerit. *Et conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum.* Quoniam enim patres Apoſtolorum Iudæi erant, hoc videtur dicere, conuerſurum per doctrinam filiorum ipſorum, ſiue Apoſtolorum corda patrum, id eſt, mentem animumque generis Iudaici. Conuertet autem quos tunc inuenerit ad bonam & probam Chriſti fidem, quaſi ad paternam pietatis ſortem, vnde pridem per infidelitatem exciderunt: *& cor hominis ad proximum ſuum,* fratres enim ſenſus, propenſioneſque fraternas induere faciet. Et demonſtrãs ſcopum ac finem, ob quem Elias prior (Ioannes) venturus ſit, ſubiicit, *ne, forte veniens, percutiam terram penitus.* Ne vos omnes infideles reperiens, in ſupplicium nunquam deſiturum mittam. His verbis ſecundum, & horribilem domini aduentum clarius expreſsit. Priore ſiquidem non venit percutere terram, ſed ſaluare. An non igitur manifeſtè, & plenè vtrumque Saluatoris aduentum ſignificauit? Vnus enim iam euenit, noſque admirandis chariſmatum imbribus irrigauit: alter ad finem mundo imminentem eueniet, & rationes totius vitæ peractæ ab vnoquoque exiget. Si itaque cum aduentum, qui propter ſalutem tantummodo hominibus afferendam

rendam ſuſceptus eſt, pro nihilo ducitis: illum contrà, qui ad rationem Meſsiæ reddendam deducit, requiritis, cauete, ne ante eundem imprudenter in lupum pro paſtore, & in fauces Antichriſti incidatis, & cum ipſo in ignem æternum miſsi, incaſſum lachrymas fundatis. Annon hunc poſt temporis definiti periodum, & elapſum dierum numerum Daniel Propheta venturũ prænuntiauit, tropo quodam beſtiam, propter animum impotentem & effrænatum, omniq; diſcordia & impietate refertum nominans, & cum fluuio igneo, ante conſpectum iudicis labenti, prę aliis iniectum iri affirmans? Sicut enim diabolus toto huius ſæculi ſpatio nobis ad vexationem mentis, & ad exercitium liberæ volũtatis relictus eſt (ſi modò honeſtatis & virtutis compotes eſſe cupimus: ſtrenuos enim lucta & certamen prodit) ita & Antichriſtus, qui ab Enoch & Elia redargui non ferens, tyrannicè eos iugulabit, & martyrij coronam ipſis conciliabit. Igitur & ſanctiſsimi ſpiritus fulgore, & ſapienti Imperatoris, ac Matthæi Hieromonachi diſſertatione illuſtratus Hebræus, ſanctam Trinitatem palam confeſſus, omneſque orthodoxæ fidei articulos amplexus, diuino baptiſmate regeneratus, & pro Xeno Emmanuel nominatus eſt. Sed iam ad propoſitum redeat oratio.

CAPVT XIII.

Ioannis Imper. profectio in Italiam propter Synodum. Manuelis ad Ioannem filium oratio de timore Turcarum, & Synodo non cogenda. Eam filius paruipendit. A patre arrogantiæ reprehenditur. Amera humanitas in Ioannem. De itinere Imp. deliberatio. Conſtantinopolis oppugnationem Halimbaſſa diſſuadet. Thomas Palæologus ad Imp. nuntius legatur.

DIE viceſimo ſeptimo Nouembris eiuſdem anni Imperator Ioannes cum Patriarcha Ioſepho, & Demetrio Deſpota, multiſque tam profanis, quàm ſacratis primoribus, & vniuerſis propemodum Metropolitis, atque Epiſcopis, propter meditatam, & cui non profuit, ſeu, vt aptius dicam, quæ ipſa nihil profuit, Florentiæque coactam ſynodum diſcedit, vbi nõ omnes omnibus aſſenſerunt. Venerandus Imp. Manuel aliquãdo Ioannem filium ſuum Imperatorem ſolus ſolum, me vnico aſtante, cum fortè de ſynodo mentio incidiſſet, ſic eſt affatus. Fili mi, verè ac certò ſcimus ſceleratos (Turcas) intimis ſenſibus vehementer angi,

ac

ac formidare, ne aliquando cum Chriſtianis occidentalibus coniungamur, & ad idem ſentiendum conſpiremus. Hoc enim ſi fiat, ab iis quos dixi occidentalibus magno ſeſe damno & malo propter nos mactatum iri putant. De cætero cogita de ſynodo, & modum quære, maximè, cum tibi impios illos timere neceſſe ſit. Cogere autem illam ne aggrediare. Nam, vt apparet, noſtri ad excogitandam rationem modumq; coniunctionis, conſenſus, pacis, charitatis, concordiæ non valent: nec ſolliciti ſunt, vt eos retrogredi faciant, occidentales, inquã, & ſimus, quemadmodum vnà fuimus antiquitus. Quod profectò (vt regrediantur nimirum) nequit fieri. Ac timeo magnoperè, ne deterius ſchiſma contingat. Et ecce interim impiorum tyrannidi ſumus expoſiti. Cum Imperator ſibi patrem audiendum nõ putaret, tacitus ſurrexit, ac diſceſsit. Tum paulùm ſecum reputans beatæ memoriæ, & venerabilis pater eius, meq; intuens, ait. Videtur ſibi filius meus præclarus Imperator: at non hac ætate præclaro Imperatori locus eſt. Spectat ille, & ſapit magna, & qualia fœlicia tempora maiorum ipſius poſtulabant. Nam vt hodie res ſunt, non Imperatorem principatus noſter, ſed œconomum, ſiue adminiſtratorem quærit. Et metuo, ne quando facinora eius, auſuſque temerarij domum hanc euertant. Vidi enim ante cogitationes eius, & quæ ſe cum Muſtapha viriliter confecturum ſperauit: & vidi in quæ pericula ſacra nos dogmata præcipitarint. Viſum tamen poſtea patris conſilio obſequendum. Poſtquam ergo ad ſynodum proficiſci decreuit, Andronicus Iagrus ad Ameram legatus miſſus eſt, vt hoc ei tanquam amico, & fratri videlicet ſignificaret. Reſpondit Ameras, non ſibi probari, eum abire, tantoque labore ſemet conficere. Et quid inde, inquit, emolumenti reportabit? En ego, ſi pecuniis ad abitum & reditum, & ad alios vſus indiget, paratus ſum ei commodare. Denique multis ſermonibus & conſultationibus agitata res eſt, vtrum Ameræ auctoritati parendum, an ad ſynodum iter ineundum eſſet. Sed enim quod Imp. voluit, id factum eſt. Egreſſo igitur illo, & iter proſequente, Ameras miſsis copiis Conſtantinopolim oppugnare conſtituit, idquod omnes conſiliarij eius pro recto confirmabant, & approbabant, vno Halimbaſſa excepto, qui repugnabat, quòd oppugnationem illam detrimentoſam fore autumaret. Fortaſsis enim Imperatorem latinorum imploratis auxiliis, eorum de religione doctrinam complexurum, & ita euenturum quod vereantur ne eueniat: ſed exſpectaret, dum videret, quid Ioannes efficeret. Et ſi quidem in concordiam redierint, ipſe amicitiam cum eis ac fœdus ſan-

ciat, progreſſuque temporis, quod è re ſua iudicauerit, id agat. Si inter eos non conuenerit, tum magis poſſe explicare cogitationem ſuam, confidentiusq; facturum quod velit. Hoc conſilium Ameram cœpto prohibuit. De Halimbaſſa porrò, auctore huius conſilij, cętera narrandi alia dabitur occaſio. Conſtantinus igitur, & Principes Thomam Palęologum excitarunt, atq; ad Imp. miſerunt. Interea ancipites cogitationes, & fluctus curarum ingentes Conſtantinopoli, dum ſciremus, quid conſilium Halimbaſſæ promouiſſet. Et ecce factum, quod ſuprà dixi. Vtinam ne ſynodus iſta vnquā fuiſſet, ſi tantas offenſiones, & detrimenta paritura erat. Ac iter quidem Imper. Conſtantinopoli in Italiam vt ſuperuacaneum quippiam, & longum nimis tradere literis ſuperſedebo. Ingreſſum eius cum comitibus Venetias, vt ſplendidum ac ſuſpiciendum, & cognitione dignum, quomodo ex ore Deſpotæ Demetrij accepi, commemorabo.

CAPVT XIV.

Ioannes Venetius appellitur. A Duce & Senatu perhonorificè ſalutatur. Singulari magnificentia in vrbem introducitur. Deſcriptio bucentauri nauis Venetorum. Alia deſcriptio quadriremis, quæ regia dicebatur. Laus Venetiarum. Ciuium plauſus & gratulatio ad Imper. ingreſſum. Iterum laus vrbis à ſplendore ædificiorum. Admirationes denique, quibus hoc caput refertum eſt.

SEPTIMO die menſis Februarij omnes triremes ſimul Parentio ſoluerunt. Imperatoria verò, vtpote cæteris celerior, alias Venetias anteuertit, & ad S. Nicolaum ſalua, die octauo, hora ſecunda applicuit. Ei obuiam volant nauiculæ tam frequentes, vt mare totum nauibus coopertum propemodum crederes. Mittit rogatum ſenatus, ſiue Conſilium reipub. ne ante craſtinum triremi ſua exeat, quò Dux, & Patrum collegium pro dignitate ipſum honorare queant. Breui Dux cum proceribus ſuis, & ſenatu adeſt, Imperatorem ſedentem adorat: idem primates, atque adeo omnes nudatis capitibus præſtant. A dextris frater eius Deſpota Demetrius, humiliore ſella, à ſiniſtris Venetorum Dux conſidebat. Poſtquam conſalutarunt, & alia ſecretiora collocuti ſunt, Dux ait Imperatori, ſe luce ſequenti, Deo volente, affuturum cum omnibus, debitumque eius maieſtati honorem habiturum, & occurſurum celebrius, Venetiasque introducturum. Ita cum illuſtribus ſuis receſsit. Vbi dies Dominica illuxit, 5. Idus Februarij, hora quin-

ra quinta adeſt, magna cum pompa, cinctus proceribus, & conſiliariis ſuis, & ſenatoribus, aliiſque viris ſummatibus non paucis, in nauigio quodam, quo ſenatum vehi ſollemne erat, & illorum lingua Bucentoro appellatur. Id ſerico rubro circumquaque conueſtitum, & ornatum viſebatur. In puppi leones aurei, & aurea emblemata. Totum denique nobiliſsimum illud nauigium variarum, pulcherrimeque depictarum hiſtoriarum imaginibus intebat. Cum eo adnarunt, quę latino idiomate quadriremes vocantur, circiter duodecim, & illæ ſimiliter, vt Ducis nauigium ornatæ, atque intus & foris ad eundem modum depictæ, quibus portabantur nobiles quàm plurimi, & in circuitu nauium vexilla aurea, & tubicines innumeri, & muſicorum inſtrumentorum omne genus. In his vidiſſes vnam planè eximiam, quæ regia quadriremis dicebatur, quam variè, & ad ſummum ornauerant. Remiges gerebant veſtes frondibus aureis intertextis, & ſupra pileos ſignum celebratiſsimi Euangeliſtæ Marci, retro autem in iiſdem pileis aquilam, imperatorium ſymbolum videlicet. Zangratores (genus ſagittariorũ) alterius generis ac formæ veſtes, & inſignia habebant. In ambitu nauis, & in ipſa puppi aurearum aquilarum ingens numerus. Viri item quatuor auro illuſas induti tunicas, cum capillis purpureis auro intermicante. In medio horum quatuor vir decorus aſpectu nunc ſedebat, nunc ſtabat, in veſte ſplendida, & aurea, manu ſceptrum præferens, quo ſe quaſi quadriremis dominum eſſe declarabat. Alij nobiles velut peregrini & exteri (propter varij generis, & peregrinum quem geſtabant habitum, videbantur) & Imperatori reuerenter apparebant. Ante prorã columna erecta ſtabat, quæ quadratam menſam, vlna aliquanto breuiorem ſuſtinebat, cui inſiſtebat cataphractus, inſtar ſolis coruſcus, ſiniſtra gladium tenens horribilem. Vtrinque duo pueri alati in angelorum ſchemate ſedebant. Atque hi non opinione & imaginatione, ſeu ficti, ſed re ipſa homines erant, mouebanturque. In puppi itẽ duorum leonum ſimulacra conſpiciebantur, & inter eos aquila biceps; & quamplurima denique ſpectacula huiuſcemodi. Alia inſuper, quæ deſcribere nemo poſsit. Velox erat hæc tetraëris, & nunc imperatoriam antecedebat, nunc in obliquum currebat, & cum lætis vociferationibus tubarumque cantibus in orbem ſe ſe agebat. Accurrerunt etiam acatia naueſque infinitæ, quas ſcilicet non magis quam ſtellas cœli, aut folia arborum, aut arenas maris, aut pluuiæ guttas numerares. Ac ne longus ſim, Dux ad imperatoriam nauim cum ſenatu accedit, ſurgenſque Imperatorem in throno ſe-

dentem adorat,cui dextrâ (paulo tamen demiſsiore ſolio) frater e-
ius aſsidebat,vt diximus. Conſidens igitur Dux ſiniſtrâ, inferiore
ſcamno,vti Deſpota,prehẽſa manu eius,humanè & amicè colloqui-
tur.Et ita paulatim,cum feſtiuiſsima pompa, tubis & omnibus mu-
ſicis inſtrumentis perſtrepentibus,ad inclytam, & amplam Venetia-
rum vrbem procedunt.Vrbẽ verè admirandam, & ſummè admiran-
dam,opulentam,multifariam, auream, tornatilem, variegatam,&
mille meritò afficiendam laudibus. Vrbem ſapientem,immò ſapiẽ-
tiſsimam,quam non falsò alteram terram promiſsionis nominaue-
ris. De qua reor Prophetam dixiſſe, Pſalm. 23. *Deus ſuper mare funda-*
uit eam. Quid enim quærat quiſpiam,qnod illic non inueniat? Quo-
circa multis & ampliſsimis digna eſt præconiis. Erat porrò hora cir-
citer ſexta,cum cœptus eſt Venetias introitus, & dnrauit vſq; ad oc-
caſum ſolis.Venetum eſt ad ædes Ferrariæ Marchionis. Tota antem
ciuitas commota,ſe obuiam Imperatori effudit,datiq; plauſus,& ia-
ctatæ lætitiæ voces ad ſidera; licebatque ſpectare eo die ad ſtuporem
templum illud S.Marci,admiratione digniſsimnm,palatium Ducis
immenſum,aliaſq; Principum domus longè maximas,multo auro,&
minio illuſtratas,elegantes,& elegantibus elegantiores. Qui oculis
ipſi ſuis non viderunt, non credunt: qui viderunt, pulchritudinem
illam,& formam,virorumque ac mulierum prudentiam ſcribendo
conſequi nequeunt: ſicut nec hominum frequẽtiam incredibilem,
ſtantium,& gaudentium,& exultantium ſuper aduentu Imp.Omni-
um tale & tam commune gaudium intuentium animi obſtupeſce-
bant,vt dicere liceat,ipſum quoque cœlum,terram, & mare illo die
obſtupuiſſe.Certum eſt,quemadmodum quæ in cœlo condita ſunt,
& creaturas Dei nemo intelligentia comprehendere poteſt: ſed eas
tantummodò obſtupeſcit: ſic illius diei ſpectacula tantum obſtupe-
faciebant intuentes: quanquam non mediocris eſt inter hæc diffe-
rentia. Cum igitur ad magnum illum pontem veniſſent,quem Re-
altum (*voce corrupta à riuo alto*) vocant, enm ad triremis ſub eo tranſi-
tum ſuſtulerunt. Ibi quoque hominum cateruæ ſe effuderunt, cum
vexillis auratis,& tubis,ingeminabantq; plauſus,& clamores lætitię
plenos edebant. Atque vt ſummatim dicam, quidquid eſt ſpecta-
bile,ibi tum ſpectares. Ipſas porrò laudes, & honores quibus Im-
peratorem exceperunt, quis explicabit ? Diuertit, vt ſuprà narra-
ui, in ædes Ferrariæ Marchionis, & illic ſole iam occumbente tri-
remem ſtiterunt, dictoque vale, Dux & primores domos ſuas abie-
runt.

CAPVT

CAPVT XV.

Ferrariam diſceditur. Imperatori ab equitatu obuiam miſſo ſalus dicitur. Vrbem eques cum nobiliſſimo comitatu intrat. A Pontific. Rom. honorificè & paternè excipitur. Cum eo ſecretò de pace Eccleſiarum agit. In diuerſorium regificè inſtructum deducitur.

DIE Februarij viceſimo egreſsi Venetiis Imp. & Deſpota Demetrius, omniſque clerus cum comitibus, verſus Ferrariam nauigarunt, Patriarcha propter penuriam nauigiorum Venetiis remanente. Venerunt (vt quæ in medio acciderunt, quia minoris momenti ſunt, ſileam) ad caſtellum Francolinum, vbi quidquid nauium erat, reliquerunt. Per continentem Ferraria aduentarunt viri illuſtres in equis, prope quinquaginta, Imperatoremque venerabundi ſalutarunt. Cum ipſis Legatus veniebat, qui triremi Papæ vectus, in Cretam, & Conſtantinopolim venerat. Ipſum ſiquidem Papa ad explorandum Imperatoris animum miſerat. Petiuit igitur Imp. die ſequenti curari ſibi equos centenos quinquagenos, quibus terrà Ferrariam iret, vbi Romanus Pontifex tum erat. Nocte illa eodem in loco manſerunt. Luce altera per aridam, vt dictum eſt, iter fecit, & hora ſexta vrbem cum honore, magnaque omnium voluntate ac lætitia ingreſſus eſt. Multi eum Archiepiſcopi, & Epiſcopi Papæ, & ipſius loci Dominus, nempe Marchio, deducebant. Aderant eidem ſacerdotes ſui, & ſpiritualis pater eius Gregorius Magnus Protoſyngelus, & alij fermè ducenti. Ita igitur clangentibus tubis, & omni genere muſicorum inſtrumentorũ reſonante, introiuit. Vniuerſi porrò ciues ad videndum ſacratiſsimi Domini noſtri & Imperatoris introitum, cum honore & reuerẽtia concurrerunt. Sedebat Imp. in equo nigro, eoque belliſsimo, ſtratorio ex purpura auro intertexto, quem Principes, & alij quidã ſtipabant, vmbellam cœleſtini coloris ſupra eum deportantes. Ducebatur ſine ſeſſore ante ipſum alius equus candidus, æquè vt alter ornatus, habens in ſtratorio aquilas aureas, & reliqua ornamenta aurea. Beatiſsimus autem Papa in palatio ſuo, cum toto clero, Cardinalibus nimirum, Metropolitis, Epiſcopis, ſacerdotibus, cæteriſq; eccleſiaſticis, & viris principibus ac dominis multis, Imperatorem exſpectans reſidebat. Cumque intra vrbem eſſent, qui præcedebant

bant in equis illuſtres aliqui (inter quos ipſe Deſpota) deſcendunt, ac per magnam portam palatij, vbi Papa diuerſabatur, ingrediuntur. Imperator per aliam portam eodem eques introductus eſt. Cognito igitur Imperatorem ad portam adeſſe, ſurrexit, & inambulauit, & ita ſpatia facientem Imp. offendit. Qui cum in genua vellet procumbere, non id Papa permiſit: ſed eum complexus, porrectaque dextera oſculatus eſt, & ad ſiniſtram ſuam collocauit. Cardinales ad pedes eorum ſe incuruantes, ſalutationem in Chriſto peregerunt. Arcano autem de pace & tranquillitate collocuti, digreſsi ſunt. Et Papa quidem in palatium ſuum, Imperator autem ab equitibus, quibuſcum venerat, in aliud palatium, ſplendidiſsimè inſtructum, cum tubarum cantu deductus eſt, atque ibi cum optimatibus, & miniſtris ſuis regiè diuerſari cœpit, Menſe Martio, die quarto.

CAPVT XVI.

Nauis Patriarchæ deducendo miſſa. Pompa item, qua Ferrariæ exceptus fuerit. A Pontif. Rom. cum oſculo pacis ſalutatur.

ACCEDENTE Patriarcha noſtro ad caſtellum Francolinum, longiuſculè tamen adhuc diſtante, ecce nauis inaurata ei obuiam mittitur, & per flumen à ſcapha ſua trahitur, rogaturque, vti eam conſcendat: erat enim diſtega, & triſtega, ſicut vetus illa arca Noë, & bene vndique oblita & communita. Pars ſub vndis pice probè illita: pars vndis eminens coloribus variis depicta & decorata. Paulò ſuperius feneſtræ opere tornatili, vt quis putaret, cum columellis, è rubro marmore. Supra eas ambulatio, ſeu pergula pulcherrima. In ſummo circumcirca diſpoſita arma bellica, & in medio culina, propter aſcenſum fumi in cœlum liberum. Scalæ vnæ apud puppim, alteræ apud proram, quibus nautici miniſtri aſcenderent & deſcenderent. Intus aula, quam diceres templum elegantiſsimum, & diuerſa conclauia, velata peripetaſmatis aureis. Et circum caminuli, ſcamilla, & throni, & longorum tapetorum catapetaſmata. Item circumcirca picturæ illuſtres & conſpicuæ, & quæ laudem merebantur. Infra aulam illam aliud quaſi ſubterraneum conclaue, & apothecæ ſeu cellæ complures, aliæ vini, aliæ piſcium, aliorumúe eſculentorum. Lacunaria, & cubicula ad quieſcendum erant inprimis mirabilia, & elegantiſsima.

Ac Ita-

Digitized by Google

Ac Italorum quidem lingua nauis illa vnbarcòn nomen habebat. Ingreſſus eſt eam Patriarcha cum Archiepiſcopis, & vniuerſo clero, licebatque eam per flumen inſtar palatij nantem intueri, vt neutiquam in aquis, ſed in terra putares conſiſtere. Traiecto itaque flumine, Ferrariam venerunt, & vnà Venetiis ad Papam legati Heracleæ Metropolita Antonius,& Monembaſiæ Epiſcopus Theodoſius. Prima luce præſto ſunt Cardinales quatuor,& Epiſcopi viginti quinque, & Marchio Ferratiæ dominus, comitatus viris nobiliſsimis, quorum pars equis, pars mulis vehebatur. Ipſe etiam Patriarcha equitabat, eius latera duobus Cardinalibus perhonorificè claudentibus. Vbi in palatium aſcenderunt, oſculati ſunt inter ſe (*ipſe & Romanus Pontifex*) in oſculo ſancto. Sed iam acta in Synodo omittentes,quæ nobis deinceps euenerunt,ſcribere perſequemur.

CAPVT XVII.

Protoueſtiarij connubium. Filius eius primogenitus Ioannes. Principum fœminarum interitus. Græcorum à Synodo ex Italia Conſtantinopolim reditio. Ioſephus Patriarcha, & Sardienſium Metropolita in Italia defuncti. Beſſario Romæ remanens, Cardinalibus allegitur. Filius alter Protoueſtiario Alexius, & filia Thamar naſcuntur. Demetrius Deſpota inuitis fratribus, & matre vxorē ducit. Legatio eius ad Imp. ſuper reditu Conſtantini in Thraciam. Arma in Imp. comparat, Conſtantinopolim à Turcis adiutus obſidet. Filia eiuſdem. Conſtantinus cum coniuge Conſtantinopolim petit. In Lemno à Turcis inuaditur. Coniux partu abiecto extinguitur. Filius Protoueſtiarij tertius, Alexius. Selybria Conſtantino datur, cui regenda & contra inſidiatores tuenda, Protoueſtiarius mittitur.

ANNO 6946. Chriſti 1438. Ianuarij die viceſimo ſexto, duxi ego vxorem Helenam, filiam Alexij Palæologi Examplaconis, qui Canicleo præerat. Eius coniugij paranymphus dominus meus Conſtantinus Deſpota fuit, qui pro conſuetudine Græcorum ſerta nobis impoſuit. Ac primo die Maij anni ſequentis, natus eſt mihi filius nomine Ioannes, quem idem dominus meus è ſacro fonte ſuſcepit. Die Decembris decimo

S ſeptimo,

Digitized by Google

ſeptimo, anni 6948. Chriſti 1440. ex hac inani vita Deſpœna Maria Trapezuntia emigrauit. Deinde primo die Iunij eiuſdem anni etiam Deſpœna Eugenia Catelufia, Lesbiorum Principis filia mortem obiit, ambæque in monaſterio Pantocratoris ſepulturam acceperunt. Sæuiit tunc hyems, ſi vnquam antea. Die decimo ſeptimo eiuſdem menſis commune debitum perſoluit domina & regina Zoë, in monaſterio dominæ Marthæ ſepulchro illata. Menſe Februario eiuſdem anni, quotquot in Italiam Synodi cauſſa profecti fuerant, Conſtantinopolim redierunt, Imperatòr, inquàm, Deſpota Demetrius, & reliqui; tribus demptis, qui in Italia manſerunt: Ioſepho Patriarcha, qui Florentiæ ad dominum hinc exceſsit; & Sardienſium Metropolita, qui Ferrariæ obiit; & Beſſarione Niceæ Epiſcopo, qui Romæ ſedem fixit; quem quidem Imp. & Synodus poſt defunctum Ioſephum, Patriarchã creauerant. Poſtea propter perturbationes rerum, & ſcandala neſcio quæ Conſtantinopolim non venientem, ſed Romæ hærentem, Princeps Archiepiſcopus *(Papa Romanus)* cum penſionibus liberaliſsimis ad numerum & ordinem Cardinalium adſcripſit. Viceſimo ſeptimo Martij, Dominica Reſurrectionis, alter filius mihi natus eſt, Alexius. Vixit diebus non plus triginta. Vere eiuſdem anni Metrophanes, ex Metropolita Cyziceno Conſtantinopolitanus Patriarcha renuntiatus eſt. Die ſexto Decembris anni 6949. Chriſti 1441. in Lesbum iuſſus diſceſsi. Dominus enim meus Conſtantinus Aecatharinam, Domini Notaræ Palæologi Catelufij. eiuſdem inſulæ Principis filiam connubio ſibi ſociare decreuerat, & ego ſponſalia feci. Eiuſdem anni Aprilis die decimo ſexto, ſancta Paſchæ Dominica, ſuſcepi filiam, nomine Thamar, quam ſimiliter Conſtantinus è ſacro baptiſmate ſuſtulit. Eadem luce Paulus Aſanes, aſſumpta filia ſua Aſanina, Lesberiam profugit; quam eius amore captus Deſpota Demetrius, thori ſociam expetebat. Quod Imp. & Conſtantinus Deſpota eius germani fratres, cum Deſpœna matre nec audire ſuſtinebant. Quam tamen, eodem Paulo Meſembriam reuerſo, occultè illuc profectus, legitimam vxorem ſibi copulauit. Die viceſimo ſeptimo Iulij eiuſdem anni Conſtantinus regiis triremibus in Lesbum profectus, dominam illam Aecatharinam Catelufiam ducit. Drungarius, ſiue præfectus harum triremium erat Notaras, qui poſtea Magnus Dux eſt declaratus. Et Septembri menſe anni 6950. Chriſti 1442. Conſtantinus Deſpœnam & vxorem ſuam, in patria ipſius reliquit, & in triremibus dominorum, aliaque triremi Lesbica in Peloponneſum venimus. Viceſimo Octobris, ego ex

Digitized by Google

go ex mandato legationem ad Ameram & Imperatorem obiui, myſterium apportans, quod ſi permitteret fieri Imp. ad Deſpotam Demetrium Meſembriam aſcenderem, eique oppida & loca omnia, quæ in Peloponneſo Conſtantinus poſsideret, addicerem: ipſe Conſtantinopolim rediret, Selybriamque cum locis finitimis ad Maurothalaſſam, ſiue mare Euxinum, vſque ad Dercum haberet: vt ita eſſet vrbi vicinus propter ſpem imperij, quod & Imperator volebat, qui me humaniter excepit. Menſe Ianuario Meſembriam ad Deſpotam Demetrium ſaluus perueni, qui ſeſe ad bellum Conſtantinopoli, Imperatorique ac fratri ſuo inferendum inſtruebat: qua de cauſſa me infecto negotio dimiſit. Diebus quibus illic ſum commoratus, Paulus graui apoplexia tactus exſpirauit. Reuerſo me in vrbem, & exſpectante, vt auctoritate Imperatoris ad dominum meum in Peloponneſum redirem, ecce viceſimo tertio Aprilis eiuſdem anni Demetrius Deſpota vrbem incurſat, & ei obſidendæ exercitum, magnam partem auxiliis Turcicis conſtantem admouet, & quidquid mortalium extra mœnia reperit, malè habet, ac diſperdit. Quo menſe illi nata eſt filia, quam poſtea Ameras Mahometes pro vxore habuit. Menſe Iulio eiuſdem anni Conſtantinus vrbem petens, & per Lesbum iter habens, coniugem ſecum duxit. In Lemnum vt venit, vniuerſa illum claſsis Turcarum, quæ diutius ibi ſteterat, oppugnauit. Verùm diuino auxilio factum eſt, vt conatu irrito abnauigaret. Deſpœna porrò coniux eo caſu in morbum incidens, abiecto partu, Auguſto menſe eiuſdem anni Palæocaſtri, in eadem inſula defuncta ac tumulata eſt. Et duodecimo Septembris *6951*. Chriſti *1443*. peperit mihi coniux alium filium, Alexium. Menſe Nouembri Deſpota, & dominus meus in vrbem aduentauit, & primo die Martij ab Imp. Selybriam accepit, meq; adminiſtrationis ergô mittens, mandauit, vt eam diligenter cuſtodirem, propter eos quos ſuſpectos habebamus, Ameram nempe, Demetrium, atque adeò Imperatorem ipſum.

S 2 CAPVT

CAPVT XVIII.

Protoſtratoris Francopuli Conſtantinopolim aduentus. Conſtantinus, Ioannes Imp. Theodorus germani ad pactionem veniunt. Conſtantinus in Peloponneſum nauigat, Theodorus Conſtantinopolim: à quo Protoueſtiario præfectura locorum Peloponneſi defertur. Papæ Legatus ad Imp. Protoueſtiarij propter bellum regis Hungarorum in Turcas legationes. Marci Epiſcopi Corinthiorum laudatio. Hungarorum cum Turcis conflictus. Rex à pugna per ſe conſerenda deterretur. Ianci ſummi ducis animoſa pollicitatio. Rex ipſe fortiſsimè præliatur. Cadit. Hungari diſsipantur. Virtus IanitZari. Ab Amera honoribus colitur.

MENSE Iunio eiuſdem anni Francopulus Protoſtrator, filius ſororis Magni quondam Protoſtratoris Nicephori Meliſſeni, de quo alibi in hac hiſtoria diſſeruimus Conſtãtinopolim venit, & vt iam nominati magni Protoſtratoris nepos, iuſſu Deſpotæ Theodori Meſſeniaci ſinus præfecturam obtinuit, donec eam Conſtantino tradidit, vt ſuprà ſcriptũ eſt. Tum ego quoque iuſſus, Selybria Conſtantinopolim acceſsi, factaque ſunt inter fratres pacta huiuſcemodi. Vt Conſtantinus in Peloponneſum diſcederet, & ditionem Theodori omnem occuparet. Theodorus Conſtantinopolim veniret, Selybriam acciperet. Quod etiam factum eſt. Decimo Octob. 6952. Chriſti 1444. ab vrbe in Peloponneſum ſoluit, eadem naui Theodorus menſe Decembri eiuſdem anni ſaluus in vrbem eſt tranſuectus, cui menſe Martio Selybriam tradidi, ingreſſuſque nauim Cretenſem Antonij Hyalinæ Cariſtrum ad Euripum delatus, tertio Iunij pedeſtri itinere Spartã veni, ſumq; rogatus à Theodoro vehementer, vt & Selybrienſes gubernare vellem, qui primi fuiſſent illius ſubditi. Aggreſſus itaq; iter, Iſthmum à domino meo æſtate præterita ædificatum inueni. Cum Spartam poſt dies non ita multos rediiſſem, multis triremibus Conſtantinopolim Cardinalis ac Vicecancellarius, & Catholicus Papæ legatus, propter expeditionem regis Hungariæ aduerſum impios (Turcas) appulſus eſt. Tum ego rurſus ad Imperatorem, Ameram, ipſumque regem Legatus iui. Quin etiam ad ipſum Legatum, & ad Præfectum Aloyſium Lauredanum ſuper officiis neceſſariis, quò res procederent. Vt veni Corinthum die Auguſti triceſimo, vt triremes apud

Digitized by Google

apud Euripum ſoluturus conſcenderem, pium & bonum Marcum Corinthi Epiſcopum, qui & in aula noſtra natus, & nobiſcum familiariter verſatus eſt, & ab iniuſta nouerca ſua multum cruciatus, à parentibus meis non mediocria ſolatia, & auxilia eſt expertus: qui item aduerſiſsimis caſibus exagitatus patriam fugit, & in Xantopulorum monaſterium receſsit, vbi vitam egit laudatiſsimam, hunc, inquam, ſepultum inueni. In Euripum vt veni, nec triremes inueni, alia nauigatione in Lemnum traieci, ibique reperta triremi quadam imperatoria, Conſtantinopolim incolumis tetigi, ineunte Nouembri anni 6953. Chriſti 1445. Eiuſdem menſis die decimo Rex Hungariæ apud Varnam ab Amera cæſus eſt. Inter Hungaros enim & Turcas bello excitato, regis exercitus exultabat omnimodis. Ameras, & conſilium eius recedendi opportunitatem quærebant, ſi poſſent: multus quippe timor & tremor impios perculerat. Hungari contra lætabundi cum audacia, & virilitate fidenter ſtabant, victoriam ſperantes, Ameramque & copias eius oppreſſuros confidentes. Die altera cum Hungari pugnam capeſſere cuperent, deliberatione habita iudicatum eſt à rege & aliis quibuſdam, vti rex per ſe prælium confereret, & vſque ad tentorium Ameræ, ſi poſſet, penetraret, vt fama victoriam ipſius virtutemque toto orbe prædicaret: Nullo quippe negotio victorem euaſurum arbitrabantur. Aſt Iancus magiſter militiæ, vt vir prudens, & bello expertus, ſentire alia omnia; fortunam incertam eſſe, nec poſtulare neceſsitatem, vti tam periculoſum facinus aggrederetur. Se, quidquid maieſtas eius iuſsiſſet, facturum. Ac, ſi mihi fortuna fauerit, inquit, vſque ad Ameræ tabernaculum pugnando enitar. Quod ſi vſque ad extremum nobis arriſerit, gloria Dei, victoria maieſtatis tuæ eſt eritque. Sin occumbam, nihil idcirco vos remorabitur. Intuemini ſerpentis prudentiam, vt ſemper caput tegens totum corpus conſeruat. Sin caput percuſſum ſit, corpus omne perit. Eodem modo, ſi maieſtas tua impreſsionem fecerit, & ſecus res ceciderit (quod Deum rogo vt auertat) certum eſt nos omnes perituros. Rex Ianci conſilium aſpernatus, ſequenti luce prælio valido & horribili commiſſo, cum multa effuſione ſanguinis, Turcis magna multitudine fugam arripientibus, vſque ad Ameræ tentorium dextra audens acceſsit. Ameras fugere volens à Ianitzaris prohibitus eſt: timebat enim malè, regem tam animoſè dimicantem aſpiciens. Et quò minus poſſet fugere, catenas equo iniecerunt, ſalutem eius fortiter defenſantes. Rex aliunde viriliter pugnans, Ameram cum omni eius apparatu in poteſtatem redigere annitebatur.

 tur.

tur. Tum quidam de Ianitzaris, Chamutzas vocabulo, & Peloponneſiota, poſteriorem pedem equi regis ſecuri vibrata vulnerauit. Labitur ille cum equo. Ianitzarus accurrens lapſum obtruncat, & vt ipſis mos eſt, lætis clamoribus caput haſtili præfigunt. Id videntes Hungari, huc illuc diffugiunt, multique in fuga capti & interfecti ſunt. Atque hic mali conſilij euentus fuit. Camutzam Ianitzarum Ameras, eius fortitudinem & imperterritum animum remunerans, Drungarium Biglæ, ſeu Præfectum excubitorum honoris cauſſa creauit; quod munus eorum lingua Ianitzaragas dicitur, ac breui interuallo ad Vezitatum euexit.

CAPVT XIX.

Calores maximi. Gregorius fit Patriarcha. Filio Protoueſtiarius beatur, creaturq́; Præfectus Spartani Principatus. Teſtimonium de ipſo Conſtantini, & præcepta politica. Filia Thomæ Lazaro Seruiæ Deſpotæ nubit. Ameras Iſthmum occupat, Patras igni vaſtat. Legatio Protoueſtiarij Conſtantinopolim. Mors Theodori Deſpotæ apud Selybriam. Mors filij Protoueſtiarij. Mors Ioannis Imp. ætas, tempus imperij.

DEcimo ſeptimo die Iulij eiuſdem anni, toto orbe æſtus immenſus, & memoratu dignus extitit; qua æſtate ſpiritualis pater Imp. Gregorius Meliſſenus patriarchatu donatus eſt. Decimo quinto Auguſti, genitus eſt mihi filius Andronicus, qui diebus tantum octo ſuperfuit. Anno 6954. Chriſti 1446. menſe Decembri ſeneſcente, mercatorum Venetorum triremibus in Peloponneſum vectus perueni. Primo Septembris anni ſequentis Spartæ, oppidorumq; omnium adiacentium in circuitu, id eſt, Culæ, Ebraicæ, Tripes, Tzeramij, Pancotorum, Sclabochorij, & aliorum denique locorum, omniumque reddituum vectigaliumque Præfectura & adminiſtratione cohoneſtatus ſum: quam latè patentem gubernationem nemini aliquando contigiſſe arbitror.

,, Idem dominus meus tali me ſermone compellauit. Tua obſequia fi-
,, delia, meaque erga te voluntas & amor fecerunt, vt tibi Spartanam
,, Præfecturam committerem, quam Corinthiacæ, & Patrenſi ſimilem
,, eſſe cupio: quarum illam Ioannes Cantacuzenus, hanc Alexius La-
,, ſcaris obtinet. Et ſcito me alium Præfectum non creaturum, præter
,, Ioannem Sophianum Eudæmonem. Sed neque hîc ſemper ero: verùm

tùm regionem meam multis & vtilibus de cauſsis obibo. Cumq́ue «
Corinthi fuero, reuiſam leges meas, ad locũ illum pertinentes, cum «
Ioanne Eudæmone & Cantacuzeno, easq́ue diſcuti & ſeruari iube- «
bo. Rurſum cum Patris fuero, cum Laſcari & Ioanne eodem, relicto «
Cantacuzeno in Præfectura ſua. Cum hîc tecum, & cum Ioanne, & «
aliis fuero, vbi Deo placuerit, vxorem ducam, & tu cognitus & pro- «
batus mihi in omnibus, ei inſeruies. Nunc ego ad meliorem ædifica- «
tionem quam Iſthmi diſcedo: tu hîc manens bene guberna prouin- «
ciam tuam. Nemini fac iniuriam, tolle dominatus, & fac, vt ne aliud «
imperium extra tuũ habeant, teq́; perinde ac me, ſeu pro me domi- «
num agnoſcant. Quod ſi præter fas nullum læſeris, nec ad perſonam «
reſpexeris, nec latum digitũ à legibus diſceſſeris, præmia Deus re- «
tribuet, & nos tibi gratias agemus. Abſtine ab accipiendis muneri- «
bus. Nam de his qui munera accipiunt ſic Chryſoſtomus. *Ignis com-* «
buret domos, & corda dona accipientium: & acceptio donorum peruertit iuſtitiam, «
adeoq́ excæcat, vt & inſontes damnat. Præterea hiſce tribus virtutibus præ- «
ditum eſſe oportet iudicem populi Domini, & conſortes Chriſtia- «
niſmi. Fide recta erga Deum, & erga eum, à quo dignitatem eſt con- «
ſecutus: veritate in lingua; temperantia in corpore. His omnibus «
præclarè te inde vſque à iuuentute tua præditum noui. Et in Apoſto- «
licis conſtitutionibus ſcriptum extat. *Eſto iudex non acceptor perſonarum,* «
nec diuitem reuereatur, aut indecore aduletur, nec pauperibus parcat. *Non enim* «
reſpicies, inquit ſcriptura, vultum potentis, nec pauperibus miſereberis in iudicio. «
Quoniam iuſtum Dei iudicium iuſtitiam perſequetur, nec placebit vnquam iu- «
ſto iniuſtitia. Adorato igitur illo, & gratiis actis, die viceſimo octauo «
eiuſdem Septembris in Iſthmum contendi. Menſe autem Octobri
eiuſdem anni, Glarentza abiit domina Helena, Thomæ Deſpotæ fi-
lia, vt in Seruiam proficiſceretur, & Lazaro filio Georgij Deſpotæ
nuberet, vt etiam nupſit. Quare & ipſum Lazarum Deſpotæ honore
Imperator Ioannes propter patrem eius, virum humaniſsimum ho-
norauit. Viceſimo ſeptimo menſis Nouembris eiuſdem anni Ame-
ras oppugnatum venit Hexamilium Iſthmum, quem decimo De-
cembris occupauit. Reuerſus, Patram duntaxat cepit, incendioq́ue
deleuit. Auguſto menſe eiuſdẽ anni rurſus Conſtantinopolim mul-
tas ob cauſſas miſſus ſum: inſuper de Trapezunte & Gotthia, & de
quodam coniugio Domini mei: quoniam de vxore inde capiunda
iam ante egeram, quo etiam eadem de cauſſa hieromonachos, &
quoſdam de meis domeſticis miſeram, præſertim autem hieromo-

nachum

Digitized by Google

nachum Iſidorum, qui & poſtea Athenarum Metropolita delectus eſt, per quos ſcripſi. Ibi cùm degerẽ, menſe Iulio *6956*. Chriſti 1448. dominus Theodorus peſte conſumptus eſt Selybriæ: cuius corpus vectum in vrbem, & in monaſterio Pantocratoris ſepultum eſt. Decimo quinto Auguſti eiuſdem anni, mortuus eſt mihi Alexius filius, cum vixiſſet quinquennium, & menſes vndecim; cuius obitus vehementer me afflixit, quando miſer neſciebam, quæ mihi acerbiora euẽtura eſſent. Triceſimo primo Octobris, *6957*. Chriſti *1449*. etiam Imper. Ioannes vitæ curſum expleuit, annos natus ſeptem & quinquaginta, menſes decem, dies quindecim, primoque Nouembris in monaſterio Pantocratoris funeratus eſt, poſtquam imperauit annos viginti tres, menſes totidem, dies decem.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERRIVS,

IMPERIVM CONSTANTINI, MANVELIS FILII, PALÆOLOGI, IMPERATORVMQVE ORIENTALIVM POSTREMI, ET HISTORIAM CAPTÆ CONSTANTINOPOLIS POTISSIMVM EXPONENS.

Summa libri.

ADVENTVS *Thomæ Deſpotæ Conſtantinopolim res turbulentas in tranquillum confert, quieſcitq́; Demetrij fratris importuna ambitio. Ciues Conſtantinopolitani Deſpœnæ ſiue Auguſtæ, & filiarum eius auctoritatem & voluntatem complexi, Conſtantinum imperio præficiendum eſſe conſenſu ſtatuunt. Eorum conſilium Ameras haud improbat. Mittuntur certi quidam proceres in Peloponneſum, qui eidem Conſtantino diadema imponant. Venit Byzantium, & ſumma omnium gratulatione, hilaritatéque, ludis, & triumphis accipitur. Thomam fratrem deſpotica dignitate exornat. Thomas & Demetrius in Peloponneſum diſceſſuri, antea ſacramētis conceptis iurant, viciſſim ſibi detrimenta non illaturos. Protoueſtiarij in Iberiam propter filiam regis Iberorum Conſtantino deſpondendam ſplendidiſſima legatio, magno cum apparatu, comitatu militum, inſtrumētis & artificibus muſicis. Iberorum ad cantus fidium, & organorum audiendos facti concurſus. Narratio longiuſcula cuiuſdam ſenis ſuper captiuitate ſua, & rebus in India mirabilibus; de cauſſis item incrementi fluminis Nili. Naufragium Protoueſtiarij. Mors Irenes Auguſtæ, quæ coniux fuit Manuelis. Mors Amuratis, & ſucceſſio filij, Mahometis II. de quo peſſimè ominatur Protoueſtiarius. Dona ex Iberia ad Conſtantinum mittit, cui coniugium cum Ameriſſa defuncti Amuratis vxore, filia Principis Seruiæ ſuadet; tacitaq́; obiectiones aliquot diſſoluit. Ameriſſa oblatum matrimonium propter votum caſtitatis recuſat. De moribus & inſtitutis quarundam gentium diſſertatio. Dos filiæ danda à rege Iberiæ explicatur. Sermo Protoueſtiarij cum Imperatore, prædicante illius erga ſe ſtudia ac merita, & condigna præmia pollicente. De connubio Seruiano. Conſcribitur bulla ſuper nuptiis cum filia regis Iberiæ, & deferenda Ibero homini traditur. Agitur de altero fratrum è Peloponneſo aduocando, qui, ſi quid conetur Ameras, ad*

occidentis Principes auxilia petitum abeat. De nauigationibus à Protoueſtiario ſuſcipiendis in Peloponneſum, Cyprum, Iberiam. Excuſanti ſe propter vxorem, Imp. reſpondet humaniter. De eodem honoribus, bona pace Mag. Ducis Notaræ afficiendo. Promiſſa Imp. de collocanda ipſius Protoueſtiarij filia, & de præfectura ditionis Meliſſeni. Sermo longior, ex quo ſatis apparet, quantum de Imperatore meruerit. Colloquium Imp. cum Notara, ſuper honore Protoueſtiarij. Quibus de cauſsis Protoueſtiarius filium in Peloponneſum ducere ſecum voluerit. Creatur Magnus Logotheta, iubeturq́; titulum hunc vſurpare in literis. Modeſtè honorem recuſat. Mandatur Notario, vti eum in epiſtolis ſic appellet. Iter eius ab Amera Adrianopoli aduerſus Byzantium copias educente impeditur, & in nihilum recidit. Sequitur deinceps hiſtoria expugnatæ, vaſtatæq́; Conſtantinopolis, à cap. 7. vſque ad 19. ſanè luculenta, & fide inprimis digna. Oculis enim pæne omnia conſpexit, ac præſens tantæ calamitati interfuit, omnium Imperatoris conſiliorum arcanorumq́; inprimis conſcius. Multi ſunt cæteri in commemorandis cladibus, miſeriis, ignominiis, quas capta vrbi intulerit tyrannus: ſed de apparatu hoſtium, de oppugnationibus, & defenſorum virtute conſtantiaq́; parum differunt, quia videlicet illa comperta minimè habuerunt, vt Protoueſtiarius habuit, qui etiam pro mœnibus ſtetit, & ab aliis omiſſa accuratiſſimè explicat. Illa verò pæne lachrymis proſequenda calamitas fuit, quod ad vrbem tam amplam & frequentem contra infeſtiſſimum hoſtem tuendam ne ſeptem quidem millia omnino inueniri potuerunt, quorum maiorem partem Ligures, & Veneti conficiebant. Oppugnantium autem tanta fuit multitudo, vt non, quemadmodum Agamemno apud Homerum de numeroſo exercitu ſuo glorians, & Troianorum paucitatem contemnens dicit, vni Troiano decem Græcos opponi poſſe, ſic decem Turcæ aduerſus vnum oppidanum pugnarent, ſed (vt hiſtoricus affirmat) contra vnum quingenti propemodum. Omnino oratori campum latum ſuppeditat lamentandi tam inclyta, & rebus omnibus florentiſſima ciuitas. Anni à Conſtantino ad Heraclium. Ab Heraclio ad Conſtantinum Palæologum. Quamdiu Palæologi imperarint. Item quot annis imperium Conſtantinopoli fuerit. Humanitas Ameræ in Chriſtianos. Cærimoniæ in Patriarchis inaugurandis. Quos honores nouo Patriarchæ Ameras habuerit. Templum S. Sophiæ in Meſchitam conuertit. Patriarchæ domicilium in monaſterio Ioannis Baptiſtæ attribuit. Colonias Conſtantinopolim deducit. Protoueſtiarius cum vxore & liberis capitur, & venditur. Liberos, adoleſcentulum & puellam videlicet magno ab Hippocomo Ameras mercatur. Chriſtiani de ſubſidiis nõ allatis accuſantur. Veneti quare opem negauerint. Cardinalis Ruſſiæ cur patriarchatũ recuſauerit. Conſtantinus Imperator quid pro ſalute vrbis egerit. Cometa quid portẽdere iudicatus ſit. Noctibus ſerenis fulgura & tonitrua. Mane terræmotus. Æſtus inſolitus. Albanitarum aduerſum Deſpotas rebellio. A filio Turachanis domantur. Protoueſtiarij filium Ameras ſua manu occidit. Vxorem cum eius nutrice pecunia redimit Protoueſtiarius.

Filia

Filia in Saraio moritur. Res Ameræ in Peloponneſo. Quorundam Principum interitus. Ab Amera partim vi, partim deditione occupata. Thomæ Deſpota in oppidis dedendis temeritas. Ameras Demetrij filiam vxorem poſcit. Qui Thomam ad fratrem armis laceſſendum ſollicitarint. Thomas quæ loca receperit. In diſcordiarum auctores inuectio. Oppida à fratribus inuicem obſeſſa: Vtriuſque adminiſtri & fautores. Albanitarum infidelitas. Turcarum inſolentia. Meliſſeni calamitas. Georgij Rauli fortuna. Ameras Dei carnifex. Fratres dictis ſacramentis pacem faciunt, quam Demetrius rumpit. Ameræ ad Monembaſiotas de vrbe dedenda legatio: illorum Præfecti reſponſum magnanimum. Laus vrbis à pluribus locis. Prærogatiua à diuerſis Impp. in eam collata, nouiſſimè ab Andronico iuniore. Filia Demetrij ſponſa Ameræ Conſtantinopolim deducitur. Bardoniam optimates deſerunt. Caſtritzentes primùm repugnantes, poſtea ſe hoſti permittunt, necanturq́. Gordienſibus data fides non ſeruatur. Crocontelo dynaſta malè gratia refertur. Cuiuſdam Palæologi miſera mors. Ameræ in Præfectum Calabrytæ, ciuesq́ ſæuitia. Loca ab Amera ſubacta. Pacis cupidum ſe ſimulat. Legatus Thomæ Deſpotæ in vincula traditur. Venit Romam Deſpota, caput S. Andreæ Pio II. Pontifici donat, à quo penſiones ei conſtituuntur. Venetiis Romam reuertitur. Vxor Corcyræ moritur: Sinopium, Ceraſus, Trapezus, toparchiæ ab Amera occupata. Demetrius & rex Trapezuntis Adrianopoli viuunt, certis ſibi redditibus attributis. Veneti Turachanem vlciſcuntur, Iſthmum & Monembaſiam capiunt. Thomas Deſpota filios Romam acceſſit, & antequam eos videat, vita defungitur. Epiſtola Beſſarionis Cardinalis ad eundem Pædagogum Anconam. Protoueſtiarius Romæ ſanctorum monumenta colit. Epirus vaſtatur, & capitur. Veneti Imbrum inſulam, & Athenas occupant. Præfecti Veneti in hoſtibus perſequendis audacia punitur. Metropolita Patrenſis ſuſpectus, palo infigitur. Demetrius vacationem petit, pedibus obuiam ei procedens, miſericordiam mouet. Peſtilentiæ lues compluribus locis, qua etiam Ameriſſa Demetrij filia extinguitur. Protoueſtiarius victu quotidiano eget. Monachis allegitur, & mutato nomine Gregorius appellatur. Vxor item fit monacha, & Eupraxia dicitur. Fidem orthodoxam, vt ſolenne erat, profitentur. Symboli Nicæni voces omnes ex veteri & nouo Teſtamento fluxiſſe oſtenſum à Protoueſtiario. Helena Thomæ filia, & Seruiæ Principis coniux prædatores Venetiis accuſat. Res Venetæ. Nimium in Peloponneſo copia. Eubœam vicinasq́ inſulas Turcæ armis, & deditione accipiunt. Demetrius & vxor moriuntur. Protoueſtiarij morbus. Beſſario Cardinalis in reditu è Francia diem obit, Romæ ſepelitur. Helena, de qua paulò ante, fato ſuo perfungitur. Ameræ fortuna ſiniſtra in Valachia. Catarrhus & querimonia Protoueſtiarij ſuper miſeriis & ærumnis ſuis. Eiuſdem humilis peccatorum confeſſio, & pia ad Deum precatio. Ameras contra Naupactum & S. Mauram nihil poteſt. Operis totius epilogus.

CAPVT I.

Thomæ Deſpotæ aduentus Conſtantinopolim. Demetrij ambitionem comprimit, cui populus minimè fauet. Conſtantinus imperio dignus iudicatur. Populi iudicium Ameræ ſuffragio confirmatur. Legati ex Peloponneſo cum Thoma. Legati rurſum in Peloponneſum ad Conſtantinum coronandum, qui Byzantij ſumma lætitia & gratulatione excipitur. Thomæ fratri Peloponneſi Deſpotatum tradit. Thomas & Demetrius de finibus mutuò non inuadendis, inter ſe fidem & iuſiurandum dant. Protoueſtiarius in Iberiam, & Trapezuntem legatur cum illuſtri comitatu, & varij generis muſicis. Inſularum quarundam in India ex cæli temperamento fertilitas. De origine & incremento Nili. De alio fluuio, & bellua eiuſdem vaſtiſſima. De variis illorum locorum beſtiis: omnia ex narratione ſenis, qui ibidē captiuus fuerat, & quomodo euaſerit.

DIE tertio decimo Nouembris, anni 6957. Chriſti 1449. naui Conſtantinopolim venit Thomas Deſpota, necdum ſciens Imperatorem vita functum, quod primum apud Calliopolim didicit. Quo præſente lōgè ſedatiora erant, quæ Demetrius cum factione ſua, imperij (vt Porphyrogenitus) obtinendi cauſſa moliebatur. Cæterùm Conſtantinopolitani eum imperare viuente ſeniore ipſius, ac tali fratre, qui quanquā infortunatus, in omni tamen virtute primas teneret, pro indigno ducebant. Sic decoro & iuſtitiæ parebant, ita iubente ſancta Deſpœna, & filiorum eius Deſpotarum, principumque conſilio, ac ſententiæ obtemperare volebant. Ipſa ſiquidem mater, & fratres, & generationis tempus, & virtus, & omnium propemodum ciuium ſtudia Conſtantino ad imperium ſuffragabantur, quod nec ipſe Demetrius ignorabat. Sexto die Decembris ego ad Ameram iſtis nuntiandis legatus ſum. Quæ cùm audiſſet, rata habuit & approbauit, meq; cum honore ac donis dimiſit. Iiſdem diebus illuſtres quidam in Peloponneſum miſsi ſunt, & Alexius Philanthropænus, & Laſcaris Conſtantinopolim à domino noſtro legati cum Thoma Deſpota, ob quædam negotia cum Imperatore tranſigunda: nihil ſiquidem adhuc de eius obitu compererant. Vbi vrbem imperantē intrarunt, Imperatorem è cuſtodia corporis elapſum, & diſſenſionum turbas non modicas inueniunt, quiſnā è fratribus pro Imperatore coronaretur. De quo cum

cum conſpiraſſent iam omnes, vt dictum eſt, Alexius Philanthropænus, & Manuel Palæologus, cognomento Iagrus, in Peloponneſum mittuntur, vti Conſtantinum corona auguſtali exornent; quod fecerunt Spartæ, ſexto die Ianuarij. Die duodecimo Martij eiuſdem anni Conſtantinopolim cum domino noſtro recens coronato peruenimus in triremibus Catelanicis, & exceptus eſt ab omnibus humaniter hilariterque, completique ſunt exultatione & lætitia vniuerſi, & ludos ac triumphos egerunt, pro eo ac nouis Imperatoribus fieri conſueuit. Diebus aliquot lapſis, fratrem germanum Thomam ad dignitatem Deſpoticam extollit: qui eodem anno, menſe Auguſto ex vrbe in Peloponneſum diſceſsit. Kalendis Septembris anni 6958. Chriſti 1450. egreſſus eſt etiam Demetrius Porphyrogenitus, ſimiliterq; Peloponneſum petiuit. Antequam porrò Conſtantinopoli excederent, horribilibus ſeſe ſacramentis coram matre Auguſta, ipſoque fratre Imperatore, & vniuerſis ex procerum ordine delectis deuouerunt, ſi alter alterius loca fineſq; inuaderet, ac niſi concordiam pacemque agitarent. Verùm poſtea iuratis non ſteterunt, & pacta pro nihilo putarunt, viciſsimque malè animati, irruptionibus detrimenta palàm, mihi quoq; his oculis conſpecta intulerunt, vt deinceps inter ipſos acta narrando patefaciemus. Quarto die Octobris eiuſdem anni à Conſtantino Imperatore ad Principem Iberiæ, Georgium Mepen (qui apud nos rex dicitur) & ad regem Trapezuntis Ioannem Comnenum, cum donis ſplendidis, multoque apparatu, cum viris nobilibus, & ſatellitio, cum hieromonachis, & monachis, cum cantoribus & medicis, & quibuſdam organicis, & alia muſica inſtrumenta tractandi peritis miſſus ſum. Vbi in Iberiam venimus, paſsim cum lætitia excepti ſumus, pulſatiſque organis, & inſtrumentis muſicis reſonantibus, indigenæ concurſantes admirari, ac profiteri, audiſſe ſe quidem de his, cæterùm, vt nunc, antehac ſenſibus ea neutiquam vſurpaſſe. Nec modò ex vrbe Iberia, verùm ex circumiacentibus quoque vicis, & oppidis ad videndum audiendumque approperarunt: quoniam ſonitum quidem auribus percipiebant: quid autem illam harmoniam efficeret, haud intelligebāt. Multis confluētibus, fuit inter eos ſenex quidam, circiter annorum centum, nomine Ephrem, ex clariſsima ciuitate Iberia oriundus, qui hæc mihi narrauit. Se puerum à barbaris, & impiis illis gentibus captum, in interiora Perſidis cuidam mercatori fuiſſe venditum: cum aliis multis mercatoribus in Indiam, ad ſollennem mercaturam faciendam proficiſcentem, vbi diebus non paucis ambulaſſet, Indiam

attigiſſe. Ibi tum ſe effugiendæ ſeruitutis opportunitatem captauiſſe,& nocte quadam luna plenis cornibus lucẽte,domino ſuo,aliiſq; comitibus ex itinere laſsis, fortunam ſecutum ſurrexiſſe, fugiendoq; loca commutantem,diebus compluribus per deſerta, & inuia pergendo,tandem in inſulas quaſdam veniſſe, vbi degerent μακρόβιοι (μακροβίους enim nominant,quia vitam vltra centũ quinquaginta annos ſinguli producunt) quod ex optima cœli temperatione & puritate aiunt contingere. Qua etiam de cauſſa in regionibus illis toto anno fructus omnis generis reperiuntur,quorum alij in flore,alij iã crudi,alij iam maturi ſunt, & colliguntur. Ibidem & magnæ nuces Indicæ,quæ à nobis nõ feruntur,& aromata optatiſsima, & magnes lapis.Indigenæ ſunt pij, viuuntq; tenui re familiari,& Deum colunt. Illis locis Nilus quoq; oritur. Cauſſam verò,cur hic fluuius mẽſibus Iulio & Auguſto,non alio tempore inſtar fluminum cæterorum increſcat,& exundet,hanc proferunt. Quoniam duo iſti menſes ibidẽ aliis menſibus frigidiores ſunt,quod ſol ad nos, & ſeptentrionem aſcendit. Ideo tum æſtate media Aegyptũ inundat,vtpote tota vi ſolis magis borealem Zonam percurrente, & alia flumina æſtu ſuo cõtrahente. Tranſit autem & alium fluuium, vt inde ad macrobios labatur,valde periculoſum,propter animal quoddam amphibiũ immenſæ molis,in eo flumine habitans,& ipſorum lingua appellatum, quòd apud nos eſt ὀδοντύραννος, quaſi *denti ſæuientem* dicas: quod & elephantum quantus eſt deglutire poſsit. In iiſdem ſolitudinibus aliæ quoq; animantes & beſtiæ formidandæ magno numero cernuntur,è quibus multi dracones longiſsimi,cubitorum ſeptuaginta,altitudine & craſsitudine imprimis horrẽdi,ſcorpij cubitales, formicæ vnius ſpithamæ & amplius, veſpertiliones inſtar coruorum æſtiuorum,muſcæ vt paſſeres ſuper tectis. Quare etiam ob huiuſcemodi terribiles venenataſq; beſtias,loca illa ſunt inhabitabilia. Elephantorum illic armenta, vt apud nos boum, & greges ouium viſuntur, quæ & gregatim paſcendo vagantur. Cum Ephræm ſenex hic in regione illa aliquandiu vixiſſet, & linguam gentis probè didiciſſet, de reditu in patiam cogitaſſet,& cuidam incolæ mentem ſuam aperuiſſet, ductus eſt ab eo in locum,quo ab exterioribus Indis nauiculæ aromatis onuſtæ allabebantur. Eorum vno conſcenſo nauigauit, inuenitque nauim grandem Ibericam,qua in Portugalliam eſt delatus. Et inde alij naui in inſulas Britannicas,& poſtremò in Iberiam, quo & ego veneram. Atque hæc ad iſtum modum mihi ab illo narrata ſunt.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT II.

Naufragium Protoueſtiarij. Obitus Irenes Auguſtæ, vxoris Manuelis. Mors Ameræ Amuratis. Pax inter regem Trapezuntis, & Ameræ filium Mahometem. Dolor & lamentatio Protoueſtiarij de ſucceſſione Mahometis, propter tyrannicos eius ſpiritus, & timorem futuræ obſidionis Conſtantinopolitanæ. Eiuſdem dona, & litteræ ad Imperatorem TrapeZunte. Cum Ameriſſa coniugium Imperatori ſuadet, & quatuor oppoſitiones diſſoluit. De Legato ad Deſpotam Seruiæ coniugij nomine mittendo.

DISCESSI ergo in Iberiam Aſiaticam, propter conciliandum coniugium, ex alterutra quæ mihi videretur familia (*Iberica nimirum aut Trapezuntia*) Et neceſſe habebam vtriuſque ſtatum per litteras ſignificare, quò culpa vacarem, & reſponſum exſpectarem. Ad Amiſum feci naufragium, vbi reſponſum exſpectans, manſi in terris illis annis duobus, & diebus triginta. Eo tempore, die tertio decimo Martij eiuſdem anni ad beatorum ſedes moriens tranſiit veneranda Deſpœna Irene, per diuinum angelicumq; habitum dicta Hypomene, monacha, & in monaſterio Pantocratoris, iuxta beatæ memoriæ, & venerabilem Imperatorem maritum ſuum tumulata eſt. Menſe Februario anni *6959.* Chriſti 1451. abiit in communem locum Ameras Amurates, quod in Iberia degens, auditione accepi. Trapezuntem vt veni, ſic me rex compellauit. Domine Legate, volo te bono afficere nuntio: pro quo donum aliquod grati animi rependere te oportebit. Ego ſurgens illum adoro, & aio. Deus maieſtati tuæ annos adaugeat, qui nobis multimodis benefacis, & per hoſce nuntios etiam benefacies. Nobis verò nil ſuppeditat, quod ſacræ maieſtati tuæ pro dignitate rependamus. Mox de interitu Amuratæ mihi nuntiat, & quo pacto filius eius (*Mahometus II.*) rerum potiatur, qui ſibi plurima beneficia præſtiterit, & de pace inter ipſos denuo confirmata; quemadmodum & antea domus Trapezuntica cum ipſius parente pacis fœdera coluiſſet. Quæ cum audiſſem, obmutui, tantuſque dolor me inceſsit, ac ſi de morte chariſsimorum liberûm audiſſem: vultuque in terram aliquantiſper deiecto, Deſpota mi, inquam, hic nequa-

„ nequaquam iucūdus, ſed acerbus potius eſt nuntius. Tum ille, quo-
„ modo bone vir? quia, inquam, demortuus Ameras ſenex erat, & vr-
„ bis obſidionem tentauit ille quidem, verùm deinceps nihil aduer-
„ ſus eam inceptare, ſed pacem quàm bellum maluit. Succeſſor au-
„ tem eius, iuuenis adhuc, & à puero Chriſtianorum inimicus eſt;
„ quos contumelioſè tractauit, adiecitque minitabundus, ſe occaſio-
„ nem nactum, & regno patrio in manus accepto, Romanorum, & to-
„ tum Chriſtianorum imperium perditurum, ac deleturum fundi-
„ tus. Præterea vrbs in præſens pecuniarum eget, propter dominum
„ meum nuper ſceptra imperatoria adeptum, qui de vectigalibus
„ imperij grande æs, propter expeditiones, & donatiua in milites,
„ & in omnes aulicos liberaliter collata impendit. Quod cum ita
„ ſit, temporibus pacificis opus habet, vt ad bellum & pugnam i-
„ doneis, & neceſſariis rebus ſe ſe inſtruat. Quod ſi Deus peccatis
„ noſtris iratus permiſerit, vt Aleterius (Mahometes) iuuenili auda-
„ cia, & animi peruerſitate incitatus vrbem armis adoriatur, quid
„ nobis futurum ſit, haud ſcio. Profectò fœlices nuntij forent, ſi iu-
„ uenis ille, qui nunc Ameras eſt factus, occidiſſe nuntiaretur (ſi-
„ quidem pater eius alium filium non habebat) cuius mores ſeni ex
„ dolore morbum, ex morbo interitum accelerarunt. Atque ita in
„ diſcrimen, & diſcordias ingentes impiorum Turcarum imperium
„ deuolutum eſſet, interimque omnia noſtra refici, & conſtitui potu-
„ iſſent, & imperium non paulò honoratius euaſiſſet. Tum Rex Tra-
pezuntius ita excepit. Tu cùm ſis de numero optimatum, & Procu-
ratorum illius aulæ, melius vtique iſta noſti. Tamen Deus qui po-
tens eſt, illum bonum, & humanum reddet. Hîc ego, magnas a-
go gratias integritati, & conſilio potentiæ tuæ. Sanè non ſum tan-
tus, quantum me maieſtas tua cenſet. Acceperam autem, Ame-
ræ ſenis defuncti vxorem Seruiæ Deſpotæ filiam, poſt viri mortem
ad parentes domum præclaro, & honorifico comitatu reuerſam.
Cum porrò ob cauſſas non parui momenti Trapezunte neceſſariò
commorarer, reperiſſemque nauim, quæ Conſtantinopolim ſol-
uebat, in ea equos aliquot, & pueros duos, à rege Iberiæ de capti-
uis & præda, & alia complura à quibuſdam mihi liberaliter donata
ad dominum meum Imperatorem miſi; ac ſimul de iis certiorem
feci, quæ egiſſem in Iberia, & quæ Trapezunte effecturum me confi-
derem. Omnia demum quæ acciderant, eidem expoſui. datiſque e-
piſtolis cuidam de nobilibus, qui mecum erant, eum dimiſi, & præ-
cepi, vt vnam redderet Imperatori, dum adoraret eum, & de rebus
noſtris

Digitized by Google

noſtris coram narraret omnia: alteram rurſus die ſequenti eidem porrigeret, in qua ſic ſcriptum erat.

Poſtquam ſaluus Trapezuntem veni, ex ore regis huius de exceſſu Ameræ, & Ameriſſam eius ex ſorore neptem in patriam ad parentes magnifico apparatu rediiſſe cognoui. Itaque decreui apud animum, rectè me facturum, ſi hæc potentiæ tuæ ſignificarem. Nam duobus matrimoniis, quorum conficiendorum cauſa peregre abij, hoc maieſtati tuæ multo illuſtrius, multiſque de cauſsis ad omnia vtilius futurum eſt. Placeat igitur potentiæ tuæ, modum atque excuſationem inuenire, quò Ameriſſæ huius connubium aſſequatur. Quatuor duntaxat cauſſas perſpicio, quibus id maieſtati tuæ repudiandum videri queat. Prima, quia genere ac nobilitate inferior. Altera, ne fortè Eccleſia nuptiarum iſtarum ſacra propter cognationem non patiatur. Tertia, quoniam vir eius Turca fuit. Poſtrema, quia cùm ſit quinquagenaria, ſi fortè conceperit, periculosè pariet, vt phyſici affirmant, & pœne ſemper contingit, præſertim cum hactenus ſterilitate impedita, partum nullum effuderit. His quatuor obiectionibus occurramus. Primùm, nihil eſt nouum ac ſingulare, ſi hanc vxorem ducas, quæ nobilitate dominæ meæ, venerandæq́; matri tuæ nihil cedit. Ad ſecundam cauſſam quod attinet, ſi Trapezuntij regis filiam duceres, ſperaremus Eccleſiam legis de affinibus & cognatis non miſcendis gratiam facturam, modò in mendicos, & orphanos ſtipis nomine pecunia erogaretur. Hoc tanto magis & facilius filiæ Seruiæ Deſpotæ concedetur, Ameriſſæ, inquam, propter tam multas erogationes, & merita, quæ quotidie in Eccleſiam, in hieromonachos & monachos, & in totum clerum confert. Venio ad tertiam. Non eſt præter opinionem, & inauditum, illam cum Turca nuptam fuiſſe: quādo & auus tuus Ioannes Eudociam duxit, quæ cum Turca prius fuerat, paruæ ac modicę regionis domino, cui liberos etiam pepererat. Hæc autem multis partibus maioris domini, & Ameræ coniugium tenuit, & vt fertur, ille corpus eius non tetigit: quare nec liberorum quidquā genuit. Supereſt vltima ratio. Quanquam annoſa eſt, ſi conceperit, Dei deinde voluntas fiat. Certè his quatuor de cauſsis iam prædictis hoc matrimonium maieſtati tuæ nihil incommodabit, & parentibus eius accidet iucundiſsimum, annuentq́ue perlibenter. Tu illico fidelem quempiam de primoribus palatij: aut de hieromonachis, ſiue monachis mittito, qui rem effectam det, quò omnis mora tollatur.

CAPVT III.

Aprorum venatio. Ex Protoueſt. lit. triſtitia & lætitia Imp. Manuel Palæologus ad Deſpotam Seruiæ Legatus ſuper nuptiis filiæ Amerißæ. Eius votum caſtitatis. Protoueſtiarius redit Conſtantinopolim. Mos Iberorum nuptialis. Locus Cæſarÿ de legibus ſcriptis, & non ſcriptis apud varias gentes. Dos ampliſsima, vnà cum filia ab Iberiæ rege Conſtantino promittitur. Filiam Protoueſtiarÿ filiæ ſuæ adoptat.

CVm ij qui literas apportabant ſalui ad vrbem adnauigaſſent, Maij die viceſimo octauo, & Imperator apros venaretur, de nonnullorum ex Iberia aduentu illi indicatum eſt. Relicta igitur venatione palatium lætabundus petit, quem adierunt qui epiſtolas ferebant. Vbi animaduertit dominus meus non adeſſe me: ſed de comitibus tantùm meis, & priorem epiſtolam legit, non mediocriter diſcruciatus animi, tarditatemque & moram meam ægre ferens accuſauit. Aſt vbi alteram die ſequenti legit, indeque me venturum didicit, acquieuit, & exhilaratus eſt, ſtatimque cum Manuele Palæologo Cantacuzenæ Protoſtratoriſſæ conſobrino egit, eumq; ad Seruiæ Deſpotam miſit, vti ſuper coniugio, de quo ſcripſeram, inquireret ac videret. Parentes iucundè & libenter ea de re audiuerunt, atque ad eam præſtandam paratos ſeſe oſtenderunt. Nihil quippe aliud impediebat, niſi quod Amerisſa Deum rogauerat, & viuo etiamnum Amera votum nuncupauerat, conſtitueratque, ſi Deus quocunq; tandem modo ſe è manibus impiorum illorum liberaret, alij præterea quamdiu ſuperaret, nemini nubere: ſed in caſtitate virginali quod reſtaret æui traducere, Deoque, liberatori ſuo pro viribus ſeruire. Ob hanc cauſſam hoc matrimonium non eſt initum. Eius anni menſe Auguſto, ab vrbe, inſtar exulis diſceſsit Patriarcha Georgius: & ego decimo quarto Septembris anni *6960.* Chriſti 1452. Conſtantinopolim incolumis reuerti, in naui optimi viri Antonij Ritzi, qui poſtea propter Chriſti fidem martyrium pertulit. Confeci igitur coniugium in Iberia (nempe vt dominus meus regis Iberiæ filiam duceret) quia videlicet Ibericum hoc Trapezuntico præſtabat. Sic enim mihi rex. Non eſt apud nos conſuetudo, vt fœminæ dotem dent viris, quibus nupturę ſunt: ſed viri contrà fœminis. Ego præfatus veniam, nunquam me talem conſuetudinem, aut legem auribus accepiſſe confirmo,

qualem

qualem maieſtas ipſius proferret, ſeruarique vellet. Tum rex arridens,& verba mea velut admirans;an neſcis, inquit, vir honoratiſſime, quid magnus dicat Cæſarius? In libello, quo diuerſarum gentium mores,& leges comprehendit,ſic habet.In qualibet regione & gente quædam ſcripto, quædam non ſcripto, ſeu more & conſuetudine continentur. Quæ enim patria ſunt,vim legis exiſtimantur obtinere. Itaque primum Seres, vltima terrarum incolentes, conſuetudines patrias legum loco habent, ne fornicentur, ne furentur, ne ſint maledici,ne occidant.Apud Bactrianos autem lege à maioribus lata hæc diſciplina & pietas ſeruatur, ne comedantur carnes, nec bibatur vinum,nec laſciuiæ & libidini,nec vlli generi improbitatis locus relinquatur: finitimis Indis impunè contra peccantibus, apud quos mediterranei vorant homines, & aduenas interficientes, pro cibo habent. Chaldæis,& Babyloniis lex eſt petulantia & turpitudinis plena.Apud Pelços mulieres lege agriculturam exercent,domos ædificant, & opera virorum exſequuntur. Adulteriis item ſe contaminant quãdo volunt: nec id vlla ratione viri interdicunt. In iis plurimæ ſunt bellicoſiſſimæ, & beſtias venatu capiunt validiſſimas. In Britannia plurimi viri cum vna vxore thorum tenent communem, & fœminæ non paucæ vnius tantum viri complexum patiuntur. Amazones quodam tempore viris carebant,& beſtiarum inſtar,ſemel anno,circa æquinoctium vernum finibus ſuis excedentes, cum vicinorum locorum maribus Venerem tractabant, ac tum panegyrim, ſeu conuentum frequentem & illuſtrem ſe celebrare cenſebant, ex eoque fœtibus conceptis,domum omnes ſe recipiebant. Cum porrò parerent, pueros quidem necabant, fœminas conſeruabant, nutriebantque, & educabant omni diligentia. Ita quoque nobis hîc eſt conſuetudo noſtra, ſicut à me audiſti, & à viris fide dignis intelliges. Nec id mirari debes,Georgi,vir ſpectatiſſime. Idcirco hoc connubium reuerenter,nec inconſultò inſtituimus,polliceorque daturum me filiæ meæ præter pretioſam auri argentique ſupellectilem & gemmas, & armillas vnionibus inſertis, & auro lapillisque ornatas: præter veſtes & textilia varij generis ad vſum ipſius, nummûm inſuper aureorum millia quinquaginta ſex.Adhęc in annos ſingulos accipiet alia aureorum quina millia, quæ in eleemoſynas pauperum, aut pro arbitratu inſumat. Te verò audio habere geminam ſobolem: maſculam,quam Imperator è ſacro fonte ſuſceperit, quæ illius eſt,eritque:fœmineam,quæ ex die hodierno eſto filiæ meæ,à qua viro collocabitur, vbi tu locorum collocandam exiſtimaueris.

CAPVT IV.

Conſtantini in Protoueſtiarium, vt adminiſtrum fidiſſimum animus gratiſſimus, & eximia eius commendatio. Narratio Conſtantini de connubio Seruiano. Bulla aurea ſuper ducenda regis Iberiæ filia, quam Protoueſtiarius ſit adducturus. Timor Ameræ Conſtantinopoli. Conſilium de aduocando fratre ex Peloponneſo, qui ad Principes Chriſtianos in occidentem pro corrogandis auxiliis mittatur, ſi res ita flagitet.

POSTEAQVAM igitur omnia in Iberia, & Trapezunte geſta domino meo & Imperatori ſubtiliter, & enucleatè à principio memoraui, de Seruiano ipſum connubio percunctatus ſum. Reſpondit ille mihi. „ Equidem tibi propter tuam erga me à puero beneuolentiam, fidemque & tanta obſequia nimiopere obligatum me confiteor. Verùm quod in Seruiana re egiſti, id hodie tuum in me amorem & officia magis confirmat, communit, & obſignat: & remunerationem tibi debeo, quandoquidem mea cauſſa tantis ſemper in laboribus moleſtiiſque verſatus es. Quinimmo domum tuam tamdiu reliquiſti, ac procul à patria, in regione extera ſpiritum ducere non dubitaſti. Vnde cum qui illic regnant, magnos tibi honores, & dona promitterent, Iberiæ & Trapezuntis reges, inquam, vterque rogans te, vti ſocietatem inter me, ipſorumque filias conciliares, tu vt prudens & fidelis miniſter, elegiſti, & feciſti, quod mihi foret conducibilius, & quæ viſa ſunt tibi, mihi per literas conſuaſiſti. Magnum hoc teſtimonium tuæ erga me propenſionis & charitatis fuit. Velim autem tibi certiſsimò perſuadeas, me digna virtuti tuæ præmia perſoluturum, quamdiu vixero. Quod porrò de Seruiano connubio ex me ſciſcitaris, ita res habet. Poſtquam Ameras vitam cum morte commutauit, & coniux eius ad Deſpotam Seruiæ patrem ſuum rediit, cognata eius Protoſtratoriſſa me ſuper hoc negotio adiit, cumulatiſsimaque dona, & dotem maximam mihi ſpopondit: alia item multa vtiliſsima propoſuit, & in futurum promiſit, quæ ego multas ob cauſſas vera, & ex re mea fore duxi. Cæterùm alio conſilio, & conſideratione in tali re opus erat, nec habebam qui cum cogitata mea conferrem, quod omnes motionibus animi turbidioribus indulgerent. Domina & parens mea Deſpœna die ſuo perfuncta eſt. Cantacuzenus, qui vnus omnium incorruptè, & tranquilla mente iudicabat, ipſe quoque ad plures

plures abiit. Lucas Notaras palam & occultè dictitare, qui norit "
quid facto opus ſit, extra ſe vnum reperiri neminem: quæ ipſe dicat "
& faciat, nobis pro veris, & bonis confirmanda & amplectenda eſſe, "
iuxtaq; prouerbium, omnem ſolet ob id mouere lapidem, id quod "
& ipſe non neſcis. Magnus Domeſticus oderat Seruianas iſtas nu- "
ptias, aſſentiebaturque Ioanni Cantacuzeno, & ad Trapezuntinum "
matrimonium ambo me iterum iterumque ac ſæpius abhortaban- "
tur. Qui cum igitur tum deliberarem? Cum monachis? at ab huiuſ- "
modi conſultationibus abhorrent. Cum proceribus? at nemo non "
aliquem ſequebatur, & periculum erat, ne myſterium non celaret. "
Hinc ego moras tuas iniquius ferebam. Cæterùm vbi epiſtola tua "
mihi eſt reddita, & te, & ſententiam tuam cognoui, quæque & nos "
prius fixa & conſtituta habebamus, ea prudenter & commodè ex- "
pediuiſti. Confeſtim Palæologum cum Ioanne Eudæmone mitto, "
per cauſſam aliarum rerum: ſed reuera, vt hoc Protoſtratoriſſæ ma- "
terteræ ſuæ renuntiaret. Et ecce, quid obſtaret, quò minus fieri poſ- "
ſent iſtæ nuptiæ, intelleximus, & quieuimus. De reliquo, quod Deus "
fortunet, regi Iberiæ ſatisfaciemus. Fit bulla aurea, cui manu ſua ſubſcribit; & ſit in hanc ſententiam, vt filia regis eſſet ſibi vxor, & Deſpœna Conſtantinopolis; & ipſe Imperator eſſet maritus illius, ſecundùm omnia pacta & conditiones, quas cum eo idem rex Iberiæ feciſſet. Vocatur in conſpectum Imperatoris, qui mecum ex Iberia legatus aduenerat, & Imperator manu ſua eo vidente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro conſuetudine exprimit, bullamque auream in manus Legato tradit, hæc ſubiiciens, iſte (me oſtendebat) Deo propitio vere proximè venturo cum triremibus aderit, meamque ſponſam & thori ſociam abducendam accipiet. Legatus adoratione præſtita diſceſsit. Quoniam verò ab initio anni illius rumor ſerpebat, Ameram ad anguſtias, propè ſuperiora vici Aſomati venturum, vt ibi oppidum exædificaret, re in conſilium adducta viſum eſt, vt Imperator in Peloponneſum ad fratrem accerſendum mitteret, vtercunque illorum venire vellet, & is cum Imperatore ſententia, ac voluntate omnino congrueret: vt ſi neceſſitatem id exigere cernerent, ſi Ameras, puta, aliquid aduerſus imperium conaretur, ad occidentales Principes profectus, ab iis opem auxiliumque flagitaret.

Digitized by Google

CAPVT V.

Dantur mandata Protoueſtiario de nauigatione in Peloponneſum. Denuntiantur alia binæ in Cyprum, & Iberiam. Faceta illius propter vxorem excuſatio. Imp. reſponſio humaniſſima. Dignitatem vicariatus illi promittit, qua Notaras Magnus Dux cedit. De filia Protoueſtiarij cum Nicolao Meliſſeno dynaſta Peloponneſi coniungenda promiſſio Imp. De ſequeſtro fratrum in Peloponneſum mittendo anceps Imp. cogitatio. Cauſſa in Cyprum mittendi Protoueſtiarij.

DIES aliquot in his cogitationibus dum verſamur, effluxerunt. Deinde me accitum, Imperator ſic alloquitur. „ Protoueſtiarie, ex conſilio à nobis habito, compara te, „ vt in Peloponneſum nauiges, ibiq; negotium ita tranſ- „ actum reddas, vt alter fratrum meorum huc veniat. Inde in Cy- „ prum ad reginam, fratris mei filiam proficiſceris. Nos hic nauiga- „ tioni neceſſaria prouidebimus. E Cypro cum redieris, Iberiam pe- „ tes, vt ſponſam nouam, & lecti conſortem, futuram poſthac domi- „ nam tuam inde tollas. Tum ego ſic orſus ſum. Non poſſum præter- „ ire mandatum tuum, quo minus faciam quod iubes. Verùm com- „ mater tua, & famula maieſtatis tuæ coniux mea, metuo, ne propter „ tam crebram abſentiam meam indignata, ad monachas ſe adiun- „ gat; aut deſerto me, alteri nubat. Nuperrimè enim ex Iberia reuerſus „ ſum, illic contrito toto biennio. Si paucos poſt dies iterum domo „ abiero, cauſſam veriſimilem & æquam ſuo iudicio inueniet faciendi „ alterum horum quę dixi. Et Imperator ſubridens, at tu, inquit, hanc, „ & ſolam adhuc profectionem ab ea impetrato, & promitto (ita me „ Deus amet) non tibi amplius ſuper diſceſſu è patrio ſolo moleſtiam „ creaturum. Et eò minus, quandoquidem tenes memoria, quæ tibi „ commoda ſim pollicitus, quæ inter nos locuti ſimus, & quid face- „ re cogitemus. Atque hoc etiam citra ſacramenti religionem ſtabile „ ac firmum eſt, legationes & itinera tua finem in poſterum habitu- „ ra. Dicam porrò Magno Duci Notaræ, cum hoc fungatur munere, „ non poſſe eum quoque agere Adminiſtratorem. Et hoc dico, vt te „ officio illo munerem. Veruntamen ſpoliare nunc illum ea dignitate „ haud decet, ne contemnere hominem videamur: ſed procraſtine- „ mus, & modum excogitemus, quo eam ipſe ſponte ſua deponat, ha- „ beatque rurſum primas in ſtatione, & in conſilio, & aliunde illi red-

ditus

ditus compenſentur. Nam me quoque exemplo fratris mei duos de „
nobilitate creare conſiliarios neceſſe eſt, qui toto die mecum ſint in „
palatio, qui prouideant, conſtituant, & agant, quę ad imperij guber- „
nationem faciant. Atque ita cum Magno Duce per meum, & ipſius „
compatrem hieromonachum & ſpiritualem patrem Neophytum è monaſterio Charſianitarum actum eſt. Audito Notaras de alio officio, non repugnabat: volens an nolens, equidem neſcio. Quin præ ſe ferebat, ſe iſtuc facere cogitaſſe etiam antequam verbo appellaretur, vt & Imperator alias dignitates filiis eius impertiretur.

Sed enim hæc ad exitum perducta nō ſunt, quod nos breui communis calamitas obrueret. Rurſum mihi affirmauit Imper. ſe & hoc beneficio velle me ornare, vt filiam meam Nicolao Meliſſeno, filio Nicephori Meliſſeni (quem & Meliſſurgum cognominabant, qui & Magnus Protoſtrator poſtea, & Metropolita fuit, vt libro ſecundo hiſtoriæ noſtrę explicatum eſt) vinculis iugalibus copularet. Et vicariam adminiſtrationem illius oppidorum locorumque mihi daturum, donec filia mea annum quartumdecimum attingeret, & nuptię fierent. Atque hoc fuit, cur legationes & itinera mea finem habitura Imperator diceret. Hoc inſuper mihi dixit: velle ſe in Peloponneſum alium ſenem de optimatibus ſuis mittere, vt illic res, de quibus diximus, fratrum ipſius componeret, & ad ſe referret, quid facto opus foret. Quod ſi nequiret primum caput exequi, ſaltem ſecundum, aut tertium, aut quartum, & ſi neceſſe foret, quintum exequeretur. Rurſum, ſed ſi, inquit, alium præter te miſero, timeo, ne debitam mihi beneuolentiam, ac fidem non præſtet, ac fortaſſe illum circumſcribant Principes ac fratres mei, per bullam auream vicum, aut regiunculam ipſi, & hæredibus eius per ſucceſsionem pollicentes, quò perſuaſus, reiectis quatuor capitibus, ſecūdum quintum agat, quod mihi moleſtiſsimum accideret. Tute inſuper recordaris, quemadmodum monachus è Cypro à regina cognata mea miſſus ad me venerit, à quo iſta accepi. Quoniam hominem fidum non haberet, cuius ore magni momenti res mihi indicaret, neque poſſet, vt optaret, per ſe mecum miſcere colloquium, quempiam ex aula mea probatum & fidelem ad ſe deſtinarem. Quocirca cum alio præter te nullo arcana noſtra communicanda videntur; nec eſt te aptior quiſquam, qui ſolus etiam aliâs cum ea egiſti, conſtituiſti, verſatus es, pleneque illi perſuaſiſti omnia. Quamobrē per alium iſtuc negotij nequit abſolui. Adhæc ita reſponſum reddidi. Vti cenſes, Imperator, ita res habet. Ac propter cauſſas iſtas rationi tam affines, coniux mea famula

Digitized by Google

tua vnà cum propinquis meis non obſtabit fortaſſe, quò minus iuſſis tuis morem geram: quam beabo, narrans illi quæ maieſtatis tuæ bonitas de filia noſtra maritanda decreuerit, deque ditione, & donatione honorifica, qua illam aliis fœminis nobilibus antepoſuit. Ita cum tempus prandij admoneret, ego domum diſceſsi.

CAPVT VI.

De Phranze nouis honoribus ornando. Deliberatio eiuſdem cum amicis de filiæ connubio. In Peloponneſum & Cyprum abire parat, adiuncto filio duabus de cauſis. Fit Magnus Logotheta inuitis æmulis. Mentio honoris eius in literis Imperatoriis facienda. Ameras Adrianopoli contra Byzantium ducit.

SECVNDVM prandium MagnoDuci in palatium venienti Imperator retulit, quæ de obeunda legatione mecum egiſſet, cauſſam tamen non aperuit. De nouis etiam honoribus, quibus pro dignitate cohoneſtarer & augerer, multa adiecit, illumque mecum agere iuſsit. Conſultante porrò me cum cognatis, amicis ac familiaribus de promiſsis Imperatoris, itum eſt in eam ſententiam ab omnibus, vti familia mea nuptum daretur: ad officium honoreſue quod attineret, vt fortunæ me permitterem. Ita in Peloponneſum, & Cyprum proficiſcor, mecumque duco filium meum, adoleſcentem optimum, ac propemodum dixerim meliorem æqualibus ſuis vniuerſis, & de facultatibus meis mobilibus maiorem partem ſumo, vt dum per terram iter facimus, ipſe quoque mores hominum, & vrbes videret, & ad omnem vitæ honeſtatem erudiretur: &, vt, ſi Ameram in nos quippiam moliri videremus, ipſum in Peloponneſo cum facultatibus illis apud maternos conſanguineos meos, in ditiuncula profoceri mei habitantes relinquerem. Si nihil moliretur, mecum in patriam rediret. De cætero propter omnes haſce cauſſas à me allatas, nempe propter filiæ matrimonium, ſuſpicionem belli, & reliquas, coniux me diſcedere paſſa eſt. Poſtquam igitur de filię matrimonio, de dote rem confecimus, ſacraſq; preces ſubarrationis, & gaudia ſponſalitia peregimus, omniaque ad iter prouidimus atque inſtituimus, tantummodo mandatum Imperatoris ſcriptum (*ſeu patentes, vt vocant*) exſpectabamus. Palatium, & conclaue Imperatoris pro cõſuetudine mea ingredior, ipſum non inuenio. Præſtolor aliquantum, cum ecce prodiens, tu ex hoc,

Digitized by Google

hoc,inquit,Magnus Logotheta eſto. Hoc ſolùm tibi mando, vt propter temporis euenta, & varias procerum voluntates, & alias ob cauſſas in ſacris feſtorum dierum ſolennibus pro more officij tui ne me adores. Veruntamen Notarius in epiſtolis ad fratres meos,& cognatam meam reginam,omninoque ad omnes,ad quos de tua profectione ſcripturus ſum,huius dignitatis tuæ mentionem faciet. Tu inde viciſsim ad me, & ad domeſticos tuos ſcribens, titulum illum vſurpabis. Et ſi interea audierint, qui tibi nolunt, viſumque fuerit durum & acerbum, volentes nolentes acerbitatem illam deuorent. Tum ego hunc in modum locutus ſum. Cœleſte numen producat imperium tuum. Sacram maieſtatem tuam ſuppliciter rogo,ne mea cauſſa ſcandalum aliquod enaſcatur,vnde imperium tuum peſſumeat, quod in ſempiternum Deus prohibeat. Sed ſi ad pacem & lætitiam maieſtati tuæ pariendam conducere videatur,potius mihi pellem detrahe. Et Imperator,vt fidelis miniſter locutus es. Sed ne tibi iſtuc curæ ſit vllo modo. Dolet mihi,eos tam multa tua erga me obſequia,& amorem non conſiderare: vt comparatione tuorum meritorum à ſuſpicionibus reſilirẽt, & conuenientes officiorum gradus tibi non inuiderent. Verùm accerſe huc, cui miniſterium iſtuc creditum eſt Notarium. Venientem ſic affatur Imp. Indicauimus tibi ante ſigillatim, quid, & ad quos fidei publicæ literas ſcriberes. Iis ſcribito rurſum, eos omnia ex Magno Logotheta Georgio Phranze cognituros. Si vita ſuppeditauerit, deinceps etiam affinem meum nominabis. Cui iſtuc diſplicuerit, ringatur licet, & pro nectare, aut potu aromatite fel hauriat. Tu quoque Notarie, hoc ad tempus tacitum ſerua. Rebus iam adornatis, propediem adorato Imperatore abeundi poteſtatem exſpectabam: & ecce tibi, Adrianopoli procedens Ameras aduerſum nos tendit. Moramur aliquandiu, ne fortè in itinere nobis quippiam infauſtum ac deteſtabile occurreret.

DE EXPVGNATIONE, ET VASTATIONE CONSTANTINOPOLIS.

CAPVT VII.

Quid mouerit Mahometem ad hanc obſidionem. Propoſitum tegens, iuxta Aſomatum in faucibus caſtellum conſtruit tribus de cauſis. Imperatoris conſilium de impedienda ædificatione quare non proceſſerit. Suburbani à Turcis capiuntur. Caſtellum abſoluitur.: In eo tres turres: earum latitudo. Præſidium impoſitum. Exercitus in Peloponneſum ad Deſpotas ab auxilio ferendo impediendos. Iſthmum Turachanes occupat. Magna vtrinque ſtrages. Ad Corinthum, & ſinum Meſſeniacum, & Mantineam progrediens, obuios capit, ſpoliat, ſeruitute multat. Matthæus Aſanes à Deſpotis miſſus, multos interficit. Turachanis filius capitur. Thomas Princeps filio augetur.

AMERAS Mahometes cum patris ſui, maiorumque ſuorum execratiſsimorum præclara bella, illuſtres victorias, res denique glorioſè geſtas audiret, & perpenderet, apud animum cogitauit, quidnam ipſe quoque perenni dignum memoria perpetrare poſſet. Hæc voluentē ſubiit conſilium improbum, vt armis vrbem Conſtantinopolim inuadendam ſuſciperet. Sic enim tacitus ratiocinabatur: ſi hanc vrbem ſubegiſſet, omnes auorum ſuorum laudes rerum geſtarum gloria obſcuraturum, quando ipſi non ſemel iugum ei imponere annixi, fruſtra laboraſſent. Cum iſtiuſmodi occulta, & diſsimulata cogitatione, viſum eſt expedire, iuxta Aſomatum ad anguſtias caſtellum ſiue arcē conſtruere, vt ſupra diximus, in quod, dum meditata in opus conferret, tutum receptum ac perfugium haberet, nec vllum ſeu paruum, ſeu grande nauigium è ponto Euxino Byzantium poſſet appelli: atque vt Turcis ex Aſia in Europam facilis tranſiectus eſſet. Cumq; vellet, & inſtaret ab ſe cogitatis dare initium, en 26. Martij, anni *6960*. Chriſti 1452. anguſtias illas ad caſtelli ædificationem per vim inſidet. Calliditatem hominis non ignorans Imp. ad eum impediendum prior arma mouere conſtituit: cuius conſilio cum ſacri, tum profani proceres aduerſabantur, hoc opponentes, non eſſe bellum ab ipſo ordiendum, donec conſtaret, quorſum ille tenderet. Si oppidulum conderet,

conderet, non difficulter ipſum propter vicinitatem in poteſtatem redacturos. Atqui poſtea planiſsimè cognouerunt, amentes ſpe vana paſci. Ego in voluntate propoſiti ac parati itineris perſeuerabam, dicebamusque inter nos, & hodie, & cras videamus: & quia per terram propter periculum non conuenit, per vndas viam inueniamus. Menſe Iunio ecce promulgatur bellum, & incurſante nos hoſtili exercitu, omnes ſuburbani pro captiuis abripiuntur. Interim perfectum eſt caſtrũ, & in eo turres tres firmæ ac ſolidæ, duæ continentem verſus, tertia reliquis paulo minor, verſus mare conſtructæ. Murorum eorundem latitudo pedum vicenûm quinûm. Interius ſpatium duorum & triginta. Eas plumbo texit, oppidum totum bene communiuit, præſidioque firmauit. Auguſti 28. inde exiens, agrum Conſtantinopolitanum vaſtare occœpit. Primo Septembris anni 6961. Chriſti 1453. Adrianopolim conceſsit, fortè vt biduo mœnia vrbis, & foſſas, & ſi quid aliud volebat, contemplaretur. Eodem autumno, primo Octobris Turachanes, & duo filij eius, Achumates & Amarinus cum copiis ingentibus in Peloponneſum mittũtur, vt pede cum Deſpotis fratribus Imperatoris collato, à ſubſidio ferendo ipſos prohibeant. Dederatque in mandatis Ameras, vt hyeme quam longa eſt, eos armis diſtinerent, ne aduenientes, & cum fratre Imperatore coniuncti, vrbem defenſarent. Turachanes igitur vt aduauigauit, Iſthmi propugnacula cepit, & ex vtraque parte, Chriſtianorum, inquam, & infidelium quàm plurimi cæſi: ſed illorum plures, qui & fugæ ſe tradiderunt. Turachanes cum reliquis Corinthum per mediam inſulam vadens, capit, ſpoliat, in ſeruitutem redigit quoſcunque obuios, & vſque ad præfecturam ſeu prouinciam Arcadiæ, ſinumque Meſſeniacum pertendit, viaq; ab Ithome progrediens, totum illum ſinum vſque Mantineam depopulatur. Perſpectis autem locorum anguſtiis & difficultatibus, per quas totus ſimul exercitus tranſire nequiret, parte, & quidem ſtrenuorum Achumatę filio commiſſa, Leontarin procedere iuſsit, ipſe aliam viam tenuit. Eo comperto Deſpotæ & fratres Matthæum Aſanem cum exercitu occultè mittunt, qui ad locum veniens, vnde tranſmiſſuri erant, improuisò in illos impreſsione facta, non paucos partim occidit, partim viuos capit. Capitur etiam Achumates Turachanis filius, quem Spartam ad Demetrium Principẽ mittunt. Decimo ſeptimo Ianuarij, auctum eſt Palæologorum genus, & imperij ſucceſſor, paruaq; Romanorum ſcintillę hæres natus, Andreas Palæologus, Thomę Deſpotę Porphyrogeniti filius. Ac res quidem Peloponnenſes ita ſe habuerunt.

Digitized by Google

CAPVT VIII.

Vrbs obſidetur. Turres extra vrbem, & in vicis ante euertuntur. Ibidem latentes quid paſſi. Apparatus bellicus aduehitur. Aduentus Ameræ, locus tabernaculi, caſtrorum ſitus, multitudo nauium. Catena portui obtenta. Naues intra catenam hoſtibus oppoſitæ, & aliæ auxiliares. Oppugnantium, & reſiſtentium ardor. Magna helepolis diffracta in fruſta diſsiliens multos necat. Dolor Ameræ. Plurium nauium acceſsio. Earum ſtatio. Numerus nauium & militum in terra. Propugnatorum paucitas. Subductus à Protoueſtiario defenſorum armorumq́ numerus.

POSTQVAM ver affuit, Ameras ædificata iam, & ornata claſſe helepoles & helebolicas, & alias inſuper machinas oppugnatorias diſtribuit. Deinde Charate Baſſa cum exercitu præmiſſo, ipſe ſuperueniens, vrbem premit. Ante eius aduentum Turcæ turres extra vrbem in agro Byzantino, & in vicis (in quas ſe nonnulli propter repentinam hoſtium irruptionem abdiderant) expugnatas euertunt. Hominum pars in ſeruitutem rapta, pars fame, & aliis incommodis periit, non pauci Chriſtiani captiui facti. Interea ad bellum requiſita, & commeatus, & machinæ magno numero aducta. In his complures helepoles, ex quibus aliquot tantæ vaſtitatis, vt à quadraginta, aut etiam quinquaginta iugis boum trahi ſingulæ nō poſſent: hominum autem ſupra duo millia. Secundo Aprilis etiam Ameras cum pedeſtribus, equeſtribuſq́ue copiis innumerabilibus affuit, & tentorium ex aduerſo portæ S. Romani fixit. Exercitus vt arena maris, ſex milliaria per terram, ab vno mari vſque ad alterum occupauit. Ac orientalis quidem à dextris Ameræ, vſque ad littus, qua porta eſt Aurea, caſtrametatus eſt. Europæus à ſiniſtris, vſque ad portam Xylenen, & littus ſinus Ceratini. Erat Ameras vallo & foſſa, & palis in terram depactis cinctus vndique, extraq; vallum ſtabant Ianitzari, cum aliis è palatio nobilibus. Baſſa item, Ameræ cognatus, aduenniens cum globo ſuo ſupra Galatam tetendit. Eodem die alia quoque pars de claſſe venit, & ad littora vrbis ſe applicuit. Nempe triremes circiter centum, dromones, ſiue celoces, paruæ naues, & vniremes centum triginta. Ita ad vrbem accedit, ipſamq́ue omni ratione, & cuiuſq́ue modi tormentis pulſat & oppugnat, terra mariq́ue: nempe eius ambitum decem & octo

millia-

Digitized by Google

milliarium circumdans. Mandauit autem Imperator catenam ferream, eamque prægrandem ante os portus prætendi, qua hoſtilium acceſſus nauium arceretur. Intra ipſam porrò catenam naues, quæ tum fortè àderant, ad incurſum validius prohibendum, & conflictum cum hoſtibus miſcendum immittebat. Erant hæ naues ex Liguria tres, ex Iberia, ſiue Hiſpania vna. Ex Creta tres, ex vrbe ſcilicet cui nomẽ Chandazemia vna, è Cydonia duæ: omnes hæ ad pugnam probè inſtructæ & armatę. Fuerunt item ex Venetis triremes mercatoriæ magnæ tres, quas Itali Galeras, ſeu Galeatzas appellare conſueuerunt, & totidem triremes aliæ celeres, ad cuſtodiam, & miniſterium mercatoriarum conſtitutę. Has quoque manere ad vrbi ſuccurrendum iuſsit. Et ita portui prouiſum eſt. In terra hoſtes ſtatuerunt magnam illam helepolim, cuius os patebat ſpithamas duodenas; alias inſuper complures expugnatrices machinas, ſpectatu dignas. Altam præterea foſſam militarem ducebant, palos ante eam depangebant, vrbemque locis quatuordecim infeſtiſsimè verberabant. Ex machinis autem vnde lapides iaciebantur, multæ domus egregiæ propter muros, & maximè palatia deſtruebantur. Helebolis mœnia & turres petebant cum ſtrepitu & clamoribus, & vtrinque, ex helebolis, heleboliſcis, baliſtis, arcubus, aliiſque inſtrumentis funera ingeminabantur, & neque diebus, neque noctibus oppugnationes, conflictus, incurſiones, iaculationes interquieſcebant. Confiſus enim Ameras, noſtra paucitate, & ſumma laſsitudine, adiuuantibus, facilè ſe vrbe potiturum, nullam quietis partem capere nos patiebatur. Magna autem illa helepolis propter continentem iaculationem, & quia metallum adeò purum non erat, dum exploditur, magiſtrum tormentarium flamma haurit, & ipſa in complura fruſta diſsiliens, multos percuſſu necat. Quo comperto, Ameras magnopere doluit, edixitque, vt illo die nihil egregij operis ac facinoris contra nos ederetur. Die decimoquinto eiuſdem menſis, reliqua claſsis Turcica è ponto Euxino, è Nicomedia, & Aſia, nauium trecentarum & viginti adeſt, è quibus erant triremes decem & octo, biremes circiter quinquaginta, reliquæ 228. naues longæ, & aliæ, milites, & ſagittarios magno numero apportantes. Numerabantur in his onerarij dromones quinque & viginti, lignis, molaribus, aliiſq; inſtrumentis ad vrbium oppugnationem idoneis ſtipati. Cæterùm portum intrare, propter cauſſam ſupra expoſitam difficulter poterant. Quæ ex Oriente aduenerant, paulùm infra Diplocionion *(à duplici columna dictus locus)* vſque ad Eccleſiam S. Conſtantini in anchoris

 ſtabant,

ſtabant. Die menſis decimo ſeptimo naues, terreſtreſque copias, pedeſtres & equeſtres recenſuit, inuenitque triremes, biremes, vniremes, dromones, naues maiores minoreſque viginti ſupra trecentas. Numerus terra decertare geſtientium, ducenta duo de ſexaginta millia. Qui ad vrbem tantæ magnitudinis defendẽdam intus erant, reperti non amplius quater mille nongenti ſeptuaginta, præter extraneos, eoſque vix duûm millium. Hoc ita fuiſſe ſcio, idque ex tali cauſſa. Iubente Imperatore vnuſquiſque tribunus plebis, & dux ex demarchia & claſſe ſua accuratè tum laicos, tum monachos, qui tolerare militiam poſſent, & quæ quiſque arma ad vim propulſandam haberet deſcribebat. Sic quilibet tribunus demarchiæ ſuæ catalogum Imperatori offerebat. Is mihi mandans ait, hic labor ad te reſpicit, & cautione ſilentioque opus habet. Accipe igitur catalogos, & abi domum ac ſedens ſubduc numerum diligenter, militum, & quibus armis inſtructi ſint. Item ſcutorum, arcuum, ſclopetorumq́;. Ego iuſsis perfunctus, eidem tabellas exhibui, non abſque dolore, & mœſtitia haud mediocri: manſitque præter nos duos aliis occultus numerus. Nonnulli (quanquam pauci admodum) de nobilitate, & plebe nauci homines, atque imbelles timore belli, calamitatumque ab hoſtibus accipiendarum ante tempus cum totis familiis ex vrbe profugerunt.

CAPVT IX.

Imperatoris gemitus. Laus Ioannis Iuſtiniani Genuenſis. Honor ei habitus ab Imper. Sæuitia oppugnantium. Induſtria propugnantium. Foſſæ complentur. Turcæ multi à ſuis viui operiuntur. Cuniculus infælix. Deſcriptio nouæ machinæ. Labor vtrinque certantium. Iuſtiniani laus. Imperatoris in foſſa euacuanda labor. Amera ex machina inflammata triſtitia & pudor. Iterum eius, conſiliariorumq́; ex conſtantia & inuicta virtute Byzantiorum mœſtitudo.

VBi hæc Imperatori renuntiata ſunt, tantùm ab imo pectore gemitus duxit. Erat porrò Ligur quidam in duabus illis liguſticis nauibus, ipſarum Præfectus & dominus, vir nobilis, dexterrimus, ſtrenuus, & commodus, nomine Ioannes Iuſtinianus Longus. Quem cum Imp. idoneum ad omnia animaduerteret, tribunum eum ac ducem trecentorum militum

Digitized by Google

litum inſtituit, eique belli adminiſtrandi ſummam permittit, vehementer eo nitens, qui reuera etiam in hac præfectura ſua facinora immortalia fecit. Poſtquam autem Ameras diffractam helepolim mox redintegrauit, inſtaurauitque, noctes & dies muros quatere, & magno machinarum omnium tumultu ac ſtrepitu, iaculationibus, impreſsionibus, dimicationibusq; acerrimis, nos terroribus complere ingentibus non ceſſauit, eratque multiplex mali facies. Ac noſtri quotidie bellica hoſtium tormenta exploratius cognoſcentes, ſpectanteſque, timore ac trepidatione ſoluti, machinas, & artes nouas, hoſtibus non parum detrimentoſas excogitabant. Cæterùm artes illæ ſingulares nō ita diu valuerunt, quod nobis quæ ad pugnam, & ad obſidionem tolerandam pertinebant, haud ſatis ſuppeterent. Deiectis autem per heleboles, & pyribolas locis quibuſdam mœnibus, implere foſſas nitebantur, quò facilem ingreſſum pararent, & quà illa procidiſſent, ſeſe in vrbem penetrarent. Sagittis quoq; præmiſsis vociferabantur, ac per medios ſuorum irrumpebant, egeſtamque tellurem in foſſas ingerebant, & ramos arborum præterea, aliamq; materiam: quidam etiam conuulſa tentoria ſua eodem proiiciebant, vt mirum nouumque ſpectaculum cerneres. Nam complures, illorum multitudine inſtantium compreſsi & coarctati cadebant, quique ſequebantur, ligna & humum effoſſam crudeliter deiicientes, eos miſerandum in modum cooperiebant, viuoſque ad inferos mittebant. Alij viribus validi ac robuſti ſponte, ex impetu & feſtinatione ſcilicet imbecilliores ſæuiter detrudentes, iis terræ virgultorumque loco eaſdem implebant. Sed quanquam hæc facerent, non poterant tamē helebolicas, telorumq; ictus deuitare, & à grandibus ſaxis, quæ de muro vibrabantur, cadebant turpiter, maioremque in modum verberabantur: nec de noſtris omnes ſine vulnere illæſique manebant. Vbi Turcæ helepoles ſuas vſque ad foſſam attraxerunt, conflictum ac decertatum eſt horribiliter: nec enim ſeſe noſtri deſeruerunt: fuitque admirabile, vt bello inexercitati, victoriam tamen obtinerent, magnoque animo ſe, & generosè opponentes, ſupra vires laborarēt. Et hoſtes quidem toto die foſſas complebant: at noſtri tota nocte materiam, congeſtamque humum, & ramalia intra vrbem trahentes, efficiebant vt foſſæ vacuæ, ſicuti prius relinquerentur. Turres verò laceratas, aggeſta per corbes humo, & vaſis è ligno vinariis, truncisq; oppoſitis opere tumultuario reſarciebant. Quæ cum aſpiceret Ameras, erubeſcebat, quod conſilium effectus deſtituiſſet, volensq; aliud machinamentum experiri, cuniculorum faciendo-

faciendorum peritos adeſſe iuſsit, per quos exercitus in vrbem ſe citra laborem infunderet: cœperuntque ad præſcriptum fodere, cum Ioannes quidam Germanus in machinis bellicis, & igni græco conficiendo ſanè egregius, alium cuniculum contrarium agendum curauit. Turcis itaque cum gaudio aduenientibus, ipſe accenſo igne artificioſo complures eorum exuſsit, molitionemq; ad nihilum redegit. Vnus tamen cuniculus Turcarum Germanum illum eximium latuit. Ipſi quoque Turcæ eodem genere ignis quem præparauerant accenſo, nihil profecerunt. Turris quædam duntaxat vetus, parua ex parte incenſa cecidit, quam derepente refecimus: reperiebanturq; ſenes aliquot, qui affirmarent, hoſtes aliis pugnis idem tentaſſe cuniculis, verum nihil effeciſſe, quod maior vrbis pars ad muros petroſa eſſet. Lapſus ſpe ſua fruſtratusque Ameras, alia noua inuenta, machinasque ad expugnationem fabricari iubet. Helepolim maximam, pluribus rotis inſiſtentem, cum lignis * parauit, latam & altam inprimis, quam intus & extra triplicato corio bubalorum, & boum tergoribus contexit: quæ ſupra turres habebat, & oppanſa velamenta, aſcenſus item & deſcenſus, vt qui intus eſſent lædi à nobis nequirent. Patebat foras, vt qui vellent, facilè ingredi, egrediq; poſſent. Pars foſſam reſpiciens tres portas habebat magnas, tegumentis firmiter communitas, vt diximus. In circuitu diſpoſitum omne inſtrumentum & artificium bellicum, multamque materiam, & ligna, quæ opportuno tempore in foſſam deiicerent, vt facilè vrbem intrarent. Habebant etiam ſcalas gradibus ſtuppeis, quæ ſubmittebantur per funes, & rurſum in altum trahebantur ad mœnia applicatæ; & omne demum machinæ genus, quod humana mens excogitare poteſt, quas nunquam ſe viſurum ſperarat Imperator, nec ad aliquod caſtellum capiendum ipſe fecerat. Aliis quoque in locis currus fabricarunt rotis pluribus, & ſupra turres quaſdam, & ipſas coopertas eo modo quo diximus, habentes machinas plurimas, inſtructas igne qui non extinguitur, vnaque hora ad impreſsionem ſimul faciendam paratæ erant. Ac primùm quidem terribilem illam helepolim impingentes, turrim ad portam S. Romani proſtrauerunt, ſtatimque trahentes ſupra foſſam eam ſtatuerunt. Cœpta pugna ante ſolis ortum totum durauit diem, pugnatumq; atrociſsimè. Et nunc quidem conflictu & incurſione acriter contendebant; nunc ligna & materiam, & terram quæ in helepoli erant, in foſſam coniiciebant, & ex ruinis turris, & congeſtitiis illis, viam rectam ſibi diſponebant; quos tamen noſtri ſtrenuè impediebant, ac ſæpenumero de ſcalis detur-

Digitized by Google

deturbabant, & ligneas quaſdam præcidebant, illoque die hoſtes fortiter & ſæpe, vſque ad primam noctis horam repulſi ſunt, ob laborem, & defatigationem, & accepta vulnera frendentes impij. Ita quieuit oppugnatio. Sperantes autem ſe mane leui opera expeditum ingreſſum adepturos, ſpe ſua exciderunt, quod Ioannes Iuſtinianus velut adamas tota nocte ſuorum militum exſuſcitaret animos, & ad viriliter præliandum cohortaretur. Imperator etiam coram præſens,& alij multi, qui eodem ad ſuccurrendum affluxerant, tota nocte in foſsis euacuandis deſudarunt, & turrim laceratam innumeris molibus inſtaurarunt, helepolimque hoſtium,vbi cooperta non erat,inflammarunt.Circa tertium porrò galli cantum Turcæ alacritate pleni ſubeuntes, confidenteſque ſe aditum, vt diximus, facilè reperturos,vbi ſpes ſuas inanes viderunt,admirati ſunt,& ipſe Ameras magnopere triſtatus & pudefactus, noſtrorum virtute obſtupuit, plurimumque admirans dixit, ſi triginta ſeptem chiliades Prophetarum vno ore prænuntiaſſent, impios illos (nos videlicet) vna nocte facturos, quod fecerunt, fidem illis minimè habiturum fuiſſe.Poſtmodum noſtros omni timore ac terrore vacare ad iactum ſagittarum, & impreſsiones toto die factas heleboliſcis innumeris, & ſaxis deſuper in nos inſtar cœleſtis pluuiæ cadentibus, & quoduis periculum pro nihilo putare animaduertens,ipſe,& omnes à conſilio mirum in modum conſternati ſunt. Atque hæc in hunc modum euenerunt.

CAPVT X.

Quatuor oneraria à Turcicis inuaſa, fortiſsimè ſe tuentur. Magnanimitas Phlantanela nauarchi qua dictis, qua factis. Ameras ſuos de ignauia è littore increpans, in vndas cum equo procurrit. Militum in eius periculo timor, & auſus imitatio. Redintegrata pugna,& quatuor onerariarum præclariſsima victoria. Drungarij claſsis pœna. Ira,dolor,furor Ameræ de ſiniſtris euentibus. Quadam machina noua, & pons ab eo conſtructus.

TRES naues Liguſticæ in Chio oneratæ, vento ſecundo ſoluentes ad nos curſum tenebant. In ipſo autem curſu aliam nauim regiam,è Sicilia frumentum aduehentem offendentes,nocte quadam prope vrbem ſimul deuenerunt.Manè vt à diurnis ſpeculatoribus conſpectę ſunt,triremes Ameræ,&

ræ, & ex alia claſſe non paucæ naues contrà cum lætitia, tympanis, & cornuum cantibus incitatò feruntur, nullo negotio haſce naues à ſe interceptum iri opinatæ. Approperantes, & pugnam exorſi, iacula torſerunt, primumque regiam non abſque magna ſuperbia aggreſsi ſunt. Quæ illos primo impetu helebolifcis, telis, lapidibus malè excepit. Cumque proris nauim ſubiiſſent, ipſa eos igne in ollis artificiosè comparato, ac lapidibus non ſine multa cæde procul fugauit. Hæc nos de mœnibus Byzantij ſupernè aſpicientes, Deum precabamur, vt ipſorum, noſtrique miſereri vellet. Similiter Ameras equo inſidens, è littore quę fiebant contemplabatur. Tertiùm iaculantur, faſtuque turgidi, clariſonis vociferationibus in eos inuadunt. Naucleri, gubernatores, nauarchi virili & robuſto pectore, ſtantes turbam nauticam ad moriendum potius, quàm ad vitam cum dedecore retinendā exſuſcitant. Præcipuè verò nauarchus vocabulo Phlantanelas per regiam nauim à puppi in prorā vadens, & inſtar leonis depugnans, etiam alios vocibus tam præclaris, vt ſatis explicare nequeam, excitabat, aliorumque plauſus aſtra feriebant. Conſeritur de integro pugna ſæuior, & ex triremibus partim occiduntur, partim vulnerantur multi, duæ flammis pereunt. Hæc videntes naues Turcicæ, timuerunt. Ameras animaduerſo talem tantamq; claſſem nullum facere operæ pretium: ſed ab aduerſariis nauibus vinci potius, ira & furore inſaniens, ac dentibus ſtridens, maledictis ſuos proſcindit, timidos, effœminatos, & tantùm fruges conſumere natos vocat; ac ſubditis equo calcaribus, extremum pelagus ingreditur (diſtabant enim triremes à continenti circiter iactum lapidis) vt veſtes eius magnam partem aqua ſalſa imbuerentur. Hoc illum facientem exercitus terreſtris conſpicatus, indignationem ac dolorem concipit, claſſemque verborum contumeliis appetit, plurimique viſo Amera in illo ſtatu, ipſi quoque in equis vſq; ad naues nando eum ſequuntur. Epibatæ factum Ameræ intuentes, & probris in ruborem dati excandeſcunt, & volentes nolentes, proras denuò obuertunt, & cum aduentitiis nauibus impensè deprælianter. Quid quæris? Tantum abeſt, vt ipſis quippiam nocuerint, plurimi eorum deſiderati ſunt, tantamque plagam acceperunt, vt reuerti triremes non potuerint. Interfecti illo die (id quod ego ex ipſiſmet Turcis audiui) Agarenorum ſupra duodena millia, in mari duntaxat. Noctis interuentu claſsis neceſſariò paulùm declinauit, & quatuor illæ naues opportunitatem nactæ, portum ſubierunt, nemine de ſuis amiſſo: paucis tantummodo vulneratis, qui biduo, aut triduo poſt ad domi-
Digitized by Google

ad dominum euolarunt. Ameras porrò tantopere aduerſus claſsis Drungarium iracundia efferbuit, vt eum palo tranſadigere cogitaret; eius timiditate & ignauia naues illa nocte euaſiſſe, & per eum vt ſocordem & inutilem, portum intrauiſſe dictitans. Tum quidam ipſius aulæ primores precibus contenderunt, vt dignitate nudatum, viuere tamen pateretur, omneſque facultates ipſius Ianitzaris attribueret. Rurſum mœſtus Ameras, & vehementer animi anxius, manus ſibi vt canis mordicus arripit, & pede humum pulſat, dum muri ruinas bis ter redintegratas aſpicit, & foſſas exinanitas, tamq; breui reſtitutas inuenit, & centum quinquaginta triremes biremes ac vniremes, quatuor illas naues capere non potuiſſe: ſed potius tantam ab iis cædem perpeſſas conſiderat. Trahit ex imo corde gemitus, fumat os, ſecumque volutat, quid ad vrbem amplius diuexandam & premendam incipiat, & vt eam terra marique obſideat. Machinatur autem rem eiuſmodi. Vt pars claſsis portum ingrediatur. Ad opus repente concurſum eſt. A tergo autem Galatæ viam directam, vſque ad portum pertinentem facit, trabibusque & aſſeribus totam ſternit; aſſeres ipſos adipe boum & arietum perungit. Alia inſuper varij generis inſtrumenta, machinaſque conſtruxit, quibus triremes, & biremes facilè in collem adduceret, indeque in portum deduceret. Eratq; opus mirabile, & naumachiæ ſtrategema ſingulare. Ego quidem ſic exiſtimo, Cæſarem Auguſtum contra Antonium, & Cleopatram pugnantem, qui cum propter fluctus maris, atque hoſtes circumire Peloponneſum non potuiſſet, & ad Iſthmum acceſsiſſet, naues ad orientalem plagam maris helladici pertraxit, moxque in Aſia fuit, hunc, inquam, imitari voluiſſe. Aut etiam Nicetam patricium, quando & ipſe ex mari helladico triremes in occidentem deduci fecit, vt Cretenſes apud Methonen & Delum fugaret. Itaque triremes vna nocte deportatæ, manè in portu inuentæ ſunt. Deinde pontem ſtruit ad hunc modum. Acatia, & vaſa quædam magna lignea, & dolia vbi congregauit, ea trabibus longis, & ferramentis ac funibus valide atque arctè conſtringit, & colligat, ne aquæ ſalſæ opus dirimerent. Poſt, ſuper acatia, & vaſa, & trabes, aſſeres ferreis clauis, ſeu fibulis affigens, pontem efficit validum, latitudinis cubitorum quinquaginta, longitudinis centum, vt quod inter portum & initium pontis erat ſpatium, videretur tanquam arida ambulari. Deinde helepolim ſupra pontem ſtatuit, & triremes ſimul eadem in parte mœnibus ſuccedunt.

Digitized by Google

CAPVT XI.

Timor ciuium. Ad defenſionem vrbis regionum diſtributio. Imperatoris in proſpiciendis neceſſariis indefeſſus labor. Sacra vaſa Eccleſiæ in pecunias ad ſoluenda ſtipendia rediguntur. Conatus ad triremes Turcicas, & pontem incendendum irritus. Quadraginta fortiſſimi, & pulcherrimi iuuenes Ameræ iuſſu trucidantur. Conſtantinopolitani Turcis captiuis præcipitandis par reponunt cum fænore.

HAEc dum conſpicerent Imperator & tota ciuitas, animis conturbari vehementer incipiunt. Imperatorem noſtrorum paucitas habet ſollicitum. Itur in cõſilium, decernitur, vt duces, & tribuni, aliiq; ſtrenui viri Itali ac Romani (qui valde exigui numero inueniebantur) quibus locis nuper conſtituti fuiſſent, ad eadem vnuſquiſq; rediret, muroſq; ſeruaret, & hoſtibus reſiſteret. Ac primum quidem de Venetis Baïlo (*dignitatis nomen eſt*) Hieronymo Mino cuſtodiendum & prouidendum palatium cum omni gaza committitur. De Catelanis Baïlo, Petro Iuliano pars quæ dicitur Bucoleontis, vſq; ad Contoſcalium tuenda datur. Iacobo Contareno pars murorum exterioris portus, vſque ad Hypſomathia. Atque hic cum ſuis, militum, maximeq; ingenuorum ac nobilium officio nõ deerat. Manueli è Liguria regio ad portam quæ aurea dicitur, cum ducentis ſagittariis mandatur. Habebant enim Turcæ ibidem helepolim, lignis & pellibus bubalorum atque boum coopertam, & muros arietibus quatiebant. Paulus, Antonius, Troilus germani fratres Myriandro præficiuntur, quo in loco vrbs laborabat magis, & diu noctuque à peditibus & equitibus Turcis magna multitudine, fortiterque ac ſtrenuè oppugnabatur. Et cum ſæpe murum diruerent, ac perrumpere in vrbem conarentur, cum damno & cædibus multis repellebantur. Ac partem quidem ſcalarum intrò oppidani traxerunt, partem diffregerunt. Meretur ſanè virorum illorum virtus præmium, æternam ſcilicet apud poſteros memoriam. Theophilo Palæologo homini experientiſſimo, græcarumque diſciplinarum ſcientiſſimo, cuſtodia prope portam Selybriam contradita eſt. Iuſtiniano autem ſummo duci, & vndecunque apto atque idoneo, cui Imperator etiam atq; etiam propter generoſitatem, fortitudinem, & audentiam fidebat, cum trecentis

Digitized by Google

centis Italis & Romanis regio ad portam S. Romani ad defenſandum data eſt, vbi Turcæ inimicius Martem vrgebant; vbi etiam helebolen magnam, & helepolim illam ſtatuerant: quod locus eſſet ad mœnia vrbemque expugnandam appoſitus, & Ameræ è regione tabernaculum. Theodoro è Cariſto, viro bellicoſo & induſtrio, & ſagittario longè exercitatiſsimo, item Ioanni Germano, machinarum militarium perito artifici, regio in Calygariis defendenda ceſsit. Hieronymo & Leonardo Liguribus vicinia ad portam Xylinen. Dеualæ Roſio ad portam Cynegeſij, vſque ad S. Demetrium. Magno autem Duci Lucæ Notaræ regio Petrij, vſque ad portam ſanctam. Ad regionem portæ ſpecioſæ nautæ, naucleri & gubernatores, quos habebat nauis Cretenſis, diſpoſiti ſunt. Gabrieli Triuiſano Venetarum triremium Præfecto, cum aliis quinquaginta ad cuſtodiam definita turris in medio fluctu, qui aditum portus tuetur, & eſt ante portam regiam. Is creditam ſibi partem vt paſtor, non vt mercenarius, diligenter ſeruabat. Antonio verò mercatoriarum triremium Præfecto, triremium ipſius, & nauium intra catenam, de quibus dictum eſt, tutela obtigit. Quæ naues, quod ad conflictum bene eſſent inſtructæ, earum vectores tubarum, tympanorum, clamorum ſtrepitu millies Turcarum triremes ad dimicationem prouocabant, & iaculis quotidie inter ſe certantes, iuſta tamen pugna non concurrebant. Alij quoque nobiles, virtuteque bellica egregij ciues ad cuſtodiam diſpertiti ſunt: & quidquid hominum poterat, operam nauare non deſinebat. Monachi, Sacerdotes, Clerici, & reliqui ordinis Eccleſiaſtici paſsim, & circum circa per vrbem iuſsi ſunt diſtribui, vt & Deo ſupplicarent, & die ſpecularentur, & noctu laborarent, & precibus numen pro ſalute vrbis propitiarent. Demetrium Cantacuzenum, & generum eius Nicephorum Palæologum, cum aliis quibuſdam ad venerandum Apoſtolorum templum, & ad alia loca obeunda cum bellatoribus ſeptingentis conſtituerunt, vt vbi res flagitaret, eo cum ſubſidio aduolaret. Imperator cum Franciſco Toledo cognato ſuo (qui, vt ferunt, ex illuſtri familia Alexij Comneni genus ducebat) & nobiſcum tota die & nocte intra vrbem, & mœnia obequitans, neceſsitati bellicæ conſulebat. Et quoniam ad numeranda ſtipendia palatium pecunia deficiebatur, mandauit vaſa Eccleſiæ ſancta Deoque conſecrata confringi, & in numiſmata redigi. Ac ne quis nos vt ſacrilegos reprehendat, qui hoc temporibus adducti fecimus, etiam Dauid idem egit, cum eſuriens panes propoſitionis comedit, quos non niſi ſolis ſacerdotibus licebat comedere. Aiebat

Digitized by Google

enim beatę memorię Imperator;ſi Deus vrbem liberauerit,ſe domino ſuo quadruplum reſtituturum. Rurſum inita conſultatione decretum eſt, vt inuectæ in portum triremes, & pons aliqua machinatione incenderentur: quoniam naues Turcicę pro imminenti diſcrimine non leuiter vrbem terrefaciebant. Inuenerunt porrò artem, & conſilium Imperatori indicarunt. Iacobus Cocus Venetus, homo erat factis quàm dictis celerior, huic negotium commiſſum. Hic orſus eſt opus accommodatè admodum & bene in hunc modum. Acatia tria apprimè velocia & agilia ſumpſit, iis qnadraginta iuuenes Græcos & Italos, fidentes animi, & præſtanti virtute impoſuit, eisq; diligenter præcepit, & ignis artem docuit, vt noctu Galatam traiicerent, & propè littus vſque ad triremes accederent, ac tum deliberata exequerentur. Et ſucceſsiſſent incepta, niſi rem ſiniſtra fortuna noſtra impediuiſſet. Ponte enim circumnauigato, cum duos illic reliquiſſent, qui ſigno dato, eadem hora illum incenderent, vbi ad triremes iam alij acceſſerunt, Deus propter peccata noſtra opus prohibuit. Etenim iuuenibus illis imprudentibus, famulus quidam hoſtibus myſterium detexerat, vnde illi cuſtodias per noctē agere inſtituerunt. Atq; vt illos cum vaſis, & petris, & acatiis viderunt, vnum ſummerſerunt, & vectoribus ad vnum captis, alia duo illæſa & integra reliquerunt; aliudque noſtri nihil præſtiterunt, niſi quod vnam triremem incenderunt, ignem in ponte Turcarum caterua accurrens extinxit. Iuuenes autem illos excellentes, & eximia oris dignitate, impius Ameras mane ad vnum, nobis inſpectantibus, & immenſum tota ciuitate lamentante miſerabiliter iugulari mandauit.

Mœſtus idcirco Imperator, & ipſe è triremibus captiuos Turcas, numero ducentos ſexaginta de turribus ſuſpendi iubet.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XII.

Diſsidentes inter ſe Ligures & Venetos, ad concordiam reuocat Imperator. Amere arrogantia, & voluntas perdendarum nauium, pro quibus Galatæi ſupplicantes fruſtra ſunt. Incaſſum tamen, & claſsiariis incolumibus quanquam infeſtiſsimè oppugnantur. Mœnia à propugnatoribus deſerta, vnde à Turcis corbes detrahuntur. Purgatio deſertorum. Ad contumelias patientia Imp. Eiuſdem in muris redintegrandis ſedulitas. Magni ducis, & Iuſtiniani alterna conuitia. Oratione Imper. reconciliati, officio funguntur. Iuſtiniani inconſtantia & timiditas, qua ſua decora fœdauit.

HANC ob cauſſam offenſio & ſeditio non minima inter Venetos, & Ligures emerſit. Ligures quippe aſſeuerabant, ſe omnibus rebus agundis ſupra Venetos excellere, & Iacobum Cocum ex imperitia neſciſſe quid faceret; nec vel ipſum, vel Venetos quid auderent peruidiſſe, propter quos quadraginta illi iuuenes periiſſent, ac triremes, & pons in portu incenſa non fuiſſent. Hoc comperto Imp. indoluit, accedenſque eos in hæc verba allocutus eſt. Obſecro vos, fratres, pacem colite; bellum externum vobis ſufficiat. Nolite mutuum belligerare, per miſericordias Dei. Alia item multa cum dixiſſet, pacem iis perſuaſit. Ameras poſtquam perſpexit, quod de triremibus conabamur, magis detrimentum nobis quàm vtilitatem attuliſſe, ſuprà modum lætatus, non ſine faſtu & indignatione animi dixit, ſe facturum nobis, quæ nos ipſis facere nequiuiſſemus. Et in colle S. Theodori trans ſinum apud Galatam magnas helebolas ſtatuit, vt naues noſtras quę erant ad ingreſſum portus, niſi recederent ſummergeret. Atque hæc faciebat non ſolùm propter introitum portus; ſed etiam vt Ligurũ nauibus par redderet, nobiſque, ſe poſſe omnia, ac multimodis ſollertem, & verſutum eſſe oſtenderet. Cernentes Galatæi, Ameram velle naues perdere, frequentes illum conueniunt, monentque, non videri ex iuſtitia, Ligurum, amicorum ſuorum, atque adeò ſuas naues mercatorias diſperdere. Reſpondet, has naues non mercatorias, ſed piraticas eſſe; nec mercaturæ gratia, ſed vt Imperatorem noſtrum, inimicum ſuum adiuuarent, huc veniſſe. Se, vt manifeſtos hoſtes, ſi queat, puniturum. Ipſi, vt amici, cum pace abirent. De cæ-

tero

tero ad opus venitur, & erat videre mirum quiddam. Magiſter primæ heleboli ignem iniicit, nauim principẽ demergit. Reliquæ conſpecto periculo, nitentes fugere, paulùm vltra Galatam cum veniſſent, conſtiterunt, vt altiſsimis ædibus tegerentur. Turcæ ædibus haud parcentes, multas diruerunt, quò naues citra impedimentum oppugnarent. Dictu ſtupendum, amplius centum & triginta helebolas nihil penitus nauibus obſuerunt, nec quenquam occiderunt: vnicam mulierem lapſus de muro lapis interemit. Diebus autem aliquot Ameras more ſolito nobiſcum cominus non conflixit; eminus tantùm iaculatus, machinis noctes atque dies muros validè arietare non deſtitit. Tum nonnulli rei militaris non nimium gnari, cernentes conflictibus abſtineri, relictis ſtationibus domos quiſque ſuas redierunt. Turcæ occaſionem nacti, harpagonibus quibuſdam in locis corbes terra ad tegendum in pugna militem inculcatas detraxerunt, pro quibus tribuni extemplo alias repoſuerũt: Imperator vbi à duce quod contigerat reſciuit, durè illos, & cum minis increpauit. Qui reſponderunt, hoc ſe feciſſe, vt liberis & vxoribus victum curarent, quo eguiſſent. Tum Imperator ſanxit, vt quotquot vel ſenio, vel alia cauſſa ab armis impedirẽtur, iis pro cuiuſq; neceſſitate per ædes, & turres panis diſtribueretur. Iam verò bellũ ingraueſcebat in dies, quòd ad hoſtes è finibus Turcici imperij milites recentes quotidie aduentarent; noſtræ autem res acciderentur, & vt lunæ lumen, aſsiduis interitionibus minuerentur. Quidam inſuper noſtrorum, contumaces & inhumani, cum noſtra in anguſtum redigi intuerentur, peruerſis cupiditatibus ſuis occaſionem nacti, ſeditiones ac turbas perpetuò ciebant, & ore ſceleſto contumelias in miſerum Imperatorem, alioſque principes per vicos & plateas iaciebant, nec Deum timentes, nec Imperatorem, aut homines reuerentes. At ipſe ter beatiſsimus illud Dauidis imitabatur. *Ego autem ſicut ſurdus non audiebam, & tanquam mutus non aperiebam os meum. Factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Quoniam inimici mei viuunt, & praualuerunt ſuper me. Quoniam multiplicati ſunt, qui oderunt me gratis.* Et adibant eum qui narrarent, hunc & hunc talia de ipſo effutire. Quoſdam etiam præteriens, ſibi conuitiantes auribus ſuis audiebat. Et in nobis impletum eſt illud adagium, felicium omnes ſunt amici: infelicium ne ipſe quidem pater. Quarto die Maij rumor ſpargitur, Ameram viceſimo nono eiuſdem mẽſis oppugnationem nobis acerrimam admoturum. Aſt duces & tribuni omnes, & ante alios Ioannes Iuſtinianus non deſinebant moliri omnia, quò hoſti-

Digitized by Google

hoſtibus reſiſteretur,& tota nocte muri ruinas, helebolum impreſſione factas mille modis reſarcire nō parcebant. Deinde Iuſtinianus ad Magnum Ducem Notaram mittit,vt ſibi aliquot heleboles tranſmittat,quæ ibi erāt,vbi idem Lucas Notaras ſeruabat. Recuſat dare, quod etiam in illa vrbis regione ea tormenta neceſſaria eſſe diceret. Iuſtinianus contrà occurrere,nullam eſſe neceſsitatē tot helebolum ibidem,propter aquā videlicet. Hanc ob cauſſam ad ſermones proiectiores proceſſum eſt,& alter alterum probris laceſſebat. Ac Iuſtinianus quidem Notaram hominem ineptum, peſtiferum, & patriæ inimicum appellare. Notaras viciſsim alias cōtumelias plena manu regerere. Hoc intellecto Imp.eos ſeorſum abducēs,hunc in modum affatur. Fratres,non eſt modò tempus inter vos ita agendi,loquēdi, & verbis velitandi. Quin potius etiam iis qui oderūt nos veniam tribuamus,Deumq; obſecremus,vt à faucibus huius notiſsimi, quemque ante oculos videmus draconis liberemur. Pluribus deinde verbis vſus,in amicitiam eos pacemq; mutuam reſtituit,& vterq; ad cōmiſſum ſibi locum,& ad muneris ſui functionē reuertit. Iuſtinianus ab hoſtibus timebatur illis diebus potiſsimùm quà dictis, quà inſtitutis,& factis,iaculationibuſq;, & cominus quotidie aduerſum eos decertabat; & cum multos capiebat,tum alios gladio conficiebat:ac nemo erat,qui laborem,& facta viri præclara non ſuſpiceret, quem vindicem ſeruatoremq; vrbis omnes prædicabant. Verùm ad finem vſq; talis non permanſit: ſed quam ſibi famā fortitudine pepererat, eam timiditate amiſit.

CAPVT XIII.

Falſi rumores per Turcas diſsipati de ſummiſsis ex Italia, & Hungaria auxiliis. Maledicta in Ameram. Eius, & conſiliariorum mœſtitia ex tribus cauſsis. Luminis ſupra vrbem noctu apparētis duplex augurium. Eiuſdem poſtremò apparentis verum augurium. Halimbaſſa cur mœrorem ſimularit foris, cùm gauderet intus. Eius oratio ad Ameram de obſidione relinquenda. Sogambaſſa contrarium conſilium, cum inſectatione ſtultitiæ & inconſtantiæ Principum occidentalium. Ameras dicta probat cum voluptate. Galatam, ad Galatæos traiectu ad vrbem tuendam prohibendos cuſtodiam mitti imperat.

NOBIS ita habentibus, falſus quidam rumor exercitum hoſtilem peruaſit, claſſem ex Italia ad opem nobis ferendam aduenire. Similiter Iancum Hungarorum Princi-

 pem,

pem,cum copiis equeſtribus pedeſtribuſq; maximis. Quibus auditis Agareni trepidare vehementiſsimè,maledictiſq; Amerã inſectantes & murmurãtes dicere,ipſum generis ſui perniciem ac interitũ fore, à quo adacti,impoſsibilia conarentur. Ipſe quoque Ameras,totumque illius conſilium varia voluentes,& metu ac perturbatione pleni, magnoperè triſtabantur. Primùm quidem,quòd huiuſmodi vulgabantur. Deinde quòd videbant tam frequentem,& innumerabilem exercitum in timorem coniectum; & neq; terra, neq; mari tot diebus quidquam adhuc proſpere geſtum, & cum ſæpe tot machinas, tantaq; vi ſcalas ad muros applicuiſſent,fœdè dimiſſos; deturbatos quippe & multos occiſos,vt deinceps meticuloſè ad mœnia accederent. Tertio loco portentum quoddam conſpectum, terrorem ipſis iniiciebat: nempe vis coruſca luminis cœlo ſupra vrbem demiſſa, quam tota nocte texiſſet. Hoc lumen vt viderunt, primùm ſic interpretabantur,Deum Chriſtianis offenſum,eos igni affligere,& in ſeruitutem tradere ſtatuiſſe. Poſtea cum ſemper cum dedecore de mœnibus & ſcalis præcipitari ſe ſe,tamq; multis machinis fabricãdis nihil proficere animaduerterẽt,& inſuper de claſſe ex Italia, & de Ianco ex Hungaria famam,licet falſam,acciperent,rurſum ita illud lumen interpretari cœperunt,vt dicerẽt,Deum pro nobis pugnare, & tutamen atq; præſidium Chriſtianorum eſſe velle:ſine cuius nutu ac voluntate nos quoq; nihil poſſumus. Has ob cauſſas Ameras,vt diximus,vniuerſuſq; exercitus ipſius in triſtitia & mœrore verſabatur,vt qui die ſequenti ſoluta obſidione recedere cogitaret. Ipſa autem veſpera diem illũ præcedente, quo diſceſſum cogitabãt, rurſum vt antea lumẽ illud cœleſte conſpiciunt, quod tamen nõ perinde vt prius ſupra vrbem tota nocte diffuſum manebat:ſed procul tantùm apparebat,& repente diſcuſſum euaneſcebat. Hoc vt Ameras,& alij omnes aſpexerunt,multo repleti gaudio exclamarunt,Deũ nos iam deſeruiſſe. Et execrandæ atq; impiæ religionis, & erroris ipſorum ſapientes ac ſcribæ ſignificatum illo lumine vaticinabantur, Turcas vrbem ſubacturos. Ita omnes ſpem bonam concipiebant,qua propter peccata noſtra fruſtrati non ſunt. Halimbaſſa verò princeps conſilij, ſpectatiſsimus omnium, & rebus gerẽdis egregius, cum Ameram ancipiti cogitatione ſic defixũ,alioſq; omnes metu ac trepidatione detẽtos obſeruaret,in ſpeciem ipſe quoq; triſtis, animo interim exultabat, quòd vnus ipſe in cõſultationibus Ameram ſemper à bello vrbi faciendo deterruiſſet; ne id occidentales cõperientes, in fœdus coirent,& Turcas Europa expellerent. Rurſus itaq; mœſtitiam vultũ ſimulans,Ameram ita compellauit. Ego à principio hæc ita euẽtura

ſæpius tibi prædixi,nec mihi auſcultaſti. Nũc rurſum moneo,placeat tibi nos hinc diſcedere, quoniam in rem noſtram futurũ eſt,antequam peius aliquid eueniat.Ameras audita oratione iſtiuſmodi,triſtitia & ſollicitudine ingenti pœnè cõtabuit, quòd tanta cum ignominia fugere verius,quam diſcedere videretur.Eum ſic ſtantẽ,& cogitabundum intuens Sogambaſſa, proximus à primo Vezires, ſiue cõſiliarius,ſuadere inſiſtit,vti bellum contra nos cõtinuet; & hoc,vt Halimbaſſæ viciſsim ægrè faceret;occultas quippe ſimultates & odia exercebant inuicem.Erexit igitur,& animos addidit Ameræ hunc in modum.

Quid ita ſtas mœſtus & afflictus, Amera?quæ timiditas te occupauit?quæ ſunt iſtæ cogitationes,quæ aſcendunt in cor tuum?Deus tecum eſt,mitte ægritudinem. Annon vides ſignum lumen illud,cum tibi vrbem hanc in manus traditurum? An nõ cernis tantùm ac pœnè infinitum exercitum quem habes, & ſelectum & inſtructum cum exquiſito apparatu? Alexandri Macedonis copiæ tantæ nunquã fuerunt,nec tantus eiuſdem apparatus bellicus:nihilominus mundum ſubiugauit.Equidem ego,quod quidam aiũt, & frater meus Halimbaſſa paulò antè affirmauit, claſſem ex Italia huc cũ ſubſidio appulſuram non credo,non ſpero.Bene ſiquidem noſtis,polyarchiã Principum Italorũ,cęterorumq́; occidentalium facere,vt ἄναρχοι,hoc eſt, ſine imperio ſint,nec viget inter illos cõcordia. Quod ſi quidam eorum fortè pacem firmarint,id non ſine labore,multiſq́; conditionibus contingit,& breui ſpatio vinculum illud rũpitur,quiq́; colligati fuerant,curioſius rationes inquirũt,quibus alter in alterius ditionẽ inuadat,mutuoq́; imminent,& cauent. Multa quidem illi ſtatuunt, ratiocinantur,loquuntur; ſed pauca præſtant: & quod veſperi volũt, mane nolunt.Et cum voluntas ad opus & negotium ipſum accõmodandã eſt,moratur.Et hoc faciunt,vt cupiditati,& imprudentiæ ſuæ aptum tempus nanciſcantur. Quod ſi opus quodpiam aggreſsi fuerint,& initium eius duxerint,nihil tamẽ propter ſententiarũ diſcrepantiam rectè agunt. Maximè verò hoc tempore,vt notum eſt,pars eorum nouas diſcordias alit. Proinde rurſum aio,fieri non poſſe,ob cauſſas à me poſitas,vt ex Italia claſsis adueniat. Sed fac reuera venire,quid nobis inde periculi, cum ex decem vnũ illis opponere ſatis ſit?tantum nos exercitum habemus. Quocirca,Amera domine noſter,bonum habeto animum,non diſcrimen,non timor vllus ab hominibus tibi denuntiatur:Deus ſolus tibi timendus eſt. Virũ te præbe,lætare,& confortare,& quidquid ignibus iaciundis effici poteſt, hodie & cras ne intermittatur,vt helebolibus,quãtum poteſt, muri humi-

Digitized by Google

humilliores redigantur. Hic ſermò atq; hoc conſilium placuit Ameræ plurimum, animumq; ipſius ex præterita mœſtitudine lætitia ſuffudit ac recreauit. Tum ei mandat, obiret ea nocte exercitũ, & exploraret, num eiuſdem eſſet animi. Ille iuſsis obſecutus redit, & luſtraui, inquit, & exploraui, idem vult: quare pugna hilariter, à nobis ſtat victoria. Reſpõdit Ameras. Iam Sogambaſſa, ſi videtur tibi, nos quoque in præſens cognoſcamus, num placeat fortunæ adiuuare nos, vt alios multos adiuuit. Mitte igitur Galatam cuſtodiam, ne clandeſtinè huc ad vrbem defendendam traiiciant.

CAPVT XIV.

Dolor Halimbaſſa de repudiato conſilio. Imp. Conſtantino rem ſignificat, eum à fortuna mutabilitate ad ſpem cohortatur. Turca ieiunantes, & aqua ſe expiantes Deum victoriam precantur. Oratio Ameræ ad vltimam impreſsionem hortatoria. Voluptates ex Alcorano in prælio cadentibus: viuis, & victoribus duplicatum ſtipendium ac prædam pollicetur. Clamores lætantis exercitus. Supplicationes per vrbem ad Deum cum lachrymis. Oratio Imp. ad fortiter pugnandum, cum laudatione Deiparæ, Conſtantinopolis, Venetorum, Genuenſium.

His auditis Halimbaſſa magnoperè doluit, & erubuit, quòd Sogambaſſæ auctoritas præualuiſſet, volebatque ex inuidia, ſi poſſet, reperire machinam aliquam, vt aduerſus vrbem nihil efficeretur. Indicãdum porrò curat Imp. quod acciderat, eumq; hortatur ne timeat, quia in bellis varia & anceps ſit fortuna ſæpenumero. Proinde cuſtodes excubias peruigiles agant. Agebatur autem hæc veſpera diei ſeptimæ & vicéſimæ Maij, iuſsitq; Ameras per totam illam noctem, & diem ſequẽtem lumina faceſq; ardere, & nihil toto die guſtari, & lauari ſepties, & Deũ ieiunos ac luſtratos victoriam vrbis ſuppliciter rogare, quam etiam conſecuti ſunt. Altera veſpera, poſt occaſum ſolis, poſteaquã corpora curauerunt, Ameras ſtans, orationẽ ad milites talem habuit. Filij, Deo & Prophetæ eius Mahometę, & mihi ſeruo eius dilectiſsimi, obſecro, hortorq; vos, craſtina luce rem omnium ſæculorum memoria dignam peragite, quemadmodum & maiores noſtri omnibus locis vſq; in hanc diem, vt conſtat, admiranda peregerunt: & alacriter, generosè, excelſoq; animo ad ſumma murorũ per ſcalas tanquam alites euadite. Ne gloriam à maioribus noſtris quæſitã, & à Deo donatã (quod

(quod abſit) deſidia noſtra perditũ eamus, cuius multimodis augendæ & amplificandæ nunc tempus adeſt. Alia inſuper multa militariter apud exercitum diſſerens, ad viriliter & animosè decertandum omnes inflammauit. Deinde rurſum. Quod ſi, quæ belli natura eſt, etiam aliqui de nobis occubuerint, inquit, probè noſtis ex noſtro Coran, quid dicat Propheta (Mahomet) ſi moriatur tali tempore, habiturũ inſcriptum in dextera ſua, corpore & anima in paradiſo cum Mahomet eſurum ac bibiturum, & cum pueris, formoſiſq; mulieribus & virginibus in loco virenti, & floribus redolenti quieturum, & lauacris pulcherrimis vſurũ. Ac illo quidem in loco hæc à Deo præmia eſt habiturus, inquit, qui pugnando occubuerit. Hîc autẽ totus exercitus meus, & aulæ meæ optimates, ſi vicerimus, quæ nunc à me ſtipendia ſimplicia accipiunt, duplicata proportione in poſterum accipient, quamdiu vixerint. Tota vrbs triduo veſtra erit. Et ſi quis ſpoliorum quippiam legerit, vaſa aurea, & argentea, veſtes repererit, viros fœminas cuiuſq; ætatis ceperit, nemo hæc repetere, nec vllam afferre habẽtibus moleſtiam poterit. Vbi finem dicendi fecit, ſacramento ſe conſtrinxit, ita facturum, quemadmodum promiſiſſet. Milites hac conditione mirificè exultantes, vno ore lætiſsimos clamores ſua lingua effuderunt. *Illalla, illalla, Mahomet Ruſſolalla. Deus eſt, & ſemper erit, & Mahometus eſt ſeruus eius.* Nos tam altis clamoribus, vt latè per mare reſonaret, in vrbe auditis, quid cauſſæ eſſet taciti quærebamus. Paulò pòſt certò ac verè cognoſcimus, luce craſtina Ameram terra mariq́ue, omnibus viribus, & ſumma ope vrbem adoriri decreuiſſe. Intuentes autem tam immenſam impiorum multitudinem (dicam quod mihi videtur) vt ſine dubio contra ſingulos noſtrûm plures quingentis pugnarent, in ſuperna prouidentia ſpes omnes noſtras collocabamus. Præcepit item Imperator, vt portantes ſanctas ac venerandas imagines, & diuina ſimulacra, Sacerdotes, Epiſcopi, Monachi, viri, fœminæ, pueri cum lacrymis per vrbem quoquo verſum incederent, & κύριε ἐλέησον clamitarent, Deo ſupplicarent, ne propter peccata noſtra in manus hoſtium impiorum, & quos terra ſuſtinet, ſceleratiſsimorum traderemur: ſed clemens ac propitius eſſet nobis hæreditati ſuæ. Inſuper milites illacrymantes inter ſe cohortabantur, vti hora conflictus intrepidè hoſtiles impetus exciperent. Nec minus Imperator luctuoſa illa veſpera coactis omnibus primoribus, præfectis & ſubditis, tribunis & centurionibus, præcipuiſque militibus in hæc verba vocem ſoluit.

Viri nobiliſsimi, clariſsimiq́ue, tribuni ac duces, & commilitones macti animis, & omnes demum fideles, & honorandi ciues, cer-

Digitized by Google

„ nitis veniſſe tempus, & inimicum fidei noſtræ omnibus artibus &
„ machinis terra mariq;, validius quam hactenus vnquam conflictu,
„ pugna, & dimicatione ſingulari, quantum valet ac poteſt nos pre-
„ mere ſtatuiſſe, vt ſi fieri queat, ceu ſerpens venenum in nos effundat,
„ & tanquam immitis leo inſtet, noſque deuoret. Quapropter rogo
„ hortorque vos, vt virili atque imperterrito pectore, quomodo huc
„ vſque feciſtis ſemper, fidei noſtræ hoſtibus reſiſtatis. Trado & com-
„ mendo vobis illuſtriſsimam, & celeberrimam vrbem hanc, patriam
„ veſtram, & reginam vrbium. Non ignoratis, fratres, quatuor nomi-
„ nibus communiter omnes nos mortem vitæ anteponere oportere.
„ Primùm pro fide & pietate noſtra: deinde pro patria: tum pro Impe-
„ ratore, vt vncto domini: poſtremò pro cognatis & amicis. Cæterùm,
„ fratres, ſi pro vno horum quatuor decertare vſque ad necem obliga-
„ mur, multo magis, vt liquidò apparet, pro omnibus ſimul mortem
„ recuſare non debemus. Quod ſi propter delicta mea Deus victoriam
„ impiis conceſſerit, pro ſancta fide noſtra, quam Chriſtus ſanguine
„ ſuo nobis comparatam donauit, nullum periculum detrectemus:
„ hoc enim caput eſt omnium. Et ſi quis *totum mundum lucretur, animæ*
„ *autem ſuæ detrimentum patiatur*, quid illi proderit? Secundò loco patria
„ adeo inclyta, & libertate noſtra priuamur, & imperium quondam
„ tam ſplendidum, nunc depreſſum, & humiliatum, probris expoſi-
„ tum & contemptum amittimus. Tandem & chariſsimis liberis, &
„ coniugibus & cognatis ſpoliamur. Eſt autem dies ſeptimus & quin-
„ quageſimus hodie, ex quo Aleterius Ameras nos obſidet, & omni-
„ bus machinis, ac robore die noctuque inſtare non deſiſtit; gratia au-
„ tem, & beneficio omnia intuentis Domini noſtri vſque hodie à mœ-
„ nibus cum dedecore ſæpe repulſus eſt. Ergo etiam nunc, fratres, ti-
„ morem ſecludite, quamuis murus aliqua ex parte ob helepolum im-
„ pulſum corruerit. Nam vt ipſi videtis, vt potuimus eum inſtauraui-
„ mus. Nos ſpem omnem in gloria Dei inexpugnabili ſitam habea-
„ mus, *Hi in curribus, & hi in* equis, & potentia, & numero, *nos autem in*
„ *nomine Domini Dei ac Saluatoris noſtri.* Poſt in manibus quoque noſtris,
„ & in robore, quod diuina virtus nobis donauit. Intelligo hanc in-
„ numerabilem impiorum multitudinem contra nos venturam mo-
„ re ſuo cum faſtu, & elato ſupercilio, & ſpiritibus magnis, & violen-
„ tia, ad affligendam & ærumnis preſſandam paucitatem noſtram. Al-
„ tiſsimas dant voces, & innumerabiles lætitiæ clamores iactitant, vt
„ nos terrefaciant, quas eorum nugas probè noſtis: nec operę pretium
„ hæc curare, quantumuis multi hoc agant. Et ſaxa infinita, & alia tela

Digitized by Google

ex helebolifcis, vt arena maris ſurſum in nos volabunt, quibus nos, vt ſpero, non lædent. Quoniam perſpicio, valdeque apud me gaudeo, & tali ſpe, & cogitatione ſuſtentor, quòd, licet perpauci, tamen omnes dexteri, idonei, robuſti, fortes, & magnanimi, & prçclarè iam ante exercitati eſtis. Scutis capita veſtra in pugna & conflictu bene tegite: dextera rhomphæam tenens ſemper extenſa eſto. Galeæ veſtræ, thoraces, & tunicæ ferreæ, cæteraque munimenta ad corpus tuendum planè ſufficiunt, & erunt præliantibus perutilia, quibus hoſtes non vtuntur, nec ea habent omnino. Et vos quidem intra muros tecti conſiſtetis: illi aperti, & cum laſsitudine vobis appropinquabunt. Quocirca, commilitones, per miſericordiam Dei conſtantes eſtote, & rem gerite magno animo. Mementote quomodo olim pauci Carthaginenſium elephanti tantam equorum Romanorum multitudinem voce aſpectuq; fugauerint. Quod ſi animal brutum ſimiliter brutum animal fugauit; quanto facilius nos, qui etiam animantium ratione carentium domini ſumus, cum prçſertim qui nos oppugnatum veniunt, inſtar animalium brutorum, & ipſis brutis magis adhuc bruti ſint? Peltæ veſtræ, & gladij, & arcus, & ſagittæ in illos eant, & cogitate vos in agreſtes porcorum, aut canum turbas pugnare: vt diſcant impij, ſibi non cum beſtiis, quales ipſi ſunt, rem eſſe, ſed cum præſidibus, & dominis ipſorum, & Græcorum Romanorumque poſteris. Meminiſtis impium iſtum Ameram ſinceræ noſtrç religionis aduerſarium & inimicum nulla cauſſa legitima fœdus & amicitiam diſcidiſſe, & toties concepta ſacramenta flocci pendiſſe: veniſſeque improuiſò, & ad fauces Aſomati caſtellum exædificaſſe, vt nos incurſare quotidie poſſet. Agros noſtros, hortos, viridaria, domos igne vaſtauit: fratres noſtros Chriſtianos quotquot reperit, partim necauit, partim captiuos abduxit, ſocietatem diſſuit, Galatæos ſibi conciliauit: qua conciliatione gaudent, neſcientes miſeri, filij agricolæ fabulam, qui aſſauit cochleas, dixitque ô ſtulta animalia, & quæ ſequuntur. Adueniens igitur, fratres, nos obſedit, & ore aperto hiat quotidie, dum tempus aptum inueniat ad deglutiendos nos, & vrbem hanc, quàm ter beatiſsimus, & Magnus Conſtantinus Imperator ille excitauit, omniumque caſtiſsimæ, & ſupra quam dici poteſt caſtiſsimæ dominæ noſtræ deiparæ ac ſemper Virgini Mariæ conſecrauit, eique donauit, vt domina, auxiliatrix, & protectrix patriæ noſtræ, Chriſtianorumque perfugium foret, ſpes, & gaudium Grçcorum omnium, gloriatio omnium per orientem habitantium. Et illam olim longè lateq; prædicatam & illuſtrem, & vt roſam agri

florentem

„ florentem delere nititur. Quæ, propè dixerim, totum ſub ſole mun-
„ dum ſubegit, & pedibus ſuis ſubiecit, Pontum, Armeniam, Perſiam,
„ Paphlagoniam, Amazonas, Cappadocas, Galatiam, Mediam, Col-
„ chos, Iberas, Boſporianos, Albanos, Syriam, Ciliciam, Meſopotami-
„ am, Phœnicen, Palæſtinam, Arabiam, Iudæam, Bactrianos, Scythas,
„ Macedoniam, Theſſaliam, Helladem, Bœotiam, Locros, Aetolos, A-
„ carnaniam, Achaiam, Peloponneſum, Epirum, Illyricum, Lychni-
„ tas, accolas Adriatici, Italiam, Tuiſcones, Celtas, Celtogalatas, Ibe-
„ riam, & vſque ad Gadira, Libyam, Maraciam, Mauruſiam, Aethio-
„ piam, Numidiam, Aphricam, & Aegyptum. Hanc vrbem dominam
„ vrbium ipſe nunc in ſeruitutem redigere, eique iugum imponere
„ conatur, & ſanctas Eccleſias noſtras, vbi ſancta Trinitas adorabatur,
„ & vbi ſanctiſsimum numen celebrabatur, & vbi angeli hymnum di-
„ uinum, & Dei Verbi in carne ſuſceptam œconomiam canebant, vult
„ oratorium ſeu fanum blaſphemiæ ſuæ, & ineptiarum Pſeudopro-
„ phetæ ſui Mahomet, beſtiarumque & camelorum habitaculum fa-
„ cere. Quod ſupereſt, fratres, & commilitones, cogitate cum animis
„ veſtris, quo pacto memoriam veſtri, & famam, & libertatem immor-
„ talem conſequamini. Et conuerſus ad Venetos, qui à dextris adſta-
„ bant, Veneti, inquit, illuſtres, fratres in Chriſto Deo dilecti, viri for-
„ tes, milites prævalentes, & bello probatiſsimi, qui rhomphæis veſtris
„ micantibus, & gratia à Deo vobis collata ſæpe magnas Agarenorum
„ ſtrages edidiſtis: quorum ſanguis de manibus veſtris fluminum in-
„ ſtar defluxit, hodie vos obſecro, vti vrbem hanc in tanta belli cala-
„ mitate conſtitutam, toto pectore, & ex medullis defendatis. Teſtes
„ vobiſmet ipſi eſtis, quomodo hanc alteram patriam, & matrem ſem-
„ per habueritis. Proinde rurſus quæſo hortorque vos, vt ipſa hora op-
„ pugnationis fidorum amicorum, fideliumque fratrum officium ei
„ ne denegetis. Poſthæc ad ſiniſtram verſus, Genuenſes ſic eſt allocu-
„ tus. Ligures, fratres honoratiſsimi, viri bellicoſi, magnanimi, & fa-
„ ma nobiles. Non poteſtis ignorare infœlicem hanc vrbem ſemper
„ non meam ſolius, ſed veſtram quoque fuiſſe multis de cauſſis. Vos
„ enim ſæpenumero ſtudioſè auxilium ei tuliſtis, & præſidiis veſtris ab
„ Agarenis eius hoſtibus eam tutam atque incolumem conſeruaſtis.
„ Nunc denuo tempus eſt opportunum, vt in ope afferenda veſtram
„ erga illam in Chriſto charitatem, & fortitudinem, magnanimita-
„ temque demonſtretis. Poſtremò ad omnes ſimul, non eſt tempus,
„ inquit, pluribus vos alloquendi: tantummodo ſceptrum noſtrum
„ humiliatum manibus veſtris commendatum cupio, vt id beneuolè
cuſto-

Digitized by Google

cuſtodiatis. Oro autem, & obſecro charitatem veſtram, vt quem decet honorem, & obedientiam ducibus veſtris, tribunis, centurionibus, vnuſquiſque ſecundum ordinem & manipulum ſuum exhibeatis, & hoc veſtri muneris eſſe intelligatis. Quod ſi ex animo mandatis meis parueritis, confido in domino, nos intentatis eius in nominis periculiſque liberatum iri. Si ſecus quippiam euenerit, corona adamantina in cœlo nos manet, & memoria meritorum noſtrorum in orbe terrarum nunquam intermorietur.

CAPVT XV.

Fletus Imperatoris & militum, promiſſa item vtrorumq́. Vltimum vale inter milites. Imperator, & multi præterea in templo S. Sophiæ Euchariſtiam ſumunt. Veniam ab omnibus in palatio petit. Lamenta, & lacrymæ ibidem. Obit mœnia: cuſtodias perluſtrat. Strepitus extra vrbem, vnde oppugnationis initium; circa ſecundum galli cantum. Cur Ameras belli inexpertos, iuuenes, ac ſenes primam facere impreſſionem iuſſerit. Feruor pugnantium. Eodem tempore, & hora, terra mariq́ vrbs oppugnatur. Chriſtiani præualent. Hoſtes feſſi à ſuis reſpirare prohibentur. Audacia aſcendentium per præcedentium humeros. In aditu murorum atrox pugna. Theophili Palæologi, & Demetrij Catacuzeni virtus.

POSTQVAM perorauit, & cum lacrymis gemitibuſque Deo gratias egit, omnes vno velut ore, ipſi quoque collacrymantes, reſponderunt, ſe pro fide Chriſtiana, & patria ſua oppetituros. Tum Imperator actis gratiis ampliſsimis, plurima iiſdem congiaria ſpopondit; rurſumq́ue, quod reſtat, inquit, fratres & commilitones, parati eſtote in craſtinum mane. Gratia & virtute à Deo vobis impertita, & adiuuante S. Trinitate, in qua fiduciam omnem repoſuimus, efficiemus, vt hoſtes cum dedecore & malo hinc recedant. His dictis Romani miſeri corda leonum aſſumebant, veniamq́ue petebant & dabant mutuum, & cum lacrymis inuicem complexabantur, neque iam liberorum chariſsimorum, neq; coniugum, aut facultatum memores: ſed mortem tantummodo pro ſeruāda patria obeundam ante oculos habentes, vnuſquiſq; ad ſtationem ſuam reuertebantur, & in muris cuſtodias agebant diligenter. Imperator in auguſtiſsimū Sapientiæ Dei Verbi

a templum

templum ingreſſus,precibus ibidem & lacrymis effuſis,ſacroſancta, & immaculata myſteria percipit: idipſum complures eadem nocte faciunt. Poſtmodum in palatium veniens,& paulùm ibi moratus,ab omnibus veniam ſummiſsè petit. Quis complorationes illas & lamenta tunc audita per palatium fando explicet? Niſi quis ligneus eſſet, aut ſaxeus, non potuiſſet temperare à lacrymis. Conſcenſis equis egredimur è palatio,& obimus mœnia, vt ad vigiles excubias cuſtodes incitemus. Omnes illa nocte in muris ac turribus erant, & portæ vrbis, quibus exitus introitusque patebat, clauſæ tutiſsimè. Vbi in Callygarium ad primum galli cantum venimus, & ab equis deſcendentes, in turrim aſcendimus, audimus foris crebros colloqui,& magnos atque inconditos edere ſtrepitus. Aiunt cuſtodes,eos hoc totam iam noctem facere:trahebant ſiquidem ad foſſam inſtrumenta, quæcunque ad murorum oppugnationem præparauerant. Interim littora feruent maximè, hoſtium nauigia, & triremes, & pontes portui, muris, & littoribus admouentur. Circa ſecundum galli cantum, ſine ſigno aliquo (quod tamen aliis diebus ſolebant dare) oppugnationem impensè, & ſummo conatu ordiuntur. Statuerat autem Ameras, vt omnes rei bellicæ ignorantiores, & ſenes quidam, ac iuuenes conflictum auſpicarentur, quò nos aliquantulum fatigarent, & validiores, fortiores, belli experientiores maiore deinde audacia & promptius nos aggrederentur. Fiebat ita, præliumque & conflictus inſtar camini ſuccenſus ardebat. Ac noſtri cum virtute reſiſtebant, hoſteſque malè multabant, atque de muris præcipites deturbabant,& quaſdam machinas,vaſaque militaria eorum diffringebant:& cum vtrinque caderent,de Turcis tamen plures cadebant. Vbi lux diei ſtellas abſcondit, & ab oriente roſeum mane apparuit,totę copię,perinde vt funis ab vna parte ad alteram ductus vrbi incubuerunt, organis bellicis, vt tympanis, & tubis corneis, & aliis demum perſtrepentes, & lætiſonis vocibus frementes, atque in omnes heleboles ignem indentes,omneſque concorditer,vno tempore & hora,à terra marique irruentes,& pugnam laceſſentes. Quidam audaciores ſcalis ſtuppeis aſcendebant, & in eos qui pro turribus ſtabant, omne telorum genus adiiciebant. Pugnatum eſt acriter, horribiliterque horas duas, ac præualuerunt quodammodo Chriſtiani. Nam triremes quibus ſcalæ portabantur, cum ponte re infecta à muris maritimis repulſæ ſunt, & ſaxa ex vrbe iactata, Agarenorum plurimos obtriuerunt. Quique à terra propugnabant, ſimiliter, ac peius etiam hoſtes multabant: licebatque videre inſolitum
tum

Digitized by Google

tum ſpectaculum, ſolem ac cœlum velut obſcura nube inuolutum, & paratæ machinæ igne græco incendebantur, ſcalæque & aſcenſoria cum aſcenſoribus, molaribus deſuper iactis deuoluebantur, & heleboliſcis ſagittiſque repellebantur, & vbi confertos hoſtes videbant, eò heleboles dirigebant, multosq; feriebant & interficiebant. Hoſtes autem labore oppugnationis defeſsi ſtomachabantur adeo, vt nonnihil ad vires recreandas retrocedere poſtularent, Tzauchides autem, & rhabduchi aulæ *(genus apparitorum regiorum)* virgis ferreis, & ſcuticis eos vrgebant, ne hoſti terga oſtentarent. Quis voces illas, & clamores, penetrantes vſque ad ſidera, vulneratorumque vtrinque gemitus verbis conſequatur? Quidam de noſtris eos ſic affectos cum intuerentur, magnis vocibus acclamabant: cum iſta ſæpe conati ſitis, malè ſemper repulſi eſtis. Verùm ipſi virtutem ſuam ſumma vi volentes nolenteſq; oſtendere, rurſum in ſcalas euadunt. Alij audaces, robuſti, ac virili animo per aliorum humeros aſcendebant, & alij per illorum, vt in ſuprema murorum ſcanderent, ſi poſſent. Cum in his omnibus vehementer, magnaque vi niterentur, in ipſo aditu valida dimicatio committitur, & ſtrictis enſibus decertatur: & ex vtraque parte multi occiduntur. Inclinante iam acie noſtrâ, Theophilus Palæologus, & Demetrius Cantacuzenus, viri inprimis bellicoſi proſilientes, Agarenos vincunt, atque à muris & ſcalis præcipitio depulſos in fugam diſperſos compellunt: reliqui ad auxilium accurrunt.

CAPVT XVI.

Imperator milites ad pugnam confirmat. Iuſtinianus accepto vulnere turpiter à ſe deficit, & certamine excedit. Ad preces Imp. ſurdus Galatæ moritur. Chaſanis Ianitzari ſtrenuitas. Propugnaculo capto, Turcæ turmatim in muros euadunt. Imperatoris lachrymæ, & obſecratio ad Deum, & milites. Leoni comparatur, ſua manu fortiter dimicans. Franciſci Toledi, Theophili Palæologi, & Ioannis Dalmatæ virtus, & mors glorioſa. Apud portam S. Romani prima in vrbem irruptio.

VBi tum Imperator in equo, militum animos ad alacriter dimicandum his verbis exacuit. Commilitones, & fratres mei, per miſericordiam Dei vos rogo, ſtate viriliter. Nunc enim hoſtium copias viribus labaſcere, ſenſimque diſsi-

Digitized by Google

pari video, nec inſtructo, vt ſolebãt, agmine accedũt; ſperoq; in Deo, noſtram fore victoriam. De cætero, fratres, gaudete, quoniam corona pretioſiſsima vobis eſt repoſita, non corruptibilis, & terrena tantùm, ſed cœleſtis etiam. Deus pugnat pro nobis; timor impiorum exercitum inuaſit. Hæc dicẽte Imperatore, Ioannes Iuſtinianus dux ſagitta allapſa dexterum crus vulneratur. Qui non ita belli naturam doctùs, vt ſanguinem è corpore profluentẽ eſt intuitus, totus à priſtina virtute immutatus, & pauore ictus pedem retulit, ac in poſterum nihil operæ nauauit. Deſerto igitur loco cum ſilentio abiens, vulnerarium requirebat, generoſi pectoris, dexteritatis, ac fortitudinis, quam à principio oſtentaſſet, prorſus immemor. Nec verò iis qui aderant vllum verbum fecit; nec pro ſe vicarium reliquit, ne qua confuſio, & pernicies ſequeretur. Conuerſi milites, cum ducem nuſquam viderent: ſed eum fugiſſe audirent, magnopere conturbati ac tremefacti ſunt. Imperator caſu eodem veniens, milites confuſos animi, ac timoris plenos, vt oues lupis imminentibus offendit. Cognita porrò cauſſa, & ipſo Ioanne duce fugitiuo conſpecto, adequitans, ſic eum aggreditur. Mi frater, quid agis? repete locum tuum; modica eſt hæc plaga, redi, amabo; nunc enim maior neceſsitas ita flagitat. Vrbs in manibus tuis eſt, abs te ſeruanda eſt. Plura eo diſſerente, nihil reſpondit: Sed Galatam traiiciens, ibidem ex dolore animi propter contemptum, in quem inciderat, & amiſſam gloriam numerari inter viuos turpiter deſiit. Turcæ ex perturbatione tanta noſtrorum erexerunt animos. Sogambaſſa Ianitzaros, aliosque ad fortiter audendum verbis extimulat. Ac Ianitzarus quidam, nomine Chaſanes, Lopadio oriundus, gigantea corporis magnitudine prorumpit, caputque galea tectus, ſiniſtra parmam obiectans, dextera gladium educẽs, ad murum, vbi turbatum videbat, circiter triginta eius virtutis æmulis ſequentibus procedit. Noſtri ſtantes in muris iacula & ſagittas in eos mittunt, & grandia ſaxa deuoluunt, decemque & octo præcipites decidunt. Chaſanes autem non prius impetum aſcendendi dimiſit, quam in murum euaderet, noſtroſque loco pelleret. Poſtquam igitur auſo potitus eſt, alij inſuper complures aſcenſum tentarunt; quos noſtri propter paucitatem prohibere nequibant: cum hoſtium autem non pauci eſſent, in eos tamen qui aſcenderant irruentes, in muro confligebant, ac plurimos trucidabant. Chaſanes dum pugnat, in ſaxum impingens deorſum labitur. Conuerſi noſtri, eumque infra iacentem conſpicientes, vndecunq; telis impetunt: qui ſe in genua erigens, ſic manebat. Eius dextera

plaga-

plagarum multitudine elanguit, ipſeq; telis coopertus eſt: alij item multi aut interempti, aut vulnerati, & obligandorum vulnerum in caſtra deportati ſunt. Tandem hoſtes cateruatim muros tenuerunt, noſtroſq; diſsiparunt: qui relictis exterioribus, per portas ad interiores ſe recipientes, inter ſe conculcabant. His ita habentibus, intus & extra ſucclamatur, & quà portus erat, propugnaculũ capitur, arma vexillaq; militaria in turribus ſublimè figuntur, voces exultantiũ noſtros fugant, hoſtibus animos augent. Deniq; iterum iterumq; victoriam clamoribus ingeminantes, exultabundi, ac nullo timore omnes murum aſcẽdunt. Calamitoſus Imperator & dominus meus iſta videns, Deum profundentibus ſe lacrymis precatur, & milites vt infracto animo reſiſtant impellit. Verùm opis & auxilij nulla ſpes affulgebat. Imperator equo concitato accurrit, vbi impiorum multitudo aſcendebat, vt cum allophylis manum confereret, primoque impetu de muro eos præcipites agit: vt qui circum erant, & videbãt, rem inopinatam cernerẽt. Nam vt leo fremebat, & ſtrictum dextera gladium verſans, hoſtium complures orco demittebat, quorum ſanguis à manibus & pedibus eius fluminis inſtar decurrebat. Dominus autem Franciſcus Toledus, quem ſupra nominaui, Achillem ipſum ſuperabat, à dextris Imperatoris confligens, & inſtar aquilæ vnguibus, & ore hoſtes concidens. Similiter Theophilus Palæologus vt Imperatorem dimicantem, & vrbem in extremo poſitam diſcrimine animaduertit, flens exclamat; mori malo quã viuere: magnaque voce in medium globum irrumpens, partim hoſtes fugat, partim interficit. Quin etiam Ioannes Dalmata ibi præſens, generoſius quàm miles vllus manum cum hoſtibus conſerebat, vt præſentes & aſpicientes, virtutem & vires virorum maximè militarium, altera ac tertia impreſsione, & acerrima pugna impios in fugam vertentium, multoſque occidentium, & quoſdam de muris depellentium obſtupeſcerent. Cumque conſtanter ac fortiter pugnauiſſent, multa prius hoſtium ſtrage data, ipſi quoque oppetiuerunt. Ita inſuper milites alij minimè imbelles, eodem in loco, prope portam ſancti Romani in certamine ceciderunt, vbi helebolim illam Turcæ fecerant, & helepolim magnam ſtatuerant. Ac diruto muro, inde primum in vrbem irruperunt.

CAPVT XVII.

Cretenſium nautarum pro turribus propugnantium laus. Amera in eos beneficium. Duo fratres Itali commendantur. Eorum capta vrbe gemitus. Tempus capta Conſtantinopolis. Enumeratio calamitatum, quas à Turcis pertulit. Templi S. Sophiæ epitheta.

EGo hora illa à domino meo aberam, quòd eius iuſſu in aliam vrbis regionem ad eam luſtrandam diſceſſeram. Turcæ ingreſsi, Chriſtianos in vrbe heleboliſcis, telis, ſagittis, lapidibus inſequi, & potiri rerum omnium, præter turres, quæ dicebantur Baſilij, Leonis, & Alexij, in quibus vſque ad ſextam & ſeptimã diei horam è Creta nautæ mira conſtantia propugnabant, multoſq́; Turcarum interimebãt. Tot porrò phalangas, totamq́ue vrbem ſubactam cum cernerent, noluerunt ipſi etiam iugum accipere, præoptantes mori, quàm in ſeruitute viuere. Turca autem quidam ad Ameram de horum virtute nuntius approperat. Iubet eos ex pacto deſcendere, & cum nauibus, omniq́ue gaza ſua ſaluos ac liberos eſſe. Vix tamen etiam ita eis deſcenſum perſuaſit. Duo quoque germani fratres Itali, Paulus & Troilus in locis ſuis, vnà cum aliis multis animosè præliantes, repellebant hoſtes, & cum pugnantium, tum defenſantium cædes edebantur. Reſpiciens autem Paulus, hoſteſq́ue intra vrbem conſpicatus, ad fratrem conuerſus, ô ſol horreſce, inquit, ô tellus ingemiſce; ciuitas capta eſt: iam nõ tali auxilio, nec defenſoribus iſtis tempus eget: de noſtra ipſorum ſalute, ſi qua ſpes eſt, ſolliciti ſimus. Atque ita Turcæ vniuerſam vrbem in ditionem ac poteſtatem redegerunt die tertio hebdomadis *(die Martis)* hora ab initio diei tertia & ſeſqui, anno mundi *6961*. Domini 1453. viceſimo nono menſis Maij. Qui irruerant, diripiebant, obuios capiebant, reſiſtentes mactabant, & in quibuſdam locis præ cadauerum obiacentium multitudine ſtratura viarum non apparebat. Vidiſſes ſpectaculum nouum, lamenta multa & varia, captiuos trahi innumeros, nobiles item ac primarias fœminas, & virgines, & Deo conſecratas, quanquam eiulantes, capillis ab eccleſiis auelli raptariq́ue crudeliter, Clamores item & ploratus puerorum, ſacerdotes, & ædes ſanctas dicataſq́ue diſpoliari: & quod vel auditu eſt horrendum, vidiſſes ſacroſanctum ſanguinem, & corpus Chriſti in terram effundi ac proiici, & honoranda vaſa diripi, & partim confringi, par-

Digitized by Google

gi, partim integra in ſinum abſcondi. Perinde de ornamentis faciebant, & imagines auro argentoque, nec non margaritis decoratas, pedibus conculcabant. De ornatu item, lectulis & menſis inſerebant, ſericiſque, & auro contextis veſtibus ſacris equos conſternebant. Alij pro tapetibus cum cibum caperent ſibi eas ſubiiciebant, pretioſos ſanctorum cimeliorum lapides rapiebant, diuorumque ſacras reliquias pedibus proterebant. Alia item quam plurima ſceleratiſsima, & lacrymis proſequenda præcurſores illi Antichriſti deſignabant. O plena ſapientiæ Chriſte rex, & ininterpretabilia, atque inſcrutabilia iudicia tua. Erat inſuper videre longè ampliſsimum illud, ac diuiniſsimum Dei Sapientiæ templum, cœlum terreſtre, thronum gloriæ Dei, Cherubicum vehiculum, & alterum firmamentum, facturam manuum Dei, ſpectaculum & opus eximiũ, totius mundi exultationem, illud elegãs templum, & elegantib. elegãtius, intra cuius adyta, & ſuper ſacras menſas edebãt, & potabant, & inceſtas libidines ſuas cum virginibus, & pueris explebant. Quis te non lugeat templum ſanctiſsimum? Vbique calamitas, & dolebat omne caput. In domibus lamenta & lacrymæ, in triuiis planctus, virorum gemitus, fœminarum vlulatus, raptationes, captiuitates, diſtractiones. Genere illuſtres ad contemptum redigebantur, impij diteſcebant, plateæ & anguli vbique malis omnibus redundabant. Nullus remanebat locus, quem non ſcrutarentur, & excuterent. O Chriſte rex, qualis tunc tribulatio, & anguſtiæ? Omnia domicilia, & loca Chriſtianorum perquirebant & perfodebant impij, vt pecuniam abditam inuenirent: plurimiſque theſauris, & veteribus ac nouis, iiſque pretioſiſsimis rebus implebantur.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XVIII.

Ameras ſeriò de vita Imp. inquirit. Cadauer repertum honeſtiſsimè ſepeliendum curat. Aetas eius. Notaram ſimulatorem, & mendacem quomodo deluſerit, & cum filiis duobus capite punierit, vt item alios viros nobiles. Veneti quidam pecunia numerata, ac promiſſa necem effugiunt. Galatæi multi trucidantur: contra fidem datam fiunt tributarij: Halimbaſſa propter conſilium de Conſtantinopoli non oppugnanda necatur.

CAPTA igitur vrbe, Ameras ingreſſus, ſtudioſiſsimè ſuper Imperatore quæſiuit: nihil enim ei prius erat, quam viueretne, an interiiſſet cognoſcere. Quidam adeuntes aiebant fugiſſe; alij, in vrbe latitare: alij, in pugna oppetiiſſe. Volens autem exploratè quod res eſſet diſcere, miſit vbi Chriſtianorum impiorumque cadauera aceruatim & promiſcuè iacebant. Abluebant porrò capita occiſorum plurima, ſi fortè & Imperatoris noſcitarent: nec poterant: niſi quod corpus exanime inuenerunt, idque ex imperatoriis calceamentis agnouerunt, in quibus (vt Imperatoribus conſuetum erat) aquilæ aureæ depictæ viſebantur. Huius rei certior factus Ameras, ſummoperè gauiſus, & mirè exhilaratus eſt, deditque negotium his qui ſuperfuerant Chriſtianis, vt corpus eius cum honore Imperatoribus conuenienter ſepelirent. Heu heu mihi quoque, quem in hæc tempora diuina prouidentia reſeruauit. Vixit venerandus hic, & placidiſsimus Imperator, annos omnino vndequinquaginta, menſes tres, dies viginti. Ameras victoria tanta tumefactus, crudelem ſe, & immanem præbuit. Ad eum enim accedens Lucas Notaras Magnus Dux, adorauit, theſaurumque opulentum, quem abſconditum habuerat, eidem obtulit, gemmas nimirum, vniones, & alia item cimelia regalia. Quibus viſis Ameras ipſe, quique illi à conſiliis erant admirati ſunt. Tum Notaras, hæc omnia ſeruaui maieſtati tuæ: & ecce ea nunc tibi pro munere dedo, quæſoque magnoperè, famuli tui preces ne aſpernere. Confidebat enim, per hæc ſe cum tota domo ſua libertatem conſecuturum. Tum Ameras, hem ſemicanis, homo inhumane, fraudum ſutor, veterator. Cum tantum theſaurum poſsideres, cur Imperatori domino tuo, & huic vrbi patriæ tuæ non ſuccurrebas? Nunc cum huiuſmodi nequitiis, & calliditatibus, quibus deditus fuiſti à pueritia,

pueritia, me quoq; ſupplantare, & quod tibi debetur, malum ſtudes effugere. Dic mihi, impie, haſce diuitias tuas, & vrbem hãc quiſnam gratuitò in manus meas tradidit? Subiecit Notaras, Deus. Tum Ameras. Quoniam igitur Deus hæc mihi donauit, & te, & omnes in manus meas dedidit, quid tu ais improbe, & nugator? Cur non iſta ad me miſiſti, priuſquam bello vos peterem? ita tibi gratias, & remunerationem deberem. Nunc non tu iſta mihi largiris, ſed Deus, vt dixiſti: ſtatimque lictoribus mandauit, vti eum in carcerem compingerent, & tutò cuſtodirent. Die altera rurſus eum ad tribunal ſiſti iuſsit, & his verbis compellauit. Quandoquidem ditiſsimo iſtoc theſauro tuo quem habebas, Imperatori ac patriæ tuæ commodare noluiſti; & quia eidem Imperatori auctor & ſuaſor non fuiſti, cum ei conditionem proponerem, vt vrbem pacificè mihi dederet, aliumq; locum cum beneuolentia & amicitia à me datum acciperet, ne tantæ inter nos cædes factitarentur; hîc Notaras interpellans, non ſe, ſed Venetos & Galatæos culpam ſuſtinere affirmauit, qui contra Imperatori ſuaſerint, claſſemque ei ſubſidiariam miſſuros receperint. Et Ameras, mendaciorum doctus es artifex: at nunc non eſt tempus vtilitatis tuæ cauſſa mẽtiendi, nihil enim tibi proderit: præcepitq; vt ſequenti die in Xerolopho, inſpectante ipſo, duo filij eius capite plecterentur, ſuper quibus Imperatorem orauerat, vti alterum Contoſtauli, alterum Magni Logothetæ dignitate exornaret; deinde & ipſi ceruices præciderentur, quod factum eſt. Atque hunc finem res Lucæ Notaræ inuenerunt. Poſtea multos nobiles ac illuſtres interimi iuſsit. Ex Venetis Angarum, & filium eius. Aſtanden Cataloniæ, & duos item filios eius. Præterea Contarenum, alioſque de nobilitate Veneta è medio tollere voluit, qui pecunia partim ipſi perſoluta, partim Sogambaſſæ promiſſa, vitam impetrarunt. Miſit nihilominus Galatam, multoſque ibidem comprehenſos trucidauit. Quæcunq; etiam Galatæis pollicitus fuerat, ad nihilum reciderunt: ipſos enim quoque ſtipendiarios ſibi fecit. Halimbaſſam in turrim incluſit, & paucis poſt diebus vita priuauit, ob cauſſam ſuprà à nobis expoſitam: quod videlicet ab vrbe obſidenda illum dehortaretur, ne Chriſtiani Principes in occidente coniunctis viribus tota Europa eum expellerent, & quæ ibidem diximus. Eius mors vniuerſo exercitui multò luctuoſiſsima accidit, quòd diligeretur ab omnibus, & præclaras ſemper in conſultationibus ſententias dicere conſueuiſſet.

***

b CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XIX.

Annorum numerus à Conſtantino Magno ad Heraclium, ſub quo Mahometus extitit. Turcarum tria nomina. Tempus ab Heraclio ad Conſtantinum Paleologum. Quamdiu is, & quamdiu Palæologi imperauerint, & quamdiu imperij Romani domicilium Conſtantinopoli fuerit. Amera capta vrbe triumphus. Chriſtianis bene cupit. Patriarcha nouus eligitur. Imperatores quid nouo Patriarchæ, & qua cærimonia donare ſoliti. Eam ex parte ſeruat Ameras, & Patriarcham tractat humaniter, ac honorificè. Synodus in Trullo. Cur Mahometes tantam in Chriſtianos humanitatem finxeritnias. Colo Conſtantinopolim deducit. Prærogatiuas & immunitates Patriarchæ impertit.

AB Auguſto vſque ad ter beatum, venerandum, memoriæ immortalis Flauium Conſtantinum, qui à vetere Roma imperij ſedem Conſtantinopolim (olim Byzantium dictam) tranſtulit, quam ipſe reſtaurauit & dilatauit, & nouam Romam indigitauit, anni interceſſerunt trecenti triginta duo. A Flauio Conſtantino Chloro vſque ad Heraclium Magnum anni * quibus temporibus vixit ter execrandus, & Pſeudopropheta Mahomet, ex poſteritate Iſmaëlis, ex tribu Cedar primogeniti Iſmaëlis, cuius deteſtabilem ſectam ſequuntur Turcæ, qui tripliciter nominantur, Saraceni, Iſmaëlitæ, & Agareni. Saraceni quidem, quoniam Sara, Agar & Iſmaëlem hæreditate caſſos dimiſit. Iſmaëlitæ, quoniam ab Iſmaële deſcendunt. Agareni propter Agar primæuam matrē ipſorum. Ab Heraclio Magno, & Pſeudopropheta Mahometo vſq; ad imperium Conſtantini Palæologi, qui de genere Palæologorum octauus imperauit, & imperauit annos quatuor, & menſes totidem, anni numerantur 848. Imperarunt autem Palæologi in hac regina vrbium annis centum nonaginta quatuor, mēſes decem, dies quatuor. Et quemadmodum ſub Flauio Conſtantino cœptum, ſic ſub Conſtanrino Palæologo finitum eſt imperium Conſtantinopolis. In hac porrò infœliciſsima vrbe viguit Romanorum imperium annis mille centum quadraginta tres, menſes * dies * Ameras die tertio à capta vrbe triumphum duxit, & gaudium ingēs publicumq; ob victoriam agitauit, iubens prodire omnes minores iuxta ac maiores, qui ſe occuluerant, & eſſe liberos, nec à quoquam vexari.

Digitized by Google

vexari. Similiter quotquot timore adacti ex vrbe profugiſſent, vt ſuprà retulimus, eorum vnumquemque redire domum ſuam, & viuere ſingulos iuxta rationem religionis ſuæ, ſicut antea. Præterea iuſſit, vt Patriarchã pro conſuetudine & more ſuo crearent; vetus enim morti conceſſerat. Tum Epiſcopi qui fortè aderant, paucíq; de clero, & laici ſapientiſsimum, & doctiſsimum Georgium Scholarium, etiamnum laicum elegerunt, quem & Gennadium mutato nomine nuncuparunt. Erat autem munus & conſuetudo Chriſtianorum Imperatorum, vt electo Patriarchæ pedum ſeu virgam paſtoralem auream, lapillis & margaritis diſtinctam, & electum equum de regio ſtabulo, ſella & phaleris regificè & ſumptuosè ornatum, albo & aureo ſtratorio tectum donarent. Et Patriarcha illi inſidens, è palatio, toto procerum collegio ſtipãte, cum fauſtis acclamationibus in patriarchium reuertebatur, atque ab Epiſcopis pro lege & more conſecrabatur. Hoc modò è manibus Imperatoris futurus Patriarcha pedum accipiebat, ſedente eo ſuper ſolio regio, & tota procerũ corona nudatis capitibus circumſtante. Magnus Protopapas palatij benedictionem pronuntiabat, deinde paruam.* Et Magnus Domeſticus pſallebat illud, *vbi enim regis præſentia*, & quæ ſequuntur. Deinde, *Gloria, &c.* Et Lampadarius ex altero choro. *Et nunc & ſemper, &c.* Item, *Rex cœlorum*, & cætera. Finito autẽ tropario, Imperator ſurgens, habet in manu dextera pedum. Accedit autem candidatus, cuius vnum latus Cæſar, alterum Heracleæ Metropolita tegit. Corpus tertiùm omnibus inclinat. Deinde ad Imperatorem accedit, & conſueta adoratione illum proſequitur, Imperator paulùm attollens pedum, ait: SANCTA TRINITAS QVÆ MIHI IMPERIVM DONAVIT, TE IN PATRIARCHAM NOVAE ROMAE DELIGIT. Atq; ita de manibus Imperatoris Patriarcha poteſtatem ſumebat, eíque gratias agebat. Deinde chori pſallebãt, AD MVLTOS ANNOS DOMINE, idque tertiò, & illud, ἀπόλυσις, hoc eſt ilicet. Secundùm hæc Patriarcha cum lampadibus ad diababula, ſiue atrium deſcendebat, paratumque inueniens equum, aſcendebat. Aleterius, vt Imperator vrbis, Imperatorumque Chriſtianorum imitator, idem facere cupiens, Patriarcham futurum, vti ſecum conſideret ad colloquendum, & vnà epularetur, accerſiuit. Veniente magno cum honore excepit, longumque cum eo ſermonem habuit, & infinita ſe ei daturum ſpopondit. Vbi tempus fuit è palatio exeundi, ſurgens Ameras, pretioſumq; illi pedum porrigens, hortatur accipere, ac volente nolente Patriarcha, eum ad extremum vſque palatij deducit, & in equum eo

Digitized by Google

modo quo diximus ornatum aſcendere iubet. Mandat inſuper omnibus aulæ ſuæ nobilibus, vti ipſum comitêtur. Ita hi præcedentes, illi ponè ſequentes ad veneranda Apoſtolorum ſepta eum deducũt: quod templum Ameras in Patriarchium donauerat. Pulcherrimum autem diuinumque Dei Sapientiæ templum, illud latè decantatum templum, terreſtre cœlum, & rem inauditam, Aleterius ſibi oratorium, ſeu Meſchitam fecit. Aedes verò in Blachernis, opus admirabile incendio perierat. Deinde cum animaduerteret Patriarcha, ibidem de infœlicibus Chriſtianis nullum remanſiſſe, timeretque, ne quid propter ſolitudinem mali ſibi obueniret, quod die quodam Agarenus in veſtibulo fani illius repertus eſſet mortuus, habitandi locum ad beatiſsimæ Deiparæ, à paucis quibuſdam Chriſtianis habitatum petiuit, & obtinuit. Monachas porrò eodem loci incolentes, ad ſanctiſsimi Prophetæ & Præcurſoris monaſteriũ in Trullo recedere voluit, vbi imperãte Iuſtiniano *ῥινοτμήτου (id eſt, naſo reſecto)* ſancta Synodus quiniſexta celebrata eſt. Illa quippe ætate hoc palatium illuſtriſsimũ, iuxta ſanctiſsimæ Virginis ædem, verſus Boream erat. Hic ergo ſceleratiſsimus, Chriſtianorùmque mala peſtis, & verſipellis, ac vulpes hæc fecit: non quod benedictionem inde ſibi quæreret, aut alioqui natura tam miti eſſet: ſed vt Chriſtiani eius promiſſis auditis, in vrbem confluerent, eamque incolerent, quæ ob quotidianas direptiones (& præſertim dum caperetur) deſerta euaſerat. Et ita factum, congregatique ſunt Chriſtiani nonnulli. Paullò pòſt etiam colonias, quas Turcæ ſua lingua Surgunides nominant, è Capha, Trapezunte, Synopio, Aſprocaſtro eò deduxit. Sic eam ciuibus denuò impleuit. Dedit etiam litteras Patriarchæ cum ſubſcriptione auctoritatis regiæ, quibus illi à vexationibus cauit, rebellari vetuit, & quidquam tributi nomine ab eo exigi, vim à quoquam aduerſario & inimico afferri interdixit, & vt à vectigalibus, & publicis contributionibus ipſe, omneſque ſucceſſores, ſubiectique Epiſcopi in perpetuum vacarent, mandauit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPUT XX.

Protoueſtiarius, vxor & liberi capti, venditique. Liberos Ameras ab Hippocomo emit. Amera ad Principem Seruiæ de pace inter Hungaros & ipſum Ameram conciliandà legatio. Connubium filiæ Ducis Veneti cum Conſtantino à nobilitate Conſtantinopolitana quare contemptum. Cur à Venetis auxilium negatum. Cardinalis Ruſſiæ patriarchatum recuſat. Quæ pro patria tuenda fecerit Imp & à quibus ei fides ſeruata non ſit. De diuina prouidentia locus. Cometæ viſi augurium. Noctibus ſerenis fulgura. Terræmotus, æſtus ingentes.

EGo quoque in poteſtatem veni, omneſque difficultates ſeruitutis expertus miſer, poſtremò venditus, primo Septembris, anni *6962*. Chriſti 1453. atque in Peloponneſum Spartam ſoſpes ſum perductus. Capta item vxor mea, & liberi, à Turcis quibuſdam ſenibus, & bonis viris, venditique primario Ameræ Hippocomo, ſeu ſtabuli Præfecto, quem illi ſua lingua Merochurum dicunt, qui præterea mulieres alias ſummo loco natas, eaſque non paucas mercatus eſt, & iis diuendundis magnum quæſtum fecit. Cum autem forma, & compoſiti mores liberorum meorum *(filiæ & filij)* latere minimè poſſent, audito de iis, Ameras grandi pecunia numerata, ab Hippocomo, de quo dixi, eos abduxit. Remanſit infelix eorum mater ſola, cum vna & ſola nutrice ſua: nam & aliæ concaptiuæ diuerſis venierunt. Si quæras, quid egerit Imp. tempore quod obſidionem anteceſsit, dicam. Cum ſe Ameras ad obſidionem pararet, etiam externi Principes Chriſtiani ad auxilium apportandum ſeſe inſtruebant. Quanquam nec remotiores, nec viciniores quidquam re ipſa contulerunt, vt notum eſt omnibus. Immò verò ad Principem Seruiæ Georgium Ameras Legatum miſit, vt is ſe pacificatorem inter ipſum, & Hungaros interponeret. Cum Legato autem quidam Chriſtianus litteratus erat, additus à Turcis cônſiliariis, qui Deſpotæ ſuaderet, vti amicitiam conciliare ne differret. Pace enim cum Hungaris compoſita, Ameras Conſtantinopolim ſtatim erat inuaſurus. Miſero conſulere nobis cordi non fuit: neſciebat enim, capite à corpore ablato, membra emori. Tum quoque Venetiis celebri ſuper hoc Patrum conuentu acto, ſurgens in medium Dux Franciſcus Fuſcarus dixit. Non ex ignorantia ruditateque Ioannem Imperatorem ipſorum amicitiam, & fœdus,

& communionem religionis expetiiſſe: ſuo enim aliorumque qui ipſum vidiſſent, & cum eo collocuti eſſent, iudicio, prudentiorem in Italia hominem non eſſe viſum: ſed nequitiam & inuidiam ei obfuiſſe: neſcit enim inuidia vtilitatis rationem ducere. Cauſſa huius erat Aloyſius Diedus. Is aliquando egit, vt beatę memorię Conſtantinus, tunc Peloponneſi Deſpota, huius Ducis filiam magna cum dote vxorem caperet. Qui non alia de cauſſa, niſi vt eius principatus cum Venetis concordiæ cauſſa iungeretur & vnum fieret, hanc affinitatem admiſit, nobis & aliis pluribus id approbantibus, & propemodum cogentibus. Vt autem renuntiatus eſt Imperator, & in vrbem venit, nouum fuit, ac inſolitum ciuitatis illuſtribus viris fœminiſq; pro domina, & hera ſua pati filiam Veneti, & generos Veneti, alioſq; eiuſdem affines & filios eſſe congeneros Imperatoris & fratres Imperatricis: honorati quidem fortaſſe Ducis: ſed is honor temporaneus erat. Rurſum poſtquam Imperator creatus eſt Conſtantinus, Dux idem de connubio rogans, nihil impetrauit. De cætero factus eſt inimicus, multaque cum dixiſſent Aloyſius Lauredanus, & Antonius Diedus, & alij multi, demonſtraſſentque, ſi vrbs caperetur, maxima detrimenta etiam ipſorum rebus euentura, non poterant Duci perſuadere, vt Imperatori ſuccurreret: quin etiam Eccleſiam Romanam huius rei ſollicitudo angebat. Et cum verſaretur Byzantij Cardinalis Ruſsiæ, & ego cum venerando, & beatæ memoriæ domino meo Imperatore, de eo in Patriarcham Conſtantinopolitanum aſciſcendo agerem, tum enim Papam illius temporis eius auctoritate ad ſubſidium mittendum commoueri poſſe, multa diſputatione, ſermonibus, & conſultationibus habitis, idem Cardinalis domino meo vnum ex duobus omnino futurum oſtendit. Sibi namque Patriarchæ creato neceſſe fore omnes obedire: aut diſsidia diſſenſioneſque inter ipſum, & rebelles exiſtere. Interea ſi nobis foris bellum inferretur, & haberemus etiam bellum intus, quantum eſſet hoc mali? Memoriam autem Papæ in ſacris hac neceſsitate noſtra, propter ſpem auxilij fieri placuit. Et quotquot hoc facerent, in S. Sophia facerent: qui omitterent, extra culpam, & in pace eſſent. Et duodecimo Decembris, præterlapſis ſex menſibus, cùm tot verba eſſent facta de auxilio, quot fecit Sultanus Cayri, ſiue Aegypti: & à Seruia poſſet non modica pecuniæ vis occultè multis modis, militeſq; ſimiliter alio modo ſubmitti, non fruitus eſt his Imp. nec vidit quiſquam vel vnum obolũ. Contrà pecuniam multam, & milites ad Ameram, vrbem obſidentem miſerunt, & triumpharunt gaudio Turcæ, obiectantes,

Digitized by Google

ſtantes, etiam Seruios nobis aduerſari. Quis Chriſtianorum principum, aut Iberorum vel vnum teruntium, vel militem ad vrbis auxilium ſeu aperte, ſeu clam miſit? Hungari Legatos ad Ameram miſerunt. Summa legationis fuit, placere ſibi, vti cum Imperatore pacem & amicitiam iniret. Feciſſe & ipſos pacem cum illo. Sed quia non ſeruarentur pacta mutua, ſe quoque pacem factam ratam amplius non habere. Cumque veniſſent Legati dum vrbs oppugnaretur, qua hebdomade erat impreſsio facienda, Ameras & totum concilium eius, ſermonibus blandis eos morantes, reſponſum diutius extrahebant, nec id ſine dolo: dum viderent nempe, quorſum res ſpectaret. Nam ſi vrbem occuparent, dicturi erant: ſe illam occupaſſe, ipſi proinde abirent, & agerent, quod liberet, ſecumque aut pacem, aut bellum haberent: quod & factum eſt, & ita reſponſum legatis. Si eam non occuparent, dicere ſtatuerant, propter pacem inter ſe & ipſos bellum eſſe ſedatum, & ſecundùm conuenta obſidionem ſoluiſſe. Rumor tamen erat, Ameram cogitare ac dicere, ſi vrbem nunc non occuparet, mox pacem facturum, quam in omni vita ſeruaret. Beatæ autem memoriæ Conſtantinus Imperator, quid pro defenſione vrbis, & imperij, aut (vt verius dicam) pro ſalute ſua palàm & occulte non eſt molitus? Conſtat enim, ſi voluiſſet, facilè fugere potuiſſe. Verùm noluit: ſed pugnauit vt *bonus paſtor, qui ponit animam ſuam pro ouibus ſuis*, vt etiam poſuit. Et quis alius talia, & cætera facta præter Ioannem Cantacuzenum, & me nouerat? quando ſcilicet Iancus ex Hungaria Selybriam, aut Meſembriam ab eo petiuit, & fore ſe in poteſtate illius, magnumque illic præſidium habiturum, & tempore belli cum Turcis, eorum hoſtem, & ciuitati auxilio futurum ſpopondit. Bello conflato Meſembria, vt petiuerat, cum bulla aurea per me conſcripta illi data eſt, quam gener Theodoſij Cyprij, Michaelis filius ad ipſum deportauit. Cui nota regis Catelanorum petitio, qui ſibi Lemnum donari rogabat, & Turcas mari ſemper oppugnaturum, neceſſariiſque temporibus vrbi ſuccurſurum recipiebat? Quis nôrat, quam grandem pecuniam, & quæ promiſſa dederit Imp. miſeritq; in Chium per Galatam, vt mitterent militem, nec miſerunt? Ieiunauit per ſe, & ſacerdotes, diſtributa in eos pecunia: immò pauperibus ſeruiuit; Deo plurima vouit, vt Chriſtianos à ſeruitute impiorum liberaret. Veruntamen hæc omnia partim ſpreuit Deus, neſcio ob quæ peccata: partim ignorarunt homines, & quiſque pro libidine ſua loquebatur. Ego autem exiſtimo hæc fuiſſe reuera iudicia Dei iam pridem iuſtificata & rata, vt reſpub. Romanorum ad extremas

tremas miſerias deuolueretur. Ideo arcanas prouidentiæ rationes boni conſulere conducit. Aeſtate anni *6962.* Chriſti 1450. cometes ſupra horizontem quotquot veſperis, ſtatim poſt occaſum ſolis, in rhompheæ ſimilitudinem apparere cœpit. Qui plenum lunæ orbem ſubiens, eclipſin efficiebat, iuxta ordinem, & motum ſolitum in orbem luminum cœleſtium. Quidam cometam hunc gladij ſpeciem exprimere, & ab occidente in orientem moueri, ac lunæ appropinquare, defectioniſque illius tenebras videntes, ita rem interpretati ſunt, conſpiratione facta, Principes Chriſtianos ab occidente aduerſum Turcas venturos, eoſq; debellaturos. Turcæ quoq; eo portento in timorem non leuem inciderunt. Quin etiam noctibus illis luna illuſtribus, vſque ad ſecundam vigiliam quotidie exiſtebant fulgura, & tonitrua. Mane autem terra tremebat mediocriter, idque diebus decem & octo, quibus cœlum feruebat immodicè.

CAPVT XXI.

Motus Albanitarum in dominos, quibus Turachanis filius ſuppetias venit, fratréque captiuo in munus accepto abit. Filium Protoueſtiarij muliebria perpeti nolentem Ameras interficit. Protoueſtiarius fit domeſticus Thomæ Deſpotæ. Iter eius in Seruiam impeditur. Alia itinera. Vxorem pecunia redimit. Turachanes Albanitas Principibus legitimis ſubiicit. Filius Thomæ naſcitur. Protoueſtiarij filia captiua perit. Proſpera eius ad Venetos Legatio. Ameras à Ianco & aliis pellitur.

EODEM autumno, anni *6962.* Chriſti 1454. Peloponneſij Albanitæ aduerſus Deſpotas & dominos ſuos penitus inſurrexerunt, & Manuelem Cantacuzenum Deſpotam creauerunt. Qua de re, vnde & cur cœpta ſit, non habeo dicere. Menſe Decembri, cum rurſus Ameræ Turachanis filius cum copiis ad Deſpotas adiuuandos, quod rogauerant, adueniſſet, paulùm afflictis Albanitis, & fratre ſuo captiuo in præmium adepto, reuerſus eſt. Quo menſe ſceleſtiſsimus, & immaniſsimus Ameras chariſsimum mihi filium Ioannem ſua manu iugulauit. Volebat enim eo iam tum annum agente decimum quartum, & menſem octauum (ſed qui prudentia annos præueniret) nefariè ac turpiter abuti. Me miſerum, & infœlicem patrem. Eodem menſe ego quoque Leontarim diſceſsi, & Deſpotam Thomam Porphyrogenitum venerabundus

dus

Digitized by Google

dus ſalutaui: qui me in domeſticos cooptauit, & Certezam oppidulum diplomate cum bulla aurea mihi donauit,atq; ad Deſpotas Seruiæ,conſocerum, & generum multis,neceſſariis, & vtilibus de cauſſis, vere eiuſdem anni me deſtinauit. Comparatus ad iter veni Methonen, vt naui inde Epidaurum in Illyriam, & inde in Seruiam deueherer: ſed iter meum concitatus in Peloponneſo tumultus impediuit.Nam è cuſtodia Chlomutzæ frater vxoris Thomæ,Centerionis Principis filius effugerat.Hoc tēpore per Dalmatiam Ameras in Seruiam venit,& Homobrydon recepit:& ego per mare Patras contendi,indeque per Boſtitzam in Aetoliam tranſiui.Ac 1. Septembris anni *6963*.Chriſti 1455.Aenum perueni,vt ad tempus illic laterem,donec Ameras per Sophiæ regiunculam Adrianopolim repeteret,quò & ego veniens, domeſticos meos captiuos pecunia redimerem. Adrianopolim vt venit, affui & ego, & à primario Hippocomo Ameræ,cui vocabulum Prætzeles,coniugem meam, & cum illa Chryſoberginam nutricem eius emi,& Februario menſe Patras cum iiſdem reuerti,multa eo itinere paſſus incommoda,magnoque ſumptu tolerato. Quo tempore autem Adrianopoli verſabar, menſe Octobri, Turachanes cum filiis & frequenti exercitu Deſpotis auxilium apportauit, & rebelles aliquando Albanitas, penitus illis ſubiugauit, ac Pſeudodeſpotam Manuelem poteſtate expulit. Eodem anno, & die ſecundo Ianuarij,natus eſt Thomę Deſpotę filius Manuel Palæologus. Menſe Septembri anni *6964*. Chriſti *1456*. mortua eſt ex peſtilentiæ morbo Thamar bona filia mea, captiua in Saraio ſiue palatio Ameræ,annos nata quatuordecim,& menſes quinque:quam aliquando iuſſu venerandi Imperatoris domini mei Conſtantini, hæredi ac Toparchę Aeni,Ithomes,locorumque adiacentium deſponderam, ſicuti libro præcedente à me explicatum eſt. Et ego infœlix eius mortem diu ignoraui.Heu heu me parentem calamitoſum.Die 15. Octobris ad Venetorum magiſtratus legationem occœpi, Duce adhuc eodem Franciſco Fuſcaro: qui pecuniis, honore & literis cumulatum me dimiſerunt. Sexto Aprilis Patras reueni, ac ſolius Dei ope maris periculum in quod hoc itinere incurrebamus, euaſimus. Iunio menſe Ameras vrbem Athenas ſuam fecit. Iulio in Albaniam mouit, maioremque illius partem ſub ditionem compulit. Sed poſtea à Ianco,& Capiſtrano,aliiſque viris præcellentiſsimis,qui ſubſidio venerant, victus receſsit, & bonus ille Beglerbegus (Turachanes) in viuis numerari deſiit.

CAPVT XXII.

Mortes Principum. Ameriſſa quare ad Ameram confugerit, qui ſubdere ſibi Seruiam conatur. Loca ab eo vaſtata & occupata. Corinthus ei traditur. Plura oppida à Thoma Amera deduntur. Demetrij filiam vxorem petit. Thomas ad bellum Demetrio faciendum ſollicitatur. Quæ oppida illius inuaſerit. Diſcordia fraterna molitorum reprehenſio.

ANNO 6965. Chriſti 1457. exercitus Hungarici dux & moderator Iaucus vita exceſsit, Capiſtranus quoque, prætereа Seruiæ princeps Georgius Bulcus. Secundo Maij regina, vxor eius naturæ debitum perſoluit: quo fermè die & hora ſe ad Ameram contulit filia ipſius Ameriſſa, cum primo fratre ſuo cæco, & auunculo Thoma Cantacuzeno ſublatis ſecum omnibus facultatibus, ſiue rebus mobilibus: ſiquidem vitæ ſuæ propter auunculũ, & vxorem eius metuebant. Anno 6968. Chriſti 1458. menſe Nouembri diem ſupremum vidit ipſe quoque Lazarus, & Ameras Mahometem Beglerbegum ſuum miſit, vt ſi fieri poſſet, Torobum, totamque Seruiam occuparet, aliumque pro ipſis vxori & liberis eius, Lazari, inquam, locum daret: quod non proceſsit, ſed tantummodo Periſterin proditione obtinuit. Quodam tempore autem & Toſmontorobum, & locum alium, reginæq; caſtra quædam dedit, quę Ameras in Boſna poſsidebat. Eodem anno 5. Maij Ameras in Peloponneſum veniens, Corinthum exercitu circundedit atque obſedit: loca vicina partim cepit, partim vaſtauit & incendit omnino: pręſertim Acobã, Aëtum, & Pentachiria, indeq; recedens, Mochlium incurſauit, quod illi tunc Præfectus eius, bonus ſcilicet Demetrius Aſanes, pacificè dedit. Iulio menſe inde reuerſus Ameras, Corinthum eſt aggreſſus, & à ducibus citra recuſationem accepit, Matthæo Aſane, inquam, fratre vxoris Demetrij Deſpotæ, & filio Pauli Aſanis, qui fuit vetus & nouum malum, & Nicephoro Lucane, ſexto die Auguſti, quorum vnus Præfectum eius agebat, quem vtinam ne egiſſet. Aſanes verò dedita opera, & feſtinatò ad eã diligentius tuendã miſſus fuerat, qui tamen ſine mora eam tradidit. Neſciebant porrò ſe Corinthum tradere. Nam ſi rem æſtimes, quod caput in corpore, hoc erat in Peloponneſo Corinthus. Deinde & pacis conditiones dicto ſacramento fecerunt, vt Thomas Deſpota Patra, & finitimis cederet: prætereа Calabryta, & omnino his, quę beatę memoriæ Imper. Conſtantinus in Peloponneſo habebat. Quæ vt audiuit Thomas, Manti-

Digitized by Google

Mantineæ viuens, cum tota domo locum iuxta Tripiſbuna petiuit, vbi & frater eius erat, & nominati à me illi Præfecti, qui res tam laudabiles, ſi diuis placet, geſſerant. Ac ſine deliberatione, aut contradictione, ſine dilatione vlla miſit Thomas magnũ ſuum Primicerium Chazarum, omniaque dicta oppida Ameræ, vt olera horti donauit. Eodem propemodum die poſtquam Ameras Peloponneſo excedere certa de cauſſa compulſus fuit, filium Turachanis Anaren, ad ea pro ſe occupanda reliquit, ipſe inde abiit. Menſe Octobri *6967*. Chriſti *1459*. Ameras Demetrij Deſpotæ filiam pro vxore per Legatum popoſcit: quam ille ex Pauli Aſanis, patris Matthæi filia, legitima coniuge ſuſceperat. Si negaret, bellum inter eos fore. De hoc coniugio Legatus etiam ad Thomam, qui in Pontico erat, ſacramentum amicitiæ detulit. Et de nominatis quidem oppidis dandis pactum, de quo diximus, ſecum auferens diſceſsit. Ianuario autem menſe etiam vir optimus Nicephorus Lucanes, vel potius Pelopóneſi pernicies, cùm de primis, & fidelibus Deſpotæ Demetrij proceribus haberetur, & alij quidam cum ipſo Albanitarum, & Peloponneſiotarum, ignorantes, quæ molirentur ſibi detrimento fore, Thomæ perſuaſerunt, vt bellum fratri indiceret, & aduerſus Ameram rebellaret, iuramentaq; paulò ante cum ipſis ſuſcepta, vt olera comederet. Hoc quidam vir egregius, ſcilicet, Matthæus Aſanes, ad Ameram ſuper conſobrinę Ameręq; coniugio miſſus, neſciebat. Egreſsi igitur principio mẽſis Februarij eiuſdem anni ex Arcadia Thomas, & qui pro ipſo, imò contra ipſum faciebant, vt progrediens oratio docebit, receperunt à Turcis Calabrytam, ſolam ex vrbibus, quas ſe ſperabant recepturos, quæq; à Turcis tenebantur. A Demetrio autem quibus ipſi operarij malorum præerant, Charitenam, S. Georgium, Bordoniam, Caſtritzam, & alia nonnulla oppida, vt rurſum ea, non tanquam gubernatores, ſicuti prius, ſed vt domini retinerent. Nihil igitur aliud prudentes iſti, & rebus gerendis idonei, ac generoſi primores egerunt, quam quod omnium conditorem, & dominis terreſtribus potentiorem contra ſe irritarunt. Ita inter fratres inimicitias feuerunt: non cogitantes miſeri illud oraculi, *omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur:* nec illud prouerbij, ne Hercules quidem contra duos. Quin etiam contra tres inſurrexerunt. Et his ita procedentibus, primùm quidem Deus neglexit eos, & quid facerent, neſciebant: ſed erant velut piſces in ſagena, ſeq; omnes in terram tractum iri, non videbant. Interim appetuntur, conſumuntur, perduntur minores à maioribus, & hi quoque ſimiliter.

CAPVT XXIII.

Quæ oppida fratrum alter alterius obſederit, quoſque conſiliorum ſocios habuerit. Albanitarum improbitas, & infidelitas. Inter eos, & Romanos prædationes mutuæ. Turcarum inſolentia. Nicolai Meliſſeni iunioris deploranda conditio. Georgius Raulus vir illuſtris Demetrio ſe adiungit. Vota pro pace, & concordia fratrũ. Ameras Dei carnifex. Irruptio Turcarum, à quibus Thomas obſidetur. Ad Demetrium amicum Spartam abeunt. Fratres Deſpotæ pacem ſacrificio durante ſanciunt, quam Demetrius frangit. Mutua rurſum bella.

DESPOTA quippe Thomas germani fratris ſui vrbes & loca obſidere inſtituit, Zarnadam, puta, & alia prouinciæ Meliſſeni, Calamatam, & cætera ditionis Demetrij in ſinu Meſſeniaco, habebatque adiutores Protoſtratorem, ſtrenuiſsimum Francopulum Nicolaum, Ioannem Leonem Eudæmonem, vicarium, & congenerum fratris ſui, & chariſsimum vxoris patruum, Cydoniden potius quàm Tzamplaconem appellatum. Deſpota autem Demetrius contra Leontarin, & vicina eius, & Acobam obſidebat: qui & ipſe adminiſtros inuenit, Georgium Palæologum, & quendam huius patruelem, & generum eius Manuelem Buchalen, qui contra Thomam ipſius negotium & bellum curabant. Et hic quidem, Thomas, inquam, Zarnatam, & Leuctrum, & magnam partem regionis Manes, Calamatam inſuper occupauit. Demetrio autem ad Leontarin inuadendam accedente, reſciſcens frater, properauit, & præoccupata vrbe intrauit. Ita Demetrij conſilium effectu fruſtratum eſt, Georgio Paleologo, & Buchale ſolis fugientibus, & cum ipſo Spartam reuertente abeuntibus. Albanitæ item, genus hominum nequiſsimum perditiſsimumq; inuenta occaſione cogitationi ſuæ, & rapaci atq; iniuſtæ naturę accommodata, quid non fecerunt? aut quid non deſignarunt mali? Infidi enim, ter in ſabbato *(in hebdomade)* ab vno domino ad alium tranſibant: & pro eo vt vicos, aut oppida nominarēt, caſtras ſecundùm linguam ſuam barbarie mixtam nominabant, & ad capitaneatum ſeu ditionem illa petebant. Atque ita aliquando ad alterum Deſpotarum ſe adiungebant: aliquando alij eorum ad alium. Inter hos igitur omne genus miſeriarum reperiebatur, inter Romanos, inquam, inter Albanitas, cogna-

cognatoſque & domeſticos ipſorum, quorum bona omnia ſæpenumero diripiebantur auferebanturque penitus. Denique talia ac tanta committebantur, vt ea pro dignitate deplorare nemo ſatis queat. Quin etiam Turcæ ipſi, qui Corinthi, Amyclis, & Patris degebant, arrepta opportunitate, alios in ſeruitutem abſtrahebant, alios occidebant, dominos ipſos & nobiles irridebant, quibus ſtrictos enſes intentabant. Hæc factitari nos in Arcadia intelligebamus, vbi iſta conſulta fecerant: & nobiſcum bonæ radicis fructus Nicolaus Meliſſenus iunior, idemque orphanus manebat; quem ego infœlix generum tempore procedente habiturus eram, qui à Deſpotis duobus viciſsim ipſe quoque malè acerbeque tractabatur. Demetrius quippe ad Thomam illum mittebat, Thomas ad Demetriū remittebat: nec deſinebant eum inuicem miſsitare, cum interea nec vnde viueret ei relinquerēt: ſed ipſi ſibi omnia, quæcunque in Peloponneſo poſsidebat (quorum hiſtoria ſuprà meminit) vendicarent. Et in tantis offenſionibus non mediocre in diſcrimen vita eius veniebat. Nos tumultus adeò magnos cernentes, eorumque euenta ponderantes, priuſquam Thomas ex Arcadia egrederetur, cauſis prætextis egreſsi ſumus etiam Pidaſum, quæ hodie Methone nuncupatur. Immò etiam prudentia, rebus gerendis, & nobilitate generis eximius, Georgius Raulus, auunculus Nicolai Meliſſeni, de quo diximus, quíque gener meus futurùs erat, relicta ſatrapia, & omni ditione ac facultatibus ſuis, extremo Decembri eiuſdem anni nobiſcum Methonem venit: ſedenteſque vtrique in portu, fluctuum tantorum finem exſpectabamus, ſi fortè Deus patientiam haberet, dum ſtulti aliquando ſaperent, & inſipientes intelligerent, & ad concordiam pacemque redirent, ac Deum precarentur, vt ipſis miſericordiam, vt miſericor Deus, tribueret, mandaretque carnifici ſuo Ameræ, vti eos diutius ſpiritum ducere pateretur. Habet enim ipſe quoque locum & ordinem ſuum apud Deum, veluti cæteri eius carnifices, cuius mandata & iuſſa faceſſunt, tametſi exoſi ſunt, & abominandi. Hiſce malis tota Peloponneſo miſerè deformata, manus externa Turcarum, omnia incurſauit: vt quas clades incolæ, domini, & nobiles non voluntate, ſed reſiſtentium virtute omiſerant, ipſi darent. Et vnius quidem Deſpotæ hoſtes, alterius amici erant. Cuius hoſtes erant (Thomæ ſcilicet) eum prope Leontarin inuentum, vt hoſtem perſequentes obſidione clauſerunt, multoſq; de eius militibus partim ceperunt, partim interfecerunt. Deinde prope Leontarium caſtra communiuerunt, & paulò pòſt Spartam ad amicum ipſorum Demetrium cum victo-

victoria, & captiuorum pecoriſque magno numero profecti ſunt. Tandem aliquando fratres mala ex iſtoc bello promanantia cum amicis reputantes & dolentes, apud Caritzam dictis ſacramentis pacem inſtituerunt, Lacedæmonis, ſiue Spartæ Metropolita cum ſacco (genus ſacræ veſtis eſt) ſacris operante. Cumque in diuino ſacrificio populo ſancta oſtenduntur, cum his verbis, *cum timore ac fide accedite*, eo tempore ipſi acceſſerunt, & ſe ſe pacem ſeruaturos iurauerunt. Ac Demetrius quidem aliquandiu pactis cõuentis ſtetit, vt accepimus: rurſus tamen contempto iureiurando, bella & ſcandala noua molitus eſt. O patientiam & lenitatem tuam Chriſte rex & in ipſum, & in eos, quorum conſiliis hoc auſus eſt. Sacramentis tremendis ac recentibus contemptis, priſtinæ calamitates redierunt, & vterque alteri damnum dabat quantum poterat, ſpemque ponebant, hic quidem (Demetrius) in amicitia & auxilio Ameræ, volutans animo iniurias, quas à ſubditis ſuis fuiſſet paſſus: ille in periurio alterius, & quod ſibi contra impios (Turcas) decertandum videret.

CAPVT XXIV.

Ameras vtrumque Deſpotam oppugnatum venit. Demetrius cum Sparta capitur. Dicterium Ameræ in captum. Eius filiam ducit: omnia ſuo arbitratu adminiſtrat. Monembaſiotæ deditionem detrectant. Eorum virile ac pium reſponſum, cum laude vrbis vberiore, à natura, à ciuium & magiſtratuum præſtantia, ab honoribus quos ei Imperatores impertiuerint. Priuilegium ab Andronico iuniore.

CVm hæc ita calamitosè gererentur, hyems anni 6968. Chriſti 1460. exiuit. Et ecce eodem anno, menſe Maio Ameras contra ambos expeditionem ſuſcipit, rectaque Spartam progreditur; quoniam illic Demetrius Deſpota commorabatur propter Thomam fratrem & hoſtem ſuum, qui erat Calamatæ, & Mantineam, reliquaque in circuitu ſinus Meſſeniaci, Nicolai Meliſſeni obſidebat, quæ à Demetrio tenebantur. Ameræ Spartam venienti, Demetrius ſponte ſua obuiam procedens, ſe capiendum permiſit. Hoc modo Ameras ipſum & Spartam cepit, & cuſtodia illi appoſita, his verbis eum compellauit. Hem Deſpota, quoniam res tuæ huc redactæ ſunt, locum hunc cum imperio retinere non poteris. Et quoniam filiam tuam ducere, teque patrem habere

habere

habere conſtituimus, hunc locum nobis cede: tu autem & filia tua nobiſcum venitote: alium quippe locum, vnde vectigal & vitæ neceſſaria ſuppeditent, vobis donabimus. Demetrius quanquam inuitus, conditionem accepit. Confectis igitur ſponſalibus, & rebus cæteris, retentoq; apud ſe Demetrio, omnia pro voluntate adminiſtrabat. Miſit item nobiles Turcas & Chriſtianos Monembaſiam, ſimul vti coniugem, & reginam Ameriſſamque adducerent (illic etenim, quòd vrbs munita, & difficilis expugnatu eſſet, cum gyneceo morabatur) ſimul vt ipſum oppidum deditione acciperent. Quorum illud de fœminis factum eſt. Egreſſę ſunt enim, volenteſq;, vbi Ameras & Deſpota erant, venerunt: occupari autem vrbem Monembaſiotę (quorum vt iam pridem facinora erant, commemoratione digna, ſic tum quoq; virtus ſe oſtendit) non ſiuerunt. Perinde & Manuel Palæologus, qui Præfecti ibidem munere fungebatur, ciuium collaudata voluntate, de vrbe tradenda mentionem nullam ferebat. Miſſos autem cum à Deſpota, tum ab Amera viros nobiles, & quos ſecum ad occupandam vrbem ducebant milites, malis verbis, cum hoc reſponſo repulerunt. Vrbem quamuis, caſtellumq; opera & arte humana exædificatum & communitum eſſe, habereq; incolas poteſtatem ipſius: patriæ ipſorum ſedis aliam eſſe rationē, quæ naturæ donum ſit, & à Deo, locique natura munitionem, & ſecuritatem ſuam acquiſierit. Si nutus & voluntas Dei in cœlo fuerit, fiat: non ſe poſſe contradicere: cui placuerit, eam donet. Quæ Deus condiderit, de iis decernendi, eaq; largiendi aliis, nullam ſe auctoritatem habere. Hoc reſponſum Ameras admiratus, Monembaſiotas de prudentia ampliſsimè laudauit. Retinentes igitur oppidum, ipſum Thomæ Deſpotæ tradiderunt, & ille poſtmodum Papæ. Quare pergemus dicere, & narrando exponere, quæ ad honorem & prærogatiuas magnas, & quæ dona maxima propter vrbis clariſsimæ elegantiam, & ciuium virtutes, Imperatores ordine ſanctæ ipſorum Eccleſiæ, ipſiſque adeò ciuibus impertiuerint. Et ſanè vrbs hæc nomē ſuum (μονεμβασία) propriè, & verè gerit. Nam ingredi volentibus, vnum præbet introitum tantùm: nec eum machina, aut ſollertia humana comparatum, vt diximus: ſed ipſa eam natura muniuit. nec alia ſub ſole tam inconcuſſa, inexpugnabilis, & imperturbabilis quauis machina bellica inueniri potuit. Et ad oppidum quidem quod attinet, ſtrictim iſtæc dicta ſunto. Magiſtratuum autem, ciuium, & populi virtutes, ac ſtrenuitatem age memoremus. Terra mariq; ad omnia fortes, & idonei ſunt. Ac mare quidem ſcienter nauigant. Naues inſtitorias habent

magno

Digitized by Google

magno numero, ſuntq; gubernatores & naucleri optimi, non modò ſuarum nauium: ſed inſuper non pauci eorum claſſem regiam gubernant. Similiter in terra quà equitando, quà iaculando milites lectiſsimi, & pedites ad dimicandum paratiſsimi, probatiſsimiq;. Magiſtratus porrò intelligentes ac ſapientes, & ſpectati, quoſuis peregrinos hoſpitio excipientes, fouenteſque. Ante omnia fidem & beneuolentiam erga Deum, & imperium Romanum iam inde à maioribus hucuſq; integram, inuiolatamq; conſeruant. Ob hæc & ſimilia ornamenta virtuteſq;, & in Imperatores ſtudium atq; fidẽ, domini eius Imperatores diuerſis temporibus variè Monembaſiam honorarunt, & magnis prærogatiuis ſanctam illam Eccleſiam extulerunt. Ac primum quidem cum oppidum hoc nobile, & in arduo ſitum, epiſcopatum haberet ſubiectum metropoli Corinthi, ob ciuium virtutes, de quibus explicauimus, vrbiſq; amabilitatẽ, æternæ memoriæ Imperator Mauricius, cognomento Tiberius, Metropolis eam dignitate illuſtrauit, & triceſimum quartum ei thronum conſtituit, anno * indictione * aliaſq; libertatis, & immunitatis prærogatiuas eidem donauit. Temporibus inſequentibus Imperator Alexius Comnenus, cæteriq; donationes illas approbarunt & confirmarunt. Poſtmodum immortali dignus memoria ſenior Andronicus Palæologus, anno 6900. Chriſti 1292. indictione * virtute & ſapientia eiuſdem Eccleſiæ (cui tum Dominus Nicolaus præſidebat) commotus, zeloq; diuino incitatus, propter ipſum Epiſcopum, & prompta ac parata erga ſe ciuium ſtudia fidemque, à throno quarto & triceſimo, propria & imperatoria auctoritate, ſuffragante Synodo ad decimum vſq; eam euexit, & alia plura priuilegia eidem ſanctæ Eccleſiæ largitus eſt. Hæc omnia veſtigia aui ſecutus Imperator Auguſtus iunior Andronicus rata habuit, & Reipublicæ illi bullam auream dedit, in qua vetera beneficia renouat & approbat, & denuò ipſe quoque ciuibus, & ſanctæ eorum Eccleſiæ noua confert. Hæc omnia mihi ex ſecretario imperatorio nota ſunt, frequenterq; legi. Ipſam verò bullam, poſtquam captiuus ſum factus, acquiſiui.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXV.

Ameras Demetrij filiam ſibi deſponſam mittit Conſtantinopolim. Bordonienſium primorum timiditas. Caſtritzenſium deditio, & Ameræ perfidia. Leontarim à ciuibus deſertam occupat, quos Gordica recepta, quò confugerāt, omnes cum vxoribus & liberis interficit. Buchaleorum in Beglerbegum animus ingratiſsimus. Georgij Palæologi fortuna aduerſa. Crocontelus Toparcha ſe cum duobus filiis dedit. Thomas Deſpota, & eius vxor, & liberi, quo loco. Cuiuſdam Palæologi miſera mors. Ameras vrbes occupat: Peloponneſo excedit. Iter Protoueſtiarij in monaſterium, quo Deſpota cum aliis conceſſerat. Ameræ in Præfectum Calabryta, & vrbanos ciues crudelitas. Alia loca ab eodem ſubacta.

EGITVR cum Demetrius Deſpota Monembaſiam à Monembaſiotis ſibi traditā adhuc teneret, Ameras reginam & filiam ipſius ſibi deſponſam, cum quibuſdam de ſuis, & ipſius ſponſæ comitibus Conſtātinopolim mittit, Deſpotam apud ſe retinet. At poſtquam Ameras Bordoniam venit, generoſi (ſi credere dignū eſt) optimates illic timore perculſi eam deſerunt. Caſtritzenſes vbi aliquandiu reſtiterunt, pugnaruntq́;, tandem poſitis conditionibus ei ſe venerabundè dediderunt: nimirum, vt ipſorum conſuetudines & legitima ne conuelleret: qui & hoc illis dedit, & alia beneficia plurima promiſit. Cumq́; egrederētur vti pro more, ob virtutem ſcilicet, præmia acciperent, quibuſdam eorum capita præſecuit; quoſdam palo per corpus adacto ſuffixit, Prænococam excoriauit. Ita dignum beneficio & factis ſuis prēmium inuenerunt. Ameras Leontarim accedens, vbi à ciuibus fugitiuis deſertam animaduertit, occupauit. Gordicam autem oppidum munitius ſecuritatis cauſſa ſe ſe contulerant. Quod ſimiliter Ameras aliquandiu obſeſſum, tandem ſubegit, ex pacto, & iureiurādo, neminem ſe turbaturum, aut occiſurum, aut captiuum abducturum pollicitus. Cæterùm ſpreto ſacramento, & vltionis cupiditate atq; ira hortātibus, in paruo quodam campo coactos & vinctos, cum vxoribus & liberis gladio trucidādos obiecit. Idem ſupplicium, & Præſides eorum Buchalei pertuliſſent, niſi Mahometes Beglerbegus vitam ipſis impetraſſet, quòd vxor Manuelis Buchalei eius ſoror patruelis eſſet. Qui malè gratias retulerunt. Nam cum illis cuſtodiam attribuiſſet, qua quieti, & citra laborem viam in locum alium ducētem ambularent,

vbi in Ponticum venientes nauigandi copiam repererunt, doloſè duces ſuos à Beglerbego ſibi adiunctos interemerunt, conſcenſaq; naui, Corcyram, & inde rurſus Neapolim profugerunt. Et ſeruituti quidem quomodocunq; tandem ſe eripuerunt: ſocer verò Manuelis Buchalæ Georgius Palæologus ferro vinctus ducebatur. Nam hic Leontario fugiens, cum genero ſuo Spartã venit, vt in Demetrij obſequio eſſet: in obſidione autẽ Bordoniæ, & Tripes, accepto vulnere in poteſtatem venit. Hunc vinculis conſtrictum ad dominum quõdam ſuum Thomam Deſpotam abducebant. Poſtquam ſanatum eſt vulnus, quanquam cuſtodia ſepiretur, quoquo tandem modo deceptis cuſtodibus Dyrrhachium effugit, iterumq; ad Demetrium Deſpotam ſe adiunxit, ac Nauplij diu manſit, quòd ibidem (in ditione ſcilicet Venetorum) vxor cum liberis viueret. Crocontelus, ſiue (vt aptius dicam) Crocodilus, Ameram Leontarim, & vicina loca, inſuper S. Georgium ſubiugaſſe cernens, ipſe quoq; ad illum defecit, eiq; cum caſtro duos filios dedidit: præmium autem retulit *Eloi*, ſiue *Eli*, & quæ ſequuntur, hoc eſt, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me*. Dicam porrò melius; cur non & ipſum prædictorum malorum primũ auctorem reliquiſti? His ibi euenientibus, Thomas relicta Calamata, Coſmenam, & Petalidim traiecit, venitq; Abarinum, & inde Marachin, cum iam ante regina Arcadia exceſsiſſet, eoq; cum liberis, & Arcadiæ primoribus adueniſſet. Ameras his oppidis ſubactis, prætereа Cerytena à Sguromalle Palæologo, & fratre vxoris magni Lucanis, qui obiit anima in ſeceſſu emiſſa (quod olim viſceribus ſimul effuſis paſſus eſt Arius) Andruſam, & Ithomen tranſmiſit. Quibus cum finitimis omnibus occupatis, ad Coronen videndam abiit. Inde recedens etiam Methonen luſtrauit. Inde Pylum, ſiue Abarinum mouit, quo die Thomas quoq; ante ædificatis nauibus Peloponneſo egreſſus, & ad portum longum (vt ab Italis vocatur) appulſus eſt, vt idoneam nactus tempeſtatem, inde Corcyram nauigaret, vt nauigauit, & eò ſaluus 28. Iulij peruenit. Nos quoq; opportunitate inuenta, 11. Iulij conſcendentes, eò tranſmiſimus, quòd præter alias miſerias etiam peſtifera lues Methonen inuaſiſſet. Secundo Auguſti Corcyram tenuimus, volentes in Cretam nauigare, aut Berrhœam prope Theſſalonicam, quod illic erat monaſterium pulcherrimũ in honorem S. Nicolai ab auo meo materno à fundamẽtis exædificatum. Georgius autem Raulus, ipſiuſq; gener, & filia ante eodem profecti, hortabantur, vt in eundem locum ſe conferret, etiam conſobrinum ſuum (qui meus erat futurus gener) Nicolaum Meliſſenum, & ille idem mihi ſuadebat. Iam verò & Deſpota, & aliis ibi verſantibus, &

nos,

nos,vt ibidem maneremus,abiuimus,donec quid tempus ferret, videremus. Poſtquam autem Ameras Arcadiam ſub ditionem ſubiũxit,& inde inferiorem Peloponneſum petiuit,omniaq; illic occupauit,inſuper & operibus bene firmatam Chlomutzam, & Santamerin,quæ à quibuſdam cognomento Beglerbegis poſsidebantur, ipſi quoq; metu perculſi,omnia deſeruerunt,& Corcyram abierũt. Proceſsit autem Patram vſque, ibiq; manſit, & Calabrytam occupauit, cui oppido Præfectus nec Deſpotis, nec Ameræ fidem ſeruabat: ſed neq; Deo,vt opinor. Verùm Ameras condigna eum pœna multauit: pellem quippe detrahendam ei curauit, & omnes ciues eius partim capita amiſerunt,partim in ſeruitutem abducti ſunt. Oppidum bene communiuit, & vndequaque tutum reddidit. A Patra mouens Salmenicum,Leſtrenam, Boſtitzam tranſiit,& has quidem duas vrbes fecit ſuas: Salmenicũ Palæologus quidam, cognomento Graitzas aliquandiu ſeruauit.

CAPVT XXVI.

Ameras cum Thoma Deſpota pacem facere cupit. Nuntius ad Papam. Exſpectatio Deſpotæ. Legati ab Amera vincti, & ſoluti rurſum. Ameras ad ſe mitti vult Deſpotæ filium, cui benefaciat. Thomas Deſpota ad Pontif. Rom. nauigat: caput S. Andreæ offert, ab eo monaſterium ad habitandum, & redditus accipit. Deſperato auxilio comites, & apud Corcyram domeſtici eius flentes diſperguntur. Meliſſenus in Cretam fugiens, vxorem ducit. Thomas Venetiis Romam redit, filia Epidaurum proficiſcitur; vxor Corcyræ diem obit.

DESPOTA autem,vt narrauimus,cum tota familia Corcyram profecto, litteræ illi à Procuratore Angelocaſtri allatæ ſunt,quibus hæc continebantur. Ameram cupere aliquem de proceribus à Deſpota ad ſe mitti ad amicitiam, & concordiam inter eos inſtituendam, & locum quendam Deſpotæ cum conditione daturum,in quo vitam agitaret. Re cum ſuis deliberata,Deſpota Georgium Raulum ad Ameram, generum autem eiuſdem ad Papam mittendum iudicauit, qui & hæc, & Deſpotæ profectionem Corcyram eidem nuntiaret,vt videret, cognoſceretq;, quorſum Ameras tenderet. Profecti ſunt igitur,ille nono

d 2 Auguſti,

Auguſti,hic vndecimo. Peſte verò etiam Corcyræ graſſante,Deſpota,& nos circumiecta loca peragrabamus, Legatorum re confecta reditum exſpectantes. Ioannes itaq; Rales Angelocaſtrum trãſiens, Ameram Berrhœam præuenit,ſtatimq; eius iuſſu cum omnibus comitibus in vincula traditus, & compedibus alligatus eſt. Cùm ita vincti manſiſſent,poſt dies nonnullos iuxta colles Mauri montis exempti ſunt; aiebatq; Ameras,exſpectaſſe ſe,vt cum eſſet prope Peloponneſum,aut veniret ipſe Deſpota : aut filium ſuum cum proceribus mitteret,cui benefaceret,quemq; ſtabili in ſede locaret,vbi ſecurè æuum duceret. Quoniam igitur nihil factũ eſt, inquit,rurſum iubemus,fiat,ſi vult, & poſt abitum tuum veniat Deſpota, aut vnum filiorum ſuorum mittat,cui benefaciamus. Rale re infecta reuerſo, menſe Octobri, anni *6969*. Chriſti 1461. decimo ſexto Nouembris Corcyreorum nauim ingreſſus Thomas,cum pluribus de nobilitate Anconam curſum direxit,vt inde ad Papam,& Ducem Mediolanenſium,& aliò iret, relictis Corcyræ regina cum liberis, & nonnullis aulicis,famulis autem domeſticiſq; ſe proſequentibus.Vt Anconam venit, & inde Romam, nihil aliud effecit, quam quod Papæ Pio II. anno altero Pontificatus ipſius S. Andreæ Apoſtoli (qui primus à Chriſto vocatus eſt) caput dedit. Ipſe contrà illi & comitibus monaſterium incolendum attribuit, & quantum ad vitam ſuſtentandam ſufficeret. Vt igitur viderunt viri nobiles eum ſecuti, & qui Corcyræ manebant audierũt,omnem auxilij ſpem funditus periiſſe, alij huc, alij illuc calamitatem ſuam deflentes dilapſi ſunt. Tunc etiam mihi charior filio, & futurus gener meus Nicolaus Meliſſenus, Magni Protoſtratoris filius,nauim mercatoriam Cretenſem, Sopholei cuiuſdam Venetiis venientem conſcendens, Cydoniam Cretæ vrbem delatus eſt,menſis Aprilis vndecimo,anni *6970*. Chriſti 1462. flentibus & lamentantibus nobis inprimis, quod eo priuaremur: mirè enim erga me officioſus erat. Thomæ, vbi aliquandiu Romæ vixit, viſum in ditionem Venetorum redire,& inde Anconam rurſum tendere,quò filia eius,regina Seruiæ aduenerat. Cumque ad eam viſendam aliquot ibi dies hæſiſſet,ipſe Romam rediit, regina Epidaurum in Illyricum diſceſſit. Mater autem eius, Thomæ coniux, Corcyræ vitam infœlicem exigens, Deo miſerante eodem anno die Auguſti ſecundo defuncta,& in monaſterio SS.Apoſtolorum,Iaſonis,inquam, & Soſipatri ſepulta eſt.

CAPVT

CAPVT XXVII.

Sinopium, Ceraſus item & Trapezus, & Toparchia à Turcis occupantur. Demetrius Adrianopoli viuit, attributis ab Amera locis aliquot pro redditibus. Similiter fit regi Trapezuntis, quem ex cauſſa non vera facultatibus denuò ſpoliat. Lesbum occupat. Turachanis filius Naupactum in circuitu vaſtat, Venetis damnum dat, qui ſe vlciſcuntur. Iſthmum capiunt, & muniunt. Fruſtra Corinthum oppugnant. Monembaſiam ſubiugant. Lemni oppidulum Paleocaſtrum traditur Venetis. Lauredanus Lesbum fruſtra conatur occupare. Thomas Deſpota liberos ad ſe Romam vocat, vbi, antequam eos videret, de vita exit.

PRINCEPS autem impiorum (Turcarum) eodem anno Sphentiarem inuadens, fama celebrem illius vrbem Sinopium occupauit, quam & ego vidi. Nec vrbem hanc ſolum, ſed vicinum quoque locum omnem. Præterea Ceraſuntem, & Trapezuntem manibus Dauidis Comneni regis, & circumiectam regionem vniuerſam eripuit, & omnes propemodum dynaſtas, ac Principes ibi habitantes, miſeros, nihilq; proficientes, ſuis toparchiis exuit: quibus diſcedens locum ad habitandum Adrianopoli deſcripſit, vbi etiam Demetrius Deſpota Peloponneſi dominus viuebat, cui de vita ſuſtentandâ prouidit, eique, & quos ſecum habebat magnam Aenum, Lemnum, Imbrum, Samothracen in eam rem addixit. Regi autem Trapezuntis Dauidi Comneno oppidis quibuſdam attributis, ad Maurum montem domicilium aſſignauit. Quem poſt modici temporis interuallum, reperta aduerſus illum cauſſa non vera facultatibus omnibus ſpoliauit, ac pugno interfecit. Vere eiuſdem anni Ameras in magnam Valachiam ad res ordinandas tranſiit, reuertensq; Lesbum claſſem miſit, & inſulam in poteſtatem redegit. Anno 6971. Chriſti 1463. menſe Nouembri, filius Ameræ Turachanis incurſione facta, omnia circum Naupactum Aetoliç (Galatam vocant) vaſtauit, & omnes illic mortales ſeruos fecit. Nec Venetos tantùm, ſed & tributarios ſuos minoris Valachiæ. Quod vt cognouit Venetarum triremium Præfectus, auxilio accurrens, vrbem Ameræ è regione, Boſtitzam nomine, adortus incendit, captiuosque inde Naupactum abductos, cum ſuis illos commutarunt. Cæterùm bellum in Ameram iam præmeditatum à ſenatu Venetorum, collatum eſt in opus, & initium factum. Veniensq; gene-

ralis Præfectus claſsis, Aloyſius Lauredanus, multo apparatu & præparatione & copiis, cepit Iſthmum, illumq; communiuit: ſed malè propter celeritatem ac feſtinationem: non enim in feſtinatione ſecuritas, vt eſt in prouerbio. Deinde fruſtra Corintho tentata, relicto Iſthmo diſceſsit. Anno 6972. Chriſti 1464. Veneti Monembaſiam ſubegerunt, nō tam voluntate & gratia, quam vtilitate Præfecti eius; quomodo ſcilicet inertia, & infortunio Pręfecti, Lemni oppidulum, dictum Palæocaſtrum, ſurreptū potius, à peregrinis qui intus erant, & Venetis traditum eſt: ex quo totam inſulā adepti ſunt. Quin etiam Lesbum idem Lauredanus armis aggreſſus, nullum fecit operæpretium, inaniſq; diſceſsit. Vere autem anni 6973. Chriſti 1465. Thomas Deſpota filios, & filiam ad ſe venire iuſsit. Qui poſtquam incolumes Anconam peruenerunt, audito tantùm de eorum aduentu, antequā eos aſpiceret, 12. Maij ad dominum emigrauit, anno ætatis quinquageſimoſexto, & paulò amplius. Liberis adhuc Anconæ ſubſiſtentibus, Beſſario Cardinalis ad eorum Pædagogum epiſtolam exarauit, qua ſe excuſat, cur hactenus non reſponderit. Narrat quantum pecuniæ Papa Thomæ & filiis in mēſem decreuerit; & docet q[illegible]modo ea diſtribuenda & collocanda ſit. Quemadmodum cum Romam venerint adoleſcentes, in omni pietate, ac ciuilitate morum inſtituendi ſint praſcribit. Alia demum ad eos pertinētia prudenter diſſerit.

CAPVT XXVIII.

Filij Thomæ Deſpotæ accitu Papæ Romam veniunt, paternis vectigalibus fruuntur. Andreas primogenitus ab eodē honoratur. Mors Dorothei Patris ſpiritualis. Itinera Protoueſtiarij inopia cogente. Romæ ſanctorum ſepulchra viſit, & colit. Vaſtatur Epirus & capitur Scanderbegus. Veneti Imbrum inſulam, & Athenas occupant, Patrenſem agrum populantur, Turcas ſubſidio accurrentes cum ſtrage repellunt. Temeritas Præfecti Veneti in hoſtibus perſequendis. Eius & collegæ ſupplicium. Metropolita Patrarum ſuſpectus Turcis, palo ſuffigitur. Iacobus Lauredanus fit nauarchus.

PAPA, vt Principes Anconam delatos audiuit, curauit, vt diligentia, ſtudio, & ope reuerendiſsimi Cardinalis, & Patriarchę Conſtantinopolitani Beſſarionis Romam venirent, quæq; pater ad vitam ſuſtentandam habebat, iis reliquit, ac primogenitum filium, Andream Palęologum honoribus orna-

ornauit. Anno autē 6974. Chriſti 1466. Octob. die 15. etiam ſpiritualis Pater noſter & frater, & amicus optimus Dorotheus, in domino ex hac luce diſceſsit, & nos ex abſentia ſua triſtes reliquit: & ego inopia conflictatus, 18. Aprilis Peloponneſo excedens, Anconam Maij 17. rurſumque Kal. Iunij Viterbium deueni: ſiquidem illic in thermis Cardinalem & Patriarcham Beſſarionem eſſe audiebamus. Nouem poſt diebus Romam intrauimus, & in ædes dominorum noſtrorum, Deſpotarum, inquam, Andreæ, & Manuelis Palæologorum diuertimus, manſique Romę diebus quinquaginta ſex, & ſepulchra ſanctorum Petri & Pauli veneratus ſum, multorumque aliorum ſanctorum illic ſepultorum cineres colui: luſtratisque locis in vrbe illa magna, celebri, & antiqua, 16. Iulij egreſſus, recta via Anconam veni, vbi paulùm moratus, per mare Venetias contendi, eiuſdemq; menſis die 18. eodem perueni. Ibi in monaſterio S. Crucis dies ſex & viginti, vſque ad Auguſti viceſimum ſecundum hæſi: vnde ſerò, Deo iuuante, diſcedentes, ſalui huc Corcyram venimus, 5. die Septembris, anni 6975. Chriſti 1467. Quo tempore autem nos Romæ morabamur, impiorum Turcarum Princeps Ameras in Albanitiam irrumpens, Scanterinum ipſius dominum afflixit, cepit, omnia vaſtauit, & condito oppido prope principem ipſius vrbem Croam nominatam, ad eum inde laceſſendum ſcilicet, Conſtantinopolim reuerſus eſt. Vere eiuſdem anni Victor Capellius, claſsis Venetæ Præfectus generalis, inſulam Imbrum, rurſumque Athenas nauigans, totam vrbem reipub. ſubiecit. Deinde menſe Auguſto Patrenſem agrum populationibus miſcuit. Amera ad ferendum auxilium accurrente, Præfectus claſsis Venetæ cum tota claſſe, & Michaël Raulus collega cum probatis multisq; militibus, potenter hoſtes in fugam verterunt, & complures eorum occiderunt, diuque perſequentes, fugiendi ſpatium eis non dederunt, vt alioqui periti milites facere aduerſariis conſueuerunt, nec ipſi ad ſuam claſſem (quod Romani ipſius loci magiſtratus, & totus populus ſuadebat) reuerſi ſunt. Præfectus enim ſpreto conſilio, & victoria elatus, potius contra conſulentes verba minacia profundebat, eos ex ignauia, & diffidentia non vnà hoſtes inſequi dictitans. Ita exercitus volens nolens vſq; Sabellium, & vltra, vſq; ad ardua Siderocaſtri hoſtes inſecutus eſt. Ameras importunam inſecutionem inanem, & confuſam intuitus, relictis aliquot manipulis in inſidiis locis aliquot, per quæ tranſituri erant, conuerſus eos in fugam vertit, & perſecutus, & conſecutus, nominatum claſsis Præfectum mulo inſidentem occidit, vt pronus decideret. Alij item perempti,

empti, multi capti. Ipſum quoque Michaëlem Raulum equo lapſum ceperunt, & palo infixerunt. Tandemq́; vt victores, ad mare procurrentes, vbi ſtabant triremes, & plures earum in littus ſubductas inuenientes, vectores partim iugularunt, partim, & quidem multos, captiuos fecerunt: ſuſpectumq́; habentes eiuſdem veteris Patræ Metropolitam, vt qui in cauſſa eſſet, cur claſsis Venetorum in illos incurriſſet, comprehenſum palo induerunt. Hoc caſu grauiſsimo nauarchus contriſtatus, & graui morbo correptus, in Europa cùm eſſet, deceſsit: cuius locum ſubiit Iacobus Lauredanus, Petri illius Lauredani filius, Aloyſij Lauredani, qui eum in hoc munere anteceſſit, patruelis. Et hæc quidem hyeme huius anni contigerunt. Patræ autem clades ante autumnum, menſe Auguſto contigit.

CAPVT XXIX.

Matthæi Aſanis mors. Deſpota vacationem petit. Ameras parte penſionum, & famulorum ei relicta, reliquos Conſtantinopolim transfert. Suſpicio Ameræ de Deſpota, & pœna inflicta. Obuiam ſibi procedentem miſeratur, in equo ſecum Adrianopolim ducit, redditus reſtituit. Peſtilentia ſæuit multis locis. Multa myriades pereunt, in his Ameriſſa Deſpotæ filia. Protoueſtiarius victum annuum quærit. Albanitiæ partem regulo mortuo occupant Veneti, partem ex ſorore nepos. Protoueſtiarius fit monachus, appellaturq́; Gregorius. Similiter vxor iã monacha, dicitur Eupraxia. Fidem orthodoxam pro conſuetudine recepta vterque profitetur. Symbolum Nicænum ad verbum è ſacris literis hauſtum Protoueſtiarius demonſtrat.

ANNI porrò eiuſdem, Martij die 28. in quem & noſtrum Paſcha incidit, Matthæus Aſanes, omnium Peloponneſi miſeriarum auctor, animam efflauit. Et ecce carmen Dauidis impletum eſt, *diſsipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum.* Poſt hæc, vt à quibuſdam didicimus, etiam Demetrius remiſit Ameræ redditus, nolens amplius onus in exercitu ſuſtinere. Aiebat enim, ſe ad iſtam muneris functionem propter ſenectutem amplius aptum non eſſe. De cætero multi iſti redditus impenderentur vbi ipſe iuſsiſſet: ſibi hîc ſedenti cum paucis, tantum daretur, quantum ad vitam tuendam ſufficeret. Reſpondit Ameras,

bene

bene habet: ſegreget Deſpota quos vult. Vbi ſegregauit, dedit ei ex vectigalibus frumenti aſprorum quinquaginta millia: plures miniſtrorum ac famulorum ipſius Conſtantinopolim tranſtulit. Alij rem aliter narrant: nempe malorum omnium architectum Matthæum Aſanem cum quibuſdam ad littus Aeni habitantibus quaſdam pecunias furatum, Deſpota ignorante. Quod vbi reſciuit Ameras, eundem Matthæum ſuffigere palo voluit: qui præ timore in loco vbi viuebat expirauerit. Ameram ſuſpicatum, Deſpotam quoque huius conſilij participem fugam facturū, Didymotichum eum relegaſſe, eiq́; omnes redditus abſtuliſſe, & ita malè multaſſe. Die quodam, veniente Amera à venatione, & tranſituro vbi Deſpota erat, pedibus obuiam proceſsit, eumque vt generum ſuum adorauit. Videns ambulantem Ameras doluit vehementer, & inſuper eius ſenectutem miſeratus, de regiis equis vnum ei præberi iuſsit: quo conſcenſo Adrianopolim cum Amera abiit, vbi in victum aſprorum quinquaginta millia è frumento capiunda ei decreuit. Hoc verius eſt. Verna tempeſtate eiuſdem anni tam grauis peſtilentia Conſtantinopolim, Adrianopolim, Calliopolim, finitimasque in circuitu vrbes, vicos, oppida, regiones vexauit, quā longis retro temporibus non extiterat: vt (quemadmodum fama eſt) multę hominum myriades, nedum chiliades è medio abierint, & in his Ameriſſa Deſpotę filia. Menſe Ianuario anni *6976*. Chriſti 1468. etiam Albanitiæ domino Scantari natura viuendi finem fecit, cuius loci & dominij partem Venetorum reſpub. partē ſororis eius filius Turca, qui erat apud Ameram, miſſus ab ipſo occupauit. A medio autem vere eiuſdem anni, & tota æſtate mihi à catarrho morbo meo malè fuit. Tandem mundanis veſtibus abiectis, primo die Auguſti ad monachiſmum me contuli, & pro Georgio Gregorius ſum nuncupatus. Ipſa autē Helena coniux mea in ordinem monacharum cooptata, dicta eſt Eupraxia. Edidimus autem prius fidei noſtræ in Deum confeſsionem, vti mos eſt orthodoxis, monaſticum induentibus habitum, & ita cœpi primum quidem ſanctum ſymbolum exponere, oſtendereq́ue, vnde à ſanctis Patribus eſſet compoſitum: & vt cognoſceremus, non eos id à ſe ipſis habuiſſe, ſed ex diuinis oraculis tum verba, tum ſententiam mutuatos, id piè conſcripſiſſe. Propemodum igitur diuini ſymboli voces ſingulæ è ſacris ſcripturis ſunt depromptæ, vt particulatim docuimus.

CAPVT XXX.

Helena Palæologa Venetis prædatores accuſat. Terræmotus ingentes. Aenum Veneti capiunt, Boſtitzam inſtaurant. Niuium copia in Peloponneſo. Turcæ Lemnum occupant. Nauarchus Venetorum de Euboea deſerta reprehenditur. Inſulam Turcæ armis, vicinas præterea deditione voluntaria accipiunt. Beglerbego vrbes Peloponneſiſe dedunt. Nicolaus Decanalis cum filio, & ſcriba vinctus mittitur Venetias. Mors Demetrij Deſpotæ & vxoris. Grauis morbus Protoueſtiarij. Beſſario in reditu è Francia moritur, corpus Romæ ſepelitur. Zuchaſanes Ameram vincit, & ab eodem vincitur. Helenæ Palæologæ, & Hierothei Patris ſpiritualis obitus. Ameras Capham ſubiugat, in Valachia rem infeliciter gerit. Catarrhus & grauedo Protoueſtiarij: eius querimonia ſuper miſeriis ſuis, & humilis confeſſio peccatorum, & precatio ad Deum. Ameras contra Naupactum, & S. Mauram nihil proficit. Operis totius concluſio.

ATQVE ita auctumno anni 6977. Chriſti 1469. regina, Domina Helena Palæologa, Thomæ Deſpotæ filia, Deſpotæ Seruiæ vxor, ad Venetorum rempublicam abit, accuſatum eos, à quibus Corcyræ facultatibus ſuis exuta fuerat. Vere eiuſdem anni terræmotus multi & graues in S. Maura, Cephalenia, & Zacyntho extiterunt, multaque ædificia per vrbes, vicos, quin & oppida quædam cum mœnibus corruerunt. Cephaleniæ porrò oppidulum quoddam omnino procubuit, nec pauci ruinis eliſi ſunt. Aeſtate eiuſdem anni Venetorum nauarchus Nicolaus Decanalis cum triremibus Aruum inuaſit, ac die ſeptimo cepit. Inde in Peloponneſum nauigans, Boſtitzam reparat, æſtate eiuſdem anni videlicet. Hyeme autem anni 6978. Chriſti 1470. Ianuarij die quinto & viceſimo, tota inſula tam alta nix cecidit, vt ſimilem Corcyræi non meminiſſent: adeò, vt manibus vulpes, & lepores caperent. Idem verſus Occidentem fiebat, multoq; magis verſus Aſiam, ſiue Orientem. Ad finem autem veris, exeunte Iunio, eodem anno, impiorum Turcarum Princeps contra Eubœam claſſem inſtruxit. Quæ antequam exercitus per terram Calliopoli veniret, Lemnum cucur-

Digitized by Google

cucurrit, & Cotzyæum, & omnia loca circumcirca per inſulam ſubegit, excepto Palæocaſtro (ſiue veteri oppido) & Scala, & ita reuerſa eſt. Ex Nicomedia autem, & aliunde vrbanis copiis ſuperuenientibus, vnà exeuntes, ad Euripum venerunt. Quibus viſis Exarchus, ſiue Nauarchus Venetorum receſsit. Ac forſitan bene fecit: immò malè, quando Eubœam vrbem ſiue oppidum confirmare ac munire præſidio noluit. Tranſiens autem Ameræ exercitus, Imbrum ex itinere cepit. Inde ad Eubœam appulſus eſt: quo menſe affuit etiam Ameras. Pugnatum eſt vehementer terra marique, & duodecimo Iulij oppidulum armis in poteſtatem redactum. Quo facto omnes in circuitu paruæ inſulæ & oppida vltro ſe dediderunt. Ameras aliquandiu ibidem moratus, ineunte Auguſto Conſtantinopolim venit, miſitque Beglerbegum ſuum in Peloponneſum. Qui Boſtitzam incolebant, alij metu territi aufugerunt: alij eum ſummiſsè venerantes, vrbem tradiderunt. Progredienti idem fecerunt Bumeri, Olænæ, & Chelidonis, & Pontici incolæ. Loca porrò omnia maritima vſque ad fundamenta euertit: cætera retinuit. Progreſſus vſque ad Principatum, inde reuerſus Peloponneſo exiuit. Pro Nicolao autem Decanale Veneti alium claſsis Præfectum, Nicolaum, familia Mocenicum miſerunt, qui eundem Nicolaum cum filio & Notario comprehendit, & ferreis vinculis oneratos Venetias ad ſenatum miſit. Principio autem autumni anni 6979. Chriſti 1471. Demetrius Adrianopoli obiit monachus, & Dauid appellatus, cum paulò ante filia eius Ameriſſa à mortalibus demigraſſet. Vxor autem eius regina non multo poſt maritum deceſsit. Die viceſimo ſexto menſis Iulij, anni 6980. Chriſti 1472. in tam grauem morbum, quod non putâram, incidi, vt perfectè monachus μεγάλου σχήματος factus ſim. Circa autumnum verò anni 6981. Chriſti 1473. reuerſus eſt ex Francia à rege, & Duce Burgundiæ Beſſario Cardinalis, ad eos pacificandos ab Eccleſia miſſus, & in itinere decimo quinto Nouembris vitam reliquit. Corpus eius Romam honorificentiſsimè delatum, & in æde ſanctorum Apoſtolorum, prope quam habitabat, iuxta monumentum martyris Eugeniæ ſepulturæ mandatum eſt. Circa ver eiuſdem anni expeditionem molitus eſt Zuchaſanes contra Ameram Mahometem, & aliquot eius loca in Oriente, ſiue in Aſia incurſauit. Contra quem Conſtantinopoli ſummis viribus egreſſus eſt Ameras. Conflictu ſtatim inito, Ameræ exercitus Zuchaſani ſuccubuit. Ibi cæſus eſt Beglerbegus Palæologus, filius quondam Thomæ Pa-

læologi Gidi illius, Beglerbegus occidentis, multique alij Principes ac duces occidentis. Poſtea cùm ſuperueniſſet Ameras, victus eſt Zuchaſanes, & ille in vrbem ſuam, Ameras Conſtantinopolim rediit. Exeunte Iulio eiuſdem anni Veneti caſtrum Strobolen iuxta Corcyram occuparunt. Nouembris die ſeptimo, anni *6982*. Chriſti 1474. mortua eſt apud S. Mauram regina Helena Palæologina, monacha facta, mutatoque nomine dicta Hypomene per magnum habitum, quique nobiſcum erat hieromonachus, & ſpiritualis Pater dominus Hierotheus. Aeſtate autem anni *6983*. Chriſti 1475. impiorum Princeps ad ſuperiora ponti Euxini claſſem miſit, & Cherroneſi Tauricæ magnam vrbem Capham occupauit. Aeſtate anni ſequentis Valachiam quantis potuit copiis adortus eſt. Menſe Septembri anni *6985*. Chriſti 1477. è Valachia victus magis quam victor rediit. Et Beglerbegum quidem in vrbe Sophia reliquit, ipſe Adrianopolim petiuit. Eiuſdem anni primo Octobris caput mihi, & genua rheuma inuaſit, tantumque pituitæ ex ore, naribus, auribus profluxit, vt ſalus mea in deſperatis poneretur ab omnibus. Ter immaculata myſteria ſumpſi. Atque vtinam mors me abſtuliſſet, medicina & requies malorum meorum omnium: ſenectutis, inquam, morborum, & egeſtatis. Nec enim multis bonis tantummodo, quibus frui inde ab ætate florida aſſueueram, priuatus eram: ſed etiam quotidianum, & neceſſarium victum non reperiebam. Veruntamen patientiam tantorum incommodorum, & gratiarum actionem qua vtor erga Deum, ipſo bene propitio veniam multis aduerſus ipſum peccatis meis impetratura confido. Nec enim ab aliquo mortalium commiſſum eſt peccatum, nec quidquam vllo modo factum ſcelerate, quod ego indignus, & miſer non fecerim, qui cogitatione, verbo, voluntate, propoſito, iudicio, actione peccaui, quantum nemo vnquam alius. Verum enim vero liberatus à morte, ex huiuſcemodi morbo diu manſi ſurdus, vt nec prope me verba prolata audirem. Atque vt ad ſupremam prouidentiam reuertar, vbi præteriiſſent relicti mihi dies huiuſmodi vitæ, & adueniſſet mors ac quies virorum, vt diuinus Iob appellauit, ſic Deum orabam. Si, ô Saluator, neceſſe eſt me pati (quis enim nouit profunditatem iudiciorum tuorum, benignitatis tuæ, mala mea quidem execrantis, iuſtitia autem faciente, quod ſuum eſt) ſortem meam in terra excipientem, tempus tamen pœnitentiæ da mihi hîc, non in futurum, vbi nullus finis, vbi nulla rerum reparatio. Hîc igitur cum purgaueris me, vſus omnibus

omnibus huc pertinentibus,ſic me hinc transferre dignare, vt non excidam à tuis miſerationibus,in ſecundo,& horribili aduentu tuo. Aeſtate anni eiuſdem Ameras miſit ingentem exercitum vt Naupactum caperet: deinde S.Mauram inuaderet. Verùm Deo nos adiuuante,neque Naupactum illo anno ſubegit, nec S.Mauram inuaſit; ſed deſiderio ſuo fruſtratus receſsit.

Finis libri præſentis hiſtorici,ſiue Chronici,quem ego conſcripſi, nobilibus quibuſdã Corcyræis rogantibus: ne quæ oculis vidiſſem, audiſſem,legiſſem,ſilentio premenda exiſtimarē. Ita manu mea hæc conſcripſi,& in religioſiſsimi ſacerdotis Antonij manus tradidi. Lectores per Deum obſecro,pro me precentur. Si quid deeſt,ſenectus mea,& corporis inualetudo non ſiuerunt, vt par erat, emendare. Colophon huic ſcriptioni impoſitus eſt,anno ab orbe condito *6985*. Chriſti 1477. Martij viceſimo nono, indictione vndecima.

F I N I S.

IN PROTOVESTIARII CHRONICA NOTÆ.

In prooemium.

COMPLVRES ante nos hiſtorici docuerunt] *In ipſo limine videlicet hiſtoriarum ſuarum. Vt Diodorus Siculus, vt Nicetas, vt Gregoras, vt vtroq; horum ſeculis aliquot vetuſtior Theophylactus Simocatta, quem nunc fœlicibus, precor, auſpiciis in lucem efferimus. Alij demum, quos tu, credo, meminiſti, & hic recenſere nihil admodum refert. Iſtiuſmodi autem hiſtoriæ commendationes ad parandam lectorum beneuolentiam attentionemq; pertinent. Etſi hæc hiſtoricus etiam de ſe & propoſito argumento commemorando conſequi poteſt, vt Salluſtius & Liuius fecerunt: alios enim taceo.*

Suſcep. vero res nouas ac recent. à nemine adhuc] *Iſtuc magis de duobus poſterioribus, quam de libro primo accipiendum. In iis enim multa legas licet, quæ apud alios aut non leges, aut non tam diſpoſitè, ac plenè leges. Laonicus Protoueſtiario aliquanto poſterior (ſi modò anno Domini 1490. claruit) cum de rebus Turcarum ſcriberet, nō potuit non complura attingere. Sanè quædam ab eodem etiā vberius declarata non inficiabor. Verùm vt ex illo Chronographus noſter creſcere interdum & illaſtrari, ſic ex noſtro ille viciſſim corrigi, atq; etiam aliquot locis augeri poteſt.*

Quidam enim inde vſque ab orbe cond.] *Faciunt hoc Georgius Syncellus, Zonaras, Cedrenus, Glycas, Conſtantinus Manaſſes, Iulius Pollux nondum euulgatus, & alij, à me nondum viſi, partim hiſtorici, partim Chronographi. Verè ab ouo ordiuntur, vt eſt prouerbium. Latinos idem facientes mitto. Veruntamen vtriq; reſpondebunt, ſe œcumenicam, ſeu generalem quandam communemq; hiſtoriam,*

Digitized by Google

riam, ſcribere voluiſſe, quamuis poſtea ad vnum imperium magis magis deſcenderint.

Eorum plerique opinion. diſſenſ.] *Cedrenus præfat. & diſſenſiſſe, & (quod mox apud noſtrum ſequitur) alios ad gratiam, alios ad odium & inuidiam ſcripſiſſe affirmat. Nam Theodorus, inquit, Daphnopates, Nicetas Paphlago, ac reliqui Byzantini, tum Nicephorus Diaconus Phryx, Leo è Caria, Theodorus Sida oriundus, alterq́; Theodorus Auguſtanus, Demetrius item Cyzicenus, ac Ioannes Monachus (Zonaras, ſic enim ſæpe appellatur) horum quiuis peculiari ſibi propoſito argumento (verbi gratia, laudatione alius regis, alius Patriarchæ vituperatione, alius amici prædicatione) procul à nominatorum (ſupra) virorum ſententia aberrarunt, ipſiq́; inter ſe diſſenſerunt. Hæc Cedrenus ad verbum ex proœmio Ioannis Curopalatæ tranſcripſit, vt neſcias ex vtro Protoueſtiarius ſumpſerit, quod dicit.*

Nec quenquam vel ad grat. vel ad inuid.] *Bene Salluſtius principio belli Catilinar. Statui res geſtas populi R. ſtrictim, vt quæque memoria digna videbuntur, perſcribere: eò magis, quod mihi à ſpe, metu, partibus reipub. animus liber erat. Anna Cæſariſſa Alexij Comneni filia, proœmio Alexiados, quam de rebus à patre ſuo geſtis 20. libris compoſuit, ſic ait:* Nam qui hiſtoriam, vt debet, ſcribẽdam ſuſcipit, is gratia & odio vacet oportet: frequenterq́; inimicos, cum id actiones ipſæ poſtulauerint, ſummis præconijs cohoneſtet: contrà, neceſſitudine coniunctiſſimos, ipſorum erratis admonentibus, ſæpe redarguat. Quocirca citra dubitationem & amici vituperandi, & hoſtes commendandi ſunt. *Subit memoriam Sannazarij epigramma lepidum in Pogium Florentinum, hiſtoricum.*

Dum patriam laudat, temnit dum Pogius hoſtem,
Nec malus eſt ciuis, nec bonus hiſtoricus.

Obliuione quam longinq. temp.] *Aduerſum edacitatem temporis, ſeu dentes æui, (vt nominat Ouidius) quibus omnia conficiuntur conſumunturq́;, certiſſimum ac validiſſimum remedium eſt hiſtoria. Hoc idem (vt alios teſtes omittam) pulcherrima ſimilitudine eadem, quam paulò antè nominaui Cæſariſſa, mulier omni liberali eruditione politiſſima, & eloquentiſſima his verbis, vnde ſcriptionem*

Græcia quam Troia diuino numine vexit,
Omniaq; è latis rerum veſtigia terris.

Innumerab. annorum ſpatia penetrantem] *Hiſtoria ſola per orbem diſſipata, cuſtodem ſui habet æternitatem. Nam cum reliqua omnia vel vi extinguantur, vel vetuſtate conſumantur, intereant imperia, reſpub. vrbes, hiſtoria niſi genus humanum totum pereat, nunquam interit, vt prudenter quidam vir doctiſſimus ſcriptum reliquit.*

Et Greg. cognominatus, vbi me ad monach. aggregaui] *Viris ac mulieribus in monachiſmo profitendo ſollemne fuit mutare nomen, etiam Imperatoribus & Imperatricibus, quorum quarumque multi & multæ diu ante obitum, multi ac multæ ſub horam mortis habitum ſanctum in pœnitentiæ ſignum induerunt. Cuius rei apud Protoueſtiarium quoque exempla non deſunt. Morem inde fluxiſſe crediderim, quod ſe tunc quaſi iterum baptizari, & nouum hominem induere arbitrarentur: & ita etiam quod ad nomen attineret, nihil ſibi amplius cum veteri homine negotij eſſe demonſtrare vellent.*

IN LIBRVM PRIMVM.

AD CAPVT I.

AB Italis tot tantiſque cladib. affectum.] *Nomine Italorum in recentiorum Græcorum hiſtoriis Latinos, & Latinorum nomine occidentales, & Pontificis Romani auctoritati ſubditos, ſiue populos ad ciuile eccleſiaſticumúe Romæ veteris imperium pertinentes; intellige, quos ſæpe item communiter Francos nominant: ſuos enim Romanos vocare ſolos gaudent, & in eo ſibi plaudunt. De calamitatibus & cladibus iſtis, vide Nicetam lib. 3. de imperio Alexij Comneni: præterea eiuſdem Alexium Ducam Murzuflum, vbi de capta à Gallis, Flandris, Venetis Conſtantinopoli agitur, & quomodo cædibus, rapinis, incendiis in vrbe graſſati ſint, oſtenditur.*

Digitized by Google

Purpurea induere ſandalia iuſſit] *Calcei purpurei ſignum imperij ſunt aut præſentis, aut futuri, ac deſtinati: & illos geſtans, aut imperat, aut imperabit. In hiſtoriis Byzantinis frequens eorũ mentio.*

Theod. Laſcar. qui iunior. Alexij natam] *Nicetas lib. 3. de Alexio Angelo Comneno de geminis hiſce nuptiis in hunc modum ſcribit. Imperator verò cùm filias ſuas ob adoleſcentiam & formam ſecundas nuptias deſiderare videret, delectu ex omnibus gentibus Chriſtianis habito, eos Principes præferebat cæteris, quos metuebat. Tandem eo conſilio omiſſo, Romanis eas deſpondit, Irenen Alexio Palæologo, cum prius formoſam vxorem repudiaſſet, Annã Theodoro Laſcari, adoleſcenti animoſo, & bellicoſiſſimo. Ex quibus verbis patet, vtramq; antea in matrimonio fuiſſe.*

Quod nomen cæteri quoq; Palæol. deinceps.] *Hæc à me interiecta, & parentheſis nota incluſa ſunt, perſpicuitatis gratia, & ad tollendam dubitationem, cum ſe Palæologos etiam Comnenos cernes nominare. Exemplo ſint ſubſcriptiones duæ, altera Michaëlis, de quo ſermo eſt, quam alicubi inueni: altera pronepotis eius Andronici iunioris.*

ΜΙΧΑΗΛ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ, ΔΟΥΚΑΣ, ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ, Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

MICHAEL IN CHRISTO DEO FIDELIS IMP. ET ROMANORVM AVGVSTVS, DVCAS, ANGELVS COMNENVS, PALAEOLOGVS.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ, ΔΟΥΚΑΣ, ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ, Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

ANDRONICVS IN CHRISTO DEO FIDELIS IMPERATOR, ET ROMANORVM AVGVSTVS, DVCAS, ANGELVS COMNENVS, PALAEOLOGVS.

Sic ſubſcripſit diplomati, quo Monembaſiotis immunitates & prærogatiuas complures donauit, cuius mentio eſt lib. 3. cap. 24.

Dupliciter Palæologi] *Etenim Irene Alexij Angeli Comneni Imp. filia nupta cum Alexio Palæologo filiam genuit, quam poſtea Andronico Palæologo coniunxit. Illa ex eodem Andronico Michaëlis mater, & reliquorum deinceps Palæologorum auia, proauia, abauia fuit, cum à patre ſimiliter Palæologo eſſet. Verũ igitur, ab vtroq; genere, paterno maternoq; fuiſſe Palæologos, & ita dupliciter Palæologos.*

Theo-

Digitized by Google

Theodorus Laſcaris iunior præſidebat.] *Alexius Angelus Comnenus filiam minorem Theodoro Laſcari in matrimonium cum imperio dedit. Laſcaris virili ſobole carens, Ioanni Batatza (qui aliàs Ducas) viro nobiliſſimo Irenen ex ſe natam copulat, & generum Imperatorem renuntiat: fuitq́ᵹ is alter Nicanus poſt ſocerum Imp. nam imperij ſedes Latinis Conſtantinopoli dominantibus Nicea fuit. Ioannes Theodorum Ducam generat, qui hîc Laſcaris ab auo materno nuncupatur. Theodorus Ioannem Ducam, in quo (inquit Cantacuzenus præfat. hiſtoria ſua) interciſa propagatione imperatoria, ad Michaëlem Palæologum ex aſſe reſpub. demigrauit. Quia nimirum tutelam eius nimis mala fide, & improbiſſimè geſſit, & impuberem viſu priuauit, imperandi libidine impulſus ſcilicet, quod ex hac etiam hiſtoria, cap. 5. liquebit.*

Ferrum candens manibus prunaſq́; in ſinum.] *Mirabile quiddam in hoc ipſo genere de muliere adultera, ſed pœnitente, & Epiſcopo Didymotichenſi commemorat Cantacuzenus lib. 3. cap. 27. lege ibidem Annotat. doctiſſimam Iacobi Gretſeri, cuius extremũ placet adiungere ad verbum, vt qui ſecus ſapiunt, ſe deſipere intelligant.* De purgatione per ferrum candens, dicere ſuperſedeo poſt Delrium, Tom. 2. Mag. Diſquiſit. lib. 4. cap. 4. quæſt. 4. ſect. 3, ne videar ſcribere velle Iliadem poſt Homerum. Satis eſt noſſe, grauiter, tanquam ſuperſtitioſam, à ſacris Canonibus damnatam & interdictam eſſe. Vide cap. Conſuluiſti, cap. Mennam 2. q. 5. & cap. Dilecti, ext. de purgatione vulgari: & cap. Sententiam, ext. ne clerici vel monachi ſæcularibus ſe negotiis immiſceant. S. Thomam 2. 2. q. 95. a. 8. ad 3. & Antonium Auguſtinum in Notis ad cap. 1. Pœnitentialis Romani.

Romanis nec in lege, nec in more] *Liberos homines Romanorum moribus in quæſtionem dare, ſeu torquere fas non erat: multò minus nobiles. Serui tantùm veri inueniendi cauſſa torquebantur. Immò & liberi, in ſuſpicione coniurationis, & inceſtus. Apud Athenienſes autem, & Rhodios cum ſerui, tum liberi. Teſtimonia quædã quæſtiones eſſe, Ariſtoteles affirmat, quæ idcirco videntur fidem facere, quia neceſſitas quædam eis ineſt. Nam quæ ſunt extorta vel minis, vel pollicitationibus, vel cruciamentis, videtur veritas ipſa dicere.*

AD CAPVT II.

Oblata occaſione Michaël talis repertus eſt] *Haud cognoui, qui tam callidè tegeret* animum ſub vulpe latentē, *vt Michaël texit, quãdiu occaſio bona defuit. Ea porrò occaſio diſertè infrà explicatur. Nec eius periuria, & ſcelus vel minuit, vel aliquam partem reticet Protoueſtiarius; tum vt hiſtorici officio fungatur: tum quia quē timeat, Palæologorum familia vnà cum imperio propemodum deleta, habet neminem. A duobus Thomæ filiis Andrea, & Manuele exulibus, & aliena liberalitate victitantibus, nullum erat ei periculum. A reliquis paucis, & ciuibus, & in ſeruitutem redactis, multò minus.*

Ad Sultanum Iconij aufugit.] *Regnum Iconienſe quibuſdam Turquia dicitur, Aithono minor Aſia. Prætor Græcia ſubditos Iconienſi Sultano duplices facit, partim Muſulmanos appellatos, partim Turcomanos. Turcomanos ait eſſe gentem, quæ Perſarum (ſic Turcas Iconienſes vocat, velut è Perſide oriundos) extremos fines inſidebat, & implacabili odio Romanos, id eſt, Græcos perſequens, agendis prædis ex horum agris delectabatur. Ita Leunclauius in Pand. ad Annales Sultanorum Turcicorum. Idem. Prætor Græciæ meus, nondum editus, qui Conſtantinopolis à Flandris captæ, rurſumq; à Michaële Palæologo recuperatæ L X. annorum plus minus hiſtoriam deſcripſit, Sultanos Muſulmanorum Iconienſes, Aladinis poſteros, & Azatinem, &, Zathatinem duos Perſarchas appellat, quod è Perſia profectis in ea minoris Aſiæ loca populis cum imperio praeeſſent. Idem ab aliis etiam Græcis hiſtoricis factum obſeruare licet.*

AD CAPVT III.

Cum paulò ante mort. monachi habitum induiſſet] *Deus bone, quàm ego multos oriẽtis Imperatores nominare poſſem, qui hoc fecerunt? Quantoperè autem Andronicus iunior hunc diuinum angelicumq; habitum* (θεῖον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα, *vt ſæpiſſimè ab hiſtoricis Græcorum poſterioribus nominatur) diem ſuum iam obiturus flagitarit, & quibus gaudiis eum conſecutus exultarit, vt vix mente conſtaret, lege, ſi placet, Cantacuzenum noſtrum lib. 2. cap. 14. & 16.*

Pauca

Pauca huc adſcribam. Siue enim viuorum numero exemptus fuero, proderit mihi coram incorrupto iudice in terribili illo iudicio cum pœnitentium habitu apparere: ſiue conualuero, multò melius erit, conceſſum viuendi ſpatium in peccatis meis per pœnitentiam expiandis conſumere. *Hæc ille. Sic ergo eſt habitus angelicus, vt ſit nihilominus pænitentiæ habitus. Monachorum ſeu Religioſorum vitæ ſtatus, multis de cauſſis beatarum mentium illarum vitæ ſimilis exiſtimatur. Idem tamen propter varias aſperitates, & (vt ipſi loquuntur) mortificationes, etiam non animo ſolo, ſed re item & opere pænitentiam agentium vitæ ſimilis aſſeritur.*

Nauim cum vect. in tot, tantisque fluctib.] *Rempub. ciuilem conferri ſolere cum naui, & ciues cum vectoribus, turbas, ſeditiones, pericula, tempora denique dubia, ac formidoloſa cum fluctibus, eccleſiaſticam ſimiliter (quæ Petri nauis dicitur) annotat. in cap. 1. lib. 1. Simocatta docuimus, quæ omnia huc transferas licet.*

Eam in nobil. & milit. greges profundeb.] *Imitatur liberalitatem largitio, quemadmodum cætera quædam vitia virtutum quaſi perſonam ſibi apponunt: & ſæpe qui Curios ſimulant, bacchanalia interim viuunt. Verùm iſtiuſmodi largitiones aliud nihil, quàm corruptelæ ſunt. Nec mirum, inueniri, qui largitoribus, & bonorum ſtudiorum corruptoribus huiuſcemodi faueant, quando, vt dicitur, pecuniæ obediant omnia.* Quiſquis habet nummos, ſecura nauiget aura. *Militum autem plerique non facilè ferreos, aſt argenteos ictus, vt Daniſta in Moſtellaria, facillimè patiuntur.*

AD CAPVT IV.

In clypeum ſublat. Imp. declarant] *Mos antiquus creandi, & ſalutandi ab exercitu Imperatoris, de quo nonnulla diſſerui annot. ad cap. 41. lib. 1. hiſtoriæ Cantacuzeni. Ibidem de acclamationibus militaribus in creatione Auguſtorum.*

Cum duobus eius generis * ac Peloponneſi, &c.] *Vbi aſteriſcum repoſui, ſcriptum eſt in græco,* τὸν τῆς σικελίας ῥῆγα μαφρέ. Siciliæ regem Manfredum. *Sequitur continenter.* καὶ τὸν τῆς πελοποννήσου, καὶ ἀχαΐας πρίγγιπα. Et Peloponneſi atque Achaiæ Princi-

 pem.

pem. *Manfredus Friderici II. Imper. expellice filius, & Siciliæ rex, quomodo potuerit eſſe gener Deſpotæ Epiri, & à Michaële Palaologo capi, quem Carolus Galliæ rex in prælio interfecit, vt narrat Thomas Fazellus rerum Sicularum Decade II. lib. 8. equidem non video. Omnino fugit ratio Protoueſtiarium, & alium nominare voluit, aut debuit, vt opinor. Peloponneſum autem Græci hodie Moream, ab arbore moro, tota regione frequentiſſima nominant: ſicut Epirum Arbaniam ſiue Albaniam: tametſi apud hunc noſtrum etiam Peloponneſi prouincia quædam Albania ſiue Albanitia crebrò nominatur.*

Monembaſiam] *Vocatur item Monobaſia veteribus, & Epidaurus. Sunt autem in Peloponneſo Epidauri duæ, tertia in Dalmatia, quæ nunc Rhaguſia. Nomen obtinuit Monembaſia ab vnico tantum ingreſſu quem habet. Vrbs ſitu & natura loci munitiſſima, quam prædicabit lib. 3. cap. 24. copioſius. Hodie Maluaſia nomen habet.*

Spartam Laconiç caput] *Sparta propter leges & inſtituta præclara apud ſummos ſcriptores ſummè laudata cernitur, meritoq́; non Laconiæ tantùm, vnius regiunculæ, ſed vniuerſæ Peloponneſi caput, & μητρόπολις dici potuit. In 1. græcor. epigrammatum κυδιάνειρα πόλις vocatur, hoc eſt,* illuſtrium, aut generoſorum virorum patria. *Cic. 1. Tuſcul. cum Lacedæmonius quidam (nam & Lacedæmon dicitur) mortem tantoperè contempſerit, vt cum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris, & eſſet vultu hilari atque læto, dixiſſetq́; ei quidam inimicus, contemníſne leges Lycurgi? reſponderit, ego verò illi maximam gratiam habeo, qui me ea pœna multauerit, quam ſine mutuatione & verſura poſſem diſſoluere. O virum Sparta dignum, &c. Verùm Spartam huius temporis talem haud fuiſſe, nimis certum eſt, quando nec vetus illa talis fuit; fortis, & generoſa ſcilicet, niſi quandiu Lycurgi leges viguerunt, vt eodem in loco teſtatur Cicero. Laconia porrò Turcis hodie Tzaconia eſt.*

Quinquaginta ingreſſi vigil. occid.] *Vide occaſionem receptæ vrbis apud Gregoram lib. 4. non longè à principio. Occaſionem receptæ Conſtantinopolis Sabellicus rerum Venetar. decad. 1. lib. 10. ſic breuiter explanat. His itaque calamitatibus circumuentus (Balduinus) quadam ferè amentia actus, nullo in vrbe relicto præſidio, omne robur copiarum ad maris anguſtias occupandas miſerat. Sed cum externum hoſtem*

hoſtem informidaret, in domeſticas incidit inſidias. Quidam Græci (vt leuia ſunt gentis ingenia) præſentium rerum cœperant pœnitere (quanquam ab initio eos Gallici nominis pertæſos crediderim) rati, quod erat, abſentia copiarum vrbem hoſti facilè tradi poſſe. Itaque cum Palæologo per fidos nuntios agunt, vt certa noctis hora cum quibus ſibi videretur copiis adeſſet, fore, vt in vrbem receptus, ſine vlla cæde rerum potiretur. Ille occaſionem minimè negligens, ſilentio noctis cum expeditiſſimis copiis ad vrbē accedit: quas per auerſa ab hoſtibus loca, ne quid illi præſentire poſſent, mœnibus admotas, cæſis portarum vigilibus proditores in vrbem ſine alia maiore cæde acceperunt. Balduinus & Pantaleo Iuſtinianus Antiſtes ad primum captæ vrbis tumultum exciti, cum neceſſariis pretioſiſſimisq́ rebus, quas nocturna illa trepidatione aſportare potuerunt, ad Euripum ſe trepidè receperunt; vbi nauem ingreſſi, continua nauigatione in Eubœam ſunt delati.

Tali modo vrbs mag. illa, & vrb. Imperatrix] Βασιλὶς τῶν πόλεων *ſexcenties à Græcis appellatur, quod vel* regina, *vel*, imperatrix vrbium, *vel*, vrbs imperans, imperatoria *transferre poſſis. Mirum dictu, quam ab ipſiſmet Græcis cantetur. Nicetas in Alexio Murzuflo, vbi captam à Gallis, & peſſundatam lamentatur.* O vrbs vrbs, vrbium omnium ocule, per orbem terrarum celebris, ſpectaculum vltramundanum, Eccleſiarum mater, princeps religionis, rectæ ſententiæ dux, & eruditionis alumna, omnis pulchritudinis diuerſorium, &c. *Nicephorus Calliſtus præfat.* Conſtantinopolis veræ pietatis ærarium atque domicilium, quod quæcunque aliquis mente concipere poſſit, bona continet omnia, nouum tabernaculum, altera Sion, nouum ſanctuarium Dei, altera, & ea duplex arca, pulcherrimus totius orbis oculus, ſeu potius cor eius, noua Edem, terreſtre cœlum, paradiſi velut primarium exemplar, commune omnium Chriſtianorum domicilium, vrbium omnium regina, rerum omnium opportuniſſima, & vt ſimpliciter dicam, quidquid eſt in terris optimum omne. *Matthæus Camariotes epiſtola, qua eandem à Turcis occupatam & vaſtatam lamentatur, quaq́ recitatur in Turcogræcia.* Patria capta eſt, cuius vrbs in terris ſimilis nulla: ſed

ſed eiuſmodi, quæ non humana potuerit extrui manu. Eadem magnitudine & pulchritudine præſtabilis, ſitu & vetuſtate ſplendens: quam affirmare omnium vſpiam vrbium maximã pulcherrimamque auſim: quam vnam omnes ſperabant, & credebant in perpetuum ab omnibus manſuram inexpugnabilem: cui ſecundum Deum vniuerſi ſalutem credebant ſuam: quæ ſi oculus appelletur orbis terræ, aut cor, à vero non aberretur: de qua nemini gloriari non licebat: in qua ciuem adſcriptum eſſe, non parum argumenti ad gloriam, commendationemque habebat. *Conſtantinus Manaſſes, qui ab hinc annis quadringentis floruit, in Annalibus, vbi de condita, ſeu potius amplificata & exornata Conſtantinopoli narrat*, ſeque ad opulentum Byzantiorum oppidum confert (Conſtantinus) è quo beatiſſimam & fortunatam vrbem excitat, vrbem, inquam, magnam, Romam nouam, Romam carentem rugis, nunquam ſeneſcentem, ſed perpetuò iuueneſcentem, ſeque renouantem, Romam illam deniq;, de qua gratiarum riui profluunt: quam terra continens complectitur, & mare viciſſim excipit: quam iucundè ornant Europæ manus, & ab altera parte os Aſiæ deoſculatur.

Poſt annor. 9. & 50. interuallum] *Non conuenit inter auctores de annis, quibus Latini Conſtantinopolim tenuerint. Georgius Pachymerius ait, tenuiſſe annos 50. & menſes octo. Paulo amplius ſexaginta annos Cantacuzenus lib. 4. cap. 25.*

AD CAPVT V.

Hæred. imperij miſerab. oculis ſpoliat] *Palæologus Ioanni Laſcari ignito crepitaculo* (ἠχείῳ λεὶ πυρωθέντι) *vibrato aduſſit oculos, vt paulatim viſus extingueretur. Holobolo autem Manueli, quod excæcati Imperatoris fortunas miſeratus eſſet, naſus & labra præciſa. VVolfius in Annotationibus locorum aliquot ex Georgij Pachymerij hiſtoria lib. 3.*

Terrę ac cœlo ſceleſt. facinus conqueri.] *Veteribus mos fuit, in comœdiis præſertim ac tragœdiis, nocti, diei, ſoli, lunæ, cælo, terræ miſerias*

miſerias & arumnas ſuas conqueri. Teſtis Plaut. in Mercat. vbi Charinus adoleſcens ſic loquens inducitur.

Non ego item facio, vt alios in comœdiis
Vidi facere amatores, qui aut nocti, aut die,
Aut ſoli, aut luna miſerias narrant ſuas.
Quos Pol ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint.

Apud Euripidem Medea nutrix, vt quidem M. Tullius verſiculos latinè expreſſit. Tuſcul. 3.

Cupido cepit miſeram nunc me proloqui
Cælo atque terra Medeaï miſerias.

Electra apud Sophoclem.

Ὦ φάος ἁγνὸν καὶ γῆς	*O lux pura & fulgida,*
Ἰσόμοιρος ἀήρ, ὥς μοι	*Aequisq́; ab humo diſtans vndiq́;*
Πολλὰς μὲν θρήνων ᾠδάς,	*Interuallis ather,*
Πολλὰς δ' ἀντήρεις ἤσθου	*Triſtes ô quoties ſonos,*
Στέρνων πλαγὰς αἱμασσομένων,	*Nox cum caca receſſit.*
Ὁπόταν δνοφερὰ νὺξ ὑπολειφθῇ;	*Audiſti, inq́; vicem feris*

Sanguinolenta feriri
Pectora palmis.

Vide Symbolas Virgilianas, in illud Ecloga 2. ibi hæc incondita ſolus Montibus & ſyluis ſtudio iactabat inani. *Ad lamentationes quippe & querelas huiuſmodi libenter etiam in loca ſola, in ſyluas, agros, montes ſecedebant, quò id liberius, ſine pudore, & alicuius interdum periculi metu facerent.*

Elementa ipſa ad vlciſcend. inuocare] *Luculentiſſimè dolorem huius Patriarcha ex indigniſſima ſorte pueri Imperatoris perceptum deſcripſit Protoueſtiarius. Et eſt hac etiam magni cuiuſdam luctus, doloris, ira declaratio, à cælo & elementis ipſis vltionem petere. In ſacris literis diras, & maledicta huius generis ex diuino zelo, & inſtinctu cæleſti profecta leguntur. In noſtris ſcriptoribus, potiſſimùm verò in poëtis, memini me aliquot exempla legere, qua memoria exciderunt: vnum occurrit ex Ouidio in Ibin, poëmate omni maledicentia dirisq́;, vt ita dicam, diriſſimis refertiſſimo.*

Terra tibi fruges, amnis tibi deneget vndas:
Deneget afflatus ventus & aura ſuos.
Nec tibi ſol clarus, nec ſit tibi lucida Phœbe:
Deſtituant oculos ſidera clara tuos.
Nec ſe Vulcanus, nec ſe tibi prabeat aër,
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.

Arſenium hunc ſumma ſeueritate Palaologum auerſatū, quamuis facinus agnoſcentem, & ſummiſſè genibus aduolutum, & veniam orantem ſcribit Pachymerius lib. 3. Vbi item Epimethei pediſſequam ait eſſe pœnitentiam.

AD CAPVT VI.

Concord. de fin. cap. tribus] *Illa erant, τὸ πρωτεῖον, τὸ ἔκκλητον, τὸ μνημόσυνον. Vt eſſet penes Romanam ſedem principatus, vt eam appellare liceret Gracis, & memoria Pontif. vnà cum Patriarchis celebraretur. Ex Pachymerij lib. 5.*

Romam tanquam maius tribunal appellare] *Eccleſia Romana omnium per orbem Eccleſiarum parens & magiſtra eſt. D. Auguſtinus epiſt. 162. in Romana Eccleſia ſemper Apoſtolica cathedra viguit principatus. In hoc argumento verſatur Bellarminus Controuerſ. tomo 2. de Pont. Romano lib. 2. Addamus inſignem locum D. Leonis ex concione in SS. Petrum & Paulū.* Iſti ſunt viri, per quos tibi Euangelium Chriſti Roma reſplenduit; & quæ eras magiſtra erroris, facta es diſcipula veritatis. Iſti ſunt Patres tui, verique paſtores, qui te regnis cœleſtibus inſerendam multò melius, multoque fœlicius condiderunt, quam illi, quorum ſtudio prima mœnium tuorum fundamenta locata ſunt. Iſti ſunt, qui te ad hanc gloriā prouexerunt, vt gens ſancta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia, per ſacram B. Petri ſedem caput orbis effecta, latius præſideres religione diuina, quam dominatione terrena, &c.

Non quieuit, populumque concitauit] *Laonicus lib. 1. loquens de Concilio Florentino. Poſtremo eò res deducta eſt, vt Graci pariter, & Romani in religionis negotio conſentirent, diſcordiáque omnis*

omnis quàm longiſſimè ſubmoueretur. Græci reuerſi Byzantium, acta edocent eos, qui domi remanſerant; qui quidem actis ſtare noluerunt, putantes ſibi nentiquam fas eſſe conſenſum præſtare Romanis nefaria aſſerentibus. Hinc perpetuò diſcordiam fouiſſe Græcos in negotio religionis aduerſus Romanos conſtat.

Maledictus omnis qui confidit in homine] *Aduerſus Balduinum, vltimum Conſtantinopolis ex Latinis Imper. Quinque enim fuerunt. Balduinus, Henricus, Petrus Altiſiodorenſis, Robertus Petri filius, Balduinus II. Et hic à Michaele Palæologo exactus, ad Caroli regis Franciæ opes confugit.*

Et Conſtantinum Porphyrogennetam] *Porphyrogennetas, vt ſcribunt Græci, ſiue Porphyrogenitus, vt plerique noſtrûm, dicitur, qui patre Imperatore, & in purpura conſtituto, hoc eſt, in imperio (cuius purpura ſignum eſt) & ſucceſſor naſcitur. Plura tamen me nunc de cauſſa, & veriloquio huius vocabuli dubitare faciunt. Vnum, quod ex filiis Imperatorum iis, qui patre purpuram geſtante procreati ſunt, quoſdam nō primogenitos (ad quos ſucceſſio inprimis pertinet) ſic nuncupari cerno; vt in hac hiſtoria Theodorum Ioannis filium, Andronici & Manuelis ſeniorum fratrem: præterea Theodorum & Demetrium Manuelis filios Palæologos, quibus ſeniores erant Ioannes & Andronicus. Alterum, quod Conſtantinus Manaſſes chronographus (vt à Vulcanio obſeruatum eſt) vbi Conſtantino oculos ab eunucho iuſſu matris Irenes erutos fuiſſe memorat, ita habet, Leunclauio interprete.* Et quidem eo ipſo in loco viſum oculis effoſſis amiſit, quo in loco primùm radios ſolis aſpexerat. Solent autem domum illam nuncupare porphyram, hoc eſt, purpurā. *Ibidem in margine libri annotat interpres,* ab ea domo porphyrogeniti appellati. *Quaſi palatiū quoddam fuiſſet, vbi Auguſtæ edere partum ſolerent. Lib. 5. de imperio Manuelis Comneni Nicetas de vicino partu Imperatricis ita loquitur.* τῆς δὲ δεσποίνης πρὸς τὸ τικεῖν ἐλθούσης, ᾠκονομήθη μὲν ἡ πορφύρα, καὶ ἡτοιμάσθη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς δ᾽ κατέπειγον αἱ ὀδύναι, καὶ ἐν τοῖς τῆς πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν, παρῆν καὶ ὁ βασιλεὺς, βλέπων καὶ παρηγορῶν, καὶ τὰς ὠδῖνας κουφίζων αὐτῆς. Cum autem Imperatrix partui propinqua eſſet, deprompta & adornata eſt purpura ad puerum ſuſcipiendum. Doloribus

verò vrgentibus ea in purpura collocata, adeſt & Imperator, ſuaque præſentia coniugem ſolatur & ſubleuat. *Ex hiſce verbis apparet, dictos porphyrogenitos, quòd naſcentes purpura exciperentur: ſeu quòd illos mater in purpura effunderet. Cur autem non omnes purpura excipiebantur? Aut ſi omnes excipiebantur, cur non omnes Porphyrogeniti? Amplius igitur de hoc nomine, quod notiſſimum & facillimum videtur, quærendum eſt.*

Quod ſinceram Eccleſiæ doctrin. deſeruiſſet] *Immò quod inſincera poſthabita, ſincerā amplecti voluiſſet. Quòd à filio Michaël tam parum honeſtè, & inſtar canis ſepultus eſt, videtur per hunc contemptum tutela tam ſacrilegè in regio puero violatæ pœnam Deus ab homine exegiſſe: tametſi Andronicus ita populo, & clero præſertim placere voluit, cui Michaël ob initam cum Eccleſia Romana concordiam vehementer diſplicuerat.*

AD CAPVT VII.

Becum Patriarch. Athanaſ. excepit] *Cum Patriarcha creatus declaratur, dicitur ἀνάγεσθαι εἰς θρόνον. Cum loco ſuo mouetur, κατάγεσθαι τοῦ θρόνου, καὶ καθαιρεῖσθαι. Cum malis artibus ad dignitatem graſſatur, ἐπιβαίνειν, & talis ἐπιβάτης, & ἐπιβήτωρ, quaſi inſcenſor & adulter, & alienæ mulieris inſultor. In politicis ἐπιβάτης & ἐπιβαίνειν vſurpat non ſemel Simocatta. Qui enim magiſtratus gerunt, cum dicantur in altiore, aut etiam altiſſimo dignitatis gradu locati, rectè ita dici poſſunt aſcendere, &, ſi latinitas pateretur, aſcenſores.*

Ex prima coniuge Hungar. regis filia] *Duas deinceps vxores habuit Andronicus, quarum prior Hungarorum rege nata, Anna audiuit, & mares ei duos peperit, Michaëlem, qui cum patre imperitauit aliquandiu, & Conſtantinum Deſpotam. Poſterior Marchionis Montuſferrati filia, enixa eſt Ioannem, Theodorum, Demetrium, & puellam Simonidem, liberos omnino quatuor. Andronicus viduus, inquit Pachymerius lib. 7. non auſus regias ambire nuptias, quòd è ſecunda vxore imperij ſucceſſores procreaturus non eſſet, Irenen Marchioniſſam, regis Hiſpaniæ neptem, bonus bonam non genere minus quàm moribus vxorem ducit.*

CAPVT

AD CAPVT IX.

E monte Atho] *Mons hic Macedoniæ propter* καλογέρους bonos ſenes (*ſic enim monachos ibi habitantes Græci recentiores nominarũt) celeberrimus fuit, & nunc etiam* ἅγιον ὄρος mons ſanctus *dicitur. A Cantacuzeno* πόλις οὐράνιος cœleſtis ciuitas, *apud quem multa de eodem variis locis. Adhuc ferunt illic ſupereſſe monaſteria circiter 23. & quondam ſingula habitata ducentis, aut trecentis. A Turcis monaſtir vocatur. Quicunq; porrò huius montis monachi aliò venirent, ob arctiorem, quam colebant, diſciplinam, maioremq́; opinionem ſanctitatis, venerabilius tractabantur, quod etiam ex hiſtoria Cantacuzenica lib. 3. perſpicias.*

Suaſerunt trirem. num. ne augeret neue. n. p. aut vet. refici] *Puzenus quidam magnæ auctoritatis, apud Manuelem Comnenum effecit, vt res vtiliſsima, & omnibus inſulis ſalutaris, & à ſuperioribus Imperatoribus conſtanter obſeruata inutiliter abrogaretur. Nam vectigalia nautica olim in claſſem conferri ſolita, hic in fiſcum referenda curauit: ac triremes, quæ ex edicto ab inſulis præbebantur, pæne cum ipſis vectoribus in mare demerſit: cum diceret, triremes non ſemper reipub. eſſe vtiles: ſumptus verò qui in eas fierent, & annuos eſſe, & immenſos. Eos igitur in fiſcum referendos: neceſsitate verò poſtulante ex imperatoriis theſauris ſtipendia promenda eſſe. Quæ cum dixiſſet, vir optimus, & rerum gerendarum peritiſsimus eſt habitus, cum reuera ſententiam crudeliſsimo dignam pirata dixiſſet. Imperatorem enim ſumptuum magnitudine decepit, & paruitate impenſarum rurſus exhilarauit. Quæ ſiue temeritate, ſiue tenacitate factum eſt, vt piratæ optatiſsima occaſione mare teneant, & maritimæ prouinciæ latrociniis vexentur. Nicetas lib. 1. de rebus Manuelis Comneni.*

AD CAPVT X.

Cum quibuſdam æqual. & coniurat. fug. Adrianop.] *De clandeſtino Andronici Nepotis diſceſſu, ſeu fuga potius Conſtantinopoli Adrianopolim, Cantacuzenus lib. 1. cap. 18. vbi aliam narratio-*

nem offendes. Hoc te ſemel ſcire velim, Protoueſtiarium adhærere Gregoræ vt in hoc, ita in reliquis pœne omnibus, videriq; cum eodem Gregora Cantacuzeno infenſum. Cùm autem duo illi toties tantoperè diſcrepent, vterq; verum dicere non poteſt. Ego vt Cantacuzenum aliquando minus vera ſcribere conceſſerim; ſic Gregoram propter rerum ignorãtiam & affectum quendã m ſiniſtrum ſæpius falſa pro veris ponere non negarim.

A Chriſto nato 1328.] *Græcus codex expreſſe habet* α φ κ η, *id eſt, 1528. errore euidentiſſimo. Itaq; pro* φ. *ponendum* τ. *vt ſint treceenti, non quingenti.*

AD CAPVT XI.

Potitus vrbe & imp. auo de victu, & vita proſp.] *Supra contrarium ſcripſit. Iam quo pacto illi de victu prouiderit, quamq; illum nihilominus reuerenter ac liberaliter habuerit, docet Cantacuzenus lib. 2. cap. 1. Nimis inhumanum & crudelem Nepotem Gregoras & alij faciunt.*

AD CAPVT XII.

Monach. q. Calaber Barl. Conſtantinop. venit.] *Non primùm Conſtantinopolim, ſed Theſſalonicam venit. Qualis autem is homo fuerit, quid vtrobiq; egerit, & quas turbas commouerit, vberrimè traditum eſt à Cantacuzeno lib. 2. cap. 34. & ſequentibus.*

Lumen illud in monte Thabor creat. eſſe] *Mirum Græcos errorem tam putidum erraſſe, vt lumen illud, quod è corpore Chriſti in monte Thabor transfigurati ſplendidiſſimum emicuit, increatum quiddam, & deitati coæternũ, nec tamen diuina ſubſtantiæ partem aliquam eſſe vellent, & in Deo quiddam ſtatuerent, quod Deus non eſſet, idq; accidens. Pluribus de iſto lumine in hiſtoria Cantacuzeni. Lege annot. Gretſeri in cap. 40. lib. 2.*

Quod Ioanni Chryſoloræ ead. ſentienti.] Hic primus græcas litteras variis barbarorũ irruptionibus expulſas poſt 700. annos in Italiam reportauit: quãquam nulla eius extant, præter Grammaticæ regulas grauioris doctrinæ monumenta. Byzantio

zantio emiſſus à Ioãne Imp. vt totius Europę reges adeundo, pereunti Græciæ maturam opem imploraret, officium quidẽ laborioſa peregrinatione ita impleuit, vt in Italia ſubſiſteret, Græcia ſcilicet præſenti metu liberata, cum Tamerlanes terror orientis Baiazetem ad Stellam montem viuum cepiſſet. Itaque Chryſoloras diro Græciæ hoſte ſublato lætus, Venetiis primùm, & mox Florentiæ, Romæque, ac demùm Ticini, euocante ingentibus præmiis Ioanne Galeatio Principe, græcarũ litterarum ſtudium excitauit, tanta fœlicitate, vt ex eius ſchola ſummæ, nec ideo interituræ laudis ingenia prodierint, in quibus fuêre Leonardus Aretinus, Franciſcus Barbarus, Philelphus, Guarinus, & Pogius. Poſtremò cum ad tollendam pſeudopontificum controuerſiam indicta ſynodus tanti ſpectaculi cupidũ exciuiſſet, exauctorato Balthaſare Coſſa, Conſtantiæ interiit, cuius tumulum Pogius aliique exornarunt. *Hac ego carptim ex elogiis Paulij Iouij. Tumulatus eſt Chryſoloras Conſtantia in Prædicatorum monaſterio ante aram, cuius hoc fertur ibidem legi epitaphium.* D. Emmanuel Chryſoloras, miles Conſtantinopolitanus, ex vetuſto Romanorum genere, qui cum Conſtantino Imp. migrarunt. Vir doctiſſimus, prudẽtiſſimus, optimus. Qui tempore generalis Concilij Conſtantienſis diem ſuum obiit, ea exiſtimatione, vt ab omnibus ſummo ſacerdotio dignus haberetur. Die 15. Aprilis 1415. *Quod dicitur miles Conſtantinop. intellige equitem auratum fuiſſe. Eius gener non diſcipulus modò fuit Franciſcus Philelphus, cui Theodoram filiam nuptum dedit.*

Quæ illi fil. duas, quar. maior Myſorum Principi] *Vnicam filiam, Mariam nomine Andronico iuniori Anna Sabauda genuit, quam parentes poſtea vix dum nubilem Michaëli Alexandri Myſorum, ſeu Mæſorum regis filio collocarunt: Nuptiæ apud Adrianopolim celebratæ ſunt. Cantacuz. lib. 2. cap. 24. Aliam qua Orchani Turcarum regi nuberet, non genuit. Hoc loco* ἀνιστορησίαν *Protoueſtiarij demiror, cùm præſertim tam prope ab Andronici & Cãtacuzeni ætate abfuerit. Cantacuz. non Andronici filia, Theodora nempe Orchani cõiuncta eſt, & ille generi, non autẽ Ioannes affinis armis adiutus eſt ſæpius,*

pius. Teſtatur idem Laonicus lib. 1. Tempore deinde multo interiecto, inquit, Cantacuzeni Græcorum regis filiam vxorem ducit, Qua affinitas vbi interceſſit, pax inter Græcos & Turcas facta eſt. Infrà. Cùm Orchanem data in vxorem filia generum aſciuiſſet, eum & amiciſſimum, & familiariſſimum in poſterum expertus eſt.

Ioannem Cantacuz. ei curat. ac tutor. dedit] *Huius in fidem puerum regnumq́ tradidit, ac iureiurando eum obſtrinxit, ſine dolo in adminiſtratione regni, ac pueri educatione verſaturum.*

Auctorit. & opib. præpor. ab Imp. ſecund.] *Multa de hoc viro* ὡς ἐν προλεγομένοις *ante hiſtoriam ipſius à me diſputata ſunt, ex quibus nonnulla hic repetam. Auctoritas eius, poteſtas & exiſtimatio incredibilis: ita, vt eo inconſulto, aut refragante nihil gereretur, ipſeq́ adminiſtraret omnia: & eſſet non quidem vocabulo (nam id vnà cum habitu, licet non ſemel ab Andronico inuitatus, & enixè rogatus, conſtanter fugit) ſed opere ipſo Imperator. De copiis ſuis, facultatibus, pecunia theſauris, variis locis ipſe confitetur, in quibus inſulas, oppida, caſtella recenſet. Pecuniam quam Byzantij, & in aliis vrbibus per Thraciam apud amicos depoſitam habebat, nec ipſi qui eandem diripuerunt, inimici, quam magna eſſet pro certo noſſe potuerunt. Tritici, hordei, frugum fructuumq́ infinita illi copia, innumerabiles acerui. Boum paſcualium numerat quinq́ millia, aratorum iuga mille, equos paſcuales mille quingentos, camelos ducentos, mulos trecentos, aſinos quingentos, porcorum quinquaginta, ouium ſeptuaginta millia. Satin' hic homo diues?*

Cui pater Cantacuz. filiam iungi matrim. mand.] *Id quod factum eſt, iuncta illi Helena, vt ipſe Cantacuzen. narrat lib. 4. cap. 1. & peperit mares quatuor, Andronicum, Manuelem, Theodorum, Demetrium: filiam vnam Irenen. Laudatur eximiè in eadem hiſtoria lib. 4. cap. 34. Ioannes hic moriente patre nouem duntaxat annos natus erat, non 12. vt Laonicus vult: capta autem à Cantacuzeno Conſtantinopoli, quindecim. Eundem Ioannem his verbis commendat cap. 1. lib. 4. Cantacuzen.* Cœpit enim ſtatim vehementiſſimè iuuenem diligere, non ſolùm ob amorem, quo in patrem eius fuerat: ſed etiam quòd videbat Gratiarum omnigenarum, vt ita dicam, domicilium. Nec enim forma ſolùm

ei inerat

ei inerat digna imperio: verùm etiam fortitudinis atque prudentiæ non vulgarem præ ſe ferebat indolem: quæ virtutes poſtea quoque (vt ſperabatur) in eo eluxerunt. Nulli quippe maiorum ſuorum intelligentia ſecundus eſt: & generoſam ſæpenumero audendi fiduciam hoſtibus demonſtrauit.

Quos qui curar. propemod. totid. numerab.] *Si canes venaticos amplius mille quadringentos, & accipitres ſupra mille habuit, ergo curatores propemodum vltra duo milla quadringentos habuit. Quis hoc credat? quid enim* ὑπερβολικώτερον? *Hauſit hoc à Gregora. Laonicus lib. 3. BaiaZetem à Tamberlane captum affirmat habuiſſe ſeptem millia virorum, qui accipitres curarent: præterea aluiſſe canes ſexies mille. Credat cuilibet.*

Vixit anos 45. imperauit 20.] *Ita quidem Gregoras rationem ſubduxit. CantacuZenus lib. 2. cap. 40. de eius obitu in hunc modum. Ad veſperam die Mercurij, 17. Kalend. Quintiles, anno 49. ſupra 800, & 6000. ab orbe condito, indictione 9. morbi ſæuitia confectus, ex hac luce migrauit. Diutius autem multò eum vixiſſe, & imperitaſſe, ex eadem hiſtoria colligitur. Si enim expleuerat annum ætatis 27. antequam ſecundam vxorem duceret, vt lib. 1. narratur, eaq; ducta adhuc annis aliquot cum auo bellum geſſit: ſi eo victo, vt iſti volunt annis 20. ſolus regnauit, ſequitur quinquagenarium, aut eo natu grandiorem obiiſſe.*

AD CAPVT XIII.

Coniugemque vt Dominam coronat] *Vxores apud poëtas vocantur dominæ, quanquam etiam apud alios ſcriptores. Amatores item amicas ſuas ita appellabant. Eodem vocabulo Auguſtæ, & reginæ, id eſt, Imperatorum regumq; coniuges afficiebantur. Hæc omnia prolatis exemplis probauimus Symbolor. lib. 11. qui eſt in 6. Aeneid. ad illum verſum,* Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti. *Proinde vocem Deſpæna, latinæ huic planè reſpondentem, interpreti aut retinere, aut vocibus Domina, & cum de Imperatorum vxoribus dicitur, Auguſta etiam, & Imperatrix exprimere licebit.*

Matthæo filio calceos purp. ferre dat.] *Suprà cap. 1. Alexius*

b *Comne-*

Comnenus Irena filia, quam Auguſtam deſignauit, copulatam Alexio Palæologo, hoc dedit.

Palæolog. ad Orchanem Ameram Turcar. confug.] *Manifeſtè falſum, ex Cantacuzeni hiſtoria, cui plerumq; maior fides, quam iſtis Chronologis tribuenda eſt.*

In Seruiam ad generum ſuum.] *Etiam hoc commentitium. Tres tantùm habuit filias, quarum Mariam vxorem dedit Nicephoro Duca Acarnaniæ Principi: Theodorã Orchani, Helenam Ioanni Imperatori locauit.*

AD CAPVT XIV.

Sæpenumero mecum ipſe] *Hæc epiſtola grauis ſanè & vehemens, ſi vera, & à Ioanne conſcripta eſt, parum vera eſſe oportet, quæ ad amoliendam ab ſe tyrannidis ſuſpicionem toties affert Cantacuzenus: dum tutor potius ac patronus, non inuaſor imperij ac tyrannus videri ſtudet. Profectò tam ſpecioſè ac veriſimiliter ſe vbique purgat, vt nihil poſſit magis. Vide Laonicum poſt initium lib. 1.*

Et generis coniunctionem imperans] *De filij Ioannis matrimonio cum filia Cantacuzeni, quod vita exceſſurus mandauerit Andronicus, nec apud Cantacuzenum, nec apud Gregoram quidquã lego. Eſt autem id propter incredibilem amorẽ, quo Cantacuzenum ipſum proſequebatur, admodum probabile.*

AD CAPVT XV.

Monach. induit, ac Ioaſaphi nomen] *Laonicus ait, Cantacuzenum in Nazaræorum, ſiue monachorum ordinem translatum, & mutato nomine Matthæum appellatum. Vtrumq; falſum. Teſtatur ipſe in hiſtoria ſua lib. 4. ſe imperium retinere potuiſſe, ſi voluiſſet. Et cap. 42. id ſibi à Ioanne ſuaſum affirmat. Ioaſaph autem, vt ibi videre eſt, nomen accepit, poſtquam cucullam induit.*

Bellumque geſſit annos 6. menſes 7.] *Imò verò annis quinque tantùm, ipſi enim potius affirmanti credendum.*

Manue-

Manuelem gubernare Theſſalonicam] *Paulò aliter Laonicus lib.1. Manuelem cum regeret Thermam ſiue Theſſalonicam, nactum auxilium Pheru vrbi inſidias ſtruxiſſe, & res nouas contra Amuratem molitum. Aduerſus quem ille Charatinem miſerit, qui Thermam occuparet, & Manuelem vinctum adduceret.*

Apud Lesbi dominos locum] *Lesbus hodie à Græcis Mitylene, ab vrbe ſua primaria dicitur. Traditum eſt, à Ioanne Andronici filio donatam Franciſco Catelυſio Genuenſi, propter nauatam ſibi fideliter operam aduerſus Cantacuzenum, anno 1355. Cùm à Mahomete II. occuparetur. anno 1462. Principem habuit Dominicum Cateluſium. Inde annos amplius centum in ditione Genuenſium fuiſſe colligitur.*

Pruſam vltro abeundi conſilium] *A Pruſa rege Bithyniæ nomen vrbi huic inditum, in ora maris ad radices montis Olympi ſita. Hic mons inde nomen accepit, quod olim velut Athos in Europa, frequentia haberet monaſteria, Conſtantinopoli degentibus, & Propontidem nauigantibus eximia altitudine ſpectabilis. Pruſa etiã* θεόπολις Dei ciuitas *in conſtitutione Leonis Auguſti de thronis appellatur. Eam ſubegit Orchanes 1327. Principio domicilium imperij Turcici fuit, quamuis non ita diu. Sultanorum ſepultura ibidem diutiſsimè, etiam poſt captam Conſtantinopolim permanſit.*

AD CAPVT XVI.

Quoſdam de Satrapis ſuis in Aſia deſciuiſſe] *Hiſtoriam de Amuratis expeditione Aſiatica contra Praefectos, & de coniuratione regiorum iuuenum aduerſus parentes abſentes, luculenter exſequitur lib.1. Laonicus, quem lege: noſter breuitati ſtudet.*

Suum volens nolens luminibus priuatũ] *Qui infundens oculis ei acetum feruidum, viſum eius ademit. Laonicus ibid.*

Vnuſquiſque fil. manu ſua iugul. iuſſus] *Si plenum crudelitatis eſt, filium ante oculos patris mactare, quanto magis parentem compellere, vt ſua manu filij ſeſe carnificem præbeat? Occiderunt aliquando parentes filios ſuos: ſed vlciſcendi cauſſa: innocentes nunquam.*

quam. Laonicus lib.1. coniurationem duorum iſtorum regiorum iuuenum, quorum alterum, Turcam nempe, Sauzem vocat, eorundemq́; pœnas fusè deſcribit. In extremo eius deſcriptionis, patres, inquit, duo fuere, qui tam crudele imperium exequi noluere. Hinc & ipſi trucidati ſunt cum filiis. Dicebat enim, nequaquam iſtos citra conſilia parentum defeciſſe ad Sauzem. Nunc autem cum fortuna vtantur dubia, eos nutare in vtramq́; partem.

AD CAPVT XVII.

Aliquot triremib. in Italiam ad flagit. opem.] *Pœnè omnia huius capitis aliquantò plenius à Laonico differuntur. Etiam à Venetis retentum ait, non ſinentibus eum pedem vſquam ferre, donec creditoribus ſatisfeciſſet.*

AD CAPVT XVIII.

Baiazetes Aliſurius] *Plures Turcicorum Imperatorum habent ſua cognomina. Nam vt hic eſt Aliſurius, ita alius Gazi, alius Gilderun ſiue Lælaps, alius Aleterius, alius Cecyritzes, &c. Quemadmodum videlicet Chriſtiani Imperatores, Reges, Principes à corporis habitu, aut à moribus cognominantur Pulchri, Calui, Craßi, Barbaroſſæ, Aucupes, Audaces, Simplices, Caſti, Pij, &c. ne pluribus exemplis in re perſpicua vtamur.*

Vna cum fil. ad Baiazetem ſupplex.] *Vide Laonicum principio lib.2.*

Lupus turbinem vid. gaudio exilit.] *Homo ferus, rapax, violentus aptè cum lupo comparatur. Lupus autem, cœlo præſertim nubilo & caliginoſo prædatum exit. Non alieni ſunt ab hoc loco verſus Maronis de 2. Aeneid.*

| -------- inde (lupi ceu
Raptores atra in nebula, quos improba ventris
Exegit cæcos rabies, catuliq́; relicti
Faucibus exſpectant ſiccis) per tela per hoſtes
Vadimus.

In pa-

In palatio Peges] Πηγὴ *fons extra vrbem, ad quem (ſeu potius circa quem) Leo Thrax Imp. Deiparæ templum exædificauit, miraculis nobiliſsimum. Iuxta hoc templum fuiſſe palatium extructum vel hinc intelligere poſſumus.*

Vtrum è duob. frat. Imp. præoptent] *Malè Laonicus. Miſſo nuntio explorabat Byzantiorum animos, quemnam ſibi regem dari, Manuelem an Baiazetem vellent. Hac ratione pulchrè expiſcabatur vt Byzantij erga ſe animati forent. De Manuele & Andronico, non de ſe ipſo quærebat Baiazetes.*

Ad annum mundi 6800.] *In codice græco non plus eſt, quam ϛω. maiorem autem oportere numerum eſſe, locus præcedens indicat de morte Andronici, quem extinctum narrat 6849. Nec inueni adſcriptos annos imperij eiuſdem Ioannis, quos quidam faciunt tantummodo 13. ab anno ſcilicet Domini 1341. ad 1354. quidam multò plures. Regnauit tamen cum eo Cantacuzenus etiam annis aliquot, vt patet ex hiſtoria lib. 9. poſt Conſtantinopolim ab eodem Cantacuzeno occupatam.*

AD CAPVT XIX.

Sigiſmundus Germaniç rex] Quanquam Carolus Magnus non tantùm iure belli, & S.P.Q.R. voluntate, Pontificiaq; conſecratione verus & legitimus, ſi quis vnquam alius, Imperator effectus eſſet: ſed tranſactione inſuper cum Irene regina, eamque ſecutis Nicephoro & Baſilio Impp. interpoſita, certisq; terminis vtriuſq; imperij diuiſione & ſeparatione facta, ius ſuum abundè confirmaſſet, ideoque legati Byzantini eum βασιλέα palam ſalutaſſent, & omnino inter vtroſque Principes ita conuentum, diuque inter ſucceſſores obſeruatum eſſet, vt æquo iure Byzantini & noſtri Auguſtos, adeoq; fratres ſe appellarent: paulatim tamen inuida, & ambitioſa illa natio noſtris Cæſaribus eum titulũ detrahere conata eſt, & ſuos ſolos Romanos, & Baſileas, & αὐτοκράτορας ῥωμαίων in diplomatis & numiſmatis proſcribere, dominosq; orbis terrarũ, ceu vnius familiæ iactare: noſtros autem Latinos tantùm, & Alemanos,

Digitized by Google

Francosq;, & Cæſarem noſtrum vt nouo, ita inepto commento ῥῆγα ἀλεμανίας ἢ φραγγίας. Vnde factum, vt à noſtris paria reponentibus, non aliter quàm Græcorum reges, aut Conſtantinopolitani Imperatores vocarentur. *Hæc Marquardus Freherus præfat. in ius Græcorum.*

Excuſarat ſe etiam Baſilius Imp. orientis Ludouico II. Imp. occidentis, cur eum nomine τοῦ βασιλέως afficere non eſſet auſus, tametſi hoc ipſum ambage quadam, & obſcurius. Cui ille his verbis reſcripſit, quæ tomo 10. anno Christi 871. à Baronio afferuntur. Indicat itaque dilectio tua, ſe maledictum legis (Deuter. 19.) pauefcere, & idcirco terminos æternos transferre, & veterum Imperatorum formas commutare, ac præter canonica, & paterna præcepta conuerſari renuere, & recuſare. Et tamen, qui ſint illi, vel vbi, aut vnde fuerint prolati termini æterni, vel veteres formæ, aut illa canonica & paterna præcepta, minus apertè declarat: niſi forte Imperatoris nomen velit hæc cuncta ſentiri. Verùm apud nos multa lecta ſunt, multa quidem indefeſsè leguntur; nunquam tamen inuenimus terminos poſitos, aut formas, aut præcepta prolata, neminem appellãdum Baſilea, niſi eum, quem in vrbe Conſtantinopoli imperij tenere gubernacula contigiſſet, cum gentium ſingularum monumentis interim poſtpoſitis, ſacræ nobis affluenter hiſtoriæ monſtrent, plurimos fuiſſe Baſileas nuncupatos, & non ſolum electos quoſq;, quales fuere Melchiſedech, & Dauid, verùm reprobos, quales primorum Aſſyriorum, Ægyptiorum, Moabitarum, & cæterarum nationum (quas enumerare longum eſt) extitiſſe probantur. Ergo cùm ita ſit, fruſtra cauſſandum ducit prudentia tua, alios præter ſe Baſileas appellandos, niſi forte radendos ducat totius codices mundi, in quibus pœne cunctarum gentium Principes à priſcis temporibus, & deinceps Baſilei inueniuntur ſcripti. Et certè vt de Latinis interim codicibus taceamus, ſi græcos, & nouiter editos reuoluas, inuenies proculdubio plurimos tali nomine vocitatos, non ſolùm Græcorum, ſed & Perſarum, & Epirotarum, Indorum, Bythinenſium, Parthorum, Armeniorum, Saracenorum, Æthiopum, Vandalorum,

rum,& Gothorum,& aliarum gentium Prælatos βασιλέων appellatione veneratos. Intuere igitur frater, & conſidera, quod multi fuerunt, qui Baſilei diuerſis temporibus, & in diuerſis locis & nationibus nuncupati ſunt, vel hactenus nuncupentur: & noli vel nobis quod dicimur inuidere: vel tibi ſingulariter vſurpare, quod non ſolum nobiſcum, ſed & cum pluribus Præpoſitis aliarum gentium poſſides.

Ius Prouinciæ illius ad regni ſui iura pertin.] *Pertinent partim antiquitus, partim etiam nunc hæc ad Hungariam regna. Dalmatia, Croatia, Slauonia (id eſt, Illyricum) Ramia vel Roma (quo nomine in Hungarorum titulis intelligitur Boſina) Seruia, Gallicia ſiue Valachia, Lodomeria, Comania, Bulgaria. Leunclauius.*

Ius meum in Bulgar. hæc arma hunc appar. eſſe] *Vox tyrannica. Cic. 1. off. Maximè autem adducuntur plerique, vt eos iuſtitiæ capiat obliuio, cum in imperiorum, honorum, & gloriæ cupiditatem inciderunt. Et infrà non longè, inuehens in Iulium Cæſarem vt tyrannum, & dominationis cupidiſſimum. Declarauit id modò temeritas C. Cæſaris, qui omnia iura diuina atque humana peruertit, propter eum quem ſibi ipſe opinionis errore finxerat principatum. Eiuſmodi verbum eſt etiam Agamemnonis apud Homerum 1. Iliad.*

Εἰ δέ κε μὴ δώησιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.

Ipſe equidem eripiam, ſi tradere ſorte grauetur.

Hi ſunt, quibus ius in manibus & in armis eſt. Pyrrhus Epirotarum rex moriturus interrogabatur ab adoleſcentiore filio, cuinam ipſorum regnum relinqueret. Reſpondit, ὃς ἂν ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ, qui veſtrûm acutiorem habuerit gladium. *Immò fama eſt, vnum ex miſſis ab eo centurionibus, qui pro curia ſtabat, & audiebat, nolle Cæſari ſenatum prorogare prouinciam, dixiſſe, at hic prorogabit, manu capulum gladij pulſantem. Plutarchus in Iulio.*

Exercitum è conduct. &c. ſuos item armat] *Laonicus lib. 2. narrat eum Pontificem rogaſſe auxilium coram, pecuniam viroſque, impetraſſe. Miſiſſe quoque auxilia regem Gallorum, Burgundiæ ducis fratrem præfuiſſe toti exercitui. Conſcriptum exercitum è Germanis. Ab Hiſpanis item, Italiſq; militibus & pecunia adiutum. Habuiſſe præterea Pannones & Dacos. Baiazetem vſque ad Iſtrum ſumma celeri-*

Digitized by Google

celeritate ex Aſia, & Europa collectis copiis occurriſſe. Lege reliqua de infelici illo prælio ad Nicopolim. Cauſſa mali fuit, audacia, impudentia, fuga Gallorum, quibus ſe Pannones & Germani ſocios adiunxerunt. Feſtinantibus autem Iſtrum tranſire, inquit, maxima pars exercitus flumine abſumpta eſt, & quæ ſequuntur.

Terra marique obſid. admota] *De cauſſa huius obſidionis lege Laonicum lib. 2. poſt principium.*

AD CAPVT XX.

Ad patruum Imperatoremque profugit] *De hoc perfugio, & de profectione Manuelis in Italiam, & Franciam petendi auxilij, Laonicus ſimillima lib. 2.*

Spartæ principat. ſocietat. Ioan. Bapt. vendit] *Equites Rhodios Nazaræos vocat Laonicus, ac Theodorum etiam Argos non magno pretio vendidiſſe narrat. Nazaræi in veteri Teſtamento dicebantur Deo oblati & conſecrati, ſicut apud nos monachi & religioſi. Quare & hi à Græcis ſcriptoribus eodem nomine ſæpius vocantur. Equites autem Rhodij, Hieroſolymitani, Melitenſes in Religioſis numerantur. Quare à Græcis etiam Φρέριοι Fratres voce Gallica dicuntur:* frèr *cum gallicè frater.*

Anno ab ortu Chriſti 1445.] *Numerus apertè falſus: quare eius loco aſteriſcum poſui. Alioqui enim ad expugnatam Conſtantinopolim tantùm 9. anni ſupereſſent, cum regnante Manuele plurimi ſuperfuerint. Regnauit autem hoc tempore Manuel, quem Ioannes, & Ioannem Conſtantinus excepit.*

AD CAPVT XXI.

Deſpota Andron. Theſſalon. Ven. ſen. venunded.] *Scribunt nonnulli lege permutationis Teruiſinæ ciuitatis redditus ei ceſſiſſe. Mortuum in itinere dum Venetias nauigaret. Nihilominus vrbe potiti Veneti, ſuos eò Rectores miſere: quorum primus fuit Martinus Bandomerius, cum titulo Comitis Theſſalonicæ. Vendita ideirco, quod Græci viderent, ſe eam aduerſus Turcarum vim tueri nullo*

modo

modo poſſe, licet vrbs ipſa magnitudine inſignis, copiis locuples, Thermaici ſinus porta nobilis (vnde etiam Therma dicitur) nec vlli Græcarum ciuitatum cæteris ornamentis inferior eſſet. Anno deinde 1431. Sultanus Murates eam obſedit, ac multoties oppugnatam Venetis tandem eripuit. Ex Leunclauij Pand. Vendita autem anno 1423.

In hoc item capite locum reperi miris tenebris implicatum, valdeq́; intricatum, de profectione 5. filiorum Baiazetis in occidentem, & rebus eorum aliorumq́;: nec ſatis liquebat, vtrum ſcriptor dicenda ſibi, an omittenda proponeret. Aliqua enim quæ non proponit, tamen poſtea narrat: & alia quæ promittit, prætermittit. Quia igitur verſus illi commodè abeſſe poterant, eos induxi. Vnum quiddam in iis memoratu haud indignum. Ex filiis illis quinque Baiazetis Iuſuph (ſic enim Ioſeph illi pronuntiant) Chriſto nomen dediſſe, appellatumq́; Demetrium, cui frater Ameras Mahometes liberaliſſimè res vitæ neceſſarias prouiderit. Poſt Baptiſmum vixiſſe annos 7. atque ad dominum euolaſſe.

AD CAPVT XXII.

Temires Maſſagetarum, & Perſarum rex] Scytharum Imperator Tamberlanes propter inauditam animi feritatem atque ſæuitiam, portentoſasque vires, orbis terror, & clades Orientis appellatus eſt: ex humili militiç loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ virtutis opinionem, & deniquead ſummum imperium aſcendit. Homo ore truculento, recedentibusq; oculis ſemper minaci, corpore autem ingenti, validisque neruis adeo firmo, lacertoſoque, vt Scythici ingentis arcus chordam (quod pauciſſimis præſtare licebat) vltra aurem tenderet, cupreumque mortarium pro ſcopo ſagittariis in ludo propoſitum, emiſſæ arundinis ſpiculo perfoderet. Sed eum nõnulli auctores altero crure debilitatum, ideoque deformiter incedentem ſcribunt. Se Dei maximi iram profitebatur, quæ deprauati ſæculi mores vlciſceretur. *Plura Iouius in elogio. Vide inſuper initium lib. 3. Laonici, & finem.*

De nomine Temires ita Leunclauius. Quem noſtri non rectè Ta-

merlanem, & Tamburlanem Græci Temirem vocant, is à Turcis plerumque Temir, vel Temur Chan (quod regiæ dignitatis eſt nomen) dici ſolet: ac ſi nominaretur Hiſpanorum more Don Temir. Significat autem vox Themir ſiue Themur ferrum, id eſt, gladium. Tartari propter ſucceſſus rerum proſperrimos Temir Cutlu cognominarunt: hoc eſt, ferrum, ſeu gladium fœlicem. Nonnunquam tamen Temir Lane appellatur, quod Temirem claudum ſignificat. Claudicabat quippe, vt ipſe confitetur in primo cum capto Baiazete congreſſu & colloquio. Claudicationis cauſſam refert Laonicus, quod priuatus adhuc, & inops murum, quo cincti pecorum greges erant, furti committendi cauſſa conſcenderit: cumq; ſe viſum à patrefamilias animaduertiſſet, in terram deſiliens, crus fregerit. Alij, quod inter pugnandum pede vulneratus, ex eo tempore claudus fuerit.

Ameram Baiazetem cum vxore & filio cep.] *Pugnam deſcribens lib. 3. Laonicus, addit. Temires cum prius præconem dimiſiſſet per caſtra, ne quem de Baiazetis exercitu caperent, & ad mancipiorum miſeram conditionem deducerent, curauit, vt ſpoliatis abire liceret. Non enim fas eſſe ducebat, gentiles ſuos ad mancipiorum formam redigere. Baiazetes contra, præconis voce nuntiari iuſſit, vt quemcunq; de Temiris militibus fuerint nacti, eũ illico obtruncarent. Sequitur de capto Baiazete cũ ducibus pœnè omnibus, vxore & filiis.*

Hic qualis fuerit, vbi regnarit] *Propoſitionem iſtam parum exſequitur Protoueſtiarius. Nos ſupra de Tamberlane nonnihil adduximus. De Scythis multa Laonicus lib. 3. & alij, qui de gentium moribus ſcripſerunt. Lege etiam Herodotum, ſi lubet.*

Cyrus ille mag. rex à Tomyride dein cæſus] *Vnico ſibi filio à Cyro Perſarum rege interfecto, Tomyris Scytharum regina orbitatis dolorem non in lacrymas effudit; ſed in vltionis ſolatia intendit: hoſteſq; recenti victoria exultantes, pari inſidiarum fraude circumuenit. Quippe ſimulata diffidentia propter vulnus acceptum refugiens, Cyrum ad anguſtias vſque perduxit. Ibi compoſitis in montibus inſidiis, ducenta millia Perſarum cum ipſo rege trucidauit. In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantæ cladis ſuperfuit. Caput Cyri amputatum in vtrem humano ſanguine repletum coniici regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis, ſatia te ſan-*

te ſanguine quem ſitiſti, cuiusq́ inſatiabilis ſemper fuiſti. Iuſtinus lib. 1.

AD CAPVT XXIII.

Equis adeo ſtrigoſis] *Vt totus locus aliquid lucis accipiat, adſcribam verba Nicetæ in Ioanne Comneno Alexij filio. Forſitan autem Neocaſarea potitus eſſet Imperator, niſi caſu quodam improuiſo inconſulta & contumax ſuperbia & iracundia prorſus effrænis Ioannis nepotis ex fratre Iſaacio Sebaſtocratore illi obſtitiſſet. Nam cum acie cum Perſis decernendum eſſet, viſo inſigni equite Italico, Ioannem fratris filium, quippe cui equos non deeſſe ſciret, Arabico equo deſcendere, eumq́ Italo dare iuſsit. At is homo elati animi, & iactantior quàm decebat, Imperatoris dicto non audiens, audacius, ne dicam impudentius refragatus eſt, Latinumq́ per contemptum ad pugnam prouocauit, iure accepturum equum, ſi viciſſet. Sed cum patruo Imperatori, cui bilem efferueſcere cerneret, diutius reſiſtere non poſſet, equum dat inuitus, alioq́ conſcenſo animo æger, & iracundia æſtuans, directa haſta in hoſtilem aciem tendit: ac paulo longius progreſſus, ea reflexa, & humeris impoſita, galeâque capiti detracta, ad Perſas* (ad Turcas, ſæpius enim Perſæ dicuntur, quia à Perſis oriundi) *transfugit, à quibus cupidè & amanter ſuſcipitur, tum quod eis dum cum patre exulabat, innotuerat: tum quod præſentia ſua ipſorum res firmaturus eſſe putabatur. Neque multò poſt Chriſtiana religione abiurata, Iconienſis Perſæ filiam vxorem duxit.*

Nomine Solimanum Scachum] *Scachus aut regum, aut magnorum Principum, aut filiorum Imperatorum atque regum, procerum denique nomen, præſertim apud Perſas, quemadmodum apud Hiſpanos Doni vocabulum. Padiſcacher numero multitudinis ſunt ſupremi Principes ſiue Scachi,* παντοκράτορες, *velut habentes vniuerſum imperium, reges regum.*

Plurimas Imp. nouellas in Arabicam] *Nouellæ appellatæ ſunt nouæ Iuſtiniani conſtitutiones, vt quæ codicis editionem ſecutæ ſunt. Extant legum nouellarum Theodoſij, Valentiniani, Marcianique libri. Harmenopolus lib. 1.* εἰσὶ δὲ νεαραὶ, αἱ παρὰ τῶν κατὰ νόμους βασιλέων νέαι διατάξεις, πρὸς τὰς ἀνακυπτούσας ὑποθέσεις γινόμεναι.

AD CAPVT XXIV.

Sultanus Azatines*(fortè Aladines)*Chriſtian.] *Parentheſin ego interpoſui. Hunc magno luxu in Byzantij compitis totos dies potando & comeſſando exegiſſe ſcribit Pachymerius lib. 3.*

AD CAPVT XXV.

Ex præfectura Aeni, & Peritheorij] *Vrbem Aenum Aeneas Troianus exul in Thracia condidit, vt eſt 3. Aeneid.*

——feror huc, & littore curuo
Mœnia prima loco, fatis ingreſſus iniquis.

A Plinio lib. 4. cap. 11. & Mela lib. 2. non Aenum, ſed Aenos genere muliebri, à Dionyſio Aena dicitur, & id cum verbis poëta conſentit. De Peritheorio ſic ſcriptum eſt à Cantacuzeno lib. 2. cap. 38. Quin & aliam Thraciæ maritimam vrbem, ab Anaſtaſio Imperatore, vt fama eſt, conditam, & ab eo dictam, tum autem deſtructam reſtituit (Andronicus iunior videlicet) non totam illam quidem: ſed quantum potuit mœnibus complexus, & Peritheorium indigitauit. Videtur dicta, quaſi vndique, ſeu ex omni parte ſpectatu digna.

AD CAPVT XXVI.

Othmanes patern. regnum occipit] *Othmanes, ſiue Oſmanes (non autem, vt plerique ſcribunt, Othomanus) in Annalibus Turcicis habet nomen Sultani Gazi, qua voce ſtrenuus magnanimusq; miles ſignificatur. Idem cognomentum Orchani filio, & Amurati nepoti, ſeu Vrchani, & Murati (quomodo quidam malunt) tribuitur.*

Filij Amurij quidquid à Sangari fluuio] *De partitione prouinciarum armis acquiſitarum inter 7. duces Turcicos, vide Laonicum, non longè à principio hiſtoriæ.*

AD

AD CAPVT XXVIII.

A Lazaro dolo necatus eſt] *Modum exponit Laonicus in extremo libri primi. Addit, regno præfuiſſe annis 37. longè pluribus videlicet, quam noſter vult. Laudat eundem eximiè.*

AD CAPVT XXIX.

Dictus eſt idiom. Turcico Gilderun.] *Gilderun, ſiue Hildrim appellatus eſt; quæ voces Turcis & Tartaris ſunt idem quod cum tonitru fulmen horribile. Tribuitur eidem & græcum cognomentũ* λαῖλαψ, *id eſt, procella, ſiue turbo, quod præceps eſſet in actionibus, audiretq; neminem. Titulum hunc eius, caſtris ipſius conſpectis irriſit Temires ſiue Tamberlanes, eoq; non propter animi virtutem, ſed præcipitem audaciam dignum eſſe affirmauit. Scipiadas duo fulmina belli nominat Virgilius. Et Lucret. lib. 3.* Scipiades belli fulmẽ, Carthaginis horror. *Sic Ptolomæus Lagi nepos, Philadelphi frater dictus eſt* κεραυνός, *quod in bello quaſi fulminaret; vt Maro de Iulio 4. Georg.* Cæſar dum magnus ad altum Fulminat Euphratem.

Suis ſedibus à Baiazete pulſi ad Temirem] *Occaſionem belli, quod Baiazeti Temires, ſeu Tamerlanes intulit, eiuſdem legationem ad Baiazetem, & arrogans illius reſponſum, in fine libri 2. diſertè Laonicus perſequitur.*

Conſtabat Ameræ exercitus centum quinquag.] *Longè minores copias Baiazetes duxit, quam Temires: nempe centum quinquaginta millia duntaxat: aut, (vt tradit Laonicus lib. 3.) duodenas tantum myriadas, ex Europa & Aſia collectas, cum mille Triballis ſatellitibus, & cuſtodibus ſuis, in quibus ſpei reponebat plurimum. Ille vicena ſupra octingenta millia in aciem eduxiſſe fertur. Nihilominus Baiazetes tantam multitudinem, ſe cum Alexandro M. (cuius minor fuit exercitus) Temirem cum Dario (cuius multis partibus maior) comparans contempſit.*

Caueam ferreã f. cur. in qua eum includ.] *Accumbente Tamberlane ſub menſa item tanquam canis fruſtilla ſibi proiecta miſer colligebat. Equum aſcendenti, dorſum vice ſcabelli præbebat, vt Sapori*

Perſarum regi Valerianus Imperator. Coniux item pro pocillatrice ad menſam famulabatur. Magnum humanæ fortunæ ludibrium.

Ac paulò poſt morte afficit] *Laonicus lib. 4. refert ex aliis, nimia ægritudine ægrotantem, fato ſuo functum eſſe. Regnaſſe annis 25. Adeò præfractum, & temerarium fuiſſe, vt neminem monentem ſequeretur; ſed ſibi ſoli confideret, quando eundum erat in hoſtes. Expiraſſe in Ionia, cum eo iis hyberna monuiſſet Temires.*

AD CAPVT XXXII.

Qui Cyritzes cognominatus eſt] *De huiuſcemodi Sultanorum cognomentis ſupra diximus. Notio autem huius mihi nondum liquet: nec eam ignorare magni eſt detrimenti.*

Apud Varnam oppid. rem malè geſſit.] *Cladem hanc Varnenſem ſub Ladislao Hungarorum & Polonorum rege acceptam anno Chriſti 1444. diſertè & diſtinctè Bonfinius rerum Hungaricar. Decad. 3. lib. 6. deſcripſit.* Rex feruentiſſimè prælians, dum Coruinum (Ioannem Hunniadem) ipſum eripere ſtudentem, & vt vitæ ſuæ parceret, hortantem minimè audit, ſed Martio furore prouehitur, dextero interim armo cõfoditur equus. Qui cum prolaberetur in præceps, inter medios Ianizarorum enſes regem eiecit: & ita confluente ingenti Prætorianorum manu, cum regia geſtaret inſignia, telorum ſylua confoſſus eſt. In acie ac fuga innumera vtrinque multitudo cæſa. Ex Turcis multo plures in acie, è Chriſtianis, quos ad ſedecim millia hominum fuiſſe perhibent, vix tertia pars rediit. Ex Turcis autem, qui ad hoc bellum cum ſexaginta millibus hominum ſanè confluxerunt, triginta circiter millia interfecta fuiſſe dicuntur. *Sed hanc ipſam cladem non malè etiam noſter Chronographus, quanquam breuiter, explicauit. Lege ibidem apud Bonfinium quibus verbis Amurates Turcarum rex Deum Chriſtianorum ad vlciſcendam rupti fœderis iniuriam inuocarit.*

Tand. vit. monaſt. apud Pruſam excoluit] *Apud Varnam magno in diſcrimine conſtitutus, vouit, ſi incolumis, & victor euaderet, abdicaturũ ſe regno, abiturumq; in Aſiã, & vitam inter ſacerdotes*

Digitized by Google

dotes ac Nazaræos acturum. Voti damnatus Pruſam petiuit, vbi cum Zichidis qui ſunt Turcarum monachi, & cum aliis doctis ac religioſis Mahometanæ ſectæ verſatus eſt. Alij Mamiſſam vrbem nominant, vbi multitudo Religioſorum degeret.

AD CAPVT XXXIII.

Nec tantam regni molem ætati tam immaturæ] *Natus erat tum Mahometes annos non plus viginti, aut certè nõ multò plus. Prudenter itaq; Vezires Amuratem iam ſenem monebant, ne puero gladium, quod eſt in prouerbio. Nam adoleſcentes, aut ſtulti atq; imperiti homines poteſtate abutuntur, rempub. malè adminiſtrant, ad ſuam nimirum, aliorumq; perniciem. Calimbaſſam tamen, ſeu Halimbaſſam inter Satrapas Turcarum auctoritate & opibus eminentem ei pro rectore attribuit, cui (vt ſuo loco videbimus) parum ſe ſe gratum præbuit. Verùm iſta à Veziribus admonitio facta eſt, cum Pater ex Pannonia victor reuerſus, regno vltro ceſſit.*

Caraman. Aliſur. è mont. d. plerumque reg. occup.] *Mortuo Amurate Caramus Aliſurius, qui iam antea non ceſſabat Aſianos ad defectionem ſollicitare, vt potentiam inde ſuam augeret, tum id maximè faciebat. Inuadens igitur cum exercitu regionem Mahometis, populabatur, & prædas agebat. Mahometes rei indignitatem non ferens, cum copiis illi occurrit, eius prouinciam vaſtauit, eumq; rurſus in montes compulit. Princeps hic Cariæ ab aliis Caramanus dicitur, & ab eo appellata Caramania Cilicia, ſeu Caria.*

Profect. Trapezunt. illud quoque reg. cæt. addidit] *Anno circiter octauo à ſubacta Conſtantinopoli, Mahometes II. cum exercitu numeroſiſſimo Trapezuntem terra mariq; oppugnatum profectus, ea citra prælium ac laborem potitus eſt, nec vrbem ipſam tantùm, ſed prouinciam, ſiue regnum totum obtinuit, quod ab Amiſunte initium ſumens, vſq; ad Iberia (hodie Georgianam appellant, & Iberes illos Georgianos) fines porrigitur, oppidis, vrbibus, hominibus frequens. Ciues Trapezuntios trifariam partitus eſt. Vnam partem ipſe ſibi ac purpuratis ſuis in miniſtros aſciuit. Alteram in vrbem Conſtantini colonos deduxit. Tertiam illic in patria habitare iuſſit,* non

Digitized by Google

non quidem intra vrbem, ſed extra mœnia. Ipſum regem Dauidem Comnenum, cum liberis, cognatis, & omnes eius primores in nauim coniectos, Conſtantinopolim deportauit. Hæc paucis ex Turcogræcia. Obſidio durauit dies 32. Finis Trapezuntio imperio impoſitus eſt anno Chriſti 1460. vide Laonicum.

Oppidum Hydruntem obſed. & occupauit] *Hydrus Pomponio Melæ, Hydruntum Straboni, Hydra Ptolemæo, Hydruns Appiano, oppidum Apuliæ. Hoc Turcæ aliquot diebus obſeſſum, muris ictibus tormentorum proſtratis in poteſtatem redegerunt, die 11. Auguſti anno Chriſti 1481. Ciues partim cæſi, partim in ſeruitutem abrepti. Matronæ ſtupratæ, virgines raptæ, ſanctimoniales fœdatæ, adoleſcentes immani feritate trucidati, ſenes equorum calcibus conculcati, ſacerdotes in templis iugulati, prægnantes cum fœtu dilaniatæ. Ipſe Archiepiſcopus ſenex, pontificia veſte indutus, crucem tremulis manibus tenens, Chriſtianos ad conſtantiam fidei exhortans, ſerra lignea fruſtatim diſſectus. Octingenti circiter capti, cum nollent fidem Chriſti abnegare, educti oppido nudi, inter ſe ad conſtantiam cohortati, in parua valle (quæ nunc Martyrum vallis vocatur) occiſi ſunt. Eorum virtutem egregiam & inuictam fortitudinem pluribus explanat Leander Albertus in deſcriptione Salentinorum, regione Italiæ nona. Mortuo Mahomete, poſt crebras cum Turcis, qui Hydruntem tenebant, & infœlices dimicationes, oppidum Alphonſo regi, Ferdinandi F. reſtitutum eſt.*

AD CAPVT XXXIV.

Hexamilium reædificauit.] *Iſthmum denuò communiuit, ſeu muro incluſit, & firmauit. Sæpius in his annalibus ſic nominatur Iſthmus, à ſex milliarium longitudine, vt videtur. De eo vide Laonicum lib. 4.*

Patricius Nicetas trirem. per arid. Iſthmi.] *Fecit quiddam ſimile Mahometes in obſidione Conſtantinopolis, vt lib. 3. narratur. Fecit primus Auguſtus in bello Actiaco. Atq; hac de cauſſa, quia nauigationi impedimento eſt, multi perfodere Iſthmum, ſed fruſtra conati ſunt. Vide parœmiam, Iſthmum perfodere.*

AD

Digitized by Google

AD CAPVT XXXV.

Omnes Michaël. Balbum Aug. auxil. poſceb.] *Quæ hic de Agarenorum populationibus, & Creta ab iiſdem incurſata referuntur, compendio à Zonara in Michaële Balbo, ſub finem recenſentur.*

Inſulæ bonitat. fertilitatemque] *Vberrima regna vocat Virgilius. Plin. lib. 25. cap. 8. perſuaſum fuiſſe ait, Cretenſibus ipſis, an aliis, quidquid in Creta naſceretur, infinito præſtare cæteris eiuſdem generis alibi genitis.*

Quam. p. his verbis commend. Creta honorat. Iouis nut.] *Poëta ille, ni fallor, Homerus eſt. Locus non occurrit. Honorata autem Creta vel ob hoc ipſum, quia Iouis nutrix*, & quid Ioue maius habetur? *vt eſt apud Ouidium. Iouis magni inſulam vocat Anchiſes 3. Æneid. Nam cùm multæ ſint nationes, quæ apud ſe natum, & educatum Iouem glorientur, verior eſt ſententia, in Creta natum & educatum, cuius etiam ſepulchrum in eadem inſula oſtendebatur, vt teſtis eſt Cic. 1. Tuſculana.*

Naues ne vna. q except. concrem.] *Alexander M. tranſiturus cùm exercitu in Indiam, cum præ multitudine ſpoliorum grauem iam videret, tardumq; exercitum, inſtructis ſummo mane curribus, primum ſuis, ſociorumq; impedimentis ignem iniecit, idemq; deinde reliquos facere Macedonas iuſsit, & quæ ſequuntur apud Plutarchum in Alexandro. Quonam modo deluſus ſit Iulianus Imp. à duobus transfugis ſimulatoribus in Perſide, vt igni ſuis nauibus iniecto, omnes præter 12. cremaret, cum eſſent triremes 700. onerariæ 400. narrat Zonaras in Iuliano.*

Creta vna ex ſeptem nobilib. inſulis.] *Vnde Creta appellata, quære apud Stephanum. Plinius lib. 4. cap. 12. Doſiades eam à Creta Nympha Heſperidis filia, Anaximander à rege Curetum, Philiſtides, Mallotes, Crates primùm Aëriam dictam, deinde poſtea Curetin, & Macaron nonnulli à temperie cæli appellatam exiſtimauere. Hodie quidem Candiæ nomen obtinet, à vocabulo vrbis recentioris, quæ in ea eſt. Sabellicus initio lib. 9. Decad. 1. rerum Venetarum, vbi plura de eius nominibus, quam & ibidem deſcribit. Quæ*

autem ſint iſtæ ſeptem inſulæ nobiles, alius dixerit. Forſan in eo numero Cyprus, Sicilia, Anglia reponantur.

AD CAPVT XXXVI.

Eſt autem hæc inſula montib.] *Tota deſcriptio huius inſulæ, & quomodo ab Agarenis occupata ſit, ex Ioanne Curopalata ſunt petita. Deſcribitur etiam à Strabone lib.10. Plin.lib.4. cap.12. Solino cap.70. Mela lib.2.cap.7. poſt alia hæc de Creta. Vrbium notiſſimæ Gnoſus, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos, Holopyxos, Phaſtos, Cydon, Monethuſa, Dictynna, &c.*

Vrbes antiquæ ſupra nonag.] *ἑκατόμπολιν vocat Homerus 2. Iliad. Ex quo Virgil.3. Aeneid.* Centum vrbes habitant magnas. *Horat. Ode 9. Epod.*

Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus
Ventis iturum non ſuis.

Plin.lib.4.cap.12. Ipſa Creta altero latere ad Auſtrum, altero ad Septentrionem verſa, inter ortum occaſumq́ porrigitur, centum vrbium clara fama.

Cum Rhadamanto in beator. inſulis Iudicem] *De Minoë Virgil.lib.6.*

Quæſitor Minos vrnam mouet: ille ſilentum
Conciliumq́ vocat, vitaſq́ & crimina diſcit.

Idem de Rhadamanto eodem lib. Gnoſius hæc Rhadamantus habet, duriſſima regna. *Aeaci, qui tertius eſt iudicum, nuſquam meminit. Duos priores etiam nominat Cic.1. Tuſcul. Mentio Minois eſt apud Horatium Ode 7. lib.4.* Cum ſemel occideris, & de te ſplendida Minos Fecerit arbitria. *De rebus Minois Diodorus lib.5.cap.15. De inſulis beatorum Cic.5. de finib. Veteres Philoſophi in beatorum inſulis fingunt qualis ſit vita ſapientium. Et in Hortenſio. In beatorum inſulis, vt fabulæ ferunt, immortale æuum degunt. Dicuntur & inſulæ Fortunatæ & fortunatorum: à Græcis μακάρων νῆσοι, & ὄλβιοι νῆσοι. De his Plaut. Trinummo.*

Sed iſte eſt ager profectò, vt te audiui loqui,
Malos in quem omnes publicè mitti decet.

Sicut

Sicut fortunatorum memorant inſulas,
Quò cuncti qui ætatem egerunt caſtè ſuam,
Conueniant: contra iſtoc detrudi maleficos
Aequum videtur, qui quidem iſtius ſit modi.

Eas feſtiuiſſimè deſcribit Muret. variar. lect. lib. 3. Strabo lib. 1. Plin. lib. 6. cap. 32.

Alias igni græco incendit] *Ignis hic in iſto Commentario ſemper vocatur ὑγρὸν πῦρ, ignis in humido ardens, vt opinor.* Eſt autem qui à nobis dicitur ignis græcus, inuentus anno Domini 679. ſiue vt aliis placet 664. Callinicius enim Architectus ab Eleopoli Syriæ ad Romanos confugiens, ingenio ignem à ſe compoſitum edidit, quo vſi in Saracenos Romani, illorum naues exuſſerunt. Vbi igitur in vſu eſſe cœpit, maximæ ex eo res in ſuperãdis hoſtibus confectæ ſunt. Cum enim Inger Ruſſorum rex Conſtantinopolim mille, & eo amplius nauibus profectus expugnandæ vrbis cauſſa fuiſſet, à Romano tum ibi rerum potiente profligatus eſt, omnibus nauigiis græco igni exuſtis. Sed & Hugo olim in Gallia ſe pro rege gerens, cum ignem hũc ab Imperatore Conſtantinopolitano ad ſe miſſum accepiſſet, Fraxinetum diu oppugnatam, etiam nauibus Saracenorum exuſtis expugnauit. Hinc illi nomen græcus, quod Græco inuentore in orbem prodierit. Alij illum maritimum appellant, quod maritimo bello conficiendo ſit aptiſſimus, dum maritimis aquis contemptis, vrendi vſum exercet. [*Hinc etiam intelligi quodammodo poteſt, cur ὑγρὸν πῦρ vocetur.*] Eius autem vis tanta eſt, vt nullo liquore, præterquam aceto extingui poſſit. Quod ſi arte confectus, aut compoſitus ſit, tametſi Latini inuentores fuerint, Græcum dicemus ob virtutis ſimilitudinem: at ſi id naturà igni ſit inditum, quia artis non eſt inuentum, proprio alio nomine ex loco, vel ex effectu denominabimus. Exemplo ſit ignis ille, qui apud Coloniam Vbiorũ viſus eſt, cum Agrippina Claudij ibi moraretur, paulò antequam obiret. In ea enim vrbe agroque magnis hiatibus aperta eſt tellus, ignemque emittebat, qui neque aquis, neque humore poterat extingui; ſaxis autem & pannis duntaxat opprimebatur.

mebatur. *Hac breuiter ex Canicularibus Simonis Maioli, Colloquio XXII. ex optimis ſcriptoribus, quos adducit, ab eodem deſumpta.*

AD CAPVT XXXVII.

Imperator Romanus Puer] *Puer dicebatur, non quod puerili ætate regno potitus eſſet (iam enim vir erat) ſed ad diſcrimen Romani, aui materni, ſenis prouecta ætatis. Si quis autem eum Puerum dictum putet ob vitam pueriliter actam, id quoq; moribus eius eſt conuenientiſſimum. Zonaras. Is verò poteſtatem vniuerſam malis & imbellibus eunuchis tradens capiendis feris, & venando miſere occupabatur, inquit Manaſſes.*

Omnia inſulæ caſtella ſub ſe redigit] *Nicephorus Phocas, Magiſter, Domeſticus legionum, cum iuſtis copiis cõtra Cretenſes Saracenos miſſus, & ſeptem menſibus ſæpiſſimè cum iis congreſſus, atq; omnibus obſidionalibus machinis eorum oppidis admotis, ea ſubegit: Chandacem metropolim vaſtauit: Curupem Ducem eorum, & ab illo auctoritate proximum cepit. Ac niſi ob conſtantem famam, qua ferebatur, Romanum, qui Agarenos Creta pulſurus eſſet, omnino Romana ſceptra arrepturum, Phocas inde reuocatus fuiſſet, fortaſſis inſula penitus ſubacta, Saraceni pulſi eſſent. Ita Zonaras, vnde noſter decerpſit. Similia in Annalibus Conſtantinus Manaſſes.*

Ipſam metropolim Chandacem] *Chandax non Cretenſium, ſed Agarenorũ metropolis fuit. Foſſam primùm altam fecere (ingreſſi inſulam Agareni) inquit Curopalata, quam valle benè muniendam curarunt, ex quo etiam nunc cognomen tunc impoſitum retinet locus, Chandax appellatus, ibiq; pernoctabant. Charax verius diceretur, ſed vſus vnam conſonantem in alias duas mutauit.*

Cum Itali (Latini) monarch. in princip. var. diuiſ.] *Quomodo diuiſerint oſtendit, ſed parum accuratè. De eadem ſortitione Nicetas libro de rebus poſt expugnatam vrbem geſtis. Occaſione autem occupata à Latinis Conſtantinopoli, & imperij ſede Nicæam translata, duces nonnulli, qui prouincias occidentales regebant, eas ſibi vt proprias vendicarunt; quoniã Romanis Imperatoribus Thraciam, & Macedoniam Latinis tenentibus, ad illas tranſitus non patebat.*

patebat. Ita docet Mag. Domeſticus, Cantacuzen. lib. 2. cap. 38. Idem ex Prætore Græciæ, auctore nondum in latinum conuerſo, quem penes ſe habuit, Leunclauius refert, in hæc verba. Qui duces alius in locis alij fuerant hactenus, ſinguli regionem adminiſtrationi ſuæ commiſſam, tunc ſui iuris efficiebant: vel ad hoc impulſi motu proprio: vel ab incolis ad defendendam regionem arceſſiti.

Balduinus Fland. comes Conſtantinop. Imper. ſalutatus] *Danduli Venetorum Ducis opera, cui res commiſſa. Hunc Balduinum ita commendat Nicetas.* Vir erat pius & modeſtus, ne impudico quidem aſpectu mulierem intuitus, quamdiu à ſua coniuge abfuerat. Vacabat diuinis laudibus, neceſſitatibus conflictantes ſubleuabat, ſuæ ſententiæ aduerſantes æquo animo audiebat. Et quod maximum eſt, bis qualibet hebdomade veſperi proclamari iubebat, ne quis in ſuo palatio cubaret, qui alienam mulierem attigiſſet.

AD CAPVT XXXVIII.

Latitud. ab vno mari ad alt. ὀργυιαὶ 3800.] *Videndum quomodo hoc menſuræ genus accipiamus. Suidas, ὀργυιὰ τὸ μῆκος τῶν ἰδίων χειρῶν μέτρον*, menſura quæ inter expanſas vtrinque manus continetur, *quam Plinius appellat vlnam, & ita plures Lexicographi interpretantur. Heſychius exponit etiam τρεῖς πήχεις* tres cubitos. *Porrò Plinius ὀργυιὰν decem pedes longam facit, Herodotus tantùm ſex. Quidam apud auctores verterunt paſſum, alij, tres paſſus. In deſcriptione Peloponneſi Strabo lib. 8. Iſthmum, inquit, quâ naues per ſulcum quendam terra ab vno mari ad alterum traducuntur, ſtadiorum eſſe quinquaginta dictum eſt.*

Ad pontum Euxinum, ſiue nigrum mare] μαυροθάλασσα. *dicitur, propter nebulas ibi aſſiduas. Ferunt etiam in eodem quotannis ad ſexaginta naues interire. Propter inhoſpitalitatem & immanitatem accolarum pontus hic olim dictus Axenus: poſtmodum ſublatis Scytharum latrocinijs, vbi Iones aliquot circum oppida condiderunt, vbi cum Græcis contrahi captum eſt, mutato nomine appellatus eſt Euxinus. Ouid. de Ponto.*

Digitized by Google

Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Pontus olim dictus Euxinus, vel hoſpitalis (inquit in Pandect. ad annales Turcicos Leunclauius) per contrarium ſenſum, velut Axenos & inhoſpitalis, nunc à Turcis Caradenzi vocatur, à Græcis μαυροθάλασσα, idem vtroq; nomine ſignificante, videlicet mare nigrum. Nomen hoc ei datum, non quod aquas habeat nigras, quæ profectò limpidiſſimæ ſunt: ſed à ſubitis fœdiſq; tempeſtatibus, quæ prius placidum ac ſerenum, paulo momento nigris tenebris inuoluunt. E diuerſo mediterraneum mare, non tantis obnoxium mutationibus, ſed longè ſerenius, illis Acdenzi dicitur, his aſpra thalaſſa, id eſt, album mare. Germani etiam daß ſchwartze Meer.

AD CAPVT XL.

Simil. eſſe form. auctori relig. ip. Mahometo] *Suo quidem ipſorum iudicio magis laudare non potuerunt. Ego tamen de forma ſcelerati illius ſingulari & regia nondum quidquam legi. Vidua illa diues nouerit, quæ ipſi, ſeruo ſuo nupſit. Quam cum morbo comitiali laboraret, impudentiſſimo mendacio de Gabriele Archangelo ſibi apparente, ſecumq; colloquente, cuius ſplendorem & maieſtatem ferre non poſſet, ludificatus eſt.*

AD CAPVT XLI.

Per diuin. angelicumque habitum Matthæus] *De iſta pietate Græcorum Imperatorum Imperatricumque ſupra dixi. Tantum moneo lectorem, obſeruet, quàm reuerenter de habitu monaſtico loquantur Græci, quo his temporibus apud multos nihil eſt deſpicabilius. Diuinus eſt, & angelicus, quoniam reuera qui eum induti viuunt, vt debent, diuini quidam, & angelici homines ſunt. Atqui plurimi non ita viuunt vt debent. Quid tum? nec in purpura, & diademate omnes fuerunt, quales eſſe debuerunt: ipſa tamen purpura & diadema etiam in malis regibus, & Imperatoribus venerationem & dignitatem retinent. Quam multi ſub habitu & inſignibus Magiſtrorum*

&

Digitized by Google

& Doctorum indoctiſſimi ſunt? ipſa tamen inſignia ſpernenda minimè ſunt.

Quod Deſpœnæ form.nat.negauiſſet] *Moribus quidem optimam, ſed non ita formoſam, etiam Laonicus ait lib. 4. Proinde nec cohabitabat, nec Veneris fœdus cum ea inibat: tantum mulieris obrepſerat faſtidium. Mulier animaduertens, ſe marito eſſe inuiſam admodum, naue conſcenſa ad genere propinquos ſe recepit. Ipſe interim matrimonio ſibi iunxit Sarmatiæ (quæ & Ruſſia) principis filiam. Affirmat tamen idem Laonicus lib. 5. ei reconciliatum, ſuauiter in poſterum cum eadem vixiſſe. Sed hoc ante diſceſſum eius in Italiam contigerit. Nam inter coniuges bellum & pax viciſſim ſunt.*

IN LIBRVM SECVNDVM.

AD CAPVT I.

SPiritualis pater eius Macarius] *Huiuſmodi patres dicebantur* πνευματικοὶ, *erantq́; Imperatoribus à confeſſionibus, & conſiliis ſpiritualibus, & eorum animas ad ſalutem regebant & dirigebant, & non ſecus quam patres ab illis obſeruabantur colebanturq́ue. Officium ſpiritualis patris exponitur in hiſtoria Cantacuzenica libro 2. cap. 16. Patrem etiam ſpiritualem nominabant monachi eum, cuius ſe arbitrio in monaſteriis totos tradebant ac dicabãt: quem nunc Abbatem, aut Priorem, aut Præpoſitum dicere ſolemus.*

AD CAPVT II.

De modo monaſticæ profeſſion. Theod.] *Hunc Theodorum non Andronici, Ioannis, Conſtantini, Demetrij ac Thomæ fratrem, ſed Andronici filium fuiſſe ſcribit Laonicus his verbis. Andronicus autem profectus ad fratrem in Peloponneſum, victum in Mantinea Laconiæ habuit. Morbus cum in dies inualeſceret, tandem vita functus eſt, Theodorum, qui defuncti quoque filius erat, miſit ad fratrem Theodorum Porphyrogenitum, vt eum Peloponneſi ſucceſſorem relinqueret,*

quereret,

queret, &c. ſed errat Laonicus; nam noſter apertè Conſtantini fratrem vocat.

Conſobrina Caroli Theod. adducitur] *Hic Carolus fuit Caroli Principis filius, & conſobrinam hanc ſuam, id eſt, Leonardi patrui ſui filiam, Conſtantino collocauit.*

Ad ſinum Meſſeniacum] *Sinus porrò ſunt (Peloponneſi puta) Meſſeniacus, Laconicus, Argolicus tertius, quartus Hermionicus, tum Saronicus, quem alij Salaminiacum dicunt. Horum alios Africum, alios Creticum, & Myrtoum maria implent. Sunt qui Saronico etiam maris nomen tribuant. Strabo.*

Omnibus odioſus ille fluuius] Πάμμισον ποταμὸν *appellat auctor. Quis autem ſit hic fluuius, adhuc quæro, & tu licet mecum quæras. Quis enim aut nouit omnia, aut quæ nouit recordatur omnium?*

AD CAPVT III.

Qui cum Padiate egerant] *Forſitan officij, aut magiſtratus nomen eſt Padiates, aut familia, è qua quiſpiam Patris magiſtratum gerebat. Apud Nicetam in Manuele Comneno dux quidam, Theodorus Padiates vocatur. Permulta ſunt in his libris, ad quæ percipienda coniecturis opus eſt. Porrò quoniam multus eſt ſermo apud noſtrum de obſidione, expugnatione, poſſeſſione huius vrbis, viſum eſt faciendum, vt quædam è Laonici lib. 5. ad perſpicuitatem toti rei conciliandam hîc apponeremus. Poſtea duxit exercitũ (Ioannes) contra Patras Achaiæ vrbem quam obſidione circumdedit. Deinde relicto fratre Conſtantino, cui vrbis oppugnationem mandarat, nauem conſcendit, & Byzantium proficiſcitur. Cum multum iam temporis mœnibus vrbis aſſediſſet, nec tamen vrbs in manus veniſſet, proditionis conſilia oppidani cum Conſtantino agitant. Aberat enim vrbis Epiſcopus, profectus in Italiam auxilij petendi gratia: & longas ibi agebat moras, vt à Pontifice id acciperet. Hanc Achaiæ vrbem Italici Principes, qui Peloponneſum regebant, ex familia Malateſtarum orti, occupantes, vnum quidem dederunt vrbi Principem: alterum elegerunt, qui eam adminiſtraret, & ſemper apud Pont. Rom. moraretur. Vrbs iſta vbi conceſſit in ius, & poteſtatem Romani Pontificis, accepit epiſcopum, quem*

Digitized by Google

quem miſiſſet Pontifex, vt vrbem eam gubernaret. Eo tempore Epiſcopus qui rempub. curabat, miſſus à Romano Pontifice, natus erat ex familia Malateſtarum. Hanc vrbem vbi dominio ſuo iunxit Conſtantinus, etiam arcem expugnare aggreſſus eſt: cui expugnationi integrum annum inſumpſit.

AD CAPVT V.

Sorori trium Archiepiſcoporũ, &c.] *Quanam ratione iſtuc verum ſit, alius exquirat, cui plus otij eſt. Sanè à matre nobiliſſimum fuiſſe Nicolaum Cabaſilam hinc planum fit. In hiſtoria Cantacuzeni lib. 4. eſt ſacellij curator, ideſt, ſacrarũ ædium Præfectus. Eidem Cantacuzeno monachiſmum parturienti addebant ſe ſocios Cabaſilas, & Demetrius Cydonius, qui externæ ſapientiæ faſtigium attigerant, & moribus philoſophantes, vitam cœlibem, coniugaliumq́; moleſtiarum expertem amplexi fuerant. Quocirca præcipuum gratiæ, & amicitiæ & familiaritatis locum apud Imperatorem obtinebant. Huius Cabaſilæ cum libros VI. de vita in Chriſto in bibliotheca Bauarica reperiſſemus, eos nuper latinitate donatos publicauimus.*

Inq́; S. Demetrium poëmata] *Theſſalonicenſis Prætor fuit hic Demetrius Martyr. Cognomen illi datum μυροβλύτης, propter oleum ex ſacro eius corpore diſtillans, multis morbis ſanandis ſalutare. A Græcis ponitur 28. Octob. à Latinis 8. eiuſdem menſis. Summa illum veneratione, & à puero coluit Andronicus iunior, vt eſt videre lib. 1. apud Cantacuzenum. Multa præclara de eodem Martyre Gretſerus noſter, annotat. in cap. 53. lib. eiuſdem.*

AD CAPVT VIII.

Vt legi tranſcripſi, rurſumq́ue obſig.] *Græcè eſt, ὡς ἀνεγνωκὼς αὐτὰς, καὶ μεταγράψας, πάλιν σφραγίσας εἴασα αὐτάς. Quæritur, quo pacto illud verbum,* obſignaui *intelligendũ ſit, ſi literas reſignauit. Si enim antea cera obſignabãtur, quo tandem modo rurſus ſigno ſaluo & integro obſignare potuit? hæreo.*

AD CAPVT IX.

Ad S. Mauram inſulam] *Parua inſula eſt Maura, vicina Tenedo, habens vrbem eiuſdem nominis, vt aliquot aliæ inſulæ.*

Inclytam Theſſal. armis ſubiugauit] *Rogabatur Amurates à Ioanne Imp. vti à bello Theſſalonicenſibus inferẽdo deſiſteret. Reſpondit. Si illa ciuitas regno tuo ſubiecta eſſet, abſtinerem, amice, hac expeditione. Quia vero ditionis Venetorum eſt, ibo contra, & Deo bene iuuante expugnatam, mihi ſubiiciam. oppugnauit, cepit, magno Græcorum numero interfecto. Noluerant enim vllo modo deditionem facere, quamuis magna pollicito: ſed ad extremum vſque ſpiritum reſtiterant. At Latini, qui numero pauci inerant, fœminarum modo clam aufugerunt. Acciderunt indigenis Theſſalonicenſibus multa grauiſſima, cædes, captiuitates, in alia ex aliis locis venditiones, charorum inter ſe diſtractiones, per orientem occidentemq́ue diſperſiones, dulcis patriæ amiſſio, & alia generis eiuſdem, nullo crudelitatis genere ab impiis, ceu ferociſſimis beſtiis prætermiſſo. Hæc Turcogræcia.*

AD CAPVT X.

Domina Cleopa filia Malateſtæ] *Hæc mulier Itala, Malateſtæ ducis Marchiæ filia cum Theodoro, Theodori ex Andronico fratre nepote nupta fuit, ſi vera narrat Laonicus, qui odio vxoris permotus, monachus fieri voluit. Theodoro Porphyrogenito coniugem tribuit Rhainerij Corinthi & Athenarum Principis filiam, ex qua nullos genuerit liberos. Veruntamẽ Protoueſtiarius expreſſe Theodori ſenioris, & Porphyrogenneta vxorem facit, qui cum ſentire malo. Eam funebri oratione laudauit Georgius Gemiſtus Pletho. Extat in manuſcripto codice Auguſtano. De Malateſtis Arimini Principibus multa ſanè in deſcriptione Italiæ Leander Albertus, in Romanula. Nominat eius familiæ complures viros inſignes. Sed & hanc mulierem, quæ tantum decus ſuis peperit, nominare conueniebat.*

Feſti dominici quod ὑπαπάντη] *Sciendum, Græcis* δεσποτικὰς ἑορτὰς dominica feſta *appellari præcipuos dies feſtos anni, quales ſunt Chriſto, aut Spiritui ſancto dicati, vt Natalis, Circumciſionis,*

nis, Purificationis, Reſurrectionis, Pentecoſtes, &c. Iam verò qui dies apud nos Purificationis nomen habet, eum iidem Græci nominant ὑπαπάντην occurſum. *Tum enim mirabiles, & inexſpectati occurſus contigerunt. Occurrit enim viduitas virginitati, infantia ſenectuti, hominibus Deus.*

Iniuſſu magni Domini] *Docuimus antea, ab Italis Turcarum regem Il gran Signor vocari. Græcè eſt* τοῦ μεγάλου αὐθέντου. *Miram vim addit epitheton, Magnus, adeo, vt Magnus Dominus plus, quàm magnus Princeps, aut magnus rex ſignificare videatur.*

AD CAPVT XII.

Incredulitatem veſtram magniloquent. Iſaias] *De fide adhibenda in rebus diuinis, & captum noſtrum ſuperantibus, locus eſt egregius apud Theodoretum ſermone 1. de Fide. Opus eſt nobis oculis intellectus, inquit, ad ea cognoſcenda, quæ vim habent, vt intellecta percipiantur. Sicut enim oculis corporis indigemus ad ea conſpicienda quæ cerni poſſunt: ita indigemus & fide ad diuinarum rerum aſpectum. Nam quod eſt oculus ipſe in corpore, hoc eſt fides in diſcurſu animi, & ratione. Aut potius, ſicut luce oculus indiget, per quam ſibi viſibilia oſtendantur, pari modo & intellectus indiget fide, quæ diuina ſibi oſtendat, quæq́ ſtabilem de iis rebus conceptum, perpetuumq́ conſeruet.*

AD CAPVT XIII.

Florentiæque coactam ſynod.] *Primùm Ferrariam indicta fuit: peſtis cauſſa poſtmodum Florentiam tranſlata, ibique finita poſt biennium. Sed ad initium huius capitis illuſtrandum, cauſſamq́ ſynodi coactæ, & exitum eius intelligendum, iuuat quædam ex Turcogræcia huc tranſcribere.*

Hæc & ſimilia Imperator (Ioannes) cernens, quomodo immanis iſte Agara oriundus canis vrbes ſubigeret (quaſdā prætextu ſpeciem habente: nonnullas verbis lenibus, & falſis promiſſis: alias vi atque oppreſſione, omnem lapidem mouens,

 nullum

nullum dolum omittens, ſemper aliquid deuorare cupiens) de proficiſcendo in Italiam conſilium cepit: & conſtituendo quamlibet difficili cum Latinis Religionis conſenſu: vt hoc modo aliquibus ſubſidiis comparatis, Agarenũ propulſaret. Qua de re cum ad Papã Eugenium ſcripſiſſet, huic res auditu iucunda fuit, de conciliq; cõflãdo cogitauit, in quo vna ex duabus cõcors Eccleſia efficeretur, ſi fieri poſſet. Itaq; & ſumptus miſit, naueſq; neceſſarias. Nec Papa modo, ſed etiam Cardinales, & alij conſenſus cupidi erant: quippe quem ſæpe tentaſſent, ſed nihil profeciſſent, multarũ offenſionum incurſu. Significauit igitur Imp. ditionis ſuę Principibus, ſacerdotibus, & viris ſtudio literarum deditis, eruditioniſq; laude pręſtantibus, qui Conſtantinopolim aduenerant. Horũ præcipui erant Trapezuntius, Philoſophus Amyrutza, Nicææ Beſſario, Ruſſię Iſidorus, Gemiſtus Pletho philoſoph⁹, & alij delecti. Qui cum ad ſacrum faciendũ cum Patriarcha Ioſepho (qui poſtea Florentię diem ſuũ obiit) conueniſſent, liturgia in maxima diuini logi Sapientię templo peracta, nauigare inde decreuerunt, Exarcho, ſeu inceptore ſynodi deſignato Marco Eugenio Epheſi Metropolita. Delati in Italiam cum ad Latinos veniſſent, poſt plures congreſſus, & integri biẽnij moram, ſanè vnionem ſeu conſenſum fecerunt, quemadmodum acta Florentina huius quæ octaua nominatur ſynodi perhibẽt: ſed exitu nullo bono: eò quòd ſubſcribere recuſaret Epheſinus, & verborum cõcertationes, poſtquam Conſtantinopolim rediiſſent, alias denuo multi ſererent. Ea cauſſa fuit nullius poſtea ſummiſſi auxilij. Sed Hylã, vt prouerbio dicitur, tanto tempore clamauerunt.

Non Imp. princip. n. ſed œconom. quærit] *Imperium Orientale olim ampliſsimum (quod & Conſtantinus lib. 3. cap. 14. oſtendit, cum milites ſuos in vltimo illo certamine ad rem fortiter gerendam hortatur) hodie tantopere imminutum & acciſum cernitur, vt qui illud regit, nõ iam Imp. id eſt, multorum regnorum dominus, ſed vnius cuiuſdam, licet magnæ familiæ curator videri poſsit: cui non tam quomodo rem ſuam augeat, quam quomodo conſeruet, laborandum ac prouidendum ſit. Hanc ego verborum iſtorum ſententiam eſſe iudico.*

AD

AD CAPVT XIV.

Ei obuiam volant nauiculæ,&c.] *Splendidiſſimo apparatu à Venetis Ioannes Imp. exceptus eſt. Aduentus illius Venetias meminit quidem in hiſtoria Veneta Sabellicus: ſed qua pompa, quibus plauſibus introductus ſit, nec vnum gry habet. Ac miror, hominem diligentem nihil horum inueſtigaſſe. Magis etiam in ea mutus eſt quam piſcis Laonicus. Immò nec de eius aduentu in Italiam, & Ferrariam vllum verbum facit.*

Vrbem verè admirandam] *Et hoc, & alio loco lib. 3. ſatis hanc vrbem commendat. De ſitu eius & conſtructione Caſſiodorus lib. 12. Variarum. Venetiæ prædicabiles quondam plenæ nobilibus, ab Auſtro Rauennam Padumq; contingunt, ab oriente iucunditate Ionij littoris perfruũtur: vbi alternus æſtus egrediens modò claudit, modò aperit faciem reciproca inundatione camporũ. Hîc vobis aliquantulũ aquatilium auiũ more domus eſt. Namq; nunc terreſtris, modò cernitur inſularis. Vt illic magis æſtimes eſſe Cycladas, vbi ſubitò locorum facies cernis immutatas. Earum quippe ſimilitudine, per æquora longè patentia, domicilia videntur ſparſa, quæ natura non protulit, ſed hominum cura fundauit. Viminibus enim flexibilibus illigatis, terrena illic ſoliditas aggregatur, & marino fluctui tam fragilis munitio non dubitatur opponi, &c. Cui otium eſt, legat Sabellici rerum Venetarum Panegyrica. Eiuſdem præterea de ſitu vrbis Venetæ libros 3. Laonicus lib. 4. inter alia multa de laudibus & inſtitutis huius vrbis. Ciuitas iſta duobus omnes Italiæ vrbes antecedit, videlicet domorum magnificentia, & ædificiorum, quæ in mari ſunt ædificata apparatu. Excellit & opulentia, quæ penes ciues eſt. Nam cum ſit mercaturæ & negotiationibus idonea, fit vt incolæ plurimas hinc colligant opes, &c. Adſcribam epigramma Iulij Scaligeri de potentia Venetiarum.*

Peruia barbaricis tellus Oenotria turmis
Pertulit impoſiti pondera dira iugi.
Ipſa ſuos fleuit populares Roma Quirites:
Senſit & indomitæ noxia tela manus.

Haud tulit hoc Genius: cuius fatalibus auſis
Tutior in medio Roma renata mari eſt.
Clara virûm virtus animo: inſatiata cupido
Imperij: vaſta non numerantur opes.
Iupiter, haud temerè tua ſunt ita diſſita cæli
Mœnia. Si poſſunt tangere, parte cares.

Templum illud S.Marci] *Qua occaſione Veneti corpus S.Marci Euangeliſtæ Alexandria auexerint, narrat ordine, & diligenter in hiſtoria Veneta lib.2.Decad.1.ad finem Sabellicus.*

AD CAPVT XV.

Hora ſexta cum honore, &c. ingreſſus eſt] *Anno 1438. cum fratre, & quatriduo poſt Ioſephus Patriarcha ſenex. Celebratum concilium in templo S.Georgij. Diſputarunt Græci 6. Marcus Epheſius* εὐγενικὸς, *Iſidorus Rhutenus, Beſſario Nicanus, Theodorus Xantopulus magnus Sacriſta, Sylueſter Balſamon, magnus Bibliothecarius, Georgius Gemiſtus Pletho. Præcipui fuerunt Marcus & Beſſario. Præcipuè reſpondit Iulianus Card. Cæſarius. Nicolaus Secundinus Cretenſis Græcorum ſententias latinè eſt interpretatus.*

Habens in Stratorio aquilas aureas] *In gratiam Imp. etiam Veneti, vt ſuprà vidimus, cum aquilis aureis occurrerunt. Et in calceis quoq; geſtabant auro depictas aquilas, vt cognoſces lib.3.cap.18. dum vrbs capitur. Ideo autem inſigne Romanorum aquila, quod vt illa auium regina, ita ipſi gentium domini. In ea etiam omnes virtutes regiæ eluceſcunt. Vide Pierij Hieroglyph. in Aquila.*

AD CAPVT XVII.

Pro conſuetud. ſerta nob. impoſuer.] *Sacerdos ſponſo & ſponſa nuptias acturis ſerta imponebat, & octauo die iiſdem ſerta demebat, non ſine ſollemni precatione. Vide Euchologium Græcorum, vbi vocatur* ἀκολουθία στεφανώματος, officium coronationis.

Qui canicleo præerat] *Genus quoddam honoris ſummi fuit præeſſe*

præeſſe Canicleo. Fuit autem Canicleum arx & monaſterium Conſtantinopoli in vrbe, quod ſocero Imperatoris, ſi eſſet, honoris ergò dabatur incolendum. Et is coram Imp. genero vehebatur, nec tenebatur coram eo in pedes procidere, vt alij omnes qui in dignitate erant Imperatoris beneficio. Ita Scholiaſtes Curopalatæ de Officiis aulæ Conſtantinopolitanæ.

Et Beſſarion Nicææ Epiſcop. qui Romæ ſedē] *De hoc ſummo viro nonnulla ex elogio, quod illi confecit Paulus Iouius, apponam, quæ huic loco ſunt perappoſita.* In celeberrimo gentium omnium concilio, quo Florentiæ diſceptantibus Græcis & Latinis, præſidenteque Eugenio, Chriſtiani dogmatis fides publici conſenſus auctoritate firmata eſt, Beſſarionis Nicæni mirifica virtus ſenatorij ordinis ornamentum promeruit. Datum eſt enim honori totius Græciæ ab antiqua pertinacia diſcedenti, vt duo eius nominis, Iſidorus ſcilicet atque Beſſarion in purpura conſpicerentur. Sed in Beſſarione virtutes omnes vſque adeò præcellenti temperamento concentuque ad imitationē reſpōderunt, vt nemo eo Chriſtiana probitate ſpectatior, nemo admirabilior doctrina, & nemo deniq; generoſis moribus ornatior atq; ſplendidior hoc ipſo, à morte eius ſexaginta annorum curriculo in ſenatu conſpectus ſit. Senatoriam enim grauitatem ore probo atq; blandiſſimo condiebat, ac ipſam viri optimi famam domi & foris nitida ac hoſpitali diſciplina, & liberalis animi beneficentia tuebatur: cum ſubactæ Turcarū armis, & ideo concidentis Græciæ ingenia diu iactata mari & terris, apud eum certiſſimum ſalutis portum inuenirent, & qui in Academia nomen darent, eodem patrono atq; hoſpite vterentur. Habitabat ſub Quirinali ad ſanctos Apoſtolos: deducebatur autem mane in Vaticanum, non exculto quidem & numeroſo, ſed vno virtutis nomine decoro maximè comitatu: quandoquidem præclara græcæ, latinæq; linguæ lumina, peregrinorum requiſita oculis, circa eum in triuiis ciuium digito monſtrarentur. In his enim ſæpe conſpecti ſunt Trapezūtius, Gaza, Argyropylus, Plethon, Philelphus, Blondus, Leonardus, Pogius, Valla, Sipontinus, Campanus, Platina, Domitius

tius

tius nullo æuo perituri,&c. *Adde hu ex Laonici lib. 6. Beſſario tanto erat inſtructus à natura intellectu, vt praſtantiſsimos Graecorum non dico aquaret, ſed ſuperaret. Iudicio in re qualibet plurimùm pollebat. Graecarum, latinarumq́; litterarum peritia tanta huic viro inerat, vt facilè eruditionis palmam inter omnes caperet. Nicolaus Eugenij ſucceſſor virum hunc coluit plurimum. Quapropter vrbi Bononia opulenta illum praefecit. Cùm autem ea vrbs vſq; ſeditionum procellis iactaretur, & ſeditioſi vſq; contendere inter ſe nõ ceſſarent, planè inter iſtos tumultus vir ille diuinus apparuit.*

AD CAPVT XVIII.

Vti rex per ſe prælium conſereret] *Non aquè prudens horum iuniorum conſilium fuit ſuadentium, vt poſtea Ianci diſſuadentis, cui etiam euentus fauit; quamuis ex euentu conſilia aſtimanda nõ ſint. Prudentius autem conſuluiſſe patet ex doctrina Onoſandri, eximij doctoris militaris, eadem ſed fuſius differentis Strategici cap. 33. Imp. ſi quando ipſe decertet, caueat diligenter ne ſit audacior, aut potius manum cum hoſte non conſerat. Nam licet praſtabilem fortitudinis operam nauare poſſit, non tamen tantum ſuis pugnando proderit, quantum occumbendo oberit. Illius enim prudentia longè anteponenda fortitudini. Et ſanè animum ſuum induxiſſe cenſetur, de rei & exercitus totius interitu minimè eſſe ſollicitum, quia ſcilicet eius, in quo omnium ſalus verſatur exitium parui facit, & omnes quoq; omnino ſecum vnà profligari dolo malo velle videtur. Reliqua ne ſim longior, omittam.*

At Iancus magiſter militiæ] *De clade Varnenſi diſſeritur hoc capite, in qua pugna temeritatis ſua pœnas morte luit Ladislaus rex, dum conſiliis Iãci parere non vult. Iancus autem hic, cuius aliquoties in his annalibus eſt mentio, eſt Ioannes Hunniades, quem & Choniaten, & Coruinum, & Candidum ſcriptores nominant: quo praſtantiorem domi militiaque virum illa tempora non viderunt. Valacho patre, matre Graeca oriundus, induſtria & virtute ſupra omnium opinionem genus ſuum illuſtrauit. Vide plura apud Bonfin. rerum Hungar. Decad. 3. lib. 3. Defendit Albam Graecam aduerſus Mahometen*

ten anno 1456.eaq́ obſidione ſoluta eſt mortuus. Quem F. Ioannes de Capiſtrano eius commilito, ſic inter cætera deplorauit. Salue aureola cæli, quæ cecidiſti, corona. Regni extincta es lucerna. Orbis corruptum es ſpeculum, in quo nos diutius inſpicere ſperabamus, & alij. Nunc tu deuicto inimico triumphas coram Deo & angelis, ô bone Ioannes. Hæc ille. Hic Matthiæ regis Hungariæ pater fuit, Turcarum fulmineus terror appellatus. Traditũ eſt, adeò eius nomen fuiſſe terrificum, vt pueris plorãtibus matres potiſſimùm Huniadis aduentum minitantes, ceſſationem impetrarent.

Chamutzes vocab. & Peloponneſiota] *De nomine huius IaniZari controuerſia eſt, In Annalibus enim Turcicis Cheter, ſeu Cheſer, apud Laonicum Therites dicitur. Vide Leunclauium Pand. pag. 318. Dies pugnæ fuit 10. aut 11. Nouembris. Cæſa Chriſtianorum millia decem, Turcarum triginta. De ſacra hoſtia à Ladislao pignori accepta: & ab Amurate in ſummo diſcrimine è ſinu prolata, cum teſtatione numinis Chriſti, & deteſtatione violata ab rege fidei, vide eundem pag. 317.*

AD CAPVT XIX.

Et Lazaro fil. Georgij Deſp. nuberet] *Ex Annalibus Sultanorum Turcicorum docet in Pandecte Leunclauius,* Turcas à Lazaro vel Eleazaro Bulco, vt à Laonico nominantur, qui primus regionem Iſtro adiacentem, ſiue Seruiam à Stephano rege Bulgaro nactus fuit, ſucceſſores omnes Seruiæ Deſpotas, ſiue Principes appellaſſe Lazaros, vt omnes Conſtantinopoleos Imperatores itidem dixere Conſtantinos. Laonicus ipſe quodam in loco, Georgium Seruiæ Deſpotam (huius Lazari patrem) more Turcico Eleazarum, ſiue Lazarum vocare videtur, vbi dicit, Eleazarum pro Belgrado multas vrbes in Pannonia conſecutum à Sigiſmundo. Iidem Principes à Turcis alicubi etiam Bulcogli nominantur, ab hoc primo Lazaro Bulco, tanquam Bulci filij, vel poſteri, ſicut & Michalogli, & Malcozogli ſunt Michalis, & Marci poſteri. A Seruiis autem ratione prorſus cõſimili Bulcouitzij fuere vocati, velut Bulci

Digitized by Google

filij, ſiue poſteri. Nam id lingua Sclauorum, aut Venedorum qua Seruij vtuntur, familiare eſt. Sic etiam hodieq; Moſcouij Baſilouitzios, Theodorouitzios, Iuanouitzios pro filiis Baſilij, Theodori, Ioannis dicunt. Sic Crateuitzij Bulgarorum Principes erant à Crate. Sic ab auctore generis appellati Cernouitzij, Catari Dalmatiæ, regioniſque vicinę quondam reguli. Sic Karlouitzij dicebantur in Albania, vel Epiro Dyrrhachini, vel Durantzij Principes, quod à Karulo propagati fuiſſent, ex regum Galliæ familia, &c.

IN LIBRVM TERTIVM.

AD CAPVT I.

QVÆ Demetrius cum f. ſua moliebatur] *De contentione Demetrij pro imperio, de eius aduerſariis, de ſacramento inter fratres dicto, & à Thoma violato, de Turcis à Demetrio in auxilium vocatis, lege extrema lib. 7. apud Laonicum.*

Apud Calliopolim] *Sæpe inuenies ſcriptum Calliopolis. Aiunt diſtare quatridui itinere Conſtantinopoli, magnam nunc etiam vrbem eſſe, carentem mœnibus, habitari à Græcis, Iudæis, & Turcis. In ſuburbano ſpecie collium cerni ſepulcra regum veterum Thraciæ.*

Ad Principem Iberiæ Georgium] *Iberes Europæi ſunt Hiſpani, & Iberia Europæa Hiſpania. Iberes Aſiatici ſunt, qui hodie Georgiani, Hiſpanorum coloni: & Iberia Georgiana. Ne quis igitur in Iberia, & Iberes nominibus hallucinetur.*

Quia vitam vltra centum quinquag. annos] *Meritò igitur μακρόβιοι. Crates Pergamenus Indos, qui centenos annos excedant, Gymnetas appellat, non pauci macrobios. Cteſias gentem ex his quæ appellatur Pandore, in conuallibus ſitam, annos ducentos viuere, in iuuenta candido capillo, qui in ſenectute nigreſcat. Artemidorus, in Taprobana inſula longiſſimam vitam ſine vllo corporis languore traduci. Plinius lib. 7. cap. 2. Caeterùm tota propemodum*

iſta

Digitized by Google

iſta ſenis narratio de mirabilibus India, ſumpta eſt ex Cedreno, & inſtar epiſodij à Protoueſtiario inducta.

AD CAPVT III.

Vt fœminæ dotem dent viris, ſed contra v. fœm.] *Plutarchus in Solone & Lycurgo ſcriptum reliquit, eos ſponſas, ne magno coniugia inirent, viris dotes dare legibus vetuiſſe. Tacitus de moribus Germanorum narrat, viros vxoribus dotes dare coactos. Qua non exhibita, nihil conſociatum, aut fœderatum ſponſalia haberent. Apud Cantabros etiam, niſi à viro ſponſa dos ſoluta fuiſſet, nullum erat matrimonium. Multa de dotibus dandis & accipiendis Alexand. Neapolit. lib. 4. cap. 8. Notanda praterea qua in hoc capite de varijs gentium moribus ſcribuntur. In extremo adſcripta erat promiſſio, quam dabat rex Iberia Protoueſtiario his verbis. Quando autem tu, Deo iuuante, ad illam (filiam ipſius, nupturam Conſtantino Imp.) abducendam veneris, donabo tibi ſerici partes quatuor. Sericum illud minimè exoleſcit, vendíturq́ pars aureis quingentis. Itaq́ donum promittebatur paranympho huic duûm millium.*

In qualibet regione & gente quæd. ſcripto] *Qua hic à rege Iberia ex Caſarij, fratris Gregorij Nazianzeni libello de variarum gentium legibus, conſuetudinibusq́ differuntur, ex Cedreno ad verbum deſcripta ſunt.*

AD CAPVT IV.

Vt filia regis eſſet ſibi vxor] *Hanc tamen non duxit, quod ex hac hiſtoria appareat, obſidione interueniente. Antea 2. habuerat: cōſobrinam Caroli Principis filiam, & Catelusij poſtmodum, domini Lemni inſula, quarum prior Theodora, poſterior Aecatharina nuncupata eſt.*

AD CAPVT VII.

Capiti huic praſcripſi hac verba, De expugnatione & vaſtatione Conſtantinopolis. *Hinc enim calamitatis illius decantatiſſima narratio ſumit initium. In codice graco iſta verba, velut in-*

ſcriptio & ſumma quædam capitum ſequentium leguntur. ἀρχὴ τῶν ὠδίνων καὶ ἀφανισμοῦ τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, συγγραφεῖσα παρὰ γεωργίου τοῦ φραντζῆ. Principium dolorum & vaſtationis reginæ vrbium, conſcriptum à Georgio Phranza. *Deſcribitur eius expugnatio lib.1. Turcogræciæ. Et rurſum ibidem ex epiſtola Matthæi Camariotæ. Item à Laonico lib.8. ab Aenea Syluio Europæ cap.7. Leonardo Chienſi, & Iſidoro Cardinali, qui eo tempore Eugenij Pontificis Legatus ibi verſabatur, & Sabellico in hiſtoria Veneta, Decad.3. lib.7. Omnes tamen hi in commemorandis cladibus potius & miſeriis, quas vltimo illo die pertulit Conſtantinopolis, quam in eius oppugnatione & propugnatione ante oculos ponenda occupati ſunt; Atque haud ſcio, an non inter illa tam lacrymoſa & indigna quæ afferũt, quædam falſa & commentitia, ipſiſq́; veris ad maiorem in Turcas indignationem commouendam afficta ſint. Vt breuis ſim, auctori noſtro plurimum in iſta narratione fidei tribuendum cenſeo.*

Quidnam ipſe quoque perenni.d.m.perpetrare] *Sine dubio ingentis ſpiritus & animi argumentum, parta à maioribus gloria contentum non eſſe. Virgil.3.Georg.*

------tentanda via eſt, qua me quoq; poſſim
Tollere humo, victorq́; virûm volitare per ora.

Iuxta Aſomatum] *Vltra S.Phocam Archangelus eſt, locus ſic ab Archangelo Michaële dictus, veteres Cataſcepen nominabant. Nicetas. Monaſterium in Ponti faucibus, loco qui Cataſcepe dicitur, extruxit, archiducis Michaëlis nomine. Vocant nunc etiam Græci Aſomaton, propterea quod angeli corporis expertes ſunt. Habes in his verbis rationem vocabuli.*

Ad anguſtias caſtell. ſiue arcẽ conſtruere] *Ad hoc caſtellum condendum (vt eſt in Turcogræcia) etiam ciues Conſtantinopolitani quæ vſui erant ſuppeditarunt, alimenta ex parte, lapides, & huiuſmodi. Id metu adducti faciebant, ne bellum fortè ipſis inferret. Et quanquam prohibere poſſent, ſpem tamen quidam habebant in fœdere, & iuramento, quod cum patre ipſius factum fuerat, quod etiam ipſe à ſe confirmatum ſeruabat, ſummamq́; erga Byzantios beneuolentiã præſeferebat. Habebant ſpem oppidani, ſe, ſi quid periculi viderent, poſſe illud, vt in propinquo ſitum, diruere. Sed ea ſpes fallax fuit. Nam Agareni*

gareni interea equeſtribus excurſionibus de more factis, homines rapiebant, quos obuios habuiſſent. Vrbem, & Lamocopiam vocat Laonicus principio lib.8.

Vt bid.mænia vrb.& foſſas,&.ſi.q.a.u.contempt.] *Græca ſic habent.* διέβη εἰς τὴν ἀδριανόπολιν, ὡς φαίνεται, ἵνα ταῖς δύο αὐταῖς ἡμέραις ἴδῃ τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ τάφρους, καὶ εἴ τι ἕτερον αὐτὸς ἐλογίζετο. *Senſum & verba expreſsi. Forſitan mænia aut ampliabat Adrianopoli Mahometes, aut firmabat magis, aut inſtaurabat, aut nouis vrbem muris & foſsis communiebat.*

Cum copiis ingent.in Peloponneſ.mittuntur] *Diſertè de hac expeditione quem ſæpe nominaui Laonicus, ipſo initio lib.8.*

Paruæ Romanor.ſcintillæ hæres natus] καὶ τοῦ τῶν ῥωμαίων μικροῦ σπινθῆρος κληρονόμος. *Supra lib.2.cap.13. dixit Manuel, Imper. Rom. illis temporibus propter imperium tam diminutum magis œconomum, quàm Imperatorem videri: hîc longè plus dicitur, cum id quod de Romano imperio ſuperfuit, parua ſcintilla, hoc eſt veſtigium, ſeu portiuncula exigua, & propemodum puncti inſtar vocatur. Non potuit dicere* ἐμφατικώτερον.

Andreas Palæol.Thomæ Deſp.filius] *Hic poſtea Romæ ſcorto vulgari in vxorem ducto eſt mortuus. Natu minor Manuel, Roma profugiens Conſtantinopolim venit, ſuaſu quorundam familiarium, qui montes aureos apud Sultanum illi pollicebantur. Acceptus eſt humaniter, & aliqua loca ei in victum perpetuum attributa, & Salarij nomine in ſingulos dies centum aſperi, duo etiam miniſtri cum duabus ancillis non deformibus. Ex earum compreſſu Ioannem & Andream filios genuit. Vitam fœlicem exegit, in honore habitus. Selimus poſtea Imper. Andream in caſtrum regium tranſtulit, quem Agarenicis ſacris initiatum, Mehemetam appellauit. Ioannes in morbum delapſus animam efflauit, humatusq́; eſt in Pammacariſtæ monaſterio. Ex Turcogræcia.*

AD CAPVT VIII.

Helepoles, & helebolicas] *Adde his etiam heleboles, & helebolifcos. Fuerunt tormenta, è quibus lapides maiores minoresúe ad expugnandas & capiendas vrbes, vnde nomen inuenerunt, iacerentur.*

tur. Tormentorum curulium aneorum, qualibus noſtra militia vtitur, vſus nondum fortaſſe fuit: nihil enim affirmo, propter locum infra ſequentem.

Naues ex Liguria tres,&c.] *Quidam ita numerant & diſtinguunt. Genuenſium ſeptem, Cretenſium tres, ex Chio inſula pauca, omnibus rebus neceſſariis ad vrbis defenſionem inſtructa. Sabellicus hiſtoria Veneta lib.7. decad.3. Ad eius (catena de qua infrà) praſidium tres Venetorum triremes erant, qua ex pontica negotiatione ſub id tempus redeuntes, vt Chriſtiana vrbi auxilio eſſent, in portu ſubſedere. Erant & Cretenſes quadam naues, ac cetbea vna Liguſtica eximia magnitudinis, cui Georgius Aurius praerat. Inde 3. alia Genuenſium, eiuſdem pœnè magnitudinis ex Chio affuere, commeatus & virorum plena,&c.*

Eius ambit.decem & octo milliar.circund.] *Videndus Petrus Gyllius in deſcriptione Conſtantinopolis. Centum & vndecim ſtadia in circuitu continere dicit Laonicus. Quare cum milites defenſores per tantam amplitudinem diſtribuerentur, nec eſſent multa admodum millia, neceſſe fuit eam parum bene munitam, vel potius immunitam eſſe.*

Catenam ferream prægrand.ante os portus prætend.] *Venientibus Turcis catenam eximia craſſitudinis obiecit ad anguſtias ſinus, qua intra Byzantium & Peram ſunt. Ea à Gallorum turri ad Perana Clara pontem protendebatur. Sabellicus in hiſtoria Veneta. Lib.7. de rebus Manuelis narrat Nicetas, non procul à continenti, in mari extruxiſſe turrim Damalim, qua tum Arcula vocaretur: & alteram turrim è regione iuxta Manganium monaſterium: eo conſilio, vt ferrea catena vtrinque extenta barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem, vſque ad Blacherniam regiam, intercluderetur.*

Cuius os pateb.ſpithamas duoden.] *Hinc quiſpiam ſuſpicabitur fuiſſe hanc helepolim tormentum aneum murale, noſtrorum ſimile, quandoquidem os habuit: & multo magis ex verbis mox ſequentibus.* Magna porrò illa helepolis propter continentem iaculationem, & quia metallum adeo purum non erat, dum exploditur, magiſtrum tormentarium flamma haurit, & ipſa in

in complura fruſta diſſiliens, multos percuſſu necat. *In Annalibus Turcicis ita legitur. Bellica quoque tormenta fundi iuſſit, inſtar draconum. Ignes ſcilicet vomentia. Laonicus etiam ante hoc tempus, cum à BaiaZete, & eius patre Amurate ByZantium obſideretur, bombardarum, & globorum, qui inde torquentur ſæpius meminit. De inuentione bombardæ, materia, forma, vſu, puluere tormentario diſſerit idem lib. 5. Sed eſto, quædam machinæ tales fuerint: credibile eſt alias ligneas fuiſſe, vnde grandia ſaxa exploderentur.*

Non amplius 4970. præſ. extran. vix 2000.] *Egregius profectò defenſorum tantæ vrbis numerus, ſeptem millia: addamus enim 30. ſi placet, ad 70. Faciunt rem credibilem, quæ ſtatim de ſubducta ratione ſubiunguntur. Extranei illi partim Veneti, partim Genuenſes fuerunt. Quidam aiunt fuiſſe Græcorum militum millia ſex, auxiliariorum Venetorũ Genuenſiumq́; tria millia, cùm haberet Mahometes ad trecenta millia, quæ per longa locorum ac temporum interualla adduxerat; quæ quidem multitudo maximè ex vicinis gentibus collecta fuit, quæ adhuc ſub Chriſtiani nominis titulo diram ſeruiebant ſeruitutem, vel ſaltem deſertis religionis Chriſtianæ ſacris, turpiter ad barbarum hoſtem defecerant. Conſtabat nimirum ex Græcis, Illyricis, Valachis, Dardanis, Thracibus, Bulgaris, & Triballis. Turcæ pauci fuerunt, & eorum pars fuit ex Aſia, Bithyni, Galatæ, Lydi, & Cilices. Ex BiZaro, hiſtoria Genuenſis lib. 12.*

AD CAPVT IX.

Ligur quid. Ioan. Iuſtinian. Longus] *Quomodo hic laudes ſuas ad extremum fœdauerit, infrà cognoſces. Finis principiis non reſpondit.*

Ioannes quid. German. in machin. bellicis] *Exiſtimo hunc ipſum eſſe, de quo in hiſtoria Genuenſi his verbis ſcriptum eſt à Bizaro. Habebat ipſe dux (Iuſtinianus) Ioannem Grandem Alemanum, paſſim in hiſtoriis notum, cuius opera & rei bellicæ peritia fortiter irrumpentes Turcas repellebat.*

Cum lignis * parauit] μετὰ ξύλων χοντρῶν κατεσκεύασι. *Legendum fortaſſe* χόνδρων, *ſic interpungendo.* μετὰ ξύλων, καὶ χόνδρων. χόνδρος.

δρ[illegible]· eſt cartilago, vt funes neruiceos, & alia huiuſmodi vincula indicentur, in iſta machina componenda & vincienda adhibita.

Int.& extra triplicat. corio bubal. & boum tergor. contexit] *Helepolis hoc loco deſcripta, longè alia eſt ab ea, quam ſupra in fruſta diſſiluiſſe retulit, & ad turres potius referenda, non abſimilis illi, quam lib.3. Poliorcet. dialogiſmo 1. ex Ammiani lib.23. Lipſius deſcribit. Coriis autem, ciliciis, velis molliter ita ſuſpenſis, vim balliſtarum, catapultarum, leuiumq́; telorum excipiebant, & frangebant: immo & ignita iacula repellebant. Vide plura apud Lipſium Poliorcet. lib.5. dialogiſmo 9.*

AD CAPVT X.

Tres naues Liguſticæ in Chio oneratæ] *Malè Laonicus, duas tantùm fuiſſe, vnam Ianuenſium, alteram regiam. Immò regia quarta fuit. Multò autem harum 4. nauium cum Turcica claſſe certamen virtutemq́; luculentius noſter deſcribit.*

Manus ſibi vt canis mord. arripit] *Præ ira in ſemet ſæuire, ſeq́; laniare, ſine dubio magis beſtiarum quàm hominum, aut certè inſanorum & furentium hominum eſt. Tamen laniatus crinium, & genarum, in funeribus præſertim, & tragœdiis legimus: ſed in luctu, cuius magnitudini iſta venia danda. At in Chriſtiano homine, qui rebus perditis ſpes ſuas in domino locare, & chariſſimos in vitam redituros credere debet, neſcio an iſtiuſmodi mores probādi ſint. Satis porrò graphicè Mahomet eiratus à Protoueſtiario depingitur.*

Et pede humum pulſat] *Geſtus iraſcentium. Cic. 2. Tuſculan. cum Heracleotes Dionyſius affirmaſſet, cum tantum operæ philoſophiæ Stoicæ dediſſet, dolorem tamen ferre non poſſet, ſatis eſſe argumenti, malum eſſe dolorem, tum Cleanthem, cum pede terram percuſſiſſet, verſum ex Epigonis ferunt dixiſſe, &c. Alioqui pulſare humum pedibus, etiam de ſaltantibus dicitur à poëtis.*

Aut Nicetam patricium, quando & ipſe] *Supra li.1. cap.36. Per montem 70. naues hoc modo traduxiſſe, & in littore portus collocaſſe, auctor eſt Laonicus, qui pontis quoque ex doliis constructi meminit. Vide lib.8.*

AD

AD CAPVT XI.

Bailo Hieronymo Mino] *A Laonico redditur πρώτανις, quæ vox idem ſonat, quod Adminiſtrator, Præfectus, Prætor. Aliter, & aliis nonnullis regiones vrbis ad tuendum diſtributas narrat Leonardus Chienſis, vt recitat in Annotat. auctor Turcograciæ.*

Ad numerand. palat. pecun. deficieb.] *Ciues ditiores nihil conferre in ſtipendia volebant, & Imperatore petente, ſibi pecuniam eſſe negabant. qui poſtmodum capta vrbe totos theſauros ſuos Turcis fodientibus perdiderunt. Sic enim infrà clauditur cap. 17. omnia domicilia & loca Chriſtianorum perquirebant, & perfodiebant impij, vt pecuniam abditam inuenirent, plurimisq́; theſauris, ac veteribus & nouis, iisq́; pretioſiſſimis rebus implebantur. Reprehenditur ob hoc idem etiam Notaras à Mahomete, vt videbis cap. 18.*

Se domino ſuo quadrup. reſtituturum] *Alexius Comnenus Nouella quadam, nulla de cauſſa, ac nulla in neceſſitate vaſa Deo dicata in vſum profanum conuerti vult, & eius velut peccati veniam à Deo petit, reſtituturum, quamuis cogente neceſſitate ablata, pollicetur: ſicut facientem deuouet his verbis, quæ ad ſacrilegos terrendos ſubiiciam, qui etiam nulla compulſi neceſſitate Eccleſias auro, argento, veſte pretioſa, theſauris ipſarũ deniq; audaciſſimè ſpoliant.* Quod ſi quis in poſterum, mi Domine ac Deus manus iniicere rebus ante conſecratis, aut etiam deinceps dedicandis ſacris diuiniſque cimeliis, & ſupellectili, & vaſis, & ſacroſanctis ac venerandis Eccleſiis tuis auſus fuerit, is lucem nullam videat in die viſitationis tuæ: non ei tempore matutino ſol oriatur, non vel hîc tuum impetret auxilium; vel poſt hanc vitam abs te iuuetur: ſed inſpectionis & cuſtodiæ tuæ prorſus ſit expers. Tantum nunc propitius eſto, mi rex, hæreditati tuæ. Siſte iuſtam contra noſtram tuam, &c.

Quadrag. iuuen. Græcos & Italos] *De his iuuenibus breuius, & diſſimiliter ſcriptum extat in Turcogræcia lib. 1. Oppidani nauigio paruo ac celeri quadraginta iuuenes emiſerũt, qui clam hoſtilem claſſem incenderent, Cynegia porta egreſſi. Id cùm Latini, qui Galatam*

n incole-

incolebant, percepiſſent, ſtudij ſui erga Turcas ſignificãdi cauſſa, flamma de magna turri indicio, hoſtibus eos prodiderunt. Qui globo bombardæ è triremi emiſſo, celocem ſummerſerunt. Ita præclari illi iuuenes vitam aquis ſuffocati amiſerunt. De ſupplicio, vt cætera taceam, longè aliud à noſtro ſcribitur, vt vides. Libet etiam verba Laonici attexere. Turcæ intellecto Græcos accedere, arreptis bombardis, duas eorum naues ſummerſerunt. Vectores qui natare neſciebant, à Turcis capti ſunt. Turcæ vbi primùm diluxit, captiuos ad vrbis portas adductos, in conſpectu Græcorum mactant. Erant & apud Græcos Turcæ quidam in vinculis, quos in pinnas muri rapientes, è regione hoſtilium caſtrorum interemerunt.

AD CAPVT XII.

Nolite mutuum belligerare] *Quid pernicioſius diſcordia militari? præſertim cùm exercitus eſt exiguus. Nam vt paucorum coniuncta & conſpirans virtus inuicta eſt: ſic quamuis multorum robur diſsidio & ſeditione intercedentibus facillimè vincitur. Itaque meritiſſimo Conſtantinus Imper. in ſedandis ducum diſcordiis & nunc, & infrà rurſum laborat.*

Ore ſceleſto contumel. in miſer. Imp.] *In Imperatorem probra iaciebant, quia miſer, nec tum ſe vindicare poterat, & magis ipſe in eorum, quàm ipſi in illius poteſtate erat. Capite ſequenti Turcæ etiam Ameræ non dubitant maledicere, à quo ſe in ſummum periculum adductos arbitrantur.*

Quoſd. etiam præter. ſibi conuitlant. a. ſ. audiebat] *Audiebat quidem, ſed vt paulò ſupra dictum eſt, nihil reſpondebat, Dauidem imitatus. Traianum quauis conuitia toleranter ferre ſolitum ſcribunt hiſtorici, cum diceret, Imperatorem Deo ſimilem eſſe debere, atque oris maledici petulantiam commodè perpeti.*

AD CAPVT XIII.

Ex decem vnum illis opponere ſatis] *Locus ſumptus apparet*

Digitized by Google

ret ex Homeri Iliade, vbi Agamemno volens oſtendere copiarum græcarum ingentem numerum, ait, ſi decem Græci deberent propinare vni Troiano, multas decurias non habituras, cui propinarent. Hoc voluit, decies, & amplius Troianos à Græcis multitudine ſuperari. Sic paucitatem Hieroſolymitanorũ Rabſaces Aſſyrius Legatus irridebat. Dabo vobis duo millia equorum: videte num habere valeatis aſcenſores 4. Reg. 18.

Deus ſolus tibi timendus eſt] *Deus ſuperbos humiliat, & humiles exaltat*, in cuius manu ſunt omnes fines terræ. Donec ſcias *(inquit Daniel Nabuchodonoſori cap. 4.)* quod dominetur excelſus ſuper regnum hominum, & cuicunque voluerit, det illud. *Et tamen plurimi reges, & priuati hunc non timent, qui in flagitiis, & ſceleribus ſuis ſine vlla deſinendi ac reſipiſcendi voluntate liberrimè volutantur. Ad frangendos ſpiritus arrogantiores nihil illa ſimiliue admonitione vtilius, qua ad Vlyſſem Minerua vtitur apud Sophoclem, cum ei Aiacem Deûm contemptorem iam miſerum, & mente captum oſtendiſſet.*

Τοιαῦτα τοίνυν εἰσορῶν, ὑπέρκοπον
Μηδέν ποτ' εἴπῃς αὐτὸς εἰς θεοὺς ἔπος,
Μηδ' ὄγκον ἄρῃς μηδέν', εἴ τινος πλέον
Ἢ χειρὶ βρίθεις, ἢ μακροῦ πλούτου βάθει.
Ὡς ἡμέρα κλίνει τε καὶ ἀνάγει πάλιν
Ἅπαντα ἀνθρώπεια. τοὺς δὲ σώφρονας
Θεοὶ φιλοῦσι, καὶ στυγοῦσι τοὺς κακούς.
Hæc intuetor, nec ferocioribus
Vnquam laceſſe cælites dictis deos,
Nec inſolenter te geras, ſi pluſculum
Quam catui dextra, vel auro polleas.
Mortalium res auget, & premit dies.
Amant modeſtos, execrantur dij malos.

AD CAPVT XIV.

Rem om. ſæculor. mem. dig. peragite] *Nec ita auribus per-*

n 2 *cepti*

cepti tubarum clangores animos ad pugnam acuunt, aut irritant, vt hortatrix ad virtutem & gloriam oratio, intrepidas expedita aciei mentes ad oppoſita pericula erigit, ſtabilitq́; immo & metu conterritos, pœnéque iacentes, ſæpe conſtanti roborat allocutione. Onoſander cap.1. Immenſum gloria calcar habet, *ait Ouidius.*

Contra ſingulos noſt. plur. 500. pugnarent] *Iam hoc multo plus eſt, quàm decem contra vnum, quod antea Sogambaſſa dicebat.*

Portantes ſanct. ac venerand. imagines] *In rebus triſtibus, ac periculoſis circũferre & confugere ad ſanctorũ imagines & reliquias, ibiq́; preces effundere, ſemper in Eccleſia Catholica vſitatum fuit. Habes exemplum de imagine nõ manu facta Saluatoris in hiſtoria Mauricij, quæ per exercitum à ducibus circumfertur. Capta Conſtantinopoli à nepote Andronico, auus ante imaginem Deiparæ inuenitur. Cantacuzenus lib.1.cap.59. Et Imperatrix Anna cum filio Ioanne capta eadem rurſus à Cantacuzeno lib.4.cap.1. Nicetas in Ioanne Comneno, vbi de prælio cum Scythis agit. Illud autem inſignem etiam pietatem eius teſtatur.* Nam cum Romanæ phalanges vrgentibus hoſtibus, & audacius ſe inferentibus laborarent, imaginem Dei genitricis cum gemitu, & miſerabilibus geſtibus intuens, lachrymas bellicis ſudoribus calidiores fundebat: neq; id fruſtra. Statim enim cœleſti robore armatus, Scythicam aciem profligat. *Idem lib.3. de imperio Iſaacij Angeli.* At Imperator obſcuris principio vocibus acceptis, deinde in tentorium ſuum concurſu plurimorum viſo, & fratris (Alexij) declaratione audita, nec multò poſt facinoribus iſtis nuntiatis, curſu repreſſo, ſigno crucis ſe muniit: & Chriſti pace implorata, Deum ſæpius orauit, ſe ex illo diſcrimine liberari: & Dei genitricis imaginem ex ſinu prolatam, crebro amplectens, partim ſupplex efflictim orabat, vt imminens periculum effugere liceret.

Cum lacrymis per vrb. quoquo verſ. inced.] *Canentes quod ſequitur, κύριε ἐλέησον,* Domine miſerere. *ſpectaculum hoc quis potuiſſet videre ſine lacrymis? Quam aptè dici tum potuit de Conſtantinopoli.* Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo? facta eſt quaſi vidua domina gentium. Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ eius in maxillis eius. Non eſt qui conſoletur eam ex omni-

omnibus charis eius. Omnes amici eius ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei inimici.

Viri nobiliſſ. clariſſimique] *Si quid indico, hac luculenta, magnifica, & ad animos militum commouendos apta eſt oratio, qua belluam illam Mahometicam acriter, & pro eo ac decet inſectatur. Habet etiam locos alios illuſtres, de Virgine Deipara, de potentia vrbis & imperij orientalis.*

Eſt autem dies ſept. & quinquageſ.] *Obſedit Byzantium Mahometes à die 5. Aprilis, ad 29. Maij, quo die victor intrauit.*

Pauci Carthag. elephanti tant. equor. Rom. multit.] *Tangit nonnunquam reconditiores hiſtorias Protoueſtiarius, de quibus eſt hac quoq. Quod Carthaginenſium hos elephantos fuiſſe narrat, peccatum memoria eſt: fuerunt enim Pyrrhi Epirotarum regis bello Tarentino, de quibus ita Florus lib. 1. cap. 18. Actum erat (de Pyrrho) niſi elephanti conuerſi, in ſpectaculum belli procurriſſent: quorum tum magnitudine, tum deformitate, & nouo odore ſimul ac ſtridore conſternati equi (Romanorum) cum incognitas ſibi belluas amplius quàm erant, ſuſpicarentur, fugam ſtragemq. latè dederunt.*

Qui aſſauit cochleas, dixitque.] *Fabula Aeſopi non tota hic recitatur. Eſt autem hac. Ruſtici filius aſſabat cochleas. Cùm autem audiret eas ſtridentes, ait, ô peſſima animantes, domibus veſtris incenſis vos canitis? Videtur Conſtantinus reprehendere Galataos, qui latarentur, & gauderent, cum ipſis pernicies in ceruicibus eſſet, quod non videbant. Nam, vt ſcitè Horatius,* Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Gloriatio omnium per orientem habitant.] *Oriens, ſiue Eccleſia Gracorum quam incenſo ſtudio, quibus precibus ac carimoniis Deiparam coluerit, ex Menais, Pentecoſtario, & ſimilibus eorum libris liquidò perſpicitur. Ipſa vrbium regina & imperij domicilium hanc ſibi Diuam tutelarem delegit, & à Conſtantino Magno eidem dicata eſt.*

* * *

AD CAPVT XV.

Lætiſonis vocibus frementes] *Committantur copiæ cum iubilatione & barritu, & aliquando etiam citato curſu. Nam & aſpectus, & clamor, & rigidi armorum horrores, hoſtium mentibus terrorem ſtuporemq́; incutiunt. Onoſander in Strategico. Huc ſpectat illud quoq; præſtantiſſimi vatis,* Exoritur clamorq́ue virûm, clangorq́ue tubarum.

AD CAPVT XVI.

Commilitones, & fratres mei] *Facit officium boni ac ſtrenui Imp. dum etiam in ipſo certamine militum animos confirmat. Prior appellatio moderationis eſt, poſterior Chriſtianæ charitatis.*

A priſtina virtute immutat, & pauore ictus] *Pluribus verbis Iuſtiniani Genuenſis imbellis animus deſcribitur, quem nec præterita decora, nec Imperatoris preces, nec vrbis ſalus, quæ eo potiſſimùm nitebatur, in acie retinere potuit, vulnere non ita magno, nec lethali ſaucium. Proinde elogium illud, quo ab Vberto Folietta ornatus eſt inter claros Ligures, ideo non ei conuenit, qui ad extremum vertit omnia, & ſuæ claritati ipſemet tenebras offudit. Bizarus quoque hiſtoria Genuenſis lib. 12. conuenienter Protoueſtiario ſcribens, ibi rurſus conuerſa eſt fortuna prælij, inquit, vulnerato Genuenſi Iuſtiniano Duce, cuius caſum miſeratus Imp. iubet & hortatur bono eſſe animo, neue ſtationem ſibi demandatam aliquo modo derelinquat, præſertim cum ipſum vulnus non eſſet lethale. Verùm Iuſtinianus fatali, puto, caſu, potius animo fractus, quàm vulnere debilitatus, nullo ſibi in ea ſpecula ſubſtituto, qui cæteros confirmaret, & regeret, aufugit; adeò me hercule, vt milites animaduerſa ducis ſui fuga, illius exemplum ſecuti, pari modo ſtationem, vbi aditus in vrbem patebat, relinquerent. Turcæ magno agmine ibi in vrbem infunduntur. Iuſtinianus in vicinam Galatam medendi vulneris gratia ſe recepit. Vnde poſtea in Chium nauigans, ſeu vulnere, ſeu mœrore animi inglorius*

glorius periit. Mitto cætera quibus idem Bizarus ignauiam eidem exprobrat. Quod autem manum illi bombardæ globulo vulneratam narrat Laonicus, non placet.

Relictis exterioribus per portas ad interiores] *Inter murum interiorem, qui erat altior, & exteriorem humiliorem ſtabant propugnatores, ſpem omnem in foſſis, & antemurali illo ponentes. Quo amiſſo, confertim ſe in vrbem ad altiores defendendos contulerunt. Fuerunt autem obſeratæ primùm portæ vrbis, per quas aditus ad antemurale patebat, ne miles pedem referre poſſet, ſed fortius reſiſteret. Turcograecia. Vrbs, inquit non procul ab exordio lib.8. Laonicus, quà continentē ſpectat, muros habet duos, eosq́ firmiſſimos. Vnus, magnus & memorabilis eſt: alter extra ſitus eſt, verùm præcedente minor, foſſam ſubiectam habens latitudine iugeri, lapidibus extructam. Imperator cum Græcis deliberabat, vbinam reſiſtendum eſſet hoſti. Tandem viſum eſt, vt irent in exteriorem murum, ibique hoſti repugnarent, vti fecerant, cum Amurates Byzantium oppugnaret. Idem quo pacto fugientes caderent, ſeſeq́ obtererent, perſpicuè docet.*

Primoque impetu omnes de muro præcip. agit] *Exemplo etiam, non verbis duntaxat ſuos in vltimo diſcrimine animat Conſtantinus, planè egregius & nomine & re Imp.* χερσηρὸς αἰχμητὴς, *vt hoc capite videre licet. Docet etiam Onoſander, Imperatorem manu & exemplo militem prouocare debere. Conſpiciens enim aliquis ducem ſuum in re attrectanda omnium principem, feſtinandum eſſe animaduertit, ceſſare erubeſcit, imperatisq́ non parere veretur: nec iam vt ſeruus, aut imperio ſubditus, ſed commilitonis inſtar ad opus quoque prouocatus accedit. Hoc loco Sabellici mendacium præterire nequeo, ſcribentis in hiſtoria Veneta, cum Iuſtinianum nec precibus, nec hortationibus vllis à fuga cohibere poſſet, ipſius locum ſubiiſſe cum paucis, quos penes ſe habebat, tentaſſeque vi hoſtem iam in muros ſcandentem repellere. Verùm vbi propugnatorum infrequentia barbarum irrumpentem ſuſtineri non poſſe vidit, tum ſibi manum iniicere voluiſſe. Inde quia*

id

id parum hominis eſſe Chriſtiani ſuccurrit, ſuos hortatus eſt, vt ſe ferro transfigerent, &c. Nihil verò magis abſonum ſcribi potuit.

AD CAPVT XVII.

Vſque ad ſext. & ſept. diei horam propugnab.] *Ciuitas, vt infrà ſcribitur, occupata eſt hora ab initio diei tertia & ſemis. Videntur ergo nautæ iſti Cretenſes etiam poſt occupatam, amplius tribus horis conſtantiſſimè ſe, & turres illas defendiſſe. Exemplum magnæ virtutis.*

O ſol horreſce, ô tellus ingemiſce] *Quid enim vrbem iam captam videntes τραγικώτερον exclamare aut potuerunt, aut debuerunt? Magni doloris, luctus, gaudij indicium etiam muta, & nullis ſenſibus aucta ad commiſerationem, lætitiam, affectumq́; noſtri affectus ſimilem prouocare. Exempla multa in ſacris profanisq́; ſcriptoribus obuia ſunt. Vide annotata ad cap. 3, lib. 1.*

Die tertio hebdomad. anno 1453. viceſimo nono Maij] *Conſentiunt in hoc, quicunque de expugnatione huius vrbis ſcripſerunt. Addunt aliqui, imperium illud ſtetiſſe annos mille centum & nonaginta. Sub Conſtantino I. cuius mater Helena, conſtitui cœptum: ſub Conſtantino VIII. cuius item mater Helena euerſum ac perditum. Mahometes tum ſingulis Ianizaris mille aſpros donauit. Aſper facit apud nos fermè duos cruciferos: ita mille aſpri erunt 20. ducati. Fuiſſe autem dicuntur in Annalibus Turcicorum Sultanorum 10. millia Ianitzarorum. unde æſtimes licet, quantum hoc donatiuum fuerit, quàm liberale & magnificum. Hanc expugnationem calamitatemq́; proſpicientes multi nobiles, & eruditi homines mature profugerunt, quo quemque tulit animus. Turcogræcia pag. 90.*

Qui irruerant, diripieb. obuios capieb.] *Deſcribitur Turcarum in captam vrbem graſſatio, furor, crudelitas, impietas. Cum hac deſcriptione confer, ſi placet, illam Nicetæ in Alexio Murzuflo, qua Latinorum in eandem à ſe occupatam ſacrilegam tyrannidem, & inauditam feritatem copioſè commemorat. Initium eſt,* Hoſtes verò, cum

rò,cum

Digitized by Google

rò, cùm præter exſpectationem, &c. *Direptiones, cædes, & flebilem captæ huius vrbis caſum plures deſcripſerunt: ſed nemo noſtro auctore credibilius, vt opinor. Ingens auri, argenti, & lapidum pretioſorum veſtiumq́ vis in caſtra exportata. Additur in margine Laonici mei prædam vniuerſam æſtimatam quadragies centenis ducatorum millibus. Venetos damnum paſſos 50000. Genuenſes 20000. Florentinos 20000. Anconitanos 15000.*

Præ cadauerum obiacentium multitud.] *Ad portam S. Romani vltra 800. occiſorum, & vulneratorum cadauera reperta quidam tradiderunt. Tota vrbe cadentibus & caſis, fugientibus & perſequentibus omnia plena erant. Quibuſdam etiam victis redibat in præcordia virtus, nec omnes inulti moriebantur.*

Nobiles item ac primar. fœminas] *Impotens Turcarum furor & libido, omnia diuina & humana conculcantium. Eadem in Galliis & Belgio ab impiis, patrū & noſtra memoria factitata ſunt, quos proinde vt noſter Turcas, rectè Antichriſti præcurſores appelles. Retulerunt quidam, Conſtantini Imp. vxorem, filias, & alias nobiles fœminas iuſſu tyranni in conuiuium adductas, & poſt conſtuprationes in fruſta diſſectas. De Imperatrice falſum puto: nam Conſtantinus tum vxorem non habuit; etſi quartam, Iberiæ ſcilicet regis filiam, parabat ducere. De filiabus quoq; eiuſdem nihil in hac hiſtoria lego.*

Longè ampliſſ. ac diuiniſſ. Dei ſap. templum] *Huius templi laudes cum ex hoc, tum ex aliis ſcriptoribus poſuimus annotat. in Simocattam. Dignum ſanè Dei Sapientia, hoc eſt, Dei filio, ſi quid eo dignum fieri poteſt. Apponam eius elogium ex Conſtantino Manaſſe.* Templum illud ſplendidiſſimum, & ampliſſimum condidit (Iuſtinianus) delubrum Dei mei, cœlum terreſtre, quod ipſos etiam Seraphos cum veneratione admirari arbitror. Nam ſi Deus commorari dignatur in iis, quæ hominum manus perpoliuerant, omninò hîc, nuſquam alibi habitat. Ac ſplendent omnia quidem huiùs vrbis templa perpetuis quaſi luminibus, ſuiſque gratiis coruſcant, ipſam rerum naturam colluſtrantia, tanquam lucida mortalium ſidera: verùm

vbi ſol exoritur, aliorum omnium faces occultantur. Etenim inter hæc quoque minora ſidera, quæ ſacra ſunt delubra, fanū illud diuinitus extructum, terræ totius ornamentum, veluti ſol alter, cæleſtiſque gigas inſigniter fulget.

Et dolebat omne caput] *Alludit ad locum Iſaiæ, cap. 1.* omne caput languidum, & omne cor mœrens: *Deplorat vaſtatam à Latinis Conſtantinopolim multis verbis, & admodum παθητικῶς Nicetas in Murzuflo. Ea deploratio quoniam ad hunc locum, & tempus vehementer quadrat, non pigebit inde nonnulla tranſcribere.* O vrbs vrbs omnium ocule, ita ne dè manu domini calicem furoris bibiſti? Itáne pars extitiſti ignis multo vehemētioris eo, quo olim Pentapolis diuinitus conflagrauit? Quodnam tibi tribuam elogium? cui te comparem? An poculum contritionis tuæ amplificatum eſſe, vt lacrymoſus Hieremias veterem Sionē deplorans ait? Qui mali genij te ad cribrandum efflagitarunt; Qui alaſtores, inuidi, & implacabiles dæmones, ebrietatis in te ſuæ intemperies effuderunt? Qui infeſti, & inſani proci thalamum tibi non concinnarunt, nec facem nuptialem, ſed carbones exitiales incenderunt? O fœcunda genitrix, byſſo & purpura imperatoria amicta pridem, modò ſordida & ſqualida, & germanis orbata liberis. O pridem in alto ſolio collocata, longis & altis incedens paſſibus, auguſto vultu, ſtatura magnifica, nunc humilis & depreſſa. Laceratæ ſunt tuæ delicatæ veſtes: elegantibus atque imperioſis ſpoliata es redimiculis: extincta eſt lux gratioſorum oculorum: aniculæ caminariæ ſimilis ex incendij fuligine extitiſti: profundis rugis ſplendida prius, & ſuauis tua facies eſt arata. *Lege reliqua. Crede etiam verum eſſe, excidium Byzantij & cladem ſuperaſſe omnium excidia & clades vrbium.*

AD CAPVT XVIII.

Studioſiſſ. ſuper Imp. quæſiuit] *Metuebat enim, ne ſi adhuc viueret, aliunde acquiſitis auxiliis, iniuriam vlciſceretur. Non enim*

enim neſciebat multos reges ac Principes regna & prouincias,quibus pulſi fuerant,virtute duce, comite fortuna recuperaſſe.

Quidam adeuntes aiebant fugiſſe] *Cum nullum vitæ ſubſidium, vel ſpes, niſi in ſola fuga relinqueretur, vita retinendæ ſtudio ipſe,& proceres pleriq́, dum vrbem egredi vellent, in ipſa porta vel trucidati,vel colliſione interempti ſunt. Ita quidam narrant. Sed fugere ex ignauia voluiſſe,vehementer ab iis abhorret, quæ à noſtro auctore de eius magnanimitate ac fortitudine præclariſſima prædicantur.*

In quibus (calceamentis) aquilæ aureæ depict.] *Nam ex veſte, quam vilem induerat, ne agnoſci ab hoſtibus poſſet, non internoſcebatur. Calceos fortaſſe oblitus erat mutare: aut ibi Imperatorem à Turcis requiſitum iri non putabat.*

Corpus exanime inuenerunt] *Credibile eſt, occiſum, cùm non agnoſceretur. Laonicus auctor eſt, in humero vulneratum periiſſe. Sabellicus Decad.3.lib.7.Conſtantinus imperatoriis inſignibus depoſitis,ne cognitus viuus caperetur, ſtricto ferro in irrumpentium barbarorum cuneum irruit, fortiterq́ pugnando, princeps æterna memoria dignus,hoſtili manu concidit.*

Vt corpus eius cum honore Imp.conuen.ſepelirent] *Quod eſt in Turcogræcia,in pugna ei caput præciſum pugnanti, & ſeruitutem neutiquam ſubire volenti:& id inde factum,quia ignorarent eſſe Imper. & quod Laonicus addit,caput eius à quodam Ianizarorum ad Mahometem allatum,qui proinde munera ab eo, & principatum acceperit,cum hiſtoria noſtra haud conſentit: nec illud, haſta infixum, & ita per totam vrbem exercitumq́ Mahometi iuſſu circumlatum. Non fuiſſet hoc cum honore Imperatoribus conuenienti ſepeliri. Et quomodo ei caput mortuo præcidebatur, ſi non agnoſcebatur?*

Dom. Lucas Notaras Mag. dux] *Hunc duabus de cauſſis vnà cum duobus filiis iugulatum affirmat Protoueſtiarius, quòd theſauro tam ingenti, quem Mahometi pro munere offerebat, Imperatori ac patriæ ſuccurrere noluiſſet (ſuprà enim audiuimus, pecuniam in obſidionem tolerandam defuiſſe) & quòd eidem Imperatori auctor & ſuaſor accipiendæ propoſitæ conditionis non fuiſſet: non quòd filium 12. annorum tyranno mittere recuſaſſet, vt refert Laonicus.*

Digitized by Google

nicus. In conuiuio, ſpectante tyranno, cum filiis Iſaacio & Ioanne decollatum, duos alios eiuſdem filios in pugna cecidiſſe, filiam Annam ante vrbem captam in Italiam miſſam ſcribunt alij. Hic autem Lucas Notaras variè nominatur, Chirlucas, Zirelucas, Gerlucas, Leontares.

Multos nobil ac illuſtres interimi iuſſit] *Poſt quinque dies ab vrbe occupata quæſiti ſunt viri illuſtres. Comprehenſus eſt Magnus Dux, & Magnus Domeſticus, & Protoſtrator, Imperatoris curatoris Cantacuzeni F. aliique complures ampliſſimo genere, & virtute dignitatéque eximia conſpicui viri: qui capitis ſupplicio affecti ſunt. Ea procerum cædes omnis vno eodemque die peracta. Ex Turcogræcia. Teſtatur Laonicus multos viros nobiles iam libertate donatos, iuſſu Mahometis denuò captos, & iugulatos eſſe.*

Qui pecun. partim ipſi perſol.] *Catharinus Contarenus, & ſex nobiles Veneti, amplius 7. aureorum millibus, poſt iam antea conceſſam libertatem datis, vix dimiſſi. Periiſſe in pugna dicuntur nobiles, ſiue patricij Veneti ad 47.*

Ipſos enim quoque ſtipend. ſibi fecit] *Operæpretium erit adſcribere locum ex hiſtoria Genuenſium Bizari, lib. 12. vnde Mahometana fides apparebit. Perenſes* (Galata enim alias Nicetæ Perea, aliàs Pera ἀπὸ τῆς πέραν, quod ſit vltra ſinum, ſiue è regione Conſtantinopolis, veteribus ab arborum ficus ferentium copia Syca appellata, Genuenſium colonia) *cognita Byzantinorum clade, cum tam immanem, & barbarum hoſtem viribus, ac recenti victoria exultantem, & ob oculos verſantem viderent, veriti, ne idem periculum adirent, & maioribus, vel ſaltem paribus ludibriis reſeruarentur, citra aliquam longam deliberationem, deditionem ſponte fecerunt. Sed quamuis ipſa deditio ſub certa tranſactionis formula ſubſecuta ſit, tamen crudelis hoſtis pactorum & fœderum immemor, muros Perenſium diruit, bona diripuit, fœminæ ac viri iuxta per omne ludibrij, & contumeliarum genus habiti & diſtracti, non ſecus ac ſi viribus expugnati, & ad deditionem coacti fuiſſent, parem fortunam cum Conſtantinopolitanis victu ſubiere.*

Halim-

Halimbaſſam vita priuauit, quod ab orbe obſid.] *Variè ſcriptum inuenio hoc nomen. Alimbaſſa, Cholilbaſſa ſeu Chalimbaſſa, Halimbaſſa, quod extremum placet, itaque ſemper ita ſcripſi. Vnam cauſſam necis eius affert Protoueſtiarius. Inuenio præterea duas, quod accitu eius pater Mahometis Amurates ab oriente in occidentem bello Hungarico rediiſſet, imperiumque recepiſſet: & quòd ab ipſo in multis caſtigaretur, quæ per iuuenilem petulantiam committeret.*

AD CAPVT XIX.

Ad ter. beat. venerand. memoriæ immortal. Flauium Conſtant.] *Nicephorus Calliſtus præfat. hiſtoriæ ſuæ, Conſtantinus artibus imperatoriis magnus, prudentia incomparabilis, ardore autem erga Deum, magnisque rebus geſtis & certaminibus pro vera pietate ſuſceptis, ſupra omnes, quemadmodum ſol ſupra aſtra relucens. Græci anniuerſaria celebritate illum cum matre colunt die Maij 21. eumque vocant ἰσαπόστολον*, æqualem apoſtolis.

Et imperauit annos 4. & menſes totidem] *Deceſſit Ioannes Octobris die vltimo, anno Chriſti 1449. capta eſt Conſtantinopolis 1453. ergo Conſtantinus imperauit annis quatuor, & menſes 7. September & October de primo anno imperij eius tribuendi ſunt Ioanni.*

Annis mille centum quadrag. tres] *Plures annos ſtetiſſe Romanum imperium Conſtantinopoli, ex ante dictis perſpicuum eſt, ex aliorum ſubductione, inquam. Fortaſſis ſcribere voluit nonaginta quatuor. Græcè tamen expreſſe eſt. ἐν δὲ τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἐπικράτησεν ἡ τῶν ῥωμαίων βασιλεία ἔτη α ρ μ γ.*

Die tertio à capta vrbe triumphum duxit] *Magna ſine dubio lætitia triumphum duxit, quod ſe tam illuſtri & nobili vrbe potitum, tamque Imperatorem Romanum, ac dominum orientis totius, nec paruæ partis occidentis factum videret. Quam cum propemodum vacuam hominibus cerneret, è pluribus locis nouos ciues accerſiuit. Qui ſinguli pro dignitate ſua acceptis domibus vrbem incoluerunt, multis etiam agris in eos diuiſis, mancipióque datis.*

Iuſſit vt Patriarch. pro conſuetud. & more ſuo creat.] *Quoniam Mahometem minimè fugiebat, Patriarcham ſemper Conſtantinopoli fuiſſe, cum is ad obſequium ei deferendum nullus veniret, iratus quæſiuit, quid cauſſa eſſet. Cum reſponderetur, neminem Patriarcham iam pridem viſum, iuſſit creari, idq; aſtutè & vafrè. Nam cùm etiam à Chriſtianis vrbem deinceps frequentari cuperet, voluit palam conſtare omnibus, Patriarcham denuò Conſtantinopoli habitare, vt ita ad redeundum (multi enim profugerant) & ibidem habitandum allicerentur. Hanc cauſſam & hiſtoricus noſter tangit.*

Georg. Scholar. etiamnum laicum eleger.] *Dictus eſt Gennadius poſtea, ante iudex imperialis. Quem Ioannes Palæologus ſecum ad Concilium Florentinum in Italiam duxit, vt hominem doctiſſimum ſicut erat. Patriarchatum haudquaquam volens ſuſcepit. Hic ab vrbe in poteſtatem Turcarum redacta primus numeratur Patriarcha, de cuius honoribus ab ipſo Mahomete in illum collatis, multa in Turcogræcia lib. 1. & 2. Simiam enim Tyrannus Chriſtianorum Imperatorum in creando & confirmando Patriarcha egit. Notanda cærimonia inaugurationis. Quinque annos & menſes aliquot in eo munere verſatus, naſcentibus turbis ac diſsidiis magnis, conuocato Pontificum, Clericorum, optimatumq; Concilio, illis fruſtra ad manendum hortantibus ſe abdicauit, & in monaſterium Ioannis Baptiſtæ in monte Menæcei propè Serras ſitum diſceſsit, vbi vitam finiuit.*

Locum ad beatiſs. Deiparæ petiuit] *Erat id templum foris totum circumcirca habitatum hominibus: vicinia tota domorum plena, ſupra & infra colonis, & aliunde ex oppidis eò deductis, ibiq; habitare iuſſis. Cum itaque multitudine hominum totus ille tractus celebris eſſet, ea fuit cauſſa, cur de eo Patriarcha Sultanum appellauerit, qui & illi hoc templum conceſsit, in quo ab eo tempore tanquam in patriarchio illic reſedit. Ex Turcogræcia.*

Ad Præcurſor. monaſt. in Trullo] *Palatium Conſtantinopolitanum fuit Trullum, vbi Synodus habita Epiſcoporum CCXXVII. Eſt autem inter Concilia partim confirmata, partim reprobata, de quibus agit Bellarminus 1. Tomi Controuerſia 4. generalis, cap. 7. Vocatur in græco πενθέκτη σύνοδος ex Balſamone, quiniſexta, quia nec quinta nec ſexta Synodus eſt, ſed canones addidit quintæ & ſextæ Synodis.*

Impe-

Imperante Iuſtiniano ῥινοτμήτου] *Bellarminus incertum exiſtimat, quo tempore hac ſynodus celebrata ſit. Iuſtinianus hic Conſtantino Pogonato, ſiue Barbato ſucceſſit, de quo vide Zonaram. De eo ſic Manaſſes inter catera. Vir quidam nobilis, ſenator, patricius, cui nomen Leontius, cum plebem ſibi adiumento auxilióque praſtò fore cerneret, vniuerſis odeo Iuſtinianum Imper. perſequentibus, ſuis cum ſociis eum noctu aggreditur, quaſiq; cinctum indagine capiens, pracisis naribus, mari Cherſoneſum deportari curat. Supra. Qui magnam illam, ſplendidamq; domum in regia à fundamentis extruxit, & aureis calculis diſtinxit, parietibus & pauimento de marmore confectis.*

AD CAPVT XX.

Etiam externi Princip. Chriſt. ad. a. fer. ſeſe inſtrueb.] *Ne tam opportunus locus (Byzantium) Chriſtiano nomini adimeretur, decreuerunt Patres triremes decem ad ipſius vrbis praſidium. Statuerunt adhac, vt dua cethea naues fabricarentur, quarum vtraq; duûm millium amphorarum eſſet. Nec ita multo poſt Lauredanus praſectus decretus, cum 5. triremibus domo erat profectus, cũ quinq; alias in Dalmatia & Creta ſenatus ornandas mandauerat. Decem & Alphonſus fuerat pollicitus, ac Pontifex totidẽ, vt 30. triremium claſſis communi nomine expleta, ad Byzantij praſidium mitteretur. Sed Othmanus interim cum trecentis, &c. Sabellicus hiſtoria Veneta lib. 7. Decade 3.*

Dux Franciſcus Fuſcarus] *Creatus eſt Dux Venetorum Fuſcarus anno Domini 1423. cuius in hiſtoria Ducum Venetorum hoc eſt epitaphium.* Accipite ciues Franciſci Fuſcari veſtri Ducis imaginem. Ingenio, memoria, eloquentia, adhæc iuſtitia, fortitudine animi ſi nihil amplius, certè ſummorum Principum gloriam æmulari contẽdi. Pietati erga patriam meæ ſatisfeci nunquam. Maxima bella pro veſtra ſalute & dignitate terra marique per annos pluſquam triginta geſſi, ſumma fœlicitate confeci, labantem ſuffulſi Italiæ libertatem, turbatores quietis compeſcui, Brixiam, Bergomum, Rauennam, Cremam imperio adiunxi veſtro. Omnibus ornamentis patriam auxi. Pace vobis parta, Italia in tranquillum fœdere redacta, poſt tot labores

bores exhauſtos, ætatis anno 84. Ducatus quarto ſupra triceſimum, ſalutisque 1457. Kal. Nouemb. ad æternam requiem commigraui. Vos iuſtitiam, & concordiam, quò ſempiternum hoc ſit imperium, conſeruate.

Sedis honor temporan. erat] *non hæreditarius: liberè enim ſenatus Ducem Venetiarum eligit.*

Cum verſaretur Byzant. Cardinalis Ruſſiæ] *Iſidoro huic viro nomen fuit, antea Metropolita Kiouienſi apud Ruſſos, quem Eugenius IV. Pont. Roman. quòd ſe cum Latinis in Concilio Florentino coniunxerat, in Cardinales cooptauerat. Eum à ſuis pulſum, & Romam reuerſum, Nicolaus Pontif. Conſtantinopolim legatum ad res denuò componendas miſerat, quod præſtitit: ſed illa reconciliatio nimis ſera fuit. Captus & Galatiam ductus ac venditus, in Peloponneſum euaſit ignotus. Cognitus enim nunquam euaſiſſet.*

Hæc fuiſſe reuera iudicia Dei] *Etiam, fuerunt iudicia Dei, iuſtificata in ſemetipſa, vt periret orientale imperium, propter ſchiſmaticam diſceſsionem videlicet: & qui Eccleſiam Romanam contempſerant, ipſi viciſsim contempti, & omni Principum Chriſtianorum auxilio deſtituti, teterrimo hoſti ſubderentur.*

Cometes ſupra horizontem] *Crinitam ſtellam, crinitum ſidus quidam nominant, quem Græci κομήτην. De quo ita vulgò prædicatur, cum imperiorum mutationem, & ſummis poteſtatibus exitium portendere, quorum vtrumque iam factum erat Conſtantinopoli. Niſi fortè Palæologinæ familiæ interitum & ἐξολόθρευσιν quæ conſecuta eſt portendit hoc genus cometæ, in ſpeciem gladij conformatum.*

AD CAPVT XXI.

Ad deſpotas Seruiæ, conſocerum, & generum] *Thomas filiam ſuam iunxit Lazaro Deſpotæ, Georgij filio: ita Lazarus fuit gener Thomæ, & Thomas ſocer eius. Georgius item ſocer, propter filiam Thomæ, quæ erat illi nurus. Niſi quis dicat, Thomam Georgij filiam duxiſſe, quod non ita quadraret ad conſocerorum nomen: nec noſter quidquam, ſi memini, de hoc connubio.*

Cente-

Centerionis Princip. filius] *Putant hunc fuiſſe Martinum Zachariam Genuenſem, cognomento Centerionem. Huius ſororem, filiam Aſanis Zachariæ Centerionis, qui Achaiæ imperabat, habebat in matrimonio Thomas Palæologus.*

Per Sophiæ regiunculam] *Sophia Bulgariæ metropolis eſt, etiam nunc magna & populoſa, ſed non munita.*

A Ianco, & Capiſtrano, aliiſque] *De Ianco ſupra diximus nonnulla. Capiſtranus fuit monachus è familia D. Franciſci, homo ſanctiſſimus, & ad excitandos populos dicendi copia inſtructiſſimus. Eius in obſidione Belgradi, ſiue Alba Græca, quam Mahometes II. 13. Iunij anno 1456. obſidere cœpit, præcipua virtus enituit, cum per muri ruinas ingreſſis in vrbem Turcis, & atroci prælio commiſſo, ipſe è turri clamitans, Chriſtianos hortaretur, vexillum crucis oſtenderet, opem de cœlo promitteret, hoſtibus malediceret, Dei præſens auxilium imploraret. Omnino in eius Chriſtianorum propugnaculi defenſione præclariſſimam nauarunt operam Hunniades, & Capiſtranus. Complura ſuper eo Bonfinius Decade 3. libro 8. ipſo principio. Plurima & magna ad Ieſu religionem pertinentia docens, magnam ad gloriam & claritatem emerſit, eruditione & contemplatione facilè totius occidentis princeps. Boëmos ad verum fidei lumen adduxit. Hæc carptim ex Laonico. Qui quod ait, eos tunc ignem pro Deo coluiſſe, melius dixiſſet Ioannem Huſſium coluiſſe, ne Boëmos Perſas faceret, & Capiſtranum eos non ab idololatria ad Chriſtianiſmum, ſed ab hæreſi ad Catholiciſmum reuocaſſe.*

AD CAPVT XXII.

Quod cap. in corp. hoc in Peloponneſo Corinthus] *Cicero in Maniliana totius Græciæ lumen appellat: ſed lumen, antequam à L. Mummio euerteretur, de quo in 1. Officiorum. Nihilominus cum iſta ſcriberentur adhuc lumen Peloponneſi iure dici potuit, & caput, hoc eſt, vrbs omnium illius peninſulæ vrbium florentiſſima, & præcipua, & vnde cætera penderent. Varia huius vrbis nomina profert*

Stephanus. Vaſa Corinthia, & æs Corinthium apud ſcriptores celebrantur. Eorum cùm eſſet percupidus Auguſtus, dictus eſt Corinthiarius.

Contra tres inſurrexerunt] *Contra Demetrium, contra Mahometen, contra Deum ipſum.*

AD CAPVT XXIII.

Mandaretque carnif. ſuo Ameræ] *Attila Hunnorum rex iram Dei, Tamberlanes ſe flagellum Dei nominabat.*

AD CAPVT XXVI.

Contra ambos expedit. ſuſcipit] *Cum intellexiſſet Sultanus de diſcordiis fratrum, nec tributum ab illis pendi, & Thomam conuentis non ſtare, ac veteres Patras & Calabrytam, quæ ipſius maieſtati dedita eſſent ad hunc inclinare, eumq́ ex ditione fratris prædas agere: cumq́ his de cauſſis ab eodem Demetrio litteris ad ipſos, & oppida capienda euocaretur, ira ille percitus, infeſtis armis Peloponneſum contendit. Ex Turcogræcia. Contigit Palæologis vt leoni & vrſo apud Aeſopum, qui magnum nacti hinnulum, de eo pugnabant. Grauiter itaque mutuo affecti, vt ex multa pugna etiam vertigine corriperentur, defatigati iacebant. Vulpes autem circumcirca eundo, vbi eos proſtratos vidit, & hinnulum in medio iacentem, hunc per vtroſque percurrendo rapuit, fugienſq́ue abiuit. At illi videbant quidem ipſam, ſed quia non poterant ſurgere, nos miſeros dicebant, quia vulpi laborauimus. Peloponneſus fuit iſte hinnulus, leo & vrſus Palæologi fratres de vrbium poſſeſſione belligerantes, vulpes Turca.*

Simul vt ipſum oppid. dedit. acciperent] *Oppugnatum primo à Turcis affirmat lib. 9. Laonicus. Deinde ſuperueniente ipſo rege Mahometo, miſſum Ioſuam legatum, virum prudentem, qui cum Aſane vrbis præfecto de deditione ageret. Noſter Manuelem Palæologum*

Digitized by Google

logum Præfectum facit. Orationis autem ab eo ad legatum habita ſummam ponit duntaxat, quam apud Laonicum legere integram licet.

Ipſam bullam poſtquam cap.ſ.factus acquiſiui] *Inſeruerat Protoueſtiarius hiſtoriæ ſuæ bullam hanc, eique hæc verba præſcripſerat.* Nunc mihi viſum eſt faciendum, vt in hoc libro ac monumento noſtro etiam iſta extent, quò agnoſcamus merita, quibus Monembaſiotas Imperatores cumulauerunt, propter virtutem & integritatem eorum videlicet: ne temporis longinquitate obliterentur: & vt qui audiunt, & alij excellentium factorum præſtantiam ſibi æmulandam, imitandamque proponant. *Veruntamen diploma hoc epitomæ huic ideo minus neceſſarium putaui inſerere, quia epitome◡. Deinde quia obſcurius, & ad interpretandum locis aliquot difficilius. Tamen quia ab Imperatore profectum, & alibi nuſquam extat, placuit ad verbum, & citra immutationem, correctionemq; (niſi librarij imperitiſſimi qui id mendoſiſſimè deſcripſit, vt alia in codice illo permulta) hîc ſubiicere; atq; ita curioſo lectori, & in lingua græca non amplius germana ac ſincera melius verſato, ad exercitationem quandam proponere.*

DIPLOMA ANDRONICI IVNIORIS IMPERATORIS PRO MONEMBASIOTIS.

Ἐπεὶ οἱ μονεμβασιῶται, οἵ τε ἀπὸ τῆς θεοσώστου πόλεως μονεμβασίας καὶ ἀπὸ τῶν πηγῶν εὑρισκόμενοι, καὶ κατοικοῦντες ἀρτίως, εἴς τε τὴν θεοδόξαστον, καὶ θεοφύλακτον, καὶ θεομεγάλυντον κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας τῆς βασιλείας μου εἰσὶν ἀποτεταγμέναι διὰ χρυσοβούλλων, καὶ προσταγμάτων τῶν ἁγίων, ἀοιδίμων, καὶ μακαρίων μου αὐθέντων καὶ βασιλέων τοῦ τε πατρὸς, καὶ πάππου, καὶ προπάππου τῆς βασιλείας μου ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματίαις εἰς τὴν θεοδόξαστον κωνσταντινούπολιν, τὴν Ϲυλημβρίαν, τὴν ἡρακλείαν, τὸ ῥοδοστὸ, τὴν καλλιούπολιν, καὶ τὰς ἄλλας τῆς μακεδονίας, καὶ διδῶσι χάριν κομερκίου εἰς ποσότητα νουμισμάτων ἑκατὸν νουμίσματα δύο. εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς πάντας τόπους καὶ χώρας καὶ σκάλας τῆς βασιλείας μου διαμένωσιν ἀνώτεροι ἀπαιτήσεως κομερκίου παντελῶς. διατηρῶνται δὲ καὶ ἔνθα ἂν εὑρίσκονται, καὶ κατοικῶσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἀπὸ πασῶν ἄλλων δόσεων καὶ ἀπαιτήσεων. παρεκάλεσαν δὲ ἵνα τύχωσι καὶ ἐκ νέου εὐεργεσίας ἰδίας παρὰ τῆς βασιλείας μου, δι' ἣν ἔχει αὐτὴ τῇ χάριτι, τοῦ ἔφεσιν καὶ ὄρεξιν εὐεργετεῖν πάντας τοὺς εἰς αὐτὴν ἀναφερομένους πιστοὺς, καὶ εὐυπολήπτους. προστάσσει, καὶ διορίζεται ἤδη ἡ βασιλεία μου, ἀπολύουσα τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον αὐτοῖς, ἵνα πάντες οἱ μονεμβασιῶται, οἵ, τε ἐν τῇ θεοσώστῳ πόλει μονεμβασίας κατοικοῦντες, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν πηγῶν, καὶ ὅπου ἄρα εὑρισκῶνται καὶ κατοικῶσιν, εἴς τε τὴν θεοδόξαστον κωνσταντινούπολιν, ἤ τε καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπολαύωσι μὲν τῆς ἧς εἶχον προτέρας ἐξουσίας, καὶ δεφενδεύσεως, διὰ τῶν ῥηθέντων χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων, ὧν εἶχον οἱ ἀπὸ τῶν πηγῶν ῥηθέντες μονεμβασιῶται. κατεπίκοινα δὲ τῆς τοιαύτης ἐξουσίας εὐεργετεῖ ἡ βασιλεία μου αὐτοὺς κοινῶς ὅλους τοὺς μονεμβασιώτας, τούς τε ἐκ τῶν πηγῶν, καὶ τοὺς ἐκ μονεμβασίας, ἵνα ἀφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείαις, διδῶσιν εἰς τὸ κομμέρκιον τῆς θεοδοξάστου κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ ἐκβολῆς ποσότητος νουμισμάτων ἑκατὸν νούμισμα ἕν. καὶ ὑπὲρ ἐκβολῆς ἀγορᾶς ἑτέρας πραγματείας

τείας

τιμίας ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νόμισμα ἕν· εἴ τι δηλονότι διὰ σίτου ἐν τῷ προφορίῳ, καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα βούλωνται· εἴ τι διὰ οἴνου ἐὰν ἐξ οἵης δήποτε χώρας διακομίσωσι τούτοις, ἢ διὰ προσφαγίων πασῶν, ἢ τομερίων, ἢ πετζίων, ἢ πανίου, ἢ λινοκόκκου, ἢ τζοχαρικῆς, ἢ τιλεματόδων, ἢ ἑτέρων εἰδῶν, ὧν ἂν βούλωνται), μηδ' ὅλως παρὰ μηδενὸς κωλυόμενοι, ἐπὶ ταῖς διαπράσεσι τῶν τοιούτων πραγματειῶν αὐτῶν, ἢ καθελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανισικοῦ, μεσιτικοῦ, ζυγαστικοῦ, μετριατικοῦ, παχιατικοῦ, γομαριατικοῦ, ὀψωνίου, σκαλιατικοῦ, βιγλιατικοῦ, δεκατίας, ἁλιευτικῆς, πιτταμοιρίας ξυλαχύρου, ὁρειμῆς τῆς ἐνιάδος, ὡς τοὺς εἰς αὐτὸν περὶ αὐτὴν ἀπαίσιας σκάλας. ἀλλὰ δὴ καστροκτισίας, κατεργοκτισίας, μαγγιρείας, ἀντιπαύλου, ἐξοπρασίας, κοσμιατικοῦ, καπηλιατικοῦ, μελιατικοῦ, ἐργαστηριακοῦ, μεταξιατικοῦ. τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ πανίου τοῦ ἐν τῷ φόρῳ πωλουμένου· ἔτι δὲ καὶ τοῦ κεφαλαίου τοῦ σιταρίου, τοῦ εἰσαποταχθέντος ἀπαιτηθῆναι ἀπὸ τῶν καραβίων, ἢ ἑτέρου τινὸς κεφαλαίου τῶν νῦν ἐνεργουμένων, ἢ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μελλόντων ἐπινοηθήσεσθαι. ἀλλὰ διατηρῶνται ἁπάντων τούτων ἀνενόχλητοι, καὶ ἀδιάσειστοι παντελῶς. ὡσαύτως οὐδὲ οἱ πωλοῦντες πρὸς αὐτούς, ἢ ἐξωνούμενοι ἀπὸ τῶν πραγματειῶν αὐτῶν, εἴ τε ζῷα εἰσὶν, εἴτε γεννηματικὰ εἴδη, ἢ καὶ ἄλλό τι, ἢ ἐν τῇ θεοδοξάστῳ κωνσταντινουπόλει, ἢ ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας μου, ἀπαιτοῦνται χάριν κομερκίου εἵνεκεν δηλονότι τῆς δεφενδεύσεως, τῶν τοιούτων μονεμβασιωτῶν, ἔσται δὲ καὶ ὅταν διακομίζωσι διὰ καραβίων τὰς τούτων πραγματείας, εἴτε ἀπὸ τῆς ἄνω θαλάσσης, εἴτε καὶ ἀπὸ τῆς κάτω, εἴτε ἀπὸ τῆς θεομεγαχαύθου κωνσταντινουπόλεως κόλπων, εἴτε σῖτος ἐνί, εἴτε οἶνος, εἴτε ἕτερόν τι εἶδος. ἰσάζονται μὲν οἱ δηλωθέντες μονεμβασιῶται, ἐν τῷ μερκίῳ τῆς θεοφυλάκτου κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἵνα δίδωσιν ὅσον ἀνωτέρω διορίζεται ἡ βασιλεία μου. οἱ δὲ ἔχοντες τὰ καράβια διαμένωσιν ἀνενόχλητοι, χάριν τῶν τοιούτων πραγματειῶν αὐτῶν· μήτε πιτραμηρίου, ἢ ἄλλην ἀπαίτησίν τινα, χάριν τῆς τοιούτων ἐξουσίας παρά τινος ἀπαιτούμενοι· ἐὰν δὲ διέρχωνται μετὰ πραγματειῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ δύσεως εἰς ἀνατολήν, ἢ ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν, ἢ ἀπὸ μέρους τῆς ἀγορᾶς διαβιβάζοντες ζῷα, ἢ ἄλλο τι, εἴτε εἰς τὴν σωζόπολιν, ἢ εἰς τὴν ἀγαθόπολιν, ἢ εἰς τὴν μηδίαν, καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς βασιλείας μου ὀφείλωσι, διατηρεῖσθαι ἀνενόχλητοι, καὶ ἀδιάσειστοι παντελῶς, ἀπό τε τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ κομερκίου τοῦ διαβατικοῦ, καὶ τοῦ περατικοῦ. παρά τε τῶν κατὰ καιροὺς εὑρισκομένων εἰς κεφαλὴν τῶν εἰρημένων κάστρων καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε τὰ δημόσια διενεργούντων ἐφ' οἷς δὲ ἂν ποιῶσι πραγματείας, ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας μου γεννηματικάς τε, καὶ λοιπάς, εἴτε

κατὰ ἀνατολὴν, εἴτε κατὰ δύσιν, εἴτε ἐν νήσοις, εἴτε καθ' ἤπειρον, εἴτε κάστροις, καὶ πανηγύρεσιν, εἴτε ἐν ἄλλοις τόποις. Ετι δὲ καὶ εἰς τὰς τῆς πελοποννήσου ἁπάσας χώρας, καὶ κάστρα τῆς βασιλείας μου γινωσκομένας πανηγύρεις, ὀφειλῶσι διατηρεῖσθαι μὲν καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλαίων πάντων ἀνώτεροι, διατηρεῖσθαι δὲ καὶ παντελῶς ἀνενόχλητοι καὶ χάριν δόσεως κομμερκίου. μηδὲ ἕνεκεν προφασικοῦ διδόντες τὸ τυχὸν, ὅθεν ὀφείλωσι διατηρεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην ἀνενόχλησιν, καὶ διεφενδεύουσιν. εἰς τε τὸ κομμέρκιον τῆς θεομεγαλύντης κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἱ εἰς τὰς ἄλλας πάσας σκάλας, καὶ χώρας, καὶ κάστρα τῆς βασιλείας μου ἐνοχοποιούμενοι κατὰ καιρούς. ἀλλὰ δὴ καὶ πάντες ὅσοι ἐπίπαρα τῶσι κτήματα, ἢ ζευγαλάτια, ἢ κάστρα ὁρισμοῦ τῆς βασιλείας μου, εἴ τε τῆς περιποθήτου μου αὐγούστης εἰσὶν ἤτοι, εἴ τε τοῦ ἐρασμιωτάτου υἱοῦ τῆς βασιλείας μου βασιλέως, εἴ τε τῶν προμενῶν ἀρχόντων τῆς βασιλείας μου, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, καὶ ἀρχοντοπούλων αὐτῆς. οὐδὲ αὐτοὶ ὀφείλωσι χάριν μαγειρείας, ἢ ὀψωνίου, ἢ ἄλλου τινὸς ζητήματος ἀπαιτεῖν τι ἐξ αὐτῶν, ἢ ἄλλο ἐπάγειν αὐτοῖς ἐπιτίμιον, καὶ ἐπιβλαβές, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ καιρὸν μέλλοντες ἔχειν τὴν ἐνοχὴν τῆς θεοδοξάστου κωνσταντινουπόλεως, ἀφέξονται τελείως τοῦ ἐπάγειν ἐπηρείας αὐτοῖς, καὶ ἀπαίτησιν τὴν τυχοῦσαν, ἢ ὀψωνίου ἢ μαγειρείας, ἢ συγκαταλέγειν αὐτοὺς τοῖς λοιποῖς ἐποίκοις ταύτης. ἐπὶ τὰς κατὰ καιροὺς γινομένας κοινωφελεῖς ἴσως χρείας συγκροτήσεσιν, ἢ ἰδίως ὅλως ἀπαιτεῖν τούτους τῆς τοιαύτης συγκροτήσεως ἕνεκα. ἀλλ' οὐ δὲ εἰς ἃς ἔχωσιν ἤτοι ὑποθέσεις, ἢ μετ' ἀλλήλων, ἢ μετ' ἑτέρων τινῶν κριθήσονται παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τῷ σεκρέτῳ τῆς βασιλείας μου. τῇ γοῦν ἰσχύϊ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου, τὰ κατὰ μέρος περὶ αὐτῆς διορίζεται. ἀπολαύσωσι ταύτης κατὰ τὸ ἴσον, καὶ ὅμοιον τρόπον, καὶ οἱ ἐξ ὀσφύος παῖδες, καὶ ἀπόγονοι τούτων, μέχρι αὖ ἡ τοῦ γένους αὐτῶν διαρκῇ ἡ σειρά. εἰς γὰρ τῆς περὶ τούτων ἁπάντων βεβαίωσιν ἀσφαλείας, ἐγένετο, καὶ ἐπεβραβεύθη καὶ ἐπιχορηγήθη αὐτοῖς καὶ ὁ παρὼν χρυσόβουλλος λόγος τῆς βασιλείας μου. ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα νοέμβριον τῆς ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος ιε. ἔτους ς, ωκε. ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβές, καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

Ανδρόνικος ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, αὐτοκράτωρ Ρωμαίων,

Δούκας ἄγγελος κομνηνὸς, ὁ παλαιολόγος.

Τὸ παρὸν ἴσον ἀντιβληθὲν, καὶ εὑρεθὲν κατὰ πάντα ἰσάζον τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ ἐγράφη δι' ἀσφάλειαν.

AD CAPVT XXV.

Reginam, & filiam ipſius ſibi deſponſam] *Non tamen eam cognouiſſe vnquam ſcribitur, venenum, aut aliquem dolum ex ipſa metuentem. Tranſtulit autem eam Conſtantinopolim, eiq́ victum quotidianum prabendum quamdiu viueret, curauit.*

AD CAPVT XXVI.

Papæ Pio II. caput S. Andreæ Apoſtoli] *Venienti Thoma Deſpota Pius Pontifex vſq; ad Miluium pontem, cum frequenti clero obuiam proceßit. Atq; eo loco, vbi Apoſtoli caput primum veneratus eſt, marmoreum ſacellum erigendum curauit. Inde auguſtius aliud in D. Petri templo, vbi caput ipſum poſtea ſollemni dedicatione locauit. Sabellicus lib. 8. Decad. 3. rerum Venetar. Idem Pontifex venienti in Italiam Thoma Deſpota occurri vſq; Anconam iußit, atq; omnia regio more ſubminiſtrari.*

AD CAPVT XXVII.

Cui de vita ſuſtentanda prouidit] *Salarium vectigal ciuitatis Aeni dimidium ei conceſſum narrat Turcogracia. Quo accepto vitam egerit diſſolutam ac profuſam, luxui venatuiq́ deditus. Cum autem Salarij pecuniam regiam cũ ipſo interuertiſſent, re ad aures Sultani perlata, ad quaſtionem iuſſu eius abrepti ſunt. Qui in tormentis ediderunt, peculatum de ſententia Deſpota factum eſſe, partitione nummorum inter ipſos facta. Ob id capitis ipſum ſupplicio afficere Sultanus voluit, ſed obſtitit Mahometa Baſſa. Attamen vectigali ſalinarum, & omni reliquo reddıtu eum priuauit. Quo factum eſt, vt aula ipſius diffluxerit, ſingulis quo voluntas ferret abeuntibus, non ſuppeditante amplius ad victum cultumq́ facultate. Eidem poſtquam Adrianopolim veniſſet (Ameras) facultas equitandi prorſus ademptaeſt, ingloriam vitam degere coacto. Appropinquante Sultani in Adriani vrbem ingreſſu, egreſſus inde miſer ille pedes, ei obuius*

Digitized by Google

nius factus eſt. Quem Sultanus conſpicatus, miſerans, iuſsit ei equum vnum de eximiis adduci, quo conſcenſo Sultanum equitans praceſsit. Accepit & exiguum quid annona, ad ſuſtentationem duntaxat vita. Nec multò poſt deceſsit ipſe, & Deſpæna vxor eius. Hanc narrationem cum Protoueſtiarij narratione compara, ſi vis.

Regi autem Trapezuntis Dauidi Comneno] *Qua ratione regnum Trapezuntinum ad Comnenos peruenerit, docet lib. 9. Laonicus hoc modo. Colchidis reges feruntur olim ByZantij fuiſſe, nati è familia Comnenorum. Qui cum excidiſſent regno Conſtantinopolitano, Iſaacius patre à populo propter odium interempto in Colchida & TrapeZuntem abiit. Aduenientem Colchidis incola ducem pronuntiarunt, & exinde regnum Colchidis Trapezuntem contraxit. Ex eo inde tempore hic regnantes, ad noſtra vſq; tempora durarunt, exiſtentes Graci, mores, linguamq; Gracorum retinentes. Affinitatem iunxerunt cum barbaris finitimis, quos Albos Probatantes nominant. Item cum Gracis ByZantij, nam & Alexius Comnenus Ioanni ByZantio regi filiam ſuam collocauit.*

Reperta aduerſ. illum cauſſa non vera] *Dedit Sultanus illi ex promiſſo regionem & oppida victus veſtitusq; nomine, iuxta Serras. Filiam eius ex pacto non duxit; ſed praceptori ſuo coniunxit, qui multum laborauit, vt Saracenam faceret, ſed fruſtra. Ideo & repudiauit ipſam. Poſtea bello contra VZncaſanem orto, cum aduerſus eum Sultanus profectionem ſuſciperet, afflictum illum, quondam Trapezuntis Imp. de medio ſuſtulit. Cauſſa vera à nemine cognoſci potuit: ſed ſuſpicio tantum fuit. Ex Turcogracia.*

Beſſario Card. ad eorum pædagog. epiſt.] *Huius epiſtola ſummam quandam ponere ſatis fore ſtatui. Propter memoriam autem hominis eruditiſsimi, & de Eccleſia latina optimè ſine controuerſia meriti, ipſam ad verbum, & qualem inueni, hoc loco appoſui. Sunt etiam in ipſa tenebra multa ac denſa, quod lector vel mediocriter gracè doctus iudicabit. Scriba lapſus quamplurimos emendaui, interpũctiones neceſſarias, quatenus qua legi intellexi, adhibui. Ad captum Pædagogi ſe Beſſarion demiſit, & cũ balbo balbutiuit, cum graco vulgari iſta conſcripſit, non indigna ſanè, qua latinè legerentur.*

EPI-

EPISTOLA BESSARIONIS CARDINALIS, AD PÆDAGOGVM FILIORVM THOMAE PALAEOLOGI, ANCONAM.

Εὐγενέστατε αἴερ, καὶ ἡμῶν φίλτατε φίλων, ἐδεξάμην καὶ πρότερον, καὶ νῦν διὰ τοῦ ἑρμηνευτοῦ γράμματα τῆς εὐγενείας σου, πρὸς ἃ οὐκ ἀπεκρινάμην, ἀναμένων, ἵνα γένηταί τις ἀποκατάστασις εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν αὐθεντοπούλων. ἐπειδὴ οὖν ἐγένετο, νῦν γράφω. παραμυθεῖσθαι μὲν καὶ ὑμᾶς, καὶ τοὺς αὐθεντοπούλους διὰ τὴν ἀφόρητον λύπην τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, καὶ ἁγίου δεσπότου, οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος καιροῦ. διὸ παραιτησώμεθα τοῦτο τανῦν. γίνωσκε δὲ ὡς ἁγιώτατος πάπας διὰ παρακλήσεως φίλων τινῶν, καὶ οἰκείας καλοθελείας, ἔταξεν ἵνα δίδωνται κατὰ μῆνα τοῖς αὐθεντοπούλοις δουκάτα τριακόσια. ὥσπερ ἐδίδου καὶ τῷ ἁγίῳ τῷ δεσπότῃ. θέλει δὲ καὶ ὁρίζει ὁ ἁγιώτατος πάπας, ἵνα τὰ μὲν διακόσια κατὰ μῆνα μεῖναι διὰ τὰ τρία ἀδέλφια ἐπίσης ἀνέγκυστα, νὰ ἐξοδιάζωνται ἐς τροφὴν ἐκείνων, καὶ ἀνθρώπων ὑποχειρίων μικρῶν, ἕξ, ἢ ἑπτὰ τοῦ καθ' ἑνός, καὶ εἰς ἀγορὰν καὶ τροφὴν ἀλόγων τεσσάρων τὸ ὀλιγώτερον, καὶ εἰς ῥόγαν τῶν αὐτῶν ὑποχειρίων, καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν αὐθεντοπούλων. νὰ εἶναι καλὰ ἐνδύματα. καὶ κάπουνα περισσεύσῃ, καὶ τοῦτο τὸ καθ' ἕνα δὲ ἀναβοηθηθῶσι κάπου εἰς ἀσθενειαίτους, ἢ εἰς ἄλλην ἀνάγκην. καὶ τοῦτο θέλει ἵνα γένη ἐξάπαντος, καὶ νὰ μηδὲν γένῃ ἄλλως. τὰ δὲ λοιπὰ ἑκατὸν δουκάτα τὸν μῆνα, ἤγουν χίλια καὶ διακόσια τὸν χρόνον νὰ ἐξοδιάζωνται εἰς τινὰς ἄρχοντας, καὶ καλὰ πρόσωπα, ὅπου νὰ εἶναι ἀσυτὰ τῶν καταδουλεύουν, καὶ νὰ τὰ συντροφιάζουν, καὶ νὰ τὰ φυλάττουσιν. ἀκούσας δὲ ὁ ἁγιώτατος πάπας τὸ πόσοι εἶναι αὐτοί, ὑπερεθαύμασε, καὶ κατὰ γίνωσκε ταί μας, καὶ γὰρ ἐγὼ εἰς τὸν αὐθέντην τὸν μακαρισμένον ἐκεῖνον τοιοῦτον ἄνθρωπον. ἐθαύμαζον δὲ πῶς εἶχεν ἐδῶ τόσους, καὶ ἐκατηγόρουν τόν, ὅτι εἰς ξενητείαν νὰ θρέφῃ τόσους μὲ ξένα δουκάτα καὶ ξέναις ἐλπίδαις πόσον μᾶλλον τώρα ὅπου ἦλθον καὶ ἄλλοι πλειώτεροι παρὰ ὅπου ἦσαν ἐδῶ καταγινώσκονται τῶν καὶ κατηγοροῦσι τῶν. καὶ μάλιστα εἰς αὐθεντόπουλα νέα καὶ ὄρφανα.

ὁποῦ οὐδὲ ἀξίωμα, οὐδὲ ὄνομα, οὐδὲ φήμην ἔχουσι. καὶ οὐ μόνον καταγινώσκονται τῶν, ἀμὴ οὐδὲ βούλονται νὰ ἐξοδιάζωσιν ἕνα τορνέσιν πλέον. καὶ ἀμή ποτες τὸ μᾶς ἔταξαν νὰ τὸ φυλάξωσι τελείως καινὰ μηδὲν μεταβληθῶσιν, ὥσπερ ἐποίησαν καὶ ἄλλοτε. δι' αὐτὸ εἶναι χρείαν νὰ φροντίζῃ ἡ εὐγένεια σου μετὰ τοῦ ἄρχοντος τούτου κρειτοπούλου τοῦ ἰατροῦ τούτων. ὅπου κατὰ τὸ παρὸν ἔχετε τὴν φροντίδα τῶν αὐθεν τοπούλων. ἐπαναστήσωμέν τες νὰ τὰ διοικῇ, ἢ δὶς ἔναι ἀναγκαίως νὰ κρατηθῇ καὶ μετὰ ταῦτα θέλουσι μεριθεῖν μετὰ βουλῆς ἐδικῆς μας εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλουσιν ἀπομένειν. ἐμένα γοῦν προηγουμένως φαίνεταί με ὡς ἀναγκαιώτατον ὁποῦ οὐδὲν ὑπορεῖ νὰ λείψῃ, πρῶτον ὁ ἰατρὸς, δεύτερον ὁ διδάσκαλος ἕλλην, τρίτος ὁ διδάσκαλος λατῖνος. τέταρτον δραγουμαῖος. οὗτοι οὖν εἰσὶν ἀναγκαιώτατοι καὶ οὐδὲν ὑπορεῖ νὰ λήψωσιν. ἔτι δὲ καὶ εἷς, ἢ δύο παπάδες λατῖνοι εἶναι ἀναγκαιώτατοι διὰ νὰ ψάλλωσι λειτουργίαν λατινικὴν συνεχῶς. εἶναι γὰρ χρεῖα νὰ ζῶσι τὰ παιδία λατινικῶς, ὥσπερ ἐβούλετο καὶ ὁ μακαρισμένος ὁ πατὴρ τῶν. καὶ οἱ ἄρχοντες ὁποῦ θέλωσιν, εἴθε μετ' ἐκείνους, ἔναι χρεῖα νὰ προσέχωνται εἰς τοῦτο, νὰ μηδὲν φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα, ὡσὰν τὸ ἐποίησαν εἰς τὴν στράταν ὁποῦ ἤρχεσθε, διότι ἂν φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἔναι χρεῖα νὰ φεύγωσι καὶ ἀπὸ τὴν φραγγίαν. οὐδὲ δύναται γὰρ θέλει ἄνθρωπον ὁποῦ τὸν ὀνομάζει ἄπιστον, καὶ αἱρετικὸν, καὶ ἀποστρέφεται τὸν φανερά. ἀφ' ὅτου γοῦν τοῦτοι οἱ ἀναγκαῖοι ὁποῦ εἴπαμεν νὰ κατασταθῶσι, καὶ στηθῇ τὸ μερτικόν των, τότε θέλει ἔλθεν. τοῦτο δὲ θέλω τὸ καὶ τάξειν ἐγὼ ἐδῶ καὶ θέλω σὺν καταστήσειν, τότε θέλετε ἰδεῖν τὸ ὑπόλοιπον πόσον ἔναι. καὶ πόσον ἀπομένει ἀπὸ τὰ, α, καὶ φλόρια. καὶ τότε ἡ εὐγένειά σας ὅλοι αὐτὰ μὰ θέλετε ἀποκαταστήσειν τίς νὰ ἀπομείνῃ, καὶ τίνα ἔχῃ ὁ καθεὶς μετὰ βουλῆς ἡμετέρας. ἐμένα οὖν φαίνεταί μου, ὅτι ὅσον εἶναι πλείονες καὶ ἐλαφρώτεροι ὁποῦ μέλλους νὰ ἀρκεθοῦν μὲ ὀλίγον ὁ καθεὶς. εἶναι δὲ ἄλλως χρήσιμοι. τόσον θέλει εἶσθεν κάλιον, διότι θέλουσιν ἔχειν τὰ παιδία πλείονα συντροφίαν, καὶ πλείονα δουλοσύνην, καὶ πλείονα τιμήν. ὅμως τοῦτο θέλομεν τὸ σκέψεσθαι ἐν θέμα, καὶ θέλομεν ποιήσειν τὸ κάλιον. ἡ εὐγένεια σου εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ὥσπερ διοικητὴς τῶν παιδίων μετὰ τοῦ κρειτοπούλου. ἔναι γοῦν ἀνάγκη πρὸ πάντων νὰ φροντίσεται τὴν παίδευσιν των. καὶ τὰ ἤθη των. νὰ γίνουν καλὰ, καὶ πεπαιδευμένα, ἂν θέλετε νὰ ἔχουν τιμὴν ἐδῶ. εἰ δὲ μὴ θέλουν τὰ καταφρονήσειν καὶ αὐτὰ, καὶ ἐσᾶς ἐδῶ. καὶ οὐδὲ στραφεῖν θέλουν νὰ σᾶς ἰδοῦν. με τὸν μακαρίτην τὸν αὐθέντην τὸν πατέρα τοὺς ἐσυντύχαμεν περὶ τούτου, καὶ ἐκεῖνος ἐβούλετο νὰ τὰ ἐνδύσῃ καὶ νὰ ποιήσῃ νὰ ζοῦν φράγγικα παντελῶς. ἤγουν νὰ ἀκολουθοῦσι τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πάντα ὡσὰν λατῖνος, καὶ οὐχὶ ἀλλέως, νὰ ἐνδύωνται λατινικῶς. νὰ

μάθουν

μάθουν νὰ γονατίζουν, τοὺς ὑπερέχοντας καὶ πάπα, καὶ καρδιναλέας, καὶ τοὺς ἄλλους αὐθεντίας. νὰ ἀποσκεπάζωνται τὸ κεφάλιν τους, νὰ τιμῶσι τοὺς χαιρετῶντας αὐτοὺς, ὅταν ὑπάγουν, νὰ ἰδοῦν καρδιναάλιν, ἢ ἄλλον ὅμοιον αὐθέντην, νὰ μηδὲν καθίσουν ποσῶς, ἀμὴ νὰ γονατίζουν. καὶ ἀπίκη ὅταν τοὺς εἰπῇ. ἐκεῖνος νὰ συνκαθοῦσιν. ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι καὶ πολλάκις ἂν τοὺς τὸ εἴπωσι νὰ μηδὲν καθήσωσιν. αὐτὰ οὖν ὅλα ἐνθυμᾶσθαι τὰ νὰ τοὺς νουθετήσῃς, καὶ νὰ τοὺς παιδεύσῃς τι καλά. ἔτι ποιήσετε ὅτι τὸ βαδισμάτους νὰ εἶναι σεμνὸν, καὶ τίμιον, ἡ ὁμιλία τοῖς χρησιμωτάτοις, καὶ ἡ φωνὴ τους νὰ εἶναι μετρία. καὶ ἠρεμία, τὸ βλεμμάτους προσεκτικὸν, νὰ μηδὲν χάσκωσιν ἐδῶθεν κἀκεῖθεν. ἂς τιμοῦν πάντας, ἂς ἀγαποῦν πάντας, ἂς συντυχένωσι πάντας καὶ τοὺς ἐδικοὺς των, καὶ τοὺς ξένους μετὰ τιμῆς, μηδὲν εἶναι ἀλαζονικοὶ, ἂς εἶναι ταπεινοὶ, καὶ ἤρεμοι, καὶ μηδὲν ἐνθυμοῦνται, ὅτι εἶναι Βασιλέως ἀπόγονοι, ἀμὴ ἂς ἐνθυμοῦνται, ὅτι εἶναι διωγμένοι ἀπὸ τὸν τόπον των. ὀρφανοὶ, ξένοι, ὀλόπτωχοι ὅτι εἶναι χρεία νὰ ζοῦν ἀπὸ ξένα χέρια. καὶ ὅτι ἂν δὲν ἔχωσιν ἀρετὴν, ἂν οὐδὲν εἶναι φρόνημοι, ἂν οὐδὲν εἶναι ταπεινοὶ, ἂν οὐδὲν τιμῶσι πάντας, οὐδὲ τοὺς θέλουν τιμήσειν οἱ ἄλλοι. ἀμὴ θέλουν τοὺς ἀποστρέφεσθαι πάντας. αὐτὰ οὖν ὅλα φρόντισε τὰ καλὰ ἡ εὐγένειά σου μετὰ καὶ τοῦ κελιπτούλλου, ἐπειδὴ τὸ γομάριν ἀπάνωσας εἶναι. πρὸς τούτοις ἂς ἐπιμελοῦνται νὰ μάθουν γράμματα, νὰ προκόψουν, μηδὲν ἐνθυμοῦνται, ὅτι εἶναι εὐγενικοὶ, ἡ εὐγένεια χωρὶς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι τίποτις. καὶ εἰς πάντας μὲν τοὺς αὐθέντας ὅπου ἔχουν καὶ μεγάλας αὐθεντίας καὶ ἀρχὰς, ἢ μάλιστα αὐτοὺς ὅπου ἔχασαν ὅλα. διὸ ἀσπουδάζουν νὰ μανθάνουσιν, ἂς ἔχουν εὐπείθειαν, καὶ ὑποταγὴν, καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν εὐγένειάν σου, καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν ὅπου τὰς ἐνέθρεψε, καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον τῶν, καὶ ἄλλους ὑπακούωσι, καὶ ἂς ποιοῦν τὸ τοὺς λέγεται. ἐξ ἅπαντα ἂς μάθουν, ὁ καθεὶς ἀπαυτοὺς ἐκ στήθους ἕνα προσφώνημα τὸ πλέον μικρὸν εἰς τὸν πάπαν, νὰ τὸ εἴπωσι τοῦ πάπα γονατιστοὶ, καὶ ἀποσκέπαστοι ὅταν ἔλθωσιν ἐδῶ, καὶ μηδὲν γένη ἀλέως. ὅταν περιπατοῦν εἰς τὴν στράταν. Καὶ ἐν ἄνθρωποι ἀποσκεπάζονταί τους καὶ τιμοῦν τους, ἂς ἀποσκεπάζωνται καὶ αὐτοὶ τὸ καπάσιν των, ἢ ὁλότελα, ἢ πλέον ἢ ὀλιγώτερον, ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ὁμοίως καὶ ἂν ἔρχωνται ξένοι εἰς τὸ σπίτιν, τίμιοι ἄνθρωποι, νὰ τοὺς βλέπουσιν, ἂς τοὺς προσηκονοῦνται, ἂς τοὺς ἀποσκεπάζωνται, ἂς τοὺς παρεμβάλωσι κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. ἂς συντυχένωσι ὀλίγα μὲν, ἔντιμα καὶ εὐχαριστικὰ, καὶ ταπεινὰ, μηδὲν γελῶσι ποσῶς, μηδὲν διαχέτωνται, ἀλλὰ μετὰ καθεστηκότος, καὶ σοβαροῦ φρονήματος αὐτοὺς συντυχένουσιν, εἰς τὴν τροφὴν τῶν ἂς εἶναι προσεκτικοὶ, καὶ ἐγκρατεῖς εἰς τὸ τραπέζιν τῶν, ἀσκάθων:

ται μετὰ προσοχῆς, καὶ παιδεύσεως. αὐθέντη νὰ εἶναι πεπαιδευμένοι εἰς τοὺς ἐδικοὺς τῶν. νὰ μηδὲν ἀναισχυντοῦν ἵνα σωθήσει τες τοὺς ἀπὸ τόρα. καλὰ ἤθη, καὶ ταπεινὰ, καὶ ἥμερα. ἂς μανθάνωσιν ἀπὸ τὸ ῥανὰ γονατίζειν ἐπιτήδεια καὶ εὔμορφα. καὶ μηδὲν τὸ ἔχωσιν ἐντροπὴν ὅτι μεγάλοι ῥήγαδες καὶ βασιλεῖς τὸ ποιοῦσιν, ὅταν στεβαίνουν εἰς ἐκκλησίαν λατινικὴν ἂς γονατίζουν, καὶ ἂς εὔχωνται, ὥσπερ οἱ λατῖνοι. ὑπαγαίνετε τοὺς συνεχῶς εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς λειτουργίας, καὶ ἂς στέκωνται μετὰ εὐλαβείας, καὶ προσοχῆς, χωρὶς γέλωτος. χωρὶς λαλίας, ἂς γονατίζουν καὶ ἂς ἀποσκεπάζωνται ὥσπερ οἱ λατῖνοι, καὶ ἂς μιμοῦνται ἐκείνους, αὖ οὕτως ποιῶσι. θέλουσι βοηθηθεῖν, θέλουν ἔχειν τιμὴν παρὰ πάντας, θέλω δυναθεῖν καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς συνεργῶ, εἰδὲ τἀναντία ποιοῦσιν, ἐγὼ οὐδὲν θέλω δυνηθεῖν, νὰ τοὺς βοηθήσω οὐδὲ ὅλως. οἱ ἄνθρωποι θέλουν τοὺς ἀποστραφεῖν, καὶ κανεὶς οὐδὲν τοὺς θέλει τιμήσειν οὐδὲ ποσῶς. ταῦτα οὐδὲν λέγω γράφειν τὴν εὐγένειάν σου, καὶ τοὺς ἄλλους μετὰ πολλῆς πολυλογίας εὐκαιρα καὶ μάταια, ἀλλὰ διὰ νὰ λέγεται συνεχῶς τὰ αὐθεντόπουλα. νὰ ποιήσητε, νὰ τοὺς τὰ ἀναγινώσκῃ συνεχῶς ὁ διδάσκαλος τῶν, νὰ τὰ ἐγχοικοῦν καλὰ, διὰ νὰ τὰ ποιῶσιν. ἐκείνους τὰ ἤθελα γράψειν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὡς νέοι ἀκόμη. οὐδὲν τὰ ἐγχοικοῦν καλά. διαυτὸ γράφω τὰ τὴν εὐγένειάν σου νὰ τοὺς παρακινεῖτε καὶ ἀπὸ λόγου μου, καὶ ἀπὸ ἐδικοῦ σας, νὰ ποιῶσιν ὡσὰν γράφομεν, ἐνταῦθα εἶναι θανατικὸν κατὰ τὸ παρὸν. δι' αὐτὸν ἐφάνη καλὸν μετὰ βουλὴν τῶν ἀρχόντων. Ὅπου εἶναι ἐδῶ, καὶ μετὰ θέλημα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα νὰ μηδὲν ἔλθουν τὰ αὐθεντόπουλα ἐδῶ διὰ τὸν κίνδυνον, ἀλλ' οὐ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγκῶνα νὰ εἶναι, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι γερὸς, ἀμὴ νὰ διαβῇ τε νὰ ὑπάγετε εἰς ἄλλην χώραν τὴν λέγουσι τζίγκολον, ὅπου εἶναι καλὸς ἀὴρ, νὰ στέκετε ἐκεῖ ἕως τοῦ σεπτεμβρίου, ἢ ὀκτωμβρίου μετὰ τοὺς αὐθεντοπούλους καὶ τὴν αὐθεντοπούλαν. σκέψασθε ἐσεῖς ἐν τῷ μέσῳ ἂν πρέπῃ νὰ ἀπομείνῃ αὐτοῦ πάντοτε, ὡσὰν βουλεύονται καὶ οἱ ἄρχοντες ὅπου εἶναι ἐδῶ. ὁ μακαριώτατος πάπας, καὶ ἐγὼ, γράφομεν τὸν λεγάτον τῆς μάρκας ὅπου νὰ σᾶς βοηθήσῃ. καὶ νὰ σᾶς συνδράμῃ εἰς ὅ τι εἶναι χρεία. αὐτοῦ εἶναι καὶ τὶς ἐπίσκοπος τοῦ κόσμου ὅπου εἶναι ἐδικός μου καὶ οἶτον, καὶ δοῦλος τῆς τοῦ ἁγίου τοῦ δεσπότου. τὸ τζίγκολον εἶναι ἐνορία του, καὶ ἔχῃ καὶ ἐκεῖ καλὸν ὁσπίτιν καὶ θέλει σᾶς τὸ δώσειν νὰ κατοικήσετε ἐκεῖ. καὶ θέλει σᾶς συνεργήσειν εἰς τὸ εἶναι δυνατόν. ἐκ ῥώμης αὐγούστου θ, α υ ξ ε. ἔσω τοῦ. ψ. ὁ Βισσαρίων καρδηνάλις, καὶ πατριάρχης κωνσταντινουπόλεως.

AD

AD CAPVT XXVIII.

In Albanit.irrump. Scanterin. ipſius dom.] *Georgium Caſtriotam, eius partis Epiri principem, quæ olim dicta eſt Aemathia. Hunc obſidem à patre Ioanne datum Amurati, Turcæ circumciderunt, & Iſchenderbeg nominarunt. Itali Scanderbegum dixerunt.*

Inſulam Imbrum,rurſumque] *Inſula Aeolica Imbrus, haud procul à Lemno, è regione Tenedi. Prouerbio* ἴμβροι *vocabantur* οἱ φυγοδικοῦντες, *ſeu* τὰς δίκας ἀποφεύγοντες, *qui iudicium ſubterfugiebant, ſimulantes ſe Imbros eſſe.*

AD CAPVT XXIX.

Matthæus Aſanes animam efflauit] *Cauſſam mortis aliam refert Protoueſtiarius, aliam Turcogræcia, ægritudinem videlicet ex affinis Demetrij calamitate ſuſceptam.*

Ex vectigalibus frumenti aſprorum 50.millia] *Ex vectigalibus ſalinarum tantum cepiſſe ſcribitur in Turcogræcia. Aſpra, ſiue aſpri moneta genus Turcis, quorum 40. dicuntur facere talerum. Ab albore aiunt nominari. Aſper nummus latinis eſt recens, tactu adhuc aſper, nondum tritus & leuis.*

AD CAPVT XXX.

Oppidulum armis in poteſtatem redactum] πτολίεθρον *eſt in græco. Quodnam illud oppidulum? Chalcis fuit, in quo oppugnando pœne 30. hominum millia amiſit, & poſt dies 30. à Veneto nauarcho deſtitutam expugnauit, omnique genere crudelitatis in Græcos, & Italos deſæuiit. Paulus Ericus, Prætor vrbis, filiam virginem habebat formoſiſſimam & maturam viro, quæ ad Sultanum adducta, cum eius ſe libidini proſtituere nollet, iugulata fuit.*

Digitized by Google

Perfectè monachum μεγάλου σχήματος] *In Euchologio Græcorum duæ ſunt* τάξεις, *ſiue ordines & cærimoniæ duplices monachos inueſtiendi, ſeu ſacro habitu induendi, & conſecrandi. Vnus dicitur* μικροῦ σχήματος, ἤτοι μανδύου parui habitus ſiue mantelli, *qui monachorum nondum perfectè initiatorum erat. Alter* τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, *ſiue* μεγάλου σχήματος diuini, & angelici, ſiue magni habitus, *ad quem à minore habitu tranſibant, quaſi qui hodie poſt nouitiatum profeſſionem faciunt, vt loquimur. Et hic quidem habitus maior ac venerabilior fuit, qui perfectum, & conſumatum monachum indicaret.*

In itinere vitam reliquit] *Adſcribam hîc ex elogio Pauli Iouij, quæ ad Beſſarionis mortem, ſepulturam & ſcripta pertinent.* Nec multò poſt cum honore legationis in Galliam eſt miſſus. Sed dum è Gallia rediens, concepto morbo Rauennæ ſubſtitiſſet, anno ſeptuageſimo ſeptimo ætatis moritur. *Funus autem Romæ celebratum, in templo Apoſtolorum, vbi marmoreum tumulum viuens ſibi cum hac græca inſcriptione extruxerat.*

> Τοῦτ' ἔπι Βεσσαρίων ζῶν ἄνυσα σώματι σῆμα·
> Πνεῦμα δὲ φεύξειται πρὸς θεὸν ἀθάνατον.
> *Beſſarion feci hunc tumulum, qui conderet oſſa:*
> *Venerat vnde olim, ſpiritus aſtra petet.*

Obiit Rauennæ anno Chriſti 1473. Funebris eius laudatio à Platina habita, legitur cum vitis Pontificum. Scripſit de Euchariſtia, & Platonis defenſionem aduerſus Georgium Trapezuntium, qui Ariſtotelem longè anteponebat. De Græcis latina fecit Ariſtotelis ac Theophraſti μετὰ τὰ φυσικά. Xenophontis item de dictis ac factis Socratis libros IV. aliaque. In Florentina Synodo, cui interfuit, opus ſcripſit contra Marcum Epheſinum, malè cum Græcis de proceſſione ſancti Spiritus ſentientem, quæ nondum typis edita, ſunt in bibliotheca Italiæ: nam & ſuam ipſe moriens teſtamento reipub. Venetæ legauit, aſſeruaturque ad D. Marci.

Vala-

Digitized by Google

Valachiam quantis p. copiis adortus eſt] *Dacia quondam appellabatur ampliſsima regio, quæ Tranſyluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cingunt ambæ Valachiæ Tranſyluaniam, quarum vna maioris nomen habet, altera minoris. Maior ad Euxinum mare ſe porrigit, & noſtris Moldauia, Turcis Carobogdania, quaſi nigra Bogdania, ſiue Bogdani regio dicitur, à frumento nigro, cuius eſt ager ille feraciſsimus. Minor propter Danubÿ ripas extenditur, & plerumque nominatur Tranſalpina, Bonfinio Montana quoque, ſicut & aliis. Vlachiam vocauêre Græci, & incolas Vlachos, pro quibus interpretes Zonaræ & aliorum Blachiam & Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum. Lege cætera apud Leunclauium in Pandecte Annalium Turcicorum, quibus originem vocis Valachus inueſtigat.*

FINIS.

EPISTO-

EPISTOLA GEORGII TRAPEZVNTII, QVA EXCELSISSIMVM, SACRATISSIMVMQVE IOANNEM PALÆOLOGVM ROMANORVM IMP. cohortatur, vt in Italiam ad Synodum nauiget.

IN hac epiſtola Baſileenſe Concilium, quatenus auctoritatem ac poteſtatem Romani Pontificis decretis ſuis imminuere conatum eſt, grauiter inſectatur. Fraudem & ſtudium ſerendæ diſcordiæ demonſtrat. Varia iudicia ſuper profectione iſta, mentéque Imperatoris oſtendit, quem ad proficiſcendum propoſita rei neceſſitate vehementer vrget atque impellit. Eccleſiarum reſarciri concordiam ex animo deſiderat. Imperatori tamen nimium in eo videtur blandiri, quod ab ipſo potiſſimùm non græcæ tantùm, ſed latinæ item Eccleſiæ bonum ſtatum, & incolumitatem omnem dependere, non obſcurè ſignificat. Quanquam in hoc ad Patres Baſileenſis Concilij potius reſpicit, quos de Papa aut Gallo in Gallia, aut Germano in Germania introducendo valde ſuſpectos habet: quorum improba ſtudia Imp. aduentu ſuo in Italiam redigere ad nihilum poſſit. Hæc autem epiſtola referri poterit ad cap. 13. lib. 11. & reliqua deinceps, in quibus de Imp. in Italiam tranſmiſſione aduentuq́ Venetias, & Ferrariam agitur.

DE EODEM TRAPEZVNTIO, EX ELOGIIS PAVLI IOVII.

GEORGIVS Trapezuntius in Creta natus, quod paternam originem è Pontica celebri vrbe duceret, vetuſtæ patriæ nomen aſciſcere, quam natale ſolum fateri maluit. Is Græcorum ferè primus, Romæ eo tum ſæculo renaſcentibus

bus literis, qui græca fœliciore ſtylo in latinum verteret, exiſtimatus eſt: vti liquidiſſimè conſtat ex Ariſtotelis, ſacriſque Euſebij Cæſarienſis operibus, & ex rhetoricis præceptis Hermogenis. Erat enim ingenio ad lucubrandum maximè valido, vehementique, ſed vti mox apparuit, tetrici liuoris pleno. Nam cùm ſe Peripateticum profiteretur, vnumque Ariſtotelem extollendo celebraret, vſque adeo ſuperba aure fuit, vt nec diuini quidem Platonis ingenium laudari pateretur: cuius etiam dogmata & mores peracerbè, & inſolenter edito famoſo volumine lacerauit. Sed Beſſarione generoſa eruditione illuſtrique facundia Platonem defendente, Georgius vim tanti fluminis ſuſtinere non potuit, cum publica inuidia deflagraret. Habitauit iuxta Mineruam. Ad exactam ſenectutem perueniſſe fertur, ita vt repueraſcenti, ac propemodum deliro memoria tantarum rerum elaberetur, & circuiret vrbem ſolus, detrito in pallio, pileatus, & nodoſo ſcipione vacillantis gradum ſuſtinente, &c. *Hæc carptim ex Iouio.*

EPISTOLA.

N*ON quia te, vt plerique opinantur, Imperator optime, penitus hærere ac dubitare exiſtimē, num triremibus à principe Epiſcoporum* (Pont. Rom. Eugenio IV.) *miſſis in Italiam tranſmittas, cohortationem iſtam inſtitui: ſed quoniam potentiæ tuæ etiam atque etiam maioremquè in modum gratificaturum me iudicaui, ſi illa literis ad te conſcriberem, quæ tibi, vtpote eadem magnopere ſentienti, voluptatem, mihi verò excuſationem atque veniam conciliarent, qui tametſi vſum & exercitationem linguæ Græcæ, velut in remotam coloniam deductus, pridem intermiſerim, nihilominus ad tuam celſitudinem ſcribere non formidarem. Quemadmodum enim hominis ſana mentis neutiquam foret, ſi eiuſmodi Imperatori, ſapientia ſcilicet, ac diſciplinis deditiſſimo, conarer dare conſilium, & tamen quod ad perſuadendum valere poſſet, non haberem: ita candidi hominis fortaſſe videbitur, ac fidelis, & obſequentis, multis interim de voluntate ac ſententia tua ambigentibus, tibi*

placita ſcribendo perſequi, exiſtimariq́ perſuadere voluiſſe iamprídem perſuaſo: immò verò, qui vltrò ad hoc incumbat, & complures iam in eandem voluntatem inflexerit. Cæterùm principium aliquod orationis conſtituendum cenſeo, vt ratione & via procedamus, ne idem mihi vſu veniat quod illis, qui cum non niſi exiguis oneribus ferendis ſint, multa tamen & grandia ſuſcipiunt. Nam ſi ordinem rerum ſeruauerimus, idipſum noſtram in dicendo ruditatem forſitan adiuuabit.

Baſileæ, quæ eſt vrbs Germaniæ, congregata Synodus, Imperator, ſimul ac congregata eſt, ſanxit, vt ſi ei, qui nunc Eccleſiæ clauum tenet, è vita excedere pro humana conditione, Synodo durante contigiſſet, ſoli Synodo ſupremum eligere Epiſcopum fas eſſet. Quo quidem decreto ſatis declarauit, ſe ad Romani Pontificis primatum, ad Germanos, aut Gallos transferendum coiuiſſe. Et hodie, quæcunque aut dicit, aut facit, hac de cauſſa dicit & facit: non illa ſanè tota: etenim qui virtute, & ſanctioris vitæ rationibus inter eos antecellunt, mentem meliorem induerunt: peruerſi autem non magis de Græca Eccleſia cum Latina concordiæ vinculis aſtringenda; quàm de Latina hac diſtrahenda, multasq́ in partes diſcindenda ſunt ſolliciti. Cuius rei gratia triremes etiam Auinione comparaſſe dicuntur, quæ te cum Synodo tua vltra columnas Herculis, & Gadira deportent. Hoc verum eſt, vt fama canit: & iſtuc non ad conſenſionem, ſed confuſionem potius Eccleſiarum ſpectare, quilibet cordatus intelligit. Probè enim nouerunt, Romanorum Imperatorem cum tanta ſanctorum Patrum multitudine ad extremos terrarum fines nauigare non poſſe. Ad vnionem igitur Eccleſiarum te incitant. Si ita eſt, cur locis, in quos facilis eſt abitio relictis, eum proponunt, in quem deuenire propemodum eſt impoſſibile? Quid? cum illis facillimum ſit in Italiam aſcendere, vbi eſt ſummus Pontifex, & cum eo Synodus, quò & maieſtas tua facillimè iuxta ac celerrimè appelletur, quare ea præterita, cum ſibiipſis difficilia, tum Pontifici maximo, & potentiæ tuæ impoſſibilia concupiſcunt? Verumenimuerò, vt apparet, non eos fugit, poſteaquam in Italiam profectus, Eccleſias pacificaris (quod vtique in beatiſſimo Papa Eugenio, & in maieſtate tua ſitum eſt) non amplius fore vllam machinam, Primatum Romæ in Galliam mouendi, & transferendi termi-

Digitized by Google

terminos, quos Patres poſuerunt, quanquam vndarum alliſu vacillantes, & vetuſtos adeò, vt cedere videantur. Vſque eò autem de recto non cogitant, vt eorum quæ expediunt ac decent, nihil intelligant: ſed arbitrentur, aut ſapientiam tuam ſe poſſe vincere, & conſilio tuo dominari, Romanorumq́; Imp. longè à ſede ſua ad extremos Oceani fines abducere: aut tuam in Italiam nauigationem impedire: vtrouis enim horum Eccleſiam ſe diuulſuros opinantur: quam ſi quirent, iam diſcerpſiſſent: quibunt autem, ſi tu in Italiam traiicere nolueris. Siue enim te illuc inclinante, beatiſſimi Papæ res frixerint; ſiue ab itinere impedito, opportunitatem adepti, Eccleſiam ſcindere meditantur. Ita tribus propoſitis, aut in Galliam, aut in Italiam nauigare, aut neque huc, neque illuc, ſi in Italiam non nauiges, reliqua duo geminum ſchiſma pro ſimplici, heu me, in Eccleſiam importabunt. Nam quo Romana Eccleſia confundetur, ac permiſcebitur, hoc Græcorum Eccleſia cum ipſa ſtare qui poterit? Præterea, cum liceat Eccleſiæ Romanæ vniri, quis hoc neglecto aut Ariminenſi, aut Narbonenſi, aut neſcio cui demum alteri vniri ſtudebit? vt non ſecum reputet, ſi minus priſca illa, quando Galli, cum Romanos Pontifices ſecum conſpirantes haberent, regnum diſtraxerunt, & Eccleſias dilacerarunt (quæ duo ſe mutuò ſequuntur) ſi hæc non reputet, inquam, at ſaltem recentia, quæ Lugduni tentata ad nihilum reciderant. Haud enim idoneos eſſe iudico, ad diſtantia coaptanda & copulanda, qui copulata ſemper turbant, & ſalua dirumpunt, & incolumia quantum poſſunt dilaniant, & hoc tempore in his ipſis elaborant. Sed antiqua è memoria deleamus. Quale porrò velamentum ſumentes (pacem nimirum Eccleſiarum) te ad Synodum ipſorum adducere nituntur? cuius vt radices malæ, & fundamenta putria, ſic vltima quoque erunt infamia. Ego verò talia Baſileæ factitantes non Synodi populares, abſit, ſed viros ſanguinum, & Concilium malignantium potius appello. Quis, quæſo, Synodum illam ſanctam dicere auſit, vnde abeſt ſummus Epiſcopus, non corpore ſolo, ſed animo quoque, & iudicio, & voluntate penitus? nec abeſt ſolùm, ſed inſuper à quibuſdam de illo numero oppugnatur, ac dira partim paſſus eſt, partim patitur? dolens, quòd Eccleſiæ nauim illorum dementia verſari in diſcrimine conſpicit. At enim rerum mirabilium Deus etiam ipſo malo curare malum nouit, quod ſumma illius bonitatis eſt.

Quapropter excitauit, & inſtigauit multò magis quàm prius hunc nouum Moſen, Eugenium dico, antiſtitem Epiſcoporum cum ipſo conſentientium, & quotquot Synodum optant, & bonum commune diligunt, vt miſsis triremibus potentiam tuam in Italiam accerſeret. Cum autem varia rumore ſpargantur, nemo tamen propè dixerim, te in triremes Auinionenſes propendere credit: tantam temeritatem & incogitantiam nauigia ab ipſis comparata habent. Multi porrò in ea opinione ſunt, te nec in Italiam nauigare ſtatuiſſe: quorum nonnulli fortaſſe cum id ſummopere expetant, vix ſperant: alij à ſententia tua aberrant, quòd promptum & alacrem animum tuum ad pacem Eccleſiæ conficiendam perſpicere non valent: quidam quod volunt, id etiam futurum augurantur. Volunt autem res noſtras ſemper in anguſto ſitas eſſe: & erunt anguſta in ſchiſmate. Quemadmodum namq; diuiſo imperio dirempta eſt Eccleſia: ita putant (nec malè putant) Eccleſia rurſum coaleſcente, imperium in ſublime erecturum caput. Qua enim alia de cauſſa ſic ſentiunt? Etenim qui Synodo interſunt, non omnes in eandem ſententiam eunt: ſed optimi pro hac re etiam ſanguinem profunderent, quos diligere, & venerari, eorumq; iudicium omnium cæterorum iudicio præferre iuſtum eſt vtique. Sunt qui ſuſpicentur, te cum ſynodicis fœdus iniiſſe. Quocirca illorum non nemo cũ Papa facit. Alij nec locum, nec modum ſeruant, partim dum fermè extra orbem noſtrum habitabilem expellere maieſtatem tuam nituntur: partim cum res præſentiã beatiſsimi Papæ flagitet, & hoc in conuentis & pactis ſcriptum ſit, neutiquã, niſi Pegaſis inequitet, aut Perſei alas accipiat, ad locum deſtinatum peruenire poſsit. Quod ſine controuerſia ad occaſionem inducendi ſchiſmatis machinati ſunt. Alij affirmant, cum volueris ad Synodum proficiſci, ad Synodum minimè venturum. Quid ais? inquiunt, ad Synodum œcumenicam iam coactam coactus eſt Imperator? quis hoc aliquando audiuit, idq; cum Synodi œcumenicæ complures celebratæ ſint? quarum primæ partes poſt Romanum Pontificem ſemper penes Romanum Imperatorem fuerunt. Numera mihi ſynodos, & percurre omnes, vnicam duntaxat profer œcumenicam, cui Imperator Romanorum non initium fecerit. Nullam proferes. Quid ergo? alios Imperatori Romanorum idem cum ſupremo Epiſcopo ſentienti conuocare licuiſſe cenſes, hanc autem futuram Auinionenſes quoſ-

quoſdam, aut Narbonenſes, aut Lugdunenſes, aut quoſcunq; volueris, cogere poſſe arbitraris? Quis prudens hoc ferat? immò quis non ore aperto clamet, non eſſe hanc ſanctam Synodum, nec veſtigium ſynodi, nec ſimilem vmbra ſynodi: ſed inſanorum hominum inuenta nequã, orbem terrarum perturbantia? Quid ita? quoniam non ex ſententia Romani Pontificis; quoniam Imperator Romanorum, cui hæc deſuper mandata ſunt, non ipſe conuocauit: ſed ad prius conuocatam velut quiſpiam idiota, & priuatus arceſſitur. Tu verò, Imperator optime, leges à patribus tuis latas, diuinoq; iure conſeruatas conſidera, & admirare. Illi cũ multis gentibus imperitarẽt, Romani Epiſcopi auctoritate ſynodos cogebant. Fortuna poſtmodum cõmutata, eadem nihilominus dignitate tua, & antiquorum permanẽte, cum ad emendationem Eccleſiæ agitandus eſt conuentus, & nemo iure præter Imperatorem Romanorum tempus & locum, & modum definire poſſit, quia opes tuæ infirmæ ſunt, Deus iudicio quod ipſe nouit in hoc neceſſitatis rem concluſit, vt tu ſolus non ſis, ſicuti oportebat, & loci, & temporis, & modi, & vnionis ipſius dominus, nemine, aut paucis admodum in præſens contradicentibus: paulò autem poſt ad vnum omnibus maieſtatem tuam vt bonorum omnium cauſſam & caput prædicaturis. Atq; hoc tam mirabile non eſt, Imperator, tametſi eſt mirabile, quàm illud rectè factum erit, ſi tantummodò naui conſcenſa, in Italiam diſceſſeris. Iſtuc cuiuſmodi ſit audi, quamuis per te noſti, & ab aliis fortè accepiſti: nihil enim obeſt talia ſæpius dicere & audire. Das tu operam pro officio Imperatoris, vti Chriſtianorum genus in vnum gregem, ſub vno paſtore colligatur. Hoc ipſum intuens Princeps huius mundi diabolus, cruciatur, cœpta tua impedire, Eccleſiamq; Latinorum, quæ nũc vna videtur; diſcindere molitur. Tantoperè enim ad explendam cupiditatem ſuam Germanorũ, & Gallorum quidam feruntur, eum ſcilicet, qui nunc pontificatum maximum gerit gradu mouẽdi, & alium Pontificem, Gallũm puta, aut omnino barbarum contra ſubſtituendi, vt iam dirupiſſent Eccleſiam Dei, ſurſumq; ac deorſum miſcuiſſent omnia, niſi vererentur, ne te in Italiam profecto, Papæ rationes corroborentur, ipſorumq; debilitentur. Ex quibus perſpicuum fit, niſi in Italiam ad concordiam reſarciendam nauiges, amplius te Eccleſiam ſciſſurum, & cum Chriſtianos in vnum congregare ſtuderis, diſperſurum, & afflicturum plagis inſanabilibus. Sola igitur voluntate

illuc nauigandi ſeditionem compeſcuiſti, procellam ſedauiſti, flãmam aduerſus Eccleſiam furentem extinxiſti; id, quod non ego ſolus, ſed vniuerſi loquuntur. Sic enim Eccleſia tumultuatur, tantumq́; amorem & hîc degentium, & tranſalpinorum (vt ex his qui inde veniunt cognoſcere licet, ſi cui curæ eſt interrogare) erga tuam potentiam cumulauit Deus, vt omnes vno ore, & voce clament, niſi Romanorum Imp. Eccleſiam adiuuerit (cui ſola res ipſa teſtimonium fert, tantùm non voce miſſa mandatum à Deo, vt & pridem dirupta conſuat, & quæ ſunt coadunata, illæſa, integra conſeruet) actum eſt de Eccleſia, periit imperium, dæmon aduerſarius noſter regnat, & nihil prorſus exſpectandum eſt, quantũ iudicio humano perſpicere poſſumus, quod Chriſtianos iſtis miſeriis exſoluat. Hac ego aſſiduò audiens, Imperator (nouit Deus, qui te prædeſtinauit, & reſtituendis in concordiam eccleſiis ad æternam nominis tui memoriam elegit) lacrymas tenere nequeo, nunc animo præuidens, quantum Eccleſiæ periculum impendeat, cum tu nondum veneris: non quod te non venturum exiſtimem, vt alij quidam; ſed quod magnum deſiderium timor comitatur; nunc lætitia planè captus, & me Imperatorem Romanorum cum ſua Eccleſia Romanam vnientem cernere ratus: quin ipſam Romanam obſeruantem, & reconciliantem, & ab adeò manifeſto caſu cuſtodientem, vt dicere nemo poſſit, non eſſe Romani Imperatoris tam præclarum facinus. Quo enim pacto, vbi in Italiam veneris, quiſpiam non Saluatorem te, bonorumq́; omnium cauſſam ſecundùm Deum proclamare ſuſtinebit, quem etiam modò, quibuſcunq́; iſta cordi ſunt, iiſdem appellationibus cohoneſtant? Inſignem profectò gloriam tibi Imp. offerre decreuit Deus, tua nimirum recreatus virtute, & gaudens te amare vnionem, ac futurorum tibi, & per te generi Romano bonorum, ſummam pelagi trãquillitatem largitur, niſi tu non veniendo prohibeas. Si igitur imperatorium, & naturæ tuæ pulchrum eſt, ne Eccleſia Romanorum dilanietur, ſolum nauigationem in Italiam ſuſcipere, tanta nunc pecunia quaſi præter deſtinatum in aduentum potentiæ tuæ fœliciter coacta, an non cupidè nauim conſcẽdes, & primo quoq́; tempore eccleſias conſenſione deuincies? Quis autem rectè ratiocinans, tantis etiam nauigationi difficultatibus propoſitis, vt pro iis ſuperandis Chriſtianus quilibet mille mortes ſubiret, eam differret? Præſertim

cum

Digitized by Google

eum quantò eſt glorioſius veniendo ſcandala tollere, tantò ſit probroſius non veniendo Eccleſiam confundere; & cum totam Europam liceat conſtituere, & bona in pace collocare, contrà, prô dolor, ad bellum inteſtinum exemplo peſſimo excitare. Cunctari enim & tergiuerſari vitio dandum eſt. Oportet itaq;, Imperator, iſtiuſmodi occaſionem diuino munere oblatam non negligere: ſed cæleſtem prouidentiam admirari, & gratias agere, quoniam tibi cupienti pro ſimplici duplicem vnionem donat. Nec enim ignoro, te frequenter rogaſſe Deū, vti ſimpliciter Eccleſiæ in priſtinam concordiam reducerentur. Ille verò, quò promptius venias, dupliciter id tibi concedit. Quid igitur? quò Deus zelum tuum magis exſuſcitat, & amorem vehemētius accendit, hoc, ne impedimento ſit, à quibuſdam timebitur? Iſtuc ſimile eſt, vt ſi quis oleo ignem non paſci, ſed extingui autumet: aut ſi quis affirmet, decem talentis acceptis volentem quippiam facere, idem bis decem talentis acquirendis nolle facere. Sed hæc omittam, nec enim video, quid te ab aduentu retardare queat. Cui plurimùm ſtuduiſti, in foribus adeſt eccleſiarum pax. Nec ipſa tua ſolùm, ſed & Romana Eccleſia puſtulis & tumoribus laborat, tuamq; opem flagitat. Quos autem negotij iſtius cura ſollicitat, ſimul omnes, Imperator, ad te reſpiciunt, non minus quàm ſi, vt Conſtantino illi Magno, aut Theodoſio, aut Iuſtiniano ſplendida tibi fortuna aſpiraret. Et reuera, cum veneris, haud ſecus, quàm à ſolis fulgore ſtellarum lux, præcedentium Imperatorum fama gloriæ tuæ claritate obſcurabitur. Nam illi multa etiam per vim (ſi iuſtè rem expendamus) bene feciſſe videri poſſunt. Magni quippe Principes ac dynaſtæ violentiæ ſuſpicionem non effugiunt. Tu verò ante multas iam ætates generi tuo aduerſante fortuna, prudentia, iuſtitia, manſuetudine, cæteriſq; virtutibus, quibus imperium tuum condecoraſti, & Eccleſiam nauigatione in Italiam peracta incolumem conſeruabis, & malè disiuncta probè copulabis, & imperium inſtaurabis, & quam nunc obtines ciuitatem, multis gentibus poſt te imperantem relinques. Quod ſi non venias, omninò horum contraria te ſequentur. Haud enim erit, haud, inquam, erit in poſterum ſpes, Imperator, ſi tempus hoc præterierit, ad contritorum curationem accedi poſſe. Qui enim? quando & quæ præualida, & tanquam muri Babylonij apparent, res Romanæ ſcilicet cōcutiuntur, & fluctibus agitantur?

Nec

Nec fas turbinem ventorum euitare, niſi tu gubernaculo dexteram admoueris. Equidem adeò infauſtum vaticinari nolim: veruntamen rebus ipſis compulſus continere me non poſſum. Niſi in Italiam nauigaueris, ſcito te Chriſtianorum genus prodidiſſe, & Eccleſiam in vltimas calamitates præcipitaſſe. O caſum. Nec erit Eccleſia Romana, quæ cum Græca conſocietur: & illa labefactata, vereor dicere, ſed dicam tamen, ſumma reſpub. peſſum ibit.

Hæc Imperator Auguſte, cui nunc poteſtatem eccleſiarum diuino impulſu tota Europa tradit, tecum voluta. Quo quidem ceu ſigno, non multò poſt tibi, Deo volente, tradendi complurium gentium principatus quiſpiam vtatur. Et cum hiſce cogitationibus, quibus te ventura vt præſentia puto intueri (vt de Themiſtocle narratur) exere animum, & prudentiam tuam. Aliò te ducentes, aut ſeducentes repelle, ſiquidem vera ſunt quæ diximus. Et ſi triremes Auinionenſes Conſtantinopolim tenuerint, & non expulerit eas Deus, aut eorum à quibus mittuntur mentes, admirabiliter virtute tua flexus mutauerit, & his, & illis in Italiam te deducat. Ego igitur ſcripſi, non quòd eloquentia mea confiderem (ſum enim conſcius mihi paupertatis Græcarum artium) ſed quòd eccleſiarum pacem mirificè deſiderarem, & genus noſtrum in antiquum dignitatis locum per celſitudinem tuam reuocari optarem. Hac vna re cõmotus, multò antehoc etiam cum beatiſſimo Papa ſuper his diſſerui. Quod reſtat, ſacratiſſime Imp. viue, genus noſtrum ad veterem fœlicitatem extolle, imperitiamq́ & verboſitatem meam æqui boniq́ conſule.

* * *

ΠΡΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΨΗΛΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΘΕΙΩΤΑΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΡΩΜΑΙΩΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΝ ΠΡΟΣ

τὸν εἰς ἰταλίαν πλεῖν προτρεπτικὴ γεωργίου τραπεζουντίου ἐπιστολή.

Οὐχ' ὅτι σε κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν, ἄριστε βασιλεῦ, ἀμφιβαλεῖν ᾠήθην τὸ σύνολον, μεθ' ὧν ὁ ἄκρος τῶν ἀρχιερέων ἔπεμψε τριηρῶν εἰς ἰταλίαν πλεῦσαι, τὴν παράκλησιν ταύτην ἐνεστησάμην, ἀλλ' ὅτι ὡς μάλιστα τῷ σῷ κράτει ἐνόμισα χαριεῖσθαι ἐκεῖνα γράψας, ἅπερ σοὶ μὲν ἡδονὴν τῷ σφόδρα τούτοις ἔχεσθαι, ἐμοὶ δὲ παραίτησιν, καὶ συγγνώμην παρέξει πόῤῥωτι ἀπῳκισμένῳ λόγων ἑλληνικῶν. καὶ ὅμως τολμῶντι πρὸς τὸ σὸν ὕψος γράφειν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὐδ' ἂν ἦν ὅλως νοῦν ἔχοντος, ἀνθρώπου, εἰ βασιλέα τοιοῦτον, ᾧ σοφίας καὶ λόγων εἰς ἄκρον μέτεστι πείθειν ἐπιχειροίην, μηδὲν ἔχων τῶν πείθειν δυναμένων. Τοῦτο δὲ συγγνώμονος ἴσως ἂν δόξῃ καὶ πιστοῦ ὑπηκόου, ἀμφιδοξούντων πολλῶν ταῦτά σοι ἀρεστὰ γράφειν, καὶ δόξαν σχεῖν τοῦ πεῖσαι πάλαι σου πεπεισμένου, μᾶλλον δὲ ὁρμῶντος πρὸς τοῦτο οἰκείᾳ γνώμῃ καὶ πολλοὺς ἤδη πείσαντος. ἀλλ' οἶμαι δεῖν εἰς ἀρχὴν καταστῆσαι τὸν λόγον, ἵνα μοι κατὰ λόγον χωρῇ, καὶ μὴ πάθω ταυτὸ τοῖς μικρὰ μὲν καὶ ὀλίγα φέρειν δυναμένοις, πολλὰ δὲ καὶ μεγάλα ἐπιφορτιζομένοις: τῷ γὰρ τῇ τῶν πραγμάτων τάξει προβαίνειν, ἴσως ἄν μου βοηθήσει τῇ τοῦ λέγειν ἀπειρίᾳ.

Ἡ ἐν τῇ λεγομένῃ βασιλείᾳ γερμανῶν πόλει συναχθεῖσα σύνοδος, ὦ βασιλεῦ, νόμον θεῖσα εὐθὺς μετὰ τὸ συναχθῆναι, εἰ τῷ νῦν προκαθεζομένῳ τῶν ἐκκλησίας οἰάκων οἷα ἀνθρώπῳ θάνατος συμβῇ, συνισταμένης τῆς συνόδου, αὐτῇ μόνῃ ἐξεῖναι τὸν ἄκρον αἱρεῖσθαι ἀρχιερέα, ἔκδηλον ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ μεταθεῖναι εἰς γερμανοὺς ἢ γάλλους συναχθείη τὴν τῆς ῥώμης ἀρχήν. καὶ νῦν ὅσα αὖ ποιεῖ ἢ λέγει, πρὸς τοῦτο ποιεῖ καὶ λέγει· οὐ πᾶσα μὲν, καὶ γὰρ οἱ κρείττους ἀρετὴν ἐκείνων, καὶ τὴν κατὰ θεὸν πολιτείαν, συνεῖδον ἤδη τὰ βελτίω. οἱ δὲ πονηρότεροι, οὐ μᾶλλον φροντίζουσι τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως, γραικῶν λέγω, καὶ ἰταλῶν, ἢ τοῦ διασπᾶν τὴν ἰταλίαν ταύτην καὶ εἰς πολλὰ κατατέμνειν οἱ ἄθλιοι οὐ χάριν καὶ τελήρεις λέγεται παρασκευά-

Digitized by Google

σαι αὐτοῦ ἐν ἀβιῶνι αὖθις σε, καὶ τὴν μετὰ σοῦ σύνοδον, ἔξω τῶν ἡρακλείων στηλῶν, καὶ πέρα γαδήρων ἐξάξουσι. τοῦτο δὲ ἀληθές, ὥσπερ ᾄδεται, ὅτι οὐ πρὸς ἕνωσιν, ἀλλὰ σύγχυσιν ὁρᾷ ἐκκλησιῶν, παντί που δῆλον τῷ νοῦν ἔχοντι. οἴδασι γὰρ καλῶς, ὡς οὐχ οἷόν τε βασιλέα Ῥωμαίων μετὰ τοσούτου πλήθους ἁγίων πατέρων πλεῖν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς οἰκουμένης. ἆρα οὖν εἰς τὸ ἑνῶσαι τὰς ἐκκλησίας σε προκαλοῦνται, καὶ τί τοῦτο εἰς οὓς ῥᾴδιον ἐλθεῖν τόπους ἀφέντες, τὸν εἰς ὃν σχεδὸν ἀδύνατον προτίθενται; ἀλλὰ πάντως τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην ἀποδέχονται, καὶ τί ῥᾷστου ὄντος ἐκείνοις εἰς ἰταλίαν ἐλθεῖν, ὅπου καὶ ὁ ἄκρος ἀρχιερεύς, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ σύνοδος, ὅποι καὶ τὸ σὸν κράτος ῥᾷον θ' ἅμα καὶ τάχιστα καταχθήσεται, τοῦτ' ἀφέντες, τῶν δυσκόλων μὲν σφίσιν αὐτοῖς, ἀδυνάτων δὲ τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ σῷ κράτει ἐφίενται; ἀλλ' ὡς ἔοικεν οὐκ ἀγνοοῦσιν, ὅτι σοῦ εἰς ἰταλίαν πλεύσαντος, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἑνώσαντος, ὅπερ ἄρα τῷ μακαριωτάτῳ εὐγενίῳ πάπᾳ, καὶ τῇ σῇ θειότητι ἐναπόκειται, ὡς οὐδεμία ἔτι μηχανὴ ἔσται τοῦ τὰ ῥώμης πρωτεῖα εἰς μαρτυρίαν γαλλίας κινεῖν καὶ μεθιστᾶν ὅρια τὰ ἤδη μὲν ὑπὸ τῶν πατέρων παγέντα, σαλεύοντα δὲ ὅμως τῇ τε τοῦ κλύδωνος ῥύμῃ, καὶ τῷ παλαιὰ εἶναι, καὶ δοκοῦντα ὑπείξειν. ἔχουσι δὲ τοσοῦτον τοῦ καθήκοντος λογισμόν, ὡς μηδὲν συνορᾶν δύνασθαι τῶν δεόντων· ἀλλ' οἴεσθαι ἢ κατακρατῆσαι τῆς σῆς σοφίας, καὶ κατακυριεῦσαι τῆς σῆς βουλῆς καὶ ἀπάξειν βασιλέα Ῥωμαίων εἰς τὰ ἔσχατα ὠκεανοῦ, μακρὰν τῆς ἰδίας πόλεως· ἢ κωλῦσαι σου τὸν εἰς ἰταλίαν πλοῦν· ἑκατέρῳ γὰρ τούτων κατατέμνειν αὐτοῖς ἐξεῖναι τὴν ἐκκλησίαν δοκεῖ. ἣν ἤδη κατεσπάραξαν αὖ, δυνηθέντες. δυνήσονται δέ, μὴ πλεύσαντός σου εἰς ἰταλίαν. εἴτε γὰρ ἐκεῖσε σου πλεύσαντος ἐξασθενήσει τὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα, εἴ τε κωλυθέντος πρόφασιν εὑρόντες, σχίζειν διανοοῦνται· οὕτω τριῶν προκειμένων, εἰς γαλλίαν, ἢ εἰς ἰταλίαν σε πλεῖν, ἢ μήτ' ἐκεῖσε, μήτε δεῦρο, πλὴν τοῦ εἰς ἰταλίαν σε πλεῖν τὰ λοιπὰ δύο, διπλοῦν ἀνθ' ἁπλοῦ παρεισάγει φεῦ, τὸ τῶν ἐκκλησιῶν σχίσμα. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ᾧ ἡ τῆς ῥώμης συγχυθήσεται ἐκκλησία, ταύτῃ τὴν τῶν γραικῶν μετ' αὐτῆς ἱστᾶσθαι. εἶτα τίς τὸ ὕπουλον αὐτῶν, καὶ σκαιόν, καὶ ὕφαλον προτιμήσει τῆς ἰταλίας; εἶτα τίς τῇ ῥώμης ἐκκλησίᾳ ἐξὸν ἑνωθῆναι, τοῦτ' ἀφεὶς τῇ ἀβιῶνος, ἢ ναρβῶνος, ἢ οὐκ οἶδα τί λέξω, ἑνωθῆναι σπουδάσει; καὶ οὐ λάβῃ χάριν νῦν, εἰ μὴ τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα, οἷς οἱ γάλλοι εὑρόντες τῆς αὐτῶν γνώμης ῥώμης ἀρχιερεῖς, βασιλείαν διέσπασαν, καὶ τὰς ἐκκλησίας συνεξέσπασαν. συνακολουθεῖ γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις. εἰ μὴ ταῦτα λάβῃ χάριν νῦν, ἀλλά γε τὰ νέα τὰ ἐν λουγδούνῳ εἰς τὸ μηδὲν προχωρήσαντα; οὐδὲ γὰρ οἶμαι συναρμόζειν ἐπιτηδείους εἶναι τὰ διεστηκότα

νῦν,

ἐνῦν, σὺ δ' ἀεὶ τὰ ἡνωμένα ταράττοντας, καὶ διαῤῥηγνῦντας τὰ ζῶα, τὰ ἔτι ἀκέραια σπαράττοντας ὅση δύναμις, καὶ νῦν τοῦτ' αὐτὸ σπουδάζοντας. ἀλλὰ τὰ μὲν παλαιὰ ἐξαλειφθήτω τῆς μνήμης. ποῖον δὲ πρόσχημα τῆς ἐκκλησιῶν εἰρήνης λαβόντες, θαῤῥοῦσι σε προσάξεσθαι τῇ αὐτῶν συνόδῳ, ἧς ὥσπερ ἄρα αἱ ῥίζαι κακαὶ, καὶ τὰ θεμέλια σαθρὰ, οὕτως ἔσται καὶ τὰ τέλη δύσφημα. ἐγὼ γὰρ τοὺς τὰ πράττοντας σὺ δ' ἐν βασιλείᾳ τῇ πόλει οὐδὲ συνόδου ἄνδρας καλῶ, οὐδ' ἐγγὺς, ἀλλ' αἱμάτων μᾶλλον ἄνδρας, καὶ πονηρευομένων συνέδριον. τίς γὰρ σύνοδον ἐκείνην ἁγίαν εἰπεῖν τολμήσῃ, ὅθεν ἄπεισι μὲν ὁ ἄκρος ἀρχιερεὺς, οὐ σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχῇ, καὶ γνώμῃ, καὶ βουλῇ πάσῃ; καὶ οὐκ ἄπεισι μόνον, ἀλλὰ καὶ πολεμεῖται παρά τινων ἐκεῖθεν, καὶ δεινὰ τὰ μὲν ἔπαθε, τὰ δὲ πάσχει, ἀλγῶν ὅτι τὸ τῆς ἐκκλησίας σκάφος κινδυνεῦον ὁρᾷ τῇ ἐκείνων ἀπονοίᾳ. ἀλλὰ γὰρ οἶδεν ὁ τῶν θαυμασίων θεὸς καὶ διὰ τῆς κακίας αὐτῆς ἰᾶσθαι τὸ κακόν. καὶ τοῦτο τῆς ἄκρας αὐτοῦ ἐστὶν ἀγαθότητος. διήγερται γὰρ οὖν, καὶ παρώξυνε πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον τὸν νέον τοῦτον μωσέα, εὐγένιον λέγω τὸν ἄκρον ἀρχιερέα, συνδοκούντων αὐτῷ καὶ τῆς συνόδου ὅσοι σπουδαῖοι, καὶ ἀγαπῶντες τἀγαθὸν, τριήρεσι μετακαλεῖσθαι τὸ σὸν κράτος εἰς ἰταλίαν. καὶ ἔστιν ἀκοῦσαι γνώμας συχνὰς, οὐδενὸς μὲν, ὡς εἰπεῖν, εἰς τὰς ἀβίωνος σε τριήρεις ῥέπειν νομίζοντος. τοσαύτην ἀλογίαν ἔχει ὁ παρ' ἐκείνων στόλος. πολλῶν δὲ μηδ' εἰς ἰταλίαν ἐθελῆσαι πλεῦσαι, ὧν οἱ μὲν ἴσως τῷ λίαν ἐφίεσθαι δύσελποι εἰσίν· οἱ δὲ τῆς σῆς γνώμης ἁμαρτάνουσι, μὴ δυνάμενοι νοῆσαι τὸ σὸν εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην πρόθυμον· οἱ δὲ, ὅπερ ἐθέλουσι τοῦτο καὶ δοξάζουσι· ἐθέλουσι δὲ μικρὰ εἶναι ἀεὶ τὰ ἡμέτερα· ἔσται δὲ μικρὰ τῷ σχίσματι. ὥσπερ γὰρ βασιλείας διαιρεθείσης διέσῃ τὰ τῆς ἐκκλησίας, οὕτως οἴονται, καὶ οὐ κακῶς οἴονται, συνελθούσης τῆς ἐκκλησίας, ὑπεραρθῆναι τὰ τῆς βασιλείας. τί γὰρ ἄλλο τοῦ ταῦτα νομίζειν αἴτιον; ὅτι οἱ τῆς συνόδου πάντες οὐ συνευδοκοῦσιν, ἀλλ' οἱ ἄριστοι, καὶ τὴν ψυχὴν ἂν ὑπὲρ τούτου θεῖεν, οὓς ἀγαπᾶν τε, καὶ σέβεσθαι, καὶ τὴν ἐκείνων γνώμην τῶν πάντων προτιμᾶν, δίκαιον δήπου, ὦ βασιλεῦ. ἀλλ' ὅτι μετὰ τῶν συνόδου συνθήκας πεποίησαι; οὐκοῦν ἐκείνων οἱ μὲν μετὰ τοῦ πάππα ἑστήκασιν. οἱ δὲ, οὔτε τόπον, οὔτε τρόπον ἐτήρησαν. τὸ μὲν ὅτε ἔξω που σχεδὸν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐξωσθῆν τὸ σὸν κράτος σπουδάζουσι· τὸ δὲ, ὅτι τῶν πραγμάτων κατεπειγόντων παρεῖναι τὸν μακαριώτατον πάππαν, καὶ τούτου γεγραμμένου ἐν ταῖς συνθήκαις, οὐκ ἂν εἰ μὴ πηγάσους τινὰς ἱππεύσῃ, ἢ περσέως λάβῃ πτερὰ, ἀφικέσθαι δυνήσεται· τοῦτο δ' ἀτεχνῶς εἰς ἀφορμὴν σχίσματος αὐτοῖς μεμηχάνηται. ἀλλ' ὅτι εἰς σύνοδον βουλομένου σοῦ ἐλθεῖν, οὐκ εἰς σύνοδον ἐλεύσῃ. τί φῂς; εἰς συστᾶσαν ἤδη σύνοδον οἰκουμενικὴν κέκληται βασιλεύς; τίς ἤκουσε τοῦ πώποτε,

καὶ ταῦτα πολλῶν γινομένων συνόδων οἰκουμενικῶν, ὧν τὸ κράτος ἔχει ἀεὶ μετὰ τὸν ἄκρον ἀρχιερέα ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεύς. ἀρίθμει μοι τὰς συνόδους, καὶ διαδραμὼν πάσας, μίαν καὶ μόνην λέγε μοι οἰκουμενικήν, ἧς οὐ κατῆρξε βασιλεὺς Ῥωμαίων. ἀλλ' οὐκ ἔχεις λέγειν. τί δὲ τὰς μὲν ἄλλας βασιλεῖ Ῥωμαίων εἰς ταυτὸ συνελθόντι γνώμης τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ συγκροτηθῆναι νομίζεις, ταύτην δὲ τὴν μέλλουσαν ἀβεῶνάς τινας, ἢ ναρβῶνας, ἢ λουγδίνας, ἢ οὕς τινας αὖ βούλει συγκροτῆσαι δεῖν οἴει; καὶ τίς ταῦτα νῦν ἔχων ἀνέξεται; μᾶλλον δὲ τίς οὐ διάρας στόμα μέγα βοήσει, ὡς οὐ σύνοδος αὕτη ἁγία, οὐδὲ συνόδου ἴχνος, οὐδ' ἐγγὺς κἂν σκιᾶς συνόδου. ἀλλ' ἀπὸ πλήθους ἀνθρώπων ἐφευρέματα πονηρὰ τὴν οἰκουμένην ταράττοντα. διατί; διότι οὐ κατὰ γνώμην τοῦ Ῥώμης ἀρχιερέως. διότι βασιλεὺς Ῥωμαίων, ᾧ ταῦτα ἐφεῖται ἄνωθεν, οὐκ αὐτὸς συγκροτήσας, ἀλλ' εἰς προσυγκροτηθεῖσαν, ὥσπερ τις ἰδιώτης καλεῖται. σὺ δέ μοι, ἄριστε βασιλεῦ, βλέπε θείους, οὓς ἔθηκαν οἱ πατέρες σοῦ θεσμούς, θείᾳ δίκῃ τηρουμένους, καὶ θαύμασον. ἐκεῖνοι μὲν πολλῶν ἐθνῶν δυναστεύοντες, τῇ τοῦ Ῥώμης ἀρχιερέως γνώμῃ ἤγειραν τὰς συνόδους. τῆς τύχης δὲ μεταπεσούσης, καὶ τοῦ μὲν ἀξιώματος ὄντος τοῦ αὐτοῦ σοί τε καὶ τοῖς πάλαι, δέον γενέσθαι σύνοδον οἰκουμενικήν, ἐπὶ διορθώσει τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τὸ συναχθῆναι ταύτην οὐδενὸς καίτοιγε τὸν τοῦ δικαίου λόγον, πλὴν βασιλέως Ῥωμαίων καὶ χρόνον καὶ τόπον, οἶμαι δὲ καὶ τρόπον ὁρίσαι δυναμένου, ἀδυνάτων ὄντων σοι τῶν τῆς τύχης, συνέκλεισεν ὁ θεός, οἷς οἶδε κρίμασιν, εἰς τοῦτ' ἀνάγκης τὰ πράγματα, ὥστε σὲ μόνον εἶναι ὡς ἔδει κύριον καὶ τόπου, καὶ χρόνου, καὶ τρόπου, καὶ τῆς ἑνώσεως αὐτῆς, οὐδενὸς ἢ ὀλίγων πάνυ αὖ τι λεγόντων τανῦν, μικρῷ δ' ὕστερον πάντων ἁπλῶς τὴν σὴν θειότητα πάντων τῶν καλῶν αἰτίαν ἀνακηρυξόντων. καὶ τοῦτο οὐ τοσοῦτον θαυμαστόν, καίτοι ὂν θαυμαστόν, ὅσον ἐκεῖνο. ὅπερ τὸ ἐπιβῆναι μόνον τῆς νηός, καὶ πλεῖν εἰς Ἰταλίαν κατορθώσεις, ὦ βασιλεῦ. τὸ δ' οἷόν ἐστιν, ἄκουσον, καίτοιγε καὶ παρὰ σαυτοῦ εἰδώς, καὶ παρ' ἄλλων ἴσως ἀκούσας. οὐ γὰρ κακὸν τὸ τὰ τοιαῦτα πολλάκις καὶ λέγειν τε, καὶ ἀκούειν. σπουδάζεις σὺ βασιλικῶς μάλα, ὦ βασιλεῦ, εἰς μίαν ποίμνην, καὶ ποιμένα ἕνα συνάγειν τὸ τῶν χριστιανῶν γένος. ἀλγεῖ τοῦτ' αὐτὸ ὁρῶν ὁ κοσμοκράτωρ διάβολος, καὶ σπουδάζει πρὸς τὸ κωλῦσαι ὃ σὺ σπουδάζεις. σχίσαι καὶ τὴν νῦν δοκοῦσαν μίαν Ἰταλῶν ἐκκλησίαν. τοσοῦτον γὰρ ὁρμῶσι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐφετὸν γερμανῶν καὶ γάλλων τινές, τὸν μὲν νῦν ὄντα καθελεῖν ἀδίκως βουλόμενοι, ἄλλον δὲ ἀντεισάγειν ἀρχιερέα, γάλλον, ἢ πάντως βάρβαρον, ὥστ' ἤδη διέρρηξαν αὖ τὴν ἐκκλησίαν θεοῦ, καὶ συνετάραξαν πάντα. εἰ μὴ αἰσθοῦντο μὴ ῥέψαντός σου πρὸς Ἰταλίαν, κα[illegible]θῇ μὲν τὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα

πα,

τα, συγχυθῇ δὲ τὰ αὐτῶν. ἐξ ὧν πρόδηλον, ὡς εἰ μὴ πλεύσῃς εἰς ἰταλίαν, ἑνῶσαι βουληθεὶς, πολλῷ μᾶλλον χρίστους καὶ συνάξαι σπουδάσας χριστιανοὺς, σκορπίσεις, καὶ κακώσεις ἀνίατα. τῷ γοῦν βουληθῆναι καὶ μόνον δεῦρο πλεῖν, ἔπαυσας τὴν στάσιν. τὸν ζάλην ἔστησας. ἔσβεσας τὴν ἀγριαινομένην κατὰ τῆς ἐκκλησίας φλόγα. καὶ τοῦτο οὐκ ἐμὸς λόγος, ἀλλὰ πάντων ἁπλῶς. οὕτω γὰρ τὰ τῆς ἐκκλησίας (ὁρᾶτε), καὶ τοσοῦτον ἔρωτα καὶ τῶν ὧδε, καὶ τῶν ἐπέκεινα ἄλπεων κατοικούντων ἀνθρώπων, ὡς ἔστιν ἀκούειν τῶν ἐρχομένων ἐκεῖθεν, εἴπερ τῷ φροντὶς ἐρωτᾷν, πρὸς τὸ σὸν κράτος ἤγειρεν ὁ θεὸς, ὥσθ᾽ ἑνὶ στόματι, καὶ μιᾷ φωνῇ πάντων βοᾷν ὡς εἰ μὴ ὁ τῶν ῥωμαίων βοηθήσῃ βασιλεὺς τῇ ἐκκλησίᾳ, ᾧ μόνῳ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ, μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιέντα ἐφεῖσθαι παρὰ θεοῦ τά τε πάλαι διερρωγότα συῤῥάπτειν, καὶ τὰ νῦν ἡνωμένα διατηρεῖν ἀκέραια, οἴχεται τὰ τῆς ἐκκλησίας, διέφθαρται τὰ τῆς βασιλείας, ὁ ἀντίπαλος πολιτεύεται δαίμων, καὶ οὐδὲν ὅλως ἐστὶ προσδοκᾷν κατά γε ἀνθρώπους λογισμοὺς, ὃ χριστιανοὺς ῥύσεται τῶν τοιούτων κακῶν. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούων καθ᾽ ἡμέραν, ὦ βασιλεῦ, οἶδεν ὁ προορίσας, καὶ ἐκλεξάμενός σε εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἕνωσιν, εἰς ὄνομα αἰώνιον θεὸς, οὐχ οἷός τι ὢ κατέχειν τὰ δάκρυα, ποτὲ μὲν συνορῶν οἷος τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπικρέμαται κίνδυνος, μὴ ἐλθόντος σου. οὐχ ὅτι τοῦτο νομίζω ὡς τινες, ἀλλ᾽ ὅτι τῷ λίαν ἐπιθυμεῖν δέος ἕπεται· ποτὲ δὲ τῇ χαρᾷ νικώμενος, καὶ δοκῶν ὁρᾷν βασιλέα ῥωμαίων οὐ μόνον ἑνοῦντα τῇ ἑαυτοῦ τὴν ῥώμης, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ῥώμης συντηροῦντα, καὶ διαλλάττοντα, καὶ ῥυόμενον οὕτω φανεροῦ πτώματος, ὥς τι μηδένα εἰπεῖν δύνασθαι, ὡς οὐκ ἄρα τοῦ βασιλέως ῥωμαίων τὸ κατόρθωμα. πῶς γάρ τις μετὰ τὸ ἐλθεῖν σε εἰς ἰταλίαν τολμήσει μὴ σωτῆρά σε, καὶ πάντων τῶν καλῶν μετὰ θεὸν αἴτιον ἀνακηρύττειν, ὃν ἔτι καὶ νῦν ὅσοις τῶν τοιούτων μέλλει, τοῖς αὐτοῖς ἀποσεμνύνουσιν ὀνόμασιν; μέγα τι κῦδος ὀρέξαι θεὸς βούλεται, ὦ βασιλεῦ, τῇ σῇ παρακληθεὶς ἀρετῇ, καὶ τῷ ἐρᾷν σε τῆς ἑνώσεως χαίρων, ὥσπερ τι προοίμιον τῶν μελλόντων σοι, καὶ τῷ γένει ῥωμαίων διά σου ἀγαθῶν, χαρίζεται τὴν γαλήνην τῆς γενησομένης τρικυμίας πάντως, εἰ μὴ σὺ τῷ ἐλθεῖν κωλύσῃς. εἰ γοῦν βασιλικὸν, καὶ τῇ σῇ φύσει πρέπον, ἵνα μὴ διασπασθῇ ἡ τῆς ῥώμης ἐκκλησία, καὶ μόνον τὸν εἰς ἰταλίαν πλοῦν ὑποστῆναι, τοσοῦτον νῦν χρήματος ὥσπερ ἐκ παρέργου κατορθουμένου τῇ παρουσίᾳ τοῦ κράτους σου, οὐκ ἐπιβήσῃ ἀσμένως τῆς νηὸς. καὶ ὅτι τάχιστα συνθήσεις τὰς ἐκκλησίας; καὶ τίς ὀρθῶς λογιζόμενος τοιούτων προκειμένων ἔργων τῷ πλεῖν, ὑπὲρ ὧν πᾶς χριστιανὸς μυρίους θανάτους ὑπέμεινεν ἄν, τὸ πλεῖν ἀναβάλλοιτο; καὶ μάλιστα ὅτι ὅσον μεγάλη ἡ δόξα τῷ ἐλθεῖν παῦσαι τὰ σκάνδαλα, ὦ βασιλεῦ, τοσοῦτον μείζων

ἡ δυσφημία τῷ μὴ ἐλθεῖν συγχῆσαι τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πᾶσαν φεῦ τὴν εὐρώπην ἐξὸν καταστῆσαι καὶ εἰρηνοποιῆσαι καλῶς, ἐκπολεμῶσαι κάκιστα. τὸ γὰρ ὀκνεῖν κατηγορεῖ. οὐ δεῖ δὴ τοιοῦτον ἀφεῖναι καιρὸν, ὦ βασιλεῦ, συμπεσόντα θεόθεν. ἀλλὰ δεῖ θαυμάσαι τῆς προνοίας τὸ θεῖον, καὶ εὐχαριστῆσαι, ὅτι διπλοῦν ἀνθ᾽ ἁπλῆς δωρεῖται συζητοῦντι τὴν ἕνωσιν. οἶδα γὰρ ὅτι πολλάκις αἰτήσας παρὰ θεοῦ ἁπλῶς ἑνωθῆναι σοι τὰς ἐκκλησίας, ὁ δὲ διπλῶς χαρίζεται, ἵνα προθυμότερον ἔλθῃς. εἰ οὖν, ὥσπερ τὸ θεῖον μᾶλλον ἀνάπτει τὸν σὸν ζῆλον, καὶ ἀναρριπίζει τὸν ἔρωτα, τοῦτο χρὴ τινας φοβεῖσθαι, μὴ ἐμπόδιον γένηται; τὸ δ᾽ ἐστὶ παρόμοιον, ὡς εἴ τις ἐλαίῳ μὴ τρέφεσθαι, ἀλλὰ σβέννυσθαι νομίζῃ τὸ πῦρ. ἢ εἴπερ τις διατείνηται τὸν δέκα ταλάντοις ἐθέλοντά τι ποιεῖν, τοῦτ᾽ αὐτὸ μὴ βουληθεῖναι ποιεῖν τῷ δισδέκα προσευρίσκειν τάλαντα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσω· οὐδὲ γὰρ ὁρῶ τι τὸ κωλῦσον ἥξειν σε. ἥπερ πολλὰ ἰσχυούσας πάρεστιν ἐπὶ θύραις ἡ τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνη. καὶ οὐχ αὕτη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς ῥώμης ἐκκλησία φλυκταίνει οἰδαίνουσα, καὶ ἐπιβοᾶται τὴν σὴν προστασίαν. οἷς δὲ τῶν τοιούτων μέλλει, ἅπαξ ἅπαντες αὐτοκράτορ εἰς σὲ βλέπουσιν, οὐχ ἧττον, ἢ εἰ κατὰ κωνσταντῖνον ἐκεῖνον τὸν μέγαν ἢ θεοδόσιον, ἢ ἰουστινιανὸν λαμπρά σοι ἐπέπνει τὰ τῆς τύχης. καὶ τῷ ὄντι ἐλθόντος σου, ὡς ὑπὸ ἡλίου ἀστέρες τῶν πρὸ σοῦ αὐτοκρατόρων ἡ φήμη τῇ σῇ δόξῃ κρυβήσεται. ἐκεῖνοι γὰρ πολλὰ αὖ καὶ βίᾳ κατορθῶσαι δόξωσι τοῖς ὀρθῶς ἐξετάζουσι. τοῖς γὰρ μεγάλοις δυνάμεσι ἡ τοῦ βιαίως πολλὰ ποιεῖν ὑπόληψις ἕπεται. σὺ δὲ πρὸ πολλῶν ἤδη γενεῶν ἀντιπνευσάσης τῷ γένει τῆς τύχης, φρονήσει, δικαιοσύνῃ, πρᾳότητι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς αἷς σου τὸ κράτος ἐκόσμησας, τὴν τε ἐκκλησίαν εἰς ἰταλίαν πλεύσας ἀκέραιον συντηρήσεις, καὶ τὰ διαιρεθέντα κακῶς συζεύξεις, καλῶς καὶ τὰ τῆς βασιλείας ἐπανορθώσεις, καὶ παρέξεις τοῖς μετά σε πολλῶν ἐθνῶν βασιλεύουσαν τὴν ἧς κρατεῖς πόλιν· ὧν τοὐναντίον ἅπαν τῷ μὴ ἐλθεῖν σε ἕψεται. οὐ γὰρ ἔσται, οὐκ ἔσται τοῦ λοιποῦ ἐλπὶς ὦ βασιλεῦ τοῦ καιροῦ τούτου παρελθόντος ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι τὰ συντριβέντα. πῶς γὰρ ὅπου καὶ τὰ δοκοῦντα εὐσθενῆ, καὶ ὡς τείχη βαβυλώνια, τὰ τῆς ῥώμης λέγω, σείεται, καὶ σαλεύει ἐπὶ κυμάτων ἱστάμενα; καὶ οὐκ ἔστιν ἐκφυγεῖν τὴν ζάλην, εἰ μὴ ἐπιβάλλῃς τῷ πηδαλίῳ τὴν δεξιάν· ἐγὼ δὲ οὐ βούλομαι μὲν τὰ κάκιστα προλέγειν, ἀθυμούμενος δὲ τοῖς πράγμασιν, οὐ δύναμαι κατέχειν ἐμαυτὸν, εἰ μὴ πλεύσῃς εἰς ἰταλίαν, ἴσθι ὡς ἀπώλεσας τὸ τῶν χριστιανῶν γένος, διέφθειρας τὰ τῆς ἐκκλησίας. ὢ τοῦ πτώματος· οὔτ᾽ εἰ μὴ ἑνωθήσεται ἡ τῶν γραικῶν, ἔσται ῥώμης ἐκκλησία· καὶ ἡ τῶν γραικῶν ταύτης σφαλείσης. ὀκνῶ μὲν, λέξω δὲ ὅμως, τὸ παράπαν οἰχήσεται. ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, ὦ αὐτοκράτορ,

κρατιρ, ὥπερ ἤδη τὸ κράτος τῶν ἐκκλησιῶν παρέχουσι θείως κινούμεναι πάν-
τες οἱ τῆς εὐρώπης, ἐνθυμηθεὶς, ὥσπερ σημείῳ χρήσαι τούτοις τῆς μετ' οὐ πολὺ
σοι θεοῦ θέλοντος δοθεισομένης πολλῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας, καὶ πρὸς τούτοις
τοὺς σοὺς λογισμοὺς, οἷς ὡς παρόντα σε οἶμαι τὰ μέλλοντα ὁρᾶν, ὥσπέρ τινες εἴ-
φασι τὸν θεμιστοκλέα. χρῆσαι τῇ σῇ ψυχῇ, τῇ σῇ φρονήσει, ἀπόκρυψον τοὺς
ἀλλόσέ πη ἄγοντας, ἢ παράγοντας, εἴπερ ἀληθῆ τὰ λεγόμενα, καὶ καπίλθω-
σιν αἱ ἀβιῶνος εἰς τὴν κωνσταντίνου τριήρεις, καὶ μὴ ἐξώσει αὐτὰς ὁ θεὸς ἢ με-
ταβαλὼν τὰς ἐκείνων γνώμας θαυμασίως τῇ σῇ ἀρετῇ καμφθεὶς, καὶ ταύ-
τας, κἀκείναις ταῖς τριήρεσιν εἰς ἰταλίαν προπέμψοι σε. ἐγὼ μὲν οὖν ἔγρα-
ψα, οὐ τῷ λέγειν θαρρήσας, οἶδα γὰρ ὡς οὐ μέτεστί μοι λόγων ἑλληνικῶν· ἀλλὰ
τῷ ἐφίεσθαι σφόδρα τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης, καὶ τῆς τοῦ γένους εἰς τὸ πάλαι
ἀξίωμα διὰ τοῦ σοῦ ὕψους ἀποκαταστάσεως. ὥπερ καὶ μόνῳ κινηθεὶς πρὸ πολ-
λοῦ, ἤδη περὶ τῶν τοιούτων καὶ πρὸς τὸν μακαριώτατον πάπαν διελέχθην.

σὺ δὲ, ὦ θειότατε βασιλεῦ ζῆθι, ἐπανάγων τὸ μένος πρὸς τὴν ἀρ-
χαίαν εὐδαιμονίαν, καὶ τῆς ἀμαθίας ὁ μοῦ καὶ πολυ-
λογίας ἀνάσχου μοι.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
IN HISTORIAM
GEORGII PHRANZÆ
PROTOVESTIARII.

ACcuſatorum vanitas deprehenditur. 40
Æſtus ingentes. 199
Agareni Hiſpania egreſſi, ex inſulis prædas agunt: Cretam primum depopulati, poſtea incaſſum à Romanis defenſam occupant. 89
Albanitarum motus in dominos, quibus Turachanis filius ſuppetias venit, fratréque captiuo in munus accepto abit. 202
Albanitarum improbitas & infidelitas. Inter eos & Romanos prædationes mutuæ. 206
Albanitiæ partem regulo mortuo occupant Veneti, partem ex ſorore nepos. 218
Alexij Cōneni filiæ neptiſq́; nuptiæ. 32
Ameræ factum callidum, aduerſus quem ſollicitantur à Sigiſmundo principes. 66
Ameræ mors celatur: difficilis ſuper ea nuntius Conſtantinopolim. 99
Ameræ humanitas in Ioannem. 132
Ameras Iſthmum occupat, Patras igni vaſtat. 144
Ameræ timor Conſtantinopoli. 158
Ameras Adrianopoli contra Byzantium ducit. 162
Ameræ aduentus, locus tabernaculi, caſtrorum ſitus, multitudo nauium. 166
Ameræ dolor. ibid.
Ameræ ex machina inflammata triſtitia & pudor. Iterum eius, conſiliariorumq́; ex conſtantia & inuicta virtute Byzantiorum mæſtitudo. 168
Ameras ſuos de ignauia è littore increpans, in vndas cum equo procurrit. Militum in eius periculo timor, & auſus imitatio. Redintegrata pugna. 171
Ameræ ira, dolor, furor, de ſiniſtris euentibus. Quædam machinæ noua, & pons ab eo conſtructus. ibid.
Ameræ iuſſu quadraginta fortiſſimi & pulcherrimi iuuenes trucidãtur. 174
Ameræ arrogantia & voluntas perdendarum nauium, pro quibus Galatai ſupplicantes fruſtra ſunt. Incaſſum tamen, & claſſiariis incolumibus quanquam infeſtiſſimè oppugnantur. 177
Ameræ & conſiliariorum mæſtitia ex tribus cauſis. 179
Ameras Sogambaſſæ dicta probat cum voluptate. Galatam, ad Galataos

traiectu

duce Romano longo interuallo in Creta ſub iugum mittuntur, & inſula recuperatur. 93
Barlaami monachi cum Græcis digladiatio. 55
Becco exauctorato, Athanaſius patriarchatum capeßit. 48
Beglerbego vrbes Peloponneſi ſe dedũt. 220
Beſſario Romæ remanens, Cardinalibus allegitur. 139
Beſſario in reditu è Francia moritur, corpus Romæ ſepelitur. 220
Bordonienſium primorũ timiditas. 211
Buchaleorum in Beglerbegum animus ingratißimus. 211
Bulgariæ tractus occupatur. 66
Byzantĳ obſidio. 66
Byzantĳ obſidio ſoluitur, propter expeditionẽ Temiris aduerſus Baiazetẽ. 70
Cæſar dux immortali afficitur gloria. 45
Cæſarĳ locus de legibus ſcriptis & non ſcriptis apud varias gentes. 156
Callipolitæ Romanis ſubeſſe nolũt. 101
Calores maximi. 144
Cantacuzenus ſibi & filiis monarchiam conatur aſſerere, vnde clades & calamitates. 57
Cantacuzenus in bello ſtruendo perſeuerat. 59
Cantacuzenus res ſuas in deſperatis habens, monachum profitetur. 59
Cardinalis R ß æ patriarchatum recuſat. 199
Carolus dynaſta, cui pars Peloponneſi parebat. 106
Caroli dynaſtæ obitus. 121
Caſtellũ abſoluitur. In eo tres turres; earũ latitudo. Præſidium impoſitũ. 164
Caſtritzenſium deditio, & Amiræ perfidia. 211
Catena portui obtenta. Naues intra catenam hoſtibus oppoſita, & alia auxiliares. Oppugnantium & reſiſtentium ardor. 168
Chaſanis Ianitzari ſtrenuitas. 189
Chius Martino Genuenſi extorquetur. 55
Ciuium timor. Ad defenſionem vrbis regionum diſtributio. 174
Cleopæ reginæ mors. 123
Cometæ viſi augurium. 199
Comneni Auguſti ex fratre filius quare ad barbaros transfugerit. Filiam Amerę bene dotatam vxorem ducit. Laudatur à multis rebus: omnibus chariſſimus, vt alter Mahometus. Filium Græcis & Arabicis diſciplinis imbuit. Eius ſimiliter apud omnes auctoritas & gratia. Nouellas in Arabicum trãsfert. Chriſtianis fauet. Ertuculẽ Oſmanis patrẽ generat. 72
Conatus ad triremes Turcicas & pontem incendendum irritus. 174
Concordiæ capita tria. 46
Conſilium ſtolidum de triremibus nec parandis nec reficiendis. 51
Conſilium Conſtantini de aduocando fratre ex Peloponneſo, qui ad Principes Chriſtianos in occidentem pro corrogandis auxiliis mittatur, ſi res ita flagitet. 158
Conſtantinopolis per cuniculum inducto milite, cum cædibus incendiiſq́ Latinis eripitur. 43
Conſtantinopolis oppugnationem Halimbaſſa diſſuadet. 132
Conſtantinopolis expugnatio & vaſtatio. 164. vide etiam inferius V. Vrbs.

Conſtantinopolis captæ tempus. Enumeratio calamitatum quas à Turcis pertulit. 192
Conſtãtinopolitani Turcis captiuis præcipitandis par reponunt cum fœnore. 174
Conſtantinus Caroli conſobrinam ſibi iungit. 109
Conſtantini de Patra incolenda conſilium. 111
Conſtantinus fugit: equo ex ictu teli lapſo, à Protoneſtiario contra hoſtes defenditur. 113
Conſtantinus cum fratre Patram tendit, Camenitzæ claues oblatas recuſat. Incolæ S. Andreæ eundem auguſtè venerantur. Factio Metropolitæ vt hoſtem è ſuperiore loco appetit. Indigenæ ſacramento ſubiectionis ei ſe adigunt. 117
Conſtantinus Patram ſubigit, Catelani Glarentzam, quam ei vendunt. 121
Conſtantinus & Thomas ditiunculas permutant. 123
Conſtãtinus Venetas triremes expectat. A Turachane reſponſum. Incommoda apud Euripum, noctu à Conſtantino & ſociis tolerata. ibid.
Conſtantinus in Peloponneſum redit. Theodorus cum copiis ſequitur. Magni bellorum motus inter fratres. 125
Conſtantinus Conſtantinopolim ex pacti conuentis contendit. ibid.
Conſtantinus cum coniuge Conſtantinopolim petit. In Lemno à Turcis inuaditur. Coniux partu abiecto extinguitur. 139
Conſtantinus, Ioannes Imp. Theodorus, germani ad pactionem veniunt. Conſtantinus in Peloponneſum nauigat. Theodorus Conſtantinopolim: à quo Protoneſtiario præfectura locorum Peloponneſi defertur. 142
Conſtantinus imperio dignus indicatur. Populi iudicium Ameræ ſuffragio cõfirmatur. 150
Conſtantinus coronãdus, Byzantij ſumma lætitia & gratulatione excipitur. Thomæ fratri Peloponneſi Deſpotatum tradit. ibid.
Conſtantino dos ampliſſima, vnà cum filia, ab Iberia rege promittitur. Filiam Protoneſtiarij filiæ ſuæ adoptat. 156
Conſtantini in Protoneſtiarium, vt adminiſtrũ fidiſsimum animus gratiſſimus, & eximia eius cõmendatio. 158
Conſtantini narratio de connubio Serniano. Bulla aurea ſuper ducenda regis Iberiæ filia, quam Protoneſtiarius ſit adducturus. ibid.
Cretæ laudes: quã Agareni primùm depopulati, poſtea incaſſum à Romanis defenſam occupant. 89
Cretæ inſulæ deſcriptio. 91
Creta inſula recuperatur. 93
Cretẽſium nautarum pro turribus propugnantium laus. Ameræ in eos beneficium. 192
Crocontelus Toparcha ſe cum duobus filiis dedit. 211
Cuniculus infelix. 168
Cypriani cuiuſdam vxor fit monacha, Thomaidi ſubeſt, vitam ſanctè traducit. 114
Cypriani monaſterium Conſtantinopoli. ibid.
Cyrus à Tomyri regina obtruncatus. 71

Defectio

Digitized by Google

traiectu ad vrbem tuendam prohibendos cuſtodiã mitti imperat. ibid.
Amera oratio ad vltimam impreßionẽ hortatoria. Voluptates ex Alcorano in prælio cadentibus: viuis & victoribus duplicatum ſtipẽdium ac prædam pollicetur. Clamores lætantis exercitus. 182
Ameras cur belli inexpertos, iuuenes ac ſenes primam facere impreßionem iuſſerit. Feruor pugnantium. 187
Ameras ſeriò de vita Imperatoris inquirit. Cadauer repertum honeſtißimè ſepeliẽdum curat. Ætas eius. Notaram ſimulatorem & mendacẽ quomodo deluſerit, & cum filiis duobus capite puniuerit: vt item alios viros nobiles. 194
Ameræ capta vrbe triumphus. Chriſtianis bene cupit. 196
Amera ad Principem Seruiæ de pace inter Hungaros & ipſum Ameram conciliãda legatio. 199
Ameras à Ianco & aliis pellitur. 202
Ameriſſa quare ad Ameram confugerit, qui ſubdere ſibi Seruiam conatur. Loca ab eo vaſtata & occupata. Corinthus ei traditur. 204
Ameræ plura oppida à Thoma deduntur. Demetrij filiam vxorem petit. ibid.
Ameras Dei carnifex. 206
Ameras vtrumque Deſpotam oppugnatum venit. 208
Ameræ dicterium in captiũ Demetrium. Eius filiam ducit: omnia ſuo arbitratu adminiſtrat. ibid.
Ameras Demetrij filiam ſibi deſponſam mittit Conſtantinopolim. 211
Ameræ perfidia. Leontarim à ciuibus deſertam occupat, quos Gordica recepta, quo confugerant, omnes cum vxoribus & liberis interficit. ibid.
Ameras vrbes occupat, Peloponneſo excedit. ibid.
Ameræ in Præfectum Calabryta, & vrbanos ciues crudelitas. Alia loca ab eodem ſubacta. ibid.
Ameras cum Thoma Deſpota pacem facere cupit. 213
Ameras ad ſe mitti vult Deſpotæ filium, cui benefaciat. ibid.
Ameras regem Trapezuntis ex cauſſa non vera facultatibus denuò ſpoliat: Leſbum occupat. 215
Ameræ ſuſpicio de Deſpota, & pœna inflicta. Obuiam ſibi procedentem miſeratur, in equo ſecum Adrianopolim ducit, redditus reſtituit. 218
Ameras Capham ſubiugat, in Valachia rem infeliciter gerit. 220
Ameras contra Naupactum & S. Mauram nihil proficit. ibid.
Amurates iuxta prouerbium (vnumquemq; ad ſuum quæſtum æquũ eſt eſſe callidum) per ſpeciem allati ſubſidij, in Thracia ſuas opes auget. 59
Amuratæ in nobiles adoleſcentes eorumq; patres immanitas. Rogatus, Andronico è carcere dimißionem impetrat. 61
Amuratis Primi mores. Quæ occuparit. Fœdus cum Ioanne Imperatore. Filium Moſen capite punit. Eius victoriæ plurimæ. Mors ex inſidiis. Humanitas & liberalitas in Principes Chriſtianos. 78
Amurates Secundus Muſtaphã patruum abſe victum iugulat. Conſtantinopolim

polim incaſſum obſidet. Theſſalonicã acquirit. Ladiſlaum Hungariæ regẽ vincit. Valachos irrito conatu inuadit, altera pugna victor abit. Prouincia ab eodem ſubacta. Ladiſlaum occidit. Ianizaros quomodo formarit. Eius ſumma ſeueritas & iuſtitia. 84
Amuratis ira in Romanos, & iniuria in Legatos: Byzantium nullo effectu oppugnat. 101
Amuratis Ameræ mors. 153
Amurius Satrapa rebellis. 74
Andronico ineunte, turbæ. Ad ſtatum Eccleſiæ in meliorem formam redigendam incumbit. 48
Andronicus Ioannem Laſcarim luminibus orbum viſit: & conſolatur: in orientem pergit: fratrem tyrannidis ſuſpectum, cum ſodalitio in vincula contradit. ibid.
Andronici progenies. ibid.
Andronico auo nepos arma infert, ad quem Theodorus Marchio, ſenioris filius impiè defecit. 53
Andronici iunioris duæ vxores, et ex poſteriore proles quatuor. Moriens Ioannẽ Cantacuzenum Ioanni filio tutorem dat. Laus & ſtudia defuncti. 55
Andronicus Ioannis filius, adoleſcẽs temerarius, & regnandi cupidus à parente punitur oculorum orbitate. 61
Andronici furor & querimonia. 63
Andronicus ad Baiazetem cum filio opis cauſſa transfugit. 64
Andronici filij Manuelis mors. 111
Annorum numerus à Conſtantino Magno ad Heraclium, ſub quo Mahometus extitit. 196
Antonij Comneni Dynaſtæ abitus è vita. 123
Apocapſus è Creta profectus, inſulas & Peloponneſum vexat: cui Nicetas patricius cladem apportat. 91
Aprorum venatio. 156
Argos vrbs cum ciuibus hoſtiliter tractatur. 79
Arſenius Patriarcha imperij curator, Michaëlem Palæologum ſibi collegam aſciſcit. 41
Arſenius Patriarcha Michaëlem Auguſtum ſalutatum, & ſalutatores anathemate à ſe percuſſos abſoluit, iuſiurãdum adigit, ſuis manibus eidem coronam imponit, tempus imperij definit. 43
Athanaſius patriarchatum capeſſit. 48
Athanaſio patriarchæ abdicanti, Ioannes ſublegitur. 51
Atroces minæ. 66
Baiazetes diſcordiis conſanguineorum gaudet, copias attribuit. 64
Baiazetis ſceleratum conſilium, ad quẽ Ioannes quoq; & Manuel opem oratum veniunt: tributum & auxilium inter ſe pollicentur. ibid.
Baiazetes Peloponneſum inuadit. 68
Baiazetes cum vxore, filio, nobilibus, capitur à Tamberlane. 71
Baiazetes quare Gilderum cognominatus? Fratrẽ Muſulmanum ſtrangulat. Eius expeditiones. Conſtantinopolim obſidet. Peloponneſum vaſtat. 79
Baiazetis faſtus & arrogantia, Tamerlanem deſpicientis. Copiarum vtrinq; numerus. Conflictus in Phrygia. ibid.
Baiazetes cum vxore filio, nobilibus capitur. Eius quamuis capti arrogantia. Pœna ignominioſa. ibid.
Baiazetis quinque filij. 82
Barbarorum noui motus. A Nicephoro duce

Digitized by Google

Imperatoris lætitia & triſtitia ex Protoueſtiarij literis. 156
Imperatoris de ſequeſtro fratrum in Peloponneſum mittendo anceps cogitatio. 160
Imperatoris gemitus. 168
Imperatoris in foſſa euacuanda labor. ibid.
Imperatoris in proſpiciendis neceſſariis indefeſſus labor. 174
Imperator diſsidentes inter ſe Ligures & Venetos ad concordiam reuocat. 177
Imperatoris ad contumelias patientia. Eiuſdem in muris redintegrandis ſedulitas. ibid.
Imperatoris oratio ad fortiter pugnandum, cum laudatione Deiparæ, Conſtantinopolis, Venetorum, Genuenſium. 182
Imperator & multi præterea in templo S. Sophiæ Euchariſtiam ſumunt. Veniam ab omnibus in palatio petit. Lamenta & lacrymæ ibidem. Obit mœnia, cuſtodias perluſtrat. 187
Imperator milites ad pugnam confirmat. 189
Imperatoris lachrymæ & obſecratio ad Deum & milites. Leoni comparatur, ſua manu fortiter dimicans. ibid.
Imperator quæ pro patria tuenda fecerit, & à quibus ei fides ſeruata nõ ſit. 199
Indiæ inſulæ fluuij, & beſtiæ, omnia ex narratione ſenis, qui ibidem captiuus fuerat, & quomodo euaſerit. 150
Inſulas aliquot Latini amittunt. 46
Inſularum quarundam in India ex cœli temperamento fertilitas. 150
Ioannes Andronici filius apud Ameram vt proditor delatus, Conſtantinopolim ad patruum fugit: patruus Italiam & Franciam ad conquirenda auxilia fruſtra petit. 68
Ioannes Imp. ab Orchane adiutus, ſocerum in exilium pellit, quem tamen imperij rurſus attrahendi cura non deſerit. 57
Ioannis Imp. epiſtola, qua Cantacuzenum à tyrannide quam occupârat, prudenter & grauiter deterrere nititur, magnam illius iniquitatem & ſcelus ante oculos ponens. 58
Ioannes Imp. ab Amurate auxilium petit. 59
Ioannis quatuor filij. ibid.
Ioannes Imp. à Turcis extrema pertimens, in Italiam ad petendum auxiliũ nauigat. Nihil ibi, nec in Francia obtinet. Æs alienum ingens contrahit: id Manuelis filij opera & ſollicitudine diſſoluitur: quem prætereito Andronico, vt infideli, imperio donat. 63
Ioannes cum Manuele filio capitur: vrbs occupatur. 64
Ioannis filij Manuelis inauguratio, & nuptiæ cũ Sophia Marchionis Montisferrati filia. 94
Ioannes Imp. Hungariam petit. 103
Ioannes ex Hungaria redit. ibid.
Ioannem Imp. Sophia vxor quare deſeruerit. ibid.
Ioannes Patri ſuccedit: Mariam Trape-

Digitized by Google

Trapezuntij regis filiam ducit: quare in Peloponneſum cum Conſtantino fratre profectus. 106
Ioannes Imp. Conſtantinopolim redit. 109
Ioannis Imp. profectio in Italiam propter Synodum. 132
Ioannes Venetias appellitur. A Duce & Senatu perhonorificè ſalutatur. Singulari magnificentia in vrbem introducitur. 134
Ioannis Imp. mors, ætas, tempus imperij. 144
Ioannes Cantacuzenus. 55. Vide Cantacuzenus, lit. C.
Ioannes Laſcaris luminibus orbus. 48
Ioannes patriarcha Athanaſio abdicati ſublegitur: idem facienti ſuccedit Niphon. 51
Ioannes Glycys patriarcha Niphoni ſuccedit. ibid.
Ioannis Iuſtiniani Genuenſis laus. Honor ei habitus ab Imperatore. 168
Ioſephus Patriarcha, & Sardienſium Metropolita in Italia defuncti. 139
Irene Auguſta, ambitioſa femina mores. 48
Irenes Auguſta, vxoris Manuelis mors. 153
Iſthmum inſtaurat Manuel Imp. Eius latitudo & longitudo. 94
Iſthmus capitur. 103
Iſthmi muri euertuntur. 121
Itali duo fratres commẽdantur. Eorum capta vrbe gemitus. 192
Iudæi ad Chriſtianam religionem trãſitus, baptiſmus, nomen Emmanuel. 126
Iuſtiniani laus. 168
Iuſtiniani & Magni ducis alterna conuitia. Oratione Imperatoris reconciliati, officio funguntur. 177
Iuſtiniani inconſtantia & timiditas, qua ſua decora fœdauit. ibid.
Iuſtinianus accepto vulnere turpiter à ſe deficit, & certamine excedit. Ad preces Imperatoris ſurdus Galatæ moritur. 189
Labor vtriuſq; certantium. 168
Ladiſlaus Hungariæ rex. 84
Latinis Conſtantinopolis cum cædibus incendiiſq; eripitur. 43
Latini aliquot inſulas amittunt. 46
Latinorum perfidia, & cum Turcis conſpiratio. 50
Lauredanus Lesbum fruſtra conatur occupare. 215
Legatio ad Papam de redintegranda cõcordia Eccleſiarum. 46
Legati tres ad Amuratem. 103
Legati Ioannis Imperatoris à Papa redeunt. 121
Legatio rurſum triplex. 123
Legati Imp. ad arma compeſcenda iterum miſſi. 125
Legati ex Peloponneſo cum Thoma. Legati rurſum in Peloponneſum, ad Conſtantinum coronandum. 150
Legati ab Amera vincti, & ſoluti rurſum. 213
Luminis ſupra vrbem noctu apparentis duplex augurium. Eiuſdem poſtremò apparentis verum augurium. 179
Macarius moritur. Eius elogium. 121
Mahometes Primus, auget vectigalia. Prouincias occupat. A Venetis nauali pugna vincitur. Manuelem & Principes Chriſtianos diligit. Adrianopoli

Digitized by Google

Defectio Satraparum Praefectorúmue in Aſia ab Amurate. 61
Deiparae templum Conſtantinopoli imprudentia puerorum incenditur. 123
Deiparae laudatio. 182
Deliberationes & machinationes de Patra occupanda. 111
Deliberatio de itinere Imperatoris. 132
Demetrius Deſpota iungitur vxori. 125
Demetrius Deſpota inuitis fratribus & matre, vxorem ducit. Legatio eius ad Imperatorem ſuper reditu Conſtantini in Thraciam. Arma in Imperatorem comparat, Conſtantinopolim à Turcis adiutus obſidet. Filia eiuſdem. 139
Demetrius cum Sparta capitur. 208
Demetrius Adrianopoli viuit, attributis ab Amera locis aliquot pro redditibus. Similiter fit regi Trapezuntis. 215
Demetrij Deſpotae & vxoris mors. 220
Deſcriptio bucentauri nauis Venetorũ. Alia deſcriptio quadriremis, quae regia dicebatur. 134
Deſcriptio nouae machinae. 168
Deſpota vacationem petit. Ameras parte penſionum & famulorum ei relicta, reliquos Conſtantinopolim transfert. 218
Deo aguntur gratiae. 45
De diuina prouidentia locus. 199
Digreſsio, de origine, ſucceſsione, rebus geſtis Oſmanidarum Imperatorũ. 72
Digreſsionis ſuper origine, & rebus geſtis Sultanorum Othmanidarum concluſio. 86
Digreſsio de Creta. 88
Diſputatio Hebraei cum Imperatore Ioanne, & Matthaeo Hieromonacho, ſuper his capitibus. De partu Virginis. De morte Chriſti voluntaria. Adhuc de partu virgineo, & explicatio loci Iſaiae. Cauſa aduentus Eliae & Enoch ante diem iudicij. De Antichriſto. Quatenus Chriſtus mortalis. De deſcenſu ad inferos, reſurrectione, aſcenſione, aduentu ad iudicium. 126
Diſsidium inter hoſtiũ duces, & in partes diſceſsio. 50
Diuiſio Romani imperij inter Latinos capta Conſtantinopoli. 93
Dorothei Patris ſpiritualis mors. 216
Drungarij claſsis poena. 171
Eccleſiaſtici ſeditionem commouent. 46
Epirus vaſtatur, & capitur Scanderbegus. 216
Epiſcopi à Michaële ſtantes, dignitate multantur. 48
Epiſcopum pro Principe deligunt Spartani. 65
Equites eruptione facta repelluntur. 113
Ertuculis genus. 74
Ertuculis ſollertia, magnanimitas, bellica virtus, praeclarum de poſterorum ſuorum opulentia & maieſtate ſomniũ. Quos locos depraedatus ſit. Qua exiſtimatione apud ſuos floruerit. 75
Eſaias patriarcha. 51
Exercitus in Peloponneſum ad Deſpotas ab auxilio ferendo impediendus. 164
Expeditiones diuerſae. 55
Falſi rumores per Turcas diſsipati de ſummiſsis ex Italia & Hungaria auxilijs. Maledicta in Ameram. 179
Ferrariam diſceditur. 137
Ferrum ignitum & prunae recuſantur vt crudelia. 38

Fœdus cum Amurate. 59
Franciſci Toledi, Theophili Palæologi, & Ioannis Dalmatæ virtus & mors glorioſa. 189
Francorum aduerſum Byzantios conatus irriti. 46
Francopuli Protoſtratoris Conſtātinopolim aduentus. 142
Fraternæ diſcordiæ molitorum reprehenſio. 204
Fratrum alter, quæ alterius oppida obſederit, quoſq́ conſiliorum ſocios habuerit. 206
Fratres Deſpotæ pacem ſacrificio durāte ſanciunt, quam Demetrius frangit. Mutua rurſum bella. ibid.
Galatæi multi trucidantur: contra fidem datam fiunt tributarij. 194
Georgij Palæologi fortuna aduerſa. 211
Georgius Raulus vir illuſtris Demetrio ſe adiungit. 206
Geraſimus patriarcha. 51
Græcorum à Synodo ex Italia Conſtantinopolim reditio. 139
Gregorius fit Patriarcha. 144
Halimbaſſa cur mœrorem ſimularit foris, cum gauderet intus. Eius oratio ad Ameram de obſidione relinquenda. Sogambaſſa contrarium conſilium, cum inſectatione ſtultitiæ & inconſtantiæ Principum occidentaliū. 179
Halimbaſſæ dolor de repudiato conſilio. Imperatori Conſtantino rem ſignificat, eum à fortunæ mutabilitate ad ſpem cohortatur. 182
Halimbaſſa propter conſilium de Conſtantinopoli non oppugnanda necatur. 194
Helena Palæologa Venetiis prædatores accuſat. 218
Helenæ Palæologæ & Hierothei Patris ſpiritualis obitus. ibid.
Helepolis magna diffracta in fruſta diſſiliens multos necat. 166
Hiſtoria de Cyro à Tomyri regina obtruncato. 71
Hoſtes Romanis tumultuariè fugientibus, & præda imperatoria, & vrbis compotes fiunt. 54
Hungarorum cum Turcis conflictus. Rex à pugna per ſe conferenda deterretur. Ianci ſummi ducis animoſa pollicitatio. Rex ipſe fortiſſimè præliatur. Cadit. Hungari diſſipantur. 142
Iacobus Lauredanus fit nauarchus. 216
Ianitzari virtus. Ab Amera honoribus colitur. 142
Iberorum mos nuptialis. 156
Imperatoris de recepta Conſtantinopoli admiratio & lætitia. 45
Imperator in cōtumaces animaduertit. 46
Imperator cum filio deliberat de Muſtapha, vtrum Occidentem illi ab Amurate petat. 99
Imperatoris morbus. 101
Imperator Ameram ab obſidione Theſſalonicæ conatus reuocare, ſurdo canit. 121
Imperatori ab equitatu obuiam miſſo ſalus dicitur. Vrbem Ferrariam cum nobiliſſimo comitatu intrat. A Pontifice Romano honorificè & paternè excipitur. Cum eo ſecretò de pace Eccleſiarum agit. In diuerſorium regificè inſtructum deducitur. 137

Impe-

nopoli ſedem regiam conſtituit. Eius mores. 83
Mahometes Secundus, à quo Conſtantinopolis capta eſt. 86
Mahometis Secundi prudentia militaris, eruditio, lectio hiſtoriæ Auguſtorum Romanorum. Byzantium & Trapezuntem occupat. Aliis prouinciis & inſulis imperium exaggerat. A Rhodo reiicitur. Decem regna, vrbes ducentas ſubigit. Quinq; linguas præter ſuam nouit. ibid.
Mahometi ſucceſſores quomodo regna prouinciasq; diſtribuerint. 88
Mahometem quid mouerit ad Conſtantinopolis obſidionem. Propoſitũ tegens, iuxta Aſomatum in faucibus caſtellum conſtruit tribus de cauſis. Imperatoris conſilium de impedienda ædificatione, quare nõ proceſſerit. 164. vide etiam ſuperius V. Ameras.
Mahometes cur tantam in Chriſtianos humanitatem finxerit. Colonias Conſtãtinopolim deducit. Prærogatiuas & immunitates Patriarchæ impertit. 196
Manuelis minoris natu filij Michaëlis Imp. indigna mors. 53
Manuelis filij Ioannis Imp. propter Theſſalonicam caſus: qui ab Amurate beneuole liberaliterq; cum promiſſis ingentibus tractatur. 59
Manuel vrbe recuperata coronatur. 64
Manuel in Peloponneſo inſtaurat Hexamilium ſiue Iſthmum, aliquãdo readificatum à Iuſtiniano Imperatore. 88. & 94
Manuel prauum conſilium auerſatur. Ameras honorificè ab eo excipitur. Ad eius animum explorandum legatio Imp. in Occidentem. 99
Manuel diem extremum claudit. Anni vitæ, imperij, funeris celebritas. 103
Manuelis iuſſio de palatij inſtrumento diſtribuendo, & de miniſtris, præſertimq; de ipſo Phranze. 106
Manuelis ad Ioannem filium oratio de timore Turcarum, & Synodo non cogenda. Eam filius paruipendit. A patre arrogantiæ reprehenditur. 132
Manuel Palæologus ad Deſpotam Seruiæ Legatus ſuper nuptiis filiæ Ameriſſæ. 156
Marchio Mõtiſferrati Cretam ſortitus, eam Venetis pretio vendit. 93
Marci Epiſcopi Corinthiorum laudatio. 142
Maria illuſtriſsima fœmina dos & patrimonium, à qua locorum quorundam commutatio petitur. 123
Martino Genuenſi Chius extorquetur. 55
Maſſagetæ quales, & eorum arma. 71
Matthæus Aſanes à Deſpotis miſſus, multos interficit. 164
Matthæi Aſanis mors. 218
Mediolanenſium Ducis humanitas & liberalitas. 68
Meliſſeni quare in hiſtoriis ϛρατηγοῦλοι, id eſt, Duces cognominati. 109
Meliſſenus in Cretam fugiens, vxorem ducit. 213
Metochitæ facultates in fiſcum redactæ. 54
Michaëlis Palæologi genus, virtus, gratia.

tia. Reus maieſtatis, factum iuratus inficiatur. Probanda innocentia ferrum ignitum & prunas poſtulat. Recuſantur vt crudelia. More Romano interrogari petit. 38
Michaël vanitatem accuſatorum dato ſacramento conuellit: dignitatem cum auctuario recuperat: è Bithynia propter maleuolorum obtrectationes & metum Imperatoris ad Sultanum Iconienſem perfugit: à quo beneuolè exceptus, Chriſtianis militibus præficitur: quorum impreſſione perculſi Scytha, fugam capeſſunt. Ab Imperatore reuocatus, honoratur, viciſſimq́ fidelitatem concepto iureiurando ſpondet. 40
Michaël Palæologus ad imperium paulatim prorepit, & Deſpota legitur. 41
Michaël Auguſtus ſalutatur. Arſenius Patriarcha eum, & ſalutatores anathemate à ſe percuſſos abſoluit, iuſiurandum adigit, ſuis manibus eidem coronam imponit, tempus imperij definit. Eius de Ætolis & Epirotis victoria. 43
Michaëlis pugna infelix. 50
Michaël denuò infeliciter pugnat. Tertio prælio vincit. 51
Michaëlis filij & filiæ. mors indigna Manuelis minoris natu filij, & ſubinde ipſius Michaëlis. 53
Militum & Imperatoris fletus, promiſſa item vtrorumq́. Vltimum vale inter milites. 187
Minos Gnoſſum, Gortynam, Cydoniam, tres præcipuas ciuitates conſtruxit. 91
Mœnia à propugnatoribus deſerta, vnde à Turcis corbes detrahuntur. Purgatio deſertorum. 177
Monaſterium S. Theodoræ Theſſalonicæ. 114
Monaſterium Cypriani Conſtantinopoli. ibid.
Monembaſiotæ deditionem detrectant. Eorum virile ac pium reſponſum, cũ laude vrbis vberiore, à natura, à ciuium & magiſtratuum præſtantia, ab honoribus quos ei Imperatores impertiuerint. Priuilegium ab Andronico iuniore. 208
Monſtrum Conſtantinopoli. 55
Moſes Amuratæ filius, adoleſcens temerarius, & regnandi cupidus, à parente punitur capite. 61
Moſes Baiazetis filius à Temire donatus libertate, Muſulmanum fratrem prælio ſuperatum occidit. Obſidionem Byzantij cogitat. Terra mariq́ ab Imperatore vincitur. Orchanem fratris filium pugna inferiorem excæcat. Eum Mahometes frater minimus debellatum interficit. 82
Motus & perturbatio rerum ex diſcordiis filiorum Baiazetæ. 82
Muſtapha Beglerbegum prælio congreſſus occidit: in Oriente ab Amurate vincitur perimiturq́. 101
Muſtaphopulus à fratre in Aſia iugulatur. ibid.
Muſulmanus Ieſſe fratrem eliſis faucibus necat. 82
Muzalo Protoueſtiarius nobilitati inuidioſus, in ipſo templo inter iuſta auguſtalia trucidatur. 41

Nauium

Digitized by Google

Nauium plurium acceſſio. Earum ſtatio. 166
Nepos Andronicus auo arma infert. 53
Nepos Byzantium auo ſuperſtite capit. ibid.
Nepotis cura ſuper auo. 54
Nicephori Protoſtratoris teſtamentum. 109
Nicolaus Decanalis cum filio & ſcriba vinctus mittitur Venetias. 220
Nicolai Meliſſeni iunioris deploranda conditio. 206
Nicomedia fame ſubacta, Orchani ſe dedit. 55
Nili origo & incrementum. 150
Niphon Patriarcha Ioanni ſuccedit. 51
Niuium copia in Peloponneſo. 220
Nobilitas & vulgus in partes ſcinduntur. 57
Noctibus ſerenis fulgura. 199
Noſtrorum ad Nicopolim contra Turcas aduerſum prælium & clades. 66
Numerus nauium & militum in terra. Propugnatorum paucitas. 166
Numerus defenſorũ armorumq́, à Protoueſtiario ſubductus. ibid.
Nuntius infauſtus de Patra. A Conſtãtino reſponſum. 117
Nuntius ad Papam. Expectatio Deſpota. 213
Onerariæ quatuor à Turcicis inuaſæ, fortiſſimè ſe tuentur. 171
Onerarium quatuor præclariſſima victoria. ibid.
Oppugnantium ſæuitia. Propugnantiũ induſtria. Foſſæ complentur. 168
Orchanes reliquum Bithyniæ Romanis eripit. 57
Orchanes in regno prolatando patrem ſequitur. Quæ aliis ademerit. Sororem Ioannis Imperatoris ducit, cui ad imperium recuperandum armis opitulatur. 78
Oſmanes Turcarum rex in Bithynia fines ſuos propagat. 53
Oſmanes prouinciarum diuiſionem inducit. Quæ cui Satrapæ obtigerit. Eius in alienis inuadendis cupiditas & auaritia. 77
Oſmanidarum Imperatorum origo, ſucceſſio, res geſtæ. 72
Palæologus Imperator ſpreto iureiurãdo, & ſuperbia ex ſucceſſibus turgidus, puerum Imperatorem pupillum curat excæcari. Patriarcha ob id dolor & lamentatio: in reos Eccleſiaſtica animaduerſio. 45
Palæologi liberi, mares & fœminæ, mors, ætas, imperij ſpatium, ſepultura. 46
Palæologina laus. 114
Palæologi cuiuſdam miſera mors. 211
Papæ legatus ad Imperatorem. 142
Παρεκβάσεις ad narratiunculas de Imperatorum Oſmanidarum propagatione & rebus geſtis. 71
Patrenſium Cleri & vulgi in Conſtantinum voluntas. 111
Patrenſes mittunt exploratores, & ad vrbem tutandam viriliter accingũtur. ibid.
Patrenſes qua cõditione cum Conſtantino amicitiam pepigerint. 116
Patrenſis Metropolita de re Patrenſi certior fieri ſtudens, Naupacto ſuccedit. 119

Patræ peſtilentia conflictantur. 121
Patrarum Metropolita ſuſpectus Turcis, palo ſuffigitur. 216
Patriarchæ dolor & lamentatio: in reos Eccleſiaſtica animaduerſio, in monaſterium ſeceſſio. 45
Patriarcharum ſucceſſio. 46
Patriarchæ deducendo nauis miſſa. Pompa item, qua Ferraria exceptus fuerit. A Pontifice Romano cum oſculo pacis ſalutatur. 138
Patriarcha nouus eligitur. Imperatores quid nouo Patriarchæ, & qua ceremonia donare ſoliti. Eam ex parte ſeruat Ameras, & Patriarcham tractat humaniter, ac honorificè. 196
Pax inter Baiazetem & Manuelem. 70
Pax inter regem Trapezuntis, & Ameræ filium Mahometem. 153
Peloponneſi Princeps libertatem tribus vrbibus redimit: quantum ea Romanis commodarint. 43
Peſtis in Ponto, & quorundam affinium Protoueſtiarij funera. 94
Peſtilentia ſæuit multis locis. Multa myriades pereunt, in his Ameriſſa Deſpotæ filia. 218
Phlantanela nauarchi, qua dictis, qua factis, magnanimitas. 171
Phocæenſes fiunt tributarij. 56
Piteriotetza Rogerij Latini piratæ cognatus. 50
Porta S. Romani, prima in vrbem irruptio. 189
Præfecti inſtituuntur. 111
Prælium Romanorum & Turcarum ad Nicæam. 54
Prælium noſtrorum ad Nicopolim contra Turcas aduerſum, & clades. 66
Principes defectionem à Baiazete parturiunt: fœdus ineunt. ibid.
Principum fœminarum interitus. 139
Principum mortes. 204
Protoueſtiarius hic ſcriptor, quo tempore natus ſit, vnde, & quouſq. hiſtoriam perducturus ſit. In iis quæ ante ſe natum; aut ſe adhuc paruulo contigerint, quorum fidem ſequatur. 70
Protoueſtiarij affinium quorundam funera. Luctus parentum eius. 94
Protoueſtiarij Phranza apud Conſtantinum locus: qua conditione eundem in Peloponneſum ſecutus ſit. 106
Protoueſtiarius cum equo vulneratus capitur: in turrim compingitur: vinculis arctatur, habeturq́ peſſimè. 113
Protoueſtiarij ſomnium, & liberatio è carcere. 116
Protoueſtiarius ſqualore penè confectus, humaniſſimè, & cum multis laudibus à Conſtantino accipitur, & donatur. ibid.
Protoueſtiarius oppidi S. Andreæ Præfectus renuntiatur. 117
Protoueſtiarius cum duobus Turcis Legatis ad Conſtantinum redit ex itinere. 119
Protoueſtiarius Naupacti cur diem amplius manſerit. A Præfecto vrbis conuenitur, & cum vulpe vulpinatur: qui aſtus fabella quadam declaratur. A Legatis vino ſepultis

literas

literas aufert. Quid reſponſum ab Amera. A collega vt inutilis & damnoſus reprehenditur. ibid.
Protoueſtiarius ad diſsidium componendum aduocatur. Capitur & venditur. 121
Protoueſtiarius Præfectus Patrenſis decernitur. ibid.
Protoueſtiarij legatio. 123
Protoueſtiarij connubium. Filius eius primogenitus Ioannes. 139
Protoueſtiario alter filius Alexius, & filia Thamar naſcuntur. ibid.
Protoueſtiarij filius tertius, Alexius. ibi.
Protoueſtiarij propter bellum regis Hungarorum in Turcas legationes. 142
Protoueſtiarius filio beatur, creaturque Præfectus Spartani Principatus. Teſtimonium de ipſo Conſtantini, & præcepta politica. 144
Protoueſtiarij legatio Conſtantinopolim. ibid.
Protoueſtiarij filij mors. ibid.
Protoueſtiarius in Iberiam & Trapezuntem legatur cum illuſtri comitatu, & varij generis muſicis. 150
Protoueſtiarij naufragium. 153
Protoueſtiarij dolor & lamentatio de ſucceßione Mahometis, propter tyrannicos eius ſpiritus, & timorem futuræ obſidionis Conſtantinopolitanæ. Eiuſdem dona & literæ ad Imperatorem Trapezunte. Cum Ameriſſa coniugium Imperatori ſuadet, & quatuor oppoſitiones diſſoluit. De Legato ad Deſpotam Seruiæ, coniugij nomine mittendo. ibid.
Protoueſtiarius redit Conſtātinopolim. 156
Protoueſtiario mandata dantur de nauigatione in Peloponneſum. Denuntiantur aliæ binæ in Cyprum & Iberiam. Faceta illius propter vxorem excuſatio. Imperatoris reſponſio humaniſsima. Dignitatem vicariatus illi promittit, qua Notaras Magnus Dux cedit. De filia Protoueſtiarij cum Nicolao Meliſſeno dynaſta Peloponneſi coniungenda promißio Imperatoris. 160
Protoueſtiarij in Cyprum mittēdi cauſſa. ibid.
Protoueſtiarius Phranzes nouis honoribus ornandus. Deliberatio eiuſdem cum amicis de filiæ connubio. In Peloponneſum & Cyprum abire parat, adiuncto filio duabus de cauſsis. Fit Magnus Logotheta inuitis æmulis. Mentio honoris eius in literis Imperatoriis facienda. 162
Protoueſtiarius, vxor & liberi capti, venditiq́. Liberos Ameras ab Hippocomo emit. 199
Protoueſtiarij filium muliebria perpeti nolentem Ameras interficit. 202
Protoueſtiarius fit domeſticus Thomæ Deſpotæ. Iter eius in Seruiam impeditur. Alia itinera. Vxorem pecunia redimit. ibid.
Protoueſtiarij filia captiua perit. Proſpera eius ad Venetos Legatio. ibid.
Protoueſtiarij iter in monaſterium, quo Deſpota cum aliis conceſſerat. 211
Protoueſtiarij itinera, inopia cogente. Romæ Sanctorum ſepulchra viſit, & colit. 216
Protoueſtiarius victum annuum quærit. 218

Protoueſtiarius fit monachus, appellaturq́ Gregorius. Similiter vxor iam monacha, dicitur Eupraxia. Fidem orthodoxam pro conſuetudine receptam vterque profitetur. ibid.
Protoueſtiarij grauis morbus. 220
Protoueſtiarij catarrhus & grauedo: eius querimonia ſuper miſeriis ſuis, & humilis confeſſio peccatorum, & precatio ad Deum. ibid.
Protoueſtiarij totius operis concluſio. ibid.
Pugnatur malè in Paphlagonia. 46
Ramos geſtant milites die Palmarum. 113
Rogerius Latinus pirata, & Picerietetza cognatus, ſocietate pacta cum Imperatore aduerſus Turcas, Romanos nihilominus vexant in tranſitu incredibiliter. 50
Rogerius cum comitibus iuſſu Michaëlis Imp. trucidatur. ibid.
Romanis tumultuariè fugientibus, hoſtes & prada imperatoria & vrbis compotes fiunt. 54
Sacra vaſa Eccleſiæ in pecunias ad ſoluenda ſtipendia rediguntur. 174
Scriptura in marmore reperta. 94
Scythæ Chriſtianorum militum impreſſione perculſi fugam capeſſunt. 40
Scythæ quales fuerint. 71
Selybria Conſtantino datur, cui regendæ & contra inſidiatores tuendæ, Protoueſtiarius mittitur. 139
Sigiſmundi Imperatoris ad Ameram legati. 66
Sinopium, Ceraſus item & Trapezus, & Toparchia à Turcis occupantur. 215
Spartanorum in Procuratores Rhodiorum debacchatio: Epiſcopū pro principe deligunt, per quem Theodorus reſtituitur. 68
Strepitus extra vrbem, vnde oppugnationis initium, circa ſecundum galli cantum. 187
Suburbani à Turcis capiuntur. 164
Sultanus Azatines occultè Chriſtianus manet. Ab Imp. Byzantium veniens auxilium rogat: domū reuerſus moritur. Filij contra Scythas & Turcas in Aſia expeditio. 74
Sultanus Iconienſis. 40
Supplicationes per vrbem ad Deum cum lachrymis. 182
Symbolum Nicænum ad verbum è ſacris literis hauſtū Protoueſtiarius demonſtrat. 218
Synodus in Trullo. 196
Tamberlanes quis fuerit: quales item Scythæ 71. Vide etiam V. Temires.
Tamberlanes cur Baiazeti bellum fecerit. 79
Temiris. i. Tamberlanis expeditio aduerſus Baiazetem, & quæ cauſſa huius. 70
Templum Deiparæ Conſtātinopoli imprudentia puerorum incenditur. 123
Templum S. Sophiæ epitheta. 192
Tempus ab Heraclio ad Conſtantinum Palæologum, Quamdiu is, & quamdiu Palæologi imperauerint, & quādiu imperij Romani domicilium Cōſtantinopolis fuerit. 196
Terræmotus horribilis. 51
Terræmotus ingentes. 199. & 220
Theodora regina ſpiritum finit. 121
Theodo-

Theodorus Andronici ſenioris filius impiè deficit. 53

Theodorus Deſpota apud Baiazetem de vi accuſatur. 66

Theodorus Deſpota Spartæ ditionem Rhodienſibus ex deſperatione vendit. 68

Theodorus Deſpota monachi habitum differt. 109

Theodorus perſonam deponit. ibid.

Theodorus Conſtantino Boſtitzam donat, & ius ſuum in alia multa, quæ Nicephori Protoſtratoris fuerãt. ibi.

Theodorus Conſtantinopolim quare venerit. 125

Theodori Deſpotæ mors apud Selybriam. 144

Theodorus Imp. moriens, Arſenium Patriarcham & Muzalonem Protoueſtiarium filio & imperio curatores præficit. 41

Theophili Palæologi & Demetrij Cantacuzeni virtus.

Theſſalonicam vendit Venetis Andronicus. 70

Thomais Aſiatica mulier Conſtantinopolim ducta, à ſorore Cabaſilæ educatur: cum ea Theſſalonica monaſterium S. Theodoræ incolit. 114

Thomais Lemnum abit. Eius & ſociarum paupertas Conſtantinopoli. Augetur ibidem eiuſdem exemplo monacharum numerus. Earum diſciplina rigida. ibid

Thomais in quanta veneratione. Piè moritur. ibid.

Thomæ Deſpotæ fuga. 103

Thomæ filia Lazaro Seruiæ Deſpotæ nubit. 144

Thomæ Deſpotæ aduentus Conſtantinopolim, Demetrij ambitionẽ comprimit, cui populus minimè fauet. 150.

Thomas & Demetrius de finibus mutuò non inuadendis, inter ſe fidẽ & iuſiurandum dant. ibid.

Thomas Princeps filio augetur. 164

Thomæ filius naſcitur. 202

Thomas ad bellum Demetrio faciendum ſollicitatur. Quæ oppida illius inuaſerit. 204

Thomas Deſpota, & eius vxor, & liberi, quo loco. 211

Thomas Deſpota ad Pontificem Romanum nauigat; caput S. Andreæ offert, ab eo monaſterium ad habitandum, & redditus accipit. Deſperato auxilio comites, & apud Corcyram domeſtici eius flentes diſperguntur. 213.

Thomas Venetiis Romam redit, filia Epidaurum proficiſcitur; vxor Corcyræ diem obit. ibid.

Thomas Deſpota liberos ad ſe Romam vocat, vbi, antequam eos videret, de vita exit. 215

Thomæ Deſpotæ filij accitu Papæ Romã veniunt, paternis vectigalibus fruuntur. Andreas primogenitus ab eodem honoratur. 216

Thomæ Palæologi cum filia Principis Zachariæ Centerionis ſponſalia. 121

Thomæ nuptiæ. ibid.

Thomas P[illegible]ologus ad Imperatorem nuntius legatur. 132

Tria oppida recepta. 109

Turachanes Turcicus Satrapa Thebas capit. 123

Tura-

Turachanes Iſthmum occupat. Magna vtrinq; ſtrages. Ad Corinthum, & ſinum Meſſeniacum, & Mantineam progrediens, obuios capit, ſpoliat, ſeruitute multat. 164

Turachanis filius capitur. ibid.

Turachanes Albanitas Principibus legitimis ſubiicit. 202

Turachanis filius Naupactum in circuitu vaſtat, Venetis damnum dat, qui ſe vlciſcuntur. 215

Turcæ Romanas prouincias depopulantur, & in ſatrapias diſpertiunt. 46

Turcarum Satrapæ prouintias Aſiæ lacerant, in Cherroneſum Thraciæ irruunt. 50

Turcici dominatus in Europa initiũ. 59

Turcici Imperij diſtractio. 74

Turcæ multi à ſuis vini operiuntur. 168

Turcæ ieiunantes, & aqua ſe expiantes, Deum victoriam precantur. 182

Turcæ propugnaculo capto, turmatim in muros euadunt. 189

Turcarum tria nomina. 196

Turcarum inſolentia. 206

Turcarum irruptio, à quibus Thomas obſidetur. Ad Demetrium amicum Spartam abeunt. ibid.

Turcæ Lemnum occupant. 220

Turcæ inſulam Euboeam armis, vicinas praterea deditione voluntaria accipiunt. ibid.

Venetiarũ laus. Ciuium plauſus & gratulatio ad Imp. ingreſſum. Iterũ laus vrbis à ſplendore ædificiorum. Admirationes denique, quibus totum caput refertum eſt. 134

Veneti quidã pecunia numerata ac promiſſa necem effugiunt. 194

Veneti Ducis filiæ cum Conſtãtino connubium à nobilitate Conſtantinopolitana quare contemptum. Cur à Venetis auxilium negatum. 199

Veneti Iſthmum capiunt & muniunt. Fruſtra Corinthum oppugnant. Monembaſiam ſubiugant. 215

Venetis Palæocaſtrum Lemni oppidulum traditur. ibid.

Veneti Imbrum inſulam, & Athenas occupãt, Patrenſem agrum populantur, Turcas ſubſidio accurrentes cum ſtrage repellunt. 216

Veneti Præfecti in hoſtibus perſequendis temeritas. Eius & collegæ ſupplicium. 216

Veneti Ænum capiunt, Boſlitzam inſtaurant. 220

Venetorum nauarchus de Eubœa deſerta reprehenditur. ibid.

Vezires adoleſcenti Mahometi tantum onus totius imperij committendum negant. 86

Victoria de Ætolis & Epirotis. 43

Votum caſtitatis filiæ Ameriſſæ. 156

Vota pro pace & concordia fratrum. 206

Vrbs obſidetur. Turres extra vrbem & in vicis antè euertuntur. Apparatus bellicus aduehitur. 166

Vrbs eodem tempore & hora, terra mariq; oppugnatur. Chriſtiani præualent. Hoſtes feſſi à ſuis reſpirare prohibentur. Audacia aſcendentium per præcedẽtium humeros. In aditu murorum atrox pugna. 187

Zuchaſanes Ameram vincit, & ab eodem vincitur. 220

INDEX NOTARVM AD PROTOVESTIARIVM.

Acetum feruidum oculis infuſum. 247
Ἀκολουθία στεφανώματος. 274
Ænos vrbs ab Ænea Troiano condita. 256
Æmathia pars Epiri. 313
Alba Græca obſidio. 301
Albania ſiue Albanitia quædam in Peloponneſo. 234
Albi Probatantes. 308
Alexander M. impedimenta combuſſit. 261
Alexij Comneni Nouella de vſu ſacrorum vaſorum. 285
Amuratis Turcarum Imp. votum apud Varnam. 258.259.
Anconitanorum damnum quindecim millium ducatorum. 293.
Andreæ Apoſtoli caput Romam tranſlatum. 307
Andreas Palæolog' Agarenicis ſacris initiatus, Mechemetus appellatus. 281
Andronici Iunioris Imp. pro Monembaſiotis diploma. 304
Andronici Iunioris Imp. ſubſcriptio. 230
Angelicus & diuinus habitus monaſticus. 232.233. & 314.
Anna Cæſariſſa res à patre ſuo geſtas viginti libris perſcripſit. 225
Aquila inſigne Romanorum. 274
Aquila aurea, etiam in calceis. 274. 295
Archangelus, locus ab Archangelo Michaële dictus. 280
Aſomatum, locus Michaëli Archangelo ſacer. 280
Aſper Turcicus, duo cruciferi. 292
Aſpri quadraginta faciunt talerũ. 313
Aſprathalaſſa, mare mediterraneum album. 266
Atho mons ſanctus. 241
Attila ſe iram Dei nominabat. 302
Auguſtus Corinthiarius dictus. 302
Baiazetes ſe cum Alexandro M. comparat. 257
Baiazetes Tamerlani pro cane & ſcabello habitus. ibid.
Balduini Imper. Conſtantinopol. laus. 265.
Baſilei qui dicendi. 250.251
Belgradi obſidio. 301
Beſſarionis Cardinalis ad pædagogum filiorum Thomæ Palæologi epiſtola. 308.309.
Beſſarionis epitaphium & ſcripta. 314.
Beſſarionis laudes. 275.276
Bogdani regio quæ, & vnde dicta. 315
Bulcogli vel Bulcouitzij, Bulci filij vel poſteri. 277
Calcei purpurei, ſignum imperij. 230
Calimbaſſa ſeu Halimbaſſa Satrapa Turcicus. 259
Calliopolis vrbs ſine mœnibus. 278

x Calli-

Callinicus architectus græci ignis inuentor. 263

Candax Agarenorum metropolis, pro Charax. 264

Canicleum arx & monaſterium Conſtantinopoli. 275

Canum & accipitrum immenſum ſtudium. 245

Capiſtrani monachi Franciſcani laus. 301

Caramus Aliſurius Caramanus, Cariæ princeps. 259

Caria ſeu Caramania, Cilicia. ibid.

Carolus Magnus legitimus Imperat. 249

Caroli Magni cum Imperatoribus Conſtantinop. pactum. ibid.

Cataſcepe, Monaſterium S. Michaëlis Archangeli. 280

Catharinus Contarenus patricius Venetus. 296

Cernouitzij, Dalmatiæ reguli. 278

Chalcidis expugnatio miſerabilis. 313

Chriſtianorum decem millia cæſa. 277

Chryſolora epitaphium Conſtantiæ. 243

Cochleæ aſſatæ ſtridentes. 289

Colchidis regnum Trapezuntem contractum. 308

Cometes in ſpeciem gladij, quid portenderit. 300

Concilio Florentino qui interfuerint & diſputarint ex Græcis. 272. & 274

Conqueri cœlo, terra, ſyluis, &c. ſolenne tragœdis. 236.237

Conſtantinopolis βασιλὶς τῶν πόλεων, eiusq́ laudes. 235.236

Conſtantinopolis dedicata Deiparæ. 289

Conſtantinopolis à Palæologo recepta. 234.235

Conſtantinopolis ambitus centum & vndecim ſtadiorum. 282

Conſtantinopolitani imperij duratio. 292

Conſtantinopolitani excidij lamentatio. 294

Conſtantinopolitanam expugnationem qui deſcripſerint. 280

Conſtantinus Magnus ἰσαπόστολος. 297

Conſtantinus Imp. κρατερὸς αἰχμητής. 291

Conſtantini vlt. Imp. mater Helena, vt primi. 292

Conſtantini vlt. Imp. mors & ſepultura. 295

Corinthus Peloponneſi lumen. 391

Crateuitzij, Bulgarorum principes. 278

Creta Iouis nutrix. 261

Creta vnde, & quàm variè dicta. ibidem.

Cretæ fertilitas. 261

Cretæ vrbes centum. 262

Cretenſium nautarum virtus. 292

Crucis ſignum. 288

Curupes Saracenorum dux captus. 264

Dacia olim quæ. 315

Damalis turris, quæ & Arcula. 282

Dandulus Venetorum dux. 265

Dauid Comnenus rex vltimus Trapezuntis. 260

Deipara imaginis precumq́ ad eam fuſarum mira vis. 288

Deipa-

Deipara templum Peges, miraculis nobilitatum. 249
Deipara templum Sultanus Patriarcha concedit. 298
Deipara dedicata Conſtantinopolis. 289
Demetrius martyr μυροβλύτης. 269
Διακαινήσιμοι ἑορταί. 270
Deus humiliat ſuperbos. 287
Dei iudicia iuſta. 300
Dominæ quæ propriè vocentur. 245
Dos olim data mulieribus à viris, non contra. 279
Elemẽta ad vlciſcendum inuocata. 237. 238
Elephanti reſtaurant bellum. 289
Ἐπιβάτης & ἀποβαίνειν, quid? 240
Epidauri vrbes tres. 234
Epirus hodie Arbania ſiue Albania. 234
Equites Rhodij, Hieroſolymitani, Melitenſes, Nazaræi & φρέριοι dicti. 252
Euxinus pontus, olim Axenus. 265. 266
Ferri candentis purgatio grauiſſimè interdicta. 231
Fides oculo & luci comparata. 275
Florentinorum damnum viginti millium ducatorum. 293
Franci recentioribus Græcis qui? 229
Fulmina belli, & fulminare in bello. 257
Fuſcari ducis Venetorum epitaphium. 299. 300
Galata Genuenſium colonia. 291
Gennadius Patriarcha à Mahomete creatus, ſe abdicat. 298
Genuenſium damnum, viginti millium ducatorum. 293
Georgius Caſtriota Italis Scanderbegus. 313
Georgij Trapezuntij vita, & epiſtola ad Ioannem Palæologum Imperat. 316. 317
Gilderun Turcis & Tartaris quid? 257
Græci in Concilio Florentino cum Latinis conſentientes. 238. 239
Græcorum ambitio. 249. 250
Græcorũ error de lumine in monte Thabor. 242
Græcorum multitudo ad Troiam. 287
Gymnetæ Indi centum annos vita excedunt. 278
Habitus monaſticus Angelicus. 232. 233. 266
Habitus monaſticus duplex. 314
Halimbaſſæ necis cauſſa. 297
Helepoles, beleboles, belebolica, belebolici, tormenta bellica. 281
Helepolis an fuerit bombarda. 282. 283
Helepolis turris. 284
Hildrim Turcis & Tartaris quid? 257
Hiſtoria laus. 225. 226. 228. 229
Hiſtoricorum Græcorum varia ſtudia. 224. 225
Hungariæ regnum plura in ſe regna cõtinet. 251
Hydruntis excidium miſerabile. 260
Hydruntinus Archiepiſcopus à Turcis ſerra lignea diſſectus. 260
Hydruns regi Alphonſo reſtituta. ibid.
ὑπαπάντη dies Purificationis. 270. 271
Iancus, Ioannes Huniades, eiuſq́; laus. 276. 277

Ianizarorum decem millia. 292

Iberes Europæi Hiſpani, Aſiatici Georgiani. 278

Iberia Georgiana,& Iberes Georgiani. 259

Iconienſe regnum, & Iconienſis Sultanus. 232

Ignis è terra Colonia Vbiorum emiſſus. 263

Ignis Græcus quis, quando & à quo inuentus. 263

Il gran Signor Turca. 271

Imaginum Deiparæ & Sanctorum vſus, & mira efficacitas. 288

ἴμβροι φυγοδικοῦντες prouerb. 313

Imbrus inſula Æolica. ibid.

Imperator Deo ſimilis quomodo. 286

Imperatores Conſtantinop. omnes dicti Conſtantini. 277

Imperatorum Romanorum tituli. 249. 250

Inſula beatorum ſeu Fortunatæ. 262. 263

Ioannes Batatza Ducas Imper. Nicænus. 231

Ioannes Grandis Alemanus. 283

Ioannes Palæologus, Gratiarum domicilium. 244

Ioannis Baptiſtæ monaſterium in monte Menœcei. 298

Ioannis Cantacuzeni authoritas & opes. 244

Ioannis Comneni Imp. nepos ad Turcas profugit. 255

Ioannis Hunniadis nomina & encomia. 276. 277

Ioſeph Turcis Iuſuph. 253

Ioſephus Patriarcha Conſtantinop. Florentiæ obiit. 272

Iſaacius Comnenus primus rex Trapezuntiis. 308

Iſidorus Cardinalis legatus captus, euaſit. 300

Iſthmus cur hexamilinm. 260

Iſthmum perfodere. paræmia. ibid.

Itali recentioribus Græcis hiſtoricis qui? 229

Iulianus Imp. à duobus transfugis deluſus. 261

Iulius Cæſar tyrannus. 251

Ius in armis. 251

Iuſtinianus Imperat. à Leontio patricio mutilatur. 289

Iuſtiniani Genuenſis ducis imbellis animus. 290

Iuſuph Baiazetis filius Chriſtianus, baptizatus. 253

Καλόγηροι monachi montis Atho. 241

Karlonitzij, Dyrrhachini Principes. 278

Laconia hodie Turcis Tzaconia. 234

Ladiſlaus rex temeritatis pœnas luit. 276. 277

Ladiſlai Hungarorum & Polonorum regis cædes. 258

Lamocopia vrbs ſine caſtellum. 281

Λαῖλαψ Turcici Imperatoris cognomentum. 257

Laonicus Protoueſtiario aliquanto poſterior. 224

Largitionum corruptela. 233

Latini recentioribus Græcis qui? 229

Latini quamdiu Conſtantinopolim tenuerint. 236

Latini Imperatores Conſtantinopolitani quinque. 239

Laza-

Lazarus ſiue Eleazarus Bulco, primus Seruia Deſpota. 277
Lazari à Turcis dicti Seruia Deſpota ſiue Principes. ibid.
Leo Thrax Imp. Deiparæ templum extruxit. 249
Leontius patricius Iuſtinianum Imp. capit. 299
Lesbus à Mahomete Genuenſibus erepta. 247
Lucas Notaras cum duobus filiis iugulatus. 295
Lucæ Notaræ varia nomina. 296
Mahometana fides. 296
Mahometes viginti annorum Imp. 259
Mahometes citra prælium Trapezunte potitus. 259.260
Mahometes trecentis millibus Conſtantinopolim obſedit. 283
Mahometes iratus. 284
Mahometes ſingulis Ianizaris mille aſpros donauit. 292
Mahometus morbo comitiali Gabrielem Archangelum prætendit. 266
Μακρόβιοι. 278
Malateſtæ Arimini Principes. 270
Malateſtarum familia. 268.269
Μανδύν ſiue mantelli habitus Nouitiorum. 314
Manfredus Siciliæ rex. 233.234
Manganium monaſterium. 282
Marci Eugenici Epheſini Metropolitæ pertinacia. 272
Martinus Bandomerius Venetus, primus Comes Theſſalonicæ. 252
Martinus Zacharias Genuenſis Conterio dictus. 301
Maura inſula & vrbs. 270
Μαυροθάλασσα, vnde dicta. 265
Μέγας αὐθέντης. 271
Michaël Palæologus malus tutor. 231
Michaëlis Imp. Palæologi ſubſcriptio. 230
Minos inferorum iudex. 262
Mitylene vrbs & inſula. 247
Moldauia Turcis Carabogdania. 315
Monaſteria viginti tria in monte Atho. 241
Monaſticus habitus Angelicus & venerabilis. 266
Monaſticus habitus duplex. 314
Monembaſia vrbs hodie Maluaſia. 234
Mons ſanctus Atho. 241
Muſulmani. 232
Nauis reipub. etiam Eccleſiaſtica. 233
Nazaræi qui? 252
Nicæa ſedes aliquando Imperij. 231
Nicephorus Phocas Saracenos Cretenſes ſubigit. 264
Nicolai Cabaſilæ laus. 269
Nominum mutatio ſolẽnis in profeſſione monaſtica. 229
Nouellæ leges quæ? 255
Oleum ſalutare ex corpore S. Demetrij martyris. 269
Olympus mons ob frequentia monaſteria ita dictus. 247
Orationis vis. 288
Ὀργυιὰ, menſuræ genus. 265
Othmanes, ſiue Oſmanes, non Othomanus. 256
Padiates. 268
Padiſcacher παντοκράτορες. 255
Palæologi fratres vulpi laborant. 302
Pammacariſta monaſterium. 281
Πάμμισος ποταμός. 268
Pandora gens ducẽtos annos viuens. 278
Patrarũ vrbis Achaiæ expugnatio. 268. 269

Patres πνευματικοὶ *ſiue ſpirituales.* 267

Patriarcha ἐπιβάτης *&* ἐπιβήτωρ, *quid?* 240

Paulus Ericus Prætor Chalcidis. 313

Pedibus pulſare humum. 284

Peloponneſus hodie Morea. 234

Peloponneſi quinque ſinus. 268

Πενθέκτη σύνοδος. 298

Pera ſiue Perea, vnde dicta. 296

Peritheoriũ vrbs à quo condita, & vnde dicta. 256

Φρέριοι *voce Gallia fratres dicti.* 252

Pius II. Pontifex capiti S. Andreæ Apoſtoli duo ſacella extruit. 307

Pogius Florẽtinus hiſtoricus qualis. 225

Pœnitentia Epimethei pediſſequa. 238

Pœnitentium habitus. 233

Porphyrogẽnetæ ſiue Porphyrogeniti, qui? 239.240

Præda Conſtãtinopolitana quadragies centenûm millium ducatorum. 293

Prætor Græciæ hiſtoricus. 232

Pruſa, Θεόπολις, *Sultanorum ſepultura.* 247

Πρύτανις *quis?* 285

Ptolomæus κεραυνός. 257

Puzenus malus conſiliarius. 241

Pyrrhi regis vox tyrannica. 251

Quæſtiones per tormenta, in quos cadant. 231

Ramia vel Roma in Hungarorum titulis. 251

Rhaguſia vrbs Dalmatiæ, olim Epidaurus. 234

Ῥὴξ ἀλεμανίας ἢ φραγγίας. 250

Romana Eccleſia principatus ſeu primatus. 238

Sabellici mendacium. 291

Sacellij curator. 369

Sachus nomen dignitatis apud Perſas. 255

Scanderbegus Turcis Iſchanderbeg. 313

Scipiades duo fulmina belli. 257

Slauonia I. Illyricum. 251

Sericum donum, duûm millium aureorum. 278

Seruij lingua Sclauorũ aut Venedorum vtuntur. 278

Sirenum cantus. 228

Socer Imperatoris coram genero vehebatur. 275

Sophia Bulgariæ metropolis. 301

Sparta κυδιάνειρα πόλις. 234

Sponſo & ſponſæ ſacerdos ſerta imponebat. 274

Sultani Gazi nomẽ quid ſignificet? 256

Syca olim, nunc Galata, ſiue Pera. 296

Synodus quiniſexta. 298

Synodi Florentinæ acta. 271.272

Tamerlanes flagellum Dei ſe nominat. 253.302

Tamerlanes claudus; vnde. 253.254

Tamerlanis cognomina & fortitudo. ibid.

Taprobana inſula ſaluberrima. 278

Temires, Temir, Temir Chã, Temir Cutlu, Temir Lanc. 253.254

Temires vicena ſupra octingenta millia in aciem eduxit. 257

Templum Deiparæ miraculis nobilitatum. 249

Templum Deiparæ à Sultano Patriarcha impetrat. 298

Templi Sophiæ Conſtantinopolit. laudes. 293.294

Therma & Thermaicus ſinus. 253

Theſſalonica à Ioanne Imp. expugnata. 270

Theſſa-

Digitized by Google

Theſſalonica Venetis vendita. 252.253
Theſſalonica à Sultano Murate capta. 253
Thomas Deſpota caput S. Andreæ Apoſtoli Romam adfert. 307
Tomyris Scytharum regina in Cyri caput qualis. 254
Traianus Imp. conuitiorum patientiſſimus. 286
Trapezuntini imperij initia. 308
Trapezuntini imperij finis. 260
Trullum palatium Conſtantinopolitanum. 298
Turca Perſa dicti. 255
Turcarũ triginta millia interfecta. 258. 277
Turcicorũ imperatorũ cognomina. 248
Turcomanni. 232
Valachia ſiue Vlachia, ſiue Blachia, duplex. 315
Valerianus Imp. Sapori regi Perſarum pro ſcabello. 257.258
Varnenſis clades. 258
Venetiarum laus. 273.274
Veneti nobiles quadraginta ſeptem caſi. 296
Venetorum damnũ quinquaginta millium ducatorum. 293
Vulpes Turca, ex Æſopo. 302
Zichidi Turcarum monachi. 259

Index dignitatum & officiorum etiam Turcicorum, quorum à Protoueſtiario fit mentio.

AMeras. 10
Αὐθέντης & αὐθεντόπουλος. ibid.
Baſſa. 11
Beglerbegus. 15
Begus. 12
Cæſar. 9
Chartophylax. 10
Comites. 12
Deſpota. 8
Deſpœna. 11
Drungarius. ibid.
Drungarius bigla. 13
Ἡγούμενος τῆς σεβασμίας βασιλικῆς. 12
Ianitzari. ibid.
Lampadarius. 15
Logotheta. 10
Magnus Architriclinus Franciæ. 11
Magnus Contoſtaulus. 9
Magnus Domeſticus. 8
Magnus Dux. 10
Magnus Logotheta. 14
Magnus Primicerius. ibid.
Magnus Protopapa. 15
Magnus Protoſyngelus. 12
Magnus Stratopedarcha. 14
Μεσάζοντες. ibid.
Præfectus Caniclei. 13
Primicerius. 15
Protoſebaſtus. 12
Protoſpatharius. ibid.
Protoſtrator. 10
Protoueſtiarius. 8
Sebaſtocrator. 11
Sultanus. 9
Vezires. 11
Zelebis. ibid.

ADDITIO.

Digitized by Google

ADDITIO.

Pag.250.v.5.in Notis ad Protoueſtiarium poſt verba : Hæc Marquardus Freherus præfat. in ius Græcorum; *Adde ſequentia.* Quæ tamen Illyricum & Caluinum olent, qua Imperium Romanum Carolo aſſerunt alio titulo; quàm Romani Pontificis voluntate, nutu, & auctoritate. Nam Carolum Magnum Imperij dignitatem nec iure belli, nec auctore ſenatu populóue Romano, nec donatione Græcorũ, ſeu, vt iſte loquitur, tranſactione cum Irene Regina, eamq́; ſecutis Nicephoro & Baſilio Imperatoribus; ſed ſolo Romani Pontificis beneficio ac inauguratione adeptum eſſe; tam perſpicuè oſtendit Card. Bellarminus lib.1. de Translatione Imperij Romani, cap.4. & aliquot ſeqq. vt mirandum ſit reperiri, qui tantæ veritatis luci radios ſuos circumquaque, vt ſic dicam, eiaculanti; tenebras offũndere moliantur. Sed nihil non audet hæreſis, & odium inexſaturabile, quo iſti in cathedram Petri flagrant.

FINIS.

Digitized by Google

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
PESCARA
NOV. 1969

Google